

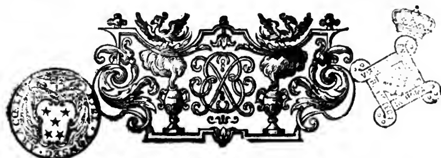

CONTINUATIO
TRACTATUUM
THEOLOGICORUM
D. CAROLI WITASSE

Doctoris Sacræ Facultatis Parisiensis, Socii Sorbonici, Regiique Theologiæ Professoris.

TOMUS SEPTIMUS.

DE SACRAMENTO
CONFIRMATIONIS.

VENETIIS, MDCCXXXVIII.

APUD JOANNEM BAPTISTAM RECURTI.

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

INDEX.

INDEX.

CAP.

§. 3.

SECT.

§. 3.

§.7.

APPENDIX.

De existentia Confirmationis in qua referuntur testimonia auctorum de quibus viri eruditi inter se diffident.

LE-

LECTORI MONITUM

Editionis Parisiensis.

EDiti jamdiu in lucem sunt, quos dictavit in Scholis Sorbonicis clarissimus doctor Carolus Witasse, Theologiæ tractatus sex, scilicet de attributis divinis, de sancta Trinitate, de Incarnatione, de sacramentis Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Ordinis.

Sed cum multa alia sint opera ad theologiam absolvendam necessaria, quæ non composuit laudatus professor, magnopere postulant viri boni & docti, ut reliqui theologiæ tractatus ab aliis hominibus eruditis scripti conquirantur, & illis sex multum probatis adjungantur.

Quamobrem rogantur etiam atque etiam, qui eos tractatus aut habent accurate elaboratos, aut elucubrandi facultatem a Deo acceperunt, ut publicæ consulant utilitati, & studiis faveant benevolorum theologiæ candidatorum : quod quidem cœpere jam nonnulli & animum ad scribendum diligenter appellunt ; spesque affulget eorum laborem bonorum ac doctorum votis responsurum.

Interim vero prodit in lucem hoc de Confirmatione opus, cujus scriptor jam pridem vita functus summa, & pietatis, & doctrinæ laude floruit: utinam & ipse theologiam esset omnem elucubratus. Hunc certe de Confirmatione tractatum multi homines eruditi collaudarunt, inter quos ipse judicii doctor excellentis Carolus Witasse, qui eum legerat, & testimonio suo comprobarat.

TRA-

TRACTATUS DE CONFIRMATIONE.

DE DIVERSIS NOMINIBUS.

IN confirmatione attendi possunt natura, causæ, effectus, proprietates, & cæremoniæ : de quibus singulis agemus , postquam varia ejus nomina relata fuerint.

Præcipua repetuntur , vel a materia , vel ab effectu ; quæ quidem materia , quique effectus , cum sit multiplex , hinc oriuntur diversæ appellationes.

In materia tria possunt observari , manuum impositio , chrisma , & signum crucis . Primum igitur nomen a materia petitum , est MANUS IMPOSITIO, de qua Lucas Actor. 8. *Tunc imponebant manus super illos , & accipiebant Spiritum sanctum* . Ita vocatur ab Augustino *lib. 3. de Baptismo , cap. 16.* ubi ait , " Per manus „ impositionem dari Spiritum sanctum : " ab Isidoro, qui caput 26. *lib. 2. de Ecclesiasticis officiis* inscribit , *de manus impositione vel Confirmatione* : & ab Hugone Victorino , qui *lib. 2. de sacramentis , par. 7. cap.* 2. asserit " quod ; manus impositio usitato nomine CONFIRMA- „ TIONIS vocatur , qua Christianus unctione chrismatis per impositionem manus in fronte signatur . " Deinde , quia confirmatus ungitur , UNGUENTI MYSTERIUM appellatur a Dionysio *lib. de Ecclesiast. hierarch. cap.* 4. SACRAMENTUM CHRISMATIS ab Augustino *lib. 2. contra litteras Petiliani, cap.* 104. CHRISMA SANCTUM a Patribus

Concilii Laodiceni, *can.* 7. CHRISMA SUPERCOELESTE, ab iisdem Patribus, *can.* 48. CHRISMA SALUTIS a Leone Magno, *serm.* 4. *de Nativit. Domini*, *cap.* 5. CHRISMA SPIRITALIS UNGUENTI a Theodoreto *in cap.* 1. *Cantici Canticor.* denique, quia Confirmatus, cum inungitur, signatur signo crucis, nuncupatur SIGILLUM QUO ACCIPITUR SPIRITUS SANCTUS, a Cornelio Papa *in epist. ad Fabium Antiochenum*, relata apud Eusebium: SIGNACULUM DOMINICUM a Cypriano *in epist.* 63. *ad Jubaianum*: SIGNACULUM SPIRITUALE ab Ambrosio, *lib. de iis, qui mysteriis initiantur*, *cap.* 7. SIGNACULUM VITÆ ÆTERNÆ a Leone magno *in citato sermone*.

Effectus hujus sacramenti multiplex est. Primus est baptizatum efficere perfecte & plene christianum. Illud enim, inquit catechismus Tridentinus, *par.* 2. *de Confirmat. cap.*19. " proprie Confirmationi tribuitur, quod baptismi gratiam perficit: qui enim per Baptismum christiani effecti sunt, quasi infantes modo geniti, teneritatem adhuc & mollitiem quamdam habent. " Secundus est conferre plenitudinem gratiæ. " Distinguitur enim, inquit Guillelmus Altissiodorensis *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 1. *de sacramento Confirmationis*, duplex plenitudo, scilicet plenitudo sufficientiæ, & hæc datur in baptismo: & plenitudo copiæ, & hæc datur in Confirmatione. " Et Sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 7 *qu.* 1. *ar.* 1. *qu.* 2. *ad* 1. " Est plenitudo gratiæ christianæ sufficiens ad salutem, & hæc datur in baptismo; & plenitudo gratiæ ad fortiter resistendum, & hæc datur in Confirmatione. " Tertius est robur ac virtutem conferre ad superandas passiones, ad fidem confitendam, & Christi nomen glorificandum. A primo effectu vocatur simpliciter PERFECTIO a Dionysio Areopagita *loco cit.* a Patribus Eliberitanis *can.* 38. & 77. & ab Ambrosio *lib.* 7. *de sacramentis*, *cap.* 2. " Post fontem superest ut perfectio fiat: " hoc est post baptismum superest, ut Confirmatio conferatur. Ab altero effectu vocatur SACRAMENTUM PLENITUDINIS GRATIÆ a S. Thoma 3. *par. qu.* 27. *ar.* 1. *ad* 2. & 4. Denique a tertio effectu dicitur CONFIRMATIO, quæ quidem nuncupatio, & antiquissima, & modo trita est: eam enim usurparunt Patres concilii primi Arausicani, anno 441. *can.* 1. *vel* 2. concilii tertii Arelatensis ad annum 455. Leo Magnus *in epist.* 79. quam ille anno 458. scripsit ad Nicetam episcopum Aquilejensem; auctor 50. *homiliarum*, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur, quæque Eucherii Lugdunensis esse mihi videntur; & Gennadius *cap.*52. *lib.*1. *de Ecclesiasticis dogmatibus*. Ad quæstiones controversas modo veniamus.

PARS

PARS PRIMA.

De natura sacramenti Confirmationis.

CIrca naturam Confirmationis controvertitur : 1. utrum illa sit sacramentum novæ legis : 2. quæ sit ejus materia : 3. quæ sit ejus forma.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum ritus Confirmationis sit novæ legis sacramentum.

NEgant hæretici, affirmant Catholici : eorum sententias referemus ex disputatione celeberrimi viri D. de Sainte Beuve de Confirmatione, cui adjiciemus non pauca ad hujus argumenti elucidationem necessaria.

ARTICULUS PRIMUS.

De hæreticis, qui negaverunt ritum Confirmationis esse novæ legis sacramentum.

INter hæreticos, qui negaverunt ritum Confirmationis esse novæ legis sacramentum, vulgo recensentur Novatiani, Vvaldenses, Albigenses, Vviclesus, Hussitæ, Lutherani, Calvinistæ, &c. de quibus singulis ordine agendum est.

SECTIO PRIMA.

De Novatianis.

NOvatianus, a quo Novatiani, referente Cornelio Papa *in epistola ad Fabium Antiochenum*, baptizatus est in lecto decumbens ex morbo : ubi vero convaluit, " neque reliqua percepit, quæ juxta ec-

 „ cle-

„ clesiasticam regulam percipi debent, neque ab episcopo consignatus est." Magistri exemplum secuti discipuli, baptizatos minime confirmabant: quo fit, ut concilia Novatianos ad Ecclesiæ gremium redeuntes confirmari jusserint; & Bellarminus, *cap. 1. de Confirmatione*, aliique plures theologi, occasionem inde arripuerint hanc illis hæresim impingendi, quasi illud sacramentum negaverint; innixi potissimum auctoritate Theodoreti, qui *lib. 3. hæreticarum fabularum*, *cap. de Novato*, seu potius de Novatiano, hunc eis errorem attribuit. " Novatiani, „ inquit, pœnitentiam a suo conventu arcent penitus, & iis, qui ab „ ipsis tinguntur, sacrum chrisma non præbent: quocirca eos etiam, „ qui ex hac hæresi corpori Ecclesiæ conjunguntur, benedicti Patres „ ungi jusserunt.

Pacianus tamen Barcinonensis, qui dogmata Novatianorum acerrime impugnavit; Patres concilii primi Nicæni, qui *can.* 8. referunt dogmata, quæ Novatiani episcopi ad fidem catholicam revertentes profiteri debent; Philastrius etiam, Epiphanius, Augustinus, & Joannes Damascenus, qui in libris suis *de hæresibus*, Novatianorum dogmata referunt, nullam ipsis hæresim attribuunt circa Confirmationem. Quamobrem nonnulli existimant Novatianos non negasse Confirmationem, sed eos duntaxat non curasse illud sacramentum suscipere; quemadmodum plures e Catholicis hodie non curant illud ipsum Confirmationis sacramentum suscipere, qui tamen non negant Confirmationem esse sacramentum. Patres igitur concilii Laodiceni *can.* 7. & Constantinopolitani I. *can.* 7. aliique rite instituerunt eos, qui ex Novatianorum hæresi ad Ecclesiam redirent, confirmandos esse, non quod Novatiani de Confirmatione male sentirent (quemadmodum Theodoretus credidit); sed quod non curarent Confirmationem, exemplo magistri sui, quem, licet Confirmationem neglexerit, nihilominus circa illam non errasse agnoscit *ibid.* Theodoretus, qui hunc errorem, ait, non „ quidem a Novatiano, sed ab ejus discipulis adinventum, & Novatia„ ni dogmatibus additum esse." Cum Theodoretus hæc scribebat, Novatiani quidam Confirmationem forte negabant.

Quæres utrum Novatiani statim ab initio sui schismatis, sacramentum illud negligere cœperint.

Respondeo id esse verisimile, quia Patres Nicæni *can.*8. Laodiceni, *can.* 7. Constantinopolitani *can.* 7. & Pacianus *in suis epistolis ad Sympronianum*, aperte indicant, Novatianos per duplicem manus impositionem confirmatoriam scilicet, & reconciliatoriam suscipiendos esse: de quibus suo loco.

SE-

SECTIO II.

De Albigensibus & Vualdensibus.

CAlvinistæ, sui erroris patrocinium quærentes, affirmant Albigenses & Vualdenses, qui duodecimo sæculo exorti sunt, rejecisse Confirmationis sacramentum. De Albigensibus id omnino certum est, quamvis hac de re tacuerint Guido Carmelita *in summa de hæresibus*, Bernardus Lutzemburgensis *in Catalogo hæreticorum*, Antoninus *quarta parte tit.* 11. Alphonsus a Castro *libro* 4. *adversus hæreses*, & Sanderus *in monarchia visibili*: de Vualdensibus ambigi potest.

Joannes Dallæus, celebris Calvinista, *disp. de sacram. Confirm. lib.* 3. *cap.* 17. asserit ex Reynero constare, " Waldenses sacramentum " Confirmationis nominatim inter cætera, in quibus putabatur a Ro- " manis peccari, reprobasse, mirantes etiam, cur solis Episcopis " confirmare liceat. Philchdorphium pariter tradere, Waldenses ex- " plosisse chrismatis & olei unctiones, dicentes illas res taliter conse- " cratas nihil omnino singularis sanctitatis ex illis verbis percipere: " atque hæc clarius ex quibusdam eorum libris, quos Paulus Perri- " nus excerpsit, & ex parte publicavit, intelligi posse ac comprobari.

Id tamen non adeo certum est, quin in dubium revocari possit. Petrus enim de Valle Cernaii, monachus Cisterciensis, eum quidem errorem Albigensibus adscribit, *historiæ suæ Albigensium*, *cap.* 2. non autem Waldensibus de quibus sic habet: " Erant prӕpterea alii hære- " tici, qui Waldenses dicebantur a quodam, Vualdio nomine, Lug- " dunensi. Hi quidem mali erant, sed comparatione aliorum hæreti- " corum longe minus perversi; in multis enim nobiscum convenie- bant, in aliquibus dissentiebant. " Alanus etiam scriptor coætaneus *lib.* 1. meminit quorumdam suæ ætatis hæreticorum, scilicet Albigensium, qui dicebant " nullam esse virtutem sacramenti Confirmatio- " nis, cum non legatur in libris Novi Testamenti esse instituta vel " a Christo, vel ab ejus discipulis. " At *lib.* 2. ubi loquitur ex professo de Waldensium erroribus, non observat illos negasse Confirmationis sacramentum. Quinimo contrarium apparet tum ex oratione excusatoria Waldensium ad Uladislaum Hungariæ regem missa, in qua verbis conceptis profitentur, se nihil illarum conscios esse criminationum, quibus culpantur etiam circa Sacramenta Ecclesiæ; cum ex fidei confessione Waldensium, quam eidem Uladislao miserunt. In ea enim confitentur Confirmationem esse sacramentum. " Sacramen- " ta, inquiunt, septenario inclusa numero, Ecclesiæ Christi utilia " esse pandimus. " Postea de singulis agentes sacramentis, impri- " mis baptismum confitentur, deinde Confirmationis sacramentum, de quo in hunc modum loquuntur. " Fide ex divinis Scripturis

„ ſumpta , profitemur temporibus Apoſtolorum iſtud obſervatum fuiſ-
„ ſe , “ &c. Waldenſes igitur negaſſe non videntur Confirmationem eſſe ſacramentum.

Objicit 1. Dallæus, Reynerum aſſerere, quod Waldenſes “ Con-
„ firmationis ſacramentum reprobarunt: mirantes etiam cur ſolis Epiſ-
„ copis confirmare liceat. “

Respondeo 1. duplicem Reyneri editionem eſſe, Freheri alteram, alteram Gretſeri: prior ad vetuſtum codicem facta eſt, neque videtur Gretſerianæ poſtponenda. Atqui in priori deſunt hæc verba: *Sacramentum Confirmationis reprobant*: & leguntur duntaxat ea quæ ſequuntur: *mirantur etiam, quare Epiſcopis ſolis liceat confirmare*. Ex quibus verbis poſtremis duntaxat eruitur Waldenſes ægre pati, quod confirmandi poteſtas ſolis Epiſcopis reſervaretur: quod certe non eſt rejicere, ſed retinere potius Confirmationem. Nihil tamen nos cogit Gretſeri editionem rejicere. Admiſſa igitur editione Gretſeriana,

Respondeo 2. in ea non haberi, Waldenſes *ſacramentum Confirmationis reprobant*, ſed *Confirmationem non curant*. Aliud enim eſt non curare Confirmationem, aliud illam rejicere; plures ſiquidem ex ipſis Catholicis non curant ſuſcipere Confirmationem, qui tamen minime negant illam eſſe ſacramentum.

Respondeo 3. retorquendo verba Reyneri adverſus Calviniſtas; ſcribit enim paulo ante: Waldenſes *Sacramenta Eccleſiæ contemnunt*: & iterum, *omnia Eccleſiæ Sacramenta damnant*. Igitur ex Reynero, Waldenſes nec Baptiſmum, nec Euchariſtiam eſſe ſacramentum profitebantur: quod tamen Dallæus nobiſcum agnoſcit falſum eſſe. Quemadmodum igitur ex Reynero dicente Waldenſes *omnia Eccleſiæ ſacramenta damnare*, non ſequitur illos negaſſe Baptiſmum & Euchariſtiam eſſe vera ſacramenta; ita ex Reynero dicente, Waldenſes *Sacramentum Confirmationis reprobare*, non recte concluditur illos negaſſe Confirmationem eſſe verum ſacramentum.

Quid igitur ſibi vult Reynerus, cum ait, Waldenſes *omnia Eccleſiæ Sacramenta damnant*: item, *Sacramentum Confirmationis reprobant?*

Respondeo genuinum Reyneri ſenſum ex ipſo Reynero repetendum eſſe. Nempe refert ille, Waldenſes in ſingulis Eccleſiæ ſacramentis damnaſſe nonnulla ex his, quæ Eccleſia in adminiſtratione Sacramentorum adhibet: videlicet in Baptiſmo rejeciſſe catechiſmum, improbaſſe uſum ſuſceptorum, & docuiſſe ablutionem, quæ datur infantibus, nihil prodeſſe. Aiebant etiam Euchariſtiam non poſſe confici a miniſtris, qui rei eſſent peccati mortalis: & ut ad illud, de quo nunc agitur, ſacramentum veniamus, in Confirmatione reprobabant chriſmatis uſum, ejuſque conſecrationem: ægreque ferebant ſacramentum illud a ſolis Epiſcopis conferri. Quemadmodum igitur, dum Reynerus ait, Waldenſes *omnia Eccleſiæ Sacramenta damnant*, ſenſus non eſt, eos nullum admiſiſſe ſacramentum, ſiquidem ex omnium conſenſu ſacramenta Baptiſmi

tiſmi & Euchariſtiæ agnoſcebant; ſed ſenſus eſt, eos damnaſſe aliqua ex his, quæ in ſingulis ſacramentis Eccleſia uſurpat; ita cum ait, Waldenſes *ſacramentum Confirmationis reprobant*, ſenſus non eſt, eos nullum Confirmationis Sacramentum admiſiſſe, illud enim in ſuis fidei confeſſionibus agnoſcunt; ſed ſenſus eſt, eos reprobaſſe in Sacramento Confirmationis aliqua ex iis, quæ Eccleſia Romana in eodem ſacramento amplectitur.

OBJICIT 2. Dallæus Philchdorphium.

RESPONDEO ab hoc auctore id unum aſſeri, ſcilicet quod Vvaldenſes chriſmatis, aliarumque id genus rerum conſecrationem improbarent, " Explodunt etiam, inquit, conſecrationes Epiſcoporum, Sa„ cerdotum, Eccleſiarum, altarium, cœmeteriorum, aquæ baptiſmalis, „ chriſmatis & olei Unctionis, palmarum, frondium, & herbarum: di„ centes illas res taliter conſecratas, nihil omnino ſingularis ſanctita„ tis ex illis verbis percipere, licet verba in ſe ſancta ſint & bona. " Ex iis igitur verbis nihil concluditur, aut ex his pariter ſequitur Vvaldenſes negaſſe Baptiſmum eſſe ſacramentum; cum verbis illis pariter aſſeratur, Vvaldenſes exploſiſſe *aquæ baptiſmalis & chriſmatis conſecrationes*.

OBJICIT 3. Dallæus antiquos Vvaldenſium libros, quos Paulus Perrinus partim edidit.

RESPONDEO me libros hujuſmodi non legiſſe, illos tamen dubiæ eſſe fidei, ſi quid referant fidei profeſſionibus contrarium, in quibus Vvaldenſes confitentur Confirmationem eſſe ſacramentum.

OBJICI poſſet 4. loco Æneas Sylvius, apud quem *cap.* 35. *hiſtoriæ Bohem.* hæc propoſitio inter errores Vvaldenſium refertur " Confirma„ tionem, quam chriſmate Pontifices inducunt, & Extremam-Unctio„ nem inter Eccleſiæ Sacramenta minime contineri.

RESPONDEO ſolutionem repetendam eſſe ex ipſis verbis: Vvaldenſes enim Confirmationem eſſe ſacramentum non negabant abſolute & ſimpliciter, ſed negabant duntaxat, illam relative ad chriſma & ratione chriſmatis unum eſſe ex ſacramentis Eccleſiæ. Æneas enim in ea forte opinione erat, ſicut oleum Extremæ-Unctionis, ita & chriſma Confirmationis eſſe materiam: quo fit ut rejecta a Waldenſibus chriſmatione, exiſtimaverit ab ipſis rejici Confirmationem: quemadmodum, ex eo quod Vvaldenſes oleum rejicerent, exiſtimavit ab ipſis Extremam-Unctionem rejici.

OBJICI 5. poſſet confeſſio fidei nonnullorum Vvaldenſium relata apud Innocentium III. *lib.* 13. *edit. Baluz. pag.* 459. *tom.* 2. quæ eſt Archiepiſcopi & ſuffraganeorum Eccleſiæ Tarraconenſis: in illa enim fidei confeſſione Vvaldenſes de Confirmatione hæc habent: " Confirmationem ab „ Epiſcopo factam, id eſt, impoſitionem manuum, ſanctam & veneran„ de accipiendam eſſe cenſemus. " Quid enim cauſæ fuit, cur Archiepiſcopus & comprovinciales Epiſcopi a Vvaldenſibus requiſierint, ut illi

illi confiterentur Confirmationem, feu impofitionem manuum effe *fanctam & venerande accipiendam*, nifi quia cum Albigenfibus exiftimabant Confirmationem abfolute & fimpliciter inanem & nullam effe, utpote quæ non legeretur inftituta vel a Chrifto, vel ab ejus difcipulis.

PLURA refponderi poffunt, fed quæ vix fatisfaciunt. Forte priores Vvaldenfes illum amplexi funt errorem Albigenfium, quem pofteriores, in eo fenfui Ecclefiæ adhærentes, rejecerunt. Forte nomine Vvaldenfium cognominabantur omnes ifti decimi tertii feculi hæretici. Forte aliqui ex pofterioribus Vvaldenfibus, ita docuerunt. Forte comprovinciales Epifcopi Tarraconenfes, cum viderint chrifmatis ufum & benedictionem a Vvaldenfibus rejici, inde fibi perfuaferunt ab illis quoque abfolute improbari Confirmationem. Forte Vvaldenfes cum Albigenfibus focietatem inierant, eaque nimia focietas catholicis nonnullis præbuit occafionem fufpicandi, Vvaldenfes idem omnino fentire quod Albigenfes. Forte hæc fidei profeffio exigebatur a Vvaldenfibus, quia ægre patiebantur Confirmationem refervari folis Epifcopis. Confule epiftolam fuperius citatam, eafque omnes mox allatas refponfiones ad examen iterum revocabis, ut quæ vera, quæque probabilior fit, intelligas.

SECTIO III.

De Wiclefo.

WICLEFUM ejufque difcipulos, qui Lollardi vulgo dicebantur, quique circa annum 1370. exorti funt, negaffe Confirmationem effe facramentum, afferunt Calviniftæ, apud Dallæum loco *fupra* laudato, & ex Catholicis Eftius *in* 4. *dift.* 7. §. 3. nixus authoritate Thomæ Valdenfis, *doctrinalis parte* 2. *cap.* 112. *&* 113.

Sed contra eft: 1. quia fynodus Conftantinenfis, quæ *feffione* 8. Wiclefi errores damnavit, nihil in eo reprehendit circa veritatem, fed duntaxat circa miniftrum hujus facramenti; hunc unum, quod ad Confirmationem attinet, articulum damnans. " Confirmatio juvenum, Cle„ ricorum ordinatio, locorum confecratio refervantur Papæ & Epifco„ pis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. " Patres igitur Conftantienfes non exiftimabant Vviclefum ejufque difcipulos errare circa veritatem hujus facramenti. Videfis articulum 28. 2. Guillelmus Vvidefordus, in eo opere quod adverfus errores Vviclefi confcripfit, id unum in eo culpat & refellit, quod negaret " collationem facramenti „ Confirmationis Epifcopis refervatam effe. Quintus, inquit, articulus „ condemnatus ut erroneus, eft, quod collatio facramenti Confirmatio„ nis non eft Epifcopis refervata. " 3. Univerfa Vviclefi doctrina, quæ Conftantiæ damnata eft, Vviclefi trialogo continebatur. Sed in eo libro nihil legitur, quod veritatem hujus facramenti condemnet. 4. Vviclefus, referente Ænea Sylvio loco *fuperius* citato, nihil omnino diffi-

diffidebat a Vvaldensibus circa doctrinam Confirmationis. Atqui Vvaldenses agnoscebant Confirmationem unum ex Sacramentis novæ legis.

S E C T I O IV.

De Hussitis.

HUSSITAS seu Thaboritas, qui duce Joanne Huss, seculo XV. exorti sunt, Vviclefi doctrinam secutos esse, id est negasse Confirmationem esse sacramentum, docent Calvinistæ, apud Dallæum loco *supra* citato.

Thaboritæ, seu Hussitæ, fateor, Vviclefi doctrinam secuti sunt: quod quidem apparet tum ex Ænea Sylvio loco laudato, ubi ait, quod Joannes Huss asserebat in libris Vviclefi omnem veritatem contineri, tum ex articulis in concilio Constantiensi *sess.* 15. damnatis, quorum 25. erat iste, " Condemnatio 45. articulorum Joannis Vviclefi per doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malefacta. " Sed Vviclefus ex dictis non negavit Confirmationem esse sacramentum. Ergo neque Hussitæ seu Thaboritæ.

Æneas quidem Sylvius *in epist. ad Cardinalem Carvaial* scribit, Thaboritas de Confirmatione & Extrema-Unctione nihil sentire. Sed quo sensu Æneas intelligi debeat exposuimus *supra*, *sect.* 2. *de Waldensibus*, *pag.* 5. *& seq.*

S E C T I O V.

De Lutheranis.

LUTHERUS negavit Confirmationem esse sacramentum: putavitque satis esse, illam pro quodam ritu ecclesiastico, seu cæremonia sacramentali habere. " Mirum est, inquit *lib. de captivitate Babylonica*, „ quod in mentem illis (videlicet Catholicis) venerit, ut sacramentum Confirmationis facerent ex impositione manuum, qua legimus „ Christum parvulos tetigisse, Apostolos dedisse Spiritum sanctum. Cur „ non ex sacramento panis etiam Confirmationem fecerunt; quando „ scriptum est Act. 9. " *Et cum accepisset cibum*, *confortatus est*; & Psal. 104. *Panis cor hominis confirmet*: ut sic Confirmatio tria complectatur sacramenta, panem, ordinem & ipsam Confirmationem. Si „ autem Sacramentum est quidquid Apostoli fecerunt, cur non magis „ prædicationem fecerunt sacramentum? " Et *infra*, " Nos autem pro „ hac vice sacramenta divinitus instituta quærimus, inter quæ ut Confirmationem numeremus, nullam invenimus causam. Ad sacramenti „ enim constitutionem, ante omnia requiritur verbum divinæ promissionis, quo fides exerceatur. At nihil legimus Christum uspiam de

„ Con-

„ Confirmatione promisisse. Quare satis est pro quodam ritu ecclesia-
„ stico, seu cæremonia sacramentali Confirmationem habere, similem
„ cæteris cæremoniis consecrandæ aquæ, aliarumque rerum.

Philippus Melancthon opinatus est Confirmationem apud veteres nihil aliud fuisse quam catechesim, seu fidei professionem, qua fideles ab infidelibus, & catholici ab hæreticis discernebantur; ritum illum olim utilem, nunc vero cæremoniam prorsus otiosam esse. " Confirmatio,
„ inquit *in locis communibus*, olim fuit exploratio doctrinæ in qua sin-
„ guli recitabant summam doctrinæ, & ostendebant se dissentire ab eth-
„ nicis & hæreticis: & erat mos ad erudiendos homines, item ad dis-
„ cernendos profanos & pios admodum utilis. Postea fiebat publica pre-
„ catio, & Apostoli imponebant eis manus, & ita donabantur mani-
„ festis donis Spiritus sancti; sed nunc ritus Confirmationis, quem re-
„ tinent Episcopi, est prorsus otiosa cæremonia. " Eadem est opinio Kemnitii *in examine Concilii Tridentini*, omniumque Lutheranorum post colloquium Ratisbonense anno 1541.

Lutherani igitur, quia negare non possunt fuisse in veteri Ecclesia ritum aliquem, qui diceretur CONFIRMATIO, finxerunt ipsi ritum illum non fuisse verum sacramentum, sed meram cæremoniam; utiliter tamen ab Ecclesia institutam, quam & ipsi hodie retinent, & in sex capita Kemnitius *in 2. parte examinis concilii Tridentini pag.* 320. distinguit. Is enim omnium accuratissime describit ordinem Lutheranæ Confirmationis. Dicit 1. parvulos in infantia baptizatos, cum perveniunt ad annos discretionis, debere institui in doctrina catechismi, & ubi saltem principia didicerint, offerri debere Episcopo, qui coram Ecclesia puerum admoneat, quid in baptismo acceperit, quid promiserit, &c. 2. Debere parvulos publice recitare confessionem fidei, quam didicerint. 3. Debere interrogari de præcipuis doctrinæ christianæ capitibus. 4. Debere moneri, ut hac fidei professione ostendant se dissentire ab omnibus ethnicis, hæreticis, fanaticis, & profanis opinionibus. 5. Debere gravi exhortatione admoneri, ut in pacto baptismi & professione fidei perseverent. 6. Fieri debere publicam precationem pro illis pueris, ut Deus illos gubernare & confirmare dignetur in hac fidei professione: & simul addi posse manus impositionem.

SECTIO VI.

De Calvino.

MENS Calvini colligi debet ex ejus *institutionibus & antidoto. Libro* igitur 4. *Institutionum c.* 19. §. 4. sic habet. " Hic mos olim
„ fuit, ut christianorum liberi, postquam adoleverant, coram Episco-
„ po sisterentur, ut officium illud implerent, quod ab iis exigebatur,
„ qui se ad baptismum adulti offerebant. Hi enim inter cathecumenos
„ sede-

„ ſedebant, donec rite fidei myſteriis inſtituti poterant fidei confeſſio-
„ nem coram epiſcopo ac populo edere. Qui ergo baptiſmo initiati
„ erant infantes, quia fidei confeſſione apud Eccleſiam tunc defuncti
„ non erant, ſub finem pueritiæ aut ineunte adoleſcentia repræſenta-
„ bantur iterum a parentibus, ab epiſcopo examinabantur ſecundum for-
„ mulam catechiſmi, quam tunc habebant certam & communem. Quo
„ autem hæc actio, quæ alioqui gravis, ſanctaque merito eſſe debebat,
„ plus reverentiæ haberet ac dignitatis, cæremonia quoque adhibebatur
„ manuum impoſitionis. Ita puer ille, fide ſua approbata, cum ſolem-
„ ni benedictione dimittebatur. "

Et §. 5. " Poſterior autem ætas, re prope obliterata, fictitiam ne-
„ ſcio quam Confirmationem pro Dei ſacramento poſuit. " Et §. 6. "
„ Hoc miniſterium, quo tunc Apoſtoli fungebantur, ſi adhuc in Ec-
„ cleſia maneret, manuum quoque impoſitionem oporteret ſervari: ſed
„ ubi gratia illa (viſibilis) conferri deſiit, quorſum pertinet manuum
„ impoſitio? " Et §. 7. noſtram Confirmationem appellat *vacuum & frigidum ſignum*, ſicut & §. 13. eam nuncupat *abortivam ſacramenti larvam*. Senſit igitur Calvinus. 1. Confirmationem non eſſe ſacramentum: 2. illam apud veteres nihil aliud fuiſſe quam catecheſim, ſeu fidei profeſſionem, non adultorum quidem, ut putavit Melanchthon, ſed parvulorum duntaxat, cum adoleviſſent: 3. manuum impoſitionem ab Apoſtolis adhiberi ſolitam, ut Spiritus ſanctus cum ſuis chariſmatibus ſuper baptizatos modo viſibili deſcenderet, omnino inutilem eſſe, ubi gratia illa viſibilis conferri deſiit: qua in re Melanchthoni & ejus aſſeclis conſenſit.

Ulterius tamen progreſſus *in antid. concil. Trid. ad ſeſſ. 7. can. 1. de Confirmatione*, non ſolum Confirmationem attendit, ut otioſam cæremoniam, ſed etiam ut ritum maxime exitialem, a dæmonibus adinventum. " Ex eorum, inquit, numero me nequaquam eſſe profiteor, qui
„ otioſam Confirmationis cæremoniam eſſe putant, qualis ſub papatu
„ Romano obſervatur, utpote qui eam inter maxime exitiales ſatanæ
„ præſtigias numerem. Meminerimus nuſquam in Scripturis nobis com-
„ mendari, quod fingunt ſacramentum, neque hoc nomine, neque hoc
„ ritu, neque hac ſignificatione. " Quin etiam nonnullis interjectis aſſerit, quod Confirmatione dimidia pars efficaciæ a baptiſmo truncatur.

Idem cum Calvino ſentiunt Calviniſtæ, qui *in ſuis catecheſibus* duo ſacramenta profitentur, videlicet baptiſmum & cœnam.

SECTIO VII.

De Antonio de Dominis, & Dallæo Calvinistis.

ANTONIUS de Dominis *lib.* 5. *de republica Eccles. c.* 5. contendit Confirmationem non esse sacramentum a baptismo distinctum, nec a Christo institutum; sed cæremoniam pure ecclesiasticam ad ritus baptismi pertinentem. Nam " nullus est, inquit, locus in Evangelio, „ qui vel a longe innuat hanc institutionem & mandatum de danda „ Confirmatione : neque Apostoli unquam asseruerunt se talem institutionem vel tale mandatum a Christo accepisse. Confugere vero ad „ traditionem in asserendis divinis sacramentis, videri valde temerarium; quia certum & evidens esse deberet, id perpetuo in Ecclesia „ ab ipsis Apostolorum temporibus fuisse invariabiliter non modo servatum, sed servatum tanquam rem a Christo institutam & mandatam cum sua promissione. At nihil constans de Confirmatione, nihil firmum, nihil certum in ipsis habetur traditionibus; sed maxima „ & essentialis intercessit variatio : & nusquam constat, id tanquam „ Christi institutum fuisse traditione propagatum. Cæremonia quidem „ confirmandi, seu consignandi, fuit quidem in antiqua Ecclesia per „ plura secula, sed tanquam cæremonia pure ecclesiastica ad ritus baptismi pertinens.

Spalatensis, id est Antonii de Dominis, doctrinam secutus est Dallæus Calvinista in suo tractatu *de Confirmatione*.

ARTICULUS II.

Quid doceat fides Catholica.

FIDES Ecclesiæ catholicæ, circa rationem sacramenti novæ legis, quæ Confirmationi convenit, exprimitur in concilio Tridentino *sess.* 7. *can.* 1. *de sacramentis in genere* : " Si quis dixerit, inquit, sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu-Christo Domino nostro „ instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, &c. aut etiam aliquod horum septem, non „ esse vere ac proprie sacramentum, anathema sit. " Et *can.* 1. *de Confirmatione* : " Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potius verum ac proprium sacramentum; aut „ olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quamdam, qua adolescentiæ proximi, fidæi suæ rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit.

Hæc est fides, quam omnes catholici amplectuntur.

SE-

SECTIO I.

Utrum probari possit ex Scripturis Confirmationem esse sacramentum novæ legis.

NEGANT hæretici, de quibus *supra*, quin etiam & nonnulli Catholicorum.

Alensis enim, Bonaventura & alii qui opinantur istud sacramentum non fuisse a Christo per se & immediate institutum, consequenter existimant illud non posse efficaciter probari ex Scripturis sacris. Ex iis vero Theologis, quibus placet illud a Christo immediate institutum, Scotus *in* 4. *dist.* 7. *lib.* 6. *ad* 1. Gabriel *in* 4. *dist.* 7. *quæst. unica*; Major *ibidem*, & alii, putant hanc fidei veritatem ex Scripturis non posse stabiliri adversus hæreticos, sed ex sola traditione probari posse.

ASSERTIO.

PROBATUR efficaciter ex Scripturis sacris, Confirmationem esse sacramentum novæ legis, videlicet ex Actis, & ex Epistola ad Hebræos.

PRIMA PROBATIO.

PRIMA probatio sumitur ex Actis *cap.* 8. *v.* 14. 15. *&c.* Baptizatis enim per Philippum diaconum Samaritanis; *Cum audissent apostoli, qui erant Jerosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat; sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Et ex iisdem Actis, c. 19. v. 6. *Cum Paulus imposuisset manus* duodecim discipulis recens baptizatis, *venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis & prophetabant.* Ex quibus locis cum Sanbovio jam laudato sic argumentor: Ubi signum est sensibile, constans ex rebus & verbis, perpetuum, & practicum gratiæ sanctificantis, ibi sacramentum est novæ legis. Atqui videre est in locis citatis signum sensibile, constans ex rebus & verbis, perpetuum, & practicum gratiæ sanctificantis; nempe manuum impositionem orationi conjunctam, quæ sequentibus Ecclesiæ seculis semper observata, & perpetuo adhibita fuit ad significandum & conferendum gratiæ sanctificantis augmentum in neophytis.

Major constat. Minor negatur ab hæreticis, qui contendunt, signum illud fuisse duntaxat institutum pro incunabulis Ecclesiæ ad gratias gratis datas, quæ sub visibili specie conferebantur, significandas: probatur autem a nobis ex Patribus, qui luculentissime testificantur hanc ip-

ipsam manuum impositionem, de qua in Actis apostolorum, esse id quod sequentibus Ecclesiæ seculis usurpatum est ad gratiam sanctificantem in neophytis augendam, & confirmandam.

CYPRIANUS, Carthaginensis episcopus, *in epistola ad Jubajanum*, quæ est 73. sic habet: " Quod autem dicunt quidam de eis, qui in
„ Samaria baptizati fuerant, advenientibus apostolis Petro & Joanne,
„ tantum super eos manum impositam esse, ut acciperent Spiritum
„ sanctum, rebaptizatos tamen non esse; locum istum, frater charissi-
„ me, ad præsentem causam videmus omnino non pertinere. Illi enim,
„ qui in Samaria crediderant, fide vera crediderant; & intus in Ec-
„ clesia quæ est una, & cui soli gratiam baptismi dare & peccata sol-
„ vere permissum est, a Philippo diacono, quem iidem apostoli mise-
„ rant, baptizati erant. Et idcirco, quia legitimum & ecclesiasticum
„ baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat; sed
„ tantummodo quod deerat, id a Joanne & Petro factum est, ut ora-
„ tione pro eis habita, & manu imposita, invocaretur & infunderetur
„ super eos Spiritus sanctus; quod nunc quoque apud nos geritur, ut
„ qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per
„ nostram orationem ac manuum impositionem Spiritum sanctum con-
„ sequantur & signaculo dominico consummentur.

Ex his Cypriani verbis apparet, 1. quod ætate hujus episcopi Carthaginensis id gestum fuerit in Ecclesia per *impositionem manuum & orationem*, quod a Petro & Joanne legitur in Actis factum Samaritanis recens baptizatis. Hæc igitur manuum impositio non fuit instituta pro eo duntaxat tempore, quo gratiæ gratis datæ visibiliter conferebantur. 2. Ætate Cypriani gratiæ gratis datæ desierant sub visibili specie conferri. Hæc igitur impositio tunc non significabat gratias gratis datas sub visibili specie collatas. 3. Manuum impositio orationi conjuncta ætate Cypriani adhibebatur, ut neophyti per illam consequerentur eumdem Spiritum sanctum, quem Samaritani consecuti sunt. Ergo per hanc vocem, *Spiritus sanctus*, intelligi non debent gratiæ gratis datæ, sed gratia sanctificans. Denique hanc manuum impositionem orationi conjunctam esse Confirmationem ab episcopis tunc adhiberi solitam evincitur, tum ex postremis verbis, *ut per nostram orationem ac manuum impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur*: tum ex unanimi eruditorum consensu, qui conveniunt hic agi de Confirmatione neophytis adhibita ab episcopis.

JOANNES CHRYSOSTOMUS, *homil. 18. in cap. 8. Actorum*, verba citata interpretans, de Philippo ita loquitur: " Philippus, inquit, unus
„ ex septem discipulis erat, secundus a Stephano: ideo & baptizans,
„ Spiritum sanctum, non dabat: neque enim facultatem habebat: hoc
„ enim donum solorum apostolorum erat .... Nam virtutem quidem
„ septem illi discipuli acceperant faciendi signa, non autem dandi aliis
„ Spiritum sanctum. Igitur hoc erat in apostolis singulare. Unde &

„ præ-

„ præcipuos, & non alios videmus hoc facere. " Joannis igitur ætate, *præcipui*, id est episcopi *& non alii hoc faciebant*, quod Petrus & Joannes, id est manus imponebant, imponendo orabant, & per impositionem orationi conjunctam dabant Spiritum sanctum. Atqui gratiæ gratis datæ per signa visibilia collatæ longe ante Chrysostomum conferri desierant.

INNOCENTIUS, primus hujusce nominis Pontifex, *in epistol.* 1. *ad Decentium Eugubinum, cap.* 3. " De consignandis vero infantibus, in„ quit, manifestum est non ab alio quam ab episcopo fieri licere. „ Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non „ habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, ut vel consignent, vel „ paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo Ecclesiæ demon„ strat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum „ & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum san„ ctum. Nam presbyteris, seu extra episcopum, seu præsente episcopo „ baptizent, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo „ fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod „ solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum sanctum.

Quæ quidem verba declarant manuum impositionem, *Actuum cap.* 8. relatam, eamdem esse cum confirmatoria, quæ frequentabatur ætate Innocentii I. qui sub finem seculi IV. & sub initium seculi V. floruit. Sed tempore Innocentii gratiæ gratis datæ non conferebantur sub specie visibili per manuum impositionem tunc ab episcopis adhiberi solitam.

HIERONYMUS, *in dialogo adversus Luciferianos*, Luciferiano, qui dixerat, " An nescis ecclesiarum esse morem, ut baptizatis postea ma„ nus imponantur, & ita invocetur Spiritus sanctus? exigis ubi scrip„ tum sit? In Actibus Apostolorum etiamsi Scripturæ auctoritas non „ subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obti„ neret, quia & multa alia quæ per traditionem in ecclesiis observan„ tur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt, velut in lavacro ter „ caput mergitare, deinde egressos lactis & mellis prægustare concor„ diam ad infantiæ significationem. " Luciferiano, inquam, hæc obji„ cienti sic respondet Hieronymus sub nomine orthodoxi: Non abnuo „ hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in mino„ ribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, episcopus „ ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat. " Et *postea*, " Episcopus si imponit manum, iis imponit, qui in recta fide „ baptizati sunt. " Et *infra*, " Quod si hoc loco quæris, quare in Ec„ clesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum san„ ctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui? disce hanc ob„ servationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Do„ mini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit: & multis in locis

„ idem

„ idem factitatum reperimus, ad honorem potius sacerdotii, quam ad
„ legis necessitatem.

Ex hoc loco colligitur, 1. orationem, manuumque impositionem, quæ Hieronymi tempore super baptizatos fieri solebat, eamdem esse cum illa, de qua *Act.* 8. & 19. 2. per illam collatum fuisse baptizatis Spiritum sanctum: 3. per Spiritum sanctum debere intelligi gratiam sanctificantem, cum intelligi non possint gratiæ gratis datæ sub specie visibili concessæ, quæ Hieronymi ætate desierant.

Augustinus, *lib.* 15. *de Trinitate*, *cap.* 26. disputans de processione Spiritus sancti a Patre & Filio, docet ex Scripturis, Spiritum & a Patre; & a Filio dari, neque Deum posse dari nisi a Deo. Quia vero poterat objici Spiritum sanctum datum fuisse a Christi discipulis per manuum impositionem: objectionem hisce verbis præoccupat: " Ne-
„ que enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum. Orabant
„ quippe, ut veniret in eos, quibus manum imponebant; non ipsi
eum dabant. " Statim subjicit: " Quem morem in suis præpositis
„ etiam nunc servat Ecclesia. " Ætate igitur Augustini religiose observabatur hæc ipsa manuum impositio, qua Christi discipuli usi fuerant ad Spiritum sanctum baptizatis obtinendum. Atqui hoc tempore nullæ gratiæ gratis datæ sub specie visibili conferebantur.

Lib. 3. *de baptismo*, *cap.* 16. " Non autem habet Dei charitatem,
„ inquit, qui Ecclesiæ non diligunt unitatem; ac per hoc recte intel-
„ ligitur dici, non accipi, nisi in Ecclesia catholica Spiritus sanctus.
„ Neque enim temporalibus & sensibilibus miraculis attestantibus per
„ manus impositionem modo datur Spiritus sanctus, sicut antea daba-
„ tur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatan-
„ da: (Quis enim nunc hoc expectat, ut ii quibus manus ad acci-
„ piendum Spiritum sanctum imponitur, repente incipiant linguis lo-
„ qui?) Sed invisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis
„ eorum cordibus divina charitas inspirari, ut possint dicere: *Quoniam*
„ *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*. " Ritus igitur *impositionis manuum*, qui ab Apostolis, idem ætate Augustini frequentabatur ab Episcopis: cum eo duntaxat discrimine, quod per illum ab apostolis daretur Spiritus sanctus modo visibili, propter gratias gratis datas visibiliter concessas; nunc vero detur Spiritus invisibiliter & latenter per charitatem, quæ diffunditur in cordibus nostris.

Rem adhuc explicat luculentius *tractatu 6. in* 1. *Epist. Joannis*: " Pri-
„ mis temporibus, inquit, cadebat super credentes Spiritus sanctus, &
„ loquebantur linguis quas non didicerant, &c. signa erant tempori op-
„ portuna; oportebat enim ita significari in omnibus linguis Spiritum
sanctum, quia Evangelium Dei per omnes linguas cursurum erat toto
„ orbe terrarum. Significatum est illud, & transiit: nunquid modo,
„ quibus imponitur manus ut accipiant Spiritum sanctum, hoc expe-
„ cta-

„ ſtatur, ut linguis loquantur? aut quando impoſuimus manum iſtis „ infantibus, attendit unuſquiſque veſtrum, utrum linguis loquerentur? & cum videret eos linguis non loqui, ita perverſo corde aliquis veſtrum fuit, ut diceret: Non acceperunt iſti Spiritum ſanctum, quia ſi accepiſſent, linquis loquerentur? Si ergo per hæc miracula modo teſtimonium præſentiæ Spiritus ſancti non fit, unde cognoſcit quiſque accepiſſe Spiritum ſanctum? interroget cor ſuum: „ ſi diligit fratrem, manet Spiritus Dei in illo.

Auctor 50. homiliarum, quæ ſub Euſebii nomine circumferuntur, " „ Quod nunc in confirmandis neophytis, inquit, manus impoſitio tribuit ſingulis, hoc tunc Spiritus ſancti deſcenſio in credentium populos donavit univerſis.

Isidorus, Hiſpalenſis epiſcopus, *lib. 2. de officiis*, *cap. 26.*, " Poſt „ Baptiſmum, inquit, per epiſcopos datur Spiritus ſanctus cum manuum impoſitione: hoc in Actibus apoſtolorum feciſſe meminimus „ Apoſtolos. Mox refert verba *Actuum*, *c. 19. v. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.* item verba *Actuum cap. 8. v. 14. 15. 16. & 17.* ſubjicitque: Spiritum ſanctum „ accipere poſſumus, dare autem non poſſumus; ſed ut detur, Deum „ invocamus. Hoc autem a quo potiſſimum fiat, quemadmodum Papa ſanctus Innocentius ſcribit, ſubjiciam. " Locum deinde exſcribit citatum Innocentii ad Decentium.

Beda, *in caput 8. Actuum*, ad verba ſuperius relata, " Notandum, „ inquit, quod Philippus, qui Samariæ evangelizabat, unus de ſeptem fuerit: ſi enim apoſtolus eſſet, ipſe utique manum imponere potuiſſet, ut acciperent Spiritum ſanctum; hoc enim ſolis Pontificibus debetur. Nam presbyteris, ſive extra epiſcopum, ſive præſente epiſcopo baptizent, chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo „ ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum paracletum baptizatis.

Jesse, Ambianenſis epiſcopus, *de baptiſmo*, " Poſt hæc, inquit, „ confirmet eum epiſcopus in fronte de chriſmate. Ideoque manus impoſitio fit, ut per impoſitionem advocatus & invitatus Spiritus ſanctus ſuper eos deſcendat, juxta exemplum Apoſtolorum. " Moxque ſubjicit verba capitis 8. *Actuum*.

Theodulhus, Aurelianenſis epiſcopus, *lib. de ordine baptiſmi*, *c.17.* " „ Quod ergo, inquit, presbyteris baptizatos chriſmate ungere licet, „ Spiritum ſanctum per manus impoſitionem tradere non licet, antiquus iſte mos ab Apoſtolis Eccleſiæ eſt traditus. " Sbjungitque verba *Actuum 8. & 19.*

Amalarius Fortunatus, Trevirenſis epiſcopus, *lib. 1. de officiis*, *c. 27.* ad eamdem ſtabiliendam veritatem, refert verba *capitum 8. & 19. Actuum*: & ſub finem ejuſdem capitis, " Ut ab epiſcopis ſolis, in- „ quit, inungatur per manus impoſitionem, ab Apoſtolis aſſumptum „ eſt,

„ est, ut Beda declarat in tractatu super Actus Apostolorum. " Et paucis interjectis, " Ut a solis Pontificibus, inquit, per manus impo-„ sitionem & orationem detur Spiritus sanctus, similiter ab Apostoli-„ ca auctoritate sumptum est, ut in Actibus Apostolorum scriptum est.

WALEFRIDUS Strabo, *lib. de rebus ecclesiasticis*, *cap.* 26. ait, *primis temporibus impositione manuum* Confirmationem conferri solere : quod in Samaria fecisse *Petrum legitur & Joannem*. Quæ Confirmatio & tunc ad primos Ecclesiæ pastores, & nunc *pertinere non dubitatur*.

CONCILIUM VI. Parisiense, anno 829. congregatum, *lib.* 1. *cap.* 27. loquens de Chorepiscopis, ostendit locos Actuum, capitis 8. & capitis 19. intelligi de impositione manuum confirmatoria.

JONAS, Aurelianensis Episcopus, *lib.* 1. *de institutione laicali*, ritus Confirmationis explicans, ex iisdem Actorum locis probat solum episcopum esse ministrum hujus sacramenti.

BERTRAMUS, seu Ratramnus, monachus Corbejensis, qui ut Græcorum objectionibus responderet, anno 867. delectus est, *lib.* 4. *contra Græcorum opposita*, *cap.* 7. ait : " Manus imponentibus super eos Apo-„ stolis, acceperunt Spiritum sanctum : quæ forma servatur hodie in „ Ecclesia, ut baptizentur quidem fideles per presbyteros, gratia vero „ Spiritus sancti per impositionem manuum tribuatur ab episcopis ; „ quod tunc fit, quando frontes baptizatorum chrismate sancto liniun-„ tur. " En manus impositionem, quæ eadem est ac illa, quæ ab apostolis observata fuit : quæ gratiam Spiritus sancti tribuit : quæ diversum a baptismali effectum & ministrum habet. Et paulo post, " Do-„ num Spiritus sancti tribuitur per impositionem manuum, quando „ frontes baptizatorum chrismate sancto liniuntur. " Et iterum, " „ Constat Spiritus sancti gratiam per unctionem frontis ex chrismate „ ab Episcopo donari. " Ac inferius, " Ecclesiastici viri statuerunt ut „ frontes baptizatorum non a presbyteris, sed ab episcopis chrismate „ sancto linirentur, ut per eos Spiritus sancti gratia conferretur.

AUTHOR libri *de divinis officiis*, qui nomine Alcuini circumfertur, *cap.* 19. " Quamvis presbyteri sint sacerdotes, Pontificatus tamen api-„ cem non habent ; & ideo solis Pontificibus debetur ut consignent, „ vel Spiritum sanctum tradant, sicut lectio Apostolicorum Actuum „ demonstrat, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, ut bapti-„ zatis traderent Spiritum sanctum.

HONORIUS Augustodunensis, *in gemma animæ cap.* 114. " Hanc Con-„ firmationem fecerunt olim Apostoli per manus tantum impositio-„ nem : illorum posteri, eis tamen tradentibus per chrismatis conse-„ crationem.

Ex iis omnibus auctoritatibus apparet manuum impositionem, quam Petrus & Joannes neophytis Samaritanis adhibuerunt, esse ritum perpetuum, per quem gratia sanctificans in anima suscipientium producitur.

SE-

SECUNDA PROBATIO.

Secunda Probatio desumitur ex *epistola ad Hebræos*, *cap. 6. v.* 1. *&* 2. ubi sic habet Apostolus : *Quapropter intermittentes incboationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pænitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum*. Quæ quidem manuum impositio de sacramento Confirmationis exponitur, ex Græcis a Chrysostomo, Theodoreto, Alexandro, Eulogio, Gennadio, concilio Constantinopolitano, Photio, Oecumenio, & Theophylacto; & ex Latinis ab Augustino, Ambrosiastro, Sedulio, Primasio, Lanfranco, & Anselmo, quorum testimonia *infra* referemus.

Solvuntur objectiones Calvini.

Objicit 1. Quod hic ritus confirmandi nullam in Scripturis sacris hab[illegible]romissionem gratiæ : " Ubi Dei verbum, inquit ille *lib. 4. in*
" [illegible] *p.* 19. §. 5. quod Spiritus sancti præsentiam hic promittat, ne
j[illegible]idem ostendere possunt.

[illegible]spondeo 1. Hanc gratiæ promissionem haberi *Joannis* 14. 15. *&* 16. *Lucæ ultimo*; *Act.* 1. *v.* 5. *&* 8. Recole quæ dicta sunt, ubi de refutatione primæ Calvini responsionis, ratione 7.

Respondeo 2. Illam promissionem Spiritus sancti constare ipso facto Apostolorum, qui per manuum impositionem conferebant Spiritum sanctum omnibus baptizatis.

Respondeo 3. Illam constare traditione & auctoritate Patrum, qui conceptis terminis asserunt Spiritum sanctum ab omni ævo in Ecclesia traditum fuisse per ritum Confirmationis.

Objicit 2. Quod in sacramento verbum requiratur. Sed nullum in Scripturis verbum apparet. " Accedat, inquit Augustinus, verbum ad, " elementum, & fiet sacramentum. " Hoc verbum proferant ? Ita Calvinus *ibid.* §.5.

Respondeo verbum quidem in Scripturis non exprimi: certum tamen ex illis esse, quod apostoli, cum manus imponerent & per hanc manuum impositionem advocarent Spiritum sanctum, verbo quodam & oratione seu formula uterentur, ut patet ex *Actuum* 8.15. qua de re *infra*, ubi de forma.

Objicit 3. Quod dona linguarum, & miraculorum jam desierint; adeoque hæc manus impositio jam otiosa sit. " Ubi gratia illa de-
" siit, quorsum pertinet manuum impositio ? Cessarunt illa virtu-
" tum miracula, & manifestæ operationes, quæ per manuum impositionem distribuebantur; nec nisi ad tempus esse debuerunt. " Ita ille *ibid.* §.6.

RETORQUEO. Cessarunt illa virtutum miracula, & manifestæ operationes, quæ per fidem primis Ecclesiæ temporibus fieri solebant, nec nisi ad tempus esse debuerunt. Ideone fides hodie inutilis est? Quemadmodum igitur initio Ecclesiæ, qui credebant, operabantur miracula, juxta illud Marci ultimo: *Signa eos qui crediderint, hæc sequentur; super ægros manus imponent, & bene habebunt, &c.* nunc vero cessavit iste effectus fidei, nec tamen fides otiosa est, quia suum effectum principalem habet, qui est vivificare; *Justus* enim *ex fide vivit*, ad Rom. 1. ita manuum impositio, licet dona exteriora, quæ per eam distribui solebant, desierint, non ideo inutilis est, quia suum effectum primarium & præcipuum adhuc retinet, qui est corroborare per „ divinam charitatem invisibiliter, & latenter cordibus nostris inspira- „ tam. " Recole textum 2. Augustini *infra* relatum, ubi de textibus primi generis.

OBJICIT 4. Asserere manuum impositionem ab Apostolis adhibitam, esse sacramentum, ejusdem hoc rationis est, ac si quis diceret flatum illum, quo Dominus discipulos suos afflavit, sacramentum esse, quo daretur Spiritus sanctus. Ita ille *ibid.* §.7.

RESPONDEO, latum esse discrimen: sacramentum enim esse debet ritus perpetuus: flatus vero ille nec ab apostolis, nec ab eorum successoribus observatus est: cum e contra Apostoli eorumque successores ab omni ævo Spiritum sanctum contulerint per manuum impositionem.

OBJICIT 5. Effectus, qui Confirmationi tribuuntur, pertinere ad baptismum. Ita ille *ibid.* §.8.

Verum hac de re alibi, ubi scilicet de effectu hujus sacramenti Confirmationis. 2. Veteres Confirmationem a baptismo plerumque sejungebant in clinicis, ex Cornelio Papa; in navigaturis, ex concilio Illiberitano; in iis, qui absente episcopo baptizabantur a presbyteris vel a diaconibus, ex Hieronymo & aliis. 3. Hæc conjunctio vel separatio ad disciplinam, nihil vero ad fidem attinet.

Solvuntur Objectiones Dallæi.

OBJICIT 1. Dallæus in suo tractatu *de Confirmat. lib. 1. cap. 9.* " datum ab Apostolis per manuum impositionem Spiritum sanctum, „ fuisse proprie Spiritum charismatum gratis datorum, sive miraculo- „ rum, & extraordinariorum: quod patet ex illis verbis propheticis „ Joelis 2. *Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & propheta-* „ *bunt filii vestri*. Item ex illo Marci ultimo, *Signa autem eos qui* „ *crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient*. Item ex „ Actis passim, ubi observatur, quod ii in quos descendebat Spiritus „ sanctus, loquebantur linguis.

RESPONDEO illis, quos Apostoli per manuum impositionem confirma-

firmabant, concessum fuisse utrumque charisma, & gratis datum, & gratum faciens; manuum enim impositio id eis omne tunc temporis præstitit quod nobis hodie præstat: quamvis nobis hodie non præstet id omne, quod eis præstitit: duplex enim erat Confirmationis effectus, transitorius unus, qui ut Augustini verbis utar, temporalis " & sensibilis erat, & post promulgatam Evangelii legem desiit, vi- ,, delicet, Spiritus sanctus temporalibus & sensibilibus miraculis datus, ,, per manus impositionem " hoc est gratiæ gratis datæ, & visibiliter concessæ, quæ ut ait Augustinus *ibidem libro* nempe 3. *de baptismo, cap.* 16. dabantur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda: alter permanens, & perpetuus, qui fidelibus ab incunabulis Ecclesiæ, & etiamnum confertur: nimirum, inquit Sanctus Augustinus *ibidem*, divina charitas invisibiliter, & latenter cordibus nostris inspirata.

Objicit 2. *lib.* 1. *cap.* 10. Samaritani a Philippo baptizati, cum per Petri & Joannis manuum impositionem acceperunt Spiritum, quo ante caruerant. Atqui non caruerant Spiritu sancto relative ad gratiam sanctificantem, quia Christi baptismo fuerant regenerati, adeoque Christi erant. *Qui vero Christi sunt, illi spiritum Christi habent* · si quidem ex Paulo ad Rom. 8. *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Caruerant autem gratia gratis data. Igitur gratiam gratis datam acceperunt, non autem gratiam sanctificantem.

Retorqueo circa Eucharistiam: pari siquidem argumento probaretur, fideles, qui rite dispositi ad communionem accedunt, nullam accipere gratiam sanctificantem. Eam enim gratiam recipiunt qua carent. Sed non carent gratia sanctificante, quandoquidem supponuntur rite dispositi. Nullam igitur gratiam sanctificantem recipiunt in perceptione Eucharistiæ. Simili quoque ratione concluderetur, Apostolos, super quos Spiritus sanctus die Pentecostes descendit, non accepisse Spiritum sanctum, prout importat spiritum prædicationis Evangelii. Eum enim Spiritum acceperunt, quo prius carebant. Atqui prius non carebant Spiritu sancto, prout importat spiritum prædicationis Evangelii: quemadmodum apparet ex Christi verbis, Matth. 10. *Non enim vos estis qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Apostoli igitur die Pentecostes non acceperunt Spiritum sanctum, &c. Denique eodem syllogismo concludi posset Apostolos die Pentecostes nullam suscepisse gratiam sanctificantem. Eam enim gratiam receperunt qua carebant. Atqui non carebant gratia sanctificante. Ergo.

His igitur aliisque id genus argumentis respondendum, Samaritanos, qui a Petro & Joanne confirmati sunt; fideles, qui rite dispositi, ad Eucharistiam accedunt, & apostolos, qui die Pentecostes susceperunt Spiritum sanctum, non caruisse quidem gratia sanctificante simpliciter, caruisse tamen ea intensione ac perfectione gratiæ sanctificantis,

quam deinde susceperunt. Gratia enim sanctificans in Samaritanis per manuum impositionem, & in apostolis per descensum Spiritus sancti adaucta fuit, & in fidelibus per communionem quotidie adaugetur.

INSTAT 1. Dallæus. Baptizati eam duntaxat gratiam consecuti sunt per manuum impositionem, qua prius carebant. Atqui non carebant gratia sanctificante, quæ datur ad robur, & fidelem confirmat. Gratiam igitur confirmantem minime consecuti sunt per manuum impositionem, sed solam gratiam gratis datam. Minor probatur, quia in Baptismo datur venia peccatorum, adoptio, jus hæreditatis, Spiritus sanctus sanctificans, & consolans, certa spes immortalis, Christus denique induitur: quæ quidem omnia Christiani militis animum confirmant.

NEGO minorem. Nec enim in baptismo datur gratia confirmans, sed ad illam plura requiruntur, quam quæ hic describuntur. Verum de his *infra*.

INSTAT 2. & adducit auctoritatem Chrysostomi *homil.* 18. *in Acta*, qui post verba *ex Actis c.* 8. a nobis *superius in probationem* adducta, subjicit: " Quomodo, inquit, Spiritum sanctum illi Samaritani a " Philippo baptizati non receperant? " statimque respondet, " Spiri- " tum acceperant remissionis, spiritum autem signorum nondum rece- " perant. " Samaritani igitur spiritum remissionis acceperant per baptismum, sed spiritum duntaxat signorum per manuum impositionem susceperunt.

NEGO consequens; si quidem Spiritus signorum non excludit spiritum sanctificantem. Quod autem ex mente Chrysostomi hæc manuum impositio contulerit Spiritum sanctificantem, apparet ex ipso Chrysostomo, qui post verba objecta subjicit textum a nobis superius laudatum, *pag.* 14. eoque textu quinque docet; primum quidem, quod Spiritus sanctus conferatur per manuum impositionem; deinde quod Philippus, quamvis baptizaret, non daret Spiritum sanctum: 3. quod Philippus, qui unus erat ex septem diaconis, virtutem quidem haberet faciendi signa; non autem imponendi manus, & dandi aliis Spiritum sanctum: 4. quod potestas imponendi manus, & per illam impositionem dandi Spiritum sanctum, donum esset solis apostolis concessum; 5. quod ætate sua PRÆCIPUI, hoc est episcopi, ET NON ALII darent Spiritum sanctum per impositionem manuum. Joannis igitur Chrysostomi ætate Episcopi, & non alii conferebant Spiritum sanctum per manuum impositionem. Atqui hac ipsa ætate non conferebant Spiritum signorum, quia signa tunc desierant. Alium igitur conferebant spiritum, nempe sanctificationis ad robur, & fortitudinem animæ.

QUÆRES. Quorsum igitur Chrysostomus in verbis objectis meminit duntaxat spiritus signorum per manuum impositionem concessi, non

non autem spiritus sanctificationis, & roboris; maxime cum spiritus sanctificans, & corroborans sit præcipuus Confirmationis effectus.

Respondeo 1. Sanctum Chrysostomum sub nomine spiritus signorum forte comprehendisse spiritum sanctificationis, & roboris; aut saltem, cum meminit spiritus signorum, consequenter meminisse spiritus sanctitatis, & roboris, siquidem cuicumque conferebatur etiam spiritus sanctificationis ad robur. Spiritus enim signorum non conferebatur nisi neophytis, qui ad Confirmationem rite dispositi accederent. Quis enim sibi persuadeat Spiritum Sanctum modo visibili super Simonem magum, aut alios id genus neophytos descendisse? Sed qui ad Confirmationem accedebant rite dispositi, præcipuum ejus effectum accipiebant; quia sacramenta præcipuum suum effectum in rite dispositis semper producunt. Præcipuus vero effectus Confirmationis, est gratia sanctificans & corroborans. Igitur confirmatis, quibus conferebatur spiritus signorum, iisdem conferebatur spiritus sanctitatis & roboris.

Si quis vero abnuat, Chrysostomum sub nomine spiritus signorum comprehendisse spiritum sanctitatis ad robur; duæ rationes adhuc afferri possunt, cur Chrysostomus meminerit spiritus signorum, non autem Spiritus sanctificationis & roboris. Prima quod ex concessione prioris spiritus recte colligitur posteriorem quoque fuisse concessum, non contra. Quicumque enim confirmati accipiebant spiritum signorum, iidem recipiebant gratiam sanctificationis ad robur: at nec ipsa quidem Apostolorum ætate Spiritus sanctus modo visibili descendebat super omnes fideles, qui ad Confirmationem rite dispositi accedebant, sed super nonnullos, eos præsertim, qui charitate flagrabant. Itaque cum ex concessione prioris effectus recte inferatur concessio posterioris; non contra; eam ob rem Chrysostomus meminisse potius debuit prioris quam posterioris effectus; neque necesse fuit ut posterioris effectus aliquam mentionem faceret. Altera ratio est, quod spiritus signorum esset effectus visibilis, qui modo sensibili, & prorsus divino conferatur: quo fit ut effectus ille, quamvis temporaneus, nihilominus præcipuo, & perpetuo Confirmationis effectui quoad speciem, & apparentiam præstaret.

Objicit 3. Dallæus. Adventus Spiritus sancti exprimitur *Actorum* 8. v. 16. voce greca *ἐπιπεπτωκὸς*, quæ vox derivatur ab *ἐπιπίπτω*, quod significat *supercado*, *irruo*; atque ita descensus violentus exprimitur. Atqui donatio spiritus sanctificantis hisce verbis nusquam exprimitur in Scripturis, sed donatio spiritus prophetici; quia prior spiritus descendit suaviter, & posterior vehementer.

Respondeo 1, dato, non concesso, quod hac voce græca in Scripturis sacris exprimatur donatio spiritus prophetici, nusquam vero donatio spiritus sanctificantis, nihil inde concludi adversus fidem

catholicam. Cum enim duplex esset descensus Spiritus sancti, visibilis unus, & alter invisibilis, nihil vetat quominus Lucas potius visibilis descensus, ut quem omnes mirarentur, quam invisibilis mentionem fecerit.

Respondeo 2. Spiritum sanctum die Pentecostes super Apostolos descendisse cum impetu: *Factus est*, inquit Lucas Actorum 2. vers. 2. *repente de cælo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis*, ubi pro *tanquam advenientis spiritus vehementis*, legit Calvinus, *quasi violento flatu irruente*. Attamen super ipsos descendit Spiritus sanctus ratione gratiarum, tum gratis datarum, quales sunt prophetia, donum linguarum, tum sanctificantium, quales sunt charitas, & septem dona Spiritus sancti: non quod gratia sanctificans & gratiæ gratis datæ, illis tunc fuerint simpliciter concessæ (utramque enim jam habebant;) sed quia concessæ fuerunt cum augmento. " Erat quidem in eis, scilicet Apostolis, fides, inquit Augustinus *serm.* 85. *de tempore*, sed fiducia constantiæ deerat: jam quidem Christum per universa poterant „ prædicare, sed adhuc pro Christo usque ad mortem certare non po„ terant; usque adeo ut nullum ex discipulis coronaverit palma mar„ tyrii ante adventum Spiritus sancti. Et quidem tunc fuit comple„ tum, quod Christus dixerat Apostolis Lucæ ultimo, *Vos autem se„ dete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto*. " Item *tract.* 66. *in Joann.* Petrum pro Christo mori cupientem sic alloquitur: Quid " festinas, Petre? nondum te suo Spiritu solidavit petra. " Et *tract.* 92. alludens ad trinam interrogationem Petro factam, tempore passionis ab ancilla, & post resurrectionem a Christo: " Ante passionem „ Domini, servilis timor ejus interrogatus est a fœmina servitutis; „ post resurrectionem vero Domini, liberalis ejus amor ab ipso prin„ cipe libertatis: & ideo ibi turbabatur, hic tranquillabatur; ibi „ quem dilexerat, negabat, hic quem negaverat, diligebat; sed „ adhuc etiam tunc amor ipsi infirmus fuerat, & angustus, donec eum „ roboraret, & dilataret Spiritus sanctus. " Amor igitur, quo Petrus Christo interroganti, respondit, *etiam Domine, tu scis, quia amo te*, adhuc infirmus, & angustus erat; sed die Pentecostes roboratus & dilatatus fuit a Spiritu sancto.

3. Verbum ἐπιπίπτω, ut in lexico videre est, græce significat *supercado, irruo, illabor*. Atqui *supercado*, & *irruo* designant descensum violentum: *illabor* autem frequenter designat suavem descensum, ut legere est apud Ciceronem *lib.* 1. *de finibus*, ubi voluptatis suavitas per illapsum exprimitur. " Nam si ea voluptas esset, inquit Ci„ cero, quæ quasi titillaret sensus, & ad eos cum suavitate afflue„ ret & illaberetur, &c. Lucas igitur convenienter usus est voce græca, quæ utrumque descensum significaret, violentum scilicet, qui proprius est spiritui signorum; & suavem, qui proprius est spiritui sanctificanti.

4. Hac

4. Hac ipsa voce utitur Lucas in eorumdem Actuum cap. 10. v. 44. *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus* (græce ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον) *super omnes qui audiebant verbum*. Atqui verbum ἐπέπεσε, ibi significat non modo violentum, sed etiam suavem descensum. Subjicit enim Lucas versu 45. proxime sequenti: *Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est*. Ubi quod Lucas dixerat, *Cecidit Spiritus sanctus*, circumcisi fideles dixerunt, *Gratia Spiritus sancti effusa est*: quæ sane verba suavem descensum designant. Præterea verbum ἐπέπεσε, ibi significat, non solum gratias gratis datas, sed etiam gratiam sanctificantem; quia versu 45. proxime sequenti, illum Spiritus sancti descensum, fideles, qui aderant, interpretati sunt *de gratia Spiritus sancti, quæ in nationes effusa est*. Quæ quidem verba eadem fere sunt, & gratiam prorsus eamdem significant, ac illa, quæ habetur ad Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Lucas enim & Paulus utuntur eodem verbo ἐκκέχυται. Atqui verbum illud *ad Rom.* 5. certissime significat suavem Spiritus sancti descensum, & gratiam sanctificantem.

5. Eadem iterum voce Lucas utitur in Actis cap. 11. v. 15. *Cum cœpissem loqui*, inquit Petrus, *cecidit Spiritus sanctus super eos*: ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς. Atqui casus seu descensus per hæc verba expressus complectitur effusionem gratiæ sanctificantis, quemadmodum apparet, primum quidem ex eodem versu 15. *cecidit Spiritus sanctus super eos*, inquit Petrus, *sicut & in nos in initio*. Ii igitur catechumeni, quos Petrus erudiebat, licet nondum baptizati, eumdem tamen acceperunt Spiritum, quem Apostoli die Pentecostes acceperant. Sed Apostoli die Pentecostes acceperunt Spiritum sanctitatis. Deinde versu 16. proxime sequenti, Petrus ait catechumenos illos post descensum Spiritus sancti baptizatos fuisse baptismo ignis & baptismo Spiritus sancti, de quo Christus, *Joannes, quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto*. Baptismo autem flaminis, ignis, & Spiritus sancti confertur gratia sanctificans. 3. Quia versu 17. dicitur, quod *eamdem gratiam dedit illis* catechumenis *Deus, sicut & Apostolis, qui crediderunt in Dominum Jesum Christum*. 4. Quia versu 18. refertur quod fideles, qui mirabilem hujusmodi descensum Spiritus super gentiles a Petro audiverant, *glorificaverunt Deum dicentes: ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam*. Gratia igitur per hunc Spiritus sancti descensum concessa, non fuit tantum gratis data, sed etiam sanctificans. Quid enim, quæso, gratia, qua *gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam*, nisi gratia corda convertens & vivificans.

OBJICIT 4. Dallæus. Spiritus iste, qui manuum impositioni proprius est, non fuit a Philippo datus, nec ab illo dari potuit, ut Chrysostomus, Oecumenius, aliique interpretes *in cap.* 8. *Act.* testantur. Atqui nulla ratio fingi potest, cur Spiritus sanctitatis & roboris conferri non

non potuerit a Philippo, qui per baptismum conferebat gratiam sanctificantem. Spiritus igitur sanctitatis & roboris non erat effectus huic manuum impositioni proprius.

RESPONDEO in sacramentis totam rationem esse voluntatem instituentis, quia sacramenta instituta sunt ex beneplacito Christi, cui placuit, ut ministri sacramentorum essent diversi. Alius est igitur minister baptismi, alius Confirmationis: & quemadmodum Christo Domino visum est, ut eucharistia non nisi a sacerdote, ita eidem placuit ut Confirmatio non nisi ab episcopo conferretur: qua de re alibi, ubi de ministro hujus sacramenti.

OBJICIT quædam alia Dallæus, sed quæ facile dilui possunt.

SECTIO II.

Utrum possit ex traditione probari Confirmationem esse sacramentum novæ legis.

POSTQUAM Dallæus *libro* 1. tentavit probare Confirmationem in Ecclesia Romana conferri solitam, non esse eumdem ritum, ac manuum impositionem baptizatis adhibitam, de qua *Actorum* 8. & 19. totus est *libro* 2. ut alio detorqueat verba Patrum, quibus hujus sacramenti veritas ab orthodoxis demonstratur. Eam ob rem quinque docet:

Primum est, impositionem manuum & unctionem, quas vocamus confirmatorias, inventas atque usurpatas fuisse post annum 160. nullamque earum mentionem extare in Clemente Romano, Athenagora, Theophilo, Tatiano, Justino martyre, Irenæo.

Secundum est, impositionem manuum & unctionem meras esse cæremonias ab Ecclesia institutas, quæ ad baptismi ritus pertinent; quo quidem placito inanes reddere conatur innumeras Patrum auctoritates, in quibus mentio fit Confirmationis. Hanc effugiendi viam ante Dallæum invenerat Antonius de Dominis *lib.* 5. *c.* 5. *nn.* 10. &c.

Tertium est, manuum impositionem esse non posse materiam sacramenti, quod ille prius *lib.* 1. *c.* 12. probaverat hisce futilibus argumentis: 1. quia non legitur in Scripturis hunc ritum in materiam alicujus sacramenti a Christo institutum fuisse: 2. quia in nullo sacramento membra ministri tenent locum materiæ: 3. quia in ordinatione adhibetur manuum impositio; materia vero cujuslibet sacramenti propria esse debet.

Quartum est, unctionem chrismatis ex oleo & balsamo permixti & ab episcopo consecrati non esse materiam sacramenti: qua in re vim maximam facit Dallæus; quasi vero apud orthodoxos illud esset de fide.

Quintum est, unctionem baptismalem & confirmatoriam apud veteres unam & eamdem esse: quo fit ut Dallæus de unctione confirmatoria exponat, quæcumque Patres de baptismali dixere, & quæcunque Patres de confirmatoria asseruerunt, ipse de baptismali explicet.

A S-

A S S E R T I O.

Probatur efficaciter ex traditione Confirmationem esse sacramentum novæ legis.

Verum, ut omnis ambiguitas auferatur, antequam ad Patrum authoritates veniamus, præmitti debet,

1. Aliud esse, quærere de Confirmatione, an sit sacramentum; & aliud quærere, quæ sit ejus materia, quæ forma, quis effectus, qui minister.

2. Certum esse theologis impositionem manuum, aut unctionem, aut utramque simul, esse materiam Confirmationis; quamvis inter se diffideant, an sola manuum impositio, vel unctio sola, vel utraque simul, sit materia huic sacramento essentialis.

3. Scripturas sacras, cum docent rei cuipiam sensibili convenire, ut sit signum perpetuum & practicum gratiæ sanctificantis, docere consequenter rem illam esse sacramentum novæ legis.

4. Theologos, qui sentiunt unctionem chrismatis esse materiam seu partialem seu totalem Confirmationis, ita docere, quia pro certo habent ex sanctis Patribus unctionem illam habere virtutem sanctificandi, unde a posteriori colligunt unctionem illam a Christo institutam esse.

5. In ea etiam opinione, quæ docet unctionem esse materiam Confirmationi essentialem, non est de fide, quod hæc unctio debeat necessario fieri ex chrismate, quod ex oleo & balsamo permixtum sit, & ab episcopo consecratum fuerit; adeo ut ex fide constet ad sacramenti valorem non sufficere simplex a sacerdote benedictum.

6. In antiqua Ecclesia neophytis, statim atque baptizati fuerant, Confirmatio sæpe conferebatur: unde fit, ut Patres de utroque sacramento, quasi de uno eodemque ritu locuti aliquando videantur.

7. Non solum Confirmatio, sed etiam eucharistia cum baptismo sæpe conferebatur: quorum eucharistia frequentius cum baptismo, quam Confirmatio jungebatur; nempe quando presbyteri absente episcopo baptizabant. Neque tamen inde sequitur eucharistiam esse merum ritum, qui ad baptismum pertineat.

8. Confirmatio non est simplex ritus baptismi: primum quidem, si sit eadem ac manuum impositio, de qua *in Actis cap.* 8. & 19. & quam constat non fuisse baptismi ritum: deinde si a Patribus appelletur *sacramentum* simpliciter, quia res quæ sacramentum est simpliciter, longe differt a ritu ecclesiastico sacramenti: 3. si dicatur a Christo instituta; quia cæremoniæ sacramentorum sunt ex mera Ecclesiæ institutione: 4. si minister ejus alius sit a ministro baptismi solemnis; quia baptismus solemnis ille est, qui cum omnibus suis ritibus celebratur: 5. si gratiam confert ex opere operato; quia modus ille operandi proprius est sacramentis novæ legis, & nulli cæremoniæ convenit: denique

que si gratiam a baptismali distinctam producit; quia unumquodque sacramentum habet proprium effectum.

9. Quo tempore solus episcopus erat ordinarius minister baptismi, eodem unctio baptismalis a solo conferebatur episcopo: postquam vero Ecclesia presbyteris & diaconis indulsit, ut tanquam ordinarii ministri baptizarent, illis etiam concessit potestatem ungendi unctione baptismali, imo & progressu temporum unctionem hujusmodi eis præcepit.

His præmissis, modo veniamus ad nostram assertionem, eamque testimoniis Patrum stabiliamus.

CAPUT I.

Patres primi & secundi sæculi.

CHRISTIANOS qui primo seculo & secundo fere toto vixerunt caruisse isto Unctionis sacramento hinc noscitur, inquit Dallæus, " quod ejus plane nulla occurrat mentio in veris & indubitatis, quæ „ satis multa extant, illorum temporum monumentis: v. g. extat ge„ nuina Clementis ad Corinthios ante primi seculi finem data episto„ la; extant Justini, Athenagoræ, Theophili, Tatiani, Irenæi opuscu„ la non pauca, omnia post annum 150. & ante 197. Domini annum „ edita. Profecto non est verisimile hos omnes Patres nullam ejus un„ ctionis mentionem in tam multis facturos fuisse, si quidem ipsa jam „ tum in Ecclesia pro vero ac legitimo, & a Christo Domino institu„ to omnium baptizatorum sacramento habita esset. Nam isti sane vel „ omnes vel plerique, & baptismi & eucharistiæ (quæ vera esse sacra„ menta nemo dubitat) luculentissime meminerunt. Cur qui memine„ runt, Confirmationem tacuerint, nulla ratio dici potest, nisi hæc „ una, quod scilicet nullus tunc hujusmodi ritus eodem cum istis sen„ su apud Ecclesiam haberetur.

Dallæus hisce verbis quatuor docet: 1. *Non pauca*, sed *satis multa extare opuscula* Clementis, Justini, Athenagoræ, Theophili, & Irenæi: 2. Patres illos, *vel omnes vel plerosque*, *baptismi & eucharistiæ meminisse*: 3. Neminem tamen eorum mentionem fecisse unctionis: 4. Ex hoc Patrum in iis, quæ nunc extant, monumentis silentio aperte colligi quod Confirmatio primis duobus Ecclesiæ seculis nondum esset in usu.

QUOT verba, totidem fere mendacia. In primis enim non multa, sed pauca, extant opuscula Clementis, Justini, Athenagoræ, Theophili, Tatiani & Irenæi, quemadmodum apparebit ex sequentibus paragraphis. Deinde ex Patrum albo expungi debet Tatianus Encratitarum hæresis parens. 3. In illis veris & indubitatis, quæ satis multa extant, illorum temporum monumentis, Clementis, Athenagoræ, Theophili & Tatia-

Tatiani, nulla fit mentio baptismi & eucharistiæ. 4. Theophilus & Irenæus, & Clemens, meminerunt Confirmationis. Denique, cum omnia fere opera horum quinque auctorum perierint; & ea pauca, quæ supersunt, rem illam, de qua nunc agitur, videlicet numerum sacramentorum, minime tractent, argumentum negativum ex illis petitum nihil omnino concludit; præsertim cum Tertullianus, qui II. & III. seculo floruit, meminerit manuum impositionis, & unctionis confirmatoriæ, quasi ritus antiqui: & Patres, qui subsecuti sunt, manuum impositionem sua ætate observari solitam asseruerint eamdem esse, quæ ab Apostolis adhibebatur. Quod si liber *de ecclesiastica hierarchia*, genuinum sit opus Dionysii Areopagitæ, quemadmodum plurimi veteres & recentiores contendunt, certo certius constat unctionem confirmatoriam ab ipsis Ecclesiæ incunabulis in usu fuisse; hujus enim unctionis meminit hic auctor, cujus testimonia referemus, ubi de Patribus, qui seculo IV. floruerunt. Clementem, Justinum, & alios, quos objicit Dallæus, modo expendamus.

§. *I. Clemens Romanus.*

CLEMENS, inquit Hieronymus, *in cathalogo scriptorum ecclesiasticorum*, " quartus post Petrum Romanus episcopus, qui objit tertio „ Trajani anno, qui fuit a Christo nato centesimus, scripsit ex persona „ Romanæ Ecclesiæ ad Ecclesiam Corinthiorum valde utilem epistolam, „ quæ & in nonnullis locis publice legitur, & mihi videtur characteri epi„ stolæ, quæ sub Pauli nomine ad Hebræos fertur, convenire. Sed & „ multis de eadem epistola non solum sensibus, sed juxta verborum quo„ que ordinem, abutitur: omnino grandis in utraque similitudo est. Fer„ tur & secunda ejus nomine epistola, quæ a veteribus reprobatur: & „ disputatio Petri & Appionis longo sermone conscripta, quam Eusebius „ in tertio historiæ ecclesiasticæ volumine coarguit." Sex igitur aliæ „ epistolæ, quæ nomine Clementis in tomo 1. conciliorum referuntur; nothæ sunt: nullaque germana est præter epistolam ad Corinthios, cujus Irenæus *lib. 3. advers. hæres. cap.* 3. Clemens Alexandrinus *lib.* 4. *&* 5. *strom.* Origenes *lib.* 2. *de princip.* & *tomo* 2. *contra Celsum*, Eusebius *lib.* 3. *hist. eccles. cap.* 12. *&* 32. Cyrillus Hierosolym. *catechess.* 18. Hieronymus *in cathalogo script. libro* 1. *advers. Jovin. in cap.* 52. *Isaiæ*, *& in cap.* 4. *epist. ad Ephes.* meminerunt.

Illam Clemens, " dissensione non modica inter eos, qui Corinthi „ essent fratres facta, scripsit ..., ad pacem eos congregans, & repa„ rans fidem eorum, & annuncians quam in recenti ab Apostolis re„ ceperant traditionem annunciantem unum Deum omnipotentem, fa„ ctorem cœli & terræ " &c. ex Irenæo *loco citato:* in eaque omnem pene sermonem suum de virginitatis puritate contexuit, ex Hieronymo *lib.* 1. *adv. Jovin.*

Diu

Diu latuit hæc epiſtola, donec Patricius Junius eam e membranis laceris vetuſtiſſimi codicis, qui extat in bibliotheca regia Oxonienſi, eruit, latine vertit, notis brevioribus illuſtravit, juriſque publici fecit Oxonii anno 1633.

Genuinum quidem opus illud videtur, integrum vero dici non poteſt, quod lacerarum membranarum lacunas ſupra ducentas ſexaginta expleverit, voceſque deperditas & litteras vetuſtate exeſas de conjectura ſua ſuppleverit Junius: qui etiam ad notarum calcem fatetur *deſiderari in exemplari antiquo*, quo ipſe uſus eſt, *folium integrum*, *quod quatuor impreſſi codicis* (eodem autem ille impreſſus eſt, ut ajunt, in quarto minori) *folia conſtituit*.

Ex his autem apparet nullum eſſe argumentum negativum, quo Dallæus contendit Confirmationis ſacramentum chriſtianis primi ſeculi ignotum fuiſſe, quia Clemens in ſua ad Corinthios epiſtola, hujus ſacramenti non meminit. Si quidem, quomodo ſacramentum illud Clementem alioſque fideles primi ſeculi latere potuit, quod ſcriptum legitur *Act* 8. *&* 19. *& cap. 6. ad Hebræos?* Manuum enim impoſitionem, quæ in his locis refertur, ſacramentum eſſe probavimus veterum Patrum auctoritate. Deinde, quis aſſerere audeat hoc ſacramentum non fuiſſe alibi a Clemente commemoratum? 3. Genuina ſit, per me licet, Clementis ad Corinthios epiſtola per Junium edita; imperfecta tamen & mutila eſt. 4. In hac mutila epiſtola, nihil de baptiſmo legitur, nihil de euchariſtia, quæ tamen duo ſacramenta non latuere chriſtianos primi ſeculi. 5. Argumentum hujus epiſtolæ non exigebat, ut Clemens aliquam Confirmationis mentionem faceret. Quid enim neceſſe erat ſacramentum illud commemorare, ut Corinthios ad pacem & concordiam revocaret? 6. Ad reſtituendam inter Corinthios pacem & concordiam non parum certe conduxiſſet commemoratio baptiſmi & euchariſtiæ, ut quæ ſint unitatis & charitatis ſacramenta: quia vero Clemens horum non meminit, ideone concludere licet hæc duo ſacramenta non fuiſſe in uſu toto illo tempore, quo Clemens Eccleſiæ præfuit? 7. Quid ſi contendam gratiæ confirmatoriæ, atque adeo Confirmationis, mentionem initio hujus epiſtolæ factam fuiſſe? Si quidem inter ſpeciales virtutes & gratias quibus Corinthii ante exortam illam diſſenſionem, donati & ſanctificati erant, Clemens recenſet plenam ſuper ipſos omnes factam Spiritus ſancti effuſionem: " Plena etiam, inquit, ſuper omnes Spiritus ſancti effuſio facta eſt:" quæ quidem effuſio, pro„ prius eſt Confirmationis effectus: neque enim plena effuſio Spiritus ſancti ſuper aliquem baptizatum primis Eccleſiæ ſeculis facta legitur, niſi per confirmatoriam manuum impoſitionem.

§. 2.

§. 2. *Justinus martyr.*

JUSTINUM philosophum, qui Romæ martyr obiit anno 163. " Ni-
" hil tacuisse eorum, quæ tum in administratione baptismi, alicu-
" jus momenti esse putabantur, præter summi viri candorem, ipsius-
" que orationis satis diu in hoc argumento versantis rationem, fidem
" facit ipsa illa, qua hunc sermonem ingrediens utitur, contestatio,
" qua scilicet rem totam diligenter ideo explicaturum profitetur; ne si
" eam prætereat, maligne quidquam & dissimulanter agere videatur.
" Cum ergo hæc ita præfatus, nihil tamen de unctione ac manus im-
" positione, nihil de cæteris, quæ postea apud christianos, occurrunt,
" baptismi cæremoniis adjecerit; omnino pro certo atque indubitato
" statuendum videtur, nihil adhuc istorum rituum apud christianos Ju-
" stini temporibus in baptismo factitatum fuisse. Quæ vero in baptismo
" non fuit unctio, illa nunquam alibi in omni eorum cultu fuit; ne-
" que enim alibi quam in baptismo, statim post mersionem, fiebat pri-
" mis illis seculis, quibus in usu esse cœpit. " Ita Dallæus *lib. 3. cap.* 2. cujus ratiocinatio ita redigi potest: Justinus *in apologia* 2. se rem totam rituum ad baptismum pertinentium diligenter ideo explicaturum profitetur, ne si eam prætereat, maligne quidquam & dissimulanter agere videatur. Nihil ergo tacuit eorum, quæ tum in administratione baptismi, alicujus momenti esse putabantur. Atqui nihil adjecit de unctione & manus impositione: nulla igitur tunc erat in baptismo. Quæ vero in baptismo non fuit unctio & manuum impositio, illa nunquam alibi fuit primis Ecclesiæ temporibus. Nondum igitur in usu erat unctio, manuumque impositio.

In hac ratiocinatione occurrunt plura, quæ falsa mihi videntur.

Mihi siquidem in primis constat Justinum, qui apologiam ad Antoninum pium scripsit anno 150. ibi tacuisse multa eorum, quæ tum in administratione baptismi, non alicujus, sed gravis momenti esse putabantur. Non enim observat, utrum immersione, vel effusione, vel aspersione baptismus ætate sua administraretur; quod tamen tanti visum est in veteri Ecclesia, ut seculo sequenti dubitatum fuerit, an baptismus per effusionem valeret; quemadmodum apparet *ex epistola Cypriani ad Magnum*. Non etiam observat sub qua verborum formula traderetur. Non exprimit ejus ministrum. Nihil dicit de infantibus, qui tum baptizabantur, suumque sermonem ad solos adultos convertit. Nihil quoque de consecratione aquæ baptismalis & olei, quam Basilius *lib. de Spiritu sancto cap.* 27. ait ex apostolica traditione proficisci. Nihil de olei consecratione, ejusque unctione, quam Basilius *ibidem* ad traditionem apostolicam revocat. Nihil de exorcismis & insufflationibus, quarum meminit Vincentius episcopus Thibarinus in synodo Carthaginensi a Cypriano contra baptismum hæreticorum celebrata, anno

256.

256. & quas Augustinus ait *lib.* 2. *ad Valeriam cap.* 29. ex antiquissima Ecclesiæ traditione descendere. Nihil de manuum impositione in exorcismis baptismum præcedentibus adhibita, de qua Vincentius Thibarinus *ibidem*. Nihil de sponsoribus, seu patrinis, quorum meminit Tertullianus *lib. de baptismo cap.* 18. Nihil de pacto & conventu, de quo Tertullianus *lib. de baptismo cap. 6. & de idololatria cap.* 23. Nihil de sacramento & juramento, de quo Tertullianus *lib. de idolol. cap. 6. & 19. lib. de corona militis*, & *lib. de spectac. cap.* 24. Nihil de renunciationibus diaboli pompis, & angelis ejus, de quibus Tertullianus *lib. de idolol. cap. 6. lib. de spectac. cap.* 4. & 24. & *lib. de corona militis cap.* 3. quo postremo loco asserit illas " sine dubio de traditione manare, eaque non " scripta. Nihil de trina immersione, & responsis, cum fieret trina immersio, reddi solitis: quæ *ibidem* ait ex eadem traditione non scripta descendere. Nihil de " mellis & lactis societate, qua Christus suos infantat, " ex Tertulliano *lib.* 1. *adv. Marcion. cap.* 14. quæque de tra- " ditione non scripta manat, ex eodem Tertulliano, *lib. de corona cap.* 3. Nihil de unctione de qua Tertullianus *lib. de baptismo*, *cap.* 7. & quam Christo tribuit *lib.* 1. *adv. Marcion. cap.* 14. Nihil denique de manus impositione baptizatis adhibenda, de qua Tertullianus *lib. de baptismo cap.* 8. Tertullianus autem, ut qui jam floreret, antequam Victor (sub quo ejus lapsum contigisse constat, inquit Baronius) ad Pontificatum anno 192. eveheretur, proximus fuit Justini temporibus. Atqui Tertullianus ritus illos refert, non quasi recens institutos, aut ecclesiis quibusdam speciales, sed velut antiquos, & ubique terrarum observari solitos.

2. Justinus non spondet imperatori se rem totam rituum ad baptisma pertinentium diligenter explicaturum, " ne, si eam prætereat, maligne quidquam & dissimulanter agere videatur; " sed id tantum pro- " fitetur, se modum, quo fideles per Christum renovati, Deo dicarentur, Antonino Pio expositurum, " ne, si hoc prætereat " &c. quod ut præstet, paucis ille perstringit modum, quo pagani primum fierent catechumeni, deinde baptizarentur, baptizatique aggregarentur numero fidelium, ac tandem mysteriis sacræque synaxi cum cæteris fidelibus participarent; adeo ut cæremoniarum baptismi generatim tantum, & confuse mentionem fecerit, his verbis, " eo regenerationis modo, quo ipsi regenerati sumus, regenerantur; " nullius vero ritus etiam essentialis speciatim meminerit, præter aquæ lotionem factam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi & Spiritus sancti; ut inde occasionem arripiat gentilibus exponendi quæ fides catholica sentit de regeneratione, de ementita dæmonis aqua lustrali, de Patre rerum omnium parente, de Christo Filio Dei, de Christo Patris apostolo, de Christo apparente sub variis speciebus in veteri testamento, de Christo incarnato & passo, & de Spiritu sancto: quibus fuse tractatis, sermonem revocat ad neophytum

jam

jam baptizatum, eumque, missis quibuscumque cæremoniis baptisma subsequentibus, statim adducit ad locum, ubi fratres congregati communes preces fundebant. " Nos autem, inquit, secundum hujuscemodi „ lavationem, credentem jam & nobis adscitum, ad fratres, qui di- „ cuntur, eo adducimus, ubi illi congregati sunt ad communes pre- „ ces & supplicationes, cum pro se ipsis, tum pro illuminato, & aliis „ ubique gentium omnibus, attento animo peragendas; ut digni, ido- „ neique simus, qui, veritate agnita, per opera etiam ipsa boni atque „ officiosi rerum administratores, & datorum nobis mandatorum cu- „ stodes inveniamur, atque ut salute salvemur sempiterna. " Quas vero & quales funderent preces, non exponit, uti nec eas, quæ tum in oblatione eucharistiæ adhibebantur; asserens duntaxat eucharistiam " ab „ eo, qui fratribus præest, in laudem & gloriam offerri rerum univer- „ sarum Patri, per nomen Filii, & Spiritus sancti; " hanc oblationem prolixe perfici: prolixas preces in hac oblatione fieri solitas: oblatione & precibus absolutis eucharistiam " a diaconis distribui unicui- „ que præsentium : " eucharistiam " non esse communem panem, neque communem potum, sed incarnati Jesu carnem & sanguinem. " Justino igitur non erat in animo ibi exponere sigillatim & speciatim omnes & singulos ritus ad utrumque baptismi & eucharistiæ sacramentum pertinentes : alioqui non debuisset generatim dicere, " Quicumque „ crediderint vera esse quæ a nobis traduntur & dicuntur, eo regene- „ rationis modo, quo ipsi regenerati sumus, regenerantur; sed debuisset speciatim referre, quæ doctrina, quæve fidei formula catechumenis traderetur; sicut & modum exponere quo ipse regeneratus fuerat. Nec etiam fuisset satis, asserere generatim eucharistiæ oblationem prolixe perfici; sed debuisset sigillatim commemorare hos ritus prolixos & has preces prolixas, quibus hæc oblatio perficiebatur.

3. Forte Confirmatio neophytorum subobscure commemoratur & comprehenditur his verbis : " Nos autem secundum hujuscemodi lavatio- „ nem " &c. ut *supra* : quibus constat communes preces a fidelibus fieri, alias pro seipsis, alias pro neophyto, & alias pro christianis ubique gentium sparsis : quæ quidem conjectura, si vera sit, oratio facta pro neophyto, ut mandata custodiat, erit oratio confirmatoria, juxta illud Act. 8. v. 15. *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum.*

4. Dato, non concesso, quod Justinus eo loci nullam Confirmationis mentionem fecerit, ratio silentii hæc afferri potest, quod Justinus ibi aperiat modum, quo fideles per baptismum Christo consecrarentur in cœtibus fidelium. Sed illis cœtibus non semper intererat episcopus, qui Confirmationem conferret. Potuit igitur Justinus justa de causa non commemorare Confirmationem. Inde patet falsum esse quod Dallæus scribit. " Quæ in baptismo non fuit unctio, illa nunquam alibi „ facta fuit primis illis seculis. Cum enim fideles jam primis illis se-

culis ubique terrarum diffusi essent, adeoque plures essent cœtus, quibus episcopi non possent interesse, necesse erat ut cathecumeni frequens baptizarentur a presbyteris, Confirmationem deinde ab episcopis acceperturi, exemplo Samaritanorum, qui primum a Philippo baptizati, postea Confirmationem ab Apostolis receperunt.

5. Quamvis nulla Confirmationis mentio facta esset in apologia, inde tamen non sequitur nullam alibi mentionem factam fuisse a Justino, qui præter opera, quæ supersunt, alia longe multa composuit, quæ temporum injuria periere: prolixiorem enim librum de disputatione cum Tryphone habita se conscripturum pollicetur *in dialogo cum eodem Tryphone*, post medium: sed & volumen contra omnes, quæ antehac fuerunt, hæreses, a se compositum testatur *in apologia 2. ad Antoninum Pium* ante medium; seque id oblaturum promittit, si legere imperator velit. Meminit etiam epistolæ a se ad Papam scriptæ, initio epistolæ *de vita christiana ad Zenam & Serenum*: quæ quidem opera ad nos non pervenerunt: ut nec liber, cui titulus erat, *psaltes*: nec liber *de anima*, " in quo, inquit Eusebius, variis positis quæstio„ nibus, de argumento, quod instituit, græcorum philosophorum opi„ niones citat, quibus tum se responsurum, tum suam ipsius senten„ tiam alio libro separatim in idem argumentum scripto explanatu„ rum promittit. " Nec insignia volumina, quæ contra Marcionem edidit. Nec commentarii, quos scripsit in apocalypsim. Nec volumen contra gentiles, " in quo, inquit Eusebius, ubi de multis rebus, quæ „ tum apud nos, tum apud gentiles philosophos quæri soleant, lon„ gum sermonem habuit, tandem de dæmonum natura differit. " Perierunt hæc opera, quæ tamen Justino adscribuntur ab Eusebio, & Hieronymo: potuit autem in illis, aut in eorum aliquo, ac præsertim in voluminibus *contra Marcionem*, Justinus meminisse Confirmationis, sicut ejus meminit Tertullianus in libris *contra Marcionem*.

Bellarminus quidem in tractatu *de Confirmatione*, *lib. 2. cap. 5.* laudat Justinum *in respons. ad orthod. quæst.* 137. Primum oleo ungimur, ac „ deinde in sacro lavacro, quæ dicta sunt, symbolis peractis, post il„ la unguento consignamur. " Sed illud opus non esse Justini ipsemet Bellarminus agnoscit in libro *de scriptoribus*. Auctor enim hujusmodi responsionum *quæst.* 82. *&* 86. citat Origenem, quem constat post Justinum floruisse Alexandri Severi temporibus. *Ibidem* hebraicorum nominum etymologias accersit ex Origene; cum Justinus in hebraicis ita se versatum fuisse declaret *in dialogo cum Tryphone*, ut etiam Hebræos docuerit. Meminit *quæst.* 115. Irenæi martyris, qui tamen Justino mortuo vivebat. Manichæos quoque taxat *quæst.* 127. quorum tamen hæresiarcha post Justinum extitit, sub Probo imperatore, anno 281. ut *in chronico* tradit Eusebius. Similiter *quæst.* 111. meminit anachoretarum & monachorum in desertis locis, cum Paulus eremitarum auctor & magister fuerit, ex Hieronymo *in vita Pauli*. Postremo *quæst.* 74. & 126. sup-

126. supponit & asserit paganismum aut omnino, aut fere extinctum, qui tamen seculo Justini vigebat.

§. 3. *Athenagoras*.

ATHenagoras, Atheniensis Philosophus, qui æqualis Justini fuit, scripsit librum *de resurrectione*, & insignem *apologiam pro Christianis*, quam Imperatoribus Marco-Aurelio, Antonino, & Aurelio Commodo obtulit anno 179. Utrumque opus ad calcem operum Justini editum est. Nullam Athenagoras in utroque opere mentionem facit de Confirmatione, ejusque silentium Dallæus nobis objicit.

1. Mirum est, cur Eusebius diligentissimus scriptorum investigator hujus auctoris non meminerit, ut nec meminit Hieronymus *in suo Catalogo* (apologiam tamen sub ejus nomine citat Epiphanius *in hæresi Origenis*, ubi refert verba Procli ex Methodio Tyri Episcopo, qui martyr occubuit anno 20. imperii Diocletiani, qui fuit epochæ nostræ 301.) 2. Cum ejus opera ignota fuerint Eusebio, & Hieronymo, aliqua forte nos fugiunt, in quibus meminit ille Confirmationis. 3. In duobus illis operibus, quæ nunc habemus, nulla sit mentio baptismi, & Eucharistiæ. 4. Institutum duorum operum, quæ nunc extant, & illius esse dicuntur, non postulabat, ut mentio fieret de Confirmatione. Prioris enim operis argumentum est *resurrectio mortuorum*; posterioris autem est *legatio pro Christianis ad Imperatores*, in qua totus est Athenagoras, ut religionem vindicet a variis calumniis, quibus illa impetebatur.

§. 4. *Theophilus*.

THeophilus, sextus ab Apostolo Petro Antiochenus Episcopus, qui referente Eusebio *in chronico*, vixit tempore Marci Aurelii Imperatoris, & sub Commodo ejus filio obiit, multa scripsit, de quibus Eusebius *lib. 4. hist. Eccles.* & Hieronymus *in catalogo*, videlicet tres libros *ad Autolycum* adversus christianæ religionis calumniatores; librum *contra Marcionem*; librum *contra hæresim Hermogenis*, "& „ alios, inquit Eusebius, libros qui ad primam christiani in fide institutionem spectant; " seu, ut Hieronymus loquitur, & alios bre„ ves, elegantesque tractatus ad Ecclesiæ ædificationem pertinentes. " quibus subjicit Hieronymus: " Legi sub ejus nomine, in Evangelium „ & in Proverbia Salomonis commentarios, qui mihi cum superio„ rum voluminum elegantia & phrasi non videntur congruere. " Commentarii igitur, qui sub nomine Theophili editi sunt, *tom. 1. bibliotb. Patrum*, adulterini sunt. Ex cæteris vero tractatibus recensitis, nulli supersunt præter libros tres *ad Autolycum*, in quibus Dallæus nullam ait mentionem fieri unctionis seu in baptismo, seu post baptis-

mum adhibitæ : indeque concludit illam Theophili ætate nondum esse in usu.

Sed in primis Theophilus *lib. ad Autolycum* , non procul a fine , meminit unctionis , qua christiani ungebantur , dum Autolyco ipsum derisorie nuncupanti christianum seu unctum , ita respondet : " Quod „ tibi ludibrium debeo, dum me christianum nuncupas, non magni fa- „ cio , imo respondeo te nescire quid dicas . Nam unctionis hoc no- „ men in primis bonum & suave est , nec risum meretur ; quæ ete- „ nim navis bona , & usui esse potest , nisi prius ungatur ? quæ tur- „ ris aut domus elegans & utilis esse potest, nisi prius ungatur ? Quis „ mortalium , qui progreditur in hanc vitam , quæ certaminum arena „ est , & non oleo inungatur ? Quodnam opus ornatum haberi potest, „ nisi perungatur , & quasi splendore illustretur ? præterea aer, & om- „ nis , quæ sub cœlo est , creatura quodammodo lumine , & spiritu „ inungitur : & tu recusas macerari Dei oleo ? Certe nulla alia ex „ re christianorum nomen traximus , quam quod divino oleo per- „ fundimur ? " Ungebantur igitur fideles ætate Theophili , qui Antiochenus pontifex electus est ad annum 170. ex Eusebio *in chronico*, olympiade 237.

Deinde dato , non concesso , quod Theophilus nullam ibi mentionem fecerit unctionis seu in baptismo seu post baptismum adhibitæ , respondeo nullum fore argumentum negativum , ex silentio Theophili in his tribus libris petitum : 1. quia Theophilus in his quoque non meminit baptismi & eucharistiæ , quæ tamen duo sacramenta Dallæus fatetur in usu fuisse primis Ecclesiæ sæculis : 2. quia institutum Theophili per se non postulabat , ut ille alicujus sacramenti mentionem faceret ; horum siquidem trium librorum argumentum in eo totum est , ut probetur veritas & unitas Dei invisibilis , ut refutetur paganorum idololatria , ut Judæorum antiquitas & religio statuatur : 3. quia his tribus libris exceptis , perierunt cætera Theophili opera , in quibus , præsertim in volumine *contra Marcionem* , & " in aliis libris , qui ad „ primam christiani in fide institutionem spectabant , " potuit ille sa- „ cramenti , quod controvertitur , meminisse ; quemadmodum ejus meminit Tertullianus *in libro contra Marcionem*, quamvis de illo tacuerit *in apologetico*.

§. 5. *Tatianus*.

Tatianus , natione Syrus , ex philosopho Platonico Christianus , Justini auditor , vir eruditissimus, inquit Eusebius, infinita librorum volumina scripsit , ex quibus ille, quem adversus gentiles composuit, florentissimus est . Extat ille ad calcem operum Justini sub hoc titulo , " Tatiani oratio ad Græcos, quod nihil eorum , quibus Græci „ glorientur, studiorum apud ipsos natum , sed omnia a barbaris inven- „ ta sunt. " Cætera vero opera perierunt.

Ca-

Catholicorum partibus adhæsit Tatianus, quandiu Justinus vixit, sed post ejus obitum fide catholica defecit, & in superbiam elatus, hæresiarcha & princeps Encratitarum factus est, ex Eusebio *lib.* 4. *histor. Veteris Editionis*, *cap.* 16. ubi de Justini morte, & *cap.* 28. ubi de secta secundum Tatianum, & ex Sancti Hieronymi catalogo *in Tatiano*.

Ejus de unctione vel manuum impositione silentium *in oratione contra Græcos* Dallæus nobis objicit: sed perperam. 1. Quia in hoc opere, uti nec Confirmationis, ita nec baptismi nec eucharistiæ meminit. 2. Id non postulabat orationis argumentum, quod vel ipso titulo significatur. 3. Tatianus forte in hæresim jam lapsus erat, cum hanc orationem scriberet. In ea siquidem docet animam suapte natura mortalem esse; piorum tamen animas ex speciali Dei gratia non perire cum corpore, animas vero impiorum simul cum corpore interire, in consummatione mundi æternum cruciandas. 4. Quod Tatianus in hac oratione tacuit, referre potuit in illis infinitis librorum voluminibus, quæ ad nos minime pervenerunt. 5. Quod forte tacuit Tatianus, retulerunt Irenæus, & Tertullianus, qui eodem cum Tatiano tempore vixerunt, ex epitome Baronii, *ad Annum* 174. *num.* 1. Tatianus enim in hæresim lapsus est anno 175. ex Eusebio *in Chronico*.

§. 6. *Irenæus*.

IRenæus, Lugdunensis ecclesiæ presbyter, qui ad Eleutherium pontificem Romanum missus est, ad annum 179. eum consulturus de quibusdam dubiis, & ad sedem Lugdunensem evectus est ad annum 180. martyriumque subiit anno 202. plura scripsit volumina, de quibus Eusebius *in historia lib.* 5. & Hieronymus *in catalogo*. Neque enim ille composuit solum quinque libros adversus Valentiui, & similium Gnosticorum hæreses, quos sub Eleutherii Episcopatu edidit; verum & alios plurimos, qui vel injuria temporum, vel hæreticorum fraudibus perierunt, vel denique adhuc alicubi cum blattis, & tineis certantes latent.

Cum enim Blastus & Florinus, Ecclesiæ Romanæ presbyteri, ab Eleutherio Papa, gradu moti, pulsique fuissent propter Valentinianas impietates, & alias quasdam illis additas fanaticas opiniones, quibus & alios inficere, & schismate suo Ecclesiæ membra divellere conabantur, duos libros Irenæus composuit, quorum prior erat *de schismate*, ad Blastum, qui prætextu ritus paschatis Judaismum in Ecclesiam inducere conabatur; posterior ad Florinum suum quondam Polycarpi condiscipulum eique titulus erat *de Monarchia*, seu *quod unicus sit Deus; & ille nequaquam sit auctor malorum*. Valentiniani enim duos admittebant Deos, quorum alter bonorum, & alter malorum auctor esset. Hujus etiam Flo-

rini causa, qui in errores Valentinianorum lapsus fuerat, librum *de ogdoade*, seu *de octonario numero*, seu *de octonatione*, vel *de conjugatione octo æonum*, conscripsit, in quo satis aperte declarat, se Apostolorum temporibus proxime successisse. Præterea opus singulare Irenæus edidit *adversus Marcionem*, cujus scribendi provinciam in se receperat *lib.* 1. *adversus hæreses cap.* 29. Breve quoque volumen, inquit Hieronymus, " *contra gentes*, composuit, *&* *de disciplina* aliud, *&* *ad* „ *Marcionem* de apostolica prædicatione, *&* *librum variorum tractatuum.*" *Dialogos* etiam *de diversis*, quorum meminit Eusebius, *epistolam unam ad Victorem pontificem*, dissidium de die celebrandi paschatis; plures alias *epistolas* ad alios plerosque ecclesiarum episcopos circa eamdem controversiam; denique *commentarios in apocalypsim*.

Fragmenta quædam libri *de monarchia* ad Florinum extant apud Eusebium *lib.* 5. *hist. cap.* 20. fragmentum item libri *de ogdoade* apud Eusebium *ibidem*: fragmentum etiam *epistolæ ad Victorem* apud eumdem *lib.* 5. *histor. cap.* 24. de cæteris operibus nihil, quod sciam, extat apud auctores.

Cum igitur ex tot libris, supersint duntaxat illi quinque, quos adversus hæreses Valentini ejusque discipulorum Irenæus edidit, quamvis nullus in iis sermo de unctione vel manuum impositione haberetur, uti Dallæus contendit, consequens tamen non esset nullam in cæteris ejusdem operibus de ea mentionem factam fuisse.

Sed age, opus illud, quod superest, expendamus: & cui parti magis faveat Irenæus, discutiamus. Illum etenim sibi favere non Dallæus modo, sed & Magdeburgenses contendunt.

Duo sunt loca quæ in controversiam vocantur.

Prior habetur *lib.* 1. *cap.* 18. in medio: " Tum autem eum, qui ini- „ tiatus est, inquit, opobalsamo inungunt, hoc enim unguentum fra- „ grantiæ illius, quæ omnia exuperat, typum esse aiunt. Sunt etiam ex: „ ipsis, qui eos quidem ad aquam adducere supervacaneum esse dicant, „ oleo autem, & aqua una permixtis, cum vocibus quibusdam, iis, „ quæ ante a nobis commemoratæ sunt, haud dissimilibus, in eo- „ rum, quos initiant, caput injiciunt: idque redemptionem esse volunt; „ atque ipsi quoque balsamum adhibent. " Quibus verbis Irenæus refert varios modos, quibus Valentiniani, & Gnostici unctionem confirmatoriam depravabant.

Adversarii respondent hanc unctionem, eamque cæremoniam primum ab illis hæreticis inventam, deinde ab Ecclesia Romana admissam fuisse: ego vero contendo hanc unctionem primum quidem ab Ecclesia fuisse adhibitam; deinde vero ab illis hæreticis corruptam fuisse; eamque corruptelam hisce Irenæi verbis describi.

Idque mihi quidem apparet: 1. ex toto illo opere: Irenæus enim, postquam varia Valentinianorum placita toto libro primo retulit, aliis deinceps quatuor libris ea acutissime refellit. Sed Irenæus hæreticos illos nul-

nullibi reprehendit, quod initiatos ungerent oleo simul & balsamo, sed quod illos ungerent solo balsamo, vel oleo & aqua una permixtis. Nostram igitur unctionem Irenæus non improbat.

2. Id mihi apparet ex iis, quæ textum citatum præcedunt & sequuntur. Irenæus primum refert varios modos, quibus illi hæretici baptizarent; postea refert varios modos, quibus inungerent baptizatos; denique varios refert modos, quibus infirmos ungerent. Quemadmodam igitur Irenæus referendo varios modos, quibus Valentiniani catechumenos baptizarent, & infirmos ungerent, describit eorum corruptelas circa baptismum & extremam unctionem; ita referendo varios modos, quibus ii baptizatos inungerent, describit eorum corruptelas circa unctionem baptizatis adhibitam, quæ tum in usu erat apud fideles, ex Theophilo *supra* citato, & ex Tertulliano *infra* citando.

3. Id mihi apparet ex modo, quo Irenæus refert illas hæreticorum corruptelas. Sicut tres ille distinguit Valentinianorum errores circa baptismalem aquam; putabant siquidem aliqui aquam cum verbis quibusdam portentosis adhibendam esse initiandis antequam ungerentur; alii vero dicebant satis esse, modo aqua cum oleo & balsamo permixta simul adhiberentur; alii demum aquam rejiciebant eo prætextu, quod salus, ut quæ sit omnino spiritualis per sensibiles res exprimi non possit, ita refert ille triplicem Valentinianorum errorem circa unctionem initiatis adhibitam. Nonnulli eos, qui prius initiati fuerant, ungebant solo balsamo, & inter ungendum, verbis aliquot portentosis utebantur: alii vero balsamum quidem & oleum adhibebant, sed aquæ permixta: alii denique hæc omnia improbabant, ea ratione quod ineffabilis, & invisibilis virtutis mysterium per res visibiles, & corporeas non possit adumbrari. Sicut igitur ex tribus primis erroribus apparet Valentinianos depravasse materiam, & formam baptismi; ita ex tribus posterioribus manifeste sequitur illos adulterasse materiam, & formam Confirmationis: & quemadmodum tres priores errores circa baptismalem aquam, non inducunt lotionis baptismalis usum, sed supponunt illum jam tum in Ecclesia fuisse susceptum; ita tres posteriores errores circa unctionem, non inducunt usum unctionis, sed supponunt illum jam in Ecclesia receptum.

4. Id mihi apparet ex genio hæreticorum, qui non solent nova sacramenta inducere, sed ea quæ jam apud fideles recepta sunt, additionibus & detractionibus adulterant, vel etiam omnino evertunt.

5. Id mihi apparet ex eodem hæreticorum genio, quos Cyprianus *in epistola ad Jubaianum*, comparat simiis, quæ cum homines non sint, humana tamen imitantur; sic cùm hi in Ecclesia non sint, imo contra Ecclesiam, Ecclesiæ tamen catholicæ veritatem, & ritus æmulantur. Pari stratagemate " divinorum sacramentorum res, in idolo„ rum mysteriis diabolum quondam æmulatum fuisse, ut veritatem „ interverteret, " animadvertit Tertullianus *de præscript. cap.* 40.

„ Tingit & ipse quosdam (subjungit ille) utique credentes , & fide-
„ les suos : expiationem delictorum de lavacro repromittit : & si ad-
„ huc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos: celebrat &
„ panis oblationem " &c. Pari modo Valentiniani tingebant catechumenos, tinctos unctione signabant, celebrabant vini , & panis oblationem, infirmos ungebant, ex Irenæo *lib.1. adv rs.hæres. cap.9.& 18.* sed omnia ut veritatem interverterent, adulterabant.

6. Id mihi apparet ex eo quod Tertullianus (qui eodem cum Irenæo tempore vixit , ex epitome Baronii *ad ann.* 174. *num.*1.) meminerit unctionis quasi ritus sacri jam pridem in Ecclesia recepti. Itaque Irenæi tempore , hic ritus jam pridem in Ecclesia receptus erat ; atque adeo ritum illum Ecclesia non suscepit a Valentinianis : verum illi potius hunc ritum jam pridem in Ecclesia observatum adulterarunt suis innovationibus . Quod autem Tertullianus eodem cum Irenæo tempore floruerit , omnino certum est : si quidem Irenæus ad Victorem Papam scripsit de paschate ; sed Tertullianus jam florebat ætate Victoris ; tum quia , ex Hieronymo *in catalogo*, floruit ille sub Severo principe, qui secundo Victoris anno acclamatus est imperator , ex Eusebio *in chronico*, olympiade 243. tum quia lapsum ejus sub Victore accidisse Baronius probat ad annum 201.

7. Id mihi apparet ex eo quod Tertullianus , qui adversus Valentinum , ejusque discipulos accerrime scripsit , eosque , ubi sese offert occasio , exagitat , nihilominus hujus ritus quasi sacri , & Catholici meminerit , eumque Christo tribuerit . Quis vero sibi facile persuaserit Tertullianum , qui Valentinianos , ubicumque se offert occasio , perstringit , ritum , qui a Valentinianis inductus fuisset , approbasse , eumque descripsisse , quasi sacrum & catholicum, quem Christo tribuerit.

8. Id mihi apparet ex iis temporibus, quibus Valentinus vixit, scripsit Irenæus, & Tertullianus floruit. " Valentinus enim venit Romam
„ sub Hygino , invaluit sub Pio , qui sedit ab anno 158. ad annum
„ *166.* & permansit usque ad Anicetum , " qui Pio successit an. *166* (ex Justino *lib.* 3. *cap.* 4. Eusebio *lib.* 4. *hist. cap.* 11. veteris edit. & Baronio *ad annum* 155.) vel etiam usque ad Eleutherium, qui in Soteris locum electus est anno 180. ex Tertulliano *de præscript. cap.* 30.
" Romæ, ob inquietam ejus curiositatem, qua fratres quoque vitiabat,
„ semel & iterum ab Ecclesia ejectus, " palinodiam sæpe cecinit , ex Tertulliano *ibidem* . Nec in perpetuum ab Ecclesia recessit , nisi sub Eleutherio, cum Tertullianus *ibidem* asserat illum " in Ecclesiæ catho-
„ licæ doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem , sub episco-
„ patu Eleutherii , deinde vero cum in perpetuum dissidium relegatus
„ esset, venena doctrinæ suæ disseminasse . " Valentinus igitur doctrinæ suæ venena extra Romam non nisi sub Eleutherii pontificatu disseminavit.

Ire-

Irenæus autem legatione ſua ad Eleutherium & Aſianos functus, & poſt reditum ſuum in Photini Lugdunenſis epiſcopi locum ſuffectus anno 185. ex Euſebio *in chronico*, poſtea libros quinque prolixos ſcripſit adverſus Valentinianos ſub epiſcopatu ejuſdem Eleutherii, ut conſtat ex eodem Irenæo *lib.* 3. *cap.* 3. poſt medium.

Tertullianus vero floruit ſub Severo imperatore, adeoque ſub Victore pontifice, qui Eleutherio ſucceſſit anno 194. quin etiam antequam Victor eligeretur, floruerit Tertullianus neceſſe eſt, ſi tamen certa ſit opinio Baronii, " qui *ad ann.* 201. aſſerit conſtare ejus lapſum ſub Vi- „ ctore accidiſſe, fortaſſe quod ille indigne tulerit gentilem ſuum Vi- „ ctorem, Romanum pontificem, ſibi honore prælatum.

Quod cum ita ſit, quæro ab adverſariis, utrum probabile ſit, quod Valentinus, qui ſuæ doctrinæ venena extra Romam non diſſeminavit, niſi ſub Eleutherii pontificatu, ea tamen ſucceſſu adeo felici diſſeminaverit, ut tempore Tertulliani, qui ſub eodem Eleutherio, aut certe ſub ejus ſucceſſore floruit, omnes Eccleſiæ catholicæ unctionem a Valentino hæreſiarcha recens excogitatam receperint, eamque quaſi ritum ſacrum & orthodoxum neophytis contulerint? nemo cordatus id unquam ſibi perſuadebit.

Poſterior locus habetur *lib.* 4. *cap.* 74. & 75. ubi Irenæus exponens illud Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. v. 2. *Lac vobis potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis eſcam percipere*: (hæc poſtrema verba deſunt apud Paulum, referuntur apud Irenæum) docet lac eſſe Verbum incarnatum, quod Corinthiis Paulus prædicaverat; eſcam vero eſſe Spiritum ſanctum, quem Paulus ipſis nondum contulerat per impoſitionem manuum; eamque utriuſque analogiam pluribus ille explicat. Pane infans veſci nondum poteſt; Verbum, quod angelorum eſt panis, in gloria & majeſtate mortalis homo ſuſcipere non poterat: panis in lac a nutrice convertitur, ut infanti proportionetur: verbum, " cum „ eſſet perfectum, caro factum eſt, & coinfantiatum eſt homini, " ut ejus infirmitati & infantiæ ſeſe contemperaret. Panis in lac converſus, deinde per mammillam infanti diſtribuitur: Verbo Dei, " quaſi a „ mammilla carnis ejus enutrimur. " Lac in carnem converſus, infantem corroborat, eumque ad ſolidiorem cibum diſponit: Verbum caro factum, " quaſi infantibus lac nobis ſemetipſum præſtitit, ut quaſi a „ mammilla carnis ejus enutriti & per talem lactationem aſſueti man- „ ducare & bibere Verbum Dei, Spiritum Patris in nobis ipſis conti- „ nere poſſimus. " Denique infans propter infirmitatem, lactis quidem capax eſt, non autem panis: Corinthii quidem capaces erant " „ adventus Domini ſecundum carnem, " ſed propter zelum, contentionem, aliaſque id genus imperfectiones, non erant capaces adventus Spiritus ſancti, qui neophytis per manuum impoſitionem ab Apoſtolis conferebatur; " quibuſcumque enim imponebant Apoſtoli manum, ac- „ cipie-

„ cipiebant Spiritum sanctum, qui erat esca vitæ. " Manuum igitur impositio, quam Apostoli neophytis adhibebant, conferebat Spiritum sanctum, ut escam vitæ: atque ita signum erat practicum gratiæ sanctificationis, non qualiscumque, sed perfectæ & solidæ, quæ Corinthiis propter eorum infirmitatem nondum concedi poterat.

§. 7. *Tertullianus*.

VENIAMUS modo ad Tertullianum, qui floruit sub Severo principe & Antonino Caracalla, & ad decrepitam usque senectutem vixit, ex Hieronymo *in catalogo*.

Scripsit ille libros quinque adversus Marcionem anno 15. Severi imperatoris, ut ipsemet testatur *lib. 1. cap. 15.*

Ejusdem autem *libri 1. cap. 14.* de Christo ita loquitur, & adversus Marcionem sic argumentatur: " Sed ille quidem usque nunc, neque „ aquam reprobavit creatoris, qua suos abluit; nec oleum, quo suos „ unguit; nec mellis & lactis societatem, qua suos infantat; nec pa„ nem, quo ipsum corpus suum repræsentat; etiam in sacramentis pro„ priis egens mendicitatibus creatoris. At tu super magistrum discipu„ lus & servus super Dominum, sublimius illo sapis, destruens quæ il„ le desiderat. " Quæ quidem verba, ut capiantur, supponi debet Marcionis opinio. Ex Irenæo *libro 1. advers. hæreses*, *cap. 29.* duos ille Deos distinguebat, quorum unum appellabat Creatorem, qui mundum condidisset, legem dedisset Moysi, prophetias inspirasset, bella concupisceret, omniumque malorum auctor esset; alterum vero Patrem vocabat, qui Deo creatore superior esset, totus esset bonus, & misisset Jesum, " ut dissolveret legem, prophetias, & omnia opera ejus „ Dei, qui mundum fecit. " Marcion autem se Christi discipulum & servum profitebatur: cum ille igitur se Christi discipulum agnosceret, quem asserebat a Deo Patre missum, ut omnia opera Dei creatoris dissolveret, hinc fit ut ille cuncta Dei creatoris opera quasi mala reprobaret. Tertullianus autem Marcionem argumento, ut ajunt, ad hominem, perstringit, cujus iste sensus est. Sed & Christus, quem tu sequeris, nec aquam Dei creatoris reprobavit, quandoquidem illa suos abluit; nec oleum Dei creatoris, quandoquidem illa suos ungit; nec mel & lac Dei creatoris, quandoquidem utriusque mixtione infantat; nec panem Dei creatoris, quandoquidem eo ipsum corpus suum repræsentat; etiam in propriis, quæ ipse Christus instituit, sacramentis indigens *mendicitatibus creatoris*, id est rebus sensibilibus, quæ sunt opera Dei creatoris, & quas a Deo creatore tenetur emendicare. At tu, Marcion, super magistrum discipulus, & servus super Dominum, sublimius Christo sapis, destruens quæ ille desiderat. Hic sensus est textus citati: ex quo apparet Tertullianum in ea fuisse mente, lotionem aquæ,

aquæ; unctionem olei, mellis & lactis * mixturam, & panem eucharisticum, a Christo instituta fuisse: prætereaque Christum esse, qui abluit, ungit, infantat, & consecrat, quoties ministri in Ecclesia catechumenos abluunt, ungunt, & infantant, panemque consecrant.

In eodem opere *lib.* 3. *cap.* 22. in fine, sic alloquitur Marcionem: " „ Quæ omnia cum in te quoque deprehendantur, & signaculum frontium, & Ecclesiarum sacramenta & munditiæ sacrificiorum, debes jam „ erumpere uti dicas, spatium creatoris tuo Christo prophetasse. " Confirmationis autem sacramentum vocari signaculum frontibus impressum, patet ex dictis *pag.* 1. iterumque patebit ex dicendis, præsertim ex Prudentii *psychomachia*,

Post inscripta oleo fronti signacula, per quæ
Unguentum regale datum est & chrisma perenne.

Interim videsis Baronium *ad ann.* 35. *num.* 15. 16. *&* 17.

Scripsit etiam Tertullianus librum unum *de resurrectione* adversus Marcionem & alios id genus hæreticos, in cujus operis *cap.* 8. sic habet: " „ Caro abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur, ut anima conse- „ cretur: caro signatur, ut & anima muniatur: caro manus impositione „ adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur: caro corpore & sangui- „ ne Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur. " Quibus verbis Septimius strictim quidem, sed appositissime complectitur, & explicat tria sacramenta, baptismum, Confirmationem & eucharistiam. Baptismus enim carnem abluit, ut animam a maculis emundet: eucharistia carnem pascit corpore Christi, ejusque sanguine, ut animam de Deo saginet: Confirmatio, quæ carnis unctionem, signaculum crucis, & manuum impositionem includit, carnem ungit, ut animam consecret; carnem signat, ut animam muniat; carnem manuum impositione adumbrat, ut animam spiritu illuminet. Carnis igitur unctio, ut quæ interiorem animæ consecrationem significet & efficiat, signum est illius practicum; carnis etiam signaculum est signum practicum interioris roboris animæ; & manuum impositio capiti adhibita, signum est practicum descensus Spiritus sancti animam illuminantis; sicut carnis ablutio est signum practicum interioris ablutionis animæ, & manducatio corporis Christi, potusque ejus sanguinis, est signum practicum interioris animæ nutritionis.

Eadem tria sacramenta paucis complexus est Tertullianus *de præscript. hæret. cap.* 36. ubi de Ecclesia Romana sic loquitur: " Fideles aqua si- „ gnat, sancto Spiritu vestit, eucharistia pascit . . . . . & ita adversus „ hanc institutionem neminem recipit. " Nimirum aqua signat in baptismo, sancto Spiritu vestit in Confirmatione, & eucharistia pascit in cœnæ

* Lac & mel, quæ baptizatis præbebantur, de traditione non scripta manare docet Tertullianus, *lib. de corona, cap.* 3.

cœnæ sacramento, neminem vero adversus hanc institutionem recipit. Romana igitur Ecclesia Tertulliani ætate neminem recipiebat ad suam communionem, qui Sacramentum Confirmationis non admitteret.

Dices Spiritum sanctum in baptismo infundi, eoque vestiri fideles, quia quicumque baptizantur Christum induunt.

RESPONDEO, apud Tertullianum, aliud esse Christum induere, & aliud Spiritu sancto vestiri: qui baptizantur Christum induunt ex Tertulliano, *lib. de monog. cap. 7. & de baptismo cap.* 13. non tamen in baptismo recipiunt Spiritum sanctum, ex eodem libro *de baptismo cap. 6.* Accedit quod Tertullianus his verbis, *Spiritu sancto vestit*, non modo sancti Spiritus descensum super baptizatos indicet, sed & alludat ad verba Christi Apostolis Spiritum sanctum promittentis, Lucæ 24. vers. 49. *Sedete in civitate; quoadusque induamini virtute ex alto*. Uti enim Christum per baptisma, inquit eruditus Lupus; ita per Confirmationem proprie induimus Spiritum sanctum.

Hæc etiam tria sacramenta satis aperte indicat *lib. de præscript. cap.* 40. ubi ait, quod diabolus, " ut ipsas quoque res divinorum sacramen-„ torum in idolorum mysteriis æmuletur, tingit & ipse quosdam, uti-„ que credentes & fideles suos ..... signat illic in frontibus milites „ suos; celebrat & panis oblationem. " Ubi Tertullianus signaculum frontis cum baptismo & eucharistiæ sacrificio comparat, inter *divina* refert *sacramenta*, quæ hæretici æmulabantur. Signaculum igitur frontibus impressum Ecclesia non accepit ab hæreticis, imo hæretici illud ab Ecclesia suffurati sunt. Atqui probavimus *supra* signaculum frontibus impressum dici Confirmationem.

Denique pro doctrina catholica laudabimus librum *de baptismo*, quem Tertullianus, antequam in hæresim laberetur, scripsit adversus Quintillam, unam e Montanistarum pseudoprophetissis. Textus ille prolixus quidem est, sed insignis, eumque fere integrum describemus, ut plura inde argumenta inferantur, variæque Dallæi objectiones diluantur: refertur *capitibus* 5. 6. 7. & 8. ubi postquam Tertullianus *cap.* 3. de aquis primordialibus creationis magnificentissime locutus est: & *cap.* 4. dixit aquas illas primordiales, super quas Spiritus sanctus ferebatur, fuisse figuram baptismi: indeque conclusit, aquas baptismales " de pri-„ stina originis prærogativa sacramentum sanctificationis consequi, in-„ vocato Deo; supervenit enim statim Spiritus de cœlis, & aquis su-„ perest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctifi-„ candi combibunt: " quibusdam interjectis, sic ille prosequitur: " „ Recipit (regeneratus) illum Dei spiritum, (intelligit Spiritum san-„ ctum) quem tunc de afflatu ejus acceperat, sed post amiserat per de-„ lictum. Non quod aquis Spiritum sanctum consequamur, sed in aqua emundati, sub Angelo, (hoc est episcopo, qui tunc ordinarius erat minister baptismi, ex *cap.* 17. sequenti, & quem Tertullianus, Joannis exemplo in Apocalypsi, vocat Angelum) " Spiritui sancto præ-„ para-

„ paramur " (Rigaltius legit *sub Angelo Spiritu sancto præparamur :* sed legendum esse, *sub Angelo Spiritui sancto præparamur*, apparebit ex sequentibus, quibus asseritur Angelum illum esse *baptismi arbitrum*, seu ministrum, qui Spiritui sancto vias præparat) " Hic quoque figura præ- „ cessit; sic enim Joannes ante præcursor Domini fuit, præparans vias „ ejus; ita & Angelus baptismi arbiter superventuro Spiritui sancto „ vias dirigit ablutione delictorum, quam fides impetrat obsignata in „ Patre & Filio & Spiritu sancto . . . . Exinde egressi de lavacro per- „ unguimur benedicta unctione de pristina disciplina, qua ungui oleo „ de cornu in sacerdotium solebant. Ex quo Aaron a Moyse unctus „ est, unde Christus dicitur a chrismate, quod est unctio, quæ Domi- „ no nomen accommodavit, facta spiritualis, quia Spiritus unctus est a „ Deo Patre, sicut in Actis : *Collecti sunt enim vere in ista civitate ad- „ versus sanctum Filium tuum, quem unxisti*. Sic & in nobis carnaliter „ currit unctio, sed spiritualiter proficit : quomodo & ipsius baptismi „ carnalis actus, quod in aqua mergimur : spiritalis effectus, quod de- „ lictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictionem advo- „ cans & invitans Spiritum sanctum . . . . Sed ex hoc quoque de ve- „ teri sacramento, quo nepotes suos ex Joseph Ephraim & Manassem „ Jacob capitibus impositis & intermutatis manibus benedixerit, & qui- „ dem ita transversim obliquatis in se, ut Chistum desormantes, (id „ est repræsentantes) jam tunc portenderent benedictionem in Chri- „ stum. Tunc ille sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta „ corpora libens a Patre descendit . . . Ne hoc quidem sine argumen- „ to præcedentis figuræ. Quemadmodum enim post aquas diluvii, qui- „ bus iniquitas antiqua purgata est, post baptismum (ut ita dixerim) „ mundi, pacem cœlestis iræ præco columba terris adnuntiavit demis- „ sa ex arca, & cum olea reversa : quod signum etiam apud nationes „ paci prætenditur : eadem dispositione spiritualis effectus, terræ, id „ est carni nostræ, emergenti de lavacro post vetera delicta, columba „ sancti Spiritus advolat, pacem Dei adferens, emissa de cœlis, ubi „ Ecclesia est arca figurata.

In hoc textu Tertullianus tria distinguit, baptismum, viaticum, & manuum impositionem.

Circa baptismum docet, 1. quod ille figuratus fuit per aquas primordiales creationis : quamadmodum enim super illas ferebatur Spiritus sanctus; ita nunc Spiritus sanctus supervenit de cœlis, & aquis baptismalibus insidet : 2. quod Spiritus sanctus non conferebatur in baptismo, sed post baptismum; sicut columba pacem post mundi diluvium attulit : 3. quod baptismus, licet non conferat Spiritum sanctum, vias tamen, delictorum ablutione dirigit superventuro Spiritui sancto; sicut Joannes Christo venturo vias præparabat : 4. quod per manuum impositionem & orationem Spiritus sanctus super neophytos descendat.

Circa unctionem chrismatis docet, 1. quod illa sit *benedicta*, id est sacra :

sacra : 2. quod illa conferatur, non in baptismo, sed post expletum porrectumque baptismum; scilicet, postquam initiatus de lavacro egressus est : 3. quod illa in veteri testamento figurata fuit per unctionem sacerdotum : 4. quod illa in nobis carnaliter quidem currit, sed spiritaliter proficit : 5. quod illa sic in nobis spiritaliter proficit, quomodo exterior aquæ ablutio nos a delictis liberat : 6. quod sicut in baptismo, carnalis actus est carnis immersio, & spiritalis effectus est interior animæ emundatio; ita in unctionis sacramento, carnalis actus est carnis unctio, & spiritalis effectus est interior animæ profectus.

Circa manus impositionem docet, 1. quod illa non conferatur nisi post unctionem : 2. quod illa *per benedictionem*, id est orationem, advocet Spiritum sanctum, qui de cœlo descendit super initiatum : 3. quod illa in veteri testamento figurata fuit per manuum impositionem, qua Jacobus impositis decussatisque manibus Ephraimo & Manassi benedixit.

Plura hinc argumenta colligi possunt adversus hæreticos.

Primum est. Quamvis Spiritus sanctus descendat super aquas baptismales, iisque immoretur, ut eas sanctificet & vim sanctificandi eis conferat; baptismus tamen non confert Spiritum sanctum, sed ablutione delictorum vias præparat ad superventurum Spiritum sanctum. Igitur admitti debet ritus sacer, a baptismo diversus, qui conferat Spiritum sanctum iis, qui per baptisma emundati, ad illum suscipiendum rite dispositi sunt. Ille vero ritus sacer ab orthodoxis vocatur Confirmatio.

Secundum. Baptismus non confert Spiritum sanctum, sed ablutione delictorum vias præparat superventuro Spiritui sancto; sicut Joannes Christo venturo vias præparabat. Ritus igitur quo Spiritus sanctus super baptizatos venturus est, omnino diversus est a baptismo, sicut Christus venturus a Joanne diversus erat.

Tertium. Baptismus non habet vim conferendi Spiritum sanctum, sed viam præparat ad recipiendum Spiritum sanctum, qui superventurus est per manuum impositionem. Baptismus igitur ad manuum impositionem, velut medium ad finem ordinatur. Atqui baptismus non ordinatur ad cæremonias, velut medium ad finem; quia cæremoniæ sunt propter sacramentum, non autem sacramentum est propter cæremonias. Ergo manuum impositio, qua Spiritus sanctus supervenit, non est cæremonia baptismi.

Quartum. Baptismus non habet vim conferendi Spiritum sanctum, sed viam præparat ad recipiendum Spiritum sanctum, qui superventurus est per manuum impositionem. Hæc igitur manuum impositio majorem habet virtutem quam baptismus : sed baptismi cæremonia, nec majorem, nec æqualem vim habet ac baptismus. Hæc igitur manuum impositio non est cæremonia baptismi.

Quintum. Baptismus viam præparat ad recipiendum Spiritum sanctum, qui

qui per manuum impositionem superventurus est in baptizatos. Hæc igitur manuum impositio non est cæremonia mere ecclesiastica, sed ritus sacer a Christo institutus ad Spiritum sanctum baptizatis conferendum : alioqui vim illam non haberet.

Sextum. Baptismus non habet vim conferendi Spiritum sanctum, sed fideles ablutione scelerum disponit ad recipiendum Spiritum sanctum, qui superventurus est per manuum impositionem. Illa igitur virtus major & perfectior est, quæ confert Spiritum sanctum, quam ea, quæ sordes delictorum abluit. Sed nullus ritus habere potest vim abluendi scelera, nisi a Deo institutus sit. Quanto minus vim igitur habebit conferendi Spiritum sanctum.

Septimum. Baptizatis adhibebatur manuum impositio, quæ Spiritum sanctum conferebat. At Tertulliani tempore Spiritus non descendebat modo visibili, sed invisibili; sed neque conferebatur ratione gratiarum gratis datarum, sed ratione gratiarum sanctificantium.

Octavum. Post baptismum & unctionem adhibetur manuum impositio, quæ " per benedictionem advocat & invitat Spiritum sanctum : „ & tunc ille sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpo- „ ra libens a Patre descendit. " En sacramentum perfectum. Materia est manuum impositio : forma est benedictio, seu oratio : effectus est descensus Spiritus sancti.

Nonum. " Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione. " Hæc igitur unctio est sacra & benedicta, non autem ab hæreticis instituta.

Decimum. " Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione . . . „ dehinc manus imponitur. " Hos igitur ritus Tertullianus describit, non quasi recentes, sed quasi antiquos, & jam pridem in ecclesiis observari solitos.

Undecimum. " Hæc unctio in nobis carnaliter currit, sed spiritaliter „ proficit. " Non est igitur otiosa cæremonia.

Duodecimum " Hæc unctio sic in nobis spiritaliter proficit, quomo- „ do baptismus nos delictis liberat. " Atqui simplex baptismi cæremonia, neque ratione virtutis, neque ratione modi operandi comparari potest cum baptismo; quia simplex cæremonia non agit nisi ex opere operantis. Hæc igitur unctio non est simplex baptismi cæremonia.

Decimumtertium. " Sic in nobis carnaliter currit unctio, sed spiri- „ taliter proficit : quomodo & ipsius baptismi carnalis actus est, quod „ in aqua mergimur : spiritalis effectus est, quod delictis liberamur. " Sicut igitur in baptismo, carnalis actus est carnis immersio; ita in unctionis sacramento carnalis actus est carnis unctio : & sicut in baptismo spiritalis effectus est emundatio a delictis; ita in unctionis sacramento, spiritalis effectus est interior animæ profectus, seu unctio, & fortitudo; carnalis enim unctio spiritaliter proficit, animam ungendo & con-

& confirmando : & ſicut baptiſmus a delictis liberat ex opere operato ; ita unctio proficit ſpiritaliter ex opere operato ; quia " ſic in nobis ſpiritaliter proficit unctio , quomodo baptiſmus nos a delictis liberat.

OPPONIT 1. Dallæus adverſus hunc poſtremum Tertulliani textum; materiam unctionis Tertullianicæ diverſam eſſe a materia unctionis Romanæ : quia Tertullianus meminit olei tantum ; & Romani oleum & balſamum requirunt.

RESPONDETUR, incertum eſſe, utrum balſamum ſit de neceſſitate ſacramenti Confirmationis. Quod ſi Tertullianus balſami non meminit, illud etiam non excludit. Præterea quod tacuit Tertullianus, meminit Irenæus. Unum eſt extra controverſiam, videlicet quod unctio ex oleo neceſſaria eſt ; hanc Tertullianus agnovit. Non eſt igitur diſpar utriuſque unctionis materia. Accedit quod Patres ſub olei nomine, chriſma ſæpe deſignent, ut Innocentius *in epiſtola ad Decennium Eugubinum*, *cap.* 3.

OPPONIT 2. Tertulliani unctio *eſt de priſtina diſciplina*, id eſt de Moſaica diſciplina, & de Judæorum uſu ſuſcepta eſt ; Romana vero fingitur eſſe de Chriſti diſciplina & mandato, & de apoſtolorum uſu ſuſcepta.

RESPONDEO meram eſſe æquivocationem : ſi quidem unctio Romana dicitur eſſe de Chriſti diſciplina, quod a Chriſto inſtituta fuerit ; Tertullianica vero dicitur de priſtina diſciplina, non originaliter, quaſi a Moyſe inſtituta fuerit, ſed præfigurative, quod per Moſaicam unctionem fuerit præfigurata.

Hunc eſſe Tertulliani ſenſum, apparebit recolenti textum citatum, & expendenti ac inter ſe conferenti modos loquendi Tertullianicos. Tria, ut diximus, ille diſtinguit, baptiſmum, unctionem, & impoſitionem manuum : quæ quidem tria præfigurata fuiſſe aſſerit ſuo modo, id eſt modo loquendi parum uſitato. Aquas enim baptiſmales ait *cap.* 4. " de priſtina originis prærogativa ſacramentum ſanctificationis „ conſequi : " hoc eſt ſanctificationem aquarum baptiſmalium præfiguratam fuiſſe per ſanctificationem aquarum primordialium ; in eo quod, ſicut Spiritus ſanctus ferebatur ſuper aquas primordiales, eiſque incubabat ; ita Spiritus ſanctus deſcendit ſuper aquas baptiſmales, eiſque ſupereſt, ut illas ſanctificet. Unctionem vero, qua egreſſi de lavacro perungimur, ait *cap.* 7. eſſe " de priſtina diſciplina, qua ungi „ oleo de cornu in ſacerdotium ſolebant ; " hoc eſt præfiguratam fuiſſe per priſtinam diſciplinam Moſaicam, qua ſacerdotes ungi ſolebant in ſacerdotium. Denique manuum impoſitionem ſuper baptizatos factam, ait *cap.* 8. " eſſe quoque (obſerva hanc particulam) de veteri „ ſacramento, quo nepotes ſuos, Ephraim & Manaſſem, Jacob bene- „ dixit. " Quemadmodum igitur, cum Tertullianus ait, baptiſmum " ſanctificari de priſtina originis prærogativa : " & manus impoſitionem

„ eſſe

„ esse " de veteri sacramento, " id debet intelligi præfigurative; simili modo, cum dixit baptizatos " ungi de pristina disciplina, " seu unctionem esse de pristina disciplina, id debet accipi ratione figuræ, non autem ratione originis & institutionis.

Confirmatur. Tertullianus, postquam dixit unctionem esse " de pri- „ stina disciplina, " transit ad manus impositionem, & illam ait *esse quoque de veteri sacramento*. Ubi particula *quoque*, aperte indicat eodem sensu dici a Tertulliano, manuum impositionem esse de veteri sacramento, quo dictum fuerat unctionem *esse de pristina disciplina*. Aut igitur modus ille loquendi utrobique intelligitur præfigurative; aut adversarii fateantur necesse est manuum impositionem, quæ Spiritum sanctum super baptizatos advocat, a Jacobo Patriarcha institutam, & eamdem esse cum Jacobæa; sicut unctionem baptizatis adhibitam volunt a Moyse institutam, & eamdem esse cum Mosaica.

Instat Dallæus. Vetus unctio potuit quidem esse figura nostræ unctionis spiritalis, sed unctionis alicujus corporalis typum fuisse absurdum est.

Respondeo 1. Si ex Tertulliano aquæ primordiales præfigurarunt baptismum, & Jacobæa manuum impositio super Ephraim & Manassem præfiguravit manuum impositionem super baptizatos; quidni ex eodem Tertulliano unctio Mosaica præfigurare potuit unctionem confirmatoriam? 2. Si ex Tertulliano *ibid. cap.* 5. piscina probatica significabat baptismum, eoque mediante ablutionem delictorum; quid impedit, ne ex eodem auctore vetus unctio significet unctionem confirmatoriam, & ea mediante unctionem spiritualem? 3. Si ex Tertulliano *ibidem cap.* 5. piscina probatica significavit *medicinam spiritualem*, quo nomine intelligit baptismum, qui licet carnalis sit ratione materiæ, nihilominus medicina spiritualis dicitur, quia virtutem medendi spiritalem habet; quidni ex eodem Tertulliano vetus unctio præfiguravit unctionem spiritualem, eoque nomine intelligitur unctio confirmatoria, quæ licet carnalis sit ratione materiæ, nihilominus dici potest unguentum spirituale, quia virtutem ungendi spiritualem habet? Hæc enim (subjicit Tertullianus) " quæ in nobis carnaliter currit unctio, spiri- „ tualiter proficit.

Urget Dallæus. Unctio Mosaica non potest esse figura Romanæ unctionis confirmatoriæ: illa enim ungebantur in sacerdotium; hac vero in pugiles & athletas sive milites inungi se volunt Romani; quod non pertinet ad sacerdotium.

Respondeo nos fieri sacerdotes & reges, ex quo per baptismum christiani efficimur, juxta illud 1. Petri, cap. 2. v. 9. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium* &c. Sed constituti infantes per baptismum, evadimus perfecti christiani per Confirmationem. Regalis igitur sacerdotii plenitudinem & perfectionem in Confirmatione consequimur. Nihil autem repugnat, quominus unctio Mosaica, qua sacerdotes Aaro-

nici ungebantur, figura fuerit unctionis confirmatoriæ, qua sacerdotii regalis perfectionem & plenitudinem consequimur.

Urget iterum Dallæus. Regis est bellare & cum hostibus congredi. Romana igitur unctio, qua Pontificii in pugiles, athletas & milites ungi se volunt, ad eam potius debet referri, qua reges ungebantur. Sed unctio Tertulliani pertinebat ad sacerdotalem, non autem ad regiam. Unctio igitur Tertulliani omnino diversa est a Romana.

Huic objectioni plura responderi possunt. 1. In Tertulliano, aliisque auctoribus factum, quod ab ipsis refertur, distingui debet a rationibus & conjecturis, quibus refert Tertullianus, quod ætate sua fideles de lavacro egressi perungerentur. Deinde vero de conjectura sua addit illam unctionem præfiguratam fuisse per Mosaicam: factum, ut quod certum sit, admittimus; conjecturam, ut quæ incerta sit, omittimus. 2. Tertullianus unctionem confirmatoriam ita refert ad sacerdotalem, ut regiam non excludat, sed de illa taceat. 3. Quandoquidem per unctionem confirmatoriam ungimur ut reges, & ut sacerdotes; liberum fuit Tertulliano, ut illam referret ad sacerdotalem, vel ad regiam, vel ad utramque. 4. Tertullianus forte attendit potius ad sacerdotalem, quam ad regiam christianorum dignitatem, exemplo Petri, qui christianos vocat *regale sacerdotium*, maxime cum omnis christianus etiam laicus, passim apud Tertullianum dicatur, ara Dei & templum Dei, & immolare & sacrificare Deo laudes, gratias, jejunia, eleemosynas, teste Rigaltio *in notis ad cap.* 17. *libri de baptismo*. 5. Non christiani modo est, qua regis, sed etiam qua sacerdotis, bellare & cum hostibus congredi: nec enim se suasque passiones offert, nisi se, suasque passiones vicerit.

Opponit 3. Manuum impositio, de qua Tertullianus, unctionem consequitur. Sed apud Romanos aut nulla est manuum impositio, aut unctionem antecedit. Ergo &c.

Respondeo, hanc objectionem non pertinere ad eam, quæ controvertitur, difficultatem; sed respicere disputationem de materia Confirmationis, circa quam triplex est opinio. 1. Docet manuum impositionem esse materiam Confirmationis essentialem, chrismationem vero esse materiam accidentalem: 2. docet utramque esse materiam essentialem: 3. docet manuum impositionem olim fuisse materiam essentialem, sed illam serie temporum desiisse, & ejus loco successisse chrismationem. 1. & 2. opinio contendit etiamnum fieri manuum impositionem: 3. opinio concedit illam non amplius fieri, sed ejus loco successisse chrismationem: eamque immutationem esse legitimam, quia Christo ita volente facta fuit. Quod autem manus impositio unctionem antecedat vel subsequatur perinde est.

Opponit 4. Forma verborum, quam Romani adhibent, est absoluta, unctionisque materiam respicit: *consigno te* &c. contra vero forma verborum, cujus meminit Tertullianus, est deprecatoria, cum in oratio-

ne

ne consistat ; manuumque impositionem , non autem unctionem respicit. Ergo.

Respondeo, hanc etiam difficultatem non pertinere ad eam, quæ controvertitur difficultatem, sed ad formam Confirmationis; circa quam triplex est opinio. Quibus e theologis placet manuum impositionem esse solam Confirmationis materiam essentialem, forma est deprecatoria, juxta illud Actor. 8. v. 15. *Oraverunt pro ipsis* &c. alia vero quæ absoluta est, quæque unctioni respondet, *consigno te* &c. accidentalis est. Quibus vero utraque materia essentialis est, utraque forma pariter essentialis est. Quibus denique chrismatio successit manuum impositioni, forma etiam absoluta successit formæ deprecatoriæ. Qui primam tuentur opinionem, gloriantur auctoritate Tertulliani. Qui secundam tuentur opinionem, contendunt hæc verba Tertulliani *advocari & invitari Spiritum sanctum*, æque verbis absolutis ac deprecatoriis convenire, & negant Tertullianum loqui de forma tantum deprecatoria; maxime si attendamus formulam baptismi, quamvis absoluta sit, a Patribus vocari invocationem Trinitatis. Qui tertiam tuentur sententiam, pristinam formam concedunt fuisse deprecatoriam, sed absolutam ei successisse contendunt.

Cæterum Tertullianus formam consecrationis vocat *benedictionem*, & per illam ait invitari seu advocari Spiritum sanctum, quia sacramentorum formæ sunt quædam præces mysticæ, ministrorum ore prolatæ, quæ gratiam impetrant, ut a Deo ritibus sacris promissam.

Opponit 5. Unctio manuumque impositio confirmatoria vindicatur solis episcopis. Atqui Tertullianus ritus illos non vindicat solis Episcopis : sed illorum ministerium tribuere videtur presbyteris, & clericis, imo & laicis. Postquam enim *cap.* 7. & 8. ritus unctionis, & manus impositionis una cum baptismo consequenter retulit ; deinde loquitur de ministro baptismi, *cap.* 17. & ministerium illud assignat Episcopis, & cum Episcopi authoritate presbyteris, & diaconis, quin etiam laicis imminente mortis periculo. Si quid in Baptismi unctionis, & impositionis manuum ministris discriminis fuisse putasset, id hoc profecto loco notasset : non fecit : nullum igitur discrimen agnovit.

Respondeo Tertullianum tacuisse de ministro unctionis & impositionis manuum, licet de ministro baptismi suam sententiam accurate proposuerit, quia de baptismo agebat ex professo ; de unctione autem atque manus impositione transeunter & cursim scilicet occasione baptismi, quem ætate illa Confirmatio statim subsequebatur. Cæterum quod Tertullianus tacuit, non silentio prætermiserunt Cornelius pontifex Romanus, & Cyprianus Tertulliano suppares, concilium Eliberitanum, Hieronymus & alii.

Posset aliquis instare. Postquam Tertullianus *cap.* 17. dixit ministrum baptismi esse " summum sacerdotem, qui est episcopus ; de-

 „ hinc

„ hinc presbyteros & diaconos, non tamen sine episcopi auctoritate." deinde *cap.* 18. ipsos commonefacit, ne baptismum temere conferant omni petenti, sed attendant ad illud Christi, *nolite dare sanctum canibus, & porcis projicere margaritas vestras.* Et ad illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *manus ne facile imposueris, ne participes aliena delicta.* Quae quidem verba de ordinatione Paulus protulit, sed ad impositionem manuum super baptizatos fieri solitam Tertullianus transtulit. Manuum igitur impositio, de qua Tertullianus, ad baptismum pertinebat, eaque conferri poterat a presbyteris & diaconis, non tamen sine episcopi auctoritate.

PRIUSQUAM respondeatur, observandum est, quod Tertullianus tractatui de baptismo finem impositurus, subjicit monita quædam *de observatione dandi, & recipiendi baptismum.* Expendit *cap.* 17. ad quem pertineat ministrare baptismum, & monet jus illud pertinere ad summum sacerdotem, qui est episcopus; dehinc ad presbyteros & diaconos, " non tamen sine episcopi auctoritate propter ecclesiæ honorem. " *Capite* vero 18. docet baptismum non temere credendum esse cuilibet petenti, & monet illos, quorum interest, ut hoc attendant. " Baptismum, inquit, non temere credendum esse, sciant quorum officium est. *Omni petenti te dato*, suum habet titulum, proinde ad eleemosynam pertinentem. Imo illud potius perspiciendum, *nolite dare sanctum canibus, & porcis projicere margaritas vestras, & Manus ne facile imposueris, ne participes aliena delicta.* " Hic est textus, de quo controvertitur; & cui triplex sensus adhiberi potest.

Qui Christo nomen dederant, ingrediebantur catechumenatus curriculum, in quo orationibus crebris, jejuniis, geniculationibus, & „ pervigiliis orare oportebat; " *ibid. cap.* 20. qui vero post impletum catechumenatum, baptismum ambiebant, tanquam salutis candidati, dicebantur PETITORES, *ex libro de pœnitentia, cap.* 6. & inter competentes censebantur: non tamen admittebantur ad baptismum, quin prius eorum vita, agendique ratio expenderetur. Suffragia dabant non modo episcopus, presbyteri, & clerici, sed & alii fideles, qui eam ob rem scrutinio utebantur. Hinc fit ut ex petentibus, alii admitterentur ad baptismum, alii vero, ut qui in catechumenatu non recte se gessissent, ad tempus remitterentur, quod tamen nonnullis fidelibus displicebat, qui in petentes nimium propensi, volebant illis baptismum statim conferri; allegabantque illud, *omni petenti te dato*, seu ut habetur Lucæ 6. v. 30. *omni petenti te tribue.* At illi petunt baptismum: quidni igitur tribuetur? Respondet vero Tertullianus verba illa in vanum proferri, cum in alium sensum in Scripturis prolata sint. Spectant enim ad eleemosynæ largitionem. Quocirca eos, qui textum hunc citabant, monet ut potius attendant ad illud Christi, quo prohibetur sanctum dari canibus, & ad illud Pauli, quo vetatur ma-

manuum impositionem cito fieri. Hæc prima est expositio, quæ potest afferri, ex qua nemo sane concludet ministerium manuum impositionis pertinuisse ad presbyteros & diaconos.

Secunda & tertia expositio oriri possunt ex his verbis, *Sciant, quorum officium est*: quæ ad diversa officia referri possunt.

Possunt enim referri ad examen baptizandorum, ita ut sensus sit: baptismum non temere credendum esse cuilibet petenti: noverint quorum officium est expendere, qui competentes debeant ad baptismum admitti, vel ab eo rejici; nec eos fideles audiant, qui in petentes nimium propensi, baptismum statim conferendum colligunt ex hoc textu, *omni petenti te dato*: sed potius attendant illud Christi, quo prohibetur sanctum dari canibus, & illud Pauli, quo vetatur manuum impositionem cito fieri. Ex quo sensu nihil etiam inferri potest, quod Antonio de Dominis, & Dallæo faveat.

Possunt quoque hæc verba, *sciant quorum officium est*, referri ad ministerium baptismi, quasi sensus sit; baptismum non temere credendum esse omni petenti, noverint quorum officium est baptizare; nec attendant ad illud, quod a quibusdam in petentes nimium propensis allegatur, *omni petenti te dato*; sed illud Christi potius respiciant, quo prohibetur sanctum dari canibus, & illud Pauli, quo vetatur manuum impositionem cito fieri. Atqui ætate Tertulliani Episcopus erat ordinarius, & præcipuus minister baptismi, non autem presbyter vel diaconus. Præfatus igitur textus, hoc etiam tertio sensu usurpatus, respicit duntaxat episcopos, non autem sacerdotes vel diaconos.

Sed age, esto; hæc verba, *sciant quorum officium est*, significent episcopos, sacerdotes & diaconos: quid inde? Cum enim hæc verba sint vaga & indeterminata, referri possunt, modo ad episcopos, quorum est baptizare & manus imponere; modo ad presbyteros, & diaconos, quorum est baptizare, non autem manus imponere: tuncque sensus erit: " baptismum non temere credendum esse sciant, quorum „ officium est; " sive presbyteri, sive diaconi, quorum est duntaxat baptizare, ne forte margaritas ante porcos projiciant; sive etiam Episcopi, quorum est baptizare & manus imponere, ne forte sanctum præbeant canibus, manusque citius imponant.

OPPONIT 6. Unctio, de qua Tertullianus, ea est qua ungimur in sacerdotium. Sed in baptismo ungimur ut sacerdotes ex Chrysostomo *homil. 3. in 2. ad Corinth.* & ex aliis Patribus. Hæc igitur unctio non habet effectum a baptismo distinctum.

RESPONDEO 1. Chrysostomus loquitur de unctione spirituali & interiori: Tertullianus autem de unctione olei. 2. Aliud est ungi unctione, quæ præfigurata fuerit per unctionem sacerdotalem Mosaicam; & aliud ungi in sacerdotium: prius, non autem posterius asseruit Tertullianus. 3. In baptismo ungimur quidem ut reges & sacerdotes,

sed in Confirmatione ungimur in plenitudinem, & perfectionem regalis sacerdotii. 4. Tertullianus conceptis terminis statuit hoc discrimen inter unctionem & baptismum, quod unctionis effectus " est in nobis „ spiritaliter proficere, quomodo ipsius baptismi spiritalis effectus est, „ quod delictis liberamur.

OPPONIT 7. Effectus manuum impositionis, de qua Tertullianus, est per benedictionem seu orationem advocare Spiritum sanctum. Atqui in baptismo advocatur etiam, & descendit Spiritus sanctus, ex Hieronymo *in dialogo adverf. Lucif. cap. 3. & 4.* Effectus igitur impositionis manuum, de qua Tertullianus, non est diversus ab effectu baptismi.

RESPONDEO 1. Spiritus ita descendit per baptismum, ut specialiori adhuc modo per episcopalem manuum impositionem descendat ex S. Hieronymo *ibid. cap. 4.* 2. Hic non agitur de mente S.Hieronymi, sed Tertulliani, qui in textu *supra* citato luculenter asserit Spiritum sanctum per manuum impositionem, non autem per baptismum advocari, & descendere, quemadmodum diximus *supra*.

At, inquit Dallæus, non fuit ea Tertulliani mens, aut sibi ipsi contradixit, ut qui *lib. 1. contra Marcionem, cap. 28.* clarissime docet, imo velut christianæ doctrinæ principium præsupponit, baptismum esse *consecutionem Spiritus sancti*. Sic enim argumentatur adversus Marcionem, qui duos admittebat Deos, quorum unus diceretur creator, & mundum creasset, alter vero diceretur Pater, Christum misisset, & per ipsum instituisset Sacramenta. " Si (baptisma) regeneratio est „ hominis, quomodo regenerat Deus Pater qui non generavit, ite- „ ratio enim non competit ei a quo quid nec semel factum est. Si „ consecutio est Spiritus sancti, quomodo Spiritum attribuet Deus Pa- „ ter, qui animam non prius contulit? quia suffectura est quodam- „ modo Spiritus anima. Signat igitur hominem, nunquam apud se „ resignatum; lavat hominem nunquam apud se coinquinatum. " „ Quibus verbis Tertullianus probat Deum, quem Marcion Patrem appellat, non posse hominem regenerare per baptisma, nisi prius illum ab initio generaverit; quia iteratio non competit ei, a quo quid nec semel factum est; neque posse homini Spiritum sanctum conferre in baptismo, nisi prius ei ab initio animam contulerit; quia anima est quodammodo suffectura Spiritus; Ubi *suffectura* sensu *præfectura* contrario accipitur: ita ut suffectura conveniat animæ, sicut præfectura Spiritui sancto; & ad animam pertineat subesse Spiritui sancto, sicut Spiritus sancti est præesse animæ.

RESPONDENT aliqui Tertullianum minime sibi contradicere: cum enim ait: *si consecutio est Spiritus sancti*, loquitur de confirmatione, non autem de baptismo, tum quia subjicit, *signat igitur hominem*, &c. Tum quia *in libro de baptismo* conceptis terminis negat Spiritum sanctum conferri per baptismum.

Dato

Dato tamen, & non concesso, quod Tertulliano in libris *contra Marcionem*, visum fuerit eos, qui baptizantur, in aquis consequi Spiritum sanctum, respondetur, in baptismo dari Spiritum sanctum ad regenerationem, & ut ita dicam, renativitatem; sed in Confirmatione dari ad perfectionem ætatis christianæ: in baptismo dari Spiritum sanctum ad remissionem peccatorum; sed in Confirmatione dari ad fortitudinem, & robur. Hanc distinctionem explicuerunt ii, qui seculis retro sequentibus scripserunt. Eucherius Lugdunensis, *in homil. de Pentecoste*, " Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam: .... in baptismo regeneramur ad vitam; post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur; post baptismum roboramur, " &c. Auctor epistolæ, quæ Melchiadis nomine circumfertur " In fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam; in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam. " Petrus Damiani, *serm. 1. de Dedicatione Ecclesiæ*. " In baptismo Spiritus sanctus datur ad veniam, hic ad pugnam: ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur. " Goffridus Vindocinensis, *opusc.* 8. " In baptismate per Spiritum sanctum datur remissio peccatorum, in Confirmatione Spiritus sanctus invitatur ut veniat, & domum ipsam, quam sanctificavit, inhabitet, muniat, & defendat. " Rupertus *lib. 3. de operibus Spiritus sancti, cap.* 10. " Qui testis in baptismo factus est Spiritus, idem fit & tutor pupilli, ubi per impositionem manuum, sacrique chrismatis unctionem, secundam qui renatus est gratiam accipit. " Hugo Victorinus *lib. 1. de sacramentis, cap.* 22. " In baptismo datur Spiritus ad remissionem, hic vero ad robur.

Instat Kemnitius *in examine*, titulo *de Confirmatione*: Tertullianus quidem negavit Spiritum sanctum per baptisma conferri: sed illam opinionem a Montano accepit. Nulla igitur ratio ipsius habenda est.

Respondeo 1. Non satis liquet, quo fundamento id Montanisticum esse Kemnitius voluerit. 2. Tertullianus ita sensit *in libro de baptismo*, quem, cum adhuc catholicus esset, composuit adversus Quintillam unam e Montanistarum pseudoprophetissis. 3. Eamdem ante Tertullianum opinionem amplexus est Irenæus *supra* citatus, *lib. 4. advers. hæreses Valentini, cap.* 74. quod quidem opus legerat Tertullianus, ut apparet *ex cap. 5. & seqq. libri adversus Valentinianos*, ubi pleraque ejus verba describit usque ad libri finem. 4. Eamdem quam Tertullianus sententiam secutus est Cornelius Papa, ut patebit ex dicendis, qui tamen Montanista non erat.

Urget Dallæus. Manuum impositio, de qua Tertullianus, advocat

& invitat Spiritum sanctum, non bellatorem, & præliatorem, qualem latini suæ chrismationi vindicant; sed columbinum, hoc est, ut ipse interpretatur, simplicitatis, & innocentiæ, pacem Dei de cœlo afferentem: si quidem natura Spiritus sancti declaratur per columbam, quæ felle caret, animal est simplicitatis, & innocentiæ, & præco divinæ pacis: ex Tertulliano *ibidem cap.* 8. *& ex lib. adversus Valentin. cap.*2.

Respondeo non eodem modo sentiendum esse de prælio spiritali, ac de certamine terreno. Simplicitas, innocentia, tranquillitas animi, & mansuetudo ad terrenum quidem inepta sunt; sed bellatori spiritali optime conveniunt. Christus apostolos discipulosque, *sicut oves in medio luporum*, mittens, eisque mala quæ passuri erant, prædicens, commendat præ cæteris, ut sint *simplices sicut columbæ*, Matth. 10. v. 16. Unde Tertullianus *lib. advers. Valentin. cap.* 3. colligit, & probat, columbinam simplicitatem aptam esse ad veritatem aperiendam, fidemque prædicandam. Neque sane alia virtus ad martyrium fortiter subeundum, vel ad pœnas submisso ac patienti animo ferendas, aut inimicis atque tortoribus corde sincero ignoscendum, convenientior videtur, quam spiritus simplicitatis, innocentiæ, pacis, & mansuetudinis; quemadmodum apparet exemplo Christi, qui non accessit ut leo ad pugnam, *sed sicut ovis ad occisionem ductus est*, Isai. cap. 53. vers. 7. *Et quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam*; Jerem. cap. 11. vers. 19. videsis Chrysostomum *homilia* 34. post initium.

Opponit 8. Unctio & manuum impositio, de qua Tertullianus, continenter post baptismum adhibebatur. Sed Romana neque in baptismo, neque statim post baptismum adhibetur. Igitur diversa est a Tertullianica: ita Dallæus, & ante Dallæum Blondellus, *lib. de Episcop. pag.*214.

Respondeo diversam esse ratione temporis, non autem ratione specificæ distinctionis. Sicut enim specifica distinctio non sequitur, ex eo quod olim parvuli baptizati statim Eucharistia reficerentur, nunc vero illam non sumant, nisi postquam ad plenum perfectumque rationis usum pervenerunt; ita nec ex eo quod olim neophyti continenter ungerentur, & manuum impositionem susciperent, nunc vero longe postea.

Opponit 9. " Ipse Tertulliani liber clamat hos ambos, quos commemorat, ritus, baptismi rem esse: quia & liber *de baptismo* inscribitur, non de alio aliquo sacramento. Præterea & auctor tum alia quædam, tum hæc ipsa, quæ recitavimus, executus, non alia se, quam quæ ad baptismum pertinent, enarrasse profitetur. *Diximus* inquit cap. 10. *quantum mediocritati nostræ licuit, de universis, quæ baptismi religionem struunt*. Ergo & unctio, & manus impositio,

" quæ

„ quæ eorum de quibus dixit , pars sunt , ad baptismum pertinent . “ Ita Dallæus , & ante Dallæum Antonius de Dominis , *lib.* 5. *cap.* 5. *num.*13.

RESPONDEO Tertullianum inscripsisse hunc librum *de baptismo*, quia baptismus est argumentum hujus operis ; ita tamen , ut (quod usu evenire solet) mentionem fecerit de quibusdam aliis rebus a baptismo distinctis , quæ ad illustrandum id quod pertractabat, non parum conducere videbantur . Accedit quod Confirmatio ad baptismum aliquo modo pertineat ; sive quia continenter post baptismum conferri solebat , sive quia baptismi perfectio dicitur . Sic Jesse Ambianensis de baptismo scribens , commemorat Eucharistiam . Sic Theodulphus Aurelianensis opus edidit *de oratione baptismi* , in quo de baptismo solo agere sibi proponit : sic enim Magnum Senonensem alloquitur: “ Præ„ cepisti mihi , ut quibusdam quæstionibus de ordine baptismi , a do„ mino , & glorioso imperatore tibi transmissis , breviter & cito res„ ponderem . “ Et sub finem , “ Quod prudenter jussisti , humiliter „ implevi . “ In eo tamen opere aliqua inseruit , quæ ad Confirmationem & Eucharistiam pertinent . Sic Alcuinus ad Odovinum Episcopum mittit librum , cujus argumentum est *ordo baptismi* : in quo tamen nonnulla miscet de Confirmatione & Eucharistia . Sic Amalarius Fortunatus *in epistola ad Carolum Magnum* , quæ hactenus prodiit sub Alcuini nomine , docet imperatorem de cæremoniis baptismi , neque silet prorsus de Eucharistia , quamvis omnino sileat de Confirmatione, quia tunc sacerdotes, non autem episcopi baptismum conferre, & baptizatis eucharistiam ministrare solebant.

OPPONIT 10. Unctio, de qua Tertullianus, eatenus *spiritaliter proficit*, quatenus mentem nostram , rerum spiritalium imagine ad attentionem, fidem, spem, atque gaudium spiritale erigit.

RESPONDEO unctionem , de qua Tertullianus , practicam esse , & agere ex opere, ut aiunt, operato. Asserit enim Tertullianus illam “ sic „ in nobis spiritaliter proficere , quomodo ipsius baptismi spiritalis effe„ ctus est, quod delictis liberamur.

Ut quasdam alias objectiones diluas , observari debet , 1. unctionem quæ baptismi cæremonia est, ab ea diversam esse , quæ ad Confirmationem pertinet, quod illa agat ex opere operantis, ista ex opere operato : 2. utramque unctionem aliquando dici signum , & signaculum, cum eo tamen discrimine, quod illa sit signum, signaculum, & sigillum speculativum; ista vero practicum : 3. unctionem practicam , & manuum impositionem, quamvis ad Confirmationem pertineant , nihilominus eas a Patribus aliquando reduci ad baptismum, sive quod continenter post baptismum adhiberentur, sive quod sint baptismi perfectio.

§. 8. *Clemens Alexandrinus*.

CLEMENS, Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, magister Origenis, & Pantæni discipulus, qui post ejus mortem Alexandriæ Ecclesiasticam scholam tenuit, fuitque catecheseon magister, & Severi atque Antonini Caracallæ ejus filii temporibus floruit, *insignia volumina* scripsit, quorum nonnulla recenset Hieronymus *in catalogo*. Quædam ex his supersunt, in quibus nulla fere mentio fit de sacramentis. Ex iis vero, quæ perierunt, refertur ab Eusebio, *lib. 3. histor. cap.* 20. aut 23. insigne fragmentum, in quo narratur historia hujusce juvenis, quem Joannes Apostolus cuidam episcopo ab urbe Ephesina non longe dissito commendavit. Ille vero ab Episcopo fidei elementa edoctus baptizatus, & sigillo Domini obsignatus, recessit, latronumque dux effectus est. Verba sunt Clementis apud Eusebium, quæ quidem græce describamus necesse est, quod eorum sensus controvertatur, *ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀναλαβὼν οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον, ἔτρεφε, συνεῖχεν, ἔθαλπε, τὸ τελευταῖον ἐφώτισε. καὶ μετὰ τοῦτο, ὑφῆκε τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ παραφυλακῆς, ὡς τὸ τέλειον αὐτῷ φυλακτήριον ἐπιστήσας τὴν σφραγῖδα τοῦ κυρίου*. Quæ Ruffinus sic vertit: " Tum vero presbyter in domum suam adolescentem suscepit commendatum, & cum omni diligentia enutrit, amplectitur, fovet, ad ultimum etiam baptismi gratiam tradit: post hæc jam velut confidens gratiæ, qua fuerat communitus, paulo indulgentius juvenem habere cœpit. " Ruffinus igitur Eusebium de solo baptismo interpretatur: sed Ruffini versio parum accurata mihi videtur. Ruffino consentit Petrus Aurelius, & Aurelio Henricus Valesius ad hunc locum, quem ita vertit: " Presbyter vero adolescentem, sibi traditum in domum suam suscipiens educavit, fovit, atque continuit: tandemque sacramentum baptismi eidem tradidit. Deinde sacerdos de pristina cura atque custodia paulatim remisit, quippe cum perfectissimo custode apposito, Christi scilicet signaculo, juvenem communivisset.

Aliter sentiunt, Wolphanghus Musculus, qui ita vertit: " Senior vero acceptum adolescentem sibi traditum, domi educavit, continxit, fovit, tandem etiam illuminavit, (ad marginem, id est baptizavit) post ad tantam ejus diligentiam & observantiam pervenit, ut & eximium illi phylacterium, obsignationem scilicet Domini adderet. " Joannes Christophorsonus Cicestrensis in Anglia episcopus. Baronius *ad annum* 35. *num.* 14. " Ad extremum baptismi sacramento illuminavit. Postea vero, ubi sigillo Domini tanquam perfecta, tutaque animi ejus custodia, obsignasset, nonnihil de cura & observatione in eo instituendo suscepta remisit. " Bellarminus *tractatu de Confirmatione lib.* 2. *cap.* 5. " Episcopus eum baptismi sacramento illumi-

„ minavit. Postea vero sigillo Domini, tanquam perfecta, & tuta ani„ mi ejus custodia, obsignavit. " Verum hæc Bellarmini versio non est germana.

Eusebii textus verbo ad verbum ita reddi potest : " Senior vero si„ bi traditum adolescentem in domum suam suscipiens, enutrivit, com„ plexus est, fovit, postremo illuminavit (id est baptizavit:) post hæc „ remisit nimiam illam curam & custodiam, quippe qui perfectam ip„ si custodiam, superposuisset, seu addidisset, nempe signaculum Do„ mini. " A qua versione Dallæus minime dissentit *lib.* 2. *cap.* 1. " „ Presbyter vero, inquit, adolescentem sibi traditum domum suam re„ cipiens, educavit, continuit, fovit, ad extremum baptizavit. Postea „ vero de ampliori cura & observatione remisit, quasi qui perfectam „ ipsi custodiam addidisset, sive adhibuisset, Domini scilicet sigillum. " Græcos vero per signaculum Domini & perfectam sanctimoniæ baptismalis custodiam intelligere solitos Confirmationem, apparet *ex encyclica epistola*, quam Photius contra Nicolaum I. scripsit ad Patriarchales sedes orientis, ubi Latinos Confirmationis administrationem presbyteris denegantes ita refellit : " Baptizat sacerdos baptizatus perficiens, quo„ modo auferes a sacerdote custodiam & sigillum illius puritatis, cujus „ ipse est auctor?

CAPUT II.

AUCTORES SECULI TERTII.

§. 1. *Origenes.*

ORIGENES Adamantius, Clementis Alexandrini discipulus & successor, qui ex Hieronymo *in catalogo*, decimo " octavo ætatis suæ anno, " imperii autem Severi Pertinacis undecimo, Christi vero 205. " Alexandriæ, dispersa ecclesia, catecheseon opus aggressus est, „ vixit usque ad Gallum & Volusianum, id est usque ad *69*. ætatis suæ annum, " qui fuit epochæ nostræ 256.

Ex eo duo loca proferuntur a Bellarmino. Primus habetur *homil.* 8: *in Levit.* prope finem : " Oleum, quo lux vera & scientiæ ignis ac„ cenditur, per manus sacerdotis capiti ejus imponitur." Et in fine," „ Donum autem gratiæ Spiritus per olei imaginem designatur, ut non „ solum purgationem consequi possit, qui convertitur a peccato, sed „ & Spiritu sancto repleri. " Sed ingenue fatendum est Origenem hic minime loqui de unctione Confirmationis ; neque de purgatione baptismali, aut plenitudine Spiritus sancti, quam recens baptizati per unctionem, manuumque impositionem consequuntur ; sed de purgatione pœnitentiæ & plenitudine Spiritus sancti, quam post peccata lacrymis purgata, & debita exomologesi expiata, consequi possumus. Alludit

Ori-

Origenes ad ritum Mosaicum, quo olei reliquias imponebat sacerdos de manu sua super caput leprosi, qui purificabatur, *Levitici* 14. *vers.* 17. & 29.

Secundus locus habetur *homil.* 9. *sequenti*, longe post medium. " Omnes enim quicumque unguento sacri chrismatis delibuti sunt, sacerdotes effecti sunt, sicut Petrus ad omnem dicit ecclesiam: *Vos autem genus electum, & regale sacerdotium, gens sancta*.

RESPONDET Dallæus, & post ipsum nonnulli etiam catholici, locum istum exponi posse de unctione verticali, quæ signum est speculativum sacerdotii christiani, quo fideles quilibet in baptismo donantur. Sed quid impedit, quo minus hic textus de unctione frontali intelligatur? maxime cum nulla mentio unctionis verticalis in baptismate fiat apud auctores Origeni suppares. Rigaltius quidem *in notis ad epistol.* 59. *Cypriani* contendit, quod Cypriani tempore unica esset unctio, cujus administratio pro variorum Episcoporum ingenio variabat, quibusdam in capite, aliis in fronte ungentibus: " Deinde vero; inquit, posteriori seculo invectæ sunt plures unctiones, & distingui cœpit ea, quæ in fronte fiebat, ab alia quam in vertice fieri placuit. Hæc permissa presbyteris; alia episcopis reservata, perficientibus & consummantibus inchoata mysteria. " Sed quamcumque, sive nostram, sive Rigaltii opinionem secutus fueris, certum est, ætate Origenis & Cypriani, unicam fuisse unctionem, quæ quidem ab episcopis, non autem ab aliis conferretur: quemadmodum observat Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacramentis*, *parte* 15. *cap.* 3.

Præter hæc duo loca a Bellarmino citata, tertius habetur *lib.* 1. *de princip. cap.* 3. sub initium: " In actibus apostolorum inquit, per impositionem manuum apostolicarum Spiritus sanctus dabatur in baptismo: " ita vertit Ruffinus, quamquam alii vertant, *post baptismum*, ut apparet ex Josepho Vicecomite, *lib.* 5. *de ritibus baptismi*, *cap.* 30. Cæterum hæc verba, *in baptismo*, Dallæo nihil prorsus favent, quasi Origenes voluerit hanc manuum impositionem apostolicam esse ritum baptismi: tum quia alii vertunt *post baptismum*: tum quia *ex iisdem Actibus* apparet Petrum & Joannem iis duntaxat Samaritanis manum imposuisse, qui integrum a Philippo baptismum susceperant: tum quia Primasius, aliique nonnulli iisdem verbis utuntur, qui tamen Confirmationis sacramentum a baptismo distinguunt: qua de re *infra*.

Quartus quoque habetur *in cap. 6. epist. ad Rom.* ad hæc verba: *An ignoratis, quia quicunque* &c. " Secundum typum ecclesiæ traditum omnes baptizati sumus in aquis istis visibilibus, & in chrismate visibili: " quo loco, baptizari accipitur pro ministratione totius officii, ut loquitur Alcuinus, quod utrumque baptismi & Confirmationis sacramentum, & utriusque cæremonias complectebatur.

§. 2.

§. 2. *Cornelius Papa*.

CORNELIUS, qui Romanus Pontifex creatus eſt anno 254. plures epiſtolas ſcripſit, de quibus Euſebius *lib. 6. hiſtor. eccleſ.* & Hieronymus *in catalogo*. Perierunt omnes præter duas, quæ extant inter Cypriani epiſtolas, & præter inſignia quædam fragmenta epiſtolæ ad Fabium Antiochenſis Eccleſiæ præſulem, in qua Novati ingenium ejuſque mores depingebat. Ex iis fragmentis, quæ apud Euſebium *loco citato* legi poſſunt, referam, quæ ad noſtrum inſtitutum attinent. " „ Cauſam, inquit, atque initium credendi (Novato) præbuit ſatanas „ in ipſum ingreſſus, atque in ipſo aliquandiu commoratus. Cumque „ ab exorciſtis ſoveretur, in morbum graviſſimum collapſus, dum jam „ jamque moriturus creditur, in ipſo, in quo jacebat, lectulo perfuſus, baptiſmum ſuſcepit; ſi tamen hujuſcemodi homo baptiſmum ſuſcepiſſe dicendus eſt. Sed neque poſtquam liberatus eſt a morbo, reliqua percepit, quæ juxta eccleſiaſticam regulam percipi debent : neque ab epiſcopo conſignatus eſt. Hoc autem ſignaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum ſanctum potuit accipere ? " Habes hic 1. ſignaculum a baptiſmo diverſum : 2. ſignaculum quod a baptiſmi cæremoniis baptiſmum ſubſequentibus diſtingui apparet hiſce verbis : " Sed neque poſtquam liberatus eſt a morbo, reliqua percepit „ (id eſt cæremonias baptiſmum ſubſequentes) quæ juxta eccleſiaſticam „ regulam percipi debent : neque ab epiſcopo conſignatus eſt " &c. 3. ſignaculum, quod ab epiſcopo ſolo imprimi poteſt : 4. ſignaculum, quod vim habet conferendi Spiritum ſanctum, & ſine quo non confertur Spiritus ſanctus.

Interpretationi noſtræ favet Ruffinus, qui Euſebium ita vertit, ſeu potius contrahit : " Addit etiam hoc, quod Novatus jacens in lecto, „ pro neceſſitate perfuſus ſit : nec reliqua in eo, quæ baptiſmum ſubſequi ſolent, ſolemniter adimpleta ſint : nec ſignaculo chriſmatis „ conſummatus ſit, unde nec Spiritum ſanctum unquam potuerit promereri.

OBJICIT Antonius de Dominis *lib. 5. cap. 5.* & Dallæus *lib. 2. cap. 7.* 1. obſignationem, de qua Cornelius, referendam eſſe ad baptiſmi cæremonias.

RESPONDETUR id falſum eſſe ex ipſo contextu. 1. Quia Cornelius ibi diſtinguit ritus baptiſmi, & epiſcopalem obſignationem, tanquam duo diſparata : " ſed neque reliqua percepit, quæ juxta eccleſiaſticam „ regulam percipi debent : neque ab epiſcopo conſignatus eſt " &c. 2. Quia Cornelius ipſe virtutem conferendi Spiritum ſanctum obſignationi quidem epiſcopali tribuit, non autem cæremoniis baptiſmi. 3. Quia cum baptiſmi cæremoniæ non ſint digniores, neque perfectiores ipſo baptiſmo, non poſtulant miniſtrum, qui majoris ſit dignitatis. Sed Cornelii

nelii ætate simplex sacerdos, permittente episcopo, poterat administrare baptismum: igitur & omnes baptismi cæremonias. Atqui obsignatio, de qua Cornelius, ministrari non poterat nisi ab episcopo. 4. Cæremoniæ baptismi majorem virtutem non habent quam ipse baptismus. Atqui ex Cornelio baptismus non habet vim conferendi Spiritum sanctum; contra signaculum hanc virtutem habet: imo hæc virtus soli signaculo convenit. Ergo &c.

INSTAT. Cornelius observationem hujusce obsignationis episcopalis, non ad Christi mandatum, aut evangelii præceptum, aut apostolorum traditionem, sed ad regulas ecclesiasticas refert: putavit igitur illam esse mere baptismi cæremoniam.

RESPONDEO 1. negando antecedens. Contrarium enim ex ipsis Cornelii verbis apparet: " Sed neque, postquam liberatus est a morbo, „ reliqua percepit quæ juxta ecclesiasticam regulam percipi debent: ne„ que ab episcopo consignatus est. " Signaculum igitur episcopale Cornelius distinguit, ab iis ritibus, quos regula ecclesiastica percipi jubebat.

RESPONDEO 2. retorquendo: ecclesia recens baptizatos canone suo ad eucharistiæ perceptionem olim adstringebat. Ideone putabat eucharistiam esse cæremoniam?

RESPONDEO 3. negando consequens: aliud enim est sacramenta institui, & aliud eorum usum præcipi. Sacramenta instituta sunt a Christo; sed eorum usus ab ecclesia præcipi potest: sicut reipsa canone antiquo præceptum erat, ut recens baptizatis Confirmatio & eucharistia administrarentur.

OBJICIUNT 2. Fabianus Romanus pontifex, dum Novatum, seu Novatianum in presbyterum promovit, neque omissas baptismi cæremonias, neque prætermissam obsignationem episcopalem ei contulit, quemadmodum ex eadem Cornelii *epistola* apparet: contulisset vero, si illam pro sacramento habuisset. Quis enim pontifex fidelem minime confirmatum ad sacerdotium promoveret?

RESPONDEO epistolæ Cornelii ad Fabium ab Eusebio describi fragmenta septem, in quorum quinto tria quædam referuntur. " 1. est, „ quod Fabiano Novatianum ordinare cupienti, " universus clerus, „ multique ex populo refragarentur, eo quod non liceret quemquam „ ex iis, qui vi morbi in lectulo perfusi fuissent, in clerum assumi: " quam quidem prohibitionem deinde Patres concilii Neocæsariensis *can.* 12. expresserunt his verbis: " Si quis in ægritudine constitutus, fue„ rit baptizatus, presbyter ordinari non debet: nisi forte postea ipsius „ studium & fides probabilis fuerit, aut raritas hominum cogat. " 2. Quod Fabianus " postularit ab iis, ut hunc solum ordinari a se pateren„ tur. " 3. Quod Fabianus Novatianum, licet clinicum, adeoque irregularem, ad presbyterium evexerit, sublata videlicet prius irregularitate. Utrum autem Fabianus omissas baptismi cæremonias suppleverit, Confirma-

firmationemque contulerit, nihil quidquam asseritur aut negatur in fragmentis ab Eusebio descriptis. Forte Novatianus, qui postquam a morbo liberatus est, Confirmationem neglexerat, eam deinde suscepit; vel si eam non suscepit, Fabianus forte id minime novit; vel si novit, dubium mihi non est, quin eum ante ordinationem consignaverit.

INSTANT. Si Fabianus baptismi cæremonias supplevisset in Novatiano, eique Confirmationem contulisset, antequam ipsum ordinaret, facile sedasset invidiam cleri populique, qui ægre ferebat Novatianum ordinari. Falsum consequens. Ergo & antecedens.

RESPONDETUR. Utrum Fabianus cleri populique Romani invidiam sedaverit, necne, omnino incertum est: neque aliquid certi colligi potest ex fragmentis ab Eusebio descriptis; sed ex iis duntaxat apparet clerum populumque Romanum conquestum esse de ordinatione Novatiani; non quod in ejus baptismo cæremoniæ omissæ fuissent, aut prætermissa Confirmatio; sed quod clinicus esset, hoc est in cubili, urgente mortis periculo, baptizatus fuisset; & regulis ecclesiasticis non liceret clinicum in clerum assumi. Sed regulis iisdem ecclesiasticis non licebat, quemquam ex iis, qui confirmati non essent, ordinari. Cum igitur clerus populusque Romanus Fabiano non objecerint quod Novatianus non esset confirmatus, sed objecerint duntaxat quod ille clinicus esset: hinc manifeste apparet Confirmationem in Novatiano prætermissam non fuisse.

OBJICIUNT 3. Ex ipso textu apparet Cornelium nimio partium studio egisse, in multis decipi, neque satis attendisse ad hæc quæ dixit. Valorem enim baptismi Novatiano collati in dubium revocat, quem tamen validum esse certissime constat. Deinde asserit Spiritum sanctum per signaculum duntaxat episcopale conferri, quod repugnat Patribus, unanimi consensu docentibus in baptismo percipi Spiritum sanctum.

RESPONDEO 1. Istam Cornelii dubitationem de valore baptismi Novatiano concessi, non oriri ex nimio partium studio, sed proficisci ex eo quod clinici in baptismate non immergerentur, sed aqua perfunderentur, quam perfusionem sufficere nondum constabat. Sed & alii a Cornelio eamdem difficultatem patiebantur; ut apparet *ex epistola 76. Cypriani ad Magnum*: " Quæsivisti quid mihi de illis videatur, qui in „ infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur: an habendi sint „ legitimi christiani, eo quod aqua salutari non loti sint, sed perfusi.

RESPONDEO 2. Diversa fuisse Patrum sensa circa perceptionem Spiritus sancti, aliis concedentibus illum in baptismo percipi ad christianam infantiam, & in Confirmatione ad robur & perfectionem; aliis vero absolute negantibus illum in baptismo percipi. Ita docuit ante Cornelium Tertullianus, & ante Tertullianum Irenæus.

§. 3.

§. 3. *Cyprianus aliique episcopi Africani cum ipso Carthagine congregati.*

CÆCILIUS CYPRIANUS, primum rhetor, deinde senator Carthaginensis, qui ex neophyto & uxorato creatus est jam senex ejus urbis episcopus ad annum 250. subiit martyrium sub Valeriano, anno 261. Multa extant ejus opera, ex quibus plura loca pro Confirmationis sacramento deduci possunt. In citandis Cypriani epistolis, utar editione Rigaltii.

Primus locus habetur *in epistola synodica*, quæ inter Cyprianæas ordine 70. est & quam Cyprianus, Liberalis, Caldonius, Junius, aliique antistites Carthagine convocati, anno 255. scripserunt ad Januarium, Saturninum, & alios sexdecim episcopos Numidas, a quibus consulti fuerant, " de iis, qui apud hæreticos & schismaticos baptizari videntur, an ecclesiam catholicam, quæ una est, baptizari debeant.

Baptismum vero nullum ab hæreticis aut schismaticis conferri probant variis argumentorum generibus, quorum primum petitur a materia baptismi, " Oportet enim, inquiunt, mundari & sanctificari aquam prius a sacerdote, ut possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere . . . Quomodo autem mundare & sanctificare aquam potest, qui ipse immundus est, & apud quem Spiritus sanctus non est? " Secundum desumitur ex baptismi effectu, qui peccata remittit: " Sed peccatorum remissio non nisi in ecclesia datur; cujus veritatis testis est ipsa interrogatio, quæ fit in baptismo. Nam cum dicimus: credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam ecclesiam? Intelligimus remissionem peccatorum non nisi in Ecclesia dari: apud hæreticos autem, ubi ecclesia non est, non posse peccata dimitti. " Tertium repetitur ex connexione (aliqui volunt illud argumentum sicut & ea, quæ sequentur, esse a similitudine) baptismi cum Confirmatione, quam hac ætate post baptismum indesinenter administrari certissimum est. " Ungi enim necesse est eum, qui baptizatus sit . . . . unde nec unctio spiritalis apud hæreticos potest esse: " tum quia oleum illud unde baptizati unguntur, in altari sanctificatur; hæretici vero nec altare, nec ecclesiam habent: tum quia scriptum est: *Oleum peccatoris non ungat caput meum.* " Quartum colligitur ex connexione baptismi cum eucharistia, quæ tunc temporis baptismum proxime sequebatur. " Porro autem eucharistia . . . . in altari sanctificatur. Sanctificare autem non potuit, qui nec altare habuit, nec ecclesiam. Constat igitur oleum sanctificari & eucharistiam fieri apud illos omnino non posse. Quintum accipitur ex connexione precum, quæ super neophytum per manuum impositionem fieri solebant, ut Spiritus sanctus advocaretur. Baptizato vero, quam precem facere potest sacerdos sacrilegus & peccator? Cum scriptum

" sit,

„ sit, Deus peccatorem non audit. " Dixi hæc tria postrema ratiocinia peti a connexione baptismi cum unctione, manuum impositione, precibus & eucharistia; cum tamen alii velint ea peti a similitudine, quasi episcopi Carthaginenses sic argumententur: Apud quos neque valet unctio, neque manus impositio confirmatoria, neque eucharistia; apud eos non valet ipse baptismus; eadem enim est ratio. Sed apud hæreticos neque valet unctio, neque &c. Suo quisque sensu abundet.

His quinque rationibus præmissis tacitam diluunt objectionem quorumdam antistitum, tum Africanorum, tum aliorum, qui a Cypriano dissidentes, unctionem quidem, manuumque impositionem confirmatoriam apud hæreticos nullam esse fatebantur, quia dare non possunt Spiritum sanctum, sed eorum baptisma validum esse affirmabant. Quam distinctionem episcopi Carthagine congregati, his verbis refellunt " Ne-„ que enim potest pars illic inanis esse &c.

His prænotatis facile intelliges textum, de quo quæritur, quem integrum describemus. " Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus „ sit, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, & ha-„ bere in se gratiam Christi possit. Porro autem eucharistia, &, un-„ de baptizati unguntur, oleum in altari sanctificatur. Sanctificare au-„ tem non potuit olei creaturam, qui nec altare habuit, nec eccle-„ siam. Unde nec unctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quan-„ do constet oleum sanctificari, & eucharistiam fieri apud illos omni-„ no non posse. Scire autem & meminisse debemus, scriptum esse; „ *Oleum peccatoris non ungat caput meum*: quod ante in psalmis præ-„ monuit Spiritus sanctus, ne quis exorbitans, & a via veritatis exer-„ rans, apud hæreticos & Christi adversarios ungeretur. Sed & bap-„ tizato quam precem facere potest sacerdos sacrilegus & peccator? „ Cum scriptum sit: *Deus peccatorem non audit: sed qui eum coluerit,* „ *& voluntatem ejus fecerit, illum audit*. Quis autem potest dare, quod „ ipse non habeat? aut quomodo potest spiritalia agere, qui ipse ami-„ serit Spiritum sanctum? Et idcirco baptizandus est & innovandus „ qui ad ecclesiam rudis venit .... Neque enim potest pars illic ina-„ nis esse, & pars prævalere. Si baptizare potuit, potuit & Spiritum „ sanctum dare: si autem Spiritum sanctum dare non potest, quia foris „ constitutus cum sancto Spiritu non est, nec baptizare venientem potest.

En unctionem 1. quæ confertur ei, qui baptizatus sit, hoc est, qui plenum & integrum baptisma susceperit: 2. quam necesse est baptizato conferri, ut accepto chrismate, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit: 3. quæ sit ex oleo jam prius in altari, hoc est, inter missarum solemnia sanctificato: 4. quæ ratione sanctificationis & consecrationis æquiparatur eucharistiæ.

En etiam preces, quæ super neophytos ab episcopis per manuum impositionem fieri solebant, ut Spiritus sanctus advocaretur, siquidem sacramentorum formæ sunt quædam preces mysticæ, ministrorum ore pro-

latæ, quæ gratiam impetrant, ut a Deo ritibus sacris promissam.

En denique ritum sacrum, quo Spiritus sanctus confertur, & quem apud hæreticos nullum esse omnes episcopi Africani consentiebant, quamvis inter se de baptismi valore dissentirent.

Chemnitius *in examine* agnoscit ex hoc loco aperte sequi Cyprianum existimasse baptismum delere peccata; unctionem vero confirmatoriam dare gratiam seu spiritum sanctum: sed contendit illum errasse, eumque errorem a Tertulliano magistro suo accepisse. Quasi vero Tertullianus ritum illum, cujus ipse meminit velut ubique recepti, & quem ipse Christo acceptum refert (videsis *pag.* 21.) omnium primus excogitarit; Cyprianus autem ritum, quem ætate sua constat non solum ab orthodoxis, sed etiam ab heterodoxis observari solitum, solus ipse administraverit.

Antonius vero de Dominis *lib.*5.*cap.*5. & Dallæus *lib.*2. *cap.*8. plura objiciunt, quæ quidem ex dictis dilui facile possunt.

DICUNT igitur 1. non de unctione vel manus impositione confirmatoria, sed de baptismo solo errasse, vel cum Stephano Romano Episcopo litigasse dicitur Cyprianus. Ergo quas hic urget unctionem & manus impositionem, eas fuisse necesse est baptismi appendices, a quarum administratione ad ipsum baptismum pro sua sententia argumentatur.

RESPONDEO 1. retorquendo, non de eucharistia, sed de baptismo solo errasse, vel cum Stephano Romano litigasse dicitur Cyprianus. Ergo quam hic urget eucharistiam, eam fuisse necesse est baptismi appendicem, a cujus administratione ad ipsum baptismum pro sua sententia argumentatur.

RESPONDEO 2. epistolam, de qua nunc agitur, synodicam esse primi Concilii Carthaginensis sub Cypriano coacti in causa baptismi hæreticorum; adeoque præcessisse ejusdem Cypriani, aliorumque Africanorum cum Stephano dissidium, quod contigit post synodicam Concilii II. Carthaginensis epistolam ad eumdem Stephanum, quæ inter Cyprianicas extat *num.*72.

RESPONDEO 3. negando antecedens. Tres siquidem erant tunc opiniones. Cyprianus aliique plurimi cum ipso negabant valere apud hæreticos baptismum, unctionem, manuumque impositionem qua Spiritus sanctus advocaretur, & eucharistiam; plures vero antistites sive Africani, sive alii, qui volebant hæreticos, qui ad ecclesiam redeunt, recipi per manuum impositionem, qua Spiritus sanctus advocatur, concedebant quidem hanc manuum impositionem, & eucharistiam apud hæreticos irritam esse, sed validum esse baptisma contendebant. Stephanus autem ab illis utrisque dissentiens, asserebat iis, qui de hæresi ad ecclesiam veniunt, adhibendam esse duntaxat manuum impositionem reconciliatoriam. Si quis a quacumque hæresi venerit ad nos,

" ni-

" nihil innovetur , nisi quod traditum est , ut manus illi imponatur „ in pœnitentiam , " *ex epist. 74. Cypriani ad Pompeium*, initio. Hæc dicta sint ex opinione communi ; nec enim me latet nonnullos esse , qui contendant præfata Stephani verba mutata fuisse , & legendum existiment, *ut manus illi imponatur in* , vel *ad Spiritum sanctum ;* qua de re *infra* , ubi de validitate Confirmationis ab hæreticis administratæ.

RESPONDEO 4. esto antecedens : nego consequentiam. Neque enim Cyprianus argumentatur quasi a parte ad totum, ab appendice ad massam , & proprietatibus ad substantiam , ut inde baptismi genium , & naturam conjiciat ; sed ratiocinatur vel a consequenti , vel a simili , vel potius ab utroque : quasi sic discurrat. Ungi necesse est eum, qui baptizatur : necesse est ei manum imponi , & Eucharistiam administrari ; hæc enim tria sacramenta connexa sunt . Sed hæretici nec ungere possunt , nec manum imponere , nec eucharistiam conficere . Ergo nec valide baptizare.

Africanis autem episcopis , qui a Cypriano dissentiebant , respondentibus , hæreticos ungi quidem non posse, neque manum imponere, quia non possunt dare Spiritum sanctum : posse tamen baptizare ; urget eos Cyprianus argumento a simili: " Si baptizare potuit hæreticus, „ potuit & Spiritum sanctum dare: si autem Spiritum sanctum dare non „ potest , quia foris constitutus, cum Spiritu sancto non est ; nec bapti- „ zare venientem potest. " Aliis etiam argumentis eos alibi refellit, quæ referemus *infra*.

AT , inquit Antonius de Dominis , Cyprianus unctionem , quæ fit ab hæreticis, inefficacem esse probat, indeque concludit baptismum hæreticorum esse inefficacem : sed ab invaliditate unius sacramenti , non licet colligere invaliditatem alterius : laicus enim invalide consecrat , & valide baptizat . Hæc igitur unctio , de qua Cyprianus , non est sacramentum.

RESPONDEO 1. retorquendo circa eucharistiam , de qua *ibidem* Cyprianus . 2. Aliud est ratiocinationem aliquam non recte concludere ; aliud auctorem aliquem non ita ratiocinatum esse. Non agitur, utrum legitima fuerit ratiocinatio Cypriani ; quæritur utrum ille , (sive bene , sive male) ita ratiocinatus fuerit . Cæterum Cypriani ratiocinationem legitimam fuisse apparebit ex dicendis *infra*, ubi *de quinto textu* . Argumentabatur enim a simili , & ex concessis Africanorum sibi adversantium.

URGET Dallæus , & vim facit in particulis QUOQUE & SED ET , quibus Cyprianus utitur . Ipsa , inquit , Cyprianæa series ostendit ibi unctionem , & manus impositionem ad baptismum pertinuisse . Postquam enim ab ipsa lotione , quæ in baptismi administratione fuit, & qua proprie sacramentum constat , & ab interrogatione de fide argumentatus est , ita progreditur . " Ungi quoque necesse est eum , qui

 „ ba-

„ baptizatus sit, " id est lotus: ubi particula QUOQUE unctionem cum lotione, velut partem vel appendicem ejusdem baptismalis ministerii connectit: quasi dicat: baptismum, qui ab hæreticis datur, nihil valere, non solum lotio, sed & unctio ipsa, quæ ecclesiastico ritu lotionem excipit, clare demonstrat. Itidem mox de manus impositione: " Sed & ba- „ ptizato, inquit, quam precem &c.

RESPONDEO 1. retorquendo circa eucharistiam, de qua Cyprianus *ibidem*. 2. Hæ duæ particulæ ibi non connectunt unctionem & impositionem manuum cum lotione, quasi partem, vel appendicem ejus, sed rationes, quæ sequuntur, cum præcedentibus connectunt ad eamdem propositionem stabiliendam.

OBJICIT 2. Dallæus. Cyprianus olei meminit, non balsami. Sed unctio simplicis olei non est confirmatoria. Ergo.

RESPONDEO 1. Cyprianus non meminit balsami; illud quoque non excludit: quemadmodum aquam non excludit a materia calicis, qui vini, non autem aquæ meminit; quamvis calix Domini non sit vinum solum, neque aqua sola, sed vinum aqua permixtum, ita tamen ut vinum aquæ prædominetur, & substantia vini integra permaneat. Sicut igitur theologi in materia calicis, potius vini quam aquæ mentionem faciunt, quia vinum aquæ prædominatur; ita Cyprianus potius olei quam balsami meminit, quia in materia Confirmationis oleum præcipuum locum obtinet. 2. Hæc objectio illos non urget, quibus mixtio balsami non est de necessitate sacramenti. Verbo dicam, hæc objectio pertinet ad Confirmationis materiam, de qua *infra*.

OBJICIT 3. Cyprianus ait baptizatum oleo ungendum, *ut unctus Dei esse possit*, id est, ut regii sacerdotii particeps in Christo fieri possit, qui quidem effectus ad baptismum pertinet.

RESPONDEO 1. eodem argumentandi genere probari posse, eucharistiam esse baptismi appendicem. Quemadmodum enim baptismus suscipientes efficit regii sacerdotii participes; ita suscipientes efficit membra Christi, dat eis vitam æternam, eosque Christo induit: qui tamen iidem effectus eucharistiæ neophytis administratæ aliquando tribuuntur. Unde Jesse Ambianensis episcopus, tractatu *de baptismo*, " Novissime, inquit, corpore & sanguine Domini confirmatur infans, „ ut ejus possit esse membrum, qui pro eo passus est & resurrexit. " *lib. de ordine baptismi*, *cap.*18. " Propter hanc vitam capessendam, & „ baptizamur, & carne ejus pascimur. " Et Amalarius *in epistola ad Carolum Magnum*, " Confirmatur postea corpore & sanguine Domini, „ ut sciat per talia mysteria diabolum expulsum ab ejus corde, ac „ Christum inhabitare, ita ut confidenter dicamus illis, *Omnes, qui* „ *in Christo baptizati estis, Christum induistis*. " Ideone eucharistia, quæ recens baptizatis conferebatur, appendix erat baptismi? Non ita sane: sed omnia illa sacramenta, ut quæ continenter administrarentur, con-

considerabantur tanquam causæ unius ejusdemque effectus totalis. 2. Si Christiani unguntur sacerdotes ad sacrificium, unguntur etiam milites ad pugnam. Quid igitur repugnat, quominus hæc verba Cypriani, *ut unctus Dei esse possit*, hoc sensu intelligantur, *ut unctus ad pugnam miles Dei esse possit*. 3. Esto, de regio Christi sacerdotio intelligantur; nonne in Confirmatione regalis sacerdotii plenitudinem consequimur? recole, quæ *supra* dicta sunt *pag.* 48.

Secundus Cypriani locus habetur *in epist.* 73. *ad Jubaianum*, ante medium: " Qui in Samaria crediderant, fide vera crediderant, & intus " in ecclesia, quæ una est & cui soli gratiam baptismi dare, & peccata " solvere permissum est, a Philippo diacono, quem iidem apostoli miserant, baptizati erant. Et idcirco, quia legitimum & ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat: sed " tantummodo, quod deerat, id a Petro & Joanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu impolita invocaretur, & infunderetur " super eos Spiritus sanctus: quod nunc quoque apud nos geritur, ut " qui in ecclesia baptizantur, præpositis ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur. " Verba hæc perspicua sunt, & omnino faciunt ad nostrum institutum.

OBJICIT Antonius de Dominis *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 14. & post ipsum Dallæus *lib.* 2. *cap.* 8. ex ipso textu apparere hanc manuum impositionem esse partem baptismi cæremonialem, & postremum ritum, quo baptismum ultimum complementum acciperet: ait enim Cyprianus Petrum, & Joannem hac impositione supplevisse, QUOD DEERAT baptismo Philippi, eoque signaculo baptismum CONSUMMARI.

REFELLUNTUR. 1. Quia neque Cyprianus, neque alius e sanctis Patribus unquam dixit defuisse aliquid baptismo a Philippo Samaritanis collato: imo Cyprianus, asserens illum fuisse LEGITIMUM ET ECCLESIASTICUM, aperte innuit nihil ei rituum hac ætate observatorum defuisse. 2. Aliud est baptismo, aliud Samaritanis, qui baptismum legitimum, & Ecclesiasticum, adeoque integrum, & perfectum, a Philippo acceperant, aliquid deesse. Baptismo quidem nihil deerat, Samaritanis tamen deerat Spiritus sanctus, qui nondum eis concessus fuerat. 3. Cyprianus non ait baptismum, sed eos, qui baptizati sunt, signaculo dominico consummari. 4. Confirmatio dicitur baptismi consummatio seu complementum, quia Christianos perficit & corroborat, quos baptismus fecit infantes.

OBJICIT 2. Dallæus, per præpositos Ecclesiæ tam presbyteros, quam episcopos intelligi posse, qui utrique, sed suo singuli loco atque ordine Ecclesiæ præerant, ejusque præpositi erant. Celerinus quidem presbyteros, præpositorum nomine aperte intelligit *epistola ad Lucianum*, quæ extat inter Cyprianæas *epistola vigesima*. " Præceperunt, inquit, " eas præpositi tantisper sic esse, donec Episcopus constituatur. " Sic

etiam presbyteri Romani apud eumdem Cyprianum *epist.* 2. " Nos, in-
„ quiunt, videmur præpositi esse." Et ipse Cyprianus presbyteros hoc nomine haud dubie intelligit, quo loco scribit *epist.* 10. " Instructi a
„ præpositis faciant omnia cum Dei timore. " Et alibi item *ad Pom-*
„ *ponium* dum præpositos plebi opponit : " Et præpositis, inquit, &
„ plebi elaborandum est. " Et *in libro de lapsis*, cum inter superioris temporis peccata recenset, " præpositos superbo tumore contemnere.

Respondeo 1. Hæc difficultas respicit controversiam de ministro Confirmationis, non autem ejus naturam. 2. Hæc objectio nulla est in ea opinione, quæ præter ordinarium ministrum, qui est episcopus, agnoscit simplicem sacerdotem esse ministrum extraordinarium. 3. Non agitur hic de sensu Celerini confessoris, vel cleri Romani, sed de sensu Cypriani, qui neque *in libro de lapsis*, per hanc vocem, *præpositus*, intelligit sacerdotes, sed episcopos duntaxat, neque *in epistola* 62. *ad Pomponium*; siquidem ad episcopos, non autem ad sacerdotes pertinebat delinquentes subjicere pœnitentiæ publicæ : sed hic agitur de subjiciendis, vel non subjiciendis pœnitentiæ publicæ virginibus, quæ detectæ fuerant, in eodem loco mansisse cum masculis. *In epistola* vero 10. Cypriani *ad martyres & confessores*, habetur quidem : " Sed præ-
„ positorum est præceptum tenere, & vel properantes, vel ignorantes
„ instruere, ne qui ovium pastores esse debent, lanii fiant : ea enim concedere, quæ in perniciem vertant, decipere est." Verum hæc verba, quæ juxta Dallæum referri debent *ad sacerdotes & diaconos ad carcerem commeantes*, ut *martyrum* veniam pro lapsis petentium desideria & vota susciperent, mihi videntur referri ad episcopos, non autem ad sacerdotes & diaconos illos, qui nec ovium pastores erant, neque pacem iis, qui lapsi erant, a martyribus expetitam concedere poterant : hæc enim relaxatio juris erat episcopalis. 4. Vox, *præpositus*, apud Cyprianum ubique fere significat episcopum, ut videre est *in epistolis* 3. 7. 11. 15. 23 27. 72. 73. 75. & 76. in fine. Neque memini eam a Cypriano unquam usurpari pro simplici sacerdote. Sicubi vero inferiorem sacerdotem significat, nusquam tamen vel apud Cyprianum, vel in epistolis inter Cyprianæas relatis designare reperietur sacerdotem ratione sui, sed solummodo quatenus vices gerit episcopi, ejusque nomine agit, vel etiam auctoritate fungitur. 5. Quocumque sensu, hæc vox alibi usurpetur; hic sane Episcopos significet necesse est; tum quia hi præpositi, de quibus Cyprianus, vocantur simpliciter & sine ullo additamento præpositi ecclesiæ, quod solis episcopis convenit ; neque apud Cyprianum reperies, quod simplex sacerdos aliquando dicatur simpliciter & absolute præpositus Ecclesiæ : tum quia hi præpositi Ecclesiæ, a Cypriano dicuntur per suas orationes, manusque impositionem conferre Spiritum sanctum, quod simplicibus presbyteris nusquam legitur concessum, ex Damaso *in epistola ad episcopos Numidiæ*:

tum

tum quia hi præpositi a Cypriano æquiparantur Apostolis Petro & Joanni, qui Samaritanis a Philippo baptizatis Spiritum sanctum concesserunt; simplices autem presbyteri non æquiparantur apostolis, in iis præsertim rebus, quæ Spiritum sanctum per manuum impositionem collatum respiciunt: tum quia Cyprianus loquitur de præpositis sibi dignitate æqualibus: postquam enim dixit, ut baptizati "præpositis Ec-
„ clesiæ offerantur: " subjicit, " & per nostram orationem ac manus
„ impositionem Spiritum sanctum consequantur &c.

Objiciet etiam forte aliquis, hanc epistolam, ex qua textum eruimus, dubiam esse; hanc enim epistolam a Cypriano scriptam fuisse addubitat Augustinus *lib.* 2. *contra Cresconium cap.* 33. his verbis: " Cum
„ enim persuadere conaretur, vel sanctus Cyprianus, vel quicunque
„ illam scripsit epistolam &c. " Sed Hieronymus *in dialogo adversus Lucifer. c.* 9. Cypriano tribuit, & libellum vocat. Et vero hanc epistolam Cypriani esse non dubitabit, qui observaverit eam nomine Cypriani, præsente ipso Cypriano, in concilio III. Carthaginensi lectam fuisse, eamque Cyprianum in fine ejusdem concilii, uti suam approbasse.

Tertius Cypriani textus habetur *in epistol.* 72. *ad Stephanum Papam*, initio, ubi Cyprianus, qui sacramenta hæreticorum improbabat, ait, quod ii, qui ab hæresi ad Ecclesiam redeunt, " plene sanctifica-
„ ri, & esse filii Dei possunt, si sacramento utroque nascantur. " Huic textui alius plane similis est *in epist.* 73. non procul a fine: " Bapti-
„ zari eos oportet, qui de hæresi ad Ecclesiam veniunt: ut qui le-
„ gitimo, & vero atque unico sanctæ Ecclesiæ baptismo ad regnum
„ Dei regeneratione divina præparantur, sacramento utroque nascan-
„ tur. " Unde Bellarminus *de Confirmat. cap.* 6. Morinus *de pœnit. lib.* 9. *cap.* 7. *num.* 5. & Petrus Aurelius *in orthodoxo adversus Sirmundum, parte* 1. *cap.* 6. in fine, colligunt duo fuisse sacramenta, baptismum scilicet & Confirmationem, quibus Cyprianus voluerit hæreticos ad Ecclesiam redeuntes initiari. Itaque minime mirum, inquit Aurelius, "
„ si eos, qui ab hæresi emergerent, ut ecclesiæ baptismo rursus mer-
„ gendos; ita Ecclesiæ Confirmatione rursus signandos putavit, UT
„ UTROQUE SACRAMENTO in Ecclesia nascerentur, qui utriusque si-
„ mulatione in hæresi periissent.

Sed (pace tantorum virorum dixerim) Cyprianus per hæc verba, *sacramento utroque nascantur*, non intelligit utrumque baptismi & Confirmationis sacramentum, sed aquam & Spiritum sanctum, quibus regeneramur. Subjicit enim priori loco: " Cum scriptum sit; *nisi quis re-*
„ *natus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei*: "
„ Posteriori vero textui; " Quia scriptum est; *nisi quis renatus fuerit*
„ *ex aqua & Spiritu, non potest intrare in regnum Dei*. " Quin etiam *in epistol.* 74. *ad Pompejum*, in medio, conceptis terminis asserit fidelem in baptismo duntaxat nasci, non autem in Confirmatione: " Non
„ per manus impositionem quis nascitur, quando accipit Spiritum san-

„ ctum, sed in baptismo; ut Spiritum jam natus accipiat. “ Eodem sensu intelligi debet Nemesianus Episcopus a Thubunis, quem *infra* producemus.

Plures alii textus ex Cypriano, Firmiliano & Africanis Episcopis excerpti.

IN causa baptismi ab hæreticis collati, tria sub Cypriano concilia Carthagine congregata sunt: primum quidem ad annum 255. post Cornelii Pontificis obitum, cujus meminit Cyprianus *in epistol.* 71. ad Quintum Mauritaniæ Episcopum, & *in epistol.* 72. ad Stephanum Pontificem Romanum. Lectis in hac synodo litteris Episcoporum Numidiæ, „ de iis, qui apud hæreticos & schismaticos baptizari videntur, „ an ad Ecclesiam catholicam, quæ una est, venientes baptizari debeant; “ Cyprianus, aliique antistites Carthagine coacti synodicam (inter Cyprianæas 70. epistolam rescripserunt, cujus compendium fecimus *pag.* 64. textus integer quem *pag.* 65. & *ibid.* descripsimus, recolendus est. In eo enim Cyprianus probare nititur, utrumque baptismi & unctionis manusque impositionis sacramentum apud hæreticos, aut ratum aut irritum esse. Ex eo etiam apparet unctionem & manus impositionem, eam esse, quæ baptismum subsequebatur, & quæ super baptizatos fieri solebat ad Spiritum sanctum super ipsos advocandum. Scripsit etiam Cyprianus ad Quintum, (inter Cyprianæas epistolas 71.) eique præfatæ epistolæ synodicæ exemplum misit.

Deinde ad annum 256. congregata est secunda synodus Carthaginensis, cui interfuerunt “ tam provinciæ Africæ, quam Numidiæ episco- „ pi numero septuaginta & unus, hoc idem denuo sententia sua .... „ statuentes, unum baptisma esse, quod sit in ecclesia catholica consti- „ tutum, ac per hoc non rebaptizari, sed baptizari .... (hæreticos, „ qui) ab adultera & profana aqua veniunt: *ex epist.* 73. *ad Jubajanum.*

Sub finem hujus concilii, Patres synodicam epistolam scripserunt ad Stephanum papam (inter Cyprianæas 72.) qua ipsum monent, se statuisse, “ eos, qui sint foris extra ecclesiam tincti, & apud hæreticos „ & schismaticos profanæ aquæ labe maculati, quando .... ad eccle- „ siam, quæ una est, venerint, baptizari oportere; eo quod parum sit „ eis manum imponere ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi acci- „ piant & ecclesiæ baptismum. Tunc enim demum plene sanctificari, „ & esse filii Dei possunt, si sacramento utroque nascantur, cum scri- „ ptum sit: *Nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest in-* „ *troire in regnum Dei*. Invenimus enim etiam in Actis Apostolorum „ hoc esse ab apostolis custoditum, ... ut cum in domo Cornelii cen- „ turionis super ethnicos, qui illic aderant, fidei calore ferventes, & „ in Dominum toto corde credentes, descendisset Spiritus sanctus, quo

„ adim-

„ adimpleti variis linguis Deum benedicerent; nihilominus tamen beatum apostolum divini præcepti atque evangelii memorem præcepisse, „ ut baptizarentur iidem illi, qui jam fuerant sancto Spiritu pleni. " Sentiunt igitur 1. manus impositionem, qua Spiritus sanctus advocatur, omnino diversam esse a baptismo : 2. illam hæreticis ad ecclesiam redeuntibus adhibendam esse, & antequam illa conferatur, debere ipsis baptismum administrari : 3. eos, super quos Spiritus sanctus per manus impositionem descendit, nihilominus teneri baptismo : 4. hanc manus impositionem comparant descensui Spiritus sancti super Cornelium & alios, qui in ejus domo Petrum audiebant, *Actor.* 10. *v.* 44.

Cyprianus etiam de rebus in hac synodo gestis epistolam misit *ad Jubajanum* (extat inter Cyprianæas *num.* 73.) qua illum monet se statuisse, " unum baptisma esse, quod fit in ecclesia catholica constitutum, ac per hoc non rebaptizari, sed baptizari ab ipsis hæreticos. " Postea decretum illud pluribus argumentis stabilire conatur, ac tandem refellit antistites Africanos, qui docebant manus quidem hæreticis imponendas esse, non eos tamen baptizandos; quod eorum valeret baptismus, minime vero apud ipsos valeret manus impositio. " Si „ secundum pravam fidem, inquit, baptizari aliquis foris, & remissam „ peccatorum consequi potuit, secundum eamdem fidem consequi & „ Spiritum sanctum potuit : aut utrumque enim fides foris potuit, aut „ neutrum eorum, qui foris fuerat, accepit. " Quia vero episcopi a Cypriano dissidentes, suam sententiam confirmabant facto Petri & Joannis, qui Samaritanos a Philippo baptizatos, non rebaptizarunt, sed eis tantum manum imposuerunt ad recipiendum Spiritum sanctum; subjicit Cyprianus; " Quod autem dicunt quidam de eis, qui in Samaria „ baptizati fuerant, advenientibus apostolis Petro & Joanne, tantum „ super eos manum impositam esse, ut acciperent Spiritum sanctum, „ rebaptizatos tamen non esse; locum istum, frater charissime, ad præsentem causam videmus omnino non pertinere. Illi enim, qui in „ Samaria crediderant, fide vera crediderant, & intus in ecclesia, quæ „ una est .... baptizati erant : & idcirco, quia legitimum & ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat; sed tantummodo quod deerat, id a Petro & Joanne factum „ est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita invocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus &c. " Episcopis igitur objicientibus factum Petri & Joannis, qui Samaritanis manum duntaxat imposuerant, respondet Cyprianus latum esse discrimen inter Samaritanos & hæreticos, quod illi cum in ecclesia baptizati fuissent, validum baptisma consecuti fuerant, atque ita manus impositio eis solum adhiberi debebat : contra vero hæretici, cum extra ecclesiam baptizati sint, validum baptisma non sunt consecuti, atque ita non satis est, manum eis imponere ad accipiendum Spiritum sanctum, sed huic manus impositioni baptismus præmitti debet. Cyprianus igitur & episcopi ab ipso dis-

dissentientes, conveniebant eamdem esse manus impositionem, qua Samaritani Spiritum sanctum acceperant, & qua hæretici ad ecclesiam redeuntes (quos Cyprianus volebat, alii vero nolebant baptizari) Spiritum sanctum acciperent.

Periit primum & secundum concilium; sed tertium integrum superest, quod Carthagine cœptum est Kalendis Septembris anni 256. " In eo lectæ fuerunt litteræ Jubajani ad Cyprianum factæ, item Cypriani ad " Jubajanum rescriptæ: " nulla vero Stephani, ejusque rescripti mentio facta est. Unde conjicere licet rescriptum illud nondum in Africam pervenisse. Huic synodo interfuere cum Cypriano sex & octoginta episcopi, " ex provincia Africa, Numidia, Mauritania: " singuli ordine suo suffragia tulerunt, quæ inter opera Cypriani referuntur. Quamvis autem omnes illi episcopi idem cum Cypriano sentirent, plures tamen, qui aberant, ab eo dissentiebant (videsis Cyprianum *in epist.* 71. 72. *&* 73. & Augustinum *lib.* 3. *contra Crescentium cap.* 1.) existimantes hæreticorum quidem manus impositionem invalidam esse, eorum tamen baptismum esse validum, adeoque illos ad ecclesiam revertentes, per solam manus impositionem in Spiritum sanctum recipiendos esse. Nemesianus autem episcopus a Thubunis (alii legunt a Thubinis) adversus illos ita conclusit. " Male ergo sibi quidam interpretantur, ut dicant quod (hæretici ad ecclesiam redeuntes) per manus impositionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur; cum manifestum sit utroque sacramento (aqua " primum & Spiritu sancto) debere eos renasci in ecclesia catholica. " Secundinus quoque a Carpis dixit, super hæreticos, qui ad ecclesiam revertuntur, " Spiritum sanctum per manus impositionem tantummodo non " posse descendere, cum manifestum sit hæreticos baptisma non habere " " Euchratius item a Thenis dixit, Venientes ad ecclesiam hæreticos " integro & catholico baptismate baptizari debere manifestum est, ut " a blasphemiæ suæ præsumptione purificati, possint Spiritus sancti gratia reformari. " Denique Vincentius a Thibari dixit, hæreticos debere prius baptizari, " ut tunc possint ad Christi pollicitationem venire, " qua scilicet Christus promisit Spiritum sanctum. Episcopi igitur Africani utriusque partis, sive ii qui baptismum hæreticorum admitterent, sive qui rejicerent, inter se conveniebant, manus impositionem, per quam Spiritus sanctus super baptizatos descendit, omnino diversam esse a baptismo.

Post absolutam synodum litteræ Stephani in Africa receptæ sunt, quibus statuebatur, nihil circa hæreticorum baptisma innovandum esse. Qua de re commotus Cyprianus epistolam Pompejo scripsit adversus Stephanum (extat inter Cyprianæas *numero* 74.) qua baptismum hæreticorum nullum esse multis contendit argumentis petitis ex ipsius Stephani aliorumque episcoporum sibi adversantium concessis, quos supponit ultro concedere, nullum esse Spiritum sanctum apud hæreticos, nullum ab ipsis Spiritum sanctum conferri, invalidam apud ipsos esse manus

nus impositionem, qua Spiritus sanctus super baptizatos descendit; eamque super hæreticos, qui ad ecclesiam veniunt, repetendam esse. Unde Cyprianus a pari concludit, nullum apud ipsos baptismum esse, eumque repetendum in his, qui ab hæresi ad ecclesiam transeunt; aut si non repetitur baptismus, nec repetendam esse manus impositionem, sed utramque apud hæreticos valere. " Si effectum baptismi (antisti-
" tes, qui nobis adversantur) majestati nominis tribuunt, ut qui in
" nomine Jesu Christi, ubicumque & quomodocumque baptizantur, in-
" novati & sanctificati judicentur; cur non in ejusdem Christi nomi-
" ne illic & manus baptizato imponitur (valide *scilicet*) ad accipien-
" dum Spiritum sanctum? Cur eadem ejusdem *majestas* nominis non
" prævalet in manus impositione, quam valuisse contendunt in baptis-
" mi sanctificatione? Nam si potest quis extra ecclesiam natus tem-
" plum Dei fieri, cur non possit super templum & Spiritus sanctus
" infundi? Qui enim peccatis in baptismo expositis sanctificatus est,
" & in novum hominem spiritaliter reformatus, ad accipiendum Spi-
" ritum sanctum idoneus factus non est? Quando apostolus dicat, *Quot-*
" *quot in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Qui potest apud hæ-
" reticos baptizatus Christum induere, multo magis potest Spiritum
" sanctum, quem Christus misit, accipere ..... Porro autem non per
" manus impositionem quis nascitur, quando accipit Spiritum sanctum;
" sed in baptismo; ut Spiritum jam natus accipiat, sicut in primo ho-
" mine Adam factum est. Ante enim Deus eum plasmavit, & tunc
" insufflavit in faciem ejus flatum vitæ. Nec enim potest accipi Spiri-
" tus, nisi prius fuerit qui accipiat.

Alteram quoque epistolam Cyprianus Firmiliano scripsit adversus Stephanum, quæ non extat, eique misit exemplum rescripti ejusdem Stephani. Firmilianus autem Cypriano prolixam epistolam rescripsit (est inter Cyprianæas *num.* 75.) qua inter alia, quibus utitur, argumenta, probat baptismum hæreticorum invalidum esse, primum quidem a simili: deinde vero ex eo quod illi sponte faterentur manus impositionem, qua Spiritus sanctus advocatur, non valere apud hæreticos, eamque ob rem super ipsos ad ecclesiam redeuntes innovandam esse: denique hanc manuum impositionem super ipsos fieri non posse, nisi præmittatur verus Christi baptismus, probat facto Pauli, qui discipulis a Joanne baptizatis non imposuit manus, nisi postquam baptismo Christi eos baptizavit. " Hæretici, si se ab ecclesia Dei sciderint, nihil habere pote-
" statis aut gratiæ possunt; quando omnis potestas & gratia in eccle-
" sia constituta sit, ubi præsident majores natu, qui & baptizandi, &
" manum imponendi, & ordinandi possident potestatem. Heretico enim
" sicut ordinare non licet, nec manum imponere, ita nec baptizare
" .... quod totum nos jam pridem in Iconio, qui Phrygiæ locus est,
" collecti in unum convenientibus ex Galatia & Cilicia & cæteris pro-
" ximis regionibus confirmavimus tenendum, ... cum a quibusdam de
" ista

,, ista re dubitaretur. Et quoniam Stephanus & qui illi consentiunt ,
,, contendunt dimissionem peccatorum . . . . in hæreticorum baptisma
,, posse procedere , apud quos etiam ipsi confitentur Spiritum sanctum
,, non esse; considerent & intelligant spiritalem nativitatem sine Spiri-
,, tu esse non posse; secundum quod & beatus Paulus apostolus , eos,
,, qui ab Joanne baptizati fuerant , priusquam missus esset a Domino
,, Spiritus sanctus , baptizavit denuo spiritali baptismo , & sic eis ma-
,, num imposuit, ut acciperent Spiritum sanctum. Quale est autem, ut
,, cum Paulum post Joannis baptisma iterato discipulos suos baptizasse
,, videamus : nos eos, qui ab hæresi ad ecclesiam veniunt, post illici-
,, tam & profanam eorum tinctionem baptizare dubitemus? Nisi si his
,, episcopis, de quibus nunc, minor fuit Paulus; ut hi quidem possint
,, per solam manus impositionem venientibus hæreticis dare Spiritum
,, sanctum , Paulus autem idoneus non fuerit qui ab Joanne baptizatis
,, Spiritum sanctum per manus impositionem daret, nisi eos prius etiam
,, ecclesiæ baptismo baptizasset. " Ex his tria aut quatuor manifeste apparent. Primum est, quod episcopi utriusque partis conveniunt eos, qui ab hæresi ad ecclesiam veniunt , recipiendos esse per manus impositionem , qua Spiritus sanctus super fideles descendit ; quod illa apud hæreticos minime valeret . Secundum est , quod hæc manus impositio eadem esset , quæ natu majoribus , in ecclesia præsidentibus, reservata erat ; quæ utrique baptismi & ordinationis sacramento æquiparatur ; quamque Firmilianus in concilio Iconiensi definivit apud hæreticos nihil valere. Tertium est, quod hæc manus impositio eadem esset, quam Paulus duodecim Joannis discipulis a se Christi baptismate initiatis imposuit, ut Spiritus sanctus super illos descenderet, *Act. 19. v. 6.* Quartum, quod hæc manuum impositio ejusmodi sit, ut iis solum, qui Christi baptismate actu initiati sunt, conferri possit.

Pluribus vero interjectis Firmilianus aliud argumentum affert; " Si
,, non mentitur apostolus dicens; *Quotquot in Christo tincti estis, Christum*
,, *induistis;* utique qui illic (in hæresi) in Christo baptizatus est, in-
,, duit Christum. Si autem induit Christum , accipere potuit , & Spi-
,, ritum sanctum qui a Christo missus est ; & frustra illi (ad eccle-
,, siam) venienti ad accipiendum Spiritum sanctum manus imponitur. " Hec igitur impositio hujusmodi est , ut si valeat apud hæreticos , frustra iis imponatur, qui ab hæresi recidunt, & ad ecclesiam veniunt.

Denique Stephanum respondentem hæreticorum baptisma valere , quia " in nomine Christi datum est, & in multum (verba sunt Ste-
,, phani) proficit nomen Christi ad fidem & baptismi sanctificationem ,
,, ut quicumque in nomine Christi baptizatus fuerit , consequatur sta-
,, tim gratiam Christi : Firmilianus ita refellit : " Si in nomine Chri-
,, sti valuit foris baptisma ad hominem purgandum, in ejusdem Chri-
,, sti nomine valere illic potuit & manus impositio ad accipiendum
,, Spiritum sanctum : & incipient cætera quoque, quæ apud hæreticos
,, agun-

„ aguntur, justa & legitima videri, quando in nomine Christi geran-
„ tur. " In hoc textu Firmilianus tria præstat. 1. Hanc manuum impositionem, quæ subscipiebatur *ad accipiendum Spiritum sanctum*, æquiparat baptismo. 2. Supponit utrumque ab hæreticis conferri in nomine Christi. 3. Contendit utrumque apud hæreticos aut nullum, aut ratum esse.

Cyprianus aliquanto post scripsit & aliam in eadem causa epistolam ad Magnum (est inter Cyprianæas *num. 76.*) in qua post medium, episcopos Stephano consentientes sic urget: " Confitentur, quod universi sive hæretici, sive schismatici non habeant Spiritum sanctum, & ideo baptizare quidem possint, dare autem Spiritum sanctum non possint. In hoc ipso a nobis tenentur, ut ostendamus nec baptizare omnino eos posse, qui non habeant Spiritum sanctum. Nam cum in baptismo unicuique peccata sua remittantur . . . (& Dominus dixerit,) *Accipite Spiritum sanctum; si cujus remiseritis peccata, remittentur illi; si cujus tenueritis, tenebuntur* . . . . ostendit eum solum posse baptizare, & remissionem peccatorum dare, qui habeat Spiritum sanctum . . . Itaque qui hæreticis sive schismaticis patrocinantur, respondeant nobis; habeantne Spiritum sanctum, an non habeant. Si habent; cur illic baptizatis, quando ad nos veniunt, manus imponitur ad accipiendum Spiritum sanctum, cum jam utique illic acceptus sit, ubi, si fuit, dari potuit? Si autem foris cuncti hæretici & schismatici non habent Spiritum sanctum, & ideo apud nos manus imponitur, ut hic accipiatur, quod illic nec est, nec dari potest; manifestum est nec remissionem peccatorum dari per eos posse, quos constet Spiritum sanctum non habere.

Ex his apparet falli Antonium de Dominis, & cum ipso Dallæum, respondentes hanc manuum impositionem fuisse cæremoniam, quæ ad baptismum pertineret. 1. Quia utriusque partis antistites illam a baptismo distinguunt. 2. Quia utriusque partis episcopi virtutem ei attribuunt conferendi Spiritum sanctum a baptismo diversam. 3. Quia antistites utriusque partis inter se conveniunt eam apud hæreticos invalidam esse, quamvis de valore baptismi ab invicem dissideant. Nullus vero cordatus unquam sibi persuadebit cæremoniam baptismi apud eos irritam esse, apud quos baptismus ratus erit. 4. Quia Episcopi utriusque partis hanc manuum impositionem æquiparant ei, qua Petrus, & Joannes super Samaritanos recens baptizatos advocarunt Spiritum sanctum, *ex 73. Cypriani epistola ad Jubaianum*. 5. Quia Cyprianus *in epist. 74. ad Pompeium*, & Firmilianus *in sua epistola*, illam baptismo æquiparant; quasi duo sacramenta, quæ ambo conferri debent in nomine Christi, ambo eamdem nominis Christi majestatem requirunt, quæ in utroque ad valorem prævaleat, ambo diversum habent effectum, quatenus per baptismum innovamur, & sanctificamur, & per manus impositionem accipimus Spiritum sanctum. 6. Quia effectus

fectus baptismi disponit ad effectum manus impositionis, & ad illum refertur tanquam medium ad finem, ex Cypriano *in eadem epistola* 74. " Si potest quis extra ecclesiam &c. " 7. Si hæc manus impositio ad baptismum pertinet velut pars illius & appendix, idem dicendum erit de ejus effectu. Sed effectus impositionis manuum non est pars, vel appendix regenerationis & nativitatis, quam in baptismo consequimur; cujus veritatis nos monet Cyprianus *in eadem epist.* " Porro autem, inquit, „ non per manus impositionem &c.

Apparet etiam ex dictis, eos catholicos decipi, qui respondent, hanc manuum impositionem, non sacramentalem, neque confirmatoriam esse, sed reconciliatoriam & in pœnitentiam. Ita hodie sentiunt nonnulli theologi Parisienses post Petrum Aurelium, virum eruditissimum, qui in Anæretico adversus Jacobum Sirmundum *tom.3 pag.446.* contendit hanc manus impositionem, quam utriusque partis Episcopi hæreticis ad ecclesiam redeuntibus adhibendam esse conveniebant, "non „ fuisse sacramentum Confirmationis, aut impositionem illam eam„ dem, quæ neophytis in ecclesia tribui solet; . . . sed cæremoniam „ meram, quæ tamen presbyteris eodem modo interdiceretur, quo „ reconciliatio pœnitentium: quia sicut a pœnitentia ad Ecclesiam „ redeuntes, non nisi ab Episcopo admitti poterant; sic neque ad „ eamdem ab hæresi redeuntes: sicut autem pœnitentes a presbytero „ in discrimine vitæ reconciliari Ecclesiæ poterant per manus imposi„ tionem, ut sæpe concilia edicunt; ita & redeuntes ab hæresi in „ eodem periculo per manus similiter impositionem, & chrismationem „ in ecclesiam ab eodem admittebantur. " Quemadmodum enim manus impositionem, ita chrismationem istam hæreticorum existimat fuisse meram cæremoniam ad sacramentum Confirmationis nihil pertinentem. Ita celeberrimus hierarchiæ ecclesiæ vindex, cujus cum Sirmundo dissidium expendam, ubi de validitate Confirmationis ab hæreticis collatæ. Tunc de jure, nunc de facto, quod hujusmodi fuisse contendo, ut hæc manuum impositio, quam Cyprianus, aliique episcopi, sive cum ipso sentientes, sive ab ipso dissentientes, unanimi consensu fatebantur hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus adhibendam esse, sacramentalis, & confirmatoria fuerit, non autem mere cæremonia, qua hæretici admitterentur ad pœnitentiam, ut deinde reconciliarentur.

1. Quia hæc manus impositio eadem est ac illa, cujus meminerunt episcopi Carthaginenses *in epistola synodica* ad antistites Numidiæ, quæ inter Cyprianæas extat *num.* 70. idque apparet, tum ex argumento, quo episcopi Carthaginenses supponunt, & probant unctionem & preces, quæ super neophytos ab episcopis per manuum impositionem fieri solebant, nullas esse apud hæreticos, indeque a pari concludunt apud eosdem hæreticos nullum esse baptisma; quam quidem rationem Cyprianus, Firmilianus & Patres Carthaginenses in epistolis, & Conciliis.

ciliis sequentibus sæpe repetunt : tum ex dilemmate , quo Patres sub finem epistolæ utuntur ; quo etiam dilemmate postea usi sunt , Cyprianus *in epistola* 73. *&* 76. Firmilianus *in sua epistola* , & Successus Episcopus ab Abbir Germaniciana , in tertio Concilio Carthaginensi . Atqui Petrus Aurelius , ejusque sequaces agnoscunt *in epistola* 70. agi de unctione , & manus impositione sacramentali , & confirmatoria.

2. Hæc manus impositio baptismum proxime subsequebatur , & post ipsum fieri solebat, *ex eadem epist.* 70. Sed manus impositio in pœnitentiam nusquam baptismum proxime subsecuta est.

3. Hæc manus impositio super neophytos fieri solebat in ecclesia catholica *ex eadem epist.*70. Sed manus impositio in pœnitentiam nunquam facta est super recens baptizatos in ecclesia catholica.

4. Hæc manus impositio non solum in ecclesia catholica super neophytos, sed etiam in hæresi super gregales suos baptizatos fieri solebat , *ex eadem epist.* 70. ex Cypriano *epist.* 73. 74. *&* 76. & Firmiliano *epist.* 75. Sed hæretici non imponebant manum in pœnitentiam omnibus suis gregalibus.

5. Quia episcopi utriusque partis huic manuum impositioni tribuunt virtutem conferendi Spiritum sanctum : quod certe non convenit manuum impositioni in pœnitentiam.

6. Quia virtutem ejus ad Spiritum sanctum advocandum æquiparant " descensui Spiritus sancti in domo Cornelii centurionis super ethni-" cos , qui illic aderant fidei calore ferventes : " *ex epist.* 72. *ad Stephanum*.

7. Quia Episcopi utriusque partis eam æquiparant , imo eamdem esse supponunt , cum manus impositione , qua Spiritus sanctus super Samaritanos novissime baptizatos descendit : *ex epistola* 73. *ad Jubaianum*.

8. Quia Cyprianus *in epist.* 74. *ad Pompeium* eam baptismo æquiparat ratione virtutis , valoris, & efficaciæ : ita ut utrumque conferatur in nomine Christi, utrumque eamdem nominis Christi majestatem requirat, & in utroque eadem nominis Christi majestas ad valorem eodem modo prævaleat.

9. Quia Cyprianus loquitur de manus impositione, quam baptismus præcedit , & ad cujus effectum sanctificatio baptismi proxime disponit: *ex epist.* 74. Idem colligere licet ex suffragiis Euchratii , & Vincentii episcoporum in tertia synodo Carthaginensi *supra* relatis . Atqui nec baptismus proxime præcedit manus impositionem ad pœnitentiam , nec ad illam disponit.

10. Quia hæc manus impositio , de qua Cyprianus , eadem est , de qua Firmilianus *in suo ad Cyprianum rescripto*. Atqui Petrus Aurelius, ejusque sequaces agnoscunt , manuum impositionem , de qua Firmilianus , sacramentalem & confirmatoriam esse ; tum quia illam ait fuisse refer-

reservatam natu majoribus in Ecclesia præsidentibus; tum quia illam baptismo, & ordinationi æquiparat; tum quia illam ait eamdem esse, quam Paulus duodecim Joannis discipulis, postquam illos Christi baptismate initiavit, imposuit ut Spiritus sanctus super illos descenderet; tum quia illam baptismo æquiparat ratione valoris, & efficaciæ, ita ut utrumque sacramentum in nomine Christi conferri debeat, & utrumque in nomine Christi collatum valeat apud hæreticos, aut utrumque irritum habeatur: quod in utroque majestas nominis Christi ad validitatem eodem modo prævaleat.

11. Quia hæc manus impositio ejusmodi est, ut iis solum, qui Christi baptismate initiati sunt, conferri possit, ex Firmiliano *in epist.* 75. Atqui manus impositio in pœnitentiam valebat super catechumenos, qui in aliquod grave peccatum lapsi fuerant.

12. Hæc manus impositio ejusmodi est, ut si valeat apud hæreticos, frustra iis imponatur, qui ab hæresi ad ecclesiam transeunt, ex Firmiliano *in epist.* 75. Sed quamvis aliquis ultro concederet manus impositionem in pœnitentiam valere in hæresi, inde non sequeretur illam super hæreticos ad ecclesiam transeuntes minime valere, frustraque iterari.

Denique Cyprianus hæreticos, qui cum in ecclesia baptizati fuerint, a fide recedunt, ab iis distinguit, qui in ipsa hæreticorum societate baptizati sunt: illos ait *in epist.* 71. *& in fine epistolæ* 74. per solam manus impositionem in pœnitentiam recipiendos esse; istos *in aliis epistolis sequentibus* recipi vult per baptismum, & manus impositionem in Spiritum sanctum. Sed inauditum est, neque id apud Cyprianum aut alium quemlibet Patrem alicubi reperietur, quod neophytis recensque baptizatis manus imposita fuerit in pœnitentiam. Cyprianus igitur manus impositionem in Spiritum sanctum distinguebat a manus impositione in pœnitentiam.

Solvuntur objectiones Petri Aurelii, & Theologorum Parisiensium.

Licet tot testimoniis evidenter demonstratum sit, manuum impositionem, qua Stephanus, Cyprianus, Firmilianus, aliique antistites ætate illa conveniebant hæreticos, qui extra Ecclesiam baptizati sunt, debere recipi, sacramentalem & confirmatoriam esse; contrarium tamen Petrus Aurelius, & post ipsum Theologi Parisienses probare conantur.

Objiciunt igitur 1. Confirmatio ab hæreticis collata valet, eamque pro rato sacramento ecclesia semper habuit. Sed Confirmatio iterari non potest. Ergo.

Respondeo gravissimam esse difficultatem, utrum ecclesia Confirmationem in hæresi collatam pro rato, & valido sacramento semper habue-

habuerit. Quid alii Patres senserint, inquiretur, ubi de ministro hujus sacramenti. Nunc agitur de mente Cypriani, aliorumque antistitum Africanorum ipsi adhærentium, qui clarissime supponunt ex utriusque partis, sive pro validitate, sive pro nullitate baptismi hæreticorum decertantis consensu, Confirmationem non valere apud hæreticos, eoque supposito ut certo, & ab episcopis utriusque partis concesso, alter in alterum pro nullitate baptismi ab hæreticis collati decertat & argumentatur.

Objiciunt 2. Ex eo quod Stephanus aliique episcopi pro baptismi hæreticorum validitate decertantes, concederent in hæreticis ad ecclesiam redeuntibus innovandam esse manus impositionem, inde Cyprianus aliique antistites cum ipso consentientes, a pari concludebant in iisdem hæreticis innovandum esse baptismum. Hæc igitur manus impositio, de qua Cyprianus, eadem erat ac illa, de qua Stephanus. Atqui manus impositio, de qua Stephanus, erat in pœnitentiam, non autem erat sacramentalis; quemadmodum apparet ex ipsius verbis a Cypriano relatis initio *epistolæ ad Pompeium*: " Si quis ergo a „ quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod tradi„ tum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam: cum ipsi hæ„ retici proprie alterutrum ad se venientes non baptizent, sed commu„ nicent tantum.

Respondeo. Joannes Morinus, *lib. 9. de pœnitentia cap. 7. num. 13.* putat in ea verba mendum irrepsisse, & pro *in pœnitentiam*, legendum, *in Spiritum sanctum*. " Nam præter tot clarissima testimo„ nia Cypriani, & collegarum jam relata, eo tendit universa ipsius „ ratiocinatio. Semper enim contendit hæreticos dare non posse Spi„ ritum sanctum: idque probat ex communi suo, & adversariorum „ axiomate, qui hæreticorum manus impositionem in Spiritum san„ ctum non admittunt. At Spiritus sanctus in baptismo donatur. „ Cur igitur potius baptismi sacramentum probatis, quam manus im„ positionis? Aut utrumque admittite, aut utrumque negate. De „ istorum autem hæreticorum, qui in hæresi baptizati sunt, receptio„ ne per pœnitentiam publicam ne verbum quidem miscet Cyprianus. " Hactenus Morinus.

Textum illum Stephani in aliis etiam partibus depravatum fuisse multa alia suaderent.

Pamelius enim existimat pro, *cum ipsi heretici proprie alterutrum*; legendum, *cum ipsi heretici prope alterutros*.

Deinde prioribus hujus decreti verbis approbatur baptismus quorumlibet hæreticorum: quamvis certum sit baptisma quorumdam hæreticorum decretum illud præcedentium minime valuisse. Valentiniani enim seu Gnostici formulam vitiabant; alii enim ex ipsis, inquit Irenæus *lib. 1. adversus hæreses*, *cap.* 18. " inter baptizandum his verbis ute„ bantur: in nomine ignoti Patris universorum, in veritate matre

„ omnium , in eo qui in Jesum descendit in unione, & redemptione, „ & communione virtutum . “ Alii hebraica quædam vocabula proferebant , quæ Irenæus *ibidem* refert , quæque ridiculum omnino sensum præseferant . Cataphrygas quoque seu Montanistas , quos Epiphanius *hæresi* 48. refert exortos fuisse circa annum 19. Antonini pii, qui fuit a Christo nato 159. denuo baptizari mandat Concilium Laodicænum *can.* 8. secunda synodus œcumenica *can.* 7. quin etiam prima synodus Nicæna *can.* 8. si collectioni Isidori Mercatoris fides habeatur . Taceo Pepuzenos , qui & Pepuziani a civitate Pepuza , vel Quinctilliani a Quinctilla , Montanistarum pseudoprophetissa , adversus quam Tertullianus librum *de baptismo* conscripsit ; ii siquidem hæretici “ in Pa- „ trem & Filium & Montanum , Priscillamque baptizabant, non au- „ tem in nobis tradita , “ id est in nomina nobis tradita , seu juxta formulam nobis traditam : ex Sancto Basilio *epist.* 1. *ad Amphilochium can.* 1.

Posterioribus etiam hujus decreti verbis asseritur , quod hæretici ad se venientes non rebaptizarent ; quod tamen falsum esse apparet exemplis Montanistarum , qui longe antequam Stephanus ad pontificatum eveheretur , & Novatianorum , qui Stephani tempore , catholicos ab ecclesia ad suam hæresim deficientes rebaptizabant: ex initio *epistolæ* 73. quam Cyprianus *ad Jubaianum* scripsit , eodem fere tempore, quo episcopi secundæ synodi Carthaginensis suam synodicam epistolam miserunt ad Stephanum Papam; in ea enim meminit hujus secundæ synodi, quasi *nunc* coactæ.

Accedit quod in hoc decreto praxis ecclesiæ ab apostolis accepta , hæreticos ad ecclesiam redeuntes minime baptizandos esse, confirmatur usu, & praxi hæreticorum, qui ad se venientes non rebaptizabant : quæ quidem probatio videtur indigna Stephano.

Hæc, inquam , omnia decretum illud in omnibus suis partibus depravatum fuisse mihi suaderent , nisi singula ejus verba a Cypriano expenderentur , & semel ac iterum ab eo repeterentur sub initium ejusdem *epistolæ* 74. *ad Pompeium* ; nisi codices manuscripti optimæ notæ , quibus Rigaltius usus est , idem haberent ; nisi denique reclamaret codex Corbeiensis annorum , & eo amplius octingentorum.

Ad aliam igitur solutionem confugiamus necesse est , quam repetemus ex relata in euchologio patriarchali formula , qua *ex hæresibus in ecclesiam remigrantes suscipi oporteat :* quam quidem formulam descripsere Goarius *in suo euchologio pag.*883. & Morinus *lib. 9. de pœnit. cap. 9. num.* 13. eamque antiquissimam esse demonstrat antiquissimum euchologium Barberinum annorum octingentorum canitie venerandum, ex Morino *ibid. n.9.*

Arianis igitur , aliisque hæreticis ad ecclesiam redeuntibus manus imponebatur in pœnitentiam , quæ brevis quidem erat , & quam ab ipsis

ipsis agi oportebat, antequam confirmarentur. Jejunabant decem aut quindecim diebus & orationibus mane, & vespere incumbebant catechumenorum instar; eaque peracta pœnitentia ad baptisterium accedentes, primum quidem hæresim abjurabant, deinde emittebant fidei professionem, ac tandem ungebantur, & per manus impositionem accipiebant Spiritum sanctum. Hæc autem postrema manus impositio, licet eadem esset, quæ neophytis adhiberetur, in hæreticis tamen lugubris erat: hæc enim in ipsis signum erat non modo " copulationis „ charitatis, quod est maximum donum Spiritus sancti, " sed etiam " reatus culpæ præteritæ, " ex Augustino *lib.* 5. *de baptismo contra Donatistas cap.* 23. Hæc etiam non solum erat " in Spiritum sanctum, sed & in pœnitentiam & detestationem erroris, ex Hugone Victorino *tract.* 5. *summæ sentent. cap.* 8. Hæc denique non modo significabat sancti Spiritus sanctificationem, sed & præ se ferebat imaginem pœnitentiæ publicæ, ex Innocentio I. *in epist.* 18. quo fit ut Innocentio " non vi„ deatur clericos eorum cum sacerdotii aut ministerii cujuspiam dignita„ te suscipi debere. " Scitum est enim clericos post pœnitentiam illis temporibus eo privilegio frui non solitos. Idem vult Innocentius in illis hæreticorum clericis propter imaginem pœnitentiæ, cum qua admissi sunt, observari.

Manus igitur impositio in pœnitentiam, de qua Stephanus, vel est prior manus impositio, quæ hæreticis in pœnitentiam adhibebatur; vel posterior, qua super hæreticos invocabatur Spiritus sanctus, & per quam hæretici " ad sancti Spiritus percipiendam gratiam cum „ pœnitentiæ imagine recipiebantur, " ex Innocentio *ibid.* Alterutra expositio vera est; utraque defendi potest; in eam tamen expositionem magis propenderem, ut Stephanus de priori manus impositione locutus fuerit.

Dices. Post citatum Stephani decretum, Cyprianus illum redarguit, quasi voluerit, quod *tantum* manus hæreticis imponatur in pœnitentiam. Stephanus igitur confirmatoriam manus impositionem excludebat.

Respondeo Cyprianum per illam particulam *tantum*, innuere duntaxat, quod Stephanus excluderet innovationem baptismatis, non autem confirmatoriæ manuum impositionis: sic enim ille argumentatur adversus traditionem a Stephano laudatam " Si ergo, inquit, aut in „ evangelio præcipitur, aut in apostolorum epistolis, aut actibus con„ tinetur, ut a quacumque hæresi venientes non baptizentur, sed tan„ tum manus illis imponatur in pœnitentiam, observetur divina hæc „ & sancta traditio: si vero &c. " Postea vero supponens Stephanum ultro concedere hæreticis ad ecclesiam redeuntibus adhibendam esse manus impositionem ad recipiendum Spiritum sanctum, quod illa apud hæreticos invalida sit; hinc adversus Stephanum concludere conatur pari modo baptismum apud illos invalidum esse. Igitur ex Cypriano

F 2 con-

constat Stephanum in ea fuisse sententia ; hæreticos , qui in ipsa hæresi baptizati sunt , recipiendos esse per manuum impositionem in pœnitentiam, & per manuum impositionem in Spiritum sanctum : utrum autem duæ forent distinctæ manuum impositiones, an vero unica, quæ simul esset in pœnitentiam & in Spiritum sanctum, quia reconciliatoria simul & confirmatoria erat in hæreticis, non potest facile dijudicari: utrumque, ut dixi, defendi potest.

Urgent. Cyprianus *in epist. 71. ad Quintum*, conatur refellere Stephanum Romanum, qui prohibendo ne baptizati ab hæreticis baptizarentur , & præcipiendo ut reciperentur per manus impositionem, declaraverat se in eo veterem consuetudinem fuisse secutum . Contendit ibi Cyprianus veterem consuetudinem illam, qua Stephanus nitebatur , respicere hæreticos baptizatos in ecclesia , non autem respicere baptizatos extra ecclesiam , quos volebat per baptismatis innovationem suscipi. Stephanus contra contendit veterem illam consuetudinem respicere hæreticos intra & extra ecclesiam baptizatos . Vult igitur Stephanus hæreticos utriusque generis eodem modo recipi. Sed hæretici intra ecclesiam baptizati recipiebantur per manus impositionem mere cæremonialem & nullo modo sacramentalem. Igitur & hæretici extra ecclesiam baptizati. Ita D. de Saintebeuve, regius in Sorbona professor, *in tractatu de Confirmat.* in dissertatione de validitate Confirmationis ab hæreticis administratæ.

Respondeo 1. in hac epistola agi de episcopis Africanis a Cypriano dissidentibus , non autem de Stephano , ad quem Cyprianus , aliique antistites Africani idem cum ipso sentientes nondum scripserant, quandoquidem *in epistola ad Stephanum* mentio fiat Epistolæ ad Quintum.

Respondeo 2. argumentum , quod in hac ad Quintum epistola refertur , non eodem prorsus modo proponi , quo præcedens. Quamvis enim episcopi a Cypriano dissentientes contendant hæreticos utriusque generis eodem modo recipiendos esse quoad negationem iterationis baptismi , non tamen contendunt eos per eamdem manus impositionem suscipiendos esse . Hæ siquidem duæ quæstiones omnino dissimiles sunt , utrum hæretici extra vel intra ecclesiam baptizati , sine baptismatis iteratione recipi debeant : & utrum illi recipi debeant per eamdem manus impositionem . Controversia erat de prima quæstione , de secunda nullum erat dissidium : episcopi enim utriusque partis in eo conveniebant, hæreticis extra ecclesiam baptizatis imponendam esse manum in Spiritum sanctum: neque apud Cyprianum ullibi reperietur, quod hæreticis intra ecclesiam baptizatis manus in Spiritum sanctum imponi debeat. Manus igitur impositio in Spiritum sanctum distingui debet a manus impositione in pœnitentiam.

Urgent iterum. Si Stephanus Cypriano concessisset factam ab hæreticis Confirmationem irritam esse, inde Cyprianus invictissime probasset

a pari

a pari baptisma quoque nullum esse : par enim est utriusque ratio . Ita idem professor *ibidem*.

RESPONDEO 1. ibi quæri , quid Stephanus ex Cypriano senserit ; eique concesserit ; non autem , an Cyprianus bene vel male argumentatus fuerit adversus Stephanum . 2. Consequentia negatur ; latum enim est discrimen inter baptismum , & cætera sacramenta , ratione necessitatis , adeoque ratione ministerii . Hinc baptismus a quolibet etiam laico administrari potest ; non autem Confirmatio : hinc Innocentius I. *epist.* 22. Bonosiacorum baptismum admittit, eorum ordinationes rejicit : hinc apud veteres theologos de ordinatione , non autem de baptismo hæreticorum dubitatum est : hinc Maldonatus , & Sirmundus hæreticorum baptismum approbant, Confirmationem improbant. Baptismatis sane ministerium ex omnium theologorum consensu latius patet, quam cæterorum sacramentorum.

§. 4. *Firmilianus*.

FIrmilianus, eximius Origenis discipulus (ex Dionysio Alexandrino apud Eusebium) inde vero Cæsareæ Cappadocum archiepiscopus, qui Antiochenæ synodo sub Cornelio Papa adversus Novatum habitæ anno circiter 253. & priori synodo in eadem urbe sub Dionysio Papa adversus Paulum Samosatenum coactæ anno circiter 264. interfuit , in hac celebri epistola , quam Cypriano , cui adhærebat , scripsit adversus Stephanum Papam , quæque inter Cyprianæas extat *num.* 75. ita loquitur de Confirmatione , quam nomine *manus impositionis* exprimit & ab utroque baptismi & ordinationis sacramento distinguit, " Omnis potestas a gratia in ecclesia constituta est , ubi præsident ma„ jores natu, qui & baptizandi , & manus imponendi , & ordinandi „ possident potestatem . " Deinde vero significat se loqui de illa manus impositione , quam Paulus iis imposuit , quos a Joanne baptismate tinctos ipse baptizaverat . Hæc igitur manus impositio , de qua Firmilianus , est confirmatoria . Consule *pagina* 76. *& sequent.* ubi textum integrum retulimus , Firmilianique mentem fuse prosecuti sumus.

§. 5. *Author Anonymus , qui scripsit adversus Cyprianum*.

CYpriano , & Firmiliano subjiciemus auctorem anonymum , quem ipsis æqualem vel supparem viri quidam eruditi existimant; quem etiam Africanum fuisse conjicitur ex quibusdam vocabulis cum Tertulliano, & Cypriano sibi communibus, quę Rigaltius in suis ad hunc auctorem notis observavit ; quem denique episcopum fuisse ex multis apparet , ac pręsertim ex eo quod *fratres* appellet Episcopos , qui de

valore baptismi hæreticorum diffidebant ; *a minore Clero* , id est presbyteris , & diaconis sese discernat ; sibique auctoritatem tribuat supplendi impositionem manus episcopi , quę deest in baptismate , quod *a minore clero* traditum fuerit.

Scripsit ille de baptismo adversus Cyprianum , ejusque tractatus in exemplari vetustissimo operum Cypriani, quod in Remensi S. Remigii monasterio asservatur, post epistolam 74. *ad Pompejum* sequitur. Hunc vero tractatum , quem in aliis exemplaribus inveniri nemo hactenus prodidit, publici juris fecit Rigaltius, edique curavit ad calcem operum Cypriani, anno 1649. & quantum ex dictione deprehenditur, auctoris est ab ævo Cyprianico parum distantis : meminit ille sub finem, quorumdam hæreticorum, " qui originem trahebant a Simone „ Mago, " quique, quoniam Joannes dixit nos esse baptizandos " in „ Spiritu & igni, præstigiis utebantur , ut quam mox in aquam de- „ scendisset baptizandus, statim super aquam ignis appareat.

Plures ex eo textus referemus, quorum alii directe probant veritatem sacramenti Confirmationis ; alii vero respiciunt manus impositionem in Spiritum sanctum , per quam hæretici foris baptizati , in Ecclesiam admittebantur ; eamque sacramentalem & confirmatoriam esse ostendunt.

„ Primo per manus , inquit , impositionem Episcopi datur unicui- „ que credenti Spiritus sanctus, sicut Apostoli circa Samaritanos, post „ Philippi baptisma, manum eis imponendo, fecerunt , & hac ratione „ Spiritum sanctum in eos contulerunt; quod ut fieri posset , ipsi pro „ eis oraverunt. " Loquitur , ut apparet , de manus impositione , per quam Spiritus sanctus modo invisibili (nec enim hac ætate visibiliter descendebat) baptizatis conferebatur , eamque æquiparat manus impositioni per quam Petrus & Joannes Spiritum sanctum super Samaritanos advocaverunt.

Asserit etiam hæc duo sacramenta non ita esse adunata, ut dividi ac separari non possint, eaque, si separentur , tamen , non esse mutila , „ sed integra atque perfecta : " quod probat exemplis Apostolorum , & discipulorum, " qui alios baptizabant, qui & ipsi a Domino bapti- „ zati sunt, " neque acceperunt Spiritum sanctum , nisi die Pentecostes, sive, ut ipse loquitur pluribus interjectis, non nisi " post resurre- „ ctionem Domini in Spiritu sancto baptizati sunt : " item eorum „ exemplo, " qui post baptisma sine impositione manus Episcopi de „ seculo exeunt, & tamen pro perfectis fidelibus habentur : " denique exemplo Æthyopis Eunuchi, qui a Philippo diacono baptizatus est , cui tamen " imposita manus non est ab Episcopo , ut Spiritum san- „ ctum reciperet.

Subjicit per manus impositionem Episcopi Spiritum sanctum consues- „ se præstari : neque patitur ut aliquis " non Episcopum dicat Spiri- „ tum sanctum solum esse largiri : " id est , ut aliquis asserat presby-

te-

terum aut diaconum posse largiri Spiritum sanctum solum, hoc est sine aqua & sine baptismo. Spiritus enim aquæ adunatur in baptismo juxta illud Christi, *nisi quis renatus fuerit ex aqua* & *Spiritu sancto*: atque ita presbyteri & diaconi, qui baptizant, conferunt Spiritum sanctum, sed solius est Episcopi conferre Spiritum sanctum sine aqua & baptismo.

Pluribus vero interjectis docet, " baptisma aquæ, quo quis baptiza-
„ tus est in nomine Domini nostri Jesu Christi, minus esse; baptisma
„ vero Spiritus, quo quis in Spiritu sancto per manus impositionem
„ episcopi baptizatus est, majus esse.

Et paulo post medium tractatus ait, si baptismus a minore clero, id est a presbytero aut diacono traditus fuit ægroto, morbi eventum expectandum esse, ut si ægrotus revalescat, omissa manus impositio in Spiritum sanctum ab episcopo suppleatur, aut si moriatur, res tota Domino qui mortuos & vivos judicaturus est, committatur. " Si bap-
„ tisma, inquit, a minore clero per necessitatem traditum fuerit, even-
„ tum expectemus, ut aut suppleatur a nobis, aut a Domino supplen-
„ dum reservetur.

Denique post medium & ultra, quæcumque dixit, sic ille paucis contrahit: " Et quoniam videmur omne baptisma spiritale trifariam di-
„ visisse, veniamus etiam ad probationem narrationis propositæ, ne
„ videamur proprio sensu & temere hoc fecisse. Ait enim Joannes de
„ Domino nostro, . . . *Hic est qui venit per aquam & sanguinem Je-*
„ *sus Christus, non in aqua tantum, sed in aqua & sanguine. Et Spiri-*
„ *tus est, qui testimonium perhibet, quia Spiritus est veritas. Quia tres*
„ *testimonium perhibent, Spiritus, & aqua, & sanguis. Et isti tres in*
„ *unum sunt*, ut ex illis colligamus, & aquam præstare solitam (legi
„ debet præstare Spiritum solitum, quemadmodum apparet ex sequen-
„ tibus,) & sanguinem proprium hominibus præstare Spiritum soli-
„ tum, & ipsum quoque Spiritum præstare Spiritum solitum. Nam
„ cum effundatur aqua, sicut & sanguis, Spiritus etiam effusus sit a
„ Domino super omnes qui crediderunt, utique & aqua, & proprio
„ nihilominus sanguine, tunc deinde & Spiritu sancto, possunt homi-
„ nes baptizari. " Baptisma igitur spiritale triplex distinguit, aquæ, quo quis in lavacro baptizatur; sanguinis, quo martyr abluitur cruore proprio; & Spiritus, quo apostoli, " correcta fide sua post resurre-
„ ctionem Domini in Spiritu sancto sunt baptizati ipso die Penteco-
„ stes: " quæ tria baptismata præstant Spiritum sanctum.

Secundo prioribus textibus quosdam alios subjiciemus, quibus appareat vera esse, quæ de manus impositione in Spiritum sanctum diximus, ubi de mente Stephani, Cypriani &c. *pag.* 78. *& seq.*

Primum quidem auctor ille anonymus statum quæstionis ita proponit: " Quæsitum apud fratres, quid potius observari oporteat in per-
„ sonam eorum, qui in hæresi quidem, sed in nomine Dei nostri Je-

„ su Christi tincti, postmodum inde digressi, & suppliciter ad Eccle-
„ siam Dei advolantes, totis præcordiis pœnitentiam agerent, & erro-
„ ris sui damnationem nunc demum intelligentes, auxilium salutis ab
„ ea implorent: utrum vetustissima consuetudine ac traditione Eccle-
„ siastica, post illum qui foris quidem, sed in nomine Jesu Christi do-
„ minicum acceperunt baptisma, tantummodo imponi eis manum ab
„ Episcopo, ad accipiendum Spiritum sanctum sufficeret, & hæc ma-
„ nus impositio signum fidei iteratum atque consummatum eis præsta-
„ ret; an vero etiam iteratum baptisma his necessarium esset, ... pe-
„ rinde ac si nunquam baptizati in nomine Jesu Christi forent. " Respondet vero auctor ille, nullam fore controversiam, si unusquisque contentus esset venerabili Ecclesiarum omnium auctoritate, qua certum est baptisma nunquam iteratum fuisse.

Consentit ille, ut apparet, cum Stephano, & a Cypriano dissentit. Negat hæreticos, qui foris initiati sunt, recipiendos esse per innovationem baptismi; & concedit illos ex " vetustissima consuetudine, ac „ traditione Ecclesiastica " recipi debere per manus impositionem Episcopi in Spiritum sanctum. Videamus igitur quid ille per hanc manus impositionem intellexerit. Petrus Aurelius, & post illum doctores Parisienses, volunt hanc impositionem fuisse mere cæremonialem: ego contra, hujus Episcopi anonymi auctoritate, probo hanc fuisse sacramentalem & confirmatoriam.

Id apparet, primum quidem ex modo quo ille probat baptismum & manus impositionem in Spiritum sanctum, quæ simul in Ecclesia neophytis conferri solebant, non ita adunata esse, quin possint aliquando separari, & separata maneant adhuc integra & perfecta & salutaria: quemadmodum enim baptismum separatim a manus impositione aliquando collatus salutaris est, & Spiritum sanctum iis confert, qui minime confirmati sunt; ita manus impositio in Spiritum sanctum separatim a baptismo collata Spiritum sanctum tribuit. Primum membrum ille ostendit exemplo Apostolorum, " qui a Domino baptizati, " non acceperunt Spiritum sanctum, nisi die Pentecostes; exemplo eorumdem Apostolorum, & discipulorum, qui vivente adhuc Christo alios baptizabant, neque manum eis imponebant in Spiritum sanctum; exemplo Samaritanorum a Philippo diacono baptizatorum, quorum " aliquis mor-
„ te potuit intercipi, " antequam Petrus & Joannes Jerosolymis Samariam venirent, manum eis imposituri; exemplo fidelium, " quorum ple-
„ rique post baptisma sine impositione manus Episcopi de seculo ex-
„ eunt; " exemplo Æthyopis Eunuchi, qui a Philippo diacono baptizatus est, & tamen " imposita ei manus non est ab episcopo, ut spiritum sanctum reciperet. " Alterum membrum probat exemplo hæreticorum ad Ecclesiam redeuntium, quibus manus imponitur sine ulla baptismatis invocatione: " Quod si, inquit, hoc admittis & salutare
„ esse credis (nempe baptismum, qui pœnitentibus separatim a manus

„ im-

„ impositione episcopi confertur, salutarem esse) necesse est confitearis, proinde autem atque hoc latius tractatu procedit, etiam illud „ aliud latius posse consistere, id est, ut per solam manus impositionem Episcopi, quia baptisma in nomine Jesu Christi Domini nostri „ præcessit, possit alii homini pœnitenti atque credenti etiam Spiritus „ sanctus tribui; quoniam eos qui in Christum credituri essent, Scriptura sancta prædixit oportere in Spiritu baptizari: ita ut & hi quo- „ que non videantur minus aliquid habere, quam illi qui perfecte sunt „ christiani, ne necesse sit quæri, quale illud baptisma fuerit, quod in „ nomine Jesu Christi sunt consecuti. " Auctor ille asserit baptismum & manus impositionem Episcopi in Spiritum sanctum, non ita adunari, quin separari possit, separataque maneant integra & perfecta; quia sicut baptismus, qui pœnitentibus catechumenis seorsim a manus impositione Episcopi confertur, salutaris est; ita manus impositio Episcopi, quæ hæreticis pœnitentibus seorsim a baptismo administratur, confert Spiritum sanctum. Manus igitur impositio Episcopi eodem sensu accipitur in utroque membro : sed in priori membro significat manus impositionem sacramentalem & confirmatoriam, quemadmodum apparet exemplis ad prioris membri probationem adductis. Igitur & in posteriori membro pro eadem manus impositione confirmatoria usurpatur. Præterea hanc manus impositionem credenti & pœnitenti hæretico adhibitam asseritur *ibidem* eamdem esse, per quam fideles " in Spi- „ ritu baptizantur. " Atqui ex dictis *in præcedenti* §. auctor ille baptismum Spiritus opponit & æquiparat baptismo aquæ ac sanguinis, & toto fere tractatu per baptismum Spiritus & baptismum in Spiritu intelligit baptismum, de quo Christus post suam resurrectionem discipulos alloquens, ait : *Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies*; seu baptismum, quo apostoli, & discipuli " secundum promissionem Domini nostri, ipso die Pen- „ tecostes cum descendisset Spiritus sanctus super ipsos, in illo bapti- „ zati sunt. Denique hæc manus impositio ejusmodi est, ut hæretici „ pœnitentes, qui per illam recipiuntur, " non videantur minus ali- „ quid habere, quam illi qui perfecte sunt christiani, " id est, qui baptizati & confirmati sunt, nemo enim perfecte christianus est, nisi confirmetur.

2. Id apparet ex comparatione, quam instituit inter apostolos, quos supponit a Christo baptizatos fuisse, a fide & charitate defecisse tempore passionis, " fide vero postmodum correcta, & fincerata, baptiza- „ tos fuisse in Spiritu sancto, & eadem hæc eis peccata per baptisma „ Spiritus sancti non dubie esse dimissa : & inter hæreticum qui in „ hæresi baptizatus, tamen quandoque rectum sapit, errorem suum cor- „ rigit, & ad Ecclesiam & ad episcopum venit, & sinceriter confite- „ tur Jesum nostrum coram hominibus, ut tunc cum ab episcopo ei „ manus imponitur, etiam Spiritum sanctum accipiat. " Et post non-

„ nul-

„ nulla : " Non solum Petrus, ... verum universi quoque discipu„ li, quibus jam baptizatis postea Dominus ait, *quia vos omnes scan„ dalizabimini in me* : qui omnes, ut animadvertimus, correcta fide „ sua, post resurrectionem Domini in Spiritu sancto sunt baptizati ; „ ut non immerito hodie quoque credamus homines hæreticos corre„ ctos a pristino errore in Spiritu sancto posse baptizari, qui cum „ aqua baptizarentur in nomine Domini, aliquod scabram habuissent „ fidem : " ubi pro *aliquod*, legendum est *aliquo*, id est *aliquatenus*, ut apud Tertullianum, *aliquo Numidas*, id est *aliquatenus* vel *in aliquo Numidas*.

Cyprianum vero respondentem latum discrimen esse, quod apostoli & discipuli, cum baptizarentur, hæretici non fuerint, multis ille refellit, quibus probare conatur apostolos & discipulos, cum baptizati fuerint, & alios baptizarent, " neque integram, neque perfectam fi„ dem habuisse. Ac tandem ita concludit : " Et ideo, cum salus no„ stra in baptismate Spiritus, quod plerumque cum baptismate aquæ „ conjunctum est, sit constituta, (hæreticis) pœnitentiam agentibus, „ correctisque per doctrinam veritatis, & per fidem ipsorum, quæ po„ stea emendata est, purificato corde eorum, tantummodo baptismate „ spiritali, id est manus impositione Episcopi & Spiritus sancti submi„ nistratione subveniri debet : " ubi baptismum Spiritus & manus impositionem Episcopi per quam Spiritus sanctus subministratur, pro eodem habet. Hæc igitur manus impositio, per quam hæretici foris baptizati in Ecclesiam recipi debent, est " manus impositio Episcopi, per „ quam Spiritus sanctus subministratur, est baptisma spiritale, est bap„ tisma Spiritus, in quo salus constituta est, est baptisma Spiritus, „ quod plerumque cum baptismate aquæ conjunctum est : " impositio „ vero manus in pœnitentiam, nunquam conjuncta fuit cum baptismate aquæ.

3. Id apparet ex verbis proxime sequentibus, quibus ille asserit hæreticum, qui, cum ad Ecclesiam revertitur, subjici nollet manus impositioni Episcopi, seu, ut ipse loquitur, nollet denuo baptizari, defraudatum iri baptismate spiritali. " Si ille, inquit, qui ad Ecclesiam „ revertitur, noluit denuo baptizari, futurum est, ut defraudemus bap„ tismate spiritali eum, quem putamus defraudandum (legi debet de„ fraudatum) non esse baptismate aquæ : " ubi denuo baptizari & subjici manus impositioni in Spiritum sanctum, pro eodem habet ; quemadmodum baptisma spiritale & manus impositionem in Spiritum sanctum pro eodem usurpat.

4. Id apparet ex discrimine, quo auctor ille modum recipiendi Judæos & gentiles distinguit a modo recipiendi hæreticos foris baptizatos. " Et ideo, inquit, utriusque hujus generis homines, id est Ju„ dæi, & Gentiles, plene ut oportet credentes pari modo bapti„ zantur : hæretici vero jam baptizati aqua in nomine Jesu Christi,

„ tan-

„ tantum in Spiritu sancto baptizandi sunt. " Sed Confirmatio est baptismus in Spiritu sancto.

§. 6. *Concilium Eliberitanum.*

EX antiquo concilio Eliberino, vel ut alii volunt Eliberitano, seu Illiberitano, cujus epochen ad finem tertii, aut ad initium quarti seculi vulgo referunt, tres canones, videlicet 38. 39. & 77. adducemus, quibus catholica de sacramento Confirmationis veritas confirmatur.

Canon 38. " Peregre navigantes, aut si ecclesia in proximo non „ fuerit, posse fidelem (qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bi- „ gamus) baptizare in necessitate, ita ut si supervixerit, ad episcopum „ eum perducat, ut per manus impositionem perfici possit. " Quo quidem canone tria docentur: 1. baptismum extra templum conferri posse urgente mortis periculo: 2. ægrotum in necessitate baptizari posse a fideli laico, " qui lavacrum suum integrum habet, nec bigamus „ est: " 3. ægrotum, si supervixerit, deducendum esse ad episcopum, ut per ejus manus impositionem perficiatur. Hæc autem impositio est confirmatoria; tum quia Confirmatio vocatur perfectio christianorum; tum quia manus impositio, quæ ab episcopo super neophytum fieri debet, est confirmatoria; quod ultro conceditur ab omnibus. Hanc autem novæ legis sacramentum esse, ex eo convincitur. Quid enim sacramentum novæ legis, nisi sensibile signum, quo gratia sanctificans confertur? Sed hæc manus impositio est signum sensibile; prætereaque confert gratiam sanctificantem, quia confert perfectionem.

Antonius de Dominis *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 16. respondet hanc manus impositionem confirmatoriam esse partem baptismi; quod ut probet, vim facit in verbis istis, " qui lavacrum integrum habet. " Agnoscunt igitur Patres Eliberitani lavacrum esse, quod non est integrum. At, inquit, quomodo potest esse lavacrum non integrum? ubi videlicet qui baptizatus est, episcopalem manus impositionem confirmatoriam non habuit. Ad integritatem ergo baptismi additur cæremonia Confirmationis, quæ perficit baptismum, ut est in eodem canone. Si perficit baptismum, integrum profecto facit lavacrum. Illa ergo est pars sacramenti, & non sacramentum seorsim.

Verum canonis hujus mentem Spalatensis non attingit.

Quæritur, quid Patres Eliberitani intelligant, cum ajunt ægrotum in necessitate baptizari a laico " fideli, qui lavacrum suum integrum „ habet, nec sit bigamus.

Ferdinandus Mendoza *in notis ad hunc canonem* intelligit laicum, qui fidem profitetur, quique verum & integrum baptismum acceperit, hoc est aqua & verbis evangelicis baptizatus fuerit; quod olim controversum fuisse referat Augustinus *lib.* 2. *contra epistolam Parmeniani*, *cap.* 13.

" Utrum

„ Utrum & ab his, qui nunquam fuerunt christiani, possit baptismus dari.

Alii per lavacrum integrum intelligunt baptismum & Confirmationem, ita ut synodus Eliberitana in laico baptismatis ministro requisierit, ut ille fidelis, baptizatus & confirmatus esset, neque foret bigamus. Baptismus enim sine Confirmatione non censetur integer; sed gratia sacramenti Confirmationis est perfectio & complementum gratiæ baptismalis.

Gabriel Albaspinæus, *in suis observationibus ad hunc canonem*, per lavacrum integrum intelligit integritatem baptismi, seu gratiam baptismalem (quam Tridentini Patres *sess.* 14. *c.* 2. vocant integritatem) quod ille qui peccatum post baptismum committit, " omnium, ut ita loquar, „ gratiarum ac beneficiorum, quæ acceperat, jacturam faciat; ideoque „ baptismus ejus, qui deliquit, non integer aut incorruptus videatur „ amplius. Per laicum igitur fidelem, qui lavacrum suum integrum habeat, neque bigamus fuerit, intelligit fidelem, qui post lavacrum non „ peccavit neque pœnitentiam ullam subierit, neque bigamus fuerit: „ quas quidem conditiones in uno laico, qui baptizet, requirit ille canon, quod eo modo sit sacerdotis partes acturus; sacerdotes vero, „ neque pœnitentiam peragere, neque ea perfecta, absolutaque ad id „ eligi, neque bigami esse poterant.

Præ cæteris expositionibus Albaspinæana mihi arridet: quæcumque vero defendatur, ex ea minime sequitur manus impositionem episcopalem esse partem baptismi. Inanis est igitur Spalatensis archiepiscopi argumentatio. Dallæi vero responsiones & objecta commodius expendemus *infra*, post canonem 77.

Canon 39. " Gentiles si in infirmitate desideraverint sibi manus imponi; si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manus imponi & fieri christianos. "

Non hæretici modo, sed & nonnulli catholici existimant in hoc canone agi tantum de baptismo. Viri tamen eruditi canonem interpretantur de confirmatoria manus impositione. Ita exponit Ferdinandus Mendozà *in commentariis ad hunc canonem*, asserens illum in favorem gentilium editum esse, quibus in extremo periculo cupientibus " sibi „ manus imponi, hoc est effici veros & perfectos christianos, " utrumque baptismi & Confirmationis sacramentum administrari debet; " cum „ plenus, perfectus, & omnibus numeris absolutus christianus, quis „ non efficiatur, nisi accepta manus impositione episcopali, quæ cum „ baptismo conjuncta olim dabatur.

Mendozæ subjiciemus eruditissimum Albaspinæum, qui canonem illum accuratius perscrutatus est. " Gentilibus, inquit, qui in mortis discrimine baptizati essent, manus ab episcopis imponendæ, & Confirmationis sacramento signandi, si probi fuerint, moresque consimiles fidei christianæ habuerint. Nam si ex more turpissimorum hominum

„ an-

„ anteactam vitam duxerint, non sunt Confirmatione perficiendi; „ quantumvis omnibus vitiis & flagitiis carerent, & omnem extra noxam censerentur. Hunc ego sensum, & explicationem confido Patres ipsos Eliberitanos agnituros pro legitima & pro rata; contra „ vero quam de baptismo nonnulli asserunt, tanquam supposititiam repudiaturos, si utramque aspiciant. Quis enim unquam potuit dubitare, an gentiles, (qui baptismum expetunt) essent in morte baptizandi? Quis unquam docuit baptismum iis in morte denegandum esse, „ quorum vita non fuisset honesta? Porro ubinam reperient baptismum „ *manus impositionem* nominari, & isto nomine a Patribus appellari? sed „ ajunt movere titulum ita hunc canonem esse accipiendum, *gentilibus*, „ *si in discrimine baptizari expetunt:* movere quoque & suadere hæc verba, *& fieri christianos*, *gentilis*que nemo, quo qui essent confirmandi, „ unquam appellarentur. Hæc adversum nostram explicationem non „ magnopere faciunt. Nam non constat a quo, aut quando tituli appositi sint: *christiani*que nomen, etsi baptizatis datum, propriam tamen hujusce vocis vim & significationem confirmatos indicare alibi „ observavimus, quod Spiritu sancto ejusque charitate in Confirmatione ungantur, & illiniantur, Christoque similes efficiantur, qui a Spiritus sancti unctione Christus appellatur. Gentiles autem hosce vocarunt Patres, quamvis essent baptizati, ut de catechumenis, qui in „ infirmitate baptizarentur, non agi docerent. Et quemadmodum *can.* „ 46. vocant apostatas fideles; ita hoc loco nominant baptizatos gentiles; non quod essent gentiles, sed cum in catechumenatu non stetissent, fideique elementa non essent edocti, ideo gentiles vocantur: „ nam alio nomine non poterant nominare & appellare ejusmodi gentiles, qui extra ordinem & sine catechumenatu essent baptizati. „ Quamobrem autem statuerint Patres Eliberitani ut gentiles, qui in „ infirmitate baptizati essent, confirmarentur, ea potuit esse causa, „ quod post Confirmationem subinde, nullaque interjecta mora, eucharistia confirmatis tribueretur. Quidam igitur non existimabant eam „ satis tuto & consulto ejus fidei credi & committi posse, qui in rebus christianæ religionis & in ejusmodi mysteriis parum esset eruditus. Nam ad sanitatem ea accepta poterat redire, ejusque mysteria „ & arcana divulgare. Præterea mysteriorum participes hos esse nolebant, qui turpem vitam exegerant, ne recuperata sanitate, animus „ prava consuetudine & cupiditate detentus, ad eadem vitia facilius relaberetur, & indumentum Spiritus sancti ipsumque Christum exueret. " Hactenus Albaspinæus, qui deinde singula ejusdem canonis verba sic exponit.

Gentiles: pagani, qui ne morte interciperentur, extra ordinem baptizati essent, & antequam in catechumenatu erudiri possent.

Si in infirmitate: nam si mortis metus non urgeret, erudiendi erant, antequam confirmarentur aut baptizarentur.

Desi-

Desideraverint : non petentibus manus non erat imponenda, quod baptismo satis ad salutem præsidii consecuti essent.

Manum imponi : confirmari : nam de ea manus impositione, quæ pro ritu & cæremonia in baptismo usurparetur, næ illi egregie hallucinantur, qui interpretantur : quasi ea indignus ille videri potuisset, cui ipsummet baptisma collatum esset.

Fieri christianos : unctione scilicet, & sancti Spiritus insusione, ut loquitur Cyrillus Hierosolymitanus. Cæterum in concilio Arelatensi I. *canone 6.* idem omnino statuitur : " De his qui in infirmitate credere „ volunt, placuit debere iis manum imponi : " hoc est, iis qui in infirmitate volunt baptizari, Confirmatio quoque tribuenda. Hucusque Albaspinæus.

Ex his apparet quid iis responderi debeat, quæ nobis opponuntur. Adversarii enim tria nobis objiciunt.

Primum est, quod vel ipse titulus moneat canonem de solo baptismo accipiendum esse : sic enim habet epigraphe : *de gentilibus, si in discrimine baptizari expetunt.* Sed imprimis non constat a quo aut quando tituli appositi sint. Deinde mendum aliquod in titulum irrepsisse, apparet ex Ferdinando Mendoza, qui testatur in antiquis codicibus, quibus ipse in commentariis ad canones hujus concilii usus est, haberi : *ut gentilibus desiderantibus manus imponatur.*

Secundum est, quia manus olim imponi solebant in baptismo a presbyteris, vel etiam ab exorcistis : de qua manus impositione loquitur Vincentius a Thybari in concilio Carthaginensi sub Cypriano. " Ergo „ 1. per manus impositionem in exorcismo : 2. per baptismi regenera„ tionem, tunc possunt ad Christi pollicitationem venire. " Et Gregorius *in sacramentario*, seu quisquis ejus operis auctor est : " Imponit „ etiam manus presbyter in frontibus eorum, (scilicet baptizandorum) „ dicendo : signaculum salvatoris Domini nostri Jesu Christi in fron„ tem tuam pono, & similiter in pectus. " Quod & faciebant olim exorcistæ, ut tradunt concilii IV. Carthaginensis Patres *canone* 7. & 90. Verum in hoc canone, de quo controversia est, agitur de baptizatis in discrimine : exorcismi vero adeoque & manus impositio ad hunc usum usurpata, omitti solebant urgente mortis periculo. Præterea ubinam adversarii reperient baptismum vocari manus impositionem, & isto nomine a Patribus appellari ?

Tertium est quia sub finem canonis asseritur, *eis manum imponi, & fieri christianos.* Sed christiani efficimur per baptismum. Ergo canon loquitur de manus impositione quæ baptismum præcedit, non autem de illa quæ baptismum subsequitur, qualis est confirmatoria.

Juxta Ferdinandum Mendozam respondetur canonem loqui de plenis & perfectis christianis. Non enim pleni, perfecti, & omnibus numeris absoluti christiani efficimur, nisi accepta manus impositione episcopali. " Omnes enim fideles, inquit Urbanus papa *in epist. ad omnes*

„ *chri-*

„ *christianus*, (si tamen germana sit) *cap. ultimo*, per manus impositio-
„ nem episcoporum, Spiritum sanctum post baptismum accipere debent,
„ ut plene christiani inveniantur : quia cum Spiritus sanctus infundi-
„ tur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur.

Juxta Gabrielem Albaspinæum respondetur

Christiani nomen sonare aliud apud veteres Patres, aliud vero apud auctores inferioris ætatis. " Infantes, inquit *libro 1. observat. observat.* „ 25. in ipsis hodie baptismi aquis christiani nomen cum ipsa gratia „ hauriunt, eoque nomine vocantur, antequam divino chrismate per- „ fusi Spiritum sanctum induerint, quos tamen antiquitas pro christia- „ nis non agnovisset, cum eos duntaxat christianos esse censeret, qui „ Spiritu sancto confirmati, & oleo sancto obliti essent. Tertullianus „ *de pudicitia*, Nam si christianus est, qui acceperam a Deo Patre sub- „ stantiam utique baptismatis, utique Spiritus sancti, & exinde spei „ æternæ. Concilium Eliberitanum *can. 39.* Gentiles si in infirmitate „ desideraverint sibi manum imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita „ honesta, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos. Cyrillus „ Hierosolymitanus *catechesi 3.* Hujus sancti chrismatis dono accepto, „ merito appellamini christiani, veram efficientes appellationem in ipsa „ regeneratione. Ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non „ eratis proprie digni eo nomine, sed pergentes eo usque progressi estis, „ ut efficeremini christiani. Nemo enim christiani nomen olim sortieba- „ tur, nemo perfectus existimabatur christianus, qui dono Spiritus san- „ cti confirmatus, & donatus non esset: quemadmodum enim baptismi „ aquis traduces, & originales noxæ deterguntur; ita precioso Spiritus „ sancti oleo, & unguento anima, quæ in baptismo emersit, detersa & „ candida, cœlestibus donis variisque beneficiis vestitur & ornatur; il- „ lud ad purgandum, hoc ad ornandum instituta esse videntur. Qua- „ propter cum sine ejusmodi virtutibus nemo possit Christo similis effi- „ ci, ideo Confirmatione censemur fieri christiani. " Hactenus Albaspi- „ næus, cujus auctoritatibus addi potest *canon. 3.* concilii Aurelianensis. " * (Fidelis) nunquam erit Christianus, nisi Confirmatione episcopali „ fuerit chrismatus. " Ratio est quia præclara licet in nos beneficia ba- „ ptismo conferantur, " tamen hoc uno sacramento, inquit Albaspinæus „ *ibidem*, christiani nomen vel præcipue meremur, quod oleo sancto „ corpus, & Spiritu divino anima nostra ungatur, ... ut hac duplici „ unctione deliniti, uncti & Christi dici possimus. Tertullianus, Ca- „ ro ungitur, inquit, ut anima consecretur. Cyrillus Herosolymi- „ tanus Participes ergo Christi effecti, merito Christi, hoc est un- „ cti vocamini, & Deus dixit de vobis, *Nolite tangere Christos me-* „ *os:*

* Ita canon ille citatur a Ferdinando Mendoza *in notis ad canonem 38. Eliberitanum*; & ita refertur apud Gratianum *distinct. quinta capite sexto*. Ut jejunii.

„ *os :* Christi vero estis facti, posteaquam sancti Spiritus imaginem „ recepistis.

Canon quidem 45. Eliberitani concilii, his repugnare, & obstare videtur, qui ex emendatione Garsiæ catechumenos vocat *Christianos*. Sed vulgaris & antiquior lectio, quam recentiores editiones deserunt, ut Garsianam sequantur, magis probatur Albaspinæo, eamque antiquis codicibus Hispanicis conformem esse testatur Ferdinandus Mendoza. Vulgaris autem, & vetus lectio sic habebat: " Si eum de clero „ quisquam agnoverit voluisse esse christianum: " hoc est baptizatum & confirmatum; hæc enim duo sacramenta continenter conferebantur, atque ita poterant simul expeti: imo iis, qui gravi morbo laborabant, non raro hac ætate simul administrabantur, quemadmodum apparet ex citato canone 6. Concilii I. Arelatensis, quod anno 314. celebratum est.

Canon 77. " Si quis diaconus regens plebem, sine episcopo vel „ presbytero, aliquos baptizaverit, episcopus eos per benedictionem „ perficere debebit: quod si ante de seculo recesserit, sub fide, qua „ quis crediderit, poterit esse justus. " In quem canonem sic ait Men„ doza. " Confirmationis sacramentum, fuisse semper in ecclesia, ex „ hoc canone discimus; non ad catechesim quamdam, qua adolescen„ tiæ proximi fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant, ut per„ verse effutiunt hæretici; sed ad constantiam christianam, pruden„ tiamque accipiendam per impositionem manus episcopi diuinitus in„ stitutam. Edocemur præterea hoc canone Confirmationis sacramentum „ ad solos episcopos spectare, contra Lutherum, qui presbyteris id muneris „ deferri impudenter asseverat . . . Illud præterea observandum, Con„ firmationem olim variis nominibus, consignationem scilicet, manus „ impositionem, obsignaculum, benedictionem, operationem Spiritus „ sancti, chrisma, chrismatis sacramentum appellari. Primus, ut opinor, „ qui Confirmationem vocavit, Ambrosius fuit *lib. de his qui mysteriis ini„ tiantur*, *c.6.* quem Patres recentiores secuti sunt. " Benedictionem appel„ lavit Tertullianus *de baptismo c.8.* " invocationem Spiritus sancti Hiero„ nymus *in dialogo advers. Lucif.* invocationem sacerdotis qua Spiritus san„ ctus infunditur; & perfectionem, qua quis post fontem perficitur, „ Ambrosius *lib. 3. de sacramentis cap. ultimo*, seu quisquis hujus operis „ auctor fuerit. Voluerunt ergo Illiberitani episcopi, si diaconi absen„ te episcopo, vel presbytero baptismum ministrassent, . . . ut illum „ baptizatum deducant ad episcopum, ut eum per benedictionem sive „ manus impositionem confirmet. Idem sentiendum si presbyter absente „ episcopo baptismum contulisset: ad episcopum enim baptizatus erat „ deducendus, ejusdem Confirmationis impetrandæ gratia.

Quo vero sensu postrema hujus canonis verba (*poterit esse justus*) debeant intelligi, controversia est. Mendoza interpretatur de salute æterna, ita ut sensus sit, *poterit esse salvus*; quia baptismus sine Confirma-

firmatione ad salutem sufficit : eodem sensu ante Mendozam seculo nono accepit Walafridus Strabo , Abbas Augiensis , *lib. de rebus Ecclesiasticis* , *cap. 26.* sed Albaspinæus sensu plane diverso exponit , nimirum de sacrificii Eucharistici participatione , adeo ut sensus sit , " Quamvis minime confirmatus fuerit , poterit esse particeps sacrificii " eucharistici.

Tria enim hæc nomina , *fidelis* , *justus* , *&* *sanctus* , asserit Albaspinæus pro eodem olim habita fuisse : " Fidelis vero , inquit ille *lib.* " *observat. observat.* 25. distinguitur a catechumeno , & a confirmato ; " non enim inter fideles assumebantur , qui fidem in baptismo , aut " qui charismata & dona Spiritus sancti , ipsumque Spiritum sanctum " in Confirmatione adepti essent . Verum ii solum censebantur , & " appellabantur fideles , qui iis duobus sacramentis muniti , eucharistia insuper donarentur ; cum enim ea sit summum christianæ religionis mysterium , arcanum & sacramentum , non cuivis olim temere concedebatur , sei ei dumtaxat , qui multo antea morum , & " probitatis suæ specimen exhibuisset , quique se ita fidum probasset , " ut tuto ei mysteria divulgari possent . Is igitur vocabatur fidelis , " non qui baptizatus , aut confirmatus, sed qui eucharistiæ sacris participasset.

Qui igitur non esset confirmatus, subjicit ille " *in notis ad can.*77. " *Eliberitanum* , eucharistia non donabatur , quam qui nondum esset " assecutus , neque sanctus , neque justus , aut fidelis nominabatur ; " quod eucharistia extremus esset actus , formaque christiani hominis, " cujus quadam vi atque efficacia , sanctitatis laude præstans , & divinitatis cujusdam particeps , Christique Domini membrum redderetur , quod ejus sacrosancta carne pastus esset , Christoque cum " Domino quadam consociatione conjungeretur : (quo fit, ut primis " ecclesiæ temporibus subdubitatio quædam fuerit) utrum admitterentur ejus oblationes, communioque fidelibus seu justis omnibus intercederet cum eo , qui (Confirmatione & eucharistia , earumque virtutibus destitutus cum esset, verus & perfectus non esset christianus,) " sed perfecti verique christiani virtute spoliaretur : (dubitationem " illam augere poterat temporum illorum disciplina .) Nam quamplurimi , quamvis omni vitiorum labe ac colluvione purgatos eos esse " constaret , non ideo ad sacram synaxim accedebant , neque eorum " oblationes probabantur : ut eorum , qui essent in quarto pœnitentiæ gradu ; quorum exemplum quidam sibi proponentes , facile eo " propellebantur , ut crederent eorum etiam oblationes repudiandas , " qui (nondum confirmati) sacroque pane non refecti , omnibus licet peccatorum maculis (per baptismum) detersis occidissent. Tanta scilicet cura , tantaque animi provisione ac præcautione prospiciebant , ne quid offenderent , aut titubarent in recipiendis , iisque Deo repræsentandis alicujus oblationibus ; neque vero cujus-

„ quam, nisi sanctissimi, justissimique viri oblationes æquo animo „ ferebant.

Cum igitur neophytus, qui nondum confirmatus esset, jus non haberet offerendi oblationes, atque adeo nec accedendi ad sacram synaxim, Patres Illiberitani hoc ei privilegium concesserunt, *quod si*, antequam confirmari potuerit, *de sæculo recesserit, poterit esse justus*, hoc est, poterit in communionem justorum omnium recipi, poterunt ejus oblationes admitti, poterit ipse sacrificii eucharistici particeps esse: defuncti enim affinibus & cognatis permittebatur, ut ejus nomine oblationes offerrent, quo defunctus particeps esset eucharistici sacrificii, & eucharisticæ communionis.

Neque dicas neophytos, qui antequam confirmarentur, de sæculo recesserunt, non indiguisse sacrificio, quo sublevarentur: cum plenam, & culpæ & pœnæ remissionem per baptismum obtinuerint.

Patres enim Illiberitani de iis loquuntur, qui a diacono baptizati, e vivis recesserant, antequam ad Episcopum venirent Confirmationem petituri; quo quidem intervallo maculas aliquas contraxisse potuerant. Deinde aliud est neophytum aliquem defunctum indigere precibus Ecclesiæ ad suum levamen; aliud vero ipsum in exteriorem communionem justorum omnium recipi, ejus oblationes admitti, eumque participem esse sacrificii eucharistici, & eucharisticæ communionis fidelium: cujus quidem sacrificii & communionis participatione Deum coleret, Deum collaudaret, Deoque pro beneficiis acceptis gratias ageret.

Referuntur Dallæi responsiones & objectiones, eæque refelluntur.

Dallæus prætermisso canone 39. in quo nihil agi putat de manus impositione confirmatoria, in eo totus est, ut aliis duobus canonibus satisfaciat, *lib.* 2. *cap.* 9. Præmittit ille, antequam ad speciale canonum examen veniat, Tertulliani temporibus Episcopum, presbyterum, diaconum, imo & laicum, ministros fuisse unctionis, & manus impositionis confirmatoriæ; sed Novatiani historiam, & locum Cypriani *in epistola ad Jubajanum* innuere aliquid mutatum, datumque ordinis honori, ut id presbyteris solis liceret, non autem laicis, imo nec diaconis, etiam in necessitate positos baptizantibus: indeque institutum (quod habent canones 38. & 77. Illiberitani, quodque jam Cornelii & Cypriani tempore obtinuisse videtur) ut si quos laicus urgente mortis periculo, vel diaconus sine Episcopo baptizasset, ad Episcopum venirent manus impositionem accepturi.

Verum hæc Dallæi observatio imprimis supponit falsum, nempe Tertullianum existimasse presbyteris, diaconis, vel etiam laicis urgente necessitate, inesse potestatem ungendi, & manus imponendi. Tertullianus enim loquitur tantum de ministro baptismi; de ministro vero Confir-

firmationis nihil prorſus afferit, quemadmodum apparebit legenti *caput* 17. *tractatus de baptiſmo* 2. Supponit Novatiani hiſtoriam ab Euſebio relatam, docere conſignationem, cujus Cornelius Papa meminit, potuiſſe fieri a presbyteris : & tamen ſolius Epiſcopi mentio fit in ea hiſtoria 3. Supponit Cyprianum *in citata epiſtola* ſub nomine *præpoſitorum* comprehendiſſe presbyteros : quem tamen ea voce intellexiſſe ſolos Epiſcopos, oſtendimus *ſupra*, *pag.* 44. & *ſeq.* 4. Dallæi ratiocinatio, indeque concluſio deducta, omnino falſa eſt, ſcilicet inſtitutum fuiſſe a Patribus Illiberitanis, ut baptizati a diaconis vel a laicis, perducerentur ad Epiſcopum manus impoſitionem ab eo accepturi : eique decreto occaſionem præbuiſſe Cornelium & Cyprianum, qui munus illud laicis & diaconis abſtulerunt, illudque ſolis presbyteris & Epiſcopis reſervarunt. Enimvero, ſi Cornelius & Cyprianus munus illud non ſolum Epiſcopis, ſed etiam presbyteris tribuunt: eaque Cornelii & Cypriani doctrina ſeu diſciplina locum dedit Patribus Illiberitanis condendi canones 38. & 77. cur in iiſdem canonibus Patres illi neophytos a diaconis vel a laicis baptizatos perduci jubent ad ſolos Epiſcopos, nuſquam vero ad presbyteros, ut Confirmationem ab iis accipiant. Poterant enim & presbyteros facilius adire, & eos frequentius obvios habere.

Quod ſi concilium Illiberitanum anterioribus temporibus (quod probabilitate non caret) celebratum eſt, Dallæi obſervatio, ejuſque ratiocinatio ex ſe ipſa concidit. Illud vero ante Cornelium & Cyprianum coactum fuiſſe Joannes Morinus contendit *lib.* 9. *de pœnit.* ejuſque æram hæreſeos quidem Montani & Tertulliani de pace mœchis neganda condemnationi, quæ teſte Baronio a Zephyrino Pontifice facta eſt anno 215. poſtponit; ſed illam præponit Novatiani hæreſi & perſecutioni Decianæ, quæ cœpit anno 250. De concilii hujus epoche agemus alibi. Conſules interim Joannem Morinum *lib.* 9. *de pœnitentia*, *cap.* 19. *integro*; Baronium, qui illud revocat ad annum 305. Conſtantio & Galerio imperantibus; ſed præ cæteris Ferdinandum Mendozam; qui *libro comment. in concil. Illiberit. cap.* 3. *&* 4. multis probat illud præceſſiſſe Diocletianam perſecutionem, neque poſt annum 300. cogi potuiſſe.

Hac ſua obſervatione præmiſſa Dallæus duas reſponſiones affert.

Prima eſt, Confirmationem eſſe ritum ultimum baptiſmi, quem qui non ſuſceperat, plene initiatus ac perfecte baptizatus non erat; quia deerat ei aliquid eorum, quæ ad baptiſmum ſunt requiſita : perficere enim eſt ultimam manum ac velut culmen & faſtigium alicui rei addere.

Refellitur 1. quia hæc a Dallæo gratis & abſque fundamento aſſeruntur 2. Si manus impoſitio, quæ *canone* 38. decernitur, eſt quidam ritus ſimplex, meraque baptiſmi cæremonia, quæ in baptiſmo per laicum urgente neceſſitate collato deerat, Patres æque decreviſſent alios

ejusdem sacramenti ritus omissos adhiberi, exorcismos videlicet, exsufflationes, aurium nariumque tactum, unctionem olei, abrenuntiationem satanæ & operibus & pompis ejus, redditionem symboli & orationis dominicæ, lactis & mellis prægustationem, aliasque id genus cæremonias baptismum præcedentes aut comitantes aut subsequentes, quæ religiose tunc temporis observabantur. Cur enim ultimam cæremoniam, spretis aliis non minus antiquis, non minus sanctis, non minus significantibus adhiberi præcepissent? aut omnes certe, eas præsertim, quæ baptismum subsequebantur, aut nullam repeti judicassent 3. Baptismus solemnis ille dicitur, qui cum omnibus ritibus & cæremoniis ecclesiasticis confertur a ministro, qui baptizandi jus habet. Quod igitur supponit baptismum solemnem jam pridem collatum, inter baptismi ritus recenseri non potest. Sed manus impositio, benedictio & perfectio, de qua canon 77. decernitur adhibenda post baptismum solemnem a diacono plebem regente, adeoque a legitimo & ecclesiastico ministro celebratum. Quod enim diaconi sunt ministri baptismi solemnis, docent Tertullianus *lib. de baptismo*, *cap.* 17. & Hieronymus *in dialogo adversus Luciferianos*. 4. Cæremonia, quæ ministrum requirit alium ab eo, a quo baptismus solemnis confertur, non est ritus baptismi solemnis: cæremoniæ enim ad aliquod sacramentum pertinentes, ab eodem ministro conferuntur, a quo tale sacramentum solemniter administratur. Atqui manus impositio, benedictio & perfectio, de qua canones Illiberitani, requirit ministrum alium a presbytero & diacono qui sunt ordinarii ministri baptismatis solemnis, videlicet Episcopum. 5. Cæremoniæ sacramentorum significant effectum ejus sacramenti, cujus sunt ritus. Atqui Confirmatio non significat effectum baptismi, qui est infantia christiana, sed significat plenitudinem ætatis, robur, atque vigorem christianum. 6. Cæremoniæ cujusdam sacramenti significant duntaxat ejus effectum, sed illum minime producunt. Atqui Confirmatio producit effectum, quem significat. Ergo &c.

Altera Dallæi responsio est, neophytum per manus impositionem perfici perfectione quæ tota ad Ecclesiæ ordinem, disciplinam & judicium, non autem ad interiorem animi statum pertinebat. Siquidem ante hujus Confirmationis susceptionem baptizati, simpliciter quidem & apud Deum perfecti reputabantur, non autem apud Ecclesiam, quæ nonnisi post manus impositionem eos admittebat ad participationem eucharistiæ.

Refellitur 1. Quia hæc a Dallæo gratis dicuntur 2. Quia omnibus auctoritatibus hucusque adductis constat per hanc manus impositionem neophytum suscipere Spiritum sanctum, charitatis augmentum, aliaque ejusdem Spiritus dona; atque adeo interius perfici 3. Quamvis regulariter & ordinarie loquendo, suppetente copia Episcopi, nemo ad participationem eucharistiæ admitteretur absque prævia manus impositione confirmatoria; tamen quia usus obtinuit, ut baptismus solemnis

a pres-

a presbytero vel a diacono conferretur absente episcopo, hinc fit ut eucharistia neophytis traderetur aliquando ante manus impositionem. Sed illi non censebantur perfecti; quandoquidem ad Episcopum manus impositionem accepturi perducerentur. Perfectio igitur confirmatoria tota non spectat ad ordinem Ecclesiæ.

OBJICIT 1. Dallæus, vana esse quæ ex concilio Illiberitano afferuntur, quia unctionis non meminit, sed solius manus impositionis.

RESPONDEO valere argumentum, in ea saltem sententia, quæ docet manus impositionem esse totam materiam essentialem Confirmationis. In alia vero opinione respondetur unctionem semper fuisse adjunctam manus impositioni; unde Patres aliquando utriusque, ut Tertullianus & Cyprianus meminerunt; aliquando alterutrius, ut Cyprianus qui plerisque in locis meminit solius manuum impositionis; sed tunc unctio subintelligitur, quando manus impositio commemoratur. Deinde usu receptum est, ut sacramenta aliquando a materia, aliquando a forma, aliquando ab effectu vel a cæremonia quadam cognominentur. Igitur qui unius ritus nomen usurpat ad significandum sacramentum, ille cæteros ritus, cæterasque cæremonias non excludit: non excludit quoque formam, qui utitur voce materiam significante. Non exclusit manus impositionem Cornelius, quando Confirmationem appellavit signaculum dominicum. Pari modo non excluditur unctio, dum Confirmatio per manus impositionem significatur: neque manus impositio excluditur, dum mentio fit solius unctionis.

OBJICIT 2. Qui baptizatus a diacono migrat ex hac vita, antequam sibi manus imponatur ab Episcopo, ille in justorum numero atque ordine censetur, & nomen ejus commemoratur in altari, hoc enim volunt istæ voces canonis 77. *sub fide, qua quis crediderit, poterit esse justus*. Eum vero nunquam talem censendum fuisse decrevissent Patres Illiberitani, si interiori fidei ac pietatis perfectione carere putassent. Perfectio igitur confirmatoria non pertinet ad interiorem animæ statum.

RESPONDEO canonem Illiberitanum non supponere baptizatos, qui ante susceptam Confirmationem e vivis excedunt, habere interiorem fidei & pietatis perfectionem: supponit enim duntaxat eos in gratia decessisse. Quo autem sensu postrema hujus canonis verba intelligi debeant, exposuimus *supra*.

OBJICIT 3. In canone 38. non alium quam a laicis collatum baptismum ab Episcopo perficiendum decernunt Patres. Supponunt igitur jus tunc fuisse presbyteris, imo & diaconis, ut quos tingerent, iis manum imponerent; aliter, cur etiam baptismum a presbyteris vel a diaconis collatum non decernerent ab episcopo perficiendum.

Sed age, Dallæum eodem canone paucis perstringamus. Si ex eo quod in

in hoc canone ii tantum, qui a laicis baptizati fuerint, remittuntur ad episcopum, manus impositionem ab eo accepturi, de aliis vero a presbytero vel a diacono baptizatis taceatur; si, inquam, ex hoc silentio aperte sequitur, quod presbyteri & diaconi hac ætate jus haberent manum imponendi baptizatis; cur Patres Illiberitani baptizatos a laicis remittunt solum ad Episcopos, nusquam vero ad sacerdotes vel diaconos, ut manus impositionem ab iis accipiant? Poterant enim & sacerdotes ac diaconos facilius adire, & ipsos frequentius obvios habere. Cur etiam *canone* 77. baptizatos solemniter a diaconis, remittunt ad alios, ut ab ipsis confirmentur, & per benedictionem perficiantur, si diaconi jus habebant confirmandi, & perficiendi baptizatos, eisque manum imponendi? Ex canone igitur 38. minime sequitur, quod diaconi jus haberent confirmandi; alioquin canon 38. aperte contradiceret canoni 77. Ad argumentum igitur Dallæi

Respondeo. Concedo antecedens, nego consequentiam. Hoc enim canone agebatur tantum de baptismo a laicis conferendo urgente necessitate; Patres vero laicis fidelibus permittunt in necessitate baptizare, eosque monent ut baptizatos ad Episcopum perducant, ut manus impositionem ab ipso suscipiant. Nihil vero hujusmodi præcipiunt presbyteris & diaconis, quia in hoc canone non agebatur de baptismo ab ipsis collato.

Objicit 4. De ea manus impositione *canone* 77. agitur, quæ cum a diacono fieri non posset, a presbytero tamen atque ab Episcopo fieri poterat. Sic enim habebat vulgaris editio: "Si quis diaconus re„ gens plebem, sine Episcopo vel presbytero aliquos baptizaverit, eos „ per benedictionem perficere debebit." Patres igitur non determinant, a quo baptismus, quem diaconus contulit, per benedictionem perfici debeat: utrum ab Episcopo, an a presbytero? sed liberum relinquunt, ut hic baptismus ab alterutro perficiatur.

Huic objectioni plura responderi possunt.

1. Dallæus in hac posteriori objectione jus confirmandi manumque imponendi concedit solis Episcopis & presbyteris, cum tamen jus illud in priori objectione ipsis etiam diaconis asseruerit: ille igitur sibi non constat.

2. Vulgarem editionem mutilatam fuisse apparet ex ipsis verbis relatis, quæ vel sensum imperfectum generant, vel significant diaconum habere jus per benedictionem perficiendi eos, quos ipse baptizaverit: quod tamen falsum esse Dallæus ultro concedit in ipsa objectione: idque constabit expendenti verba, quæ in eodem canone proxime sequuntur: "Quod si ante de seculo recesserit, sub fide, qua quis crediderit, po„ terit esse justus:" id est, quod si, antequam per benedictionem perficiatur, de seculo recesserit, sub fide, quam in baptismo recepit, poterit esse justus. Canon igitur loquitur de iis, qui a diacono baptiza-

za-

zati, e vivis excedant, antequam ad Confirmationis ministrum accedere possint, ut ab eo per benedictionem perficiantur : atque ita supponit jus illud non inesse diaconis.

Hanc vulgarem editionem decurtatam fuisse apparet etiam, tum ex Burchardo *libro* 4. *decretorum cap.* 92. qui hunc canonem refert, licet eum concilio Turonico *can.* 3. perperam tribuat : tum ex editionibus, Garsiana, Biniana, Mendozæa, Albaspinæana, & Labbæana, quæ sic habent : " Si quis diaconus regens ecclesiam, sine episcopo vel presby-„ tero, aliquos baptizaverit, episcopus eos per benedictionem perficiat: „ quod si ante &c. " Jus igitur confirmandi solis episcopis concedunt Patres Illiberitani.

3. Patres Illiberitani jus illud solis episcopis tribuunt *canone* 38. Patres vero sibi non contradixerunt.

4. Jus illud solis episcopis ætate concilii Illiberitani convenisse, docemur ex Cornelio *supra*, ubi de Novatiano; ex Cypriano *in epistola ad Jubajanum*; ex auctore anonymo *in tractatu de baptismo*.

INSTAT Dallæus ex verbis ipsius canonis : " Si quis diaconus re-„ gens plebem, sine episcopo vel presbytero aliquos baptizaverit, epis-„ copus eos per benedictionem perficere debebit. " Ergo ubi diaconus aliquos baptizaret præsente presbytero, nulla erat necessitas eos adducendi ad episcopum, ut ab eo per benedictionem perficerentur : fuisset vero necessitas eos adducendi ad episcopum, nisi presbyter, qui aderat, habuisset jus imponendi manum baptizatis, eosque per benedictionem perficiendi.

RESPONDEO purum esse sophisma, meramque æquivocationem, quæ oritur partim ex virgulæ transpositione; (potest enim virgula poni vel post vocem *plebem*, vel post vocem *presbytero* :) partim ex praxi ecclesiæ pristinis temporibus observari solita, quam nescivit Dallæus, vel ad quam non attendit. Nec enim diaconus præsente episcopo vel presbytero plebem olim regebat : neque ille alterutro præsente baptizabat solemniter, sed utroque absente. Sic enim habet canon 18. concilii primi Arelatensis : " De diaconibus urbicis, ut non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris reservetur.

Si virgula voci *presbytero* postponatur, hoc modo, " Si quis diaco-„ nus regens plebem sine episcopo vel presbytero, aliquos baptizaverit, „ episcopus eos per benedictionem perficere debebit : " sensus est; Si quis diaconus, cui plebis regimen, utroque absente episcopo & presbytero, commissum est, aliquos baptizaverit, episcopus &c.

Sin autem virgula post vocabulum *plebem* ponatur, hoc modo, " Si „ quis diaconus regens plebem, sine episcopo vel presbytero aliquos „ baptizaverit " &c. tunc sensus erit; si quis diaconus, cui plebis regimen commissum est, aliquos solemniter baptizaverit utroque absente episcopo & presbytero, (nec enim hoc ei licebat præsente episcopo vel presbytero) episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quid

autem ex utroque sensu colligi possit in gratiam Dallæi, non video.

Concesso igitur antecedente, negatur consequentia: tum quia supponit diaconos habuisse jus baptizandi solemniter præsente presbytero, quod falsum est; tum quia ex hypothesi quod diaconus aliquos solemniter baptizaret præsente presbytero, (quod aliquando contingere poterat, modo id fieret jubente sacerdote, aut diacono veniam a sacerdote petente) adhuc necesse erat eos adduci ad episcopum, ut ab ipso confirmarentur.

Posset etiam præfatus canon exponi de diaconis forensibus, qui plebem regebant in iis locis, in quibus ipsi sine episcopo & presbytero commorabantur: & tunc sensus erit, si quis diaconus plebem regens in iis locis, in quibus ipse sine episcopo & presbytero commoratur, aliquos baptizaverit sine jussu episcopi aut sacerdotis, vel sine venia ab episcopo aut sacerdote petita; baptismus, quem ita contulerit, non ideo reputabitur illicitus, sed baptizatos ab illo episcopus per benedictionem perficere debebit. Diaconus enim non habebat jus baptizandi sine episcopi auctoritate ex Tertulliano *de baptismo cap.* 17. " Dandi baptismi „ jus habet summus sacerdos, qui est episcopus; dehinc presbyteri & „ diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate: " neque sine episcopi jussione, ex Hieronymo *in dialogo adversus Luciferianos*, " Inde venit, ut sine episcopi jussione neque presbyter, neque diaconus jus „ habeant baptismi: " neque sine venia a presbytero petita; facultatem enim a sacerdotibus petere debebant *ex canone* 18. *concilii I. Arelatensis*: " De diaconibus urbicis, ut non aliquid per se præsumant, „ sed honor presbyteris reservetur: " quemadmodum & sacerdotes facultatem ab episcopis petere tenebantur *ex canone* 19. *ejusdem synodi*: „ Ut presbyteri sine conscientia episcoporum nihil præsumant: " ita Biniana editio. Labbæus tamen post Sirmundum permiscet duos illos canones, & detractis aut immutatis quibusdam vocibus, unicum efficit: " De diaconibus urbicis, ut non sibi tantum præsumant, sed ho- „ norem presbyteris reservent, ut sine conscientia ipsorum, nihil tale „ faciant. " Binianam editionem retinendam existimo.

CAPUT III.

Auctores seculi quarti.

§. 1. *Concilium Arelatense.*

Ex hoc concilio, quod anno 314. in causa Cæciliani & Donatistarum sub Constantino episcopo celebratum est, ejusque synodica epistola ad Silvestrum papam, duos canones, sextum & octavum referemus.

Sextus sic habet: " De his, qui in infirmitate credere volunt, pla- „ cuit

„ cuit eis debere manum imponi. " Et *in epistola synodica* : " De his, „ qui in infirmitate constituti, & credere volunt, placuit, eis manum „ imponi, " hoc est, placuit eis præter baptismum adhiberi Confirmationem. Canon enim de gentilibus intelligitur, qui gravi morbo laborantes credere volunt, id est, fieri volunt christiani. Patres vero supponentes eis conferendum esse baptismum, quia ecclesia illum nemini unquam denegavit, addunt manus quoque impositionem eis, si fieri potest, adhibendam esse. Ita canonem Albaspinæus *in notis* interpretatur: " Baptizati in infirmitate, inquit, confirmandi sunt : de hujus cano„ nis explicatione plura dicuntur in canone 39. concilii Illiberitani. „ Eodem enim sensu utrumque canonem accipiendum esse conveniunt „ viri eruditi.

Severinus tamen Binius *in notis ad hunc canonem* refragatur, eumque contendit intelligendum esse de hac manus impositione cæremoniali, de qua Augustinus *lib. 3. de baptismo cap. 16.* in fine loquens ait : " Quid enim est manus impositio, nisi oratio super hominem? " Item illud ejusdem Augustini *lib. 2. de peccatorum meritis & remis. cap. 26.* " „ Catechumenos secundum quemdam modum suum per signum Christi „ & orationem manus impositionis puto sanctificari.

Refellitur 1. Ubinam Binius reperiet baptismum *manus impositionem* nominari, & isto nomine a Patribus appellari? 2. Patres eo canone non definiunt illud, de quo nullus unquam dubitavit. Quis vero unquam potuit dubitare, an gentiles, qui baptismum expetunt, essent in morte baptizandi? Quis unquam docuit baptismum iis in morte denegandum esse, quorum vita non fuisset honesta? 3. Patres eo canone non decernunt id agendum esse, quod ab omni ævo, quod ubique, & quod ab omnibus agebatur : tunc enim cui bono esset ille canon? Sed baptismus nusquam iis negatus est, qui illum in infirmitate sincere postulant. Manus igitur impositio, quam Patres Arelatenses definiunt ac decernunt infirmis, qui fieri volunt christiani, concedendam, non est baptismus, sed Confirmatio, quæ gentilibus infirmis, ut qui nondum in album catechumenorum relati, nondum mysteria fidei edocti fuissent, utrum concedenda esset, poterant plerique in dubium revocare, quemadmodum exposuimus *supra*, *pag. 93.* maxime cum eucharistiæ participatio Confirmationem proxime sequeretur. Quin etiam Augustinus *lib. de fide & operibus cap. 6.* satis aperte innuit catechumenis adulteris, aliisque publicis peccatoribus, qui sani correptionem recusarant, infirmi vero baptizari petierant, baptismum duntaxat concessum fuisse. 4. Quia manus impositio, quæ in baptismo adhibebatur, exorcismos respiciebat, ex dictis *supra pag. 94* Sed exorcismi fieri non solebant super eos, qui urgente necessitate baptizabantur. 5. Si hæc manus impositio mere cæremonialis fuisset, eaque foret, per quam Augustinus ait catechumenos sanctificari, Patres non satisfecissent votis gentilium infirmorum qui credere volebant, hoc est qui fieri volebant chri-

christiani : petebant enim fidem salutarem, fidem qua sanctificarentur, fidem qua salvarentur. Sed ex Augustino *ibidem*, sanctificatio catechumeni per orationem manus impositionis, non est sanctificatio simpliciter, sed secundum quid, seu ut ipse loquitur, " secundum quemdam „ modum, neque ei valet, seu sufficit ad intrandum regnum cœlorum, „ aut ad peccatorum remissionem.

Taceo, quod ex duabus Augustini auctoribus a Binio relatis, prior loquitur de manus impositione, quæ sacramentalis & confirmatoria est, quemadmodum apparebit legenti caput 16. integrum *libri 3. de baptismo*, unde prior textus excerptus est.

Iisdem fere argumentis refelli debet Sirmundus, qui *in notis posthumis ad concilium I. Arelatense*, quas Labbæus ad calcem tomi I. Conciliorum excudi jussit, utrumque canonem, scilicet 39. Illiberitanum, & 6. Aretaletensem, intelligendum esse putat non de baptismo, neque de Confirmatione, sed de manus impositione, per quam gentiles ab ecclesiæ præpositis primum suscipiebantur, antequam ingrederentur catechumenatum. Verba Sirmundi, licet prolixa satis, referam, ut quæ profundam ejus eruditionem testentur. " Hoc ipsum est, inquit, „ quod Patres Illiberitani *canone* 39. præceperant. Gentilibus, si in „ infirmitate desideraverint manum imponi, & christianos fieri, ad „ fidem Christi venientibus, primum omnium manus imponebatur, & „ *christiani* exinde, *credentesque* vocabantur, postea *catechumeni*, ac „ demum suscepto baptismo, *fideles*. Sulpitius Severus *in vita Sancti* „ *Martini*, *cap.* 10. Nemo fere ex immani illa multitudine gentilium „ fuit, qui non impositione manus desiderata in Dominum Jesum „ Christum, relicto impietatis errore crediderit. Idem *capite* 16. Quo „ viso Tetradius in Dominum nostrum Jesum credidit, statimque ca„ techumenus factus, nec multo post baptizatus. Denique synodus I. „ Constantinopolitana *canone* 7. de hæreticis quibusdam; Quicumque „ ex his rectæ fidei adscribi volunt, velut gentiles admittimus: & „ primo quidem die eos christianos facimus, altero catechumenos, de„ inde tertio exorcizamus, sive adjuramus ipsos ter simul in faciem „ eorum, & aures insufflando: & sic eos catechizamus sive initia„ mus: & curamus ut longo tempore versentur in ecclesia, & audiant „ scripturas, & tunc eos baptizamus. *Canone* 45. *Eliberitano*, cate„ chumeni dicuntur christiani, & Augustinus *de pastoribus*, *cap.* 13. „ Constat ergo impositionem manus in his canonibus non ad baptis„ mum, quod nonnullis placuit, neque ad Confirmationem referri „ oportere, sed ad ritum illum quo christiani fiebant. Aliud enim, „ ut dixi, christiani & credentes erant; aliud fideles. S. Augustinus „ *epist.* 67. *ad Alypium*, Narrat, inquit, gaudia de Gabiniano, quod „ non solum christianus, sed etiam fidelis sit valde bonus per pascha „ proxime baptizatus. Gaudentius Brixianus *tract.* 5. Hujus agni car„ nem tam fideles in mysterio, quam simul universi credentes, in fi-

„ de-

„ de debemus edere . Chrysologus vero *serm.* 52. Hinc est quod ve-
„ niens ex gentibus impositione manus , & exorcismis ante a dæmo-
„ ne purgatur , & apertionem aurium percipit , ut fidei capere possit
„ auditum. Et codicis Theodosiani lex 2. *de apostatis*, distinguit chri-
„ stianos ac fideles a christianis, & catechumenis tantum . " Hactenus
„ Sirmundus.

Ea quidem erudita sunt ; non tamen ad sensum utriusque canonis . 1. Quia , ut jam *supra* observavimus , Patres duobus illis canonibus non definiunt illud , de quo nullus unquam dubitavit . Quis vero unquam potuit dubitare , an gentiles , *qui in infirmitate credere volunt* essent per manus impositionem suscipiendi ad fidei initiationem. 2. Patres iis duobus canonibus non decernunt id agendum esse , quod semper , quod ubique , & quod ab omnibus agebatur . Atqui admissio ad fidem nusquam iis negata est, qui in infirmitate constituti credere voluerunt . 3. Quia manus impositio , de qua canon 39. Illiberitanus , ea est , ut supponat gentilium vitam , qui credere volunt , ex aliqua parte honestam fuisse : " Si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vi-
„ ta, placuit eis manus imponi, & fieri christianos. " Sed manus im-
„ positio , per quam gentiles ad fidem admittebantur , nusquam in iis supposuit vitam honestam . Quis enim unquam docuit ex gentilibus , qui in infirmitate constituti credere volunt , eos solum ad fidem admittendos esse , quorum vita sit honesta ? 4. Quia Patres per hanc manus impositionem non satisfecissent votis gentilium infirmorum , *qui credere volebant*, hoc est qui petebant fidem salutarem, fidem qua sanctificarentur, fidem qua salvarentur. Admissio enim ad fidem in catechumenatu ediscendam, non sufficiebat ad salutem.

Jam vero canonem 8. describamus : " De Afris , quod propria lege
„ sua utuntur ut rebaptizent, placuit ut si ad ecclesiam aliquis ab hac
„ hæresi venerit, interrogent eum symbolum ; & si perviderint eum in
„ Patre & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum im-
„ ponatur, ut accipiat Spiritum sanctum : quod si interrogatus non res-
„ ponderit hanc Trinitatem, baptizetur. " Ubi pro *Afris* Gratianus &
„ Binius habent *Arianis* . Sed mendum in hunc canonem irrepsisse , & pro *Arianis* , legendum esse *Afris* seu *Africanis* , constat tum ex antiquis codicibus , quibus Sirmundus usus est, tum ex ipsa ejusdem concilii epistola synodali, quæ canonem integrum refert ; tum ex ipsius synodi epoche , quæ incidit in annum 314. quo tempore Ariani nondum exorti erant. Arius enim anno 316. cœpit Alexandriæ hæresim suam spargere. Afros autem eos synodus intelligit , qui Africanæ sub Cypriano synodi de rebaptizandis hæreticis errorem sectantes, baptismum iterare non dubitabant: quo ex numero Donatum Carthaginensem, æmulum Cæciliani fuisse liquet ex Optato *lib.* 1. qui tradit eum in Concilio Romano damnatum fuisse ; " quod confessus sit se rebaptizasse , & episcopis lapsis ma-
„ num imposuisse.

Dal-

Dallæus huic postremo canoni respondet manus impositionem, de qua Patres Arelatenses, a nostra diversam esse, quod nostra iterari non possit, illa vero iteraretur: quia Patres Arelatenses decernunt Donatistis, qui jam pridem in hæresi manus impositionem acceperant, manum iterum imponendam esse, cum ad ecclesiam redirent.

Verum Dallæus simili ratiocinio concludere posset, baptismum, quem Cyprianus conserebat, a nostro diversum esse. Quemadmodum igitur Cyprianus hæreticos ad ecclesiam redeuntes iterum baptizabat, non quod existimaret baptismum iterari posse, sed quod putaret, nullum esse baptismum hæreticorum: ita Patres Arelatenses decernunt Donatistis ad ecclesiam redeuntibus manum imponendam esse in Spiritum sanctum, quia illam existimabant nullam esse apud hæreticos.

§. 2. *Concilium Laodicenum.*

Concilium Laodicenum, quod Baronius sub Sylvestro circa annum 320. alii sub Liberio circa annum 357. alii sub eodem Liberio circa annum 367. alii denique sub Damaso circa annum 367. celebratum fuisse existimant, duos canones habet qui ad nostrum institutum attinent, septimum scilicet, & 48. Tres extant hujus synodi versiones, una Gentiani Herveti, altera Dionysii Exigui, tertia Isidori Mercatoris.

Canone autem 7. sic habetur ex versione Herveti: " Oportet eos „ qui apud illos (Novatianos & Tessaradecatitas seu Quartodecima- „ nos) fideles (hoc est baptizati) dicebantur, fidei symbola discen- „ tes, & sancto chrismate inunctos, sic sancto mysterio communica- „ re: (seu, ut habet Dionysius Exiguus:) Ii, qui apud eos dice- „ bantur fideles, nostræ doceantur fidei symbolum: & uncti sancto „ chrismate sic mysteriis communicent sacrosanctis. " Quibus tria præscribuntur. 1. Ut ii, qui a Novatianis vel Quartodecimanis baptizati sunt, cum ad ecclesiam redeunt, fidei symbolum discant, quod catechumeni " discere, & quinta feria septimanæ majoris Episcopo, „ aut Presbyteris reddere " debebant, *ex canone 46. ejusdem Concilii*. Ut post redditum fidei symbolum ungantur sacro chrismate. Quid vero est inungi sacro chrismate, nisi confirmari? 3. Ut sacro chrismate inuncti, mysteriis communicent sacrosanctis, " id est eucharistiæ participent: eucharistiæ enim administratio Confirmationem proxime sequebatur. Hunc canonem de Confirmatione interpretantur Joannes Morinus *lib. 9. de pœnitentia*, *cap. 9. num.* 2. & Joannes Cabassutius *in sua notitia Ecclesiastica ad eumdem canonem 7.*

Expressior est canon 48. ejusdem concilii: " Oportet eos qui illu- „ minantur: post baptisma inungi supercœlesti chrismate, & esse re- „ gni Christi participes. " Ita Hervetus. Paulo aliter Dionysius: " Oportet eos, qui baptizantur, post lavacrum chrisma ecclesiæ acci-

„ pere,

„ pere , & regni Chriſti participes inveniri . " Duplex ſolebat olim, ut & nunc , in baptiſmate unctio adhiberi . Præcedebat enim baptiſmum prima unctio ex oleo catechumenorum : ſequebatur vero baptiſmum unctio chriſmatis . Prior fiebat quidem apud Latinos in vertice capitis , & in pectore baptizandi , ut ex Ambroſio notat Pamelius *in notis ad initium libri Tertulliani de baptiſmo* , vel etiam in pectore, & in ſcapulis ut habet Theodulphus Aurelianenſis , *de ordine baptiſmi* , *cap.* 10. At vero apud Græcos fiebat a ſacerdote per totum ejus , qui baptizandus erat , corpus , ex Dionyſio *de hierarch. eccleſiaſt. cap.* 2. ex Cyrillo Hieroſolymitano *catech. myſtag.* 2. & Chryſoſtomo *homil.*6. *in epiſt. ad Coloſſ* Poſterior fiebat in fronte: ejuſque meminerunt Tertullianus, Cyprianus, aliique Patres *ſupra* citati & *infra* citandi . Prior cæremonialis, poſterior autem ſacramentalis erat.

Confirmatur . Nemo enim inficiatur hunc canonem ſancitum fuiſſe adverſus Novatianos , qui frequentes quidem erant in regionibus illis , quique baptizatos minime confirmabant , exemplo Novati , qui baptiſmum ſine Confirmatione acceperat. Hæc igitur unctio in eo canone ſtatuitur, quam Novatiani omittebant . Sed Novatiani omittebant unctionem confirmatoriam, ex dictis *ſupra*, *pag.* 3. *&* 4.

Confirmatur iterum , & ſingula hujus Canonis verba explicantur .

Oportet eos &c. Ex præcepto Chriſti vel ſaltem eccleſiæ , baptizatos, ſub peccato ad ſacramentum Confirmationis ſuſcipiendum , dum commode poſſunt, obligari colligunt nonnulli ex hoc canone.

Oportet eos qui illuminantur : hoc eſt qui baptizantur . Juxta editionem Dionyſii Exigui , *oportet eos qui baptizantur* : juxta Paulum ad Hebræos cap. 6. *impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati* , & juxta canonem 3. ejuſdem Concilii Laodiceni , " Non oportet , qui ſunt „ recens *illuminati* , (hoc eſt baptizati) in ordinem ſacerdotalem pro- „ moveri .

Oportet eos qui illuminantur , *poſt baptiſmum inungi* . Hæc igitur unctio non eſt mera baptiſmi cæremonia, ſed baptiſmum completum & abſolutum ſupponit.

Oportet eos qui illuminantur , *poſt baptiſmum inungi ſupercœleſti chriſmate* . Hæc igitur unctio cœleſtis & divinitus inſtituta eſt, gratiamque cœleſtem confert .

Oportet eos , *qui illuminantur* , *poſt baptiſmum inungi ſupercœleſti chriſmate*, *&* *eſſe regni Chriſti participes*. Quibus poſtremis verbis duplex ſenſus poteſt ineſſe . Prior eſt *: & eſſe participes juſtitiæ* , quæ dicitur regnum Dei ad Romanos cap. 14. *non eſt regnum Dei eſca*, *& potus* , *ſed juſtitia* &c. Atqui Confirmatio juſtitiam adauget : nos igitur participes efficit regni Dei . Poſterior eſt : *& eſſe participes Eucharistiæ* , quæ regnum Dei a Patribus appellatur : quemadmodum enim baptizati ſtatim confirmabantur ; ita confirmati mox euchariſtia donabantur .

Quod

Quod autem eucharistia a Patribus aliquando nuncupetur *regnum Dei*, propter Christum qui in ea continetur ; qui quidem Christus est regnum , & panis in hoc sæculo , quemadmodum erit suo modo regnum & panis in futuro , probatur ex Sancto Paulino *epistola 9.* " Si „ igitur (Christus) in hoc domus , & mens nostra fundetur , & di- „ gna tanto fundamento superædificetur operatio, erit nobis in aditum „ civitatis suæ porta ipse qui reget nos in sæcula : & in loco pascuæ „ collocabit nos , quos jam per aquam refectionis sibi genuit , & nu- „ trit epulis salutaribus in eam mensam , quam præparavit nobis ad- „ versus eos qui tribulant nos , de qua dicit : *Beatus qui manducat* „ *panem in regno Dei ;* quia Christus idem & regnum & panis est quo „ nos saginamur.

Antonius de Dominis, & Dallæus nonnulla quidem objiciunt; sed quæ futilia sunt.

§. 3. *Concilium Nicænum primum.*

CONcilii Nicæni primi anno 325. celebrati extat canon , quo præscribitur, ut Cathari seu Novatiani ad ecclesiam redeuntes, postquam errores suos ejuraverint , fidemque catholicam , non solum voce , sed etiam scriptis professi fuerint , per manus impositionem suscipiantur , & sic in clero maneant: " Ut impositis manibus, sic in clero maneant. " Idem habet Dionysii Exigui interpretatio, & Gelasii Cyziceni historia.

Dubitatur, quæ qualisve fuerit hæc manus impositio. Gratianus *in decreto, causa. 1. quæst. 7. cap. 8.* canonem interpretatur de ordinatione, indeque colligit eam in Novatianis ad ecclesiam redeuntibus repetitam fuisse. Gratiani mentem sequitur Morinus *de sacris ordinationibus, parte 3. cap. 7. num. 14. & 15. & cap. 12. num. 9. 10.* &c. 1. Quia græce habetur *ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς*. Sed *χειροθεσία* ordinationem designat, quemadmodum apparet ex eodem concilio *canone 19.* ubi asseritur diaconissis nullam manuum impositionem, *χειροθεσίαν*, id est ordinationem conferri 2. Quia Ruffinus *lib. 2. eccles. histor. cap. 6.* habet ORDINATIONE DATA. 3. Quia Isidorus Mercator *in sua collectione* vertit : ut ordinentur & sic maneant in clero " 4. Quia versio canonum „ Nicænorum auctoritate concilii VI. Carthaginensis anno 419. facta , „ sic habet : " Placuit, sicut & magnæ synodo eos ordinatos, sic manere in clero " 5. Quia Theophilus Patriarcha Alexandrinus S. Hieronymo æqualis, *in additis ad Balsamonem*, interrogatus , quid faciendum sit, dum " quidam eorum , qui se Catharos nominant , volunt ad „ ecclesiam accedere : " respondet : " Magna synodus , quæ Nicææ „ habita est a sanctis Patribus , statuit , ut ordinentur : " *ὥστε χειροτονεῖσθαι* 6. Quia Basilius *in epist. ad Amphiloch. can. 1.* Nicænum hunc canonem sic intellexit, licet illius diserte non meminerit. Negat enim

No-

Novatianorum baptisma ratum esse; neque illud suscipi permittit, nisi concordiæ conservandæ causa; qua ratione vellet eos cum ordinibus suscipi. 7. Quia Innocentius I. *epist.* 22. *cap.* 5. episcopos Macedoniæ redarguit, quod clericos a Bonosianis ordinatos iterum ordinarent, eosque in pristinum gradum admitterent, asserens id quidem, Anisii archiepiscopi Thessalonicensis, qui hæc permiserat, temporibus licitum fuisse, ne fieret non mediocre scandalum: " jam vero " cessante ne-
„ cessitate, " illos non iterum ordinandos esse, multo minus in pri-
„ stinum gradum admittendos, sed " per pœnitentiam suscipiendos. "
„ Illis autem objicientibus, quod Nicæni canones apud Nicæam con-
„ stituti, de Novatianis id fieri permiserunt: respondet, de solis No-
„ vatianis hoc esse præceptum, nec ad aliarum hæresum clericos per-
„ tinere. Nam si utique de omnibus ita definirent, addidissent, a
„ Novatianis aliisque hæreticis revertentes, debere in suum ordinem
„ recipi.

Huic tamen expositioni multa repugnant 1. Quia posteriori parte ejusdem canonis Nicæni Patres jubent in clero, atque in eodem quo reperiuntur ordine Novatianos perseverare; ea cautione adhibita, ut si in urbe duo sint episcopi, catholicus unus, Novatianus alter, Novatianus presbyteri vices agat, aut in diœceseos parte sit chorepiscopus, ne duo in eadem urbe sedeant antistites. Non igitur improbant Novatianorum ordinationem 2. Quia concilium II. generale præscribens, *canone* 7. modum, quo Novatiani recipi debeant, eaque recensens, quæ ab illis exigi, & super illos fieri debent, meminit quidem abjurationis, fideique professionis scriptis mandatæ, non autem ordinationis 3. Quia nusquam auditum est Novatianos ad ecclesiam redeuntes, iterum ordinatos fuisse 4. Hæc manus impositio *in eodem canone* conjungitur cum hæresis abjuratione, & catholicæ fidei professione. Sed ex Patribus citatis & *infra* citandis apparet manus impositionem, per quam hæretici, præcedente hæresis abjuratione & fidei professione, recepti fuerunt, esse manus impositionem in Spiritum sanctum 5. Quia ex Siricio Papa *epist.* 4. *ad Africanas ecclesias cap.* 8. & ex Innocentio I. *epistol.* 2. *cap.* 8. apparet, manus impositionem, per quam Novatiani suscipiebantur, non fuisse ordinationem, sed manus impositionem in Spiritum sanctum. " Venientes (inquit Siricius) a Novatianis vel Mon-
„ tensibus per manus impositionem suscipiantur, præter eos, quos re-
„ baptizant. Venientes (inquit Innocentius) a Novatianis vel Monten-
„ sibus per manus impositionem suscipiantur, quia quamvis ab hære-
„ ticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati. " Montenses enim seu Donatistæ per ordinatoriam manus impositionem non admittebantur 6. Quia Siricius, *in epistol. ad Honorium Tarrac. cap.* 1. hoc Nicænum decretum interpretatur de manus impositione, per quam invocatus SEPTIFORMIS SPIRITUS super Arianos, Novatianos aliosque hæreticos ad ecclesiam redeuntes, " Arianos, inquit, cum Novatianis

„ aliis-

„ aliisque hæreticis', sicut in synodo', (Nicæna scilicet) constitutum „ est, per invocationem solam (qua voce baptismus, non autem un- „ ctio excluditur) septiformis Spiritus Episcopalis manus impositione „ catholicorum conventui sociamus: quod etiam totus oriens occidens- „ que custodit. " 7. Quibusdam Monachis, *in actione* 1. VII. synodi, præfatum canonem de ordinatione interpretantibus, Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus eos redarguit & istam vocem (χειροθεσία) interpretatur *benedictionem*, non autem *ordinationem ; εὐλογίαν*. Manus autem impositio dicitur *benedictio*, quia cum benedictione semper conjuncta fuit : hinc *can.* 1. concilii I. Arausicani, confirmatoria manuum impositio dicitur *benedictio :* " Hæreticos in mortis discrimine positos, „ si catholici esse desiderant, si desit episcopus, a presbyteris cum „ chrismate & benedictione consignari placuit. " 8. Alexius Aristenus, „ diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui floruit sub Joanne Com- „ neno Imperatore ad annum 1130. canonem hunc 8. concilii Nicæni edisserens, triplicem hæreticorum reconciliationem distinguit : alii baptizantur, alii chrismate unguntur, alii solum anathematizant hæresim : ad 2. classem Novatianos revocat, hoc velut a Patribus Nicænis omissum supplens. Ita refert Morinus *de pænit. lib. 9. cap.* 8. *nu.* 8. Manus autem impositio, maxime si unctionem connexam habeat, Confirmationem aperte significat. 9. Aristenus *in synopsi canonum concilii Nicæni*, Simeon Logotheta *in epitome eorundem canonum*, & Zonaras ac Balsamon *in notis ad eundem can.* 8. innuunt vel asserunt Novatianorum ordinationem ab Ecclesia susceptam fuisse. Idem ante ipsos asseruerat, Nicænumque canonem eodem sensu, quo nos, exposuerat Aurelius, qui floruit desinente seculo IX. *lib.* 1. *de ordinationibus* a Formoso factis, *cap.* 23. *&* 24.

Ad primam igitur objectionem respondeo discrimen esse inter χειροθεσίαν, & χειροτονίαν : posterior vox determinate significat ordinationem; sed prior generatim significat manus impositionem, & ad quamcumque manus impositionem, sive confirmatoriam, sive ordinatoriam, sive aliam quamlibet inflecti potest.

Ad secundam objectionem, respondeo versionem Ruffini, ut qui Græcæ linguæ non satis peritus esset, quemadmodum ex Eusebii translatione apparet, parum castigatam esse. Idem asseri debet de versione Isidori Mercatoris, quam in multis imperfectam esse certissimum est. Illis igitur aliisque versionibus *num.* 2. 3. 4. *&* 5. recensitis Dionysianam opponimus, sicut & Theophilo objicimus Tharasium, imo & Hieronymum *advers. Lucifer. cap. ultimo*. Quod vero ad Basilium attinet, ille quidem, sicut Novatianorum baptismum, ita & eorum ordinationem irritam existimavit; sed cum hæc ita sensit, non attendit ad canonem 8. Nicænum; alioquin Novatianorum baptisma, quod eo canone approbatur, non rejecisset. Denique Innocentius I. ex eodem canone non infert, hoc proprium esse Novatianis hæreticis, ut ordina-

ren-

rentur, quemadmodum ſupponit Morinus, ſed hoc illis privilegium conceſſum, *ut in ſuum ordinem reciperentur*; cum contra cæteri hæretici, cum ad Eccleſiam redirent, priori gradu caderent, & quaſi laici haberentur. Hanc fuiſſe mentem Innocentii apparet ex ejus reſponſo. Non enim ait, quod Nicæni Patres addidiſſent, a Novatianis, aliiſque hæreticis revertentes debere ordinari, ſed debere *in ſuum ordinem recipi*. Innocentius certe conceptis terminis aſſerit, venientes a Novatianis, vel Montenſibus per eamdem manus impoſitionem ſuſcipi. Nemini vero, quod ſciam, hactenus in mentem venit, Montenſes ſeu Donatiſtas admitti per ordinatoriam manus impoſitionem.

§. 4. *S. Optatus*.

Optatus, Milevitanus Epiſcopus, quem inter alios Auguſtinus digno præconio nominavit *lib.* 1. *contra Parmen. cap.* 3. & inter præclaros tractatores Eccleſiaſticos annumeravit *lib.* 2. *de doctrin. Chriſt. cap.* 40. volumen ſex aut ſeptem libris diſtinctum edidit adverſus Parmenianum Donatiſtam, quod diu latuit, donec poſtremo ſeculo in Germania in lucem prodiit opera Cochlæi, deinde Pariſiis cura Franc. Balduini, qui illud ſemel & iterum edi curavit, denique Pariſiis rurſus anno 1631. typis excuſum eſt cum notis poſthumis Gabrielis Albaſpinæi, aliiſque nonnullis lucubrationibus ad cauſam Donatiſtarum attinentibus, quas eruditiſſimus Aurelianenſium antiſtes in unum collegerat.

Hunc vero tractatum & a Donatiſtis corruptum, & exſcriptorum ſeu librariorum incuria maculis innumeris inquinatum fuiſſe aſſerit Balduinus *comment. in lib.* 1. ita ut in Cochlæi editione plura menda fuerint quam verſus. Subjicit vero: " Ego in priori editione Pariſienſi „ operam dedi, adjutus collatione exemplaris manuſcripti, quod mihi „ communicaverat Eſpenſæus theologus, ut ſexcentos ſaltem locos e- „ mendarem. Nunc non multo pauciores emendabit altera hæc editio, „ duobus manuſcriptis ſive chirographis exemplaribus ſubnixa, quorum „ alterum Joanni Tilio Epiſcopo Meldenſi, alterum Macereo theolo- „ go Pariſienſi debemus. Multum tamen abeſt, ut dicam Optatum nunc „ tandem in integrum plane eſſe reſtitutum. " Librum vero ſeptimum minus quam alios caſtigatum prodire agnoſcit ipſe *commentariis ad hunc librum* 7. " Illud, inquit, confiteor in emendatione hujus li- „ bri poſtremi, minime mihi ipſi me ſatisfeciſſe, neque propter varie- „ tatem ſcripturæ potuiſſe. " Eam ipſam hujus operis depravationem a Donatiſtis, qui Optati ætate in Africa dominabantur, factam fuiſſe Baronius *ad annum* 314. conjicit, quod in eo nulla mentio fiat concilii Arelatenſis in cauſa Cæciliani & Donatiſtarum congregati, vel etiam ſententiæ Conſtantini poſtmodum Mediolani adverſus eoſdem latæ;

neque enim quæ conscio toto orbe facta essent, potuerunt Optatum præteriisse.

Duo vero circa tractatum illum controvertuntur, annus scilicet, quo eum Optatus composuit: & *liber* 7. quem nonnulli suppositum suspicantur.

Optatus *libro* 2. Romanorum Pontificum seriem referens, eam Siricio terminat: " Damaso, inquit, Siricius hodie (successit) qui noster est socius. " Siricius autem super cathedram Petri sedere cœpit anno „ 385. Huic tamen epochæ multa repugnant. Augustinus enim, qui sub eodem Siricio factus est Episcopus, de Optato agens, non ut sui temporis hominis, sed antiquioris meminit, unde Optatus vix Damasi prima tempora attigisse putatur. Deinde hos ab Optato libros " sub „ Valentiniano & Valente principibus " scriptos esse testatur Hieronymus *in catalogo*. Valentinianus autem & Valens imperare cœperunt anno 364. & Valentinianus quidem Valente superstite obiit anno 375. Denique ipsemet Optatus *lib.* 1. *&* 3. ait se scribere anno circiter 60. post excitatam in Africa Diocletiani & Maximiani persecutionem: qua quidem sæviente traditio codicum facta est. " Nam „ ferme, inquit *lib* 1. ante annos 60. & quod excurrit * per totam „ Africam &c.

Diocletianus autem Nicomediæ, & Maximianus Mediolani, uno eodemque die deposita purpura imperio se abdicarunt undecimo Kalendas martii, anno Christi 304. unde consequens esset Optatum scripsisse ad annum 364. Verum quia ille meminit Damasi Pontificis qui Liberio successit anno 367. inde fit ut Baronius existimet illum scripsisse ad annum circiter 368. Balduinus autem ad annum 370. uterque vero suspicetur e serie Romanorum Pontificum ab Optato relata expungendum esse nomen Siricii: hic enim Damaso primum successit anno 385.

Gravior ea est difficultas, quæ circa 7. librum versatur. Hunc enim non esse Optati quis suspicari posset: 1. quia Hieronymus non nisi sex libros ab eo scriptos asserit *in catalogo* 2. quia vel ipse Optatus *libro* 1. universum opus in sex duntaxat libros dividit, suum cuilibet argumentum assignans: 3. quia auctor hujus libri 7. scribit se *in quarto libro manifestius explanasse* verba hæc 1. Joannis epistolæ: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est*: quorum tamen Optatus in libro 4. ne quidem meminit. 4. Quia hic liber 7. in editione Germanica præteritus fuit, adeoque in manuscriptis deerat, quibus Cochlæus usus est. 5. Quia sub finem hujus libri 7. retractatur causa Macharii, & inepte repetuntur quæ ab Optato tractata fuerant *libro* 3. quo fit ut utraque Balduini, & quæ post ipsum secuta est editio, ea detraxerit & deleverit quasi *temere repetita*

* *Quod excurrit*, id est *eo amplius*, vel *plus minusve*: modus loquendi apud Africanos usitatus, quo utitur Augustinus, *lib.* 7. *de baptismo*, *c.* 7.

petita & inepte addita : quamvis Balduinus fateatur se hæc reperisse in duobus manuscriptis Esspensæi & Macerei, quibus usus est.

Balduinus tamen, Baronius, Bellarminus, & Albaspinæus hunc 7. librum pro genuino habent : eorumque opinio his argumentis firmari potest. 1. Quia hic liber extat in tribus manuscriptis exemplaribus, quibus Balduinus usus est. 2. Quia stilus idem est, qui in cæteris libris. 3. Quia res ipsæ, quæ in hoc septimo libro tractantur, conveniunt cum rebus aliorum sex librorum. 4. Quia conferenti nonnulla Scripturæ sacræ loca, quæ & in hoc 7. libro & in aliis laudantur, apparebit auctorem hujus libri septimi eadem Scripturæ translatione, qua Optatus, usum esse. Optatus vero usus est translatione omnino sibi speciali, longeque alia, quam fuerit illa, qua vel Tertullianus vel Cyprianus vel Arnobius vel Augustinus in eadem Africa usi sunt.

Ad Hieronymi auctoritatem Bellarminus *in catalogo* respondet in librum S. Hieronymi irrepsisse errorem in numeris, & pro *sex* legendum esse *septem libros :* quæ quidem conjectura forte afferri posset, si de unico Hieronymi contextu ageretur. Sed quid respondendum ipsi Optato, qui universum opus non nisi in sex libros partitur, suum cuilibet argumentum proponens?

Ad 2. Balduinus conjicit hunc 7. librum *esse scriptum post editos sex superiores* : quo fit ut Optatus in operis sui partitione non meminerit hujus libri 7. Verum si Optatus hunc 7. librum sex superioribus jam editis adjecit, cur Hieronymus Optati opera recensens hunc 7. librum præteriit? Illum igitur eodem tempore, quo sex priores, ab Optato compositum existimo ; sed ab eodem Optato non fuisse a sexto distinctum, sed a quodam inferioris ætatis exscriptore, qui sextum librum in duos partitus est. Septimus enim totus est in una objectione solvenda, quæ huic divisioni occasionem præbere potuit. Eo modo facile satisfit duobus prioribus objectis.

Ad 3. respondeo mendum irrepsisse, & pro *quarto libro*, legendum esse *secundo libro*, in quo Optatus citatam Joannis sententiam exponit.

Ad 4. respondeo hunc septimum librum fuisse quidem præteritum in editione Germanica, sed extare in tribus codicibus, quibus Balduinus usus est.

Ad 5. respondeo, quod de causa Macharii temere hic repetitum, & inepte additum, atque assutum fuerat ad finem hujus libri 7. excerptum fuisse ex fine libri 3. quare a Balduino jure merito detractum & deletum fuisse ; præsertim cum hæc additio, eaque futura in Tiliano codice desit.

Fragmentum vero, quod extat ad finem ejusdem libri 7. transpositum fuisse & pertinere ad finem libri 3. apparet tum ex causa Macharii, de qua Optatus in tertio libro differit, & cujus tractatum in hoc

fragmento prosequitur, tum ex eo quod testetur se, " paulo ante me-
" moraſſe (exemplum Phinees) qui ab ipso Deo pro homicidio lau-
" dari meruit. " Homicidii vero, propter quod Phinees a Deo laudatus est, mentionem facit libro tertio & non alibi.

His præmissis videamus quid ex his Optati libris ad institutum nostrum colligi possit.

Primus locus habetur *lib. 2. ultra medium*, ubi Optatus duo miracula refert, quorum alterum eucharistiam respicit, alterum chrisma, quo neophyti confirmantur. Donatistæ enim, ut qui nullum in ecclesia catholica sacramentum valere contenderent, eucharistiam a catholicis consecratam dabant canibus, & chrisma ab illis benedictum effundebant. Deus autem utriusque sanctitatem duobus miraculis, quæ ob Optato his verbis referuntur, testatus est. " Ut omnia, inquit, sacrosancta su-
" pra memorati vestri episcopi violarent, jusserunt eucharistiam cani-
" bus fundi: non sine signo divini judicii. Nam iidem canes accensi
" rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, den-
" te vindice, tanquam ignotos, & inimicos laniaverunt. Ampullam
" quoque chrismatis per fenestram, ut frangerent, jactaverunt. Et cum
" casum adjuvaret abjectio, non defuit manus angelica, quæ ampullam
" spiritali subvectione deduceret: projecta casum sentire non potuit:
" Deo muniente, illæsa inter saxa consedit. " Quid, quæso, adversarii divino testimonio respondebunt?

Secundus locus habetur *sub finem libri quarti*, ubi Optatus hæc psalmi 40. verba, *Oleum peccatoris non unget caput meum*, de Christo intelligit, qui " Patrem deprecatus est, ut non ungeretur ab homine,
" sed ab ipso Deo Patre. " Cum enim homo sit peccator, non debuit Christus ungi ab homine, sed a Deo, juxta illud psalmi 44. *Unget te Dominus Deus tuus oleo exultationis aliter a consortibus tuis.* "
" Consortes (Christi) fuerant Judæorum sacerdotes & reges, quos sin-
" gulos unctos ab hominibus constat. Sed Filius a Patre, Deus a Deo
" erat ungendus. " Filii vero petitionem complevit Pater in Jordane, quando super ipsum a Joanne baptizatum audita est vox Patris æterni, & Spiritus sanctus super ipsum descendit. Ubi notat Christum prius a Joanne baptizatum fuiſſe, quam cœlis apertis ungeretur a Patre, audiretur vox Dei Patris, & Spiritus sanctus descenderet: quia jam tum ordinabantur, quæ deinde in baptismate complenda erant; prius enim baptizatur catechumenus, deinde ungitur & manus impositionem accipit, denique Spiritus sanctus super ipsum descendit. Is est sensus horum verborum Optati. " Quia nemo non est peccator, nisi solus Deus;
" ideo Filius ejus timuit oleum hominis, quia fœdum erat, ut Deus
" ab homine ungeretur. Ideo deprecatur Patrem, ut non ungatur ab homine, sed ab ipso Deo Patre ... Quod Filius petiit, complevit Pater in Jor-
" dane. Quo cum venisset Filius Dei, ... descendit in aquam, non quia
" erat quod in Deo mundaretur, sed venturum oleum aqua debuit an-

" tece-

„ tecedere ad mysteria initianda & ordinanda & implenda baptismatis: „ lotus cum in Joannis manibus haberetur, secutus est ordo mysterii, „ & complevit Pater, quod rogaverat Filius, & quod nuntiaverat Spi- „ ritus sanctus : apertum est cœlum Deo Patre ungente; spirituale o- „ leum statim in imagine columbæ descendit, & insedit capiti ejus, „ & perfudit eum, unde cœpit dici Christus, quando unctus est a Deo „ Patre : cui ne manus impositio defuisse videretur, vox audita est Dei „ de nube dicentis, *hic est Filius meus* &c.

Dallæus *lib.* 2. *cap.* 21. concedit antiquitatem Confirmationis ex hoc loco inferri, sed contendit chrismationem & manus impositionem ex mente Optati fuisse partes & ritus baptismi, quia utramque Optatus recenset inter ea, quæ a Domino in baptismo suo initiata, ordinata, & impleta sunt. Initiata vero, ordinata, & impleta tunc a Domino fuisse Optatus ait mysteria futuri baptismatis, quod ipse instituturus erat.

Refellitur. Si quidem cum Optatus unctionem & manus impositionem ad mysteria baptismatis refert, per has voces, *mysteria baptismatis*, non significat unctionem & manus impositionem ad baptismum pertinere tanquam partes & ritus illius : sed, vel considerat baptismum secundum morem, quo tunc temporis administrari solebat, scilicet conjunctim cum Confirmatione, ita ut baptismatis mysteria censeantur non solum ea quæ sunt de ratione intrinseca baptismi, sed etiam illa quæ una cum baptismo solebant conferri : vel sub eo nomine Confirmationem involvit, quia Confirmatio est complementum & perfectio baptismatis, quod Optatus significare voluit vocibus istis, *ad mysteria implenda baptismatis*. Sane Optatus *libro* 7. attribuit unctioni esse collativam gratiæ sanctificantis, quod proprium est sacramenti, non autem convenit puro ritui ac cæremoniæ ab hominibus excogitatæ : deinde *in eodem libro* 7. Optatus aperte loquitur de unctione tanquam de sacramento distincto a baptismate : *rebaptizastis*, inquit, *iterum unxistis*. Hæc clariora fient ex discussione libri 7.

Tertius locus habetur sub finem libri 7. ubi Optatus exponens hæc verba Salomonis, *Muscæ morituræ exterminant olei suavitatem* : quæ quidem Donatistæ catholicis exprobrabant, quasi olei seu chrismatis confirmatorii suavitatem corrumperent : illudque opprobrium in ipsos retorquens, quatuor præstat. Primum quidem explicat, quid *olei* nomine intelligatur. 2. Quid sit hæc olei suavitas, quomodo conficiatur, qualis sit ejus virtus & efficacia. 3. Ostendit hanc olei sacri suavitatem a catholicis corrumpi non posse. 4. Probat illam ab ipsis Donatistis corrumpi. Textum, quia prolixior est, omittemus : incipit ab his verbis : " Aliquid ex vobis volentes nos populis &c. & definit his verbis : " Nec in futuro seculo.

Circa primum, ait *olei* nomine intelligi hunc sacrum liquorem, qui ex nomine Christi conditur, & ita conditus vocatur *chrisma*. " Oleum, „ in-

„ inquit, nominant, illum ſcilicet liquorem, qui ex nomine Chriſti
„ conditur : quod *chriſma*, poſtquam conditum eſt, nominatur.

Circa ſecundum, ait olei ſuavitatem confici virtute nominis Chriſti, eamque ex condimento nominis Chriſti cum oleo effluere. " Oleum, „ inquit, ſuave eſt, dum de nomine Chriſti conditur : .... ſuavitas „ de confectione .... Si apud vos, (o Donatiſtæ) putatis eſſe con„ fectionem, (hoc eſt conſecrationem) quæ det oleo ſuavitatem : eſt „ apud vos oleum & ſuavitas, ... oleum antequam a nobis conficia„ tur, (hoc eſt conſecretur) tale eſt, quale natum eſt : confectum „ ſuavitatem ex nomine Chriſti accipere poteſt. " Deinde aſſerit eam eſſe hujus ſuavitatis olei virtutem, ut " cutem conſcientiæ molliat, ex„ cluſa duritia peccatorum : animum innovet lenem ſedem Spiritui ſancto „ paret, ut invitatus illic, aſperitate fugata, libenter inhabitare digne„ tur; condiat mores ; & incendat lumen mentis ad ſalutarem & ve„ ram intelligentiam. " Exponit ille, ut apparet, olei ſacri ſpiritalem virtutem comparate ad effecta olei uſualis; ita ut oleum ſacrum eoſdem in anima, quos oleum uſuale in corpore effectus præſtet.

Circa tertium, oſtendit hanc olei ſacri ſuavitatem a catholicis corrumpi ſeu profanari non poſſe. Oleum enim vel a Donatiſtis vel a catholicis conſecratum eſt. Catholici vero non corrumpunt ſuavitatem olei a Donatiſtis conſecrati; quia unctionem ab illis factam non iterant : neque corrumpere poſſunt ſuavitatem olei a ſeipſis conſecrati : omnis enim corruptio confectionem, & profanatio conſecrationem ſupponit. Sed Donatiſtæ docent oleum ſacrum non poſſe confici a catholicis. Doceant igitur neceſſe eſt illud non poſſe a catholicis corrumpi.

Circa quartum, probat ſuavitatem olei a catholicis conſecrati, corrumpi a Donatiſtis ; quia Donatiſtæ catholicos ad ſe tranſeuntes iterum baptizant, & iterum ungunt. " Vos, inquit, exterminaſtis in re„ baptizatione ſuavitatem olei illius, quod in nomine Chriſti confe„ ctum eſt ... Vos exterminaſtis rem, ubi oleum fuit & ſuavitas ... „ ſeduxiſtis homines; rebaptizaſtis, iterum unxiſtis : proh dolor! ... „ exterminaſtis quod fuerat de nomine Chriſti confectum. " Denique ſubjicit hanc olei corruptionem ſeu profanationem " eſſe peccatum, „ quod non habet indulgentiam, quia peccatum eſt in Spiritum ſan„ ctum, quod non remittetur, nec hic, nec in futuro ſeculo.

Ex his colliges, 1. quod oleum conſecraretur, & conſecratum diceretur *chriſma*. 2. Quod conficeretur in nomine Chriſti, & ex nomine Chriſti cum oleo conditum eſſet. 3. Quod chriſma ſic confectum virtutem haberet emolliendi duritiem conſcientiæ, animam innovandi ; condiendi mores, incendendi lumen mentis, parandi ſedem Spiritui ſancto, & efficiendi ut idem Spiritus in nobis libenter inhabitet. 4 Quod hujus chriſmatis unctio baptiſmum jam completum præſupponeret, *rebaptizaſtis iterum unxiſtis*. 5. Quod nefas eſſet hanc unctionem, ſicut

ficut & baptifmum iterari. 6. Quod hæc iteratio crimen effet adeo grave, ut peccatum effet in Spiritum fanctum.

OBJICIT Antonius de Dominis *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 17. Optatus retorquet in Donatiftas id, quod ipfi catholicis opponebant, eos fcilicet effe mufcas morituras, quæ corrumpunt unguenti fuavitatem : idque probat, quia Donatiftæ catholicos ad fe venientes rebaptizant, & in ea rebaptizatione olei fuavitatem exterminant. Cum igitur ait *rebaptizaftis, & iterum unxiftis*, putat unctionem illam effe partem baptifmi; alioquin fufficeret Donatiftis objicere, quod unctionem iterarent : fruftraque adderetur, quod rebaptizarent. Quomodo enim Donatiftæ unguenti fuavitatem poterant in rebaptizatione corrumpere, fi unguentum illud ad baptifmum nihil attineat.

RESPONDEO, Optatum oftendere Donatiftas corrumpere unguenti fuavitatem, quia chrifmatis unctionem repetebant in iis, qui ab ecclefia recedebant : meminit vero rebaptizationis, aitque quod in rebaptizatione olei fuavitatem exterminarent, quia continenter ungebant quos rebaptizabant, non autem quod hæc unctio pars effet baptifmi.

OBJICIT 1. Dallæus *lib.* 2. *cap.* 21. Optatum, more Patrum folemni, id fignis tribuere, quod illa non quidem operantur, fed tamen fignificant, dum ait chrifma animum lenem efficere, afperitatem fugare &c. Hæc enim ipfius baptifmi vere effecta funt. Quæ vero baptifmus fimul ac femel efficit, eorum ordinem ac difpofitionem ordo rituum, quibus illa effecta adumbrantur & fignificantur, oftendit : nimirum 1. peccata dilui; tum hujus gratiæ dono animum lævigari ac leniri : denique cœleftia Spiritus chrifmata accipi.

RESPONDEO Patres docere figna fpeculativa fignificare & non operari; fignis vero practicis tribuere quod fignificent & fimul operentur. Atqui unctio & manus impofitio funt figna practica Optato; quia de illis eodem modo loquitur, quo de aqua baptifmali, cui delictorum emundationem attribuit, quam fignificat & facit.

Dallæus fubjungit baptifmi effectum effe, animum innovare lenem, & dare charifmata cœleftia. Sed probare deberet, ita vifum fuiffe Optato. Putavit enim Optatus, quod & Tertullianus aliique nonnulli cum eo fenfiffe videntur, baptifmum quidem remittere peccata, fed Confirmationem lævigare animam, eique charifmata tribuere.

Permiffo tamen, non conceffo, quod Optatus voluerit gratias & charifmata *fupra* memorata conferri per lavacrum : Refpondeo alias per lavacrum & alias per Confirmationem gratias adminiftrari.

Jam vero quod id Optatus adftruxit, animam lævigari & leniri per unctionem, Spiritum vero fanctum defcendere in animam lenem per manus impofitionem; fi quis in ea fit fententia, quæ docet folam manuum impofitionem Confirmationi effentialem effe : dicendum eft unctionem lævigare & lenem animam reddere difpofitive feu præparatorie. Si quis vero exiftimet unctionem perinde ac manus impofitionem

 Con-

Confirmationi essentialem esse, respondendum est utriusque eumdem effectum esse, ita tamen ut aliquid unctioni, & aliquid manus impositioni tribuatur per quamdam appropriationem: quemadmodum sancti Patres immersioni baptismali attribuunt, quod baptizatus peccato moriatur: emersioni vero, quod in vitæ novitatem resurgat.

OBJICIT 2. chrismationem, quam alii Patres, vel ad mysticum sacerdotium, regnumque, ut Tertullianus; vel ad eorum, quæ in baptismo pacta sunt, confirmationem, ut auctor constitutionum apostolicarum; vel ad sepulturæ dominicæ recordationem, ut auctor quæstionum orthodoxarum apud Justinum referunt: Optatus eo vult pertinere, ut animum lenem efficiat. Hæc vero tam multiplex interpretationis varietas clamat unctionem illam non divini, sed humani esse instituti.

RESPONDEO 1. argumentum nullum esse apud eos, quibus unctio nihil attinet ad Confirmationis essentiam. 2. Unius ejusdemque rei a Christo institutæ plures rationes mysticæ reddi possunt, quemadmodum apparet de calice eucharistico, de aqua baptismali & aliis.

§. 5. *Concilium II. OEcumenicum.*

CONcilium Constantinopolitanum, quod sedente Damaso, & imperante Theodosio magno celebratum est anno 381. omnes hæreticos extra ecclesiam baptizatos, (nec enim loquitur de iis qui in ecclesia baptizati, a fide recesserunt) *canone* 7. in duo genera dividit. Primum eorum est, qui baptismum extra ecclesiam valide susceperunt, nempe Arianorum, Macedonianorum, Sabbatianorum, Novatianorum, Quartodecimanorum, & Apollinaristarum, quos sic ex antiqua consuetudine recipiendos docet, " dantes quidem libellos, & omnem " hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei catholica " & apostolica ecclesia: & signatos sive unctos primum sancto chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures: & eos " signantes dicimus, Signaculum doni Spiritus sancti " Alterum genus eorum est, quorum baptismus ab ecclesia judicatur invalidus videlicet Eunomianorum, Montanistarum, & Sabellianorum, quos ideo ad ecclesiam redeuntes jubet per baptismum recipi, perinde ac si græci seu gentiles essent.

In priori autem reconciliatione sermonem esse de vero Confirmationis sacramento docet Jocobus Goar *in notis ad officium sancti baptismatis num. 31. pag. 368.* " Græcos, inquit, necesse est asserere verum, " & perfectum Confirmationis sacramentum, chrismatis unctione velut materia proxima, & verborum σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου " forma constans, penes se semper habuisse: ita concilium Constantinopolitanum II. & Trullanum *superius* citata, quæ si veram Confirmationis formam non protulerint, nulla jam in oriente superest " Confirmatio, nullum illius fundamentum, nulla de illo fides. "

Hacte-

Hactenus Goarius: cui Joannes Morinus consentit *lib. 9. de pœnitentia, cap. 9. num. 6. & 7.* " Animadvertet lector, inquit, in priore recon-
„ ciliatione purum putum adhiberi Confirmationis, ut in oriente ad-
„ ministrari solet sacramentum, non modo materialiter, ut ajunt, sed
„ etiam formaliter. Nec enim alia materia Græci utuntur, aut unquam
„ usi sunt, quam τῷ μύρῳ, hoc est unguento ex oleo, balsamo, aliis-
„ que pluribus odoribus composito, & variis orationibus consecrato:
„ aut alia verborum formula, quam ista, σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος
„ ἁγίου. Ungere etiam semper soliti sunt (cum hoc sacramentum ad-
„ ministrant) easdem corporis partes, quas hic numerari legis. Deinde
huic cæremoniæ eamdem vim tribuunt ad reconciliandos Deo & eccle-
„ siæ hæreticos quorum ratus est baptismus, quam baptismo ad catechu-
„ menos Deo conciliandos, & ecclesiæ incorporandos. Denique si hæc
„ cæremonia non sit efficax, sed nudus ac simplex ritus, mira sane
„ res est, & stupenda, quod in negotio tanti momenti, de quo in
„ ecclesia tamdiu altercatum est, unius cæremoniolæ tantum mentio-
„ nem faciant, efficacis vero & salutaris medicinæ nusquam. His ad-
„ de, quod Græcorum ritualia antiquissima, antiqua, & recentia,
„ quæ sigillatim sacerdotes, & pontifices docent qua ratione sacramen-
„ ta & divina officia celebrare debeant, nihil aliud ad illos hæreticos
„ reconciliandos præscribant. Hunc igitur ritum admittendi hæreti-
„ cos, eosque purgandi, & sanctificandi, maximi momenti fuis-
„ se plane necessarium est, non autem simplicem, & inefficacem cæ-
„ remoniam.

Confirmatur 1 Sacramentum nihil aliud est, quam materia, & forma sacramentalis. Ergo præscribitur ibi Græcorum Confirmatio, ubi præscribitur eadem materia, eademque verborum formula, quam Græci in Confirmatione adhibere solent. Sed Patres Constantinopolitani eamdem materiam, & formam nonnullis hæreticis in prioris parte canonis præscribunt, quam Græci recens baptizatis in Confirmatione conferunt, quemadmodum apparebit citata canonis 7. verba conferenti cum modo Confirmationis administrandæ in rituali Græcorum præscripto, *cap. de officio sancti baptismatis, editionis Goarii, pag.* 556. ubi modus ita præscribitur. " Et oratione hac terminata, (per quam
„ scilicet baptizatus unicam albam indutus est) baptizatum sancto un-
„ guento ungit, crucis signum faciens in fronte, & in oculis, & in nari-
„ bus, & in utraque aure, & in pedibus; dicens, Signaculum doni Spi-
„ ritus sancti. Amen.

Confirmatur 2. Patres hoc canone sanciunt, ut Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani &c. per eamdem frontis unctionem admittantur. Sed unctio, per quam admittebantur Novatiani, erat confirmatoria ex Theodoreto *lib. 3. de hæret. fabul.* " Novatiani, inquit,
„ iis, qui ab ipsis inunguntur sacrum chrisma præbent: quocirca eos
„ etiam qui ex hac hæresi corpori ecclesiæ conjunguntur, benedicti Pa-
„ tres

„ tres ungi jusserunt. " Quibus verbis Theodoretus ad canonem illum, de quo nunc agimus, alludit.

CONFIRMATUR 3. Canon ille septimus secundæ synodi in synodo Quinisexta, seu Trullana *can.* 95. repetitus & confirmatus est; nihilque in eo, quod ad præfatos hæreticos attinet, adjectum, imminutum, aut explicatum. Sed in confesso est apud Græcos, ritum illum suscipiendi hæreticos, qui *can.* 95. Trullano præscribitur, unctionem esse confirmatoriam: quemadmodum apparet *ex libro* 5. *juris Orientalis*, ubi Marcus, patriarcha Alexandrinus, multa sciscitatur Balsamonem patriarcham Antiochenum: interrogatio vero vigesima nona est, qua ratione Nestoriani, Jacobitæ, & alii hæretici recipi debeant? quid autem Marco respondet Balsamon? Nihil aliud illi, quam canonem 95. in Trullo proponit, quem ideo prope integrum repetit; ac tandem responsum suum his verbis concludit: "Itaque juxta canonis hujus tenorem alii quidem hæretici lavacro sanctificantur, alii autem sacro unguento consecrantur.

CONFIRMATUR 4. ex formula recipiendi hæreticos, quæ in rituali Græcorum refertur, *editionis Goarii pag.* 883. & apud Morinum *de pœnitentia lib.* 9. *cap.* 9. *num.* 13. Hæc enim eorumdem hæreticorum mentionem facit, quorum canon septimus; eumdem modum ipsos recipiendi præscribit, quem canon septimus, & iisdem verbis incipit, quibus canon septimus ". Arianos quidem & Macedonianos, & Sabbatianos & Novatianos, qui se ipsos PUROS dicunt, & Quartodecimanos sive Tetraditas & Appollinaristas recipimus, dantes libellos, & anathematizantes suam, omnemque aliam hæresim non sentientem ea quæ sentit sancta catholica & apostolica Dei ecclesia: qui postea signantur sive unguntur sancto unguento. " Quæ sunt ipsissima verba canonis 7. unctio igitur eadem utrobique præscribitur. Sed formula aperte innuit hanc unctionem esse sacramentalem & confirmatoriam: ait enim eam esse *sigillum divini unguenti*, *adventum Spiritus sancti*, & *sigillum sancti mysterii*: illam ait esse per quam quis redditur perfectus servus Christi, hoc est perfectus christianus: addit eamdem unctionem esse, qua neophyti unguntur; eamdemque verborum formam, quæ super neophytos pronuntiatur: " Post hæc, inquit, ungit eum unguento sicut neophytos, eamdem super ipsum formulam pronuntians. Denique quemadmodum neophytus, sic hæreticus ita unctus, participatione venerandi corporis, & sanguinis Christi reficitur, & mandatum accipit septem diebus carnem non comedere, neque vultum lavare, sed sicut baptizati solent, ita omnino se gerere septem illis diebus.

Cæterum hæc formula recipiendi hæreticos antiquissima est, eaque legitur & in antiqua collectione regia, quam Petrus de Marca ante annos octingentos consarcinatam asserit *in notis ad can.* 28. *Claramont.* (scribebat hæc ad annum 1643.) & in antiquissimo Euchologio Bar-

berino

berino Sancti Marci, quod Leo Allatius ante octingentos annos exaratum, & Joannes Morinus " annorum octingentorum canitie vene-
" randum esse asserit *lib. 9. de pœnitent. cap. 9. numer. 9.* atque adeo exaratum fuit ad annum 850. Opus enim *de pœnit.* Morinus edidit anno 1651. Hæc tamen formula longe antiquior videtur Euchologio Barberino: recentiores enim hæretici, quorum illa meminit, sunt Eutychiani, qui in Concilio Chalcedonensi damnati fuerunt anno 451.

§. 6. S. Pacianus.

PAcianus, Barcinonensis episcopus, cujus filio Dextro S. Hieronymus suum *de scriptoribus Ecclesiasticis* catalogum inscripsit, vixit sæculo quarto, & eodem ultima senectute confectus obiit, imperante Theodosio magno. Scripsit ille ad Sympronianum Novatianum epistolas tres contra Novatianos. Sub finem vero primæ epistolæ probat in ecclesia superesse potestatem remittendi peccata, quia Christus dixit Apostolis Matth. cap. 16. *Quæ ligaveritis in terris, ligata erunt in cælis* &c. Novatianis vero respondentibus hæc dicta fuisse solis apostolis, ideoque hanc potestatem solis apostolis concessam fuisse, & in eis desiisse, probat ille hanc consequentiam nullam esse; alioquin pari modo concludi posset, quod solis apostolis liceret baptizare, & dare Spiritum sanctum; quia totum hoc non aliis quam apostolis imperatum est. " An tantum ligare ac solvere solis apostolis licet? Ergo &
" baptizare solis licet, & Spiritum sanctum dare solis, & solis gen-
" tium peccata purgare; quia totum hoc non aliis, quam Apostolis
" imperatum est. " Quod si lavacri & chrismatis potestas, licet solis Apostolis concessa, per eos tamen descendit ad episcopos; quanto magis ligandi & solvendi potestas; quia posse baptizare, & chrismate ungere, potestas est majorum charismatum, quam posse ligare, & solvere. " Si ergo, inquit, & lavacri & chrismatis potestas, majo-
" rum longe charismatum, ad episcopos inde descendit: & ligandi
" quoque jus adfuit, atque solvendi. " Unde colligit baptizandi, chrismandi, & peccata remittendi potestatem non fuisse ab hominibus indultam Episcopis, neque ab Episcopis usurpatam, sed Apostolis a Christo concessam, & per Apostolos defluxisse ad Episcopos. " Er-
" go, inquit, nec chrisma, nec baptisma, nec criminum remissio
" sanctæ potestati ejus (scilicet episcopi) indulta est; quia nihil
" propria usurpatione mandatum est, totumque id ex Apostolis jure
" defluxit " Pacianus igitur ungendi sive chrismandi potestatem in Episcopo agnoscit: eam distinguit a potestate baptizandi: ei concedit virtutem dandi Spiritum sanctum: eam æquiparat utrique facultati baptizandi, & peccata remittendi: eam asserit a Christo institutam, a Christo concessam Apostolis, & per eos ad Episcopos defluxisse.

Un-

Unctionem quoque sacramentalem & manus impositionem paucis indicat *epistola* 2. post medium, ubi Sympronianum qui simulabat velle se erudiri, seque paratum esse ad schisma deserendum, modo suis dubiis satisfieret, sic alloquitur: " Utinam esset, quod doceri velle te „ dicis; jam ipsa tibi manibus meis sancti Spiritus unguenta suggere„ rem. " Sympronianо igitur, modo sincere vellet erudiri Pacianus promittebat se manus impositionem, sanctique Spiritus unctionem collaturum. Novatiani quippe baptizatis Confirmationem non adhibebant.

Ejusdem Confirmationis meminit *epistola* 3. post initium, ubi eumdem Sympronianum ita alloquitur: " Expectemus quid objicias, quid „ loquaris. Proponis Ecclesiam esse populum ex aqua & Spiritu san„ cto renovatum, " id est renatum, regeneratum, & vitali regeneratione vivificatum: ita Sympronianus objiciebat: cui Pacianus: Recte quidem: " sed vestræ plebi, unde Spiritus, quam non consignat un„ ctus sacerdos? (Novatiani quippe Confirmationis signaculum non „ conferebant:) Unde aqua (nimirum salutaris, vitalis & vivifica„ trix) quæ a matrice (hoc est ab Ecclesia, quam apostoli fundave„ runt) discessit? Unde innovatio, quæ cunabula pronubæ pacis ami„ sit. " Novatiani enim statim ab initio pacem violarunt, seseque a reliquis fidelibus schismate superaverunt.

Denique in sermone *de baptismo* ad fideles & catechumenos, ultra medium, postquam dixit Christum nuptias cum Ecclesia iniisse: ei copulatum fuisse, dum humanitati in utero virginis conjunctum est: & ex his nuptiis nasci christianos, quorum conceptionem & nativitatem ibi describit, asserens novum hominem " Christo parente in alvo ma„ tris Ecclesiæ concipi: Christi semen esse Dei Spiritum, quo adve„ niente desuper, nostrarumque animarum substantiæ superfuso & ad„ mixto, visceribus matris inolescimus: fontem esse partum, & par„ tu fontis, manibus sacerdotis, obstetricis vice fungentis, christianum „ effundi, fide tamen in omnibus pronuba: subjicit: Hæc autem com„ pleri alias nequeunt, nisi lavacri & chrismatis & antistitis sacra„ mento; lavacro enim peccata purgantur: chrismate sanctus Spiritus „ superfunditur: utraque vero ista, manu & ore antistitis impetra„ mus; atque ita totus homo renascitur & innovatur in Christo, ut „ sicut Christus resurrexit a mortuis, sic & nos in novitate vitæ am„ bulemus, id est, ut depositis vitæ veteris erroribus, novos per Spi„ ritum mores sequamur in Christo, fidem, pudicitiam, innocentiam, „ castitatem. " En chrismatis unctionem, per quam Spiritus sanctus superfunditur, manu antistitis adhibita.

Sol-

Solvuntur objectiones Dallæi.

Dallæus nihil habet quod adversus primum & secundum locum objiciat, sed multa proponit adversus postremum *lib.* 2. *cap.* 21. quibus ille Pacianum suum esse contendit. Antequam vero ejus objecta diluamus, specialem Paciani mentem circa Confirmationem præmittamus necesse est: nec enim ille in explicando hujusce sacramenti effectu idem sentire mihi videtur, quod cæteri Patres; quin etiam Patres ipsi inter se non consentiunt.

Patres igitur ad tres classes revocari possunt. Alii putant in baptismo non solum peccata remitti, sed etiam conferri Spiritum sanctum, ita tamen ut major Spiritus sancti plenitudo in Confirmatione conferatur: ita sanctus Hieronymus *in dialogo adv. Lucifer. cap.* 3. *&* 4. auctor anonymus Cypriano æqualis vel suppar in tractatu *de baptismo*, & alii, qui existimant peccatorum remissionem fieri non posse sine infusione Spiritus sancti. Alii vero sentiunt peccata quidem in baptismo remitti, non tamen conferri Spiritum sanctum, sed ablutione delictorum in baptismo concessa viam præparari ad Spiritum sanctum in Confirmatione recipiendum; ita tamen, ut baptizatus dicatur ex aqua & Spiritu sancto regeneratus, licet personam Spiritus sancti nondum in Confirmatione susceperit: ita Irenæus, de quo *pag.* 76. Tertullianus, de quo *pag.* 126. Alii denique volunt 1. in baptismo peccata quidem dimitti, non tamen dari Spiritum sanctum. 2. Spiritum sanctum non nisi in Confirmatione conferri. 3. Eum, qui baptizatus est, non esse regeneratum, donec in Confirmatione Spiritum sanctum acceperit: tum quia Christus dixit, *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*; regeneratio igitur non solum aquam, sed etiam Spiritum sanctum includit: tum quia qui regeneratus est, vivit vitam divinam; Spiritus vero sanctus christianum vivificat: ita Pacianus, & ante ipsum forte Optatus post ipsum vero forsitan Chrysostomus, Isidorus Hispalensis, & Rabanus Maurus. Apparet enim *ex primo, secundo, tertio & quarto textu*, Pacianum Spiritum ab aqua, chrisma a lavacro, & Confirmationem a baptismo distinguere. 2. *Ex iisdem quatuor textibus* apparet Pacianum lavacro tribuere purgationem peccatorum, chrismati vero infusionem Spiritus sancti. 3. Docet in sermone ad fideles & catechumenos, eum non esse regeneratum, qui non accepit Spiritum sanctum. " „ Neque enim, inquit, genitus a Christo videbitur, qui Spiritum ip- „ se non recepit. " Et post nonnulla ait hanc regenerationem " com- „ pleri non posse, nisi lavacri & chrismatis & antistitis sacramento; „ lavacro enim &c." 4. Apparet *ex tertio textu citato* ibi non esse Spiritum sanctum, ex quo regeneratur homo, ubi non est signaculum Confirmationis, quod Spiritum illum adducat. Eamdem ante Pacianum opinionem amplexus fuerat, sive Cyprianus, sive quicumque alius fuerit,

rit, adversus quem auctor anonymus, de quo *supra*, *pag.* 85 tractatum suum *de baptismo* composuit; hanc enim adversario suo doctrinam impingit. Denique hanc Cypriani mentem fuisse existimat Petrus Aurelius *in orthodoxo* adversus Jacobum Sirmundum. Recole quæ dicta sunt *pag.* 77. *& seq.*

Cæterum hæc Paciani doctrina Dallæo minime suffragatur. Dallæus enim asserit chrismationem esse baptismi partem & cæremoniam: Pacianus vero chrisma a lavacro seu baptismate distinguit 1. 2. 3. *&* 4. *textu*. Dallæus ait hanc chrismationem esse ritum humanum: Pacianus autem illam a Christo institutam docet *in primo textu*. Dallæus ait illam esse ritum simplicem: Pacianus contra illam baptismo & pœnitentiæ sacramento æquiparat *in primo & quarto textu*; quin etiam docet illam pœnitentiæ sacramento majorem esse, *in primo textu*. Denique Dallæus ait illam esse ritum inefficacem; sed Pacianus ei ascribit effusionem Spiritus sancti *ex* 1. *&* 4. *textu*.

Jam veniamus ad objecta Dallæi, eaque paucis referamus.

OBJICIT 1. Paciani sermo inscribitur *de baptismo*. Quæcumque igitur in eo differit, pertinent ad baptismum vel tanquam partes, vel tanquam ritus illius.

RESPONDEO 1. incertum esse, an titulus ille a Paciano, vel ab amanuensi, vel etiam a typographo præfixus fuerit. 2. Negatur consequentia; sufficit enim ad hunc titulum, ut in eo sermone præcipue agatur de baptismo & de iis quæ ad baptismum attinent. Recole quæ dicta sunt *pagin.* 56. *& seq. object.* 9. ubi de libro Tertulliani *de baptismo*.

OBJICIT 1. Pacianus in ipso limine sic præfatur; "Aperire desidero qualiter in baptismo nascamur, & qualiter innovemur." At chrisma inter cætera censet, quibus nascimur & innovamur, quemadmodum apparet *ex ultimo textu relato*. Igitur chrisma pertinet ad baptismum.

RESPONDERI 1. posset Pacianum hic usurpare baptismum, non quidem secundum se, sed secundum morem, quo tunc temporis administrari solebat, scilicet conjunctim cum Confirmatione. Responderi 2. posset nativitatem alio sensu propriam esse baptismi, & alio sensu Confirmationis. Baptismo renascimur, sed Confirmatione plenitudinem nativitatis & regenerationis consequimur; quia in Confirmatione conceditur plenitudo Spiritus sancti, per quem vivificamur. Idem dici debet de innovatione seu novitate vitæ. Baptismo innovamur, sed Confirmatione plenitudinem innovationis consequimur. Hinc S. Thomas, quem certe nemo negaverit Confirmationis sacramentum a baptismo distinxisse, *in cap. 6. epist. ad Hebr.* ad hæc verba *impositionis quoque manuum*, ait manus impositionem, quæ in Confirmatione adhibetur, fieri ad renovationem, juxta illud Pauli ad Titum cap. 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti*. Vitæ igi-

igitur inchoata per baptismum, sed vita perfecta per Confirmationem conceditur. 3. Respondetur ex mente Paciani, christianum non renasci, regenerari, & innovari per aquam solam & seorsim a sacramento Confirmationis, sed per utrumque simul sacramentum, ex dictis *supra*.

INSTABIS. Ex omnium Patrum & theologorum consensu renascimur & regeneramur per solum baptismum. Sed ex Paciano renascimur & regeneramur per chrisma. Ergo chrisma est pars baptismi.

RESPONDEO 1. antecedens esse falsum. Regenerari enim idem est ac renovari, juxta illud Pauli ad Hebræos cap. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, ... & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam*. Sed ex S. Thoma, renovatio non solum baptismati, sed etiam Confirmationi convenit.

RESPONDEO 2. hic agi de Paciano, qui specialem hac in re opinionem habuit, quique manifeste distinguit chrisma a baptismate, aperteque docet christianum renasci, regenerari, & innovari per utrumque simul baptismi & chrismatis sacramentum. Neque Pacianus modo, sed & alii nonnulli veteres existimaverunt hisce verbis Christi, *nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto &c.* utrumque lavacri & chrismatis sacramentum comprehendi: quam quidem opinionem Cypriani fuisse asserit Petrus Aurelius *in orthodoxo* adversus Sirmundum: & quam Chrysostomi fuisse apparebit ex dicendis *infra*.

URGEBIS. Inde sequeretur ex mente Paciani Confirmationem esse necessariam necessitate medii: non enim cœlum ingreditur, nisi qui renatus fuerit, juxta illud Christi; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Regeneratio igitur necessaria est necessitate medii. Sed ex mente Paciani regeneramur per utrumque lavacri & chrismatis sacramentum. Utrumque igitur necessarium erit necessitate medii.

RESPONDEO hoc esse incommodum, quod auctor anonymus, Cypriano æqualis, ex illa, quam ipse impugnat, sententia deducit. Hæc sane ratiocinatio evincit falsam esse Paciani opinionem: verum ea non probat Pacianum aliter opinatum esse. De mente Paciani agitur hic, non autem de incommodis, quæ ex ejus opinione inferri possunt.

OBJICIT 3. Pacianus ad describendum totius istius ex lavacro & chrismate mysterii effectum, affert hæc Pauli verba ad Rom. 6. v. 4. *Ut quomodo Christus surrexit a mortuis, ... ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Sed Paulus his verbis nullius alterius sacramenti, præterquam unius baptismi, vim & effectum expressit. Fatendum igitur est Pacianum vel Paulinis verbis abuti, vel certe existimasse chrismationem, ad quam illa verba partim accommodat, baptismi partem aliquam esse.

RESPONDEO Pacianum verbis Pauli non abuti. 1. Quia Paulus aperte

te quidem asserit christianum mori peccato & a peccatis purgari per baptismum, sed resurrectionem ejus spiritualem seu vitæ novitatem non adeo aperte tribuit baptismo. Nempe mori peccato, tribuit morti Christi; purgari a peccatis, tribuit ejus sepulturæ: & vitæ novitatem tribuit ejus resurrectioni. Nos vero in Christi morte ait quidem esse baptizatos, & per baptismum cum illo consepultos, sed nos per baptismum cum eo resurgere diserte non asserit ad Roman. 6. vers. 4. & 5. quemadmodum nec ad Colos. cap. 2. vers. 12. in iis enim verbis epistolæ ad Colos. *Consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis*: particula *in quo* ad Christum refertur, non autem ad baptismum. 2. Cyrillus Jerosolymitanus, quem mox producturi sumus, chrismationem ait correspondere Christi resurrectioni, qui tamen chrismationem aperte distinguit a baptismate; quemadmodum & reipsa distinxit Pacianus, qui Novatianorum baptisma ut integrum suscipit, licet illis ad Ecclesiam redeuntibus chrismationem & manus impositionem ad conferendum eis Spiritum sanctum adhiberet. 3. Si D. Thomas qui certe Confirmationem a baptismo discrevit, innovationem tribuit Confirmationi; quidni Pacianus tribuere potuit, quin opus sit eo recurrere, ut ille existimaverit chrismationem esse partem baptismi? 4. Innovatio duplex est, imperfecta & perfecta: prior baptismo, posterior Confirmationi convenit: utrique vero Pacianus Pauli verba per accommodationem appropriare potuit, quin eis abusus fuerit. 5. Quia Confirmatio baptismi dona perficit, quo fit ut a Patribus baptismi effectus non raro tribuantur Confirmationi. 6. Quia Confirmatio est perfectio baptismi, eumque olim immediate consequebatur; ideo baptismus & Confirmatio, ut unum quid plerumque sumuntur. 7. Nihil repugnat quominus unus idemque effectus tribuatur diversis sacramentis: sic Ambrosius remissionem peccatorum neophytis concessam modo tribuit baptismo *lib.* 1. *de sacramentis cap.* 4. *&* 5. *& lib.* 2. *cap.* 1. *&* 4. & modo Eucharistiæ, qua neophyti statim reficiebantur *lib.* 5. *cap.* 3. Sic ille spiritalem neophytorum resurrectionem modo tribuit baptismati *lib.* 2. *cap.* 1. 6. *&* 7. modo Eucharistiæ, quam neophyti recipiebant, *lib.* 5. *cap.* 4. Denique neophyti ab auctoribus noni seculi *infra* citandis dicuntur per eucharistiæ participationem effici membra Christi, vitam habere, Christum induere, habere in se inhabitantem Deum, quæ tamen omnia baptismo conveniunt. Similiter quæ pertinent ad baptismum dici possunt de Confirmatione, licet Confirmatio a baptismo distincta sit.

§. 7.

§. 7. *Cyrillus Hierosolymitanus.*

CYrillus Hierosolymorum Episcopus, qui sub Theodosio principe obiit, scripsit in adolescentia catecheses, quarum meminit Hieronymus *in catalogo*, & quarum prima & secunda est *de baptismo*, tertia est *de Confirmatione :* quarta & quinta *de eucharistia* : quæ sunt tria sacramenta, quæ eodem die a neophytis percipiebantur. Unde apparet Cyrillum habuisse Confirmationem pro sacramento proprie dicto; quandoquidem illud in numero ponit cum baptismo & eucharistia.

Igitur *catechesi* 3. quæ tota est de Confirmatione, sex aut septem docet, quæ luculenter ostendunt illam esse sacramentum proprie dictum.

1. Quidem ait, nos *Christos* seu unctos fieri, postquam chrisma, quod est imago Spiritus sancti suscepimus. " Christi, inquit, facti estis, „ postquam sancti Spiritus imaginem recepistis.

2. Quemadmodum Spiritus sanctus descendit super Christum, postquam in Jordane baptizatus est : ita & nos prius baptizamur, deinde per chrisma recipimus Spiritum sanctum. " Christus quidem, inquit, „ cum in flumine Jordanis ablutus, fragrantia divinitatis suæ effluvia „ aquis communicasset, ascendit ex illis, & Spiritus sanctus substan„ tialiter super eum descendit, requiescens super sui similem : & vo„ bis, postquam similiter ex aquis sacri lavacri ascendistis, datum est „ chrisma, quod imaginem gerit illius, quo unctus est Christus : hoc autem est Spiritus sanctus.

3. Sicut Christus postquam crucifixus & sepultus est, resurrexit : ita & nos per baptismum in similitudinem quamdam crucifixi & sepulti, resurgimus in unctione; quod uncti eo unguento, facti sumus participes & consortes Christi.

4. " Quemadmodum panis eucharistiæ post sancti Spiritus invocatio„ nem non amplius est panis communis, sed est corpus Christi ; sic & „ sanctum hoc unguentum, non amplius est unguentum nudum, post„ quam jam consecratum est, sed est chrisma Christi, * quod adven„ tu Spiritus sancti per ipsius divinitatem energiam habet, quo frons „ & alii sensus hic symbolice inunguntur ; & corpus quidem isto „ visibili unguento perungitur, anima vero sancto, ac vivifico Spiritu „ sanctificatur. " Ad quem locum nota 1. conferri hic etiam chrisma cum eucharistia; quod argumentum est utrumque esse æque proprie sacramentum. Nota 2. unguentum consecratum habere vim sanctificandi, quod est proprium verorum sacramentorum, quæ sunt instrumenta sanctificationis. Nota 3. non solum vim habere sanctificandi, sed etiam reipsa vere animam sancto Spiritu sanctificari, cum frons, alii-

* Arcudius, aliique nonnulli legunt, ἀλλὰ Χριστοῦ χάρισμα, *sed est donum Christi.*

que sensus chrismate perunguntur. Nota 4. Cyrillum caute locutum, cum ait, panem eucharistiæ post consecrationem esse corpus Christi: unguentum autem post consecrationem non dixit esse Spiritum sanctum, ne putaretur ab ipso fingi similem transubstantiationem unguenti, qualis fit in pane: sed dixit, " non esse nudum un„ guentum, sed chrisma Christi, " habens energiam sanctificandi a Spiritu sancto.

5. Quemadmodum Christus post baptisma susceptum & descensum Spiritus sancti pugnavit cum dæmone, eumque devicit; ita & nos post baptismum, & chrismatis unctionem muniti Spiritu sancto pugnamus. "
„ Ut enim, inquit, Salvator post baptismum & illum Spiritus sancti
„ adventum, egressus in prælium, devicit adversarium: sic & vos post
„ sacrum baptisma & chrisma mysticum, induti armis Spiritus sancti,
„ adversus vobis oppositam potestatem consistatis.

6. Post unctionem istam merito nuncupamur *christiani*, cum antea, dum sola esset regeneratio, non essemus proprie digni hoc nomine. "
„ Hujus, inquit, chrismatis dono accepto merito appellamini christia-
„ ni, veram efficientes appellationem in ipsa regeneratione. Ante enim
„ quam hæc vobis gratia donata esset, non eratis proprie digni eo no-
„ mine, sed pergentes eo usque progressi estis, ut efficeremini chri-
„ stiani. " Denique Cyrillus *ibidem* dicit Joannem in sua epistola 1. cap. 2. v. 27. cum ait *: Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis ... Et unctio ejus docet vos de omnibus* : ad hoc sanctum chrisma allusisse, per quod datur Spiritus sanctus, qui docet nos de omnibus.

Expenduntur Kemnitii & Dallæi responsiones & objectiones.

KEMNITIUS primum quidem in dubium revocat, utrum Cyrilli sint illæ catecheses. Deinde ut Cyrilli auctoritatem elevet, dubitat, an non ipse aliquando erraverit in fide. Denique tanquam falsa rejicit, quæ Cyrillus asserit. Refellitur. De catechesibus enim Cyrilli nemo unquam dubitavit, earum meminit Hieronymus *in catalogo*, neque profert Kemnitius ullam rationem vel conjecturam, cur dubitandum sit. De fide autem & probitate Cyrilli extat egregium testimonium *in epist. concilii Constantinopolitani ad Damasum* apud Theodoretum *lib. 5. cap. 9.* ubi synodus œcumenica Cyrillum vehementer commendat, quod multa & varia certamina cum Arianis ob fidem catholicam gesserit. Denique solemne est hæreticis Patrum auctoritatem rejicere, catholicis eam admittere.

DALLÆUS quatuor responsiones affert, quarum I. est: Quæcumque dicuntur a Patribus, habere vim sanctificandi, ea non esse sacramenta proprie dicta. Augustinus enim *lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26.* putat, " catechumenos secundum quemdam modum suum per signum
„ Chri-

„ Christi & orationem manus impositionis sanctificari. " In ordine quoque Romano vis sanctificandi cineri tribuitur.

Refellitur. Aliud enim est sanctificare simpliciter, & aliud sanctificare secundum quid. Sacramenta vim habent sanctificandi simpliciter; ritus vero sacramentales, vim habent sanctificandi secundum quid, sive *secundum quemdam modum*, ut Augustinus *ibidem* loquitur. Atqui unctio, de qua Cyrillus, vim habet sanctificandi simpliciter; ait enim quod hæc unctio nos *Christos* efficit : " quod in unctione resurgimus „ spiritaliter : quod uncti eo unguento sumus participes & consortes „ Christi : quod corpus quidem isto visibili unguento perungitur; anima vero sancto ac vivifico Spiritu sanctificatur : quod per illud chrisma induimur arma Spiritus sancti, quibus adversus nobis oppositam „ potestatem consistamus : quod hujus chrismatis dono accepto meri- „ to appellamur & efficimur christiani.

Iisdem textibus refutatur secunda Dallæi solutio, qua respondet Cyrillum non dicere animam sanctificari per chrismatis unctionem : sed dicere tantum, animam Spiritu sancto sanctificari. Ex his enim textibus apparet id omnino falsum esse.

Tertia responsio est, quod sicut Christus, non in novo aliquo sacramento a baptismate diverso, sed in ipso baptismate vix ex Jordane egressus accepit Spiritum sanctum ; ita quoque secundum Cyrillum neophytis in ipso baptismo, non autem in sacramento a baptismate diverso Spiritus sanctus per chrisma confertur ; adeoque hæc chrismatis unctio est pars vel ritus baptismi.

Refellitur 1. Quia descensus Spiritus sancti super Christum non erat pars baptismi Joannis, quo Christus baptizatus est, sed baptismum Joannis velut quid a se penitus distinctum consecutus est. 2. Quia Cyrillus aperte significat hanc chrismatis unctionem fieri postest integrum baptisma. " Vobis, inquit, postquam ex aquis sacri lavacri ascendistis, „ datum est chrisma. " Et *infrà* : " Ut enim Salvator post baptis- „ mum & illum Spiritus sancti adventum, egressus in prælium, devi- „ cit adversarium ; sic & vos post sacrum baptisma & chrisma mysti- „ cum, induti armis Spiritus sancti, adversus vobis oppositam potesta- „ tem consistatis. " Quorsum, quæso, Cyrillus, aliique Patres chrisma distinguunt a baptismate; ipsumque post baptisma repetunt, si existimarunt illud in baptismate comprehendi. Denique hæc distinctio apparet ex textu relato *num. 6.* Cum enim dicat christianos in regeneratione seu baptismo nuncupari, eo tamen nomine non esse proprie dignos, nisi qui chrismantur, considerat certe chrismationem & baptismum tanquam duo penitus a se invicem distincta.

Quarta responsio est, inauditum esse, ut qui vere baptizatus est, is proprie christiani nomine non sit dignus; quia per regenerationis sacramentum vere christiani efficimur. Sed Cyrillus asserit nos appellari christianos post chrismatis susceptionem ; nec eo nomine, antequam un-

gamur, nos proprie dignos esse. Hæc igitur unctio ad baptismum pertineat necesse est. Idem respondet Antonius de Dominis, *num.* 4.

Refellitur 1. Quia major est falsa, quemadmodum apparet ex iis, quæ disseruimus *pag.* 63. *&* *sequ.* 2. Quia hic agitur de mente Cyrilli. Cyrillus vero utrumque asserit, videlicet nos in baptismo esse christianos : eam tamen appellationem, quæ a regeneratione est, non proprie dici de nobis, nisi post unctionem chrismatis. Neque in eo major apparet contradictio, quam cum dicitur, quod parvulus, recens in lucem editus, vere homo est, qui tamen eo nomine non est proprie dignus, donec adoleverit. Neque sequitur hominem habere a baptismo, quod cognominetur proprie christianus : sicut non sequitur habere a nativitate, quod proprie cognominetur homo. Paritas utrobique eadem est : infantiam enim christianam adipiscimur per baptismum, & christianismi plenitudinem per Confirmationem assequimur.

Objicit 1. Dallæus. Eadem est ratio unctionis ex oleo, quæ adhibetur ante baptismalem immersionem ; ac ipsius unctionis ex chrismate, quæ adhibetur ex aquis sacri lavacri egressis. Sed prior est ritus baptismi. Igitur & posterior.

Respondeo utriusque unctionis diversam rationem esse. Prior enim institutionis est ecclesiasticæ ; posterior institutionis divinæ : prior sanctificat secundum quid ; posterior sanctificat simpliciter : prior gratiam operatur ex opere operantis ; posterior ex opere operato.

Objicit 2. Cyrillus ipse palam testatur, quo loco chrismationem hanc censuerit. Sic enim orationem, quam de ea dixit exorditur. " In „ Christum baptizati & Christum induti, conformes facti estis Filii „ Dei. Deus enim hos, quos prædestinavit in adoptionem filiorum, „ conformes effecit corpori glorioso Christi. Participes ergo Christi ef- „ fecti, merito *Christi* id est uncti vocamini : & Deus dixit de vo- „ bis, *Nolite tangere Christos meos*. Christi vero facti estis, cum sancti „ Spiritus imaginem (nempe chrisma) suscepistis. " Quidquid isti hactenus susceperant, Cyrillus duobus aut tribus vocabulis initio complexus est, dum eos dixit *in Christum baptizatos & Christum indutos* esse. Ergo & baptismi pars est ea chrismatio, quam susceperant.

Respondeo objectionem in æquivocatione consistere. Dallæus enim conformitatem seu participationem, cujus in eo textu mentio fit, refert ad baptismum ; cum contra ex mente Cyrilli ad chrisma referri debeat, per quod Spiritus sanctus in nos descendit, eoque spiritaliter ungimur : sicut Spiritus sanctus super Christum in Jordane descendit, eoque unctus est. Sensus igitur Cyrilli hic est : " In Christum baptizati „ & Christum induti, conformes (per unctionem) facti estis Filii Dei. „ Participes ergo Christi effecti, merito Christi id est uncti vocamini. „ Christi vero facti estis, cum sancti Spiritus imaginem suscepistis. " Quemadmodum igitur, si dixisset Cyrillus, quod dicere potuisset, " „ In Christum baptizati & Christum induti, unum corpus cum eo fa-

„ cti

„ cti estis, cum corpori ejus in eucharistia communicastis, " non inde quis recte concluderet, eucharistiam esse partem baptismi; ita cum dixit, " In Christum baptizati & Christum induti, conformes facti e„ stis Filii Dei, (seu) participes Christi effecti estis, . . . cum san„ cti Spiritus imaginem (seu chrisma) suscepistis; " inde colligi non potest, chrisma esse partem lavacri.

INDE patet solutio ad tertiam Dallæi objectionem, qua ille contendit has phrases, *In Christum baptizatos*, *Christum indutos*, *conformes factos fuisse Filii Dei*, *ejusque participes*, *&* *Christos*, idem omnino sonare, nec alius sacramenti, quam baptismatis effectus esse. Siquidem ex mente græcorum Patrum *conformes efficimur Filii Dei*; *ejusque participes efficimur* per susceptionem Spiritus sancti, qui est *signaculum Christi*, *forma Christi*, *imago Filii Dei*. Videsis Athanasium *in epistola ad Serapionem*, longe ante finem. Atqui ex Cyrillo Spiritus sanctus per chrismationem infunditur. Accedit, quod Cyrillus conceptis terminis dicat, *quod uncti eo unguento facti sumus participes & consortes Christi*.

OBJICIT 4. Cyrilli comparationem, qua sicut Spiritus sanctus super Christum baptizatum descendit; ita chrisma, quod gerit imaginem Spiritus sancti, datum est recens baptizatis. Sed descensus Spiritus sancti pertinet ad Christi baptismum. Igitur & chrisma, ut comparatio recte instituta sit, pertinere debet ad baptismum neophytorum.

RESPONDEO meram esse æquivocationem. Minorem igitur distinguo: descensus Spiritus sancti super Christum baptizatum pertinet ad Christi baptismum, quem ille in Jordane suscepit; nego: suscepit enim Joannis baptisma, ad quod Spiritus sanctus non pertinebat. Pertinet ad Christi baptismum, quem Christus instituit; subdistinguo: pertinet, ut ex illo Spiritu christianus regeneretur, juxta illud Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto* &c. concedo: pertinet, quia in baptismate a Christo instituto Spiritus sanctus conceditur ad remissionem peccatorum; concedo iterum: pertinet, quia in baptismo a Christo instituto Spiritus sanctus conceditur ad robur & gratiæ augmentum; nego. Cyrillus vero descensum Spiritus sancti super Christum in Jordane, & super neophytos in unctione, considerat ut principium roboris & fortitudinis, qua Christus munitus processit ad pugnam, & qua instructi neophyti parati sunt ad certamen. Sed age Dallæum eadem comparatione perstringamus. Cyrillus enim comparationem instituit inter baptismum Joannis a Christo susceptum, & baptismum Christi neophytis collatum; inter descensum Spiritus sancti super Christum baptismo Joannis baptizatum, & chrismationem neophytis Christi baptisma initiatis administratam. Sicut igitur descensus Spiritus sancti non pertinebat ad Joannis baptismum, quem Christus suscepit; ita chrismatio, ut comparatio recte instituatur, pertinere non debet ad Christi baptismum, quo neophyti initiantur.

INSTABIS. Signum exterius effectus sacramentalis & ipse sacramentalis

talis effectus, pertinent ad idem sacramentum : sic exterior & interior ablutio pertinent ad baptismum ; sic exterior & interior unctio pertinent ad sacramentum Extremæ-Unctionis ; sic actus pœnitentis exteriores, & interior peccatorum absolutio pertinent ad pœnitentiam. Atqui ex Cyrillo chrisma, quod neophytis confertur, est symbolus descensus Spiritus sancti, qui super Christum in Jordane descendit. Utrumque igitur pertinet ad idem sacramentum. Sed descensus Spiritus sancti pertinet ad baptismum a Christo institutum. Igitur & chrisma.

Respondeo 1. alium esse descensum Spiritus sancti super aquas baptismales, & alium esse descensum ejusdem Spiritus sancti super fideles, qui baptizantur, vel qui recens baptizati sunt. Quamvis enim Patres unanimi consensu doceant, quod Spiritus sanctus descendat super aquas baptismales iisque immoretur, ut eas sanctificet, & eis vim sanctificandi conferat : nihilominus apud eosdem Patres incertum est, utrum baptismus a Christo institutus conferat Spiritum sanctum, an delictorum absolutione vias præparet ad superventurum Spiritum sanctum. Recole quæ dicta sunt *pag. 46. & sequ. & 98.* Atqui ex Cyrillo chrisma significat descensum Spiritus sancti super ipsos fideles, non autem super aquas baptismi.

Respondeo 2. descensum Spiritus sancti super fideles, alium esse ad remissionem peccatorum, & alium ad robur & fortitudinem. Prior esto pertineat ad baptismum ; posterior certe non pertinet. Atqui ex Cyrillo chrisma significat Spiritum sanctum ut principium roboris & fortitudinis, qua Christus munitus processit ad pugnam, & qua instructi neophyti parati sunt ad certamen. Chrisma igitur ex mente Cyrilli non pertinet ad baptismum a Christo institutum.

Urgebis. Ex Cyrillo, sicut Christus postquam crucifixus & sepultus est, resurrexit : " Ita & nos per baptismum in similitudine qua-
" dam crucifixi & sepulti, resurgimus in unctione, quod uncti eo un-
" guento, facti sumus participes & consortes Christi. " Atqui ex Paulo ad Rom. 6. v. 4. ad Coloss. 2. v. 12. & ex sanctis Patribus, ac præsertim ex Ambrosio, resurrectio spiritalis est effectus baptismi. Igitur & chrismatis unctio ad baptismum pertinet. Confirmatur. Immersio & emersio pertinent ad baptismum, quia significant sepulturam & resurrectionem : utraque vero sepultura & resurrectio spiritalis est effectus baptismi ; per baptismum enim Christo consepelimur, & cum Christo resurgimus. Ergo a pari chrisma pertinet ab baptismum, quia significat & efficit spiritalem resurrectionem, quæ baptismi effectus est.

Respondeo 1. Pauli mentem non adeo certam esse, qua de re *supra, pag. 129.*

Respondeo 2. hic agi de mente Cyrilli non autem aliorum Patrum. Cyrillus vero resurrectionem spiritalem tribuit chrismationi, quam a baptismate a Christo instituto aperte distinguit.

Respondeo 3. easdem omnes solutiones posse huic objectioni adhibe-

hiberi; quæ adhibitæ fuerunt objectioni tertiæ ex Paciano petitæ, & relatæ *pag.*129.

§. 8. *Basilius Magnus, Gregorius Nazianzenus, & Prudentius.*

BAsilius, Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, qui, Valente imperante, floruit, & sub Gratiano obiit anno 378. consecrationis olei & ejus unctionis meminit, eamque ad traditiones apostolorum asserendas adducit *lib. de Spiritu sancto, cap.* 27. " Consecramus aquam baptismatis, & oleum unctionis. Ex quibus scriptis? nonne a tacita, " secretaque traditione? ipsam porro olei inunctionem quis sermo scripto " proditus docuit?

Ejusdem unctionis mentionem facit Gregorius Nazianzenus, qui floruit sub Valente, & anno Theodosii II. Christi vero 389. in cœlum migravit. " At si tu, inquit *oratione* 40. *in sanctum lavacrum*, vel per " baptismum te ipsum obfirmaveris, ac præclarissimo, & firmissimo " auxilio tibi in futurum caveris, animum scilicet & corpus unctione " & Spiritu consignans, ... quid tibi accidet? & quod tibi præsidium comparatum erit. Audi Salomonis parœmias: *Si sederis*, ait, " *intrepidus eris*; *si dormieris, suavis erit somnus tuus*.

Meminit quoque Aurelius Prudentius, poeta Christianus, qui sub Theodosio seniore & filiis ejus floruit ad annum 390. videlicet *in psychomachia*, ubi de pugna luxuriæ & sobrietatis

Post inscripta oleo frontis signacula, per quæ
Unguentum regale datum est, & chrisma perenne.

Et hymno ante somnum,

Cultor Dei memento
Te frontis & lavacri
Rorem subiisse sanctum,
Te chrismate innotatum.

§. 9. *Siricius.*

SIricius papa, *in epistola*, quam initio sui pontificatus, anno 385. ad Himerium, episcopum Tarraconensem scripsit, ipsum monet Arianos, Novatianos, aliosque hæreticos in ecclesiam suscipiendos esse, non iteratione baptismi, sed sola manus impositione confirmatoria. " Arianos cum Novatianis aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus, episcopalis manus impositione, catholicorum conventui sociamus, quod etiam totus

„ oriens occidensque custodit. " Synodus, de qua loquitur, Nicæna est, quæ *canone* 8. definit, Novatianos per manus impositionem admittendos esse. Sed manus impositionem, de qua synodus Nicæna, confirmatoriam esse, probavimus *supra*, *pag.* 110. *& seq.*

§. 10. *S. Ambrosius*.

Ambrosius, Episcopus Mediolanensis, qui Gratiano, & Theodosio imperantibus floruit, obiitque anno 397. unctionis confirmatoriæ meminit *in libro de Salomone cap.* 3. " Moyses, inquit, in cantico deuteronomii, ait, Lactavit eos mel ex petra, & oleum de solida petra, „ id est, quod dulcem daturus is (nempe Christus) esset evangelii suavitatem, aut Spiritum sanctum per chrismatis unctionem. " Quid vero est chrismatis unctio, per quam datur Spiritus sanctus ex instituto Christi, nisi unctio sacramentalis & confirmatoria?

Erasmus quidem dubitavit an liber ille sit Ambrosii. Sed Erasmo consensum eruditorum omnium opponimus.

Dallæus *lib.* 2. *cap.* 25. respondet, quod Spiritus sanctus per chrismatis unctionem dari dicitur ab Ambrosio phrasi symbolica, quia scilicet per chrisma significatur & adumbratur Spiritus sanctus, non autem quod ipsius chrismatis vi, & operatione conferatur. Sed nemo non videt hanc Dallæi interpretationem esse violentam, prorsusque alienam a verbis Ambrosii. Verbum enim, *daturus esset*, quod non repetitur, sed ponitur semel, ad duo membra refertur. Eodem igitur sensu in utroque membro accipitur. Sed in priori membro sumitur proprie, non autem simbolice & figurative. Igitur & in posteriori membro.

Unctionis quoque confirmatoriæ aliquid subindicat *in cap. 6. Lucæ*, ad hæc verba, *Et respondens Jesus ad eos*, &c. ubi exponens hæc Christi verba: *Nec hoc legistis, quod fecit David, quomodo intravit in domum Dei & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit iis, qui cum ipso erant: quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus*. Ait hoc Davidis facto figuratum fuisse, quod in lege evangelica " sacerdotalis ci- „ bus, (id est cibus eucharisticus) ad usum transiturus esset populorum: „ sive quod omnes vitam sacerdotalem debent imitari: sive quia omnes „ filii ecclesiæ sacerdotes sunt; ungimur enim in sacerdotium sanctum, „ offerentes nosmetipsos Deo hostias spiritales".

Clariorem vero ejusdem unctionis mentionem facit in libro *de initiandis*, *cap.* 6. " Posthæc, inquit, id est post baptisma susceptum utique as- „ cendisti ad sacerdotem. Considera quid secutum sit: nonne illud quod „ ait David? *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam* „ *Aaron?* hoc est unguentum &c. Ideo in barbam defluit, id est in gra- „ tiam juventutis. Ideo in barbam Aaron, ut fias electum genus, sacer- „ dotale, pretiosum, Omnes enim in regnum Dei, & in sacerdotium „ ungimur gratia spiritali. Et *in fine cap.* 7. " Repete, quia accepisti si-

„ gna-

„ gnaculum ſpiritale, ſpiritum ſapientiæ, & intellectus, ſpiritum
„ conſilii atque virtutis, ſpiritum cognitionis atque pietatis, ſpiri-
„ tum ſancti timoris: & ſerva quod accepiſti. Signavit te Deus pa-
„ ter, confirmavit te Chriſtus Dominus, & dedit pignus Spiritus in
„ corde tuo.

Dallæus, ut ſeſe ab hac auctoritate expediat, reſpondet *lib.* 1. *cap.* 25. poſt Robertum Cocum *in cenſura ſuæ editionis ſecundæ*, ad quem remittit lectorem, aitque hunc librum non eſſe Ambroſii, ſed ignoti cujuſdam authoris fœtum.

Verum Coco & Dallæo opponimus 1. codices omnes manuſcriptos: 2. editiones omnes, ne una quidem excepta: 3. vel ipſum Blondellum, Falcarium, Gerardum Joannem Voſſium, Albertinum *in lib. de Euchariſtia*, & Rivetum *in critico ſacro lib.* 3. Ii ſiquidem Calviniſtæ, qui certe apud ſuos eruditi habentur, agnoſcunt hunc librum eſſe genuinum fœtum Ambroſii: imo eorum plurimi libros *de ſacramentis* extra catalogum Ambroſianorum rejiciunt, quod ſtylo differre exiſtiment a libro *de initiandis*. 4. Opponimus orthodoxos, & heterodoxos omnes, qui ab 800. annis ex hoc libro teſtimonia protulere. Denique vel ipſum librum opponimus, qui per ſe clamat ſe Ambroſianum eſſe. Auctor enim *in præfatione* dicit, ſe tractaſſe moralia quædam ex vitis patriarcharum, & ex Salomone; quæ opera nemo negavit unquam eſſe Ambroſii. Præterea idem ſtylus eſt eademque Scripturæ translatio latina, qua in cæteris operibus Ambroſius uſus eſt, quæ quidem translatio Ambroſio ſpecialis eſt. Pauca referam ex pluribus, quæ a vulgata noſtra differunt: *Spiritus ſuperferebatur ſuper aquas*; de initiandis, cap. 3. Idem habetur lib. 1. hexaemeron cap. 8. & alibi. *Non permanebit Spiritus meus in hominibus, quoniam carnes ſunt*; de init. cap. 3. Idem lib. 6. hexaemeron cap. 6. & alibi. *Eſtote aſtuti, ſicut ſerpentes*, de init. cap. 4. Idem lib. de fuga ſeculi cap. 7. & alibi. *Unguentum exinanitum eſt nomen tuum*; de init. cap. 6. Idem lib. de Elia, cap. 10. & alibi. *Si fuerint peccata veſtra ſicut phœnicium, ut nivem dealbabo*; de init. cap. 7. Idem in pſalm. 50. ad hæc verba, *Aſperges me &c. Quæ eſt, quæ aſcendit dealbata?* de init. cap. 7. idem in pſalm. 41. ad hæc verba, *Ad me ipſum* &c. & alibi. *Tollite portas principis veſtri* &c. de init. cap. 7. Idem lib. de inſtit. virginis, cap. 5. *Quis eſt iſte, qui aſcendit ex Edom, rubor veſtimentorum ejus ex Boſor?* de init. cap. 7. Idem in pſalm. 118. ad hæc verba: *Anima mea in manibus, &c. Tota formoſa es, proxima mea, & reprehenſio non eſt in te*; de init. cap. 7. Idem in apolog. 2. Davidis, cap. 8. & in lib. de fide reſurrect. ſub finem. *Quæ omnes geminos creant, & infœcunda non eſt in eis*; de init. cap. 7. Idem in pſalm. 118. ad hæc verba, *Oculi mei &c. Ut reſticula coccinea labia tua*; de init. cap. 7. Idem in pſalm. 118. ad hæc verba, *Ignitum eloquium &c. Quis dabit te fratrem lactentem ubera matris meæ? Inveniens te foris, oſculabor te; & quidem non ſpernent me. Aſſumam te & inducam in domum matris meæ, & in ſecretum.*

tum ejus quæ concepit me ; de init. cap. 7. Idem in psalm. 118. ad hæc verba: *Prævenerunt oculi mei &c. Spiritum consilii atque virtutis, Spiritum cognitionis atque pietatis ;* de init. cap. 7. Idem in psalm. 118. ad hæc verba: *Statue servo tuo &c. Poculum meum inebrians quam præclarum est!* de init. cap. 8. Idem in psalm. 36. & 118. & lib. de Noe cap. 29. *Ingressus sum in hortum meum, soror mea sponsa: vindemiavi myrrham cum unguentis meis: manducavi panem meum cum melle meo: bibi vinum cum lacte meo. Edite proximi mei, & bibite, & inebriamini fratres mei ;* de init. cap. 9. Idem lib. de bono mortis, cap. 5. Hæc autem latina Scripturæ translatio ita specialis fuit Ambrosio, ut ea nec Augustinus, nec Hieronymus, nec alii, quod sciam, Ambrosio æquales vel suppares usi fuerint.

Loca prætermittimus, quæ ex libris sex *de sacramentis*, nec non *ex commentariis in Pauli epistolas* colligi possunt: de his enim uberrime *infra*, ubi de suppositis vel dubiis operibus.

§. 11. *S. Chrysostomus*.

QUid de proposita quæstione senserit Joannes Chrysostomus, qui anno 407. obiit, colligi debet *ex homilia* 18. *in acta*, ante medium ; ubi loquens de Samaritanis, qui a Philippo diacono baptizati fuerant, nondum tamen acceperant Spiritum sanctum, sic habet. " Philippus ,, unus ex septem (diaconis) erat secundus a Stephano : ideo & baptizans Spiritum sanctum non dabat ; neque enim facultatem habebat. Hoc enim donum solorum Apostolorum erat .... Igitur hoc ,, erat in apostolis singulare. Unde & præcipuos (hoc est episcopos) & ,, non alios videmus hoc facere. " Quem textum exposuimus *supra*, *pag.* 14. & objecta Dallæi diluimus *pag.*22.

Potest etiam colligi *ex homilia 9. in cap. 6. ad Hebr.* ad hæc Pauli verba : *Non iterum fundamentum ponentes baptismatum, doctrinæ, impositionis quoque manuum*. Ubi Chrysostomus tria præstat: primum quidem hæc tria distinguit, *baptismatum, doctrinæ, impositionis quoque manuum:* (quæ tamen in vulgata non distinguuntur.) Baptismum enim sequebatur doctrina, seu catechesis, qua " post baptismum docebantur (ini- ,, tiati) quid agere deberent, & quid non deberent: " doctrinam vero sequebatur manuum impositio. 2. Ait per hanc manuum impositionem initiatos " accepisse Spiritum sanctum, imponente illis Paulo ma- ,, nus. " 3. Monet initiatos ne male, vel negligenter vivant: neque ,, dicant, si negligenter vixerimus, iterum baptizabimur, iterum ca- ,, techizabimur, iterum accipiemus Spiritum sanctum.... *Impossibile* ,, *namque est eos, qui semel illuminati* (seu baptizati) *sunt : gustave-* ,, *runt quoque donum cæleste* (hoc est remissionem ;) *& participes fa-* ,, *cti sunt Spiritus sancti ; & bonum gustaverunt verbum Dei* (seu do- ,, ctri-

„ ctrinam) ; & *prolapsi sunt*, *rursus renovari ad pœnitentiam*, eam scilicet quæ baptismum præcedit, & baptismo conjuncta novum hominem „ efficit.

CAPUT IV.

Auctores seculi quinti.

§. 1. *Sanctus Hieronymus.*

MEns beati Hieronymi, qui Honorio imperante obiit anno 420. apparet *ex dialogo adversus Luciferianos*, cujus compendium hic præmittamus necesse est, ad mentem Hieronymi aperiendam, Antonii vero de Dominis, & Dallæi responsiones refellendas, eorumque objectiones diluendas.

Lucifer, Calaritanus episcopus, Antiochiæ, ubi exul erat, ab eorum communione se separavit, qui episcopos Arimini lapsos, pœnitentes quidem, non tamen sacerdotii gradu depositos, in ecclesiam admiserant. Luciferianus igitur, quem Hieronymus in hoc dialogo interloquentem inducit, laicum quidem Arianum, modo pœniteat, concedit in ecclesiam recipiendum esse; sed episcopum, nisi deponatur, suscipiendum esse negat; quia " non est episcopi lacrymas fundere pro „ peccatis: non est episcopi, ad fratrum genua provolvi. " Et *infra*, " Recipio laicum, qui errasse se confitetur. . . . . Episcopus si errasse „ se confitetur, cur episcopus perseverat? deponat sacerdotium, con„ cedo veniam pœnitenti. " Orthodoxus vero asserit eamdem esse in eo rationem laici, & episcopi: & paritatem instituens inter episcopi sacerdotium, & baptisma quo laicus est sacerdos juxta illud Petri, *gens sancta*, *regale sacerdotium*, &c. argumentum ita retorquet: si laicus, qui errasse se confitetur, recipi debet, quin deponat sacerdotium laici, id est baptisma; quidni Episcopus recipi poterit, quin deponat sacerdotium Episcopi.

Pergit Luciferianus: " Recipimus laicos, quoniam nemo converte„ tur, si se scierit rebaptizandum: & ita fiet, ut nos simus causa „ perditionis eorum, si repudientur. " Reponit orthodoxus, " Tu. in „ eo quod recipis laicum, unam animam salvas: & ego in recipiendo „ episcopum, universam, cui præest, provinciam ecclesiæ socio: quem „ si repellam, multos secum in ruinam trahet.

Luciferianus multis contendit episcopi, qui lapsus est, sacrificia probari non posse. Reponit orthodoxus, baptismum, quem episcopus administrat, ejusdem esse conditionis cum sacrificio, quod ille offert: quare utrumque vel approbandum vel reprobandum esse.

Sed ego (subjicit Luciferianus) " pœnitentem recipio per manus „ impositionem, & invocationem Spiritus sancti, sciens ab hæreticis

Spi-

„ Spiritum sanctum non posse conferri . " Reponit orthodoxus , " Si „ Arianus Spiritum sanctum non potest dare , ne baptizare quidem „ potest ; quia ecclesiæ baptisma sine Spiritu sancto nullum est : tu „ vero baptizatum ab eo recipias, & postea invoces Spiritum sanctum : „ aut baptizare eum debes, qui sine Spiritu sancto non potuit baptizari ; „ aut si est baptizatus in Spiritu, desine ei invocare Spiritum, quem tunc, „ cum baptizaretur, accepit.

Instat Luciferianus, baptismum posse esse sine Spiritu sancto , quia legitur *in Actibus Apostolorum , cap. 19.* " eos , qui jam a Joanne ba„ ptizati fuerant , postea suisse Spiritum sanctum consecutos. " Reponit orthodoxus discrimen esse , quia baptismus Joannis neque perfectus erat , neque conferebat Spiritum sanctum . Subjicit Confirmationem seu invocationem Spiritus sancti , quæ super baptizatos baptismo Christi fieri solebat , esse quid modicum . " Tu vero , inquit , qui „ ab Arianis recipis baptizatum , & ei tribuis baptisma , quod perfe„ ctum est (hoc est , & concedis ejus baptisma perfectum esse) quo „ pacto , quasi modicum quid ei defuerit , sanctum invocas Spiritum; „ cum baptisma Christi sine Spiritu sancto nullum sit ? " Denique respondet baptizatos a Joanne , iterum fuisse ab apostolis tinctos baptismo Christi , deinde vero confirmatos . Quare apostolorum exemplo posse quidem Spiritum sanctum invocari super eos qui recens in Ecclesia baptizati sunt baptismo Christi , non autem super Arianos , & alios hæreticos , qui jampridem extra ecclesiam initiati sunt . " Si „ ergo , inquit , qui a Joanne baptizati fuerant , baptizati sunt vero, „ & legitimo Ecclesiæ baptismate , & ita postea Spiritum sanctum „ consecuti sunt : & tu apostolorum sequere auctoritatem , & bapti„ za eos, qui Christi non habent baptisma : & poteris invocare Spiri„ tum sanctum.

. Urget Luciferianus , hanc ecclesiarum consuetudinem esse ,' ut super eos qui baptisma Christi susceperunt , Spiritus sanctus per manus impositionem invocetur . " An nescis , etiam ecclesiarum hunc esse mo„ rem , ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spi„ ritus sanctus ? Exigis ubi scriptum sit ? in Actibus Apostolorum . „ Etiamsi Scripturæ auctoritas non subesset , totius orbis in hanc par„ tem consensus instar præcepti obtineret . Nam & multa alia , quæ „ per traditionem in ecclesiis observantur , auctoritatem sibi scriptæ „ legis usurpaverunt &c. " Orthodoxus admittit hunc esse morem Ecclesiarum , ut ad eos , qui in minoribus urbibus baptizati sunt , episcopus manus eis impositurus excurrat : sed reponit causam Luciferianorum nihil in hoc adjuvari ; quia mos ille servatur tantum respectu eorum , " qui in recta fide baptizati sunt , " non autem eorum, qui in erronea fide extra ecclesiam baptizati , peccatorum remissionem minime consecuti sunt . Porro id factitatum potius ad honorem sacerdotii , quam ad legis necessitatem : alias miseros fore , qui a presbyte-

ris

ris baptizati, ante ex hac vita discedunt, quam ad eos episcopus manus eis impositurus excurrat. " Non quidem abnuo, inquit, hanc „ esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus „ urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat: sed quale „ est, ut leges Ecclesiæ ad hæresim transferas? . . . . . Episcopus si „ imponit manum, iis imponit, qui in recta fide baptizati sunt .... „ Arianus vero, ... quomodo Spiritum sanctum ab ecclesia recipiet, qui necdum remissionem peccatorum consecutus est? Spiritus „ quippe sanctus nisi mundam fidem non incolit . . . . . Quod si hoc „ loco quæris, quare in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi „ non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui: disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, „ quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit. „ Et multis in locis idem factitatum reperimus ad honorem potius „ sacerdotii, quam ad legis necessitatem. Alioqui si ad Episcopi „ tantum deprecationem Spiritus sanctus defluit; lugendi sunt, qui „ in viculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis per presbyteros, & diaconos baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis „ inviserentur.

En sacramentum Confirmationis proprie dictum. 1. Manus impositio est signum sensibile. 2. Per hanc manus impositionem invocatur, & confertur Spiritus sanctus. " 3. In Ecclesia baptizatus, nisi per „ manus Episcopi, non accipit Spiritum sanctum. " Denique id to„ tum ita " scriptum est in Actibus Apostolorum, *cap.* 8. *vers.* 14. *& sequent. & cap.* 19. *versic.* 6. Ita præscribitur " totius orbis in „ hanc partem consensu: & hæc observatio ex ea auctoritate descen„ dit, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos de„ scendit.

Refelluntur Calvini responsiones.

Calvinus *lib.* 4. *instit. cap.*19. §. 4. *&* 13. ad auctoritatem Hieronymi duo respondet. 1. Concedit Hieronymum existimasse observationem apostolicam esse ritum Confirmationis; sed illum in hanc partem ait hallucinari.

Refellitur. 1. Inde constat saltem Hieronymum ita sensisse. 2. Non Hieronymus modo ita sentit; sed & orthodoxum, omnium catholicorum nomine ita sentientem inducit. Eam igitur mentem fuisse omnium catholicorum Hieronymus testatur. 3. Non solum orthodoxus, sed & Luciferianus, quem Hieronymus interloquentem inducit, ita sentit. Hæc igitur mens apud orthodoxos & Luciferianos constans erat. 4. Uterque, seu orthodoxus, seu Luciferianus, hanc Apostolicam traditionem unanimi consensu confirmat facto Petri, & Joan-

Joannis, qui *Act.* 8. Samaritanis a Philippo baptizatis manus imposuerunt, & ita invocarunt Spiritum sanctum: & in eo tamen differunt, quod Luciferianus ex hoc facto concludit Confirmationem laicis etiam in Ariana hæresi baptizatis conferendam esse; Orthodoxus contra contendit, inde sequi dumtaxat Confirmationem iis concedendam esse, qui in ecclesia & in recta fide baptizati sunt.

Respondet 2. Calvinus Confirmationem apud veteres fuisse dumtaxat catechesim puerorum, qui in infantia baptizati fuerant, cujus rei confirmandæ gratia citat Hieronymum *in dialogo contra Luciferianos*.

Qua fronte id dixerit Calvinus, viderint Calvinistæ. In eo siquidem dialogo Hieronymus ne meminit quidem hujus catecheseos. Cæterum hanc Calvini responsionem fuse refutabimus *infra*.

Diluuntur objectiones Antonii de Dominis, & Dallæi.

Plura objicit Antonius de Dominis *num.* 18. quæ Dallæus repetit, & quibus nonnulla addidit *lib.* 2. *cap.* 22. Hæc ordine referemus. Dallæus igitur objicit imprimis, " Ex ipso Hieronymi contextu liquere " Spiritum sanctum vi baptismatis omnibus, qui initiantur, conferri. „ Unde sequitur: quidquid baptismo additur, quo in genere sunt un„ ctio & manus impositio confirmatoria, id (si proprie loquendum est) „ nullam per se vim habere ad Spiritum conferendum, sed ad significan„ dum duntaxat, atque adumbrandum illum.

Respondeo, apud antiquos Patres controverti, utrum Spiritus sanctus vi baptismatis conferatur; affirmant alii, alii negant, qua de re disseruimus *pag.* 45. & 125. Concedo igitur ex ipso Hieronymi contextu liquere, Spiritum sanctum vi baptismatis conferri ad remissionem peccatorum; quia „ Sine Spiritu sancto (ait *cap.* 3.) peccata non possunt dimitti; nec „ antiquis sordibus anima purgatur, quæ sanctum non habet Spiri„ tum: " sed ex eodem contextu apparet, iis, qui in Ecclesia & in recta fide baptizati sunt, adeoque ex Hieronymi mente Spiritum sanctum in baptismo acceperunt, eumdem Spiritum sanctum per manus Episcopalis impositionem iterum conferri. " Si ergo a Joanne bapti„ zati, (inquit ille *in fine capitis* 3.) baptizati sunt vero & legitimo „ Ecclesiæ baptismate, & ita postea Spiritum sanctum consecuti sunt: „ & tu Apostolorum sequere auctoritatem, & baptiza eos, qui Chri„ sti non habent baptisma, & poteris invocare Spiritum sanctum. " „ Et *cap.* 4. " Quod si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, „ nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos „ asserimus in vero baptismate tribui? disce &c. " De iis loquitur, " „ qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptiza„ ti sunt, " & deinde manus impositionem ab Episcopo accipiunt. Asserit igitur Spiritum sanctum in vero baptismate tribui, eumque per ma-

manus impositionem, iterum conferri : & paucis interjectis subjicit : "
„ Quod si ad Episcopi tantum deprecationem Spiritus sanctus defluit ;
„ lugendi sunt, qui in viculis, aut in castellis, aut in remotioribus
„ locis per presbyteros & diaconos baptizati, ante dormierunt, quam
„ ab Episcopis inviserentur. " Concedit igitur Hieronymus quod Spiritus sanctus ad Episcopi deprecationem defluit : & id unum contendit, quod Spiritus sanctus non solum per manus episcopalis impositionem, sed etiam per verum baptisma defluit. Itaque Hieronymus duplicem Spiritus sancti descensum admittit, alterum in baptismo, alterum in Confirmatione. Prior est ad remissionem peccatorum, & respondet descensui Spiritus sancti super Christum in Jordane, *ex cap.* 3. *ejusdem dialogi* : posterior respondet descensui Spiritus sancti super Apostolos die Pentecostes, *ex cap.* 4. *ejusdem dialogi*. Atque ita ex mente Hieronymi ad robur & perfectionem conceditur.

INSTABIS. Hieronymus orthodoxum sic argumentantem inducit *cap.* 3. *adv. Lucif.* qui Arianorum quidem baptismum admittebat ; negabat tamen Spiritum sanctum in eo baptismo illis concessum fuisse ; adeoque manus illis imponebat, & super eos invocabat Spiritum sanctum. Arianus vel est baptizatus in Spiritu sancto, vel non : si non est baptizatus in Spiritu, "baptizare eum debes, quia sine Spiritu sancto non
„ potuit baptizari : aut si est baptizatus in Spiritu, desine ei invoca-
„ re Spiritum, quem tunc, cum baptizaretur, accepit. " Sensit igitur Spiritum sanctum minime invocandum esse super eum qui in Spiritu sancto baptizatus est.

RESPONDEO hanc consequentiam diametraliter opponi doctrinæ ab Hieronymo traditæ *capite* 4. *proxime sequenti* : " Si quæris quare in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui, disce &c. " Unde sic argumentari licet : Ex Hieronymo Spiritus sanctus in vero baptismate tribuitur. Ergo qui verum baptismum suscipit, baptizatur in Spiritu sancto. Sed qui in ecclesia baptizatur, verum baptismum suscipit. Ergo qui baptizatur in ecclesia, baptizatur in Spiritu sancto. Atqui in ecclesia baptizatus, per manus episcopalis impositionem accipit Spiritum sanctum. Ergo baptizatus in Spiritu sancto, eumdem Spiritum sanctum per manus episcopalis impositionem iterum accipit. Quamobrem, ut Hieronymus secum concilietur, distingui debet duplex Spiritus sancti descensus, alter ad remissionem peccatorum, alter ad robur & perfectionem. Super eum, qui in Spiritu sancto baptizatus est, invocari non potest per manus impositionem Spiritus sanctus ad remissionem peccatorum, quia talem Spiritum jam in baptismo consecutus est : sed invocari potest Spiritus sanctus ad robur & perfectionem. Eam fuisse mentem Hieronymi apparet, 1. ex eo quod *in capite* 3. loquatur de Spiritu sancto in remissionem peccatorum. 2. Ex ipso textu Hieronymi : " Si bap-

„ ti-

„ tizatus est in Spiritu sancto, desine ei invocare Spiritum, quem „ tunc, cum baptizaretur, accepit." Sed in baptismo accepit Spiritum sanctum ad peccatorum remissionem. Spiritus igitur, quem negat invocandum, est Spiritus in peccatorum remissionem. 3. Ex Orthodoxi scopo, qui Luciferianum refellere contendit. Luciferianus vero baptismum quidem Arianorum admittebat, negabat tamen Spiritum sanctum in eo baptismo illis concessum fuisse, ideoque manus illis imponebat, & super eos invocabat Spiritum sanctum. Eum igitur invocabat Spiritum, quem negabat in baptismo Arianorum concessum fuisse: sed negabat in baptismo Arianorum concessum fuisse Spiritum ad remissionem peccatorum. Igitur per manus impositionem invocabat Spiritum sanctum in remissionem peccatorum: quam Luciferiani consuetudinem & doctrinam Hieronymus proposito dilemmate refutat.

Objicit 2. Dallæus, " ex his verbis Hieronymi videre esse, quisquis rite baptizatus est, eum vere esse christianum; neque, ut id „ nominis apud Deum consequatur, ullo alio ritu initiari necessario „ debere; adeoque chrismationem & manus impositionem non tam efficere ut homo christianus nominetur, quam firmare eum rite baptizatum esse: atque ad hunc sensum revocandum esse, si quid Patres paulo licentius (ut eorum mos est) ea de re per hyperbolem „ dixerunt.

Respondeo 1. Dallæum Calvinistarum more de sanctis Patribus nec prudenti animo, nec ea qua par est veneratione loqui. Patres enim nihil quicquam paulo licentius vel per hyperbolem dixerunt de Confirmatione: neque eorum mos est in iis, quæ ad fidem attinent, licentius & per hyperbolem disserere.

Respondeo 2. qui rite baptizatus est, verum quidem christianum esse, non tamen perfectum christianum effici nisi in Confirmatione.

Objicit 3. " Ipsam Hieronymi contra Luciferianorum usum disputationem sibi mirabilem videri; neque satis a se percipi, qui ita „ pugnet, ut & ministratum ab Arianis baptismum valere, & iis ad „ ecclesiam venientibus manus imponendas negare videatur: quod „ utrumque perpetuo totius veteris ecclesiæ mori adversatur, apud „ quam Ariani neque baptizabantur conversi: & manus impositione apud Romanos, chrismate apud Græcos suscipiebantur: ut „ magnum Luciferiani interlocutoris stuporem fuisse oporteat, qui „ hæc nota & omnibus obvia in causæ suæ defensione prætermiserit.

Respondeo 1. Gravem controversiam esse apud antiquos Patres, utrum manus impositio, per quam hæretici in ecclesiam admitterentur, confirmatoria esset. Affirmant plures antiqui Patres pluraque concilia: negare videtur Hieronymus. Argumentum porro ad mentem

tem Hieronymi aperiendam a nobis productum, non petitur ex manus impositione super hæreticos ad ecclesiam redeuntes, sed ex manus impositione super eos qui in ecclesia baptizati sunt, fieri solita. Priorem negat, posteriorem concedit Hieronymus confirmatoriam esse.

Respondeo 2. Hieronymum mihi videri in ea fuisse opinione, quod confirmatoria manus impositio conferret quidem Spiritum sanctum ad robur & perfectionem, sed nullo modo ad remissionem peccatorum. Quamobrem cum descensus Spiritus sancti ad robur & perfectionem præsupponat descensum ejusdem Spiritus ad remissionem peccatorum, inde fit, ut Hieronymus contra Luciferianos existimaverit, Arianos, ut qui remissionem peccatorum in suo baptismo non essent consecuti, per confirmatoriam manus impositionem minime recipiendos esse.

Eam etiam ob rem Hieronymus, opinor, concedit confirmatoriam manus impositionem iis conferendam esse qui in Ecclesia non autem iis qui in hæresi baptizati sunt: quia confirmatoria manus impositio in iis, qui baptizati sunt, peccatorum remissionem supponit.

Objicit 4. " Quando Hieronymus scripsit hanc esse ecclesiarum „ consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per pres„ byteros & diaconos baptizati erant, episcopus manum impositurus „ excurreret, significavit hanc esse consuetudinem quarumdam ecclesia„ rum dumtaxat, non omnium. Et certe non fuisse hanc ecclesiæ con„ suetudinem, apertum est, quia orientales episcopi non imponunt ma„ nus neophytis. Neque etiam consuetudo ea erat omnium ecclesiarum „ occidentis; quandoquidem in Hispania iis solis, qui in morbo aut pe„ riculo mortis vel etiam a diacono tincti fuerant, imponebatur tem„ pore concilii Eliberitani, hoc est sexaginta quinque annis circiter, „ antequam Hieronymus dialogum hunc conscriberet, qui seipsum ex„ plicat verbis istis sequentibus: MULTIS IN LOCIS (non ergo in „ omnibus) ID FACTITATUM REPERIMUS AD HONOREM POTIUS „ SACERDOTII, QUAM AD LEGIS NECESSITATEM.

Respondeo ex Patribus sive græcis sive latinis *supra* relatis & *infra* referendis constare de manus impositione episcopali cum apud Græcos tum apud Latinos adhibita. Quid vero argutiis Dallæi ex canone 77. concilii Illiberitani petitis responderi debeat, recole quæ dicta sunt *pag.* 102. *object.* 4. Relata Hieronymi verba probant equidem in more tunc temporis fuisse apud quasdam ecclesias, ut episcopi per minores urbes excurrerent ad eos confirmandos qui per presbyteros & diaconos baptizati fuerant; non autem affirmant, quod in quibusdam dumtaxat ecclesiis Confirmatio hac ætate neophytis conferretur, quæ duo maxime distinguuntur. Sacramentum enim sese offerentibus ac petentibus administrari potest, quin episcopi per minores urbes ad neophytos

confirmandos excurrant. Etsi vero assererent, quod Confirmatio quibusdam in locis ab episcopis non conferretur iis, quos presbyteri vel diaconi baptizaverant; evincerent tantum neglectam tunc temporis fuisse Confirmationem summo abusu, cui postea per canones & decreta consultum fuit.

Objicit 5. " Ex Hieronymo constare Confirmationem esse juris „ duntaxat ecclesiastici. Luciferianus quidem id scriptum esse in actis „ apostolorum dicit; sed falsum dicit, neque ex actis quidquam ad id „ probandum adducit, neque sane pedem in eo figit; sed hoc præsidio, velut ei diffidens, misso, ecclesiasticam consuetudinem obtendit. Etiamsi, inquit, Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis „ in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Et Hieronymus „ satis ostendit id non a Christo, non ab apostolis, sed ab ecclesia „ institutum: neque in Scripturis præceptum, sed usu introductum: ubi „ docet nulla id necessitate factum, quasi qui rite loti essent, ii spiritu sancto carerent, qui per episcopalem manus impositionem tradi „ dicebatur, quia nullum est verum baptisma sine Spiritu sancto, & „ qui post illud susceptum ante manum sibi per episcopos impositam „ ex hac vita decedunt, non sunt salutis exortes. Cum Luciferianus „ objecisset hunc esse ecclesiarum morem, qui pro lege esse debet, sicut pro lege sunt nonnullæ aliæ cæremoniæ ecclesiasticæ, Hieronymus „ non modo non refutat, sed & ipse diserte eadem ponit, certiusque „ confirmat, nam eadem de re verba faciens, consuetudinem ecclesiarum, item ecclesiæ leges vocat, non Domini aut apostolorum præceptum: quin & hujus legis necessitatem esse rotunde negat, significatque ecclesiam ad hunc inducendum morem ob oculos habuisse dignitatem episcopalem."

Respondeo 1. Luciferianum diserte pronunciare, quod Confirmatio est juris divini, quando sic loquitur. " An nescis etiam ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & „ ita invocetur Spiritus sanctus. Exigis ubi scriptum sit? in actibus „ apostolorum. " Neque vero sequentibus verbis (" etiamsi Scripturæ „ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar „ præcepti obtineret ") significavit se divinarum Scripturarum præsidio diffidere, imo potius significavit hoc esse juris divini & ecclesiastici simul. Augustinus phrasi simili usus libro *de cura pro mortuis cap.* 1. " In Machabæorum libris, inquit, legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva tamen est universæ ecclesiæ quæ in hac consensione claret auctoritas, ubi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus „ altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. " Simile probationis genus legere est *in epistola* Innocentii I. ad Decentium Eugubinum *cap.* 30. " Hæc, inquit, Pontificibus solis „ deberi, ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant, non solum

„ lum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio actuum „ apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam „ baptizatis traderent Spiritum sanctum.

2. Ipse quoque sanctus Hieronymus aperte fatetur Confirmationem esse juris divini, dum ita loquitur: " Quod si quæris quare in eccle- „ sia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum san- „ ctum, ... disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, „ quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad apostolos descendit." Sane quod confert Spiritum sanctum, juris divini sit oportet. Sed Hieronymus non semel ibi docet per impositionem manus episcopalis conferri Spiritum sanctum.

Quando vero pronuntiat *nulla necessitate factum esse*, ut baptizato manus imponeretur in Spiritum sanctum, loquitur de Spiritu sancto in remissionem peccatorum, ut qui in legitimo baptismate jam receptus fuerit, non autem de Spiritu sancto qui legitime baptizatis conferatur ad robur. Sic apostoli, cum Spiritum sanctum accepissent, antequam Christus ascenderet in cœlum, eumdem Spiritum rursus acceperunt post ascensionem. Sic Samaritani per Philippum diaconum Christi baptismate initiati, adeoque ex Hiernoymi mente donati Spiritu sancto, postea eumdem Spiritum sanctum ad robur consecuti sunt „ *Actorum* 19. Unde Hieronymus: " Si ergo baptizati sunt vero & le- „ gitimo ecclesiæ baptismate, & ita postea Spiritum sanctum consecu- „ ti sunt: & tu apostolorum sequere auctoritatem; & baptiza eos qui „ Christi non habent baptisma: & poteris invocare Spiritum san- „ ctum." Duplicem ergo Spiritus sancti receptionem Hieronymus distinguit: prior est in remissionem peccatorum; posterior ad robur & perfectionem: prior simpliciter necessaria est, non autem posterior.

Quod etiam Dallæus subjungit, Hieronymum significare, ecclesiam, dum hunc morem induxit, ob oculos habuisse dignitatem episcopalem, falsum est. Hieronymus enim aperte significat episcopos esse ministros jure divino, non autem ecclesiastico dumtaxat; quemadmodum *in Actis* apostoli & non alii, jure divino erant ministri manus impositionis, qua neophyti Spiritum sanctum consequebantur. Hæc igitur Hieronymi verba: " Multis in locis idem factitatum reperimus ad honorem „ potius sacerdotii, quam ad legis necessitatem: " non intelliguntur de institutione confirmatoriæ manuum impositionis, vel ejus ministri, quasi ecclesia ministerium illud solis episcopis tribuerit ad honorem sacerdotii; sed de excursu episcoporum ad eos confirmandos, qui in minoribus urbibus per presbyteros vel diaconos baptizati fuerant: quem quidem excursum Hieronymus ait fieri potius *ad honorem sacerdotii*, hoc est ut episcopus suo munere fungatur, quam *ad legis necessitatem*, quia baptizati salutem sine manus impositione consequi possunt. Denique hæc Hieronymi verba: " Sed quale est, ut leges ecclesiæ ad hæ-

„ resim transferas? " varii varie interpretantur : quis sit eorum sensus legitimus, aperuimus *supra*, *pag.* 108. *&* 141. iste scilicet; Sed quale est, ut legibus ecclesiæ, quibus sancitum est, ut " ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos in ecclesia catholica „ baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti spiritus manum im- „ positurus excurrat : has, inquam, leges transferas ad hæresim, " id est, adhibeas, ut inde probes manuum quoque impositionem confirmatoriam hæreticis, qui in hæresi baptizati sunt, conferendam esse.

§. 2. *Innocentius primus.*

INnocentius I. qui anno 402. electus, obiit anno 417. sacramenti Confirmationis meminit *in epistola ad Decentium Eugubinum cap.* 3. " „ De consignandis vero infantibus, inquit, manifestum est non ab „ alio quam ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licet sint sacer- „ dotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontifi- „ cibus solis deberi, ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tra- „ dant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum & illa „ lectio actuum apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse di- „ rectos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam pres- „ byteris, seu extra episcopum, seu præsente episcopo baptizent, chris- „ mate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecra- „ tum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debe- „ tur episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum. Verba vero dicere „ non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem res- „ pondere. " Ex quo loco sequitur ætate Innocentii duas unctiones fuisse, alteram in vertice, alteram in fronte. Utraque fiebat ex oleo, episcopali benedictione consecrato : prior a sacerdotibus, ipso etiam præsente episcopo; posterior a solis episcopis fieri poterat ex lege divina & ecclesiastica : posterior, non autem prior, conferebat Spiritum sanctum : posteriorem comitabatur verborum formula, quam Innocentius silentio prætermisit, ne hujus sacramenti sanctitatem proderet.

OBJICIT 1. Dallæus *lib.* 3. *cap.* 1. " a doctis viris, neque sane abs „ re, fuisse dubitatum, utrum Innocentii necne sit epistola.

REFELLITUR. Dallæo enim imprimis ipsum Dallæo opponimus, qui omnibus rite perpensis agnoscit *lib.* 2. *de Extrema-Unctione*, eam esse Innocentii. 2. Ipsi opponimus Blondellum Calvinistarum in iis, quæ ad criticam attinent, eruditissimun *in libro de episcopis*, *pag.* 144. *&* 211. 3. Plures antiquos auctores opponimus, qui hanc epistolam Innocenti nomine laudarunt; Nicolaum I. & Hincmarum, archiepiscopum Rei mensem, qui floruerunt ad annum 850. concilium Meldense, quod anno 845. celebratum est, *can.* 44. auctorem libri *de divinis officiis*, qui Alcuini nomine circumfertur, qui floruisse putatur ad annum 804. cap. de

de sabbato sancti paschæ, & cap. *de infirmis*; Amalarium Fortunatum, in libris *de ecclesiasticis officiis*, quos ille composuit ad annum 830. *lib.* 1. *cap.* 12. Walafridum Strabonem, qui floruit ad eumdem annum 830. in libro *de rebus ecclesiasticis*, *cap.* 26. Halitgarium, episcopum Cameracensem, qui floruit ad eumdem annum 830. *lib.* 3. *de vitiis & virtutibus cap.* 15. Jonam Aurelianensem episcopum, qui floruit ad annum 820. *lib.* 1. *instit. laic. cap.* 7. *& lib.* 3. *cap.* 14. venerabilem Bedam *in epist. S. Jacobi*, qui presbyter ordinatus anno 701. objit anno 731. ex Sigeberto, vel ann. 735. quod alii probabilius existimant; Cresconium, episcopum Africanum, qui floruit seculo 7. *in breviario canonum*; Isidorum, Hispalensem episcopum, qui anno Domini 600. ordinatus est; Dionysium Exiguum *in sua canonum collectione*, quam sub initium seculi 6. edidit, ubi hanc ipsam epistolam integram refert.

Hæc etiam epistola Innocentii nomen præfert in vetustissimo codice Corbejensi, exarato temporibus Vigilii papæ, qui extat in bibliotheca Sangermana Parisiensi. Denique verba nonnulla hujus epistolæ, tacito tamen Innocentii nomine, referuntur in concilio Hispalensi, quod anno 619. celebratum est, *cap.* 7. & a Crodegando seu Crodogango, episcopo Meldensi, qui sub rege Pipino floruit ad annum 750. *in regula canonicorum cap.* 71. quam tamen regulam agnosco integram non fuisse a Crodegando compositam, sed ab anonymo quopiam interpolatore ex Crodogangi norma, concilii Aquisgranensis capitulis, & aliunde consarcinatam: item a Rabano Mauro *in libris de institutione clericorum*, quos ille scripsit anno 819. *lib.* 1. *cap.* 6.

OBJICIT 2. Dallæus "quod ipsa Decentii episcopi consultatio ostendit, nondum anno 416. apud omnes ecclesias receptum & indubitatum fuisse, ut episcopi soli chrismarent. Hoc enim jus, si liquido vel ab apostolis constitutum, vel majorum saltem auctoritate, vel denique Romani alicujus episcopi, puta Silvestri, lege, apud omnes christianos jam tum receptum fuisset, id profecto Decentius, qui episcopus erat, & quidem Eugubii civitate Romæ vicina ac propemodum suburbana, nescire non poterat.

RESPONDEO 1. hanc objectionem esse de ministro, de quo hic non agitur, non autem de natura hujus sacramenti, quæ inter catholicos & Calvinistas hic controvertitur.

RESPONDEO 2. hac de re minime dubitasse Decentium, sed presbyteros nonnullos, quibus ipse præerat, qui ut suam auctoritatem attollerent & ampliarent, *novitates inducebant*, vel etiam earum aliquas sub Decentii prædecessoribus induxerant.

OBJICIT 3. hinc videri quam exigua haberetur illis seculis papalium "decretorum ratio, quamque angustis circumscripta esset finibus legum "Romæ de ecclesiasticis ritibus positarum auctoritas. Nam quo tempore hæc quærebat ab Innocentio Decentius, anni erant jam elapsi centum, cum ista, de quibus quærit, definiverat Silvester. Ergo Silve-

" stri lex toto illo tot annorum spatio ne in proximam quidem Um-
" briam, cujus erat Eugubium civitas, ereptare ex urbe potuerat, ne-
" dum ut eam toto statim orbe promulgatam, pronoque omnium ob-
" sequio receptam, veluti sacrosanctum communis monarchæ edictum
" vel oraculum fuisse putemus: quod est bellum sane ac suave præ-
" sentium Latinorum de suis papis somnium. Id Sirmundus pro sua e-
" ruditione vidit, & pro suo candore observavit his verbis. In Italia
" ipsa (inquit *Antirrhetici* 2. *cap.* 7. *pag.* 53.) vix extra urbem vici-
" nas ecclesias institutum hoc (de signanda a solis episcopis fronte)
" tenuisse illa Decentii Eugubini in Umbria episcopi consultatio de-
" clarat.

RESPONDEO ex hac Decentii consultatione equidem sequi, quod hisce temporibus decretum Silvestri de signanda a solis episcopis fronte, Eugubii non servaretur: non autem, quod in Italia ipsa (quemadmodum vult Sirmundus) vix extra urbem vicinæ ecclesiæ tenuerint hoc institutum. Sequitur etiam quod lex illa Silvestri violata aut ignorata Eugubii fuerit; non autem quod legum Romæ de Ecclesiasticis ritibus positarum auctoritas (ut vult Dallæus) angustis finibus esset circumscripta, imo ex Innocentii responso contrarium apparet. Decentius ad Eugubii episcopatum evectus, novitates aliquas a presbyteris induci, vel sub suis prædecessoribus inductas fuisse observavit. Ut vero majori eas auctoritate reformaret, consuluit Innocentium I. Innocentius in suo rescripto in illos presbyteros acriter invehitur, ut qui instituta
" ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, non servarent; sed
" traditiones antiquas humana præsumptione corrumperent." Subjicit neminem esse " qui nesciat, aut non advertat, id quod a principe a-
" postolorum Petro, Romanæ ecclesiæ traditum est, ac nunc usque cu-
" stoditur, ab omnibus debere servari: (de iis loquitur ecclesiis, quæ
" a Romana principium acceperant) nec superinduci aut introduci ali-
" quid, quod auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur
" exemplum; præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gal-
" lias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes
" nullum instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis apostolus Petrus
" aut ejus successores constituerint sacerdotes. Legant, si in his pro-
" vinciis alius apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non
" legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi quod Roma-
" na ecclesia custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est."
Deinde monet Decentium, ut novitates illas in ecclesia sua REFORMET: & monitum suum ita concludit: " Quibus (consultis tuis)
" idcirco respondemus, non quod te aliqua ignorare credamus, sed ut
" majori auctoritate vel tuos instituas, vel, si qui a Romanæ ecclesiæ
" institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas; ut
" scire valeamus qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius ec-
" clesiæ quam Romanæ existimant consuetudinem." His præmissis, res-

respondet ad singulas quæstiones a Decentio propositas. Quod autem non debeant baptizati, nisi ab episcopo chrismate in fronte consignari, & per hanc unctionem consequi Spiritum sanctum, asserit 1. id *manifestum esse* : 2. eam esse *consuetudinem ecclesiasticam* : 3. id *demonstrari lectione actuum apostolorum*; *quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum*. Hoc igitur Innocentii ætate non erat dubium, sed manifestum : eaque consuetudo vigebat in ecclesiis Italicis, Gallicanis, Hispanicis, Africanis, Siculis, & aliis, quæ a Romana principium acceperant.

OBJICIT 4. " Sed & in ipsa epistola quanto supercilio sua dictata profun-
" dit ! Manifestum est, inquit, non ab alio quam ab episcopo consignari
" infantes licere. Quid ita, quæso? Nam, inquit, presbyteri, licet sint
" sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Quid ista ratio-
" cinatione absurdius fingi potest? An sit aliquis pontificatus apex,
" quo presbyter careat, non immerito dubitatur : & adhuc ipso tum
" superstiti Hieronymo definitum esse, nullo divino jure niti istum api-
" cem facile scire potuit Innocentius. Jam si hoc, quod totius ratio-
" cinationis fundamentum est, dubium ipsum & obscurum atque incer-
" tum, imo & falso longe propius est, quomodo manifestum est id
" quod hinc iste colligit? Sed esto tamen eo pontificatus apice, quem
" habebant, (sed jure ecclesiastico) illius temporis episcopi, caruerint
" presbyteri, an propterea consequens est, ut ii consignare non possint?
" Atqui etiam sine illo apice baptizant, eucharistiam conficiunt, et-
" iam ex te, Innocenti, chrismant. Qui tot, tantaque, quamquam
" nullo apice insignes, præstant : quis eos (quæso) si sanæ mentis sit,
" consignare non posse, non dico manifestum, sed vel probabile eo fieri
" putaverit, quod illo tuo apice careant?

RESPONDEO neque Hieronymum, neque ullum alium catholicum unquam dubitasse, quin sit in episcopis pontificatus apex, quo presbyteri careant : & quin ille sit juris divini; tantum abest ut jure ecclesiastico introductus fuerit Innocentii tempore. Qua de re suus erit disserendi locus.

AT, inquit Dallæus, presbyteri baptizant, eucharistiam conficiunt, imo in vertice chrismant : cur non in fronte?

RESPONDET Innocentius, ne baptizatos in fronte chrisment, & per hanc chrismationem eis Spiritum sanctum conferant, prohibere *non solum consuetudinem ecclesiasticam, verum & illam lectionem actuum apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum*. Quod si non sit sanæ mentis, qui ita senserit : insani erunt Cyprianus *in epist.* 73. *ad Jubajanum*, Chrysostomus *in homil.* 18. *in acta*, Hieronymus *dialogo adversus Luciferianos, cap.* 4. Augustinus *lib.* 18. *de Trinit. cap.* 26. Patres Illiberitani *can.* 38. & 77. *supra* citatis, & alii, qui in solis episcopis agnoscunt potestatem confirmandi, & per Confirmationem conferendi Spiritum sanctum.

Objicit 5. " Ejuſdem farinæ ſunt, quæ conſequuntur, conſuetudi-
„ nem eccleſiæ demonſtrare, ſolis pontificibus deberi, ut vel conſi-
„ gnent, vel Spiritum ſanctum tradant. Si de univerſa eccleſia (quod
„ abſurdiſſimum ſomniat Aurelius) hæc diceret Innocentius, falſi ma-
„ nifeſti reus eſſet. Nam plane contrariam fuiſſe non modo græcæ ſi-
„ ve orientalis, ſed etiam Africanæ, & Hiſpanicæ, & Gallicanæ, imo
„ & Sardinienſis in Romana vicinia eccleſiæ conſuetudinem & fatetur
„ & probat Sirmundus. Sed Innocentium, ut mihi quidem videtur,
„ calumniatur Aurelius, dum hanc ei mentem fuiſſe vult. Ille vero
„ de ſua una, id eſt Romana, ſive urbica eccleſia loquitur. Ejus unius
„ conſuetudinem idoneum cenſet argumentum ad demonſtrandum quid
„ eſſet in ea cauſa juris. Nimirum Innocentius (qui iſtorum Romæ
„ antiſtitum vetus eſt jam ab antiquiſſimis temporibus morbus) ſibi
„ perſuaſerat nihil Romæ ſuæ fieri, quod non eſſet apoſtolicum, ac
„ divinum, & omnibus omnino chriſtianis ſequendum. " Et poſtea: "
„ Quod ille velut principium quoddam notiſſimum aſſumit ſuæ eccle-
„ ſiæ eam vim eſſe atque dignitatem, ut quidquid illa obſervat, id
„ obſervari debeat, nego: negaverunt eam rem pridem Cyprianus &
„ Firmilianus; neſciverant omnes pene eccleſiæ, quæ etiam poſt inve-
„ ctum illud epiſcopis a Silveſtro collatum privilegium, ſuorum preſ-
„ byterorum neophytis conſignandis manu & opera, annis jam pene
„ centum in Africa & in Hiſpania utebantur. Neſciverunt etiam poſt
„ hanc Innocentii decretalem Gallicanæ, Sardinienſis, Hiſpanicæ eccle-
„ ſiæ, quas (quod mox demonſtrabitur) diverſum a Romano morem
„ retinuiſſe conſtat.

Respondeo Innocentium loqui dumtaxat de eccleſiis a Petro apo-
ſtolo inſtitutis vel ab ejus ſucceſſoribus, præſertim vero de Italicis,
Gallicanis, Hiſpanicis, Africanis, Siculis, & iis quæ in inſulis inter-
jacentibus ſitæ ſunt: quemadmodum apparet ex textu *ſupra* relato;
quæ quidem eccleſiæ eaſdem cum Romana conſuetudines obſervabant.
Qua de re *infra*, ubi de miniſtro. Quæ vero fuerit orientalium pra-
xis, *ibidem* referemus. Innocentio igitur imponit Dallæus, cum ei af-
fingit, quod ille velut principium quoddam notiſſimum aſſumpſerit,
ſuæ eccleſiæ eam vim eſſe atque dignitatem, ut quidquid illa obſervat,
id ab omnibus chriſtianis obſervari debeat. Quod ad Cyprianum & Fir-
milianum attinet, ii quidem in cauſa de hæreticorum baptiſmate re-
ceſſerunt ab eccleſiæ Romanæ conſuetudine, ſed ſimul illi quoque ab
apoſtolica traditione & a veritate alieni facti ſunt.

Objicit 6. " Sed neque levior illa quæ ſequitur deliratio, qua,
„ conſignationis ſeu chriſmationis jus ſolis epiſcopis deberi, demon-
„ ſtrare ait illam lectionem actuum apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum
„ & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum ſan-
„ ctum. 1. De conſignatione ſive chriſmatione nullum in actis ver-
„ bum. Manus imponere plane aliud eſt, quam chriſmare. Ergo ridi-
„ culus

„ culus est, qui ex eo quod apostoli neophytis manus imposuerunt, „ concludit solis episcopis chrismandi jus esse. Tum fac apostolos „ (quod nulla actuum, nulla divinæ Scripturæ lectio asserit) neophy„ tos chrismasse; qua ratione inde conficies, non aliis quam episcopis „ licere chrismare? suntne episcopi apostoli? vel an quæ apostoli fece„ runt, ea episcopis vel omnia vel solis facere licet? cur ea presbyte„ rum magis excludant, quam episcopum? Neque est quod regerat In„ nocentius, Philippum manus nequaquam imposuisse. Primum, hoc si „ ego negavero, unde iste probabit? Certe & Chrysostomus refert, & „ Oecumenius sequitur hanc interpretationem, Philippum ideo manus „ non Samaritanis imposuisse, non quod non liceret, sed quod hono„ ris causa id apostolis peragendum servare maluerit, quam ipse pera„ gere. Sed hoc quidem mitto: illud rogo, qua necessitate concludes „ presbyteris non licere, quod Philippo non licuit? Philippus enim non „ presbyter, sed diaconus fuit.

Respondeo chrismationem in fronte & manuum impositionem plerumque pro eodem usurpari, sive quia (quod nonnulli volunt) chrismatio manuum impositioni successit: sive quia (quod aliis placet) chrismatio manuum impositioni necessario connexa est. Hæc autem connexio juris est divini vel ecclesiastici. Si primum, chrismatio in actis commemoratur implicite, quia in illis mentio fit impositionis manuum. Si secundum, Patribus familiare est, ut ex duobus inter se etiam usu ecclesiastico connexis, unum pro altero sumatur; sic pœnitentiæ sacramentum dicitur *manus impositio*, & ipsa Confirmatio plerumque vocatur *signaculum*, *obsignatio*, a signo crucis, quod in ea conferenda adhibetur: denique ex actis constat solos apostolos habuisse potestatem conferendi Spiritum sanctum. Sed Spiritus sanctus per manuum impositionem olim quidem conferebatur: nunc vero per chrismationem in fronte, quæ manuum impositioni successit. Hæc igitur unctio ad solos episcopos pertinet. Hæc & alia pro ea, quam amplexus fuerit, sententia quilibet respondere poterit. Crediderim tamen Innocentio visum fuisse, quod chrismatio jure divino annexa sit manuum impositioni, per quam Spiritus sanctus neophytis ad robur & perfectionem confertur. Id quippe iste loquendi modus Innocentii persuadere videtur.

Sin autem quæras unde constet licere episcopis chrismare, quemadmodum licuit apostolis.

Respondeo id constare ex eo quod episcopi succedant apostolis, ad quorum munus ordinarium chrismatio pertinebat.

Si quæras iterum, unde constet id licere episcopis, non autem presbyteris.

Respondeo id constare ex duplici capite. 1. Quia episcopi pontificatus apicem habent, quo carent presbyteri. 2. Quia traditio, quæ optima interpres est Scripturæ sacræ, docet hoc munus jure ordinario solis episcopis reservatum esse.

Quod

Quod autem Philippus diaconus non habuerit poteſtatem imponendi manum neophytis, & per hanc impoſitionem conferendi Spiritum ſanctum, docent omnes antiqui Patres, etiam ipſe Chryſoſtomus, cujus mentem ut intelligas, adverte olim dubitatum fuiſſe, utrum Philippus, qui Samaritanis prædicavit evangelium, eoſque baptizavit, apoſtolus, an diaconus eſſet. Clementinæ conſtitutiones *libro 6. cap. 7.* eum apoſtolum aſſerunt; idem aſſerebant illi, quos Oecumenius refutat *cap. 9. in acta apoſtol.* Ea tamen communis eſt Patrum ſententia, hunc Philippum ab eo minime diverſum eſſe, qui Actor. 21. v. 8. dicitur *fuiſſe unus de ſeptem*. Inde fit ut Chryſoſtomus dubitaverit, utrum Philippus, qui Samaritanos baptizavit, haberet poteſtatem eis manum imponendi & per eam impoſitionem conferendi Spiritum ſanctum; manum tamen eis non impoſuerit, ſed hanc impoſitionem Petro & Joanni venturis, ut eos honoraret, ſervaverit; an ille vero hac poteſtate careret. In eam tamen partem Chryſoſtomus inclinat, quod Philippus hac poteſtate caruerit, quia probabilius exiſtimat illum eumdem eſſe, qui *actor.* 21. aſſeritur fuiſſe unus de ſeptem. Hæc ſunt verba Chryſoſtomi *hom.* 18. *in acta*: " Quare non acceperunt Spiritum „ ſanctum ii, qui baptizarentur? vel forſan quia Philippus in hoc apo„ ſtolos brevi venturos honorabat; vel quod hoc donum non habebat, „ (erat enim ex ſeptem illis) id quod magis videtur dicendum: unde mea „ ſententia hic Philippus unus ex ſeptem erat, ſecundus a Stephano: „ ideo & baptizans Spiritum ſanctum non dabat, neque enim facultа„ tem habebat: hoc enim donum ſolorum apoſtolorum erat: .... „ nam virtutem quidem illi ſeptem acceperant faciendi ſigna, non au„ tem dandi aliis Spiritum ſanctum. Igitur hoc erat in apoſtolis ſin„ gulare. Unde & præcipuos (hoc eſt Epiſcopos) & non alios vi„ demus hoc facere. " Probat Chryſoſtomus Philippum ex eo, quod diaconus eſſet, non habuiſſe facultatem imponendi manus, & conferendi Spiritum ſanctum. Certa igitur, eaque indubitata Chryſoſtomi ſententia fuit diaconos ea poteſtate ſemper caruiſſe.

Quod attinet ad Oecumenium, cujus commentarii in Apoſtolorum Acta nobis objiciuntur;

Respondeo ejus eamdem atque Chryſoſtomi mentem fuiſſe. Ille ſiquidem *cap. 9. in acta* probat Philippum non fuiſſe apoſtolum, quod non haberet poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum. " Si unus erat „ apoſtolorum, cum in Samaria baptizaret, habebat utique auctorita„ tem doni Spiritus. " Et *cap.* 10. oſtendit Philippum non habuiſſe hanc facultatem, quod diaconus eſſet. " Philippus unus ex ſeptem, „ cum diaconus eſſet, poteſtatem non habebat ut ad manuum ſuarum „ impoſitionem daret Spiritum ſanctum. " Et paucis interjectis: "Ma„ nifeſtum eſt eos, qui a Philippo in Samaria baptizati erant, non „ accepiſſe Spiritum ſanctum, eo quod donum hujuſmodi non habe-

„ ret,

„ ret : quandoquidem , ut diximus , hic unus ex septem erat . Nam „ hi virtutem quidem ad edenda signa acceperant , non autem ut cæ- „ teris quoque darent hujusmodi Spiritum ; hoc enim apostolis serva- „ tum erat. " Verba igitur quæ proxime sequuntur : " Præterea Phi- lippus in eos , qui a se baptizati erant , Spiritum illabi non fecit , „ honorans videlicet apostolos . Neque enim tanquam abjectus , & „ indignus (quando etiam de ipso proditum est , quod signa ediderit „ in sanitatibus morborum, ejectionibusque dæmonum;) sed quod non „ oraverit , ut hoc illis contingeret , nondum videlicet aptis ad Spi- „ ritus susceptionem : quando & Simon qui ab eo baptizatus erat , „ quæ carnis sunt adhuc sapiens , petebat ab Apostolis dono pecunia- „ rum accipere potestatem , ut cuicumque vellet , manuum impositio- „ ne daret Spiritum sanctum : " Hæc , inquam , verba intelligi non debent absolute & simpliciter, quasi Oecumenius absolute existimaverit Philippum habuisse facultatem imponendi manus , & conferendi Spiritum sanctum ; alioquin Oecumenius in eodem loco sibimetipsi aperte contradiceret : sed accipi debent hypothetice , nimirum , facta hypothesi , datoque , non autem concesso , quod Philippus fuerit apostolus, atque adeo hanc virtutem habuerit , manum tamen Samaritanis non imposuerit, sive ut Petrum & Joannem brevi venturos honoraret, sive quod nonnulli ex Samaritanis nondum apti essent ad suscipiendum Spiritum sanctum.

Denique falsum est quod Innocentius concludat , non licere presbyteris chrismare , quia id non licuit Philippo Diacono . Innocentius ne id quidem cogitavit , sed in duobus dumtaxat vim facit , scilicet in consuetudine , & traditione Ecclesiastica , & in lectione Actuum qua constat Petrum , & Joannem Apostolos , non autem Presbyteros, Samariam " directos esse , qui jam baptizatis traderent Spiritum san- „ ctum.

§. 3. *Augustinus.*

AUGUSTINUS , qui presbyter ordinatus est anno 391. Episcopus vero creatus anno 395. obiit anno 430. præclara docet de Confirmatione. Ejus autem testimonia ad duas classes revocari possunt : quædam enim manuum impositionis , alia vero chrismatis mentionem faciunt.

Testimonia primi generis quatuor sunt.

Primum habetur *in tract. 6. in primam Joannis epistolam* , *numer.* 10. *editionis Bened.* " Primis temporibus , inquit , cadebat super credentes Spiritus sanctus ; & loquebantur linguis , quas non didicerant , „ quomodo Spiritus dabat eis pronunciare . Signa erant tempori op- „ portuna. Oportebat enim ita significari in omnibus linguis Spiritum „ san-

„ sanctum ; quia evangelium Dei per omnes linguas cursurum erat „ toto orbe terrarum . Significatum est illud , & transiit . Nunquid „ modo quibus imponitur manus , ut accipiant Spiritum sanctum , „ hoc expectatur , ut linguis loquantur? aut quando imposuimus ma- „ num istis infantibus , attendit unusquisque vestrum , utrum linguis „ loquerentur ? Et cum videret eos linguis non loqui , ita perverso „ corde aliquis vestrum fuit , ut diceret ; Non acceperunt isti Spiri- „ tum sanctum ; nam si accepissent , linguis loquerentur, quemadmo- „ dum tunc factum est ? Si ergo per hæc miracula non fiat modo te- „ stimonium præsentiæ Spiritus sancti ; unde fit , unde cognoscit quis- „ que accepisse se Spiritum sanctum ? Interroget cor suum ; Si diligit „ fratrem , manet Spiritus Dei in illo . . . . Ergo si vis nosse, quia „ accepisti Spiritum , interroga cor tuum : ne forte sacramentum ha- „ beas , & virtutem sacramenti non habeas . Interroga cor tuum : si „ est ibi dilectio fratris , securus esto . Non potest esse dilectio sine „ Spiritu Dei , quia Paulus clamat : *Charitas Dei diffusa est in cordi-* „ *bus nostris per Spiritum sanctum , qui datus est nobis.* " Eo loci Sanctus Augustinus plura docet . 1. Manus imponitur non solum adultis , sed & ipsis infantibus baptizatis . 2. Hæc manus impositio eis confertur *, ut accipiant Spiritum sanctum* . 3. Hæc manus impositio, & vim habet conferendi charitatem, & ille effectus permanens est. 4. Hæc manus impositio præter charitatem olim quidem conferebat gratias gratis datas , sed ille effectus transiit desiitque . 5. Hæc manus impositio rationem habet sacramenti . *6.* Baptizatus, qui hanc manus impositionem suscepit , neque tamen fratrem diligit , *sacramentum* quidem *habet* , sed *virtutem sacramenti non habet* . Hoc textu catholica doctrina luculentis terminis asseritur , & argutiæ Calvini refutantur , *lib. 4. instit. cap. 19. §. 6.* sic ratiocinantis . " Ubi gratia illa (miraculo- „ rum) conferri desiit , quorsum pertinet manuum impositio ? " Desierant quippe gratiæ gratis datæ tempore Augustini , quo tamen manuum impositio baptizatis conferebatur , ut Spiritum sanctum acciperent .

Secundum habetur *lib. 3. de baptismo , cap. 16.* " Spiritus sanctus , „ inquit , quod in sola Ecclesia Catholica per manus impositionem „ dari dicitur , nimirum hoc intelligi majores nostri voluerunt , quod „ Apostolus ait, quoniam *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per* „ *Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Ipsa est enim charitas, quam non „ habent, qui ab ecclesiæ catholicæ communione præcisi sunt . . . . Non „ habent Dei charitatem , qui ecclesiæ non diligunt unitatem : ac per „ hoc recte intelligitur dici , non accipi nisi in catholica Spiritus san- „ ctus. Neque enim temporalibus, & sensibilibus miraculis attestantibus „ per manus impositionem modo datur Spiritus sanctus, sicut antea daba- „ tur ad commendationem rudis fidei, & ecclesiæ primordia dilatanda . „ Quis enim nunc hoc expectat , ut ii , quibus manus ad accipiendum

„ Spi-

„ Spiritum imponitur, repente incipiant linguis loqui? Sed invisibiliter & „ latenter intelligitur propter vinculum pacis eorum cordibus divina cha- „ ritas inspirari.... Aliud est sacramentum; quod habere etiam Simon Ma- „ gus potuit; aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam „ fieri solet, sicut Saul habuit prophetiam; aliud operatio ejusdem Spi- „ ritus, quam nisi boni habere non possunt, sicut est charitas ... Ma- „ nus autem impositio non sicut baptismus repeti non potest: quid est „ enim aliud, nisi oratio super hominem? “ Ex hoc textu quinque colligi possunt. 1. *Manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur*. 2. Hæc manus impositio charitatem *invisibiliter & latenter* producit: & ille effectus hodie permanet. 3. Hæc manus impositio olim conferebat gratias gratis datas, *ad commendationem rudis fidei, & ecclesiæ primordia dilatanda*; & ille effectus desiit. 4. In hac manus impositione aliud est sacramentum, aliud virtus conferendi gratias datas, & aliud virtus conferendi charitatem. Manus impositionis sacramentum cum gratiis gratis datis in peccatore reperiri potest, sed manus impositionis sacramentum cum effectu permanenti, videlicet cum charitate, in solis bonis reperitur. 5. Manus impositio, cum nihil aliud sit quam oratio, repeti potest, cum e contrario baptismus repeti non possit. Quæ vero & qualis manuum impositio repeti possit, discutietur alibi.

Tertium habetur *in expositione incboata in epistolam ad Romanos*, circa finem, ubi Augustinus expendens illud capitis *6.* epistolæ ad Hebræos, v. 1. & 2. *Non rursum jacientis fundamentum pænitentiæ a mortuis operibus, & fidei in Deum, lavacri doctrinæ, impositionis manus*; subjicit: “ Ista omnia in baptismo traduntur, quæ (Paulus) negat esse re- „ petenda, utique in consecrandis fidelibus. “ Sicut igitur baptismus, ita manus impositio in consecrandis fidelibus iterari non debet.

Quartum habetur *lib.* 15. *de Trinitate*, *cap.* 26. ubi Christi divinitatem ex missione Spiritus sancti probat. “ Quomodo ergo Deus non „ est, qui dat Spiritum sanctum? imo quantus Deus est, qui dat „ Deum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum san- „ ctum: orabant quippe ut veniret in eos, quibus manum impone- „ bant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam „ nunc servat ecclesia. “ Et post alia: “ Nos autem accipere qui- „ dem hoc donum possumus pro modulo nostro; effundere autem su- „ per alios non utique possumus, sed ut hoc fiat, Deum super eos, a „ quo hoc efficitur, invocamus. “ Ex hoc textu quatuor patent. 1. Manus impositio, quæ ab apostolis super baptizatos usurpata fuit, ætate Augustini in ecclesia observabatur. 2. Hæc manus impositio a præpositis, hoc est ab episcopis, conferebatur. 3. Baptizatis conferebatur ut super eos descenderet Spiritus sanctus. 4. Verba, quibus episcopi in hac manus impositione utebantur, erat omnino deprecatoria; nec enim dabant Spiritum sanctum, sed Deum orabant, ut Spiritus sanctus super baptizatos descenderet.

Cal-

Calvini responsio dicentis *lib.* 4. *instit. c.* 19. §. 6. manuum impositionem olim in usu duntaxat fuisse ad effectus sensibiles & gratias gratis datas, falsa demonstratur 1. *&* 2. *textu*.

Falsa etiam demonstratur responsio ejusdem Calvini *ibid.* §. 12. absolute negantis manus impositionem, seu ab Augustino, seu ab ullo veterum aliquando vocari sacramentum.

Falsa quoque apparet Antonii de Dominis solutio, *num.* 32. respondentis, inde non sequi Spritum sanctum esse effectum confirmatoriæ manuum impositionis. Hæc enim, inquit, manus impositio ab apostolis adhibebatur ad impetrandum Spiritum sanctum, non absolute, sed quoad effectus quosdam sensibiles & gratias gratis datas. Deinde Ecclesia illam retinuit ad imitationem, & fortasse ex apostolorum instituto, non ad dandum, sed ad impetrandum super baptizatos Spiritum sanctum quoad effectus quosdam invisibiles, præsertim quoad stabilitatem & incrementum charitatis. Apostoli vero tali manuum impositione gratias gratis datas obtinebant ex opere duntaxat operantis, cum illas nonnisi per orationem obtinerent: quanto magis nos gratiam sanctificantem per eamdem manus impositionem ex opere tantum operantis consequimur.

Hæc, inquam, solutio refellitur. 1. Quia gratis id asseritur ab Antonio de Dominis. Quia *pag.* 13. *probatione* 1. & *pag.* 23. *object.* 3. efficaciter probavimus Spiritum sanctum per apostolicam manuum impositionem concessum fuisse in ordine ad utramque gratiam, & gratis datam, & sanctificantem. 3. Quia Augustinus *in* 2. *textu relato* conceptis verbis, ait *Spiritum sanctum in ecclesia catholica per manus impositionem dari*. 4. Quia Augustinus, *in* 1. *&* 2. *textu* hanc manus impositionem propriis terminis appellat *sacramentum*. 5. Quia Augustinus in hoc utroque textu ait in hac manus impositione aliud esse sacramentum, & aliud esse virtutem sacramenti. Concedit enim eum, cui non recte disposito manus imponitur, suscipere quidem sacramentum, non autem virtutem sacramenti: quemadmodum ille, qui prave dispositus ad baptismum accedit, ipsum quidem sacramentum, non autem virtutem sacramenti recipit. 6. Augustinus *in primo textu* ait, hanc manus impositionem non solum adultis, sed etiam infantibus concedi, & per eam Spiritum sanctum, hoc est charitatem, ipsis infundi. Supponit igitur illam agere ex opere operato. Neque contrarium ex argutiis Antonii de Dominis evinci potest. Formæ siquidem pœnitentiæ & Confirmationis olim erant deprecatoriæ: formæ quoque ordinis & Extremæ-Unctionis hodie deprecatoriæ sunt, quamvis agant ex opere operato: quin etiam forma baptismi, quem ipsi hæretici verum esse sacramentum agnoscunt, a sanctis Patribus vocari solet *invocatio* & *deprecatio Trinitatis*. Idem dici debet de eucharistia, cujus formam Patres appellant *invocationem Spiritus sancti*. Denique Augustinus *lib.* 5. *de baptismo*, *cap.* 20. agnoscit formas baptismi, Confirmationis, eucharistiæ,

ftiæ, & pœnitentiæ deprecatorias esse, licet *ibidem* hæc quatuor pro veris sacramentis habeat. " Quomodo (Deus) inquit, exaudit ministrum homicidam deprecantem vel super aquam baptismi, vel super „ oleum, vel super eucharistiam, vel super capita eorum, quibus ma- „ nus imponitur? ... quomodo dat homicida Spiritum sanctum?

Dallæus, ut ab illis Augustini testimoniis sese explicet, *lib.2. cap.* 24. respondet 1. sibi facile esse relatis auctoritatibus id respondere, quod eisdem respondent theologi, qui sustinent chrismationem esse materiam Confirmationis adæquatam: nempe Spiritum sanctum datum intelligi, non ipsius proprie manus impositionis virtute, sed vi sacramenti, cui hæc cæremonia annexa erat: cum hoc solo discrimine, quod manus impositionem illi quidem Confirmationis, ipse vero baptismi cæremoniam esse censeat.

Hæc responsio, duabus partibus constat: prima est, ex mente Augustini, manus impositionem, per quam datur Spiritus sanctus, cæremoniam esse baptismi. Secunda est, ex mente ejusdem Augustini per hanc impositionem intelligi Spiritum sanctum conferri, non vi hujusce manus impositionis, quæ quidem mera cæremonia est, sed virtute baptismi, cui olim annexa erat. Utramque partem Dallæus Augustino tribuit gratis & sine ullo fundamento. Utramque vero partem in mente Augustini falsam esse, sic ostendo. 1. Quia manus impositio, de qua Augustinus, eadem est ac illa, quam apostoli adhibebant, ut Spiritus sanctus super baptizatos descenderet: id apparet *ex 1. 2. & 4. textu relato*. Sed apostolica manuum impositio non erat mera baptismi cæremonia: id probavimus *supra*, idque constat ex Samaritanis, qui primum a Philippo baptizati, non statim, sed aliquanto post a Petro & Joanne manuum impositionem acceperunt. 2. Quia cum Augustinus *in 1. 2. & 4. textu* citato, magnifice loquitur de manus impositione, ita de ipsa loquitur, ut ne baptismi quidem meminerit. 3. Mera cæremonia non sanctificat ex opere operato. Sed manus impositio, de qua Augustinus, Spiritum sanctum confert non solum adultis, sed & infantibus, *ex 1. textu*. 4. Mera cæremonia non habet rationem sacramenti. Sed manus impositio, de qua Augustinus, SACRAMENTUM est, *ex 1. & 2 textu* 5. Nemo dixerit in mera cæremonia aliud esse sacramentum aliud vero virtutem & effectum sacramenti. Sed in ea manus impositione, de qua Augustinus, aliud est sacramentum, aliud vero virtus sacramenti, *ex 1. & 2. textu*. 6. Augustinus *in 1. & 2. textu* agnoscit eum, qui rite dispositus manuum impositionem suscipit, suscipere sacramentum & virtutem sacramenti; eum vero, qui prave dispositus accedit, suscipere sacramentum, non autem virtutem sacramenti. Agnoscit igitur hanc manuum impositionem esse verum, legitimumque sacramentum. Hoc enim eodem modo loquendi utitur Augustinus, cum hæreticorum baptismum esse verum sacramentum probat adversus Donatistas. 7. Cæremoniæ sa-

cra-

cramento cuidam annexæ tribui non poteſt effectus ſacramentalis; niſi forte quando ſacramentum illud nomine ejuſdem cæremoniæ appellatur. Dixi *forte*; tunc enim effectus ille non tribuitur cæremoniæ, ſed ſacramento, quod hujus cæremoniæ nomine deſignatur, ut cum euchariſtiæ ſacramentum dicitur *ſynaxis*, & Confirmationis ſacramentum vocatur *obſignatio*. Sed apud Auguſtinum, vel alium (quod ſciam) patrem baptiſmus nullibi appellatur *manus impoſitio*. Contrarium quidem exiſtimat Joſephus Vicecomes, qui in eam rem *lib. 1. de ritibus baptiſmi cap.* 3. in medio, citat Clementem Alexandrinum *lib. 1. pædagogi*, *cap. 6.* Severum Sulpicium *de vita S. Martini*; Gregorium Nazianz. *orat.* 10. & 40. & *in Carm. Iamb.* Sed in hiſce auctoribus nihil hujuſmodi reperitur. 8. Cæremoniæ baptiſmo annexæ tribui non poteſt effectus a baptiſmo diverſus. Sed manus impoſitioni, de qua Auguſtinus *in 4. textu*, tribuitur effectus a baptiſmo diverſus, nempe *donum gratiæ* : quod Auguſtinus poſt verba in eodem textu relata, ait *ſignificari* : non quidem baptiſmo, ſed *viſibili unguento*, *quo baptizatos ungit eccleſia*. 9. Auguſtinus loquens de manus impoſitione, per quam Spiritus ſanctus confertur, eam cum unctione baptiſmum ſubſequente conjungit, non autem cum ipſo baptiſmo : ejuſque effectum non ait baptiſmo, ſed *viſibili ſignificari unguento*, *quo baptizatos ungit eccleſia*. Dallæus igitur eam minus recte ad baptiſmum, theologi contra eam rectius ad unctionem referunt.

Respondet 2. quod ritum impoſitionis manuum, quem vetus ec„ cleſia ad Auguſtinum & infra ſervavit, penitus antiquaverimus, quo „ ſatis ſuperque teſtati ſumus meram eſſe cæremoniam nullo divino „ mandato in uſum publicum invectam.

Refellitur. Manus enim impoſitionem, quam eccleſia ad Auguſtinum & infra ſervavit, nunc etiam obſervari teſtantur libri pontificales, cum ajunt, epiſcopum *manus extendere verſus confirmandos*. Theologi vero ab invicem ita diſſident, ut nullus hæreticis faveat. Nonnulli ajunt, tunc ab epiſcopo manum imponi, cum baptizatum ungit in fronte. Alii vero, qui exiſtimant unctionem manuum impoſitioni ſucceſſiſſe, ſtatim ſeſe explicant, dicendo Chriſtum generice duntaxat determinaſſe materiam Confirmationis, eccleſiæ vero poteſtatem dediſſe eam ſpecifice determinandi : quam ob rem apud illos theologos manus impoſitio & chriſmatio ad mediatam Chriſti inſtitutionem pertinent.

Respondet 3. ex ipſis Auguſtini verbis *initio ſecundi textus* relatis, " nimirum hoc intelligi majores noſtri voluerunt, apparere, quod Auguſtinus majoribus totum hunc ritum, ejuſque ſignificationem tribuat.

Refellitur ex ipſis Auguſtini verbis. " Spiritus ſanctus, inquit, „ quod in ſola eccleſia per manus impoſitionem dari dicitur : nimi„ rum hoc intelligi majores noſtri voluerunt quod apoſtolus ait, quo„ niam *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum*. "

Unde

Unde apparet Augustinum majoribus nostris attribuere, non quod Spiritus sanctus in manus impositione conferatur, sed quod per Spiritum sanctum in manus impositione collatum intelligi debeat charitas, de qua apostolus *ad Romanos*.

RESPONDET 4. apostolicam & Augustinianam manus impositionem diversi generis esse, quod illa conferretur Spiritus sanctus in ordine ad signa sensibilia, ista vero in ordine ad gratiam sanctificantem.

REFELLITUR 1. Quia *in textibus relatis*, præsertim *in* 4. Augustinus agnoscit utrumque ritum eumdem esse, " Quem morem (apostolo-„ rum) inquit, in suis præpositis etiam nunc servat ecclesia. " 2. Apostolica manus impositione, gratiam sanctificantem collatam fuisse, satis superque probatum est. Eumdem igitur effectum permanentem habebat, quem Augustiniana ; atque adeo ab illa essentialiter non differebat. Ordo enim ad signa sensibilia, erat ex Augustino effectus transiens. Quare in ritu permanenti, quale est sacramentum, accidentale quidem, non autem essentiale discrimen inducere potuit : quod explicari potest exemplo fidei, quæ primis ecclesiæ temporibus miracula operabatur, juxta illud Marci ultimo, *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur &c.* nec ea tamen a nostra essentialiter differt, quia utraque eumdem habet permanentem & principalem effectum, qui est vivificare. *Justus enim ex fide vivit.*

RESPONDET 5. ex Augustino præpositos non dare Spiritum sanctum, sed orare duntaxat ut Spiritus sanctus in eos veniat, quibus manum imponunt. Non igitur ex opere operato, sed ex opere operantis Spiritus sanctus per manus impositionem conferebatur

Verum hæc solutio jam refutata est, ubi de responsione Antonii de Dominis. Negatur & antecedens & consequentia. Utrumque enim statuit Augustinus, & præpositos orare, ut detur Spiritus sanctus, & præpositos dare Spiritum sanctum : conceptis enim terminis ait, Spiritum sanctum in ecclesia catholica per manus impositionem dari. Dant igitur, & non dant Spiritum sanctum : non dant, ut causæ principes ; hoc enim ad Deum solum pertinet, *ex textu* 4. dant ut causæ instrumentales ; quia " Spiritus sanctus in ecclesia catholica per manus im-„ positionem datur, " *ex textu* 2. Frequens est hæc loquendi ratio apud sanctos Patres. " Post baptismum, inquit Isidorus Hispal. *lib.* 2. *de di-„ vinis officiis, cap. ultimo*, per episcopos datur Spiritus sanctus. " Et postea, " Spiritum sanctum dare non possumus, sed ut detur, Deum „ invocamus. " Et paucis interjectis, " Soli episcopi tradunt Spiri-„ tum paracletum.

RESPONDET 6. hodiernam Confirmationis formam his conceptis verbis, *signo te* &c. *confirmo te* &c. " quæ, ut liquet, nihil com-„ mune habet cum oratione super hominem facta, qua totum vete-„ ris manuum impositionis ritum constare ac concludi definit Augu-„ stinus.

Verum hæc difficultas ad præsens institutum nihil attinet, sed ad formæ confirmatoriæ mutationem, de qua alibi.

Respondet 7. Manus impositionem, cujus Augustinus mentionem facit, iterari posse, *ex textu* 2. proinde ab hodierna diversam fuisse, quam iterari non posse a synodo Tridentina definitum est.

Verum hæc quoque difficultas ad aliam quæstionem pertinet: interim observasse sufficiat, 1. Hæc omnia, si quid probarent, probatura solum Confirmationem esse sacramentum iterabile; non autem eam non esse sacramentum proprie dictum, quod Dallæo probandum erat. 2. Augustinum *in* 3. *textu relato* negare, manus impositionem, quæ in consecrandis fidelibus adhibetur, repetendam esse. Manus igitur impositio, quam *in* 2. *textu* ait repeti posse, vel est manus impositio reconciliatoria; quod verum esse multis contendit Bellarminus *de Confirm. cap.* 7. vel est manus impositio generice & secundum se considerata, non autem spectata specifice, relative ac determinate ad neophytos ungendos, quæ quidem impositio super neophytos facta, super eosdem pœnitentes repetebatur; qua in re differebat a baptismo, qui ex se suaque natura repeti non potest: vel si sit manus impositio considerata specifice, relative ac determinate ad neophytos confirmandos, loquitur Augustinus de manus impositione inter hæreticos collata, quam plures theologi nullam, atque ideo repetendam existimant in iis qui ab hæresi recedunt. Quæ vero ex his tribus solutionibus probabilior sit, dicemus *infra*, ubi de iteratione hujus sacramenti.

Testimonia secundi generis plurima sunt.

Primum habetur *lib.* 2. *contra literas Petiliani*, *cap.* 104. ubi Augustinus hæc verba psalmi 132. v. 2. *Tanquam unguentum in capite*, *quod descendit in barbam Aaron*, quæ Petilianus objecerat, de unctione confirmatoria interpretans, sic habet: " In hoc unguento sacramentum „ chrismatis vultis interpretari, quod quidem in genere visibilium si- „ gnaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus: sed potest esse „ & in hominibus pessimis ... Discerne ergo visibile sanctum sacra- „ mentum, quod esse & in bonis & in malis potest, illis ad præ- „ mium, istis ad judicium; ab invisibili unctione charitatis, quæ pro- „ pria bonorum est. Discerne ista, discerne. " In eo *textu* primum quidem hæc unctio vocatur *sacramentum chrismatis*. 2. Illud sacramentum chrismatis dicitur *in genere visibilium signaculorum sacrosanctum esse*. 3. *In genere visibilium signaculorum sacrosanctum est*, *sicut ipse baptismus*: proinde in ratione sacramenti baptismo comparatur, atque ita sacramentum est a baptismo diversum. 4. Dicitur *visibile sanctum sacramentum*. 5. Sicut baptismus, ita sacramentum chrismatis *esse & in bonis & in malis potest*: quia sicut baptismus ab interiori lotione, ita sacramentum chrismatis *ab invisibili unctione charitatis discerni* debet. Validitas enim utriusque sacramenti sine ejus effectu subsistere potest.

Secundus locus habetur *tractatu* 3. *in* 1. *Joannis epistolam num.* 5. "

„ Un-

„ Unctio spiritalis, inquit, ipse Spiritus sanctus est, cujus sacramen-
„ tum est in unctione visibili. " Et *num.* 12. " Unctionis sacramen-
„ tum, est virtus ipsa invisibilis: unctio invisibilis, Spiritus sanctus:
„ unctio invisibilis charitas illa est, quæ in quocumque fuerit, tan-
„ quam radix illi erit, quamvis ardente sole arescere non potest. "
Unctio igitur visibilis est sacramentum, cujus effectus est unctio invisibilis: unctio vero invisibilis est Spiritus sanctus, seu charitas, non quælibet, sed vegetans & radicata, quæ ardente concupiscentia non arescit.

Tertius locus habetur *lib. 5. de baptismo*, *cap.* 20. ubi Augustinus rationibus, pro nullitate baptismi & chrismationis hæreticorum atque schismaticorum, a Cypriano *in epistola* 70. ad Januarium & cæteros episcopos Numidas, relatis respondet, easque refellit. Donatistis igitur objicientibus: " Quomodo aquam mundat & sanctificat (minister)
„ homicida; quomodo benedicunt oleum tenebræ, (hoc est hæretici?)
Respondet Augustinus: " Si Deus adest sacramentis, & verbis suis
„ per qualeslibet administrentur, & sacramenta Dei ubique recta sunt. "
Audis Confirmationem, quæ *olei* nomine significatur, vocari *sacramentum*, sanctificari per ministrum homicidam & hæreticum, æquiparari baptismo, & hæc duo, ***baptismum*** scilicet & ***oleum***, declarari *sacramenta Dei recta*, modo, ***verbis Dei per qualeslibet administrentur***.

Cyprianus quidem concedebat unctionem ab impio ministro facta in ecclesia validam esse; sed aliud sentiebat de unctione ab hæretico & in ipsa hæresi collata; quia " Oleum, unde baptizati unguntur, in al-
„ tari sanctificatur: sanctificare autem non potuit olei creaturam, qui
„ nec altare habuit, nec ecclesiam. Unde nec unctio Spiritus apud hæ-
„ reticos potest esse, quando constet oleum sanctificari apud illos om-
„ nino non posse. " Respondet Augustinus, & simul urget eamdem utriusque rationem esse, " Cur, inquit, ad verba quæ procedunt ex
„ ore homicidæ, possit tamen Deus oleum sanctificare, & in altari,
„ quod hæretici posuerunt, non possit, nescio: nisi forte (Deum)
„ quem cor hominis fallaciter conversum intus (hoc est in ecclesia)
„ non impedit, lignum fallaciter positum (hoc est altare hæreticis ere-
„ ctum) impedit foris (hoc est extra ecclesiam) quo minus sacramen-
„ tis suis adesse dignetur, nullis hominum falsitatibus impeditus. "
Sentit igitur Augustinus unctionem sive ab impio, sive ab hæretico ministro factam, verum esse sacramentum, cui Deus adesse dignatur.

Cyprianus, ut suam de nullitate baptismi, Chrismationis, & eucharistiæ ab hæreticis & schismaticis in hæresi & schismate collatorum opinionem firmaret, illud adducebat, ***Deus peccatorem non audit***. Respondet Augustinus, hoc testimonio nihil juvari Cypriani causam: eo enim contra ipsum concludi posset, irrita esse sacramenta, non solum ab hæreticis, & schismaticis, sed & ab impio intra ecclesiam administrata. " Si ergo, inquit, ad hoc valet quod dictum est in evan-

 „ ge-

„ gelio , *Deus peccatorem non audit* , ut per peccatorem sacramenta „ non celebrentur : quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel su- „ per aquam baptismi , vel super oleum , vel super eucharistiam , vel „ super capita eorum , quibus manus imponitur ? quæ omnia tamen , „ & fiunt , & valent etiam per homicidas . . . . in ipsa intus eccle- „ sia . " Ecce Augustinum præcipue asserentem , *oleum* , quo nomine chrismationem , seu Confirmationem intelligit , esse verum sacramentum : illudque in ea sacramenti ratione comparantem baptismo & eucharistiæ, & forte sacramento pœnitentiæ : dubitatur enim, utrum hæc manus impositio, de qua ibi loquitur , ea sit quæ in reconciliatione, an ea quæ in ordinatione adhibebatur.

Quartus locus habetur *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 26. " Unxit (Christum) Deus Spiritu sancto , non utique oleo visibili , sed dono gra- „ tiæ , quod visibili significatur unguento , quo baptizatos ungit Ec- „ clesia . " Unguentum igitur visibile , quo Ecclesia baptizatos ungit , significat Spiritum sanctum seu gratiæ donum , quo Christus unctus est , non in baptismo , sed in incarnatione , quando *Verbum caro factum est*.

Quintus locus habetur *in sermone de cataclysmo* , *cap.* 1. " Baptiza- „ tus es , signatus es regio caractere , cœpisti consequi annonam de „ mensa regis tui . Noli esse desertor , nec ut delicatus miles diffluas „ per voluptates ; . . . . sed ut fortis miles , quidquid potes , age in „ hoc bello . " Et *cap.* 2. Baptizatus es, mundatus, unctus oleo, re- „ stauratum est corpus tuum ad priorem statum primi illius hominis ante „ peccatum &c. " In his duobus capitibus christianus recens baptizatus uti miles indutus ex alto virtute, & sacramentis corroboratus , describitur : & in his duobus locis baptismus primum, Confirmatio secundum, & Eucharistia tertium locum obtinet.

Sextus habetur *initio enarrationis* 2. *in Psalmum* 26. " Ad omnes „ Christianos , inquit , pertinet unctio . . . . . . Inde autem apparet „ Christi corpus nos esse , quia omnes ungimur , & omnes in illo , „ & Christi & Christus sumus , quia quodammodo totus Christus ca- „ put , & corpus est . Unctio ista perficiet nos spiritaliter in illa vi- „ ta quæ nobis promittitur . . . . Ungimur modo in sacramento , & „ sacramento ipso præfiguratur quiddam quod futuri sumus. " Qua vero ratione a baptismo diversa, chrismatis unctio nos efficiat corpus Christi, exponet Augustinus *in 9. textu sequenti*.

Septimus habetur *libro* 19. *contra Faustum* , *cap.* 14. ubi veteris legis sacramenta cum nostris comparat : " Si ergo antiqui justi pro il- " lis prænuntiativis sacramentis , & rerum nondum impletarum figu- „ ris , omnia dura , & horrenda perpeti parati fuerunt , & plerique „ perpessi sunt ; . . . . quanto magis nunc pro baptismo Christi , pro „ Eucharistia Christi , pro signo Christi ad omnia perferenda paratior „ debet esse Christianus ; cum illa fuerint promissiones rerum com-

„ plen-

„ plendarum, hæc sint indicia completarum. " En Augustinum supponentem signum Christi, quibus verbis unctionem intelligit, esse novæ legis sacramentum; illud a baptismo & eucharistia distinguentem; illud referentem post eucharistiam; illud in ratione sacramenti novæ legis comparantem cum baptismo, & Eucharistia, & requirentem, ut pro illo, sicut & pro baptismo, & Eucharistia christianus ad omnia perferenda paratus sit.

Octavus habetur *in psal.* 44. ad hæc verba, *Propterea unxit te Deus &c.* " Oleum visibile in signo est; oleum invisibile in sacramento est: oleum „ spiritale intus est, oleum visibile exterius est.

Nonus habetur *in serm.* 227. alias 83. *de diversis*, " Unus panis, „ unum corpus, inquit, multi sumus: .... Numquid panis ille de „ uno grano factus est? Nonne multa erant tritici grana? sed ante- „ quam ad panem venirent, separata erant: per aquam conjuncta sunt, „ & post quamdam contritionem: nisi enim molatur triticum, & per „ aquam conspergatur, ad istam formam minime venit, quæ panis „ vocatur. Sic & vos ante jejunii humiliatione, & exorcismi sacra- „ mento quasi molebamini. Accessit baptismus, & aqua quasi con- „ spersi estis, ut ad formam panis veniretis. , sed nondum est panis „ sine igne. Quid ergo significat ignis? hoc est chrisma. Oleum ete- „ nim ignis nostri, Spiritus sancti est sacramentum. In actibus apo- „ stolorum advertite, ... & videte, quia Spiritus sanctus .... „ in linguis igneis se ostendit: inspirat enim charitatem, qua ardea- „ mus in Deum & contemnamus mundum, & fœnum nostrum exu- „ ratur, & cor quasi aurum purgetur. Accedit ergo Spiritus san- „ ctus, post aquam ignis: & efficimini panis, quod est corpus Chri- „ sti. " Hæc si legisset Kemnitius, catholicos *in suo examine Tridentini Concilii* non arguisset, quasi inepte, & absurde dicant, oleum in Confirmatione correspondere igni, qui die Pentecostes super Apostolos apparuit.

Decimus habetur *homilia* 266. alias 5. *inter undecim e bibliotheca Carthusiæ majoris desumptas*, ubi Augustinus Donatistas refutat, quibus oleum Confirmationis susceptum in hæresi, irritum esse videbatur, propter illud psalmi 140. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*. Augustinus vero probat oleum illud, licet ab impio vel hæretico ministro collatum, non esse oleum peccatoris, vel oleum malum, sed oleum Christi, oleum bonum, verumque sacramentum, quod a peccatoribus administrari potest, iisque solis nocet, qui illud indigne suscipiunt; quemadmodum Eucharistia, quam qui manducant indigne, judicium sibi manducant. " Oleum Christi, inquit, etsi per pecca- „ torem ministretur, non est oleum peccatoris. Cum tres consideran- „ di animo occurrant, a quo datur, cui datur, per quem datur; „ non timeamus oleum peccatoris, quia non intercipit medius mini- „ ster beneficium largitoris. " Et sub finem, Donatistam respondentem:

„ (Oleum illud) meum eſt , noli ab illo (impio) accipere , ſed a „ me : “ ita perſtringit . “ Ergo oleum tuum eſt . Si tuum eſt , no- „ lo : ſi tuum eſt , malum eſt : ſi autem Dei eſt , & per te malum, „ bonum eſt. Cœnum non inquinat ſolis radium; & tu inquinas Dei „ oleum? Ideo autem malo tuo habes , quia quod bonum eſt , malus „ habes : quod Dei eſt , malus accepiſti , quia ſeparatus , non colle- „ giſti , ſed ſparſiſti . Qui manducant indigne , judicium ſibi mandu- „ cant & bibunt . Quia manducant indigne , non manducant ? indi- „ gno buccellam Chriſtus Judæ dedit , & ille hanc ad judicium acce- „ pit : numquid a malo accepit ? numquid malum accepit ? Sed ideo „ reus eſt , quia a bono bonum malus accepit . Non eſt ergo oleum „ peccatoris , oleum ſalutaris . Bene accipiatur , & bonum eſt : etſi „ male accipiatur , bonum eſt . Væ hominibus bonum male accipien- „ tibus . “ Audis Sanctum Auguſtinum oleum illud vocantem *oleum ſalutaris* , ſeu oleum ſalutis ? Impius igitur Calvinus , cum hæc ait *lib.* 4. *inſtit. cap.* 19. §. *6.* “ Qui oleum vocant oleum ſalutis, ſalutem, quæ in Chriſto eſt abjurant, Chriſtum abnegant, partem in regno Dei non habent.

Kemnitius *in* 2. *parte examinis Concilii Tridentini pag.* 297. reſpondet unctionem ab Sancto Auguſtino vocari ſacramentum* improprie & largo modo , quia eſt quædam humana cæremonia in baptiſmo adhiberi ſolita.

Eodem recidunt Antonii de Dominis , & Dallæi ſolutiones , quorum ille ſic habet : “ Quid ſibi vult Sanctus Auguſtinus illis dictis : „ *ſervat Eccleſia* : *ungit Eccleſia* ? an ideo diceret : *baptizat Eccle-* „ *ſia* ? Nequaquam profecto , non ; ſed intelligit hos eſſe ritus Ec- „ cleſiaſticos . “ Et poſtea : “ Præterea orare ut veniat Spiritus ſan- „ ctus profecto non eſt miniſtrare ſacramentum . “ Iſte vero multis explicat , & contendit (quæ tamen nihil probant , ſed meræ ſunt argutiæ) hanc unctionem eſſe partem baptiſmi , non eſſentialem quidem , ſed Ritualem , & Cæremonialem , quæ ſacramentum ab Sancto Auguſtino dicitur , nomine *ſacramenti* latius uſurpato (quod Patribus familiare eſt) pro ſigno rei ſacræ ex humana etiam inſtitutione.

Verum ex ipſis textibus relatis apparet , unctionem , cujus meminit Auguſtinus, ſacramentum eſſe proprie dictum , & a baptiſmo diſtinctum. 1. Quia Kemnitius, & alii id gratis aſſerunt. 2. Quia cæremonia non poteſt ſacramentum dici, niſi ſecundum quid. Hæc autem unctio ab Auguſtino ſacramentum dicitur ſimpliciter, *in textu* 1. 2. 5. 6. 7. 8. & 9. 30. Cæremonia humanæ inſtitutionis eſt. Atqui hæc unctio inſtitutionis eſt divinæ : unde dicitur *ſacramentum Dei* , in 3. textu ; *oleum Chriſti* , *oleum Dei* , *oleum ſalutaris* , non autem oleum hominis , *in textu* 1. 4. Cæremonia non confert gratiam ſanctificantem. Atqui hæc unctio gratiam ſanctificantem producit . Confert enim *inviſibilem unctionem*

cha-

charitatis, ex 1. textu : confert *Spiritum sanctum*, ex 2. textu : *perficit nos spiritaliter*, ex 6. textu : nos *Christi corpus* efficit, ex textu 6. & 9. vim habet sanctificandi, quam ministri malitia impedire non potest, ex textu 3. & 10. 5. Si Augustinus existimasset hanc unctionem fuisse meram baptismi cæremoniam, non laborasset in solvendo Petiliani argumento, quo hæreticus ille baptismum hæreticorum nullum & iterandum esse probabat, a simili videlicet, ex nullitate unctionis ab hæreticis collatæ, quam quidem apud ipsos nullam, adeoque iterabilem esse probabat, ex quibusdam Scripturæ locis in alienum sensum detortis. Facile enim fuisset Augustino respondere, latum esse discrimen : aliam rationem esse cæremoniæ, aliam vero sacramenti : cæremoniam ex se iterabilem esse ; baptismum vero ex se suaque natura non posse iterari : cæremoniam humanæ institutionis esse, atque ita posse ab ecclesia inter hæreticos irritari; baptismum vero, ut qui divinæ sit institutionis, ab hominibus irritari non posse. 6. Imperitus & stupidus sit oportet (qualis certe non erat Petilianus,) qui ex nullitate & iteratione cæremoniæ cujusdam baptismalis concludat ipsum baptismum, nullum & iterandum esse. 7. Qua fronte Augustinus adversus Petilianum propugnasset, meram baptismi cæremoniam ab hæreticis collatam, non posse ab ecclesia irritari & iterari. 8. Augustinus, dum in 3. textu argumentis Cypriani ex unctionis nullitate petitis respondet, unctionem eodem sensu accipit, quo Cyprianus. Atqui Cyprianus unctionem intelligit, quæ sacramentum est a baptismo diversum, fatente vel ipso Kemnitio, qui *in 2. parte examinis, pag.* 298. Cyprianum in eo capite fuisse Montanistam asserit : catholicorum enim doctrinam de sacramento Confirmationis a Montanistis adinventam fuisse sibi persuadet . 9. In textibus relatis multum laborat Augustinus, ut ostendat unctionem illam posse dari & accipi a malis, ut ipsum etiam baptismum. At quid opus erat hoc probare de humana & sterili cæremonia? quis enim de eo dubitare poterat? 10. Augustinus dicit, malos accipere sacramentum unctionis visibile, sine invisibili gratia Spiritus sancti, idque ad judicium; bonos vero suscipere utrumque. At certe non distingueret visibile sacramentum ab invisibili gratia in malis, neque ea in bonis conjungeret, nisi crederet unum per alterum dari. 11. Augustinus ait hanc unctionem a malis sumi ad judicium, ex textu 10. At vero ad judicium non sumitur cæremonia humana, etiamsi a malis sumatur. 12. Augustinus in primo textu relato dicit, hanc unctionem esse *sacramentum in genere visibilium signaculorum sacrosanctum, sicut ipse baptismus*. At quanta blasphemia fuisset humanam cæremoniam æquare sacramento baptismi? 13. Vel ipse Calvinus agnoscit, improbum & sacrilegum esse, qui meram cæremoniam cum baptismo conferat : *libro* si quidem 4. *instit. cap.* 19. § 10. Melchiadem Pontificem *in epist.* quæ sub ejus nomine circumfertur, asserentem, *utrumque* (baptismum scilicet & manus impositionem) *magnum esse sacramentum*, ita refellit : " Os sacrilegum !

„ tunc pinguedinem fætore duntaxat anelitus tui inquinatam , & ver-
„ borum murmure incantatam, audes Christi sacramento opponere, &
„ conferre cum aqua verbo Dei sanctificata? " Atqui Augustinus chrismati unctionem cum baptismo confert ratione sanctificationis, initio 3. textus, asserens oleum sicut & aquam baptismi a Deo sanctificari, nihil impediente ministri malitia. Improbus ergo & sacrilegus fuit Augustinus, si olei unctionem credidit meram esse cæremoniam. 14. Augustinus *initio* 3. *textus* conceptis terminis ait *aquam* & *oleum*, hoc est baptismum & unctionem, esse *recta sacramenta Dei*, hoc est vera & rata sacramenta, quibus *Deus adest*, modo *verbis Dei per qualeslibet administrentur*. Quid plura desiderant adversarii ? 15. Augustinus unctionem in ratione sacramenti non solum cum baptismo, sed etiam cum eucharistia comparat in 3. 7. & 10. textu : hæc tria vocat sacramenta : hæc tria docet a Deo solo sanctificari : his tribus negat ministri malitiam nocere posse : in illis tribus distinguit sacramentum a virtute sacramenti : hæc tria docet in bonis reperiri ratione utriusque, in malis vero ratione sacramenti, non autem ratione virtutis seu effectus : subjicit unctionem, sicut & encharistiam, ab improbis sumi ad judicium & condemnationem. Hæc certe (si qua sint) signa sunt quibus verum ac proprie dictum sacramentum dignoscitur, & a quacumque cæremonia distinguitur. Plura ex relatis Augustini textibus argumenta depromi possent. Sed hæc sufficiant.

OBJICIT 1. Antonius de Dominis hæc verba Augustini *lib.* 15. *de Trinitat. cap.* 26. *supra* : " Quem morem servat ecclesia. Mos igitur ille imponendi manus ab Ecclesia observatus, non autem a Christo institutus est.

Verum quæ, amabo, consequentia ! apostoli manus imponebant, & per hanc impositionem advocabant Spiritum sanctum : eumdem morem hodie servat ecclesia. Mos igitur ille a Christo institutus non fuit. Idem est ac si quis ita dissereret : apostoli baptizabant : eumdem morem hodie servat Ecclesia. Mos igitur ille non fuit institutus a Christo.

OBJICIT 2. hæc verba Augustini *lib.* 15. *de Trinit. supra*, " Visibi-
„ li unguento baptizatos ungit ecclesia. " Sed nemo dixerit, *baptizat Ecclesia*. Baptismus igitur, non autem unctio est sacramentum proprie dictum.

RESPONDEO minorem falsam esse, idque probari ex Augustino dicente, baptismum esse ecclesiæ, *lib.* 2. *contra Gaudentium cap.* 10. initio : " Nec vos blandiamini, quia baptismum non rescindimus ve-
„ strum : non est hoc vestrum, sed catholicæ ecclesiæ, quam tene-
„ mus. " *Lib.* 1. *de baptismo*, *cap.* 14. " Non est baptismus ille hære-
„ ticorum, vel schismaticorum, sed Dei & Ecclesiæ. " *Capite* vero 10.
„ & 15. ait Ecclesiam, ut quæ sit sponsa Christi baptismum genera-
„ re fideles : " quod, quid aliud est, quam fideles baptizare?

OBJICIT 3. " Orare ut veniat Spiritus sanctus, profecto non est.
„ mi -

„ ministrare sacramentum. " Sed ex Augustino ministri orant, ut per manus impositionem & unctionem chrismatis veniat Spiritus sanctus. Nullum igitur sacramentum conferunt.

Verum huic objectioni jam satisfecimus *pag.* 158. *& seq.* ubi de responsione Antonii de Dominis, & *pag.* 160. ubi de responsione 5. Sane baptismi formula, quam græci adhibent, deprecatoria est. Verba etiam, quibus eucharistia conficitur, *preces* & *oratio sacerdotis* appellantur a Justino *in apolog.* 2. ab Irenæo *lib.* 4. *cap.* 34. ab Origene *lib.* 8. *contra Celsum;* ab Optato *lib.* 6. a Basilio *lib. de Spiritu sancto*, *cap.* 27. ab Ambrosio *lib.* 4. *de fide cap.* 5. ab Hieronymo *epist.* 85. *ad Evagrium*; ab Augustino *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 4. quæ tamen duo sacramenta, quasi legitima ab omnibus habentur.

OBJICIT 4. Dallæus, quod Augustinus scribens contra Petilianum, opus suum inscripsit *de baptismo*. Quæcumque igitur in eo tractatu referuntur, pertinent ad baptismum.

Quasi vero Augustinus in eo tractatu non edisserat de eucharistia, & aliis multis, quæ a baptismo distinguuntur.

OBJICIT 5. Dallæus, quod neque Augustinus, neque alius veterum errores & schisma Donatistarum referens, dixit de chrismate fuisse aliquam inter catholicos & Donatistas controversiam. Maxima vero, imo tanta fuisset, quanta de baptismo, si Augustinus & Petilianus existimassent unctionem esse sacramentum proprie dictum: Augustino asserente, Donatistis vero negantibus, unctionem ab hæreticis factam, verum ac legitimum esse sacramentum.

Verum in primis dissidium inter eos fuisse de oleo Confirmationis apparet non solum ex Augustino, sed etiam ex Optato in textibus relatis. 2. Eadem objectio retorqueri potest adversus eucharistiam, quam Donatistæ in hæresi & schismate nullam esse credebant. Ideone putabant illam esse meram cæremoniam; quod Augustinus, aliique catholici nullum de hoc dissidio specialem tractatum ediderint? non ita sane. Africani & Donatistæ dissidebant de validitate sacramentorum omnium extra ecclesiam collatorum. Affirmabant Africani ea vera esse, a quocumque, etiam hæretico, administrarentur, modo id fieret verbis Dei: negabant Donatistæ. Concertatio tamen de baptismo præcipue instituta est, sive quia primum est sacramentorum, sive quia communius & usitatius est cæteris, sive quia ejus & cæterorum eamdem in hoc capite rationem esse existimabant.

OBJICIT 6. Dallæus, quod Augustinus *tract.* 3. *in* 1. *Joannis epist.* meminit quidem unctionis visibilis, quam ait esse sacramentum; & unctionis invisibilis, quam ait esse Spiritum sanctum seu charitatem. Sed ille non ait hanc invisibilem unctionem esse effectum unctionis visibilis.

Verum hæc observatio futilis est. Virtus enim sacramenti apud Augustinum est effectus sacramenti. Distinguit enim in textibus sive pro ma-

manus impositione, sive pro chrismate relatis, sacramentum ipsum a virtute sacramenti. Utrumque ait a bonis suscipi; a malis vero concedit suscipi sacramentum, non autem virtutem sacramenti. " Si vis „ nosse, inquit *tract. 6. in eamdem Joannis epist.* quia accepisti Spiri- „ tum sanctum, interroga cor tuum, ne forte sacramentum habeas, & „ virtutem sacramenti non habeas. " Per virtutem igitur sacramenti Augustinus intelligit effectum sacramenti. Sed in ipso textu, cui Dallæus respondere conatur, unctio invisibilis dicitur virtus sacramenti unctionis visibilis. Igitur effectus est ejusdem sacramenti. Deinde dato, non concesso, quod Dallæus objicit, superest alia solutio: nec enim debuit aut potuit Augustinus omnia simul in uno eodemque textu complecti. Quod autem in uno textu tacuit, in aliis explicuit.

§. 4. *Paulinus Nolanus.*

PAulinus, Nolanus episcopus, qui fere octogenarius obiit anno 431. tria baptismi, Confirmationis, & eucharistiæ sacramenta hoc modo describit *in epistola 10. alias 15. ad Delphinum*, Burdegalensem Episcopum, dum se ab eo christianæ religionis sacris initiatum gratulatur. " Quæris, piissime pater, quid facias adhuc quod non feceris no- „ bis? Cum & plantaveris nos in domo Domini; & plantati maceriam „ signaculi salutaris, qua ab incursu silvestris apri & depastione ferocis „ onagri muniremur, adstruxeris; & torcular foderis &c."

§. 5. *Cyrillus Alexandrinus.*

CYrillus, Alexandrinus Patriarcha, qui Theophilo avunculo suo in sede Alexandrina successit anno 412. tertiæ synodo œcumenicæ præfuit anno 431. & obiit anno 444. commentario in Joel, ad hæc verba: *Replebuntur areæ tritico, & redundabunt torcularia vino & oleo*: hæc scribit: " Sciendum præterea etiam secundum mysticum eventum „ promissionem veram esse. Data est nobis, ceu pluvia, aqua vivens „ sacri baptismatis, & tanquam in frumento panis vivus, & tanquam „ in vino sanguis. Accessit usus olei, qui per sacrum baptisma in Chri- „ sto justificatis confert ad consummationem. " Usus olei justificatis confert ad consummationem. Gratiam igitur consummantem & perficientem producit. Illi, quibus olei usus hanc gratiam confert, per sacrum baptisma in Christo jam justificati sunt. Hæc igitur unctio supponit baptismum jam collatum; ab ipso distincta est, & diversum ab ipso effectum habet.

§. 6.

§. 6. *Concilium Arelatense III.*

RAvennius, archiepiscopus Arelatensis, concilium Arelatense ad annum 455. coegit in causa Fausti abbatis insulæ Lirinensis, qui Theodori, episcopi Forojuliensis jurisdictionem declinare volebat. In hoc autem sancitum est, " ut chrisma non nisi ab ipso Theodoro spe„ raretur, (& monachi) neophiti si fuerint, ab eodem confirmaren„ tur. " Huic synodo præfuit Ravennius, qui cum inierit Pontificatum anno 449. & ante annum 461. objerit, consequens est, ut hoc concilium uno aliquo inter hos fines anno celebratum fuerit.

§. 7. *Leo magnus.*

LEo magnus, qui ad Petri sedem evectus anno 440. obiit anno 461. *sermone* 4. *de nativitate Domini*, ita loquitur : " Permanete „ stabiles in ea fide, quam confessi estis coram multis testibus, & in „ qua renati per aquam & Spiritum sanctum, accepistis schrisma salu„ tis & signaculum vitæ æternæ. " En unctionem, quæ baptismum sequitur, quæ dicitur *chrisma salutis*, quæ vocatur *signaculum vitæ æternæ*, quæque jam renatis novam gratiam confert. Et *serm.* 3. *in anniversario assumt.* " Omnes in Christo regeneratos crucis signum efficit „ reges : sancti vero Spiritus unctio consecrat sacerdotes. " Ubi sancti Spiritus unctione Leo ait nos fieri sacerdotes : proinde chrismate, quo sacerdotes efficimur, dari Spiritum sanctum. Crucis autem signo dicit nos reges fieri; quia sicut regia Christi potestas cruce parta est, juxta illud, *Regnavit a ligno Deus*; ita potestatis illius communicatio crucis signo, quo unctio fieri solet, exprimitur.

In epistola vero 129. alias 79. quam ille anno 458. scripsit ad Nicetam, episcopum Aquilejensem, *cap.* 7. " sic habet. Qui baptismum „ ab hæreticis acceperunt, sola invocatione Spiritus sancti per imposi„ tionem manuum confirmandi sunt; quia formam tantum baptismi sine „ sanctificationis virtute sumpserunt...(Lavacri) ablutio nulla iteratio„ ne temeranda est; sed, ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti „ invocanda est : ut quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sa„ cerdotibus consequatur.

§. 8. *Theodoretus.*

THeodoretus, Chrysostomi discipulus, floruit ab anno 423. quo Cyrensis in Syria episcopus electus est, ad annum 453. & ultra. Manus autem impositionis confirmatoriæ meminit *in cap. 6. epistol. ad Hebr.* " Qui crediderunt, inquit, accedunt ad divinum baptismum ; & „ per manum sacerdotalem, Spiritus gratiam accipiunt ; & in divino

„ bap-

„ baptismo resurrectionis figuram suscipientes expectant communem „ omnium resurrectionem & futurum judicium. " Chrismatis vero mentionem facit *lib.* 4. *in cantica canticorum*, ad hæc verba: *Unguentum effusum* &c. " Reminiscere, inquit, sacræ mystagogiæ, in qua, qui ini„ tiantur, post tyranni abnegationem & regis confessionem, velut si„ gillum quoddam regium suscipiunt spiritalis unguenti chrisma, reci„ pientes gratiam invisibilem sanctissimi Spiritus unguento tanquam in „ typo." Quin etiam *lib.* 3. *hæreticarum fabul. cap.* de Novato, seu potius de Novatiano, hanc Novatianis hæresim impingit, quod chrismatis sacramentum negarent, qua de re disseruimus *pag.* 5. *de Novatianis*.

Ex 1. loco manus impositio confert gratiam Spiritus sancti. Ex 2. gratia invisibilis sanctissimi Spiritus confertur unguento tanquam in typo, id est tanquam in signo & sacramento. Ex 3. loco hæretici sunt, qui hoc chrismatis sacramentum negant. Denique ex eodem 3. loco chrismatis sacramentum a baptismo differt. Theodoretus enim Novatianos redarguit, quod baptizatis non conferrent sacrum chrisma. Atqui ex Theodoreto Novatiani legitimum baptismum administrabant.

§. 9. *Gennadius Constantinopolitanus*.

Gennadius, presbyter ecclesiæ Constantinopolitanæ, doctrina & sanctitate atque catholica fide conspicuus, qui anno 458. ejusdem ecclesiæ archiepiscopus creatus est, *commentariis in epistolam ad Hebr.* qui injuria temporum periere, in fragmento quod apud Oecumenium refertur in cap. 6. ad Hebr. ad hæc Pauli verba: *Quapropter omisso sermone* &c. " Vult autem dicere (apostolus) quod nunc primum ad fi„ dem accedentibus, harum rerum doctrinam, tanquam fundamentum „ proponimus: merito ipsos primum adhortantes, ut a mortiferis ope„ ribus resipiscant, resipiscentes autem in Deum credant, credentes ve„ ro baptizentur, baptizati autem seipsos subjiciant impositioni ma„ nuum sacerdotum ad participationem Spiritus. " Et infra, " Impo„ sitio manuum per quam Spiritum accepistis. " Et paucis interjectis, " „ Vigilate: neque enim licitum est, ut si segniter vivas, rursum bap„ tizeris, & per manuum impositionem accipias Spiritus sancti super„ ventionem.

§. 10. *Remigius Remensis*.

Remigius, Remensis archiepiscopus florebat ad annum 480. & obiit seculo VI. quo autem anno incertum est. Ille vero in testamento suo, quod extat apud Flodoardum *lib.* 1 *cap.* 18. hæc habet: " Ge„ neri tantum regio, quod ad honorem sanctæ ecclesiæ & defensionem „ pauperum una cum fratribus meis & coepiscopis omnibus Germa-

„ niæ

„ niæ, Galliæ, atquæ Neuſtriæ, in regiæ majeſtatis culmen perpetuo „ regnaturum ſtatuens elegi, baptizavi, a fonte ſacro ſuſcepi, donoque ſeptiformis ſpiritus conſignavi &c. " En Confirmationem, qua „ confertur ſeptiformis Spiritus, diſtinctam a baptiſmate.

§. 11. *Avitus Viennenſis.*

AVitus, archiepiſcopus Viennenſis, *in epiſtola* ad Clodovæum regem Francorum, qua ipſi congratulatur de ſuſcepta Chriſti fide, de ejus baptiſmo & Confirmatione ſic loquitur: " Conferebamus „ nobiſcum, quale eſſet illud, cum adunatorum numerus Pontificum, „ manus ſancti ambitione ſervitii membra regia undis vitalibus confoverat: cum ſe Dei ſervis inflecteret timendum gentibus caput: cum „ ſub caſſide crines nutritos ſalutaris galea ſacræ unctionis indueret." Ubi unctionem confirmatoriam a baptiſmo diſtinguit, eamque vocat *ſalutarem galeam*, quam neophytus induit, ut paratus ſit ad pugnam. Baptizatus eſt Clodovæus anno regni ſui 15. Chriſti vero 496. in natali Domini.

De Gennadio Maſſilienſi diſſeremus *infra*, ubi de auctoribus dubiis.

C A P U T V.

Auctores ſeculi ſexti.

§. 1. *Primaſius.*

PRimaſius, epiſcopus Africanus (alii Uticenſem, alii Adrumetinum antiſtitem fuiſſe volunt,) qui floruit ab anno 504. quo exulavit in Sardiniam ad annum 553. quo quintæ ſynodo œcumenicæ interfuit, commentaria ſcripſit in omnes Pauli epiſtolas, in quibus ad hæc verba epiſt. 2. ad Corinth. cap. 1. *Et qui unxit nos Deus*, hæc habet: " Unxit nos Deus Spiritu ſancto vel chriſmate. " Unctio igi„ tur chriſmatis divina eſt, eaque confertur Spiritus ſanctus. " Et in epiſtolam ad Hebr. cap. 6. ad hæc verba: *Impoſitionis quoque manuum:* " „ Fundamentum, inquit, non debemus rurſum jacere. Impoſitionem „ manuum appellat (Paulus) per quam pleniſſime creditur accipi do„ num Spiritus ſancti, quod per baptiſmum ad Confirmationem uni„ tatis in Eccleſia a Pontificibus fieri ſolet. " En manus impoſitionem, quæ non debet iterari, quæ adminiſtratur a Pontificibus, quæque poſt baptiſmum pleniſſime confert donum Spiritus ſancti. Et in fine commentariorum ad poſtrema verba ejuſdem epiſtolæ ad Hebræos, *Gratia cum omnibus vobis, amen.* " Gratia dicitur gratis data, inquit, gratiæ autem nomine debemus hic accipere fidem perfectam, cum exe„ cutione bonorum operum: remiſſione quoque peccatorum, quam

„ per-

„ percipiunt fideles tempore baptismatis : donum etiam Spiritus san-
„ cti, quod datur in baptismate per impositionem manuum episcopo-
„ rum : quæ omnia gratis a Deo dantur. " En donum Spiritus sancti per impositionem manus episcoporum concessum & distinctum ab effectu baptismi, seu a remissione peccatorum.

Neque Dallæo favent hæc verba: *quod datur in baptismate* ; hæc enim verba nihil aliud significant quam tempore baptismatis : 1. Quia Primasius in 2. textu, ait conceptis terminis donum illud conferri post baptismum : 2. quia donum illud distinguit ab effectu baptismi, quod particula *etiam* aperte significat : 3. quia huic dono ministrum assignat omnino diversum a ministro gratiæ baptismalis, nempe Episcopum.

Scripsit etiam Primasius commentaria in apocalypsim, cuorum *lib. 3. cap. 6.* ad hæc verba, *Vinum & oleum ne læseris*; de Eucharistia & Confirmatione ita disserit: " In vino & oleo vim sacramentorum prohibet vio-
„ lari, utpote unctionem, pretiosumque cruorem. " Ac paulo post, " Il-
„ læsa servari voluit vini & olei sacramenta.

§. 2. *Gregorius Turonensis.*

GRegorius, qui Turonensis archiepiscopus electus est anno 574. & historiam suam ad annum 595. perduxit, *lib. 2. ejusdem historiæ cap. 31.* Clodovæi baptismum ita refert. " Rex omnipotens Deum in
„ Trinitate confessus, baptizatus est in nomine Patris & Filii & Spiritus
„ sancti, delibutusque sacro chrismate, cum signaculo crucis Christi. "
Unctio chrismatis ibi refertur tanquam a baptismo diversa.

Et *libro 1. de gloria martyrum cap. 14.* enarrans ingens miraculum, quod extat etiam apud Prudentium *in libro* seu *carmine contra Judæos*, refert historiam, quæ tempore ethnici imperatoris contigit, qui cum victimarum intestina inspiceret, & inde per artes dæmonum responsa quæreret, nihil efficere potuit, quod dæmones timuerint præsentiam adolescentis imperatorem comitantis, qui & baptismo lotus, & balsamo seu chrismate in fronte delibutus fuerat. " Require nunc, sacratissime Auguste,
„ (inquit sacerdos) quis adstet ablutus, & balsamo unctus ; & abscedat
„ protinus, ut accedant Dii, quos invocamus: ..... tunc, & ipse impera-
„ tor ait, Quis est hic numinibus nostris contrarius, ac religionis chri-
„ stianæ socius, qui frontem chrismatis inscriptione signatam ferat, lignumque crucis adoret.

§. 3. *Gregorius magnus.*

GRegorius primus hujus nominis pontifex, qui in cathedra Petri sedit ab anno 590. ad annum 604. tribus aut quatuor locis meminit Confirmationis. Primus habetur *in expositione cap. 1. Cantic.* ad hæc

ver-

verba: *Botrus Cypri* &c. ubi ait, chrisma, quo dona sancti spiritus exprimuntur, confici ex balsamo & oleo cum pontificali benedictione: " Balsa-
„ mum cum oleo, pontificali benedictione, chrisma efficitur, quo dona
„ sancti Spiritus exprimuntur.

Secundus habetur sub finem *homil.* 17. *in Evangelia*. " Per nos quidem,
„ inquit, fideles ad sanctum baptisma veniunt, nostris precibus benedi-
„ cuntur, & per impositionem nostrarum manuum a Deo Spiritum san-
„ ctum percipiunt.

Tertius, qui sane luculentus est, habetur *lib.* 12. *epist.* 31. ad Felicem episcopum Siciliæ. Sed hanc epistolam suppositam esse nonnulli contendunt: qua de re *infra*, ubi de testimoniis dubiis.

Quartus habetur *in sacramentario*, quod alibi probavimus.

Dallæus, *lib.* 3. *cap.* 6. fatetur primum hujus libri sacramentorum auctorem fuisse Gregorium: existimat tamen illud minime sincerum ac purum ad nos usque pervenisse, multis pro temporum varietate subinde additis, nonnullis forte detractis, quod in hujusmodi ritualibus libris usu venire solet. Qua de re alibi differemus. Interim observasse sufficiet, verba præfata excerpta fuisse ex codice manuscripto annorum, & eo amplius octingentorum, quem Hugo Menardus Benedictinus in lucem emisit. Codici etiam Menardino consentiunt quotquot supersunt vetustiores & melioris notæ codices manuscripti.

§. 4. *Eulogius Alexandrinus*.

EUlogius, qui Archiepiscopus Alexandrinus electus est anno 581. floruit imperante Mauritio, & obiit anno 608. libros quinque scripsit contra Novatianos, qui temporum injuria periere; sed quorum meminit Photius *in bibliotheca*, *cod.* 289. ubi ex illis excerpta nonnulla refert. *In excerptis* vero *ex libro* 2. sic habetur: Oportet accedentes ad Christum
„ primum peccatis renunciare &c. Secundo redemptionem priorum pec-
„ catorum per baptismum accipere; & hoc in fide recipientes doctrinam
„ discere, quid nimirum judaicum fuerit, quid vero salutare. Deinde
„ progressione facta, dignos reddi adventu Spiritus sancti, qui per im-
„ positionem manuum Apostolorum fiebat, docerique mortuorum resur-
„ rectionem ac futurum judicium. " Et postea: " Non potestis funda-
„ mentum fidei iterum recipere, nec baptisma secundum, " neque ma-
„ nuum impositionem. " En manuum impositionem, quæ confert Spiritum sanctum, eadem est cum Apostolica, differt a Baptismo, distinctum ab eo effectum habet, nec iterari potest, sicut nec Baptismus.

§. 5. *Job monachus.*

JObius monachus, qui seculo sexto floruisse creditur (scripsit contra Severum teste Photio) commentarium de Verbo incarnato, libris novem distinctum composuit, cujus meminit idem Photius *codice* 222. & ex quo plurima excerpsit. *In excerptis* autem *ex libro* 3. *cap.* 18. ait catechumenos, cum in Ecclesiam admittuntur, tribus sacramentis initiari, baptismo, Unctione & Eucharistia; eamque consecrationem in Mosaica consecratione adumbratam fuisse. " Primo, inquit, nunc „ baptizamur; deinde unguento ungimur; inde pretioso sanguine di- „ gnamur. Sic prorsus & Moyses hæc adumbrans (*Levit.* 8.) abluit „ primo aqua eos, qui consecrabantur; mox induit & cingit; dein- „ de confert olei unctionem, & tum sanguine aspergit, atque ad panis „ sumptionem adducit.

CAPUT VI.

Auctores sæculi septimi.

§. 1. *Concilium Hispalense II.*

COncilium Hispalense anno Christi 619. æra vero Hispanica 657. sedente Bonifacio V. coactum, recensens *cap.* 7. " quæ prohi- „ bentur presbyteris in ecclesiasticis sacramentis, ait, eis non licere „ per impositionem manus fidelibus baptizatis vel conversis ex hæresi „ paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrisma- „ te baptizatorum frontem signare, &c. " quia pontificatus apicem non habent.

§. 2. *Concilium Toletanum IV.*

COncilium Toletanum IV. anno Christi 633. æra vero Hispanica 671. sub Honorio I. celebratum, *cap.* 57. (præcipit) " Nemi- „ ni (Judæorum) deinceps ad credendum vim inferre: *Cui* enim „ *vult Deus miseretur*, *& quem vult indurat*, &c. qui autem jam pri- „ dem ad Christianitatem venire coacti sunt, ... quia jam constat „ eos esse sacramentis divinis associatos, & baptismi gratiam percepis- „ se, & chrismate unctos esse, & corporis Domini, & sanguinis ex- „ titisse participes, oportet ut fidem etiam quam vi vel necessitate „ susceperunt, tenere cogantur, ne nomen divinum blasphemetur. " Patres Toletani chrismationem, ut apparet, vocant *sacramentum*, eamque in ratione sacramenti conferunt cum baptismo, & Eucharistia.

§. 3.

§. 3. *Isidorus Hispalensis.*

ISidorus Junior, qui præfatis duabus synodis præfuit, & quem octavi Toletani Concilii Patres *doctorem egregium*, *ac novissimum ecclesiæ catholicæ decus* appellant, ad sedem Hispalensem evectus est anno 600. obiit autem anno 635. Ille vero de chrismate, & manus impositione, quibus Spiritus sanctus super neophytos advocatur, mentionem facit, *lib.* 2. *de offic. eccles. cap.* 25. & 26. nimirum *cap.* 25. observat, quod in lege mosaica soli pontifices & reges chrismate ungerentur. " Sed postquam Dominus noster, verus rex, & sacerdos æter-„ nus, a Deo Patre cœlesti mystico unguento est delibutus, jam non „ soli pontifices & reges, sed omnis ecclesia unctione chrismatis conse-„ cratur, pro eo quod membrum est æterni sacerdotis & regis. Ergo „ quia genus regale & sacerdotale sumus, ideo post lavacrum ungimur, ut „ Christi nomine censeamur.

Capite autem 26. sic habet: " Post baptismum per episcopos datur „ Spiritus sanctus cum manuum impositione: hoc in Actibus Aposto-„ lorum fecisse meminimus apostolos. " Tum subjicit, primum quidem testimonia ex actibus petita, deinde vero decretum Innocentii I. *in epist. ad Decentium*, quod *supra* descripsimus *pag.* 148.

Dallæus adversus hunc textum nihil objicit.

OBJICI tamen 1. potest beatum Ildephonsum, qui operum Isidori catalogum texuit *in libro de viris illustribus*, nullam mentionem fecisse duorum libellorum *de ecclesiasticis officiis*.

Verum, qui vocantur in hodiernis editionibus *libri de divinis officiis*, vocantur ab Ildephonso *liber de genere officiorum*. Ipse quoque Isidorus *in præfatione*, qua hos duos libellos Fulgentio Episcopo dedicat, eos appellat *libellum de genere officiorum*. Unde apparet, capita hujus opusculi, seculis retro sequentibus in duos libellos distincta fuisse. Sed & Rabanus Maurus ex his duobus libellis plurima desumpsisse deprehenditur: eos etiam Patres, imperante Ludovico pio, in synodo Aquisgrani coacti, cum sibi canonicorum regulam scribendam sumpsissent, ad reformandos, & instruendos ecclesiasticos viros valde eos accommodatos cernentes, in suam illam regulam fere transcripserunt,

OBJICI 2. potest hanc unctionem & manus impositionem, de qua Isidorus, meram fuisse cæremoniam. Ille si quidem *cap.* 25. & 26. de chrismate & manus impositione discursurus, præmittit *in fine cap.* 24. hoc esse discrimen inter baptisma, & chrisma cum manus impositione concessum, quod istud, non illud iterari possit; quia illud non est hominis meritum, sed Christi. " Hæretici, inquit, ... non iterum „ sunt baptizandi, sed solo chrismate & manus impositione purgandi: „ baptismus enim non est hominis meritum, sed Christi: ideoque ni-

„ hil intereſt , hæreticus an fidelis baptizet . " Iſidorus igitur ſupponit unctionem & manus impoſitionem, qua hæretici in Eccleſiam tunc admittebantur , non eſſe Chriſti meritum, ſed hominis. Alioquin ejus ratio nihil concluderet pro negatione iterationis baptiſmi. His præmiſſis, de utraque unctione ſcilicet & manus impoſitione, quæ baptizatis confertur , ſeorſim ediſſerit , de unctione quidem *cap.* 25. de impoſitione vero *cap.*26. ſub ejus finem . Utramque explicat , & confirmat decreto Innocentii I. quod integrum refert . Unctio igitur , & manus impoſitio, de qua Iſidorus *cap.*25.*&* 26. eadem eſt de qua *cap.*24. atque ita non eſt ſacramentum , cum non ſit Chriſti meritum, ſed hominis.

Respondeo 1. objectionem ſupponere falſum , ſcilicet unctionem , & manus impoſitionem neophytis conceſſam iterari : aliud enim eſt , hæreticos in eccleſiam admitti per chriſmationem, & manus impoſitionem ; aliud eos ſuſcipi per eamdem unctionem & manus impoſitionem , quam poſt baptiſmum in hæreſi acceperant , quaſi unctio , & manus impoſitio hæreticis recens baptizatis conceſſa , in ipſis ad Eccleſiam redeuntibus iteretur: prius non autem poſterius docet Iſidorus: prius concedunt omnes catholici ; de poſteriori inter ſe diſſident . 2. Utramque ſeu unctionem , ſeu impoſitionem , qua hæretici ſuſcipiebantur , mere reconciliatoriam , meramque ex Iſidori mente cæremoniam fuiſſe ultro concedo ; ſed illam ab unctione, & manus impoſitione neophytis conceſſa diverſam, ex mente ejuſdem Iſidori fuiſſe contendo. Poſteriorem enim, non autem priorem, ait habere virtutem conferendi Spiritum ſanctum: eamdem eſſe ac illam , qua apoſtoli uſi ſunt: eamque a ſolis pontificibus fieri poſſe.

Iſidorus mentem ſuam clarius aperuit *lib. 6. Originum* , *cap. ultimo* , " Sunt autem ſacramenta , inquit , baptiſmus & chriſma , corpus & „ ſanguis Chriſti , quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumen„ to corporalium rerum virtus divina ſecretius ſalutem eorumdem ſa„ cramentorum operatur . Unde & a ſecretis virtutibus vel ſacris ſa„ cramenta dicuntur : quæ ideo fructuoſe penes eccleſiam fiunt : quia „ ſanctus in ea manens Spiritus eorumdem latenter ſacramentorum „ operatur effectum. " Et infra : " *Chriſma* græce , latine *unctio* no„ minatur , ex cujus nomine , & Chriſtus dicitur , & homo poſt lava„ crum ſanctificatur; nam ſicut in baptiſmo peccatorum remiſſio datur: ita „ per unctionem ſanctificatio Spiritus adhibetur. Et *poſtea*, "Manus impo„ ſitio ideo fit ut per benedictionem advocatus invitetur Spiritus ſan„ ctus; tunc enim ille paracletus poſt mundata & benedicta corpora „ libens a Patre deſcendit " &c. quæ poſtrema verba Iſidorus accepit a Tertulliano *in lib. de baptiſmo*. En unctionem , quæ conceptis terminis dicitur ſacramentum : quæ in ratione ſacramenti comparatur cum baptiſmo & euchariſtia : quæ ſacramentum vocatur : quia ſub ipſa velut " ſub tegumento corporalium rerum , virtus divina ſecretius „ ſalutem operatur : (cujus) ſanctus in eccleſia manens Spiritus laten-

„ ter

„ ter operatur effectum : (qua) homo post lavacrum sanctificatur : „ „ quæ diversum a baptismo effectum habet; " nam sicut in baptismo „ peccatorum remissio datur ; ita per unctionem sanctificatio Spiritus „ adhibetur. " Isidorus existimasse videtur Spiritum sanctum remittere peccata in baptismo, animam vero sanctificare in Confirmatione. En manus quoque impositionem, quæ per benedictionem, hoc est, per orationes & preces sacramentales advocat Spiritum sanctum, quæque illum super neophytos advocat *post mundata & benedicta* eorum in baptismo *corpora*.

RESPONDET Dallæus. Ut corpus & sanguis unius sacramenti sunt partes diversæ, & non duo sacramenta proprie dicta; ita baptismus & chrisma sunt unius sacramenti duæ partes.

REFELLITUR. 1. Quia nemo dixerit meram cæremoniam constituere idem cum baptismo sacramentum, sicut corpus & sanguis Christi duæ sunt partes quæ idem sacramentum constituunt. Atqui ex Dallæo chrisma est mere cæremonia ab hominibus instituta. Ea igitur non est pars, quæ idem cum baptismo sacramentum constituat. 2. Ut corpus & sanguis, quia idem constituunt sacramentum, sunt de institutione divina; ita baptismus & chrisma. Atqui si chrisma est de institutione divina, sacramentum est a baptismo diversum, tum quia in ipso contextu non pertinet ad baptismi sacramentum, sed illud supponit valide & integre & efficaciter collatum; dicitur enim dari post baptismum, post lavacrum, post mundata & benedicta in baptismo corpora : tum quia ex ipso contextu diversum habet a baptismo effectum ; per eam enim unctionem homo non in lavacro, " sed post lavacrum sanctifi„ catur : & sicut in baptismo peccatorum remissio datur ; ita per un„ ctionem sanctificatio Spiritus adhibetur. " 3. Ut corpus & sanguis Christi dicuntur sacramenta, quia suo modo, nempe ratione specierum distincta sunt ; ita baptismus & chrisma sunt sacramenta ratione specierum distincta : cum eo tamen discrimine, quod corpus & sanguis signo solo differunt ; & chrisma differt a baptismo, non solum ratione signi, sed etiam ratione rei significatæ, & ratione effectus. Ex quibus sic infero : Signa sensibilia, quæ gratiam sanctificantem conferunt, quæque differunt signo & effectu, sacramenta sunt specie distincta. Atqui ex Isidoro baptismus & chrisma conferunt gratiam sanctificantem, & diversum effectum habent. Sunt igitur sacramenta omnino diversa. De his iterum *infra*, ubi de mente Rabani.

OBJICIT Dallæus *ibidem*. Ex eodem Isidoro, *libro de viris illustribus*, *cap*. 45. Eutropius a Luciano per epistolam quæsivit : " Quare bap„ tizatis infantibus chrismatis unctio tribuatur ? " Chrismatis igitur unctio tunc temporis non habebatur pro sacramento : quia illud ignorasse virum eruditum, qualis fuit Eutropius, absurdum videtur.

RESPONDEO 1. librum *de viris illustribus* desiderari in catalogo

 ope-

operum beati Isidori, quem beatus Ildephonsus texuit in libro *de viris illustribus*.

Respondeo 2. hac ætate in Hispania episcopos fuisse, qui rerum ecclesiasticarum, earum etiam quæ omnibus hodie perviæ sunt, periti non essent: quemadmodum apparet *ex capite* 7. concilii Hispalensis II. cui præfuit Isidorus.

Respondeo 3. Eutropium dubitasse tantum de necessitate unctionis.

Respondeo 4. incertum esse da qua unctione, baptismali, an confirmatoria, dubitaverit Eutropius. Triplex enim unctio adhibebatur, una in ipso baptismo; altera post baptismum in vertice; 3. post baptismum in fronte. Potuit ille dubitare, utrum unctio, quæ in baptismo adhibebatur, necessaria esset. Potuit etiam dubitare, utrum necessaria esset unctio verticalis: hanc enim baptizatis necessariam esse aliqui existimarunt, qui tamen Confirmationis sacramentum agnoscunt, ut Rabanus & Amalarius. Denique dato, non concesso, quod Eutropius loquatur de unctione confirmatoria, potuit ille dubitare, utrum hæc unctio necessaria esset, an sufficeret manus impositio. Maxime cum apostoli solam manus impositionem adhibuerint. Dubium enim est utrum chrisma sit materia Confirmationis necessaria. Dato etiam, non concesso, quod Eutropius existimaverit hanc unctionem Confirmationi essentialem esse, potuit ille dubitare, utrum hæc unctio baptizatis infantibus necessaria esset; eam enim adultis solis concedendam esse Eutropius forte sibi persuaserat.

§. 4. *Maximus martyr.*

Maximus, monachus & abbas Constantinopolitanus, qui sedente Honorio primo floruit ad annum 630. & pro causa fidei adversus Monothelitas annos 75. natus, martyr occubuit, anno 657. *in scholiis ad cap.* 2. *libri de ecclesiastica hierarchia* beati Dionysii, ad hæc verba; τῷ θεουργικωτάτῳ, tria docet: 1. eos, qui recens illuminati sunt, post susceptum baptismum ungi unguento, quod ipsos *maxime divinos efficit*: 2. Hanc unctionem fieri *in divinorum mysteriorum perfectæ liturgiæ ministerio*, antequam Christi corpus distribuatur: 3. post unguenti perfusionem, sanctæ communionis participationem fieri. Deinde modum exponit, quo baptizati unguntur, & eucharistia donantur: "
„ Descendit (episcopus) ad eum, qui conversus est; & docet eum: (observa doctrinam post baptismum tradi, antequam unctio fieret: quod
„ etiam ex citato Eulogii textu apparet:) ungit & obsignat, eique
„ donum (id est eucharistiam) impertit. " Et in fine ejusdem capi-
„ tis: " Eximium unguentum & homines (probos scilicet) in suavi-
„ tate monet, & sues (peccatores intelligit) interimit, quæ summam
„ odoris suavitatem non ferant .... Est ergo baptismus mortis Domi-
„ ni

„ ni loco datus; aqua pro sepultura; oleum pro Spiritu sancto; signa-
„ culum pro cruce : unguentum est confessionis Confirmatio. " Quæ postrema verba desumpta sunt *ex lib. 3. constitutionum apostolic. cap.* 17. Denique *in scholiis ad cap.* 4. ad hoc verbum *episcopalium*, unctionem illam cum eucharistia confert ratione sanctificationis. " Perficit enim
„ omnia divinum unguentum, cum effunditur, quemadmodum sumptio
„ sancti corporis & sanguinis. "

§. 5. *Concilium Toletanum XI.*

CONcilium Toletanum XI. sedente Adeodato Papa, celebratum anno 675. prohibet *cap.* 8. ne quid etiam " voluntarie oblatum (ac-
„ cipiatur) pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut pro colla-
„ tione chrismatis, vel promotionibus graduum; (quia) quidquid in-
„ visibilis gratiæ collatione tribuitur, venundari non debet. " Consignatio est Confirmatio, seu manus impositio, quæ, sicut & chrismatis unctio, baptismati & ordini comparatur quoad profanationem, & virtutem conferendi gratiam invisibilem.

CAPUT VII.

Auctores seculi octavi.

§. 1. *Beda.*

BEda, quem Benedictinum monachum vulgo existimant, natus est anno 670. sacerdos ordinatus est anno 701. historiam ecclesiæ Anglicanæ composuit anno 726. eamque produxit ad annum 731. Quo tempore obierit incertum est. Sigibertus anno 731. Trithemius anno 733. Baronius anno 776. illum obiisse existimat : idque probat ex ejus epistola de æquinoctio, in qua ipse testatur scribere se anno 776. Quatuor vero aut quinque textus pro ea, quam versamus, materia ex ejus operibus colligi possunt.

Primus habetur *commentariis in cap.* 22. *Lucæ*, ad hæc verba : *Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum* &c. " Pulchre,
„ inquit, sui corporis & sanguinis mysteriis imbutos in montem oli-
„ varum discipulos inducit, ut omnes in morte sua baptizatos, altissi-
„ mo sancti Spiritus chrismate confirmandos esse designet, qui dicere
„ possint cum psalmista : *Signatum est super nos lumen vultus tui Do-*
„ *mine : dedisti lætitiam in corde meo.* Et de quibus ante subjungitur :
„ *A tempore frumenti, vini & olei sui multiplicati sunt.* " En chrisma, *Spiritus sancti* : quod vocatur *altissimum Spiritus sancti chrisma* : & quo *altissimo Spiritus sancti chrismate confirmandi sunt omnes*, qui *in morte*

Christi baptizati sunt. Quis, amabo, de simplici cæremonia ita loqueretur?

Secundus habetur *comment. in cap.* 8. *act. apost.* ad hæc verba: *Miserunt ad illos Petrum & Joannem* &c. " Notandum, inquit, quod Philippus, qui Samariæ evangelizabat, unus de septem fuerit: si enim apostolus esset, ipse utique manum imponere potuisset, ut acciperet Spiritum sanctum. Hoc enim solis Pontificibus debetur. Nam presbyteris, sive extra episcopum, seu præsente episcopo baptizent, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt paracletum baptizatis. " Quæ verba fere integra ex decreto Innocentii I. *in epistola ad Decentium* excerpta sunt.

Tertius habetur *comment. in cap.* 2. *epist.* 1. *Joannis*, ad hæc verba: *Sed & vos unctionem habetis* &c. " Unctio spiritalis, inquit, ipse Spiritus sanctus est, cujus sacramentum est in unctione visibili.

Quartus habetur *comment. in cap.* 1. *cantic.* ad hæc verba: *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi* &c. " In vineis Engaddi, inquit, balsamum . . . gignitur quod in chrismatis confectione, liquori olivæ admisceri, ac Pontificali benedictione consecrari, quatenus fideles omnes cum impositione manus sacerdotalis, qua Spiritus sanctus accipitur, hac unctione signentur. " En Spiritum sanctum, qui per manus impositionem confertur, dum fideles chrismate Pontificali benedictione consecrato unguntur, eaque unctione signantur.

Quintus habetur *homilia in octavam epiphaniæ*. " Ramum olivæ, inquit, columba corporalis ablutum diluvii aquis detulit in arcam. Spiritus sanctus in specie columbæ corporalis baptizatum aqua Jordanis descendit in Dominum. Nos quoque Christi & ecclesiæ membra, post acceptum undæ regenerationis lavacrum, per unctionem sacri chrismatis gratia Spiritus sancti signamur.

Sextus habetur *cap.* 29. *vitæ Cuthberti episcopi Lindisfarnensis*, quam Beda composuit. " Quadam die dum parochiam suam (Cuthbertus) circuiens, monita salutis omnibus ruri casis & viculis largiretur, nec non etiam nuper baptizatis ad accipiendam Spiritus sancti gratiam, manum imponeret &c.

Dallæus, *lib.*3. *cap.* 10. & 11. ut præfatis Bedæ auctoritatibus respondeat, supponit doctrinam ab eo traditam *in comment. in psal.* 26. Beda enim ibi observat, Davidem ter fuisse inunctum; 1. a Samuele, cum adhuc puer esset; 2. a Nathan Propheta, quando rex super Judam in Hebron constitutus est; 3. cum rex constitutus est super Jerusalem & universum populum Israel: ita nos quoque ter inungendos esse; semel & iterum, dum hic vivimus; tertio in vita æterna, ubi erit plena & perfecta regni & sacerdotii nostri perfectio. Prophetam expressisse primam

mam unctionem per illuminationem, cum ait, *Dominus illuminatio mea:* secundam vero per salutem, cum subjicit, *& salus mea:* addit & aliam interpretationem, quam his verbis explicat: " Potest quoque, si cui „ libuerit, illuminatio ad primam tantum unctionem, in qua simplici- „ ter abrenuntiamus satanæ, referri: salus vero ad secundam, in qua „ magis firmamur, quia & nomen Christi in ea profitemur. " Deinde vero sibi opponens tertiam adhuc esse in hac vita unctionem ab aliis duabus diversam, nempe Confirmationem, subjicit: " Sciendum „ autem, quod illa unctio, quæ per manus impositionem ab episco- „ pis, quasi alia a duabus prædictis, & vulgo Confirmatio dicitur, ea- „ dem est cum secunda, propter arrogantiam tamen non concessa est „ singulis sacerdotibus, sicut & multa alia. " Unde Dallæus concludit, unctionem confirmatoriam & episcopalem, ut quæ eadem sit cum secunda, ecclesiasticæ institutionis esse. Idem ex eodem textu ante Dallæum collegerat Sirmundus *in Antirrh.* 2. *cap.* 7.

Ad primum igitur locum, respondet unctionem, cujus in eo mentio fit, nullam ex iis esse, quæ in terris administrantur, sed mysticam esse, quæ conferetur in cœlo: quam interpretationem veram esse, & montis olivarum typus, & *altissimi* elogium, & laudatus e psalmo versiculus, & anteacta Eucharistiæ mysteria, videntur ostendere.

Verum nihil repugnat, quominus unctio, de qua Beda eo loci, episcopalis & confirmatoria sit: nec obstat *mons olivarum.* Oliva enim unctionem confirmatoriam, & episcopalem repræsentari asserit Beda in quinto textu citato. Præterea monte quidem Sion patriam cœlestem significari, sed monte olivarum vitam beatam figurari non reperio. Nihil etiam obstat *altissimi* epithetum, aut versiculus, *Signatum est super nos* &c. simili siquidem elogio chrisma ornatur in Concilio Laodiceno *can.* 48. ubi *supercœleste* dicitur. Versiculus autem e psalmo 4. petitus, ab interpretibus de statu præsenti exponi solet. Denique nihil obstant anteacta Eucharistiæ mysteria. Descensus enim Spiritus sancti super Apostolos fuit baptismus ignis, de quo Christus *Act. cap.* 1. *versic.* 5. & ex unanimi Patrum, & theologorum consensu designabat futuram manus impositionem super neophytos: licet apostoli jampridem Eucharistia refecti essent, priusquam Spiritus sanctus super eos descenderet.

Quod ad alios textus attinet, Dallæus concedit in eis mentionem fieri de unctione confirmatoria & episcopali; sed cum eam Beda dixerit eamdem esse cum secunda unctione baptismali, inde concludit illam ecclesiasticæ, non autem divinæ institutionis esse.

Verum unctionem, quæ baptismum subsequitur, quæ fit in fronte, & Episcopo reservatur, sacramentum esse a baptismo ejusque cæremoniis distinctum colligi potest ex ipsis textibus citatis. Beda enim in 1. textu aperte innuit unctionem illam non esse meram cæremoniam: de-

inde in 3. textu, conceptis terminis ait unctionem visibilem esse sacramentum, quo Spiritus sanctus confertur. Accedit quod sacramentum nihil aliud est quam signum divinum, & efficax gratiæ sanctificantis. Atqui unctio, de qua Beda, si modo cum manus impositione conjunctim accipiatur, est signum gratiæ sanctificantis, divinum, efficax, & distinctum, seu a baptismo, seu a secunda unctione baptismali.

1. Signum est gratiæ sanctificantis; dicitur enim *sacramentum Spiritus sancti*, in 3. textu.

2. Signum est divinum; tum quia in 1. textu hæc unctio vocatur *altissimum sancti Spiritus chrisma*; quod epithetum non convenit simplici cæremoniæ: tum quia in eodem textu dicitur *altissimum sancti Spiritus chrisma*, quo *confirmandi sunt omnes, qui in morte Christi baptizati sunt*. Cæremonia vero simplex non censetur omnibus necessaria: tum quia in 2. textu, hæc unctio seu manus impositio declaratur eadem esse, quæ ab Apostolis usurpata est. Sed quæ ab Apostolis usurpabatur, erat divina: tum quia in omnibus textibus hæc unctio non divisim, sed conjunctim accepta cum manuum impositione, constanter asseritur gratiam conferre sanctificantem; quæ virtus humanæ cæremoniæ non convenit.

3. Signum est efficax: apparet enim ex omnibus textibus, per hanc unctionem conferri gratiam sanctificantem.

4. Signum est a baptismo diversum: ritus enim est post integrum baptismum concessus, quemadmodum ex omnibus textibus apparet.

5. Effectum a baptismo distinctum habet: gratiam enim Spiritus sancti iis confert, qui jam baptizati sunt, atque adeo qui gratiam baptismalem jam acceperunt. Quod etiam apparet ex omnibus textibus.

Dices. Quid igitur Beda sibi vult, cum ait unctionem illam, quæ per manus impositionem confertur, quæque dicitur Confirmatio, camdem esse cum secunda unctione, quæ in baptismo administratur?

Respondet Petrus Aurelius *in orthodoxo, par. 1. cap. 7.* " Locum esse " corruptum & manifeste vitiosum.

Respondeo 1. in sententia, quæ totam Confirmationis materiam in sola manus impositione constituit, unctionem Confirmationis eamdem esse cum secunda unctione baptismali, quod utraque fiat ex eodem chrismate, & utraque sit institutionis Ecclesiasticæ.

Respondeo 2. in ea opinione quæ materiam Confirmationis in unctione simul & manus impositione constituit, unctionem Confirmationis eamdem esse, si illa secundum se seorsim & divisim a manus impositione veluti a sua comparte accipiatur.

Respondeo 3. in ea opinione quæ materiam Confirmationis in unctio-

ctione tantum constituit, unctionem Confirmationis eamdem esse, si illa materialiter, & secundum se consideretur, quod utraque unctio fiat ex eodem chrismate; sed diversam esse formaliter, quatenus formulæ confirmatoriæ subjicitur, & per eam determinatur ad sacramentum Confirmationis constituendum: eodem prorsus modo, quo baptismi ablutio eadem est materialiter ac alia quæcumque ablutio; diversa vero formaliter. Videsis Goffridum Vindocinensem *infra* citandum.

§. 2. *Gregorius II. pontifex.*

GRegorius II. qui pontificatum iniit anno 714. consultus a Bonifacio Germanorum apostolo, utrum Confirmatio iterari posset; respondit: " De homine, qui a pontifice confirmatus fuerit, denuo „ illi talis reiteratio prohibenda est: " ita ille *in cap.*4. *epist.*13. *ad Bonifacium* scriptæ anno 726. Confirmatio igitur iterari non potest. Atqui mera cæremonia potest iterari.

§. 3. *Gregorius III. pontifex.*

GRegorius III. qui sedere cœpit anno 731. consultus ab eodem Bonifacio, utrum in iis iterandum esset baptisma, qui gentilium ministerio & idiomate, & nomine tamen sanctæ Trinitatis, baptizati erant; respondit anno 740. eos solum confirmandos esse per manuum impositionem, & chrismatis unctionem. " Oportet eos per manus impo- „ sitionem, & sacri chrismatis unctionem confirmari. " Ita Gregorius *in epist.* 7. *ad Bonifacium.*

§. 4. *Concilium Germanicum I.*

COncilium Germanicum I. quod ejusdem Bonifacii auctoritate, Ratisbonæ vel Augustæ Vindelicorum, sedente Zacharia Pontifice anno 742. celebratum est *canone* 3. decernit, " Ut quandocum- „ que jure Canonico Episcopus circumierit parochiam ad confirman- „ dos populos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Epis- „ copum, cum collectione, & adjutorio populi, qui ibi confirmari „ debet.

§. 5. *Zacharias pontifex.*

ANno 748. idem Bonifacius, Burcardo episcopo Herbipolensi Romam proficiscenti litteras dedit ad Zachariam pontificem, quibus ex more de multis dubiis eum consuluit, monuitque " quemdam „ presbyterum esse, genere Scotum, nomine Sampson, qui affirma-

„ ret,

„ ret , sine mystica invocatione , aut lavacro regenerationis , posse „ fieri catholicum christianum per episcopalis manus impositionem . " Ad quæ Zacharias rescribens *epist.* 10. jussit, ut illum presbyterum ab ecclesia expelleret . Vide quanti hac ætate fieret Confirmatio, ut presbyter Sampson inde occasionem habuerit falso affirmandi solam episcopalis manus impositionem satis esse ad salutem.

§. 6. *Stephanus III. & Romanum Concilium.*

STephanus , quem Anastasius tertium , Baronius vero quartum appellat , anno 768. electus est . Ipse vero in synodo Romana , ad quam Italiæ , Galliæque Episcopi convenerant , decrevit, ut *sacramenta ecclesiastica* , quæ Constantinus pseudopontifex administrasset , iterarentur , *præter sacrum baptisma , atque sanctum chrisma* . Ita refert Anastasius *in ejus vita*. En sanctum chrisma, quod inter sacramenta numeratur, quod negatur iterari posse, & in ea ratione cum baptismo comparatur.

§. 7. *Ordo Romanus.*

MAteria , forma , & cæremoniæ sacramenti Confirmationis accurate describuntur in ordine Romano, *cap. de ordine in nocte & die sabbathi sancti* , sub finem , ubi asseritur hoc sacramentum , completo jam baptismate, fusisque precibus plurimis, administrari per pontificem , " Pontifex , inquit , veniens ad infantes , tenente Archidia- „ cono chrisma , & imposita manu super capita eorum , dicit oratio- „ nem super eos , cum invocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti, „ oratione impleta, interrogantibus diaconibus nomina singulorum, pon- „ tifex tincto pollice in chrismate , faciat crucem in frontibus singulo- „ rum, ita dicendo. Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ sancti, amen.

Quo sit authore conscriptus hic libellus , difficile dictu est . Illum a magistro Romanæ ecclesiæ tum esse conscriptum, cum Stephano pontifice & Pipino primum , deinde Carolo magno procurante , divina officia Romana cum Romano cantu in Galliam introducta sunt , existimant Hilduinus abbas S. Dionysii , Walafridus Strabo , Sigibertus *in chronico* , & ex hoc Leopoldus Bambergensis episcopus . Opus illud antiquissimum esse , neque inferius revocari posse , quam ad sæculum octavum, constat ex synodo Moguntina anno 813. coacta , quæ , ut uniformitatem statuat , præcipit *can.* 4. sacramenta baptismatis in singulis parochiis secundum Romanum ordinem celebrari ; ex Amalario, qui ordinis Romani meminit , *in libro de ecclesiastico officio* , quem ad annum 830. scripsit, *cap.*11.12.13.14. *& alibi ; & ex lib. de divinis officiis*, qui nomine Alcuini circumfertur, quique nihil aliud est , quam ordinis Romani expositio.

Cæ-

Cæterum *in capite antepenult.* quod est de festivitate omnium sanctorum, hæc verba (*& per totum orbem*) quibus asseritur, " Hanc festi„ vitatem per totum orbem celebrari, interpolata fuisse, " ex eo apparet, quod hæc solemnitas in Gallia & Germania, anno duntaxat 835. celebrari cœperit: qua de re *infra*, ubi de libro *de divinis officiis*, qui Alcuino tribuitur.

§. 8. *Alcuinus*.

Alcuinus, qui & Albinus, cognomento Flaccus, Bedæ discipulus, qui claruit anno 780. regnante Carolo magno, obiit autem anno 804. *in epistola de baptismi cæremoniis*, ad Oduinum presbyterum, "Ad „ cognoscendum rationabilem sacri baptismatis ordinem, inquit, de mi„ nisteriis totius officii breviter scribere volui &c. Primo catechumenus „ &c. sic corpore, & sanguine dominico confirmatur, ut illius sit capitis „ membrum, qui pro eo passus est & resurrexit. Novissime per imposi„ tionem manuum a summo sacerdote septiformis gratiæ Spiritum ac„ cipit, ut roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum aliis, „ qui fuit in baptismo per gratiam vitæ donatus æternæ. " Alcuinus sibi proponit scribere *de ministeriis totius officii*, hoc est de baptismo, Eucharistia, & Confirmatione; hæc enim tria continuo administrabantur. Sed Alcuinus refert Confirmationem post Eucharistiam conferri; quod etiam narratur ab Aponio. *lib.* 1. *comment. in Cantica*; & a Rabano *lib.* 1. *de instit. Cleric. cap.* 29. *&* 30. Dallæus igitur, aut Eucharistiam baptismi ritum esse doceat, aut Confirmationem a baptismo diversam esse fateatur necesse est.

Scripsit, & Alcuinus *epistolam ad Carolum magnum;* de ratione septuagesimæ, sexagesimæ & quinquagesimæ, in qua supponit Confirmationem conferri non modo post Eucharistiam, sed & octavo die post baptismum, nempe dominica in albis, administrari. " Quo die clauditur pascha, „ alba tolluntur vestimenta a nuper baptizatis, &c. & tunc maxime „ cum alba tolluntur vestimenta a baptizatis, per manus impositio„ nem a pontifice accipere Spiritum sanctum conveniens est, qui in „ baptismo omnium receperunt remissionem peccatorum, & per se„ ptem dies in evangelico castitatis habitu, & luminibus cœlestis cla„ ritatis, sanctis assistere solent sacrificiis. " Ecclesiarum igitur quarumdam saltem Gallicanarum ea tunc erat consuetudo, ut neophyti dominica in albis confirmarentur: quæ quidem consuetudo diu viguisse debuit; cum Honorius Augustodunensis, qui sæculo XII. floruit, eam uti praxim ætate sua communem referat *lib. de gemma animæ*, *cap.* 113. qua de re *infra*.

Citatur idem Alcuinus *in lib. de divinis officiis*, sed illud opus Alcuino posterius esse, probabimus *infra*.

§. 9. *Theodulphus Aurelianensis*.

THeodulphus, ex abbate Floriacensi episcopus Aurelianensis, quem ante synodum Francofordiensem, quæ anno 794. celebrata est, Episcopum jam fuisse, Alcuini ad Carolum regem epistola 4. declarat, *libro de ordine baptismi* ad Magnum seu Magnonem, Archiepiscopum Senonensem, *cap.* 16. " Quibus etiam baptizatis, inquit, se„ ptiformis gratiæ Spiritus per chrismatis unctionem conceditur, ut „ non solum Spiritus, qui unius est cum Patre, & Filio substantiæ, „ sed totius sanctæ Trinitatis habitaculum effici mereatur. " Et immediate post *cap.* 17. " Quod ergo presbyteris, inquit, baptizatos „ chrismate ungere licet, Spiritum vero sanctum per manus imposi„ tionem tradere non licet, antiquus iste mos ab apostolis Ecclesiæ est „ traditus. " Tum post verba ex Actor. *cap.* 8. & 19. allata subjicit: „ Sicut cætera baptismatis sacramenta per sacerdotes visibiliter fiunt, „ per Deum invisibiliter consecrantur; ita nimirum & Spiritus gratia „ per impositionem manuum, & ministerium Episcoporum fidelibus „ traditur. " Post quæ describit Innocentii decretum de Confirmatione *in epistola ad Decentium*, de quo *supra*, *pag.* 315. Videsis & cap. 18. ejusdem libri.

Scripsit etiam Theodulphus initio sui episcopatus, pastoralem Epistolam, seu capitulare ad parochos suæ diœceseos, in cujus capite 22. constituit, " Ut nullus confirmetur, neque baptizetur, neque a la„ vacro fontis illius suscipiatur, neque coram episcopo ad confirman„ dum, quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem dominicam „ memoriter tenuerit. " In utroque baptismi, & Confirmationis sacramento symbolum, & orationem dominicam exigit a susceptis & a susceptoribus.

Baronius, qui hæc Theodulphi capita in lucem edidit, cum de tempore, quo scripta sunt, nihil haberet; in annum Christi 835. ea conjecit, serius omnino quam par fuit; quia Theodulphum ad ea tempora non pervenisse ostendit Jonas in Aurelianensi cathedra ejus successor, qui a Ludovico Pio post synodum Parisiensem ad Eugenium II. papam missus est anno 814. Præfata igitur capitula Theodulphus, ut ecclesiam suam reformaret, scripsit sub initium sui Episcopatus; quod contigisse ante annum 794. ex epistola 4. Alcuini ad Carolum regem constat. In vivis adhuc erat anno 816. quo Stephano Papæ IV. Ludovicum pium Rhemis coronaturo obviam ivit; & anno 818. quo in synodo Aquisgranensi ipse (quamvis, ut putatur, minime reus) aliique episcopi conjurationis contra imperatorem initæ accusati, condemnati sunt.

§. 10.

§. 10. *Magnus Senonensis.*

MAgnus, seu Magno, Senonensis archiepiscopus, cum cæteris ejusdem provinciæ episcopis epistolam scripsit ad Carolum Magnum, quæ habetur in manuscripto Corbeiensi, & quam Sirmundus *in notis ad Theodulphum* monet se habere apud se. Ex ea vero hunc locum refert *in antirrhetico :* " Peractis omnibus baptismatis sacramentis (hoc est, cæremoniis) novissime per manus impositionem a summo sacerdote septiformis gratiæ Spiritum accipiunt, ut corroborentur in fide recta per Spiritum sanctum. " Floruit ille sæculo octavo desinente, & ineunte sæculo nono obiit. Jeremias enim, ejus in Senonensi cathedra successor, a Ludovico & Lothario, una cum Jona Aurelianensi ad Eugenium II. missus est anno 824. & utriusque principis epistolam ad eumdem pontificem cum actis conventus Parisiensis detulit.

CAPUT VIII.

Auctores sæculi noni.

§. 1. *Capitula Caroli Magni.*

CApitula Ecclesiastica Caroli Magni, qui ab eo ; partim adhuc rege, partim imperatore, diversis temporibus edita sunt, & *tomo* 7. *concil.* ad annum 801. a Labbæo referuntur, *tit.* 4. *cap.* 2. *&* 4. prohibent, " Ut nullus chorepiscopus per manus impositionem Spiritum sanctum tradere, aut sacerdotes, vel levitas, aut subdiaconos sacrare, aut sanctum chrisma conficere præsumat. (Addunt) ut hi, qui a chorepiscopis sunt ordinati, (vel) confirmati, ... pro confirmatis, vel sacratis minime habeantur; (quia) hæc omnia a cathedralibus episcopis agenda sunt, & non a presbyteris vel chorepiscopis, qui ambo unius formæ esse videntur. (Subjiciunt hæc) a cathedralibus episcopis reformanda esse. (Inde tamen non sequi) ordinationem vel confirmationem, reiterationem esse; (quia) quod non ostenditur gestum, ratio non finit ut videatur iteratum.

En Confirmationem, quæ tradit Spiritum sanctum; quæ ordinationi æquiparatur; quæ a solis episcopis conferri potest; quæ si ab aliis conferatur, nulla est; quæ iterari non potest: quæ seorsim a baptismo, de quo ibi nulla mentio, explicatur.

§. 2.

§. 2. *Concilium Cabilonense II.*

CONCILIUM Cabilonense II. quod anno 813. celebratum est, *can.* 27. Confirmationis sacramentum comparat cum baptismo, & utrumque negat iterari posse. " Dictum nobis est, inquit, quod qui-
" dam de plebe bis & ter ab episcopis, ignorantibus eisdem episcopis,
" confirmentur. Unde nobis visum est, eamdem Confirmationem, sicut
" nec baptismum, iterari minime debere.

§. 3. *Aponius.*

APONIUS, vir eruditus, qui floruit ad annum circiter 812. scripsit *commentarios in cantica* sex libris distinctos, quorum primo, ante medium, sic habetur : " Quem cibum ecclesiæ Dei supra dictis
" uberibus in baptismatis suscepit sacramento; ubi trina confessione Pa-
" tris & Filii & Spiritus sancti, notitiæ odorem cognoscit, cum ei
" sæpe dictum doctrinæ lac triformem contulerit redemptionis medul-
" lam, liquorem scilicet candidissimum, suavemque succum corporis
" Christi, & pinguissimum butyrum sacri chrismatis oleum, per quod
" Spiritus sanctus infunditur. " Confirmatio post eucharistiam ibi recensetur, & per eam Spiritus sanctus infunditur.

§. 4. *Lucas.*

APONIO subjiciemus Lucam, abbatem montis sancti Cornelii, qui ejusdem Aponii commentarios in epitomen eodem seculo redegit. Ille vero post initium, ad hæc verba *: Quam pulchræ sunt mammæ tuæ* &c. asserit, " Quod ecclesia quotidie concipit, quotidie parit, quoti-
" die lactat, & virgo est : (hoc enim) Deus per ecclesiam facit,
" quod fecit per Mariam virginem. " Ubera vero, quibus ecclesia regeneratos lactat, episcopi sunt, " qui per invisibilis Spiritus sancti un-
" guenta infundunt credentibus spiritalia opera pietatis. " En unguen-
" tum ; unguentum Spiritus sancti ; unguentum, per quod episcopi
" pietatem neophytis infundunt.

§. 5. *Jesse Ambianensis.*

JESSE, episcopus Ambianensis, qui concilio Noviomensi interfuit anno 814. *in epistola de baptismo* : " Post hæc confirmet eum episco-
" pus in fronte de chrismate; ideoque manus impositio fit, ut per be-
" nedictionem advocatus & invitatus Spiritus sanctus super eos descen-
" dat juxta exemplum apostolorum. " Mox refert verba *actor. cap.* 8. & quibusdam interjectis ita prosequitur. " Novissime autem corpore
" & san-

„ & sanguine Christi confirmatur infans, ut ejus possit esse membrum, „ qui pro eo passus est, & resurrexit. Refert quoque Innocentii decretum de Confirmatione *in epistola ad Decentium*, de quo *supra*, *pag.* 315.

§. 6. *Paschasius Ratbertus.*

PASCHASIUS Ratbertus, abbas Corbeiensis, *in libro de corpore & sanguine Domini*, quem anno 818. composuit *cap.* 3. " Sacramentum „ igitur est, inquit, quidquid in aliqua celebratione divina nobis qua- „ si pignus salutis traditur, cum res gesta visibilis, longe aliud invi- „ sibile intus operatur, quod sancte accipiendum sit. Unde & sacra- „ menta dicuntur, aut a secreto, eo quod in re visibili divinitas in- „ tus aliquid ultra secretius efficit per speciem corporalem: aut a „ consecratione sanctificationis, quia Spiritus sanctus manens in cor- „ pore Christi latenter hæc omnia sacramentorum mystica sub tegu- „ mento visibilium pro salute fidelium operatur . . . Sunt autem sa- „ cramenta Christi in ecclesia, baptismus, & chrisma; corpus quo- „ que Domini & sanguis. " Ubi ex septem sacramentis ecclesiæ tria tantum enumerat Paschasius, exempli duntaxat causa. Neque enim ex professo hic agit de numero sacramentorum, sed ad institutum satis ei erat aliqua sacramenta commemorasse.

§. 7. *Rabanus Maurus.*

RABANUS Maurus, Alcuini discipulus, ex monacho Fuldensi abbas, & ex abbate Fuldensi archiepiscopus Moguntinus, libros tres *de institutione clericorum* edidit anno 819. quemadmodum ipse testatur *in carminibus* ad libri tertii finem adjectis, quibus opus illud, cum adhuc esset monachus, Heistulpho archiepiscopo Moguntino, jussu abbatis sui consecravit.

Libro 1. *cap.* 24. describit Isidori verba *supra* relata, *pag.* 165. " Sunt „ autem sacramenta, baptismus & chrisma (1) corpus & sanguis, „ quæ ob id (2) sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corpora- „ lium rerum, virtus divina secretius salutem eorumdem sacramento- „ rum operatur: unde & a secretis virtutibus vel sacris, sacramenta „ dicuntur: quæ ideo fructuose penes ecclesiam fiunt, quia sanctus „ in ea manens Spiritus eorumdem sacramentorum (3) latenter ope- „ ratur effectum. Unde seu per bonos (4), seu per malos ministros „ intra ecclesiam Dei dispensentur, nec bonorum meritis dispensato- „ rum hæc dona, nec malorum attenuantur. " Hæc indicia sunt veri ac legitimi sacramenti.

Capite 25. ait, " Primum sacramentorum esse baptismum; quia (5) „ confertur antequam sancto chrismate ungatur aliquis, aut corpore & „ san-

„ sanguine Christi reficiatur. " Supponit igitur chrismatis unctionem esse verum sacramentum a baptismo diversum.

Capite 28. ait, " quod baptismo (6) continuatur chrismatis unctio; „ quia Spiritus sanctus, qui per illud chrisma, suæ virtutis admixtio„ ne sanctificat credentes, baptizato Jesu, statim super illum in co„ lumbæ specie descendit. " Addit, quod hujusce per unctionem sanctificationis " typum præferebat columba illa, quæ in diluvio ad ar„ cam reportavit ramum olivæ virentibus foliis, significans utique „ quod Spiritus sanctus per chrismatis unctionem in baptismate (7) „ virorem confert fidelibus cœlestis gratiæ. " Huic igitur unctioni effectum a baptismali diversum tribuit. Subjicit, quod " Sylvester pa„ pa (8) constituit, ut sicut potestas & privilegium apud solum (9) „ episcopum constat, quod sacrum chrisma conficiat, & baptizatum „ (10) per manus impositionem cum ipso chrismate consignet pro„ pter hæreticam (11) suasionem; ita presbyter (12) eodem chris„ mate liniat baptizatum levatum ex aqua, propter occasionem (13) „ transitus mortis, quia scriptum est (14) in apostolo: *Vos autem*, „ *fratres, in carne non estis, sed in Spiritu, si tamen Spiritus Dei ha*„ *bitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est* „ *ejus* &c. ac deinde profecto patet, quia quicumque non est Christi, „ regni sui particeps fieri nequit. Ideoque (15) necessarium est, ut „ statim succurratur baptizato cum chrismatis unctione, ut Spiritus „ sancti (16) participationem accipiens, alienus a Christo non exi„ stat. " En duplicem unctionem, quæ baptismum subsequitur, quæque fit ex eodem chrismate; unam quæ fit ab episcopo solo, ea nempe, qua baptizatus " per manus impositionem cum ipso chrismate con„ signatur; " alteram, quæ fit a sacerdote, quam Rabanus aperte innuit & supponit baptizato necessariam esse necessitate medii; quia per eam confertur Spiritus sanctus, sine quo baptizatus alienus esset a Christo. Unde sequitur Spiritum sanctum non fuisse in baptismo collatum. Mentem Rabani, quæ sequuntur, evidentius aperient.

Ille siquidem, postquam *cap.* 29. dixit baptizatum indui veste candida, tum ungi in vertice capitis, " Deinde (17) corpore & sangui„ ne dominico refici: " statim subjicit *initio capitis* 30. " Novissime „ (18) autem a summo sacerdote per impositionem (19) manus, „ paraclitus traditur illi Spiritus sanctus, ut roboretur (20) per Spi„ ritum sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipse (21) „ in baptismate consecutus est, per gratiam (22) vitæ donatus æter„ næ. Signatur enim baptizatus (23) cum chrismate per sacerdotem „ in capitis summitate, per pontificem (24) vero in fronte: ut prio„ ri unctione (25) significetur Spiritus sancti super ipsum descensio „ ad habitationem Deo consecrandam: in secunda quoque (26), ut „ ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine san„ ctitatis & scientiæ & veritatis, venire in hominem declaretur. Tunc

„ enim

„ enim (hoc eſt in priori unctione) ipſe Spiritus (27) ſanctus poſt „ mundata & benedicta corpora atque animas, libens a Patre deſcen- „ dit, ut vas ſuum ſua viſitatione ſanctificaret, & illuſtraret: & nunc „ (hoc eſt in poſteriori unctione) in hominem (28) ad hoc venit, „ ut ſignaculum fidei, quod in fronte ſuſcepit, faciat eum donis cœ- „ leſtibus repletum, & ſua gratia confortatum, intrepide & audacter „ coram regibus & poteſtatibus hujus ſeculi portare, ac nomen Chri- „ ſti libera voce prædicare. Nec mirum ſi homo (29) bis eodem chriſ- „ mate ad accipiendum Spiritum ungatur, cum idem Spiritus (30) „ bis ſit ipſis apoſtolis datus, id eſt in terris ſemel, quando poſt re- „ ſurrectionem ſuam Dominus inſufflavit in eos, & dixit: *Accipite* „ *Spiritum ſanctum quorum* &c. & de cœlis ſemel, quando poſt aſcen- „ ſionem Domini in die Pentecoſtes in linguis igneis ſuper apoſtolos „ venit &c. Sicut autem per baptiſmum (31) in Chriſto morimur & „ renaſcimur; ita Spiritu ſancto ſignamur, qui eſt digitus Dei & ſpi- „ ritale ſignaculum. Bene quippe convenit, ut per ſacrum chriſma „ (32) & per pinguedinem olivæ gratia Spiritus ſancti tribuatur; quia „ in pſalmo ſcriptum eſt de ipſo Salvatore, quod *unxerit Deus pater* „ *oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis*: & item de nobis, quod *exiliaret fa-* „ *ciem noſtram in oleo*. Χρίσμα græce, latine *unctio* nominatur, ex cu- „ jus nomine & Chriſtus dicitur, & ex ipſo homo poſt lavacrum (33) „ ſanctificatur. Nam ſicut in baptiſmo (34) peccatorum remiſſio da- „ tur ad veniam; ita per unctionem ſanctificatio Spiritus adhibetur ad „ gloriam &c. quod dum carnaliter (35) fit, ſpiritaliter proficit: quo- „ modo & ipſius baptiſmi (36) viſibilis actus eſt, quod in aqua mer- „ gimur: ſed ſpiritalis effectus, quod a delictis mundamur": (verba ſunt Tertulliani ex libro *de baptiſmo*, videſis *pag*. 92.) Poſthæc nonnullis, quæ ad præſentem materiam nihil attinet, ſubjectis, *caput* 31. ita inchoat: " Sed quia de duobus (37) ſacramentis, id eſt baptiſmo „ & chriſmate, jam ſupra diſſeruimus; ſupereſt ut de reliquis duo- „ bus, id eſt corpore & ſanguine Domini, etiam nunc diligentius in- „ veſtigemus.

Hæc, prolixa licet, referre oportuit, ut Rabani opinionem, quæ ſingularis eſt, conſequamur. Duplicem ille diſtinguit unctionem baptiſma ſubſequentem; alteram, quæ præcedit euchariſtiæ ſuſceptionem; alteram quæ poſt ejus participationem adminiſtratur.

Prior unctio 1. fit ex eodem chriſmate, quo poſterior, *ex num*. 12. & 29. 2. Fieri poteſt a ſacerdote, *ex num*. 12. 3. Fit in vertice capitis, non autem in fronte, *ex num*. 24. 4. Fit abſque manus impoſitione; quia ſolus epiſcopus baptizatum per manus impoſitionem cum ipſo chriſmate conſignat, *ex num*. 9. & 10. 5. Baptiſmum & veſtem albam ſequitur, ſed euchariſtiæ participationem præcedit *ex num*. 17. & 18. 6. Sanctificat; per eam enim baptizatus Spiritus ſancti participationem accipit, *ex num*. 16. Per eam ſignificatur Spiritus ſancti ſuper ip-

ipsum descensio ad habitationem Deo consecrandam, *ex num.* 25. Per eam Spiritus sanctus post mundata & benedicta corpora atque animas, libens a Patre descendit, ut vas suum sua visitatione sanctificet *ex nu.* 27. Per eam baptizatus chrismate ad accipiendum Spiritum sanctum ungitur, *ex num.* 29. Per eam neophytis datur idem Spiritus, qui apostolis a Christo datus est octava die resurrectionis *ex num.* 30. 7. Hæc prior unctio effectum a baptismali diversum habet. Per eam enim Spiritus sanctus post mundata & benedicta in baptismo corpora atque animas libens a Patre descendit, ut vas suum sua visitatione sanctificet *ex num.* 27. 8. Baptizato necessaria est propter occasionem transitus mortis *ex num.* 13. & ut alienus a Christo non existat, *ex num.* 16. quia per eam baptizatus Spiritus sancti participationem accipit, sine qua alienus esset a Christo *ex num.* 15. *&* 16. 9. Inde sequitur, hanc priorem unctionem baptizato necessariam esse necessitate medii. 10. Hinc etiam sequitur, in baptismo mundari quidem & benedici animas & corpora; in eo tamen non infundi Spiritum sanctum, sed in unctione verticali, quæ baptismum sequitur. Hæc est genuina Rabani opinio, quæ in multis omnino singularis est. Quis enim præter ipsum sibi unquam persuasit, cæremoniam, quam ipse a Sylvestro Pontifice institutam fuisse credit, habere vim sanctificandi & conferendi Spiritum sanctum, eamque baptizato necessariam esse necessitate medii?

Posterior unctio, 1. fit a solo episcopo, *ex num.* 9. *&* 10. 2. Fit per manus impositionem, *ex num.* 10. 3. Fit in fronte, non in vertice, *ex num.* 24. 4. Baptismum, vestem albam, unctionem verticalem & eucharistiæ participationem subsequitur *ex num.* 17. *&* 18. adeoque a baptismo omnino distinguitur. 5 Sanctificat, *ex singulis fere numeris*. 6. Effectum a baptismali diversum habet; tum quia baptizatis virorem confert cœlestis gratiæ, *ex num.* 7. tum quia per eam traditur baptizato Spiritus sanctus, ut roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipse in baptismate consecutus est *ex num* 20. *&* 21. tum quia per eam homo post lavacrum sanctificatur, *ex num.* 33. tum quia sicut per baptismum in Christo morimur & renascimur ita per unctionem Spiritu sancto signamur, qui est digitus Dei & spiritale signaculum *ex num.* 31. tum quia sicut in baptismo peccatorum remissio datur ad veniam; ita per unctionem sanctificatio Spiritus adhibetur ad gloriam *ex num.* 34. 7. Effectum a priori unctione diversum habet, *ex num.* 25. 26. 27. *&* 28. 8. Sacramentum appellatur, *num.* 1. 2. 5. *&* 37. 9. Signa veri ac legitimi sacramenti habet, *ex num.* 2. 3. 4. 31. 32. 34. 35. *&* 36. 10. Baptismo in ratione sacramenti comparatur, & in ratione sacramenti ab eo distinguitur, *num.* 1. 2. 5. 15. 31. 33. 34. 35. 36. *&* 37.

§. 8.

§. 8. *Jonas Aurelianensis.*

JOnas, episcopus Aurelianensis, qui post synodum Parisiensem a Ludovico Pio ad Eugenium II. missus est anno 824. & conventui Wormatiensi interfuit anno 833. *lib.* 1. *de instit. clericorum cap.* 7. " Perceptio sancti Spiritus, inquit, per manus impositionem ab episcopis „ tribuitur &c. Quod solius episcopi sit per manuum impositionem fi„ delibus tradere Spiritum sanctum, acta docent apostolorum. " Relatisque verbis actorum 8. & 19. subjungit: Notandum est, quod in „ neminem baptizatorum venerit Spiritus sanctus, nisi per impositio„ nem manuum apostolorum. Credendum vero est, quod sicut baptis„ matis & corporis & sanguinis dominici sacramenta per sacerdotum „ ministeria visibiliter fiunt, & per Deum invisibiliter consecrantur; „ ita nimirum Spiritus sancti gratia per impositionem manuum ministe„ rio administratam episcoporum, fidelibus invisibiliter tribuatur. " Nihil pro doctrina catholica brevius & luculentius dici poterat.

§. 9. *Concilium Parisiense VI.*

COncilium Parisiense VI. quod anno 829. celebratum est, *lib.* 1. *c.* 27. facultatem conferendi " Donum Spiritus sancti per impositionem manuum convenire solis apostolis, eorumque successoribus „ episcopis, " non autem discipulis, eorumque successoribus Chorepiscopis, probat ex actis c. 8. & 19. " Emersit, inquit, quidam repre„ hensibilis, & valde jam inolitus usus, eo quod quidam Chorepisco„ pi ultra modum suum progredientes & donum sancti Spiritus per „ impositionem manuum tradant, & alia quæque, quæ solis Pontifi„ cibus debentur, contra fas peragant: præsertim cum nullus ex sep„ tuaginta discipulis, quorum speciem in ecclesia gerunt, legatur do„ num sancti Spiritus per manuum impositionem tradidisse. Quod au„ tem solis apostolis, eorumque successoribus proprii sit officii tradere „ Spiritum sanctum, liber actuum apostolorum docet, in quo legitur: „ *Cum Apollo esset* &c. actor. 19. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Item in eodem: *Cum* „ *audissent apostoli* &c. actor. 8. v. 14. 15. 16. 17.

Capite vero 33. proxime sequenti præcipit episcopis, ut jejuni Confirmationem administrent, multaque alia docet observatu digna. " Per„ latum est ad nos, inquit, quod in quibusdam provinciis plerique e„ piscopi post perceptionem cibi & potus soleant per impositionem ma„ nuum tradere Spiritum sanctum: quod tam excellenti ministerio pror„ sus non convenire, & ita deinceps fieri non debere, omnibus nobis „ visum est. Quoniam credibile est, & auctoritas ecclesiæ ita se ha„ bet, ut sicut apostoli unanimes existentes, Deumque collaudantes & „ benedicentes; ita nimirum jejunantes accipere meruerint paracletum

 „ Spi-

„ Spiritum sanctum : eosque non nisi jejunos, sicut eorum acta do-
„ cent, aliis eum tradidisse manifestum est. Sicut enim baptismum ex-
„ cepta infirmorum causa, non nisi a jejunis celebratur sacerdotibus :
„ ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta præmissa causa infirmo-
„ rum, non nisi a jejunis celebranda est Pontificibus. Dignum quippe
„ est, ut Pontifices Christi primum jejunando & orando in cordibus
„ suis domum præparent Spiritui sancto, & sic per impositionem ma-
„ nuum cæteris fidelibus eum tradant orando. Sicut autem duobus
„ temporibus, Pascha videlicet & Pentecostes, baptismus; ita etiam
„ traditio sancti Spiritus per impositionem manuum fidelibus tradatur,
„ exceptis videlicet, ut dictum est, infirmis & morte periclitantibus,
„ quibus sicut baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter do-
„ num Spiritus sancti est tradendum. " Vide quanti Confirmationem fecerint præsules Parisiis congregati ex Belgica II. & Lugdunensi II. III. & IV. id est, ex metropoli Rhemensi, Rothomagensi, Turonensi, & Senonensi. Ejus ministerium quasi excellentissimum admirantur: per eam ajunt conferri Spiritum sanctum : eam præcipiunt ab episcopis jejunis administrari : jubent præsulibus, ut ad ejus administrationem jejuniis & orationibus sese disponant : eam æquiparant baptismo : eamdem in ejus ministro, quam in baptismi dispositionem requirunt : eamdem utriusque necessitatem asserere videntur.

Ejusdem Confirmationis meminerunt *cap.* 54. ubi de susceptoribus seu patrinis neophytorum in utroque baptismi & Confirmationis sacramento ita loquuntur : " illi, qui alios de sacro fonte suscipiunt, quique
„ ad percipiendum sancti Spiritus donum coram Pontificibus pro aliis
„ patroni existunt, intelligere debent, & vim tanti sacramenti, & quid
„ pro aliis spoponderint. Illos tamen specialiter ab iis officiis remo-
„ vendos judicamus, qui propter reatum suum publica sunt pœnitentia
„ mulctati; videlicet, ut nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant,
„ nec etiam ad percipiendum sancti Spiritus donum, aliorum patroni
„ coram Pontificibus existant, donec per dignam pœnitentiæ satisfa-
„ ctionem, reconciliationem mereantur. " Confirmatio ibi dicitur magnum sacramentum : pœnitens, qui ecclesiæ nondum reconciliatus est, susceptoris officio fungi non potest.

§. 10. *Amalarius Fortunatus.*

AMalarius Fortunatus, ex Alcuini discipulo episcopus Trevirensis, quem legatum a Carolo magno Constantinopolim missum sub annum 813. ut cum Michaele Imperatore pacem constitueret, historiæ testantur, libros quatuor *de ecclesiasticis officiis* composuit, quorum *libro* 1. *cap.* 26 ait : " Clamante voce sacerdotis, ut descendat virtus
„ Spiritus sancti in aquam, cereos neophytorum deponi in aquam. "
Deinde vero neophytis distribui, non tamen accendi, donec illi Spiri-
tum

tum sanctum per manus impositionem acceperit, quia cerei accensio Spiritum sanctum designat. " Solemus, inquit, differre officium illu-
„ minandorum cereorum, usque ad missæ officium, ut prius accipiant
„ neophyti impositionem manus episcopi, & sic eos credamus illumi-
„ nari Spiritu sancto.

Capite vero 27. unctionem, quæ baptismum consequitur, duplicem ille distinguit, alteram in vertice capitis, alteram in fronte.

Priorem ait 1. fieri ex eodem chrismate, quo posterior. 2. A sacerdote baptismum administrante fieri, sive absit, sive adsit episcopus. 3. Fieri in vertice capitis, non autem in fronte. 4. A Sylvestro Pontifice institutam fuisse in subsidium unctionis frontalis, sine qua ob episcoporum absentiam, aut negligentiam, neophyti plerumque moriebantur. 5. Per eam conferri gratiam aliquam. 6. Eam administrari hac verborum formula: " Deus omnipotens, pater Domini nostri Jesu
„ Christi, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, quique dedit
„ tibi remissionem omnium peccatorum, ipse linit te chrismate salutis
„ in vitam æternam.

Circa posteriorem docet 1. eam fieri in fronte. 2. Eam fieri a solis episcopis. 3. Per eam tradi Spiritum sanctum paracletum baptizatis. 4. Eam, ut quæ ditior & præstantior sit, ditiorem & præstantiorem effectum producere, puta septiformem Spiritum sanctum. 5. Eam administrari hac verborum formula: " Emitte in eum (neophytum) septi-
„ formem Spiritum sanctum tuum paracletum de cœlis, Spiritum sa-
„ pientiæ & intellectus, Spiritum consilii & fortitudinis, Spiritum
„ scientiæ & pietatis, adimple eum Spiritu timoris Domini, & consi-
„ gna eum signo crucis, in vitam propitiatus æternam. " 6. Spiritum sanctum ejusque dona esse " vestimenta, quibus ornari oportet filium
„ regis, ut stare possit in aula cœlesti: (qui enim) baptizantur, filii
„ sunt Dei. Episcopus (vero) deprecatur Deum, ut sicut lavare di-
„ gnatus est hominem per baptismum; ita dignetur per unctionem & manus impositionem vestire regalibus vestibus, quibus indui oportet fi-
„ lios regis. " 7. Amalarius unctionem in fronte & episcopalis manus impositionem confundit, alteram pro altera usurpat, & utrique eumdem effectum assignat. 8. Expendit, utrum " sine impositione manus
„ episcopi possit neophytus possidere regnum cœlorum: " qua de re nonnulli hac ætate dubitabant. 9. Duplicem baptismum distinguit; *Ipse enim*, inquit Joannes apud Matthæum, *baptizavit vos Spiritu sancto & igne*. " Baptizamur Spiritu sancto & igne: baptiza-
„ mur Spiritu sancto, quando abluimur a peccatis: quam ablu-
„ tionem significant albæ vestes in baptismate per totum corpus.
„ Baptizamur igne, quando ardorem Spiritus accipimus, ut apo-
„ stoli acceperunt in die Pentecostes. Baptismum ignis accipimus
„ per impositionem manus episcoporum, qui consumat ligna, fœ-
„ num, stipulam: *quia Deus ignis consumens est*... Si quis sine isto

 „ bap-

„ baptiſmate (puta ignis) migraverit de ſeculo, periculoſum iter accipit. Hæc prævidens Sylveſter Papa, quantum potuit, ſubvenit: & „ propter abſentiam epiſcoporum, neceſſitate addidit, ut a presbytero „ ungerentur. " 10. Ait " Timendum eſſe, ne illa differentia ſit inter „ illum, qui ſine impoſitione manus (epiſcopalis) moritur, & inter illum, qui eam accipit, quæ eſt inter ſtellarum claritudinem, hoc eſt, „ quamvis non excludat a regno Dei propter cætera bona opera, tamen non habeant illum locum, quem haberent, ſi illam acciperent. " 11. De ſeptem donis Spiritus ſancti, eorumque connexione fuſe diſſerit, & poſtea ſubjicit: " Hæc ſunt ornamenta veſtis, quæ tribuit Deus „ menti per impoſitionem manus, ſine quibus periculoſum eſt aliquem „ inveniri in convivio regis, ne audiat vocem terribilem dicentis. „ *Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* " 12. Ait Spiritum ſanctum, quem neophytus per unctionem & manus impoſitionem accipit, eſſe Dei " ſignaculum, quo ſpiritus noſter & anima „ imprimuntur, & illam recipimus imaginem & ſimilitudinem, ad „ quam in exordio conditi ſumus. Hoc ſignaculo ſancti Spiritus, Deo „ patre imprimente, ſignamur. Hunc enim (ait Paulus) ſignavit pater „ Deus ... Idcirco vero ſignamur, ut ſervemus ſignaculum, & oſtendamus illud in die redemptionis purum atque ſincerum, & nulla ex „ parte mutilatum, & ob id enumerari cum his valeamus, qui re„ dempti ſunt.

Denique *capite* 40. explicat, quanto tempore debeant eſſe ſub diſciplina chriſmatis, qui manus impoſitionem ab epiſcopo accipiunt poſt baptiſma jampridem ſuſceptum: & qua pietate ac devotione totum illud tempus tranſigere debeant.

Quo anno Amalarius libros iſtos ſcripſerit, incertum eſt. Sigebertus illum anno 813. obiiſſe exiſtimat. Sed ipſemet *in antiphonaria cap.* 58. teſtatur ſe in vivis fuiſſe poſt annum 831. Nonnulli contra putant hos libros poſt annum 687. ſcriptos fuiſſe, quod *initio capitis* 27. *libri* 1. ex geſtis Pontificalibus referatur Sylveſtri decretum de unctione verticali. Liber vero Pontificalis, ſeu liber de vitis Pontificum, compoſitus fuit ab Anaſtaſio bibliothecario, qui eas ad Nicolaum I. uſque perduxit; obiit autem Nicolaus anno 867. Sed præter quam quod Amalarius ad annum 867. non pervenit, conſtat libros, de quibus agitur, longe ante ab ipſo editos fuiſſe. Baronius igitur eorum editionem revocat ad annum 831. Certum eſt illos ſcriptos fuiſſe poſt annum 823. Amalarius enim *in epiſtola* huic operi præfixa, qua opus illud Ludovico Pio dedicat, acclamat Lotharium coronatum. Lotharius vero Ludovici Pii filius anno 823. coronatus eſt. Certum quoque mihi videtur, illos ante annum 831. ſcriptos fuiſſe: quia Amalarius initio ſecundæ præfationis huic operi præfixæ teſtatur, ſe opus *de eccleſiaſtico officio* compoſuiſſe, antequam Romam proficiſceretur: ſe vero jam perveniſſe Romam anno 831. aſſerit *in antiphonario cap.* 58. Denique initio ejuſdem

dem præfationis ait, " se venisse Romam, postquam illud opus scripsit." Illud igitur scriptum fuit ad annum 830.

Inde apparet, aut gesta Pontificalia, de quibus Amalarius, opus esse diversum a libro de vitis Pontificum; aut Anastasium non fuisse auctorem hujus libri; aut vitas omnes (quod probabilius est,) quæ in hoc libro referuntur, non fuisse scriptas ab Anastasio, sed earum aliquas ante seculum nonum compositas. Idem colligi potest tum ex Rabano, qui verba decreti ejusdem Sylvestri refert in textibus *supra* citatis ex libris *de institutione clericorum*, quos ille anno 819. edidit; tum ex ordine Romano, cap. *Ordo in purificatione sanctæ Mariæ*, in quo *gesta pontificalia* laudantur, & ex eis verba referuntur, quæ totidem terminis habentur in libro *de vitis pontificum*.

Eumdem Amalarium consules *lib. 4. cap. 29.* " Baptismus (1), inquit, " neophytorum quamvis in sabbato agatur, ad illum baptismum pertinet, quem apostoli acceperunt in die Pentecostes. Hoc interest (2) " inter nostrum baptisma & apostolorum, quod illi primo aqua baptizati sunt; deinde acceperunt semel per insufflationem Christi Spiritum sanctum, adhuc in terra Christo sistente; postremo de cœlo in " die Pentecostes: nos vero præsente episcopo simul baptizamur, & " per impositionem manus episcopi (3) Spiritum sanctum accipimus. " Imitando tamen Christi (4) mortem & ejus resurrectionem, debemus consummationem nostri baptismi (hoc est spiritualem nostram resurrectionem, cujus exemplar est Christi resurrectio, quæ die dominica contigit) in die dominica cogitare, ne præcedant membra caput, " & secundum (5) modum primitivæ ecclesiæ donationem Spiritus " sancti in eadem die (dominica) hora tertia. Quamvis (6) enim non " eisdem diebus vel horis, propter aliquas occasiones fluctuantis mundi, celebretur aliquando baptismus vel impositio manus: tamen propter sacramentum (7) quod in se continent, eisdem horis deputantur." Et quibusdam interjectis: " Sicut in baptismate (8) conformamur Christi morti & sepulturæ: ita in acceptione Spiritus sancti (quæ per manus impositionem contingit) conformamur Spiritui " vivificanti, qui operatur in nobis rectum ordinem dilectionis. Propter mortem Christi, (9) quæ memoratur hora nona esse peracta, " hora nona baptizantur, qui in Christi morte baptizantur, propterque mysterium consepulturæ Christi, quæ recolitur in sabbato, baptizatur Christi corpus in sabbato, ut post hanc sepulturam in die " dominica resurgat (10). Initium enim resurrectionis a dominica " die debemus celebrare. Sed illa dominica dies initium novi hominis &c.

En manus impositionem, quæ correspondet visibili descensui Spiritus super apostolos, *ex num. 1. 2. & 5.* quæ confert Spiritum sanctum, *ex num. 3.* quæ sacramentum est, *ex num. 7.* quæ differt a baptismo, *ex num. 1. 2. 6. & 8.* quæ baptismo æquiparatur, *ex num. 6. 7. & 8.* quæ neophy-

phytum conformat Spiritui vivificanti, ficut baptifmus ipfum efficit conformem morti & fepulturæ Chrifti *ex num.* 8. ad quam baptifmus ordinatur, *ex num.* 1.

§. 11. *Vualafridus Strabo.*

WAlafridus Strabo, monachus, & abbas Augiæ, qui floruit imperante Ludovico Pio, & obiit anno 849. in libro *de exordiis & incrementis rerum ecclefiafticarum*, quem abbati Regimberto dicavit, *cap.* 26. " Addiderunt alii baptifmo, inquit, chrifmatis unctionem, quam " ex veteri fumptam confuetudine, nemo eft qui dubitet : cum pri" mis temporibus impofitione manuum baptifmus confirmari foleret, " quod in Samaria feciffe Petrum legitur & Joannem : quæ Confirma" tio & tunc ad primos ecclefiæ paftores pertinuit, & nunc pertinere " non dubitatur. Unde in canonibus fæpe interdicitur presbyteris, ne " chrifma conficiant, neque baptizatos in fronte confignent : quod fo" lis debetur epifcopis. Teftantur hoc decreta Innocentii Papæ, & " ftatuta Sylveftri; quia & ipfe inftituit, ut presbyter baptizatum chrif" mate liniat, propter occafionem tranfitus mortis. Quod fi a diacono, " vel quolibet alio homine baptizatus, cafu ante Confirmationem tran" fierit, credendum non eft perire propter hoc, quia fub fide, qua cre" didit, poterit effe falvus, fi eum poft, commiffa peccata non peri" mant. Lege concilii Eliberitani decreta. " Et poftea : " Quicum" que vel ab hæreticis in Trinitate baptizantibus, vel ab alio quoli" bet homine, fub appellatione legitima ejufdem fanctæ Trinitatis fue" rit baptizatus, rebaptizari non debet &c. fed chrifmate & manus im" pofitione, quod imperfectum erat, perfici debet.

§. 12. *Liber de officiis divinis.*

LIber *de divinis officiis*, qui Alcuino tribui folet, nihil aliud eft, quam expofitio & commentarius ordinis Romani. In eo igitur idem afferitur, quod in ordine Romano. Quia vero ejus auctor in dubium revocatur, de illo appofitius agemus *infra*, ubi de operibus, quorum auctores dubii funt.

§. 13. *Hincmarus Rhemenfis.*

HIncmarus, qui Rhemenfis archiepifcopus anno 845. creatus, obiit anno 882. in epiftola ad Leonem IV. queritur de Chorepifcopali temeritate, quod Spiritum confignando tradere præfumebat. " Et in libro *de variis capitulis ecclefiafticis, cap.* 16. multiplicem manuum impofitionem accurate defcribit. " Non uno modo, inquit, femper manus " impofitio intelligitur, fed pro diverfitate locorum fub diverfa fignifica-

„ catione reperitur. Aliquando enim pro Confirmatione neophytorum „ accipitur, ut in decretis apostolicorum virorum, Clementis, Urbani, Melchiadis expressum sæpe numero reperitur. Nunc pro ordinatione sacerdotum, sive diaconorum, juxta illud apostoli ad Timotheum: *Nemini cito manus imposueris*. Quod & canones apertissime „ præscribunt. Est & reconciliatoria manus impositio, per quam pœnitentes hæretici, sive excommunicati sanctæ Romanæ ecclesiæ reconciliantur, de qua beatus Augustinus *in lib.* 3. *de baptismo* contra „ Donatistas testatur, quod nihil sit, nisi oratio super hominem, quæ „ & iterari possit. Fit etiam manus impositio super infirmos &c. item „ super catechumenos & energumenos pro expulsione diaboli, quæ specialiter exorcistis in ordinatione conceditur. Item, & cum simpliciter aliquem benedicimus, manus ei antiquo more imponimus: sic „ enim Jacob, cum filios Joseph benediceret, manus eis imposuit: & „ Dominus in evangelio, oblatos sibi parvulos per impositionem manus benedixisse legitur. Sive autem manus impositio pro reconciliatione pœnitentium, sive pro depulsione infirmitatis vel diaboli, sive „ pro simplici benedictione impendatur, satis congrue juxta Augustinum nihil aliud nisi oratio super hominem intelligitur, unde & iterari, quoties opus fuerit, non prohibetur. Cum vero pro Confirmatione, sive ordinatione impenditur, non jam pro sola oratione, sed etiam pro sacramento habenda est, quam sancti Patres iterari prohibuerunt.

§. 14. *Herardus Turonensis.*

HErardus, Turonensis archiepiscopus *in capitulis ex* corpore sanctorum canonum excerptis, quæ in synodo Turonensi anno 3. suæ ordinationis, Christi vero 858. promulgari, & ab omnibus sacerdotibus & clericis memoriter teneri voluit, *cap.* 75. præcipit, " Ut jejuni ad Confirmationem veniant perfectæ ætatis, & moneantur confessiones dare prius, ut mundi donum sancti Spiritus valeant accipere. " En ritum sacrum, qui vim habet conferendi donum sancti Spiritus; ad quem suscipiendum præcedere jejunium, & confessio præmitti debet, ut qui eum suscipiunt, mundi sint, & mundati effectum ejus accipere valeant.

§. 15. *Isaac Lingonensis.*

ISaac, episcopus Lingonensis canones titulis undecim distinctos ad eumdem annum 858. edidit. *Titulo* vero 11. *can.* 1. sic habet: " „ Si quis filiastrum, aut filiastram ante episcopum ad Confirmationem „ tenuerit, separetur ab uxore sua, & alteram non accipiat: similiter & mulier alterum non accipiat. " *Can.* 12. " Omnes maximam

„ cu-

„ curam habeant, ne sine Confirmatione episcopi quis vitam finiat, ani-
„ maque periclitetur. " Quis vero dixerit animæ salutem periclitari defectu meræ cæremoniæ? *Can.* 30. *&* 31. Confirmationem a Chorepiscopis
„ collatam declarat irritam esse; (quia) nullus Chorepiscopus per manus impositionem Spiritum sanctum tradere potest.

§. 16. *Photius*.

PHotius, qui anno 858. Patriarcha Constantinopolitanus creatus est, *commentarios* edidit in epistolas Pauli, qui temporum injuria perierunt, sed quorum fragmenta referuntur apud Oecumenium *in cap.* 6. *ad Hebræos*, ad hæc Pauli verba, *Quapropter omisso sermone initii ad Christum, ad perfectionem feramur, non rursum jacientes fundamenta pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei in Deum, baptismatum doctrinæ, ac manuum impositionis, & resurrectionis mortuorum, ac judicii æterni*. Quæ verba Photius ita interpretatur. " Omisso sermone initii ad Christum: quem
„ sermonem? sermonem doctrinæ, quod oporteat fundamentum jacere
„ pœnitentiæ ab operibus mortuis: sermonem doctrinæ, quod opor-
„ teat credere in Deum: sermonem doctrinæ, quod oporteat baptiza-
„ ri: sermonem doctrinæ, quod oporteat dignum se gerere Spiritu
„ sancto: sermonem doctrinæ, quod futura sit resurrectio ac ju-
„ dicium. " Et paucis interjectis: " Elementa initii eloquiorum Dei,
„ sunt, abrenuntiare satanæ, & omnibus operibus ejus, credere in Deum,
„ baptizari, accipere Spiritum sanctum, scire mortuorum resurrectio-
„ nem, ac credere futurum esse judicium. " Ubi Photius distinguit inter *baptizari*, & *accipere Spiritum sanctum*; & quod Paulus vocat *manuum impositionem*: Photius interpretatur *accipere Spiritum sanctum*.

§. 17. *Concilium Vuormatiense*.

COncilium Wormatiense, *canone* 8. " Non liceat presbyteris, inquit, per impositionem manus paracletum Spiritum tradere, nec
„ chrismate baptizatorum frontem signare; quia Pontificatus apicem
„ non habent.

§. 18. *Joannes VIII.*

JOannes VIII. qui Pontificatum suum anno 872. iniit *in epistola* 232. ad Paulum, Regiensem episcopum, & *in epistola* 233. ad Joannem, episcopum Ticinensem, ait chrisma esse, " Totius christianitatis salutem
„ & perfectionem veram:" quæ de ritu simplici nemo dixerit.

§. 19.

§. 19. *Refutantur Dallæi responsiones.*

Dallæus *lib.* 3. *cap.* 13. & 14. proponit quatuor discrimina, quibus unctionem nono seculo usitatam ab hodierna distinguit: singula referemus & examinabimus.

Primum discrimen est, quod hæc unctio Confirmatoria, quantum fieri poterat, cum baptismo conjungeretur: hodierna vero a baptismate plene penitusque disjungatur, quasi ritus nihil ad baptismum pertinens.

Verum cui bono hæc differentia ad probandum Confirmationem non esse sacramentum proprie dictum, a baptismo diversum, sed meram esse cæremoniam, quæ ad baptismum nono seculo pertineret? Eucharistia seculo nono una cum baptismo conjungebatur, hodie vero disjungitur; ideone seculo nono non erat sacramentum, sed mera baptismi cæremonia? Hæc Dallæi raciocinatio, si quidquam probaret, probaret certe eucharistiam minus distingui a baptismo, quam Confirmationem. Eucharistia enim a baptismo nunquam separabatur; Confirmatio contra præsente vel absente episcopo, modo conjungebatur, modo differebatur: quemadmodum videre est *in ordine Romano*, & in libro *de divinis officiis*, qui nomine Alcuini circumfertur.

Secundum discrimen est, quod seculo nono hæc chrismatio ab episcopo conjungeretur cum manus impositione, quæ apud Latinos fieri jam dudum desiit.

Verum hæc quæstio, utrum unctio confirmatoria hodie conjuncta sit cum manus impositione, difficultas est, quæ nihil ad præsens, sed ad aliud institutum pertinet. Id unum modo quæritur, utrum chrismatio, vel manus impositio, quæ seculo nono neophytis ab episcopo fieri solebat, rationem habeat sacramenti proprie dicti, a baptismo diversi.

Tertium discrimen est, quod auctores seculi noni Confirmationem velut simplicem baptismi cæremoniam habuerint; hodierni contra eam habeant velut sacramentum a baptismo distinctum.

Verum auctores seculi noni aliud omnino sensisse, apparet ex testibus *supra* relatis. Præterea tantum abest, ut Confirmatio sit ritus ad baptismum ordinatus; imo baptismus ad Confirmationem ordinatur, ex Amalario *supra*, *pag.* 199. 3. " Peractis omnibus baptismatis sacra„ mentis (hoc est cæremoniis) Spiritus septiformis gratiæ per manus „ impositionem neophyto confertur, ut per eumdem Spiritum in re„ cta fide corroboretur. " Ex Magno Senonensi. Manus igitur impositio non pertinet ad baptismi cæremonias, sed gratiam a baptismali omnino diversam habet. 4. Confirmatio seculis octavo & nono non solum post baptisma, sed & post eucharistiam in pluribus ecclesiis administrabatur, ex Alcuino, Aponio, & Rabano. Ea igitur non pertinebat ad baptismum. 5. Epistola *de ceremoniis baptismi* ad Carolum Magnum, quæ sub Alcuini nomine inter ejus opera prodiit, sed quam

ipsius

ipsius non esse, ex hisce verbis, quæ sub finem leguntur apparet, " „ Dixisti, serenissime Auguste, velle vos scire, qualiter nos & nostri „ suffraganei doceremus populum Dei de baptismatis sacramento. " Nec enim Alcuinus episcopus fuit: auctor vero hujus epistolæ erat archiepiscopus: & codex Petavianus Amalarium hunc esse declarat: hæc, inquam epistola, quæ tota est in describendis baptismi cæremoniis, eucharistiæ quidem meminit, non autem Confirmationis. Eam igitur Amalarius non putavit unam esse ex baptismi cæremoniis. Si Dallæus quamdam invenisset epistolam, quæ tota esset in describendis baptismi cæremoniis, quæque Confirmationis, non autem eucharistiæ meminisset, confidenter ille quidem asseruisset Confirmationem esse meram baptismi cæremoniam: ecce vero Amalarii epistolam, quæ tota est de cæremoniis baptismi, quæque eucharistiæ, non autem Confirmationis, meminit: ideone eucharistia ritus erit ad baptismum pertinens? 6. Ritus ille non pertinet ad baptisma, quem ordinarius minister baptismi solemnis conferre non potest. Sacerdos vero minister ordinarius est baptismi solemnis, neque Confirmationem conferre potest, ex auctoribus seculi noni. Igitur Confirmatio non est ritus baptismi solemnis. 7. Levia sunt fundamenta, quibus Dallæus innititur.

Primum est, quod " auctores isti de Confirmatione nusquam fere, „ nisi in iis locis & capitibus agant, in quibus ipsius baptismi ritus „ tradunt, ut videre est apud eos omnes auctores, qui de ecclesiasticis „ officiis scripserunt. Theodulphi libri *da ordine baptismi* caput 17. de „ episcopali Confirmatione totum est; eadem est Alcuini ratio *in epi-* „ *stola ad Odwinum*: quorsum, si ea nullus baptismi ritus, nullaque „ pars est? " Ille profecto vel stultus fuit, qui de batismi ordine ac ritibus dicturum se professus, de re a suo argumento aliena temere & absque ratione garrit: vel (quod verum, & ex toto libro manifestum est) hunc quoque Confirmationis ritum, perinde ut alios, quos diligentissime enarrat, exorcismum, salem, sputum, unctionem ex oleo, albarum vestium amictum, presbyterale chrisma, mysticum capitis velamen, ad baptismum pertinere, ejusque cæremoniam esse existimavit.

Verum Dallæo ex auctoribus seculi noni opponimus capitula ecclesiastica Caroli Magni, concilium Cabilonense II. Aponium, Lucam, Jonam Aurelianensem, concilium Parisiense VI. Herardum Turonensem, Bertramnum, Joannem VIII. Oecumenium, & ipsum Theodulphum *in suis capitularibus*: qui auctores de Confirmatione scripserunt in locis, in quibus non agitur de recensendis baptismi cæremoniis. Cæteri vero auctores ejusdem seculi post enumeratas baptismi cæremonias, Confirmationis meminerunt, non quod crediderint illam esse unam ex baptismi cæremoniis, sed quia Confirmatio post illas continenter administrabatur. Sed age Dallæum, vel ipsis auctoribus ab eo adductis & in operibus ab ipso citatis perstringamus. Quemadmodum enim libri *de ordine baptismi*, quem Theodulphus ad Magnum Senonensem scripsit,

sit, caput 17. totum est de Confirmatione; ita caput 18. totum est de eucharistia. Ideone, quæso, eucharistia ritus erit baptismi, aut stultus fuit Theodulphus? Sicut etiam Alcuinus *in epistola de baptismo ad Oduinum*, meminit Confirmationis, ita ille meminit eucharistiæ; imo eucharistiam Confirmationi præponit. Ideone aut eucharistia ad baptismum pertinebit, aut Alcuinus de re a suo argumento aliena temere garrivit.

Secundum Dallæi fundamentum est, quod, ut supra Isidorus, sic ipse quoque christianorum sacramenta recensens Rabanus *lib.* 1. *de instit. clericorum*, *cap.* 24. *&* 31. dicat baptismum & chrisma esse duo sacramenta, sicut corpus & sanguinem Christi.

RESPONDEO 1. huic objectioni satisfactum fuisse, ubi de mente Isidori *pag.* 180. *& seq.* 2. Aliud est *baptismum & chrisma*, *corpus & sanguinem*, *esse sacramenta*; aliud etiam, *baptismum & chrisma esse duo sacramenta*; item *corpus & sanguinem esse duo sacramenta*; aliud vero baptismum & chrisma eodem sensu esse duo sacramenta, quo corpus & sanguis: prius, non autem posterius, dixere Isidorus & Rabanus. 3. Rabanus, *lib.* 1. *cap.* 25. ait, primum sacramentum esse baptismum, quia confertur, antequam sancto chrismate ungatur aliquis, aut corpore & sanguine Christi reficiatur. Supponit igitur chrismationem, sicut & eucharistiam, esse sacramenta a baptismo omnino diversa. Deinde chrismationem in ratione sacramenti ille comparat non soli corpori, neque soli sanguini, sed utrique simul. 4. Ex Rabano, post baptismum eucharistia, & post eucharistiam Confirmatio neophytis administrari debet. Qui igitur fieri potest, ut baptismus & Confirmatio, veluti duæ compartes, idem constituant sacramentum? 5. Hæc signa sunt sacramenta omnino diversa, quæ diversum ministrum habent, & diversam gratiam conferunt, adeoque diversa significant. Atqui ex Rabano baptismus & Confirmatio sunt ejusmodi. Recole, quæ dicta sunt *pag.* 200. *& seq.*

Tertium fundamentum est, quod Primasius, quem post Blondellum in libro *de episcopis*, *pag.* 72. opinatur Haymonem esse Alberstatensem, qui ex Baronio obiit anno 853. *commentariis in epistolam ad Hebræos* dixerit, " Donum Spiritus sancti dari in baptismate per impositionem „ manus episcoporum.

Quasi vero Primasius *ibidem* non dixerit: " Donum Spiritus sancti, „ post baptismum (a neophytis) plenissime accipi per manus impositionem: " neque ibi Confirmationis effectum ab effectu baptismi „ aperte distinxerit. Recole quæ dicta sunt, ubi de mente Primasii, *pag.* 175. Vox igitur *in baptismate* idem sonat, quod in officio & in ministerio baptismatis. Cum enim baptismus administrabatur, ipsa quoque Confirmationis & eucharistiæ sacramenta administrabantur.

Quartum fundamentum est, quod cum baptismi non nisi unum vel sit, vel esse possit proprie dictum sacramentum, & appellentur ab au-

ctori-

ctoribus istis *baptismi sacramenta* seu *mysteria* in plurali, necessario confitendum sit ea voce ritus illos involvi, qui una cum baptismo peragi soliti erant, inter quos locum habebat Confirmatio.

Verum Dallæus id supponit, quod ipsi probandum est. Nimirum Confirmationem esse unam ex cæremoniis baptismi. Concedo baptismum ejusque ritus accidentales, recte dici *sacramenta*: sic eos appellavit concilium Moguntinum anno 813. celebratum, *canone* 4. " Sacra„ menta baptismatis volumus, ut uniformiter in singulis parochiis se„ cundum Romanum ordinem celebrentur. " Sic etiam Magnus, archiepiscopus Senonensis loco *supra* citato: " Peractis omnibus baptis„ matis sacramentis (hoc est, cæremoniis) novissime per manus im„ positionem a summo sacerdote septiformis gratiæ Spiritum accipiunt, „ ut corroborentur in fide recta per Spiritum sanctum. " Sed ex iisdem verbis apparet, Confirmationem non pertinere ad ritus baptismi sacramentales, quandoquidem illa a summo sacerdote non conferatur, nisi *peractis omnibus baptismatis sacramentis*.

Quod vero Dallæus innuit, baptismum secundum se & seorsim a cæremoniis spectatum, dici quidem *mysterium & sacramentum*, non autem *mysteria & sacramenta*, omnino falsum est. 1. Quia vox *mysteria*, proprie in plurali, in singulari vero nonnisi improprie usurpatur. Sicut igitur mysteria, ita & sacramenta de baptismo dici possunt. 2. Quia Augustinus de solo baptismo ita loquitur *lib.* 1. *confess. cap.* 11. " Ut „ sacramentis salutaribus initiarer & abluerer. " 3. Quia aqua & Spiritus, de quibus Christus, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu* &c. sacramenta vocantur a Cypriano *in epist.* 72. *&* 73. & a Nemesiano a Thubunis in synodo Africana. 4. Quia materia & forma baptismi diversa significant. 5. Vel ipsa baptismi materia plura repræsentat: v. g. immersio mortem peccati, & emersio justificationem designat: immersio Christi mortem, emersio Christi resurrectionem exprimit: trina immersio explicat nos emundari a peccatis cordis, oris & operis; aut a peccatis, quæ suggestione, delectatione, & consensu committimus; trina vero emersio, baptizatum solvit a prævaricatione legis naturalis, legis scriptæ, & evangelii.

Quartum discrimen, quod Dallæus assignat, illud est, quod auctores seculi noni arbitrarentur chrismationem episcopalem eamdem esse cum presbyterali.

Verum utramque omnino diversam esse constat ex textibus *supra* relatis. Recole quæ dicta sunt, ubi de mente Rabani, Amalarii, & Walafridi Strabonis.

OBJICIT 1. Dallæus *lib.* 4. *cap.* 14. Walafridus Strabo ait, " Syl„ vestrum instituisse, ut presbyter baptizatum chrismate liniat, propter „ occasionem transitus mortis. Quod si a diacono, vel quolibet alio „ homine baptizatus, casu ante Confirmationem transierit, credendum „ non est perire propter hoc. " Ante Confirmationem transire non

alios

alios dicit, quam qui a diacono, vel a quolibet alio homine baptizati, mortui fuerint ab episcopo non consignati. Inter istos non censet eos, qui a presbytero baptizati, adeoque & uncti erant. Ergo hos quidem sine confirmatione transire non putavit; quod falsum esset, nisi presbyteralis unctio Confirmatio fuisset.

Verum ex mente Walafridi presbyteralem unctionem ab episcopali, quam *ibidem* Confirmationem appellat, omnino diversam esse, apparebit textum recolenti, quem integrum *supra* descripsi, *pag.* 200. Walafridus tria in eo distinguit, baptismum, unctionem presbyteralem, & unctionem episcopalem. Presbyteralem ab episcopali, quam *ibidem* cum manus episcopalis impositione permiscet, ille discernit, 1. ratione ministri: episcopalis enim a solo episcopo; presbyteralis contra & ab episcopo, & a sacerdote administrari potest. 2. Ratione loci: presbyteralis enim in vertice; episcopalis in fronte fieri debet. 3. Ratione institutionis: Sylvester enim presbyteralem instituit: sed episcopalis ex veteri consuetudine sumpta est, " Quia primis (ecclesiæ) temporibus „ impositione manuum baptismus confirmari solebat: quod in Sama„ ria fecisse Petrum legitur & Joannem. " Hanc doctrinam ille confirmat decreto Innocentii ad Decentium Eugubinum *supra* relato, *pag.* 148. " & Sylvestri statuto, quo ipse instituit, ut presbyter baptiza„ tum chrismate liniat, propter occasionem transitus mortis. " Quia vero illa ætate nonnulli ob hoc Sylvestri decretum in dubium revocabant, utrum Confirmatio seu manuum episcopalium impositio ad æternam salutem consequendam necessaria esset, ut videre est apud Amalarium *lib.* 1. *de eccles. offic. cap.* 27. (videsis *pag.* 198. *num.* 8.) Walafridus huic dubitationi occurrit, eamque in antecessum refellit canone 77. Illiberitano, quo definitur, " Quod si quis (a diacono bapti„ zatus) ante de seculo recesserit, (quam episcopalem perfectionem „ acceperit) sub fide, qua credidit, poterit esse salvus. " Ea est, opinor, ratio, cur Walafridus baptismi quidem a diacono, non autem a presbytero collati mentionem fecerit; sive quia canon ille, quem adduxit, diaconi quidem, non autem presbyteri meminit; sive quia ratio in hoc canone relata pari modo concludit baptismum, seu a diacono seu a presbytero collatum, satis esse ad salutem. Fortassis etiam in textu deest aliquid, & legendum est: " Quod si a presbytero, vel „ a diacono &c. " Ii si quidem auctores, quibus hoc dubium seculo nono in mentem venerat, dubitabant utrum neophytus, sive a presbytero, sive a diacono baptizatus, vitam æternam absque manus episcopalis impositione consequi posset. Forsitan quoque Walafridus utrique unctioni Confirmationis nomen attribuit, quia presbyteralem in subsidium episcopalis a Sylvestro institutam existimavit. Ut ut sit, certum est ex ejus mente unctionem presbyteralem ab episcopali omnino diversam esse.

Cæterum hic non expendo, utrum episcopalis unctio juris sit divini,

ni, quod forte Walafridus non concederet: mihi modo sufficit, hanc unctionem ex Walafrido conjunctam esse cum manus Episcopalis unctione, quam ipse *Confirmationem* vocat, & eamdem asserit, ac illam, quæ ab apostolis Petro & Joanne super Samaritanos a Philippo baptizatos facta est.

Objicit 2. Walafridus, & Amalarius & Rabanus tradunt, præceptam ideo esse a Sylvestro presbyteris chrismationem, ne quis sine Confirmatione moreretur; supponunt igitur unctionem presbyteralem esse veram Confirmationem. Imo Rabanus asserere videtur, hanc unctionem presbyteralem neophytis necessariam esse necessitate medii.

Respondeo 1. hanc unctionem a Sylvestro institutam fuisse, ne quis moreretur sine Confirmatione in re vel in voto. 2. Auctores illi non aiunt hanc unctionem institutam esse, ne quis sine Confirmatione moreretur; sed eam aiunt institutam fuisse in subsidium unctionis episcopalis, sine qua, ob episcoporum absentiam aut negligentiam, neophyti plerumque moriebantur. 3. Sylvestri decretum, quod ex ejus vita *in libro pontificali pseudo-Damasi* excerptum est, suppositititium esse probabimus *infra*. 4. Rabani opinio, quod ad unctionis presbyteralis necessitatem attinet, omnino singularis est: neque alius, quod sciam, scriptor præter ipsum ita sentit.

Objicit 3. Utraque presbyteralis, & episcopalis unctio fit ex eodem chrismate per episcopalem benedictionem consecrato. Utraque igitur eamdem habet materiam. Atqui si diversæ essent unctiones, diversam haberent materiam, diversa saltem benedictione consecratam. Ergo.

Respondeo 1. nihil impedire, quominus diversæ unctiones eamdem habeant materiam; quia diversitas unctionum non solum ex diversitate materiæ petitur, sed etiam ex diversitate formæ, ministri, loci, & effectus. Atqui præfatæ unctiones diversas habent formas, a diversis ministris conferuntur, fiunt in diversis partibus, & diversos effectus producunt. 2. Dubium est utrum proxima Confirmationis materia sit unctio sola, vel unctio cum impositione manuum conjunctim accepta, vel sola manuum impositio.

Objicit 4. Unctiones illæ censentur ejusdem naturæ, quæ eumdem effectum habent. Atqui eumdem effectum per utramque unctionem conferri, fidem faciunt orationes, quibus chrisma consecratur. Deus enim oratur, ut " quicumque exterius inde perunctus fuerit, interius li-
„ niatur; ut hæc (olei & balsami) commixtio fiat omnibus perunctis pro-
„ pitiatio; ut fiat custodia salutaris in sæcula sæculorum; ut fiat omni-
„ bus, qui ungendi sunt, in adoptionem filiorum per Spiritum sanctum. "
Videsis *ordinem Romanum*.

Respondeo 1. standum potius esse facto, quam argumento, quoties factum omnino certum est. Atqui Rabanus, Amalarius, aliique au-

auctores sæculi noni unctionem presbyteralem ab episcopali distinxerunt ratione formæ, ministri, institutionis, loci & effectus. Frustra igitur Dallæus in contrarium argumentatur. 2. Nego minorem: præfata siquidem verba generalia sunt, & diverso utriusque unctionis effectui accommodari possunt. 3. Hæc verba ex ordine Romano excerpta sunt. Atqui ordo Romanus utrique unctioni assignat diversam verborum formulam, diversum ministrum, diversam partem ungendam, & diversum effectum, nempe *septiformem Spiritum sanctum*, quem nec ille, nec alius auctor unctioni presbyterali unquam tribuit. 4. Ut sacramenta eumdem effectum habeant, non sufficit eadem materia, sed & eadem forma desideratur: materia enim ad speciem effectus per formam determinatur. Atqui hæ duæ unctiones diversam formam habent.

CAPUT IX.

Auctores seculi decimi.

SEculo decimo paucissimi fuere scriptores Ecclesiastici: ex iis, qui hoc seculo scripserunt, paucissimi supersunt, quos inter nullus est, quod sciam, præter Oecumenium, qui de Confirmatione tractaverit. Laudant aliqui Stephanum, episcopum Eduensem quem Joannes Garetius, in libro *de sacramento altaris*, *centen.* 10. Bellarminus in libro *de scriptoribus*, & libro 2. *de eucharistia*, *cap.* 35. Possevinus *in apparatu sacro*, Micæus & alii ad annum 950. revocant. Verum ille ad seculum XII. pertinet, creatus siquidem episcopus fuit anno 1113. *ex Gallia Christiana*; interfuit coronationi Philippi, qui vivente patre Ludovico Crasso unctus est anno 1129. *ex Historia Gallicana*, & abdicato episcopatu, monachus Cluniacensis factus, inter amplexus Petri venerabilis obiit, ex eodem Petro venerabili, *lib.* 5. *epist.* 6.

Oecumenius.

OEcumenius, scriptor græcus, quem aliqui inter annum 800. & 900. non recte collocant, cum ille *catenas in acta*, *& epistolas Pauli* composuerit ex Patribus, quos inter recenset Photium, qui anno 886. a Leone imperatore depositus est, *cap.* 10. *comment. in Acta Apost.* sic habet: " Quid ergo? an a Philippo baptizati non acceperant Spiritum sanctum? Spiritum sanctum acceperant quidem, quoad peccatorum remissionem, sed non acceperant quantum ad signorum editionem. " Et pluribus interjectis, " Philippus unus ex septem, inquit, cum diaconus esset, potestatem non habebat, ut ad

„ manuum suarum impositionem daret Spiritum sanctum .... hoc enim „ apostolis servatum erat. " En manus impositionem, quæ a baptismo diversa est ratione effectus & ratione ministri.

Neque dicas effectum illum esse gratiam gratis datam. Oecumenius enim huic manuum impositioni gratiam sanctificantem alibi attribuit, videlicet *capite 7. comment. in epist. ad Hebr.* ad hæc verba: *Quapropter omisso sermone initii ad Christum, ad perfectionem feramur: non rursum jacientes fundamentum* &c. " Merito, inquit, ipsos primum adhor„ tantes, ut a mortiferis operibus resipiscant, resipiscentes autem in „ Deum credant, credentes vero baptizentur, baptizati autem seipsos „ subjiciant impositioni manuum sacerdotum ad participationem Spiri„ tus: porro hujus facti participes, de resurrectione ex mortuis de„ inceps non vacillent &c. Per impositionem manuum Spiritum acce„ pistis &c. Vigilate: neque enim licitum est, ut si segniter vivas, „ rursum baptizeris, & per manuum impositionem accipias Spiritus „ sancti superventionem. " Deinde singula Pauli verba sic interpreta„ tur. " *Impossibile enim est*, non dixit difficile, sed impossibile. „ *Gustaveruntque donum*, puta remissionis peccatorum, quæ fit in „ baptismate: siquidem hoc donum cœleste est. *Et participes facti* „ *fuerunt Spiritus sancti*, scilicet per manus impositionem, sicut dixit „ superius.

Manus impositio duplicem effectum habebat Apostolorum ætate, permanentem & transeuntem, primarium & secundarium. Permanentem, & primarium ei tribuit Oecumenius *comment. in epist. ad Hebr.* transeuntem vero & secundarium *comment. in acta*.

CAPUT X.

Auctores sæculi undecimi.

§. 1. *Petrus Damiani.*

PEtrus Damiani, qui a Stephano Papa IX. creatus anno 1057. cardinalis & episcopus Ostiensis, obiit anno 1072. *sermone 1. de dedicatione Ecclesiæ*; " In baptismate, inquit, Spiritus sanctus datur ad „ veniam; hic (nimirum in Confirmatione) ad pugnam: ibi mun„ damur ab iniquitatibus: hic virtutibus præmunimur. Nonne in su„ perliminari fronte domus nostræ terrestris consecrata manus sacri „ chrismatis imprimit unctionem? Nec quilibet tanti mysterii legitur „ executor, sed solus episcopus. Baptismi gratiam omni homini vel „ omni sexui tradidit auctoritas antiquorum, Confirmationis autem „ insigne sola pontificalis persona suæ vindicat dignitati. Inde est, quod „ decretales paginæ, & sanctorum Patrum instituta decernunt non esse „ diffe-

„ differendam post baptismum sacramenti hujus virtutem ; ne nos inermes inveniat fraudulentus ille contortor, a quo nemo unquam nocendi inducias extorsit.

Huic textui Dallæus nihil habet quod opponat, nisi quod contra veterum disciplinam hodie decernimus differendam esse infantibus Confirmationem in aliquot post baptismum annos.

Verum si Calvinistis licet sacræ cœnæ participationem differre in plures ab infantium baptismate sucepto annos; quidni orthodoxis licebit Confirmationem differre? Nonne utrumque veteri disciplinæ contrarium est. Cæterum Calvinistas inter, & nos illud interest, quod nos Petri Damiani doctrinam de Confirmatione recipimus, illi e contrario rejiciunt.

§. 2. *Lanfrancus Cantuariensis.*

LAnfrancus, Benedictinus, primum Beccensis, deinde Codomensis Abbas, ac tandem archiepiscopus Cantuariensis anno 1069. electus, qui in synodo Romana, sedente Leone IX. anno 1050. & in altera synodo Romana, sedente Nicolao II. anno 1059. realitatem corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia adversus Berengarium propugnavit: ideoque floruit ab anno 1050. ad annum 1089 quo obiit, *comment. in cap. 6. epist. ad Hebr.* ad hæc Pauli verba, *Non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ* &c. sic habet: " Quicumque doctor „ infideles ad fidem convertit, hic in primis fundamentum mentibus „ injicit, dicens oportere eos peccatorum suorum pœnitere, in Deum „ credere, in remissionem peccatorum baptizari, pro accipiendis sancti Spiritus donis in impositione manuum episcopi consummari, resurrectionis, & judicii diem præstolari. " En paucis terminis Confirmationem, quæ baptismum ejusque effectum præsupponit, quæ dicitur consummatio, cujus materia est manuum impositio, cujus minister est Episcopus, & cujus effectus sunt dona Spiritus sancti.

§. 3. *Concilium Rothomagense.*

COncilium Rothomagi, Willelmo Anglorum rege Normanniam gubernante, anno 1072. celebratum, *canone* 7. Confirmationem vocat donum Spiritus sancti, eamque jejunis, a jejunis, & cum igne conferri præcipit. " Donum sancti Spiritus ut non detur nisi „ jejunis, & a jejunis; neque ipsa Confirmatio absque igne fiat statutum est.

§. 4. *Theophilactus*.

THeophilactus, Bulgarorum archiepiscopus, qui floruit sedente Alexandro II. & imperante Romano Diogene, circa annum 1071. ut Baronius ex ejus epistolis probat, *comment. in cap. 6. epist. ad Hebræos*, ait per *donum cæleste*, de quo Paulus, cum ait, *Gustaverunt etiam donum cæleste*, intelligi *remissionem peccatorum*, quæ in baptismo concessa fuit. Statimque verba, quæ proxime sequuntur (*& participes facti sunt Spiritus sancti*) interpretans, subjicit: "Post dimissionem „ peccatorum, sequitur participatio Spiritus sancti; non enim habitat „ in corpore subdito peccatis: per impositionem autem manuum daba- „ tur, uti supra dictum est." Loquitur ergo de participatione Spiritus sancti, quæ a remissione peccatorum distinguitur, quæque cum peccato simul stare non potest. Atqui participatio gratiarum gratis datarum esse potest in homine subdito peccatis. Quare cum Theo- „ philactus prius dixit, quod primi per impositionem manuum Spi- „ ritum accipiebant, ut perpetrarent, & miracula ederent," participationem ejusdem Spiritus comparate ad gratiam sanctificantem non exclusit.

§. 5. *Yvo Carnutensis*.

YVo, sancti Quintini Bellovacensis ecclesiæ prior, qui Carnutensis episcopus anno 1092. creatus, obiit anno 1115. sub finem sermonis *de sacramentis neophytorum* in synodo diœcesana habiti, "Hoc sa- „ cramento, inquit, post aquam perfectio fit, quando ad invocationem „ sacerdotis Spiritus sanctus insunditur.

Non me latet, nonnullos esse, qui hæc postrema verba de unctione verticali, quam authores noni & undecimi sæculi, rituales, & canonistæ magni fecerunt, interpretentur; quod Yvo ea protulerit, postquam exposuit ritum unctionis verticalis „ & antequam ritum vestis candidæ & velaminis capitis explicet: Confirmatio enim post traditionem vestis candidæ & capitis velamen conferebatur. Accedit quod Hugo Victorinus *lib. 1. de sacramentis, cap. 19.* loquens de unctione verticali, verbis fere similibus utatur. "Huic, inquit, sacramento post aquam „ baptismi Spiritus sanctus infunditur, ut sit renatus ex aqua & Spiritu „ sancto, imo infusus ostenditur &c.

Verum nullus est, quod sciam, auctor, qui tanti fecerit unctionem verticalem, ut illam absolute & simpliciter baptismi perfectionem, & sacramentum, quo baptismus perficitur, appellaverit. Yvo forte de Confirmatione in antecessum locutus est, & unctionem frontalem verticali conjunxit.

Ut ut sit, non desunt alii textus, quibus Yvonis mens aperiatur.

Pri-

Primus refertur initio sermonis *de excellentia sacrorum ordinum*, in synodo diœcesana habiti. " Quia christianam militiam in baptismate „ professi estis, inquit, & arma spiritualia contra hostes invisibiles per „ manus impositionem accepistis, in castris Domini tanquam gregarii mi„ lites aliquandiu militastis &c.

Secundus refertur in sermone *de sacramentis dedicationis*, ante medium, ubi portas ecclesiæ, quæ in templi consecratione aperiuntur, ut pontifex introeat, ita mystice interpretatur. " Sunt autem portæ, „ quæ elevantur in ecclesia maxime tres, id est sacri verbi prædica„ tio, baptismi gratia, chrismatis unctio (alii legunt chrismatis ho„ nor) ; per quas rex gloriæ ad corda eorum, qui ad fidem veniunt, „ intrat.

Tertius refertur *in eodem sermone* sub finem, ubi ait altaria prius lavari, deinde oleo ungi : quia fideles per aquam baptismatis prius sanctificari debent, quam Spiritum sanctum per unctionem pontificalem accipiant. " Est quidem satis congrue ordo servatus, inquit, ut „ post emundationem per aquam & reliqua quæ dicta sunt, perfunda„ tur oleo altare; quia & sancta ecclesia prius aqua mundatur in fron„ te baptismatis, & sic unctione insignitur per manus pontificis, ut „ Spiritus sancti in se mereatur adventum : nam oleum gratiam signi„ ficat Spiritus sancti &c.

Quartus refertur in sermone seu opusculo *de convenientia novi, & veteris testamenti*, post medium, ubi Mosaicum similaginis sacrificium christianis sic aptat : " Dum catechizantur, inquit, quasi moluntur ; „ cum baptizantur, in unum corpus, ut unus panis fiant, adunan„ tur ; cum ad agonem instruuntur, quasi clibani decoctione roboran„ tur. Tum vero iidem, quasi panis oblationis oleo liniuntur, cum per „ manus impositionem sacro chrismate ad eumdem agonem fortiter tole„ randum contra spirituales nequitias confirmantur.

Citant aliqui Anselmum Cantuariensem archiepiscopum, qui undecimo & duodecimo seculo floruit, *comment. in Pauli Epistolas*. Verum eorum auctor in dubium revocatur : qua de re *infra*, ubi de auctoribus dubiis.

§. 6. *Goffridus Vindocinensis.*

GOffridus, abbas Vindocinensis, quem Urbanus II. cardinalem anno 1093. creavit, decem & octo scripsit opuscula, in quorum octavo exponit, quid baptismus, quid unctio in anima christiana operetur. " In baptismate, inquit, per Spiritum sanctum datur re„ missio peccatorum ; in Confirmatione Spiritus sanctus invitatur ut „ veniat, & domum ipsam, quam sanctificavit, inhabitet, muniat, „ & defendat. Ipsi etiam apostoli post baptismum acceperunt Spiri„ tum sanctum, quem in ipso baptismo jam acceperant in remissio-

„ nem peccatorum. Acceperunt iterum Spiritum, & in die pentecoſtes ad totius virtutis, & ſcientiæ profeſſionem. Hæc igitur ultima „ Confirmatio fieri jubetur ab epiſcopis ad totius perfectionis ſimilitudinem: quæ idcirco jubetur fieri in fronte, quia perfectorum eſt, „ non in occulto, ſed in manifeſto Chriſti nomen ſemper habere. „ Apoſtoli utique antequam hac unctione ungerentur, & ſancto Spiritu confirmarentur, nondum perfecti erant, adhuc timebant, & „ nondum Chriſti nomen in fronte gerebant. " *Opuſculo* vero *nono* explicat, quid ſit ſacramenti iteratio, & quomodo utrumque baptiſmi & Confirmationis ſacramentum non iteretur, quamvis iteretur ablutio, vel unctio. " Ibi reiteratur ſacramentum, ubi idipſum iterum „ datur; quaſi quod prius datum eſt, poſtea poſſe dari credatur; verbi gratia, ſi aliquis baptizatus, iterum in aquis baptiſmatis mergeretur ea intentione, ut ab originali & aliis peccatis ſolveretur: „ aliter enim non rebaptizatur, etiamſi multoties aliquis aquis baptiſmatis ſubmergatur. Ubi vero propter aliud, & aliud datur, non „ iteratur ſacramentum, ſed tribuitur ad virtutis augmentum. Quamvis enim prius in vertice, & poſtea in fronte homo chriſmate ungatur, non tamen iteratur chriſmatis ſacramentum; quia, ut ſuperius diximus, propter aliud & aliud fit: ſicut & baptiſmus minime iteratur, etiamſi multoties poſt baptiſmum aquis baptiſmatis „ aſpergamur.

Hos duos textus integros deſcribi oportuit, ut Dallæi argutiis occurratur.

Priori textui reſpondet, quod in eo manus impoſitio & chriſmatis unctio appelletur *ultima Confirmatio*, quia ultima eſt baptiſmi cæremonia.

Refellitur. Goffridus enim Confirmationem baptiſmo, ſi non præfert, ſaltem æquiparat; utrumque vocat ſacramentum; utrumque diſtinguit iiſdem notis, quibus ſacramenta diſtinguuntur; utrique diſtinctos effectus attribuit; utrique diſtinctum miniſtrum aſſignat; utrumque negat iterari poſſe; utriuſque exemplo probat, quo ſenſu dicatur ſacramentum iterari non poſſe; utrumque in ratione ſacramenti non poſſe iterari, eodem omnino ſenſu explicat; utrumque ait correſpondere diverſis ſacramentis, diverſiſque gratiis, quæ Apoſtolis diverſo tempore conceſſæ ſunt. Confirmationem igitur exiſtimavit eſſe verum ac legitimum ſacramentum, non autem baptiſmi cæremoniam.

Quæres. Quid igitur ſibi volunt hæc verba: " Hæc ultima Confir- „ matio fieri jubetur ab Epiſcopis &c.

Respondeo 1. manus impoſitionem, chriſmatiſque unctionem forte vocari *ultimam Confirmationem* comparate ad baptiſmum, quem nihil vetat Confirmationem appellari; in eo enim confertur Spiritus ſanctus, quo catechumeni recens baptizati in propoſito recte vivendi con-

di confirmantur. Hoc Yvo Carnutensis, sub initium sermonis *de sacramentis dedicationis*, loquens de baptismo, ejusque cæremoniis. " His „ ergo sacramentis initiati, & confirmati facti estis templum Dei vi- „ vi &c.

Respondeo 2. ultimam Confirmationem, de qua Goffridus, ultimam esse descensionem Spiritus sancti super apostolos, quæ contigit die pentecostes, & cui respondet manuum impositio, & chrismatis unctio, quæ a solis episcopis conferri potest.

Posteriori textui Dallæus respondet, hisce verbis, *quamvis prius in vertice, & postea in fronte*, &c. clarissime ostendi, chrismationem Episcopalem eamdem esse cum presbyterali.

Verum ludit, ni fallor, Dallæus. Eodem enim argumento probari posset, aspersionem baptismalem eamdem esse cum quacumque simplici aspersione. Frontalis enim unctio eodem modo cum verticali comparatur, quo aspersio baptismalis cum simplici aspersione; indeque Goffridus concludit, multiplicata unctione, non ideo iterari & multiplicari chrismatis sacramentum; sicut iterata aspersione, non idcirco baptismus iteratur: quia sicut baptismi sacramentum non est constitutum in sola aspersione, ita nec chrismatis sacramentum in sola unctione.

§. 7. *Simeon Thessalonicensis.*

Simeon, Thessalonicensis archiepiscopus, quem alii seculo undecimo, alii duodecimo collocant, in præfatione libri *de divino templo*, " Christus, inquit, baptismatis lavacro nos regenerat, suamque „ generationem ab omni affectatione segregatam nobis donat. Per ma- „ nuum vero impositionem, & inspirationem unguenti, gratiam im- „ pertitur, ... Et nos ex sua bonitate ungens, suave olentem, & „ vivificam Spiritus gratiam elargitur. Quod autem tertium, & sum- „ mum est, nos sui participes efficit; accepit enim panem, & sacri- „ ficavit &c. nec sacrificavit modo, verum etiam ad ejus nos com- „ munionem vocavit, his verbis, *Accipite & comedite, & Bibite ex* „ *eo omnes*. " Christus igitur neophytis tria præstat: lavacro eos regenerat; per manuum impositionem, & divinum unguentum vivificam Spiritus gratiam eis impertitur; per Eucharistiam eos sui participes efficit.

Scripsit idem auctor librum integrum, eumque satis prolixum, *de septem ecclesiæ sacramentis*, in quo sic habet: " Septem sunt Ecclesiæ „ sacramenta, quæ a Spiritu sancto vim operandi habent, nimirum „ baptisma, chrisma, communio, manus impositio, matrimonium, pœ- „ nitentia, & sanctum oleum.

CAPUT XI.

Auctores sæculi duodecimi.

§. 1. *Malchus, & Bernardus.*

MAlchus, qui " senex, plenus dierum & virtutum, " ex monacho in Anglia Vintomiensi, episcopus Lesmoriensis ineunte seculo XII. sacratus est, " puerum mente captum ex his, quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra unctione sanavit, ex Bernardo, *in vita sancti Malachiæ*, *cap.* 4. En Confirmationis ritum a Malcho administratum, a Bernardo relatum, & miraculo divinitus approbatum.

§. 2. *Rupertus.*

RUpertus, Abbas Tuitiensis, libros duodecim *de divinis officiis* scripsit anno 1111. sicut ipsemet testatur *lib.* 8. *cap.* 4. quorum *lib.* 5. *cap.* 16. quod totum est de Confirmatione, docet 1. Quod olim soli pontifices & reges ungerentur; nunc vero " omnis ecclesia „ unctione chrismatis per impositionem manuum consecratur. " 2. Quod " solis debeatur episcopis, ut consignent, & Spiritum paracletum „ tradant; " quod ille probat exemplis Apostolorum, Pauli *act.* 19. Petri & Joannis, *actor.* 8. & consuetudine ecclesiastica. 3. Quod Sylvester papa constituit, ut baptizatum liniat presbyter chrismate, pro- „ pter occasionem transitus mortis, ne propter absentiam episcopi, „ & difficultatem eum consequendi, sine manus impositione baptizati „ migrent. " Unde colligitur, Ruperti ætate unctioni verticali impositionem manuum in quibusdam saltem ecclesiis adjunctam fuisse. 4. Quod „ presbyteris ungere licet non frontem (quod solis debetur episcopis) „ sed verticem. " 5. Quod Confirmatio est sacramentum, & sacramentum novi generis a baptismo diversum. " Quid mihi prodest, in- „ quit, post baptismatis mysterium, mysterium Confirmationis? Nam „ si post fontem adjectione novi generis indigemus, quantum video, „ non totum de fonte suscepimus.. " 6. Quod Spiritus sanctus regeneratis per Confirmationem conferatur, ut eorum *custos*, *& consolator*, *& tutor*, ad æternam, quam in baptismo consecuti sunt, hæreditatem eis conservandam. 7. Quod " chrisma Spiritus sancti signum est, cujus & „ virtutem continet. " 8. Quod pulchre Spiritui sancto, per hanc spe- „ ciem suam nobis complacuit dare gratiam, pinguedo enim oleæ si- „ gnificat pinguedinem Spiritus sancti, qua impinguatur anima, juxta „ illud, impinguasti in oleo caput meum: olea, quæ pacis arbor est, „ significat fructum pacis: olea, quæ luminis ministra est, significat

„ do-

„ donum intellectus & sapientiæ : & balsami odor in oleo suavitatem „ ejusdem Spiritus sancti significat ..... Bene ergo Spiritus sanctus , „ qui propter nos idcirco agit visibilia, quo per hæc facilius capere queamus invisibilia, per hoc simile suam nobis suavem & odoriferam infundit gratiam.

Videsis eumdem auctorem, *lib.* 3. *de operibus Spiritus sancti cap.* 10. " Qui testis , inquit , in baptismo, factus est Spiritus , idem fuit & „ tutor pupilli , ubi per impositionem manuum , sacrique chrismatis „ unctionem, secundam qui renatus est gratiam accepit. " Et postea. " „ Apostoli paracletum istum , id est datum hujus Spiritus in remissionem peccatorum ipsa quidem dominica resurrectionis accceperunt , „ insufflante Domino ac dicente : *Accipite Spiritum sanctum : quorum* „ *remiseritis* &c. Sed secundam gratiam ejusdem Spiritus non ante diem „ quinquagesimum adepti sunt . Primo dato remissionem peccatorum „ acceperunt : secundo , fortes & zelo bono ferventes , scientes atque „ sapientes, eloquentes & mirabilium potentes effecti sunt . " Et posthæc : Primo dato Spiritu per baptismum scribuntur in cœlo nomina electorum, & inde est gaudendum. Secundo dato &c.

§. 3. *Stephanus Eduensis*.

STephanus, qui anno 1113. creatus episcopus Eduensis , obiit post annum 1130. (videsis quæ *supra* dicta sunt, ubi de auctoribus seculi X) in prologo tractatus *de sacramento altaris*, differens de sacramentis , quæ Christus ad salutem nostram instituit , affert in exempla , baptismum, matrimonium & Confirmationem . " Dei filius , inquit, expleta dispensatione a patre sibi credita , volens nobis relinquere omnia saluti necessaria , visibili materia ordinavit & fieri præcepit invisibilia sacramenta . Quomodo enim posset homo intelligere dona spiritualia , nisi aliquo visibili moveretur ad ea percipienda? Virtus enim sacramentorum invisibilem operatur effectum quod „ exemplorum documentis liquido apparebit . Sacramentum baptismi „ ordinatur in aquis regenerativis ; quia sicut aqua sordes exteriores „ abluuntur, ita spiritali gratia in lavacro regenerationis data mundantur interiora inquinamenta. Item in copula maris & fœminæ , „ qua conjugium dicitur, unitas capitis membrorum, id est Christi & „ ecclesiæ, intelligitur. Item olei unctione figuratur operatio divinæ „ misericordiæ. Oleum enim sanat, reficit, & supernatat &c. Hoc modo in ecclesiasticis sacramentis Spiritu sancto cooperante ordinatis , „ invisibiliter operatur gratia septimormis.

Et *capite* 9. ejusdem tractatus, " Presbyteri, nostri coadjutores, baptizando, rudes populos instruendo, communicando, & cætera sacramenta dispensando, nostras vices supplere debent. Excipiuntur illa „ quibus quadam prærogativa fulget & præeminet episcopalis dignitas,

„ quæ

„ quæ sunt quinque, basilicarum dedicatio, chrismatis unctio, manuum
„ impositio, clericorum ordinatio, super populum benedictio.

§. 4. *Algerus.*

ALgerus, canonicus & scholasticus Leodicensis, postea monachus Cluniacensis, qui ad annum 1130. obiit, *lib. 3. de sacramento corporis & sanguinis Domini cap.* 4. docet 1. Quod " omnia sacramen-
„ ta solius Dei credantur esse. " 2. Quod sacramenta in rebus " nulla
„ sua venalitate pretiosis, v. g. aqua, oleo, pane, & vino " constituta sint. 3. Quod baptismus in aqua, Confirmatio in oleo chrismatis, & eucharistia in pane & vino. 4. Quod baptismo peccatorum tam originalium, quam actualium labes abluatur: " Confirmatione " contra spi-
„ rituales nequitias humana fragilitas fortius muniatur; (& euchari-
„ stia) Christus nobis tanquam caput membris incorporetur. 5. Quod " his tribus sacramentis (regeneratione scilicet spirituali, eucharistia, & Confirmatione) *baptismus* (quo nomine universum initiationis ministerium, hoc est, non modo baptismum, & ejus cæremonias, sed & cætera, quæ cum ipsis continenter peragebantur, intelligit) rite perficitur : " ut quia in Trinitatis nomine celebratur, Trinitatis etiam fi-
„ dem suo ministerio attestans, per aquam Deo Patri nos regeneret,
„ per corporis & sanguinis Christi communionem filio Dei ad vitam
„ nos concorporet, per olei unctionem nos Spiritus sancti virtute con-
„ firmet. " 6. Duplicem chrismatis unctionem distinguit, alteram in baptismo, nempe verticalem, & alteram in Confirmatione, nempe frontalem. " Oleo chrismatis, inquit, & in baptismo & in Confirmatione
„ perungitur " &c. Confirmationem igitur a baptismo, ejusque cæremoniis distinguit : etenim si eam baptismi cæremoniam credidisset, dicere debuisset: " Oleo chrismatis bis perungitur : " non autem, " o-
„ leo chrismatis & in baptismate & in Confirmatione perungitur.

En Confirmationem, quæ sacramentum est, ex *num.* 5. & 6. quæ unum est ex sacramentis, quæ solius Dei creduntur esse, ex *num.* 1. quæ a baptismo ejusque cæremoniis distinguitur, ex *num.* 6. quæ tertium sacramentum cum baptismo & eucharistia constituit, *ex num.* 5. quæ diversam materiam & diversum effectum habet, *ex num.* 3. & 4.

§. 6. *Honorius Augustodunensis.*

HOnorius, Augustodunensis ecclesiæ presbyter & scholasticus, qui ex Trithemio claruit sub Henrico quinto Imperatore, anno Domini 1120. libros quatuor *de divinis officiis* composuit, quibus " no-
„ men, *gemma animæ*, indidit, quia videlicet velut aurum gemma or-
„ natur : sic anima divino officio decoratur.

Li-

Libro vero 3. de chrismate, unctione, & Confirmatione pluribus in locis disserit.

Capite 80. ait, quod " per chrisma fideles a Christo christiani, id ,, est, uncti denominantur, & cohæredes regni ejus assignantur.

Capite 81. ait, quod " oleo (ut) reges & sacerdotes ungimur: chris- ,, mate (vero tanquam) templa Deo dedicamur, & hoc in frontibus ,, regno ejus assignamur. Balsamum bene redolet, oleum vero lucet: ,, his nos uncti debemus fide redolere, bonis actibus lucere.

Capite 83. ritum solemnem describit, quo ampulla chrismatis ad altare deferebatur: eaque omnia mystice interpretatur.

Descriptis *capite* 111. *&* 112. baptismi cæremoniis, ipsaque eucharistiæ participatione relata, qua neophyti " ad ultimum corpore Chri- ,, sti confirmantur, ut sic Christo incorporentur, " pergit ad Confirmationem, quam *cap.* 113. sic explicat. " In octava die (observa qua ,, die Confirmatio tunc conferretur) baptizati mitras deponunt, (eo- ,, rum enim capiti mitra imponebatur, quæ regiam dignitatem, sicut ,, & vestis alba sacerdotalem dignitatem significabat) & ab episcopo ,, in fronte per chrisma signantur, & per hoc septiformem Spiritum ,, ad regnum Dei confirmantur. Unctio Confirmationis est nuptialis ,, vestis: quam unctionem iterum per octo dies in albis servant, in ,, octava die lavant " &c. Ejusdem Confirmationis explicationem ita ,, prosequitur *capite* 114. " Bis baptizati chrismate liniuntur; semel a ,, presbytero in baptismo & in capite, secundo ab episcopo in Con- ,, firmatione & in fronte. Hoc ideo, quia bis Spiritus sanctus datur ,, ecclesiæ, semel in terra, secundo in cœlo. Per presbyteri unctionem ,, animæ Christo desponsantur, per episcopi Confirmationem regno ,, Christi dotantur. Ideo autem cum oleo christiani signantur, quia ,, per oleum Spiritus sanctus designatur. Oleum namque ardens illumi- ,, nat, medicans sanat, aquis infusum eas perspicuas reddit, & supere- ,, natat. Ita Spiritus sanctus flamma charitatis & splendore sapientiæ ,, animas illustrat, medicamine clementiæ per veniam peccatorum vul- ,, nera sanat &c. Hanc Confirmationem fecerunt olim apostoli per ma- ,, nus tantum impositionem; illorum posteri, eis tamen tradentibus, ,, per chrismatis consecrationem.

Capite 115. Sicut in baptismo, ita & in Confirmatione patrinum requirit, ea tamen lege, " ut qui infantem de baptismo suscepit, ,, idem etiam ad Confirmationem tenere possit.

Capite 116. asserit, quod parvulus imminente morte a laico baptizatus, " si supervixerit, a sacerdote catechizetur, oleo ungatur, chris- ,, metur, non denuo baptizetur, sed ab episcopo confirmetur.

§. 6.

§. 6. *Hugo Victorinus.*

HUgo a S. Victore, qui theologiam professus est ab anno 1130. ad annum 1140. quo annos 43. natus obiit, *lib.* 1. *de sacram. cap.* 22. quærit, " cum in baptismo plena sit facta peccatorum remis-
" sio, quid confert Confirmatio? Et respondet: in baptismo datur Spi-
" ritus ad remissionem, hic vero ad robur: per hanc enim contra ho-
" stes invisibiles armamur. Sine hoc sacramento potest homo salvari,
" si non ex contemptu dimiserit. Est autem adeo necessarium, & effi-
" cax, ut episcopali dignitati ministratio ejus reservata sit, & ut ab
" alio traditum, habeatur irritum. " Eumdem consules *cap.* 12. ubi Confirmationem inter " septem principalia sacramenta, quæ in eccle-
" sia ministrantur, " recenset: sed præsertim *lib.* 2. *de sacram. par.* 7. *cap.* 1. 2. 3. 4. 5. *6. & 7.* ubi docet, 1. Quod " chrisma ex oleo &
" balsamo conficitur: 2. Quod manus impositio, quæ usitato nomine
" Confirmatio vocatur, qua christianus unctione chrismatis per impo-
" sitionem manus in fronte signatur., solis episcopis apostolorum vica-
" riis debetur, ut christianum consignent, & Spiritum paracletum tra-
" dant, sicut in primitiva ecclesia Spiritum sanctum per impositionem
" manuum dandi soli apostoli potestatem habuisse leguntur: " 3. quod " Sylvester papa constituit, ut baptizatum presbyter in vertice
" chrismate liniat propter occasionem quidem transitus mortis: ne for-
" te per absentiam episcopi, sine manus impositione baptizatum ab hac
" vita migrare contingeret; quod quidem omnino periculosum esset:
" quia sicut in baptismo remissio peccatorum accipitur; ita per manus
" impositionem Spiritus paraclitus datur. Illic gratia tribuitur ad re-
" missionem peccatorum: hic gratia datur ad Confirmationem. Quid
" autem prodest, si a lapsu erigeris, nisi etiam ad standum confirme-
" ris? propterea timendum est iis, qui per negligentiam non suscipiunt
" manus impositionem, ne forte propterea damnentur; quia festinare
" debuerunt, dum potuerunt. Propter eos enim, qui articulo tempo-
" ris præveniuntur, instituta est illa, qua sacerdos baptizatum statim
" in vertice linit, sacri chrismatis unctio, ut in hoc ipso ostendatur,
" quantum sacramentum istud necessarium sit ad salutem, cum tam
" sollicite universis caveatur, ne forte sine ipso ab hac vita subtrahan-
" tur. 4. Manifestum esse, quod primis temporibus omnis unctio chris-
" matis per solos pontifices fiebat. Sed & posteaquam institutum est,
" ut baptizatum sacerdos in vertice liniat, consignatio tamen frontis
" solis pontificibus reservatur " 5. Quod sacramentum Confirmationis,
" id est, impositionis manuum majus sit sacramentum, quam baptis-
" mus, . . . in eo quod a solis pontificibus celebratur. 6. Quod hæc
" duo sacramenta ita conjuncta sunt in operatione salutis, ut nisi mor-
" te interveniente omnino separari non possint. 7. Utrumque sacra-
" men-

„ mentum iterari non posse. 8. Statutum esse, ut impositionis ma-
„ nuum sacramentum, nonnisi a jejunis detur, vel accipiatur, . . . ex-
„ ceptis infirmis & morte periclitantibus. 9. Explicat, quomodo " septem diebus debeant esse sub disciplina chrismatis, qui manus impositionem acceperunt.

§. 7. *Petrus Lombardus.*

PETRUS Lombardus, cognomento *magister*, qui floruit ab an. 1150. ad annum 1164. *lib.* 4. *sent. dist.* 7. Confirmationem enumerat inter septem ecclesiæ sacramenta. Supervacaneum esset textum ejus describere; cum Dallæus, *lib.* 3. *cap.* 16. eum ita sensisse non inficietur. " Hanc, inquit, definitionem (de septem novæ legis sacramentis, in-
„ ter quæ Confirmatio secundum locum obtinet) " & qui Hugone
„ haud multum junior fuisse videtur, sententiarum magister Petrus
„ Lombardus tradit, & omnis ex eo latinorum schola secuta est. " Hic igitur supersedebo, cum auctores magistro posteriores idem cum eo putasse Dallæus ultro concedat.

Hucusque proposuimus, & accurate, (quantum nobis licuit) expendimus sincera scriptorum testimonia qui primis duodecim ecclesiæ seculis floruerunt, quibus invicte probavimus Confirmationem esse verum novæ legis sacramentum: non pauca adhuc supersunt aliorum auctorum scripta quibus idem vulgo probatur: sed quoniam de illorum antiquitate & auctoritate apud eruditos disceptatur, ideo ad calcem operis amandanda ea esse judicavimus, ubi quid certi ex iis elici possit discutiemus.

Refutavimus quoque aut solvimus *supra* post unumquemque textum quæcumque in contrarium responderi vel objici poterant: reliquum est ut generales quasdam hæreticorum solutiones & objectiones referamus.

Expenduntur generales Calvini &c. responsiones.

AD Patrum & auctorum testimonia Calvinus tria generatim respondet.

Primum est, quod apud veteres Confirmatio fuerit tantum examen, quo pueri qui in infantia baptizati fuerant, " sub finem pueritiæ aut
„ ineunte adolescentia ab episcopo examinabantur secundum formulam
„ catechismi, quam tunc habebant certam & communem. " Ita Calvinus *lib.* 4. *instit. cap.* 19. §. 4. cujus mentem fusius aperuimus *supra*, *pag.* 10. & 11.

REFELLITUR. 1. Quia dicuntur quidem apostoli *actorum* 8. & 19. orasse & imposuisse manus, eoque modo contulisse Spiritum sanctum: sed

ſed ſcriptura ſacra nec eo loci, nec alibi meminit hujus examinis. 2. Quia nullus eſt veterum, qui ritum Confirmationis in hoc examine conſtituerit, & per illud dixerit conferri Spiritum ſanctum. 3. Ne unus quidem veterum eſt, qui hujus examinis mentionem fecerit. Calvinus quidem citat Leonem Magnum *in epiſtola* 35. *&* 77. & Hieronymum *in dialogo adverſ. Luciſer.* Qua vero fronte, ipſe viderit. Leo enim in his duabus epiſtolis loquitur de reconciliatione hæreticorum, non autem de quodam puerorum examine, quod univerſa antiquitas ignoravit. Nihil etiam, quod ad illud examen referatur, Hieronymus docet in dialogo. 4. Hæc reſponſio uſui & praxi veterum repugnat, qui Confirmationem per unctionem & manus impoſitionem etiam infantibus conferebant, ex Innocentio I. *in epiſt.* 1. *ad Decentium, cap.* 3. ex Auguſtino *tractatu 6. in* 1. *Joannis epiſtolam*; ex Gennadio in libro *de eccleſ. dogmat. cap.* 52. ex ordine Romano cap. *Hic deponitur cereus*, & cap. *Oratio poſt Confirmationem*; ex Jeſſe Ambianenſi, in epiſtola *de baptiſmo*, ex libro *de divinis officiis*, qui Alcuino tribuitur cap. *de ſabbato ſancti paſchæ*; ex Honorio Auguſtodunenſi, *lib.* 3. *de gemma animæ, cap.* 115. Accedit, quod euchariſtia & Confirmatio neophytis ſimul conferrentur. Sed euchariſtia infantibus recens baptizatis adminiſtrabatur, ex Cypriano *in tractatu de lapſis*, ex ordine Romano cap. *oratio poſt Confirmationem*, & ex libro *de divinis officiis* loco citato. Igitur & Confirmatio. Atqui infantes non ſunt capaces examinis & catechiſmi: neque illud examen Calvinus exigit ab infantibus, ſed a pueris jam adultis. Ergo.

Ex his etiam apparet falſam eſſe Melancthonis reſponſionem afferentis, quod ritus Confirmationis apud veteres eſſet profeſſio fidei & doctrinæ catholicæ.

1. Quia hæc profeſſio baptiſmum præcedebat; Confirmatio vero baptiſmum ſemper ſecuta eſt. 2. Quia neque *actorum* 8. *vel* 19. neque apud veteres ulla mentio fit profeſſionis doctrinæ catholicæ, quæ baptiſmum ſubſecuta fuerit, & manus impoſitionem præceſſerit. 3. Quia nullus veterum ritum Confirmationis in hac profeſſione conſtituit, aut aſſeruit per illam conferri Spiritum ſanctum. 4. Ritus Confirmationis infantibus conferebatur, qui tamen nullam fidei profeſſionem emittere poterant.

Chryſoſtomus quidem *homilia 9. in cap. 6. ad Hebr.* ad hæc Pauli verba: *Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum*: tria diſtinguit, baptiſmum, doctrinam, & manuum impoſitionem. Verum doctrina, de qua Chryſoſtomus, non ea erat, quæ ad fidem catholicam, ſed quæ ad mores pertineret. Doctrina enim erat, qua neophyti, antequam manuum impoſitionem acciperent, " docebantur, quid agere „ deberent, & quid non deberent. " Præterea Chryſoſtomus ritum Confirmationis ibi ſtatuit, non in hac morum doctrina, ſed in manuum impoſitione, per quam ait conferri Spiritum ſanctum. Eodem

modo

modo exponi debent Eulogius Alexandrinus, & Maximus martyr, locis *supra* citatis.

Secundum Calvini responsum est, nullum esse veterum, qui ritum illum dixerit sacramentum esse. Quam solutionem ille nobis objicit, velut arcem inexpugnabilem. " Si ab hominibus, inquit *ibid.* §. 12. „ petendum esset fidei nostræ præsidium, habemus arcem inexpugnabi- „ lem, nunquam veteribus agnita fuisse pro sacramentis quæ isti sacra- „ menta ementiuntur. De manuum impositione loquuntur veteres. Sed „ an sacramentum vocant? Augustinus aperte affirmat *lib. 3. de baptis- „ mo, cap. 16.* nihil aliud esse quam orationem. " Addit Kemnitius *in 2. parte exam. concil. Trid. pag. 319.* Gratiani auctoritatem, qui *causa 1. quæst. 1. can. Arianos*, seu *cap. 73.* ex hoc loco Augustini colligit, manus impositionem non esse sacramentum, quia iterari potest, cum nihil aliud sit, quam oratio quædam.

De mente Augustini in hoc textu differuimus *supra*, iterumque differemus, ubi de Confirmatione hæreticorum. Quæ a Calvino & Kemnitio afferuntur, expendamus modo.

Calvinus ait nullum esse veterum, qui ritum illum dixerit sacramentum. Verum imprimis contrarium omnino constat ex auctoribus citatis. Manuum enim impositionem & chrismatis unctionem vocant sacramentum, aut eam in ratione sacramenti cum baptismo, vel cum eucharistia, vel cum utroque conferunt, Tertullianus, Cyprianus, Firmilianus, Optatus, Pacianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Augustinus, Primasius, Job monachus, concilium Toletanum IV. Isidorus Hispalensis, Maximus martyr, Beda, Theodulphus Aurelianensis, Paschasius, Rabanus, Jonas Aurelianensis, concilium Parisiense VI. Amalarius, Hincmarus, Petrus Damiani, Yvo Carnutensis, Goffridus Vindocinensis, Simeon Thessalonicensis, Rupertus, Stephanus Eduensis, Algerus, Robertus Pullus, Hugo Victorinus, Petrus Lombardus. Ex auctoribus vero dubiis, quorum tamen opera certa & antiqua sunt, Dionysius, auctor 50. homiliarum, auctor operum cardinalium, & auctor epistolarum pontificibus ad Siricium usque suppositarum. Recole testimonia, quæ *supra* descripsimus: ea præsertim, quæ retulimus ex Augustino, ut vel inde appareat quam inconsulto Calvinus in suæ hæreseos Confirmationem adduxerit auctoritatem Augustini. 2. Esto, nullus veterum ritum hujusmodi appellaverit sacramentum. Quid inde, modo huic ritui ratio sacramenti & singulæ ejus proprietates ex antiquis auctoribus conveniant.

Quod ad Gratiani auctoritatem attinet, Kemnitius in ea producenda multum errat. 1. Gratianus, cum ait: " Ex eo autem, quod manus „ impositio iterari præcipitur, sacramentum non esse ostenditur: " id non colligit ex Augustino, sed ex Innocentio I. *in epist. 18. ad Alexandrum, cap. 3.* 2. Gratianus loquitur tantum de manus impositione ab hæreticis administrata & ab hæreticis suscepta, quam Innocentius

in

in Arianis ad fidem redeuntibus iterari jubet, & quam inde Gratianus merito colligit non fuisse verum sacramentum. 3. Gratianus *de consecr. dist.* 5. clarissime docet Confirmationem esse sacramentum, quod in manuum impositione consistit, nec tamen iterari potest *cap.* 1. probat auctoritate Urbani I. " post baptisma Confirmationis sacramentum „ præstandum esse. " *Capite* 2. ostendit ex Melchiade, " quid confe„ rat Spiritus sanctus in baptismate, quid in Confirmatione: " *Capite* 3. ejusdem Melchiadis auctoritate probat, " manus impositionis sa„ cramentum dignius esse sacramento baptismi. " *Capite* 4. ostendit auctoritate Eusebii papæ, " non ab aliis, quam ab episcopis imposi„ tionis sacramentum perfici posse. " *Capite* 5. rationes affert ex Ra„ bano, quare Confirmationis sacramentum baptizato tradatur. " *Capite* 8. probat ex concilio Tarraconensi " Confirmationem, sicut nec „ baptisma, iterari minime debere. " Idem astruit *cap.* 9.

Tertium Calvini responsum est, " Etiamsi verum esset, vetustissi„ mam esse hanc observationem, & multorum seculorum consensu fir„ matam, nihil tamen effici: quia non e terra est sacramentum, sed „ e cœlo: non ex hominibus, sed ab uno Deo.

Quasi vero afferamus Patres, ut sacramentum Confirmationis ab iis institutum doceamus. Fatemur quæcumque novæ legis sacramenta e cœlo esse, non e terra; ab uno Deo, non ex hominibus: sed tamen ad id probandum testes Patres adhibemus. Non enim hoc testimonium ex capite suo ipsi confingunt, sed ex Scripturis sacris, ex apostolorum doctrina & traditione deducunt. Atqui Patres *supra* laudati afferunt ritum Confirmationis e cœlo esse, non e terra. Ea enim a Theophilo Antiocheno vocatur *oleum divinum*: a Tertulliano *oleum creatoris*, *quo* Christus *suos ungit*, sicut & baptismus dicitur *aqua creatoris*, *qua* Christus *suos abluit*: a concilio Laodiceno *chrisma supercœleste*, quo *regni Christi participes efficimur*: ab Ambrosio, *unctio*, *per quam Christus dat Spiritum sanctum*: ab Augustino *sacramentum Dei*, *oleum Christi*, *oleum Dei*, *oleum salutaris*, non autem *oleum hominis* seu *peccatoris*: a Primasio unctio, *qua ungit nos Deus Spiritu sancto*, & *per quam plenissime creditur accipi donum Spiritus sancti*; a Beda *altissimum sancti Spiritus chrisma*: & a concilio Rothomagensi *donum sancti Spiritus*. Basilius magnus ait eam esse traditionis apostolicæ. Hieronymus, Augustinus, Eulogius Alexandrinus, Isidorus Hispalensis, Beda, Theodulphus Aurelianensis, Walafridus, concilium Parisiense IV. Amalarius, Bertramus, Goffridus Vindocinensis, & auctor 50. homiliarum, eam asserunt ejusdem originis & sanctificationis esse, quam descensus Spiritus sancti die pentecostes. Denique omnes citati auctores docent per eam conferri Spiritum sanctum & gratiam sanctificantem. Calvinus igitur temere dixit, eam *otiosam esse cæremoniam*: & impie asseruit, *eam inter maxime exitiales satanæ præstigias* a se *numerari*.

Expen-

Expenduntur generales Kemnitii solutiones.

KEMNITIUS *in 1. parte examinis pag.* 297. 298. &c. quinque solutiones affert.

Prima est, multos auctores, qui pro asserenda Confirmationis doctrina citantur, apocryphos & suppositos esse.

Verum, si qui sint auctores dubii, alii sunt bene multi, omnino certi, quorum auctoritas in dubium revocari non potest. 2. Dubios auctores seorsim ad calcem operis proponimus & exponimus. 3. Aliud est, auctores esse dubios: aliud, opera, quæ eorum nomine circumferuntur, esse dubia. Atqui opera, quæ seorsim expendemus, certa & antiqua sunt, licet non sit certum, an sint illorum auctorum, quorum nomina præferunt.

Secunda solutio est, alios auctores, qui de chrismate agunt, certos quidem esse, sed ex schola Montani prodiisse. Quia Tertullianus, qui fuit Montanista; unctionis, per quam Spiritus sanctus confertur, mentionem fecit: quem in hoc secuti sunt Cornelius, Cyprianus, & alii, præter Hieronymum, qui hunc errorem refellit *in dialogo contra Luciferianos*.

REFELLITUR. 1. Quia ipse Kemnitius *in eodem examine, parte* 2. *pag.* 317. ait hunc errorem confictum fuisse a Tertulliano, Cornelio, & Cypriano. Eum igitur ipsi a Montano non acceperunt. 2. Quæ, quæso, consequentia? Tertullianus, qui fuit Montanista, scripsit Spiritum sanctum baptizatis conferri per chrismatis unctionem. Hic igitur error fuit Montani. Quasi vero quæcumque scripsit Tertullianus, ad errores Montani pertineant. An Deum esse unum & trinum, Verbum fuisse incarnatum, Christum esse filium Dei, baptismo remitti peccata; & alia id genus, quæ Tertullianus asseruit, Montanistica sunt? 3. Tertullianus hæc scripsit, antequam fieret Montanista; hæc enim docuit etiam *in libro de baptismo*, quem contra Montanistas edidit. Videsis *pag.* 44. *& seq.* 4. Ante Tertullianum Irenæus meminit impositionis manuum, per quam Spiritus sanctus confertur neophytis; & ante Irenæum Theophilus Antiochenus meminit *olei divini*, quo neophyti perfunduntur. 5. Quis auctor unquam prodidit, hanc fuisse Montani hæresim, quod Spiritus sanctus neophytis per manus impositionem vel per chrismatis unctionem conferretur? De Montani erroribus scripserunt Tertullianus *in libro de præscript.* Clemens Alexandrinus *lib.* 4. *strom.* Eusebius *lib.* 4. *hist. cap.* 14. Epiphanius *hæresi* 48. Philastrius *in libro de hæresibus*, Hieronymus *in epist.* 54. *ad Marcellam*, Augustinus *hæresi* 26. Theodoretus *lib.* 3. *de fabulis hæreticorum*, Damascenus *in libro de centum hæresibus*. Atqui nullus est, qui hanc doctrinam quasi erroneam Montano tribuat. 6. Quanta temeritas, Cornelium, Cyprianum, Optatum, Basilium, Cyrillum &c. quasi Montanistas traducere!

7. Hieronymus Tertulliani quidem, Irenæi, & aliorum, qui negaverunt Spiritum sanctum in baptismo conferri, opinionem rejicit, prætermissis auctorum nominibus; sed nullibi contradicit sententiæ, quæ Spiritum sanctum per manus impositionem vel chrismatis unctionem specialiori modo conferri affirmat.

Tertia solutio est, ritum Confirmationis a Patribus vocari sacramentum improprie & lato modo. Sed ritum illum esse sacramentum proprie dictum, ostendimus tota quæstione 1.

Quarta est, etiamsi veteres varie loquantur de ritu Confirmationis, nullum tamen esse, qui baptismo detrahat suos effectus, ut eos chrismati tribuat, sicut modo faciunt Pontificii. Verum nec orthodoxi baptismo suos effectus detrahunt, ut eos Confirmationi tribuant, sed utrique sacramento assignant effectus proprios. Qua de re patet ex tota quæst. 1. iterumque patebit *infra*.

Quinta est, veterum doctrinam a Pontificiorum doctrina omnino diversam esse. Veteres enim 1. frequens mentionem faciunt impositionis manuum, quæ tamen nunc exolevit. 2. Meminerunt olei, sed nullus addit mixtionem cum balsamo, sicut modo addunt omnes recentiores. 3. Veteres baptismo tribuunt eos effectus, quos recentiores Confirmationi adscribunt, ut dare gratiam, conferre Spiritum sanctum, perficere, armare ad pugnam &c. 4. Veteres Confirmationem baptismo conjungunt, recentiores separant. Quibus respondetur.

Ad primum Respondeo. Manus impositio non fuit abolita, sed adhuc observatur, qua de re *infra*. Qui vero ex catholicis eam desiisse concedunt, respondent ei, ex auctoritate ecclesiæ a Christo tradita, successisse chrismatis unctionem, per quam eadem gratia confertur, quæ primis seculis per manus impositionem conferebatur.

Ad secundum Respondeo. 1. Dubitatur apud Orthodoxos, utrum mixtio balsami sit materia necessaria Confirmationis. 2. Mixtionis balsami mentionem facit Gregorius magnus. 3. Ante Gregorium meminerunt Irenæus & alii forte, de quibus *infra*.

Ad tertium Respondeo. Ex omnibus fere auctoribus hucusque citatis apparet, utrumque sacramentum diversos habere effectus. Quo vero sensu, largiri gratiam, conferre Spiritum sanctum, perficere, munire ad pugnam, & alia id genus, utrique sacramento diversimode conveniant, explicabitur, ubi de Confirmationis effectu.

Ad quartum Respondeo 1. Licet veteres eucharistiam baptismo in parvulis conjungerent, eam tamen Calvinistæ separant. Quidni licebit Orthodoxis separare Confirmationem? 2. Veteres Confirmationem a baptismo plerumque sejungebant in clinicis ex Cornelio Papa: in navigaturis, ex concilio Illiberitano: in iis, qui absente episcopo, baptizantur a presbyteris vel a diaconibus, ex Hieronymo & aliis. 3. Hæc conjunctio vel separatio ad disciplinam, nihil vero ad fidem attinet.

Sol-

Solvuntur generales Dallæi objectiones.

Dallæus *lib.* 1. *cap.* 2. objicit 1. Sacramentum nostrum Confirmationis plane abhorrere a cæteris sacramentis novæ legis: 1. Quidem quoad materiam, quæ non est quid simplex, sicut materia baptismi & eucharistiæ, sed quid mixtum ex oleo & balsamo, multiplici prece, signo crucis, & salutatione inauguratum: quæque non est quid ubique obvium, sicut aqua, panis, & vinum: sed quid rarum, quod difficile comparari potest. 2. Quoad ministrum, qui solus est episcopus: cum e contra baptismus & eucharistia possint a quolibet presbytero administrari. 3. Quoad formam, cujus nullum extat in scripturis sacris vestigium.

Respondeo 1. argumentum nullum esse in eorum opinione, qui existimant materiam essentialem esse solam manus impositionem, juxta illud actorum 8. v. 17. *Tunc imponebant* Petrus & Joannes *manus super illos* &c. & formam esse orationem, juxta illud actorum 8. v. 15. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*. Habes enim hic materiam simplicem, nempe manus impositionem: formam, nempe orationem: & ministrum, nempe Apostolos, quibus episcopi successerunt.

Respondeo 2. objectionem constare tribus membris.

Ad primum Respondeo 1. in rebus, quæ sunt ex instituto, totam rationem esse voluntatem instituentis. Christus autem quædam sacramenta ex materia simplici, quædam vero ex materia mixta coalescere voluit. 2. Controvertitur apud orthodoxos, utrum materia Confirmationis simplex, an mixta sit. Plures enim existimant eam esse solam manuum impositionem; alii oleum solum, alii manuum impositionem & oleum; alii balsamum addunt; alii ajunt mixtionem ejus esse de necessitate præcepti, non autem sacramenti; alii de necessitate præcepti divini; alii de necessitate præcepti duntaxat ecclesiastici. 3. Dubitatur, utrum benedictio seu consecratio chrismatis sit de necessitate sacramenti, an de necessitate præcepti, seu divini, seu ecclesiastici. 4. Non magis repugnat chrisma benedici, quam aquam baptismatis, de cujus benedictione meminerunt, Tertullianus *lib. de baptismo*, *cap.* 4. Cyprianus *epist.* 70. *ad Januarium*, Ambrosius *lib.* 1. *de sacramentis*, *cap.* 5. Augustinus *lib.* 3. *de unico baptismo*, *tract.* 18. *in Joannem*, & *serm.* 181. *de tempore*, Gregorius magnus *in sacramentario*, Gregorius Turonensis *lib.* 1. *de miraculis*, *cap.* 24. Carolus magnus *lib.* 6. *capitularium*, *titulo* 77. Ordo Romanus, & Pontificalia quæque vetustissima.

Ad secundum Respondeo 1. in sacramentis totam eorum rationem esse voluntatem Christi, qui voluit sacramenta quædam ab episcopis, alia a solis sacerdotibus, alia ab aliis posse confici. 2. Si eucharistiæ consecratio reservatur presbyteris, quidni Confirmationis administratio re-

servari potuit episcopis? 3. Licet episcopus sit minister Confirmationis ordinarius, presbyter tamen potestate extraordinaria sibique commissa ejus minister esse potest, ex plurium theologorum sententia.

Ad tertium Respondeo 1. sufficere, si formæ sacramentorum habeantur ex traditione, qua sola docemur baptismum his aut similibus verbis administrari, *ego te baptizo in nomine Patris* &c. & eucharistiam his verbis confici, *hoc est corpus meum*. Christus quidem *Matth.* 28. *v.* 19. præcepit apostolis, ut gentes baptizarent *in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*; sed nullibi præcepit, ut baptizando dicerent, *in nomine Patris* &c. Christus etiam conficiendo eucharistiam dixit, *hoc est corpus meum*; sed nullibi jussit apostolis, ut eucharistiam conficiendo dicerent, *hoc est corpus meum*. Atqui traditio docet in confirmandis neophytis utendum esse quibusdam verbis, quibus Spiritus sanctus invocetur & attrahatur. 2. Formulæ seu orationis in Confirmatione adhibendæ vestigium extat actorum 8. v. 15. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*. 3. In scripturis sacris majus extat fundamentum formulæ in Confirmatione, quam in baptismo adhibendæ. Certum enim est ex actis apostolos, cum manus neophytis imponerent, verba quædam adhibuisse, quibus invocarent & advocarent Spiritum sanctum. Sed nullum in iisdem scripturis vestigium extat, quod apostoli, cum baptizarent, verbis quibusdam uterentur.

Objicit 2. Quos effectus Confirmationi tribuimus, eos antiqui baptismo & eucharistiæ adscribunt.

Verum hac de re *infra*, ubi de effectu Confirmationis.

Objicit 3. Confirmationem non fuisse olim habitam pro sacramento, docere videtur cæterorum christianorum a Latinis diversa prorsus opinio. Constat enim illud ignotum esse apud Æthiopes, Armenos, Chaldæos, per Arabiam, Mesopotamiam, Chaldæam, Syriam, Persidem, ipsamque Ægyptum diffusos, atque apud Indos; imo apud Græcos ritus Confirmationis alius est a ritu Latinorum. Atqui credibile non est tam multas gentes, tam inter se & locis & lingua & moribus dissitas, sacramentum illud ignorasse, si id erat ab initio christianismi traditum. Sed quia Latinorum fuit inventum, quominus id ipsis innotesceret, effecit terrarum, in quibus illi populi degunt, a nostris valde remotarum situs: maxime vero eorum ab ecclesia Romana dissidium, quod a multis seculis cœptum ad nostra tempora perseverat.

Respondeo in hac objectione plura supponi, quæ vel falsa, vel incerta sunt.

Supponitur enim 1. a Græcis non admitti sacramentum Confirmationis.

Verum id omnino falsum esse apparet, tum ex Græcorum unione cum Latinis in concilio Florentino, in quo nihil prorsus de sacramento Confirmationis cum Græcis actum est, licet in eo doctrinæ capita, quibus utraque occidentalis & orientalis ecclesia dissidet, agitata fuerint.

rint. Tum ex ipsis auctoribus Græcis, qui Confirmationem inter septem ecclesiæ sacramenta enumerant: Simone archiepiscopo Thessalonicensi, qui librum integrum, eumque satis prolixum de septem ecclesiæ sacramentis edidit. " Septem sunt ecclesiæ sacramenta, quæ a Spiritu „ sancto vim operandi habent, nimirum, baptisma, chrisma, commu„ nio &c. " Gregorio Protosyncello, qui fuit a confessionibus Imperatori Joanni Palæologo, interfuit synodo Florentinæ, & Constantinopolitanus Patriarcha deinde creatus est, *in apologia adversus Marcum Ephesinum*. " Latini, inquit, etiam baptizatos ungunt unguento; & æ„ que ac nos credunt unctionem unguenti esse unum ex septem sacra„ mentis ecclesiæ. " Hieremia Patriarcha Constantinopolitano, *in sua censura adversus Augustanam confessionem lib. 1. cap 7.* " Quæ in ea ip„ sa catholica recte sentientium christianorum ecclesia tradita sunt no„ bis mysteria, septem sunt, videlicet, baptisma, chrisma divini un„ guenti, sacrosancta communio &c. " Idem legere est apud Job, antiquum monachum, cognomento PECCATOREM, *in explanatoria contemplatione septem ecclesiæ mysteriorum*: apud Germanum Amathus episcopum in actis suis synodalibus *in euchologio manuscripto Allatiano* repertis: apud Nicolaum Cabasilam *in libro de tribus sacramentis*, baptismo, unctione & eucharistia; & *in 3. & 4. oratione de vita in Christo*: apud Gabrielem Philadelphiensem *in tractatu de sacramentis*, Marcum Ephesinum, Mathæum Blastarem *in nomocanone*, Catum Syritum *in elenchis adversus Arcudium*, Neophytum Rhodinum *in synopsi doctrinæ christianæ*, Cartophyllum, & alios licet schismaticos, quorum testimonia legi multa possunt a clarissimo viro Eusebio Renaudotio nuper edita tomis 4. & 5. egregii operis *de fidei perpetuitate*. Denique vel ipsi theologi seu Lutherani Wittembergenses *in primo responso ad responsum ejusdem Hieremiæ*: hoc ipsum testantur his verbis: " Sacramen„ ta septem numerant Græcorum ecclesiæ. " Quid igitur sibi vult Kemnitius, cum ait *in 2. parte examinis pag. 16.* " Septenarium numerum „ sacramentorum apud Græcos a Latinis in synodo Florentina tenta„ tum fuisse?

SUPPONITUR 2. quod neque Armeni illud sacramentum agnoscant.

Verum id falsum esse constat 1. *ex epist.* Gregorii VII. ad Synnadensem archiepiscopum, anno 1080. ubi errores referens, quos ab Armenis rejici cupit, non meminit omissæ ab ipsis Confirmationis, sed in iis quæ ad Confirmationem attinent, id unum in Armenis reprehendit, quod " contra morem (antiquum scilicet) sanctæ Eccle„ siæ Armenorum, non ex balsamo sanctum chrisma, sed ex butyro „ conficiant. " 2. Ex Jacobo Cardinale a Vitriaco, qui *in catalogo errorum, pravarumque consuetudinum Armenorum*, quas in historia sua describit, eis minime impingit, quod nullum Confirmationis sacramentum agnoscant. 3. Ex unione Armenorum cum Romanis pontifi-

cibus, quæ subinde renovata & confirmata est, sub Eugenio III. anno 1145. sub Innocentio III. anno 1199. sub Joanne XXII. anno 1318. 4. *Ex epistola* Joannis XXII. *ad Offunium regem Armenorum*, &c. Videsis Reynaldum ad annum 1318. *num.* 8. 9. *&c.* 5. *Ex epistola* Benedicti XXII. *ad regem, & patriarcham Armenorum* &c. Videsis Reynaldum ad annum 1341. *num.* 118. 6. *Ex responsione* Uscani, natione Armeni, & episcopi sancti Sergii in majori Armenia, qui cum Amstelodami versaretur anno 1667. inter alia interrogatus, " An non " Armeni christiani damnent eorum sententiam, qui negant per chrismatis unctionem, & manus impositionem conferri baptizatis Spiritum sanctum, tanquam per proprie dictum sacramentum: " Respondit die 21. Februarii ejusdem anni: " Damnant, quamvis apud " ipsos administratio istius sacramenti sit infrequens; quod factum per " varios motus & tempestates, quibus ecclesia fuit jactata. " Extat integra hujus episcopi responsio ad finem *tomi* 1. *perpetuitatis fidei* circa mysterium Eucharistiæ. 7. Ex responso Jacobi, omnium Armenorum patriarchæ, " qui a nobilissimo viro Carolo *Olier*, marchione *De Nointel*, tunc legatione pro christianissimo rege Constantinopoli fungente, consultus, quid ipse, cæterique Armeni sentirent de decem & novem propositionibus Calvinisticis, quarum ista est quarta, & decima: " In ecclesia non sunt septem, sed duo tantum sacra-" menta: " respondit anno 1669. " Hanc esse doctrinam, a Domi-" no nostro Jesu Christo receptam, a sanctis Apostolis traditam, a " sacris Conciliis confirmatam, & a seipso, suaque universali Eccle-" sia semper creditam, non modo septem esse sacramenta, sed etiam " &c. " Cui responso subscripserunt Onufrius, Archiepiscopus Hame-" tensis (*de Hamet*), Simon Episcopus, & alii tres ecclesiastici, qui diœceses sibi commissas regebant. 8. Ex *responso* Archiepiscopi Armenorum Constantinopolitanorum, qui ab eodem Marchione interrogatus, idem omnino, eodem anno, iisdemque verbis respondit, suumque responsum subscribendum curavit a Joanne archiepiscopo Amaseæ, & a Joanne archiepiscopo Andrinopolitano. Extat utraque responsio in bibliotheca Sangermana Parisiensi.

Inde apparet, quam temere Kemnitius loco *supra* citato dixerit, Armenis in synodo Florentina obtrusum fuisse septenarium numerum sacramentorum, cum eum ignorassent per annos mille, & amplius. Innocentius enim III. Gregorius VII. Cardinalis a Vitriaco, Joannes XXII. & Benedictus XII. pluribus annis præcesserunt synodum Florentinam. Uscanus vero, Jacobus patriarcha, cæterique Archiepiscopi, & episcopi citati, Armenorum schismaticorum partibus adhærent.

Supponitur 3. ab Arabibus, Syris, & Ægyptiis illud sacramentum non agnosci.

Quod falsum esse probatur 1. Ex enchiridio Nicolai Spadarii Moldavi,

davi, Baronis, ac olim generalis præpositi Wallachiæ, conscripto Holmiæ anno 1667. mense Februario. " Quo vero plenius cognoscas „ ecclesiæ orientalis, (quo nomine Russos, Moscovitas, Moldavos, „ Wallachos, Georgianos, Mingrelos, Circassas, Arabes, & sexcentos alios comprehendit, licet Russi, aliæque gentes græco non „ utantur idiomate) septem sacramenta, ecce & ista tibi exhibeo. „ Sunt autem ista, baptismus, eucharistia, sacerdotium sive ordo, „ pœnitentia, matrimonium, Extrema-unctio, Confirmatio. Quæ „ omnia, præter ordinem & Confirmationem, a sacerdote conferuntur. Hinc omnes, qui hæc septem sacramenta non agnoscunt, ecclesia orientalis tanquam hæreticos censet & anathematizat. " Extat ad calcem *perpetuitatis fidei*. 2. Ex concilio in Cypri insulæ metropoli coacto, sexto idus Aprilis, anno 1668. *cap.* 5. *de sacro chrismate*. " Si quis sacratissimum chrisma non unum proprie fateatur ex „ septem sacramentis per traditionem apostolorum ab ipsomet omnium „ rege Christo institutis, novamque gratiam ac sanctificationem propriam ex hoc iis, qui inunguntur, præstari per Spiritum sanctum, „ veluti characterem regalis spiritualis dignitatis consignantem in hæreditatem regni cœlestis, itemque robur ac fortitudinem adversus „ visibiles, invisibilesque hostes, & odorem suavitatis ad Deum in „ bonis operibus, is integritatem ecclesiasticæ tollit pulchritudinis, „ quam ædificans suam domum sapientia per septem columnas prænotavit. " Et post alia: " Hæc est orthodoxa ecclesiæ orientalis fides. Hanc tuentur quatuor sanctissimorum patriarcharum orientalium, venerabilium fratrum nostrorum, & comministrorum sedes, „ Constantinopolitana videlicet, Alexandrina, Antiochena & Hierosolymitana. Hanc cæteræ quæque nationes nobis ritu, & communione conjunctæ profitentur, in primis amplissimum Moschorum „ imperium, Russorum longe lateque sparsi populi, itemque Bulgariæ, Serviæ, superioris, & inferioris Mysiæ, tum Epirotæ, Arabes, Ægyptii, & ne cæteras Asiæ, & Europæ gentes enumeremus, „ quicumque septimam œcumenicam synodum acceptant & venerantur. " Extat ad calcem *perpetuitatis fidei*, & in bibliotheca Sangermana Parisiensi asservatur.

Supponitur 4. quod Latini post utriusque occidentalis & orientalis ecclesiæ discessionem, quæ contigit ad annum 860. huic Confirmationis ritui, sacramenti nomen indiderint.

Quasi vero ante illud tempus, hunc ritum non vocaverint sacramentum, aut eum in ratione sacramenti eum baptismo, vel cum eucharistia, vel cum utroque non contulerint, Tertullianus, Cyprianus, Firmilianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Augustinus, concilium Toletanum IV. Isidorus Hispalensis, Beda, Theodulphus Aurelianensis, Rabanus, Jonas Aurelianensis, Concilium Parisiense VI. & Amalarius.

Supponitur 5. schisma, quod inter Latinos & Græcos seculo nono contigit, impedivisse, ne Latinorum doctrina, quæ Confirmationem asserit esse sacramentum, ad Græcos transierit.

Verum Simeon Thessalonicensis, Job peccator, Nicolaus Cabasilas, Gregorius Protosyncellus, Marcus Ephesinus, Gabriel Philadelphiensis, & Hieremias Constantinopolitanus, qui pluribus seculis post schisma exortum scripserunt, Confirmationem enumeraverunt inter septem sacramenta.

Supponitur 6. regionum, in quibus Æthiopes, Chaldæi, & Armeni degunt, a nostris distantiam impedivisse, ne illi doctrinam a Latinis inventam receperint.

Populi quidem hujusmodi a nobis dissiti sunt, verum a Græcis non adeo distant, qui tamen Græci septenarium sacramentorum numerum agnoscunt.

Supponitur 7. quod Æthiopes, & Chaldæi Christiani, longe lateque per Arabiam, Mesopotamiam, Chaldæam, Assyriam, Persidem ipsamque etiam Ægyptum, diffusi, quorum patriarcha in urbe Mesopotamiæ Mousoul sedet, non agnoscant sacramentum Confirmationis. De Æthiopibus testatur Alvarez, Hispanus monachus *in suo Æthiopiæ itinerario*: de Chaldæis Antonius de Gouvea, monachus Lusitanus Augustinianus *lib. 3. de rebus Persic.* De utrisque historici quidam Calvinistæ.

Verum illis auctoribus opponimus *Enchiridion* Nicolai Spadarii, anno 1667. & *synodum Cypriam* anno 1668. de quibus *supra*, *pag.* 230. Calvinistæ vero, qui hæc referunt, nobis merito suspecti sunt. Qua enim fronte hactenus affirmarunt, & realitatem carnis, & sanguinis Christi in eucharistia, & panis, vinique transsubstantiationem ab omnibus christianis societatibus orientis negari? quas tamen utramque doctrinam confiteri certissimum est.

Denique si Æthiopes, & Chaldæi, aliique schismatici, non idem sentiunt de sacramento Confirmationis, quod Latini; in errore versantur. Nec mirum; schismata enim in hæreses non raro desinunt.

Objicit 4. Latinorum inter se multa, & antiqua de Confirmatione certamina docere videntur, illam non esse sacramentum novæ legis. Et quidem de materia est multiplex controversia. Canonistæ quippe nolunt sitam esse in unctione, quibus subscribit Aureolus, asserens unctionem non aliter esse de substantia sacramenti, quam manus est de substantia hominis. Scholastici contra communiter in unctione reponunt vel olei solius, vel solius balsami, vel utriusque permixti. Mixtionem hanc de necessitate sacramenti quidam existimant, alii de præcepto tantum Christi, alii de ordinatione solius ecclesiæ. De benedictione materiæ similiter controvertitur: Paludano negante, esse de necessitate sacramenti, vel præcepti divini, ut aliqua determinata bene-

benedictio adhibeatur per Episcopum : Cajetano opinante , sufficere simplicis presbyteri benedictionem : Conincho defendente , benedictionem chrismatis factam ab Episcopo esse de essentia hujus sacramenti : Estio de necessitate præcepti . Similiter disputant , utrum unctio in forma crucis adhibenda , de necessitate sit sacramenti , quod asserit Soto , negat Aureolus . Pari modo chrisma in fronte applicandum , de necessitate sacramenti esse contendit Gregorius de Valentia : negat Franciscus Victoria . De ipsa quoque forma litigant : ut enim missa fiat jam antiquata opinio Armachani , dubitatur , utrum includat invocationem sanctissimæ Trinitatis , ut vult Aureolus , repugnante Petro de Alliaco ; & utrum hanc includat explicite , quod vult Soto , contradicente Estio . Circa ministrum quoque rixantur . Armachanus olim asseruit presbyteros , & diaconos jure divino ordinarios hujus sacramenti ministros esse , adversus quem Soto exardescit . Alii censent ex commissione papæ id juris concedi posse simplici sacerdoti, sine qua careret ad illud potestate . Negant id muneris posse committi simplici presbytero per summum pontificem , Albertus , Bonaventura, & maxime Durandus, qui clamat opinionem adversariorum videri non falsam solum , sed etiam fidei & ecclesiæ valde periculosam . His accedunt Major & Hadrianus , qui post Eugenium IV. scripsere . Circa suscipientes , in Latinorum quoque scholis litigatum. Petrus de Alliaco sustinet fluminis baptismum non necessario debere præsupponi : sed æquivalens aliquid sufficere . Soto amentes ab hujus sacramenti participatione excludit : eos Coninch admittit . De ætate dissidium est . Glossa super canonem , *ut jejuni* , *de consecr. dist.* 5. præscribebat, ne pueri ante annum 12. confirmarentur ; alii septimum definiunt ; quidam post septem dies a baptismate suscepto ; alii statim ab ejus susceptione , etiam ante usum rationis . Circa necessitatem sua quoque est diversitas . Hugo videtur existimasse hoc sacramentum ad salutem quadantenus necessarium esse , cui concinunt de Alliaco , Major , Estius , & Aurelius. Alii contra sufficere, si non contemnatur. Denique Gabriel putat ejus effectum esse remissionem peccatorum, quod negant cæteri.

RESPONDEO 1. hanc variarum opinionum enarrationem, quæ a Dallæo describitur , nihil ad præsentem quæstionem attinere . Non enim hic quærimus , quæ sit materia , quæ forma , quis minister , quæ necessitas , & quis effectus hujus sacramenti . Expendimus utrum ritus Confirmationis verum sit novæ legis sacramentum , veram sacramenti rationem habeat . Negant hæretici , affirmant Catholici omnes , neque ullus auctorum , quos Dallæus laudavit , contrarium asserit.

2. Dissidia quæ Dallæus refert , nihil spectant ad fidem , sed ex illis sunt , quæ salva fide & pace , in scholis agitantur ; & de quibus dici potest , quod olim Augustinus de origine animæ , & peccato ori-

originali, *in epistola* 157. " Si origo animæ lateat, dum tamen redemptio „ clareat, periculum non est. " Pari jure dico si determinatio materiæ sacramenti Confirmationis lateat (idem dicendum de forma, ministro, necessitate, & effectu) dum tamen clareat, quod sacramenti ratio ei conveniat, periculum non est.

3. Controversiæ istæ a temporibus scholasticorum exortæ sunt: antequas veteres, non ita, ut illi, minutias sectantes, ea tantum docebant quæ satis erant ad fidem sacramenti.

4. Similes, imo & graviores sunt apud Græcos controversiæ de materia, forma, ministro, & iteratione hujus sacramenti. Chrysostomus, aliique veteres pro materia vel impositionem solam, vel impositionem, & unctionem assignant: recentiores Græci solam chrismatis unctionem referunt: & Rutheni, antequam ad Romanam Ecclesiam, sedente Clemente VIII. redirent, oleo tantum utebantur. Neogræci præter oleum, & balsamum, triginta quinque genera aromatum permiscent: quæ mixtio antiquis incognita fuit. Arcudius, aliique consecrationem affirmant esse de essentia materiæ, alii negant. Gabriel Philapelphiensis formam in verbis, quæ a pontifice dicuntur super unguentum, statuit: alii in verbis, quæ super unctum proferuntur. Alii simplicem sacerdotem aiunt esse ministrum ordinarium, quam opinionem Arcudius, Photio, & Joanni Nathanaeli tribuit: alii, ut Gabriel Philadelphiensis, volunt esse ministrum dumtaxat extraordinarium. Cabasilas illud discrimen inter baptismum & Confirmationem statuit, quod ista, non ille, iterari possit. Photius contra absolute negat Confirmationem iterari posse. Cabasilam omnes fere Græci, Photium pauci sequuntur. Atqui Græci Confirmationem habent pro vero sacramento.

5. Eadem argumentandi ratione concludi posset, nullum esse apud Latinos baptismi sacramentum. De eo enim non minores sunt controversiæ, quam de Confirmatione. Disputatur de tempore institutionis: quibusdam placet institutum esse, quando Christus a Joanne baptizatus est: aliis, quando Christus Nicodemum allocutus est: aliis, quando elegit apostolos: aliis post resurrectionem, quando Christus dixit apostolis, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. Disputatum etiam est de materia, utrum baptismus per aspersionem valeret, asserente Cypriano, negante Magno: item utrum adhiberi deberet trina immersio, an una sufficeret, ex Gregorio magno *libro* 1. *epist.* 41. De forma quoque multiplex est disputatio. Disputatum est seculo XII. utrum legitima esset sub his verbis, *in nomine Patris & Pilii & Spiritus sancti*; an vero necesse esset uti verbo *baptizo*, vel æquivalenti. Disputatur modo, utrum distincta nominatio trium personarum Trinitatis sub distinctis nominibus sit de essentia formæ. Volunt enim non pauci sufficere, si una explicite, & aliæ duæ exprimantur implicite. Disputatur etiam de baptismo collato his verbis: *Ego te baptizo in nomine*

mine genitoris, *geniti & ab utroque precedentis*, seu *in nomine ingeniti*, *& verbi*, *& doni*. Disputatur de intentione ministri, utrum interior requiratur, an exterior sufficiat. De effectu vero, disputatum est olim, utrum pueri in ipso baptismo non solum characterem, sed & gratiam, & virtutes infusas consequantur; an characterem solum in ipso baptismo. Et cum ad ætatem adultam pervenerint, gratiam sanctificantem, & virtutes infusas obtineant. Videsis D. Thomam *3. parte quæst. 69.* De suscipientibus olim disputatum est, utrum vivi pro mortuis baptizari possint. Hodie vero disputatur, utrum pueri infidelium baptizandi sint invitis parentibus: utrum in adulto, ut valide baptizetur, requiratur voluntas suscipiendi sacramentum, aliis affirmantibus, contendentibus aliis posse baptismum valide suscipi cum actu opposito; aliis opinantibus requiri saltem quod non habeat dissensum, & sufficere si habeat se negative. Disputatur denique, an susceptio baptismi tantæ sit necessitatis, ut infantes in utero materno morientes salutem æternam consequi non possint fide & voto parentum, adhibito quodam signo exteriori, quo votum istud & fides illis applicetur.

6. Eodem argumentandi genere ostendi posset, baptismum apud hæreticos postremi seculi nullum esse sacramentum. Irrident enim ritum benedictionis & consecrationis aquæ, quem tamen ab ecclesia veteri usurpatum fuisse non inficiantur. Inter se vero non conveniunt. 1. circa materiam, quam Lutherus per vinum & lac, Beza vero per quemvis alium liquorem ait suppleri posse. Baptismum enim, aqua deficiente, per vinum & lac administrari posse docuit Lutherus *in Symposiacis colloquiis cap. 17.* & per quemvis alium liquorem, Beza *in epistola 2. ad Thomam Thilium*. 2. Circa formam; Calvinus enim *lib. 4. instit. cap. 15. §. 16.* requirit, ut quis baptizetur *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*. Lutherus ait sufficere, si quis baptismum recipiat in nomine Domini. Brentius ait satis esse, si minister audita catechumeni professione, qua Trinitatem professus est, dicat: *In hanc confessionem intingo te in aquam, ut hoc signaculo certus sis te esse insertum Christo: vade in pace*. Zuinglius nullam certam formam requirit ad baptismi substantiam. 3. Circa ministrum baptismi, quem Calvinus, imminente licet mortis periculo, negat a laicis, mulieribus, & obstetricibus sine professione conferri posse; putat enim neminem privatum habere jus baptizandi, etiam in necessitate, sed solum ministrum publicum & ab ecclesia institutum ad sacramentorum dispensationem & verbi prædicationem. Calvino adhæret Beza; sed adversus utrumque non pauci reclamant, qui parvulos in necessitate domi baptizant. 4. Circa operationem ministri, quam, licet exterius ludricam & mimicam, satis esse docet Lutherus; Calvinus contra & Kemnitius actionem exterius seriam requirunt. 5. Circa necessitatem baptismi, quem ad salutem assequendam necessarium esse negant Calvinus, Zuinglius, & alii; affirmant contra quicunque religionem Anglicanam sequuntur: imo Philippus

Melan-

Melanchton, Petrus Martyr, & Martinus Bucerus necessitatem baptismi tantam esse volunt, ut ab hæreticis peti possit, si aliter haberi non valeat. *6.* Circa baptismi susceptionem, a qua removent Anabaptistæ, ad quem vero admittunt Calvinistæ parvulos. *7.* Circa effectum baptismi, quo Lutherus & Calvinus ajunt peccata remitti, non deleri; Kemnitius e contrario fatetur non solum remitti, sed & tolli ac deleri peccata, & solum restare reliquias quasdam peccati originalis.

7. Eodem modo posset quis alius argumentari, probaturus pariter eucharistiam non esse sacramentum, sive respiciat ad controversias, quæ in scholis hæreticorum agitantur; sive ad eas, quæ nostras occupant.

Multiplex enim est controversia inter novatores istos, ac primum quidem de materia. Beza enim *epist.* 1. *ad Tilium*, & alii putant, deficiente pane & vino, licere in cœnæ administratione iis uti, quibus pro cibo & potu communiter utimur: cæteri adversantur. 2. De forma: Kemnitius enim *in examine cap.* 1. *&* *can.* 1. *de eucharistia*, statuit non prece hominis, sed verbo institutionis sanctificari & consecrari eucharistiam: Scarpius in contrarium reclamat *de sacra cœna*, *controv.* 2. *quæst.* 4. " Nos ergo, inquit, preces & totam institutionem „ cum precibus ad consecrationem pertinere probamus. " 3. de sensu horum verborum, *hoc est corpus meum*, quæ Lutherani de reali præsentia, Calvinistæ vero de figura interpretantur. 4. De ipso sensu figurativo. Lutherus enim in libro *quod verba cœnæ adhuc firmiter stent*, scribit decem ferme suo tempore fuisse Sacramentariorum opiniones. Prodiit etiam libellus anno 1577. in quo ducentæ numerantur hæreticorum vel expositiones, vel depravationes horum paucorum verborum. 5. De reali præsentia corporis Christi in eucharistia. Quæsivit enim Lutherus, utrum in usu sita sit, an aliquid permanens: posteriorem sententiam amplexus est *in epistola ad Valdenses*: ab ea vero recessit anno 1536. *6.* Posito quod in usu sita sit, disputant in scholis suis Lutherani, an duratio ejus coarctetur ad durationem solius cæremoniæ, quæ fit in ecclesia; an extendatur ad tempus, quod subsequitur, & intra eumdem diem includitur, aut protendatur ad biduum vel triduum quo reservatur pro infirmis: aut etiam ad totum tempus, quo mittitur vel defertur ad communicandum, qualecumque illud sit. 7. Disputant de concomitantia, quam docet Lutherus *in assertione articuli* 16. *&* *in respons. ad schedulam inhibitionis episcopi Misnensis*: impugnat autem *in informatione ad quemdam amicum de communione sub utraque specie*: dissimulat vero velut quæstionem inanem *in libro ad Valdenses de eucharistia*, ubi ait quosdam se torquere inanibus quæstionibus, quomodo anima Christi & divinitas sit in eucharistia. Hinc Lutherani tripliciter divisi sunt. Quidam negant concomitantiam, ut Tillemannus Heshusius in libro *de sexcentis erroribus pontificiorum*, *titulo* 17. *errore* 4. & 18. Hormanus Hamelmannus in libro *de communione sub utraque specie*, & Mathias Illyricus *in libro contra Sacramentarios*, *parte* 2. *argumento*

mento 25. & parte 3. in solutione 3. objectionis. Alii vero eam admittunt, ut Joannes Brentius *in confessione Vittembergensi, articulo de eucharistia*, & Kemnitius *in fine disputat. de utraque specie*. Denique alii quæstionem istam dissimulant, ut Melancton *in apologia art.* 10. confessionis Augustanæ. 8. Inter se diffident de communione sub utraque specie. Alteram enim speciem sufficere docuit Lutherus *in responsione ad schedulam inhibitionis episcopi Misnensis*, & initio libri *de captivitate Babylonica*: licet postea in eodem libro pro utraque specie scripserit. 9. De adoratione inter se diffident seu Calvinistæ, seu Lutherani. Calvinus enim *libro* 4. *instit. cap.* 17. catholicos, etsi realem præsentiam agnoscant, redarguit, quod Christum in hoc sacramento adorent. Clebitius e converso *in libro de victoria veritatis, & ruina papatus Saxonici*, 3. *parte, arg. 9.* docet ex Lutheranorum sententia, qui agnoscunt in eucharistia verum Christi corpus, adorationem esse concedendam, & ministri Tigurini *in apologia* edita anno 1545. contra ultimam Lutheri confessionem, aperte fatentur, se cum catholicis fideliter adoraturos sacramentum, si crederent ibi esse verum Domini corpus. Lutherani vero distinguunt de adoratione. Vel enim fit adoratio in usu cœnæ Domini, vel extra eum, ut cum defertur eucharistia honoris gratia per plateas cum facibus & hymnis. Et quidem extra usum omnes fere clamant illam adorationem esse idololatriam. Unde Lutherus *in lib. ad Valdenses* vehementer agit contra processionem, quæ fit in festo corporis Christi: de adoratione autem in usu non eodem modo loquuntur omnes. Alii enim eam damnant, etiamsi credant ibi esse corpus Christi, ut Lutherus *in libro de eucharistia ad Valdenses*, Melanchton *in judicio de cœna Domini*, quod edidit anno 1559. & Mathias Illyricus *in confessione Antuerpiensi*. Alii vero eam admittunt, ut idem Lutherus *in formula missæ*, Bucerus *in actis colloquii Ratisbonensis*, Brentius *in apologia pro confessione Vittembergensi*, Kemnitius *in 2. parte examinis concilii Tridentini, sess.* 13. *can.* 5. ubi ait nullum esse qui dubitet, an Christi corpus in cœna sit adorandum, nisi qui cum Sacramentariis aut neget, aut dubitet in cœna vere Christum esse præsentem.

In nostris quoque scholis plurima sunt dissidia circa sacramentum eucharistiæ. Et de materia quidem quærimus utrum, ex quolibet frumento, an ex solo tritico confici possit panis consecrandus: utrum ad illum panem conficiendum aqua naturalis necessaria sit, vel sufficiat aqua rosacea, lac, aut alius similis liquor, quod volunt Cajetanus & Victoria: item utrum massa triticea, cruda quidem, seu minime cocta, sit materia sufficiens consecrationis: quod vult Major adversus S. Thomam. Quæritur etiam, quo jure aqua vino admisceatur: & utrum transmutetur mediate vel immediate in Christi sanguinem. 3. De forma similiter controvertitur, eane sita sit in precibus ecclesiæ, an in verbis, quibus usus est Christus, & quibus. 4. Circa explicationem transsubstantiationis pariter divisi sunt theologi; aliis post Scotum volen-

lentibus esse actionem adductivam, quæ pro formali termino præsentiam corporis & sanguinis sub speciebus habeat: aliis esse actionem unitivam corporis & sanguinis cum accidentibus panis & vini: aliis esse actionem, quæ virtutem habet producendi corpus & sanguinem, si jam non existerent; quæ tamen ea non producit, quia jam existunt: aliis esse actionem conservativam corporis & sanguinis sub speciebus: aliis denique esse actionem reproductivam. 5. Circa adorationem eucharistiæ quæritur inter catholicos, utrum species conjunctæ sint objectum terminativum adorationis, an corpus duntaxat & sanguis Christi. 6. Circa communionem sub utraque specie controvertitur, utrum plus gratiæ sumenti utramque speciem conferatur ex opere operato, quam percipienti unicam: taceo controversias, quæ circa suscipientes, effectus, & ministrum agitantur. Ex quibus omnibus facile intelligitur argumentum Dallæi petitum ex nostris circa Confirmationem dissidiis æque valere contra baptismum & eucharistiam.

Objicit 5. plures e scholasticis asseruisse Confirmationem non fuisse a Christo institutam.

Respondeo nullum esse, qui non dixerit illam a Christo immediate vel mediate institutam esse, quique negaverit illam esse sacramentum proprie dictum.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Materia sacramenti Confirmationis.

ARTICULUS PRIMUS.

De erroribus circa Materiam.

Waldenses, Wicleffitæ, & Hussitæ, de quibus *supra quæst.* 1. *art.* 1. *sect.* 2. 3. *&* 4. chrismatis benedictionem ejusque usum improbabant. Quid vero Lutherani & Calvinistæ senserint, fusius inquirendum est.

SECTIO PRIMA.

Lutherani.

Kemnitius *in examine concilii Trid.* Lutheranorum mentem explicat propositionibus quæ sequuntur. I. est, materia Confirmationis nullum in scripturis habet fundamentum. II. Pontificii in sua Confirmatio-

matione non adhibent manuum impositionem, quæ tamen a veteribus usurpata, adhuc in usu erat ætate Hieronymi & Augustini. III. Si Pontificii in Confirmatione vel ignem adhiberent, vel manuum impositionem retinerent, quædam esset externa convenientiæ species, licet conjuncta *κακοζηλία* quia destitueretur mandato Dei. IV. Divinitus factum est, quod in Pontificia Confirmatione manuum impositio non est retenta, sed chrismatio substituta est; ut ecclesia, animadversa palpabili differentia inter impositionem manuum & chrismationem in fronte, non tam facile seduci posset allegatione historiæ, quæ in actis apostolorum *cap.* 1. 8. & 19. refertur. V. Ex probatis veterum scriptis de mixtione balsami nihil proferri potest. Nativum balsamum jam defecisse constat. Factitium vero balsamum nativi locum non potest magis implere, quam aqua factitia possit esse materia baptismi. IV. Consecratio chrismatis est incantatio, cujus ne ulla quidem syllaba continetur in scripturis. VII. Halitum Pontificis in chrisma non tantum esse quid ridiculum, sed magicum, superstitiosum, & blasphemum.

SECTIO II.

Calvinistæ.

CAlvinus *lib.* 4. *institut. cap.* 19. §. 6. docet 1. manuum impositionem non esse modo adhibendam cum gratiæ visibiles Spiritus sancti jam desierint. 2. Ait §. 7. manuum impositionem, quæ nunc adhibetur, esse " vacuum & frigidum signum, mimice tantum & sine re „ effictum: " eamque nihil habere simile cum ea, quam apostoli usur„ pabant " præter nescio quam præposteram *κακοζηλίαν* " 3. Ait §. 7. chrismationem neque esse a Christo, neque ab apostolis: sed illos, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abjurare. " „ Hoc, inquit, non a me, sed a Domino audacter pronuntio, qui „ oleum vocant oleum salutis, salutem quæ in Christo est abjurant, „ Christum abnegant, partem in regno Dei non habent. " Quo fit ut §. 8. Confirmationem definierit, " insignem baptismi contumeliam, quæ usum ipsius obscurat, imo abolet: falsam diaboli pollicitationem, quæ nos a veritate Dei abstrahit: aut si mavis, oleum diaboli mendacio pollutum, quod velut offusis tenebris, simplicium mentes fallit. 4. Chrismatis consecrationem appellat §. 10 pinguedinem fœtore anhelitus inquinatam & verborum murmure incantatam. Denique *in antidoto canonis* 2. *sess.* 7. *de Confirmat.* sic habet: " Quæstio est, an ab ho„ minum arbitrio novam & arcanam Spiritus virtutem oleum accipiat, „ simul atque illis placuerit vocari chrisma? Olei enim qui faciat men„ tionem, nemo est ex veteribus, imo nec ex media illa ætate, quæ „ vitiis multis abundabat.

SE-

SECTIO III.

Antonius de Dominis & Dallæus.

ANtonius de Dominis, *lib.* 5. *de republica ecclesiast. cap.* 5. *num.* 16. scribit Confirmationem non habere certam, fixam, & firmam rem sensibilem, quam nostri vocant materiam sacramenti. Sola enim manuum impositio aliquando adhibita est, aliquando chrismatis unctio: eaque modo in vertice capitis, modo in fronte, modo in omnibus membris & toto corpore, modo puro oleo, modo oleo & balsamo, modo odoriferis unguentis absque oleo.

Dallæi vero doctrina potest ad hæc capita revocari. Primum est, manuum impositio non est materia Confirmationis, nec ullius sacramenti esse potest, *ex lib.* 1. *de Confirmat. cap. ultimo*. II. Impositio manuum & unctio fuerunt baptismi cæremoniæ post annum Domini 160. inventæ, & usurpari cœptæ, *ex lib.* 2. *cap.* 3. III. Hæc unctio ex oleo simplici facta est, ad quintum usque seculum, *ex lib.* 2. *cap.* 11. IV. Post quarti seculi initia oleo balsamum addi placuit ex Mosaico typo, quod hujusmodi unguentum significandæ regiæ ac sacerdotali dignitati (in quam per baptismum inaugurentur credentes) aptius quam simplex oleum videretur, *ex lib.* 2. *c.* 11. V. Mixta hæc atque ex duabus speciebus distinctis, oleo & balsamo, concreta materia, magna prius pompa ab episcopo ad hunc usum dedicata, multiplici tum prece, tum signaculo, denique & salutatione inaugurata, peregrinum quidpiam est, atque in religione christiana insitatum, *ex lib.* 1. *c.* 2. VI. Cum Christus eas res adhibuerit in materia sacramentorum, quæ fere ubique sunt obviæ & facile a quibusvis comparari possunt, balsamum, quod rarum est in rerum natura, & ingentis pretii, & exigui in vita communi usus, materia Confirmationis dici non potest, *ibidem*. VII. Cum ante annos 300 Aureolo teste *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. nondum esset constitutum, in quo sita sit materia Confirmationis, alienum censeri debet a ratione sacramenti novæ legis, de cujus materia, adeoque essentia mille & trecentis post Christum annis non constitit, *ex lib.* 1. *cap.* 3.

SECTIO IV.

Armeni.

THeologi vulgo referunt, ex Gregorio VII. Armenos definente seculo undecimo chrisma ex butyro confecisse. Verum Gregorius VII. *lib.* 8. *epist.* 1. *ad Synnad. archiep.* anno 1080. illum dumtaxat consulit, utrum quod ipse audiverat, verum sit, " quod Armenorum ecclesiae-

„ clesia contra morem sanctæ ecclesiæ Synnadensis, non ex balsamo „ sanctum chrisma, sed ex butyro conficiat." Licet enim Joannes pres- „ byter, ejusdem archiepiscopi legatus ad Gregorium VII. coram ipso „ negavisset hæc esse vera, Pontifex tamen certior fieri voluit.

Theorianus *in dialogo*, quem a Manuele Comneno ad Armenorum generalem, seu principem missus, ut eorum errores corrigeret, cum ipso habuit anno 1170. hoc inter alia redarguit, quod Armeni, " Ex „ iis oleis olerum, quæ Græci σησαμον vocant, unguentum sacrum „ conficerent, non ex olivarum arboribus. " Cumque generalis res- „ pondisset, " Causam rei hanc esse, quod in Armeniana regione non „ sunt oliveta propter aeris frigus. Itaque necesse esse, ut oleum il- „ lud, quod in ipsa regione reperitur, ad usum unguenti adhiberetur. „ Sicut vinum quodlibet sanguinis Christi materia est, sive nigrum, „ sive rubrum, sive album fuerit. " Respondit Theorianus, " Exem- „ plum hoc ad ipsam rem nihil pertinere: non enim, inquit, de co- „ loribus nobis est quæstio, sed de materia, seu subjecto. Nosti enim „ ex diversis arboribus vinum fieri. Nam ex pomis & cerasis, & aliis „ fructibus & herbis quoque conficitur; sed ad hoc sacrificium non „ adhibetur nisi dumtaxat ex vite factum: sic & de oleo, fit ex „ lauro, junco odorato & aliis: sed sanctis Patribus oleum olivæ cæ- „ teris est prælatum.

ARTICULUS II.

Quid docet fides catholica.

MAteria Confirmationis consistit in manuum impositione, vel in unctione chrismatis, vel in utroque simul. De manuum impositione nihil definit concilium Tridentinum; de chrismate autem sic habet *sess.* 7. *can.* 2. *de Confirm.* " Si quis dixerit injuriosos esse Spiri- „ tui sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam „ tribuunt, anathema sit.

Quæ quidem definitio probata manet ex auctoribus tota *quæstione* 1. citatis. Chrisma enim, quo baptizatus inungitur, a Dionysio Areopagita vocatur *divinitus sacratum oleum*, & *consummans unctio*, *quæ divini Spiritus illapsum elargitur*. A Theophilo Antiocheno *oleum Dei* & *oleum divinum*. A Tertulliano, *unctio*, *qua caro ungitur*, *ut anima consecretur*: *benedicta unctio*, *qua egressi de lavacro perungimur*. Unctio, quæ *in nobis carnaliter currit*, *sed spiritaliter proficit*: *oleum Creatoris*, *quo Christus suos ungit*; sicut & baptismus dicitur *aqua Creatoris*, qua *Christus suos abluit*. A Cornelio *signaculum sine quo Spiritus accipi non potest*. *Signaculum chrismatis sine quo nec Spiritum sanctum poterit quis unquam promereri*. A Cypriano, *unctio spiritalis*. Unctio qua neophytus *est unctus Dei*, & *habet in se gratiam Christi*. *Oleum*, quod sicut & eucharistia *in altari sanctifica*-

tur. A concilio Laodiceno, *sanctum chrisma*, *chrisma supercœleste*, *&* *chrisma ecclesiæ*, quo *regni Christi participes efficimur*. Ab Optato, *sacrosanctum chrisma*, cujus venerati sunt angeli sanctitatem, eamque Deus miraculo testatus est *: liquor, qui ex nomine Christi conditur : quod chrisma, postquam* ex nomine Christi *conditum est*, *nominatur*. Oleum, *quod conficitur in nomine Christi.* Oleum, quod *suavitatem ex nomine Christi accipit*. Oleum, quod suavitate nominis Christi, *aurem conscientiæ mollit*, *exclusa duritie peccatorum*, *animum innovat lenem*, *sedem Spiritui sancto parat* &c. Oleum, cujus prophanatio *est peccatum*, *quod non habet indulgentiam :* quia peccatum est *in spiritum sanctum*, quod *non remittetur*, *nec hic*, *nec in futuro seculo*. A concilio II. œcumenico, *sanctum chrisma*, & *signaculum doni Spiritus sancti*. A Paciano, *sancti Spiritus unguentum*. Chrisma, cujus conficiendi *potestas* a Christo *descendit : chrismatis sacramentum*, *quo Spiritus sanctus superfunditur*. A Cyrillo Hierosolymitano, *sanctum unguentum*, *quod non amplius est unguentum nudum*, *posteaquam consecratum est*, *sed chrisma Christi*, *quod adventu Spiritus sancti per ipsius divinitatem energiam habet*. A Basilio magno, *oleum unctionis*, cujus *consecratio* emanat *a tacita secretaque traditione*. Ab Ambrosio, *unctio per quam Christus dat Spiritum sanctum*, & qua *Deus ipse nos ungit in vitam æternam*. Ab Innocentio I. *chrisma ab episcopo consecratum*, quo soli episcopi frontem signant, *cum tradunt Spiritum paracletum*. Ab Augustino, *signum Christi*, *sacramentum Dei*, *oleum Christi*, *oleum Dei*, *oleum salutaris*, non autem *oleum hominis* seu *peccatoris*. *Oleum* denique, quod *Spiritus sancti est sacramentum*, & quo significatur *ignis*, sub cujus figura Spiritus sanctus die Pentecostes descendit. A Paulino Nolano, *materia signaculi spiritalis*. A Cyrillo Alexandrino, *oleum*, cujus *usus iis*, *qui per sacrum baptisma in Christo jam justificati sunt*, *confert ad consummationem*. A Leone magno, *chrisma salutis*, *&* *signaculum vitæ æternæ*. A Theodoreto, *spiritualis unguenti chrisma*, quod est *velut sigillum regium* : & *unguentum*, *quo tanquam in typo* neophyti *recipiunt gratiam invisibilem sanctissimi Spiritus*. Ab Avito Viennensi, *sacra unctio*, & *salutaris galea*, quam neophytus induit, ut paratus sit ad pugnam. A Primasio, *unctio*, *qua ungit nos Deus Spiritu sancto*, & *per quam plenissime creditur accipi donum Spiritus sancti*. A Gregorio Turonensi, *sacrum chrisma*. A Gregorio magno, *chrisma*, *quo dona sancti Spiritus exprimuntur*. Ab Isidoro Hispalensi, *cœleste mysticum unguentum*, *quo omnis ecclesia consecratur :* & *chrisma*, *quo homo post lavacrum sanctificatur*. *Nam sicut in baptismo peccatorum remissio datur : ita per unctionem sanctificatio Spiritus adhibetur*. A Maximo martyre, *unguentum*, *quod* neophytos *maxime divinos efficit : divinum unguentum quod omnia perficit*, & *eximium unguentum*, quo Spiritus sanctus significatur, sicut baptismate Christi mors exhibetur. A Beda, *altissimum sancti Spiritus chrisma : chrisma*, quo *frontem* soli Pontifices *signant*, *cum tradunt Spiritum paracletum baptizatis : unctio visibilis*, *quæ sacramentum est unctionis invisibilis seu ipsius Spiritus sancti* : & *unctio sacri chrismatis*,

per

per quam *gratia Spiritus sancti signamur*. A Theodulpho Aurelianensi, *chrismatis unctio, per quam* baptizatis *septiformis gratiæ Spiritus conceditur*. Ab auctore operum cardinalium, quæ extant inter opera Cypriani, *unctio divinitus instituta*, & *unguentum, quod ad sanctificationem paratur*. Ab Aponio, *sacri chrismatis oleum; per quod Spiritus sanctus infunditur*. A Luca, *invisibilis Spiritus sancti unguentum, per quod* episcopi *infundunt credentibus spiritalia opera pietatis*. A Paschasio Ratberto *unum e sacramentis Christi*. A Rabano, *sanctum chrisma. Chrisma, per quod Spiritus sanctus sua virtutis admixtione sanctificat credentes. Chrismatis unctio, per quam ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & veritatis, venire in hominem declaratur. Sacrum chrisma, per quod gratia Spiritus sancti tribuitur*, & per quod *homo post lavacrum sanctificatur. Nam sicut in baptismo peccatorum remissio datur ad veniam; ita per unctionem sanctificatio Spiritus adhibetur ad gloriam*. Ab Amalario, *unctio per quam traditur Spiritus sanctus paracletus baptizatis*. A Ratramno, *chrisma sanctum, unctio frontis ex chrismate, per quam Spiritus sancti gratia ab episcopo donatur*. A Joanne VIII. *salus & perfectio vera totius christianitatis*. A Petro Damiani, *sacri chrismatis unctio*, per quam *Spiritus sanctus datur ad pugnam*, & *virtutibus præmunimur*. Ab Yvone Carnutensi, *unctio Pontificalis*, per quam fideles Spiritum sanctum accipiunt. A Goffrido Vindocinensi, unctio qua uncti sunt apostoli, *qui antequam hac unctione ungerentur, & Spiritu sancto confirmarentur*, nondum perfecti erant, *adhuc timebant* &c. A Simeone Thessalonicensi, *unguenti effusio per quam* Christus *gratiam nobis impertitur, & vivificam Spiritus gratiam elargitur*. A Bernardo, *sacra unctio, qua puerum mente captum* Malchus episcopus *inter confirmandum sanavit*. A Ruperto, *unctio chrismatis, qua omnis ecclesia* (id est quilibet fidelis) *consecratur: chrisma, quod Spiritus sancti signum est, cujus & virtutem continet: chrisma, per quod Spiritui sancto complacuit nobis dare gratiam. Si quidem Spiritus sanctus, qui propter nos idcirco agit visibilia, quo per hæc facilius capere queamus invisibilia, per hoc simile suam nobis suavem & odoriferam infundit gratiam*. A Stephano Eduensi, *olei unctio, qua figuratur operatio divinæ misericordiæ*. Ab Algero, *sacramentum, quod solius Dei creditur esse*. Ab Honorio Augustodunensi, *chrisma per quod fideles a Christo christiani, id est uncti denominantur, & cohæredes regni ejus assignantur: quo tanquam templa Deo dedicantur: per quod ad regnum Dei confirmantur: per quod regno Christi donantur: per quod Spiritus sanctus designatur*: quod manuum impositioni apostolorum, *eis tamen tradentibus*, successit.

Kemnitius igitur impie dixit, consecrationem chrismatis esse incantationem. Calvinus etiam temere ac impie asseruit 1. chrisma esse *insignem baptismi contumeliam, falsam diaboli pollicitationem, oleum diaboli mendacio pollutum*: 2. chrisma consecratum esse *pinguedinem fœtore anhelitus inquinatam, & verborum murmure incantatam*: 3. illos, *qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est abjurare, Christum ab-*

negare, *partem in regno Dei non habere* : 4. *olei qui faciat mentionem*, *neminem esse ex veteribus*, *imo nec ex media illa ætate*, *quæ vitiis multis abundabat*.

Utrum vero sit de fide, chrisma esse materiam Confirmationis, affirmant multi theologi. " Extra controversiam est, inquit Gregorius „ de Valentia *in* 4. *parte* 3. *disp.* 5. *qu.* 1. *punct.* 2. de substantia mate- „ riæ Confirmationis esse unctionem aliquam, sic plane, ut erronea „ jam reputetur opinio, quam Aureolus apud Marsilium indicat fuisse „ quorumdam canonistarum, quibus videbatur sacramentum hoc etiam „ sine ulla unctione ministrari : quod esse plane erroneum & hæreti- „ cum recte ostendit Sotus, qui etiam dubitat, an ulli omnino extent „ jam canonistæ, qui id senserint. " Suares etiam *in* 3. *partem*, *quæst.* „ 72. *art.* 4. *disp.* 33. *sect.* 1. " Dicendum est, inquit, chrisma esse ma- „ teriam simpliciter necessariam ad essentiam & substantiam hujus sa- „ cramenti conficiendam. Hæc assertio nunc est de fide. " Bellarminus *lib. de Confirm. cap.* 8. *prop.* 1. " Chrisma, sive unctio, materia est sa- „ cramenti Confirmationis. Hæc certissima est catholicis ex concilio „ Florentino in instructione Armenorum & concilio Tridentino *sess.* „ 7. *can.* 2. *de Confirmatione*. Probatur ex communi consensu Pontificum, conciliorum, & Patrum Græcorum & Latinorum. " Et *cap.* 9. „ *resp. ad* 2. *object. Kemnitii*, " Institutionem chrismatis dicimus ha- „ beri ex traditione non scripta, & tamen certissima; & cui fides ha- „ benda est, ut ipsi verbo scripto, ut *ibidem* scribit Basilius, libro vi- „ delicet *de Spiritu sancto*, *cap.* 27. " Vincentius Fillucius collegii Romani professor *tractatu* 3. *cap.* 1. *nu.* 9. " Quod chrisma sit materia sim- „ pliciter necessaria, si sumatur pro quacumque unctione, est de fide. " Ægidius Conink, *quæst.* 72. *de Confirmat. articul.* 3. *dub.* 1. *conc.* 1. " „ Materia remota essentialis hujus sacramenti est chrisma. Ita ex- „ presse Florentinum in decreto de Armenis; quare videtur de fi- „ de, nec eam jam ullus catholicus negat. " Adamus Tannerus *to-* „ *mo* 4. *disput.* 4. *quæst.* 4. *dub.* 1. ait hoc " esse extra controversiam & „ de fide.

His accedit Franciscus Sylvius *in* 3. *partem*, *qu.* 72. *art.* 2. " Materiam „ Confirmationis esse chrisma, doctrina est fidei definitæ in concilio „ Florentino & Tridentino. " Idem ajunt communiter Thomistæ & Scotistæ. Idem Petrus Aurelius *in anæretico adversus primum Sirmundi antirrheticum*, & *in orthodoxo adversus secundum ejusdem Sirmondi antirrheticum*. Quod utrumque opus a clero Gallicano approbatum, & ejus auctoritate ac sumptibus editum est, una cum cæteris ejusdem Aurelii operibus anno 1646.

Sed reclamant canonistæ, & nonnulli theologi, qui materiam essentialem Confirmationis in sola manuum impositione constituunt.

Auctores prioris sententiæ objiciunt 1. concilium Florentinum *in decreto Armenorum*, ubi sic habetur. " Secundum sacramentum est Confir-

ma-

„ matio, cujus materia est chrisma ex oleo, & balsamo per episcopum „ benedictis. " Verum ex auctoribus posterioris opinionis respondent aliqui, ut Sirmondus, hoc decretum post absolutam synodum Florentinam, factum fuisse. Alii respondent, quod respondent Martinus Becanus de materia ordinis, 3. *parte*, *tract.* 2. *cap.* 26. *qu.* 4. scilicet Eugenium in suo decreto loqui dumtaxat de materia accidentali, & ab ecclesia instituta, non autem substantiali. Alii respondent in eodem Eugenii decreto asseri, actus pœnitentis esse materiam pœnitentiæ, & sub iis comprehendi satisfactionem, quæ tamen non est de essentia sacramenti. Quidquid igitur in hoc decreto assignatur pro materia sacramenti, non est materia essentialis. Alii ajunt Eugenium de materia Confirmationis eodem modo locutum esse, quo inferius de materia ordinis, quam declaravit esse porrectionem instrumentorum. Hæc vero non est materia ordinationi essentialis secundum cardinalem Hosium, Joannem Morinum, aliosque plures theologos, qui post Eugenii tempora floruerunt. Alii denique respondent in ipsismet verbis objectis asseri materiam Confirmationis esse chrisma confectum ex oleo & balsamo per episcopum benedicto: quamvis post illud decretum theologi quidam, ut Melchior Canus, docuerint unctionem Confirmationi essentialem posse fieri vel solo oleo olivarum, vel solo balsamo: alii vero ut Cajetanus, solum oleum esse materiam essentialem, mixtionem autem balsami solum esse materiam necessitate præcepti: alii, ut Estius, benedictionem esse dumtaxat necessariam necessitate præcepti existimaverint.

Objiciunt 2. hæc verba synodi Tridentinæ *sess.* 7. *can.* 2. *de Confirmatione*: " Si quis dixerit injuriosos esse Spiritui sancto, qui sacro „ Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit." Chrisma igitur virtutem aliquam habet. Sed nullam haberet, nisi materia essentialis esset.

Verum nihil in hoc canone definitur circa materiam Confirmationi essentialem, aut circa quæstiones apud theologos controversas. Sola ibi definitur controversia, qua Lutherani, Calvinistæ, aliique id genus hæretici diffidebant ab omnibus catholicis, scilicet, utrum injuriosi sunt Spiritui sancto, qui virtutem aliquam chrismati tribuunt; non autem, utrum chrisma re ipsa virtutem aliquam habeat. Quamvis enim orthodoxi postremo seculo inter se disputarent, utrum materia Confirmationis in chrismate sita sit necne, in eo tamen omnes conveniebant eos, qui materiam Confirmationis in chrismate reponunt, eique virtutem aliquam tribuunt, non esse injuriosos Spiritui sancto. Quod autem apud theologos certum erat, definivit synodus; quod vero incertum erat, indefinitum reliquit.

ARTICULUS III.

De controversiis orthodoxorum circa materiam Confirmationis.

VAriæ sunt theologorum & canonistarum opiniones, quæ omnes ad tres præcipuas revocari possunt, quarum una materiam huic sacramento essentialem constituit in sola manuum impositione, ita Burchardus, aliique veteres canonistæ : e theologis vero antiquis Petrus Aureolus, cardinalis & archiepiscopus Aquensis, qui initio seculi XIV. floruit, *lib. 4. sent. dist. 7. quæst. 1.* & ex recentioribus Isaac Habertus, Vabrensis episcopus, *in notis ad euchologium Græcorum*; Jacobus Sirmondus *in utroque antirrethico*, Matthæus Galenus, *catech. 11. pag. 376.* Nicolaus Rigaltius, *in notis ad epistolam 59. Cypriani*, D. de Saintebeuve, *in tractatu de Confirm.* jam sæpius laudato & alii ; eamque opinionem veram esse Petavius supponit *lib. 2. de eccles. hierarch. cap. 6. num. 12.* Secunda statuit in sola unctione chrismatis : ita S. Thomas, Durandus, Sotus, Petrus de Alliaco & communiter theologi ; quibus favet Honorius Augustodunensis. Tertia in utraque simul ; ita Guillelmus Arvernus episcopus Parisiensis, Thomas Waldensis, Bellarminus, Maldonatus, Yzambertus, Petrus Aurelius, Joannes Cabassutius, & Petrus de Marca.

SECTIO I.

Explicatur prima opinio.

QUI primam opinionem sequuntur, non excludunt unctionem, sed eam admittunt, tanquam a Christo, vel ab apostolis, vel ab ecclesia institutam ad majorem significationem effectus sacramentalis. Hanc vero sententiam pluribus modis tuentur; nonnulli enim, ut Sirmundus, per impositionem manuum, eam intelligunt, quæ ab unctione chrismatis sejungitur : alii eam, quæ unctioni frontis necessario conjugitur, & in ea continetur ; qui enim frontem ungit, capiti manuum statim imponit : alii alterutram. Diffident etiam circa unctionem; aliqui enim ajunt eam esse conditionem, sine qua non, quo fere modo theologi vulgo docent solemnitatem esse conditionem, sine qua matrimonium irritum esset : alii partem accidentalem : alii partem integrantem, quæ sit de substantia, non autem de essentia sacramenti, minime tamen necessariam. " Aliquid enim, inquit Aureolus, " potest esse dupliciter de substantia alterius, uno modo de necessitate " intrinsece, quo corrupto, aliud necesse est corrumpi : alio modo " quoad bene esse, quo corrupto non necesse est totum corrumpi, li-

" cet

„ cet removeat imperfectum : primo modo, cor est de substantia ho-
„ minis, secundo modo manus. " Denique diffident circa institutionem hujus unctionis; alii enim institutam volunt a Christo, alii ab apostolis, alii ab ecclesia.

Quidam recentiores theologi in scriptis suis ajunt, unctionem frontis ab ecclesia quidem institutam, eam tamen modo conditionem esse necessariam ad valorem sacramenti.

Aureolus ait, " Chrisma esse de substantia hujus sacramenti tantum
„ secundo modo, sicut manus est de substantia hominis. Nam sicut ho-
„ mo carens manu est quidem homo, tamen non integer; sic in Con-
„ firmatione, si non adhibeatur chrisma, est quidem sacramentum, non
„ tamen integrum; ideo ad integritatem sacramenti oportet, quod sup-
„ pleatur chrisma. Quod bene videtur Innocentius sentire in illa de-
„ cretali, *veniet*, ubi ponitur casus de episcopo, super cujus caput non
„ erat positum chrisma, & dicit ibi Innocentius papa, quod erat re-
„ ungendus. " Paucis vero interjectis subjicit, " Magis esse verisimi-
„ le, quod fuerit institutum a Christo, vel apostolis, quam a poste-
„ rioribus conciliis, sicut expresse haberi potest a Dionysio *cap.* 4. *de*
„ *ecclesf. hierarch.* ubi dicit : duces nostri hoc docuerunt nos, & tradi-
„ derunt verbis.

Sirmondus contra vult unctionem frontis esse partem duntaxat accidentalem, nec a Christo, nec ab apostolis, sed ab ecclesia postmodum institutam, eamque, ut Confirmationis sacramentum valeat, minime necessariam esse. Hinc ille docet 1. sine chrismatione illa administratum pluribus olim seculis vulgo a sanctis Patribus Confirmationis sacramentum sola manuum impositione, *ex antirrhetico* 2. *pag.* 19. 26. *&* 46. 2. Frontis unctionem, quae in Confirmatione fit, ad baptismi caeremonias olim pertinuisse, *ibid. pag.* 26. *&* 76. 3. Eam chrismationem sacramento Confirmationis ab ecclesia annexam fuisse ornatus solemniorisque pompae gratia, *ibid. pag.* 63. 4. In ea chrismatione situm non esse sacramentum Confirmationis, sed in sola manuum impositione, *ibid. pag.* 42. 45. *&* 46. & *in antirrhetico* 1. *pag.* 69. *&* 70. 5. Ea chrismatione non tribui Spiritum sanctum, sed sola manuum impositione, *ibid. pag.* 23. 55. 56. *&* 58. 6. Confirmationis sacramentum sine chrismate consistere posse, more antiquo, *ibid. pag.* 72. 7. In Confirmatione Spiritum-sanctum manuum impositione etiam nunc dari, more antiquo, id est, sola manuum impositione, non chrismate; quemadmodum olim factum censet, *ibid. pag.* 71. *&* 75. 8. Graecos, quia una manus impositione carebant, tametsi chrismationem haberent, Confirmationis sacramentum non habuisse. Quod ille Guidonis Carmelitae nomine asserit, *ibid. pag.* 51. 9. Pervicacem tergiversationem, cavillationemque esse, quod omnes theologi docent, sanctos Patres, dum manus impositionem nominant, non excludere chrismatis unctionem : sicut dum chrisma memorant, non excludere manus impositionem, *ibid.*

 pag. 46.

pag. 46. *&* 49. 10. Nihil fingi posse absurdius, ridiculum denique somnium esse dicere, ungendo manum imponi & manus impositionem in unctione ipsa inesse, *ibid. pag.* 58. *&* 39. 11. Quodvis sacramentum deberi totum divinæ auctoritati, eosque ariolari, qui partem ejus aliquam ab ecclesia institutam dicunt. Unde liquet, chrisma, quod ipse ab ecclesia institutum censet, vere ab eo non haberi Confirmationis partem, *ibid. pag.* 74. 12. Formam, qua ecclesia utitur in hoc sacramento, *signo te signo*, &c. non videri antiquissimam *ibid. pag.* 64. 13. Formam illam, si propius inspiciatur, nihil habere, quod Spiritus sancti donationem significet, *ibid. pag.* 65. 14. Forma illa Spiritum sanctum conferri non posse, quod enunciationis absolutæ, non orationis speciem præferat; Cyprianus autem & Augustinus testentur, Spiritum sanctum per episcopi orationem, & manus impositionem dari, *ibidem, pag.* 65.

Cæterum argumenta, quibus hæc prima opinio inniti potest, hæc sunt.

1. Quia nihil nos cogit admittere chrismatis unctionem esse materiam Confirmationis essentialem. Non scriptura sacra, quæ ne illius quidem meminit. Non traditio, quia hæc solummodo nos docet unctionem semper usurpatam fuisse, ex quo neophyti ab ecclesia chrismari cœperunt: sed illa minime docet, quo tempore inungi cœperint. Deinde potest hæc unctio admitti tanquam necessaria necessitate præcepti divini vel ecclesiastici, & non admitti tanquam necessaria necessitate sacramenti. Non cogit etiam Eugenii IV. decretum pro instructione Armenorum, sive quia non distinguit inter materiam essentialem & integrantem, substantialem & accidentalem. Hæc enim sunt Eugenii verba: " Cujus materia est chrisma confectum ex oleo & balsamo per „ episcopum benedictum. " Quibus verbis inferri nequit materia essentialis Confirmationis, nisi pari jure statuatur, quod admixtio balsami, & benedictio chrismatis ad ejus essentiam requirantur. Et tamen plerique theologi propugnant hæc duo non esse de necessitate sacramenti, sive quia Eugenius de materia Confirmationis ibi pronuntiavit eodem modo, quo inferius de materia ordinis, quam declaravit esse porrectionem instrumentorum. Hæc vero materia non est essentialis secundum Martinum Becanum, 3. *par. quæst.* 4. *cap.* 26. *de sacramento ordinis*, & plures theologos, qui post Eugenii tempora floruerunt. Non etiam cogit synodus Tridentina, quæ *sess.* 7. *can.* 2. anathema dicit asserentibus, " injuriosos esse Spiritui sancto, qui sacro Confirmationis chris„ mati virtutem aliquam tribuunt. " Verum enim hujusce canonis sensum exposuimus *supra*, *art.* 2. *pag.* 245. & 246. Non cogit denique multitudo theologorum, qui unctionem esse materiam essentialem & adæquatam existimaverunt. Nec enim eorum opinio majoris est momenti, quam fundamenta quibus innititur. Hæc autem vel certa, vel falsa sunt; cujusmodi sunt epistolæ Fabiani, & Melchiadis: vel falsum sup-

ſupponunt, ut cum adverſarii ſupponentes quidquid in Eugenii decreto continetur, pertinere ad fidem, inde concludunt eſſe de fide, chriſmatis unctionem eſse materiam Confirmationis: vel nihil ſaciunt ad inſtitutam quæſtionem, ut auctoritas concilii Tridentini, quod ne controverſiam quidem attingit. Teſtimonium vero libri *de eccleſiaſtica hierarchia*, non eſt ejus auctoritatis, ut aliquid de fide poſſit efficere. Verbo dicam, ut aliquid ſit de fide, debet eſse clare, & aperte expreſſum in ſcriptura, aut in traditione, atque ab eccleſia definitum. Sed nihil tale dici poteſt de chriſmatis unctione. Denique ſi Cajetano & Dominico Soto licuit contra communem theologorum ſententiam ſui temporis docere, balſamum non eſſe neceſſarium neceſſitate ſacramenti, quia, ut ait Soto *in* 4. *diſt*. 7. *art*. 2. " Contrarium non eſt hacte„ nus ab eccleſia tanquam catholicum definitum: " Licebit pari ratione contra communem eorumdem theologorum opinionem docere chriſma non eſse neceſſarium neceſſitate ſacramenti.

2. Quia ex concilio Moguntino, anno 1569. *cap*. 17. " Hoc ſacra„ mentum ab initio ſola manus impoſitione exhibitum, mox ſub ipſis „ temporibus apoſtolorum, ex eorumdem traditione, adhibita chriſma„ tis unctione cœpit conferri. " Si ſola manuum impoſitione ab initio collatum fuit; quod igitur huic manuum impoſitioni additum fuit, ad materiam accidentalem pertineat neceſſe eſt.

3. Quia eſſentiali materiæ ſua forma correſpondere debet. Atqui obtinuit per multum temporis in eccleſia Romana ut fideles in Confirmatione ungerentur, quin forma quædam unctioni congruens adhiberetur. Nulla enim refertur in ſacramentario Gregoriano. In ordine autem Romano forma quidem præſcribitur, ſed quæ unctioni minime conſentiat, *In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*: ſicut ex Amalario planum eſt, & ex libro *de divinis officiis*, qui Alcuini nomine circumfertur.

4. Quia materia ſacramenti Confirmationis, quæ eſſentialis eſt, ejuſdem eſt ſpeciei in utraque eccleſia. Sed unctio, quam Orientales adhibent, ſpecie differt ab unctione Occidentalium. Græci enim ſuum chriſma componunt ex triginta quidem ſpeciebus aromatum, ſeu fragrantium herbarum, cum oleo, & non modica vini quantitate, iiſque omnibus ſimul concoctis. Occidentales vero ſuum chriſma conficiunt ex oleo tantum & balſamo, iiſque minime coctis.

5. Qui materiam eſſentialem & adæquatam Confirmationis in ſola chriſmatione conſtituunt, vix probabunt Calviniſtis & Lutheranis, Confirmationem eſſe ſacramentum novæ legis: quod tamen ex apoſtolorum actis inviciſſime probant, quicumque manuum impoſitionem Confirmationi eſſentialem eſſe docent. " Laborant, inquit Sirmundus, in „ explicanda Confirmationis origine theologi, ſi chriſma ſecernas, & „ hanc in manuum impoſitione colloces; quam a Chriſto didicerint a„ poſtoli, nulla erit dubitatio, nec opus erit ſacramenti, quod totum „ divi-

„ divinæ auctoritati debetur, partem aliquam ab ecclesia institutam
„ augurari.

SECTIO II.

Explicatur secunda opinio.

QUi vero secundam opinionem amplectuntur, quinque, ut eam propugnent, vias ineunt, quarum tres priores supponunt, materiam hujus sacramenti in sola chrismatis unctione semper constitutam fuisse: duæ vero posteriores eam constitisse, primum quidem in manuum impositione, deinde vero in chrismatis unctione.

Quidam enim cum sancto Thoma 3. *par. quæst.* 72. *artic.* 2. *ad* 1. dicunt " Christum ex potestate excellentiæ, quam habet in sacramen-
„ tis, contulisse apostolis rem hujus sacramenti, id est, plenitudi-
„ nem Spiritus sancti sine sacramento. " Quod etiam præstiterunt Apostoli, quando " ad impositionem manus eorum, &. etiam ad eo-
„ rum prædicationem, descendebat plenitudo Spiritus sancti super fi-
„ deles sub visibilibus signis.... Et ideo non erat necessaria sensibi-
„ lis materia sacramentalis, ubi sensibilia signa miraculose exhibeban-
„ tur divinitus. Utebantur tamen apostoli communiter chrismate in
„ exhibitione sacramenti, quando hujusmodi visibilia signa non exhi-
„ bebantur: dicit enim Dionysius *initio capitis* 4. *ecclesiasticæ hierar-*
„ *chiæ:* Est quædam perfectiva operatio, quam duces nostri (id est
„ apostoli) chrismatis hostiam nominant. " Et *art.* 4. *ad* 1. " Per
„ ministerium apostolorum quandoque dabatur effectus hujus sacramen-
„ ti, scilicet plenitudo Spiritus sancti, quibusdam visibilibus signis
„ miraculose a Deo effectis, qui potest effectum sacramenti sine sa-
„ cramento conferre. Et tunc non erat necessaria nec materia nec
„ forma hujus sacramenti. Quandoque autem tanquam ministri sacra-
„ mentorum, hoc sacramentum præbebant: & tunc sicut materia,
„ ita & forma ex mandato Christi utebantur. Multa enim servabant
„ apostoli in sacramentorum collatione, quæ in scripturis communi-
„ ter propositis non sunt tradita. Unde Dionysius dicit in fine eccle-
„ siasticæ hierarchiæ, *cap.* 7. *parte* 3. §. 10. consummativas invoca-
„ tiones, id est, verba quibus perficiuntur sacramenta, non est ju-
„ stum scripturas interpretantibus, mysticum earum sensum, aut in ip-
„ sis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere; sed
„ nostra sacra traditio sine pompa, id est occulte, eas edocet, unde &
„ apostolus dicit loquens de celebratione eucharistiæ, 1. ad Cor. 11. *cæte-*
„ *ra, cum venero, disponam.*

Alii, ut Alexander Alensis & sanctus Bonaventura, dicunt Christum neque contulisse, neque instituisse immediate hoc sacramentum quantum ad materiam & formam. Apostolos die pentecostes a Spiritu san-

sanĉto immediate confirmatos fuisse sine ministerio & sacramento. Eos vero post Christi ascensionem confirmando, neque materia neque forma usos esse, sed rem hujus sacramenti fidelibus contulisse sine elemento, seu materia; qua minime opus erat: " Quia, ut ait sanĉtus Bona-
" ventura *in 4. dist. 7. art. 1. qu. 2. in c.* In donatione Spiritus san-
" ĉti signa visibilia apparebant; & ideo non erat opus elemento. Sed
" postea successoribus institutis, dandus erat Spiritus vi verborum, &
" invisibiliter; ideo oportuit institui sensibile elementum. " Ubi ve-
" ro, quando, & a quibus chrisma pro materia institutum sit, ab invicem dissident. Sanĉtus Bonaventura *ibidem* ait illud " institutum
" fuisse, Spiritu sanĉto diĉtante, ab ipsis ecclesiæ reĉtoribus: " quibus verbis primos Apostolorum successores intelligit; Alensis institutum credidit in Concilio Meldensi; Joannes de Bacone in Concilio Aurelianensi.

Alii docent apostolos utraque simul, & manuum impositione & unĉtione chrismatis semper usos esse, ita tamen, ut manuum impositio, mera cæremonia fuerit, & unĉtio sola formæ rationem habuerit: ita Gregorius a Valentia, *tom. 4. in D. Thom. disp. 5. quæst. 1. punĉt. 1.* ubi ait; " Apostolos per illam manuum impositionem Spiritum san-
" ĉtum nunquam dedisse, nisi adhibita simul substantiali materia hujus
" sacramenti, nempe unĉtione chrismatis. Mox apostolos impositionem
" manuum adhibuisse, tanquam cæremoniam; sacramentum autem quoad
" substantiam administrasse in eadem materia & forma, quæ est perpetuo
" deinde usurpata in ecclesia.

Alii vero aiunt, apostolos vario modo ministrasse hoc sacramentum; ac primis quidem temporibus, quia visibiliter descendebat Spiritus sanĉtus, non usos fuisse eos ulla unĉtione, sed simplici manus impositione; siquidem effeĉtum internum satis testabatur externus ille ignis, qui divinitus apparebat: at postea, cum formæ illæ visibiles cessassent, tum adhibere eos cœpisse unĉtionem, ut per eam significarent, id quod antea visibili specie divinitus apparente significabatur, Si objicias non potuisse apostolos instituere materiam sacramenti: Respondent eos non instituisse, sed a Christo id mandatum accepisse, ut modo uterentur manus impositione, modo chrismate, prout opportunum esse judicarent. Hanc opinionem probabilem existimat Bellarminus *lib. de Confirm. cap. 9. respons. ad 1. Kemnitii argumentum*, eamque ante Bellarminum docuerat Ruardus Tapper, decanus facultatis Lovaniensis *art.* 12. " Apostoli, inquit, primum vel suo Spiritu apostoli-
" co, vel Christi suggestione, utebantur manuum impositione tan-
" quam hujus sacramenti materia. " Et postea, " Quando linguæ
" vel cætera miracula cessarunt, oportebat ob confusam, incertam,
" & indistinĉtam manus impositionis significationem, proprium & de-
" terminatum signum institui atque assumi: ad varios namque effeĉtus
" apostoli manum imponebant.

Alii

Alii denique volunt Confirmationis sacramentum a Christo in genere dumtaxat institutum esse, hoc est, ut sub signo aliquo sensibili vage & indeterminate gratia corroborans baptizatis conferatur: determinationem autem materiæ, & formæ, hoc est, certi ac determinati signi sensibilis, sub quo Spiritus sanctus daretur, Christum apostolis suæ ecclesiæ præpositis reliquisse; qui quidem apostoli primum utebantur manus impositione tanquam hujus sacramenti materia. Deinde vero, vel ipsi vel eorum successores, reprobata priore hac materia, aliam in unctione positam determinaverunt, qua effectus Confirmationis expressius significaretur. Peculiare id non esse Confirmationi, sed illi commune, seu cum ordinibus presbyteratus, & diaconatus, qui olim conferebantur sola manuum impositione, seu cum matrimonii sacramento, cujus instituta a Christo materia, est mutuus utriusque partis consensus, abstrahendo a clandestino & publico: & tamen ecclesia declaravit hæc matrimonia irrita, quorum consensus coram parocho, & duobus aut tribus testibus præbitus non esset. Juvat Estium audire super hoc argumentum ratiocinantem *lib.* 4. *dist.* 7. §.7. " Dato, inquit, quæ communior sententia est, apostolos initio prædicationis non usos fuisse chrismate in administratione hujus sacramenti, probabile quoque videtur, quod eodem tempore manus impositio locum materiæ tenuerit, sicut & oratio locum formæ, ita videlicet, ut utraque tunc necessario adhiberetur ad tradendum humano ministerio Spiritum sanctum, donec introducto chrismatis usu, simul cum forma illi materiæ accommodata, quæ solæ sunt hujus sacramenti partes essentiales, necessitas impositionis manuum cessaret, quantum quidem ad essentiam vel integritatem attinet sacramenti, cum jam neque forma ejus sit, neque materia, neque formæ vel materiæ pars, sed tantum cæremonia quædam sacramentalis, ex apostolica traditione accepta, & ideo nequaquam omittenda, utpote necessitatem adhuc retinens præcepti, etsi non sacramenti. Quæ doctrina conformis est decreto Florentino de sacramentis, in quo legitur, quod loco illius manus impositionis, per quam apostoli dabant Spiritum sanctum, in ecclesia datur Confirmatio; cujus materia est chrisma, &c. " Ex quibus verbis utrumque colligitur, & initio necessariam fuisse manuum impositionem sacramenti necessitate; & eamdem ejus necessitatem signaculo chrismatis introducto, cessasse. Estio præiverat Jacobus Cardinalis a Vitriaco, *histor. Occid. cap.* 37. de quo *infra*, ubi de institutione hujus sacramenti, & utrique Simeon archiepiscopus Thessalonicensis, *in manuscripto bibliothecæ Vaticanæ*, *pag.* 129. & 130. " Quos baptizari necesse est, necesse quoque est chrismate inungi. Hujus rei causa Petrus, & Joannes baptizatis a Philippo, ut qui solum baptismum susceperant, manus imposuerunt, & acceperunt Spiritum sanctum. Hoc vero chrisma est; manus enim impositio chrisma præbet, sicut

" in

„ in apostolis factum est, & per eos multis aliis: Tunc erat manus impositio; nunc vero manuum impositionis vicem gerit ipsum sanctificatum & vocatum magnum chrisma; sanctificatum quidem non a presbyteris, sed ab ipsis patriarchis, & episcopis, sacris precibus & benedictionibus Petri & Joannis virtutem ditantibus. Missum autem ad fines usque terræ impositionis manuum virtute potitur. Necesse vero est in baptismate eo sigillari omnem fidelem, ut omnis baptizatus divinissimum baptisma perfecte in se ipso possideat. " Ita ex hoc libro manuscripto refert Joannes Morinus *lib. 8. de pœnitentia*, *cap. 17. num. 4.*

S E C T I O · III.

Explicatur tertia opinio.

Denique authores, qui materiam Confirmationis essentialem in manuum impositione, & unctione frontis assignant, triplicem viam ineunt circa manuum impositionem, duplicem vero circa unctionem.

Nonnulli enim requirunt manuum impositionem, quæ a chrismate diversa est, & cui oratio tanquam forma deprecatoria respondet; alii sufficere aiunt eam manuum impositionem, quæ chrismationi necessario annectitur, & in ea comprehenditur: pontifex enim, qui frontem chrismat, capiti manum simul imponit: ita Bellarminus. Alii hanc ultimam impositionem manuum requirunt, eamque solam Confirmationi essentialem, primam vero mere cæremonialem esse docent. Ita Petrus Aurelius, *in orthodoxo*, *par. 1. c. 7.*

Postremam quidem manus impositionem, quasi *ridiculum somnium*, Sirmondus rejicit: eam tamen propugnant eruditi theologi. Sic Thomas Waldensis *tom. 2. de sacramentis*, *cap. 113.* ait, " manum imponi ungendo. " Sic Yzambertus *in 3. partem*, *quæst. 12. disp. 1. art. 4.* scribit: " Ipsa quoque inunctio episcopali manu facta in fronte, est quædam manus impositio. " Sic Cabassutius *in notitia ecclesiastica*, *ad 2. canonem concilii primi Arausicani*: " Ipsa episcopi actio, qua frontem manu sua illinit, est ipsa illa manus impositio, qua juxta Actus Apostolorum, *cap. 8.* conferebatur per apostolos Spiritus sanctus. " Sic Bellarminus *lib. de Confirmatione*, *cap. 2.* in fine: " Falsum est rejectam esse manus impositionem. Bis enim episcopus manus imponit confirmandis, ut ex pontificali Romano intelligi potest: semel, cum super eos manus extendit, atque orat: & rursum, cum signat in fronte, atque ungit; ipsa enim unctio, & signatio, cum manu fiat, manus impositio rectissime dicitur, ut docet Hugo *lib. 2. de sacramentis*, *par. 7. cap. 2.* unde etiam Marci 7. cum postulassent quidam, ut Dominus manus imponeret lunatico; ille id fecit, nam digito tetigit linguam

„ guam, & aures ejus. “ Et *cap.9. respons. 2. ad* 1. *argum. Kemnitii:* “ Et „ alia solutio, quæ longe mihi probabilior videtur, Thomæ Waldensis, „ & Hugonis de Sancto Victore, qui dicunt idem esse unctionem chris- „ matis, & manus impositionem: qui enim inungit, manus imponit: & „ idcirco utrumque significari, etiamsi alterum tantum exprimi videa- „ tur. “ Sic Petrus Aurelius *in orthodoxo*, *par.* 1. *cap.* 7. cujus mentem paulo fusius hic referamus necesse est. “ De manus impositione sic lo- „ quuntur Patres tertiæ tuæ ætatis (alludit ad tres Sirmondi ætates, de „ quibus *infra*, Bedamque intelligit & alios, qui seculis 8. 9. 10. 11. 12. „ & 13. floruerunt) ut non tantum chrismationem non excludant, quod „ de superiorum ætatum Patribus diximus, sed etiam eodem nomine il- „ lam complectantur. Non enim manus impositionem & chrismationem „ in Confirmationis sacramento tantum conjunctas esse voluerunt, sed „ in unam, singularemque actionem conclusas. Quare non dicunt præbe- „ ri unctionem, & manus impositionem, sed unctionem manus imposi- „ tione, vel manus impositionem unctione. “ Tum recenset Bedæ, & „ aliorum testimonia, & sic concludit: “ Ex quibus prorsus liquet, ho- „ rum Patrum ætate non conjunctionem tantum chrismationis & manus „ impositionis in Confirmationis sacramento, sed etiam unitatem fa- „ ctam. Unde, dum dicunt Spiritum sanctum dari manus impositio- „ ne, chrismate dari dicunt: dum rursus eam vim tribuunt chrisma- „ ti, manus impositioni largiuntur; nec aliam manus impositionem „ agnoscunt, nisi eam, quæ ipsa chrismatione continetur. Atque hoc „ illud erat, in quo (Sirmondum) dicere oportuit tertiam hanc æta- „ tem, nonnihil deflexisse a superiorum consuetudine, in modo vi- „ delicet ac ritu administrandæ Confirmationis, etsi in re manserit „ summa consensio. Quæ enim duæ partes simul, sed seorsum, vicis- „ simque olim præbebantur, eæ postea in unam collectæ, unumque „ effectæ sunt. Nec hoc singulare est in sacramento Confirmationis, „ sed in aliis quoque usu venit: ita in baptismo triplex mersio ad „ unam redacta, hæc ipsa rursus ad aspersionem: in eucharistia cor- „ poris, & sanguinis Christi binæ species in unam contractæ. Atque „ hinc factum est, ut posterioribus hisce ætatibus decretum sit, chris- „ mationem ab episcopo pollice faciendam, ut uno tempore, & chris- „ mate ungatur frons, & manus capiti apertius imponatur; quod „ prioribus ætatibus minus expressum erat, cum chrisma, & manus „ impositio binis actionibus adhibebantur. Atque hæc jam consuetudo „ omnibus deinceps seculis accepta, & perpetuo ecclesiæ usu ad nos per- „ ducta est: ut non tertiæ illius ætatis, sed totius ecclesiæ sensus ac ritus „ dicendus sit, a quo ne primis quidem seculis alienæ fuisse videntur orien- „ tis ecclesiæ, de quibus suo loco plura.

Tres Aurelius ætates cum Sirmondo supponit, quarum primam ab Apostolis ad Constantinum protendit, secundam vero & tertiam nullis definit limitibus. Prima & secunda ætate manuum impositio, & unctio

unctio *simul* quidem, *seorsum* tamen, *vicissim*, *& binis actionibus* administrabantur. Sed tertia ætate, seculis saltem 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. in unam singularemque actionem conclusæ sunt, ita ut " uno „ tempore, una & eadem actione, & chrismate ungatur frons, & „ manus capiti imponatur . . . . . Hæc jam consuetudo omnibus de- „ inceps seculis, & perpetuo Ecclesiæ usu ad nos perducta est; quia „ etiam ab eo ritu ne primis quidem seculis alienæ fuisse videntur orien- „ tis ecclesiæ.

Cæterum in hac tertia ætate Aurelius absolute non excludit manus impositionem, quæ chrismationem olim præcedebat, sed eam censet, " Cæremoniam esse sacramento Confirmationis præviam, qua „ neophyti præparentur ad suscipiendam Spiritus sancti gratiam: ma- „ nuum impositionibus similem, quæ ante baptismum jam olim „ fiunt.

Circa unctionem vero auctores hujusce tertiæ opinionis, duplicem viam ineunt. Alii enim existimant apostolos, & manuum impositione, & chrismatis unctione in hujus sacramenti administratione semper usos esse. Alii vero eos primum quidem simplici manuum impositione usos, cum Spiritus sanctus sub visibili specie ignis descendebat; si quidem internum hujus sacramenti effectum satis testabatur externus ille ignis, qui divinitus apparebat: satisque determinabat manuum impositionem. At postea cum formæ illæ visibiles cessassent, tunc cum manuum impositione adhibere apostolos cœpisse unctionem, ut per eam significarent id, quod antea visibili specie ignis significabatur: & confusam, incertam, & indistinctam manus impositionis significationem determinarent per proprium & determinatum signum; ad varios enim effectus apostoli manus imponebant. Posteriori huic expositioni aperte favet concilium Moguntinum anno 1549. coactum, *c.* 17. *&* 18. qua de re *infra*, *sect.* 6. §. 1.

SECTIO IV.

Sententia D. Thomæ.

QUÆRITUR, cui opinioni D. Thomas faveat.

RESPONDEO sanctum doctorem aliud sentire *in commentariis ad Hebræos*; aliud vero *in commentariis super Magistrum*, *& in summa theologica*. Ille si quidem *lectione* 1. *in caput* 6. *ad Hebræos*, manuum impositionis duntaxat meminit. " Impositio manuum, inquit, est du- „ plex. Una est miracula faciens, sicut quando Christus per manus „ impositionem curabat infirmos, *Lucæ* 4. & hæc non est sacramenta- „ lis. Alia est sacramentalis, & hæc est duplex. Una in sacramen- „ to ordinis, 1. ad Tim. 5. *manus nemini cito imposueris*. Alia est in „ sacramento Confirmationis ad renovationem, ad Tit. 3. *per lava-*

crum

„ *crum regenerationis & renovationis Spiritus sancti*, &c. In Confirma-
„ tione enim datur Spiritus sanctus ad robur, ut scilicet audacter ho-
„ mo confiteatur nomen Christi coram hominibus. Sicut enim in es-
„ se naturæ prius generatur homo, & postea augetur, & robora-
„ tur: ita in esse gratiæ. " Alibi vero chrisma solum assignat pro materia: imo *3. parte, quæst. 72. artic. 2. ad 1. & artic. 4. ad 1.* aperte supponit manuum impositionem nunquam fuisse materiam hujus sacramenti.

SECTIO V.

De manuum impositione.

Circa manuum impositionem quæri potest, 1. Utrum hæc ab apostolis ad nos usque in ecclesia, præsertim occidentali, inter confirmandum adhibita fuerit. 2. Utrum manus impositio essentialis olim esset Confirmationi. 3. Utrum antiqui præter manuum impositionem a chrismatione diversam aliam agnoverint, quæ una eademque actione cum frontis chrismatione administretur. 4. Utrum seculis 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. manuum impositio, quæ chrismationem præcedit, fuerit mera cæremonia. 5. Utrum hodie in occidente utraque manuum impositio in Confirmatione adhibeatur, & utraque, vel alterutra essentialis sit. 6. An utriusque manus impositio requiratur, an unius sufficiat. 7. Dexteræne manus an sinistræ. 8. Utrum Græci veteres in hoc sacramento manuum impositionem adhibuerint. 9. Utrum hæc manuum impositio prioris vel posterioris generis esset. 10. Utrum hodie in oriente utraque manus impositio adhibeatur, & utraque essentialis sit vel alterutra sufficiat.

§. 1. *Utrum manuum impositio ab Apostolis ad nos usque in ecclesia, præsertim occidentali, inter confirmandum adhibita fuerit.*

Nostra propositio est affirmans. Hanc enim manuum impositionem seculo I. in Confirmatione adhibitam fuisse ab apostolis, testantur Lucas *Actuum 8. & 19.* & Paulus *ad Hebr. cap. 6.* Eam etiam in eodem sacramento usurpatam fuisse, testantur seculo II. Irenæus & Tertullianus: seculo III. Origenes, Cyprianus, Firmilianus, author anonymus, qui scripsit adversus Cyprianum, & concilium Illiberitanum: seculo IV. concilium Arelatense I. concilium Nicænum I. Siricius, Chrysostomus, & Ambrosiaster: seculo V. Hieronymus, Augustinus, Leo Magnus, Theodoretus, Gennadius Archiepiscopus Constantinopolitanus, Gennadius, presbyter Massiliensis, & author 50. homiliarum, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur: seculo VI. Primasius, Gregorius Ma-

gnus,

gnus, & Eulogius Alexandrinus : ſeculo VII. concilium Hiſpalenſe II. & Iſidorus Hiſpalenſis : ſeculo VIII. Beda, Gregorius III. Zacharias Pontifex, ordo Romanus, Alcuinus, Theodulphus Aurelianenſis, & Magnus Senonenſis : ſeculo IX. capitula eccleſiaſtica Caroli Magni, Jeſſe Ambianenſis, Rabanus, Jonas Aurelianienſis, concilium Pariſienſe VI. Amalarius, Walafridus Strabo, liber *de officiis divinis* Alcuino adſcriptus, Hincmarus Rhemenſis, Iſaac Lingonenſis, & Ratramnus : ſeculo X. Oecumenius: ſeculo XI. Lanfrancus, Theophilactus, Yvo Carnutenſis, Simeon Theſſalonicenſis : ſeculo XII. Rupertus, Robertus Pullus, & Hugo Victorinus; quorum omnium auctorum textus *ſupra* deſcripſimus.

Idem teſtati ſunt ſeculo XIII. Innocentius III. *lib.* 1. *decret. tit.* 4. *cap. quanto*. " Pervenit ad audientiam noſtram, quod quidam ſimplices ſa„ cerdotes apud Conſtantinopolim ea ſacramenta præſumunt fidelibus „ exhibere quæ ab apoſtolorum tempore fuerunt ſolis Pontificibus re„ ſervata, ut eſt ſacramentum Confirmationis, quod chriſmando rena„ tos ſoli debent epiſcopi per manus impoſitionem conferre. " Et *tit.* 15. *cap. cum veniſſet*. " Per frontis chriſmationem manus impoſitio de„ ſignatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiri„ tus ſanctus datur ad robur. Unde cum cæteras unctiones ſimplex ſa„ cerdos valeat exhibere, hanc nonniſi ſummus ſacerdos (id eſt epiſco„ pus) debet conferre; quia de ſolis apoſtolis legitur (quorum vicarii „ ſunt epiſcopi) quod per manus impoſitionem Spiritum ſanctum da„ bant : quemadmodum actuum apoſtolorum lectio manifeſtat. " Guil„ lelmus Arvernus epiſcopus Pariſienſis, *cap. de Confirmat. in fine*. " Ad „ impoſitionem manuum apoſtolorum ſolebat dari Spiritus ſanctus, & „ datur modo ad impoſitionem manuum epiſcoporum. " Synodus Sa„ rumenſis, ſeu conſtitutiones Richardi *Proore* Sarum in Anglia epiſcopi, ad annum 1230 *cap.* 13. " Secundum ſacramentum eſt impoſitio „ manus, quæ fit ab epiſcopo, quæ Confirmatio dicitur &c. Concilium Dunelmenſe, ſeu conſtitutiones Richardi, Dunelmenſis in Anglia epiſcopi, ſub idem tempus promulgatæ, idem habent. S. Thomas *comment. in cap.* 6. *ad Hebr.* meminit ſacramentalis manuum impoſitionis confirmatoriæ. Textum retulimus *ſect.* 4. *præcedenti*. Gregorius X. in epiſtola Michaelis Palæologi ad eumdem Pontificem in concilio Lugdunenſi II. relata : " Aliud eſt ſacramentum Confirmationis, quod per manuum impoſitionem epiſcopi conferunt chriſmando renatos.

Mitto auctores ſeculi 14. 15. 16. & 17. Sed prætermitti non debet concilium Colonienſe, anno 1536. *parte* 7. *cap.* 8. " Omnes fideles per „ manus impoſitionem epiſcoporum, Spiritum ſanctum poſt baptiſmum „ accipere debent, ut pleni chriſtiani inveniantur &c. " Concilium Moguntinum, anno 1547. *parte* 1. *cap.* 17. " Sacramentum Confirma„ tionis ex inſtitutione Chriſti, & apoſtolorum praxi, eccleſiæ relictum

„ esse, in quo Spiritum sanctum, quo in baptismo ad peccati emundationem signati sumus, cum novo gratiæ suæ munere accipimus ad „ confessionem Christi, fiduciam &c. Actus ipsorum satis testantur. „ Unde ecclesia catholica Spiritum sanctum per manus episcoporum fidelibus tradendi normam accepit." Concilium Rhemense anno 1583. „ *cap. de Confirmat.* " Quamvis unusquisque per baptismum catalogo fidelium sit adscriptus, ad diaboli tamen, carnis, mundique tentationes perferendas ac superandas, nonnisi per impositionem manuum episcopi plus roboris & gratiæ recipit." Concilium Narbonense anno *1609. cap.* 15. " Sanctorum Patrum institutionibus constat, nos in „ baptismo regenerari ad vitam: & post baptismum in hoc sacramento, quo per impositionem manuum episcopi Spiritus sanctus diffunditur in corda fidelium, robur atque fortitudinem dari." Et Pontificale Romanum in quo bis episcopus manum imponit confirmandis, semel, cum super eos manus extendit & orat: & rursum, cum signat in fronte atque ungit.

§. 2. *Utrum apostoli Spiritum sanctum per manuum impositionem neophytis conferendo, non modo rem sacramenti, sed & ipsum Confirmationis sacramentum contulerint.*

NEgant Alexander Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura, & alii auctores secundæ sententiæ, qui primam & secundam viam ineunt. Affirmant cæteri.

Nostra propositio est affirmans: eaque probatur. 1. Ratiociniis, quibus manuum impositionem, quam apostoli super neophytos adhibuerunt *act. 9. & 19.* & *ad Hebr. cap. 6.* verum esse novæ legis sacramentum, ostendimus *supra*, *disput.* 1. *quæst.* 1. *art.* 2. *sect.* 1. 2. Auctoritate Cypriani *epist.* 73. *ad Jubajanum*. " Quod deerat, inquit, id a „ Joanne & Petro factum est, ut oratione pro eis habita & manu imposita invocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus, quod „ nunc quoque apud nos geritur, ut qui in ecclesia baptizantur, præpositis ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manuum „ impositionem, Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur." Quibus Cyprianus ait idem factitatum fuisse ab apostolis, quod ætate sua fiebat ab ecclesiæ præpositis, dum Confirmationis sacramentum administrabant: neque tantummodo idem quoad effectum, sed etiam quoad sacramentum; sicut evincunt hæc verba: " Et per „ nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, ac signaculo dominico consummentur." 3. Auctoritate anonymi, qui scripsit adversus Cyprianum. " Per manus impositionem episcopi, datur unicuique credenti Spiritus sanctus, sicut apostoli circa Samaritanos, post Philippi baptisma, manum eis imponendo fecerunt, & „ hac ratione Spiritum sanctum in eos contulerunt." Non alio igitur

tur modo apostoli Spiritum sanctum contulere, quam episcopi: neque alio modo episcopi, quam apostoli: sed episcopi ætate hujus auctoris conferebant per verum sacramentum.

4. Auctoritate Chrysostomi *ad caput* 8. *actuum*, asserentis, hoc nunc facere episcopos, quod apostoli manuum impositione & oratione super neophytos faciebant: sed impositio manuum & oratio, quas ætate Joannis, episcopi adhibebant, erant verum novæ legis sacramentum.

5. Auctoritate Hieronymi *in dialogo* dicentis: " An nescis ecclesia„ rum esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita in„ vocetur Spiritus sanctus. Exigis, ubi scriptum sit? in actibus apo„ stolorum. " Et infra: " Quod si quæris, quare in ecclesia bapti„ zatus, nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum sanctum: disce „ hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascen„ sum Domini Spiritus sanctus ad apostolos descendit. " Eadem igitur erat manuum impositio, qua apostoli & antistites Hieronymi ætate conferebant Spiritum sanctum. Atqui manuum impositio, de qua Hieronymus, sacramentalis erat, & de ipsa loquitur tanquam de sacramento.

6. Auctoritate Augustini, *lib.* 15. *de Trinitate*, *cap.* 26. " Orabant „ Apostoli, ut Spiritus sanctus veniret in eos, quibus manus impone„ bant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc servat ecclesia. " Ætate igitur Augustini religiose observabatur hæc ipsa manuum impositio, qua apostoli usi fuerant. Sed hæc manuum impositio, de qua Augustinus, erat sacramentalis.

7. Auctoritate Isidori Hispalensis, Bedæ, Jesse Ambianensis, Theodulphi Aurelianensis, Amalarii Fortunati, Walafridi Strabonis, concilii Parisiensis VI. Jonæ Aurelianensis, Auctoris libri *de divinis officiis* Alcuino adscripti, & Bertramni. Hi siquidem auctores, quorum testimonia descripsimus, *disput.* 1. *quæst.* 1. *articul.* 2. *sect.* 1. utramque manuum impositionem ab apostolis adhibitam, & ab episcopis adhiberi solitam, eamdem omnino faciunt: sed quæ ab Apostolis adhiberi solebat, sacramentalis erat ex iisdem auctoribus.

8. Auctoritate Innocentii III. cujus textum descripsimus §. *præcedenti*.

9. Auctoritate concilii Parisiensis, quod vulgo Senonense dicitur, anno 1528. celebrati, *titulo de decretis fidei*, *cap. de sacramento Confirmationis*. " Sacramentum Confirmationis Christus instituit, quod ex „ actis apostolorum apud Ephesios a Paulo, & ex Dionysio, Clemen„ te, & Fabiano Pontificibus, a primitiva quondam ecclesia legimus „ observatum. Unde & tunc impositionis manuum, nunc Confirmatio„ nis appellatum est sacramentum.

1. Auctoritate concilii Moguntini, anno 1547. *cap.* 17. " Sacramen„ tum Confirmationis ex institutione Christi, & apostolorum praxi, „ ecclesiæ relictum esse &c. Actus ipsorum satis testantur. Unde eccle-

R 2 „ sia

„ sia catholica Spiritum sanctum per manus episcoporum fidelibus tra-
„ dendi normam accepit. " Hoc igitur sacramentum a Christo institutum est, ab apostolis administratum, & ex apostolorum praxi ecclesia catholica Spiritum sanctum per manus impositionem tradendi normam accepit.

His accedit testimonium epistolæ 3. sub Eusebii nomine ad episcopos Tusciæ & Campaniæ, seculo VIII. confictæ, & apud Gregorium presbyterum in suo Polycarpo relatæ *lib.* 3. *tit.* 10. Burchardum *lib.* 4. *cap.* 63. Yvonem *parte* 1. *cap.* 257. & 277. & apud Gratianum *in decreto*, etiam Gregorii XIII. auctoritate castigato, *de consecrat. distinct.* 5. *cap.* 4. " Manus quoque impositionis sacramentum magna veneratio-
„ ne tenendum est : quod ab aliis perfici non potest, nisi a summis
„ sacerdotibus, nec tempore apostolorum ab aliis, quam ab ipsis apo-
„ stolis legitur, aut scitur peractum esse &c.

§. 3. *Utrum manuum impositio, cujus veteres & recentiores mentionem faciunt, essentialis sit Confirmationi.*

NEGANT auctores secundæ opinionis: affirmant cæteri, & merito.

1. Ritus ille sacramento essentialis est, cui tribuitur virtus sanctificandi simpliciter. Atqui manuum impositioni Patres tribuunt hanc virtutem. Item ritus ille sacramento Confirmationis essentialis est, cui tribuitur proprius Confirmationis effectus. Atqui Patres manuum impositioni tribuunt proprium Confirmationis effectum. Utraque propositio probata manet testimoniis *disput.* 1. *quæst.* 1. *art.* 2. *sect.* 1. & 2. relatis; quæ, quantum fieri poterit, contrahemus. Tertullianus *lib. de resurrectione cap.* 8. " Caro abluitur, ut anima emaculetur : caro manus
„ impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. " Et *lib. de*
„ *baptismo* : " Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans
„ & invitans Spiritum sanctum " &c. Cyprianus *in epistola* 73. Qui
„ in ecclesia baptizantur, per nostram orationem, ac manus impositio-
„ nem, Spiritum sanctum consequuntur. " Et *in Epist.* 74. " In Chri-
„ sti nomine manus baptizato imponitur ad accipiendum Spiritum san-
„ ctum. " Et postea : " Per manus impositionem (fidelis) Spiritum
„ sanctum jam natus accipit. " Firmilianus *in epistola ad Cyprianum*: "
„ Ad accipiendum Spiritum sanctum manus imponitur &c. Valet ma-
„ nus impositio ad accipiendum Spiritum sanctum. " Auctor anonymus, qui scripsit adversus Cyprianum, de quo §. 2. *præcedenti*. Concilium Illiberitanum *can.* 38. " Si baptizatus in necessitate supervixerit,
„ ad episcopum eum perducat, ut per manus impositionem perfici pos-
„ sit. " Hieronymus *in dialogo*, " In ecclesia baptizatus, nisi per ma-
„ nus episcopi non accipit Spiritum sanctum. " Augustinus *tract.* 6. *in* 1. *epist. Joannis*, " Infantibus (baptizatis) imponitur manus, ut acci-
„ piant

„ piant Spiritum sanctum. “ Theodoretus *in cap. 6. ad Hebr.* “ Per „ manum sacerdotalem, Spiritus gratiam accipiunt. “ Gennadius Constantinopolitanus *in idem caput*, “ Baptizati seipsos subjiciunt impositioni manuum sacerdotum ad participationem Spiritus sancti. “ Gennadius Massiliensis, “ Baptizatus manus impositione Pontificis accipit Spiritum sanctum. “ Auctor 50. *homiliarum*, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur, “ Quod nunc in confirmandis neophytis, manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos donavit universis : “ Primasius *in cap. 6. ad Hebr.* “ Per impositionem manuum plenissime creditur accipi donum Spiritus sancti. “ Gregorius Magnus *hom.* 17. *in evang.* “ Per impositionem nostrarum manuum a Deo Spiritum sanctum accipiunt. “ Infinitum esset omnia recensere. Recole testimonia, quæ *tota sectione* 2. *art.* 2. *quæst.* 1. descripsimus : seculo VII. ex concilio Hispalensi II. & Isidoro Hispalensi : seculo VIII. ex Beda, Gregorio III. Zacharia Pontifice, ordine Romano, Alcuino, Theodulpho Aurelianensi & Magno Senonensi : seculo IX. ex capitulis ecclesiasticis Caroli Magni, Jesse Ambianensi, Rabano, Jona Aurelianensi, concilio Parisiensi VI. Amalario, Valafrido, libro *de divinis officiis*, Hincmaro, Isaaco Lingonensi, & Ratramno : seculo X. ex OEcumenio : seculo XI. ex Lanfranco, Theophilacto, Yvone Carnutensi : & Simeone Thessalonicensi : seculo XII. ex Ruperto, Roberto Pullo, & Hugone Victorino.

Eamdem virtutem confirmatoriæ manuum impositioni tribuunt seculis retro sequentibus Innocentius III. Guillelmus Arvernus, episcopus Parisiensis, synodus Sarumensis, synodus Dunelmensis, Gregorius X. synodus Coloniensis, Moguntina, Rhemensis, & Narbonensis, de quibus §. 1. & 2. *præcedentibus*.

2. Quia ex præfatis auctoribus plures hanc manuum impositionem ajunt eamdem esse, quæ ab apostolis adhibita fuit, & ejusdem esse virtutis, ita Cyprianus, auctor anonymus, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Auctor 50. *homiliarum*, Isidorus Hispalensis, aliique auctores relati vel citati §. 2. *præcedenti*. Atqui hæc manuum impositio, quam apostoli adhibuerunt, essentialis erat Confirmationi; quandoquidem per eam administrarint sacramentum Confirmationis, & Spiritum sanctum contulerint, *ex eodem* §. 2.

3. Quia ex citatis auctoribus aliqui non solum huic manuum impositioni tribuunt virtutem sanctificandi, & conferendi Spiritum sanctum, sed etiam ajunt hanc veritatem esse de fide, & unum ex primariis fidei catholicæ fundamentis, quibus instrui debent catechumeni : ita Gennadius Constantinopolitanus seculo V. Primasius seculo VI. Eulogius Alexandrinus seculo VII. Photius seculo IX. OEcumenius seculo X. Lanfrancus seculo XI. & Anselmus seculo XII. quæ quidem hi septem auctores asserunt, cum verba initio capitis 6. *ad Hebr:* relata inter-

pretantur. Paulus enim eo loci aperte docet, hæc esse religionis fundamenta, *pœnitentiam ab operibus mortuis*, *fidem ad Deum*, *baptisma*, *impositionem manuum*, *resurrectionem & judicium æternum*.

4. Quia omnes fere auctores citati Confirmationis sacramentum in manuum impositione aperte constituunt. Recole præ cæteris Cyprianum, auctorem anonymum, Hieronymum, Augustinum, Leonem magnum, Gennadium Constantinopolitanum, Gennadium Massiliensem, Primasium, Gregorium Magnum, concilium Hispalense II. Bedam, Gregorium III. Zachariam Pontificem, ordinem Romanum, Alcuinum, Theodulphum Aurelianensem, Magnum Senonensem, capitula Caroli Magni, Jesse Ambianensem, Jonam Aurelianensem, concilium Parisiense VI. Walafridum Strabonem, Hincmarum Rhemensem, Photium, qui *manum imponi*, & *accipere Spiritum sanctum*, pro eodem habet, Ratramnum, Oecumenium, Lanfrancum, Simeonem Thessalonicensem, Hugonem Victorinum, Innocentium III. Gregorium X. synodos Sarumensem, Dunelmensem, Coloniensem, Moguntinam, Rhemensem, & Narbonensem.

5. Quia ex citatis auctoribus plures & manuum impositionis & unctionis simul mentionem faciunt, ita ut vel utrique, vel soli manuum impositioni tribuant virtutem conferendi Spiritum sanctum: ita Cyprianus *in epistola 73.* " Qui baptizantur, per nostram orationem ac ma- „ nuum impositionem Spiritum sanctum consequuntur, & signaculo „ dominico (id est unctione) consummantur. " Ita Augustinus *libro 15. de Trinitate cap. 26.* concilium Hispalense II. Isidorus Hispalensis, Beda *comment. in cap. 1. cantic.* ordo Romanus, Theodulphus Aurelianensis, Jesse Ambianensis, Rabanus Maurus, Amalarius, Bertramnus, concilium Vormatiense anno 868. Simeon Thessalonicensis, Rupertus, & Hugo Victorinus.

6. Quia plures ex præfatis auctoribus modum recensentes, quo Confirmatio administrari debet, manuum impositionem requirunt: ita Tertullianus, Leo Magnus, Gregorius Magnus, Gregorius III. ordo Romanus, Alcuinus, Theodulphus Aurelianensis, Magnus Senonensis, capitula Caroli Magni, concilium Parisiense VI. Amalarius, Rabanus, liber *de divinis officiis*, Innocentius III. Gregorius X. synodus Coloniensis, Moguntina, Rhemensis, Narbonensis, pontificale Romanum.

7. Quia plures ex citatis auctoribus hanc manuum impositionem vocant sacramentum, eique rationem & virtutem sacramenti assignant. Ita auctor anonymus *pag.* 85. *& seq.* Augustinus *pag.* 155. *& seq. &* 159. *num.* 4. *&* 5. Jonas Aurelianensis, *pag.* 195. *& ibid.* concilium Parisiense VI. *pag. ibid. & seq.* Amalarius *pag.* 196. *& seq.* Rupertus, Hugo Victorinus, Innocentius III. synodus Sarumensis, & Dunelmensis, Gregorius X. synodus Moguntina, Rhemensis, & Narbonensis.

8. Quia plures ex citatis auctoribus hanc manuum impositionem in ratione sacramenti comparant cum baptismo, vel cum eucharistia, vel

cum

cum ordinatione. Ita Tertullianus *pag.* 44. *& seq.* Cyprianus 71. *&* 72. &c. Firmilianus *pag.* 75. *& seq. & 79. num.* 8. *&* 10. auctor anonymus *pag.* 87. *& seq.* Augustinus, Gennadius Constantinopolitanus, Alcuinus, Theodulphus, capitula Caroli Magni, Jonas, concilium Parisiense IV. Amalarius, Oecumenius, Goffridus Vindocinensis, Rupertus & Hugo Victorinus.

9. Quia plures ex citatis auctoribus ajunt, hanc manuum impositionem iterari non posse. Ita Augustinus *pag.* 157. *textu* 3. Gennadius Constantinopolitanus, Primasius, Eulogius Alexandrinus, capitula Caroli Magni, Oecumenius, & Anselmus.

His addes argumenta petita ex Tertulliano *pag.* 46. *&* 47. *arg.* 3. 4. 5. *&* 6. ex Cypriano & Firmiliano *pag.* 79. *&* 80. *arg.* praesertim 8. *&* 10. ex Augustino *pag.* 159. *arg.* 3. 4. 5. 6. quibus probatur hanc manuum impositionem non esse meram caeremoniam, sed verum sacramentum.

Denique in scripturis pro symbolo externo Confirmationis traditur manuum impositio, ut patet ex actis *cap.* 8. *vers.* 14. & *cap.* 19. *vers.* 6. *& ad Hebr. cap.* 6. *vers.* 1. *&* 2.

RESPONDET Gregorius de Valentia, impositionem manuum, de qua in Scripturis sacris, non esse de essentia, sed meram fuisse caeremoniam.

Verum, si ita est, non possumus Scripturis sacris convincere haereticos, Confirmationem esse sacramentum, quia nullum aliud hujus sacramenti symbolum exterius in Scripturis sacris demonstrari potest. Deinde, si ita licet exponere, poterimus negare materias omnium sacramentorum: dicam enim aquam non esse de essentia in baptismo secundum scripturas, nec vinum in eucharistia, nec oleum in extrema unctione. Praeterea Scriptura non solet in aliis sacramentis tradere nisi essentiales caeremonias, & vix etiam illas integre. Quis ergo sibi persuadeat in hoc sacramento semper nominari ritum accidentalem, omisso essentiali? Denique Lucas refert per manuum impositionem dari Spiritum sanctum. Ergo manus impositio est pars sacramenti essentialis; nec enim gratiae promissio caeremoniis accidentalibus, sed essentialibus facta est.

§. 4. *Solvuntur objectiones adversus tres paragraphos praecedentes.*

EX primo & tertio paragrapho praecedenti apparet falli auctores secundae opinionis, sive illi velint manuum impositionem penitus abolitam, unctionemque in ejus locum suffectam fuisse; sive illi existiment, manuum impositionem de materia essentiali factam esse ritum sacramenti accidentalem. Prior sensus *toto* §. 1. refellitur, & posterior *toto* §. 3.

Quinque tamen objici possunt adversus doctrinam tribus paragraphis præcedentibus traditam.

Prima objectio petitur ex decreto Eugenii IV. in quo pontifex pro materia Confirmationis chrisma solum assignat : " Secundum, inquit, „ sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confectum &c.

Verum in præsenti materia responderi potest, quod respondent Bellarminus in libro *de sacramento ordinis*, *cap.* 9. Meratius *disp.* 7. *sect.* 2. Gammachæus 3. *par. de sacramento ordinis*, *cap.* 4. §. 2. Yzambertus *de sacramento ordinis*, *disp.* 2. *art.* 3. Hallerius *de sacris electionibus*, *pag.* 441. & alii, qui ordinum materiam in manuum impositione, non in porrectione instrumentorum constituunt. Etenim si Bellarmino dicere licuit : " Concilium Florentinum non explicuisse totum ritum, sed „ solum unam partem . . . . . Cur autem ex duabus partibus magis ex„ primere voluerit porrectionem instrumentorum quam impositionem „ manuum, duplicem rationem esse potuisse. Unam, quia intendebat „ assignare pro materia rem aliquam subsistentem, sicut fecit in bap„ tismo, Confirmatione, eucharistia, & extrema-unctione : res au„ tem subsistens non est impositio manuum, sed & calix & patena . . . „ Alteram, quia fortasse Armeni, qui a concilio instruebantur, in hac „ re errabant, & non in alia. " Si Meratio, respondere licuit, " Con„ cilium non suscepisse ex professo declarandam accurate singulorum „ ordinum materiam & formam totalem ac integram : " Gammachæo, „ Concilium meminisse solum porrectionis instrumentorum, quia alte„ ra (manuum impositio) satis erat per se nota ex Scripturis sacris : „ & Hallerio, Concilium Florentinum, non omnem ordinationis ma„ teriam attulisse, sed eam solam, quæ expressius effectum ordinum „ explicaret &c. " Quidni licebit idem respondere in ea materia Confirmationis ?

Secunda objectio petitur ex eodem Eugenii decreto, in quo pontifex postquam de apostolica manuum impositione locutus est, quæ *actorum* 8. refertur, subjicit : " Loco autem illius manus impositionis da„ tur in ecclesia Confirmatio. " Cui textui duplex sensus, qui auctoribus secundæ opinionis faveat, adhiberi potest. Primus est, loco apostolicæ manuum impositionis datur in ecclesia Confirmatio, hoc est Confirmationis sacramentum ; quasi apostolicæ manuum impositioni successerit Confirmationis sacramentum. Secundus est, loco apostolicæ manuum impositionis, datur in ecclesia Confirmatio, hoc est unctio Confirmationis ; quasi apostolicæ manuum impositioni successerit unctio, quæ modo Confirmationi essentialis est. Prior sensus favet auctoribus secundæ opinionis, qui primam & secundam viam ineunt : posterior autem aliis, qui volunt manuum impositionem penitus abolitam, unctionemque in ejus locum suffectam fuisse ; vel qui existimant manuum impositionem, non fuisse quidem abolitam, sed de materia essentiali factam fuisse ritum accidentalem.

Aucto-

Auctores vero primæ & tertiæ opinionis, ut ab hoc textu sese expediant, varias solutiones adhibent.

Ægidius Coninck *in 3. quæst. 72. art. 3. dub. 2.* sub finem, respondet hoc decreto " Indicari, non rem rei, sed nomen nomini successisse; " quasi illud, quod prius dicebatur manuum impositio, nunc appelletur Confirmatio: quam quidem interpretationem plures theologi hodie sequuntur, & ad eam confirmandam adducunt auctoritatem concilii Parisiensis, quod vulgo Senonense dicitur, cujus textum descripsimus §. 2. *præcedenti*. Verum hæc interpretatio textui vim facit: neque concilium Parisiense meminit decreti Eugenii, aut ad illud alludit.

Yzambertus *in 3. part. quæst. 72. disp. 1. art. 4.* respondet, decretum Eugenii, " Velle tantum, episcopos per Confirmationem nunc id agere in ecclesia, quod ipsi apostoli agebant per manuum impositionem, quod scilicet dent Spiritum sanctum, quem tunc dabant apostoli, ut patet ex antecedentibus.

Suares *in 3. partem, quæst. 72. art. 4. disp. 33. sect. 4.* respondet, illis verbis non significari diversa esse hæc sacramenta, aut diversos illorum ritus: sed solum, hoc facere episcopos nunc confirmando, quod apostoli faciebant manus imponendo: & idem nunc significari nomine Confirmationis, quod tunc manus impositionis.

Bellarminus *lib. de Confirm: cap. 9.* duas solutiones affert. Prima est. " Non omnia quæ habentur in decretis aut conciliis, ad fidem pertinere, sed solum ea, quæ definiuntur: hoc autem, de quo agimus, non definitur, sed tantum obiter dicitur ad rem explicandam. " Secunda Innocentium & concilium (nempe Florentinum) " Non velle dicere, chrisma esse loco impositionis manuum, quasi apostoli non uterentur chrismate & nos non utamur impositione manus: sed velle dicere, id ipsum quod apostoli faciebant, cum dicebantur imponere manus, facere nunc episcopos, cum dicuntur confirmare vel chrismare. Distinguitur enim in his locis (decretum intelligit Eugenii, & textum Innocentii III. de quo *infra*, *object.* 3.) non ritus a ritu, sed modus loquendi a modo loquendi, & personæ a personis, & denique illa particularis impositio manuum ab ista, quæ modo est: siquidem tunc communiter dicebatur hoc sacramentum, impositio manus, nunc dicitur communiter Confirmatio; præterea illam dabant apostoli, istam episcopi: denique illa erat efficacior, quia cum effectu interno dabat etiam externum, & cum gratia gratum faciente dabat etiam dona gratis data linguarum & miraculorum &c. Hac ergo ratione dici potest, id quod nunc fit, esse loco ejus, quod tunc fiebat, licet sit idem quoad substantiam. Et quod hic sit sensus eorum locorum, probatur dupliciter. 1. Quia concilium & Innocentius non dicunt, chrisma esse loco impositionis manuum, (fallitur quoad Innocentium) sed sacramentum Confirmationis

„ nis esse loco impositionis manuum. At certe apostoli omnium consensu dabant sacramentum Confirmationis, (Alensis tamen & Bonaventura id absolute negant: id etiam negat D. Thomas, cum apostoli sola manuum impositione usi sunt) sive adhibuerint chrisma sive non. 2. Quia concilium & Innocentius ibidem dicunt, episcopos esse in ecclesia loco seu vice apostolorum. At certe apostoli veri episcopi erant, licet aliquid etiam amplius haberent.

Meratius *tract. de Confirm. disp.* 2. *sect.* 2. explosa responsione 2. Bellarmini, respondet, " Concedendum esse Innocentium & Eugenium favere ei sententiæ, quæ asserit apostolos aliquando sine chrismatis unctione per manus impositionem Confirmationis sacramentum administrasse: quo non obstante, licet contrariæ sententiæ tanquam probabiliori adhærere, cum quod ab illis dictum est, non fuerit ab iis tanquam dogma fidei definitum, sed ad uberiorem doctrinæ, quam de sacramento Confirmationis tenebant, explicationem obiter & ex occasione insertum.

Certum mihi videtur 1. hunc non esse Eugenii sensum, quod apostolicæ manuum impositionis successerit Confirmationis sacramentum, alioqui apostoli manum imponendo baptizatis sacramentum minime contulissent, quod falsum esse probavimus §. 2. & ipsa apostolica manuum impositio non fuisset essentialis, sed diversæ prorsus rationis a Confirmationis sacramento, quod falsum esse ostendimus §. 3. neque sacramentum Confirmationis ab apostolorum tempore complecteretur manuum impositionem; quæ enim res succedit alteri, ipsam excludit: quod etiam falsum esse probavimus *eodem* §. 3.

2. Hunc non esse Eugenii sensum, quod apostolicæ manuum impositioni successerit unctio; quasi hæc manuum impositio abrogata fuerit: hanc enim adhuc in ecclesia, præsertim occidentali, observari ostendimus §. 1.

3. Hunc non esse Eugenii sensum, quod apostolicæ manuum impositioni successerit unctio; quasi hæc manuum impositio de materia essentiali facta fuerit ritus accidentalis: hanc enim sacramento essentiale esse ostendimus §. 3.

4. Eugenii verbis non indicari, quod Confirmatio successerit episcopali manuum impositioni, sed apostolicæ, hoc est, ab ipsis apostolis administratæ: quod discrimen observari debet.

Verus igitur sensus repeti debet ex ipsis decreti verbis, quibus Eugenius postquam dixit, " apostolorum vicem tenent episcopi, " paucis interjectis subjicit, loco illius apostolicæ " manus impositionis datur in ecclesia Confirmatio. Utrobique eadem fere phrasis: utrobique sicut apostolorum vicem tenent episcopi, ita apostolicæ manus impositionis vicem tenet Confirmatio. Sicut igitur episcopi successerunt apostolis, qui tamen ipsi erant episcopi; ita Confirmatio successisse dicitur apostolicæ manuum impositioni, quæ tamen ipsa verum

erat

erat Confirmationis sacramentum. Et sicut apostolis successerunt episcopi, neque episcopi diversam ab apostolica auctoritatem habent; ita apostolicæ manuum impositioni successit Confirmatio, quin diversam ab apostolica manuum impositione virtutem & efficaciam habeat. Eadem igitur est apostolorum & episcoporum auctoritas, eadem est apostolicæ manuum impositionis & Confirmationis efficacia. Episcopi tamen dicuntur successisse apostolis, quia apostoli idipsum poterant, quod hodie possunt episcopi; non tamen hodie possunt episcopi, quidquid poterant apostoli; nec enim signa facere & variis linguis loqui possunt, quemadmodum olim apostoli: ita Confirmatio dicitur successisse apostolicæ manuum impositioni, quia hæc manuum impositio eamdem virtutem habebat, quam hodierna Confirmatio; non tamen hodierna Confirmatio eam omnem virtutem habet, quam apostolica manuum impositio; nec enim episcopi confirmando, licet conferant Spiritum sanctum, eum hodie conferunt modo visibili, aut præter gratiam sanctificantem conferunt gratias gratis datas: quæ duo tamen apostoli neophytos confirmando, eis conferebant.

Tertia objectio petitur ex verbis Innocentii III. relatis *lib.* 1. *decretalium*, *tit.* 15. *cap. cum venisset*, & descriptis §. 1. *præcedenti* " Per „ frontis chrismationem manus impositio designatur. " Cui textui adversarii eamdem interpretationem; Conink vero, Yzambertus, Suares, Bellarminus, & Meratius eamdem responsionem afferunt, quam Eugenii decreto.

Verum Innocentii textus nihil favet adversariis. Hunc enim textum expendenti apparebit, 1. manuum impositionem, quam Innocentius ait per frontis chrismationem designari, eam esse, quæ ab episcopis quotidie adhibetur, non autem eam, quæ Samaritanis, aliisque neophytis ab apostolis solemni apparatu adhibita fuit: 2. hanc manuum impositionem, ipsum esse Confirmationis sacramentum: 3. hanc manuum impositionem dici Confirmationis sacramentum, quia per eam Spiritus sanctus datur ad robur: 4. per frontis chrismationem ita designari manuum impositionem, ut frontis chrismatio manuum impositionem non excludat, sed eam includat, vel saltem admittat, & secum patiatur. " Per frontis chrismationem, inquit, manus impositio designatur, quæ „ alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus da- „ tur ad robur. " Et alibi: " Sacramentum Confirmationis, chris- „ mando renatos, soli debent episcopi per manus impositionem confer- „ re. " Quid igitur sibi volunt adversarii, cum Innocentium nobis opponunt?

Eodem modo solvi debet IV. objectio petita ex Innocentio IV. *in epistola* 10. *ad Ottonem cardinalem*, *cap.* 4. " Soli apostoli, quorum vices gerunt episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur. Repræsentare enim idem est, ac præsentem sistere. Frontis autem chris-

matio

matio manuum impositionem præsentem sistit, quia ipsam complectitur. Qua de re *infra* §. 5.

Quinta objectio petitur ex praxi græcorum, qui nullam in Confirmatione manuum impositionem ab omni ævo adhibent. Verum id falsum esse probaturi sumus *infra*.

§. 5. *Utrum antiqui præter manuum impositionem a chrismatione diversam, aliam agnoverint quæ in ipsa chrismatione includatur.*

NEGAT Sirmondus *in antirrhetico* 2. *pag*. 58. *&* 59. ubi ait manus impositionem & chrismationem " diversas semper habitas esse; " „ Thomam Waldensem redarguit, quia dixerit, " manum imponi ungendo: " subjicitque " ridiculum esse, impositionem manus in fron- „ tis unctione quærere: nihil fingi potuisse absurdius " denique " ri- „ diculum somnium " esse: affirmant tamen gravissimi Theologi, de quibus *supra*, *art*. 3. *præcedenti*, eorumque assertio verbis ipsis probari potest antiquorum, qui eodem fere modo loquuntur, & idipsum, quod Thomas Waldensis, asserunt. Sic Beda *in psalmum* 26. " Illa unctio, „ quæ per manus impositionem ab episcopis fit, & vulgo Confirmatio „ dicitur &c. Et *in caput* 1. *canticorum*, " Fideles omnes cum imposi- „ tione manus sacerdotalis, qua Spiritus sanctus accipitur hac unctio- „ ne signantur. " Sic Carolus magnus *lib*. 7. *capitularium*, *cap*. 18. " „ Ne quis a chorepiscopis per manus impositionem consignari, vel „ confirmari usquam velit. " Sic Rabanus *lib*. 1. *de instit. cleric. cap*. 28. " Episcopus baptizatum per manus impositionem cum ipso chris- „ mate consignat. " Sic Amalarius *lib*. 1. *de officiis ecclesiasticis cap*. 27. " Ut ab episcopis solis inungatur per manus impositionem, ab a- „ postolis assumptum est. " Sic Ratramnus *lib*. 4. *contra opposita græcorum*, " Gratia Spiritus sancti per impositionem manuum tribuitur ab „ episcopis: quod tunc fit, quando frontes baptizatorum chrismate san- „ cto liniuntur ab episcopis. " Et paulo post, " Donum Spiritus san- „ cti tribuitur per impositionem manuum, quando frontes baptizato- „ rum chrismate sancto liniuntur. " Sic Yvo Carnutensis *in opusculo de convenientia novi & veteris testamenti*, " Per manus impositionem „ sacro chrismate contra spirituales nequitias confirmantur. " Sic Edmerus *in vita Beati Anselmi Cantuariensis* scribit, quosdam adiisse S. Anselmum ut eorum liberos " per impositionem manus suæ sacri chris- „ matis unctione signaret: " Sic Rupertus *lib*. 5. *de divinis officiis*, *cap*. 16. " Omnis ecclesia unctione chrismatis per impositionem ma- „ nuum consecratur. " Sic Hugo Victorinus *lib*. 2. *de sacramentis par*. 7. *cap*. 2. " Christianus unctione chrismatis per impositionem manus „ in fronte signatur. " Et *parte* 15. *cap*. 1. " Pontifex per manus im- „ positionem confirmandos ungit in fronte. Sic Innocentius III. *lib*. 1.

decre-

decretalium tit. 4. *cap. quanto*, " Sacramentum Confirmationis, chrismando renatos, soli debent episcopi per manus impositionem conferre. " Et *tit.* 15. *cap. cum venisset*, " Per frontis chrismationem manus impositio designatur. " Denique Gregorius X. *in epistola Michaelis Palæologi ad eundem pontificem*, in concilio Lugdunensi II. relata, sacramentum." Confirmationis per manuum impositionem episcopi " conferunt chrismando renatos.

Inde tamen non inferas, seculis, quibus hi auctores floruerunt, abrogatam fuisse manuum impositionem, quæ chrismationem præcedit, & distinctam formam habet: illam enim eorum ætate fuisse in usu, apparet ex antiquis ritualibus.

Objicit Sirmondus, " ridiculum esse impositionem manus in frontis unctione quærere, cum in verticis unctione, quod multo verisimilius foret, nemo usquam somniarit.

Verum si diligenter quæsiisset reperisset non somniasse, sed ita locutum esse Rupertus, qui *libro* 5. *de divinis officiis caput* 16. " Sylvester papa, inquit, constituit, ut baptizatum liniat presbyter chrismate, propter occasionem transitus mortis, ne propter absentiam episcopi, & difficultatem eam consequendi, sine manus impositione baptizati migrent. " Et Hugonem Victorinum qui *lib.* 2. *de sacramentis par.* 7. *cap.* 3. ait: " Sylvester papa constituit, ut baptizatum presbyter " in vertice chrismate liniat, propter occasionem transitus mortis, ne " forte propter absentiam episcopi, & difficultatem eum consequendi, " sine manus impositione baptizatum ab hac vita migrare contigerent." Cum enim aiunt verticis unctionem a Sylvestro institutam, ne baptizatus sine mauus impositione decederet, plane dicunt manus impositionem in verticis unctione inesse, eamque manus impositionem, quæ impositionis manus episcopalis imaginem aliquam præstat, ne baptizati ea penitus careant, dum eam penitus assequi non possunt. Addit Petrus Aurelius *in suo tractatu Orthodoxo*, *par.* 1. *cap.* 7. " Inter frontis ac " verticis unctionem plurimum differre. Nam manus impositio frontis unctioni admixta, in eam quodammodo transit: unde minime " mirum, si nomen ei suum conferat, quæ illi se ipsam contulit: quod " cum de verticis unctione dici nequeat, male paria fecit (Sirmondus) " quæ longe disparia sunt.

§. 6. *Utrum manuum impositio, quæ chrismationem præcedit, desierit essentialis esse seculis VI. VII. & VIII. ac retro sequentibus.*

Constat ex Tertulliano, Cypriano &c. manuum impositionem a chrismatione diversam, sacramento Confirmationis essentialem fuisse.

fuisse. Quæritur utrum seculis VI. VII. VIII. ac retro sequentibus desierit essentialis esse, & mera evaserit cæremonia, qua neophyti præpararentur ad suscipiendam Confirmationis gratiam. Hæc enim manus impositio, quæ singulis neophytis confirmandis adhibebatur, deinde omnibus generatim adhiberi cœpit, desinente saltem seculo VI., uti constat ex sacramentario Gregorii magni; unde Petrus Aurelius conjicit illam jam tum meram fuisse cæremoniam.

Affirmat igitur Aurelius, cujus mentem aperuimus *supra sect.* 5. sed opposita sententia longe probabilior mihi videtur, eaque probatur ex administratione hujus sacramenti, quæ in antiquis Ritualibus describitur.

Sacramentarium Gregorii magni: " Pontifex veniens ad infantes, „ tenente archidiacono chrisma, involutis scapulis & brachiis ex pan- „ no lineo, elevata manu sua super capita omnium, dicit. Omnipo- „ tens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos, „ ex aqua & Spiritu sancto, quique dedisti eis remissionem omnium „ peccatorum, emitte in eos septiformem Spiritum tuum sanctum pa- „ raclitum de cœlis, Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum con- „ silii & fortitudinis, Spiritum scientiæ & pietatis: adimple eos Spi- „ ritu timoris tui, & consigna eos signo Crucis in vitam propitia- „ tus æternam: per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tu- „ um, qui tecum vivit, & regnat Deus in unitate ejusdem Spiritus „ sancti. Resp. Amen.

Et interrogantibus diaconibus nomina singulorum, pontifex tincto „ pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, similiter per „ omnes sigillatim: quibus expletis, jussi incipiunt in ecclesia leta- „ niam ternam &c. " Ita editiones vulgatæ, quæ nullam, ut apparet, specialem formulam chrismationi correspondentem assignant. Nihil etiam prorsus habet Gregorii sacramentarium Romæ inter sancti istius opera editum: nec aliud a Pamelio editum: nec illud antiquissimum Corbeiensis bibliothecæ a Menardo luce donatum: nec aliud, cujus idem Menardus mentionem facit. Atqui præfata oratio chrismationem præcedit, & manuum impositioni chrismationem præcedenti correspondet. Hæc igitur manuum impositio ætate Gregorii Magni essentialis erat Confirmationi.

Concilium II. Hispalense, anno *619. can. 7.* " Nec licet presbyte- „ ris per impositionem manus fidelibus baptizatis paracletum Spiritum „ tradere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, quia pontifi- „ catus apicem non habent. " Idem habet concilium Wormatiense, anno 868. *can.* 8. " Non licet presbyteris per impositionem manus para- „ cletum Spiritum tradere, nec chrismate baptizatorum frontem signare." Utrobique manuum impositio, per quam traditur Spiritus sanctus, a chrismatione frontis distinguitur

Ordo Romanus, qui octavo seculo compositus est: " Pontifex ve- „ niens

„ niens ad infantes, tenente archidiacono chrisma, involutis scapulis „ & brachiis ex panno lineo, elevata & imposita manu super capita „ eorum, det orationem super eos, cum invocatione septiformis gra- „ tiæ Spiritus sancti. Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, &c. " *ut in sacramentario*. " Oratione expleta, interrogantibus diaconibus „ nomina singulorum, pontifex tincto pollice in chrismate faciat cru- „ cem in frontibus singulorum, ita dicendo: confirmo te in nomine „ Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Resp. Amen. Pax tecum. „ Resp. Et cum Spiritu tuo. " Ubi verbum, *confirmo*; ab aliquo interpolatum mihi videtur, sive quia deest in libro *de divinis officiis*, qui ordinis Romani commentarius est; sive quia deest apud Amalarium, ipsa ordinis Romani verba referentem *lib. 1. de officiis eccles. cap.* 27. in fine: " Dicit Romanus libellus, de quo sæpe commemoravimus: „ oratione expleta, facit crucem cum pollice ex chrismate in singulorum „ frontibus, ita dicendo. In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Pax tibi. Et cum Spiritu tuo.

Idem habet liber *de divinis officiis*, qui seculo nono scriptus est: " Postquam induti fuerint (infantes) dat pontifex super eos oratio- „ nem, imposita scilicet manu super capita eorum, cum invocatione „ septiformis gratiæ Spiritus sancti. Oratio. Omnipotens sempiter- „ ne Deus, &c. *ut supra*. Hac finita, facit crucem de chrismate „ cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo: In nomine Pa- „ tris & Filii & Spiritus sancti. Pax tibi. Respondeant omnes: Et „ cum spiritu tuo.

Hanc vero posteriorem formulam, *in nomine Patris* &c. quam nonnullis episcopis visum est in chrismationis unctione, dum crux illa ab episcopo formaretur, pronuntiare, accidentalem prorsus, & nullo modo Confirmationi essentialem esse, Amalarius, qui seculo IX scripsit, aperte innuit *lib. 1. de divinis officiis eccles. cap.* 27. ubi virtutem ac dignitatem confirmatoriæ manuum impositionis & unctionis frontalis expendens, illam repetit ex priori oratione, *Omnipotens sempiterne Deus* &c. Nec ullam aliam formam agnoscit. Multis vero interjectis subjicit hanc formulam, correspondere, & similem esse orationi, qua primis ecclesiæ temporibus apostoli, & Augustini ætate episcopi utebantur. " Omnia, inquit, verba superius memorata, orationis verba sunt; quo- „ niam non ab illis datur Spiritus, qui manus imponunt. Unde Au- „ gustinus in lib. 15. de Trinitate, titulo 24. *Nullus enim aliquis disci-* „ *pulorum ejus dedit Spiritum sanctum: orabant quippe, ut veniret in* „ *eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant, quem morem in* „ *suis præpositis etiam nunc servat ecclesia*. " Tum postrema hujusce formulæ verba sic interpretatur. " Eum, quem superius precatus est „ Pontifex, ut mitteret Spiritum sanctum, in sequentibus petit, ut su- „ scipientem dignetur consignare in vitam æternam, id est, ut eum- „ dem Spiritum non amittat suscipiens, usque dum perducat hospitem

„ suum

„ suum in vitam æternam. " Formulæ vero, *in nomine Patris* &c. nullam virtutem tribuit, nec ex illa energiam impositionis manuum aut unctionis repetit; sed illius obiter tantum meminit in fine capitis, illam leviter præterit, nec de illa quidquam aliud in toto hoc prolixo capite asserit, nisi quod ab episcopis, dum crucem frontibus imprimerent, diversa proferretur. " Solent, inquit, diverso modo orationem „ proferre magistri simul cum cruce, quam faciunt pollice in frontibus infantium. " Alii quippe, ut ex ritualibus seculi IX. constat, dicebant, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti* : alii, *Signum Christi in vitam æternam* : alii aliter. Ex quibus sic argumentor. Formula ex qua manuum impositio & unctio suam virtutem repetunt, Confirmationi essentialis est. Atqui ex Amalario eam repetunt ex priori oratione. Item formula, quæ correspondet orationi, qua primis ecclesiæ temporibus apostoli, & Augustini ætate episcopi, " Orabant, ut „ Spiritus sanctus veniret in eos, quibus manus imponebant, pertinet ad Confirmationis essentiam. Atqui ex Amalario id priori tantum orationi convenit. Prior igitur oratio essentialis erat. Sed ex ordine Romano, & ex libro *de divinis officiis*, prior oratio cum manuum impositione proferebatur, antequam fieret chrismatio. Manuum igitur impositio chrismationi prævia, seculis VIII. & IX. essentialis erat Confirmationi.

Id etiam colligi potest ex omnium antiquissimo Petaviano codice, *in officio sabbati sancti*. " Postea cum ascenderit a fonte infans, signa- „ tur a presbytero in cerebro de chrismate his verbis : Deus omnipo- „ tens Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua „ &c. " *ut in ordine Romano*. " Deinde ab episcopo datur eis Spiritus „ septiformis ad consignandum : imponit eis manum in his verbis : „ Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui regenera- „ sti famulos tuos, &c. *ut in ordine Romano*. " Postea (id est facta „ per impositionem manuum & orationem invocatione Spiritus san- „ cti) signat eos in fronte de chrismate dicens : Signum Christi in „ in vitam æternam. Resp. Amen. Inde vero cum letania ascendit ad „ sedem suam, & dicit : Gloria in excelsis. " Ex hoc rituali apparet dari Spiritum septiformem per orationem cum manuum impositione, antequam fieret chrismatio. Hæc igitur oratio, eaque manuum impositio chrismationem præcedens, essentialis erat Confirmationi : præterea posterior formula chrismationi respondens, mere accidentalis erat seculis VI. VII. VIII. & IX. in ecclesia occidentali. Nulla enim erat ætate Gregorii Magni. Postea vero nonnulla ab episcopis adhibita est, non ratione chrismatis, sed ratione crucis, quæ in chrismatione frontibus imprimebatur, quemadmodum ex citatis Amalarii verbis apparet ; ne videlicet signum crucis, quod in aliis ritibus cum invocatione Trinitatis aut Christi imprimi solebat, nullam invocationem in unctione comitem haberet. Denique diversa erat hæc formula, prout episcopis

æquum

æquum videbatur. Supereſt igitur, ut prior oratio per manuum impoſitionem conceſſa, eſſentialis fuerit.

Ex his ſequitur, Aurelium falli, cum *in orthodoxo*, *parte* 1. *cap.* 7. aſſerit orationem, quæ in ordine Romano deſcribitur, quæque ſuper neophytos *impoſita manu ſuper capita eorum* proferebatur *cum invocatione ſeptiformis gratiæ Spiritus ſancti*, cæremoniam eſſe ſacramento præviam: formulam vero eſſentialem in his poſterioribus verbis ſitam eſſe, *Confirmo te in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus ſancti*. Verbum enim, *confirmo*, temporum ſerie additum eſt in ordine Romano: eaque formula ætate, qua Romanus ordo compoſitus eſt, mere accidentalis erat.

Objicit Aurelius. Hæc oratio, eaque manuum impoſitio, cujus præfata ritualia mentionem faciunt, non ſingulis ſeorſim, ſed omnibus generatim impertitur. Ab ea igitur omnino differt, quæ temporibus Tertulliani, Cypriani &c. ſuper ſingulos neophytos fieri ſolebat.

Quasi vero, ſi quis ſacerdos, plures catechumenos ſimul baptizaret, tunc formula baptiſmi ab ea differret qua plures ſeorſim baptizantur.

§. 7. *Utrum hodie in occidente utraque manuum impoſitio in Confirmatione adhibeatur, & utraque eſſentialis ſit.*

Utramque manuum impoſitionem in occidente nunc adhiberi, apparet ex Romano, aliiſque Pontificalibus. " Pontifex, inquit Pontificale Romanum, extenſis verſus confirmandos manibus, dicit: Omnipotens ſempiterno Deus &c. " En manus impoſitionem chriſmatio„ni præviam.

Dallæus quidem obſervat, *lib.* 2. *cap.* 6. in Pontificali Romano non haberi, *impoſitis*, ſed *extenſis ſuper confirmandos manibus*: quæ duo contendit ille diſtingui. Accepit ille hanc obſervationem a Blondello *lib. de epiſcopatu*, *pag.* 214. ſcribente, quod olim elevabatur & imponebatur manus ſuper capita confirmandorum, ex ordine Romano, *cap. de ſabbato ſancto*. In ſacramentario autem Gregorii Magni, manus *elevata* dicitur, non autem *impoſita* ſuper capita eorum. Denique utroque ritu antiquato, manus *extenſa* legitur in Pontificali Romano, non *elevata*, neque *impoſita*.

Verum ex eodem Pontificali Romano, ubi de ordinatione diaconi & presbyteri, apparet, *manum extendere*, & *manum imponere*, pro eodem uſurpari. Blondellus vero obſervatione ſua ridiculum ſe præbet. Quod enim Gregorii ſacramentarium his verbis exprimit. " Elevata „ manu ſua ſuper capita omnium, dicit: Omnipotens ſempiterne „ Deus &c. " Idipſum ordo Romanus ſic explicat. " Elevata & im„ poſita manu ſuper capita omnium, det orationem ſuper eos: Om„ nipotens ſempiterne Deus &c. " Et liber *de divinis officiis*, qui or„ di-

„ dinis Romani commentarius est: " Dat Pontifex super eos oratio-
„ nem, imposita scilicet manu super capita eorum. Omnipotens sempi-
„ terne Deus &c. Ubi *elevata* manu, *imposita* manu, *elevata & imposita* manu, pro eodem usurpantur; alioquin utramque cæremoniam ordinis Romani & libri *de divinis officiis* diversam esse, eodem argumento liceret inferre, quo Blondellus utramque sacramentarii & ordinis Romani cæremoniam distinguit. Accedit, quod auctor ordinis Romani non modo cæremonias, quas ipse refert: sed & ipsa verba, quibus eas explicat, ex Gregoriano sacramentario depromserit. Recole utrumque textum citatum §. 6. *præcedenti*.

Utrum vero hæc manuum impositio, quæ chrismationem præcedit, eique correspondens formula, etiamnum in ecclesia occidentali ad Confirmationis essentiam pertineat, major est difficultas.

Neganti opinioni favet concilium Bituricense, anno 1584. coactum & anno 1585. a Sixto V. approbatum, quod *tit.* 20. *de Confirmat. sacram. can.* 3. nullam aliam in administratione hujus sacramenti formulam præscribit præter istam, *Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris* &c. Hæc autem formula unctioni, non autem præviæ manuum impositioni correspondet. Verum in hac causa responderi potest, quod in alia Bellarminus respondet auctoritati concilii Florentini, seu decreti pro instructione Armenorum, in quo pro materia ordinis sola instrumenta proponuntur, nulla facta mentione impositionis manuum; videlicet; Patres & concilia non consuevisse explicare totum ritum sacramentorum, non enim scribebant libros rituales; sed solum attigisse unam partem essentialem, ex qua cætera omnia intelligerentur; erant enim ritus ejusmodi notissimi omnibus ex frequenti usu.

Favet etiam huic opinioni Pontificale Romanum, *cap. de confirmandis*. " Tunc Pontifex, inquit, extensis versus confirmandos manibus,
„ dicit: Omnipotens sempiterne Deus &c. " *ut in ordine Romano*.
„ Pontifex sedens super faldistorium, vel etiam, si multitudo confir-
„ mandorum id exegerit, dispositis illis per ordinem super gradus pres-
„ byterii, vel alibi Pontifex stans cum mitra, illos confirmet per or-
„ dinem genuflexos, & uno ordine confirmato, illi surgunt, & alii
„ genuflectunt, & confirmantur, & sic usque in finem. Et Pontifex
„ inquirit sigillatim de nomine cujuslibet confirmandi, sibi per patri-
„ num vel matrinam flexis genibus præsentati: & summitate pollicis
„ dextræ manus chrismate intincta, dicit, Signo te signo crucis, &
„ confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris &c. " Peracta manuum impositione chrismationi prævia, prolataque ei correspondente formula, Pontificale indicat, procedendum esse ad sacramentum confirmandis administrandum. Supponit igitur præviam impositionem esse ritum dumtaxat accidentalem, qui ad Confirmationis sacramentum disponit.

Ve-

Verum huic difficultati responderi potest. 1. In hoc textu non haberi procedendum esse ad sacramentum confirmandis administrandum, sed ad Confirmationem, id est unctionem exhibendam: Confirmatio enim idem plerumque sonat quod unctio, sicut in Eugenii IV. decreto; ubi loco manus impositionis *dari* dicitur *in ecclesia Confirmatio*, id est unctio. 2. In ritualibus aliud est ritus observari solitos describi, aliud illos exponi: rituum enim descriptio, non expositio ad ritualia pertinet. In Pontificali Romano præscribitur, ut Pontifex manum imponat confirmandis, & super eos oret, eoque ritu facto ad unctionem procedat. Utrum autem hæc unctio sit ex toto, vel ex parte materia Confirmationis, difficultas est, cujus expositio ad theologiam, non ad ritualia pertinet.

Affirmanti autem opinioni favet concilium Coloniense, anno 1536. *can.* 8. ubi eamdem manuum impositionem requirit, quam auctor epistolæ, nomine Urbani I. confictæ, *cap.* 7. Favet etiam concilium Moguntinum, anno 1549. *cap.* 17. *&* 18. ubi docet. 1. " Sacramentum " Confirmationis ex institutione Christi, & apostolorum praxi, eccle- " clesiæ relictum esse. 2. Inde ecclesiam catholicam Spiritum sanctum " per manus episcoporum fidelibus tradendi normam accepisse. 3. Hoc " sacramentum ab initio sola manuum impositione exhibitum fuisse. 4. " Sub ipsis temporibus apostolorum, ex eorum traditione, adhibita " chrismatis unctione cœpisse conferri. " Requirit illud concilium ma- " nuum impositionem, qualem apostoli adhibuerunt. Atqui ex eodem concilio apostoli confirmarunt sola manuum impositione. Requirit igitur manuum impositionem a chrismatione prorsus diversam. Favet denique concilium Rhemense, anno 1583. *capite de Confirmatione*, ubi ait effectum hujus sacramenti " non nisi per impositionem manuum epis- " copi " conferri, nulla chrismatis mentione facta.

OBJICIT 1. Aurelius adversus hanc posteriorem sententiam. " Sa- " cramenta ministrorum mens efficit ac voluntas. Sed ecclesia sacra- " mentum per istam manuum impositionem chrismationis præviam " conficere nec vult, nec cogitat. Hæc igitur sacramentum esse non " potest.

Verum Aurelius minorem quidem affirmat, non probat.

OBJICIT 2. Ecclesia sacramenta non confuse universis, sed proprie singulis ministrat. " Atqui manuum impositio chrismationi prævia, " cujus antiqua & recentia ritualia mentionem faciunt, " non singulis seorsim, sed omnibus generatim impertitur.

Verum quid impedit, quominus episcopus manum imponendo non singulis seorsim, sed omnibus generatim subdiaconis, adhibita formula ordinaria, cæterisque necessariis conditionibus rite observatis, ipsos ad diaconatum promoveat? Nonne baptismi & absolutionis sacramenta " quamvis pluribus simul concessa, valerent?

" OBJICIT 3. Si quis post manus impositionem istam discederet,

 pri-

„ priusquam frontis unctionem ab episcopo accepisset, nemo eum vel
„ sacramentum Confirmationis, vel Spiritum sanctum assecutum arbi-
„ traretur; nec dubium foret, quin ei ad episcopum primo quoque tem-
„ pore redeundum esset, ut utrumque perciperet. Contra multi post
„ peractam ejusmodi manus impositionem, vulgo accedunt, chrismatis
„ unctionem percepturi; quibus Confirmationis sacramentum sola il-
„ la unctione tribui nemo dubitat, nec dubitare potest, nisi damna-
„ ta Episcoporum omnium, ecclesiæque totius consuetudine ac sen-
„ tentia.

Verum qui primam sententiam amplectuntur, & Confirmationis essentiam in sola manuum impositione chrismationi prævia, constituunt, aperte negant sacramentum sola illa unctione tribui. Qui vero eam in manuum impositione chrismationi prævia, & in ipsa chrismatione constituunt, facile respondebunt, ex hoc ratiocinio sequi duntaxat, illam manuum impositionem esse materiam adæquatam, non autem eam minime essentialem esse.

§. 8. *Utrum Græci veteres in hoc sacramento manuum impositionem admiserint, & recentiores admittant.*

Ex catholicis Jacobus Goarius *in notis ad euchologium*, *pag.* 1366. ex Calvinistis vero Blondellus *lib. de episcopis pag.* 213. quos plerique alii sequuntur, docent manuum impositionem in Græcorum cæterorumque orientalium praxi nec esse, nec unquam fuisse. Unde Goarius concludit Confirmationem in sola unctione reponendam esse.

ASSERTIO I.

Græci veteres manuum impositionem in sacramento Confirmationis admiserunt.

Probatur vel ipsa Græcorum auctoritate.

Dionysius Alexandrinus, qui floruit seculo III. apud Eusebium *lib.* 7. *cap.* 2. referens controversiam inter Cyprianum & Stephanum Papam, nullius unctionis mentionem facit, sed solius baptismi & manuum impositionis. “ Quæstio, inquit, non modica tunc temporis mo-
„ ta est; an debeant, qui ex quavis hæresi convertuntur, baptismate
„ repurgari: cum priscus mos esset, sola oratione erga illos cum im-
„ positione manuum uti.

Firmilianus, qui eodem seculo III. floruit, *in sua epistola ad Cyprianum*, solius manuum impositionis meminit. “ Omnis potestas &
„ gratia constituta est, ubi præsident majores natu, qui & baptizandi
„ & manum imponendi, & ordinandi possident potestatem. “ Et
„ postea. “ Sic eis manus imposuit, ut acciperent Spiritum san-
„ ctum.

Sy-

Synodus Nicæna I. quæ seculo IV. coacta est, *can.* 8. Novatianos suscipi jubet *per manus impositionem*, quam confirmatoriam esse ostendimus *supra*.

Auctor constitutionum Clementinarum, qui floruit seculo IV. *lib.* 7. *cap.* 44. & 45. " Postquam vero baptizaverit, ungat eum unguento " chrismatis, inquiens: Domine Deus ingenite &c. Hæc est enim vir- " tus impositionis manus in unoquoque qui baptizatur.

Chrysostomus, qui floruit desinente seculo IV. ejusdem manuum impositionis meminit *in caput* 19. *actorum*, & *in caput* 6. *ad Hebræos*.

Theodoretus, qui floruit seculo V. *in caput* 6. *ad Hebr.* " Per ma- " nuum sacerdotalem impositionem, Spiritus gratiam accipiunt.

Gennadius Constantinopolitanus, qui floruit eodem seculo V. *in ca-* " *put.* 6. *ad Hebr.* Baptizati seipsos subjiciant impositioni manuum sa- " cerdotum ad participationem Spiritus.

Eulogius Alexandrinus, qui seculo VI. floruit *lib.* 2. *contra Novatianos*. " Oportet eos dignos reddi adventus Spiritus sancti, qui per im- " positionem manuum apostolorum fiebat. " Et *infra*, " Non potestis " fundamentum fidei iterum recipere, nec baptisma secundum, nec ma- " nuum impositiones.

Photius, qui seculo IX. floruit, *in cap.* 6. *ad Hebr.* Confirmationem explicat per manuum impositionem, & manum imponi, ac Spiritum sanctum accipere, pro eodem habet.

Tria extant antiquissima Græcorum euchologia seu sacramentaria. Primum est Barberinum, quod *annorum octingentorum canitie venerandum* esse testatur Morinus *lib.* 9. *de pænitentia cap.* 9. *num.* 9. (scribebat hæc Morinus anno 1651.) Secundum est Cryptæ Ferratæ prope Romam, quod *quingentorum annorum ætatem excedit* ex Morino *ibidem nu.* 16. Tertium est bibliothecæ regiæ, ex quo, quæ ad hanc causam pertinent, evulgavit & latina fecit Petrus de Marca *in dissertatione de primatu Lugdunensi & cæteris primatibus*, quam ille ad episcopatum Conforanensem nominatus, anno circiter 1643. composuit: & quod in eadem dissertatione *ante annos octingentos* manuscriptum asserit. Primum, quod de hæreditate Nicolai de Nicolis provenit, datum fuit monasterio Florentino sancti Marci Prædicatorum ordinis: exinde translatum in instructissimam cardinalis Francisci Barberini bibliothecam; quo fit, ut Morinus illud simpliciter appellet Barberinum, Goarius vero Barberinum sancti Marci. Secundum illud idem est. " Euchologium Patri- " archale, quod (ut scribit Arcudius *lib.* 6. *concordiæ*, *cap.* 5.) in con- " cilio Florentino Georgius Vari Cretensis presbyter Græcus Juliano " presbytero cardinali sanctæ Sabinæ donavit, ut in calce manu ipsi- " usmet cardinalis notatum est. " Quo donatus deinde Bessarion cardinalis, Cryptæ Ferratæ factus abbas, illud eidem monasterio post obitum legavit asservandum. Tertium e celeberrima ducum Florentinorum bibliotheca Parisios in regiam delatum est.

In his vero tribus euchologiis eadem ſuſcipiendorum hæreticorum formula deſcribitur, juxta diſcrimen annotatum in ſynodo II. œcumenica, *can. 7.* cujus verba referuntur: iiſque ſubjicitur hæreſis ejurandæ modus, ſacerdote conceptis verbis præeunte. Quo peracto, ſacerdos manus habens ſuper caput hæretici converſi, fundit orationem, qua invocat Spiritus ſancti adventum: " Deus Salvator noſter, &c. " dignare illum ſigillo divini unguenti & adventu Spiritus ſancti, &c. " Poſthæc ungit eum ſacerdos unguento, ſicut neophytos, eamdemque " formulam ſuper eo recitat. " Quid apertius proferri poteſt ad duo illa demonſtranda: conſignationem ſcilicet Græcorum conſtitiſſe, & manus impoſitione, & chriſmatis unctione: tum vero impoſitionem manuum, quæ reſipiſcentibus hæreticis quibuſdam adhibebatur, ipſum fuiſſe Confirmationis ſacramentum, non autem meram cæremoniam?

Oecumenius, qui ſeculo decimo floruit, *in cap. 6. ad Hebr.* " Neque " enim licitum eſt, ut rurſum baptizeris, & per manuum impoſitionem " accipias Spiritus ſancti superventionem.

Theophilactus, qui ſeculo undecimo floruit, *in cap. 6. ad Hebr.* " Sequitur participatio Spiritus ſancti &c. per impoſitionem autem manuum " dabatur &c.

Simeon Theſſalonicenſis, qui ſeculo undecimo, vel duodecimo floruit, *in libro de templo*, " Chriſtus per manuum impoſitionem, & " inſpirationem unguenti, gratiam (baptizatis) impertiiur.

Michael Palæologus, qui Græcis imperabat anno 1274. *in ſua ad Gregorium X. epiſtola*, in concilio Lugdunenſi II. relata, Sacramen- " tum Confirmationis per manus impoſitionem epiſcopi conferunt chriſ- " mando renatos.

Accedit Siricii papæ teſtimonium *in epiſtola ad Himerium*, "Arianos " cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in ſynodo conſtitu- " tum, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus Epiſcopalis ma- " nus impoſitione, catholicorum conventui ſociamus, quod etiam " totus oriens, occidenſque cuſtodit. " Synodus, de qua loquitur, Nicæna eſt.

Attamen adverſus ea, quæ breviter probavi, objici poteſt Gregorii Magni epiſtola, quæ extat *lib. 9. num. 61.* Conſultus enim a Quirino, cæteriſque epiſcopis catholicis Iberiæ juxta Pontum inter Colchida, & Armeniam, quomodo Neſtoriani, ad veram fidem redeuntes, ſuſcipiendi eſſent, ita reſpondet, ut orientis morem erga hæreticorum ſuſceptionem diverſum ab occidentis conſuetudine ſignificet. duo quippe genera hæreticorum ponit, quorum alii baptizati fuerunt in nomine Trinitatis, ut Ariani, alii vero non, ut Cataphrygæ. Poſteriores iterum tingendi ſunt: ex prioribus vero alii, ut Ariani, in occidente per manus impoſitionem, & in oriente per chriſmatis unctionem ſuſcipiuntur: alii vero per ſolam fidei confeſſionem. " Ab

" an-

„ antiqua Patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris ecclesiæ revocentur. Unde Arianos per impositionem manus occidens, per unctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ ecclesiæ catholicæ oriens reformat. Monophysitas vero & alios ex sola vera confessione recipit: quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti propter professionem veræ fidei, sanctæ & universalis ecclesiæ visceribus fuerint uniti. Hi vero hæretici qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani & Cataphrygæ &c." Gregorius, ut apparet, orientalem chrismatis unctionem opponit occidentali manuum impositioni. Jlla igitur unctio manuum impositionem excludit.

Vulgo respondetur unctionem, de qua Gregorius, cæremoniam mere reconciliatoriam esse, non autem sacramentalem, & confirmatoriam. Verum, si hæc unctio usurpata in admissionem hæreticorum, mera fuit cæremonia; cur eam Patres erga Monophysitas seu Eutychianos adhiberi prohibuerunt?

Petrus de Marca *in notis ad can.* 28. *Claromontanum*, subindicat oppositionem esse nominis, non rei, quatenus ritus, qui in occidente, & oriente unus & idem erat, ab occidentalibus manuum impositio, & ab orientalibus chrismatio frequentius dicebatur.

Certum mihi videtur, manus impositionem occidentis, de qua Gregorius, opponi quidem chrismationi orientis, ita tamen, ut ritum chrismationis absolute non excludat. 1. Quia Gregorius de orientis chrismatione, & de manus impositione occidentis initio locutus, & de fidei professione ab hæreticis exigenda, in fine loci laudati verba sua colligens, ait " per impositionem manus, & professionem fidei," baptismi vires in hæreticis conversis suscitari, omissa mentione chrismatis, ut pote quæ comprehensa esset in impositione manus: 2. Quia concilio Arausicano I. anno 441. *can.* 2. "Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderant, si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet. 3. Idem placet concilio Epaonensi, *can.* 16. 4. Concilium Arelatense II. anno 452. *can.* 17. Arianos & Bonosiacos " Cum chrismate, & manus impositione in ecclesia recipi jubet. 5. Faustus episcopus Regiensis *lib.* 1. *de libero arbitrio cap.* 15. " Hæretico in nomine Trinitatis baptizato tantum per se virtus ipsa mysterii confert, ut baptismatis iteratione non egeat, sed ut tantum benedictione chrismatis induatur." 6. Gennadius Massiliensis, *lib. de ecclesf. dogmat. cap.* 52. " Et sic manus impositione & chrismate communiti eucharistiæ mysteriis admittantur. " 7. Isidorus Hispalensis Gregorii papæ amicus *lib.* 2. *de*

divinis officiis cap. 14. " Hæretici, si tamen in Patris & Filii & Spi-
„ ritus sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, non iterum
„ baptizandi sed solo chrismate & manus impositione purgandi sunt. "
8. Gregorius Turonensis, Gregorio Magno æqualis, & amicus, plura, eaque illustria conversionis Arianorum ad fidem exempla refert, sed quæ omnia cum chrismatis unctione facta sunt. Videsis ejus historiam *lib.* 2. *cap.* 31. & 34. *lib.* 4. *cap.* 27. & 28. *lib.* 5. *cap.* 38. & *lib.* 9. *cap.* 15. 9. Recaredus rex, in ea oratione quam habuit ad concilium III. Toletanum anno 589. in quo cum Gothorum gente Arianismum abjuravit, rogans patres, ut scriptam fidei suæ & primorum gentis professionem, syngraphis omnium consignatam, ad futuram rei memoriam conservent, sic habet: " Ut hæ gentes, quas in Dei no-
„ mine regia potestate præcellimus, & quæ deterso antiquo errore per
„ unctionem sacrosancti chrismatis, vel manus impositionem paracle-
„ tum intra Dei ecclesiam perceperunt Spiritum, " &c. Ubi conjunctio *vel* non est eo loco disjunctiva, sed copulativa, quod sæpe contingit in auctoribus seculorum sexto, septimo & octavo. Sic Gregorius Turonensis *lib.* 1. *mirac. cap.* 11. " Hujus beatæ Virginis reliquias
„ cum sanctorum apostolorum vel beati Martini quadam vice super
„ me in cruce aurea positas exhibebam. " 10. Walafridus Strabo, *lib de rebus ecclesiast. cap.* 26. ait " Hoc in canonibus, & decretis patrum
„ frequens haberi, ut quicumque ab hæreticis in trinitate fuerit ba-
„ ptizatus, rebaptizari non debeat, sed chrismate, & manus imposi-
„ tione perfici.

Certum quoque mihi videtur, orientis chrismationem, de qua Gregorius, ita manuum impositioni occidentis opponi, ut ritum impositionis manuum absolute non excludat. 1. Quia ille chrismationem orientis, & manuum impositionem occidentis æqualiter opponit. Sed impositio manuum occidentis non excludit chrismationem orientis, ut jam probavimus. 2. Quia orientis & occidentis similem fuisse ritum in Arianis per manuum impositionem admittendis, didicimus ex Siricio. 3. Quia ipsimet auctores græci *supra* citati, quorum alii priores, alii æquales, alii Gregorio Magno posteriores, fidem faciunt manuum impositionem in confirmandis, seu catholicis seu hæreticis adhibitam fuisse. 4. Quia de Arianorum susceptione idipsum speciatim testantur tria euchologia superius laudata. *Arianos* quidem, inquiunt, & *Macedonianos*, &c.

Dices. Si unctio orientis non excludit impositionem manuum, nec impositio manuum occidentis excludit unctionem, sed idem ritus fuerit utriusque ecclesiæ. Quorsum igitur Gregorius utrumque ritum opponit?

Respondeo. Idem erat Gregorii ætate ritus utriusque ecclesiæ in Arianis admittendis, utraque in hoc ritu, & manuum impositionem, & chrismatis unctionem complectebatur, cum eo tamen discrimine,

ut in

ut in hoc ritu apud occidentales manuum impositio, apud orientales autem chrismatis unctio potior esse videretur; quo fit, ut illi manuum impositione, isti vero chrismatis unctione hoc mysterium frequentius significarent.

Dices iterum. Concilium II. œcumenicum *can.* 7. modum præscribens, quo Ariani, Macedoniani &c. per Confirmationem in ecclesiam admitti debent, solius unctionis meminit.

Respondeo in hoc canone omnia recensita non fuisse, sed quædam prætermissa ut quæ Græcis illo tempore essent in usu. Id certum videtur ex tribus ritualibus Græcis *supra* citatis, qui canonis ipsius verba referentes, manuum impositionem, & unctionem præscribunt. Liceat enim hic proferre, quod Bellarminus in alia causa protulit, *lib. de ordine cap.* 9. " Patres & concilia non consuevisse explicare „ totum ritum sacramentorum, non enim scribebant libros rituales, sed „ solum attigisse unam partem essentialem, ex qua cætera omnia in- „ telligerentur, erant enim ritus hujusmodi notissimi omnibus ex fre- „ quenti usu.

Non desunt tamen argumenta, quibus probari posset, diu esse, cum in ecclesia orientali cessavit manuum impositio in Confirmatione neophytis recens baptizatis administranda. Rituale Severi patriarchæ meminit quidem manuum impositionis in baptismo adhibendæ, sed nullam ejus mentionem facit, ubi de ritibus Confirmationis, nullam etiam mentionem faciunt tria euchologia *superius* citata, ubi de ritibus hujus sacramenti, quamvis ejus meminerint, ubi de ritibus in ecclesiam admittendi Arianos, Macedonianos &c. Quo fit ut Græci seculis illis, quibus hæc tria euchologia descripta sunt, vel Confirmationem alio modo hæreticis ad ecclesiam redeuntibus, & alio neophytis recens baptizatis administrarent: vel certe manuum impositionem in Arianis ad ecclesiam redeuntibus adhiberent propter reconciliationem, non autem propter Confirmationem. Simeon quoque Thessalonicensis in libro manuscripto bibliothecæ Vaticanæ, de quo *supra pag.*252. innuit unctionem solam a Græcis adhiberi, unctionem successisse manuum impositioni, eamque mutationem factam fuisse ab ecclesia post apostolorum ætatem, quæ quomodo sibi cohæreant cum textu relato *superius*, *pag.*244. ex libro *de templo* non video.

ASSERTIO II.

Manuum impositio, quam Græci veteres admiserunt, erat chrismationi prævia.

Probatur 1. ex Firmiliano, qui de eadem manuum impositione loquitur, de qua Cyprianus. Constat autem *ex epistola 73. ad Jubaianum*, manuum impositionem, de qua Cyprianus, præcessisse chrismationem. Textum descripsimus §. 2. *præcedenti*. 2. Ex Siricio, qui asserit

asserit eumdem fuisse ritum utriusque ecclesiæ in hæreticis per manuum impositionem admittendis. Sed ritus occidentis erat manuum impositio a chrismatis unctione omnino dissimilis, ut constat ex concilio Arelatensi II. Gennadio, Isidoro Hispalensi, & Walafrido mox citatis. 3. Ex tribus euchologiis *supra* laudatis.

Utrum vero Græci manuum impositionem unctioni præviam etiamnum adhibeant, incertum est. Negant plurimi, quod in hodierno euchologio nulla mentio fiat hujusmodi manuum impositionis. Affirmant aliqui, ea innixi conjectura quod in eodem euchologio referatur oratio chrismationi prævia, qua sacerdos Deum invocat, ut neophyto *signaculum doni sancti Spiritus largiatur*. Ubi autem est oratio ibi subintelligitur manuum impositio, quæ, ut loquitur Sanctus Augustinus lib. 3. de baptismo, cap. 16. *nihil est aliud, nisi oratio super hominem*.

Verum, huic argumento tria responderi possunt. 1. Aliud est, manuum impositionem esse orationem super hominem: aliud, orationem esse manuum impositionem. Oratio enim pro aliquo fundi potest sine manuum impositione super ejus caput. 2. Hæc oratio ab ea prorsus dissimilis est, quæ in Romano pontificali refertur. Latini enim per istam orationem postulant septiformem Spiritum: Græci vero petunt, ut Deus largiatur *signaculum doni sancti Spiritus*, id est, chrismationis unctionem, quæ in eodem euchologio *signaculum doni Spiritus sancti* appellatur. 3. Hanc Græcorum orationem mere cæremoniam esse, qua neophytus ad utrumque Confirmationis & eucharistiæ sacramentum præparatur, apparebit eam legenti. Sacerdos enim per eam Deum deprecatur, ut *signaculum doni sancti Spiritus, & sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi sui communionem* confirmando *largiatur*. Nullam igitur manuum impositionem chrismationi præviam Græci hodierni admittere videntur. Sufficit ad orientalis Confirmationis valorem, ut eam Græci manuum impositionem adhibeant, quæ uno & eodem actu cum unctione confertur, & a frontis chrismatione minime divelli potest. Quamvis enim manuum impositio generatim spectata, ex instituto Christi ad Confirmationis essentiam pertineat, nihilominus penes ecclesiæ arbitrium est, eam determinare ad manuum impositionem ab unctione divulsam, vel indivulsam: sicut ablutio generatim, ex instituto Christi ad essentiam baptismi pertinet, sed in ecclesiæ potestate est eam determinare ad immersionem, eamque trinam, vel unicam, aut ad infusionem, aut ad aspersionem; sicut etiam formulæ quædam generatim, ex Christi præcepto ad Confirmationis, pœnitentiæ, & extremæ unctionis essentiam pertinent; sed penes ecclesiæ potestatem est, has & illas peculiares formulas ministris suis præscribere, quibus omissis, nulla sunt hæc sacramenta.

§. 9.

§. 9. *Solvuntur leviores quædam difficultates.*

QUÆRITUR an utraque manus imponenda sit, vel una sufficiat.

RESPONDEO satis esse, si una imponatur. 1. Quia scripturæ sacræ numero singulari vel plurali in eodem loco promiscue utuntur, actorum 8. v. 17. & 18. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus sanctus &c.* Actorum 19. v. 6. *Cum imposuisset illis manus Paulus.* E: v. 11. *Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.* Ita vulgata editio, Græca tamen pluralem numerum ubique habet. Matthæi 9. vers. 18. *Impone manum tuam* (*τὴν χεῖρα*) *super eam.* Et Marci 5. *Impone manum tuam* (*græce τὰς χεῖρας*) *super eam.* Verum ibi agitur de sanatione filiæ Jairi. 2. Quia ex auctoribus *tota quæstione* 1. *sect.* 2. citatis, alii numero singulari, alii plurali, alii utroque usi sunt.

QUÆRITUR iterum, an dextera manus necessario imponenda sit, an alterutra sufficiat.

RESPONDEO, auctores, qui singulari numero utuntur, non indicare, quod una potius, quam altera requiratur. Alterutra igitur sufficit. Chrismationem tamen, atque adeo manuum impositionem ab ea indivulsam, manu dextera faciendam esse, ordinat pontificale Romanum.

QUÆRITUR 3. quare manuum impositio adhibeatur in Confirmatione.

RESPONDEO quia manuum impositione significatur descensus Spiritus sancti; hinc sacerdos, antequam consecret, manus super oblata imponit, ut Spiritus sanctus ad consecrationem descendat; hinc confessor, antequam pœnitentem absolvat, manum ei imponit, ut Spiritus sanctus descendat ad peccatorum remissionem: hinc episcopus in Confirmatione manum imponit, ut Spiritus sanctus super neophytum descendere dignetur ad ipsum illuminandum, & in fidei professione corroborandum. Manuum igitur impositione significatur descensus Spiritus sancti, per quem anima illustratur: " Caro, inquit Tertullianus, manus impositione adumbratur, ut & anima illuminetur: " vel etiam designatur virtus, qua quis in Confirmatione protegitur atque firmatur adversus hostes fidei: proprium enim est Spiritus sancti obumbrare sua virtute, unde illud angeli ad beatam Virginem, *Virtus altissimi obumbrabit tibi.*

SE-

SECTIO VI.

De Unctione.

UNCTIO, de qua nunc agitur, fit ex chrismate, chrisma vero ex oleo & balsamo permixtis, & ab episcopo benedictis.

Circa unctionem quæri potest, 1. Utrum illa ad Confirmationis essentiam pertineat. 2. Utrum apostoli unctionem aliquam adhibuerint. 3. Utrum hæc unctio primis ecclesiæ temporibus fieret in fronte. 4. Quæ fuerit origo unctionis verticalis, quis progressus &c. ubi de opinione Sirmondi circa duplicem unctionem. 5. Quæ fuerit conjunctio, & quis ordo unctionis frontis & impositionis manuum: ubi de Sirmondi sententia circa unionem, separationem, & iteratam adunationem unctionis & impositionis manuum.

Plures etiam quæstiones circa chrisma fieri possunt, quarum aliæ ad oleum, aliæ ad balsamum, aliæ ad utriusque mixtionem, aliæ ad benedictionem attinent: de singulis ordine agendum est.

§. 1. *Utrum unctio ad Confirmationis essentiam pertineat.*

NEGANT auctores, qui primam, affirmant contra qui secundam & tertiam opinionem sequuntur. Celebris erat hæc controversia theologos inter & canonistas Aureoli ætate. Sic enim ille *in 4. dist. 7. quæst.* 1. " Tenent theologi, quod chrisma est de essentia sacramenti, " sicut aqua est de essentia baptismi: & tunc dicunt consequenter, " quod papa non potest immutare, faciendo quod hoc sacramentum " fieret in alia materia. Burchardus autem, & alii doctores canonici " tenent oppositum, & quod papa similiter posset dispensare: & eorum motivum est, quia quod in tali materia fieret sacramentum Con" firmationis, non fuit traditum a Christo, nec ab apostolis præceptum observari, sed statutum fuit in antiquis conciliis: talia autem immutari possunt auctoritate papæ. " Sententia vero quæ docet chrismatis unctionem essentialem, hodie apud theologos ita communis est, ut eorum plurimi eam esse de fide existiment: qua de re *supra*, *quæst.* 2. *art.* 2.

ASSERTIO.

Unctio pertinet ad Confirmationis essentiam.

PROBATUR 1. ex tribus scripturæ locis, quibus vel expresse fit mentio hujus unctionis, vel certe eam alluditur. Prior est 2. Corinth cap. 1. v. 21. & 22. *Qui confirmat nos in Christo, & qui unxit nos Deus:*

qui

qui unxit nos, Deus? qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Quem locum de sacramento Confirmationis exponunt Ambrosius *lib. de initiandis cap.* 7. Theodoretus, Parisius, & Anselmus *commentariis in hunc locum* : & verba ipsa satis aperte hoc significant. Nam in primis, verbum *confirmat* proprium est hujus sacramenti, in quo robur datur. Deinde *unxit nos* refertur ad unctionem externam ; vel si ad internam referatur ; fit allusio ad externam; interior enim unctio per exteriorem dari & significari solet . Illud autem *signavit nos* referri potest vel ad interiorem characteris obsignationem, vel ad exterius crucis signaculum , quod in fronte imprimitur . Hæc denique verba *dedit pignus Spiritus in cordibus* significant præcipuum hujus sacramenti effectum, qui est donum Spiritus sancti, quo neophyti " per episcopi Confirmationem regno Christi dotantur, " inquit Honorius Augustodunensis. Secundus est Joannis cap. 2. v. 22. *Sed vos unctiones habetis a sancto &c.* Quem Augustinus *tract.* 3. *in* 1. *Joannis epist.* de sacramento Confirmationis intelligit. Subjicit enim : " Unctio spiritalis, ipse Spiritus „ sanctus est, cujus sacramentum est in unctione visibili. " Tertius est ibidem v. 27. *Et vos unctionem quam accepistis ab eo , maneat in vobis &c.* Quem locum de eodem sacramento interpretantur Cyrillus Hierosolymitanus *catechesi* 3. *mystag.* & Augustinus *ibid.* Subjicit enim Augustinus : " Unctionis sacramentum , est virtus ipsa invisibilis : unctio „ invisibilis Spiritus sanctus &c.

2. Hæc tria loca de sacramento Confirmationis exponunt Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosius, Augustinus, Theodoretus, Primasius, & Anselmus. Agnoscunt igitur hanc unctionem a Deo institutam, ab apostolis observatam, & sacramento essentialem esse.

3. Ritus ille sacramento essentialis est , cui tribuitur simpliciter virtus sanctificandi . Atqui chrismatis unctioni hanc virtutem Patres attribuunt. Item ritus ille sacramento Confirmationis essentialis est , cui tribuitur proprius Confirmationis effectus. Atqui Patres unctioni tribuunt proprium Confirmationis effectum. Utraque minor propositio iisdem probari potest testimoniis, quibus *supra* , *art.* 2. *pag.* 241. *& seq.* Tridentinam de chrismate definitionem vindicavimus adversus hæreticos. His addes Innocentium III. & Gregorium X. *supra* citatos *sect.* 5. *præcedenti*, §. 1. *pag.* 256. *&* 257. & Innocentium IV. *infra* citandum *ratione* 7.

4. Quia omnes fere auctores tota *quæst.* 1. citati sacramentum Confirmationis in unctione aperte constituunt. Ita Dionysius Areopagita , Theophilus Antiochenus, Tertullianus, Cyprianus, concilium Laodicenum, Optatus, concilium II. œcumenicum, Pacianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius , Innocentius , Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Leo magnus , Theodoretus , Gennadius Massiliensis, Primasius, Gregorius magnus, Gregorius Turonensis, Job monachus , Isidorus Hispalensis , Maximus martyr , Beda , Gregorius III.

III. ordo Romanus, Theodulphus Aurelianensis, auctor operum cardinalium, Aponius, Paschasius, Rabanus, Amalarius, liber *de divinis officiis*, Ratramnus, Petrus Damiani, Yvo Carnutensis, Goffridus Vindocinensis, Simeon Thessalonicensis, Bernardus, Rupertus, Stephanus Eduensis, Algerus, & Honorius Augustodunensis, quibus addes Innocentium III. *sect.* 5. superiori, §. 1. citatum, Gregorium X. *ibidem* relatum, Eugenium IV. *in decreto* pro instructione Armenorum & Gregorium protosyncellum *supra* citatum.

5. Quia plures ex citatis auctoribus modum recensentes, quo Confirmationis sacramentum administrari debet, unctionem requirunt. Ita Dionysius Areopagita, Tertullianus, concilium œcumenicum II. Ambrosius, Gregorius magnus, Maximus martyr, ordo Romanus, liber *de divinis officiis*, euchologia, regium, Barberinianum & Cryptæ Ferratæ. Quin etiam ex illis Dionysius, concilium œcumenicum II. Ambrosius, & Maximus martyr unctionem requirunt, nulla facta mentione impositionis manuum.

6. Quia ex citatis auctoribus plures & manuum impositionis & unctionis simul mentionem ita faciunt, ut vel utrique, vel unctioni tantum tribuant virtutem conferendi Spiritum sanctum. Ita Tertullianus, Innocentius, Augustinus, Theodoretus Primasius, Gregorius magnus, Isidorus Hispalensis, Beda, ordo Romanus, Theodulphus Aurelianensis, Rabanus, Amalarius, liber *de divinis officiis*, Ratramnus, Yvo Carnutensis, Simeon Thessalonicensis, & Rupertus.

7. Quia plures ex citatis auctoribus huic unctioni ita tribuunt virtutem conferendi Spiritum sanctum, ut ea prætermissa, negent Spiritum sanctum conferri posse. Ita Cornelius papa, & Pacianus.

8. Quia plures ex citatis auctoribus hanc unctionem apostolicæ manuum impositioni æquiparant; ita Innocentius I. Isidorus Hispalensis, Beda, ordo Romanus, Theodulphus Aurelianensis, Walafridus Strabo, Bertramnus, & Honorius Augustudunensis; quibus addes Innocentium III. loco *supra* citato, & Innocentium IV. *in epist.* 10. *ad Otthonem cardinalem cap.* 4. & 5. " Soli, inquit, episcopi consignent chrismate
" in frontibus baptizatos: quia hujus unctio non debet nisi per epis-
" copos exhiberi: quoniam soli apostoli, quorum vices gerunt episco-
" pi, per manus impositionem, quam Confirmatio vel frontis chris-
" matio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur. Nam Spiri-
" tus sancti donum in chrismatis unctione confertur.

9. Quia plures ex citatis auctoribus effectum hujus unctionis æquiparant descensui super apostolos die pentecostes. Ita Augustinus *sermone* 83. *de diversis*. Rabanus Maurus, Goffridus Vindocinensis.

10. Quia plures ex citatis auctoribus hanc unctionem conceptis terminis vocant SACRAMENTUM, voce sacramenti proprie usurpata. Ita Dionysius Areopagita *lib. de eccles. hierarch. cap.* 4. initio, ubi hoc unguentum ait esse sacramentum, quod eucharistiæ affine est. Verumta-

" men,

„ men, inquit, eſt & alia huic (euchariſtiæ ſacramento) coordinata „ conſecratio, quam unguenti myſterium (hoc eſt ſacramentum; nec „ enim Græci alia voce utuntur, ut ſacramentum exprimant) præcep- „ tores noſtri appellant. “ Quæ verba Pachymerus ita interpretatur. “ Verumtamen eſt & aliud illi affine ſacramentum unguenti : nam & „ hoc quoque divina conſecratione conficitur. “ Ita etiam Pacianus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Auguſtinus, Primaſius, concilium Toletanum IV. Iſidorus Hiſpalenſis, Beda, auctor operum cardinalium, Theodulphus Aurelianenſis, Paſcaſius, Rabanus, Petrus Damiani, Yvo Carnutenſis, Goffridus Vindocinenſis, Rupertus, Stephanus Eduenſis, & Algerus : quibus addes e Græcis Gregorium protoſyncellum, & e Latinis Innocentium III. & Gregorium X.

11. Quia plures ex citatis auctoribus hanc unctionem in ratione ſacramenti comparant cum baptiſmo vel cum euchariſtia, vel cum utroque. Ita Dionyſius, Tertullianus, Cyprianus, Optatus, Pacianus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Auguſtinus, Cyrillus Alexandrinus, Primaſius, Job monachus, concilium Toletanum IV. Iſidorus Hiſpalenſis, auctor operum cardinalium, Theodulphus Aurelianenſis, Aponius, Paſchaſius, Rabanus, Amalarius, Petrus Damiani, Yvo Carnutenſis, Goffridus Vindocinenſis, Simeon Theſſalonicenſis, Rupertus, Stephanus Eduenſis, Algerus.

12. Quia plures ex citatis auctoribus aiunt, & probant hanc unctionem ſicut & baptiſmum, iterari non poſſe. Videſis præſertim Optatum, & Goffridum Vindocinenſem.

13. Quia concilium Bituricenſe, quod Reginaldus *de Beaulne* ex univerſa metropoli anno 1584. congrevavit, Sixtus vero quinto anno ſequenti *examinavit*, *atque ubi oportuit emendavit*, brevique tandem apoſtolico approbavit die 5. octobris : hoc, inquam, concilium *cap. de Confirmationis ſacramento*, definit 1. apoſtolos die pentecoſtes viſibili Spiritus ſancti deſcenſu ad pugnam confirmatos fuiſſe. 2. “ Pro igne „ viſibili, qui die pentecoſtes ſuper apoſtolos apparuit, oleum ſanctum „ ex apoſtolorum traditione adhiberi, &c. 3. Chriſma ad ſacramentum „ Confirmationis neceſſarium eſſe. “ 4. Prohibet *can.* 2. “ Ne quis dicat „ chriſmatis confectionem ab alio, quam a Chriſto inſtitutam eſſe. “ Denique *can.* 3. nullam aliam “ in adminiſtratione hujus ſacramenti “ formam agnoſcit præter iſtam: *Conſigno te ſigno crucis: & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris &c.*

14. Univerſa occidentalis eccleſia hodie agnoſcit hanc formulam Confirmationi eſſentialem eſſe : *Conſigno te ſigno crucis, confirmo te chriſmate ſalutis &c.* Atqui hæc formula unctioni correſpondet, idque apparet tum ex ipſis verbis, *Conſigno te ſigno crucis*, crucis enim ſignum inter ungendum imprimitur : tum ex verbis ſequentibus, *Confirmo te chriſmate ſalutis*: tum ex Romano pontificali, quod hanc formulam, cum fit unctio, pronuntiari ordinat.

15. Quia

15. Quia hodiernum Græcorum euchologium, ritum administrandæ Confirmationis referens, requirit unctionem, eamque solam præscribit, nulla manuum impositionis mentione facta. Fierine potest, ut Rituale modum administrandi cujusdam sacramenti præscribens, prætermissa essentiali materia, meram cæremoniam præcipiat?

16. Quia Græci omnes hanc formulam *signaculum doni Spiritus sancti*, huic sacramento essentialem esse agnoscunt. Sed Græci eamdem formulam inter ungendum proferunt. Unctionem igitur essentialem esse agnoscunt.

His addes argumenta petita ex Tertulliano, *pag.* 45. *ratione* 12. & 13. ex Optato, & ex Augustino.

§. 2. *Solvuntur objectiones.*

UT nonnullis objectionibus occurras, notes velim, auctores, qui unctionem Confirmationi essentialem esse existimant, in quatuor partes dividi. Quidam enim docent, nullam aliam materiam huic sacramento essentialem hodie, aut alias fuisse præter unctionem; unde concludunt apostolos, cum per solam manuum impositionem darent Spiritum sanctum., rem quidem sacramenti, non autem ipsum sacramentum contulisse. Ita auctores secundæ sententiæ, qui primam & secundam viam ineunt. Alii aiunt, hoc sacramentum simplici manuum impositione primum quidem administratum fuisse; postea vero sola chrismatis unctione, quæ manuum impositioni successit, ita ut hæc manuum impositio, vel fuerit abrogata, vel essentialis esse desierit: ita auctores secundæ sententiæ, qui quartam & quintam viam ineunt. Alii materiam consecrationis in utraque simul, & manuum impositione & chrismatis unctione constituunt, ita ut apostoli in administratione hujus sacramenti utramque materiam semper adhibuerint: ita plures ex auctoribus, qui tertiam opinionem defendunt. Alii concedunt apostolos primum simplici manuum impositione confirmasse, cum Spiritus sanctus sub visibili specie ignis descendebat; siquidem internum hujus sacramenti effectum satis testabatur externus ille ignis, qui divinitus apparebat: satisque determinabat manuum impositionem. At postea cum formæ illæ visibiles cessassent, tum manuum impositioni addere apostolos cœpisse unctionem, ut per eam significarent id, quod antea visibili specie ignis significabatur: & ut confusam, incertam, & indistinctam manus impositionis significationem determinarent per proprium, & determinatum signum; ad varios enim effectus apostoli manus imponebant. Posteriori huic expositioni aperte favet Concilium Moguntinum anno 1549. coactum. " Sacramentum, inquit *cap.* 17. ex institutione Christi, & apostolorum praxi, ecclesiæ relictum esse, actus ipsorum satis testantur. Unde Ecclesia Catholica Spiritum sanctum per manus episcoporum fidelibus tra-

„ dendi

„ dendi normam accepit. “ Et *cap.* 18. “ Diligenter etiam populum „ instruant, cur hoc sacramentum, ab initio sola manuum impositio- „ ne exhibitum, mox sub ipsis temporibus apostolorum, ex eorum- „ dem traditione, adhibita chrismatis unctione, cœperit conferri. „ Nam cum initio Spiritus sanctus, ad evidentiorem recentis adhuc „ fidei commendationem, signo visibili influeret confirmatis, externa „ unctione, quæ illam internam designaret, tunc non erat opus: „ postea vero adulta ecclesia, & stabilita fide, cum signa externa ap- „ parere cessaverunt, nec jam amplius Spiritus sanctus visibiliter des- „ cenderet, mox in locum visibilis signi unctio chrismatis adhiberi „ cœpit, quæ his, qui confirmarentur, internam & spiritalem un- „ ctionem repræsentaret, ut quid intus agatur per gratiam, foris ali- „ quo visibili signo innotescat, & verbi fidem externi elementi simi- „ litudo confirmet. “ Hanc quidem rationem, qua docetur Apostolos manuum impositioni unctionem addidisse, ut per eam significarent id, „ quod antea visibili specie ignis divinitus apparente significabatur, „ his verbis Kemnitius irridet *in examine Concilii Tridentini, pag.* 286. “ Arrige aures, optime lector, magnum enim, & insigne audies „ acumen &c. miraberis, scio, ubi audieris. Igni in pentecoste res- „ pondet in pontificia Confirmatione oleum. Qua ratione? quia oleum „ nutrit ignem. Sed idem facit baculus quercineus fumo bene indura- „ tus. “ Verum Kemnitius minime nugaretur, si legisset aut obser- „ vasset, eam ipsam rationem, quam irridet, ab Augustino traditam fuisse *sermone* 83. *de diversis*. Textum integrum *supra* descripsimus *pag.* 165. At non mirum, si ridiculus, absurdus homo ridicule, absurde intellexit, quæ bene ab Augustino, Honorio Augustodunensi, Sancto Thoma *art.* 3. *ad* 1. Cardinale Aureolo, *lib.* 4. *sent. dist.* 7. *quæst.* 1. Patribus Moguntinis, & Bituricensibus, aliisque viris eruditis dicta, & scripta sunt. Non enim dicimus unctionem seu oleum respondere igni, quia nutrit ignem: sed aliis de causis ex Scriptura sacra petitis. Sicut enim ignis Deum significat ad Hebr. 12. *Deus noster ignis consumens est*: ita unctio significat divinitatis, & spiritus sancti infusionem; hinc Christus divinitate unctus dicitur Psalmus 44. *Unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis*: & Spiritu sancto, Act. 10. *Unxit eum Spiritu sancto*. Sicut ignis charitatis designat Lucæ 12. *Ignem veni mittere in terram*: ita unctio exterior designat interiorem unctionem, quæ nihil aliud est quam charitatis infusio. Sicut ignis visibilis, qui die Pentecostes apparuit virtutem qua apostoli induti sunt, significat Lucæ 24. *Induemini virtute ex alto*: ita unctio significat virtutem, & robur Act. cap. 10. *Unxit eum Spiritu sancto, & virtute*. Sicut ignis lumen designat: ita unctio illustrationem 1. Joann. cap. 2. *Unctio docebit vos de omnibus*. Videsis auctores *quæst.* 1. citatos, Sanctum Augustinum præsertim, & Honorium Augustodunensem.

His præmissis, facile quoque diluuntur objecta petita ex Innocen. III. *lib. 1. decretalium*, *tit. 15. cum venisset*: " Per frontis chrismationem manus impositio designatur; " ex Innocentio IV. *in epistola 10. ad Ottbonem Cardinalem cap. 4.* " Manus impositionem Confirmatio vel frontis chrismatio repræsentat; " & ex Eugenio IV. *in Armenorum instructione*, " Loco Apostolicæ manus impositionis datur in ecclesia Confirmatio. " Unde adversarii colligunt unctionem successisse manuum impositioni, eaque posteriorem esse, atque adeo nihil ad Confirmationis essentiam pertinere.

Primo siquidem & secundo textu, frontis chrismatio designat, & repræsentat manuum impositionem, quia illam complectitur: tertio vero textu, Confirmatio, non autem frontis chrismatio dicitur locum tenere apostolicæ manuum impositionis. Qua de re *supra*, *sect.* 5. §. 4. *pag.* 266. *& seq.* Verum dato, non concesso, quod adversarii contendunt, ex his locis aperte colligi, unctionem apostolica manuum impositione posteriorem esse: inde tamen non sequitur, illam Confirmationi accidentalem esse. Auctore enim primæ classis docent quidem rem sacramenti ab apostolis concessam fuisse, sed negant ipsum sacramentum ab illis administratum fuisse, cum solam manuum impositionem adhiberent. Auctores veros secundæ classis unctionem quidem essentiali manuum impositioni successisse, & in ejus locum suffectam fuisse concedunt, sed hanc mutationem divina contendunt auctoritate contigisse, quæ manuum impositionem irritam & accidentalem, unctionem vero essentialem fecit. Denique auctores quartæ classis, id unum concedunt, videlicet manuum impositioni additam fuisse unctionem, eamque additionem divina auctoritate factam fuisse.

Objicit etiam Sirmondus *in utroque Antirrhetico*, unctionem frontis, & manus impositionem seculi quarti, & sequentibus ita divisas fuisse, ut illa a presbyteris, ista ab episcopis adhiberetur, adeoque Confirmationem his seculis sola manuum impositione administratam fuisse.

Verum hanc unctionis & manuum impositionis divisionem ,| merum esse Sirmondi figmentum, probaturi sumus *infra* §. *6. & 7.*

Objicit quoque recentior. Materiæ, quæ sacramento essentialis est, sua forma congruere, & correspondere debet. Sed mos diu obtinuit in ecclesia Romana, ut fideles in fronte ungerentur in Confirmatione, & forma nulla huic unctioni consentiens pronuntiaretur. In sacramentario Gregorii Magni, pontifex signat frontem chrismate, & signando nullam formam adhibet. In ordine Romano, & libro *de divinis officiis*, formula quidem inter ungendum pronuntiatur, qua Trinitas his verbis invocatur, *In nomine Patris & Filii*, *& Spiritus sancti*. *Amen*. Sed verba, quæ formæ rationem habent in sacramento Confirmationis, alia esse debent ab invocatione, nuda & simplici

per-

personarum sanctissimæ Trinitatis. Adde quod hanc formam seculis sexto, septimo, octavo, & nono, in ecclesia occidentis accidentalem fuisse, probavimus *supra*, *sect.* 5. §. *6. pag.* 269. *&c.*

Verum formula, quæ in Gregorii sacramentario, in ordine Romano, & in libro *de divinis officiis*, manuum impositioni correspondet, expendenti apparebit ipsam quoque unctioni, quæ proxime sequitur, correspondere. Neque refert, quod hujus formulæ pronuntiatio quibusdam instantibus unctionem proxime futuram præcedat: quia in sacramentorum administratione moralis præsentia sufficit. Hinc Ambrosii ætate in Ecclesia Mediolanensi formula baptismi post trinam immersionem proferebatur. Qua de re alibi..

§. 3. *A quo hæc unctio instituta fuerit, & quando cœperit in hoc sacramento adhiberi.*

BUrchardus & alii doctores canonici, referente Aureolo, chrisma fuisse statutum in antiquis conciliis docuerunt: Alexander Alensis illud institutum existimat in concilio quodam Meldensi: nullum autem Meldense concilium extat ante seculum nonum: Joannes de Bacone in concilio quodam Aurelianensi; conciliorum vero Aurelianensium primum anno 511. celebratum est. Recentiores quidam initio seculi tertii, quia Tertullianus unctionis mentionem facit. S. Bonaventura docet illud " Institutum fuisse, Spiritu sancto dictante, ab ipsis ecclesiæ rectoribus: " quibus verbis primos apostolorum successores intelligit. Honorius Augustodunensis traditum voluit ab ipsis apostolis, qui tamen unctione minime usi sint, sed eorum posteri. " Hanc, inquit, Confirmationem fecerunt olim apostoli per manus tantum impositionem, illorum posteri, eis tamen tradentibus, per chrismatis consecrationem. " Patres Moguntini anno 1549. congregati, traditum illud ab apostolis asserunt, & sub ipsis apostolorum temporibus observari cœptum. " Hoc, inquiunt, sacramentum, ab initio sola manuum impositione exhibitum, mox sub ipsis temporibus apostolorum ex eorumdem traditione, adhibita chrismatis unctione, cœpit conferri &c. " S. Thomas illud a Christo institutum, & ab apostolis observatum asserit, qui aliquando utebantur sola manuum impositione & tunc rem sacramenti conferebant: communiter vero chrismatis unctione, & tunc ipsum sacramentum administrabant. Bellarminus, aliique plures auctores tertiæ sententiæ, illud aiunt a Christo institutum, & ab apostolis observatum, qui & manuum impositionem, & unctionem simul & semper adhibuerunt.

A S S E R T I O.

Unctio Confirmationis præcessit Tertulliani tempora, tradita fuit ab Apostolis, & a Christo instituta.

PROBATUR 1. Quia Dionysius Areopagita hujus unctionis, quasi ab apostolis acceptæ, & sacramenti nomine ab ipsis appellatæ meminit, *lib. de ecclesiast. hierarch. cap.* 4. initio. " Est & alia huic (Eucharistiæ „ sacramento) coordinata consecratio, quam unguenti mysterium seu „ sacramentum præceptores nostri (hoc est apostoli) appellant. " Citati aliter D. Thomas *quæst.* 72. *art.* 2. *ad* 1. " Est quædam perfectiva „ operatio, quam duces nostri (id est apostoli) chrismatis hostiam nominant. " Quo textu sanctus doctor utitur, ut inde probet " Apo„ stolos communiter usos esse chrismate in exhibitione sacramenti. „ Non me fugit litem esse de antiquitate hujusmodi operum, sed præterquam quod ea Dionysii Areopagitæ, *infra*, *in appendice*, vindicamus, extra controversiam est, ea saltem circa initium seculi V. scripta fuisse. Atqui in eis asseritur unctio chrismatis, quatenus ab apostolis tradita & usurpata.

2. Quia Theophilus, qui Antiochenus Patriarcha electus est anno 170. testatur fideles omnes ungi, & christianos inde vocari. " Certe, „ inquit, nulla alia ex re christianorum nomen traximus, quam quod „ vino oleo perfundimur. " Sic ille respondet Autolico ipsum derisorie nuncupanti christianum seu unctum.

3. Quia referente Irenæo, Gnostici & Valentiniani, quorum illi seculo I. isti vero seculo II. sub Antonino Pio ad annum Christi 145. exorti sunt, " eum, qui baptismo initiatus erat inungebant. " Sed hæ„ retici hanc unctionem a catholicis acceperant, quemadmodum probavimus, ex Irenæo *pag.* 37. &c. Confirmatur ex Tertulliano, qui Irenæo æqualis fuit. Ille si quidem *de præscr. cap.* 40. baptismum, *signaculum in frontibus*, & eucharistiæ oblationem refert inter *divina sacramenta*, quæ hæretici in catholicis æmulabantur. Hæc vero tria hæretici a catholicis accipere non potuerunt, nisi prius hæc observarint catholici. Et sane si ecclesia baptizatos ungere cœpisset ineunte seculo III. hanc unctionem hæretici non accepissent a catholicis, sed catholici ab hæreticis.

4. Referente Tertulliano *lib.* 3. *adversus Marcionem cap.* 22. in fine, Marcion *signaculum frontium*, aliaque *ecclesiarum sacramenta* in ecclesia catholica susceperat. Sic enim ipsum alloquitur: " Quæ omnia, cum „ in te quoque deprehendantur, & signaculum frontium, & ecclesia„ rum sacramentum &c. " Signaculo autem frontium designari unctionem chrismatis in frontibus signatam, apparet ex Cornelio Papa *in epistola ad Fabium Antiochenum*, relata apud Eusebium *lib.* 6. *historiæ*, ubi de Novatiano ita loquitur: " Neque ab episcopo consignatus est. Hoc „ au-

„ autem ſignaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum ſan-„ ctum potuit accipere? “ ſeu, ut Ruffinus vertit: “ Nec ſignaculo „ chriſmatis conſummatus eſt; unde nec Spiritum ſanctum unquam „ potuit promereri. “ Ex Cypriano *epiſtola 73. ad Jubajanum:* “ Qui „ in eccleſia baptizantur, præpoſitis eccleſiæ offeruntur, ut per noſtram „ orationem ac manus impoſitionem, Spiritum ſanctum conſequantur, „ & ſignaculo dominico conſummentur. “ Ex Prudentio *in pſychomachia.*

Poſt inſcripta oleo fronti ſignacula, per quæ
Unguentum regale datum eſt, & chriſma perenne.

Atqui Marcionem ſub Antonino Pio ad annum Chriſti 146. docere cœpiſſe, omnes conveniunt. Tertullianus enim *lib. 1. contra Marcionem cap. 19.* id accidiſſe ponit poſt Chriſtum paſſum annis centum quindecim cum dimidio. Tertullianus vero exiſtimavit Chriſtum paſſum anno ætatis ſuæ trigeſimo. Qui triginta quidem anni, una cum annis centum quindecim cum dimidio, numerum 146. efficiunt. Præterea Marcion filius erat epiſcopi pietate illuſtris, qui prima ſua ætate virginitatem exercens, progreſſu temporis cum virgine corruptus eſt; qua de cauſa a proprio patre eccleſia pulſus eſt. Parvulus igitur erat Marcion, dum frontis chriſmationem accepit, quod fieri debuit circa initium ſeculi II. cum hæreſim ſuam ſpargere cœperit anno Chriſti 146.

5. Quia Tertullianus in ſex locis *ſupra* citatis *pag. 42. & ſequ.* hujus unctionis meminit quaſi antiquæ, a Chriſto inſtitutæ, & ubique receptæ. Ex primo loco apparet Tertullianum in ea fuiſſe ſententia; lotionem aquæ, unctionem olei, & euchariſtiam a Chriſto inſtitutas fuiſſe; prætereaque Chriſtum eſſe, qui abluit, ungit & conſecrat, quoties miniſtri in eccleſia catechumenos abluunt, ablutos ungunt, & panem conſecrant. Secundo vero loco Tertullianus aſſerit, *ſignaculum frontium, & eccleſiarum ſacramenta* in Marcione & Marcionitis, perinde ac in chriſtianis deprehendi. 3. Loco enarrat carnis ablutionem in baptiſmo, carnis unctionem in Confirmatione, & carnis nutritionem in euchariſtia quaſi tres ritus pariter antiquos, & eodem modo ubique receptos 4. Loco refert, quod eccleſia Romana neminem ad ſuam communionem reciperet, qui non profiteretur fideles aqua tingendos in baptiſmo, ſancto Spiritu veſtiendos in Confirmatione, & euchariſtia paſcendos. Ipſe vero Confirmationem alibi deſcribens, inter ejus ritus recenſet unctionem. 5. Loco ait, quod diabolus, “ Ut ipſas quo-„ que res divinorum ſacramentorum æmularetur, tingeret & ipſe ſuos „ credentes, ſignaret illos in frontibus, & panis oblationem celebra-„ ret. “ Ubi Tertulliani ſignaculum in frontibus inter *divina* refert *ſacramenta*, quæ hæretici æmulabantur, ut chriſtiani viderentur. 6. Lo-

co ablutionem, unctionem, & manus impositionem describit, quasi tres ritus pariter & ubique in ecclesiis receptos.

6. Pacianus sub finem *epistolæ* 1. probat in ecclesia superesse potestatem remittendi peccata, quia Christus dixit apostolis Matth. 16. *Quæ ligaveritis in terris, ligata erunt in cœlis* &c. Novatianis vero respondentibus hæc dicta suisse solis apostolis; ideoque hanc potestatem solis apostolis concessam fuisse, & in eis desiisse: probat ille hanc consequentiam nullam esse, alioquin pari modo concludi posset, quod solis apostolis liceret baptizare, & dare Spiritum sanctum; quia totum hoc non aliis, quam apostolis imperatum est. " An tantum ligare ac solvere solis apostolis licet? Ergo & baptizare solis licet, & Spiritum sanctum dare solis, & solis gentium peccata purgare; quia totum hoc non aliis, quam apostolis imperatum est. " Quod si lavacri & chrismatis potestas, licet solis apostolis concessa, per eos tamen descendit ad Episcopos, quanto magis ligandi & solvendi potestas: quia posse baptizare & chrismate ungere, potestas est majorum charismatum, quam posse ligare & solvere. " Si ergo, inquit, & lavacri & chrismatis potestas majorum longe charismatum, ad episcopos inde descendit: & ligandi quoque jus adfuit, atque solvendi. " Unde colligit baptizandi, chrismandi & peccata remittendi potestatem non fuisse ab hominibus indultam episcopis, neque ab episcopis usurpatam, sed apostolis a Christo concessam, & per apostolos defluxisse ad episcopos. " Ergo, inquit, nec chrisma, nec baptisma, nec criminum remissio sanctæ potestati ejus (scilicet episcopi) indulta est. Quia nihil propria usurpatione mandatum est. Totumque id ex apostolico jure defluxit. " Pacianus igitur ungendi sive chrismandi potestatem in episcopo agnoscit: eam distinguit a potestate baptizandi: ei concedit virtutem dandi Spiritum sanctum: eam æquiparat utrique facultati baptizandi, & peccata remittendi: eam asserit a Christo institutam, a Christo concessam ejusque usum imperatum apostolis, & per eos ad episcopos defluxisse.

7. Cyrillus Hierosolymitanus *catechesi* 3. *mystagog.* hunc Joannis locum epistolæ 1. cap. 2. v. 27. *Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis* &c. interpretatur de unctione Confirmationis. Putavit igitur hanc unctionem a Christo institutam, & ab apostolis adhibitam fuisse.

8. Basilius Magnus consecrationis olei, & ejus unctionis meminit, eamque ad traditiones apostolorum asserendas adducit *lib. de Spiritu sancto, cap.* 27. " Consecramus aquam baptismatis, inquit, & oleum unctionis. Ex quibus scriptis? nonne a tacita, secretaque traditione? Ipsam porro olei in unctionem quis sermo scripto proditus docuit? " Unctio igitur chrismatis ex traditione apostolorum minime scripta descendit.

9. Ambrosius *lib. de initiandis cap.* 7. hunc Pauli locum 2. Corinth.
v. 21.

v. 21. & 22. *Qui confirmat nos in Christo, & qui unxit nos Deus* &c. explicat de confirmatoria chrismatis unctione. Hoc igitur chrisma a Christo institutum, & ab apostolis adhibitum credidit.

10. Hæc duo loca 1. Joannis epist. cap. 2. v. 22. *Sed vos unctionem habetis a sancto* &c. Et v. 27. *Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis* &c. Augustinus *tractat.* 3. *in eamdem epistolam*, de sacramento Confirmationis intelligit. Hanc igitur unctionem existimavit a Christo institutam, & ab apostolis observatam.

11. Idem sensere Theodoretus seculo V. Primasius seculo VI. & Anselmus seculis XI. & XII. qui *comment. in cap.* 1. *epist.* 2. *ad Corinth.* hæc Pauli verba, *Qui confirmat nos in Christo, & qui unxit nos Deus* &c. de unctione Confirmationis exponunt.

12. Auctor operum cardinalium, qui seculum IX. & VIII. forte præcessit, cum Cypriani nomine laudatus reperiatur ineunte seculo IX. *serm.* 8. de unctione chrismatis & aliis sacramentis die cœnæ institutis, docet hanc unctionem a Christo, pridie quam pateretur, institutam, & ex antiquis legis Mosaicæ sacramentis unctionem solam ab ecclesia retentam fuisse, " Nec tamen, inquit, cessantibus his, quæ ritu anti- „ quo inoleverant, unctionis mysterium religio christiana contempsit, „ sed cæteris generali sanctorum consensu damnatis non solum in re- „ gibus & sacerdotibus unctionis honor permansit, sed in omnem po- „ pulum catholicum effusa est hujus gratiæ plenitudo.

13. Concilium Moguntinum anno 1549. tradit *parte* 1. *cap.* 17. " „ Hoc sacramentum ab initio sola manuum impositione exhibitum, „ mox sub ipsis temporibus apostolorum ex eorumdem traditione adhi- „ bita chrismatis unctione cœpisse conferri.

14. Concilium Bituricense anno 1584. celebratum & anno sequenti a Sixto V. approbatum *tit.* 2. *de Confirm.* initio sic habet, " Oleum „ sanctum ex apostolorum traditione ad confirmandum adhibemus. " Et *can.* 2. " Nemo dicat chrismatis confectionem ab alio quam a Christo institutam esse.

15. Ipsimet auctores, qui unctionem in locum impositionis manuum suffectam esse volunt, ut Honorius Augustodunensis & S. Thomas fatentur id esse factum ex traditione apostolorum.

Denique certissima est Augustini regula *lib.* 4. *de baptismo*, *c.* 24. " „ Quod universa tenet ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper „ retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime cre- „ ditur. " Sed universa tenet ecclesia unctionem chrismatis in Confirmatione adhibendam, neque ullum concilium assignari potest, quo instituta fuerit. Hæc igitur non nisi ex auctoritate apostolorum tradita rectissime creditur.

Ex his apparet chrismatis unctionem a Christo institutam, ab apostolis traditam, & ab illis usurpatam fuisse.

Utrum vero eam apostoli toties adhibuerint, quoties manus imposuerunt, quæstio difficilior est..

Nulla quidem difficultas est in eorum sententia, qui docent manuum impositionem, quæ *act.* 8. *&* 19. refertur, eam ipsam esse quæ in frontis chrismatione includitur. Cui opinioni favet Amalarius *lib.* 1. *de officiis eccles. cap.* 27. in fine: " Ut ab episcopis solis inungatur per manus impositionem ab apostolis acceptum est. " Quibus Amalarius, inquit Cabassutius *in can.* 2. *concilii* 1. *Arausicani*, " Perspicue declarat ipsam episcopi actionem, qua frontem manu sua illinit, esse ipsam illam manus impositionem, qua juxta act. apostol. cap. 8. conferebatur per apostolos Spiritus sanctus. " Verum hæc interpretatio probabilitate caret. Quæstio igitur est de manuum impositione, quæ ab unctione omnino separata est. Quæritur utrum apostoli huic manuum impositioni unctionem semper addiderint. Negat D. Thomas, negant & Patres Moguntini *supra* citati. Affirmat Bellarminus *cap.* 9.

Si quis autem objiciat, Lucas meminit impositionis manuum, & non meminit chrismatis.

Respondet Bellarminus nihil impedire, quominus in verbis Lucæ etiam chrisma intelligamus, idque multis modis probari posse.

Apostolos igitur semper manus imponendo, signasse chrismate, ac proinde Lucam ritum illum compendio perstrinxisse, & ex una parte rem totam intellexisse, sic ille probat.

1. Quia Patres, qui uno in loco dicunt per impositionem manus dari Spiritum sanctum, iidem in alio loco dicunt dari per unctionem chrismatis, & aliquando utrumque simul conjungunt. Ex quo apparet utrumque ad ritum hunc pertinere, & illis perinde esse, sive unum, sive alterum exprimatur. Tertullianus *lib. de resur. carnis*, *cap.* 8. tractans hunc ritum, dicit, carnem ungi, signari, & manus impositione obumbrari. Et tamen *lib. de præscript. cap.* 4. solum exprimit signari in fronte: & *lib.* 1. *in Marcion. cap.* 14. solum exprimit unctionem. Libro vero *de baptismo* exprimit unctionem & manus impositionem. Ita videmus unum auctorem modo unam partem, modo duas, modo tres ejusdem ritus exprimere; & tamen semper rem eamdem significare. Cyprianus *epist.* 70. solum meminit unctionis: *epist.* 74. solum meminit manus impositionis, cum de una re & eadem loquatur: *in epist.* vero 73. *ad Jubajanum*, cum manus impositione addit *signaculum dominicum*, de quo nihil dixerat in prioribus duabus epistolis. Sic etiam concilium I. Arelatense *can.* 8. tantum nominat manus impositionem; & tamen concilium II. Arelatense paulo post celebratum, & eamdem rem tractans, *can.* 17. nominat unctionem chrismatis. Sic & Amalarius *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 27. unctionem frontis & manus impositionem confundit, alteram pro altera usurpat, & utrique eumdem effectum assignat. Plura ejusmodi exempla possent afferri. Quid igitur mirum,

rum, si sanctus Lucas ex una parte totum ritum significarit? Ita fere Bellarminus: quem si legisset, vel expendisset Sirmondus, nunquam dixisset *in antirrhetico* 2. *pagin.* 46. & 49. pervicacem tergiversationem, cavillationemque esse, quod theologi docent sanctos Patres, dum manus impositionem nominant, non excludere chrismatis unctionem; sicut dum chrisma memorant, non excludere manus impositionem.

2. Quia Patres, ut probent unctionem chrismatis, per quam datur Spiritus sanctus, ad solos episcopos pertinere, semper allegant verba Lucæ *act.* 8. ut patet ex Innocentio I. Isidoro Hispalensi, Beda, ordine Romano, Theodulpho Aurelianensi, Walafrido Strabone, Bertramno, Innocentio III. &c. Ergo aut apostoli *act.* 8. manus imponendo ungebant chrismate, aut isti omnes Patres male argumentantur.

Dices. Bene illi argumentantur, quia licet apostoli *act.* 8. non uterentur chrismate; tamen chrisma successit in locum manus impositionis, qua illi utebantur.

Sed contra: nam si ita esset, saltem aliquis Patrum aliquando id significasset, ut intelligeremus vim argumenti ipsorum. Contra Innocentius I. aperte innuit hanc unctionem a Petro & Joanne, cum Spiritum sanctum Samaritanis tradiderunt, usurpatam, & Lucæ verbis significatam fuisse. " Hæc, inquit, Pontificibus solis deberi, ut vel consi-
" gnent (particula *vel* utrobique conjunctim sumitur, non autem dis-
" junctim) vel paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo
" ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio actuum apostolorum, quæ
" asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent
" Spiritum sanctum.

3. Idem probat ex aliis similibus scripturæ locis, ubi brevissime aliquid comprehenditur, & tamen necesse est plura intelligere. Exemplum esse potest, quod Paulus *in epistolis ad Timotheum & ad Titum*, semper ordinationem vocat manus impositionem. Exemplum affert Augustinus *libro de fide & operibus cap.* 9. ex capite 8. actorum. *Ibidem* enim legimus Eunuchum a Philippo baptizatum, cum dixisset: *Credo Filium Dei esse Jesum*. Augustinus autem recte notat Lucam per compendium rem attigisse, sed omnino credendum esse de multis aliis interrogatum Eunuchum, & multas alias cæremonias adhibitas in illo baptismo. Alterum exemplum potest esse id, quod Lucas ait, apostolos baptizasse in nomine Christi *act.* 8. 19. & *alibi*. Nam ut *supra* ostendimus, apostoli baptizabant in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: sed Lucas id per compendium dicere maluit, sciens rem esse notissimam. Aliud exemplum esse potest in eo quod Paulus ait *ad Tit.* 3. nos salvari per lavacrum regenerationis, ubi nihil dixit de verbo; & tamen intellexit sine ullo dubio lavacrum cum verbo, ut ipse idem ali-

alibi expressit *Ephes.* 5. Et multa sunt hujusmodi, quæ longum esset recensere.

Sibi quoque Bellarminus. objicit testimonia Innocentii III. & Eugenii IV: addi potest & Innocentii IV. de quibus *supra sect.* 5. §. 4. &c. Illorum enim Pontificum auctoritate utuntur aliqui, ut probent hodie aut nullam esse manuum impositionem, aut illam mere accidentalem esse: alii vero, ut ostendant unctionem successisse manuum impositioni, eaque posteriorem esse, atque adeo nihil ad Confirmationis essentiam pertinere: alii denique ut probent apostolos unctione nusquam usos, sed sola manuum impositione. Verum quo sensu Bellarminus & alii hæc testimonia intellexerint, eaque intelligi debeant, exposuimus *supra*, *sect.* 5. §. 4. &c.

§. 4. *Utrum hæc unctio primis ecclesiæ seculis fieret in fronte.*

UNCTIONEM illam primis ecclesiæ temporibus in fronte determinate factam fuisse negat Nicolaus Rigaltius *in notis ad epist.* 59. *Cypriani*, ubi ait Cypriani tempore unicam fuisse unctionem, cujus „ „ administratio pro variorum episcoporum ingenio variabat: “ quibusdam in capite, aliis in fronte ungentibus: deinde vero, “ posteriori „ seculo invectæ sunt plures unctiones, & distingui cœpit ea, quæ in „ fronte fiebat, ab alia quam in vertice fieri placuit. Hæc permissa „ presbyteris, alia episcopis reservata, perficientibus & consummanti- „ bus inchoata mysteria.

Verum hanc unctionem primis & sequentibus ecclesiæ seculis in fronte factam fuisse, certum videtur.

1. Ex Tertulliano *lib.* 3. *contra Marcionem cap.* 22. ubi eum sic alloquitur: “ Quæ omnia cum in te quoque deprehendantur, & signacu- „ lum frontium, & ecclesiarum sacramenta &c. “ Marcion igitur *signaculum frontium*, aliaque *ecclesiarum sacramenta* in ecclesia catholica susceperat, quod contigisse circa initium seculi II. probavimus §. 2. *præcedenti*, *ratione* 4. Præterea Tertullianus *signaculum frontium* refert inter *ecclesiarum sacramenta*. Non una igitur ecclesia, sed omnes ecclesiæ signaculum frontium adhibebant.

2. Ex eodem Tertulliano, *de præscr. cap.* 40. ubi baptismum, *signaculum in frontibus*, & eucharistiæ oblationem refert inter *divina sacramenta*, quæ hæretici in catholicis æmulabantur, qua de re §. 2. *præcedenti*, *ratione* 5.

3. Ex concilio II. œcumenico, quod *can.* 7. refert *sancto chrismate* frontem ungendam esse.

4. Ex Cyrillo Hierosolymitano, *catechesi* 3. *mystag.* “ Chrismate Christi frons & alii sensus tui simbolice inunguntur.

5. Ex Innocentio I. *in epistol. ad Decentium cap.* 3. ubi duo unctionum

num baptizatis conferri solitarum genera distinguit, alteram in fronte, alteram extra frontem. Per primam, non per secundam ait conferri Spiritum sanctum. Primam episcopis reservat; secundam presbyteris permittit. " Primam denique episcopis reservatam fuisse non solum " consuetudine ecclesiastica, verum & illa lectione actuum apostolo- " rum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam bapti- " zatis traderent Spiritum sanctum. " Frontalis igitur unctionis usum ab ipsis apostolis repetit.

6. Ex Augustino *in psalm.* 141. ad hæc verba: *In vita hac, qua ingrediebar*, &c. ubi ad tria sacramenta neophytorum alludens, ait sacramenta varia variis modis suscipi; quædam in ore, ut eucharistiam; quædam toto corpore, ut baptismum, qui olim per immersionem conferebatur; quædam in fronte, ut unctionem, quæ per signaculum crucis in Confirmatione adhibetur. " Multa, inquit, sacramenta aliter at- " que aliter accipimus: quædam, sicut nostis, ore accipimus: quæ- " dam per totum corpus; quia vero in fronte erubescitur, ille qui di- " xit: qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Pa- " tre meo, qui in cœlis est: ipsam crucis ignominiam quodammodo " & quam pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. " Divinæ igitur institutionis esse putavit Augustinus, quod crucis signaculum in frontibus ungendorum adhibeatur.

7. Ex Gregorio *in sacramentario*, ubi de Confirmatione, " Pontifex, " inquit, tincto pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, " similiter per omnes sigillatim. " Idem tradunt ordo Romanus, liber *de divinis officiis*, aliaqua id genus antiqua ritualia.

Ex his quoque testimoniis apparet, non unctionem modo, sed & ipsum crucis signaculum primis ecclesiæ seculis in fronte factum fuisse.

Dices. Cornelius & Cyprianus unctionem ac signaculum ita referunt, ut nullam partem determinent, cui debeant imprimi.

Respondeo non omnia ab omnibus referri. Quod omisere Cornelius & Cyprianus, hoc nos docuere Tertullianus, aliique Patres citati.

Dices iterum. Ex Origene, *homil.* 8. *in Levit.* " Oleum per ma- " nus sacerdotis capiti ejus imponitur. " Ungebant igitur aliqui in vertice, alii vero in fronte.

Respondeo 1. Origenem hic minime loqui de unctione Confirmationis, qua de re *supra*, *pag.* 59.

Respondeo 2. negando consequentiam. Nihil enim impedit, quominus unctio, quæ fit in fronte, fieri dicatur in capite. " Utriusque " sacramenti, inquit Guillelmus Parisiensis loquens de baptismo & Con- " firmatione, signaculum imprimitur in capite. Sed sacramentum re- " gii ac sacerdotalis honoris propter eminentiæ suæ altitudinem, in " vertice. Sacramentum vero Confirmationis propter bellicæ strenuita- " tis audaciam, signatur in fronte. " Ita **Guillelmus**, ***cap. de Sacramento Confirmationis***.

Cæte-

Cæterum inter utramque occidentis & orientis ecclesiam hoc discrimen est, quod illa unctionem in fronte solum, ista vero non solum in fronte, sed & in aliis quibusdam partibus semper adhibuerit. Concilium II. œcumenicum *can.* 7. partes ungendas enarrans, recenset " frontem, & oculos, & nares, & os, & aures. " Cyrillus Hierosolymitanus *catech.* 3. *myst.* frontem, aures, nares, & pectus. Euchologium manuscriptum Crypto-Ferratense Bessarionis, & Barberinum S. Marci, ex partibus a Cyrillo recensitis prætermittunt pectus, & os addunt. Sed aliud Barberinum, quod recentius est, addit manuum volam interiorem, & cor. Euchologium a Goario editum recenset " frontem, & oculos, & nares, & utramque aurem & pedes. " Euchologia typis excusa, quibus modo Græci utuntur, frontem, oculos, nares, os, aures, pectus, manus & pedes. Ecclesia Antiochena specialem consuetudinem olim habebat. Severus enim patriarcha, qui in sedem Antiochenam intrusus est anno 5 3. *lib. de ritibus baptismi*, hæc ait: " Et signans omnia eorum membra, eorumque frontem tribus vicibus, ait: Chrismate sancto &c. " Relataque verborum formula subjicit: " Et ungit omnia eorum membra, & manus & pedes, & nares eorum.

Ex his unctionibus ea solum, quæ fit in fronte ad Confirmationis essentiam pertinet.

Cur autem hæc unctio fiat in fronte, rationes afferuntur ab Innocentio III. *de sacra unctione*, *cap.* 1. " Quia Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum & sacerdotes (propter quod apostolus ait, *Vos estis genus electum*, *regale sacerdotium*) idcirco in novo testamento non solum reges & sacerdotes unguntur, sed etiam omnes christiani, bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas: & bis post baptismum, scilicet chrismate sancto, primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, ut per sancti &c.

Variæ quoque rationes afferuntur a Tertulliano *lib. de præscript.* & Eugenio IV. *in decreto* pro instructione Armenorum, quas complexus est S. Thomas 3. *par. qu.* 72. *art.* 9. *in c.* " Dicendum, inquit, quod in hoc sacramento homo accipit Spiritum sanctum ad robur spiritualis pugnæ: ut fortiter, etiam inter adversarios fidei, Christi fidem confiteatur. Unde convenienter signatur chrismate signo crucis in fronte, propter duo: primo quidem, quia insignitur signo crucis, sicut miles signo ducis. Quod quidem debet esse evidens & manifestum. Inter omnia autem loca corporis humani maxime frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegitur, & ideo linitur confirmatus chrismate in fronte, ut in manifesto demonstret se esse christianum, sicut & apostoli post acceptum Spiritum sanctum se manifestaverunt, quia prius in cœnaculo latebant. Secundo, quia aliquis impeditur a libera confessione nominis Christi, propter duo, scilicet propter timorem & propter verecundiam. Utriusque autem horum signum maxime

„ xime manifestatur in fronte, propter duo, scilicet propinquitatem „ imaginationis, & propter hoc quod spiritus a corde directe ad frontem ascendunt. Unde verecundati erubescunt, timentes autem pallescunt, ut dicitur *in* 4. *eth.* Et ideo in fronte signatur chrismate, ut „ neque propter timorem, neque propter erubescentiam, nomen Christi confiteri prætermittat. " Videsis & Guillelmum Parisiensem, *cap.* 1. *de sacram. Confirm.* " Si tempore suæ consecrationis coronatur rex, „ quis dubitat, quin & galeandus sit tempore belli &c. " usque ad verbum *dicemus*. Cur etiam apud Græcos hæc unctio fiat in fronte, aliisque partibus, exponit Cyrillus Hierosol. *in catech.* 3. *myst.* " Primum quidem, inquit, frons illinitur: ut eum abstergat a vobis pudorem, quem homo transgressor perpetuo circumferebat; simulque „ efficiat, ut possitis vultu non velato gloriam Dei intueri: deinde „ vero aures unguntur, ut ad audiendum divina mysteria aures accipiatis: postea nares, ut divinum recipientes unguentum dicatis: „ *Christi gratus est odor Deo in his qui salvantur*. Tum vero & pectus „ inungitur, ut induti thoracem justitiæ, fortiter adversus insultus diaboli consistatis. Ut enim Salvator post baptismum, & Spiritus sancti adventum egressus in prælium devicit adversarium; sic & vos post „ sacrum baptismum & chrisma mysticum induti armis sancti Spiritus, „ adversus oppositam potestatem consistitis, & præliamini, dicentes: „ *Omnia possum in eo qui me confortat*, Christo.

Porro utraque ecclesia hanc unctionem ad modum crucis administrat. Occidentalis quidem, seu recentior, quæ hac formula utitur, *Signo te signo crucis* &c. seu antiquior, quemadmodum apparet ex auctoribus ritualibus seculo IX. ex ordine Romano seculo VIII. ex sacramentario Gregorii magni seculo VI. ex Gregorio Turonensi, *de baptismo Clodovæi*: " Delibutusque chrismate cum signaculo crucis Christi: " ex Augustino *in psalm.* 141. textum *supra* descripsimus. Huc etiam flecti potest Tertullianus locis *supra* citatis, ubi hanc unctionem vocat *signaculum frontium*; & Cyprianus *in epist.* 73. *ad Jubajanum*, ubi eam appellat *signaculum dominicum*. Quid enim signaculum dominicum, nisi signum Christi, & ipsum quidem ab unctione distinctum? " Caro ungitur, inquit Tertullianus *lib. de resurr. carnis*, ut anima consecretur; caro signatur, ut anima muniatur; caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur. " Ubi Tertullianus, ut apparet, tria carni impressa distinguit, unctionem, signaculum, & manus impositionem. Orientalis pariter ecclesia signum crucis adhibet in fronte, oculis, naribus, auribus, & pedibus, ex euchologio. Signaculi crucis, ejusque ab oleo & unguento distinctionis meminerunt constitutiones apostolicæ *lib.* 3. *cap.* 17.

Utrum autem hæc figura crucis ad Confirmationis essentiam pertineat, dubium est. Cardinalis Aureolus *lib.* 4. *sent. dist.* 1. *qu.* 1. negat esse de essentia sacramenti, & ecclesiasticæ dumtaxat institutionis esse con-

contendit. Affirmat S. Thomas 3. *p. q.* 72. *a.* 4. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 7. *art.* 1. *qu.* 1. *ad* 3. *&* 4. Alexander Alensis 4. *par. quæst.* 9. *membr.* 2. §. 2. Durandus, Scotus ejusque discipuli, Bellarminus aliique plures theologi, quia hæc crucis figura in formula Confirmationis continetur, eaque prætermissa, hæc formula esset falsa. Sane Augustinus eam divinæ institutionis esse asserere videtur in textu *supra* relato.

Cur vero apud Latinos figura crucis inter ungendum fronti imprimatur exponit idem Augustinus: " Quia vero in fronte erubescitur, „ ille, qui dixit, *Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, qui in cælis est*: ipsam crucis ignominiam quodam„ modo, & quam pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. " Videsis & Guillelmum Parisiensem, *cap. de sacr. Confirm.* ubi christianos vitam seu pigram, seu peccaminosam agentes sic affatur. " Eru„ bescant signum fortitudinis & strenuitatis in eminentia frontis defer„ re; & in certaminibus ignaviter agere, & vento tentationis sub pe„ dibus hostium cadere. Reminiscantur se signiferos regis cœlorum es„ se, & vexillum ejus in alto frontis deferre: quod perditionis reus „ est, qui vexillum depresserit. Deinde quantam contumeliam regi suo irrogat signifer, qui cum ipso vexillo in partem contrariam se vertit „ &c. Clamat contra te signum crucis; & clamat te proditorem, & „ reum majestatis, clamat inquam, clamore qui pertingit usque ad cœ„ los: nulla vox clamosior. Clamat enim te signiferum, opera autem „ te clamant hostem, & propter ambo pariter proditorem, imo nequis„ simum proditorem; magna enim confidentia, magna spe fidelitatis „ & strenuitatis consueverunt committi vexilla ad portandum in præ„ liis. Oblitus es proditor Dei, quod dictum est tibi, & aliis; in hoc „ signo vince: verissime enim in hoc signo præstatur robur ad vin„ cendum. " Et infra, " Pingitur in isto sacramento signum crucis „ in fronte confirmandi de chrismate propter causas, quas diximus: „ ut in crucifixo, & per crucifixum sit tota spes & fiducia victoriæ „ confirmatis: & ut in tentationibus suis *recogitet eum, qui talem sustinuit contra seipsum contradictionem*, sicut legitur 11. *ad Hebr.* ut eo „ in carne passo, eadem cogitatione armetur, sicut legitur *in cap.* 2. „ *&* 3. *epist.* 1. *Petri*: & ut sciat se ad tormenta, & ludibria missum. „ *Si quidem Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut* „ *sequamur vestigia ejus*. Ideo memoriale exempli hujus in ejus fronte „ pingitur; de chrismate vero, ut utriusque honoris memor, regii sci„ licet & sacerdotalis, adeo strenue agat, ne regium honorem detur„ pet & dehonestet in lite succumbendo, & ne sacerdotalem sanctita„ tem inquinet, aut profanet, se execrabiliter polluendo: vel ut me„ mor sit patris sui, regis scilicet universalis, & sacerdotalis, qui in „ cruce tam magnifice, tamque strenue egit; rememoratio namque pro„ bitatis paternæ interdum est excitativa imitationis in filiis: vel ut „ regaliter se gerat in omnibus per justitiam & rectitudinem; sacer-

„ dota-

„ dotaliter autem se gerat, quæcumque bona facturus, & quæcumque „ mala passurus: vel ut sciat se non solum coronandum ut regem, „ sed etiam immolandum ut sacerdotalem hostiam Deo cujus prima „ hostia ipsemet esse debet; non enim recte alia oblaturus ad Deum „ accedit, qui se ipsum primo immolare neglexerit, quod ostensum „ est in Cain & Abel, *Genes.* 4.

§. 5. *Quæ fuerit origo unctionis verticalis, quis progressus.*

UNctio chrismatis, qua neophyti jam baptizati ungebantur, duplex olim erat, altera in vertice, altera in fronte. Prior candidæ vestis indumentum præcedebat, posterior ipsum subsequebatur. Prior, ex ordine Romano, fiebat " a presbytero, qui faciebat de „ chrismate crucem cum pollice in vertice eorum, ita dicendo: De„ us omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regene„ ravit ex aqua & Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem om„ nium peccatorum, ipse te liniat chrismate salutis in vitam æter„ nam. Resp. Amen. " Posterior fiebat " a pontifice, qui tincto pollice in chrismate, faciebat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo: confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Resp. Amen. Prior episcopalium manuum impositionem præcedebat; posterior in ecclesiis fere omnibus subsequebatur. Prior a presbytero fiebat, seu præsente seu absente episcopo; quo fit, ut ab Episcopali manuum impositione plerumque separaretur; posterior, ut quæ non nisi ab episcopo fieri posset, ab episcopali manuum impositione nunquam secernebatur, sed eam proxime subsequebatur. Prior in occidente solum observata fuit; posterior in utraque ecclesia. Prior in subsidium posterioris instituta est, ne videlicet absente episcopo, neophyti sine chrismatis unctione morerentur. Verum a quo instituta fuerit, controversia est.

Sirmondus *in utroque antirrhetico*, vel institutam putat Innocentii decreto *epistola ad Decentium cap.* 3. vel ab eo primum commemoratam.

REFELLITUR 1. Quia Innocentius decreto suo, si tamen decretum est, duarum quidem unctionum meminit, quarum una fit in fronte, altera extra frontem, sed nullam unctionis, quæ in vertice determinate fieri præscribatur, mentionem facit. Verba sunt Innocentii. " Nam presbyteris, seu extra episcopum, seu præsente episcopo ba„ ptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo „ fuerit consecratum: non tamen frontem, ex eodem oleo signa„ re, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum paracle„ tum. " Agnosco tamen unctionem, de qua Innocentius, verticalem esse: de hac enim ipsum interpretantur auctores *infra* citandi *rat.* 5.

2. Quia

2. Quia Innocentius ibi meminit unctionis, quæ extra frontem fieri debet, quasi antiquæ, non autem quasi recens institutæ.

3. Quia hujus unctionis, antequam Innocentius in cathedra Petri sederet, meminit Ambrosius *lib. de initiandis*, *cap. 6.* " Post hæc utique ascendisti ad sacerdotem; considera quid secutum sit. Nonne illud quod ait David? *sicut unguentum in capite*, *&c.* Subjicit vero initio capitis 7. " Accepisti post hæc vestimenta candida &c. " Atqui unctionem, quæ egressum neophytorum e lavacro, & oblationem eorum sacerdoti subsequebatur, vestis autem candidæ indumentum præcedebat, verticalem fuisse apparet ex ordine Romano: Ut autem surrexerint " a fronte (neophyti,) illi qui eos suscipiunt, offerunt eos uni presbytero. Ipse vero presbyter facit de chrismate crucem cum pollice in vertice eorum &c. Et dat singulis stolam candidam, dicens: accipe vestem candidam & immaculatam, quam perferas ante tribunal Christi.

4. Quia eamdem unctionem verticalem indicat Ambrosius *lib. 2. de sacrament. cap.* 7. in fine, ubi ait: " Mersisti, venisti ad sacerdotem: quid tibi dixit? Deus, inquit, Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua: ipse te ungat in vitam æternam " En unctionem, quæ immersionem, hoc est, baptismum neophytorum, eorumque oblationem sacerdoti factam proxime subsequebatur: & cui hæc verborum formula correspondebat: Deus Pater omnipotens, &c. Sed unctio, quæ ablutionem neophytorum, eorumque oblationem sacerdoti factam proxime subsequebatur, verticalis erat ex ordine Romano mox citato. Præterea relata verborum formula, ipsissima est, quæ in unctione verticali fieri solebat; quemadmodum apparebit, & istam, & illam quæ in Gregoriano sacramentario, ordine Romano, libro *de divinis officiis*, Amalario, & hodiernis ritualibus refertur, inter se comparanti.

5. Quia Rabanus *lib.* 1. *de instit. Cleric. cap.* 28. Amalarius *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 27. Rupertus *lib.* 5. *de divinis officiis cap.* 16. Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacramentis parte* 7. *cap.* 3. hanc verticis unctionem institutam aiunt a Sylvestro I. ob illa verba quæ in libro pontificali Damasi papæ, ubi de vita ejusdem Sylvestri, referuntur. " Sylvester constituit, ut baptizatum liniat presbyter chrismate levatum de aqua, propter occasionem transitus mortis. " Non me latet opus istud Damaso perperam adscribi: præfixa tamen epoche certa mihi videtur: unica enim erat unctio ante Sylvestri tempora; nullus est auctor, qui ante ipsum unctionis verticalis meminerit; ejus contra mentionem fecerunt auctores Sylvestro posteriores, ut Ambrosius, Innocentius I. & alii.

Verticalis igitur unctio instituta est circa Sylvestri pontificatum, qui electus anno 314. obiit anno 335. Ambrosii ætate in ecclesia Mediolanensi

diolanensi suscepta jam erat. Susceptam quoque fuisse in Hispania, patet ex canone 20. concilii Toletani I. anno 400. celebrati, quo hæc unctio diaconis interdicitur, presbyteris autem permittitur, ea tamen lege, ut *præsente episcopo* non ungant, *nisi ab ipso fuerit præceptum*. Quæ lex diu viguit in Hispaniis, quemadmodum apparet ex concilio II. Hispalensi anno *619. can.* 7. sub finem, ubi postquam declaravit presbyteris, " Non licere baptizatorum frontem chrismate signare, „ quia pontificatus apicem non habent: " subjicit, " Sed neque li„ cere presbyteris præsente antistite, infantem tingere aut signare, " videlicet in vertice. Verum hæc lex Hispanis certe specialis fuit, ejus enim non meminit Innocentius *in præfata epistola ad Decentium*, anno 416. contra hanc unctionem presbyteris licitam esse docet ipso etiam præsente Episcopo. Quin etiam *can.* 2. Concilii I. Arausicani anno 441. coacti, ministris omnibus baptismi, adeoque diaconis præcipitur, ut hanc unctionem in baptismate adhibeant. " Nullus ministro„ rum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate usquam debet „ progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. " Hinc Synodus Vasensis anno 442. convocata *canone* 3. præcipit, ut " presbyteri, & ministri (hoc est diaconi) ab Episcopis suis pro„ priis chrisma petant, quia optimum est, ut ipse suscipiat, qui in „ tradendo usurus est. " Canone igitur Arausicano presbyteris & diaconis datur non solum potestas, sed etiam præceptum chrismandi baptizatos: quo nomine canon hic diversus est a decreto illo Innocentii, quo non tantum diaconis nulla datur chrismandi potestas, sed presbyteris ita ejus rei potestas traditur, ut nullum præceptum imponatur.

Verticis igitur unctio instituta est ætate Sylvestri, qui eam presbyteris permisit & præcepit. Concilium Toletanum I. anno 400. presbyteris eam interdixit, " præsente episcopo, nisi ab ipso fuerit præ„ ceptum. " Innocentius I. presbyteris eam ipso etiam episcopo præsente permissam declaravit anno 416. Concilium I. Arausicanum presbyteris eam præcepit. Diaconi vero eam usurparunt seculo quarto. Eam presbyteris, & diaconis baptismum administrantibus ætate sua præceptam fuisse testatur S. Hieronymus *cap. 4. dialogi adversus Luciferianos*, quem Romæ scripsit ad annum 382. " Sine chrismate, & „ Episcopi jussione neque presbyter, neque diaconus jus habent ba„ ptizandi. " Concilium Toletanum I. eam diaconis in Hispania interdixit anno 400. Concilium Arausicanum I. eam diaconis in Gallia permisit, & præcepit anno 441. " Concilium Vasense eam a diaconis „ in Gallia observari solitam supponit anno 442.

Utrum vero pontifex, cum ipse baptizaret, hanc verticis unctionem adhiberet, vel eam in baptismo prætermissam suppleret in Confirmatione, ambigitur. Affirmat Sirmondus *in utroque antirrhetico*,

 quia

quia " baptismalem chrismationem episcopus ne usurpet, lex nulla interdicit. " Distinguit Petrus Aurelius *in Anæretico*. " Nam, inquit, " episcopos privatim, nec solemniter ac ritu episcopali, sed presbyterorum instar baptizantes, adhibere chrismationem verticalem plerumque cernimus; tametsi in solemni baptismo, in quo episcopalem personam sustinent id fieri non debere constet, nec olim in ecclesia factum esse. Cujus rei ratio illa est, quia canones passim " secernunt chrismationem ministrorum baptismalem ab Episcopali chrismatione; ut eam quæ fit in fronte, solis episcopis, quæ alibi, " solis ministris imponant: nec usquam extare concessam episcopis chrismationem illam baptismalem, sed ubique ministris addictam, patet " ex omnibus decretis, quæ de illa habentur: atque imprimis ex hoc " ipso Arausicano, quod ad solos ministros manifeste dirigitur. Hinc " ejusmodi chrismationem nusquam ab episcopis peractam constat ex " perpetua majorum traditione, & imprimis ex pontificali Romano, " in quo episcopus mox ab effusa baptizato aqua, ad frontis chrismationem & ad sacramentum Confirmationis procedere jubetur. Consentiunt scriptores omnes, qui de officiis ecclesiasticis scripsere, & " verticis chrismationem a solis ministris non ab episcopis tribuendam " esse omnes declarant. " Cur autem episcopi chrismatione baptismali olim uti non possent, hanc rationem subjicit, " quod videlicet " ea chrismatio instituta esset in symbolum subjectionis ministrorum " erga Episcopum, ut neminem baptizando sine unctione chrismatis, " quod ab episcopo consecratum accepissent, profiterentur primariam " Episcopi in omnibus sacramentis, & nominatim in baptismo auctoritatem.

Sirmondi sententiæ nonnihil favet Canon 20. Concilii Toletani I. quo verticalis unctio presbyteris permittitur, ea tamen lege, ut *præsente Episcopo* non ungant, *nisi ab ipso fuerit præceptum*. Sed Aurelii opinioni aperte savent ordo Romanus, & liber *de divinis officiis* qui capite *de sabbato sancto* præscribunt, ut neophyti a pontifice, vel a presbyteris, seu *ab aliis*, *quibus ipse jusserit*, baptizati, offerantur primum *uni de presbyteris*, qui eos in vertice liniat deinde pontifici, qui eos chrismet in fronte.

Respondeo. Varia fuit olim hujus unctionis administratio. Eam hodie conferunt quicumque ministri, seu episcopi, seu cardinales, seu sacerdotes, etiam in baptismo solemni, quemadmodum apparet ex rituali Romano, ubi de baptismi cæremoniis.

§. 6.

§. 6. *Refertur opinio Sirmondi circa duas unctiones, quarum una fit in vertice, altera in fronte: & circa unionem unctionis frontalis & impositionis manuum.*

Singularis omnino est Sirmondi opinio circa duas unctiones baptismo posteriores, quarum una fit in vertice, altera in fronte, & circa unionem, separationem & iteratam adunationem unctionis frontalis cum manus impositione: quam, ut facilius intelligas, pluribus propositionibus numero distinctis, *& ex primo & secundo Antirrhetico* excerptis referam.

1. In ecclesia orientali unica semper fuit unctio. " Apud Græcos „ vero perpetuus hic mos fuit, ut presbyteri jam baptizatos in fron„ te chrismarent. Hinc Latinos aliquando insimulare ausi sunt, ut Ni„ colaus Papa scribit epistola 70. quod presbyteros linire baptizatorum „ frontes inhiberent: " *ex* 1. *antirrhetico*.

2. In ecclesia vero occidentali, " Primis ecclesiæ seculis unctio chris„ matis unica erat, qua episcopus baptizatos in fronte consignabat: in „ fronte, inquam: hoc enim etsi doceri nihil est opus, docet tamen „ Tertullianus, eo alludens *lib. de præscript. cap.* 40. cum de æmulo „ Dei diabolo ait: *signat & illic in frontibus milites suos*. Unde & *in„ scripta oleo frontis signacula*, dixit Prudentius *in psychomachia*. Uni„ camque chrismationem & Tertullianus idem *de baptismo cap.* 7. & „ Cyprianus *epist.* 70. & alii Patres antiqui commemorant. *Ex* 1. *An„ tirrhet.*

3. Sylvester I. qui super cathedram Petri sedit ab anno 314. ad annum 335. permisit, ut presbyter baptizatos in fronte ungeret: *ex* 1. *& 2. antirrh. sequenti*. Deinde usu multis in locis eam usurparunt presbyteri, ut apparet ex concilio Toletano I. *can.* 20. Arausicano I. *can.* 2. & Gregorio Magno *lib.* 3. *epist.* 26. *ad Januarium episcopum Calaritanum*: " Pervenit quoque ad nos, inquit, quosdam scandalizatos fuis„ se, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati „ sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem ecclesiæ „ nostræ fecimus: sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi „ episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrisma„ te tangere debeant, concedimus. Romanæ, ut vides, ecclesiæ con„ suetudinem dum memorat Gregorius, ecclesiarum omnium consuetu„ dinem non fuisse significat. Erant ergo apud quas presbyteri bapti„ zatos chrismarent in fronte .... Quem illi morem profecto, inquit „ Sirmondus, nisi aliquo jure sibi permissum, non usurpassent. Unde „ autem manasse potius credamus, quam a Sylvestro Papa, qui *consti„ tuit ut presbyter liniat chrismate levatum de aqua, propter occasionem „ transitus mortis*, ut memoriæ proditum est in Pontificali? Scio non „ deesse qui de verticis unctione hæc interpretari malint: sed viden-

„ tur isti ad ætatis suæ morem potius, quam ad Sylvestri consilium & institutum spectasse. “ *Ex* 1. *antirrbet.*

4. Quin etiam chrismationem frontis commissam olim vulgo presbyteris ab episcopis quibusvis, docet *in antirrbetico* 1. *pag.* 30. *&* 31. & *in antirrbetico* 2. *pag.* 13. *&* 14. &c.

5. Neque solum presbyteris, sed etiam diaconis passim & sine necessitate commissam, & ab illis, ut ordinariis ministris, tradi consuetam asserit *in antirrbetico* 1. *pagina* 35. & *in antirrbetico* 2. *pagina* 19.

6. Muneris igitur episcopalis erga neophytos, cum duæ olim essent „ partes, chrismatio & impositio manuum, ita subinde res est tempe- „ rata, ut concessa presbyteris in fronte chrismandi potestate, pars al- „ tera penes solos episcopos resideret, quam solam iis impertirent, qui „ legitime a presbyteris chrismati jam forent: “ *ex antirrbetico* 1. Exinde chrismatio frontis & manuum impositio sejunctæ fuerunt, quod Sirmondus probat auctoritate Hieronymi adversus Luciferianos, concilii I. Arausicani, *can.* 2. Gennadii *lib. de eccles. dogm. cap.* 52. Hilarii Arelatensis *in homilia de pentecoste*, (videsis dissertationem *de auctore* 50. *homiliarum*, quæ Eusebio Emisseno tribuuntur) S. Augustini *lib* 5. *de baptismo cap.* 20. ubi “ de baptismo disputans contra Donatistas, hanc „ tandem impositionem manus & sacramentum singulariter appellat, & „ a chrismatione sejungi solitam, ipsa verborum serie, eucharistiæ in- „ terjecta mentione significat. *Si ad hoc vale*, inquit, *quod dictum est* „ *in evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem sacramen-* „ *ta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam, vel super aquam baptis-* „ *mi, vel super oleum, vel super eucharistiam, vel super capita eorum qui-* „ *bus manus imponitur?* ex antirrhetico 1.

7. Duo tamen ista, quæ divulsa tantisper aliquando apud multos, & „ divisa fuerant, eodem ecclesia postea sapientissimo consilio copulavit „ iterum, & consociavit, ita ut munus utrumque in Confirmatione, „ solusque jure ordinario præstet episcopus, nec derivari nunc, nisi „ summa auctoritate ad presbyteros liceat. “ Quibus postremis verbis Sirmondus aperte indicat presbyteros prius in fronte chrismasse jure ordinario: *ex* 1. *antirrb.*

8. Hæc duo jam copulata fuisse ætate sua testatur Innocentius *in epist. ad Decentium*, qui omnium primus duas unctiones distinguit, alteram in vertice a presbytero, alteram in fronte ab episcopo: *ex* 1. *&* 2. *antirrbet.* quo fit, ut “ ejus instituti eum auctorem, vel asser- „ torem ii proferant, “ qui de ecclesiæ ritibus scribunt, in quibus nominat Sirmondus Isidorum Hispalensem, Alcuinum, Amalarium, ac præterea synodum Meldensem *canon.* 44. *ex* 2. *antirrbet. pagina* 52. *&* 53.

9. Duplicem vero unctionem etsi distinguit Innocentius, duplicem „ tamen passim, nisi longo post tempore, observatam haud facile repe- „ rias.

„ rias. Quare mirum non est unicam *can.* 2. Arausicanis Patribus pro-
„ bari : " *ex* 1. *antirrh.*

10. Serie tamen temporum Innocentii decretum ubique obtinuit, & " pro una chrismatione duæ tandem in ecclesia juxta Innocentii „ Papæ rescriptum receptæ sunt, ut presbyter baptizatum in vertice „ liniat, episcopus in fronte consignet, cum tradit Spiritum paracle- „ tum. Sed aliud est, quid nunc juris sit animo volvere, aliud anti- „ quos canones ex antiquis moribus, quæ suprema interpretandi lex est, „ apte congruenterque interpretari : " *ex* 1. *antirrh.*

11. Hinc tres illæ ætates *in* 2. *antirrh.* distinguit quibus varia fuerit ac multiplex sacramenti Confirmationis administratio. Primam ætatem ab apostolis ad Constantinum seu Sylvestrum Papam producit. Secundam vero ac tertiam nullis certis limitibus definit : sed quantum ex ejus doctrina conjicere licet, secundam producit a Sylvestro ad finem seculi VI. vel initium seculi VII. quo duplicem illam unctionem passim observatam fuisse, apparet ex sacramentario Gregoriano, Isidoro Hispalensi, Beda &c. Tertiam vero ab Innocentio I. ad nos usque producit. Prima ætate chrismationem junctam facit manuum impositioni ; ita nimirum, ut utramque conjunctim quidem solus episcopus præberet, sed manus impositionem chrismatio anteiret : quod ille probat auctoritate Tertulliani, Cornelii, & Optati.

12. Altera ætate chrismationem a manuum impositione dividit non solum tempore, sed etiam ministro : presbyteris enim, imo & diaconis baptizantibus concedit ut neophytos etiam jure ordinario, in fronte liniant, episcopis vero solam manuum impositionem reservat.

13. Tertia ætate hæc duo rursus consociat, & ad solius episcopi potestatem reducit.

14. Subjicit Patres hujus tertiæ ætatis ; Confirmationis quidem nomen chrismationi tribuisse, ita tamen, ut propriam Confirmationis efficientiam manuum impositioni reservaverint : hoc est, chrismationi inane Confirmationis nomen, manuum impositioni rem ipsam tribuisse.

Huic singulari sententiæ Sirmondi occasionem præbuit controversia de interpretatione canonis 2. concilii Arausicani I. quæ inter ipsum & Petrum Aurelium exorta est anno 1633. qua de re *infra*, §. 8. commodius agemus.

§. 7. *Expenditur relata Sirmondi opinio.*

IN hac Sirmondi opinione plura mihi displicent, pleraque falsa mihi videntur. Quæ quidem ut appareant, juvat singulos numeros percurrere, & doctrinam in ipsis traditam breviter expendere.

Circa primum igitur numerum, concedo in ecclesia orientali unicam unctionem semper fuisse ; verticalem enim, quæ baptismum subsequitur,

tur, nullam Græci agnoſcunt, vel agnoverunt. Sed perpetuum fuiſſe hunc morem apud ipſos, ut presbyteri jam baptizatos in fronte chriſmarent, negat Firmilianus *in epiſt. ad Cyprianum*, dum " & baptizan„ di (ritu ſcilicet ſolemni) & manum imponendi, & ordinandi pote„ ſtatem, " ſolis tribuit *majoribus natu*, qui in eccleſia *præſident*. Negat Chryſoſtomus *hom.* 18. *in acta apoſt.* dum ex facto Petri & Joannis, qui Spiritum ſanctum Samaritanis contulerunt, ita concludit: " „ Unde & præcipuos (hoc eſt epiſcopos) & non alios videmus hoc „ facere, " Negant Iſidorus Peluſiota, Oecumenius, & alii Patres Græci, dum apoſtolis, non diſcipulis datam ajunt poteſtatem tradendi Spiritum ſanctum. Negant Zonaras, & Matthæus Blaſtarius, licet ſchiſmatici, cum ajunt apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus epiſcopis conceſſam fuiſſe facultatem tradendi Spiritum ſanctum, non autem Chorepiſcopis, " „ quamvis plura privilegia, quam presbyteri ſortiti eſſent. " Eo quod *typum gererent* 70. *diſcipulorum*. Negat Georgius Pachymeres *in caput* 5. *eccleſ. hierarch.* Dionyſii, ubi ait, quamvis ſacerdos baptizare poſſit, nihilominus opus eſſe antiſtite, " qui baptizatum chriſmate inungat; „ hæc enim antiqua fuit conſuetudo. " Floruit ille ſub Michaele Palæologo circa annum 1280.

Photii vero, aliorumque Græcorum ipſius partibus adhærentium objectionibus, inter quas illa de prohibita presbyteris epiſcopali chriſmatione, Nicolaus I. univerſe reſpondet: " Aut falſa ſunt, quæ nobis „ impingere moliuntur: aut certe jam a priſco tempore, ſine cujuſ„ quam contradictione in eccleſia Romana; imo in tota occidentali „ parte cuſtodita &c. " Atqui falſa non erant, quæ Græci Latinis circa prohibitionem unctionis frontalis ſacerdotibus factam impingere moliebantur. Hæc igitur prohibitio " a priſco tempore ſine cujuſquam „ contradictione in Eccleſia Romana, imo in tota occidentali par„ te cuſtodiebatur. Quæ certe non conveniunt cum doctrina *num.* 3. 4. & *ſeq.* tradita.

Quæ *num.* 2. referuntur, vera ſunt. Sed quæ *num.* 3. docentur, falſa ſunt: nec enim Sylveſter conſtituit, ut presbyteri baptizatos ungerent in fronte, ſed in vertice, qua de re *ſupra* §. 5. neque concilia Toletanum I. *can.* 20. & Arauſicanum I. *can.* 2. aliam unctionem presbyteris, quam verticalem permittunt. Quo ſenſu Gregorius Magnus intelligi debeat, exponemus alibi. Sed eſto; Confirmatoriam ille frontis unctionem Calaritanis ſacerdotibus permiſerit, quid inde concludi poteſt, niſi quod ex Pontificis auctoritate presbyter fieri poteſt extraordinarius hujus ſacramenti miniſter? Porro tantum abeſt (ſi qua tamen ratio habeatur libri Pontificalis Damaſo adſcripti) ut Sylveſter unctionem frontalem abſtulerit epiſcopis, & presbyteris permiſerit; imo decretum ejus aperte ſupponit duas unctiones baptiſmo poſteriores, quarum unam epiſcopis, alteram presbyteris tribuit. Sic enim habetur: " Sylveſter con„ ſtituit chriſma ab epiſcopo confici: & privilegium epiſcopis contu-

lit,

„ lit, ut baptizatum consignent, propter hæreticam suasionem. Hic & „ hoc constituit, ut baptizatum liniat presbyter chrismate levatum „ de aqua, propter occasionem transitus mortis. “ In hoc igitur decreto, qualecumque illud sit, episcopalis unctio eadem non est quæ sacerdotalis.

Frontis chrismationem commissam olim vulgo fuisse presbyteris & diaconibus a quibuslibet Episcopis, asseritur *num.* 4. & 5. Verum id non apparet ex antiquis canonibus, qua de re *infra*, ubi de ministro: quanto minus ex illis apparebit, frontis unctionem a sacerdotibus & diaconibus velut ab ordinariis ministris tradi consuetam: quæ doctrina in Concilio Tridentino *session.* 7. *canon.* 3. *de Confirmat.* anathemate perculsa iis videtur, qui unctionem frontis Confirmationi essentialem esse putant.

Num. 6. Sirmondus frontis chrismationem & manuum impositionem sejunctas fuisse, probat 1. auctoritate Hieronymi adversus Luciferianos. “ Non abnuo, inquit Hieronymus, hanc esse ecclesiarum con„ suetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presby„ teros & diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti „ Spiritus manum impositurus excurrat. “ Verum hic locus non satis apte producitur. Hieronymus enim nullam frontis chrismationem ibi commemorat, quæ a presbyteris & diaconis fieret: nec chrismationem episcopalem ab iis usurpatam ait: nec dicit eos qui a presbyteris & diaconis in baptismo chrismati essent, deinde ab episcopis sola manuum impositione & sine frontis unctione confirmatos. Verba igitur Hieronymi nec commodius exponi possunt, nec facilius, quam ad aliorum Patrum, & imprimis Ecclesiæ Romanæ mentem; maxime cum dialogum illum adversus Luciferianos Romæ scripsisse memoretur. Sed Romani Pontifices frontis chrismationem solis episcopis attribuunt. Innocentius I. *in epistola ad Decentium*, *cap.* 3. “ Presbyteris chrismate „ baptizatos ungere licet, non tamen frontem ex eodem oleo signare, „ quod solis debetur episcopis; idque non solum ait consuetudine Ec„ clesiastica demonstrari, verum & lectione actuum apostolorum. “ Et Gelasius *in epistola* 9. *ad episcopos Lucaniæ*, anno 494. *cap.* 6. “ Pres„ byteros ultra modum suum tendere prohibemus, nec episcopali fasti„ gio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, „ non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere faculta„ tem. “ Neque Sirmondus in eo vim facere debet, quod Hieronymus nulla unctionis mentione facta dixerit, quod “ episcopus manum „ impositurus excurrat. “ Veteres enim manuum impositione chrismationem, & chrismatione manuum impositionem complecti solebant, qua de re *supra*, *pag.* 310. & *seq.*

2. Sirmondus adducit auctoritatem Gennadii, libro *de eccles. dogmatibus*, *cap.* 52. Verum Gennadius ibi, nec Confirmationem in sola manuum impositione constituit: nec ab illa unctionem tempore vel mi-

niſtro dividit: ſed utramque potius connectit, & in utroque ſacramentum ponit. " Si parvuli ſunt, vel hebetes, qui doctrinam non ca-
„ piant, reſpondeant pro illis qui eos offerunt juxta morem baptizan-
„ di, & ſic manus impoſitione & chriſmate communiti, euchariſtiæ
„ myſteriis admittantur.

3. Citat Hilarium *in homilia de pentecoſte*. Verum auctor hujus homiliæ, quiſquis ille ſit, dum manus impoſitionem commemorat, non excludit ab ea chriſma, ſed aliorum Patrum more in manus impoſitione illud includit, uti dictum eſt *ſupra*, *pag.* 307. *& ſeq.*

4. Producit Auguſtinum, qui *lib.* 5. *de baptiſmo cap.* 20. impoſitionem manus, & ſacramentum ſingulariter appellat, & a chriſmate ſejungit. Textum *ſupra* deſcripſimus *num.* 6. Verum & Auguſtinus *ibidem* oleum ſacramentis aperte annumerat, cum illius exemplo probet " ſacramen-
„ ta per peccatores celebrari: & illud baptiſmo, euchariſtiæ, & impoſitioni manuum, veris ſacramentis adjungit. Præterea Auguſtinus ibi olei adminiſtrationem non tribuit presbyteris & diaconibus. Denique manuum impoſitio, de qua ibi Auguſtinus, non eſt ſacramentum Confirmationis, cum illud *olei* nomine prius ſignificaverit. Idque indicat ipſa ſeries locutionis, qua ſacramenta eo ordine enumerat, quem in eccleſia ſemper habuerunt, primo baptiſmum, tum Confirmationem, deinde euchariſtiam, denique impoſitionem manuum. Eorum igitur nomine, " quorum capitibus manus imponuntur " intelligit, vel eos qui ſacramento pœnitentiæ, vel eos qui ſacramento ordinis initiantur, vel utroſque.

Num. 7. traditur, ſacerdotes olim in fronte chriſmaſſe jure ordinario. Quod erroneum theologis videtur, qui unctionem ad Confirmationis eſſentiam pertinere exiſtimant.

Num. 8. tria docet, omnino falſa. Nec enim Innocentius unctionem verticalem inſtituit, qua de re *ſupra*, *pag.* 334. *& ſeq.* Neque Innocentius omnium primus hujus unctionis mentionem fecit: qua de re *ibid.* Neque hujus unctionis eum auctorem, vel primum aſſertorem faciunt Iſidorus Hiſpalenſis, Alcuinus, Amalarius, & ſynodus Meldenſis.

Num. 9. aſſerit duplicem unctionem, de qua Innocentius, non niſi longo poſt tempore paſſim obſervari cœptam. Et tamen Innocentius ipſe hujus duplicis unctionis meminit quaſi ritus communis & jampridem in eccleſia recepti. Quin etiam conceptis terminis docet, " Non
„ ſolum conſuetudine eccleſiæ, verum & lectione actuum apoſtolorum
„ demonſtrari, pontificibus ſolis deberi, ut conſignent, " hoc eſt, frontem ſungant: non autem presbyteris licere, " ut frontem ex eo-
„ dem oleo ſignent.

Addit Sirmondus unctionem unicam, videlicet frontalem, Arauſicanis Patribus probari *can.* 2. cum tamen unctionem illam verticalem, non frontalem fuiſſe appareat, tum ex verbis ipſius canonis: " Nullus
„ mi-

„ ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate usquam „ debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrisma- „ ri. " Unctio enim quae in ipso baptismate conferebatur, seu quae ad baptismum pertinebat, verticalis erat: tum ex ipsis ministris, quibus hujus unctionis administratio praecipitur. Mandatur enim omnibus ministris, adeoque diaconis, qui baptizandi receperant officium. Diaconi vero unctionem frontalem seu episcopalem nunquam adhibuerunt. Accedit, quod in ultimo canone Arausicano praecipitur, ut episcopus infirmus non per presbyteros, sed per alium episcopum agenda curet quae propria sunt episcopi. Atqui ex Innocentio I. manus ungendi frontem proprium erat episcopi. Hoc igitur munus *can. 2. Arausicano* non conceditur presbyteris, multo minus illis praecipitur.

Num. 10. ait " antiquos canones ex antiquis moribus, quae suprema „ interpretandi lex est, " exponendos esse. Sed Innocentius I. *in epistola sua ad Decentium*, anno 416. scripta, testatur hanc esse *consuetudinem ecclesiasticam*, ut soli episcopi neophytos ungant in fronte. Ex hac igitur antiqua consuetudine interpretandi sunt antiqui canones, qui de chrismatione loquuntur, non autem ex recentioribus quibusdam dogmatibus, quae Sirmondus invehere conatus est,

Agnosco hanc legem interpretandi supremam esse, ut canon Arausicanus exponatur ex moribus aetate illa observari solitis. Sed cum res ita sit, cur Sirmondus urget canonem Arausicanum exponendum esse ex tempore & aetate concilii Arausicani: & tamen frontis chrismationis presbyteris concessae, quam concessionem statui putat canone Arausicano, nullum ex omni antiquitate testem luculentum proferre potuit, nisi Gregorium magnum, qui & concilio Arausicano centum & quinquaginta annis posterior est: nec illam concessionem quasi antiquam & communem refert, sed eam nonnullis duntaxat ecclesiis pastore viduatis, ad quorumdam fidelium solatium permittit.

Num. 11. prima ille aetate chrismationem junctam facit manuum impositioni, ita nimirum, ut utramque conjunctim solus episcopus praeberet, sed manus impositionem chrismatio praeiret. Quod ille probat auctoritate Tertulliani, Cornelii, Optati. Verum Optatus, ut qui Sylvestro posterior fuerit, ad primam illam aetatem non pertinet: neque ipse meminit impositionis manuum, sed solius quoque chrismatis mentionem facit Cornelius. Tertullianus vero qui utriusque meminit, chrismationem quidem manuum impositione priorem facit, sed Cyprianus facit posteriorem, eique consentiunt caeteri Patres & auctores. Nullus enim est, quod sciam, qui frontis chrismationem impositioni manuum praemiserit, praeter Tertullianum, & Guillelmum forte Parisiensem, *cap. de sacram. Confirm.* sub finem. " Pingatur, inquit, signum crucis de „ chrismate in frontibus eorum, & impositis manibus super capita eo- „ rum, dicitur eis Pax tecum. Si quidem ad impositionem manuum „ apo-

„ apostolorum solebat dari Spiritus sanctus, & datur modo ad impositionem manuum episcoporum.

Doctrinam, quæ *num.* 12. traditur, *supra* satis refutavimus: quæ vero *num.* 13. continetur, vera est: sed quæ *num.* 14. habetur, falsa est. Constat enim ex dictis *supra*, frontis chrismationem Confirmationi essentialem esse, & per eam neophytis infundi Spiritum sanctum. Recole quæ dicta sunt §. 1. *præcedenti*, *pag.* 615. & *seq.*

Jam vero accedamus ad canonem 2. Arausicanum, qui huic Sirmondi doctrinæ occasionem præbuit.

§. 8. *De canone 2. concilii primi Arausicani, ubi de origine disceptationis Aurelii & Sirmondi.*

PRIVATÆ Petri Aurelii cum Iacobo Sirmondo disceptationis de textu & sensu canonis 2. Arausicani occasio nata est ex ejusdem Aurelii *vindiciis censuræ Sorbonicæ adversus spongiam Loemelii*, quam Joannes Floydus, Jesuita Anglus, & Audomari in Belgio professor, sub fictitio *Hermanni Loemelii*, *Antuerpiensis licenciati*, & *canonici lectoralis ecclesiæ cathedralis Audomarensis* nomine in lucem emisit anno 1631. Cum enim facultas Parisiensis hanc inter alias propositionem censura notasset: " Post institutionem chrismationis sacerdotum in baptismo, „ chrismatio per episcopum non est tam necessaria, ac ante fuit: " & Floydus in spongia adversus censuram sacræ facultatis respondisset: " „ Hoc tradunt Patres Arausicani *can.* 2. ubi conceptis verbis dicunt, „ *Necessariam quidem esse chrismationem, tamen satis esse semel in baptismate chrismari. Si vero in baptismate chrismatus quis non fuerit, admoneatur*, inquiunt, *episcopus*: *nam sufficit una benedictio*. " Reposuit Aurelius, " Canonis hujus editionem ita obscuram & depravatam esse, ut ad disputationem dogmaticam adhiberi sine temeritate non „ possit. " Quod ut ille probaret, varias hujus canonis editiones recensens, ejus etiam meminit, quæ in fine negationem habet. Sic, inquit, antiqua editio Coloniensis, quam, nescio, cur pater Sirmondus sine causa sequi maluerit, contra patrem Frontonem Ducæum, „ qui exploratis diligenter vetustis manuscriptis, ultimæ illi parti negationem non adjicit. " Hæc cum obiter dixisset Aurelius, de Sirmondo lædendo (ut ipse etiam jurejurando affirmat) ne quidem cogitans; Sirmondus tamen sic ea accepit, quasi sibi de vitiato canone Arausicano dicam scripsisset. Hinc exordium celeberrimæ dissertationis, quæ inchoata a correctione canonis, defecit in sensum. Sirmondus opinionem suam *epistola ad Aurelium* tutatus est anno 1631. cui Aurelius dedit, ediditque responsionem. Hanc Sirmondus *antirrhetico* 1. excepit eodem anno, cui Aurelius opposuit *anæreticum*: huic Sirmondus tribus post annis *antirrheticum alterum* reposuit: Aurelius *orthodoxum*, qui cum

cum a nonnullis antistitibus visus esset, ac summo in pretio habitus, tandem in postrema Aurelii operum editione jussu & sumptibus cleri Gallicani procurata, publici juris factus est.

Duplex igitur inter Aurelium & Sirmondum concertatio fuit, altera de textu, altera de sensu hujus canonis. De utraque paucis agendum.

§. 9. *De textu canonis 2. Arausicani.*

CANON ille ordine primus est in vulgatis editionibus conciliorum; secundus in codice Tiliano, in editione conciliorum Galliæ Sirmondi, & in editione regia Labbæi.

Sirmondus canonem ita legit: " Nullus ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel chrismari, de eo autem, qui in baptismate, quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet chrismatis ipsius nonnisi una benedictio est: non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio. " Aurelius vero in postrema clausula negationem omittit. " Nam inter nos chrismatis ipsius nonnisi una benedictio est, non ut præjudicans quicquam dico, sed ut necessaria habeatur chrismatio repetita. " Ita duæ istæ lectiones in eo maxime differunt, quod huic necessaria sit chrismatio repetita, illi non necessaria.

Aurelius igitur particulam negativam, quæ sub finem canonis habetur, delendam: Sirmondus retinendam esse contendit. Aurelii opinionem sequuntur doctores Parisienses: Sirmondi opinionem amplexati sunt Jesuitæ Labbæus & Cossartius in editione regia conciliorum, & Petrus de Marca *in notis ad canonem 28. concilii Claromontani*. Argumenta utriusque partis referam.

Argumenta Sirmondi adversus Aurelium.

PROBATIONES, quas Sirmondus, & *in epistola*, & *in utroque Antirrhetico* pro sua opinione refert, ad octo revocari possunt.

Prima est, quia Tilianus, Lugdunensis, Rhemensis, & Fossatensis, aliique optimæ notæ codices hanc particulam negativam proferunt.

Secunda, quia *vetera Isidori exemplaria* eamdem *quam* Aurelius *impugnat*, *negationem præferunt*, ut videre est in codicibus Isidori Mercatoris, quorum unus extat in bibliotheca sancti Victoris, alter in Thuana, tertius in Laudunensi, & quartus in Bellovacensi. Quibus ex Labbæo, ubi de canone 2. Arausicano, addi potest codex Justelli.

Tertia, quia " hæc est codicum, vel suorum, vel aliorum qui in editione Coloniensi laudantur, constans & nusquam dissona consensio.

Quarta, quia " suam canonis emendationem, quam (Aurelius) oppugnat,

„ gnat, manufcripti omnes libri, atque Ifidorus ipfe confirmat : " (Aurelio) autem ne vulgati quidem illi, nifi corrupti, confentiunt. Quo fit, ut Sirmondus Aurelio palmam tradat, " fi ex tanta veterum „ exemplarium copia, quantam adhuc fervant bibliothecæ, vel unicum „ protulit, quod poftremam canonis noftri partem negationis vocula „ deftitutam exhibeat.

Quinta, quia in utraque fua editione Crabbus (particulam negativuam, „ quam) Merlinus Ifidoro fubtraxit, ex antiquis codicibus reftituit, ap- „ pofuitque, in textu, fed ad marginem, ut folebat.

Sexta, quia Aurelius " negationem tolli jubet, quam qui tolleret, „ veterum repertus eft nemo.

Septima, quia ipfa fynodi verba negationem, falva fententia, tolli non poffe teftantur. Abfit enim " de fynodi Araufìcanæ patribus tam „ leviter fufpicari, ut qui chrifmationem unicam toto canone tot modis „ inculcarunt, eofdem placeat in extrema ejus claufula neceffariam chrif- „ mationem alteram affirmare.

Octava, quia " Hilarium Arelatenfem, & Eucherium Lugdunenfem, „ atque alios utriufque provinciæ antiftites, qui fynodo (Araufìcanæ) „ adfuerunt, (& nullam unctionem in Confirmatione neceffariam agno- „ fcunt) diffidere a fe ipfis, & pugnantia loqui potuiffe, (nemo) cor- „ datis hominibus perfuadebit. " Quæ duæ poftremæ rationes e fenfu canonis repetuntur, de quo *infra*.

Aurelii argumenta contra Sirmondum.

AURELIUS contra multis argumentis contendit; particulam negativam, quam textui Sirmondus inferuit, auferendum effe.

Primum petitur ex vulgatis & antiquis conciliorum omnium editionibus, quæ omnes hac particula negativa carent, fcilicet Merliniana triplex, duplex Crabbiana, Suriana, & Biniana duplex.. Vulgatarum editionum primam omnium Parifiis inftituit Jacobus Merlinus theologus Navarricus, & magnus in Ecclefia Parifienfi pœnitentiarius anno 1524. quæ quidem editio Coloniæ iterum excufa eft anno 1530. & Parifiis anno 1535. Poft hanc Coloniæ prodiit duplex Petri Crabbi Francifcani, una duorum anno 1538. altera trium tomorum anno 1551. Hanc vero fexdecim poft annos Suriana excepit anno 1567. Surianam Biniana duplex, prior Coloniæ anno 1606. pofterior ibidem anno 1618. Ita conciliorum ecclefiæ collectores, editorefque ad præfatæ controverfiæ tempus, quatuor omnino, editiones vero octo, quarum diverfæ fex fuerunt. Tres enim Merlinianæ inter fe nihil differunt. Merlinus igitur in his tribus editionibus nullam ejus negationis mentionem facit. Crabbus in utraque editione hanc negationem, velut rem dubiam appofuit in margine, non in textu. Eam e margine expunxit Surius, " cui, inquit Aurelius, ftudium fuit Crabbia-

„ nam

„ nam editionem expurgare, & ſarcire multis undequaque reſtitutis, „ expletis, additis; ita ut præter amplam acceſſionem, qua editio „ ad tomos quatuor excrevit (cum Crabbiana poſterior non niſi tri- „ bus, prior non niſi duobus conſtitiſſet) multa locorum millia ex col- „ lectis undique manuſcriptis codicibus ſe reſtituiſſe, in ipſa operis fron- „ te ſit profeſſus. " Binius quoque in utraque editione hujus negationis non meminit.

Secundum argumentum petitur ex codicibus manuſcriptis, quibus Merlinus, Crabbus, Surius, & Binius uſi ſunt, quos hac negatione caruiſſe ex eo conſtat, quod illi in ſuis editionibus nullam hujus negationis mentionem fecerint, præter Crabbum, qui eam non in textu, ſed in margine, velut rem dubiam, appoſuit; unde ſequitur manuſcripta in quibus eam Crabbus invenit, vel ea pauca numero fuiſſe, vel levioris auctoritatis.

Tertium ex Frontone Ducæo ſocietatis theologo, qui "Surianam edi- „ tionem veterum codicum præſidio emaculans, negationem, (a Surio in „ Crabbiana ſublatam) non repoſuit.

Quartum ex editione Antonii Auguſtini, Tarraconenſis archiepiſcopi, viri multæ eruditionis laude nobilis, qui *lib.* 22. *collect. tit.* 17. *cap.* 10. eamdem negationem prætermiſit.

Quintum ex Gratiano, cujus veteres, & recentiores editiones negationem omittunt, etiam Vaticanum illud vetuſtiſſimum volumen, ad cujus normam recentior editio juſſu Gregorii XIII. emendata eſt.

Sextum ex Romana ejuſdem Gratiani correctione, juſſu Pii IV. ac ſubinde Pii V. cœpta, & Gregorii XIII. abſoluta, in qua, *de conſecrat. diſt.* 4. *cap. nullus*, negatio hæc omittitur. Atqui Gregorius XIII. in ſuo decreto huic editioni præfixo prohibet, ne cuiquam liceat eidem operi ſic expurgato quicquam addere, vel immutare.

Septimum ex ipſis codicibus, & Vaticanis, & monaſterii Dominicani ſupra Minervam, aliiſque non paucis, quibus Romani correctores uſi ſunt. Cum enim *in notis ad præfatum caput*, hanc negationem ita repellant, ut nuſquam niſi in variis editionis Conciliorum Colonienſis trium tomorum (hoc eſt poſterioris Crabbianæ editionis lectionibus repertam memorent, & deinceps *in editione quatuor tomorum*, hoc eſt Suriana, recte amotam ſignificent, aperte innuunt illam in aliis omnibus manuſcriptis, & voluminibus, quibus uſi ſunt deſiderari.

Octavum ex " perantiquo Iſidoro, cujus collectio habetur in duo- „ bus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & uno monaſterii Dominicani „ S. Mariæ ſupra Minervam. " Quibus tribus manuſcriptis in Gratiani emendatione ſe uſos eſſe Romani correctores teſtantur *in ſua emendatione* Gratiani operibus præfixa.

Nonum ex duobus manuſcriptis a Sirmondo lectis, & propria ejus manu

manu notatis, quorum alterum extat in Thuana, alterum in Abbatis Olivarii bibliotheca; quæ nullam negationem addunt clausulæ canonis, de qua certatur.

Decimum argumentum est, quia " omnium hujus memoriæ editionum " nulla, nisi Crabbi unius, negationem exhibuit, dubiam nimirum, & " vacillantem; eamque dehinc omnes, velut in re minime dubia, una " voce sustulerunt.

Undecimum quia " nec ante Crabbum quisquam ejus negationis meminerat: & ab ipso, ad tentandum eruditorum judicium, in margine " positam nemo suscepit, *pag.* 293.

Duodecimum quia Sirmondus, " primus omnium negationem canoni intextam edidit; alii, præter Crabbum, ne margini quidem adjectam tulerunt.

Decimumtertium quia Sirmondus, " primus omnium, lectionem, " quæ negatione careat, improbare cœpit; cæteri omnes non probarunt solum, sed, si unum demas, universi necessariam putarunt.

Aurelii responsiones Sirmondo.

Ad primum Sirmondi argumentum Aurelius variis modis respondet. 1. Ipse Sirmondus *tomo* 1. *concil. pag.* 280. in canone 10. Concilii Aurelianensis V. verba, quæ *regis voluntatem* adjungunt, retinet ex vulgatis codicibus, quamvis *tomo* 1. *pag.* 608. ea doceat abesse a manuscripto Fossatensi, Bellovacensi, & Tiliano: Fronto vero Ducæus etiam a Tolosano, Fuxiensi, & Nicolai Fabri. Quod si præter sex codicum optimæ notæ auctoritatem, quorum tres ipse producit, nec aliis tribus a Frontone nominatis caruit, cum eos pluribus locis commemoret, retinendam nihilominus vulgatam scripturam censuit: quidni ex vulgatis editionibus negationem retinere licebit, præter quatuor codicum auctoritatem? maxime cum ex iis quatuor codicibus, quos Sirmondus objicit Aurelio, duo sint, nimirum Fossatensis, & Tilianus, quibus ipse prætulerit vulgatam Concilii Aurelianensis editionem. 2. Quatuor codicibus a Sirmondo laudatis Aurelius opponit Codices omnes *supra* citatos, quibus usi sunt Isidorus Mercator, Gratianus, Antonius Augustinus, Merlinus, Crabbus, Surius, Binius, & Gratiani correctores. 3. Fronto Ducæus veterum codicum præsidio Surianam editionem emundans, negationem a Surio in Crabbiana editione ablatam, ne quidem in margine reposuit. Eam igitur non invenit in suis Codicibus. Sed inter illos codices Tilianus erat ille, quem Sirmondus objicit. 4. Codices illi legendi essent; Sirmondus enim plura asserit, quæ, nisi falsa, dubia saltem apparent, ex dicendis *infra*.

Ad secundum argumentum Aurelius plura respondet. 1. Codicibus,

Victorino, Laudunensi, & Thuano opponit manuscriptos Isidori Codices quibus Merlinus usus est. 2. Opponit tres Romanos ejusdem Isidori codices, quorum præsidio Gratianus emendatus est. 3. Codices, Thuanum & Victorinum, ait recentiores esse, & novitia scriptos manu, ut ex ipso charactere perspicitur. Neque dissentit Sirmondus *in antirrhetico* 2. " De Thuano, inquit, & de Victorino, „ tametsi pervetusti non sint, excipere non licet, &c. " quamvis *in antirrhetico* 1. duos illos codices inter " ipsius Isidori vetera exemplaria retulisset: (quæ Sirmondi contradictiones) merito fidem imminuunt Bellovacensi, & aliis, quos se alibi vidisse ait. " 4. Thuanum & Laudunensem negat " esse Isidori, duas ob causas: quod „ nec primorum Romanorum pontificum epistolas habeant, Isidori „ collectioni præfixas, & quod a Merlini editione discrepent, qua „ Isidori collectionem purissimam contineri inter omnes constat. " Justelli codicem, quam Labbæus antiquum asserit, Aurelius recentiorem alicubi affirmat: quin & postrema clausula, in qua negatio habetur, codicem illum carere Blondellus & Dallæus asserunt, qua de re *infra* ubi de sensu.

Ad tertium Aurelius ita respondet: 1. Fidem Sirmondi tantam in negatione illa exhibenda codicum consensionem asserentis suspectam habet; quia Sirmondus *tomo* 1. *concil. Galliæ*, *pag.* 596. *in notis ad canonem* 1. *Arausicanum*, ait *consentire omnes libros* primum canonem secundo loco, & secundum primo referendum esse, cum tamen Fronto Ducæus e duobus codicibus, Tiliano, & Fabriano, transpositionem istam soli Tiliano tribuat: & ipse Aurelius codicem unum viderit, in quo idem canonum ordo, qui in vulgatis, servatus est. Ex quo fit, ut Sirmondo codicum suorum consensiones jactanti confidere deinceps sine ulla dubitatione nequeamus. 2. Negat " esse tantam, tam constantem, tam nusquam dissonam in negatione illa exhibenda codicum consensionem, „ quantam Sirmondus prædicat. " 1. Enim editio Coloniensis, quæ eadem est, ac utraque Parisiensis Merliniana, nullam negationem præfert: quemadmodum nec Suriana, vel Biniana: quis vero sibi persuaserit negationem in editione Coloniensi Merliniana, Suriana, & Biniana defuturam, si codices omnes quibus Merlinus, Surius, & Binius usi sunt, negationem habuissent? præterea Crabbus in utraque sua editione Coloniensi negationem ad marginem apposuit quasi lectionem dubiam & incertam. Constans igitur non erat in negatione illa exhibenda codicum suorum consensio. Denique variæ, imo & contradictoriæ lectiones, quas Crabbus in margine retulit, satis indicant varietatem codicum, quibus ipse usus est. " Varietas insignis est, inquiunt Romani „ correctores *ad caput* 125. *dist.* 4. *de consecr.* in editione conciliorum „ Coloniensi trium tomorum (hoc est in posteriore editione Crabbiana:) nam & isto modo legitur, & hoc: *Non necessaria habeatur rechrismatio*: &, *Non necessaria habeatur chrismatio repetita*: &, *Ne-*

„ *cessa-*

„ *cessaria habeatur chrismatio repetita :* quæ sola lectio retenta est in edi-
„ tione quatuor tomorum, “ hoc est Suriana.

Ad quartum Aurelius, ut Sirmondi petitioni faciat satis, profert duos codices ab ipsomet Sirmondo lectos & notatos, alterum ex Thuana, alterum ex abbatis Olivarii bibliotheca : duos item codices, quos Merlino ad suam editionem adornandam præbuerunt archiepiscopus Senonensis, & Parisiensis episcopus : codice denique, quibus Merlinus, Crabbus, Surius, Binius, Fronto Ducæus, & Gratiani correctores usi sunt; quos sane codices omnes nullus corruptos dixerit.

Ad quintum Aurelius respondet, 1. non unam, sed varias, imo & contradictorias in margine lectiones a Crabbo referri; quare Sirmondi opinionem inde nihil juvari. 2. “ Crabbum negationem non restituis-
„ se, sed velut dubiam ac vacillantem in marginem rejecisse. Quæ enim liquido restituenda putabat, ea non ad marginem adnotare consuevisse, sed in textum inserre, apparet ex ipsis canonibus 9. 10. 11. Quæ vero restituere non potuit, aut parvi esse momenti existimavit, ea Crabbum in marginem conjecisse, profitetur ipse Crabbus in fronte utriusque editionis, & ipse Sirmondus fatetur & probat *in 2. antirrhetico, pag.* 110. & 111.

Ad sextum respondet Aurelius veterum neminem fuisse qui hanc negationem sustulerit, quia nullus fuit veterum qui eam admiserit. Hanc certe negationem in antiquis codicibus & auctoribus plurimis desiderari, apparet ex argumentis pro Aurelii opinione adductis.

Septimum & octavum pendent ex sensu canonis, de quo *infra*.

Sirmondi responsiones Aurelio.

AD primum Aurelii argumentum, Sirmondus vulgatos libros ex manuscriptis spectandos ait, non manuscriptos ex vulgatis.

Verum reponi posset, 1. ipsum Sirmondum pro sua negatione adversus Aurelium adstruenda produxisse utramque editionem Crabbianam. Quidni triplicem Merlinianam utraque Crabbiana antiquiorem Aurelio contra Sirmondum proferre licuit? 2. Aurelium non tam vulgatos libros ex manuscriptis natos, quam manuscriptos, unde illi nati essent, objecisse, ut istam, quam Sirmondus prædicabat, manuscriptorum consensionem everteret. Hanc Sirmondi propositionem esse contra criticorum omnium sensum, qui vulgatas editiones non raro manuscriptis anteponunt, & passim non minus editiones vulgatas, ad exquirendas veras scripturas adhibent, quam libros manuscriptos. Sic Gratiani emendatores plane profitentur se vulgatorum codicum lectiones non raro prætulisse ipsis (ut loquuntur) originalibus: “ Ex ipso, inquiunt in præ-
„ fatione, originali emendavimus, nisi sicubi vulgata lectio visa est
„ melior. Nam tunc, illa retenta, notatum est, quomodo originale
„ ipsum habeat. “ Sic Lipsius, criticorum decus, *in præfatiuncula ad Va-*

Valerium Maximum : " Præterea veteres editiones inspeximus, quas hic „ & in aliis scriptoribus nihilo deteriores invenimus manuscriptis . " Nec mirum, cum veteres editiones ex manuscriptis propius sint expressæ, adeoque manuscriptorum quodammodo vicem obtineant. Sic ipse Sirmondus *in canone* 10. *concilii Aurelianensis V.* editionem retinet vulgatam, quæ *regis voluntatem* ad episcopi ordinationem exigit, refragantibus licet quinque aut sex codicibus ab ipso vel a Frontone citatis, qui eam omnes expungunt.

Ad alia vero argumenta Sirmondus

RESPONDET 1. Merlini codices manuscriptos habuisse negationem sed hanc ab eo contra illos detractam fuisse. " Prima, inquit, mali „ labes a Merlino, qui (casune, an aliter, non quæro) negationem „ Isidoro subtraxit, quam si fideliter in editione sua repræsentasset, „ secutæ sine controversia essent aliæ omnes. " Verum Merlini, theologi Navarrici, viri doctissimi æque ac probissimi fidem elevari Aurelius ægre patitur, maxime cum Sirmondus Merlini codices nusquam viderit. Præterea Crabbus hanc negationem in margine edidit, nec eum tamen ulla deinceps editio, ullus emendator, ullus denique eruditus ad Sirmondum usque secutus est.

RESPONDET 2. tres esse dumtaxat " vel inquinatissimos codices, „ qui Aurelii causæ faveant. " Verum citati *supra* codices, contrarium aperte evincunt.

RESPONDET 3. Surium " nullos habuisse codices manuscriptos con„ cilii Arausicani : (sed) posteriorem Crabbianam editionem omni ex „ parte secutum esse; nisi quod Crabbi ad primum canonem diversas „ lectiones, atque inter has negationem nostram, cum cæteras passim „ exhiberet, inconsulto præteriit. " Verum Surius multos habuit conciliorum Galliæ codices, ex quibus novas etiam synodos protulit. Quorsum igitur Arausicani concilii codices nullos habuerit? Præsertim cum ille in concilio Arausicano non pauca emendaverit, quæ in posteriore Crabbiana editione alia sunt, quemadmodum apparebit conferenti canones 5. 11. 16. 21. 22. & 27.

RESPONDET 4. hanc " negationem vel apud Gratianum, vel unde „ Gratianus transtulit, contra librorum consensum, & contra synodum „ ipsam (olim) sublatam fuisse. " Verum " quis nesciat, inquit Au„ relius *in respons. ad Sirmondum de canone Arausicano*, negationem istam „ ab Isidori collectione trecentis circiter ante Gratianum annis abfuis„ se? ... Quod si Gratianum ab Isidoro transtulisse dicas, unde id pro„ bes non habebis .... Quare desine novitatis arguere lectionem, quæ „ ab octingentis fere annis in ecclesia circumfertur, ac omnium dein„ ceps seculorum usu publice viguit, donec tu eam publice abolere cœ„ pisti. Desine tuam ei conferre, quam nec tantorum virorum, nec „ temporum tantorum auctoritate confirmabis. Nam codices tuos qua „ rationes doceas, vel a talibus viris, vel ante tot annos extitisse, vel

„ omnium consensu susceptos. Vana enim prædicatione librorum consensum tibi sumis; cum nos in omnibus ecclesiæ regionibus, atque „ in ipsa Gallia discrepantes a tuis libros fuisse, quibus tui antiquitate conferri non possint, demonstremus.

RESPONDET 5. Gratiani emendatores nihil aliud propositi habuisse, nisi ut Gratianum emendarent ex manuscriptis ipsius Gratiani exemplaribus, non ex ipsis originibus & fontibus canonum ab eo collectorum. " Verum illi, inquit Aurelius *in anæretico*, ad singula pene capita demonstrant sibi propositum non ad ipsa Gratiani exemplaria „ recensere Gratiani codicem, sed ad ipsos fontes, unde ab illo quæque hausta essent. Cur enim alias tot codices antiquos omnis generis scriptorum ecclesiasticorum, Patrum, conciliorum, canonum, quorum longum indicem toti operi prætexunt, toto orbe conquisissent? „ Cur Patrum etiam & conciliorum Græcorum longiores contextus „ Græcos insererent notis suis, & versioni quam Gratianus sequutus „ est, opponerent? Cur toties Gratiani textum prolatis Patrum non „ solum vulgatis scriptis, sed manuscriptis ipsis codicibus, restituerent, „ sicut innumeris locis restituerunt, quæ referre putidum esset? Cur „ denique ad hunc canonem Arausicanum, & ad hunc ipsum nodum „ de eius clausula, in quo expediendo versamur, commemorassent tum „ Burchardum & Yvonem, tum editiones Colonienses, quarum inspectio ad codicem Gratiani tanto ante editum nihil pertinebat? . . . . „ Quid quod in præfatione aperte profitentur sibi consilium fuisse, non „ solum ea restituere, quæ alii in codice Gratiani exscribendo pervertissent, sed ea etiam quæ ipse Gratianus perperam collegisset? *Placuit*, inquiunt, *ut si qua etiam in re Gratianus, ut homo, minus vidisset, modeste notaretur, ipsaque omnino capita suis auctoribus quam diligentissime restituerentur*. Et infra, *Hæc fere servata corrigendi ratio est: ut si videretur noluisse Gratianus auctorum, quos citaret, ipsa prorsus „ verba referre, ea ex ipso originali emendarentur*.

Argumenta Blondelli & Dallæi Calvinistarum adversus Aurelium & Sirmondum.

SIRMONDUS & Aurelius, si Dallæo credimus, de nihilo dimicarunt; quia postrema pars hujus canonis, quæ præfatam negationem retinet vel rejicit, non est germana, sed canoni assuta fuit. " Vereor, „ inquit *lib. 3. de Confirmat.* ne tantæ istorum lites aerem frustra tamdiu verberarint. Omnis enim illa clausula, quæ ab his verbis incipit: *Nam inter quoslibet* &c. de qua tam acriter, tamque pertinaciter inter se conflixerunt, omnino videtur, non Arausicanæ synodi „ esse, sed recentioris alicujus scriptoris manu Arausicano canoni assuta." Quo fit, ut integram hujus canonis lectionem sic constituendam existimet. " Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium,

„ cium, ſine chriſmate uſquam debere progredi; quia inter nos placuit ſemel chriſmari. De eo autem, qui in baptiſmate, quacumque „ neceſſitate faciente, non chriſmatus fuerit, in Confirmatione ſacerdos admonebitur.

Dallæo præiverat Nicolaus Rigaltius, vir catholicus, & ampliſſimus ſenator, *in notis ad epiſtolam* 59. *Cypriani*, *pag.* 42. ubi canonem illum iiſdem limitibus concludit: & utrique Blondellus *in apologia Hieronymi de epiſcopis*, *ſect.* 3. *pag.* 69. cujus argumenta, nonnullis ex ſuo additis, Dallæus *ibidem* refert. 1. Quia in vetuſtiſſimo Henrici Juſtelli codice canon in hæc verba deſinit: *Quia inter nos placuit ſemel chriſmari.*

Verum ſi quid hæc argumentatio probat, ea certe concludit adverſus Dallæum, qui plura, quam Juſtellinus codex, admittit. Deinde quid hoc unicum exemplar, ſi cum bene multis conferatur optimæ notæ codicibus, quos videre Sirmondus & Aurelius: & cum cæteris, ad quorum fidem Gratianus, Merlinus, Surius, Crabbus, & Binius editiones ſuas adornarunt? Præſtaret dicere, Juſtelli codicem complecti ſummam canonis, quam cæteros codices reſpuere tanquam impuros, & laciniofos; maxime cum hæc poſtrema canonis pars in prioribus verbis ſatis intelligatur. Præterea Blondello, cujus fide Dallæus Juſtellinum codicem laudat, opponimus Labbæum, qui *tomo* 3. *conciliorum*, ubi de Arauſicana ſynodo, canonem illum ex Juſtelli codice nobis exhibet cum clauſula, quam Dallæus & alii aſſutam exiſtimant.

2. Quia *can.* 27. concilii Arelatenſis II. quod anno poſt Arauſicanum undecimo, Domini autem 452. habitum eſt, hæc quoque lacinia tota omiſſa deprehenditur, hoc modo. " Nullum miniſtrum, qui baptizandi recepit officium, ſine chriſmate uſquam debere progredi, quia inter nos juxta ſynodi (nempe Arauſicanæ) conſtitutionem, placuit ſemel chriſmari.

Verum & hæc ratio arguit contra Dallæum, cujus lectio plura, quam Arelatenſe concilium complectitur. Præterea quid inde? Quaſi vero ſynodus poſterior non potuerit priorem canonis cujuſdam in ſuperiori concilio ſanciti partem referre, idemque, quod in ea ſtatutum fuerat, renovare, omiſſa poſteriori parte hujuſce rei, quam aſſerimus. Exemplum extat in ipſo concilio Arauſicano, cujus canon 24. prohibet juxta canonem 8. Taurinatis ſynodi, ne illi, qui poſt ordinationem cum uxore ſua rem habuerunt, *ulterius promoveantur*: & tamen canon 8. concilii Taurinenſis, non de illis tantum decernit, ſed & de ordinatis contra interdicta. Aurelius *in reſponſione ad Sirmondum*, aliam ſolutionem adhibet, nempe canonem Arauſicanum a compilatore Arelatenſi (ſynodum enim Arelatenſem II. exiſtimat rapſodiam eſſe, canonumque variorum centonem) abbreviatum fuiſſe.

3. Quia Burchardus & Yvo Carnutenſis, licet ſeculo XI. ſexcentis poſt Arauſicanam ſynodum annis floruerint, hunc tamen ejus canonem in illis verbis (*ſacerdos commonebitur*) terminant.

X 2 Au-

Aurelius *in responsione ad Sirmondum* respondet Burchardum & Yvonem edidisse canonem illum " sine postrema parte, quod eam superio- „ ribus viderent includi. "

Respondeo canonem, de quo Burchardus *lib.* 4. *cap.* 73. & Yvo *parte* 1. *cap.* 267. videri quidem Arausicani instar compositum, sed ab eo revera diversum esse.

1. Quia illum ajunt esse canonem 5. concilii Vasensis, non autem canonem 2. concilii Arausicani. 2. Quia canon iste aliis verbis conceptus est, quam Arausicanus. 3. Quia non definit ibi, ubi definit canon Arausicanus in Justelli codice relatus, cujus lectio genuina Blondello & Dallæo videtur. Sic enim habet canon ille : " Nullum presbyterorum „ in plebe sibi commissa sine chrismate unquam debere progredi, quia „ inter nos placuit, semel in baptismate, quacumque necessitate facien- „ te, qui non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdotis perficia- „ tur. " Burchardinus igitur habet, *nullum presbyterorum*: Arausicanus, *nullum ministrorum*, qua voce non solum presbyteri, sed etiam diaconi comprehenduntur. Burchardinus habet, *in plebe sibi commissa* : Arausicanus, *qui baptizandi recipit officium*. Burchardinus habet, *quacumque necessitate faciente, qui non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdotis perficiatur*: Arausicanus in Justelli codice, si Dallæo fides habeatur, hisce verbis caret : vulgati vero codices, quos ipse admittit, habent : *De eo autem, qui in baptismate, quacumque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdos commonebitur*. Si quis vero utrumque canonem eumdem esse contendat, quia uterque eumdem sensum habere videtur, Burchardinum immutatum fuisse fateatur necesse est.

4. Quia in facta olim a Reginone abbate circa annum Christi 900. variorum canonum collectione hunc ipsum Arausicanum canonem sine illa, de qua diximus, clausula, scriptum testatur Aurelius *in responsione ad Sirmondum pag.* 301. " Nullum ministrorum, qui baptizandi „ recepit officium, sine chrismate unquam debere progredi, quia in- „ ter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem qui in „ baptismate, quacumque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in „ Confirmatione sacerdos commonebitur.

Aurelius *ibidem* respondet " omissam esse postremam partem canonis, „ quam collector in prioribus suis contineri putavit.

Respondeo hanc Reginonis editionem cum iis repugnare, quæ Dallæus objicit. Hæc enim mutila vel integra est. Si mutila ; ab ipso perperam objicitur : si integra ; mutilus est Justelli codex, qui ex Dallæo in his verbis definit, *quia inter nos placuit simul chrismari* : adeoque & ab ipso non recte adducitur. Sicut igitur mutilus est codex Justellinus, quia plura leguntur in collectione Reginonis : ita mutila est Reginonis collectio, quia plura leguntur in editione Gratiani, Merlini &c.

4. Quia

5. Quia sive cum Binio, & Aurelio sic legas, *non ut præjudicans quidquam dico*: sive cum Sirmondo ita malis, *non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio*; utrovis, inquam, modo legas, non videntur hæc verba synodi ipsius esse posse. Nam quidquid contra vitiligitet Aurelius, ineptum & absurdum est, & veterum exemplo caret, ut synodus, quæ scilicet ex pluribus constat Episcopis, in singulari numero ita loquatur, *non ut præjudicans quidquam dico*. Ita Dallæus, qui & addere potuisset hæc canonis verba non congruere prioribus, quia paulo ante sermo est in plurali, *inter nos placuit &c.* & paucis interjectis in singulari, *non ut præjudicans &c.*

Aurelius ad tuendam lectionem, *non ut præjudicans*, *&c.* plura ex veteribus synodis refert *in anæretico pag.* 431. sed quæ mihi non satisfaciunt.

Respondeo igitur optimum fore hoc argumentum, si lectio ista canonis certa esset. Sed Gratianus legit, *non præjudicantes cuiquam hoc dicimus*: cui lectioni assentitur Crabbus. Neque etiam valebit objectio, si cum Sirmondo legas, *non præjudicans quidquam*, prætermissa voce, *dico* vel *dicimus*. Hæc igitur objectio probat quidem Binii lectionem per Gratianum corrigendam esse, non autem postremam canonis partem esse laciniosam.

6. Quia inusitatum fuit Arausicanæ synodi temporibus *præjudicare* sumi pro *nocere*. Recens est, & infimorum temporum hæc usurpatio; quod recte observavit Grotius, qui Bartolum & Baldum putat verbum *præjudicare* in hoc *nocendi* sensu primos usurpare cœpisse: & exortum ab iis auctoribus idiotismum hunc, postea ad alios quoque scriptores diffusum esse.

Respondebis forte Sirmondo, Aurelio, & Petro de Marca, viris eruditissimis visum fuisse, quod verbum, *præjudicare*, idem ibi significet, atque *nocere*. Verum hæc vox alio sensu apud antiquos auctores usurpatur: qua de re videsis Calepinum vocabulo *præjudicare & præjudicium*.

Dices forte verbum *præjudicare* sumi pro *nocere* in duobus privilegiis, cœnobio Sandionysiano per Landericum, Episcopum Parisiensem, regnante Clodovæo; & monasterio Corbeiensi per Bertefridum, Episcopum Ambianensem, regnante Clothario concessis, *& tomo 6. concil. Labbei* relatis *pag.* 487. *&* 527.

Verum hæc duo privilegia falsi suspicione laborant apud viros eruditos; enimvero ea ex eodem calamo fluxisse apparebit utrumque inter se conferenti. Hujusmodi tamen significationis, qua *præjudicare* idem est ac *nocere*, exemplum extat in utraque Concilii Nicæni versione Dionysii Exigui, & Isidori Mercatoris, *canone* 10. " Quicum„ que de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel „ per ordinantium dissimulationem: hoc ecclesiasticæ non præjudicat

„ regulæ ; cogniti enim deponuntur . " Utcumque sit de hac grammatices observatione , nihil cogit , ut in canone Arausicano verbum *præjudicare* usurpetur pro *nocere* ; quin etiam nihil impedit, quominus proprio & eodem sensu accipiatur , . quo temporibus illis *præjudicare* idem erat , quod *antejudicare* , vel rem statuere, quæ afferat judicaturis exemplum , quod sequantur , juxta illud Hieronymi *in apologia adversus Rufinum* , circa finem : " Nulli præjudicantes sequi quod velit , „ nec alterius decretum nostra sententia subvertentes . " Canon enim Arausicanus eo sensu commode potest exponi , qua de re *infra* , ubi de sensu.

Cæterum postremam illius canonis partem defendimus, quod in omnibus fere codicibus reperiatur, non autem quod ejus detractio (quemadmodum Calvinistæ sibi persuadent) catholicæ veritati aut receptis ecclesiæ ritibus noceat . Si quis enim clausulam illam detrahat , eamque in codicibus , quibus Regino , Burchardus , & Yvo usi sunt, defuisse concedat (quod Aurelius in *responsione ad Sirmondum* probabilius existimat) tunc & " validius nobis suffragabitur canon , inquit Au- „ relius , & planior , ac facilior ejus sensus , nimirum , Nullus mi- „ nistrorum , qui baptizandi recepit officium , sine chrismate usquam „ debet progredi , quia inter nos placuit (simul &) semel in baptis- „ mate chrismari (in vertice .) De eo autem , qui in baptisma- „ te , quacumque necessitate faciente non chrismatus fuerit , in Con- „ firmatione sacerdos commonebitur , " ut verticalem unctionem ei præbeat; quia baptismi cæremoniæ, si quæ in neophytis omissæ fuerint, Confirmationi præmitti debent , ut patet *ex epistola Cornelii papæ ad Fabium Antiochenum*. Verum cum hujusce canonis sensus controvertatur, de illo fusius agendum est.

De sensu canonis 2. Arausicani.

SI vera esset Blondelli , & Dallæi opinio levior esset difficultas de sensu hujusce canonis , quem integrum ex Gratiani correctione cum variis ejus lectionibus describamus necesse est , antequam varias auctorum sententias referamus . *Nullus ministrorum , qui baptizandi recipit* (*recepit* ex Sirmondo) *officium* , *sine chrismate usquam debet progredi*; *quia inter nos placuit semel in baptismate* (hæc verba , *in baptismate* , desunt in editione Sirmondi , sed habentur apud Isidorum, Burchardum, Yvonem, Gratianum , in Codice Justelli , & in editionibus Merlini, Crabbi , Surii , & Binii) *chrismari* : *de eo autem qui in baptismate* , *quacumque necessitate faciente* , *chrismatus non fuerit*, *in Confirmatione sacerdos commonebitur* (*in Confirmatione sacerdos non commonebitur* , ex Crabbo ad marginem , in posteriori editione : *in. Confirmatione sacerdotis perficietur*, ex Burchardo lib. 4. cap. 73. *In Confirmatione sacerdotis perficiatur* , ex Yvone parte 1. cap. 267.) *Nam inter nos chrismatis ipsius*

non

non nisi una benedictio est . *Non præjudicantes cuiquam hoc dicimus* , (*non ut præjudicans quidquam* , *sed ut &c.* ex Sirmondo : *non ut præjudicans quidquam dico* , ex Merlino , Surio , Binio , & Crabbo in textu : *non præjudicantes cuiquam hoc dicimus* , ex Crabbo ad maginem in posteriori editione ,) *sed ut necessaria habeatur chrismatio* (*sed ut necessaria habeatur chrismatio repetita*, ex Merlino, Surio, Binio, & Crabbo in textu: *sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio*, ex Sirmondo , & Crabbo ad marginem: *sed ut non necessaria habeatur rechrismatio*, ex eodem Crabbo ad marginem.) Quæ quidem variæ lectiones variis interpretationibus occasionem præbuerunt.

Bellarmini opinio.

Bellarminus, *de Confirmat. cap.* 12. putavit hoc canone agi de chrismatione frontis, & permitti presbyteris sacramenti Confirmationis administrationem.

Refellitur. 1. Quia unctio , de qua hic agitur , omnibus ministris baptismi permittitur , adeoque non solum presbyteris, sed etiam diaconibus , qui baptizandi munere fungebantur ex Tertulliano *lib. de baptismo cap.* 17. ex Hieronymo *adversus Lucieferianos*, *&c.* Atqui Ecclesia diaconis nusquam permisit Confirmationis administrationem . 2. Quia unctio ibi non modo permittitur , sed & præcipitur omnibus ministris baptismi . Atqui Confirmationis administratio non fuit præcepta , sed quibusdam in casibus permissa presbyteris . Unctio igitur, de qua hic canon, non est frontalis seu confirmatoria. 3. Quia unctio, de qua hic canon, ea est, quæ in ipso baptismate fieri solebat: *inter nos placuit semel in baptismate chrismari* . Atqui frontis unctio non pertinebat ad baptismum, sed ad Confirmationem.

4. Quia ministris baptismi hoc canone præcipitur, ut in baptismate unctionem semper adhibeant ; prohibetur enim , ne ministri baptizaturi sine chrismate proficiscantur . Illos igitur Arausicani Patres statuunt, aut saltem supponunt ordinarios esse hujus unctionis ministros. Atqui simplices sacerdotes non sunt ordinarii Confirmationis ministri. 5. Quia unctio ministris baptismi præcepta , præcedit in hoc canone Confirmationem , & ab ea distinguitur : statuitur enim , quod si hæc unctio in baptismo , urgente quadam necessitate, omissa fuerit, hujus omissionis *in* futura *Confirmatione sacerdos* seu episcopus *commonebitur* . 6. Quia ultimo canone Arausicano præcipitur ut Episcopus infirmus per alium Episcopum , non per presbyteros , agenda curet quæ propria sunt Episcopi . Atqui ex Innocentio I. *in epistola ad Decentium*, & ex Gelasio *in epistola ad episcopos Lucaniæ* , Brutiorum , & Siciliæ , qui eodem seculo vivebant , quo Arausicana synodus coacta est , munus ungendi frontem proprium erat episcopis. Hoc igitur munus Arausicano canone non præcipitur, neque permittitur presbyteris. 7. Si Arau-

ficani patres statuerunt, ut omnes omnino christiani chrismationem episcopalem a ministris in baptismo susciperent, cur eam illis erga hæreticos usurpare in extremo dumtaxat vitæ discrimine, & absente Episcopo, permiserunt *can.1.*

Sirmondi opinio.

ISDEM fere argumentis refelli posset Sirmondus præfatum canonem *in Antirretiche* 1. sic interpretans: " *Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate usquam debere progredi, quia inter nos placuit semel*, id est una & non divisim *chrismari*. *De eo autem, qui in baptismate, quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdos commonebitur*, ut ab eo tunc chrismetur. *Nam inter quoslibet chrismatis ipsius non nisi una benedictio est* vel in baptismo, vel in Confirmatione. *Non præjudicans*, id est nocens *quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio*, semel a presbytero, iterum ab episcopo. Jam vel tacente me vides (subjicit Sirmondus Aurelium alloquens) canonem non de duabus, ut ajebas, quæ hodie sunt in usu, sed de unica, eaque in fronte chrismatis unctione loqui: atque, ut hæc unica in baptismo fiat, præcipere. Ideo ministrum baptismi chrisma in promptu vult habere, ut baptizatum mox liniat. Quod si quo casu chrismatus in baptismate quisquam non fuerit, tum in Confirmatione commoneri episcopum, ut chrismet ipse, nimirum priusquam manum imponat. Hæc synodi, ut apparet, liquida est sententia in qua quidem sentio te, Aureli, non mediocriter nec sine causa commoveri, & conturbari. Primum quod synodo una placet chrismatio: deinde quod presbyteris, ut chrisment in fronte, permittitur: postremo quod chrismatio ista ab episcopi Confirmatione, seu manuum impositione sejungitur. Nova sunt hæc, fateor, si cum iis compares, quæ aliter postea in ecclesia & sapienter constituta sunt: sed si temporum illorum disciplinam consideres, nihil habent ab ea quod abhorreat.

Plura tamen hæc Sirmondi expositio habere mihi videtur, quæ & a disciplina temporum, quibus hæc synodus Arausicana celebrata est, & a rei veritate abhorrent. Supponit enim, 1. Unctionem verticis nondum hac ætate in Galliis observari solitam, sed solam frontis unctionem. 2. In hoc canone agi de unica unctione, frontis videlicet, non autem verticis. 3. Unctionem frontis non pertinere ad Confirmationis essentiam. 4. Unctionem frontis ne cæremoniam quidem fuisse Confirmationis. 5. Frontis unctionem fuisse baptismi cæremoniam. 6. Unctionem frontis a ministris baptismi ordinariis administratam fuisse; quo fit ex Sirmondi opinione, ut hæc unctio " ab episcopi Confirmatione seu manuum impositione sejungeretur. " 7. Unctionem frontis cuilibet ministro baptismi ordinario in hoc canone præceptam fuisse.

8. Un-

8. Unctionem frontis, si forte in baptismate omissa esset, supplendam, seu per modum supplementi adhibendam esse, ab episcopo in Confirmatione. 9. Frontis unctionem, si in baptismo adhibita fuerit, repetendam non esse ab episcopo in Confirmatione, quia *chrismatis benedictio*, id est unctio, una & eadem est, a quocumque ministro seu presbytero, seu episcopo conferatur vel in baptismo vel in Confirmatione. 10. Ex hac quidem doctrina sequi nihil opus esse, ut unctio frontis in baptismo administrata, in Confirmatione repetatur: non tamen inde sequi hanc unctionem nocere, si forte iteretur; nec enim hæc ita asseruntur, quasi " repetita chrismatio sit præjudicans, id est, nocens ,, quidquam, sed ut non necessaria habeatur.

Verum hæc omnia a Sirmondo & gratis & falso asseruntur. Unde enim ipsi constat, unctionem verticis nondum ætate concilii Arausicani I. in Galliis observari solitam, sed solam frontis unctionem? Præsertim cum Gallicana concilia, quæ seculo V. celebrata sunt, nempe Arausicanum I. anno 441. & Vasense I. anno 442. ita unctionis seu chrismationis meminerint, ut nec frontem, nec verticem, nec aliam corporis partem expresserint. Unde Sirmondo constat, frontis unctionem esse meram cæremoniam, quæ nihil ad Confirmationem hoc seculo pertineret, sed ad baptismum: quæque a presbyteris & diaconis, velut ab ordinariis ministris conferretur?

Nego igitur imprimis unctionem verticalem nondum seculo V. in Galliis observatam fuisse. Synodus enim Vasensis I. *can.* 3. præcipit, ut ipsimet " presbyteri, vel ministri (hoc est diaconi) ab episcopis ,, suis propriis per annos singulos chrisma petant, appropinquante so- ,, lemnitate paschali; quia optimum est, ut ipse suscipiat, qui in tra- ,, dendo usurus est. " Presbyteri igitur & diaconi hanc unctionem, ut ministri ordinarii conferebant. Atqui frontis unctionem ut ministri ordinarii non conferebant seculo V. ex Innocentio & Gelasio *supra* citatis. Aliam igitur conferebant unctionem a frontali diversam.

Nego iterum unctionem, de qua synodus Arausicana, frontalem fuisse; hanc enim verticalem esse probant argumenta adversus Bellarmini opinionem *supra* relata. Omissa igitur chrismatio, de qua episcopus monendus est, ut illam, antequam confirmet, suppleat, verticis, non frontis est; ad baptismum, non ad Confirmationem pertinet. Nimirum hæc fuit semper ecclesiæ praxis, ut prætermissæ baptismi cæremoniæ, quarum una præcipua est verticalis unctio, ante Confirmationem supplerentur. Id constat ex concilio Tridentino, ex Innocentio III. *cap. pastoralis*, & (quod maxime facit ad nostrum institutum) ex epistola Cornelii papæ ad Fabium Antiochenum, in qua Novatianum imminente mortis periculo baptizatum, redarguit, quod " neque postquam ,, a morbo liberatus est, reliqua percepit, quæ juxta ecclesiasticam re- ,, gulam percipi debent: neque ab episcopis consignatus est &c.

Nego 3. istorum verborum, *chrismatis nonnisi una benedictio est*, sensum

ſum eſſe, quod unica chriſmatio adhibenda ſit vel in baptiſmate vel in Confirmatione; ea ſcilicet lege, ut ſi chriſmatio in baptiſmate adhibita fuerit, in Confirmatione prætermittatur: vel ſi in baptiſmate prætermiſſa fuerit, in Confirmatione adhibeatur. Si quidem proprie loquendo, chriſmatis benedictio non eſt uſus & applicatio chriſmatis, ſed ipſius chriſmatis conſecratio, quæ ad epiſcopum, non ad presbyterum pertinet. Præterea una in baptiſmo, altera in Confirmatione chriſmatio adhibebatur, ex Innocentio I. *in epiſtola ad Decentium*.

Nego 4. poſtremorum verborum (*non ut præjudicans quidquam, ſed ut non neceſſaria habeatur repetita chriſmatio*) hunc eſſe ſenſum: (cum igitur unica, non duplex ſit chriſmatis unctio, inde ſequitur, chriſmationem, ſi a ſacerdote in baptiſmo facta fuerit, non eſſe ab epiſcopo repetendam in Confirmatione; ea tamen, ſi forte repetatur, non habebitur ut nocens, ſed ut minime neceſſaria.) Hoc enim gloſſema ſupponit particulam negativam admittendam eſſe, nullum in textu fundamentum habet, & poſtremæ partis canonis ſenſum omnino diſtrahit a ſenſu ſecundæ partis, in qua præſcribitur, ut unctio, quæ in baptiſmate omiſſa fuerit, in Confirmatione ſuppleatur, quæ tamen poſtrema canonis pars cohæret cum ſecunda.

Accedit, quod ille ſenſus unctionis frontis, quam Innocentius & Gelaſius pontificibus propriam eſſe declararunt, & de qua canonem Arauſicanum intelligendum eſſe contendit Sirmondus, convenire non poſſit. " Primum enim, inquit Aurelius *in anæretico*, chriſmationem epiſ-
„ coporum neceſſariam negari, inſolens eſt apud Patres, qui eam ne-
„ ceſſariam ſæpe, non neceſſariam nunquam dixerunt. Deinde quod
„ gravius multo eſt, epiſcopalis chriſmationis itera[illegible]itam in
„ eccleſia & innocuam dici, vel hæreſis eſt, vel ha[illegible] perpe-
„ tuæ eccleſiæ traditioni adverſa .... Nec refert, q[illegible]ionem
„ illam disjungas a ſacramento Confirmationis; quia non minus cer-
„ tum eſt eam ab illo divelli non poſſe, quam ſacramentum Confir-
„ mationis non poſſe iterari. Nec ſancti Patres, dum ſacramentum
„ Confirmationis iterari vetant, minus iterandam chriſmationem intel-
„ ligunt, quam impoſitionem manuum; imo chriſmationis iterationem
„ paſſim interdicunt, impoſitionis manuum vix unquam. " Quod ille probat ex concilio Toletano VIII. *cap.* 7. ex Prudentio *in pſych.* ex Photio *in epiſt. encyclica* ad patriarchas orientales, ex Auguſtino *lib.* 2. *contra litteras Petiliani cap.* 103. *&* 104. & *ſerm.* 5. *in vigilia pentecoſtes*, ex Optato *cap.* 7. in fine ex quibus concludit " patere impium eſſe dictu,
„ & in eccleſia inauditum, chriſmationis epiſcopalis geminationem eſ-
„ ſe innoxiam, eſſe non præjudicantem. " Hactenus Aurelius, cujus opinionem præſtat modo referre.

Aure-

Aurelii opinio.

AURELIUS, ut Sirmondi novitates amoliatur, particulam negativam excludit, & vulgatam lectionem retinet, quæ repetendam chrismationem asserit, suamque ipse interpretationem adhibet in hunc modum. " *Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debet progredi :* (nimirum, ut baptizatus chrismetur in
„ vertice, quod in Gallia, cum antea non fieret, faciendum deinceps
„ hoc canone præcipitur) *quia inter nos placuit semel in baptismate*
„ *chrismari* (scite in baptismate: nam extra baptisma chrismari fide-
„ les alibi possunt, sed non a presbyteris, quibus chrismare in solo
„ baptismate licet) *De eo autem, qui in baptismate, quacumque necessi-*
„ *tate faciente, non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdos commone-*
„ *bitur :* (nempe, ut priusquam talem confirmet, ad presbyterum in
„ vertice chrismandum remittat: quia episcopus ipse ejusmodi chris-
„ mationem præbere non potest.) *Nam inter nos chrismatis ipsius* (id
„ est, episcopi) *non nisi una benedictio est* (quam videlicet neophytos
„ confirmans imprimit in fronte; chrismatio enim altera baptismalis
„ in vertice propria est presbyteri, non episcopi.) *Non præjudicans*
„ *quidquam dico, sed ut necessaria habeatur chrismatio repetita,* (id est,
„ non quo chrismatis baptismalis omissio, sola necessitate contracta,
„ obesse cuiquam, aut chrismationis episcopalis minuere vim possit,
„ sed quia duplex chrismatio est necessaria, baptismalis & confirma-
„ toria.

Hanc Aurelii expositionem, veluti " glossam vere (quod nostri a-
„ junt) Aurelianam, ridiculam, absurdam, & inextricabilem, quæ ver-
„ borum sententiam non obscurat modo, sed destruit & evertit, " improbant Sirmondus *in antirrethico* 1. & Petrus de Marca *in notis ad canonem* 28. *concilii Claromontani* anno 1095. celebrati. Eam tamen defendunt theologi Parisienses, aliique viri eruditi. Ea sane non *inextricabilis*, sed perspicua mihi videtur; licet quæcumque in ea referuntur mihi non placeant.

Quærerem enim ab Aurelio, unde habuerit verticalem chrismationem in Galliis ignotam fuisse ante annum 441. quo synodus Arausicana celebrata est? Quam & in ecclesia Romana usurpatam anno 416. perspicua Innocentii verba declarant & ætate sua presbyteris ac diaconis in baptismo præceptam testatur Hieronymus *in dialogo adversus Luciferianos* anno circiter 392. & sub initium seculi IV. Sylvester instituerat. An propter secundum canonem Arausicanum? non ita sane. Nec enim eo canone, quasi res nova, decernitur, ut baptizandi ungantur in vertice; sed quibuscumque ministris prohibetur, ne baptizent, nisi verticalem unctionem statim & simul adhibeant.

Quærerem etiam ab Aurelio unde noverit, unctionem verticalem sem-

semper a presbytero vel a diacono, & nunquam ab episcopo collatam fuisse? Concilium enim Toletanum I. anno 400. statuit presbyterum chrismare absente, non autem præsente episcopo, *nisi ab ipso fuerit præceptum*. Hanc igitur unctionem episcopus aliquando conferebat. Sane cum unctio verticalis sit unus ex præcipuis baptismi ritibus, illius administratio magis est episcopi, ad quem præcipue spectat conferre baptismum, quam presbyteri. Eadem enim ratio est cæremoniarum alicujus sacramenti respectu ministri, quæ & ipsius sacramenti conferendi.

Præterea, *chrismatis benedictio* non significat chrismatis unctionem, seu applicationem & usum, sed ejus consecrationem.

Denique *chrismatio repetita* non idem est, quod duplex unctio verticis & frontis; nec enim prior necessaria est, aut parem cum posteriori necessitatem habet. Sed *chrismatio repetita* idem in hoc canone significat, quod posterior chrismatio, seu frontis unctio, quæ ratione materiæ una & eadem est cum priori seu verticali, ideoque *repetita* dicitur.

Opinio Petri de Marca.

PETRUS de Marca particulam negativam cum Sirmondo retinet, canonem vero de verticali unctione cum Aurelio interpretatur, & tamen ab utroque dissentit, *in nos ad canonem 28. concilii Claromontensis*. " Presbyteris, inquit, baptisma conferentibus infantes ungere licebat olim, sed non in fronte, ut docet Innocentius I. *in epist. ad* „ *Decentium* .... Unctio itaque (verticalis) licita erat presbyteris ex „ decreto Innocentii, sed non erat præcepta. Quare opus fuit in Gal„ liis hoc canone Arausicano, ut ministri una cum baptismo chrisma ad„ hibere in vertice ex officio tenerentur: *placuit inter nos semel chrismari*, „ inquiunt Patres, id est, necessarium esse duximus, ut chrismatis de„ libutio non pendeat in posterum ex arbitrio presbyterorum, sed si„ mul & semel cum baptismo administretur ... Attamen, quoniam in il„ lis novi decreti exordiis accidere poterat, ut casu aliquo omitteretur „ in baptismo hæc verticis unctio: ea de re commonendum episcopum „ docent, quando ad consignandos infantes accedit ... Cur autem mo„ nendus sit episcopus de hoc casu, subjicitur in canone: eo tamen „ ordine, ut decisionem antecedat ratio ipsa decidendi. Quippe moni„ tus episcopus apud se arbitrabitur, an duplici chrismatione fungatur, „ una, qua vicem omissæ in baptismo cæremoniæ impleat, ungendo „ baptizatum ante Confirmationem, altera quam in Confirmatione ex „ traditione apostolica post impositionem manuum adhibeat. Si visum „ sit episcopo, duplici illa chrismatis unctione linire baptizatum, *non* „ *præjudicabit quidquam*, ut loquitur canon, id est, unctio verticalis „ nihil oberit mysterio Confirmationis, quia superflua non nocent. Sin „ autem magis placuerit unicam unctionem adhibere, tunc unget in „ fron-

„ fronte, & non in vertice; neque *repetita* seu duplex unctio necessaria est; neque ullum ex verticalis unctionis omissione incommodum „ sequitur. Cum enim chrisma, quod utrique inservit unctioni idem „ sit, una eademque benedictione consecratum: unctio verticis resarcitur copiose per unctionem frontis confirmatoriam: " Ita fere Petrus de Marca.

Plura vir eruditissimus in hac expositione supponit & docet, quæ mihi non probantur.

Supponit ille chrismationem ante concilium Arausicanum in baptismo licitam quidem, non vero imperatam fuisse presbyteris. Verum illam in baptismo præceptam fuisse, certum mihi videtur ex Sylvestro, qui " constituit, ut liniat presbyter chrismate levatum de aqua, propter occasionem transitus mortis: " & ex Hieronymo, qui *in dialogo adversus Luciferianos cap.* 4. sic habet: " Sine chrismate, & episcopi jussione, neque presbyter, neque diaconus jus habent baptizandi. " Neque illustrissimo præsuli favet modus loquendi, quo Innocentius utitur *in epistola ad Decentium*: " Presbyteris, cum baptizant, „ chrismate baptizatos ungere licet. " Quæcumque enim imperantur, licent: quamvis quæcumque licent, non imperentur. Deinde Innocentius in eodem decreto pronuntiat licere presbyteris ungere in vertice, quemadmodum ait licere episcopis frontem ex eodem oleo signare. Sed hic posterior loquendi modus non prohibet, quominus unctio frontis esset de præcepto. Ergo nec prior impedit, ne verticis unctio præcepta foret.

Supponit etiam vir rerum antiquarum peritissimus, concilium permittere arbitrio Episcopi, ut prætermissam in baptismo verticis unctionem suppleat, vel omittat. Cum tamen Ecclesia semper voluerit prætermissas in baptismo cæremonias suppleri, quemadmodum ex Cornelio Papa, Innocentio III. & concilio Tridentino *supra* observavimus.

Supponit 3. verticalem unctionem, si ab episcopo suppleatur, non nocere mysterio Confirmationis, quia superflua non nocent. Supponit igitur hanc verticis unctionem, si ab episcopo suppleatur, esse superfluam. Sed nemo dixerit unam e præcipuis baptismi cæremoniis superfluam esse. Præterea ecclesia non permitteret episcopo id conferre, quod ipsa superfluum esse judicaret.

Supponit 4. verticalem unctionem minime necessariam esse, quia cum illa ex eodem, quo frontalis, chrismate una & eadem consecratione benedicto fiat: omissa verticis unctio abunde resarcitur per unctionem frontis. Verum nihil est in canone Arausicano, quod significet omissam verticalem unctionem per frontalem resarciri. Deinde non recte concluditur, verticalem unctionem minime necessariam esse in eo, qui mox confirmatur, ex eo quod chrisma, quod in utroque baptismi & Confirmationis sacramento adhibetur, una eademque benedictio-

ctione consecratum est; alioqui pari modo concludi posset, non esse necessario chrismandum in fronte, qui inter baptizandum chrismatus fuit in vertice.

Opinio Cabassutii.

CABASSUTIUS *in notitia ecclesiastica, notis ad canonem* 2. *Arausicanum*, postquam retulit modum, quo glossa canonem istum enodat, *in caput Nullus ministrorum, de consecrat. dist.* 4. suam ille mentem sic aperit. " Cum saepe contingat, ut nondum baptizatus inopinato in mortis discrimen incurrat, debet parochus secum assidue sacrum chrisma deferre, ut cum tale periculum occurrerit, praesto sit simul ad baptizandum & chrismandum. Sed si occurrente periculo fuerit aliquis privatim baptizatus, non tamen chrismate delinitus: ac deinde periculo ereptus, sacramentum Confirmationis desideret: admonendus erit, vel episcopus, quem sacrae litterae, sanctique Patres plerumque solo sacerdotis nomine significant, aut episcopi administer sacerdos, cui onus incumbit explorandi & praesentandi confirmandos, ut sic praemonitus duplicem curet adhiberi chrismationem, in vertice quidem unam, quae caeremonialis, & anteacto baptismo defuit, & in fronte alteram, qua consignetur Confirmationis sacramento: ambas enim sacra synodus judicat necessarias chrismationes. " Hactenus Cabassutius. Rejicit ille, ut apparet, particulam negativam: ejusque expositio plana est; in ea tamen posteriorum canonis verborum (*non ut praejudicans quidquam*) sensus desideratur; in ea etiam *chrismatio repetita* idem significat, quod duplex unctio; quamvis in hoc canone chrismatio repetita nihil aliud sit quam chrismatio posterior; chrismatio enim, quae ratione materiae una & eadem est, licet ratione partis unctae diversa sit, prius fit in vertice, postea in fronte.

Verior canonis explicatio.

EX variis hujusce canonis lectionibus, omnium optima mihi videtur, quae vocem hanc (in baptismate) admittit in textu, excludit particulam negativam, legitque cum Gratiano & Crabbo, *non praejudicantes cuiquam hoc diximus:* vel cum Sirmondo, *non ut praejudicans quidquam*. Sensus igitur, mea quidem sententia, legitimus est: Nullus ministrorum, qui baptizandi officium receperunt, sine chrismate progredi debet; quia inter nos placuit in baptismate simul & semel verticis unctionem adhiberi. De neophyto autem, qui casu aliquo in baptismate sic unctus non fuerit, episcopus commonebitur, ut praetermissam unctionem suppleat, neophytum in vertice ungens ex eodem chrismate, quo ipsum postea uncturus est in fronte; quia chrisma, quod utrique inservit unctioni, una eademque benedictione consecratum est. Neque

que vero, cum verticalis chriſmatio tunc ab epiſcopo facienda decernitur, præjudicium aliquod eſt, quaſi neophytus non ſit iterum chriſmandus in fronte; chriſmatio enim non in vertice, ſed in fronte ab epiſcopo repetatur ſeu iteretur neceſſe eſt.

Senſum vero iſtorum verborum (*non ut præjudicans quidquam*, ſeu *non præjudicantes* &c.) hunc eſſe (decretum, quo decernitur ſupplendam eſſe prætermiſſam verticis unctionem, non eſt aliquod præjudicium, quaſi unctio ab epiſcopo iterum fieri non debeat in fronte) ita probatur. Quod enim in hoc canone dicitur *non præjudicare*, aliud ſane intelligi non poteſt, quam id quod in eodem canone ſtatutum & judicatum eſt. Sed in eodem canone judicatum eſt, verticalem unctionem ſupplendam eſſe. Cenſent igitur Arauſicani Patres decretum iſtud de unctione verticali ſupplenda, non eſſe aliquod præjudicium. Atqui præjudicium dicitur regula alterius rei judicandæ: judicandum vero erat, utrum ſecunda unctio adhiberetur, necne, ſuppoſita priori verticis unctione ab epiſcopo facta. Senſus igitur iſte eſt: decretum, quo ſtatuitur unctionem verticalem ſupplendam eſſe, non eſt aliquod præjudicatum contra ſecundam unctionem ſeu repetitam chriſmationem: ſed hæc ſecunda unctio ſeu repetita chriſmatio priori addatur neceſſe eſt.

Hic mihi videtur genuinus hujuſce canonis ſenſus, ad cujus integram explanationem, una quædam res exponenda ſupereſt: nempe, quos vocabulo *miniſtrorum* Arauſicani Patres intellexerint, presbyteros, an diaconos, an utroſque?

Diaconos tantum hoc nomine comprehendi docuit recentior theologus Pariſienſis: 1. quia concilium Vaſenſe, quod anno ſequenti 442. celebratum eſt, *canone* 3. eos ſolos eodem nomine deſignat: " Presbyteri " vel miniſtri ab epiſcopis ſuis propriis per annos ſingulos chriſma pe" tant &c. " 2. Quia ungendi munus in baptiſmate diaconis nullibi conceſſum reperitur ante coactam ſynodum Arauſicanam. Sylveſter enim illud conceſſerat ſolis presbyteris. Innocentius I. de ſolis presbyteris loquitur *in epiſtola ad Decentium*. Unde cum diaconi officium illud uſurpare voluiſſent, prohibiti ſunt *canone* 20. concilii Toletani I. non infra annum 400. celebrati. " Statutum eſt, inquit, diaconum non chriſ" mare, ſed presbyterum abſente epiſcopo, præſente vero, ſi ab ipſo " fuerit præceptum. " Quod itaque fuerat ad hæc uſque tempora diaconis prohibitum, Arauſicana ſynodus permittit, imo præcipit. Unde concilium Vaſenſe, quod in Galliis anno ſequenti habitum eſt, *canone* 3. ſignificat uſum chriſmatis ſpectare ad ipſos quoque diaconos. Hactenus ille *in ſuis prælectionibus*.

Verum baptiſmalem ſeu verticalem unctionem ante coactum Arauſicanum concilium diaconis non modo licitam, ſed & præceptam fuiſſe apparet *ex capite 4. dialogi adverſus Luciferianos*, quem Hieronymus ſcripſit Romæ ad annum 392. " Sine chriſmate & epiſcopi juſſione, " in-

„ inquit, neque presbyter, neque diaconus jus habent baptizandi. “ Præterea *ministrorum* nomine non solum diaconos accipi, sed maxime presbyteros, patet, tum generali *ministrorum* nomine; tum pluribus Galliæ conciliis, quibus iis nominatim tribuitur. Certe sicut baptismus, ita baptismalis seu verticalis unctio presbyteris magis convenit, quam diaconis: nihil igitur impedit quominus cum Aurelio canonem Arausicanum de presbyteris & diaconis intelligamus.

Hactenus de unctione, seu proxima Confirmationis materia: nunc de chrismate, seu materia remota.

§. II. *De chrismate, ejusque confectione.*

CHrisma idem græce, quod latine *unguentum;* oritur enim a χρίω id est, *ungo*. Hinc *in epistola Innocentii* I. *ad Decentium cap.* 8. materia unctionis infirmorum, quæ purum ac simplex oleum est, vocatur *oleum chrismatis*. Usu tamen ecclesiastico evenit, ut nomine generis facto speciei sub eodem genere comprehensæ proprio, vocabulum illud, qui res divinas tradunt, communi loquendi consuetudine ad illud tantummodo unguentum accommodarint, quod ex oleo & balsamo confectum, unctionibus in baptismo & Confirmatione fieri solitis inservit.

Orientales olim, Photii partibus adhærentes, Latinis objecerunt decem capitula, quorum quintum est, quod Latini “ chrisma ex aqua „ fluminis conficerent, “ de qua calumnia conqueruntur Nicolaus I. *in epistola* 70. *ad Hincmarum Remensem*, & cæteros episcopos in regno Caroli constitutos. Ænæas, Parisiensis Episcopus, *in prologo* libri quem suadente Hincmaro, adversus hæc decem capitula scripsit: “ Ad stultarum, inquit, cumulum ineptiarum garrientes inquirunt, quare „ chrisma nostrum, imo Dei, ex aqua fluminis conficiamus. “ Et Ratramnus in opere, quod jussu Gallicanorum episcoporum, ut iisdem Græcorum objectionibus responderet, edidit, ad annum 868. “ Non ipsum chrisma, inquit *lib.* 4. *cap.* 7. de fonte conficiunt (Latini) sed ex succo balsami, vel olivæ liquore; quod fit non solum a Græ- „ cis, verum ab universis Christi ecclesiis. “ Ubi particula (vel) copulative, non disjunctive sumi debet.

Gregorius VII. *lib.* 8. *epist.* 1. refert se audivisse, Armenos ex butyro, non autem ex balsamo chrisma confecisse; quod ille abusum esse declarat.

Chrisma igitur ex oleo & balsamo confici debet. Cur autem materia hujus sacramenti mixta sit, non simplex ut baptismi, rationem affert S. Thomas 3. *parte*, *quæst.* 72. *art.* 2. *ad* 2. “ Baptismus, inquit, „ datur ad spiritualem vitam simpliciter consequendam: & ideo com- „ petit illi materia simplex. Sed hoc sacramentum datur ad plenitudinem „ consequendam Spiritus sancti, cujus est multiformis operatio, &c.

„ &

„ & ideo convenienter hujus sacramenti est materia composita. " Cur hæc etiam materia potius ex oleo & balsamo , quam ex aliis liquoribus conficiatur , explicat Innocentius III. *lib.* 1. *decret. tit.* 15. *de sacra unctione* , *cap.* 1. " Conficitur chrisma, quod ex oleo fit , & bal-
„ samo , mystica ratione . Per oleum enim nitor conscientiæ designa-
„ tur : juxta quod legitur , *prudentes virgines acceperunt oleum in va-*
„ *sis suis cum lampadibus* . Per balsamum , odor bonæ famæ exprimi-
„ tur : propter quod dicitur, *sicut balsamum aromatizans odorem dedi.* "
Explicat etiam D. Thomas *ibidem in corp.* " Chrisma est conveniens
„ materia hujus sacramenti , in hoc enim sacramento datur plenitudo
„ Spiritus sancti ad robur spirituale quod competit perfectæ ætati .
„ Homo autem cum ad perfectam ætatem pervenerit , incipit jam
„ communicare actiones suas ad alios , antea vero quasi singulariter
„ sibi ipsi vivit . Gratia vero Spiritus sancti in oleo designatur : un-
„ de Christus dicitur esse *unctus oleo lætitiæ* , propter plenitudinem Spi-
„ ritus sancti quam habuit : & ideo oleum competit materiæ hujus
„ sacramenti . Admiscetur autem balsamum propter fragrantiam odo-
„ ris , quæ redundat ad alios . Unde apostolus dicit 2. Cor.2. *Christi*
„ *bonus odor sumus Deo &c.* & licet multa alia sint odorifera : tamen
„ præcipue accipitur balsamum propter hoc quod habet præcipuum
„ odorem, & quia etiam incorruptionem præstat. Unde Eccl.24. dicitur,
Quasi balsamum non mixtum odor meus.

Oleum illud debet esse olivarum ex Beda *comment. in cap.* 1. *Cantic.* & ex S. Thoma , *ibid. ad* 3. Neque sufficit oleum nuceum , amygdalinum , aut aliud id genus , " proprietates (enim) olei quibus si-
„ gnificatur Spiritus sanctus , magis inveniuntur in oleo. olivarum .
„ Unde & ipsa oliva semper frondibus vireas , virorem & misericor-
„ diam Spiritus sancti significat . Hoc etiam oleum proprie dicitur
„ oleum , & maxime habetur in usu ubi haberi potest . Quilibet au-
„ tem alius liquor , ex similitudine hujus oleum nominatur : nec est
„ in usu communi , nisi in supplementum , quibus deest oleum oliva-
„ rum. " Accedit , quod oleum nucum , vel amygdalarum , & similia non sunt oleum proprie dictum & naturale , sed artificiale , adeoque non sunt propria hujus sacramenti materia , sicut nec aqua artificialis est materia baptismi , nec vinum artificiale est materia Eucharistiæ. Hinc Theorianus *in suo dialogo* Armenos redarguit seculo decimosecundo , quod sacrum unguentum conficerent " ex iis oleis ole-
„ rum , quæ Græci σησαμον vocant , non ex Olivarum Arbo-
„ ribus .

Balsamum Judaicum sit , vel Indicum , perinde est . Soli quidem Judææ concessa hæc arbuscula olim credebatur : in utrisque tamen Indiis deinde reperta est , ex qua quod exsudat , ad nostras regiones portatur : imo in nostris regionibus quædam balsami arbusculæ visuntur ex Indiis delatæ. Maximam certe in Galliis fuisse balsami copiam

tempore Clodovei, testatur Gregorius Turonensis *lib.* 2. *hist.* *cap.* 31. ubi de baptismo hujus principis: " Baptisterium, inquit, componi„ tur, balsama diffunduntur, micant fragrantes odore cerei totumque „ templum baptisterii divino respergitur odore: talemque ibi gra„ tiam adstantibus Deus tribuit, ut æstimarent se paradisi odoribus „ collocari.

Oleum ab omni ævo in chrismatis confectione adhibitum fuisse certum est ex Dionysio Areopagita, Theophilo Antiocheno, Tertulliano, Cypriano, & aliis *supra* citatis. Major est de balsamo difficultas, cujus mentionem primam a Gregorio Magno *in Cantica Canticorum* factam fuisse docent recentiores quidam theologi, aliique viri rerum antiquarum periti. Quin etiam illud tempore Gregorii posterius esse putant, qui citandum *infra* Gregorii textum existimant adscititium & assutum fuisse.

Balsami in chrismatis confectione permiscendi meminerunt seculo nono Ratramnus in opere *supra* laudato, in quo ait, " id fieri non so„ lum a Græcis, verum ab universis Christi ecclesiis. " Auctor libri *de divinis officiis*, qui asserit chrisma " confici ex oleo mundissimo, „ & optimo balsamo. " Amalarius Fortunatus *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 12. " Non solum oleum, sed & balsamum consecratur, &c. „ Additur oleo balsamum " Seculo octavo ordo Romanus, *in Cœna* „ *Domini*: " 1. Misceat oleum cum balsamo.! Auctor operum cardinalium, *ferm. de unctione chrismatis*: " Hodie sacrum chrisma confi„ citur, in quo mixtum oleo balsamum, regiæ & sacerdotalis glo„ riæ exprimit unitatem, quibus dignitatibus initiandis divinitus un„ ctio est instituta. " Et pseudo-Fabianus *in epistola* 2. *ad Orientales*, ubi ait, Christum instituisse, ut apostoli die cœnæ chrisma conficerent ex oleo & balsamo. Seculo septimo Beda *comment. in cap.*1. *cantic.* " In vineis Engaddi balsamum gignitur, quod in chrismatis con„ fectione, liquori olivæ admisceri, ac pontificali benedictione con„ secrari, quatenus fideles omnes cum impositione manus sacerdota„ lis, qua Spiritus sanctus accipitur, hac unctione signentur. " Seculo sexto Gregorius Magnus, tum *in sacramentario*, ubi de benedictione chrismatis in cœna Domini. " Præparantur ampullæ duæ cum „ oleo quarum melior defertur pontifici, ut accepto balsamo & com„ mixitato cum oleo, manu sua impleat eam. " Tum *in expositione capitis* 1. *Canticorum*, ad hæc verba, *Botrus Cypri*, &c. " Balsamum „ cum oleo, pontificali benedictione, chrisma efficitur, quo dona „ sancti Spiritus exprimuntur. " Sunt, qui velint hæc verba interpolata fuisse quia desunt in manuscriptis melioris notæ, quale regium est, quod fuit Caroli V. Francorum regis. Verum extant in duobus codicibus Sanvictorinis, quorum alter sub initium seculi decimisecundi, alter vero sub initium seculi undecimi exaratus est. Eodem seculo Gregorius Turonensis *lib.* 1. *de gloria martyrum*, *cap.* 41. enarrans ingens

ingens miraculum, quod etiam extat apud Prudentium *in libro contra Judæos*, pro eo, quod Prudentius dixerat: *Lotus & unctus*: (sic enim requirebat ratio carminis): ille ait: *Ablutus & balsamo unctus*. Ubi videmus Gregorium existimasse, tempore Prudentii in chrismate mixtum fuisse balsamum: imo etiam diu ante Prudentium, qui narrat historiam, quæ tempore ethnici imperatoris acciderat. Cum enim ille victimarum intestina inspiceret, & inde per artes dæmonum responsa quæreret, nihil efficere potuit; quod dæmones timuerint præsentiam adolescentis, qui cum imperatore aderat, qui & baptismo lotus, & chrismate in fronte delibutus fuerat. Eodem etiam seculo Concilium III. Bracarense, anno 572. coactum, *can.* 4. præcipit, ut " nullus „ episcoporum pro modico balsami, quod benedictum pro baptismi „ sacramento per ecclesias datur, quia singuli tremisses pro ipso exigere „ solent, nihil ulterius exigatur; ne forte, quod pro salute animarum „ per invocationem sancti Spiritus consecratur, venundare damnabili- „ ter videamur. " Sed idem chrisma utrique baptismi, & Confirmationis unctioni inserviebat. Seculo quinto Sanctus Augustinus *lib.* 2. *contra litteras Petiliani*, *cap.* 104. Petiliano concedit " in hoc unguen- „ to, quod in barbam Aaron, & in oram vestimenti ejus descendit, „ interpretandum esse sacramentum chrismatis. " Atqui ex Sancto Basilio Magno *in psal.*132. ad hæc verba, *Sicut unguentum in capite*. "Oleum „ illud sacerdotale ex variis condimentis constabat, quorum mixtura, & „ inunctio maximam reddebat odoris redolentiam. " Idque patet Exodi 30. ubi hujus unguenti compositio describitur. *Sume tibi aromata*, (hebraice, *sume tibi odoramenta præstantissima*) *myrrhæ quingentos siclos*, *cynnamomi* &c. *calami* &c. *casiæ* &c. *& olei de olivetis* &c. *faciesque unctionis oleum sanctum*, *unguentum compositum opere unguentarii* &c. Tempore Prudentii, qui seculo IV. floruit, balsamum in chrismate adhibebatur, interprete Gregorio Turonensi, de quo paulo ante. Eodem etiam seculo IV. μύρον ἀπὸ τῦ ἐλάιυ, id est unguentum, quod inservit chrismationi, ab oleo simplici distinguit Cyrillus Hierosolymitanus *catech.* 3. *mystag.* Sed μύρον esse materiam Confirmationis constat ex Patribus & auctoribus Græcis. Denique eodem seculo constitutiones apostolicæ (nec enim possunt inferius remitti) idem unguentum, seu μύρον ab oleo simplici distinguunt *libro* 5. *cap.* 17. ubi descriptis baptismo & „ chrismate (quo) postea episcopus baptizatos ungit, (subjiciunt) „ baptismus igitur datur in mortem Filii Dei; aqua adhibetur pro se- „ pultura: oleum pro Spiritu sancto: sigillum pro cruce: unguentum „ est Confirmatio confessionis, " factæ scilicet in baptismo. Chrisma igitur, quo episcopus baptizatos ungebat, μύρον seu unguentum erat, quod hac ætate aliud præter oleum complectebatur. Seculo II. narrat Irenæus *lib.* 1. *cap.* 18. Valentinianos & Gnosticos eum, qui baptizatus est, ungere solitos oleo & balsamo; neque illos reprehendit, quod ungerent oleo simul & balsamo; sed quod eorum nonnulli ungerent

solo balsamo, alii vero aqua, oleo, & balsamo una permixtis. Recole quæ dicta sunt, ubi de auctoritate Irenæi, *pag.* 38. *& seq.* ubi ostendimus hanc unctionem non fuisse ab illis hæreticis inventam, sed ab iis ex ecclesia desumptam, deinde corruptam fuisse. Seculo I. Dionysius Areopagita, *de ecclef. hierarch. cap.* 4. fidem facit unguentum illud, seu *μύρον*, ex rebus suaviter olentibus confectum esse. " Dicimus igi„ tur, inquit, unguenti compositionem esse quamdam suaviter spiran„ tium materiarum, quæ in se affatim suave olentes continet quan„ titates, cujus qui participes existunt, odorem bonum ex se efflant &c. Probabilissimum autem videtur balsamum, cujus odor omnium suavissimus est, ab hujus unguenti confectione minus rejectum fuisse, quod erat collectio quædam suaviter spirantium materiarum. Denique unguentum esse commixtionem diversorum odorum addito oleo, ad ungenda corpora, delitiarum causa inventam, apparet ex ipsis auctoribus profanis, Plauto *in Mostel.* Horatio *lib.* 2. *ode* 7. Cicerone *orat.* 5. *in Verrem.* Balsamum igitur, cujus odor omnium suavissimus est, unguenti compositionem ingredi debuit.

Cæterum ex utroque Dionysii & Basilii textu apparet, chrisma illud in oriente olim compositum fuisse non solum ex oleo & balsamo, sed etiam ex aliis quibusdam materiis suaviter olentibus; quæ consuetudo etiamnum viget apud Græcos. Diversa igitur hæc est confectio in utraque ecclesia. Latini oleum dumtaxat & modicum balsami permiscent: Græci præter oleum & balsamum admiscent triginta quinque genera aromatum, seu herbarum fragrantis odoris, una cum non exigua vini quantitate. Qua de re videsis *Græcorum euchologium* a Goario editum, ubi *de materia sacri unguenti*, *pag.* 637. Latini chrisma conficiunt, simulque consecrant feria 5. majoris hebdomadæ: Græci totam fere quadragesimam huic chrismati conficiendo impendunt. Hujusce confectionis ordo & series accurate describitur *in euchologio Constantinopolitano* apud Goarium *pag.* 638. *&* 639. qua de re *infra*, ubi de cæremoniis.

§. 12. *Utrum balsamum ad Confirmationis essentiam pertineat.*

EA de re triplex est sententia.

Prima docet oleum solum ad essentialem materiam Confirmationis pertinere, balsamum vero necessarium esse dumtaxat necessitate præcepti, divini vel ecclesiastici: ita Cajetanus 3. *parte*, *quæst.* 72. *art.* 1. Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 7. *art.* 2. Navarrus *in summa cap.* 22. *num.* 8. Estius *in* 4. *dist.* 7. §. 8. Valentia 3. *par. disp.* 5. *quæst.* 1. *puncto* 2. ubi ait hanc opinionem esse tam illustrium doctorum auctoritate fundatam, ut contraria nequaquam communis dici possit.

PROBATUR autem hæc opinio. 1. Quia balsamum pretiosissimi liquo-

quoris genus est, cujus copiam apostoli pauperes, & paupertatem professi, habere non potuerunt ad consignandos omnes fideles, præsertim cum legamus uno die tria millia & alio quatuor millia hominum, & Philippo evangelizante totam Samaritanorum civitatem credidisse. 2. Quia balsamum non fuit in usu primis quinque seculis ecclesiæ; nullus enim auctor balsami oleo permixti meminit ante Gregorii magni tempora. 3. Quia Tertullianus, Cyprianus, Optatus, Innocentius I. Augustinus, & alii hoc sacramentum, ejusque materiam appellant *oleum*, nusquam *balsamum*. 4. Quia materia sacramentorum communis & obvia esse debet. Sed balsamum omnino rarum est. 5. Quia materia sacramentorum certa & cognitu facilis esse debet, ut aqua, panis, & vinum. Atqui balsamum multis modis adulterari solet, ut refert Plinius *libro* 12. *naturalis historiæ cap.* 25. ita ut ne a peritis quidem verum a falso posset facile discerni: atque illud, quod ex novo orbe occidentali affertur, utrum verum sit balsamum, a peritis dubitabatur: & priusquam inde afferretur, magna erat in Latinorum regionibus balsami penuria. 6. Quia Innocentius III. *de sacramentis non iterandis*, *capite*, *Pastoralis*, interrogatus, „ An permitti debeat ministrare, qui sine impositio„ ne manuum fuerit ad subdiaconatus ordinem assumptus: & utrum „ Confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem „ fuit non chrismate, sed oleo delinitus. „ Respondet, in talibus non esse aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum. Atqui si balsamum esset materia essentialis Confirmationis, non satis esset illud solum adhiberi, sed debuisset & olei unctio, & forma, adeoque totum sacramentum in eo casu iterari: quia cum non fuisset per solam olei unctionem sacramentum essentialiter perfectum, iterum debuisset per utriusque materiæ unctionem perfici; nec enim pars materiæ præcedentis potest componere unum cum parte materiæ præsentis: nec pars materiæ præsentis cum parte materiæ præcedentis. Præterea tota materia essentialis, debet esse moraliter præsens formæ; iteratis vero integra materia & forma, iteratur & sacramentum. Deinde prætermissa essentiali materia nullum est sacramentum. Prætermisso igitur balsamo, si illud essentiale est, debuit iterari Confirmatio. Atqui ex Innocentio non debuit iterari. Valida igitur erat sine balsamo. Denique eodem modo pontifex ibi respondet supplendam tantum esse manus impositionem in eo, qui sine illa fuerat per errorem ad subdiaconatum promotus; quo respondet supplendam esse tantum balsami unctionem in eo, qui sine balsamo per errorem fuerat confirmatus. Atqui supplenda manus impositio, non erat de essentia subdiaconatus. Ergo nec supplendum balsamum, erat de essentia Confirmationis.

Verum his sex argumentis responderi potest.

Ad primum, quod apostolorum paupertas præstare non poterat, abunde supplebat fidelium liberalitas.

Ad secundum, negatur balsamum non fuisse in usu primis quinque secu-

fæculis ecclefiæ. Qua de re §. *præcedenti*. Enim vero Dionyfius *lib. de eccleſ. hierarch. cap.* 4. teftatur initio ejufdem capitis, confecrationem hujufce chrifmatis (quod ipfe deinde afferit ex pluribus odoriferis materiis confici) ab apoftolis vocatum fuiffe *unguenti myſterium*.

Ad tertium, iidem auctores, qui hoc facramentum in uno loco appellant *oleum*, in alio *chriſma* nominant, ut Cyprianus, Optatus, Innocentius, & Auguftinus locis *ſupra* relatis. Atqui chrifma præter oleum complectitur balfamum, ex Gregorio magno, & Beda relatis §. *ſuperiori*, necnon ex Innocentio III. *de ſacra unctione*, cap. *Cum veniſſet*, & *de ſacramentis non iterandis* cap. *Paſtoralis*.

Ad quartum, materia facramentorum, quæ abfolute neceffaria funt, non autem cæterorum, communis & cuilibet obvia effe debet, ex S. Thoma 3. *par. quæſt.* 72. *art.* 2. *ad* 4. Adde quod balfamum Indicum hodie in Latinorum regionibus commode fatis reperiatur.

Ad quintum, refpondeo balfamum Indicum facile cognofci poffe. 2. Illud facile reperiri. 3. Illud, five perfectum fit, five imperfectum & adulterinum, fufficere ad Confirmationem adminiftrandam, ex Pio IV. qui referente Henriquez, *libro* 3. *de ſacram. Confirm. cap.* 2. Indiarum epifcopis conceffit, ut Indico balfamo in hoc facramento uterentur. 4. Germanum & perfectum balfamum, antequam Indicum ad noftras regiones afferretur, non adeo rarum fuiffe, ut apparet ex Gregorio Turonenfi *lib.* 2. *hiſt. cap.* 31. ubi de baptifmo Clodovæi, de quo §. *ſuperiori*. 5. Modicum balfami a Latinis adhiberi. 6. Nequaquam legi Confirmationis ufum ceffaffe ob balfami penuriam.

Ad fextum, varii varia refpondent.

Adrianus VI. Gammachæus, & Yzambertus, refpondent Innocentium III. licet dixerit facramentum Confirmationis non effe iterandum, non idcirco fupponere illud fuiffe validum; quia non iteratur, nifi quod eft, vel fuit: neque iteratur, quod nullum eft, & nullum fuit. Etenim fi ex eodem Innocentio, *de ſacra unctione*, *cap. Veniens*: " Non " intelligitur iteratum, quod ambigitur effe factum; " Quanto minus; quod fcitur nullum effe? Atqui Confirmatio fine chrifmate nulla eft.

Hiquæus, Pitigianis, & plures alii Scotiftæ, refpondent Innocentium negare dumtaxat facramentum iterandum efse ritu folemni propter fcandalum, non autem ritu privato.

Innocentius IV. & Henricus, cardinalis Oftienfis, refpondent, facramentum Confirmationis non efse iterandum ratione folemnitatis, fed caute fupplendum, quod prætermiffum eft; nempe facramenti fubftantiam, quæ nulla fuit.

Verum illæ tres expofitiones violentæ funt.

Refpondent alii, pontificem refpondifse fecundum opinionem probabilem, quæ negat balfamum Confirmationi efsentialem efse. Verum, inde fequeretur ex duabus opinionibus probabilibus minus tutam ab Innocentio delectam fuifse in adminiftratione facramentorum.

Ref-

Respondent alii Innocentium nihil ibi definire circa materiam controversam, & tradere solum regulam generalem pro omnibus sacramentis, secundum quam, si quid essentiale aut accidentale omissum fuerit, illud suppleri debet. Nec enim definit, an balsamum sit essentiale, vel accidentale Confirmationi: neque statuitur, utrum manus impositio sit essentialis, vel accidentalis ordinationi subdiaconi. " In talibus, in„ quit, hoc est in sacramentis, non est aliquid iterandum, sed caute „ supplendum, quod incaute fuerat prætermissum. " Sic ex D. Thoma, S. Bonaventura, Richardo de Mediavilla, Gabriele, & Navarro, in matrimonio, quod ab initio invalidum fuit ex ficto consensu; sufficit ad illud revalidandum ponere verum consensum ex parte ejus qui ficte contraxit. Hanc solutionem amplecti videtur Toletus *in summa*, *lib. 2. cap. 2.* " Dici potest, inquit, quod tunc non fuit sacramentum: „ tamen cum appositum est balsamum, perfectum fuit, quod ante im„ perfectum erat.

Respondet Arcudius *lib. 6. de sacram. ordinis*, *cap. 6.* Licet balsamum sit de essentia materiæ Confirmationis, si tamen illud prætermissum fuerit, non debere iterari materiam & formam, sed satis esse, si suppleatur balsamum, quod omissum est. Si quis autem objiciat: Balsamum est materia essentialis Confirmationi. Ergo non modo illud, si omittatur, supplendum est, sed etiam forma est iteranda; nec enim forma valide sine materia proferri potuit. Respondet Arcudius sacramenta duplicis generis esse; in quibusdam enim " essentialia figularia „ sunt, ut in baptismate, (cujus unica est materia & unica forma: „ in aliis) geminantur, idque bipartito; vel enim geminantur, ut sint „ duæ materiæ & duæ formæ, ut in sacramento ordinis, in quo apud „ Latinos distincte traduntur duæ potestates: & in sacramento eucha„ ristiæ, ubi sunt duæ formæ & duæ materiæ partiales, præsertim ra„ tione sacrificii, quod sub utraque specie necessario debet offerri, vel „ geminantur, hoc est, una materia magis explicatur, & dilatatur, & „ quodammodo duplex fit, ut in eodem sacramento ordinis, in quo „ apud Latinos impositio manus per instrumenta magis extenditur, & expli„ cite exhibetur. " In prioribus sacramentis, si essentialis materia suppleatur, repeti debet & ipsa forma, " quod sine ulla materia prolata „ fuisset. " In posterioribus, si utraque materia partialis omissa fuerit, cum utraque materia repeti debet & ipsa forma. Sed si pars una essentialis adhibita fuerit, altera vero omissa, tunc forma non debet iterari; prolata enim fuit cum debita & convenienti materia: sed suppleri debet altera pars omissa. Ad propositum igitur argumentum respondet propositionem veram fore; si balsamum esset sola materia Confirmationis: verum materia hujus sacramenti duplex est, oleum & balsamum; quare licet omissum fuerit balsamum, modo tamen oleum adhibitum fuerit, forma non debet iterari, cum prolata fuerit cum aliqua

 debi-

debita & convenienti materia, id est, cum oleo, sed suppleri debet balsamum, quod omissum est.

Vera Innocentii expositio repeti debet ex eodem Innocentio, *de sacra unctione cap. Cum venisset*, ubi interrogatus de episcopo, " Qui in „ consecratione sua sanctam non acceperat unctionem, quod illi defue„ rat, mandat in ipso suppleri, (nempe) caput ejus & manus per „ Albanensem episcopum, assistentibus ei duobus episcopis, secundum „ morem ecclesiasticum, sacro chrismate deliniri. " Et ex Gregorio IX. *de sacramentis non iterandis, cap. Presbyter :* " Presbyter & diaco„ nus, cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab „ apostolis introducto) recipiunt : quod si omissum fuerit, non est ali„ quatenus iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi ordines „ conferendos caute supplendum, quod per errorem extitit prætermis„ sum. " Uterque pontifex præcipit, ut caute suppleatur quod prætermissum est, videlicet in episcopi consecratione suppleatur unctio, & in utraque presbyteri & diaconi ordinatione suppleatur *manus impositio cum tactu corporali :* & tamen defectus unctionis nullam reddit episcopi consecrationem : sicut & defectus *impositionis manuum cum tactu corporali* utramque presbyteri & diaconi ordinationem irritam efficit. Ita pariter Innocentius præcipit, ut in Confirmatione nihil iteretur, sed caute suppleatur chrisma, quod prætermissum fuit : & tamen defectus chrismatis irritam Confirmationem efficit. Quemadmodum igitur in primis duobus exemplis hæc utriusque pontificis phrasis, qua uterque definit, nihil iterandum, sed caute supplendum, quod fuerat prætermissum, non impedit, quominus episcopi consecratio, & episcopi ac diaconi ordinatio repetita credatur : ita nec prohibet, quominus Confirmatio repetita existimetur.

Posset etiam idem responderi, quod Bellarminus *lib. de sacram. ordinis cap. 9.* respondet, inde sequi tantum eas ceremonias licet essentiales, posse dividi, & dari diverso tempore, & esse efficaces quocumque tempore dentur. " Respondeo, inquit, ea loca Innocentii & Gregorii „ favere nostræ sententiæ. Quod enim pontifices nolint repeti ceremo„ nias rite peractas, & tamen suppleri velint quod est omissum, indi„ cat eas cæremonias posse dividi, & dari diverso tempore, & esse „ efficaces quocumque tempore dentur.

Secunda opinio docet utrumque & oleum & balsamum ad essentialem Confirmationis materiam pertinere. Ita Alexander Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus &c.

1. Quia Dionysius initio capitis 4. *de ecclesi. hierarchia*, aperte innuit, unguentum illud (græce *μύρον*) quod ipse deinde asserit ex pluribus materiis suave olentibus componi, ab apostolis confectum & consecratum fuisse. Verum Dionysius ibi non explicat, quæ sint illæ materiæ : neque si balsami speciatim meminisset, inde sequeretur illud Confirmationi essentiale esse. Unde enim haberetur bal-

famum

famum potius, quam alias materias fuaveolentes ad effentiam materiæ pertinere?

2. Quia auctor operum cardinalium, *fermone de unctione chrifmatis* ait, "Mixti oleo balfami unctionem divinitus inftitutam effe." Floruit ille faltem VIII. feculo. Verum inde fequitur tantum balfamum requiri neceffitate præcepti divini.

3. Quia ex Innocentio III. *de facra unctione cap. Cum veniffet*, & ex Eugenio IV. *in decreto pro Armenis*, "Confirmationis materia, dicitur effe, chrifma confectum ex oleo & balfamo per epifcopum benedicto." Verum, inde non fequitur balfamum ad materiam Confirmationis neceffarium effe. Materia enim facramentorum triplex eft; una neceffaria, ut aqua in baptifmo: altera fufficiens, ut peccata venialia in facramento pœnitentiæ: tertia neque fufficiens, neque neceffaria, ut aqua in confecratione; aqua enim vino permixta in Chrifti fanguinem convertitur, qua de re alibi. Sicut igitur vinum aqua permixtum eft materia facramenti euchariftiæ, non tamen ad ejus fubftantiam aqua neceffaria eft: ita pariter quamvis oleum balfamo mixtum ftatuatur materia facramenti Confirmationis, non tamen ex eo fequitur balfamum ad ejus fubftantiam neceffario requiri.

4. Quia plures Pontifices, Patres, & concilia balfamum in chrifmate requirunt. Verum inde fequitur dumtaxat balfamum neceffarium effe neceffitate præcepti; vel ecclefiaftici, ut vult Cajetanus; vel divini, ut volunt Scotus & Eftius; non autem neceffitate facramenti: quomodo Cyprianus *in epift. 63.* ad Cæcilium, docet aquam ex inftitutione Chrifti neceffario mifcendam vino in calice; quæ tamen fi omittatur, conftabit nihilominus fubftantia facramenti.

5. Quia in forma hujus facramenti dicitur: *Confirmo te chrifmate falutis*: quod vere dici non poterit, fi oleum folum adhibeatur: quandoquidem chrifma fignificat unguentum ex oleo & balfamo confectum ex Gregorio Magno, Beda, & Innocentio III. Verum, & apud Latinos & apud Græcos chrifma generatim nihil aliud præter unctionem fignificat, five hæc unctio fiat ex liquore fimplici, vel mixto. Unde Innocentius I. *in epift. ad Decentium*, *cap.* 8. materiam extremæ-unctionis, quæ purum ac fimplex oleum eft, vocat *oleum chrifmatis*; & Auguftinus *lib.* 17. *de civitate Dei*, *cap.* 10. "In veteri teftamento reges Chrifti vocabantur, chrifmate illo myftico confecrati." Ubi nomine *chrifmatis* fignificatur oleum merum, quo reges ungebantur. Et Juftinus *in dialogo contra Tryphonem*, *pag.* 317. "Omne chrifma five olei, εἴτε ἐλαίου five ftactes, five aliarum ex unguentorum compofitione unctionum, Chrifti fuiffe oftendimus." Ubi duplex ille chrifma diftinguit, fimplex quod eft olei, vel ftactes: & mixtum, quod eft ex unguentorum compofitione.

Tertia opinio docet materiam Confirmationis effe, vel oleum, vel bal-

balsamum, vel utrumque; ita ut Confirmatio vel in oleo solo, vel in solo balsamo, vel utroque simul administrari possit: quemadmodum eucharistica consecratio fieri potest, vel in pane, vel in vino, vel in utroque simul. Ita Melchior Canus. Verum hæc doctrina, ut quæ veterum testimonio careat, merito exploditur; nullus enim veterum est, nulla (quod sciam) synodus, quæ innuat Confirmationem in solo balsamo valide collatam fuisse.

Ex his tribus sententiis prima, omnium probabilissima mihi videtur.

§. 13. *De chrismatis benedictione seu consecratione.*

Circa benedictionem chrismatis quæri potest, 1. utrum hæc benedictio ad chrismatis essentiam pertineat. 2. Utrum hæc ita sit episcopo propria, ut committi non possit presbytero. 3. Quomodo hæc olim fieret, nunc vero fiat in utraque ecclesia. Sed prius de illa generatim nonnulla præmittamus necesse est, ad retundendam hæreticorum audaciam.

Chrismatis enim consecrationem Lutherani & Calvinistæ velut incantamentum ejiciunt; ejus tamen meminerunt, eamque approbarunt, & veluti ab ecclesia approbatam retulerunt antiqui. Dionysius *lib. de hierarc. eccles. cap.* 2. " Pontifex oleo divinitus sacrato vinum consignat." „ Et *cap.* 4. Quam consecrationem, unguenti mysterium præceptores „ nostri appellant. " Tertullianus *libro de baptismo*. " Exinde egressi „ de lavacro, perungimur benedicta unctione. " Cyprianus *epist.* 70. " „ Eucharistia, &, unde baptizati unguntur, oleum in altari sanctifica- „ tur. " Cyrillus Hierosolymitanus, *catech.* 3. *mystag.* " Quemadmo- „ dum panis eucharistiæ post sancti Spiritus invocationem non amplius „ est panis communis, sed est corpus Christi: sic & sanctum hoc un- „ guentum non amplius est unguentum nudum, postquam jam conse- „ cratum est, sed est chrisma Christi &c. " Basilius *lib. de Spiritu sancto cap.* 27. " Consecramus aquam baptismatis & oleum unctionis. Ex „ quibus scriptis? Nonne a tacita secretaque traditione? " Optatus *lib.* „ 8. " Oleum, antequam a nobis conficiatur, (nimirum per benedi- „ ctionem & consecrationem) tale est, quale natum est: confectum, „ suavitatem ex nomine Christi (super ipsum invocato) accipere po- „ test. " Augustinus in fine *tractatus* 118. *in Joannem*. " Quid est, „ quod omnes noverunt, signum Christi, nisi crux Christi? quod si- „ gnum nisi adhibeatur, sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex „ qua regenerantur, sive oleo quo chrismate unguntur, sive sacrificio „ quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. " Supervacaneum esset plura hic referre testimonia; habes enim ex citatis, chrismatis consecrationem approbatam ab antiquis Patribus, usurpatam primis ecclesiæ seculis, & ab ipsis apostolis traditam. Id unum addam, hanc olim conse-

secrationem tanti factam fuisse, ut Dionysius loco citato eum eucharistiæ consecrationi affinem crediderit, Cyprianus vero & Cyrillus Hierosolymitanus unguentum & eucharistiam hac ratione compararint.

§. 14. *Utrum hæc benedictio propria sit episcopo.*

HAnc chrismatis consecrationem episcopo propriam, sacerdoti vero interdictam esse docent

Dionysius *de ecclesiast. hierarchia*, *cap.* 5. ubi illam in tres ordines, Pontificum, sacerdotum, & diaconorum dividit, & solis Pontificibus hanc facultatem ait ex lege divina tribui. "Lex divina hierarchicorum „ ordinum sanctificationem (id est ordinationem) & unguenti divini „ consecrationem, sacramque altaris benedictionem perficientibus divi„ norum Pontificum virtutibus attribuit.

Concilium II. Carthaginense anno 390. *can.* 3. " Chrismatis confe„ ctio, & puellarum consecratio a presbyteris non fiant; vel reconci„ liare quemquam in publica missa presbytero non licere. " Idem in præcedentibus conciliis statutum fuisse asserit in eodem canone Numidius episcopus Maxulitanus; sic enim habet Holsteniana editio. " Nu„ midius episcopus Maxulitanus dixit: memini præteritis conciliis fuis„ se statutum, ut chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & „ puellarum consecratio, a presbyteris non fiant. " Quamvis vulgatæ editiones legant. Fortunatus episcopus dixit: memini præcedenti concilio fuisse statutum &c. " En igitur tria, quæ fieri a presbyteris non poterant, chrismatis confectio, virginum consecratio, & pœnitentium publica reconciliatio, quorum duo postrema a concilio III. Carthaginensi, anno 397. temperata sunt, primum vero sacerdotibus absolute prohibitum permansit. Sic enim decernitur *can.* 32. " Ut pres„ byter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi, ab„ sente Episcopo, necessitate cogente. " Et *canon.* 36. " Ut presby„ ter inconsulto episcopo virgines non consecret: chrisma vero nun„ quam conficiat.

Damasus *epist.* 5. " Chorepiscopis non licet chrisma conficere, nec „ baptizatorum frontes consignare &c. " Idem habetur in utraque Leonis I. & Joannis III. epistola ad episcopos Germaniæ & Galliæ. Verum tres illas epistolas adulterinas esse multa persuadent.

Concilium Toletanum I. anno 400. coactum *can.* 20. " Quamvis pe„ ne ubique custodiatur, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat; „ tamen quia in aliquibus locis vel provinciis presbyteri dicuntur chris„ ma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi episcopum chris„ ma facere, & per diœcesim destinare: ita ut de singulis ecclesiis ad „ episcopum ante diem paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi; ut „ confectum chrisma ab episcopo destinatum ad diem paschæ possit oc„ currere. Episcopo sane certum est omni tempore licere chrisma con-

„ fice-

" ficere : sine conscientia autem episcopi nihil penitus faciendum : " Statutum vero est, diaconum non chrismare, sed presbyterum, " absente Episcopo : presente vero, non nisi ab ipso fuerit praeceptum.

Innocentius I. *in epistola ad Decentium cap.* 3. " Presbyteris chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum.

Concilium Vasense I. anno 442. *can.* 3. præcipit, ut " presbyteri, vel " ministri a suis propriis episcopis per annos singulos chrisma petant, appropinquante solemnitate paschali.

Gelasius I. *epist.* 9. *ad episcopos Lucaniæ*, Brutiorum, & Siciliæ, anno 494. *cap.* 4. " Presbyteros ultra modum suum tendere prohibemus, " nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere, non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet " arripere facultatem.

Montanus, archiepiscopus Toletanus, qui synodo II. Toletanæ præfuit anno 531. duas epistolas scripsit, quarum altera est *ad fratres territorii Palentini*, in qua conqueritur, quod præcipui quidam sacerdotes, sede vacante, præsumerent chrisma conficere, asserens " novam " esse præsumptionem : rem detestabilem, quæ ab initio fidei catholicæ nunquam hucusque surrepsisse probatur : inauditam rem, & religioni contrariam. " Deinde monet illos presbyteros, ut " caveant, " ne similis eos pœna percellat (qua Osias 2. *paral.* 26. & Oza 2. *Reg.* " 6. perculsi sunt) quia nullis omnino causis, nec sub occasione humilitatis præsumentibus, divina officia & sacramenta cœlestia ab eo, " cui non incumbit officium, contingi aliquatenus debent. Subjicit vero, illud sanctorum Patrum regulis & constitutionibus synodicis " oppositum esse. Denique ita concludit : " Quisquis post hanc admonitionem in hujusmodi rebus aliquatenus fuerit deprehensus, sub anathematis vinculo se noverit esse damnandum. " Altera vero epistola est ad Theoribium episcopum, in qua de re eadem conqueritur. " Quidam presbyteri ausu temerario res sacras non tam consecrare, " quam violare præsumunt, & cunctis ab initio fidei catholicæ seculis " insuitatum summis sui ordinis hominibus, nisi tantum Pontificibus " debitum, jus consecrationis chrismæ, nescio quo typho, an dementia dicam, indubitanter assumunt. Quod quam sacrilegum sit, piissimam conscientiam tuam latere non credo &c.

Concilium Bracarense II. anno 563. *can.* 19. " Si quis presbyter post " hoc interdictum ausus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut " altarium consecrare, a suo officio deponatur; nam & antiqui hoc canones vetuerunt.

Gregorius Magnus *in* 1. *cantic.* ad hæc verba : *Botrus Cypri* &c. " " Balsamum cum oleo, Pontificali benedictione, chrisma efficitur, " quo &c.

Con-

Concilium Hispalense II. anno *619. can. 7.* " (Presbyteri) quædam „ novellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint &c. Siquidem „ nec licere eis ecclesiam vel altarium consecrare, nec per impositio- „ nem manus fidelibus baptizatis, vel conversis ex hæresi paracletum „ Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizato- „ rum frontem signare &c. Quia Pontificatus apicem non habent &c. „ Ut per hoc, & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi „ Pontificis demonstretur. " Verba igitur quæ proxime sequuntur: " „ Sed neque coram episcopo licere presbyteris in baptisterium introi- „ re, nec præsente antistite infantem tingere, aut signare &c. " De verticis, non autem frontis, consignatione intelligi debent. Nec enim in Hispania presbyteris coram episcopo licebat baptizatorum verticem chrismate consignare, nisi ab ipso præciperetur, ex concilio Toletano I. *cap.* 20. *supra* relato. Concilium VIII. Toletanum anno *653. cap.* 7. ait hæc " Esse summa, quæ episcopalis eminentiæ divina auctoritas „ (alii legunt culmen) cæteris sacerdotibus exercenda prohibuit, scili- „ cet templorum Dei sacrationem, chrismæ benedictionem, sacrorum- „ que ordinum institutionem, quæ tam divinaliter ordinata persistunt, „ quam excellentissime conferuntur. Quia & tanto ab eis (episcopis) „ singulariter impenduntur, quanto eidem summo culmini peragenda „ servantur. (Addit) hæc a nullo altero conferri, quam a solis Pon- „ tificibus. " Subjicit, chrismatis sanctificationem auferri non posse, „ quia nequaquam aliquando poterit profanari, quod divina jussione, „ simulque apostolicæ traditionis auctoritate sacrum noscitur extitisse." „ Beda *in cap.* 1. *cantic.* " Balsamum in chrismatis confectione, liquo- „ ri olivæ admiscetur, ac Pontificali benedictione consecratur.

Libro 6. capitularium Caroli Magni, *cap.* 284. & *lib.* 7. *cap.* 310. 318. 328. & 329. chrismatis consecratio, Confirmatio, ordinationes presbyterorum, altarium dedicationes, aliaque id genus, quæ Chorepiscopi hac ætate sibi arrogabant, irritæ & nullæ declarantur, prohibentur sub anathematis vinculo, atque ut ab episcopis reformentur, præcipitur; quia hæc " Omnia summis Pontificibus, id est, cathedralibus episcopis „ debentur, & non Chorepiscopis.

Concilium Wormatiense, anno 868. *can.* 2. " Chrisma conficere „ nullus præter Episcopum præsumat; nam illi soli hæc dignitas con- „ cessa est. " Et *can.* 8. " Non liceat presbyteris ecclesias consecra- „ re, nec per impositionem manus paracletum Spiritum tradere, nec „ chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed „ nec publice quidem in missa quemquam pœnitentium reconciliare. „ Hæc enim omnia illicita esse presbyteris cognoscuntur, quia ponti- „ ficatus apicem non habent; quæ tamen omnia episcopis auctoritate „ canonum conceduntur.

Mitto ordinem Romanum, librum de divinis officiis, Amalarium, Rupertum, Honorium Augustodunensem, & alios, qui Episcopalem be-

benedictionem in confectione chrismatis aperte requirunt. Mitto etiam catechismum Romanum, pontificale Romanum, Græcorum euchologium, aliaque id genus ritualia, quibus Latini & Græci hodie utuntur. Sed prætermitti non debet Eugenius IV. *in decreto* pro instructione Armenorum: quo asseritur, " Materiam Confirmationis esse „ chrisma confectum ex oleo, & balsamo per episcopum bene„ dicto.

Placuit tot auctorum testimonia describere, eaque & simul, & integre, & ordine referre, ne rem eamdem sæpius agamus. His enim textibus sæpe opus erit ad difficultates, quæ sequuntur, dirimendas.

§. 15. *Quo jure hæc benedictio episcopis propria, presbyteris interdicta sit.*

HAnc benedicendi chrismatis potestatem episcopis non modo convenire, sed & propriam ac specialem esse, jure non solum ecclesiastico, verum etiam divino, ac utroque jure presbyteris interdictam esse, certum videtur.

1. Ex Dionysio, qui privilegium illud divinæ legi acceptum refert.

2. Ex Montano, qui illud acceptum refert perpetuæ traditioni, asserens factum illud, quo nonnulli sacerdotes Placentini, sede vacante, chrisma consecrabant, " Novam esse præsumptionem; rem detestabi„ lem: (rem) quæ ab initio fidei catholicæ nusquam huc usque sub„ repsisse probatur: inauditam rem, & religioni contrariam: (rem) „ sacrilegam: (rem) cunctis ab initio fidei catholicæ seculis inusi„ tatam.

3. Ex concilio II. Hispalensi, *can.* 7. quo hanc potestatem episcopis propriam, presbyteris autem interdictam esse asseritur. 1. Quod illi, non isti, " Pontificatus apicem habeant. " Quod autem episcopi, non vero presbyteri pontificatus apicem habeant, juris est divini. 2. " Ut per hoc discretio graduum, & dignitatis fastigium summi „ pontificis (id est episcopi) demonstretur. " Atqui hæc discretio ad „ jus divinum pertinet.

4. Ex concilio VIII. Toletano, quo docetur 1. " Divinaliter ordinatum esse (ut hæc consecratio) a nullo altero conferretur, quam „ a solis pontificibus. " 2. Hanc chrismatis sanctificationem auferri non posse, quia " Nequaquam aliquando poterit profanari, quod di„ vina jussione, simulque apostolicæ traditionis auctoritate sacrum „ noscitur extitisse. " Episcopalis igitur benedictio, qua chrisma efficitur *sacrum*, fit " divina jussione, simulque apostolicæ traditionis „ auctoritate.

5. Ex concilio Wormatiensi, quo chrismatis consecratio a sacerdoti-

bus

bus facta, nulla declaratur, " Quia pontificatus apicem non habent. " Atqui juris est divini, quod episcopi pontificatus apicem habeant, eo autem careant presbyteri.

Denique certissima est Augustini regula *lib.* 1. *de baptismo cap.* 24. " Quod universa tenet ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper „ retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime „ creditur. " Atqui universa tenet ecclesia, chrismatis consecrationem presbyteris illicitam, episcopis vero licitam, & propriam ac specialem esse: neque ullum concilium assignari potest, quo illa presbyteris ablata fuerit, ut episcopis reservaretur. Hæc igitur consuetudo, qua Episcopi, non autem sacerdotes, ut ministri ordinarii, chrisma conficiunt, non nisi ex auctoritate apostolorum tradita rectissime creditur.

Inde sequitur 1. eos decipi theologos, qui licet ultro concedant hanc benedictionem episcopis convenire jure divino; eam tamen episcopis reservatam, presbyteris vero interdictam esse jure duntaxat ecclesiastico contendunt: in qua opinione fuit Sirmondus, & fuisse videtur Paludanus *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 4. ubi ait ab ecclesia statui posse, ut chrisma a simplici presbytero benedictum, materia sit sufficiens Confirmationis. 2. Falli Cajetanum *in* 3. *par. quæst.* 72. *art.* 4. ubi asserit, aut saltem innuit, chrismatis consecrationem a simplici sacerdote factam, illicitam quidem, validam tamen esse. Eam enim & illicitam & invalidam declarant canones citati §. *præcedenti*. 3. Inde patet quid sentiendum sit de sequenti difficultate.

§. 16. *Utrum sacerdotes, ecclesia minime repugnante, potestatem habeant consecrandi chrisma: eamque potestatem valide quibusdam in locis olim exercuerint, eadem Ecclesia suis canonibus non contradicente.*

Sirmondus *in antirrhetico*, & post ipsum nonnulli affirmant. Quorum opinio his argumentis firmari potest.

1. Quia Sylvester constituit chrisma ab episcopo confici, ex libro pontificali Damasi papæ. Hæc igitur consecratio antea communis erat episcopis & presbyteris.

2. Quia concilium I. Toletanum *can.* 20. chrismatis benedictionem a presbyteris factam, nec irritam declarat, nec improbat quoad præteritum tempus, sed eam dumtaxat prohibet in posterum: suæque prohibitionis nullam aliam causam assumit, quam usum præsentem omnium fere ecclesiarum, in quibus nullus alius præter episcopum chrisma conficit. " Quamvis, inquit pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo „ chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel provinciis „ presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, „ nisi episcopum, chrisma conficere. " Toletani Patres ibi, ut appa-

ret,

ret, non declarant irritam chrismatis consecrationem a presbyteris factam: neque illi observant jus divinum, aut veteres ecclesiæ Canones, vel antiquam consuetudinem, legi suæ causam dedisse; sed usum præsentem omnium fere ecclesiarum: " Quamvis pene ubique, inquiunt, cu-„ stodiatur &c. " Præterea id unum vetant, ne deinceps chrisma nisi per Episcopum benedicatur :" Placuit ex hac die &c. Putabant igitur factum hactenus valuisse, non autem illud jure divino, aut veteribus Ecclesiæ canonibus, aut antiqua consuetudine prohibitum esse.

3. Quia hanc consecrandi chrismatis potestatem penes presbyterum, non autem penes solum Episcopum esse docet Hieronymus *in comment. ad cap. 3. Sophoniæ*: " Sacerdotes quoque, qui dant baptismum, & dant eu-„ charistiam, Domini imprecantur adventum, faciunt oleum chrisma-„ tis &c.

4. Idem tradit *in epistola de septem Ordinibus Ecclesiæ* ad Rusticum Episcopum Narbonensem, ubi de sexto gradu seu ordine: " Presby-„ teri, si necesse est, possunt chrisma conficere: siquidem hæc re-„ gula etiam nunc servatur a plurimis, atque in ecclesiis multi sic ista „ faciunt.

5. Quia ætate Hieronymi, si ordinationem excipias, nihil faciebat episcopus, quod non faceret presbyter. " Quid facit, inquit ille *in epist.* „ 85. *ad Evagrium*, excepta ordinatione, episcopus, quod presbyter non „ faciat.

6. Quia concilium II. & III. Carthaginense, & concilium II. Bracarense hanc legem, qua chrismatis benedictio episcopis reservatur, & presbyteris interdicitur, solis canonibus acceptam referunt.

7. Quia concilia virginum velamen, & templorum atque altarium consecrationem eodem modo, quo chrismatis benedictionem, Episcopis reservant, & presbyteris interdicunt. Atqui prior reservatio juris dumtaxat ecclesiastici est.

8. Quia presbyteri jus habent consecrandi corpus & sanguinem Christi, quæ quidem consecratio omnium maxima est: quanto magis benedicendi chrisma. Ita ratiocinatur Hieronymus *epistola ad Rusticum*. "Quæ, „ inquit, (nempe corpus & sanguinem Christi) cum offerre (presby-„ teris) licet, etiam reliqua quæ in eo sunt, consecrare. Presbyte-„ ri ergo, si necesse est, possunt chrisma conficere, quia in cor-„ pore ejus chrisma est. " Ita Cajetanus etiam argumentatur *loco citato*.

9. Quia hæc chrismatis consecratio, cum alia sit apud Latinos, alia vero apud Græcos, juris dumtaxat canonici esse videtur. Quidquid enim est de jure divino, variari non potest.

Verum ex §. *præcedenti* certum videtur, chrismatis reservationem episcopis, ejusque prohibitionem sacerdotibus, ut ministris ordinariis factam juris esse divini. Hæc igitur chrismatis benedictio, antequam ecclesiastica lege reservaretur episcopo, & prohiberetur presbytero, non potuit

potuit utrique communis esse. Quamobrem ad objecta sic responderi potest.

Ad primum duplex adhibetur responsio. 1. Decretum illud Sylvestri desumitur ex pontificali pseudo-Damasi, quod omnes fere eruditi fatentur octavo seculo, nisi inferius, eo saltem superius non esse. 2. Hoc Sylvestri decreto non tribuitur novum aliquod privilegium episcopis, sed quod eis jure divino & apostolica traditione competebat, adversus quorumdam presbyterorum præsumptionem nova constitutione munitur.

Ad secundum, respondetur 1. Si Toletana synodus chrismatis benedictionem a presbyteris factam approbavit anno 400. quorsum igitur Montanus, archiepiscopus Toletanus ad annum 530. *in epistola* 1. factum illud, quo præcipui ex sacerdotibus Placentinis, sede vacante, chrisma benedicebant, dixit, " Novam esse præsumptionem; rem detestabilem; (rem) quæ ab initio fidei catholicæ nusquam hucusque subrepsisse probatur: inauditam rem, & religioni contrariam: & " *in epistola* 2. (rem) sacrilegam: (rem) cunctis ab initio fidei catholicæ seculis inusitatam? Potuit ne concilii Toletani I. decreta nescire Montanus, ejusdem civitatis metropolitanus, qui synodo Toletanæ II. præfuit, in qua " De institutis Patrum, canonumque decretis commemoratio habita est; ut si qua in antiquis canonibus minime commemorata sunt, salubri tractatu, ac diligenti consideratione instituantur: si qua vero in anterioribus conciliis sunt decreta, sed abusione temporum hactenus sunt neglecta, redivivæ ordinationis censuram obtineant? " 2. Synodus factum illud non approbat, sed potius reprehendit, quia prohibet. 3. Toletani Patres pro causa suæ prohibitionis non assumunt præsentem usum omnium fere ecclesiarum; nec enim sic habetur, *cum pene ubique* &c. sed *quamvis pene ubique* &c. Sensus iste igitur est: " Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat, (eaque praxis jure divino statuta debeat ab omnibus observari) tamen quia in aliquibus locis &c.

Ad tertium, respondeo Hieronymum per sacerdotes intelligere episcopos, non autem presbyteros; subjicit enim: " Faciunt oleum chrismatis, manus imponunt. " Atqui ex Hieronymo *in dialog. advers. Lucifer. cap.* 4. manus impositio ad solos episcopos pertinet. " Non quidem abnuo, inquit, hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat &c. Quod si hoc loco quæris, quare in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi, non accipiat Spiritum sanctum, disce &c. " Sequitur: Catechumenos erudiunt, levitas, aliosque constituunt sacerdotes. " Atqui ex Hieronymo *in epist.* 85. *ad Evagrium*, ordinatio sacerdotum & levitarum specialis est episcopis. " Quid enim, inquit ille, facit, excepta ordinatione, episcopus, quod pres-

byter

byter non faciat? " Deinde sic ille prosequitur : " Non tam indignen-
" tur nobis hæc exponentibus, quam Dominum deprecentur, & stu-
" diose agant, ne de sacerdotibus, qui violant sancta Domini, esse me-
" reantur. Non enim dignitas & nomina dignitatum, sed opus digni-
" tatis sacerdotes salvare consuevit; *Qui episcopatum*, inquit, *desiderat*,
" *bonum opus desiderat*. " Hæc sane verba luculenter indicant sacerdotes, de quibus Hieronymus, episcopos esse. Denique familiare Hieronymo est, præsertim cum episcopos admonet, eos *sacerdotis* nomine designare. Id apparet ex ea ipsa, quam adversarii nobis objiciunt, epistola de septem ordinibus, ubi de septimo ordine : " Jubentibus nobis
" injustissime sacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis per-
" dit officium.

Ad quartum, Estius *in* 4. *dist*. 7. §. 9. Respondet hanc epistolam non esse Hieronymi, sed incerti auctoris, qui (quod manifeste falsum est) omnium sacramentorum ministrum facit simplicem sacerdotem, & pro consuetudine corruptelam quorumdam locorum obtrudit. Genuinam quidem hanc esse epistolam contendit Franciscus a Messana Hieronymianus, *in notis ad difficilia Hieronymi loca*, vocabulo *Confirmatio*. Verum illam adulterinam esse probat Erasmus; idem sentit Bellarminus, idem Marianus Victorius Reatinus, qui illam cum aliis operibus Hieronymo suppositis in nonum volumen rejecit. Eam certe Hieronymi non esse vel inde patet, quod diaconum supra modum extollat, cujus fastum Hieronymus ubique deprimit. Posset etiam responderi, verba citata non suo, sed aliorum nomine ab auctore hujus epistolæ referri. Subjicit enim : " Tamen meæ hoc scito esse sententiæ, nulli epis-
" copo super hoc injuriam esse faciendam. " Injuriam igitur episcopo facit presbyter, qui chrisma, urgente licet necessitate conficit.

Ad quintum, respondeo Hieronymi textum indigere interpretatione. Etenim si de cæremoniis agatur, episcopi chrisma conficiebant, velabant virgines, pœnitentes publice reconciliabant, templa & altaria consecrabant ætate Hieronymi, quæ tamen pesbyteri minime præstabant ex concilio II. Carthaginensi *can*. 3. ex concilio III. Carthaginesi *can*. 32. & 36. ex Innocentio I. *in epistola ad Decentium cap*. 3. Sin autem sermo sit de sacramentis, episcopi baptizatis manus imponebant ad Spiritum sanctum eis conferendum, quod tamen presbyteris non licebat, ex ipso Hieronymo *in dialogo advers. Lucifer. cap*. 4. Respondeo 2. Ut verus sit sensus verborum Hieronymi, satis esse, quod sacerdos, ut minister extraordinarius, chrisma conficere possit.

Ad sextum, respondeo hanc chrismatis consecrationem episcopis reservatam, presbyteris vero interdictam esse utroque jure, divino & humano; quo fit, ut ex auctoribus citatis alii juris dumtaxat divini, alii juris canonici, alii utriusque meminerint.

Ad septimum, respondeo 1. retorquendo circa presbyterorum & levitarum ordinationem, quam synodi episcopis reservant una cum velami-

lamine virginum, chrismatis benedictione, templorum & altarium consecratione. 2. Ex his quatuor officiis quodlibet suo modo reservari episcopis, & presbyteris interdici, nimirum ordinationem & chrismatis confectionem utroque jure, divino & humano: virginum autem velamen, & templorum consecrationem jure dumtaxat humano. 3. Chrismatis confectionem specialiori modo reservari, quam virginum benedictionem & templorum consecrationem, ex concilio III. Carthaginensi *can.* 32. & 36. " Presbyter inconsulto episcopo virgines non consecret, " chrisma vero nunquam perficiat. " 4. Virginum velamen, templorum consecrationem, & alia id genus, reservari episcopis, & presbyteris prohiberi, jure non solum ecclesiastico, sed etiam divino, ex Dionysio, concilio Hispalensi II. concilio Toletano VIII. & concilio Wormatiensi, *supra* citatis; nempe, ut servetur debitus ordo hierarchicus, & debita dependentia presbyteri ab episcopo: sive, ut loquuntur Patres Hispalenses, " Ut per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi sacerdotis demonstretur.

Ad octavum, respondeo non continuo sequi, eum qui potest quod majus est, id etiam omne posse quod minus est; sed uniuscujusque potestas iis terminis circumscribitur, quos gratiarum largitor & distributor, Spiritus sanctus ei constituit. Unde quamvis potestas consecrandi corpus Domini ea sit major potestate, qua consecratur altare, ordinantur sacerdotes & levitæ, & miracula fiunt; inde tamen non sequitur consecrandi, ordinandi, & miracula faciendi potestatem cuilibet sacerdoti competere. Neque solum in rebus ad religionem pertinentibus id omnino falsum est, sed & in rebus naturalibus; argumentum enim a majori ad minus in diversis generibus non valere docent philosophi, ut siquis ita ratiocinetur: homo generare potest hominem, igitur & formicam: non valet consequentia, quia sunt in diversis generibus, & unum non includit alterum. Valet contra in eodem genere: ignis comburere potest ferrum, igitur & lignum; quia hæc omnia combustibilia sunt.

Ad nonum, respondeo chrismatis benedictionem a Christo præceptam esse, atque ita ab eodem generatim institutam: sed modum & formam, qua fieri deberet, in ecclesiæ potestate relictam fuisse.

§. 17. *Utrum hæc potestas presbyteris, tanquam ministris extraordinariis, ab ecclesia committi possit.*

AFFIRMANT ex antiquis Scotus *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. & ex recentioribus Cajetanus, Dominicus Soto, & alii: eaque opinio apud theologos communis est. Negant Suarez *in* 3. *par. disp.* 53. *sect.* 3. Henriquez *in summa theol. moral. lib.* 3. *cap.* 2. *nu.* 2. Faventinus *in* 4. *d.* 7. *q.* 1. *disp.* 74. *n.* 18. Arcudius *de Confirmatione cap.* 15. circa medium, Corderius *in notis* ad caput 4. libri Dionysii *de hierarch. eccles.*

Opinio affirmans his momentis ſtatui poteſt.

1. Quia concilium Toletanum I. *can.* 20. ratam ſupponit presbyteralem chriſmatis conſecrationem ad ſua uſque tempora factam : qua de re *ſupra*, §. 16. *ratione* 2.

2. Quia canones eodem modo ſacerdotibus prohibent virginum velamen, & templorum conſecrationem, quo benedictionem chriſmatis. Atqui hæc prohibitio non impedit quominus virginum velamen, & templorum atque altarium conſecratio committi poſſit presbyteris.

3. Quia Confirmatio ex diſpoſitione eccleſiæ committi poteſt ſimplici ſacerdoti; quidni chriſmatis conſecratio? conſequentia probatur, tum quia qui poteſt majus, poteſt & minus. Atqui minus eſt conſecrare chriſma, quam confirmare; chriſmatis enim conſecratio ad Confirmationis adminiſtrationem refertur, velut medium ad finem : tum quia poteſtas diſpenſandi circa adminiſtrationem Confirmationis, includit poteſtatem diſpenſandi circa benedictionem chriſmatis, ſicut poteſtas in finem includit poteſtatem in medium : tum quia Confirmationis uſus magis determinatus eſt ex divina inſtitutione, & ratione formæ, & ratione materiæ, quam benedictio chriſmatis; hæc enim benedictio generatim a Chriſto quidem inſtituta eſt, ſed forma & modus eam faciendi, eccleſiæ poteſtati ſubjiciuntur. Sed quo magis aliquid jure divino determinatum eſt, eo minus ſubjacet eccleſiæ poteſtati.

4. Quia potiſſima duo fundamenta, quibus opinio negans innititur, jus nempe divinum, & canonum prohibitio, nihil hac in re adverſus opinionem affirmantem concludunt. Non primum; quia Confirmationis adminiſtratio divino jure reſervatur epiſcopo, & tamen ex diſpenſatione committi poteſt presbytero : quidni poterit idem affirmari de chriſmatis benedictione? Neque ſecundum; quia iiſdem fere canonibus presbytero prohibetur, ac epiſcopo reſervatur & chriſmatis benedictio & Confirmationis adminiſtratio. Atqui nihil impedientibus hujuſmodi canonibus, Confirmationis adminiſtratio committi poteſt presbytero; quidni chriſmatis benedictio committi poterit?

Opinio negans his argumentis ſtabiliri poteſt.

1. Quia hæc poteſtas jure divino reſervatur epiſcopis, & eodem jure presbyteris interdicitur, *ex* §. 14. Atqui jus divinum ab hominibus mutari non poteſt.

2. Quia *can.* 36. concilii III. Carthaginenſis ſtatuitur, " Ut presby-
" ter inconſulto epiſcopo virgines non conſecret : chriſma vero num-
" quam perficiat. " Si hæc chriſmatis perfectio concedi poſſet presbyteris, ibi explicaretur a concilio quemadmodum ibi explicatur, quod illis committi poſſit virginum conſecratio.

3. Quia ſynodi *ſupra* citatæ hanc poteſtatem ſolis epiſcopis concedunt, eamque presbyteris abſolute prohibent. " Chriſma perficere nul-
" lus præter epiſcopum præſumat, " ex concilio Wormatienſi, *can.* 2.

4. Quia Eugenius *in decreto* pro inſtructione Armenorum, refert

pref-

presbyteros " aliquando per apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causa, administrasse Confirmationis sacramentum, (ea tamen lege, ut) chrismate per episcopum confecto " uterentur : quibus verbis significat numquam factum esse, nec fieri posse, ut hoc sacramentum alio chrismate conferatur, quam chrismate per episcopum benedicto.

5. Pro confirmanda hac opinione proferri potest privilegium, cujus meminit Arcudius in tractatu *de Confirmatione*, *cap.* 15. ubi refert, " Hadrianum VI. anno 1521. die 25. Aprilis, petentibus fratre Galapione & Francisco de Angelis, concessisse pro Indiis, & regionibus, ubi non sunt episcopi, ut sacerdos regularis ex minoribus posset cum chrismate ab episcopo consecrato confirmare. Haberi autem authenticum Hispali in monasterio sancti Francisci. " Si Hadrianus existimasset chrismatis benedictionem presbyteris urgente necessitate committi posse, eam certe Franciscanis æque commisisset, ac Confirmationis administrationem.

6. Hoc ipsum docet catechismus Tridentinus, ubi de Confirmatione. " Neque enim ad alium ea confectio, nisi ad episcopum pertinere potest.

Utraque opinio sua se probabilitate tuetur.

Ad argumenta tamen opinionis affirmantis respondetur.

Ad primum, negatur hanc presbyteralem chrismatis benedictionem in concilio I. Toletano approbatam fuisse, qua de re *supra*, §. 15. *ad* 2. Quamvis enim concilium ibi non dicat expresse factum illud fuisse irritum : tamen neque etiam affirmat fuisse ratum.

Ad secundum, ex *canone* 32. & 36. concilii III. Carthaginensis apparere, chrismatis benedictionem strictius prohibitam fuisse quam virginum velamen & alia id genus.

Ad tertium, respondetur 1. incertum esse utrum Confirmationis administratio committi possit simplici sacerdoti : qua de re *infra*. 2. Paritatem non valere : potest enim confectio materiæ propria esse superiori, cujus tamen usus etiam inferioribus concedatur : sic diaconus olim administrabat sanguinem Christi, licet illum consecrare non posset; sic in Eugenii decreto presbyter hodie minister est ordinarius extremæ unctionis, cujus tamen materia *ibidem* dicitur esse oleum olivæ per episcopum benedictum. Et certe Eugenius in eodem decreto pro intentione ita loquitur de Confirmatione, & quamvis fateatur apud veteres aliquando legi, quod illa per dispensationem a simplici sacerdote sit administrata, adjicit tamen id factum adhibito chrismate per episcopum confecto, quasi videlicet minus committi presbytero posse videatur consecratio chrismatis, quam ipsius sacramenti collatio.

Ad quartum, respondeo ad primum fundamentum : 1. Incertum esse, utrum jus divinum non impediat, quominus Confirmationis administratio committi possit simplici presbytero. 2. Jus quidem divinum

 non

non impedire quominus Confirmationis administratio committi possit simplici presbytero, impedire tamen, ne chrismatis consecratio ipsi committi possit. Sicut jus divinum non prohibet quominus eucharistiæ administratio committi possit diacono: prohibet tamen ne ejusdem eucharistiæ consecratio diacono committatur. Ad secundum vero fundamentum. Respondetur, ex antiquitate certum videri Eugenio IV. & nonnullis theologis Confirmationis sacramentum aliquando commissum fuisse simplici sacerdoti; verum ex nullo canone nulloque antiquo auctore apparet chrismatis consecrationem ei commissam fuisse: imo canone 36. concilii III. Carthaginensis hæc consecratio presbyteris absolute prohibetur. " Presbyter inconsulto episcopo virgines non consecret, chrisma vero nunquam perficiat.

Ad argumenta opinionis negantis respondetur.

Ad primum concedo jus divinum ab hominibus immutari non posse: id tamen non impedit quominus hæc chrismatis benedictio, licet episcopis velut ministris ordinariis jure divino reservetur, committi posset presbyteris velut ministris extraordinariis: sicut virginum velamen & templorum consecratio, licet iisdem episcopis jure divino reservetur, presbyteris ex dispensatione committi potest.

Ad secundum, respondetur, virginum consecrationem, non autem chrismatis benedictionem in concilio III. Carthaginensi ex dispensatione permitti presbyteris, non quod utriusque jus sit divinum & diversa ratio, sed quia penes legislatoris arbitrium est, ut ex duabus rebus, quæ committi possunt, unam, non alteram, pro ut convenientius existimabit committat.

Ad tertium respondetur 1. chrismationis benedictionem canonibus *supra* citatis, si concilium III. Carthaginense excipiatur, non videri absolute prohibitam sacerdotibus, sed ratione ministerii ordinarii: casum enim suæ reservationis & prohibitionis repetunt ex apice Pontificatus, quo solo ministerium ordinarium conceditur. 2. Esto, hæc chrismatis benedictio sacerdotibus absolute prohibeatur canonibus ecclesiasticis, eodem modo quo prohibetur *can.* 36. concilii Carthaginensis. Quid aliud inde sequitur, nisi quod hæc benedictio presbyteris absolute prohibita fuerit jure canonico? Ideone eisdem etiam sacerdotibus absolute prohibita erit jure divino?

Ad quartum respondeo in Confirmationis administratione a presbytero facta, hanc legem non apponi ab Eugenio IV. " Ut presbyter " chrismate per episcopum confecto " utatur. Id unum refert Eugenius, " Legi aliquando per apostolicæ sedis dispensationem ex rationa- " bili & urgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per " episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis sacramentum. " Verum aliud est, simplicem sacerdotem, cui commissa fuit Confirmationis administratio, usum fuisse chrismate per episcopum benedicto; aliud hanc chrismatis benedictionem simplici presbytero ex dispensa-

tio-

tione committi non posse. Prius refert Eugenius; posterius intactum omittit.

Ad quintum respondeo privilegium, cujus meminit Arcudius, suppositum videri. 1. Quia Hadrianus VI. nondum erat Pontifex anno 1521. die 25. Aprilis; electus enim est anno sequenti die 9. Januarii. 2. Quia privilegium illud videtur idem esse, quod bulla 4. Leonis X. quæ habetur in nova collectione privilegiorum mendicantium & non mendicantium Emmanuelis Roderici: qua Pontifex anno 1521. die 25. Aprilis, concessit fratribus Joanni Calpion & Francisco de Angelis ordinis minorum de observantia in partibus Indiarum, ubi nulli sunt episcopi, ut possent infideles conversos & ad clericatum & ad minores ordines promovere. Præterea dato, non concesso, quod illud privilegium sit verum; recte Leo X. concessa Franciscanis Confirmationis administratione, ipsis non concessit consecrationem chrismatis, sive quia opinio, quæ asserit hanc potestatem presbyteris concedi posse, ea incertior est, quæ docet Confirmationem ipsis committi posse: sive quia nullo facto constat chrismatis benedictionem presbyteris concessam fuisse, sicut contra Eugenio IV. *in decreto*, pluribusque theologis certum videtur, Confirmationis administrationem sacerdotibus aliquando commissam fuisse: sive quia difficilius est ordinarium ministrum seu episcopum semper & ubique reperiri, quam materiæ consecrationem, quæ facilius ex uno in alium locum transferri potest.

Ad Sextum respondeo solutionem repetendam esse ex ipsis verbis catechismi. " Neque ad alium ea confectio, nisi ad episcopum pertine„ re potest, qui ejusdem sacramenti ordinarius minister constitutus „ est. " Ea igitur ratione, hæc chrismatis confectio ad solum episcopum pertinet, qua ratione ad eumdem spectat, esse ministrum hujus sacramenti. Atqui ad solum episcopum pertinet esse ordinarium, non autem unicum ministrum hujus sacramenti. Igitur, eadem ratione, chrismatis confectio ad solum episcopum pertinere dicitur, quia hujus confectionis ordinarius est, non autem quia ejus unicus est minister. His quidem & similibus verborum formulis, ministerium duntaxat ordinarium excludi, patet ex decreto Eugenii, ubi postquam dixit, quod Confirmationem " Non nisi episcopus debet conferre, quia de solis „ apostolis quorum vicem tenent episcopi, legitur, quod per manus im„ positionem Spiritum sanctum dabant: " Subjicit tamen illam ex dispensatione committi posse simplici sacerdoti.

§. 18. *Utrum ad hanc potestatem sacerdotibus, tanquam ministris extraordinariis, committendam, requiratur auctoritas summi Pontificis, vel sufficiat auctoritas cujuslibet episcopi in sua diœcesi, vel synodi provincialis in metropoli.*

AUCTORITATEM cujuslibet episcopi in sua diœcesi sufficere ad hanc facultatem presbyteris ex dispensatione committendam, docet Ledesma *3. par. qu. 73. art. 3.* cujus opinio sic statui potest: 1. quia ex concilio Toletano I. *can.* 20. " Episcopo certum est omni tempore ,, licere chrisma conficere: sine conscientia autem episcopi nihil peni-,, tus faciendum. " Eo igitur sciente & consentiente, sacerdotes poterunt chrisma conferre. Verum omnino incertum est, quem sensum præfata concilii verba præ se ferant, & utrum ad ea quæ præcedunt, vel quæ sequuntur, referri debeant. 2. Quia canonibus ecclesiasticis virginum velamen & templorum consecratio, presbyteris eodem modo prohibentur, quo chrismatis benedictio. Atqui hujus legis dispensatio presbyteris ab episcopo fieri potest quoad duo priora; igitur & quoad tertium. 3. Quia episcopi & synodi provinciales presbyteris olim commiserunt potestatem confirmandi, qua de re *infra*. Igitur & possunt ipsis committere potestatem consecrandi chrisma. 4. Quia major potestas requiritur, ut matrimonium clandestinum ex rato fiat irritum, quam presbyteris committere (raro tamen & pro aliquo tempore ac loco) potestatem benedicendi chrisma. Atqui synodi quædam provinciales matrimonium clandestinum ex rato irritum fecerunt, ante synodum Tridentinam, qua de re *alibi*. 5. Quia episcopi in iis dispensare possunt; quæ neque canonibus, neque usu reservata sunt summis Pontificibus. Atqui dispensatio, qua chrismatis benedictio presbyteris committitur, neque canonibus, neque usu reservatur summis Pontificibus: quia nulli canones hac de re locuti sunt; neque usus hactenus invaluit, ut hæc dispensatio presbyteris committatur. 6. Quia episcopi, servata proportione & subjectione ac reverentia sedi apostolicæ debita, eamdem in sua diœcesi potestatem habent, in iis, quæ canonibus, eidem sedi minime reservata sunt, quam summi Pontifices in universa ecclesia. Atqui summi Pontifices hanc chrismatis consecrationem presbyteris committere possunt in ecclesia. Igitur & episcopi in sua diœcesi; maxime cum hujus consecrationis dispensatio nullis canonibus reservata sit summis Pontificibus.

Cajetanus tamen, Hiquæus, aliique theologi communiter requirunt auctoritatem summi Pontificis, vel universalis ecclesiæ. Horum opinio sic probari potest. 1. Quia *canone 36.* concilii III. Carthaginensis statuitur " ut presbyter, inconsulto episcopo, virgines non consecret; ,, chrisma vero numquam perficiat. " Presbyter igitur, jubente episcopo, potest quidem velare virgines, non autem chrisma consecrare. 2. Quia *can.* 13. *sess.* 7. concilii Tridentini anathemate percutitur, qui di-

xe-

xerit, " Receptos & approbatos catholicæ ecclesiæ ritus, in solemni ,, sacramentorum administratione adhiberi consuetos, in novos alios per ,, quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse. " 3. Quia solus Pontifex Romanus, aut sola ecclesia universalis presbytero committere potest Confirmationis administrationem: igitur & chrismatis consecrationem.

Sunt & qui distinguant. Chrisma enim inservit & unctioni verticis & unctioni frontis. Prior est mera cæremonia, posterior Confirmationi essentialis est. Concedunt igitur illi chrisma jussu episcopi a presbytero consecratum valere ad priorem, non ad posteriorem unctionem.

Ex his tribus sententiis, prima probabilior mihi videtur. Quare

Ad primum argumentum secundæ opinionis Respondeo, legem (si tamen hæc lex etiam nunc vigeat) qua concilium III. Carthaginense absolute prohibuit, ne presbyter chrisma consecret, rescindi, vel mutari, vel modificari posse ab alio concilio: quemadmodum lex, qua concilium II. Carthaginense *can.* 3. absolute prohibuit, ne presbyter virgines consecret, temperata fuit a concilio III. Carthaginensi *can.* 36. ut id liceret jubente episcopo.

Ad secundum respondeo 1. nomine *pastoris*, de quo Tridentina synodus intelligi parochum. Aliud esse ritus in solemni sacramentorum administratione ubique receptos, mutare in novos; aliud de ritibus hujusmodi aliquando dispensare. Casus certe occurrere possunt, & reipsa eveniunt, in quibus episcopi de nonnullis baptismi ritibus dispensant.

Ad tertium respondeo 1. non deesse theologos, qui existiment presbyteros jussu solius episcopi, vel conciliorum provincialium, sacramentum Confirmationis quibusdam in locis olim administrasse, qua de re *infra*. Certe viget hodie hæc consuetudo in tota fere orientali ecclesia, quæ tamen consuetudo primis ecclesiæ seculis rata erat, neque in omnibus ecclesiis observabatur, adeoque cœpit & sine consensu summi Pontificis, & sine consensu ecclesiæ universalis orientalis. 2. Esto antecedens, nego consequentiam: majus enim est confirmare, quam chrisma consecrare. Atqui in rebus exclusivis & prohibitivis, non valet consequentia a majori ad minus: v. gr. non valet: solus Pontifex potest id quod majus est: ergo solus Pontifex potest id quod minus est. Solus episcopus potest ordinare presbyteros: ergo solus episcopus potest baptizare. Solus presbyter consecrare potest sanguinem Christi: ergo solus presbyter eum administrare potest.

§. 19.

§. 19. *Utrum hæc chrismatis consecratio necessaria sit necessitate præcepti, & ad Confirmationis essentiam pertineat.*

EA de re variæ sunt opiniones, quæ ad quinque revocari possunt. Prima docet episcopalem chrismatis benedictionem Confirmationi essentialem & necessariam esse, ita ut ea prætermissa, nullum sit sacramentum, neque summus Pontifex aut ecclesia in eo dispensare possit. Ita communiter theologi post Hugonem, Magistrum & S. Thomam 3. *par. qu.* 72. *ar.* 3. Secunda docet chrismatis benedictionem Confirmationi essentialem esse, sed utramlibet sufficere, episcopalem, vel presbyteralem; quo fit ut Confirmatio, ex chrismate per sacerdotem benedicto, facta, illicita quidem, valida tamen sit; quia presbyteralis benedictio, licet canonibus prohibeatur, valida est, & sufficit ad Confirmationem valide conferendam. Ita Cajetanus *in* 3. *par. qu.* 72. *art.* 3. Tertia docet chrismatis benedictionem, etiam episcopalem, necessariam esse duntaxat necessitate præcepti divini, non autem sacramenti; eo fere modo quo aqua vino mixta necessaria est necessitate præcepti divini, non autem sacramenti ex Cypriano, ita (ni fallor) Capreolus, Paludanus *in* 4. *d.* 7. *qu.* 1. & 4. Estius *in* 4. *d.* 7. §. 9. in fine, Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 7. *qu. unica*, *art.* 3. Quarta docet chrismatis benedictionem necessariam esse necessitate præcepti dumtaxat ecclesiastici, eam tamen ad Confirmationis essentiam pertinere, quia Christus penes ecclesiæ arbitrium reliquit, ut chrisma benedictum, vel non benedictum pro materia Confirmationis eligeret; ecclesia vero satius existimavit chrismate benedicto utendum esse, quo fit, ut vigente hoc præcepto, licet ecclesiastico, Confirmatio ex chrismate minime benedicto, & illicita & irrita esset: quæ tamen & rata & licita foret, si tale præceptum desineret. Ita nonnulli theologi apud Durandum, *in* 4. *dist.* 7. *qu.* 3. *num.* 6. Quinta docet hanc benedictionem necessariam esse necessitate non sacramenti, sed præcepti dumtaxat ecclesiastici. Ita Franciscus Victoria, Emmanuel Sa, & nonnulli recentiores, ubi de benedictione olei infirmorum. Eadem autem ratio de chrismate & oleo infirmorum benedicendo.

Prima opinio probatur auctoritate Patrum, canonum & decretorum, quæ chrismatis benedictionem requirunt, eamque reservant episcopis, & presbyteris interdicunt: ac potissimum auctoritate Eugenii IV. *in decreto* pro instructione, quo declaratur materiam hujus sacramenti esse chrisma ab episcopo benedictum: & in quo præterea dicitur, quod licet ex dispensatione apostolica presbyter contulerit sacramentum Confirmationis, non tamen nisi chrismate per episcopum benedicto. Verum ad hæc " responderi potest, inquit Estius, ea non aliud convin„ cere, quam præcepti necessitatem.

Secunda opinio probatur hoc axiomate, qui potest majus, poterit & mi-

& minus. Sed eucharistiæ consecratio major est, quam consecratio chrismatis: præterea consecratio eucharistiæ a sacerdote facta, rata esse debet. Verum huic argumentationi abunde factum est satis, §. 16. *ad* 3. Accedit quod sacerdotalis consecratio chrismatis, & illicita, & invalida declaratur canonibus Ecclesiasticis, qua de re *supra* §. 14.

Tertia opinio, quoad priorem partem sequitur ex dictis §.15. Quod enim juris est divini, necessarium est necessitate præcepti divini. Sed chrismatis consecratio juris est divini, ex §. 15. Hæc igitur necessaria est necessitate divini præcepti. Verum major absolute falsa est. Res enim juris divini esse potest, vel quia instituta est a Christo, ut virginitas, & cælibatus, vel quia præcepta est a Christo, ut aquæ mixtio ad eucharistiam perficiendam. Quoad posteriorem vero partem, probatur 1. ex concilio Toletano I. *can.* 20. " Quamvis pene „ ubique custodiatur, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat, ta„ men quia in aliquibus locis vel provinciis presbyteri dicuntur chris„ ma conficere, placuit ex hac die, nullum alium, nisi episcopum „ chrisma conficere. " In quibus verbis observo: 1. sermonem haberi non de administratione sacramenti, sed de consecratione chrismatis. 2. Ex his verbis *quamvis pene ubique*, &c. aperte sequi aliquem fuisse locum, ubi hoc non servabatur; sed ubi presbyteri sine episcopo chrisma conficiebant. 3. Concilium non damnare hanc presbyteralem consecrationem, ut irritam, sed solum prohibere, ne illa deinceps fiat. Si autem putasset consecrationem episcopalem ad validitatem sacramenti essentialiter requiri, debuisset providere, ut confirmati chrismate per simplicem sacerdotem benedicto, iterum confirmarentur, ne hujusce sacramenti fructu perpetuo carerent. Verum synodus Toletana non providit, ut ita confirmati, rursus confirmarentur, forte quia non existimavit illud sacramentum necessarium esse. Ut ut sit, quod omissum est in synodo Toletana, non fuit prætermissum in capitularibus *supra* citatis §. 14. Probatur etiam hæc posterior pars decreto Innocentii III. *extrav. de sacris iterandis cap. pastoralis*, ubi pontifex ratum habet Confirmationis sacramentum, administratum unctione solius olei; quod quidem non est verisimile benedictum fuisse, ea saltem benedictione, quæ chrismati adhibetur, cum sint diversæ, & ad diversa ordinatæ benedictiones olei simplicis & chrismatis. Verum præterquam quod plurimi negant hoc sacramentum ab Innocentio ratum habitum fuisse, qua de re *supra* §. 12. *ad* 6. posset etiam responderi 1. oleum illud, etsi balsamo non fuerit mixtum, sive per negligentiam, sive propter inopiam balsami, sive quia in promptu haberi non poterat, fuisse tamen ab episcopo consecratum ea benedictione quæ chrismati adhiberi solet. 2. Benedictionem quidem episcopalem Confirmationi essentialem esse, non autem hoc aut illud genus benedictionis: Christus enim instituit tantum ut materia hujus sacramenti bene-

benediceretur : quo vero benedictionis genere , reliquit penes ecclesiæ potestatem ; inde fit ut alia fuerit præteritis , & alia præsentibus seculis ; alia apud Græcos , & alia apud Latinos . Hanc ultimam solutionem tradunt.

Quarta opinio subtiliter excogitata est , sed fundamento caret, eamque Durandus uti falsam , & fidei , & ecclesiæ valde periculosam refutat . " Uti falsam , quia secundum omnes sanctos & doctores theo-
„ logos & canones sacros , Christus non commisit alicui homini res-
„ pectu sacramentorum , nisi simplex ministerium , & non potestatem
„ excellentiæ , vel aliquid ad eam pertinens. Sed ordinare de materia
„ sacramenti , puta de oleo vel chrismate quod benedicatur , vel non
„ benedicatur , vel quod benedicatur tali benedictione vel alia , &
„ quod hujusmodi ordinatio sit de necessitate sacramenti , & non so-
„ lum de solemnitate , pertinet ad potestatem excellentiæ, & non ad
„ simplex ministerium , quod consistit solum , & præcise in faciendo
„ ea , quæ circa sacramenta sunt instituta per Christum . Ergo istud
„ non fuit commissum alicui homini , nec papæ , nec alii . Uti
„ fidei , & ecclesiæ valde periculosam , quia similiter circa sacra-
„ mentum baptismi posset dici , quod Christus solum instituit , quod
„ baptismus fieret in aqua , sed commisit papæ vel ecclesiæ determi-
„ nationem aquæ, videlicet an esset benedicta vel non benedicta , ca-
„ lida vel frigida . Similiter posset dici , quod Christus instituit so-
„ lum , quod vinum esset materia consecrationis sanguinis , sed com-
„ misit determinationi papæ vel ecclesiæ quale esset illud vinum , al-
„ bum vel rubeum . Et si papa circa aquam baptismi determinaret ,
„ quod deberet esse calida , & circa vinum , quod deberet esse ru-
„ beum , baptismus non posset fieri , saltem extra casum necessitatis,
„ nisi in aqua calida , nec sanguis Christi consecrari, nisi in vino ru-
„ beo , quia ordinatio ecclesiæ esset de necessitate sacramenti ex insti-
„ tutione Christi . Nec est major ratio dicendi illa quæ dicunt isti ,
„ quam dicendi hæc quæ subjecta sunt . Quam periculosa autem sint
„ omnia hæc , perpendere potest quilibet prudens ex eo , quod fides,
„ quam habemus de sacramentis , dependeret a libera voluntate unius
„ hominis, scilicet papæ, etiam quantum ad aliqua quæ essent de neces-
„ sitate sacramentorum quod non videtur sane dictum.

Quinta opinio, hac potissimum paritate nititur, consecratio materiæ baptismi , & eucharistiæ non est necessaria necessitate sacramenti , vel præcepti divini, sed mera cæremonia est ab ecclesia instituta . Idem igitur sentiendum de benedictione materiæ Confirmationis ; maxime cum Augustinus in fine *tractatus* 118. *in Joannem* , loquatur similiter de benedictione aquæ baptismalis, & materiæ eucharistiæ & chrismatis: quasi hæc tria respectu sui sacramenti parem habeant rationem , " Quid est , in-
„ quit, quod omnes noverunt, signum Christi, nisi crux Christi? Quod
„ signum nisi adhibeatur , sive frontibus credentium , sive ipsi aquæ ex

qua

„ qua regenerantur , sive oleo quo chrismate unguntur , sive sacrificio „ quo aluntur ; nihil eorum rite perficitur. " Huic argumento varii varia respondent pro diversis rationibus , quibus hanc chrismatis benedictionem necessariam esse theologi contendunt.

Respondent igitur aliqui majorem esse benedictionis necessitatem in materia Confirmationis, quia sancti Patres studiosius urgent benedictionem chrismatis, quam materiæ baptismi & eucharistiæ. Verum S. Augustinus benedictionis necessitatem pari modo urget in illis tribus sacramentis, quamvis hæc benedictio, mera sit ecclesiæ cæremonia in materia baptismi & eucharistiæ . Si qui vero Patres vehementius urgent benedictionem chrismatis, id præstant, ne videantur arctare viam salutis, si necessitatem benedictionis aquæ vehementius urgerent ; quamvis utriusque eadem sit necessitas.

Respondent alii , majorem esse benedictionis necessitatem in materia Confirmationis, quia benedictione opus est , ut oleum ad Confirmationis materiam determinetur . Verum quæri potest , quæ sit hujus determinationis necessitas in hoc sacramento magis , quam in baptismo & aliis , præsertim cum , & intentione ministri , & applicatione ad usum sacramenti , & ipsa formæ prolatione satis videatur materia determinata.

Respondent alii majorem hujus benedictionis necessitatem repetendam esse ex eo , quod Christus contactu mundissimæ carnis suæ sanctificaverit , & materiam eucharistiæ, quando panem in corpus suum, & vinum in sanguinem suum transmutavit, & materiam baptismi , quando in Jordane lotus est; " Nunquam enim , inquit Chrysostomus (ita citatur a Gratiano *de consecr. dist.* 4. *cap. nunquam*, & a S. Thoma *3. par. quæst.* 72. *art. 3. in corp.* sed male , hic enim textus est Chromatii Episcopi Aquileiensis, qui floruit seculo IV. in tractatu ad hæc Matthæi verba : *Ego a te debeo baptizari*) aquæ baptismi purgare peccata credentium „ potuissent, nisi tactu dominici corporis sanctificatæ fuissent. Et pro„ pter hoc (subjicit S. Thomas) non est de necessitate horum sacra„ mentorum, quod materia prius benedicatur , quia sufficit benedictio „ Christi. " At vero Christus materiam Confirmationis & extremæ-unctionis contactu suo non sanctificavit , quia " unctionibus visibilibus „ non est usus, ne fieret injuria invisibili unctioni , qua est unctus præ „ participibus suis . Et ideo tam chrisma , quam oleum sanctum infir„ morum prius benedicantur necesse est , quam adhibeantur ad usum sa„ cramenti. " Ita fere S. Thomas , cujus doctrinam Durandus refellit *in 4. dist. 7. quæst.* 2. *num.* 7. 1. Quia si Christus illarum rerum usu sanctificavit in posterum omnem aquam , & panem , & vinum : igitur in Christi injuriam postmodum accedit iisdem rebus benedictio sacerdotis. 2. Sicut Christus legitur aqua lotus a Joanne; ita legitur & oleo unctus semel & iterum a muliere *Lucæ 7. & Joan.* 12. & tertio a Nicodemo *Joan.* 19.

Ne-

Neque obſtat, inquit Durandus, " Si dicatur, quod Chriſtus unctio-
„ nibus illis uſus non eſt per modum ſacramenti, vel rei ſacramentalis,
„ ſicut fuit uſus pane, & vino conſecratis, & aqua baptiſmi Joannis. "
Quia & baptiſmus Joannis, quo Chriſtus lotus eſt, neque ſacramentum,
neque ſacramenti cæremonia fuit, niſi generali quadam ſacramenti ratio-
ne, quomodo, & unctiones illæ myſterio ſuo non caruerunt. Deinde
" Chriſtus a ſacramentis, vel ſacramentalibus nihil virtutis accepit: &
„ aliquam dedit virtutem ſuo tactu, dedit omnibus quæ tetigit, & quæ
„ in uſum ſacramentorum debebant venire.

Reſpondet igitur Durandus *ibidem nu.* 8. benedictionem in chriſmate,
non autem in aqua prærequiri; quia " in ſacramentis quæ conſiſtunt in
„ uſu materia debet congruere miniſtro, & miniſter materiæ. In quo-
„ cumque igitur ſacramento miniſter eſt determinatus aliqua ordinatio-
„ ne, materia determinata eſt aliqua benedictione: & ubi unum non eſt
„ nec alterum: ſicut patet in baptiſmo, cujus miniſter non eſt determina-
„ tus certa ordinatione, poteſt enim quilibet baptizare; unde nec mate-
„ ria indiget aliqua benedictione. At in ſacramento Confirmationis mi-
„ niſter determinatus eſt certa ordinatione, ſcilicet epiſcopali; & ideo
„ neceſſarium eſt materiam eſſe determinatam certa benedictione. Qua-
„ re de chriſmate non benedicto nullus poſſet confirmari. " Verum &
hæc ratio Durandi a Dominico Soto rejicitur. Sacramentum enim Eu-
chariſtiæ licet miniſtrum habeat certa ordinatione determinatum, vide-
licet ſacerdotem, non tamen requirit materiam prius benedictam. Ne-
que dicas Durandi rationem reſtringi ad ea duntaxat ſacramenta, quæ
in uſu conſiſtunt. Nulla enim ratio eſt cur hæc regula (ratio determi-
nandæ materiæ petenda eſt a determinatione miniſtri) locum habeat in
ſacramentis, quæ in uſu conſiſtunt non autem in Euchariſtia. Deinde
ſacramentum ordinationis in uſu conſiſtit; ſed illud habet miniſtrum de-
terminatum, videlicet epiſcopum, licet materiam non requirat prius be-
nedictam; nec enim benedicitur manuum impoſitio, vel liber evangelio-
rum cujus porrectione diaconus ordinatur.

Si quis igitur primam opinionem, quæ communior eſt, amplecti ve-
lit, reſpondeat in rebus ſacramentorum totam rationem petendam ex vo-
luntate inſtituentis, qui non aliam voluit eſſe materiam Confirmationis,
quam quæ ab epiſcopo benedicta eſſet: quam tamen benedictionem in
materia baptiſmi non prærequiſierit, propter ſummam hujus ſacramenti
neceſſitatem.

§. 20.

§. 20. *De variis usibus chrismatis benedicti.*

POntifex, inquit Dionysius *lib. de hierarch. Ecclesiast. cap.* 4. " Ad omnem rei sacræ consecrationem divino utitur unguento. " Chrisma igitur ab episcopo consecratum non Confirmationi solum inservit, sed & aliis usibus, videlicet unctioni verticali, qua baptizatus in vertice ungitur; & aquæ baptismalis benedictioni: " In baptiste-
„ rium enim expiatorium, inquit Dionysius *ibid.* unguentum, asper-
„ sionibus in crucis formam expressis, pontifex infundit (ut nobis spi-
„ ritaliter exhibeat ipsummet unguentum spiritale; videlicet) Jesum
„ ad mortem usque in cruce pro divina nostra regeneratione demer-
„ sum. " Siquidem hoc lavacrum Christi mortem, & hoc unguentum Christum ipsum significat. Christus enim ex Dionysio est unguentum spirituale, cum & ipse, ut homo consecratus fuerit a Spiritu sancto: & ita consecratus cætera consecret, seu sanctificet. 3. Chrisma quoque inservit ordinationi episcoporum. Pontifex enim, electi coram se genuflexi, primum quidem caput, deinde ambas manus simul junctas sacro chrismate inungit: " Per caput autem,
„ inquit Innocentius III. *de sacra unctione cap. Cum venisset*, mens
„ intelligitur juxta illud, *unge caput tuum*, Matth. cap. 6. per ma-
„ nus vero opera intelliguntur, juxta illud: *Manus meæ distillaverunt*
„ *myrrham*, Cantic. 1. Manus igitur unguntur oleo pietatis, ut Epi-
„ scopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos
„ fidei. Caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus dili-
„ gat Deum ex toto corde & ex tota anima & ex tota mente sua,
„ & proximum sicut seipsum propter auctoritatem, & dignitatem, &
„ manus propter ministerium, & officium. Caput enim ungitur ut
„ ostendatur illos (episcopos) repræsentare personam Christi (qui
„ caput est ecclesiæ:) Manus inunguntur, ut ostendatur accipere po-
„ testatem benedicendi & consecrandi. Unde cum eas consecrator inun-
„ git: Consecrare, inquit, digneris Domine manus istas &c. ut quæ-
„ cumque consecraverint, consecrentur, & quæcumque benedixerint,
„ benedicantur, &c. " 4. Chrisma inservit templorum consecrationi, eo enim " pontifex, in modum crucis signat ostium ecclesiæ exterius,
„ & singulas ungit duodecim cruces in parietibus ecclesiæ depictas. " Qua de re videsis Bernardum. Qui enim ecclesiam ingrediuntur, & ecclesiæ corpori adunantur, " Nec sine cruce sequi Christum possunt;
„ nec sine unctione crucis asperitatem ferre quis posset. " *Sermone* 1. *de Dedicatione Ecclesiæ*. 5. Chrisma inservit altarium consecrationi; quia pontifex cum eo format signum crucis super ipsam altaris tabulam, deinde in medio ejus, tum in quatuor angulis, postea in ejus fronte, ac tandem " de illo fundit & spargit super altare, " ut effusa Spiritus sancti plenitudo in Christum, qua Christus, qui nostrum est

est altare, consecratus est, designetur. " Jesus enim, inquit Dionysius *lib. de hierarch. eccles. cap.* 4. sub finem, qui est altare nostrum, " divina est divinarum mentium consecratio, in quo, secundum scripturam, sanctificati & mystice in morem holocausti concremati, " accessum obtinemus apud Patrem. " 6. Inservit consecrationi patenæ, quam pontifex sacro chrismate " Ab ora in oram tingit." 7. Inservit calicis consecrationi, quem eodem chrismate tingit " a labio ejus " in labium " 8. Benedictioni campanæ super quam de oleo sancto infirmorum septem cruces exterius facit, & deintus cum chrismate quatuor, pari distantia.

Agendum superesset de antiquis & recentioribus Græcis & Latinis ritibus consecrationis unguenti sacri. Verum de his commodius *infra*, ubi de cæremoniis.

QUÆSTIO TERTIA.

De forma sacramenti Confirmationis.

ARTICULUS PRIMUS.

De erroribus circa formam hujus sacramenti.

FOrma Confirmationis alia Latinis est, alia Græcis. Latinorum formam irrident Lutherani, & Calvinistæ: Græcorum formam evertunt Græci quidam schismatici, qui pro forma assignant preces, quibus chrisma consecratur. Ex Lutheranis igitur Kemnitius *in 2. parte examinis concil. Trident.* docet formam illam: " Signo te signo crucis & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & " Spiritus sancti, amen: " 1. In Scripturis nullum habere fundamentum. 2. Nec a Christo, nec ab Apostolis usurpatam fuisse. 3. Nec in vetustis quidem scriptoribus aut canonibus expressam. 4. Videri a posteris fabricatam ex his Ambrosii verbis in libro *de iis qui initiantur cap.* 7. " Serva quod accepisti; signavit te Deus Pater, confirmavit te " Christus Dominus. " 5. Inde fieri, ut hæc forma non eadem, sed diversa sit in ipsis pontificalibus.

Calvinus de hac forma ita loquitur, *lib.* 4. *instit. cap.* 19. §. 5. "Peragitur hæc Confirmatio hac verborum formula: Consigno te signo " crucis &c. pulchre hæc omnia, & venuste; sed ubi Dei verbum, " quod Spiritus sancti præsentiam hic promittat? Ne iota quidem " ostendere possunt. Unde ergo nos certiores facient chrisma suum " vas esse Spiritus sancti? Videmus oleum, crassum scilicet, & pin-

" guem

„ quem liquorem, præterea nihil. Accedat, inquit Sanctus Augustinus, verbum ad elementum, & fiet sacramentum: hoc (inquam) verbum proferant, si quidquam nos intueri in oleo volunt aliud, quam oleum?

Idem sentit Dallæus *lib. 1. de Confirm. cap. 7.* " Forma vero ipsa „ Confirmationis in his verbis sita, Consigno te signo crucis &c. ab „ evangelii majestate, gravitate, atque genio, non minus distat, quam „ a cœlo terra abest. Nihil in omnibus Dei litteris extat verbis istis „ conceptis simile.

Antonius de Dominis *lib. 5. de republ. eccl. cap. 5. num, 41.* docet, „ Ex scriptura sacra nihil haberi sive certum & definitum, quibus ver„ bis sit utendum, vel usi sint apostoli in danda Confirmatione: sive incertum & indefinitum, puta orandum esse, vel benedicendum, &c. Et paulo ante asserit, orationem non posse esse formam sacramenti, quia oratio impetrat gratiam ex opere, quod aiunt, operantis. At formæ sacramentorum eam conferunt ex opere operato.

Lutherani & Calvinistæ, ut apparet, quasi omnino certum supponunt, formam hujus sacramenti apud catholicos in iis duntaxat verbis sitam esse, quibus pontifex in chrismatione frontis utitur, si quidem de aliis verbis, quibus pontifex orat, cum manus imponit, omnino silent: qua in re decipiuntur. Tres enim referuntur Theologorum opiniones circa formam Confirmationis, de quibus *infra*.

Cæterum hanc formam, quæcumque illa sit, habere fundamentum in scripturis sacris, & annexam habere promissionem gratiæ, ostendimus, *supra*. Hanc quoque formam, licet deprecatoriam, nihilo minus agere posse ex opere operato, & legitimam esse verborum formam, quibus Spiritus sanctus invocetur probavimus, *supra, pag. 160. & 162.*

ARTICULUS II.

Quid fides catholica doceat de forma hujus sacramenti.

Concilium Tridentinum definit quidem Confirmationem esse sacramentum, de forma vero, & materia nihil præscribit, neque in aliquibus, quod sciam, conciliis œcumenicis, aut decretis Romanorum pontificum hujus sacramenti forma præscribitur, præter quam in decreto pro instructione Armenorum in quo sic legitur: " Secun„ dum sacramentum est Confirmatio cujus materia est chrisma, &c. „ Forma autem est: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate „ salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. " Unde theologi vulgo concludunt hanc verborum formulam Confirmationi essentialem esse: eorumque nonnulli tradunt 1. esse de fide illam non modo

essentialem, sed & sufficientem esse. 2. Illam a Christo institutam & ab apostolis observatam fuisse: ita Scotus *in* 4. *dist.* 7. *art.*1. Hadrianus VIII. *tract. de Confirm. art.* 2. Dominicus Soto, *in* 4. *dist.*7. *qu. unica*, *art.* 4. Franciscus Petigianis, *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. *art.* 7. *in fine*; Antonius Hiquæus *in* 4. *distinct.* 7. *quæst.* 1. *num.* 66. Gregorius a Valentia *tomo* 4. *disput.* 5. *quæst.* 1. *puncto* 1. Petrus Aurelius *in orthodoxo adversus antirrheticum* 2. *Sirmondi*.

Verum adversus illam doctrinam reclamant theologi, qui materiam Confirmationis in sola manuum impositione constituunt; nec enim præfata formula manuum impositioni, sed unctioni soli respondet*. Reclamant etiam Jacobus Cardinalis a Vitriaco, Alexander, S. Bonaventura, Cardinalis Aureolus, Joannes de Bacon, Cardinalis Contarenus, Conradus Clingius, & alii, qui docent chrisma, adeoque & formam illi correspondentem, nec a Christo, nec ab apostolis, sed ab ecclesia institutam fuisse. 3. Reclamant quicumque theologi pro materia Confirmationis assignant, & manuum impositionem ab unctione distinctam, & ipsam unctionem. 4. Græci reclamant, qui nec formam cum præfata eamdem, neque similem unquam adhibuerunt: sed præ cæteris reclamat Sirmundus *in antirrhetico secundo*, ubi contendit præfatam, & Confirmationi accidentalem, & antiquis incognitam fuisse.

Quod autem pertinet ad decretum pro instructione Armenorum, eædem omnino responsiones pro forma chrismatis unctioni correspondente adhiberi debent, quæ pro ipsa chrismatis unctione adhibitæ fuerunt *supra pag.*240. *& seq. &* 309. *& seq.*

Id unum velim observes decretum illud, quod theologi vulgo laudant nomine Concilii Florentini, editum fuisse Florentiæ post dissolutam synodum pro unione Latinorum, & Græcorum celebratam. Armenii siquidem Florentiam non pervenerunt, nisi post finitum totum negotium sanctæ unionis, & post subscriptam synodum: neque decretum illud sancitum est, nisi post Græcorum discessum, anno videlicet 1439. decimo Kalendas Decembris. Quare dum illud sub finem asseritur; "Datum Florentiæ in publica sessione synodali solemniter in ecclesia majori celebrata: " id intelligi debet de occidentalibus episcopis, qui Florentiæ, Eugenio præside, congregati tribus fere annis remanserunt, donec Basileenses, quos Romanus pontifex metuebat, cœtui suo finem imposuissent.

Licet autem dubium omnino sit, utrum præfata formula a Christo instituta & ab Apostolis observata fuerit, non est tamen dubitandum, inquit Estius, quin hujus sacramenti, sicut & aliorum, forma ab Apostolis ex Christi institutione tradita sit ecclesiæ, quantum ad ea verba, sine quibus sacramentum non perficitur. Quæ autem sint illa verba, non est usque adeo clarum propter varietatem, quæ in ea apud scriptores reperitur.

AR-

ARTICULUS III.

De controversiis theologorum circa formam Confirmationis.

COntroversiæ theologorum circa formam Confirmationis, aliæ formam Latinorum, aliæ formam Græcorum respiciunt.

SECTIO PRIMA.

De controversiis circa formam Latinorum.

CUm ex theologis nonnulli existiment materiam Confirmationis esse solam manuum impositionem, alii solam chrismatis unctionem, & alii utramque simul; hinc fit, ut dubium sit, quæ verba formæ rationem habeant: utrum illa, quibus pontifex orat, cum manus imponit: an alia quæ profert, dum baptizati frontem inungit: an utraque simul. Qui materiam Confirmationis volunt esse solam manuum impositionem, pro forma assignant verba deprecatoria, quibus pontifex Spiritum sanctum invocat, dum manus imponit; vulgatam autem formam, *Signo te* &c. ajunt Confirmationi accidentalem esse. Qui vero materiam volunt esse solam chrismationem, priorem formam ajunt accidentalem esse, posteriorem autem, *Signo te* &c. & essentialem & sufficientem esse. Sed qui materiam & in manuum impositione & in chrismatis unctione simul constituunt, diversi sunt. Qui enim manuum impositionem ab unctione non dividunt docent vulgatam formam, *Signo te* &c. & essentialem & sufficientem esse. Qui vero manuum impositionem ab unctione secernunt, communiter tradunt duplicem formam pro duplici materia assignandam esse, videlicet verba, quibus pontifex orat, cum manus imponit, & verba, quæ profert dum ungit. Eorum tamen nonnulli unicam formam essentialem assignant, ea scilicet verba, quibus pontifex orat, cum manus imponit: quam formam & manuum impositioni & chrismationi correspondere existimant: aliam vero, *Signo te* &c. accidentalem ajunt esse, meramque cæremoniam. Ita sentire mihi videtur Joannes Morinus.

Vulgatam igitur formam, *Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen.* Alii accidentalem esse docent, alii essentialem sed partialem, alii essentialem & adæquatam esse.

Vix etiam inter se conveniunt, qui præfatam formam, essentialem esse defendunt. S. Thomas, Scotus, Dominicus Soto, Suarez, & alii communiter putant illam integram Confirmationi essentialem esse. Hinc Suarez, *disp.* 33. *sect.* 5. negat hanc formam esse validam: *Consigno, & confirmo te chrismate salutis*; quia oportet exprimere signum crucis.

 Item

Item si omittatur verbum *confirmo*, quia non esset sufficiens forma. Item si verbum *confirmo* mutetur in verbum *ungo*, quia non significaret effectum sacramenti. Item si omittantur verba, quæ sequuntur, *chrismate salutis*, quia requiruntur ad expressionem materiæ remotæ. Sentit igitur hanc formam totidem terminis essentialem esse: alii vero eam ita insinuant, ut vix aliquid essentiale supersit. Bellarminus verba quælibet ait essentialia esse præter hæc, *chrismate salutis*; quia in ordine Romano legitur: *Signa eos*, *Domine*, *signo crucis*. Ac deinde *ego te confirmo in nomine Patris* &c: Estius negat priora verba, *signo crucis*, & ea quæ sequuntur, *chrismate salutis* ad essentiam pertinere: " Sicut „ enim, inquit, sufficit hæc baptismi forma: *Baptizo te, in nomine Patris* „ *& Filii* &c. ita non immerito videri potest & hæc Confirmationi suffi- „ cere, *consigno te* vel *confirmo te in nomine* &c. " Idem sentiunt, qui crucis figuram ad materiæ essentiam nihil pertinere opinantur. Hiquæus autem *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. *num.* 67. quamvis existimet crucis figuram necessariam esse necessitate sacramenti, negat tamen ejus expressionem in forma absolute requiri, quia in ordine Romano legitur, *Confirmo te in nomine Patris* &c.

Disceptatur etiam de postremis verbis. *In nomine Patris* &c. alii enim explicitam, alii implicitam; alii nullam trinitatis invocationem requirunt. Quam postremam opinionem Estius probabilem putat. " Quæri- „ tur, inquit, an postrema verba, quæ trinitatis expressam nomencla- „ turam continent, sint de essentia: quamvis enim sine iis baptisma „ non perficiatur, absolutio tamen, & alia sacramenta absque iis con- „ sistunt, ut habet recepta multorum sententia, propterea quod solum „ baptisma sit sacramentum professionis fidei ... Hoc discriminis sta- „ tuunt inter baptismum & alia sacramenta, quod in baptismo opera- „ tur invocatio Trinitatis, non autem aliqua per consecrationem ac- „ cepta potestas ministri, sicut in aliis quæ necessario certum ac deter- „ minatum requirunt ministrum, in quibus proinde Trinitatis invoca- „ tionem negant esse necessariam, uti in baptismo; sed satis esse pu- „ tant ad hoc, ut ratum sit sacramentum, si illius potestatis actus circa „ suscipientem exprimitur: quæ quidem sententia non est improbabilis, „ tametsi altera sit magis tuta. " Igitur, Estio teste, recepta hæc est multorum sententia, satis esse, ut rata sit Confirmatio, si actus potestatis ministri circa suscipientem exprimatur, hoc est, si dicatur, *ego te confirmo*. Amicus tamen societatis Jesu theologus, qui scripsit anno 1640. ne particulam quidem *te* requirit *disp.* 13. *sect.* 3. *num.* 79. sed illud discrimen inter baptismum & Confirmationem statuit, quod in illo, non in isto sacramento persona suscipientis exprimi debeat; quia baptismus, non autem Confirmatio suscipientem emundat a peccato. Sentit igitur & priora verba, *signo te signo crucis*: & quæ sequuntur, *te chrismate salutis*: & ea quibus forma terminatur, *In nomine Patris* &c. nihil ad vulgatæ formæ Latinorum essentiam attinere; quia desunt in for-

in formula Græcorum *signaculum donationis Spiritus sancti* : quæ tamen ad Confirmationis validitatem sufficit. Denique Richardus Rodulphus, archiepiscopus Armachanus, totam hujusce formulæ essentiam in postremis dumtaxat verbis sitam esse volebat, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. " De forma, inquit Petrus David, cardinalis ab Ostia-„ co, *in 4. dist. 7. quæst. 4. art. 1. fol. 146.* tenet dominus Armachanus „ *lib. 9. de quæstionibus Armenorum*, *cap.* 12. quod probabile est unam es-„ se formam baptismi, & omnium aliorum sacramentorum, scilicet „ Confirmationis, ordinis, pœnitentiæ, & extremæ unctionis, quam-„ vis multas & diversas orationes ecclesia in ipsorum collatione exer-„ ceat : nam ipse tenet *lib. 8. cap. 9.* quod ista verba, vel eorum sen-„ sus (*In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*) sint forma baptis-„ mi, quamvis exigantur alia verba : & ita consequenter dicit de „ prædictis sacramentis. Sed quia hoc communiter non tenetur, non „ assero, licet iste bene loquatur consequenter ad scripturam sacram.

§. 1. *Quæ & qualis apud Latinos esset forma Confirmationis novem primis ecclesiæ seculis.*

CERTUM est in utraque ecclesia Græca & Latina formulam quamdam inter confirmandum adhibitam fuisse : quæ vero, qualisve fuerit, dicere difficile est. Quia primis ecclesiæ seculis sancti Patres sacramentorum formulas nec divulgabant, nec scriptis mandabant. " In-„ vocationes perfectivas, inquit Dionysius *lib. de eccles. hierar. cap. 7.* „ *3. parte* §. 10. (id est, verba quibus sacramenta perficiuntur) nefas „ est scripto interpretari & arcanum sensum, virtutesque, quas Deus „ in iis operatur e secreto in publicum efferre, sed ut nostra sacro-„ sancta traditio docet, eas secretioribus ex instructionibus hauries. " Et Innocentius I. *in epistola ad Decentium cap.* 3. ait, religionis proditorem esse qui Confirmationis formulam scriptis mandaverit, " Verba „ vero, inquit, dicere non possum ; ne magis prodere videar, quam „ ad consultationem respondere. " *Et cap* 8. *de sacramento extremæ* „ *unctionis*, " Reliqua vero, quæ scribi fas non erat, cum adsueris, „ interrogati poterimus edicere. " Apostolicæ tamen constitutiones quæ quarto quidem seculo editæ sunt, *lib. 7. cap.* 45. hanc formulam referunt; " Postquam vero baptizaverit, in nomine Patris &c. ungat un-„ guento chrismatis dicens : Domine Deus ingenite, cui nullus est „ Dominus convivificatus ipsi. " Verum illæ statim insinuant hanc formam non ita determinatam esse, quin aliæ ab aliis substitui possint. Subjiciunt enim : *Hæc atque alia his consentanea dicat*. Adde illas constitutiones sæpe sæpius interpolatas fuisse. Ambrosius etiam *lib. 2. de sacramentis cap. 7.* aliam formulam refert. " Venisti ad sacerdotem, quid „ tibi dixit ? Deus Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua & „ Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vi-

„ tam æternam : " quam quidem formam Ambrosii ætate confirmatoriam fuisse docet Sirmondus *in antirrhetico 2. pag. 64.* Verum hæc verba fuisse sacerdotis in vertice argumentis probavimus *supra pag. 304. & 305.*

Id unum constat formam, quæ primis ecclesiæ seculis in ecclesia Latina adhibebatur, fuisse deprecatoriam. Quod apparet

1. Ex actis cap. 8. *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum &c. tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum .* Ubi manus impositio rationem habet materiæ, oratio vero formæ, videlicet deprecatoriæ, quemadmodum S. Thomas ex his verbis Jacobi 5. *Orent super eum &c. & oratio fidei salvabit infirmum* ; concludit formam extremæ unctionis deprecatoriam esse.

2. Ex Tertulliano *lib. de baptismo*, Dehinc manus imponitur, per „ benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum . " Atqui benedictio qua invocatur Spiritus sanctus, est oratio.

3. Ex Cypriano, *epist. 73. ad Jubajanum* : " Qui in ecclesia baptizantur, inquit, præpositis ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manuum impositionem Spiritum sanctum consequantur . " Consecutio Spiritus sancti orationi tanquam formæ, & manuum impositioni tanquam materiæ tribuitur.

4. Ex Ambrosio *lib. 3. de sacramentis cap. 2.* postquam differuit de baptismo, & unctione, quæ in eo fit. " Sequitur, inquit, spiritale signaculum quod audistis hodie legi, quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii atque virtutis, Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus sancti timoris. Istæ „ sunt septem virtutes quibus consignaris. " Deinde adducto Pauli textu 1. *ad Corinth. 12.* multiformem esse Dei sapientiam, transit ad communionem, ex more illius temporis, quo actione continuata baptismus, Confirmatio, & eucharistia baptizandis conferebantur. Apparet igitur Ambrosium orationi, qua septiformis Spiritus sancti gratia invocatur, sacramentalem virtutem tribuisse, & nihil præter eam agnovisse.

5. Ex Siricio papa *epist. 1. ad Himerium, cap. 1.* " Arianos cum „ Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per „ invocationem solam septiformis Spiritus, episcopalis manus impositione, catholicorum conventui sociamus, quod etiam totus oriens „ occidensque custodit. " Ætate igitur Siricii totus oriens & occidens nullam aliam verborum formulam præter invocationem solam septiformis Spiritus in Confirmatione adhibebat.

6. Ex Hieronymo, *in dialogo advers. Lucifer. cap. 4.* " An nescis ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, „ & ita invocetur Spiritus sanctus ? Exigis ubi scriptum sit ? in actibus apostolorum. " Quod orthodoxus verum esse concedit : " Non

„ qui-

„ quidem abnuo hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui „ longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati „ sunt, episcopus ad invocationem Spiritus sancti manum impositurus „ excurrat.

7. Ex Augustino *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 26. “ Quomodo Deus non „ est qui dat Spiritum sanctum? imo quantus Deus est qui dat Deum! „ Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum. Ora- „ bant quippe ut veniret in eos quibus manum imponebant. Quem „ morem in suis præpositis etiam nunc servat ecclesia. Denique & Si- „ mon magus offerens apostolis pecuniam, non ait, Date mihi hanc „ potestatem ut dem Spiritum sanctum: sed cuicumque, inquit, im- „ posuero manus accipiat Spiritum sanctum. Quia neque scriptura su- „ perius dixerat, Videns autem Simon quod apostoli darent Spiritum „ sanctum, sed dixerat, Videns autem Simon quod per impositionem „ manuum apostolorum daretur Spiritus sanctus. “ Et paucis interje- „ ctis ita colligit. Nos autem accipere quidem hoc donum possumus „ pro modulo nostro, effundere autem super alios non utique possu- „ mus, sed ut hoc fiat Deum invocamus.

8. Ex Leone magno, *epist.* 79. *cap.* 7. Qui baptismum ab hæreticis acceperunt, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt. “ Et *epist.* 92. *cap.* 18. “ De hæreticis, qui ex A- „ frica vel Mauritania venerunt, baptizandi non sunt; sed per manus „ impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab hæreticis „ accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

9. Ex Isidoro Hispalensi, *lib.* 2. *de officiis cap.* 26. “ Spiritum sanctum accipere possumus; dare autem non possumus; sed ut detur, Deum invocamus.

Hæc quidem testimonia formulam Confirmationis deprecatoriam fuisse indicant; sed verba, quibus concepta esset, quinque primis Ecclesiæ seculis non referunt. Gregorius Magnus omnium primus *in suo sacramentario* verba retulit, quibus hoc sacramentum ætate sua conferretur. Descripta enim verticis unctione ejusque formula, sic ille prosequitur. “ Pontifex vero veniens ad infantes &c. ut *supra*, *pag.* 269. & 270.

Ejusdem Gregorii sacramentarium Romæ, inter sancti illius opera editum nihil prorsus habet præter descriptam orationem: ita nec aliud a Pamelio editum; nec illud antiquissimum Corbejensis bibliothecæ a Menardo luce donatum; nec aliud cujus idem Menardus mentionem facit: nec alterum Turonense antiquissimum sacramentarium Romanum, quod ab initio mutilatum est, licet bis in eo Confirmationis ritus enarretur: nec Pontificale vetus Rhemensis ecclesiæ, quod in abbatia S. Theodorici extat, cujus in ritu baptismi, hæc verba sunt: “ „ Vestitur infans vestimentis suis; si vero episcopus adest, statim con- „ firmari eum oportet chrismate, & postea communicari; & si epis-

„ copus deest, communicetur a presbytero dicente ita *: Corpus Domi„ ni nostri Jesu Christi custodiat te in vitam æternam. Amen.* Oratio ad „ infantes designandos. *Omnipotens sempiterne Deus* &c. " *ut supra* in sacramentario Gregorii. Denique Pontificale, quod putatur Anglicanum esse, quod ante seculum IX. descriptum est, & in ecclesia Rothomagensi asservatur, nihil in ritu Confirmationis habet præter istam benedictionem. " Benedicat vobis omnipotens Deus, qui cuncta ex ni„ hilo creavit, & vobis in baptismate per Spiritum sanctum remissio„ nem omnium peccatorum tribuit. Amen. Qui eumdem Spiritum in „ igneis linguis discipulis suis dedit, ipsius illustratione corda nostra „ perlustret, atque in sui amoris jugiter accendat. Amen. Quatenus „ ejus dono a cunctis vitiis emundati, ipsiusque opitulatione ab om„ nibus adversitatibus defensi, templum ipsius effici mereamur. Amen. „ Quod ipse præstare dignetur. Amen.

Ex his constat 1. Confirmationis formulam septem primis Ecclesiæ seculis deprecatoriam fuisse. 2. Illam manuum impositioni conjunctam fuisse. 3. Illam correspondisse non solum impositioni manuum, sed & chrismatis unctioni, (recole formam Gregorianam) licet unctionem tantisper præcederet; ita tamen, ut hæc antecessio moralem præsentiam, quæ inter materiam & formam sacramentorum sufficit, non impediret. 4. In Gregoriano aliisque citatis Pontificalibus & sacramentariis præter hanc orationem seu formam jam deprecatoriam nihil haberi. Sex igitur vel etiam septem primis ecclesiæ seculis nulla verborum formula in Confirmatione adhibebatur, præter orationem quæ proferebatur cum fieret manuum impositio.

Dices. Formula deprecatoria, quæ in apostolicis constitutionibus describitur soli chrismatis unctioni correspondet.

RESPONDEO 1. hic agi de Latinorum forma; de Græca vero *infra: sect. 2.* 2. Has constitutiones sæpe sæpius interpolatas fuisse. 3. Formulam in illis relatam utrique correspondere: post verba enim *supra* relata, statim subjicitur. " Hæc est enim vis appositionis manus in uno„ quoque qui baptizatur.

Præfata ritualia seculum VIII. præcesserint necesse est; quæ enim sequuntur, quæque seculo VII. posteriora sunt, duas orationes referunt; alteram, quæ proferebatur, cum fieret manus impositio, & unctionis proxime futuræ meminit: alteram, quæ brevis est, & proferebatur, cum fieret unctio. Ordo Romanus, qui seculo VIII. compositus est, " „ Pontifex veniens ad infantes &c. " *ut supra, pag. 272. & seq.* Idem etiam colligi potest ex omnium antiquissimo Petaviano codice, ut videre est *supra, pag. 272. & seq.*

§. 2.

§. 2. *De antiquitate hujusce formulæ*, Signo te signo crucis *&c. & quomodo invecta fuerit.*

BELLARMINUS, *lib. de Confirmat. cap.* 10. Estius *in* 4. *d.* 7. §. 10. aliique passim dicunt Ambrosium ad præfatam formulam allusisse *lib. de initiandis cap.* 7. cum ait; " Signavit te Deus Pater, confirma-„ vit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in corde tuo: " quasi vero Ambrosius alludere potuerit ad formulam trecentis & eo amplius annis seculo suo posteriorem: nullum enim procul dubio hujus formulæ vestigium extat primis septem ecclesiæ seculis. Deinde Ambrosius hisce verbis tres personas Trinitatis distinguit, & singulis proprios effectus tribuit; quarum rerum præfata formula ne meminit quidem. Præterea in verbis Ambrosii mentio fit largitionis Spiritus sancti, nulla vero in vulgari formula, licet hæc largitio effectus proprius sit Confirmationis. Denique Ambrosius ipse testatur alludere se, non ad formam quamdam seculo suo inauditam, sed ad Pauli lectionem, quæ mox facta fuerat. Subjicit enim: " Sicut apostolica lectione di-„ dicisti. " Pauli vero verba, quibus Ambrosius alludit, habentur 2. ad Corinth. c. 1. v. 21. & 22. *Qui autem confirmat nos, qui & signavit nos & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.*

Neque certiora sunt quæ Bellarminus *ibidem* asserit, hanc scilicet formulam haberi in ordine Romano. " Qui est antiquissimus liber, cum „ ab Alcuino & Amalario citetur, qui fuerunt ante annos 800. (qui-„ que) in officio sabbati sancti describens ritum Confirmationis, dicit „ episcopum per modum orantis, hæc verba pronunciare: *Signa eos*, „ *Domine, signo crucis*, ac deinde cum tangit pollice frontem, dicere: „ *Ego te confirmo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* " Nec enim Amalarius scripsit ante annos octingentos, sed ante annum octingentesimum tricesimum: neque liber *de divinis officiis*, in quo citatur ordo Romanus, ad Alcuinum pertinet, vel ante annos 800. scriptus est: neque verba hæc, *Ego te confirmo* ætate Amalarii & auctoris libri *de divinis officiis* habebantur in ordine Romano; qua de re §. *præcedenti*.

Origo hujus formæ repeti debet ex brevi oratione, quæ frontis unctioni in crucis modum factæ Græcorum instar adhiberi cœpit octavo seculo, quæque Amalario teste diversa erat pro diverso Pontificum placito. Alii enim dicebant, *Signum Christi in vitam æternam. Amen*: quæ oratio relationem habebat ad Græcorum formam; *Signaculum doni Spiritus sancti*: ut sacramentarium Petavianum, quod sacramentariorum omnium manuscriptorum antiquissimum existimatur. Alii, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Pax tecum.* Resp. *Et cum Spiritu tuo*: ut ordo Romanus seculo VIII. Amalarius, & liber *de divinis officiis* seculo IX. Alii, *Signat te Deus sigillo fidei suæ, in consigna-*

tio-

tione fidei ; in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti . Amen . Pax tibi . Resp. *Et cum spiritu tuo* : ut antiquissimum sacramentarium Tolosanum, quod Morinus ordini Romano coætaneum putat : vel *Signet te Deus sigillo fidei suæ , in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti , in consignatione fidei . Amen . Pax tibi* : ut fidei confessio edicto seu donationi Constantini præfixa, quæ integra extat in collectione Isidori Mercatoris, & cujus major pars refertur ab Hadriano I. *in epistola ad Constantinum & Irenem* , anno 787. ut inde probet imagines in usu fuisse tempore Sylvestri I. Alii denique omnes illas fere orationes simul colligebant, dicentes, cum frontis unctio in modum crucis fieret, *Signum Christi in vitam æternam. Amen*. Et neophytum ita unctum mox benedicendo, *Confirmet te Pater , & Filius & Spiritus sanctus . Amen . Pax tecum . Et cum spiritu tuo* . Ita refert cæremoniale recentius quidem, si character attendatur, sed ex aliquo longe antiquiori exscriptum, quod est in bibliotheca collegii Foxensis Tolosani. " Oratio ad „ infantes consignandos ab episcopo . *Omnipotens sempiterne Deus , qui* „ *regenerare dignatus es* &c. Postea signet eos episcopus in fronte de „ chrismate , his verbis, *Signum Christi in vitam æternam . Amen* . Be„ nedictio . *Confirmet te Pater , & Filius , & Spiritus sanctus . Amen . Pax* „ *tecum . Et cum spiritu tuo* .

A modo deprecativo, vel optativo, *Signet te Deus* &c. *Confirmet te* &c. transitus deinde factus est ad modum indicativum & absolutum , *Signo te* &c. *Confirmo te* &c. Menardus duos antiquos manuscriptos refert, qui sic habent : *Confirmo te , & signo , in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti . Amen . Pax tecum . Et cum spiritu tuo* . Ecclesiæ Rothomagensis codex , quem Morinus scriptum putat ad annum 1150. *Consigno te signo crucis , & confirmo chrismate salutis , in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti . Amen . Pax tecum . Et cum spiritu tuo* . Turonensis ecclesiæ Pontificale recentius, vix ante annos 1250 scriptum , quo uti solebat archiepiscopus in Pontificalibus : *Signo te signo crucis , & confirmo chrismate salutis , in nomine Patris , & Filii & Spiritus sancti , ut replearis eodem Spiritu sancto , & habeas vitam æternam . Amen* . Eamdem omnino formam , iis denique plane verbis exhibet Pontificale aliud Tolosanum, eadem ætate, vel inferiore scriptum . In Foxensis collegii Tolosani bibliotheca est ritualis liber inscriptus , Ordo Romanæ ecclesiæ observari solitus tempore Innocentii Papæ III. & aliorum Pontificum, cujus scriptio completa est anno 1365. " Oratione „ completa , faciat crucem in fronte singulorum cum pollice de chris„ mate , ita dicendo : *Joannes* , (vel quovis alio nomine) *signo te si*„ *gno crucis . Pax tecum* . Resp. *Et cum spiritu tuo* . " Attende quæ forma tempore Innocentii III. & aliorum Pontificum in Romana Ecclesia observaretur . Sedit Innocentius III. ab anno 1198. ad annum 1216.

Magister sententiarum ait tantum, " Formam sacramenti Confirma„ tio-

„ tionis apertam esse, scilicet verba, quæ dicit episcopus, cum bapti-„ zatos in frontibus sacro signat chrismate. " Guillelmus Parisiensis in fine tractatus *de Confirmatione*, scribit, Pontificem dicere pingendo characterem, *Consigno te, & cruce confirmo te*. Guillelmus Altissiodorensis, ubi de Confirmatione; *Confirmo te signo crucis & chrismate salutis in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti*. Albertus Magnus *in* 4. scribit quosdam uti hac forma, *Confirmo te signo crucis & confirmo te chrismate salutis in nomine* &c. Sed generaliorem esse, *Consigno te signo crucis & confirmo te chrismate salutis in nomine* &c. Alexander Halensis 4. *par. qu.* 9. *membro* 1. " Hujus sacramenti secundum consuetudines di-„ versarum ecclesiarum, diversæ sunt formæ verborum. Habet enim „ quædam ecclesia formam, *Confirmo te signo crucis & chrismate san-„ ctificationis. In nomine Patris* &c. S. Thomas, *Consigno te signo crucis & confirmo te chrismate salutis, in nomine* &c. S. Bonaventura, *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine* &c. Idem habent cæteri theologi & rituales utroque doctore posteriores, si tamen Gersonem excipias, qui sic legit: *Firmo te signo crucis & chrismate salutis, in nomine Patris* &c.

Viderint igitur Thomistæ & Scotistæ, quo fundamento doceant, hanc formulam, *Signo te signo crucis & confirmo te chrismate salutis, in nomine* &c. a Christo institutam, & ab apostolis usurpatam fuisse. Viderit Hadrianus VI. qua ratione dixerit "Auctoritate ecclesiæ, quæ in „ iis, quæ sunt fidei, nec fallere potest, nec falli, & tradit dictam „ orationem pro forma, credens eam rite perficere sacramentum Con-„ firmationis, certum esse hanc formam vivæ vocis vocabulo ab apo-„ stolis & eorum successoribus acceptam fuisse: sicut de forma conse-„ crationis sanguinis dicitur. " Viderit Bellarminus, quo fundamento asseruerit, " Paulum 2. *ad Corinth.* 1. alludere ad formam hujus sa-„ cramenti, cum ait, *Qui nos confirmavit Deus, & signavit* &c.

§. 3. *Utrum hæc forma*, Signo te &c. *ad Confirmationis essentiam pertineat, vel etiam sufficiat.*

S. Thomas, Scotus, Thomistæ, Scotistæ, Bellarminus, Petrus Aurelius, aliique theologi, qui materiam Confirmationis in unctione sola, vel in unctione simul & impositione manuum ab unctione indivisa constituunt, affirmant illam non solum ad Confirmationis essentiam pertinere, sed & formam ejus adæquatam esse; quorum opinio his rationibus probari potest. 1. Quia Eugenii IV. decretum, hanc formam unam assignat. 2. Quia concilium Bituricense anno 1584. coactum, & anno 1585. a Sixto V. approbatum, *titulo* 20. *de Confirmationis sacramento can.* 3. " Nullam ait, in administratione hujus sacra-„ menti formam debitam, & qua uti consuevit ecclesia, esse, *Consigno te*

te signo &c. " 3. Quia rituales omnes hanc solam formulam indicant. 4. Quia S. Thomas, aliique theologi qui floruerunt seculis 13. 14. 15. & 16. unanimi consensu docent hanc formulam essentialem & sufficientem esse. Quod autem integris quatuor seculis ab omnibus theologis unanimi consensu traditum est, ad fidem ecclesiæ pertinet. 5. Quia unctio Confirmationi essentialis est: igitur & forma unctioni correspondens; nulla vero præter relatam correspondet unctioni. Verum ad hæc responderi potest.

Ad primum quidem, formulam de qua Eugenius *in suo decreto*, accidentalem esse, qua de re *supra*.

Ad secundum responderi posset Patres Bituricenses in hoc secutos esse theologorum opinionem, quæ postremo seculo communior erat.

Ad tertium responderi posset, in Romano aliisque Pontificalibus non præfatam modo formulam referri, sed & antiquam, quæ in sacramentario Gregoriano, in ordine Romano, & in libro *de divinis officiis* legitur.

Ad quartum responderi posset, si hæc argumentandi ratio valeret, inde secutum iri, plures theologiæ opiniones esse de fide, quæ tamen in scholis hodie in utramque partem agitantur. Theologi, qui præfatam formam & essentialem & sufficientem esse docent, iidem affirmant illam a Christo institutam & ex traditione apostolica ad nos usque pervenisse; quod tamen falsum esse demonstravimus §. *præcedenti*. Iidem etiam theologi negant manuum impositionem ab unctione divulsam Confirmationi essentialem esse; quod tamen asserunt hodie plures eruditi, de quibus *supra*, ubi de variis opinionibus circa materiam Confirmationis, *pag.* 246. *& sequent.* Theologi quoque, qui seculo 13. 14. 15. & 16. floruerunt, omnes præter Guillelmum Parisiensem & duos aut tres alios, negaverunt parochum esse ministrum matrimonii, qua sacramenti; quæ tamen opinio a multis hodie defenditur. Denique theologi qui ab initio seculi XIII. ad medium usque seculum XVI. floruerunt, omnes ad unum affirmarunt materias & formas ordinum in specie, necdum in genere, a Christo institutas fuisse; quod nostro seculo a cardinale Bellarmino, Arcudio, cardinale de Lugo, Præposito, Gammachæo, Francisco Amico, Francisco Hallerio, Joanne Morino, & aliis communiter negatur.

Posset etiam responderi, opinionem, quæ docet præfatam formulam Confirmationi essentialem & sufficientem esse, communiorem quidem fuisse seculis 13. 14. 15. & 16. non unanimi tamen consensu receptam. Aliud enim sentiebant quicumque theologi & canonistæ dicebant manuum impositionem unctioni præviam ad Confirmationis essentiam pertinere.

Ad quintum responderi posset, 1. dubium esse apud theologos, utrum chrismatis unctio sit essentialis. 2. Aliam esse præter relatam formulam,

lam, quæ huic unctioni respondet, nimirum formam deprecatoriam, quæ profertur, cum fit manuum impositio. Illa siquidem & manuum impositioni & frontis unctioni correspondet, qua de re *supra* §. 1. *pag.* 373. *& seq.*

Alii igitur theologi, quorum sententiam amplecti videtur Sirmondus, existimant, hanc formulam *signo te signo* &c Confirmationi etiam nunc accidentalem esse. Eorum opinio his rationibus probari potest. 1. Quia hæc formula non est deprecatoria. Formam autem Confirmationis primis novem ecclesiæ seculis deprecatoriam fuisse demonstravimus *supra* §. 1. *pag.* 373. *& seq.* 2. Quia hæc formula unctioni quidem, non autem manuum impositioni respondet. Formula autem Confirmationis respondisse manuum impositioni apparet ex actis apostolorum, ex Tertulliano, Cypriano, Hieronymo & Augustino, *ibidem* citatis. 3. Quia ex rituali recentiori, quod in bibliotheca collegii Foxensis Tolosani asservatur, apparet hanc formulam in quibusdam ecclesiis non respondisse unctioni, sed ipsa posteriorem fuisse. 4. Quia in antiquis Pontificalibus, ubi de ritu administrandæ Confirmationis, ne verbum quidem legitur hujusce formæ *signo te* &c. ex dictis *ibidem*. Sed in Pontificalibus, ubi ritus sacramentorum describuntur, nemo dicet omitti eorum formas essentiales. 5. Quia forma Confirmationi essentialis, ab apostolis adhibita, & primis ecclesiæ seculis usurpata fuit. Atqui forma, *signo te* &c. primis ecclesiæ seculis incognita fuit, ex dictis *ibidem* §. 1. 6. Quia forma Confirmationi essentialis est invocatio Spiritus sancti, ex actibus apostolorum, & ex Tertulliano, Cypriano, Ambrosio, Hieronymo, & Isidoro, citatis §. 1. Forma vero *signo te* &c. nihil habet, quod sancti Spiritus invocationem sonet. 7. Quia utraque Latinorum & Græcorum forma Confirmationi essentialis, relationem, similitudinem, & identitatem quo ad substantiam habet. Idem enim est sacramentum in utraque ecclesia: sed forma *signo te signo* &c. nullam rationem & identitatem habet cum forma Græcorum, *signaculum donationis Spiritus sancti*: illa enim absoluta est, ista deprecatoria; illa, non ista, continet expressam invocationem Trinitatis; illa, non ista, suscipientem sacramentum exprimit; illa, non ista, chrismationem designat; ista non illa, sonat donationem Spiritus sancti: tantaque inter utramque dissimilitudo est, ut ex iis theologis, qui priorem formam essentialem asserunt, nonnulli dubitaverint, utrum forma Græcorum valeat: sicuti merito quis in dubium revocaret baptisma, quod hisce verbis conferretur: *ablutio regenerationis Spiritus sancti*: contra, posito quod forma Confirmationis deprecatoria sit, forma utriusque ecclesiæ eadem erit quoad substantiam, scilicet, oratio, qua invitatur & advocatur Spiritus sanctus. 8. Eadem est ratio utriusque formæ Confirmationis & extremæ unctionis. Sicut enim forma extremæ unctionis pro fundamento habet hæc verba Jacobi c. 5. *Orent super eum* &c. *& oratio fidei sal-*

salvabit infirmum : ita Confirmationis forma innititur his verbis act. 8. *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum* &c. quare sicut S. Thomas, S. Bonaventura ex Jacobi verbis concludunt formam extremæ unctionis, ita deprecatoriam esse, ut absoluta & indicativa esse non possit : ita formam Confirmationis deprecatoriam esse ex verbis actorum concludi debet. Verum si quis in ea sit opinione, quam Amicus *disput.* 13. *de Confirmat. sect.* 2. *num.* 27. & *sect.* 3. *num.* 79. probabilem existimat, & Estius *in* 4. *d.* 7. §. 7. amplectitur, materiam & formam hujus sacramenti immutatam fuisse, quia Christus utramque generice duntaxat instituit ; quo fit ut manuum impositio & oratio illi correspondens, quæ primum essentiales erant, postea factæ fuerint accidentales : utrique vero veluti partes essentiales successerint unctio chrismatis & formula, *signo te* &c. facile respondebit argumentis propositis.

Ad primum igitur respondeo formam Confirmationis olim fuisse quidem deprecatoriam, sed illam ex essentiali evasisse accidentalem, eique successisse vulgatam formam *Signo te* &c. quemadmodum deprecatoriis formulis utriusque sacramenti ordinis & pœnitentiæ successerunt indicativæ, *Ego te absolvo* &c. *Accipe potestatem* &c.

Ad secundum respondeo formulam Confirmationi essentialem respondisse manuum impositioni, quandiu manus impositio fuit essentialis ; sed ex quo facta est accidentalis, formula ipsi correspondens eamdem sortem obtinuit.

Ad tertium respondeo inde sequi duntaxat hanc formulam initio accidentalem fuisse : eamque talem quibusdam in locis aliquandiu perseverasse.

Ad quartum respondeo inde sequi tantum formulam *Signo te* &c. olim non fuisse in usu ; sed minime impedit, quominus essentialis hodie sit : sicut hæc forma, *Ego te absolvo* &c. modo essentialis est, quamvis nulla ejus mentio fiat in antiquis ritualibus.

Idem responderi debet ad V. argumentum : hæ si quidem formæ, *Ego te absolvo* &c. *Accipite potestatem* &c. etsi modo essentiales, antiquis tamen incognitæ fuerunt.

Ad Sextum respondeo 1. Tertullianum & alios Patres, qui formam Confirmationis ajunt invocationem esse Spiritus sancti, loqui de formula deprecatoria, quæ tunc essentialis erat, & cui successit indicativa, *Signo te* &c. 2. Nihil impedire, quominus hæc formula, licet indicativa, invocatio & largitio sit Spiritus sancti. " Munus enim Confirmationis, inquit Aurelius *in orthodoxo cap.* 7. est in tradendo Spiritum sanctum. Igitur episcopus dum ait se confirmare hominem, ait se Spiritum sanctum ei largiri. Ac fortitudinem illam, quæ confirmandi verbo continetur, nemo aliam cogitat, nisi robur a Spiritu sancto, ejusque plenitudine immissum. Nam Confirmatione ideo

" nos

„ nos fortes effici credimus, quia Spiritum sanctum accipimus, ad roborandam baptismi gratiam : qua ex re ipsum Confirmationis nomen ductum est.

Ad Septimum respondeo argumentum retorqueri posse adversus utramque formam, quam Latini & Græci in utroque ordinis & pœnitentiæ sacramento adhibent; nec enim in eo Latini & Græci minus quam in Confirmatione differunt.

Ad Octavum respondeo inde sequi duntaxat formam utriusque sacramenti primitus deprecatoriam fuisse : id vero discriminis esse, quod forma deprecatoria extremæ unctionis in ecclesia perseveraverit ; Confirmationis vero desierit, eique successerit indicativa. Nihil vero repugnat, quominus forma extremæ unctionis fiat indicativa. " Si quæras, „ inquit Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 10. utrum rata sit forma enuntiativo „ modo prolata, putant quidem S. Thomas & Bonaventura non esse „ ratam; sed tamen non apparet certa ratio qua id doceatur, cum ni- „ hil vetet ejusdem sacramenti formam nunc enuntiative, nunc depre- „ cative vel optative recitari. Sic enim variari formam baptismatis „ apud Græcos & Latinos certum est. Quare probabiliter sentit Ri- „ chardus ratam fore ejusmodi formam : cui pro magno argumento „ accedit, quod ecclesiæ quædam, ipso etiam S. Thoma attestante, jam „ olim enuntiativa forma usæ fuerint, dicentes, *Ungo oculos tuos oleo* „ *isto sancto* &c. quæ forma a plerisque Ambrosiana vocatur : quam- „ quam sunt qui pro cautela putent utramque formam conjungendam „ esse, uti fit in nonnullis ecclesiis .... Quod autem quædam ecclesiæ „ addunt, *in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, recte fit quidem, „ non tamen est necessarium.

Cæterum hæc Estii opinio mirum in modum conciliat diversa Patrum & conciliorum testimonia, " Cum enim materia & forma hujus „ sacramenti, non fuerit a Christo determinata quoad speciem, sed „ tantum quoad genus sub ratione signi sensibilis, expressivi Spiritus „ sancti roboris, quod per hoc sacramentum datur; juxta hanc sen- „ tentiam, potuit Ecclesia, in cujus potestate erat, hoc signum quoad „ speciem determinare pro uno tempore uti sola manuum impositione; „ pro alio cum manus impositione, chrismatis etiam inunctione ; pro „ alio vero sola chrismatis unctione, uti utitur nunc, secundum quem „ modum optime consonant omnia, quæ Patres & concilia de hoc sa- „ cramento docent, cujus diversas pro diversis temporibus assignant „ materias. " Ita Amicus, *disp.* 13. *sect.* 2. *num.* 27. Idem dici debet de forma, quæ diversa est in utraque ecclesia, & apud Latinos ex deprecatoria facta est absoluta.

SE-

SECTIO II.

De controversiis circa formam Græcorum.

QUatuor aut quinque opiniones sunt de forma Confirmationis Græcorum, quarum prima illam constituit in verbis quibus chrisma consecratur: secunda in oratione, quæ unctionem immediate præcedit: tertia in utrisque orationibus: quarta in formula unctionem concomitante, *signaculum donationis Spiritus sancti*: quinta in aliis verbis, de quibus *infra*.

§. I. *Exponitur & expenditur prima opinio.*

PRima igitur opinio est formam Confirmationi essentialem, in his verbis sitam esse, quibus chrisma consecratur: sicut eucharistiæ forma, in his verbis sita est, quibus eucharistia conficitur, quo fit ut Confirmatio sit sacramentum permanens, cujus confectio pertinet ad episcopum, administratio vero presbytero committi potest, sicut eucharistia est sacramentum permanens, cujus confectio ad presbyterum pertinet, sed administratio potest diacono committi. Ita sentit Gabriel Philadelphiensis archiepiscopus, si fidem habeamus Arcudio *lib. 2. de Confirmat. cap. 6.* " Gabriel, inquit, Philadelphiæ in suo tractatu de „ sacramentis quærens, quænam sit forma sacramenti Confirmationis, „ docet esse verba, quæ dicuntur a Pontifice super unguentum, quan- „ do illud consecrat: *τὸ εἶδος τοῦ μύρου ἐστὶν ἡ τῶν ῥημάτων δύναμις* „ *τοῦ ἀρχιερέως ἐπὶ αὐτὸ λεγομένη, καὶ εἰδοποιοῦσα αὐτό.* Forma un- „ guenti sunt verba Pontificis, quæ dicuntur super unguentum & quæ „ vim habent illud informandi. " Verum hæc versio non est accurata, sic enim Latine reddi debet. " Forma unguenti est virtus verborum, „ quæ Pontifex super ipsum protulit, & quæ vim habent ipsum in- „ formandi: " qui sensus a priori diversus est: nonnulli enim Græci putant verbis consecrationis unguento communicari virtutem sanctificandi, quæ quidem virtus est velut forma unguento inhærens, per quam unguentum vim habet sanctificandi, & baptizatos, qui eo inunguntur, reipsa sanctificat. Eamdem Nicolao Cabasilæ opinionem tribuit Arcudius. Verum Cabasilas ad auctores tertiæ opinionis, de qua *infra*, revocari debet.

Hæc opinio nititur auctoritate Dionysii, qui initio capitis 4. *de ecclesi. hierarch.* hanc unguenti consecrationem vocat *mysterium* seu *sacramentum*, eamque ait *coordinatam* esse consecrationi eucharistiæ, id est,

eſt, ejuſdem ordinis eſſe. " Verumtamen, inquit, eſt & alia huic coordinata conſecratio, quam unguenti myſterium præceptores noſtri " appellant. " Ita vertit Corderius. Nititur etiam auctoritate Cyrilli Hieroſolymitani, *cap.* 13. *myſtag.* " Sicut panis Euchariſtiæ poſt „ invocationem Spiritus ſancti non eſt amplius panis ſimplex, ſed „ corpus Chriſti: ſic ſanctum hoc unguentum poſt invocationem non „ eſt amplius nudum unguentum aut commune, ſed chriſma Chriſti, „ quod præſentia Spiritus ſancti, & ipſius divinitate redditur efficax „ & operativum. " Uterque, ut apparet, ſimilem in utraque conſecratione invocationem Spiritus ſancti admittit, & uterque unguenti conſecrationem per Spiritum ſanctum factam, cum euchariſtiæ conſecratione per eumdem Spiritum facta comparat.

Refellitur hæc ſententia. 1. Quia Confirmatio eſt ſacramentum, quod non eſt permanens, ſed in uſu conſiſtit. " Illud enim, inquit „ Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 3. in euchariſtia, excellens, „ & ſingulare reperitur, quod reliqua ſacramenta tunc primum ſancti- „ ficandi vim habent, cum quis illis utitur: at in euchariſtia ipſe „ ſanctitatis auctor ante uſum eſt: " eo quod hujuſmodi myſterium ſimul ſit ſacrificium & ſacramentum. 2. Quia unguentum a pontifice conſecratum tenet ſe ex parte materiæ: nulla igitur ibi forma. 3. Quia multæ & prolixæ ſunt orationes, quibus unguentum conſecratur, neque Philadelphienſis innuit, quas ipſe neceſſarias exiſtimat: Formulæ vero ſacramentorum debent eſſe determinatæ. 4. Quia Patres & auctores *tota quæſtione* 1. laudati hoc ſacramentum in manuum impoſitione, vel in unctione chriſmatis, vel in utraque conſtituunt, non autem in chriſmatis conſecratione, quæ hujus ſacramenti adminiſtrationem præcedit. 5. Quia Græci presbyteri cum agunt juſſu pontificis, valide adminiſtrant Confirmationem, ejuſque ſunt miniſtri legitimi, ex ipſo Philadelphienſi, *in tractatu de ſacramentis*. Hæc autem doctrina non cohæret cum opinione ejuſdem metropolitæ. Quemadmodum enim ut aliquis valide baptizet; ita ut valide confirmet, debet formam eſſentialem proferre. Sed presbyteri formam eſſentialem nunquam proferrent. Certum enim eſt apud Græcos chriſma nunquam a presbyteris conſecratum fuiſſe, ſed a ſolis patriarchis, a quibus metropolitæ, & epiſcopi, & deinde presbyteri illud accipiunt.

Neque dicas presbyteros eſſe legitimos Confirmationis miniſtros eo ſenſu, quod illam fidelibus diſpenſent, non autem illam perficiant; quare neceſſe non eſt, ut formam aliquam proferant: ſicut Diaconi euchariſtiam diſpenſare poſſunt. Siquidem inde ſequeretur valere ſacramentum Confirmationis etiam a laicis diſpenſatum, ſicut valet euchariſtiæ adminiſtratio, " a quocumque illa fiat. Sacramentum enim, quod jam factum eſt, valet a quocumque illud diſpenſetur. Sed hoc, nemo huc uſque aſſerere auſus eſt. Igitur apud Græcos presbyte-

teri, non solum dispensant, sed etiam conficiunt sacramentum Confirmationis.

Ad auctoritatem Dionysii respondeo illum nec unguenti consecrationem vocare *sacramentum*, nec asserere illam ejusdem ordinis ac speciei esse, sed affinem esse consecrationi eucharistiæ. Sic enim habet Dionysius: *ἀλλ᾽ ἔστι ταύτης ὁμοταγὴς ἑτέρα τελεσιουργία, μύρου τελετὴν αὐτὴν* &c. " Veruntamen est alia huic coordinata (id est affinis, „ vel eodem modo ordinata) consecratio, quam præceptores nostri „ unguenti perfectionem appellant : " sic etiam Dionysium interpretatur Pachymeres : " Veruntamen est, & alia huic affinis unguenti per- „ fectio ; nam & hoc quoque divina consecratione perficitur. " Observa, in quo hæc affinitatis ratio consistit ; quia scilicet utrumque, & eucharistiæ sacramentum, & chrisma divina ordinatione consecratur ; chrismatis enim consecrationem juris esse divini docent vulgo theologi.

Ad Cyrilli testimonium respondeo paritatem omnimodam ex Cyrilli verbis minime instituendam esse ; nec enim unguentum, cum consecratur rranssubstantiatur in aliud, sicut panis vi consecrationis transmutatur in verum Christi corpus, concedente vel ipso Gabriele Philadelphiensi, qui transsubstantiationem agnoscit. Neque Cyrillus, sicut dixit panem consecratum esse corpus Christi ; ita dixit, unguentum esse Spiritum sanctum, sed esse chrisma Christi. Paritas igitur in eo duntaxat consistit, quod sicut panis nudus, & simplex vi consecrationis realiter fit corpus Christi; ita nudum & simplex unguentum, vi consecrationis fit mysticum & spiritale unguentum Christi, seu mystice mutatur in chrisma Christi.

Neque dicas, ex Cyrillo unguentum vi consecrationis suscipere Spiritum sanctum, & ejus præsentia fieri efficax & operativum, adeoque inhærentem sibi formam habere, per quam sacramentum constituitur. Cum enim aqua baptismalis consecratur, invocatur Spiritus sanctus, ut in illam descendat, eam efficiat fœcundam, eique regenerandi virtutem conferat ; nemo tamen dixerit aquam ita consecratam esse sacramentum, antequam fiat ablutio. Præterea communis est theologorum opinio chrismatis consecrationem juris esse divini, & chrisma consecratum jure divino materiam esse Confirmationis. Atqui consecratio chrismati confert virtutem, saltem inadæquatam sanctificandi. Chrisma igitur cum inhærente sibi virtute sanctificandi, est materia Confirmationis. Denique Cyrillus loquitur de consecratione, quæ oritur ex invocatione Spiritus sancti. Atqui hæc invocatio fit cum manus imponitur, & frons inungitur. Consecratio igitur, de qua Cyrillus, non præcedit ipsam Confirmationis administrationem, sed in ipsa fit administratione. Duplex enim est materiæ consecratio, altera quæ sacramenti administrationem præcedit, altera quæ fit in ipsa admi-

ministratione; sic aqua baptismalis pluribus orationibus consecratur, antequam fiat ablutio, & rursus in ipsa ablutione per formam baptismi consecratur.

§. 2. *Exponitur & expenditur secunda opinio.*

SEcunda opinio est, formam Confirmationis, in hac oratione sitam esse, quæ frontis unctionem immediate præcedit, qua sacerdos Deum orat, " Ut signaculum doni sancti & omnipotentis & adoran-" di sui Spiritus (baptizato) largiatur. " Ita sentiunt quicumque Latini formam essentialem constituunt, non in his quidem verbis, *Signo te signo crucis* &c. sed in oratione, quæ manuum impositionem comitatur videlicet apud Latinos, *signo te* &c. & apud Græcos, *signaculum donationis Spiritus sancti*. Consecratio consecrationi, oratio orationi, formula formulæ respondet.

In eam sententiam pedibus manibusque lubens irem, nisi plura mihi suaderent, & illam Græcorum orationem a Latinorum oratione omnino diversam esse: & illam ad Græcorum Confirmationem duntaxat præparatoriam esse. Quæ quidem ut facilius capiantur, orationem illam, aliasque cæremonias ex hodierno Græcorum euchologio referamus necesse est. " Postquam recens baptizatus indutus fuerit, adjicit sacer-" dos orationem hanc. *Benedictus es Domine Deus, qui & hunc re-" cens illuminatum servum tuum, per aquam regenerare voluisti: ipse, " Domine, rex omnium benigne, signaculum doni sancti & omnipotentis, " & adorandi tui Spiritus, & sancti corporis & pretiosi sanguinis Chri-" sti tui communionem, ei largire. In sanctitate tua custodi illum, in " vera fide confirma, a maligno & omnibus ejus astutiis illum erue, & " salutari tuo timore in puritate & justitia animam illius custodi, ut in " omni verbo & opere tibi placitus filius & hæres evadat regni cælorum,* " (quæ sequuntur exclamando.) *Quia tu es Deus noster, Deus mise-" rendi & salvandi, tibi gloriam rependimus, Patri, & Filio, & san-" cto Spiritui; nunc & semper & in secula seculorum. Amen*. Et ora-" tione hac terminata, baptizatum sancto unguento ungit, crucis si-" gnum faciens in fronte, & in oculis, & in manibus, & in utra-" que aure, & in pedibus dicens: *Signaculum doni Spiritus sancti. " Amen*. Deinde cum susceptore, & puero in circuli modum procedit " sacerdos. Nos vero canimus: *Quotquot in Christo baptizati estis, Chri-" stum induistis, alleluja;* terque dicitur.

Ex his certo colligi posse mihi videtur:

Primo illam Græcorum orationem ab ea omnino diversam esse, quam Latini olim adhibebant, & etiam nunc adhibent, dum pontifex baptizatis manum imponit; antequam illos ungat, quæque in sacramentario Gregorii, in ordine Romano, in libro *de divinis officiis*, apud

 Ama-

Amalarium, & in pontificali Romano legitur. Latinorum enim, non autem Græcorum oratio profertur cum manuum impositione unctioni prævia. Latinorum, non autem Græcorum oratio invocat septiformem Spiritum super neophytum. Græcorum oratio Deum deprecatur, ut neophytis, & unctionem sanctam, & sacram eucharistiæ participationem largiri dignetur; Latinorum oratio communionis eucharistiæ non meminit.

Secundo orationem illam accidentalem & præparatoriam esse duntaxat, non autem essentialem Confirmationi. 1. Quia sacerdos hanc orationem recitaturus, plebem invitat ut secum deprecetur: *Dominum precemur*. Plebs autem non incitabatur ad formulam Confirmationis proferendam. Hoc tamen argumentum parum efficax esse agnosco; pontifex enim absolutionem pœnitentibus concessurus, fideles invitabat, ut secum orarent. 2. Quia sacerdos hanc orationem, & cantando, & exclamando recitabat; quod recitationis genus, vulgatas orationes in ecclesia recitari solitas, non autem formas sacramentales redolet. 3. Quia sacerdos Deum per hanc orationem invocat, ut neophyto largiatur *signaculum doni Spiritus sancti*, id est chrismatis unctionem, quæ significat donum Spiritus sancti, & in eodem euchologio *signaculum doni Spiritus sancti* appellatur. Atqui sacerdos per formulam essentialem deprecatur Deum, non ut materiam vel sacramentum admininistret, sed ut effectum sacramenti conferat. 4. Quia sacerdos Deum per hanc orationem eodem modo invocat, ut neophyto largiatur, & signaculum doni Spiritus sancti, & corporis ac sanguinis Christi communionem. Hæc igitur oratio eodem modo se habet ad Confirmationem, quo ad eucharistiæ communionem. Atqui mere accidentalis & preparatoria est ad participationem eucharistiæ: igitur & ad Confirmationis unctionem. 5. Quia materia & forma moraliter saltem præsentes esse debent. Licet autem in hodierno euchologio præfatam orationem unctio proxime sequatur; inter utramque tamen olim extitisse prolixam satis intercapedinem apparet ex antiquo euchologio patriarchali, quod Cardinalis Bessarion, Cryptæ ferratæ factus Abbas, eidem monasterio post obitum legavit asservandum. " Sacerdos " cum populo illud idem (nempe psalmum, *Beati quorum remissæ sunt* " *iniquitates*) dicit ter: & sic dicitur: *Benedictus es Domine Deus*, " &c. ut supra, & oratione hac finita, ornatu baptismatis exuitur " patriarcha, & assumit eum, qui missis inservit. Tum vadit ad " sanctum Petrum, at cantore dicente, *Quotquot in Christo baptizati* " *estis*, *&c.* unguento sancto baptizatos ungit, faciens signum crucis " in fronte, oculis, naribus, ore, & duabus manibus, dicens: " *Signaculum doni Spiritus sancti*. " Idipsum legere est in secundo seu recentiori euchologio Barberino, " Diaconus cantat, *Dominum precemur*. Sacerdos orationem, *Benedictus es Domine Deus*, &c. ut supra: & responso *Amen*, digreditur patriarcha, vel pontifex ad ve-

" stia-

„ ftiarium , & cantore dicente , *Quotquot in Christo baptizati estis* , „ *Christum induistis* : baptizatos unguento sacro sacerdos ungit , fa„ ciens signum crucis , primo in fronte , dicens , *Signaculum doni Spi-* „ *ritus sancti* . " Fragmenta utriusque euchologii reperies apud Goarium in hodierno euchologio *pag.* 357. 358. 361. & 362. Post hanc orationem finitam patriarcha digreditur ad vestiarium , ubi quas , ut baptismum conferret , induerat vestes , exuit . Tum postea missales induit , ut missam faciat . Tum e vestiario egressus vadit ad sanctum Petrum , ubi , choro canente , baptizatis frontem inungit , dicens , *Signaculum doni Spiritus sancti* . Attende quantum intercedat , & temporis , & loci spatium inter illam orationem , & unctionem frontis. Quis , quæso , sibi persuaserit , duas actiones , & tempore , & loco dissitas atque intermissas , esse unam eamdem moraliter ? 6. Si hanc orationem seculo decimosecundo , quo euchologium Bessarionis a Joanne Morino *lib. 9. de pænitentia* , *cap. 9. num. 16.* antiquius putatur , orientalis ecclesia essentialem habuit , eam certe convenientiori tempore , & loco recitasset pontifex , postquam e vestiario egressus , pervenit ad locum , ubi fieri debebat unctio. 7. Post hanc orationem finitam , pontifex loco recedit , vestiarium ingreditur , exuit vestes baptismatis , postea novas induit , ut unctionem confirmatoriam baptizatis conferat : hæc vestimentorum mutatio diversitatem , & intermissionem actionum , & officiorum certe designat . 8. Pontifex , cum baptismi vestes adhuc indutus est , præfatam orationem recitat : ut vero confirmatoriam unctionem conferat , eamque conferendo dicat , *Signaculum doni Spiritus sancti* , novas & solemniores vestes , nempe missales induat oportet . Priorem igitur non credebat essentialem ; alioquin majorem apparatum , & solemnitatem adhibuisset , ut materiam applicaret , quam ut formam proferret . 9. Pontifex vestes baptismatis indutus , postquam baptizavit , & Deum deprecatus est , ut *Signaculum doni Spiritus sancti* , id est unctionem confirmatoriam , & corporis ac sanguinis Christi communionem baptizatis largiri dignetur , vestes baptismatis exuit , & novas induit , ut sese disponat ad illam unctionem , illamque communionem eis conferendam . Apparet igitur hanc orationem fuisse duntaxat præparatoriam.

Priusquam huic paragrapho finem imponam , tria velim observes . Primum est , hanc orationem , *Benedictus es Domine* , *&c.* quæ confirmatoriam neophytorum unctionem præcedit , antiquissimam esse . Reperitur enim in euchologio Crypto-Ferratensi Bessarionis , quod seculo decimosecundo antiquius est , & in antiquissimo euchologio Barberino , quod a Leone Allatio plura secula , a Joanne Morino seculum decimum , & a quibusdam seculum octavum antiquitate superare creditur , ex Goario *in proœmio ad Euchologium hodiernum* . Secundum est, antiquis seculis hanc orationem immediate unctionem præcessisse , po-

postremisque immediate præcedere : mediis tamen seculis spatium aliquod, & loci, & temporis inter utramque intercessisse. Euchologia enim Crypto-Ferratense Bessarionis, & recentius Barberinum hanc orationem, & tempore, & loco ab unctione dividunt; e contrario antiquissimum Barberinum sancti Marci, & hodiernum conjungunt. Tertium est, pontificem iisdem vestibus indutum, antiquis & postremis ecclesiæ seculis hanc orationem proferre, & unctionem conferre. Utrumque enim præstabat, hodieque præstat vestibus baptismatis indutus, ex euchologio Barberino sancti Marci, & hodierno: nec enim ad vestiarium, nisi post absolutam unctionem procedebat. Mediis vero seculis vestes baptismatis indutus proferebat hanc orationem, unctionem vero conferebat vestimentis missalibus indutus, ex euchologio Crypto-Ferratensi & recentiori Barberino.

§. 3. *Exponitur & expenditur tertia opinio.*

TERTIA opinio est, formulam verborum sitam esse partim in illis verbis, quibus chrisma consecratur, partim in oratione, quæ indutum vestis albæ sequitur, & unctionem præcedit. Ita ex Latinis Joannes Morinus *lib.* 8. *de pœnitent. cap.* 16. *num.* 10. e Græcis vero Nicolaus Cabasilas *in expositione liturgiæ*, *cap.* 29. Hieremias, patriarcha Constantinopolitanus, *in secundo responso ad Tubingenses*, *cap.* 4. (qui tamen *in Censura sua Orientalis Ecclesiæ*, *cap.* 3. nullam aliam formam Confirmationis assignaverunt, quam hæc verba, *signaculum donationis Spiritus sancti*.) Simeon Thessalonicensis, & alii qui vim hujus sacramenti tribuunt, & orationibus quibus unguentum consecratur, & orationi, quæ unctionem præcedit.

Chrismati per consecrationem tribui virtutem aliquam sanctificandi, non abnuo; sed verba, quibus fit hæc consecratio; aut inhærentem chrismati virtutem sanctificandi, quæ per hanc consecrationem ei tributa est, formulam Confirmationis essentialem esse nego; qua de re §. 1. *præcedenti*. Orationem enim, quæ frontis unctionem præcedit, neophytos præparare ad Confirmationem proxime futuram, concedo; sed illam Confirmationi accidentalem esse, mox probavi §. *priori*.

§. 4.

§. 4. *Exponitur & expenditur quarta opinio.*

QUARTA opinio est, formam in his verbis sitam esse, quæ inter ungendum proferuntur, *Signaculum donationis Spiritus sancti.* Ita ex Græcis cardinalis Bessarion *in tractatu de sacramento eucharistiæ*, & Arcudius *in tractatu de Confirm. cap.* 7. e Latinis vero Jacobus Goarius *in notis ad euchologiam, pag.* 368. Amicus, Hiquæus, aliique communiter theologi. Præcipuum hujus opinionis fundamentum est antiquitas hujusce formulæ: " Quæ si vera Confirmationis forma non est, „ inquit Goarius, nulla jam in oriente superest Confirmatio, nullum „ illius fundamentum, nulla de illa fides: privabuntur apud eos, quot- „ quot sunt orthodoxi, sancti Spiritus, ut fidem profiteantur, dono: „ imo nec illo communiter unquam usos fuisse sanctos Patres necesse „ est asserere; cum schisma, quo moderni laborant, abolitæ sacra- „ menti alicujus formæ, aut violati contemptive reos nunquam fe- „ cerit.

Quod autem forma hæc antiquissima sit, eaque semper in oriente velut essentialis usurpata fuerit, Arcudius & Goarius probant adductis pluribus testimoniis. Arcudii argumenta referam.

1. Quia Græcorum euchologia, quorum tamen sacramenta concilium Florentinum rata habuit, nullam aliam formam exhibent. Verum auctores trium præcedentium opinionum respondebunt, in iisdem euchologiis etiam exhiberi & orationes, quibus unguentum consecratur, & orationem, quæ frontis unctionem præcedit.

2. Quia, " Verissimum est, quod viri docti observarunt, concilia „ generalia, nunquam de sacramentalibus agere, sed de rebus, quæ „ propriissime ad essentiam sacramentorum spectent." Atqui concilium secundum œcumenicum hanc formulam præscribit, *can.* 7. ubi modum refert, quo hæretici extra ecclesiam baptizati per confirmatoriam unctionem in eamdem ecclesiam recipi debent. Verum iidem auctores cum Estio *in* 4. *dist.* 7. §. 10. respondebunt, " Non admodum proba- „ bile esse, synodum primam Constantinopolitanam propalasse formam „ hujus sacramenti, cum veteres, sedulo ac sollicite caverint, ne hu- „ jusmodi mysteria vulgarentur.

3. Quia " in instructione Clementis VIII. ubi de hoc sacramento „ agitur, habetur, dandum esse sub conditione, præsertim quando pro- „ babiliter dubitari potest, an episcopus Græcus illud contulerit. Qui- „ bus verbis significatur illa instructione, si certo constaret episcopum „ Græcum administrasse Confirmationem, tunc nullo modo esse ite- „ randam. Ergo valida censebatur. Sed episcopi Græcorum nulla alia „ nisi prædicta forma utuntur. Validam ergo esse hujusmodi formam „ existimare necesse est. " Verum iidem auctores respondere possunt

episcopos inter confirmandum uti & orationibus quibus chrisma consecratur, & oratione, quæ unctionem præcedit.

Confirmat hoc argumentum Arcudius hac parte. " Nam qui eam
" instructionem composuerunt (quam tamen confirmavit Clemens) cum
" vellent in quibusdam partibus Italiæ, ubi episcopi catholici Latini
" resident, prohibere presbyteros Græcorum ne amplius sacramentum
" Confirmationis administrent, prohibuerunt etiam ne ista verba for-
" mæ Confirmationis proferant, sed ante illa finiant baptismum. At
" si illa verba non essent vera forma Confirmationis, sed quamdam
" aliam cæremoniam indicarent, eam certe prohibere non eis curæ
" fuisset. Nam baptismum habere varias cæremonias in ecclesia Latina &
" Græca omnibus profecto constat: quæ cæremoniæ nulla ratione negligi
" debent. " Verum iidem auctores respondere possent: 1. In eadem instructione præcipi, ut baptismus finiatur, antequam proferatur oratio, quæ unctionem præcedit: quamobrem eodem argumento posse probari hanc orationem essentialem esse: 2. *ibidem* prohiberi, non solum formulam *signaculum* &c. sed & unctionem. Prohibetur igitur hæc formula, non quod illa essentialis sit, sed quia unctionem comitatur; nec enim unctio prohiberi potuit, quin formula ipsam concomitans simul prohibita fuerit.

4. Quia hæc forma complectitur, quæcumque sanctus Thomas requirit. " Nam B. Thomas 3. *parte quæst.* 72. *art.* 4. ut sit vera forma
" Confirmationis tria necessario requirit: primum causam conferentem
" plenitudinem roboris spiritualis, quæ est sanctissima Trinitas, & ex-
" primitur cum dicitur, *In nomine Patris* &c. secundum ipsum robur
" spirituale, quod homini confertur per sacramentum, quod quidem
" tangitur, cum dicitur, *confirmo te chrismate salutis*. Tertium est si-
" gnum quod pugnatori datur, sicut & in pugna corporali milites in-
" signiis ducum insigniuntur: & quantum ad hoc dicitur, *consigno te*
" *signo crucis*: sed hæ conditiones ad unguem reperiuntur & ad vi-
" vum exprimuntur in forma Græcorum. Ergo nihil deest formæ sa-
" cramenti. Significatur & exprimitur character cum dicitur σφραγὶς,
" *signaculum*. Nec siletur gratia, quæ confertur, in illo verbo δωρεᾶς,
" *doni*. Nec desideratur in ea forma primarius auctor, cum additur,
" πνεύματος ἁγίȣ, *Spiritus sancti*, cui singulariter attribuitur hæc san-
" ctificatio, & in quo cæteræ quoque divinæ personæ propter unita-
" tem substantiæ comprehenduntur. " Verum in hac Græcorum formula, nec signum crucis, nec explicitam Trinitatis significationem, quæ tamen duo S. Thomas requirit, explicari luce meridiana clarius est.

5. Quia " hæc forma nulli alteri, præterquam sacramento Confir-
" mationis, potest accommodari. Qui autem eam negant esse veram
" formam, quæso periculum faciant, utrum valeant ad aliquod sacra-

" men-

„ mentale, ac non potius ad verum mysterium Confirmationis appli„ care. Hinc enim palam fiet, an ea sit vera & germana forma. " Verum eodem argumento probaretur, formulam *Signum Christi in vitam æternam*, vel etiam *Signo te*, seculis 8. 9. & 10. essentialem fuisse, quia illis temporibus adhibebatur frontis unctione, quæ ad Confirmationis essentiam pertinet. Inde patet, quid responderi possit argumento sequenti. Forma illis seculis duplex erat materiæ Confirmationis correspondens, altera essentialis, altera accidentalis.

6. Hæc forma sacramento essentialis est, quæ materiæ ejusdem sacramenti correspondet; quemadmodum apparet, exemplis formulæ baptismi, eucharistiæ, & pœnitentiæ: atqui præfata formula respondet unctioni chrismatis.

7. Quia " quotquot Græci de hoc sacramento verba faciunt, ad „ hanc verborum formam respondent. Hieremias patriarcha *in censura orientalis ecclesiæ cap.* 3. ubi de sacramento Confirmationis, nullam aliam formam exhibet. Stanislaus Socolavius Stephani Poloniæ regis theologus *in annotationibus ad illam censuram*, concedit, hanc ipsam essentialem esse. Eamdem velut essentialem *chrismatis sacramento* refert cardinalis Bessarion in tractatu *de sacramento eucharistiæ*. Ejusdem in descriptione rituum Confirmationis meminerunt euchologium recentius Barberinum, euchologium Crypto Ferratense Bessarionis, & antiquissimum Barberinum Sancti Marci. Mentionem etiam fecerunt Simeon Thessalonicensis *in tractatu de sacramentis*, " Episcopus sic fatur, *Signa*„ *culum donationis Spiritus sancti. Amen.* " Amphilochius quoque, seu quisquis auctor fuerit vitæ Basilii. Et concilium I. Constantinopolitanum *can.* 7. " Eos signantes dicimus, *Signaculum donationis Spiritus san*„ *cti*. " Ad eam alluserunt B. Asterius Amaseæ episcopus, qui vivebat anno 400. *in sermone de prodigo*, quem suæ bibliothecæ Photius inseruit. Datur prodigo post stolam, & annulus, nempe symbolum in„ telligibilis signaculi Spiritus sancti. Sicut enim in regeneratione per „ baptismum & stola & signaculum donationis Spiritus sancti: ita „ etiam in regeneratione per pœnitentiam. " Cyrillus Hierosolymitanus *catech. mystag.* 18. circa finem, de Confirmatione ita loquitur: " „ Quomodo signaculum vobis datum est per communicationem Spiri„ tus sancti. " Sanctus Dionysius *libro de ecclesiast. hierarch. cap.* 2. „ Pontifex unguento divinitus sacrato virum obsignat. " Et *cap.* 4. " „ Divini Spiritus adventum largitur unguenti inunctio vim habens per„ ficiendi. " Paulus denique 2. Corinth. cap. 1. *Qui autem confirmat nos vobiscum &c. qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.*

Verum ad hanc ultimam rationem responderi posset, 1. Hieremiam *in* 2. *responso*, quod *censura* posterius est, stare pro tertia opinione. Socolovium Polonum fuisse, non Græcum. 3. Bessarioni opponi posse

Græ-

Græcos aliud sentientes. 4. Tria hæc euchologia ita meminisse formulæ *Signaculum donationis* &c. ut & aliarum orationum meminerint, in quibus alii formam essentialem constituunt. 5. Simeonem Thessalonicensem stare pro tertia opinione. 6. Auctorem vitæ Basilii, quæ Amphilochii nomine circumfertur, hanc quidem referre formulam, sed non asserere illam essentialem esse. 7. Non esse verisimile in concilio II. œcumenico formam essentialem descriptam fuisse, cum veteres sollicite caverint, ne hujusmodi mysteria vulgarentur quatuor aut quinque primis ecclesiæ seculis, ex Dionysio, & Innocentio I. 8. Asterium forte ad hanc quidem formulam allusisse, ex eo tamen non leve argumentum inferri, quo probatur hanc formulam accidentalem fuisse; qua de re *infra*. 9. Posse absolute negari Cyrillum, Dionysium & Paulum ad hanc formulam allusisse, cum hæc non esset in usu, tempore quo apostolicæ constitutiones editæ sunt: in illis enim formula omnino dissimilis refertur.

Estius igitur *in* 4. *dist.* 7. §. 10. Catum Syritus Italo-Græcus *in elenchis* adversus Arcudium, Joannes Morinus *libro* 8. *de pœniten. cap.* 16. *num.* 10. 11. & 12. Sambovius in scriptis, aliique, pauci licet, Græci & Latini, sentiunt præfatam formulam Confirmationis accidentalem esse: 1. quia de forma Græcorum, *Signaculum donationis Spiritus sancti*, idem sentiendum est, quod de forma Latinorum, *Signum Christi in vitam æternam*. Utraque enim frontis unctioni correspondebat. Istam vero accidentalem fuisse nemini dubium est. Recole, quæ *supra* dicta sunt *sect.* 1. §. 2. 2. Quia hæc forma sacramento cnipiam essentialis, ei propria est. Atqui ex B. Asterio mox citato, hæc formula baptismo & pœnitentiæ convenit; " Sicut enim in regeneratio-" ne per baptismum datur signaculum donationis (seu doni) Spiritus " sancti; ita etiam in regeneratione per pœnitentiam." Arcudius *cap.* 7. respondet, ab Asterio dici quod in regeneratione per baptismum datur signaculum doni Spiritus sancti, quod hæc sacramenta, baptismus nimirum & Confirmatio, multoties simul fidelibus traduntur. Verum, quid ille respondet ad pœnitentiæ sacramentum? 3. Quia antiqui Patres formulas sacramentis essentiales primis ecclesiæ seculis non vulgabant: eaque consuetudo ita recepta erat, ut Innocentius I. *in epistola* 1. *ad Decentium cap.* 3. & 8. religioni haberet Confirmationis & extremæ unctionis formas scriptis mandare. Verisimile igitur non est formulam, quam Patres Constantinopolitani *can.* 7. referunt Confirmationi essentialem fuisse. 4. Quia hæc formula non videtur in usu fuisse primis tribus ecclesiæ seculis. Id certum Joanni Morino videtur ex constitutionibus apostolicis, quas ille *in libro de ordinationibus* censet disciplinam esse ecclesiasticam, qua orientalis ecclesia ante Constantinum primum sub ethnicis imperatoribus regebatur. In eorum enim *libro* 7. *cap.* 45. forma refertur omnino diversa, quam descripsimus

se-

section. 1. §. 1. Verum & istis argumentis respondere difficile non esset.

Ad primum enim responderi posset, 1. Latum esse discrimen inter illas duas formas; prior enim, quæ Græcorum est, frontis unctioni correspondet; posterior vero, quæ Latinorum est, respondet non unctioni, sed cruci, in cujus modum, hæc unctio fiebat. Prior significat largitionem Spiritus sancti, qui effectus Confirmationis proprius est; posterior significat crucem fronti impressam. Prior, ex quo in ecclesiam Græcorum invecta est, quod seculo IV. contigisse existimaverim, in Confirmatione inter ungendum semper adhibita fuit; posterior serius introducta, & paucis seculis, & paucis ecclesiis usurpata fuit, ex dictis *sect.* 1. §. 1. 2. Græcorum forma, *Signaculum donationis* &c. conferri non debet cum hac Latinorum forma, *Signum Christi in vitam æternam*; sed cum ista *signo te*, *signo crucis*, *confirmo te chrismate* &c. Nihil vero repugnat affirmare de priori Græcorum forma, quod de posteriori asseruimus *sect.* 1. §. 3. illam videlicet ex accidentali essentialem factam fuisse.

Ad secundum respondeo hanc formulam Confirmationi propriam esse eo modo quo donatio Spiritus sancti Confirmationi propria dicitur. Licet enim & in baptismo, & in pœnitentia donetur Spiritus sanctus, non eo tamen modo quo in Confirmatione. In baptismo enim datur Spiritus sanctus ad nativitatem spiritalem; in pœnitentia ad resurrectionem spiritalem & remissionem peccatorum actualium; in Confirmatione ad robur.

Ad tertium respondeo. Si hæc consuetudo, quatuor & quinque primis ecclesiæ seculis ubique recepta erat, ut formæ sacramentorum non vulgarentur; cur igitur Justinus *in apologia* 2. formam baptismi propalavit? cur utramque eucharistiæ formam *ibidem* vulgavit? cur auctor *constitutionum apostolicarum* Confirmationis formam, apud orientales, ætate sua usitatam descripsit *lib.* 7. *cap.* 45. cur baptismi formam recensuit Augustinus *lib.* 3. *de baptismo*, *c.* 15. cur Severus Patriarcha utramque baptismi & Confirmationis formam retulit? num Patribus Constantinopolitanis interdictum erat, quod licuit Justino & aliis? Primis illis ecclesiæ seculis certe libri erant, quibus pastores & sacerdotes in administrandis sacramentis utebantur. Si vero in ritualibus libris describere licuit ritus & formas sacramentorum, cur synodo œcumenicæ non licuit præscribere modum Confirmationis hæreticis administrandæ?

Ad quartum respondeo 1. illas constitutiones sæpe sæpius immutatas & interpolatas fuisse. 2. Inde sequitur duntaxat præfatam formulam seculo IV. invectam in locum prioris subsistentis, auctoritate concilii œcumenici II. in oriente ubique receptam, & ex accidentali essentialem factam fuisse, eo fere modo, quo de Latinorum formula *Signo te signo* &c. disseruimus *supra*, *sect.* 1. §. 3.

§. 5.

§. 6. *Quæ præfatarum opinionum probabilissima sit.*

PRæfatarum opinionum ea probabilissima mihi videtur, quæ formam in his verbis constituit, *Signaculum donationis Spiritus sancti:* cum enim Christus formas tantum sacramentorum in genere instituerit, determinationem vero verborum ecclesiæ & sacris conciliis permiserit, sufficit, ut forma a Græcis usurpari solita, ad effectum sacramenti designandum apta sit, & in conciliis approbata, & Romani Pontificis auctoritate firmata. Atqui præfata Græcorum formula est hujusmodi. Effectum enim Confirmationis, videlicet characterem & gratiam sanctificantem indicant hæc verba, *Signaculum doni*. Causa enim gratiæ Confirmationis exprimitur persona *Spiritus sancti*, cui tribuitur specialiter hominum sanctificatio. Illa quoque forma traditur in concilio II. œcumenico, & in Trullano. Summi etiam Pontifices Innocentius III. Innocentius IV. & Gregorius X. in concilio Lugdunensi, & Eugenius IV. in concilio Florentino, formam illam Græcorum minime reprehenderunt. Primis igitur ecclesiæ seculis variæ fuerunt formulæ apud Græcos ex libro *constit. apostol. cap.* 45. postea in ecclesiam orientalem invecta est, & a Græcis admissa fuit ista, *Signaculum doni* &c. approbata & præcepta fuit in concilio II. œcumenico *can.* 7. adeoque ex accidentali facta est essentialis. Fuere tunc duæ formæ essentiales, antiquior, quæ correspondebat manuum impositioni, quæ varia erat in variis ecclesiis & in oratione consistebat: & recentior, quæ unctionem concomitabatur. Desinente vero manuum impositione apud Græcos, desiit & antiquior formula essentialis esse, & sola recentior essentialis permansit.

Hæc autem forma dicitur *signaculum*, non quod obsignet promissionem gratiæ, seu verbum Dei, uti nugantur hæretici, sed multis de causis. 1. Quia neophytus ovili Christi per baptismum adunatur, " „ Pecus autem signata non facile insidiose appetitur, quæ autem mi- „ nime signata est, a furibus facile capi potest; ex Gregorio Nazianzeno *oratione in sanctum lavacrum* " Ovi non signatæ nullo periculo „ insidiæ parantur;" Ex Basilio Magno, *in adhortatione ad baptismum*. 2. Quia divitiæ cœlestes per baptismum in neophyti anima reconduntur: " Thesaurus autem non signatus facile diripitur a furi- „ bus. " 3. Quia neophyti fiunt reges per baptismum, regium igitur signaculum accipere debent. " Signaculum, inquit Theodoretus *in cap.* „ 1. *canticorum*, quoddam regium spiritualis unguenti chrisma perci- „ piunt. " 4. Quia Christi milites, regio Christi signaculo distingui debent. 5. Quia characterem imprimit. 6. Quia largitur Spiritum sanctum, qui Dei signaculum est, quo velut annulo Deus fideles sigillat: *signati estis Spiritu promissionis*, ad Ephes. 1. 7. Quia hoc sacra-

cramentum obſignat arcana multa, quæ infidelibus aperiri non poſſunt. Quod enim Gregorius Nazianzenus dixit de baptiſmo: " Ha-
" bes myſterii pervulgata, quibus vulgi aures patent, cætera in-
" tus addiſce, Trinitate id largiente, quæ etiam apud te ipſum
" occulta habebis ſignaculo retenta: " Idem dici poteſt de Confirmatione.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

TRA-

TRACTATUS
DE
CONFIRMATIONE
PARS SECUNDA.

DE CAUSIS CONFIRMATIONIS.

CAUSA Confirmationis quadruplex eſt, efficiens, exemplaris, finalis, & ſubjectiva. Cauſa efficiens Confirmationis, altera ejus inſtitutionem, altera ejus adminiſtrationem reſpicit. Cauſæ exemplaris nomine, ubi de ſacramentis agitur, figuras intelligo veteris teſtamenti. Cauſa finalis deſumitur ex effectu. Cauſa ſubjectiva eſt perſona quæ confirmatur.

QUÆSTIO PRIMA.

De inſtitutione hujus ſacramenti.

QUÆRITUR, utrum Confirmationis ſacramentum, a Chriſto inſtitutum fuerit, quomodo, & quando.

ARTICULUS PRIMUS.

De variis Theologorum placitis circa inſtitutionem hujus ſacramenti.

VARIA theologorum placita circa inſtitutionem Confirmationis ad quinque opiniones revocari poſſunt, quarum prima docet hoc ſacramentum ratione materiæ, & formæ a Chriſto immediate inſtitutum,

tum, & specifice ac in individuo determinatum fuisse. Ita Sanctus Thomas, & Thomistæ, Scotus, & Scotistæ, Durandus & alii. Sed vulgatam formam, *Signo te signo crucis, &c.* recentiorem esse probavimus *supra*.

Secunda est hoc sacramentum a Christo immediate institutum fuisse & ratione formæ, *Signo te*, *&c.* & ratione materiæ, chrismatis videlicet ex oleo & balsamo permixtis: " Sed ejus consecrationem, & „ benedictionem ecclesiæ commisisse (pertinet enim ad ecclesiam) or„ dinare de materia sacramenti, puta de oleo vel chrismate, quod „ benedicatur, vel non benedicatur, vel quod benedicatur tali bene„ dictione vel alia: & quod hujusmodi ordinatio sit de necessitate sa„ cramenti, & non solum de solemnitate. " Ita nonnulli theologi, quorum doctrinam refert, " Et veluti fidei ecclesiæ valde periculo„ sam " Durandus refellit *in* 4. *distinct.* 7. *quæst.* 4. *num.* 6. 7. 8. *&* 9. " Quod si hæc ordinatio ecclesiæ esset de necessitate sacramenti, fi„ des quam habemus de sacramentis, dependeret ex libera voluntate „ unius hominis, scilicet papæ, etiam quantum ad aliqua, quæ es„ sent de necessitate sacramentorum, quod non videtur sane dictum. „ Accedit quod ordinatio, quæ est de necessitate sacramenti, & non „ solum de solemnitate, pertinet ad potestatem excellentiæ: ergo istud „ non fuit commissum alicui homini nec papæ, nec alii.

Tertia est, hoc sacramentum a Christo immediate institutum fuisse ratione manuum impositionis, & formæ illi correspondentis: sed Christum potestatem ecclesiæ contulisse determinandi in speciali certum fixumque modum, quo specialius connotetur interior infusio plenitudinis Spiritus sancti, quem modum ecclesia immutare, augere, imminuere pro sua prudentia possit. Qua de causa ecclesia, ritu dudum vigente, chrismatis unctionem ad significandam interiorem unctionem designavit. Hanc opinionem probabilem existimat Vincentius Contenson, & ad illam accedit sententia Gasparis Contareni Cardinalis, viri superiore seculo doctissimi, qui *lib.* 2. *de sacramentis*, *cap.* 2. postquam hujus sacramenti signum initio usurpatum, in linguis igneis situm fuisse tradidit, continenter hæc subjicit, " A quo Spiritu do„ cta ecclesia ex traditione apostolorum, materiam huic sacramento „ accommodavit, (non enim decet divinam sapientiam, ut semper, „ & usque miracula faciat) qua maxime, & igneæ linguæ, & sonus „ Spiritus significarentur. " Idem, quod Contarenus, docuerant Pa„ tres Moguntini anno 1549. cap. 17. & 18. ubi tradunt, " 1. Sa„ cramentum Confirmationis ex institutione Christi, & apostolorum „ praxi, ecclesiæ relictum esse. 2. Inde ecclesiam catholicam Spiri„ tum sanctum per manus apostolorum fidelibus tradendi normam ac„ cepisse. 3. Hoc sacramentum ab initio sola manuum impositione ex„ hibitum fuisse. 4. Sub ipsis temporibus apostolorum ex eorum tra„ ditione adhibita chrismatis unctione cœpisse conferri. " Idem quod

Mo-

Moguntini Patres eodem seculo docuerat Conradus Cinglius *lib. contra mendac. cap.* 39. " Licet sacramentum Confirmationis in principio ec-
„ clesiæ sola impositione manuum frequentatum fuerit, tamen ecclesia
„ circa ipsa tempora ex traditione apostolorum incœpit cum externo
„ aliquo signo exteriorem unctionem sancti Spiritus significare, nempe
„ per chrisma, quod adjecit huic sacramento.

Quarta est hoc sacramentum a Christo immediate institutum fuisse ratione materiæ & formæ generatim, non autem specifice: sed in ecclesiæ potestate reliquisse, ut pro diversis temporibus & locis, modo solam manuum impositionem, modo unctionem solam, modo utramque adhiberet: idem asseritur de forma. Sancivit enim Christus, ut loco materiæ adhiberetur signum aliquod sensibile ad gratiam sacramentalem significandam idoneum: & loco formæ verba illa usurparentur, quæ effectum hujus sacramenti, opportune explicarent. Quibus autem rebus, quibusve verbis utendum foret, non præfinivit, sed Ecclesiæ suæ a Spiritu sancto regendæ judicio, & prudentiæ permisit. Ita Franciscus Amicus *disp.* 13. *sect.* 2. *num.*27. Philippus Gamachæus, *cap.* 4. *de sacram. Ordinis*, Joannes Morinus *lib. de penit. cap.* 17.

Quinta est, hoc sacramentum ab apostolis immediate institutum fuisse ratione manuum impositionis, & ab ecclesiâ ratione unctionis. Ita Jacobus Cardinalis a Vitriaco, *sermone in vigilia Pentecostes*, qui *cap.* 37. *histor. Occident.* refertur. " Hoc, inquit, sacramentum insti-
„ tutum est, partim ab apostolis, quantum ad manus impositionem,
„ partim ab ecclesia, quantum ad unctionem chrismatis, quod non
„ legimus apostolos fecisse. " Chrisma vero ad substantiam Confirma-
„ tionis pertinere docet. " De substantia, inquit, hujus sacramenti
„ est sanctum chrisma, & forma ab ecclesia instituta. " Sic quoque Petrus Cantor Parisiensis, *in summa de sacramentis*, *fol.* 159. quæ in bibliotheca Victorina servatur: quærens enim, " unde & quando ille
„ modus confirmandi, quem habemus, sumpserit initium; non enim
„ legitur, quod apostoli aliquos in fronte sub aliquo charactere signa-
„ verint: nec quod aliquos chrismate unxerint. " Tandem sic concludit: " Dicamus ergo formam istam, & substantiam Confirmatio-
„ nis, partim ab apostolis quantum ad manus impositionem; ab Ec-
„ clesia quantum ad alia. " Ita etiam sentire videtur Estius *in* 4. *dist.* 7. §. 7. nec enim ejus opinio ad quartam revocari potest, ut qui illam improbet §.4.

Sexta est Alexandri de Hales *in summa theologica*, *parte* 4. *quæst.* 9. *membro* 1. ubi plura dixit de hoc sacramento, quæ sane stupenda sunt, & doctrinæ in scholis theologicis jam dudum receptæ, minime conveniunt. Quærens enim a quo instituta sit Confirmatio, respondet:
" Dicendum quod Dominus neque hoc sacramentum, ut est sacra-
„ mentum, instituit; neque dispensavit; neque apostoli. Intelligen-

„ dum est igitur, quod post ascensionem Domini congruebat apostolos confirmari, & illis Spiritum sanctum dari ad robur. Unde „ *Spiritus sanctus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*. Non, inquam in plenitudine vel ad robur. Sed fuit datus „ die pentecostes: unde apostoli confirmati sunt a Spiritu sancto immediate sine ministerio & sacramento: & ipsi deinde confirmabant „ sine sacramento. Sed postquam apostoli qui erant bases ecclesiæ, „ qui a Domino erant prælati, & Spiritu sancto confirmati, defecerunt; institutum fuit hoc sacramentum Spiritus sancti instinctu, „ in Concilio Meldensi, quantum ad formam verborum, & materiam elementarem, cui etiam Spiritus sanctus contulit virtutem sanctificandi.

ARTICULUS II.

Quid sentiendum sit de duabus postremis opinionibus.

DUas postremas opiniones, & falsas & erroneas, & hæreticas nunc esse., vulgo docent theologi synodo Tridentina posteriores, qui in ea definitum aiunt, sacramenta quæque a Christo immediate instituta fuisse.

Falsas esse probari potest hisce argumentis. 1. Quia concilium Vaurense ex tribus provinciis, Narbonensi, Tolosana, & Auxitana anno 1368. congregatum, *cap. de fide catholica*, sic habet: " Omnia „ sacramenta novæ legis, Christus per semetipsum immediate instituit. „ Aliqua tamen, præcipue Confirmationem, & extremam unctionem, „ per apostolos promulgavit. " 2. Quia in Concilio Senonensi seu Parisiensi anno 1528. *cap. de decretis fidei*, §. *de sacramento Confirmationis*; " Sacramentum Confirmationis Christus instituit cum parvulis „ manus imponeret: " 3. Quia ex synodo Moguntina anno 1549. ubi *de capitulis ad fidem pertinentibus*, *cap.* 11. " Septem sunt sacramenta divinitus instituta: *&* *cap.* 17. " Sacramentum Confirmationis „ ex institutione Christi, & apostolorum praxi, ecclesiæ relictum est." 4. Quia ex synodo Tridentina *sess.* 7. *can.* 1. " Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit. " Accedit quod *sess.* 14. *can.* 1. de sacramento extremæ unctionis, " Hoc sacramentum dicitur a Christo „ institutum & a Jacobo apostolo promulgatum. " Non igitur a Christo per Jacobum institutum est. 5. Quia parum firma sunt fundamenta, quibus Alexander Alensis & Joannes de Bacone innituntur. Nullum enim concilium Meldense vel Aurelianense assignari potest, a quo chrismatis unctio instituta fuerit. 6. Quia unctionem illam ab omni ævo usurpatam, ab Apostolis adhibitam, & a Christo institutam fuisse probavimus *supra par. 1. qu. 2. ar. 3. sect. 6. §. 3.* 7. Quia fidei sacramenta sunt

ta sunt veluti fundamenta ecclesiæ. Fundamenta vero, quibus ecclesia innititur, Christus per se ipse instituit. Ita disserit D.Thomas *3. par. qu.64. ar.2. ad 3.*

Iisdem fere argumentis probare videtur esse de fide, Confirmationem, & extremam-unctionem, adeoque omnia sacramenta a Christo immediate instituta fuisse. Præfata enim concilia ita docent: Vaurense *cap. de fide catholica*, Parisiense *cap. de decretis fidei*, Moguntinum ubi *de capitulis ad fidem pertinentibus*, & Tridentinum in canonibus, & anathematismis.

Falsæ quidem & temerariæ sunt duæ postremæ opiniones, sed illas hæreticas esse vix crediderim. Nec enim S. Thomas *3. par. qu. 64. art. 3.* & *qu. 72. ar. 1.* item *in 4. d. 2. qu. 1. art. 4. quæst. 4.* & *d. 7. qu. 1. art. 1. quæstiunc. 1.* & *d. 23. qu. 1. art. 1. quæstiunc. 3.* illas duas opiniones rejicit quasi hæreticas; nec suam defendit, nisi *ut probabilem opinionem*. Quin etiam Durandus *in 4. d. 2. qu. 1. num. 7.* licet immediatam sacramentorum omnium institutionem doceat, eam tamen non propugnat, nisi ut sententiam, quæ probabiliter tenetur: atqui apud viros eruditos in confesso est quod sacra synodus Tridentina non definivit controversias in utramque partem a theologis agitatas, sed eas tantum, quibus catholici ab hæreticis dissidebant. Deinde cum in Patrum conciliis propositi fuissent quatuor articuli fidei circa Confirmationem, „ iste, qui secundus erat, " Confirmatio a sanctis Patribus instituta „ fuit " prætermissus est. Quam ob rem? nisi ut caverent ne Alexandri Alensis & Bonaventuræ doctrinam, quam intactam esse volebant, rejicerent. Præterea, cum in iisdem conciliis propositum fuisset definire, utrum sacramenta quæque a Christo immediate instituta fuissent, theologi nonnulli monuerunt aliquos esse catholicos, quorum alii cum Magistro docerent, extremam-unctionem a Jacobo institutam, alii vero cum Alensi & Bonaventura, Confirmationem post apostolorum tempora incœptam: quibus, aliisque monitis attente consideratis, Pattres ad decreta fidei conficienda delecti, nonnihil immutarunt in canonibus de sacramentis in genere, de baptismo & de Confirmatione: eosque verbis generalibus conceperunt, ne ulli theologorum opinioni præjudicium aliquod fieret. Accedit, quod capitula de doctrina sacramentorum, baptismi & Confirmationis, hac una de causa prætermissa fuerint, quod in iis componendis termini vix reperiri potuerint, qui potius uni, quam alteri theologorum opinioni non faverent. Denique Dominicus Soto, qui sexdecim prioribus concilii sessionibus interfuit, & post illas absolutas scripsit commentaria in libros magistri sententiarum, quemadmodum apparet *in 4. d. 12. qu. 1. art. 4.* ubi verba refert *sessionis 13. cap. 7.* de doctrina, adeoque concilii mentem circa Confirmationis & extremæ-unctionis sacramentum optime noverat, agnoscit *in 4. d. 1. qu. 5. ar. 2.* opinionem, quæ negat hæc duo sacramenta a Christo immediate instituta fuisse, hæreticam non esse. Quærens

enim utrum " prorsus sacramenta evangelica a Christo ipso fuerint in-
„ stituta, & quo firmitatis gradu id credendum est. Respondet 1. quinque sacramenta, baptismum scilicet, eucharistiam, pœnitentiam, ordinem, & matrimonium, " Adeo certum esse a Christo fuisse instituta,
„ ut ex catholicis nemo sit, qui neget. " Unde concludit " hæreticum esse negare hæc omnia instituta fuisse a Christo. " 2. Non usque adeo constare, hæreticum esse, negare sacramenta Confirmationis & extremæ-unctionis fuisse ore Christi proprio instituta; fore tamen hæreticum, negare esse de jure divino. Nam etiamsi admitteretur, apostolos illa instituisse; id tamen ex Christi commissione fecerunt. Soto subjicimus Estium *in* 4. *d.* 1. § 16. " Cæterum, inquit, cum non sit
„ a synodo definitum sacramenta novæ legis omnia immediate a Chri-
„ sto instituta esse, disputatur adhuc inter catholicos utrum omnia sep-
„ tem Christus immediate & per se ipsum instituerit, an vero quo-
„ rumdam instituendorum ministerium apostolis vel ecclesiæ commise-
„ rit. Dubitandi enim causa videtur, quod in scriptura nusquam le-
„ gamus ubi Confirmationis & extremæ-unctionis sacramenta Christus
„ instituerit. Sed utrumque apostoli potestate sibi a Christo commissa
„ videantur ecclesiæ tradidisse, *actuum* 8. & *Jacobi* 5. Multoque minus
„ existimant ordinem diaconatus & subdiaconatus & quatuor minores
„ immediate a Christo fuisse institutos, præsertim quoad singulorum
„ materiam & formam, quarum determinationem, alterationem atque
„ mutationem volunt apostolis, imo & posteriori ecclesiæ, pro ut fi-
„ delium saluti expedire judicarent, fuisse concreditam. Quam opinio-
„ nem probare conantur verbis Augustini, qui libro 3. *de doctrina*
„ *christiana cap.* 9. dicit quod sacramenta novæ legis Dominus ipse &
„ apostolica nobis tradidit disciplina. Unde consequens putant quæ-
„ dam immediate a Christo, quædam per apostolos fuisse instituta. In
„ quam sententiam produci potest & illud quod legitur apud Cypria-
„ num *serm. de ablutione pedum*, ubi cum scriptor ille dixisset: Ipse
„ summus sacerdos sui est sacramenti institutor & auctor; postea sub-
„ dit. Nec minus ratum est, quod dictante Spiritu sancto apostoli
„ tradiderunt, quam quod ipse Dominus tradidit, & in sui comme-
„ morationem fieri præcepit .... Verum hæc opinio ut aliquid proba-
„ bilitatis habeat, majori tamen probabilitate diversæ sententiæ supe-
„ ratur. " Et *infra*, " Etsi ferenda sit eorum opinio qui alicujus sa-
„ cramenti institutionem apostolis adscribunt, minime tamen eis assen-
„ tiendum qui post apostolorum tempora putant aliquod eorum fuisse
„ institutum, quandoquidem commissio verbis facta non ultra aposto-
„ los extendere se potuerit: alioquin enim & hodie posset aliquid in
„ sacramentis ecclesia mutare vel instituere. " Accedit quod opinio quarta §. *superiori* relata, quam plures viri eruditi hodie tuentur, parum differat a sexta. " Quidam opinantur hoc sacramentum a Chri-
„ sto institutum esse tantum generali quadam ratione ita nimirum, ut

„ sub

„ sub aliquo visibili signo virtutem Spiritus sancti tribui vellet bapti-„ zatis, non tamen determinando certam materiam, cujus esset futu-„ rus in ecclesia perpetuus usus, sed ejus rei determinationem relin-„ quendo & committendo apostolis. Hinc ajunt apostolos initio im-„ positione manuum usos fuisse pro materia hujus sacramenti, deinde „ in ejus locum ex eorumdem ordinatione chrismatis unctionem suc-„ cessisse. Sed hæc opinio revera cum ea consentit, quæ tradit non „ immediate sacramenta omnia novæ legis a Christo instituta esse. „ Nam ad sacramenti alicujus institutionem pertinet materiæ & formæ „ determinatio, ut quæ sacramento sint essentialia.

Nullum igitur fidei decretum sacra synodus edixit adversus opiniones Hugonis, Magistri, Alensis & Bonaventuræ. Tres vero aliæ synodi, cum sint provinciales, nullum fidei articulum efficere possunt. Deinde synodus Vaurensis in hoc ipso capite *de fide catholica*, & sacramenta distinguit ab articulis fidei, & plura tradit, quæ ad fidem catholicam nihil attinent, quemadmodum apparet tum ex lemmate capitis: *cap.* 1. " De fide catholica, & ut laici de articulis fidei, & „ aliis ad capessendam æternam salutem necessariis, cum diligentia in-„ formentur. " Tum ex ipso capite, in quo Patres primum quidem disserunt de fidei articulis, deinde de sacramentis, postea de virtutibus theologicis, denique de virtutibus moralibus.

Synodus quoque Parisiensis in eodem capite *de decretis fidei*, plura docet, quæ non sunt de fide. Ne vero quæramus exempla, in ipso textu relato ait " Sacramentum Confirmationis Christum instituisse, „ cum parvulis manus imponeret: " quamvis eruditi theologi doceant illud die cœnæ, vel post resurrectionem institutum fuisse.

Synodus etiam Moguntina, ubi *de capitulis ad fidem pertinentibus*, plura disserit quæ ad fidem nihil omnino pertinent. *Capite* 18. asse-„ rit " hoc sacramentum ab initio, sola manuum impositione exhibi-„ tum fuisse. " Subjicit unctionem non ab ipsis apostolis, " Sed sub „ ipsis temporibus apostolorum cœpisse adhiberi. " Asserit *ibidèm* illam adhibitam fuisse. " In locum visibilis signi, " quo Spiritus san-„ ctus sub ignis & linguæ specie descendebat: quæ tria tamen ab eruditis theologis etiam nunc in dubium revocantur: videsis & *cap.* 25. ubi præcipit, " Ut audiendis confessionibus, sacerdotes viri integri & „ periti præficiantur. " Et *cap.* 17. ubi religiosis prohibet, " ne cui-„ quam laico sacro-sanctæ eucharistiæ communinonem, sine speciali con-„ sensu parochi, ad cujus curam ille pertinet, porrigant. Quemadmo-„ dum & parochis omnibus inhibet, ne quemquam alienum parochia-„ num, sine consensu sui parochi extra necessitatem, sive ad confessio-„ nem, sive ad illius sacramenti perceptionem recipiant.

ARTICULUS III.

Quo tempore sacramentum illud a Christo institutum fuerit.

Variæ sunt opiniones. Prima docet Confirmationem a Christo institutam fuisse, quando manus parvulis imposuit *Matth. 19.* Ita S. Thomas *in 4. d. 7. qu. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ad 1.* Aureolus *in 4. d. 7. qu. 1.* & synodus Senonensis, seu Parisiensis anno 1528. *cap. de decretis fidei* : " Sacramentum, inquit, Confirmationis Christus instituit, cum „ parvulis manus imponeret. " Verum multiplex est manuum impositio, nec omnis est confirmatoria, sed alia est reconciliatoria, qua pœnitentes, excommunicati, & hæretici ecclesiæ reconciliabantur. Alia ordinatoria, qua ministri ecclesiæ ordinantur. Alia sanativa, qua infirmis sanitas restituitur. Impositio autem super parvulos a Christo adhibita, ex Hieronymo & Anselmo, erat curatio a languoribus, vel specialis benedictio. Adde, quod isti parvuli, ut qui non essent baptizati, nondum erant apti ad Confirmationem.

Secunda docet illam a Christo institutam fuisse: " Non exhibendo, sed promittendo, secundum illud Joannis 16. " *Si non abjero, paraclетus non veniet ad vos : si autem abjero, mittam eum ad vos.* " Ita S. Thomas *3. par. quæst. 72. art. 1. ad 1.* Dominicus Soto *in 4. d. 7. qu. 1. ar. 1.* Verum hisce verbis Christi, nihil aliud promittitur, quam descensus visibilis Spiritus sancti super apostolos die Pentecostes. Neque simplex promissio Spiritus sancti censeri potest institutio hujus sacramenti.

Tertia docet illam a Christo institutam fuisse die cœnæ. Ita pseudo-Fabianus *epistol. 2.* & auctor operum cardinalium apud Cyprianum *serm. de unctione chrismatis*, & ex illis catechismus Romanus, Suarez, & alii. Verum hæc opinio nullum firmum habet fundamentum : testimonia enim quibus illa innititur, neque Fabiani, neque Cypriani sunt.

Quarta docet illam a Christo institutam fuisse, cum insufflavit & insufflando dixit apostolis ; *Accipite Spiritum sanctum*, Joan. 20. Hæc opinio a Soto & Suarez tribuitur Scoto *in 4. d. 2. qu. 1. object. 1.* Verum eo loci Spiritus sanctus datur ad remissionem peccatorum, non autem ad robur : quare hæc insufflatio magis ad ordinem quam ad Confirmationem pertinet.

Quinta docet illam a Christo institutam fuisse die Pentecostes, quo apostoli descensu Spiritu sancti confirmati sunt : quæ opinio Scoto tribuitur *ibidem*. Verum Christus sacramenta instituit, cum in terris adhuc versaretur, non autem cum in cœlos assumptus esset. Præterea apostoli die Pentecostes effectum Confirmationis sine sacramento susceperunt.

Sexta est illam a Christo institutam, cum a mortuis suscitatus per

dies

dies quadraginta cum discipulis conversaretur, & de regno Dei colloqueretur *act.* 1. id est de ecclesia ædificanda & administranda, ad cujus (ex Gregorio Magno, qui per regnum Dei intelligit ecclesiam) ædificationem & administrationem in primis pertinent sacramenta. Tale quid innuit Leo Magnus *serm.* 1. *de ascensione Domini*, cum ait; " „ Hi dies, qui inter resurrectionem Domini, ascensionemque fluxe- „ runt, non otiose transiere, sed magna in eis confirmata sacramenta, „ magna sunt revelata mysteria. " Quæ opinio omnium probabilissima est. Ita Estius *in* 4. *d.* 1. §. 16. *& dist.* 7.

QUÆSTIO SECUNDA.

De ministro hujus sacramenti.

IN hac quæstione lis nobis erit primum quidem cum hæreticis, deinde cum theologis catholicis.

ARTICULUS I.

Referuntur errores hæreticorum circa ministrum Confirmationis.

TRIDENTINUM concilium *sess.* 7. *can.* 3. *de Confirmat.* definit ordinarium hujus sacramenti ministrum esse antistitem, non autem quemvis presbyterum. Oppositam huic canoni doctrinam, tradiderunt, Waldenses, Wicleffitæ & Hussitæ, qui ut *ex parte* 1. *qu.* 1. *art.* 1. *sect.* 2. apparet, pati non poterant Confirmationis administrationem solis episcopis reservari: hoc nixi fundamento, quod episcopus a sacerdote nihil differat secundum potestatem sacramentalem, quo fit, ut quicumque Aerii errores amplexati sunt, jure ac merito numerentur inter hæreticos, qui Tridentinæ definitioni repugnant.

Lutherus *lib. de captivitate Babylonica*, perstringit episcopos, quod neglectis sacramentis negotiosis, spretaque verbi divini prædicatione, Confirmationis administrationem, ut pote facilem & honorificam, sibi solis reservaverint, "Ne penitus essent sine opere in ecclesia. Post- „ quam enim sacramenta illa negotiosa una cum verbo aliis inferio- „ ribus ministris ut vilia reliquerunt, (nimirum quod quidquid divi- „ na instituit majestas, hominibus oportet esse contemptum) justum „ fuit, ut facile aliquod, quod tam delicatis & magis heroibus non es- „ set molestum, inveniremus, & nequaquam ceu vile inferioribus com- „ mitteremus. Nam quod humana statuit sapientia, oportet ut homi- „ nibus sit honoratum, & ita quales sunt sacerdotes, tale habeant mi-

„ nisterium & officium. “ Ita Lutherus episcopos de se ipsis ironice loquentes inducit: statimque ex suo subjicit: “ At episcopus non e-
„ vangelizans, nec animas curans, quid est, nisi idolum in mundo,
„ habens nomen & figuram episcopi.

Kemnitius Lutheri verba descripsit *in examine concil. Trident.* & fundamentum a Waldensibus ex identitate episcopi & presbyteri petitum refert *parte* 2. *pag.* 324. subjicit *pag.* 325. concilium contra S. Thomam, & quosdam alios doctores, imo & contra ipsum Gregorium magnum definivisse, solum episcopum esse ministrum ordinarium Confirmationis.

Calvinus autem, postquam *libro* 4. *instit. cap.* 19. §. 10. orthodoxos traduxit quasi “Donatistas, qui vim sacramenti Confirmationis a ministri
„ dignitate æstimant: “ eorum doctrinam sic ille impugnat. “ Si quis ab
„ illis sciscitetur, unde tanta prærogativa episcopis delata fuerit; quam
„ rationem afferent præter suam libidinem? Soli apostoli eo jure usi
„ sunt, qui soli Spiritum sanctum distribuerunt. An soli episcopi? imo
„ an omnino apostoli? demus tamen & istud. Cur non eodem argu-
„ mento contendunt, solis episcopis sacramentum sanguinis in cœna
„ Domini attingendum esse? quod laicis ideo denegant, quia solis apo-
„ stolis, a Domino datum fuerit: si solis apostolis; cur non inferunt,
„ ergo solis episcopis? Sed apostolos eo loco simplices presbyteros fa-
„ ciunt; nunc vertigo capitis eos alio rapit, ut subito episcopos cre-
„ ent. Postremo non erat apostolus Ananias, ad quem tamen Paulus
„ missus est, ut visum reciperet, baptizaretur, & impleretur Spiritu
„ sancto. Addam & hoc ad cumulum, si jure divino proprium hoc
„ munus est episcoporum, cur ausi sunt ad plebeios presbyteros trans-
„ ferre, quemadmodum in quadam epistola Gregorii legitur.

Et *in antidoto canonis* 3. postquam episcopos impudenter appellavit cornutos infulatosque asinos, subjicit: “ Unde, quæso, probabunt e-
„ piscopis magis quam reliquis sacerdotibus convenire has partes, nisi
„ quia incertis auctoribus ita placuit? at si ex scriptura petatur ratio,
„ nullum illic est, omnium confessione, presbyteri & episcopi discri-
„ men. Deinde manuum impositione jubetur Paulus ab Anania recipe-
„ re, qui unus erat ex discipulis. “ Et postea: “ Vel Dei lege san-
„ citum est, quod volunt, vel humano placito. Si Dei lex est, cur
„ eam violare non verentur, dum presbyteris extra ordinem conce-
„ dunt jus confirmandi? pro humano autem placito ita fulminantes,
„ cur formidinem incutient?

Dallæus *lib.* 1. *de Confirm. cap.* 2. scribit “ Potius episcoporum ho-
„ nori atque dignitati, quam plebis saluti, atque usui inventam fuisse
„ Confirmationem; (cum videamus) interdum totas gentes, v. g.
„ Anglos, Scotos, Hybernos sine ullis episcopis agere, (adeoque) eo
„ omni spirituali præsidio, quod huic sacramento tribuitur, necessario
„ carere; (quod) a Christi bonitate alienum est, si sacramentum istud
„ sit

„ sit alicujus necessitatis. " Et alibi, pluribus argumentis ex utroque Sirmundi antirrhetico petitis probare conatur, ecclesiastici, non divini juris esse, quod frontis unctio, adeoque & ipsa Confirmatio a solis episcopis, non autem a presbyteris & a diaconis, ut a ministris ordinariis adhibeatur.

Ecclesiam ille dividit in occidentalem & orientalem. De occidentali ita sentit, videlicet unctionem & manus impositionem cæremonias baptismi fuisse post annum 160. inventas & usurpari cœptas: ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 3. utriusque vero administrationem non solum episcopis, sed etiam " presbyteris, diaconis, imo & laicis " in ecclesia occidentali concedit *eodem libro cap.* 9. usque ad schisma Novatianorum, „ quo tempore datum est ordinis honori, ut solis presbyteris ungere baptizatos, ac manum iis imponere liceret; laicis non liceret; „ tametsi eis fas esset in necessitate positum baptismo abluere. Inde, „ inquit, institutum, quod habet Eliberitanus canon 38. ut si quos „ laici in hujusmodi rerum articulo baptizassent, eos, si superessent, „ ad episcopum perducerent manus impositione perficiendos. " Sibi vero non constans, sub finem ejusdem capitis ait: " Sed non solis presbyteris, verum quod multo mirabilius est, etiam diaconis manus „ imponendæ jus tribuere videntur boni illi Eliberitanæ synodi patres " „ *canone* 77. Quibus ille a Sirmundo dissentit, *qui in antirrhetico* 2. *cap.* 5. *pag.* 26. & 27. docet solos episcopos primis ecclesiæ temporibus ad Constantini principatum, tum chrismationem, tum manus impositionem obire solitos: illo vero primum tempore " consignationem „ permitti cœptam etiam presbyteris: " manus autem impositionem penes solos episcopos, ut antea, mansisse.

Quam vero, inquit ille *lib.* 2. *cap.* 2 " Eliberitani Patres presbyteris consignandi, manusque imponendi potestatem integram reliquerant, Sylvester viginti non amplius postea synodum (Illiberitanam, „ quam ille anno 305 habitam existimat) annis episcopis detulit: hoc „ privilegium episcopis conferens, " ut etiam a presbyteris linitos obsignent, uno excepto casu, si baptizatum presbyter in mortis periculo esse videat; qua occasione ei concedit, ut baptizatum chrismet. " Sic ille interpretatur hæc verba pontificalis pseudo-Damasi *in vita Sylvestri*: " Privilegium episcopis contulit, ut baptizatum consignent propter hæreticam suasionem: hic & hoc constituit, ut liniat presbyter chrismate levatum de aqua propter occasionem transitus mortis. " Hoc tamen Sylvestri decretum extra Romam vix aliquid obtinuisse initio seculi V. probat ille facto Decentii Eugubini episcopi, qui anno 416. Innocentium I. consuluit, utrum consignatio frontis infantium " ab alio, quam ab episcopo fieri liceret. " Innocentius accepta hac occasione, frontis chrismationem solis episcopis simpliciter & absolute reservavit: ejusque loco finxit & substituit aliam unctionem, quam presbyteris concessit, ne illi suo jure antiquo

consi-

consignandi frontes baptizatorum omnino destituti conquererentur. Non definivit Innocentius, quæ pars deberet consignari: frontem solam excepit. Gregorius magnus anno 593. presbyteris Sardiniensibus permisit ut baptizatorum pectus chrismate ungerent, " Quod diu obtinuit, jubentibus ita Romanis pontificibus: denique & dimisso pectore & verticem ipsum scandere presbyterorum chrisma decreverunt; quod hodieque apud Latinos viget. Ita Dallæus *lib.* 3. *cap.* 1. *& alibi*. Innocentii vero decretum in Galliæ, Hispaniæ, imo & Italiæ provinciis vim serius obtinuisse, Dallæus ostendit pluribus canonibus, qui presbyteris vel diaconis vel utrisque consignandi jus concedunt, & quos ille de frontis unctione interpretatur. Pro Galliis adducit canonem 1. & 2. concilii Arausicani anno 441. canonem 3. concilii Vasensis I. anno 442. canonem 27. concilii Arelatensis II. anno 442. canonem 16. concilii Epaonensis ad annum 517. ita ille *lib.* 3. *cap.* 2. 3. 4. *&* 5. Pro Hispania adducit canonem 20. concilii Toletani I. anno 400. Martinum Bracarensem ad annum 470. & canonem 2. concilii Barcinonensis anno 59^. ita ille *lib.* 2. *cap.* 23. & *lib.* 3. *cap.* 5. *&* 7. Pro Italia exemplum adducit presbyterorum Sardiniensium qui baptizatorum frontes adhuc ungebant desinente seculo VI. & antiquum usum, reclamante licet Gregorio papa, retinuerunt: Ita ille *lib.* 3. *cap.* 1. *&* 6. " Constat igitur, inquit ille *lib.* 3. *cap.* 1. in fine, hanc Innocentii tam absurde, tamque nulla ratione scriptam, atque demonstratam legem, duplicem illam frontis & verticis chrismationem diu postea in occidente peperisse; cum nostri homines variis artibus sub Romani episcopi jugum pene missi, quidquid ab illa sede exierat, pro apostolico dogmate venerarentur. Tum enim in hoc Innocentii decretum incidentes, id quod una decernit, ipsi pro vero certoque confirmarunt. Sed hæc diu postea contigerunt: ducentis (enim) infra annis, in occidente, vel ignota, vel contempta sic jacuit illa Innocentii lex, ut raræ in illo temporum decursu ecclesiæ occurrant, ubi ea bona fide servaretur: " ita ille pessime quidem de Innocentii epistola quæ suæ fabellæ seriem omnino perturbat. De orientali autem ecclesia tria ille docet: primum est, manuum impositionem confirmatoriam in ea nunquam observatam fuisse. Secundum est solam chrismationem in ea adhibitam fuisse. Tertium est, hanc chrismationem, non solum ab episcopis, sed etiam a psesbyteris ex officio neophytis administratam fuisse.

A R-

ARTICULUS II.

Refertur opinio Photii, & quorumdam Graecorum schismaticorum.

PHOTIUS pro more patriarcharum Constantinopolitanorum, qui chrisma solemni ritu a se confectum, ad varias orientis partes episcopis mittere solebant, misit presbyteros, qui Bulgaros ad fidem catholicam conversos hoc unguento consignarent. Illud vero, & Confirmationem ex eo confectam legati Nicolai I. cum Bulgariam venissent, reprobarunt & Bulgaros iterum chrismarunt, sive unguentum illud a Photio pseudo-patriarcha Constantinopolitano, eoque suspenso & excommunicato confectum esset, sive quia hujus chrismatis unctio a presbyteris, a presbyteris Photianis seu schismaticis, a presbyteris suspensis, & in dioecesi a Latinis conquisita, administrata fuisset. Quod cum didicisset Photius, furore quodam percitus, oecumenicam synodum finxit adversus Nicolaum I. & encyclicam epistolam scripsit ad sedes patriarchales orientis, qua in Latinos acrius invehitur, quod dicerent, " Non licere sacerdotibus eos, qui sacro baptismo initiantur, unguen-„ to sanctificare. Solis enim pontificibus hoc datum esse. " 1. Quia lex nulla hoc munus episcopis reservat. " Unde, inquit, venit haec „ lex, & quinam legis conditor? apostolorumne unus aliquis, an vero „ Petrus? num etiam aliqua ex synodis? sed ubi & quando congrega-„ ta est hujusmodi synodus? & quorumnam calculis confirmata?" 2. Quia, licet sacerdotibus baptizare: quidni confirmare? Confirmatio enim, est custodia baptismatis sanctificationis; " Quomodo vero aufe-„ res a sacerdote custodiam & sigillum illius puritatis, cujus ipse est „ auctor? " 3. Quia licet sacerdotibus sacra facere & eucharistiam administrare: quidni unguentum conferre? praesertim cum eucharistia nobilior sit Confirmatione. " Qui autem magis aliis impertit, nonne & „ minus impertire poterit? " inquit Joannes Nathanael. Photii doctrinam secuti sunt Graeci quidam schismatici, quos inter Joannes Nathanael presbyter, & magnus oeconomus Cretensis, qui obiit sub initium hujus seculi XVII. Docet iste chrismatis consecrationem a solis episcopis confici, unctionem vero a simplicibus presbyteris tanquam ordinariis ministris conferri posse. Graeci tamen schismatici non omnes ita sentiunt. Chrismatis enim & consecrationem & unctionem solis episcopis tribuit Simeon Thessalonicensis *in libro de sacramentis*. Matthaeus Blastarius *in suo nomocanone*, negat chorepiscopos, " Quamvis plura privilegia quam „ presbyteri sortiti essent, (baptizatis) gratiam Spiritus sancti praebere „ posse. " Et Gabriel Philadelphiensis *in tractatu de sacramentis* " quae-„ rens quibusnam proprie concessum sit munus ungendi: " ita respondet: " Quamvis hoc in canonibus conciliorum determinate reperire non

„ potui;

„ potui; tamen videtur mihi merito pontificibus antecedenter hoc datum „ esse, quibus & solis hoc licet conficere secundum sextum canonem „ concilii Carthaginensis. Ecclesia vero orientalis non tantum pontifici- „ bus, sed etiam per ipsos presbyteris post sacram baptismatis cæremo- „ niam benigne annuit atque concedit citra ullam culpam unctionem „ chrismatis: idque propterea ne quis baptizatorum ejusmodi gratia pri- „ vetur, si eum contingat, ut sunt humanæ res, repentina atque imma- „ tura morte ex hac vita migrare.

ARTICULUS III.

Refertur opinio Armachani, Sirmondi & Rigaltii.

RICHARDUS Radulphus, seu Rodolphus, Hibernus doctor & cancellarius academiæ Oxoniensis, deinde archidiaconus Lichfoldensis, ac tandem archiepiscopus Armachanus, floruit sedentibus in cathedra Petri, Clemente VI. & Innocentio VI. & obiit ad annum 1359. hunc theologi Armachanum vulgo appellant; eumque quasi suspectum, & de hæresi notatum traducit Joannes de Ragusio, Dominicanus, in oratione, quam de communione sub utraque specie habuit in concilio Basileensi: & quasi impudentem & impium Dominicus Soto *in 4. dist. 7. quæst. 1. art. 11.* Illius tamen honorifice meminit Petrus ab Alliaco, cardinalis & episcopus Cameracensis *in 4. quæst. 4. art. 1.* nec immerito. Vir enim fuit doctrina & pietate insignis, qui fato functus, plura edidit miracula, quæ Bonifacius IX. diplomate ad id concesso, in acta referri voluit, ut ad ejus (ut ajunt) beatificationem procederet: ex Harpsfeldio *in historia ecclesiæ Anglicanæ*, seculo 14. *cap.* 28. Walsinghamo *in Eduardo III.* anno Christi 1358. & 1360. Wadingho *annal. min.* ad annum 1357. & Spondano *ad ann.* 1357. scripsit ille *definitionem curatorum adversus mendicantes; sermones aliquot de cruce & laudibus B. Virginis*; *commentarios in libros 4. sentent.*, & *libros 19. adversus errores Armenorum*, quorum *libro 11. cap. 4.* docet commune esse episcopis & presbyteris, munus confirmandi, si potestas ordinis attendatur: unde Thomas Waldensis *lib. 2. de sacramentis*, *cap.* 114. existimat Wicleffum hausisse suam hæresim (fuit enim Radulphus paulo antiquior Wicleffo, quamvis eodem seculo XIV. vixerint.) Quo fit ut theologi vulgo doceant illum idem omnino sensisse, quod Wicleffus circa ministrum Confirmationis: jure, an injuria, judicet æquissimus rerum arbiter. Wicleffus enim absolute negabat, " Collationem sacramenti „ Confirmationis episcopis reservatam esse: " qua de re, *supra*, *par.* 1. *quæst.* 1. *art.* 1. *sect.* 3. Radulphus contra, licet existimet munus Confirmationis episcopo & presbytero, si utriusque character seu potestas ordinis in se & secundum se consideretur, esse commune, nihilominus agnoscit munus illud, ecclesiæ decretis episcopis reservatum esse,

se, eamque reservationem approbat, adeo ut *peccent*, *graviterque puniendi sint* presbyteri, qui renuentibus episcopis confirmant: validam tamen eorum esse Confirmationem. Ita Radulphus, *loco citato*, & ex eo cardinalis Ostiacensis *ibidem*.

Idem, quod Radulphus, sentire videtur Jacobus Sirmondus, Nicolaus Rigaltius: ille quidem *in utroque antirrhetico*, ubi docet 1. frontis chrismationem, quam sacramento Confirmationis essentialem esse probavimus *supra*, commissam olim vulgo presbyteris a quibuslibet episcopis; *ex antirrhetico* 2. *pag.*64. *&* 66. *& ex antirrhetico* 2. *pag.* 27. 28. 29. *&c.* 2. Non solum presbyteris, sed etiam diaconis passim, & sine necessitate commissam; & ab illis ordinariis ministris, non ab episcopis tradi consuetam, *ex antirrhetico* 1. *pag.* 69. *& ex antirrhetico* 2. *pag.* 38. Iste vero *in notis ad epistolam* 59. *Cypriani* docet 1. unctionem, quam Tertullianus " ætate jam sua baptismo adhibitam fuisse testatur, neque mandatam a „ Domino, neque ab apostolis factitatam fuisse, sed paulo post ex„ cessum apostolorum usurpatam. " 2. Unctionem quam Patres synodi primæ Arausicanæ *can.* 2. ab omnibus ministris, qui baptizandi receperunt officium, presbyteris videlicet, & diaconis administrari jubent, unctionem esse confirmatoriam. 3. " Hujusce unctionis admi„ nistrationem pro variorum Episcoporum ingenio variasse. Nam & „ invectæ sunt plures unctiones, & distingui cœpit ea quæ in fron„ te fiebat, ab alia quam in vertice fieri placuit. Hæc permissa pres„ byteris; alia episcopis reservata, perficientibus, & consumman„ tibus mysteria inchoata. " 4. Unctiones illas " ad baptismi disci„ plinam pertinere. " Ita in observationibus ad Cypriani Epistolas, quas Antonius de Breda, & Martinus Grandin, doctores Sorbonici approbarunt anno 1648. Fatendum tamen est & Sirmondum & Rigaltium a Radulpho reipsa differre. Illi enim existimant in ea chrismatione situm non esse sacramentum Confirmationis, sed in sola manuum impositione, quam solis episcopis concedunt.

Ut ut sit, Radulphi opinionem probabilem censet Scotus *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. *ad* 3. ubi refutatis duabus primis solutionibus, duas ille alias refert, quas quidem probabiles existimat. " Alii possunt esse duo „ modi dicendi probabiles: unus quod in primitiva ecclesia non erat „ differentia inter sacerdotes, & episcopos: quod probatur per duas „ auctoritates Hiernoymi, &c. Et si istud est verum, tunc sacerdoti „ ex officio potuit competere confirmare, sicut, & Episcopo, quia „ ex prima institutione, non erat alius gradus in Ecclesia, tamen „ propter necessitatem postea multiplicati sunt sacerdotes, & restri„ cta est potestas ab eis, quantum ad aliqua, quæ reservata sunt so„ lis sacerdotibus majoribus, qui dicti sunt Episcopi, & talis actus „ esset confirmare.

Idem, quod Scotus, asserit Gabriel *in* 4. *dist.* 7. *quæst. unica, concl.* 3. " Tertia conclusio, quam non pono asserendo, sed occasionem

„ pro-

„ profundius inquirentibus dando. Stante opinione, quod Episcopatus „ semper fuit institutione Christi a sacerdotio distinctus, tenentes solos episcopos posse confirmare, videntur veritati magis appropinquare. Dixi: stante opinione quod episcopatus, &c. quia si teneretur quod in primitiva Ecclesia nulla fuerit distinctio episcoporum „ a sacerdotibus, tunc opinio contraria non habet dubium, quin sic „ omni sacerdoti ex officio potuit competere confirmare, & quidquid „ convenit Episcopo, cum non fuerit distinctio; quae postea multiplicatis sacerdotibus, dum ad confusionem in Ecclesia vitandam, „ quorumdam potestas restricta est quantum ad aliqua, quae reservata „ sunt solis majoribus sacerdotibus, qui dicti sunt Episcopi, inter quae „ est Confirmatio.

Eamdem opinionem defendebant theologi, quorum meminit Aureolus *in* 4. *dist.* 7. *quaest.* 2. " Sciendum, quod secundum aliquos sacer-„ dos & episcopus non differunt; unde episcopus non est nisi simplex „ sacerdos, habens tamen majorem parochiam, & auctoritatem. Mo-„ dus iste dicendi habet pro se Hieronymum, &c. " adductisque Hieronymi & Pauli auctoritatibus, subjicit ille: " Quod si verum esset, „ quaestio non haberet difficultatem, quia tunc papa libere potuit mi-„ nisterium Confirmationis committere aliis quam episcopis. " Ejusdem opinionis velut inter problemata theologica receptae meminit Durandus *in* 4. *dist.* 7. Licet enim *quaest.* 3. *num.* 4. supponat " tanquam „ concessum ab omnibus fidelibus, quod solis Episcopis competit ex „ officio confirmare; " ille tamen *quaestione sequenti*, inquirens utrum presbyter ex commissione papae confirmare possit, relatis theologorum opinionibus, tandem difficultatem propositam ita solvit *num.* 9. *&* 10. " Advertendum est quod supposito quod Confirmatio sit verum sacra-„ mentum a Christo institutum, & minister ejus sit omnis sacerdos quan-„ tum est ex institutione, licet ex prohibitione ecclesiae reservata sit ejus „ collatio solum Episcopis, tunc facile est dicere quod ex commissione „ papae simplex sacerdos possit confirmare, quia prohibitio Ecclesiae so-„ lum facit, quod non liceat simplici sacerdoti confirmare, cui tamen „ liceret, si non esset prohibitio ecclesiae. Commissio autem papae, si „ eam faceret simplici sacerdoti, tolleret prohibitionem quantum ad il-„ lum cui fieret commissio. Si tamen sacerdos sine tali commissione con-„ firmaret, verum sacramentum esset, sed ipse peccaret; quia gradus „ Episcopalis non esset de necessitate sacramenti, sed de necessitate prae-„ cepti. Et in hoc casu potest excusari Gregorius, qui concessit quod „ simplices sacerdotes possent confirmare. Si autem ex institutione Chri-„ sti solus episcopus sit minister Confirmationis, nullo modo simplex „ sacerdos ex commissione papae potest hoc sacramentum conferre. " Pluribusque rationibus id statuit. Ex his apparet hanc doctrinam Radulpho antiquiorem esse, floruerunt enim Scotus ad annum 1300. Durandus & Aureolus ad annum 1315.

Denique Arcudius ipse in opere *de concordia*, quod Romæ scriptum ad annum 1620. & a Romanis Parisinisque doctoribus approbatum est, *lib.* 2. *cap.* 10. hanc Radulphi opinionem inter theologorum problemata recenset, eamque ab errore Wicleffi distinguit. Doctorum sententiæ „ (de ministro Confirmationis) variæ sunt: nonnulli sentiunt adeo singulari munere hanc functionem chrismatis ad Episcopum spectare, ut „ eam presbyteris impertire . . . . . ne extraordinarie quidem summus „ pontifex possit. Alii contra facultatem hanc non excedere vires sacer- „ dotii autumant: quocirca valere sacramentum a presbyteris admini- „ stratum; sed peccare presbyteros non impetrata venia: qua inter- „ pretatione adhibita ab errore Wicleffi in Concilio Constantiensi „ damnato longe abesse videntur: quæ sunt duo extrema opinionum. „ Alii denique media, ac regia via incedentes Episcopum ordinarium „ ministrum secundum canones conciliorum statuunt; extraordinarium, „ presbyterum.

ARTICULUS IV.

Quid fides catholica doceat de ministro Confirmationis.

Fides catholica traditur in Concilio Tridentino *sess.* 7. *can.* 3. *de Confirm.* " Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium mini- „ strum, non esse solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, „ anathema sit. " Et *sess.* 23. *can.* 7. " Si quis dixerit, Episcopos non „ esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & „ ordinandi, vel eam quam habent, illis esse cum presbyteris commu- „ nem, anathema sit. " Et *in eadem sess.* 23. *cap.* 4. de doctrina, " Sa- „ crosancta synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Epi- „ scopos, qui in locum apostolorum successerunt, ad hunc hierarchi- „ cum ordinem præcipue pertinere, eosque presbyteris superiores esse, „ ac sacramentum Confirmationis conferre, ministros ecclesiæ ordinare, „ atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potesta- „ tem reliqui inferioris ordinis nullam habent.

Hæc autem fidei doctrina, qua solus Episcopus Confirmationis ordinarius minister asseritur, & confirmandi potestas negatur Episcopis, & presbyteris communis esse, probatur 1. ex actis *cap.* 8. & 19. ubi non alii, quam apostoli baptizatis Spiritum sanctum per manuum impositionem conferebant. Sed episcopi apostolis successerunt.

Durandus *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 3. *num.* 11. respondet ex hoc textu, nihil concludi posse. " Quia apostoli erant sacerdotes, & Episcopi. „ Quare ex illo textu non esse clarum, an Apostoli confirmaverint „ tanquam sacerdotes, vel tanquam Episcopi. " Verum quod Apo- „ stoli manus imposuerunt ut Episcopi, non ut simplices sacerdotes, inde constat. 1. Quia scriptura nunquam tribuit hoc officium, nisi ipsis

ipsis Apostolis, cum alia officia, ut prædicandi, & baptizandi tribuat etiam aliis inferioribus ministris. 2. Quia nulla videtur posse fingi causa, cur soli Episcopi manus imponant, & cur ad hoc ipsum veniant ex uno loco ad alium, nisi quia hoc munus proprie pertinet ad primum gradum Ecclesiasticum, qui certe Episcopalis est. Quid enim opus erat, ut ex Jerusalem venirent, si presbyteri, & diaconi potuissent manus imponere? non poterant significare per litteras, aut mittere, qui Samaritanos confirmarent? 3. quia Cyprianus, Chrysustomus, Innocentius I. Hieronymus, Augustinus, Isidorus Hispalensis, Beda, Theodulfus Aurelianensis, Jonas Aurelianensis, Patres Concilii Parisiensis & alii *supra* citati *par.* 1. *quæst.* 1. moxque citandi *probatione* 2. ex hoc textu inferunt confirmandi potestatem residere penes solos Episcopos. Supponunt igitur Apostolos confirmasse ut Episcopos.

Calvinus respondet 1. apostolos id egisse per extraordinariam, non autem ordinariam potestatem. Verum hanc potestatem fuisse ordinariam & successivam, intelligitur 1. ex eo quod ad Hebræos *cap. 6.* numeratur hæc manus impositio cum aliis ordinariis Ecclesiæ ritibus. 2. Ex eo quod semper in Ecclesia viguit hæc consuetudo, ut Episcopi neophytis manus imponerent. Qua de re *supra parte* 1. *quæst.* 1.

Respondet 2. quod fecerunt apostoli, non posse tribui episcopis; quia episcopi non sunt apostoli. Refellitur 1. quia Cyprianus, Chrysostomus, Innocentius I. Hieronymus, Augustinus, Isidorus, Beda & alii *parte* 1. *qu.* 1. citati, ex hoc apostolorum facto colligunt facultatem confirmandi residere penes episcopos. 2. Quia licet episcopi non sint apostoli, eos tamen apostolis successisse affirmant concilium Neocæsariense, *can.* 13. Hieronymus *in epistola ad Marcellam* de erroribus Montani, Augustinus *in psalm.* 44. ad hæc verba, *Pro patribus tuis nati sunt filii* &c.

Respondet 3. sicut episcopos, ita & presbyteros apostolis successisse; alioquin non liceret presbyteris, sed solis episcopis communicare sub utraque specie, quia soli apostoli utramque speciem in cœna Domini acceperunt. Refellitur 1. quia apostoli in ultima cœna presbyteri facti sunt; episcopi vero non nisi post resurrectionem creati sunt, cum eis dictum fuit Joan. 20. *Ecce ego mitto vos* &c. 2. Licet presbyteri in aliqua re apostolis successerint; non tamen in omnibus, neque absolute: sed soli episcopi apostolis simpliciter & absolute successisse dicuntur, idque patet, tum ex praxi: si quis enim petat, Quis successit Petro apostolo? omnes respondent, episcopus Romanus: Quis apostolo Jacobo? episcopus Hierosolymitanus: Quis apostolo Joanni? episcopus Ephesinus: tum ex testimonio veterum, qui ajunt episcopos apostolis succedere: nihil autem hujusmodi afferunt de presbyteris: tum ex ipsa potestate ordinaria, ratione cujus succedunt apostolis. Au-

ctori-

ctoritas apostolica omnem ecclesiasticam potestatem complectebatur. Erant enim apostoli primum quidem christiani, deinde sacerdotes, praeterea summi sacerdotes, denique summi sacerdotes non uno in loco, sed in toto orbe terrarum; poterant enim ubique praedicare, baptizare, ordinare &c. ex his quatuor hoc postremum fuit ordinarium in Petro, extraordinarium in caeteris apostolis; quo fit, ut Petri, non autem Jacobi & Joannis successores potestatem in universum orbem habeant: caetera tria erant in omnibus ordinaria: quare, inquit Bellarminus, licet omnes christiani aliquomodo succedant apostolis, quatenus illi fuerunt primi christiani: & omnes sacerdotes eisdem apostolis succedant, quatenus illi fuerunt primi sacerdotes: & omnes episcopi eisdem succedant, quatenus isti fuerunt primi summi sacerdotes; tamen soli isti simpliciter illis succedunt, quia succedunt in tota eorum ordinaria auctoritate, in qua sola succedi potest.

Respondet 4. Ananiam, qui tamen episcopus non erat, manum imposuisse super Paulum *ut impleretur Spiritu sancto*. Sic enim habetur act. 9. *Et imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me Jesus &c. ut videas, & implearis Spiritu sancto*: falsum igitur est, solos apostolos per manuum impositionem contulisse Spiritum sanctum. Refellitur 1. quia haec manuum impositio praecessit baptismum Pauli; non fuit igitur Confirmatio: nullum enim sacramentum baptisma praecedit. 2. Quia probabilissimum est, Paulum ut caeteros apostolos, (nihil enim ipsis minus accepit) immediate a Deo sine humana manuum impositione confirmatum fuisse. 3. Quia haec manuum impositio fuit sanatio caecitatis; subjicitur enim; *Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamae, & visum recepit, & surgens baptizatus est*. Unde quod ait (*ut videas*) refertur ad visum corporalem: & illud, (*replearis Spiritu sancto*) refertur ad baptismum, quem subinde recepturus erat. Ita exponere videtur Hieronymus *in dialogo adversus Luciferianos cap.* 3. 4. Familiare fuit apostolis ut discipulis, ut propter salutem corporis manum imponerent, juxta illud Marci 16. *Super aegros manus imponent & bene habebunt*. 5. Manus olim imponebatur super catechumenos, ut illi sanctificarentur, & per hanc sanctificationem praepararentur ad baptismum, ex Augustino *lib. 2. de peccat. meritis cap.* 26. 6. Sacerdos in exorcismis manum catechumenis imponebat ex rituali Severi Patriarchae: 7. Ex eodem rituali sacerdos catechumenum proxime baptizaturus, manum ei imponebat. 8. Si quis dicat Ananiam fuisse episcopum, quo argumento Calvinus oppositum evincet? praesertim cum Augustinus *lib. 2. quaest. evang cap.* 40. innuat illum fuisse episcopum. "Paulus ad „ Ananiam missus est, ut illo sacerdotio, quod in ecclesia constitu„ tum est, sacramentum doctrinae fidei perciperet." Ubi episcopale sacerdotium insinuat.

PROBATUR 2. ex traditione. Cornelius Papa *in epistola ad Fabianum*: "Neque ab episcopo consignatus est." Cyprianus *epist.* 73. *ad Ju-*

„ *Jubajanum* : " Ut qui in ecclesia baptizantur, præpositis ecclesiæ offerantur. " Firmilianus *in epistola ad Cyprianum*: " Ubi præsident ma„ jores natu, qui & baptizandi & manum imponendi, & ordinandi „ possident potestatem. " Auctor anonymus, qui scripsit adversus Cyprianum, ait " per manus impositionem episcopi Spiritum sanctum consuesse præstari : " neque patitur, ut aliquis dicat, *non episcopum* posse extra baptismum largiri Spiritum sanctum. Concilium Illiberitanum *can.* 38. " Ad episcopum eum perducat, ut per manus impositionem „ perfici possit. " Et *can.* 77. " Episcopus eos per benedictionem per„ ficere debebit. " Pacianus hujus sacramenti administrationem tribuit soli episcopo. Chrysostomus *in cap.* 8. *actorum* · " Hoc erat in aposto„ lis singulare : unde & præcipuos & non alios videmus hoc facere. " „ Hieronymus adversus Luciferianos scribit, hanc esse ecclesiæ consue„ tudinem, " Ut in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non „ accipiat Spiritum sanctum. " Innocentius I. *ad Decentium* : " Pon„ tificibus solis deberi, ut vel consignent, vel Spiritum sanctum tra„ dant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum & illa „ lectio actuum apostolorum. " Augustinus *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 26. " „ Quem morem in suis præpositis etiamnum servat. " Concilium Arelatense III. sancivit ut monachi Lerinenses, " Non nisi ab episcopo „ Forojuliensi, neophyti si fuerint, confirmentur. " Gelasius I. *in epist.* 9. *ad episcopos Lucaniæ*, " Nec minus etiam presbyteros ultra modum „ suum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibimet au„ dacter assumere : non conficiendi chrismatis, non consignationis Pon„ tificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem. " Concilium Hispalense II. *cap.* 7. prohibet presbyteris, ne confirment, " Quia Pontificatus apicem non habent. " Isidorus Hispalensis *lib.* 2. *de officiis c.* 26. " „ Post baptismum per episcopos datur Spiritus sanctus cum manuum „ impositione ... quod solis debetur episcopis. " Beda *in cap.* 8. *actuum* " „ Hoc enim solis Pontificibus debetur. " Concilium Germanicum I. *can.* 3. decrevit ut " episcopus circumeat parochiam ad confirmandos „ populos. " Ordo Romanus, hanc facultatem solis Pontificibus adscribit. Idem præstant Alcuinus *in epistola ad Oduinum*, & Magnus Senonensis *in epistola ad Carolum Magnum*. Jesse Ambianensis, Theodulphus Aurelianensis, *lib. de ordine baptismi cap.* 16. " Quod ergo presbyteris „ Spiritum sanctum per manus impositionem tradere non licet, anti„ quus iste mos ab apostolis ecclesiæ est traditus. Factas a chorepisco„ pis Confirmationes irritas declarant capitularia ecclesiastica Caroli Magni. Rabanus Maurus *lib.* 1. *cap.* 18. " Solus episcopus baptizatum „ per manus impositionem cum ipso chrismate consignat. " Jonas Aurelianensis *lib.* 1. *de institutione laicorum cap.* 7. " Quod solius episcopi „ sit per manus impositionem fidelibus tradere Spiritum sanctum acta „ docent apostolorum. " Concilium VI. Parisiense, *lib.* 1. *cap.* 27. fa„ cultatem conferendi donum Spiritus sancti per impositionem ma-

„ nuum

„ nuum convenire solis apostolis, & solis Pontificibus " eorum successoribus, non autem discipulis, eorumque successoribus Chorepiscopis, probat ex actis *cap.* 8. & 19. Annales Bertiniani, & ex iis Flodoardus, ad annum 867. narrant Photium, ejusque asseclas " calumniatos „ esse Romanam ecclesiam, imo omnem ecclesiam, quæ latina utitur „ lingua, quoniam presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes „ inhibemus. " Supervacaneum esset hic plura describere : videsis quæ *parte* 1. *qu.* 1. relata sunt ex Amalario, Walafrido, *lib. de divinis officiis*, Petro Damiani, Goffrido Vindocinensi, Ruperto, Stephano Eduensi, Honorio Augustodunensi, Hugone Victorino, & Magristro sententiarum. Videsis etiam Dionysium, Clementem, aliosque auctores, quos, ubi de dubiis nonnullorum operum auctoribus, proponimus. Verum quia Dallæus *lib* 2. *cap.* 2. subindicat Ratramnum suæ opinioni favere, juvat plura ex illo describere. Sic igitur ille *lib.* 4. *contra Græcorum opposita* : " Nunc ad illud veniamus, quod a Græcis objicitur, „ quia penes Romanos baptizatorum frontes presbyteri chrismate non „ liniunt .... Ut hoc fiat, & apud Romanos & apud omnes occiden- „ tales, tam ex evangelio, quam ex apostolorum actis constat assump- „ tum esse. Constat namque Spiritus sancti gratiam per unctionem „ frontis ex chrismate ab episcopis donari : quod nulli præter episco- „ pos esse concessum evangelica testatur auctoritas. " Et *infra* " Om- „ nes occidentales episcopi, majorum sequentes institutionem, sumpse- „ re consuetudinem, ut frontes baptizatorum chrismate liniendi, non „ presbyteris concedant, sed privilegium sibi reservent. " Jure igitur divino facultatem consignandi frontes baptizatorum solis episcopis vindicat. Hæc tamen nihil impediunt, quominus eamdem ipsis potestatem vindicet etiam jure ecclesiastico. " Ecclesiastici viri, inquit, statue- „ runt, ut frontes baptizatorum, non a presbyteris, sed ab episco- „ pis chrismate sancto linirentur, ut per eos Spiritus sancti gratia con- „ ferretur.

PROBATUR 3. ex perpetua ecclesiæ, præsertim occidentalis, consuetudine, qua constat solos episcopos, nunquam presbyteros, ex officio confirmasse.

PROBATUR 4. variis rationibus. 1. Ut ait Hieronymus *in dialogo adv. Lucif. cap.* 4. id constitutum est " ad honorem sacerdotii : eccle- „ siæ enim salus in summi sacerdotis dignitate pendet : cui si non „ exors quædam, & ab hominibus eminens detur potestas, tot in ec- „ clesiis efficientur schismata, quot sacerdotes. " Quæ tamen ratio pa- „ rum efficax mihi videtur. Subjicit enim Hieronymus : Inde venit, „ ut sine chrismate & episcopi jussione, neque presbyter, neque dia- „ conus jus habeant baptizandi. " Licet igitur presbyter ex officio baptizet, nihilominus salva & integra perseverat hæc omnium apostolorum potestas, quia presbyter hoc jure non utitur, nisi dependenter ab episcopo. 2. Quia Patres ajunt fideles hoc sacramento perfici. De-

cebat igitur, ut non ab aliis conferretur, quam ab eo, qui in ordine perficientium constitutus est. Atqui ex Dionysio *in lib. de eccles. hierarch. cap.* 5. episcopatus est ordo perficientium, sicut presbyteratus est ordo illuminantium, & diaconatus est ordo purgantium. 3. Quia in quolibet opere, " Ultima consummatio supremæ virtuti reservatur. „ Fideles autem Christi sunt quoddam divinum opus, secundum illud „ 1. ad Corinth. 3. *Dei ædificatio estis*. " Quæ quidem ædificatio per baptismum inchoatur, & per Confirmationem consummatur. Confirmationis igitur " administratio episcopis reservatur, qui obtinent summ„ mam potestatem in ecclesia. " Ita S. Thomas 3. *par. qu.* 72. *art.* 11. *in cap.* 40. Quia epistola scribitur quidem " a notario, sed a Domino si„ gnatur. Fideles autem sunt quasi quædam epistola Spiritu Dei scrip„ ta sicut dicitur 2. *ad Corinth.* 3. " quæ quidem epistola Confirmatione velut sigillo & signo crucis in ea adhiberi solito signatur. Hæc igitur consignatio reservatur episcopis, qui summam in ecclesia potestatem obtinent.

Objectiones Photii & Calvini.

OBJICIT 1. Photius nullam esse legem sive divinam, sive ecclesiasticam, quæ Confirmationem solis episcopis, ut ministris ordinariis, reservet.

RESPONDEO legem illam repetendam esse 1. ex actis apostolorum. Unde Cyprianus, Chrysostomus, Hieronymus, Innocentius I. & Augustinus, collegerunt Confirmationis administrationem episcopis reservari: 2. ex traditione: 3. ex conciliis *supra* citatis.

OBJICIT 2. Licet sacerdotibus ex officio baptizare: quidni confirmare? baptismus, ut qui peccatum remittit, majoris est efficaciæ: " „ præterea Confirmatio est custodia sanctificationis in baptismo com„ paratæ. " Quomodo vero auferes a sacerdote custodiam & sigillum illius sanctitatis, cujus ipse est auctor.

RESPONDEO 1. quod baptismus, non autem Confirmatio sacramentum est necessitatis, quo fit ut non solum a presbyteris, sed etiam a laicis conferri possit: in ministerio autem baptismi non attenditur efficacia, sed necessitas. Ita S. Thomas *in comment. posteriori in* 5. *d.* 7. *qu.* 1. *art.* 5. *ad* 3. 2. Baptismus efficacior quidem est quantum *ad remotionem mali* &c. sed Confirmatio efficacior est ad proficiendum in bono &c. ita S. Thomas 3. *par. qu.* 72. *art.* 11. *ad* 2. 3. Confirmatio neophyti virtutem corroborat: efficacior igitur est baptismo: non valet autem consequentia a minori ad majus: nec enim sequitur, quod ille, qui potest minus, possit & majus.

OBJICIT 3. Simplex sacerdos ex officio panem consecrare potest, igitur & Confirmare: qui enim potest minus, potest & majus.

RES-

Respondet S. Thomas in eodem commentario id verum esse duntaxat, quando majus includit minus : sed sic non est in proposito. Chrismatio enim non includitur in eucharistiæ confectione.

Objicit 1. Calvinus, " probari non posse, episcopis magis, quam " reliquis sacerdotibus convenire has partes, nisi quia incertis auctori- " bus ita placuit.

Respondeo id probari auctoritate Cornelii Papæ, Cypriani, Firmiliani, Chrysostomi, Hieronymi, Innocentii I. Augustini & aliorum *probatione* 2. citatorum, quos nemo dixerit auctores incertos.

Objicit 2. id probari non posse ex scripturis sacris, quia " " nullum illic est, omnium confessione, presbyteri, & episcopi dis- " crimen.

Respondeo Cyprianum, Chrysostomum, Hieronymum, Innocentium I. Augustinum, & alios *probatione* 1. citatos, qui ex actis apostolorum colligunt episcopos, non autem presbyteros habere, vim confirmandi, statuere quoque discrimen.

Objicit 3. Ananiam qui unus erat ex discipulis, adeoque non erat episcopus, Paulo dedisse Spiritum sanctum per manuum impositionem.

Respondeo huic argumento plene satisfactum fuisse *supra*, *probatione* 1.

Objicit 4. " Si jure divino proprium hoc munus est episcoporum, " cur ausi sunt illud ad plebejos presbyteros transferre, quemadmodum " in quadam epistola Gregorii legitur?

Respondeo 1. Gregorii mens a theologis in dubium revocatur. 2. Argumentum nihil concludit adversus illos, qui chrismationem Confirmationi accidentalem esse contendunt. 3. Argumentum nihil concludit adversus illos, qui absolute negant presbyteros, ut ministros extraordinarios, posse confirmare. 4. Nihil etiam concludit adversus alios, qui concedunt presbyteros ut ministros extraordinarios consignare posse. Illi siquidem id unum docent, jure divino proprium hoc munus esse episcoporum, ut velut ministri ordinarii confirment.

Objicit 5. Sequeretur hoc sacramentum pendere a solo episcopo. Atqui error est Donatistarum, quod sacramentum pendeat a ministri dignitate.

Respondeo aliud esse sacramentum pendere a sanctitate ministri, aliud ab ejus dignitate : prius, non posterius, est hæreticum; alioquin esset etiam error Donatistarum, quod soli episcopi presbyteros ordinent, & quod soli presbyteri eucharistiam consecrent, imo & baptismum administrent, secundum Calvinum.

Solvuntur objectiones Dallæi.

PLURA atque difficiliora Dallæus objicit, quæ quidem omnia ille excerpsit ex utroque antirrhetico, quo Sirmondus adversus Aurelium probare conatus est chrismasse olim in fronte presbyteros & diaconos, eamque chrismationem ab illis ut a ministris ordinariis adhibitam fuisse. Ut vero objectiones Dallæi diluas, quinque velim observes. Primum est, illas fere omnes petitas esse, non ex manuum impositione, quam certum mihi videtur & essentialem esse, & neophytis olim non fuisse a presbyteris vel a diaconis adhibitam, sed ex unctione chrismatis, quam Sirmondus, aliique plures theologi negant pertinere ad Confirmationis essentiam. Quare si quis hanc postremam opinionem sequatur, omnibus Dallæi objectis, ut quæ supponant frontis chrismationem essentialem esse, unica responsione negativa satisfaciet. Secundum est fieri posse, ut aliquid jure divino & humano præcipiatur, vel prohibeatur; sic ordinare presbyteros utroque jure præcipitur episcopis, & utroque jure presbyteris prohibetur. Sic etiam baptizatorum frontes ungere, utroque jure episcopis reservari docet Innocentius I. *in epistola ad Decentium*. Tertium est fieri posse, ut potestas reservandi sibi nonnulla, sit de jure divino, & ipsa reservatio sit de jure ecclesiastico; sic in pontifice potestas reservandi sibi absolutionem gravium quorumdam criminum, juris est divini; & ipsa eorumdem reservatio juris est ecclesiastici: sic etiam in episcopis facultas reservandi sibi absolute Confirmationis administrationem, vel eam permittendi presbyteris, juris est divini; & ipsa ejusdem reservatio, vel permissio, juris est ecclesiastici, ut docet Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 7. *art.* 11. Quartum est aliud esse Confirmationem episcopis ut ministris ordinariis reservatam esse; aliud ipsis reservatam esse simpliciter & absolute. Prius concedunt omnes catholici, posterius in dubium revocant. Plures enim theologi docent presbyteros, ut ministros extraordinarios confirmare posse. Quintum est per ministrum ordinarium & extraordinarium hic non intelligi ministrum, qui frequens, vel qui raro Confirmationem administrat: vel qui ex commissione seu dependenter ab alio illam exhibet. Græcorum enim episcopi raro, presbyteri frequens confirmant, licet illi sint ordinarii, isti vero extraordinarii ministri.

His præmissis veniamus ad objecta Dallæi, eaque, licet pluribus capitibus dispersa, simul in unum colligamus, quibus ille contendit utramque ecclesiam ab omni ævo in ea fuisse sententia, presbyteros ex officio confirmare posse, quamvis hoc munus episcopis identidem reservatum, presbyteris vero prohibitum fuerit canonibus ecclesiasticis. Quin etiam hoc munus diaconis, imo & laicis aliquando concessum fuisse docet *lib.* 2. *cap.* 9. Dividit ille ecclesiam in occidentalem & orien-

rientalem : rationes vero quibus ille utitur, aliæ pugnant pro ecclesia occidentali, aliæ pro ecclesia orientali, aliæ pro utraque.

Objicit itaque 1. pro ecclesia occidentali Tertullianum, qui, " Ubi „ de baptismi ministris agit, nullum hujusmodi discrimen inter eos sta- „ tuit ut sint, quibus abluere catechumenum liceat, eumdem ungere, „ vel manus impositione munire non liceat; sed totius baptismalis mi- „ nisterii administrationem presbyteris, diaconis, imo & laicis, post „ episcopos concedit. " Ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 9. unde inde conclu- dit, & chrismatis & manuum impositionis administrationem, non solum episcopis, sed etiam presbyteris, diaconis, imo & laicis, in ecclesia occidentali concessam fuisse usque ad schisma Novatianorum & Cypriani tempora.

Respondeo in hoc ratiocinio plura doceri aut supponi, quæ certe falsa sunt. 1. Falsum est totius baptismalis ministerii administrationem, quibus verbis Dallæus solemnes quoscumque ritus baptismi complectitur, a laicis aliquando usurpatam fuisse. Laici quidem baptizabant aliquando, urgente scilicet necessitate; at illos, cum baptizarent, quoslibet solemnes ritus baptismi adhibuisse, inauditum est apud Patres & antiquos scriptores. 2. Laicis baptizare non licebat, nisi cum salus periclitaretur, sive ut loquitur Tertullianus *libro de baptismo cap.* 17. " „ Nisi cum urgeret circumstantia periclitantis; quoniam reus erit per- „ diti hominis, si supersederit præstare, quod libere potuit. " Cum autem salus periclitaretur, nec ritus quicumque solemnes, nec ipsa unctio, aut manuum impositio adhibebantur ætate Tertulliani, quemadmodum apparet ex Cornelii epistola ad Fabium, in qua describit modum quo Novatianus in lecto decumbens baptizatus fuerat. 3. Si unctionis & manuum impositionis administratio non solum ad episcopos, sed etiam ad presbyteros, diaconos, imo & laicos pertinuit ad schisma usque Novatianorum, id est ad annum usque 254. quo Cyprianus jam senex tribus aut quatuor ab hinc annis creatus fuerat episcopus: quomodo idem Cyprianus *in epistola* 73. *ad Jubajanum* asseruit, morem esse ecclesiarum, ut qui a presbyteris, vel diaconis baptizati essent, offerrentur præpositis ecclesiæ, id est episcopis, ut per eorum orationem & impositionem manuum Spiritum sanctum consequerentur? qua fronte morem illum in eadem epistola repetiit ex facto Petri & Joannis in actis apostolorum relato? Mitto Chrysostomum, Innocentium I. Hieronymum, Augustinum, Isidorum Hispalensem, Bedam, Theodulphum Aurelianensem, Jonam Aurelianensem, Patres concilii Parisiensis & alios, qui ex eodem facto Petri & Joannis inferunt jus confirmandi residere penes solos episcopos. 4. Tertullianus *lib. de baptismo cap.* 17. baptismi quidem administrationem tribuit primum episcopis; " Dehinc presbyteris & diaconis, non tamen sine episcopi auctorita- „ te; " denique laicis, " Cum urget circumstantia periclitantis. " Verum a quo ætate sua conferretur unctio manuumque impositio, nulli-

 bi

bi tradit. Quod autem tacuit Tertullianus, docuit Cornelius *in epistola ad Fabium*, docuit Cyprianus *in epistola* 73. *ad Jubajanum*, qui hoc munus solis episcopis tribuunt. Recole quæ *supra* dicta sunt, ubi de mente Tertulliani, *object.* 5. *pag.* 51.

Objicit 2. Dallæus canones 38. & 77. Illiberitanos, ex quibus *lib.* 2. *cap.* 9. clarum est presbyteris, imo & diaconis jus etiam tum fuisse, ut quos tingerent, iis manus imponerent. " Si quis diaconus „ regens plebem sine episcopo vel presbytero, aliquos baptizaverit, hi, „ inquit *can.* 77. per benedictionem perficiantur. " Ergo, inquit, ubi episcopus vel presbyter erat, nulla fuit hujusmodi necessitas. Quidni? quia scilicet, qui vel ab episcopo, vel a presbytero, baptizabantur, iisdem manus imponebatur; non fuisset autem imposita, si presbyter imponendæ jus nullum habuit. Et sub finem capitis, " Si quis, in- „ quiunt, diaconus regens plebem sine episcopo vel presbytero, aliquos „ baptizaverit, eos per benedictionem perficere debebit. " Jubent, inquit, diaconum, quos baptizat, per benedictionem perficere. Perfici autem per manus impositionem in superiori canone 38. docuerunt. Ergo & manus baptizatis imposuit diaconus.

Respondeo. Legitimum utriusque canonis sensum exposuimus *supra*, ubi de synodo Illiberitana. Observare modo satis erit, miram esse & fidem & subtilitatem Dallæi, qui eumdem canonem in eodem capite diversimode refert, eique sensus oppositos affingit: in priori enim ratiocinio supponit diaconos non habere jus imponendi manum, in posteriori hoc eis officium concedit. Præterea canonem ille utrobique depravat: sic enim habetur. " Si quis, diaconus &c. episcopus „ eos per benedictionem perficere debebit. " Ita legunt Garcias & Mendoza *ad hunc canonem*: & Burchardus, *lib.* 4. *decret. cap.* 92. qui hunc canonem concilio Turonico *can.* 3. tribuit.

Objicit 3. Sylvestrum primum, hoc privilegium episcopis contulisse, " Ut etiam a presbyteris tinctos obsignarent, uno excepto casu, „ si baptizatum presbyter in mortis periculo esse videat, qua occasio- „ ne ei concedit, ut baptizatum chrismet. " Sic ille *lib.* 2. *cap.* 20. interpretatur hæc verba pontificalis pseudo-Damasi *in vita Sylvestri I.* " „ Sylvester privilegium episcopis contulit, ut baptizatum consignent „ propter hæreticam suasionem. Hic & hoc constituit, ut liniat pres- „ byter chrismate levatum de aqua propter occasionem transitus mor- „ tis: (vel, ut legit Ratramnus *lib.* 4. *contra Græcorum objectiones*) „ constituit ut privilegium sit episcopis, ut baptizatos chrismate sancto consignent propter hæreticam insimulationem. " Quibus Dallæus subjicit: " Si hoc sua constitutione privilegium episcopis contulit ut „ baptizatos consignent; ergo ante hoc ejus decretum presbyteris cum „ episcopo communis fuit potestas baptizatos consignandi.

Huic objectioni plura responderi possunt. 1. Ab hac difficultate facile sese expediunt, qui frontis chrismationem Confirmationi accidentalem

talem esse contendunt: nec enim illam episcopis jure divino, sed ecclesiastico reservari volunt. 2. Hujus libri auctoritas exigua est, ut viri eruditi consentiunt, præsertim Baronius, a quo passim *in annalibus* vapulat & gravis ἀνιστορησίας convincitur. 3. Hic liber recentior est. Baronius & Bellarminus scriptum ajunt ab Anastasio bibliothecario, qui anno 858. vel etiam paulo serius scribere & innotescere cœpit. Alii Anastasio superiorem faciunt, quia citatur a Walafrido, *libro de exordiis & incrementis rerum eccles. c. 26.* ab Amalario *lib. 1. de officiis eccles. c. 27.* & a Rabano *lib. 1. de instit. cleric. c. 28.* quorum primus vivere desierat anno 849. alter scripsit annum 830. postremus anno 819. Blondellus priorem facit Hadriano I. Beda & Isidoro Hispalensi, qui hujus libri testimoniis usi videntur; Hadrianus quidem *in epistola pro VII. synodo*, Beda *in lib. de sex ætatibus & hom. in feria 3. palm.* & Isidorus, quem anno 636. mortuum esse constat, *in epist. ad Redempt. diacon.* Ut ut sit, hic liber recentior est, quam ut fidem facere possit de re quadam initio seculi IV. constituta, cujus nullus auctor ipso prior meminit. 4. Hujus auctoris testimonio repugnat Innocentius I. qui scripsit ineunte seculo V. suæque sedis statuta melius noverat, quam auctor pontificalis. Ille siquidem *in epistola ad Decentium*, morem, quo soli episcopi neophytis frontes consignant, repetit ex traditione apostolica, non ex fictitio Sylvestri decreto. 5. Cornelius papa qui floruit medio seculo III. aperte innuit manus consignandi neophytos pertinere ad solos episcopos. Hoc igitur munus in ecclesia Romana non erat commune episcopis & presbyteris, antequam Sylvester ad pontificatum eveheretur. 6. Si consignandi munus ante Sylvestri pontificatum, commune fuit episcopis & presbyteris, quomodo Cornelius, Cyprianus & Firmilianus, Sylvestro superiores illud solis episcopis tribuunt? 7. Si Sylvester omnium primus, hoc munus, quasi privilegium, episcopis concessit, quorsum Innocentius hanc episcoporum auctoritatem suæ sedi acceptam minime refert; sed illam ab apostolis descendisse fatetur, *in epistola ad Decentium*, in qua tamen primatum aliaque jura suæ sedis acerrime vindicat? 8. Si solo Sylvestri decreto confirmandi munus reservatur episcopis, quorsum Cyprianus, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, aliique *supra* citati ex actis apostolorum illud repetunt? 9. Hodiernus hujus libri textus videtur diversus ab eo, quo Rabanus usus est. Legimus, inquit *lib. 1. de institut. clericorum cap. 28.* "& in gestis Patrum, quod Sylvester Papa in ecclesia Romana constituerit, ut sicut potestas & privilegium apud solum episcopum constat, quod sacrum chrisma ipse conficiat, & baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignet propter hæreticam suasionem; ita presbyter eodem chrismate liniat baptizatum levatum ex aqua propter occasionem transitus mortis." Quæ quidem verba alium omnino sensum generant. 10. Præfatus Pontificalis textus duas constitutiones complectitur, quæ de unctione, non eadem, ut supponit Dallæus,

læus, sed duplici & diversa loquitur, frontali scilicet & verticali, ut Walafridus *loco citato*, Amalarius *loco etiam citato*, Rabanus *lib.* 1. *de instit. cap.* 28. & 30. Rupertus *lib.* 5. *de divinis officiis cap.* 16. & Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacramentis parte* 7. *cap.* 3. optime observarunt. 11. Walafridus, Amalarius, Rabanus, & Rupertus adductum Pontificalis textum ita interpretantur ut verticalis quidem unctio Sylvestri decreto instituta & presbyteris concessa fuerit, ut Confirmationis defectum utcumque supplerent: sed frontalis ab omni ævo fuerit episcopis reservata. 12. Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacramentis*, *parte* 7. *cap.* 3. præfatum Sylvestri decretum interpretans, ait frontis unctionem episcopis reservari, non quod antea communis esset episcopis & presbyteris, sed quia cum omnis unctio primis ecclesiæ seculis fieret per solos episcopos, Sylvester frontalem episcopis reservans, verticalem permisit presbyteris. " Primis, inquit, temporibus omnis unctio chrismatis per " solos episcopos fiebat, sed postea constitutum est, ut baptizatum sa" cerdos in vertice liniat, consignatio tamen frontis solis Pontificibus reservaretur. " 13. Textus ille Pontificalis duo decreta complectitur, non quæ eodem collineent, & de eadem unctione loquantur, ut Dallæus supponit, sed quæ disparata sint. Prius intelligi debet de unctione frontis, posterius de unctione verticis: prioris sensus, mea quidem sententia, repeti debet, ex his verbis Romani concilii sub Sylvestro habiti seu potius suppositi, " Sylvester constituit &c. ut in sequenti " objectione: posterioris interpretatio repeti debet ex his Ruperti & Hugonis verbis: "Constituit, ut baptizatum presbyter in vertice chris" mate liniat, propter occasionem quidem transitus mortis; ne forte " per absentiam episcopi, & difficultatem eum consequendi, sine ma" nus impositione baptizatum ab hac vita migrare contingeret. " Ita Hugo: paulo aliter Rupertus, eodem tamen sensu.

Objicit 4. quæ in brevi epilogo concilii Romæ anno 325. sub Sylvestro habiti leguntur: " Constituit (Sylvester) ut presbyterum Aria" num resipiscentem nemo susciperet, nisi episcopus ejusdem loci eum " reconciliaret, & sacro-sancto chrismate per episcopalem manuum im" positionem sancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non potest, " confirmaret. Juris est igitur humani, quod Confirmatio episcopis re" servetur. " Ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 20.

Tria responderi possunt; hæc enim objectio petitur ex chrismatione & manuum impositione facta super hæreticos ad ecclesiam redeuntes: quæ quidem utrum fuerit sacramentum in dubium revocatur. Deinde nihil repugnat unam eamdemque rem utroque jure, divino & humano, præcipi vel prohiberi: imo, inquit Major *in* 4. *dist.* 7. " Moris " est Pontificum crebro præcipere illa, quæ juris divini sunt. Sic Pla" tina dicit, Sylvestrum instituisse, quod unius viri unica esset uxor: " & tamen hoc liquet esse de jure divino. " Præterea potestas reservandi absolute episcopis administrationem Confirmationis juris est divi-

vini, licet absoluta ejusdem reservatio juris sit ecclesiastici. Denique canonem illum, & ipsum epilogum, & concilium ipsum cui præfigitur, supposita esse pluribus argumentis ostendi potest: canonem quidem, quia hæc fuit antiqua & constans ecclesiæ Romanæ consuetudo, ut Ariani, aliique hæretici per solam manuum impositionem admitterentur: qua de re *infra*. Epilogum vero suppositum esse hæc docent. 1. In eo asseritur, quod Nicæna synodus a Sylvestro convocata fuerit, quam tamen a Constantino convocatam fuisse, tradit Ruffinus *lib* 1. *cap*. 1. 2. In eo asseritur, quod in Nicena synodo & in Romana eodem tempore habita, damnatus fuerit Photinus; cum ex actis Sirmiensis concilii longo post tempore, damnatum fuisse constet. 3. In eo episcopi dicuntur simpliciter *præsules*: Romanus vero episcopus vocatur *præsul summus*, quæ tamen appellatio hisce temporibus nondum erat propria Romanis Pontificibus: illam enim adhuc seculo VII. cuilibet episcopo concessam fuisse, constat ex canone 7. concilii II. Hispalensis anno 619. habiti. 4. In eo definitur *præsulem summum*, idest Romanum pontificem, ab aliis episcopis judicari non posse, " Quoniam ,, scriptum est, non est discipulus super magistrum. " Quæ quidem ratio, & inepta, & injuriosa episcopis est; nec enim Romani pontifices cæteros Episcopos unquam ut discipulos, sed ut fratres semper habuerunt. 5. In eo fit mentio presbyterorum & diaconorum cardinalium. 6. Quia in eo rationes & ineptæ & pueriles, & falsæ afferuntur: ut cum prohibetur, " Ne clericus propter quamlibet causam in-,, tret in curiam, quoniam omnis curia a cruore dicitur; " quasi vero curia a cruore, non a cura derivetur. 7. Quia in eo refertur concilium Romanum, cui præfixus est hic epilogus, 13. Kalendas Julii, eodem tempore, quo Nicænum celebratum fuisse cum concilio Constantini, qui eidem Romano concilio adfuisse dicitur. Atqui Constantinus tunc aderat Nicææ. Ipsam etiam synodum Romanam, cui præfigitur hic epilogus, adulterinam esse probatur. 1. Quia facta dicitur a Sylvestro & Constantino. 2. Quia facta dicitur a domino Constantino, prætermissis quibuscumque aliis titulis honorificis, quibus imperatores nominari solebant. 3. Quia *cap*. 1. Constantinus dicitur a Sylvestro baptizatus & a lepra mundatus. 4. Huic synodo interfuisse dicuntur ducenti septuaginta & unus episcopi, quorum nomina describuntur, videlicet centum triginta, & novem " ex urbe Roma, vel non longe ab illa; & ex Græcia " centum triginta & duo. Quis vero crediderit Romanam sedem habuisse 139. sedes immediate sibi subjectas? quis sibi persuaserit Sylvestrum Romæ collegisse 132. ex Græcia episcopos, eodem præsertim tempore, quo Nicæna synodus habebatur? 5. In hoc concilio soli episcopi sedisse, presbyteri autem Romani omnes, & diaconi a tergo sedentium Episcoporum stetisse narrantur: cum tamen presbyteri olim sederent coram Episcopo, ex concilio Carthaginensi *can*. 34. eaque consuetudo etiam Romæ observaretur, ex Hieronymo *in epist*. 85. *ad Eva-*

grium:

grium: " Cæterum, inquit, etiam Romæ presbyteri ſedent, & ſtant „ diaconi, licet paulatim increbreſcentibus vitiis, inter presbyteros, ab- „ ſente Epiſcopo ſedere diaconum viderim. " *6. Capite* 2. Sylveſter fi- lios ſuos nuncupat Conſtantinum, & Helenam *:* " Filiorum noſtrorum „ auguſtorum. " *7. Capite 3.* Romanus Epiſcopus dicitur *præſul ſummus*: cæteri epiſcopi dicuntur *præſules* ſimpliciter. 8. Rationes, in hoc conci- lio & ineptæ, & pueriles, & falſæ referuntur *:* Sic *cap.* 3. definitur Ro- manum pontificem non eſſe judicandum ab aliis Epiſcopis " Quoniam „ ſcriptum eſt *: non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.* " Sic *cap.* 5. pro- hibetur ne presbyter chriſma conficiat, " Quoniam Chriſtus a chriſ- „ mate vocatur. " Sic *cap. 16.* interdicitur, " Ne clericus propter „ ſuam cauſam quamlibet, intret in curiam, quoniam omnis curia a „ cruore dicitur. " *9. Capite* 4. Eccleſiaſtici reditus in quatuor partes dividuntur: quæ diſtributio Sylveſtro poſterior eſt. 10. *Capite 6. & 7.* mentio fit presbyterorum & diaconorum cardinalium. 11. *Capite* 12. ſtatuitur baptiſmum quidem omnibus concedendum; pœnitentiam ve- ro iis duntaxat, qui quadraginta annos attigiſſent. 12. *Capite* 20. de- finitur primam ſedem a nemine judicari poſſe, " Quoniam omnes ſe- „ des a prima ſede juſtitiam deſiderant temperari. " 13. *Capite* 20. decernitur ſedis eccleſiæ judicem, " Neque ab auguſto, neque a regi- bus &c. judicandum eſſe. Atqui ſub Conſtantino nullos in imperio Romano fuiſſe reges certum eſt. Monet quidem Labbæus *a regibus* deſiderari *in epiſtola Nicolai I. ad Michaelem imperatorem*. Verum in ea totidem terminis legitur hujuſce concilii decretum, ut patebit le- genti epiſtolam 8. ejuſdem pontificis ab ipſomet Labbæo relatam, *tomo* 8. *pag.* 305. 14. *Capite* 10. *&* 20. utrique ſeſſioni (duabus enim il- lud concilium abſolutum fingitur) ſubſcribit Conſtantinus, menſe Ju- nio, qui tamen anno 325. Nicænæ ſynodo intererat. 15. Subſcribunt Conſtantinus & mater ejus Helena: atqui inauditum eſt mulieres ſub- ſcripſiſſe conciliis. 16. Hoc concilium dicitur abſolutum, " Domno „ Conſtantino conſule *:* " vox *domnus* nec Latina eſt, nec Sylveſtri ætate erat in uſu. 17. Hæc ſynodus abſoluta dicitur domno Conſtan- tino (juniore ſcilicet) & Priſco conſulibus. Priſcus autem a patre occiſus eſt initio anni 324. Hanc igitur ſynodum, & brevem epilo- gum ei præfixam, jure ſuſpicantur eruditi, mercem eſſe Iſidori Merca- toris ſuppoſititiam.

Objicit 5. Hieronymum *in dialogo adverſus Luciferianos*, *cap.* 4. cujus textum licet prolixum deſcribamus neceſſe eſt, ut inde appareat, cujus parti faveat Hieronymus. " An neſcis, inquit Luciferianus, „ eccleſiarum hunc eſſe morem, ut baptizatis poſtea manus imponan- „ tur, & ita invocetur Spiritus ſanctus? Exigis ubi ſcriptum ſit? „ in Actibus apoſtolorum &c. " Quibus orthodoxus: " Non quidem „ abnuo, inquit, hanc eſſe eccleſiæ conſuetudinem, ut ad eos, qui „ longe in minoribus urbibus per presbyteros, & diaconos baptizati „ ſunt,

„ sunt , Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat . Sed quale est , ut leges Ecclesiæ ad hæresim transferas &c. Quod si hoc loco quæris, quare in ecclesia baptizatus , nisi per manus Episcopi , non accipiat Spiritum sanctum , quem nos asserimus in vero baptismate tribui , disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere , quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad apostolos descendit . Et multis in locis idem factitatum reperimus , ad honorem potius sacerdotii , quam ad legis necessitatem . Alioqui si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit , lugendi sunt , qui in remotioribus locis per presbyteros baptizati ante dormierunt , quam ab episcopis inviserentur. " Dallæus ibi doceri contendit juris esse duntaxat ecclesiastici , quod " in ecclesia baptizatus , nisi per manus episcopi , non accipiat Spiritum sanctum . " 1. Quia Hieronymus id repetit ex ecclesiarum consuetudine : " Non quidem abnuo hanc esse ecclesiarum consuetudinem , &c. 2. Quia id repetit ex legibus ecclesiæ : " Sed quale est, ut leges ecclesiæ &c. 3. Quia ait multis in locis id factitatum . Atqui hoc ipsum quod *in multis* non in omnibus *locis* id fieret , arguit non id fuisse a Christo traditum , a quo quæcumque præcepta sunt , & instituta , ea ubique valere debent . 4. Quia ait , " multis in locis id factitatum esse ad honorem potius sacerdotii, quam ad legis necessitatem. " 5. Quia " si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit , lugendi sunt qui in remotioribus locis per presbyteros baptizati , ante dormierunt , quam ab episcopis inviserentur . " Ita pluribus Dallæus *lib.*2. *cap.*22.

Huic argumento plura responderi possunt . Juxta mentem Dominici Soto (qui docet juris quidem esse divini , quod episcopus jus habeat sibi reservandi Confirmationem , vel eam permittendi presbyteris : quod autem illam sibi reservet , adeoque solus ipse confirmet , juris esse dumtaxat Ecclesiastici) totum argumentum concedi debet.

Baronius *ad annum* 594. *num.* 15. ait ex hoc loco sequi duntaxat , episcopum ita esse ministrum Confirmationis ordinarium ,' ut hæc administratio essentialiter ad ipsum non pertineat , sed presbyteris committi possit . " Ut autem , inquit , retundamus eorum sententiam , „ qui ministerium episcopale constituunt esse de essentia sacramenti „ Confirmationis , accipe quid dicat S. Hieronymus scribens adversus „ Luciferianos . *Quod si* , inquit , *hoc loco quæris* , &c. cur igitur dicat S. Hieronymus *potius ad honorem* , *quam ad necessitatem* , eam „ episcopi in sacramento Confirmationis functionem pertinere , intelligere potes non adeo esse de sacramenti essentia , ut jubente pontifice non possit impleri per presbyterum . " Quamobrem juxta Baronium sic interpretari debent verba Hieronymi : Multis in locis factitatum reperimus, ut ad eos, qui in minoribus urbibus baptizati sunt, episco-

episcopus eis solus manum impositurus excurrat; quod quidem fit *ob honorem sacerdotii*, non autem *ob legis necessitatem*, quasi hoc sacramentum ab episcopo absolute conferri oporteat; ejus enim administratio presbyteris committi potest.

Bellarminus *cap.* 12. respondet hæc verba, *non ad legis necessitatem*, non referri ad legem ministrandi Confirmationem (quæ Baronii sententia est), sed ad legem consequendæ salutis, ut sensus sit: solis Episcopis tributum esse, quod confirment: *non ob legis necessitatem*, quasi Confirmationis administratio absolute necessaria sit ad salutem; sed *ob bonorem potius sacerdotii*, quod Christus hujus sacramenti administratione honorare voluit. Si cui vero hæc solutio non placeat, aliam subjicit. " Dici potest, inquit, loqui Hieronymum de lege „ quæ sumatur ex natura rei, ut sensus sit: id esse tributum solis episco„ pis, non ob legis necessitatem, id est, non quod id necessario requi„ rat natura rei, quasi aliter fieri non posset; sed quia voluit Dominus „ hac re honorare episcopalem dignitatem.

Respondeo ad primum, & secundum argumentum nihil repugnare quominus idem utroque jure reservetur episcopis: sic oblatum pro mortuis sacrificium utroque jure statuitur, ex Augustino, *lib. de cura pro mortuis*, *cap.* 1. sic frontis consignatio utroque jure *solis pontificibus debetur*, ex Innocentio *in epistola ad Decentium*: sic in præfato Hieronymi textu, " Ecclesiarum mos, quo baptizatis postea ma„ nus imponuntur, & ita invocatur Spiritus sanctus, originem ducit „ ex actibus apostolorum. Sic in eodem textu, observatio, qua in „ ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi, non accipit Spiritum san„ ctum, descendit ex ea auctoritate, quod post ascensionem Domini Spi„ ritus sanctus ad apostolos descendit.

Ad tertium vero, quartum & quintum argumentum respondeo Hieronymi sensum hunc esse. Multis in locis id factitatum reperimus, ut ad eos qui in minoribus urbibus baptizati sunt, episcopus eis manus impositurus excurrat; quod quidem fit *ad honorem potius sacerdotii*, quia Christus illud hujus sacramenti administratione honorare voluit: vel *ad honorem potius sacerdotii*, id est, ut episcopus suo munere fungatur: *quam ad legis necessitatem*, quasi Confirmatio necessaria sit ad salutem; alioqui lugendi sunt, qui in remotioribus locis per presbyteros baptizati, ante dormierunt, quam ab episcopis inviserentur, & ab ipsis confirmarentur. Recole quæ *supra* dicta sunt de mente Hieronymi.

Urget Dallæus hæc verba. " Si ad Episcopi tantum imprecationem " Spiritus sanctus defluit, lugendi sunt, qui in remotioribus locis „ per presbyteros & diaconos baptizati &c. " Igitur ex Hieronymo non solum episcopi, sed & presbyteri, imo & diaconi Spiritum sanctum conferunt.

Respondeo aliud esse Spiritum sanctum conferri, per baptismum, aliud.

aliud illud conferri per manuum impositionem. Priori modo confertur ad remissionem peccatorum, posteriori ad robur, & gratiæ baptismalis custodiam. Prius in textu præfato Hieronymus presbyteris, & diaconis concedit: posterius solis episcopis, qua de re *supra*, ubi de mente Hieronymi.

Urget & alia verba, quæ statim sequuntur. " Inde venit, ut sine „ chrismate, & episcopi jussione neque presbyter, neque diaconus jus „ habeant baptizandi. " Presbyteri igitur & diaconi baptizare non poterant, nisi baptizati frontem statim ungerent.

Verum chrismationem, de qua Hieronymus, non esse unctionem frontis, sed verticis, aut aliam quam volueris, baptismo priorem vel posteriorem, multa suadent. Primum quidem ex Dallæo *lib.* 2. *cap.* 20. Sylvester frontis unctionem solis episcopis reservavit. Hæc igitur Hieronymi ætate communis non erat episcopis, presbyteris & diaconis. Deinde chrismatio, de qua Hieronymus, ea est sine qua presbyteris vel diaconis non licet baptizare. Atqui ex Dallæo *lib.* 2. *cap.* 23. frontis chrismatio diaconis interdicitur *can.* 20. concilii Toletani anno 400. celebrati, adeoque æqualis Hieronymo. Præterea Hieronymus Romæ scripsit *dialogum contra Luciferianos*. Atqui presbyteros, multo minus diaconos, Romæ frontem baptizatorum consignasse negat Innocentius I. Hieronymo æqualis, *in epistola ad Decentium*. Adde quod *in eadem epistola* Innocentius asserit *consuetudinem ecclesiasticam* esse, ut soli Pontifices in fronte chrisment, eumque usum repetit, " Et ex illa lectio„ ne actuum apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse dire„ ctos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum, " & ex hac „ fidei regula, nimirum quia " presbyteri licet sint sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. " Chrysostomus & Augustinus Hieronymo æquales, ille quidem in oriente, iste vero in Africa, manuum impositionem & confirmatoriam unctionem solis episcopis tribuunt; idque colligunt ex facto Petri & Joannis *actorum* 8. Ambrosiaster etiam, qui sedente Damaso Pontifice, scripsit in Paulinas epistolas, adeoque fuit æqualis Hieronymo, cum varias ecclesiarum consuetudines scrutaretur, hujusce, qua presbyteri, absente episcopo, frontem consignant, exemplum in occidente nullum reperit, sed a semotissimis Ægypti ecclesiis petiit. Qua de re pluribus §. *sequenti*. Gelasius I. frontis unctionem vocat *consignationem Pontificalem*; eamque, sicut " & chrismatis „ conficiendi potestatem, episcopali, fastigio deberi, nec a presbyteris, „ nisi temere usurpari posse, qui ultra suum modum tendunt, " dum „ illum sibimet audacter assumunt, testatur anno 494. *in epistola ad episcopos Lucaniæ*, *cap.* 6. Concilium Arelatense III. anno circiter 455. sancivit ut monachi Lerinenses, " Non nisi ab episcopo Forojuliensi, neo„ phyti si fuerint, confirmentur. " Concilium Hispalense II. cui Isidorus Hispalensis anno 619. præfuit, frontis consignationem inter ea recenset, quæ reservata sunt episcopis, presbyteris vero interdicta, "

Quia

Quia Pontificatus apicem non habent. " Isidorus Hispalensis *lib.* 2. *de officiis*, *cap.* 26. uti manuum impositionem, ita frontis chrismationem, ait *solis Pontificatus deberi*, eamque reservationem repetit *ex ecclesiarum consuetudine*, *ex actis apostolorum*, & fidei doctrina, qua constat " presbyteros licet sint sacerdotes, non habere Pontificatus apicem. " Postremo omnes ecclesias occidentales, Romanam ea in re semper secutas esse, testatur Ratramnus in textu *supra* adducto ex libro 4. contra Græcorum opposita: testatur Nicolaus I. *in epist.* 70. *ad Hincmarum* &c. " Hesperiæ regiones, inquit, nunquam a sede beati Petri in hujusmodi quæstionibus dissonantes inventæ sunt. " Testatur & Innocentius III. *extra de consuetudine*, cap. *quanto*: contrariam enim Græcorum presbyterorum consuetudinem damnans: " Et sacramenta, inquit, præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata. " Si quæ igitur synodi seculo IV. vel V. celebratæ presbyteris aut diaconis consignare permittunt, de verticis consignatione (quam Innocentius *in eadem epistola* jam pridem in usu fuisse testatur) intelligi debent; non autem de frontis in ecclesia baptizatorum unctione, quæ in occidente ab omni ævo episcopis reservata, presbyteris nunquam permissa reperitur ad Gregorii I. Pontificatum. Frontes eorum excepi, qui in ecclesia baptizati sunt; quia de consignatione frontis hæreticorum ad ecclesiam redeuntium, major est difficultas. Verum quocumque modo se res habuerit, presbyteris id non licuit, nisi permittentibus & committentibus episcopis, vel canonibus: adeoque presbyteri non erant ministri ordinarii. Propositionem quoque ad occidentalem ecclesiam restrinxi, quia de orientali merito dubitatur, num in ea presbyteri, seculis IV. V. & retro sequentibus ex præsulum commissione consignaverint. Qua de re pluribus *infra*.

Objicit 6. synodum II. Carthaginensem, quæ anno 390. congregata, sic habet *canone* 3. " Chrismatis confectio a presbyteris non fiat. " Igitur presbyteri chrisma in Africa ante annum 389. conficiebant: quanto magis eo utebantur, id est chrismabant: ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 23.

Respondeo ex hac interdictione sequi tantum presbyteros nonnullos in Africa chrismatis confectionem usurpasse. Quorsum? incertum est: chrismatis enim plures erant usus, quorum alii presbyteris erant permissi, ut aquæ baptismalis per chrismatis infusionem consecratio, & verticis unctio: alii prohibiti erant, ut consignatio frontis neophyti, & episcoporum, altarium, & templorum consecratio.

Instat. Synodus III. Carthaginensis anno 397. interdictam ante annos septem presbyteris chrismatis confectionem, iteravit *canone* 36. Priori igitur " interdictioni male paruerant presbyteri. Quare? nisi quia grave iis erat eo abstinere, quod antea licuerat. "

Quasi vero presbyterorum inobedientia, si qua fuerit, ex eorum con-

contumacia oriri non potuerit. Sed revera canon ille minime supponit presbyteros male paruisse, sed mera est modificatio canonis 3. synodi II. Carthaginensis, quo *chrismatis confectio*, *& puellarum consecratio*, presbyteris absolute interdicitur. Cui quidem canoni synodus III. temperamentum aliquod adhibens, permittit, ut presbyteris, jubente episcopo virgines consecrent, non autem ut chrisma conficiant. "Pres„byter inconsulto episcopo virgines non consecret, chrisma vero nun„quam conficiat.

Urget. Utraque "hæc synodus conficere quidem chrisma pro„hibet, eo uti non prohibet. Id igitur clarissime demonstrat pres„byteris utendi, id est chrismandi, jus integrum etiam posthac in „Africa fuisse.

Respondeo Dallæum id supponere, quod ipsi probandum incumbit: scilicet presbyteros ante utramque synodum habuisse jus consignandi frontes baptizatorum. Nec enim jus illud post utramque synodum superstes esse potuit, si nullum fuit ante utramque synodum.

Objicit 7. canonem 20. concilii I. Toletani anno 400. habiti, quo Patres illi chrismatis confectionem a nonnullis presbyteris factam non rescindunt; sed tantum edicunt, ne in posterum ita fiat. "Pla„cuit ex hac die nullum alium, nisi episcopum, chrisma facere. " Quod si in quibusdam locis Hispaniæ licuit presbyteris chrisma conficere, quanto magis eo uti ad frontes consignandas.

Respondeo 1. chrisma a presbyteris confectum ab hac synodo improbari, qua de re *supra*, *parte* 1. *quæst.* 2. *art.* 3. *sect.* 6. §. 15. *nu.* 2. ubi de mente Montani archiepiscopi Toletani, qui floruit ad annum 530. quique synodi Toletanæ sensum, suæque sedis & contrariam Hispaniæ ecclesiarum consuetudinem melius noverat quam Sirmondus, & qui ex ipso hæc argumenta mutuatus est, Dallæus.

Respondeo 2. non deesse theologos, qui concedant chrismatis confectionem, non autem Confirmationem presbyteris committi posse.

Respondeo 3. non deesse theologos, qui existiment chrisma, jubente episcopo a presbyteris confici posse, quamvis omnes unanimi consensu negent episcopos ex eo consecrari posse a presbyteris.

Respondeo 4. hanc propositionem aliquando falsam esse, *Qui potest majus*, *potest & minus*, in iis præsertim quæ ad religionem attinent: qua de re *supra*.

Respondeo 5. conficere chrisma, non esse quid majus, quam Confirmationem ex eo administrare, aut episcopos ex eo consecrare. Materia enim, etiam in sacramentis, minus perfecta est, minusque virtutis habet, quam forma. Atqui sacramentum præter materiam includit virtutem formæ ejusque perfectionem.

Objicit 8. Innocentium I. *in sua epistola ad Decentium* presbyteris

omnium primum prohibuisse frontem baptizatorum chrismate. Ita ille *lib. 3. cap. 1.*

Verum si ex Dallæo *lib. 2. cap. 20.* Sylvester anno 325. frontis chrismationem presbyteris abstulit, ut illum episcopis reservaret; qui fieri potest, ut Innocentius anno 416. omnium primus illam episcopis reservaverit? Deinde Innocentius in hac ipsa epistola frontis chrismationem non interdicit presbyteris, sed hanc interdictionem repetit ex ecclesiastica consuetudine, & ex apostolorum actis: qua igitur fronte Dallæus scripsit; " Innocentii Pontificis Romani decretalis anno 416. „ quinti seculi data, presbyteris frontem baptizatorum chrismare primo prohibitum esse, diserte reperitur.

Dallæus *lib. 3. cap. 6.* urget caput 6. ejusdem epistolæ, quo conceditur, ut " baptizati, qui postea a dæmonio, vitio aliquo, aut peccato „ interveniente, corripiuntur, a presbytero possunt consignari, & ma- „ nus eis a presbytero imponatur.

Respondeo 1. id non concedi presbytero, nisi ea lege, *ut episcopus imperet ut ita fiat*, & *auctoritatem dederit id efficiendi*. 2. In hoc capite 6. non indicari hanc consignationem in fronte faciendam esse. 3. Hanc consignationem non videri confirmatoriam esse; tum quia non solum presbytero conceditur, sed etiam *cæteris clericis*; tum quia *capite 3.* ejusdem epistolæ confirmatoria neophytorum consignatio, utroque jure divino & ecclesiastico episcopis reservatur. Hanc consignationem eamdem videri, de qua Gregorius Turonensis *lib. 7. cap. 44.* ubi Agericus, Virodunensis episcopus refertur " exorcismum super puellam (e- „ nergumenam) dixisse, ac frontem oleo sancto perunxisse.

Objicit 9. canonem 2. concilii I. Arausicani anno 441. coacti. " „ Nullus ministrorum qui baptizandi recepit officium, sine chrismate us- „ quam progredi &c. " Ita Dallæus *lib. 3. cap. 2.*

Sed canonem illum de verticis unctione interpretandum esse probavimus *supra pag. 334.* Sane in statutis Bonifacii archiepiscopi Moguntini *tomo 9. spicilegiorum Dacherii* relatis, *cap. 4.* decernitur, " Ut pres- „ byteri sine sacro chrismate alicubi non proficiscantur: " quamvis idem Bonifacius existimaverit confirmatoriam unctionem ad solum episcopum pertinere, quemadmodum apparet ex responsis Gregorii II. & II. *ad eumdem Bonifacium*. Videsis *pag. 185.* Eodem sensu intelligi debet *canon. 27.* synodi Arelatensis II. anno 213 qui ex 2. Arausicano exscriptus est.

Objicit 10. canonem 3. Vasensis primæ synodi, anno 442. habitæ, quo præcipitur, " Ut presbyteri, vel ministri (id est diaconi) a „ suis propriis episcopis per annos singulos chrisma petant, appropin- „ quante solemnitate paschali; quia optimum est ut ipse suscipiat, qui „ eo in tradendo usurus est. Si quid obstat, saltem is, cujus officii „ est sacrarium disponere, mittatur. " Presbyteri autem & diaconi, eo in tradendo utuntur, dum frontem chrismant. Ita Dallæus *lib. 3. c. 3.*

Ve-

Verum chrismatio, de qua ille canon, a frontis unctione differt. Laudatur enim hic canon a Montano archiepiscopo Toletano *in epistola* quam ille ad fratres territorii Palentini anno circiter 530. scripsit; qui tamen *in eadem epistola* chrismatis confectionem presbyteris jure divino prohibitam, quanto magis frontis chrismationem eodem jure vetitam, asserit. Eadem etiam constitutio verbo ad verbum refertur *in canone* 60. concilii Wormatiensis, anno 868. habiti, quamvis ex canone 34. ejusdem concilii, & auctoritate eorum omnium, qui seculo IX. scripserunt, constet frontis chrismationem præsulibus reservatam esse. Chrismatio igitur, de qua Vasensis canon, non respicit frontem, sed pectus aut verticem baptizatorum, vel aquæ baptismalis consecrationem; chrisma enim per ecclesias distribui solebat, ut presbyteri eo uterentur, & in unctionibus baptismi, & in aquæ baptismalis sanctificatione. " Placuit, inquit canon 4. concilii III. Bracarensis anno 572. celebrati, " ut modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per " ecclesias datur, quia a singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil " ulterius exigatur: ne forte quod pro salute animarum per invocationem sancti Spiritus consecratur, nos venumdare damnabiliter videamur.

Objicit 11. canonem 1. synodi I. Arausicanæ, quo decernitur, " Hæreticos in mortis discrimine positos, si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate & benedictione consignari, si ii catholici esse " desiderarent. " Et canone 17. concilii Epaonensis, ad annum 517. convocati, " Presbyteros propter salutem animarum, quam in cunctis " optamus, desperatis & decumbentibus hæreticis, si conversionem subitam petant, chrismate petimus subvenire, quod omnes conversuri, " si sani sunt, ab episcopo noverint expetendum. " Presbyteris igitur licebat ex hæresi conversos in mortis discrimine chrismare, multoque adeo magis neophytos; fuisse enim illorum receptionem quam horum Confirmationem operosiorem ex eodem canone apparet, qui ex hæresi conversos chrismate & benedictione consignare, non nisi presbyteris, & quidem urgente morbi necessitate, concedit. Ita Dallæus *lib. 3. cap. 3. & 5.*

Respondeo 1. dubium esse, utrum hæc hæreticorum consignatio fuerit Confirmationis sacramentum, qua de re *infra*. 2. Hæc chrismatio iisdem canonibus committitur & præcipitur presbyteris urgente mortis periculo. Presbyteri igitur hujusce chrismationis ministri sunt extraordinarii.

Objicit 12. Martinum, Dumiensem primo abbatem, postea Bracarensem episcopum, qui præfuit synodo III. Bracarensi anno 572. & pervenit ad annum 580. ex Gregorio Turonico *lib. 5. histor. cap.* 38. " Presbyter, inquit, præsente episcopo, non signet infantes, nisi forte " ab episcopo fuerit illi præceptum. " Eos igitur ex officio signabant, absente episcopo. Ita ille *lib. 3. cap. 5.*

Respondeo 1. consequentiam apud Dallæum nullam esse. Ille siquidem *lib. 3. cap. 9.* docet frontis chrismationem canone 7. concilii Hispalensis II. presbyteris præsente episcopo licitam non esse *sine præcepto sui episcopi*; quamvis concedat illam eodem canone presbyteris prohiberi absente episcopo. 2. Canonem illum ex canone 2. Toletanæ synodi I. excerptum esse; adeoque eodem sensu intelligendum esse, nimirum de verticis, non autem de frontis consignatione.

Objicit 13. Gregorium magnum, qui anno 593. ad Januarium Calaritanum apud Sardos episcopum scribens *lib. 3. epist. 9. & 26.* ita decernit, " Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in fronte chrismate non præsumant. Sed presbyteri baptizatos tangant in pectore, „ ut episcopi postmodum tangere debeant in fronte. Quod decretum anno sequenti refigens in alia epistola ad eumdem Januarium, ita scribit: " Pervenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod „ presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, pro- „ hibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem ecclesiæ nostræ „ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi „ desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tange- „ re debeant, concedimus.

Huic auctoritati variis modis a theologis respondetur. Sunt, qui dicant Gregorium *in hoc deliquisse*, ut Major: vel *ut hominem errare potuisse*, ut Durandus & Hadrianus VI. Alii, ut Estius, Aurelius, & Petrus de Marca, eam frontis chrismationem, quam Gregorius Sardorum presbyteris concedit, non sacramentum Confirmationis, sed meram baptismi cæremoniam contendunt. Communis sententia docet illam unctionem fuisse sacramentum, sed presbyteris Sardorum, ut ministris extraordinariis commissam fuisse: quæ quidem postrema opinio ipsius Gregorii verbis innititur; quibus hæc potestas non propria declaratur presbyteris, sed ipsis a Gregorio *conceditur*: non semper, sed *ubi episcopi desunt*. De his iterum *infra*, ubi de ministro extraordinario. Sed age, dato, non concesso, quod Gregorius ibi agat de Confirmationis sacramento, illudque Sardiniensibus presbyteris concesserit; quid inde?

Instat Dallæus *lib. 3. cap. 6* Gregorius ait se presbyteris frontis chrismationem prohibuisse secundum usum veterem ecclesiæ Romanæ. Hæc igitur prohibitio juris est ecclesiastici.

Respondeo usum illum juris esse divini & ecclesiastici, quia utroque jure prohibetur; hinc Innocentius I. Isidorus Hispalensis, Patres concilii II. Hispalensis & alii hanc prohibitionem ex utroque jure repetunt.

Urget. " Romanæ ecclesiæ consuetudinem dum memorat Gregorius, „ ecclesiarum omnium consuetudinem non fuisse significat: erant ergo „ apud quas presbyteri baptizatos chrismarent in fronte; atque in ha- „ rum numero Calaritana. " Ita Dallæus *lib. 3. cap. 6.* ex Sirmundo *in antirrhetico*.

Res-

RESPONDET Aurelius *in antirrhetico pag.* 443. quod Gregorius " non „ ecclesiæ consuetudinem opponit, ut alias ecclesias contraria consue„ tudine uti significet, sed tum quia frequentissima est humilitas Pa„ trum in loquendo, ut minus dicant quam dicere possint; tum quia „ revera ab ecclesia Romana ut fonte manavit consuetudo baptismalis „ chrismationis, quæ a ministris alibi quam in fronte præberi debeat, „ ab eaque hunc ritum paulatim excepere ecclesiæ occidentis. Unde „ recte Calaritanos revocavit ad veterem illius ecclesiæ consuetudinem „ Gregorius, ad quam ut ad primariam originem necesse erat aliarum „ in hac re usus recenseri. Cur enim minus ecclesiarum omnium con„ suetudinem commemorare potuit Gregorius, quam tot alii ipsius de„ cessores Romani pontifices, qui chrismationem frontis ab aliis quam „ ab episcopis factam, ut improbam & canonibus adversantem damna„ runt, in primis Innocentius, qui eam tanto ante ecclesiæ moribus „ & scripturis alienam diserte ascripsit? Pontificibus solis deberi, in„ quit, ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant, non so„ lum *consuetudo ecclesiastica* demonstrat, verum & lectio actuum apo„ stolorum &c. nam presbyteris chrismate baptizatos ungere licet, non „ tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, „ cum tradunt Spiritum paracletum. Audis ergo ab Innocentio, quod „ a Gregorio quærebas. Ne dubites quin & ipse idem exprimere po„ tuerit. Atque ut magis videas collectionis tuæ vitium; cedo, si quam „ habes occidentis ecclesiam, in qua perspicue docere possis baptizato„ rum frontes chrismari consuevisse a ministris. Cum nullam habeas, „ quam proferas, desine comminisci rem inauditam; & Gregorii ver„ ba ad certos & notos ecclesiæ sensus accommoda. " Posset etiam respondcri, inde sequi tantum nonnullas fuisse ecclesias, in quibus presbyteri, concedentibus summis vel aliis forte pontificibus, baptizatorum frontem chrismarent, *ubi episcopi deessent*.

Urget iterum. Inde clarum est Sardiniensem, hoc est, Italicam, ac pene suburbanam ecclesiam, quanto magis cæteras occidentales remotiores, in eo fuisse usu, ut baptizatorum frontes chrismarent.

RESPONDET Aurelius *ibidem pag.* 441. 1. Perperam adduci usum ecclesiæ Calaritanæ, ut cæterarum ecclesiarum usus ostendatur, " cum „ sancti Gregorii ævo habeamus, præter ipsum Gregorium *in sacramen„ tario*, Hispalensis II. concilii Patres *cap.* 7. & sanctum Isidorum *lib.* „ 2. *de officiis cap.* 26. universe declarantes interdictam esse canonibus „ Patrum & scripturis, non solum quibusvis presbyteris, sed etiam „ chorepiscopis illam frontis chrismationem: quin & Joannem III. „ pontificem, *in epistola ad episcopos Galliarum & Germanorum* (suppo„ sita ea est) hoc ipsum paulo ante sancti Gregorii ætatem confir„ mantem; an minoris ponderis esse dices auctoritatem Joannis ponti„ ficis, sancti Isidori & concilii Hispalensis (asserentium id juris esse „ divini, adeoque vigere ubique terrarum) quam usus ecclesiæ Calari-

„ tanæ? 2. Quid perſpicaci homine minus dignum, quam ut ex unius ec-
„ cleſiæ Calaritanæ abuſu, quem ſanctus Gregorius tolerare ſingulari in-
„ dulgentia cogitur, imo vero ex eo quod ſcribat eum veteri eccleſiæ ſuæ
„ conſuetudini repugnare, quis colligat ſimiles abuſus per alias eccle-
„ ſias extitiſſe? 3. Gregorius aperte oſtendit, ſe rem minime uſitatam
„ per indulgentiam concedere eccleſiæ Calaritanæ, fugiendi tantum
„ ſcandali cauſa, adeoque hunc morem non fuiſſe aliis eccleſiis com-
„ munem. 4. Rem pluribus eccleſiis probatam nec primo vetuiſſet
„ (Gregorius) nec deinde veniæ cauſa indulgere ſe declaraſſet, (ma-
„ xime) cum aliarum eccleſiarum privatos mores, qui a canonibus &
„ ſcripturis nihil abhorrerent, a Romanis pontificibus non interdici,
„ ſed probari conſueviſſe conſtet, & a ſancto Gregorio nominatim,
„ qui Auguſtino Anglorum epiſcopo, eccleſiæ Gallicanæ ritus a Ro-
„ manis diverſos, qui modo pii & probabiles viderentur, amplecti
„ ſuadet, & in recentem Anglorum eccleſiam transferre. *Non enim pro*
„ *locis res*, inquit lib. 12. epiſt. 31. ad Auguſtinum, indictione 7. *ſed*
„ *pro bonis rebus loca nobis amanda ſunt*. " 5. Reſponderi poteſt, mirum non eſſe, quod ille abuſus in eccleſiam potius Sardinienſem, quam in alias Italiæ provincias irrepſerit, cum hujus eccleſiæ ſacerdotes præſulibus male parerent; clerici & laici ignorantia, erroribus, ac vitiis morum plurimis laborarent; eccleſiaſticæ diſciplinæ ordo in ea perturbatus eſſet; aruſpicium, magia, idololatria, & judaiſmus in ea vigeret; epiſcopi ſuo muneri ſegnius ſatisfacerent; quin & ipſe Januarius, epiſcopus Calaritanus adeoque totius inſulæ metropolita, cujus *ſimplicitatem*, moreſque redarguit Gregorius, frequentibus ejus monitis & objurgationibus indigeret, quibus ad ſuum officium excitaretur, ut videre eſt in epiſtolis ejuſdem Gregorii *lib.* 1. *epiſt.* 81. *lib.* 2. *epiſt.* 34. *lib.* 3. *epiſt.* 9. 24. 25. 26. 27. 29. & *lib.* 7. *parte* 2. *epiſt.* 1. 5. 7. 56. 67. *lib.* 8. *epiſt.* 38. ac non immerito excuſandus ſit Gregorius, ſi hujuſmodi hominum imbecillitati, quibus eccleſiaſticæ diſciplinæ vigorem ſcandalo eſſe videbat, aliquid concedendum eſſe cenſuerit. Vir enim erat manſuetus, & fidelium, ut eos Chriſto lucraretur, affectibus, quantum fieri poterat, ſeſe proclivius accomodans; adeo ut ab Auguſtino Anglorum apoſtolo interrogatus, quid facto opus eſſet, cum quis Anglus, cum uxore fratris ſui conjunctus, petit baptizari, reſponderit, " Cum cognata miſceri prohibitum eſſe, quia per junctionem prio-
„ rem caro fratris fuerit facta. Subjecerit tamen: Quia vero ſunt
„ multi in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate eſſent, huic
„ nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi
„ ſunt, ut ſe abſtineant, & grave hoc eſſe peccatum cognoſcant. Tre-
„ mendum Dei judicium timeant, ne pro carnali dilectione tormenta
„ æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re corporis & ſangui-
„ nis Domini communione privandi ſunt, ne in eis illa ulciſci videan-
„ tur, in quibus ſe per ignorantiam ante lavacrum baptiſmatis aſtrinxe-
„ runt.

„ runt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sæpe malum, quod adversatur, portando & dissimulando compescat. " Ita refert Beda *hist. Anglic. lib.* 1. *cap.* 27.

Objicit 14. canonem 2. concilii Barcinonensis anno 599. celebrati. " Simili statutum conditione est, ut cum chrisma presbyteris diœcesanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur &c. jam hinc liquet, inquit Dallæus *lib.* 7. *cap.* 7. presbyteros in Hispania tum quoque neophytos chrismate ab episcopis suis, gratis accepto confirmasse.

Verum hac ætate alium fuisse Hispaniarum usum apparet ex Montano archiepiscopo Toletano ad annum 530. ex Isidoro Hispalensi, qui tum florebat anno 599. & ex patribus synodi II. Hispalensis; qui omnes frontis chrismationem interdicunt presbyteris, reservant episcopis, eamque reservationem repetunt ex consuetudine ecclesiastica, apostolica traditione, fideique doctrina, quæ presbyteris *pontificatus apicem denegat*. Alius igitur sit præfati decreti sensus, necesse est. Aurelius *in orthodoxo* adversus Sirmondum ita interpretatur: " Statutum „ est, ut cum chrisma presbyteris diœcesanis datur pro neophytis confirmandis, id est, ut illud paratum habeant, cum episcopus ad neophytos confirmandos de more excurret, nihil pro liquore &c. " Videntur enim episcopi parœciam adeuntes non chrisma ipsi secum tulisse, quo neophytos confirmarent, sed eo usi in confirmandis neophytis quod presbyteri ab episcopis acceptum in ecclesia custodiebant, ut eo inter baptizandum uterentur.

Objicit 15. canonem 7. concilii II. Hispalensis, quem integrum describit *lib.* 3. *cap.* 3. " Septimo examine relatum est &c. *tomo* 5. *pag.* 1665. ad quæ verba Dallæus octo observat, unde totidem argumenta colligit.

Observat igitur 1. " Ante hunc Hispalensium Patrum canonem nullam fuisse antea de iis, quæ ab istis decernuntur, disertam Hispanicæ ecclesiæ legem, quam, si qua fuisset, non erant hoc loco prætermissuri, quo suum hoc decretum studiose etiam petitis ex veteri testamento rationibus confirmant. " Chrismatis igitur confectio, & unctio in Hispaniis prius interdicta non erat presbyteris.

Respondeo in hac observatione plura dici vel supponi, quæ omnino falsa sunt. Ecclesiarum enim, & altarium consecratio, de qua canon Hispalensis, diserte prohibetur presbyteris *canone* 19. concilii II. Bracarensis anno 563. Chrismatis etiam confectio, de qua hic canon, conceptis terminis interdicitur presbyteris *canone* 20. concilii I. Toletani, anno 400. a Montano archiepiscopo Toletano, ad annum 530. *in epistola ad fratres territorii Palentini, & canone* 19. concilii II. Bra-

carensis anno 563. Præterea, " Non licere presbyteris in baptisterium „ introire coram episcopo, " totidem terminis traditur a Martino Bracarensi ad annum 572. *in sua canonum collectione, canone* 53. " Non „ licere itidem presbyteris, præsente antistite, infantem (baptiza- „ tum) signare, sine præcepto sui episcopi, " asseritur *in eadem Martini collectione canone* 52. & in Concilio I Toletano, *canone* 20. Denique Patres Hispalenses solam Altaris institutionem, & consecrationem non autem chrismatis unctionem repetunt ex Veteri Testamento.

Observat 2. " Varium & ab iis (quæ circa chrismationem in hoc „ canone statuuntur) diversum fuisse antea in Hispania usum, Agapii „ facto demonstrari.

Respondeo 1. Ex hoc Agapii facto, ut quod a patribus Hispalensibus, quasi *Ecclesiasticis disciplinis* contrarium rejiciatur, nihil concludi posse. 2. Hoc Agapii factum respicere duntaxat altarium constitutionem, & basilicarum consecrationem, non autem unctionem chrismatis.

Observat 3. Præcipuam rationem, qua Patres Hispalenses hæc sua decreta fecerunt, ex lege Mosaica petitam esse. " Hæc autem ratio quam „ vim habeat, vel pauci vident.

Respondeo 1. Rationem *ex lege Mosaica*, non esse præcipuam, sed illam, quæ petitur ex regulis ecclesiasticis, & ex fide divina, quæ pontificatus apicem solis episcopis concedit. 2. Rationem ex lege Mosaica petitam respicere duntaxat ecclesiarum, & altarium consecrationem, non autem chrismatis unctionem.

Observat 4. Cæteras rationes, quibus & chrismatis confectio, & eadem frontis unctio prohibetur presbyteris, repeti " ex novellis, & „ ecclesiasticis regulis. Apparet igitur, non jure ullo divino, neque „ dominicæ dispositionis veritate, sed novella ecclesiæ regula, & „ (ut olim loquebatur Cornelius) canone ecclesiastico utrumque in- „ stitutum fuisse.

Respondeo 1. Hic & in quæstione, & in præfato canone agi de ministro chrismationis, non autem de ejus institutione.

2. Dubium esse utrum chrismatis confectio & ejus unctio jure divino solis episcopis reservetur.

3. Nihil impedire quominus utrumque utroque jure divino & ecclesiastico ad solos episcopos pertineat.

4. In hoc canone argumenta triplicis generis esse: quædam enim sumuntur ex veteri testamento, quædam *ex novellis & ecclesiasticis regulis*, quædam ex fidei doctrina, quæ *pontificatus apicem* solis episcopis concedit.

5. Theologos esse, qui per *novellas & ecclesiasticas regulas* non intelligunt ecclesiasticas constitutiones novas & recens institutas, sed divina novi testamenti & ecclesiastica placita: hæc enim verba in præ-

fato

fato canone opponuntur quibusdam placitis veteris testamenti. Illustratur hæc responsio 1. ex tota serie canonis, in quo arguitur Agapius, Cordubensis episcopus, qui ecclesiasticæ disciplinæ ignarus, eo quod a seculari militia in sacerdotale ministerium assumptus esset, presbyteros frequenter destinabat altaribus erigendis, basilicisque consecrandis, absente episcopo, quod synodus prohibet: suamque prohibitionem confirmat, primum quidem ex veteri testamento, tum ex novo, & ex regulis ecclesiasticis. 2. Illustratur hæc responsio ex veteri lectione: Garsias quidem ita legit: " Quædam novellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint. " Sed vulgata editio sic habet, " Quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis, & ecclesiasticis regulis &c. " ubi novellæ regulæ iis opponuntur, quæ superius ex veteri testamento relata sunt; adeo ut iste sit sensus: quamvis altarium consecratio ex veteri testamento reservetur pontificibus, & licet in novo testamento plura episcopis & presbyteris communia sint, tamen ex ipso novo testamento, & ex canonibus ecclesiasticis, multa conceduntur episcopis quæ presbyteris prohibentur. 3. Illustratur hæc responsio ex eo quod inter prohibita simplicibus sacerdotibus primum quidem ibi recenseatur presbyterorum consecratio, quæ jure non solum humano, sed etiam divino ipsis interdicitur. 4. Quia Isidorus Hispalensis, qui præfatæ synodo præfuit, Confirmationem reservat Episcopis, eamque reservationem, & ex actis apostolorum, & ex regulis ecclesiasticis repetit.

6. Cornelium a Dallæo perperam adduci; nec enim ille *in sua epistola ad Fabium* ait canone ecclesiastico institutum esse, ut chrisma conficeretur, vel frons chrismate ungeretur, vel frontis chrismatio post baptismum adhiberetur. Id unum innuit ecclesiastico canone statutum esse ut qui in lecto baptizatus esset, sanus deinde factus omissas baptismi cæremonias reciperet.

Observat 5. " Finem ob quem soli episcopo chrismate frontem convenire decernitur, esse, ut per hoc & discretio graduum & dignitatis fastigium summi pontificis demonstretur; " quæ discretio *ibidem* ex auctoritate canonum repetitur, adeoque juris est ecclesiastici: neque enim primis ecclesiæ temporibus episcopi a presbyteris discernebantur, sed iidem erant episcopi, qui presbyteri.

Respondeo hanc discretionem utroque jure, divino, & ecclesiastico, statui, qua de re *alibi*.

Observat 6. Presbyteris prohibetur infantes baptizatos *signare*, non simpliciter & absolute, sed præsente & non jubente Episcopo. " Ergo " presbyteris, absente antistite, infantem signare licebat. " Præterea eodem modo prohibetur presbyteris, tingere, signare, sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere &c. Atqui presbyteri, licet præsente, nec jubente episcopo, non tingerent; eo tamen absente tingebant ex officio. Igitur & signabant.

Res-

Respondeo præfatum canonem Hispalensem in tres partes dividi posse, quarum prima continetur Agapii factum, quod abusivum, & ecclesiasticis regulis contrarium ibi declaratur: altera vero referuntur, quæ presbyteris prohibentur simpliciter & absolute, ut ecclesiarum & altarium consecratio, manuum impositio super fideles baptizatos, publica hæreticorum vel pœnitentium reconciliatio, & chrismatio frontis baptizatorum: tertia denique narrantur, quæ presbyteris prohibentur, non simpliciter & absolute, sed præsente nec jubente episcopo, ut baptizare, signare, reconciliare pœnitentes, privatos scilicet, non publicos; conficere corpus & sanguinem Christi, &c. Signaculum, de quo in tertia parte canonis, non est signaculum frontis, quod presbyteris absolute prohibetur in secunda parte; sed signaculum pectoris, de quo Gregorius magnus; vel signaculum verticis, de quo *supra*, *pag.* 436.

Observat 7. Presbyteris eodem modo prohibetur " baptizatorum „ frontem signare, quo Ecclesiam vel altare consecrare, imponere „ manus fidelibus baptizatis, hæreticos vel pœnitentes publice re- „ conciliare, & formatas cuilibet Epistolas mittere. " Sed ista solo jure Ecclesiastico prohibentur presbyteris. Igitur & frontem chrismare.

Respondeo ex illis, alia dubia esse, alia certa esse apud theologos. Dubium est utrum ecclesiæ vel altaris consecratio jure non solum Ecclesiastico, sed etiam divino episcopis velut ordinariis ministris reservetur. Dionysius enim *de ecclesiast. hierarch. cap.* 5. *num.* 5. altaris consecrationem jure divino episcopis absolute reservat. Certum est hæreticos publice reconciliare, & formatas dare epistolas, quorum usus erat ad probandam fidem & communicationem catholicam, utroque jure episcopis, ut qui sint centrum communionis catholicæ, velut ministris reservari. Certum item est pœnitentes publicos publice reconciliare utroque jure ad episcopos pertinere, velut ad ministros ordinarios; quia jurisdictio, adeoque peccatorum & censurarum absotio ad ipsos ex officio pertinet. Denique certum est manuum impositionem & chrismatis unctionem, ex hypothesi, quod ad Confirmationis essentiam attineant, utroque jure ad episcopos pertinere, velut ad ministros ordinarios.

Observat 8. Quod hi Patres per manus impositionem, tam ex hæresi conversos, quam fideles baptizatos, in ecclesiam receptos fuisse, tamque illis, quam his per eum ritum Spiritum paracletum traditum fuisse, nos docent. Unde videre est nullum eos statuisse inter neophytorum, & ex hæresi conversorum manus impositionem discrimen, ut si horum manus impositionem pro vero ac legitimo sacramento minime habuerint (quod confitentur adversarii) nulla ratio dici possit, cur de altera, quæ neophytorum erat, aliter senserint.

Res-

RESPONDEO dubium esse, utrum manuum impositio, quæ super conversos ex hæresi fieri solebat, confirmatoria esset. Qui affirmant, hac Dallæi paritate utuntur: qui negant, ab hoc Dallæi argumento facile sese expediunt.

OBJICIT 9. Bedam in psalmum 26. ad hæc tituli verba: *Priusquam liniretur David* &c. " Sciendum est, inquit, quod illa unctio, quæ per " manuum impositionem ab episcopis, quasi alia a duabus prædictis (olei nimirum & chrismatis, quarum prior baptismum præcedit, posterior subsequitur) & vulgo Confirmatio dicitur, eadem est cum se- " cunda, nempe verticali; propter arrogantiam tamen non concessa est " singulis sacerdotibus, sicut & multa alia. " Ex arrogantia igitur factum est, quod frontis unctio, quæ Confirmatio dicitur, presbyteris concessa non fuerit, sed episcopis reservata. Ita Dallæus *lib. 3. cap.* 10. Eodem loco usus est Sirmondus *in antirrhetico* 2. *cap.* 7. ut probaret frontis chrismationem Confirmationi accidentalem esse. Igitur, qui Sirmondi opinionem sequuntur, respondent inde sequi tantum hanc unctionem ad Confirmationis essentiam nihil attinere.

Aurelius autem *in orthodoxo, parte* 1. *cap.* 7. respondet locum Bedæ esse corruptum, manifesteque vitiosum; nec immerito. Locus enim duabus partibus constat, quarum prior, ut apparet, sensum imperfectum generat, adeoque mutila est; posterior sensum doctrinæ, a Beda in aliis locis expositæ, omnino contrarium efficit. Enim vero, si Beda frontis unctionem existimavit meram esse baptismi cæremoniam, ecclesiastico duntaxat jure introductam, eodemque & non alio jure episcopis reservatam esse; cur eam alibi repetit ex capite 8. *actuum*? cur ex iisdem actis illam *solis Pontificibus deberi* colligit? cur per illam, *nuper* a sacerdote *baptizatis*, ait gratiam Spiritus sancti deinde conferri, cum episcopus parœcias visitans, sacramentum Confirmationis administrat? Citato Bedæ textui sensus iste forte accommodari posset: Frontis unctio, quæ eadem est cum verticali, quod utraque ex eodem chrismate fiat, a Christo & apostolis concessa non est singulis sacerdotibus, sicut & multa alia, *propter arrogantiam*, id est, ne presbyteri inde superbirent, & episcopis sese æquandi occasionem arriperent.

OBJICIT 10. Ratramnum *lib.* 4. *contra Græcorum opposita*: " Ecclesiastici viri, inquit, statuerunt ut frontes baptizatorum non a presby- " teris, sed ab episcopis chrismate sancto linirentur. " Ita Dallæus " *lib.* 2. *cap.* 2.

RESPONDEO ex mente Ratramni frontis chrismationem episcopis utroque jure, divino & ecclesiastico, reservari: qua de re *supra pag.* 419.

OBJICI etiam posset 11. Augustinus qui *serm.* 5. *inter Carthusianos*, ait quod Samaritanis " manus imponeret Philippus, unus e septem dia- " conibus: & eis manus imponendo impetraret Spiritum sanctum: " & paucis interjectis subjicit, quod idem Philippus eunuchum reginæ Can-

Candacis baptizaverit, manum ei imposuerit, & Spiritus sanctus super eum descenderit. " Scriptum (enim est) quia mox ut ascenderet de „ aqua, venit Spiritus sanctus super spadonem. (Atqui) in primos il- „ los centum viginti (cœnaculo inclusos) revera, quia tunc primum „ veniebat Spiritus sanctus, sine impositione manus advenit: ex illo au- „ tem jam in neminem venit, nisi fuisset manus imposita.

Verum legenti apparebit vitia plurima in hunc sermonem irrepsisse. Priorem igitur locum vitiatum fuisse constat. 1. Ex ipsis verbis quæ sensum imperfectum generant, " Ut autem manus imponeret Philip- „ pus, & eis manus imponendo impetraret Spiritum sanctum invocan- „ tem. " Ita periodus desinit. 2. Ex verbis proxime sequentibus, quibus Augustinus ait Philippum baptizasse quidem Samaritanos, manus tamen eis non imposuisse. 3. Id repugnat actis apostolorum *cap.* 8. Certum etiam videtur posteriorem locum depravatum fuisse, 1. quia Augustinus *ibidem* negat., Philippum eunucho manum imposuisse, " Bap- „ tizavit, nec manus imposuit. " 2. Quia in actis non legitur Spiritum sanctum descendisse super eunuchum jam baptizatum. Hæc tamen postrema ratio non videtur efficax: posset enim aliquis reponere, idem ab Hieronymo referri *in dialogo contra Lucifer. cap.* 4. De quo, inquit, „ scriptura ita loquitur: *Et descenderunt ambo in aquam, & baptiza-* „ *vit eum Philippus, & cum ascenderent de aqua, Spiritus sanctus venit* „ *super eunuchum*.

Instabis. Si ex Augustino Spiritus sanctus super eunuchum descendit, ei igitur Philippus manum imposuit, quia " ex illo (tempore, quo „ Spiritus sanctus super apostolos & discipulos descendit) jam in nemi- „ nem venit, nisi fuerit manus imposita.

Respondeo id verum esse, quando Spiritus sanctus venit de *necessitate*, non de potestate, id est, quando venit vi sacramenti & virtute pacti sacramento annexi, non autem quando venit extra sacramentum: Spiritus enim non est alligatus sacramentis. Cum enim Augustinus sibi objecisset, non solum ante impositas manus, sed etiam ante baptismum super Cornelium venisse Spiritum sanctum, respondet ita factum esse de potestate, non de necessitate, id est voluntate Spiritus sancti, cujus potestas non est alligata sacramentis, non autem vi & pacto sacramenti.

Objici denique posset *caput* 8. concilii Toletani XI. anno 675. habiti. " Quicumque in ecclesiastico ordine constitutus, aut pro bapti- „ zandis consignandisque fidelibus, aut pro collatione chrismatis, vel „ promotionibus graduum, pretia quælibet susceperit: equidem si scien- „ te loci episcopo tale quidquam a subditis perpetratur, idem episco- „ pus duobus mensibus excommunicationi subjaceat; pro eo quia & „ sciens mala contexit, & correctionem necessariam non adhibuit: sin „ autem suorum quispiam, eodem nesciente, pro supra dictis capiti- „ bus accipiendum esse sibi crediderit; si presbyter est, trium mensium „ ex-

„ excommunicatione plectatur; si diaconus, quatuor; subdiaconus ve-
„ ro vel clericus, his cupiditatibus serviens, & competenti verbere &
„ debita excommunicatione plectendus est. " Presbyteri igitur & diaco-
„ ni baptizabant fideles, eosque consignabant.

RESPONDEO 1. textum exponi posse de consignatione presbyteris ab episcopo commissa. 2. Argumentum nimis probare; consequens enim esset presbyterum & diaconum posse ordinare, quia de tribus sacramentis ibi agitur, puta baptismo, Confirmatione, & ordine. 3. Ne quis in hoc incommodum incidat, textum sensu accommodo exponendum esse.

Urgebis. Synodus hæc duo conjungens (*pro baptizandis consignandisque fidelibus*) aperte indicat eumdem fuisse, qui baptizaret & consignaret. Cur enim baptismum & consignationem conjungeret, & a cæteris divideret, nisi quia ab eodem ministro simul & semel adhiberentur?

RESPONDEO id minime sequi. Gelasius enim I. *epistol. 9. ad episcopos Lucaniæ cap. 5.* idem, iisdemque fere terminis prohibet: " Bap-
„ tizandis consignandisque fidelibus, sacerdotes pretia nulla præfigant &c. qui tamen *cap. 6.* hæc duo sejungit, & non licere " presby-
„ teris ait consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere fa-
„ cultatem.

Hactenus de occidentali, nunc de orientali ecclesia, in qua Dallæus presbyteros fuisse ordinarios Confirmationis ministros pluribus argumentis contendit.

OBJICIT igitur 1. Firmilianum, qui *in epistola 75. ad Cyprianum*, "
„ In genere affirmat, nullo episcopi a presbytero discrimine, *majores na-*
„ *tu* (id est presbyteros) *baptizandi & manum imponendi possidere pote-*
„ *statem*. " Ita Dallæus *lib. 2. cap. 18.*

RESPONDEO Firmilianum sic habere. " In Ecclesia præsident ma-
„ jores natu, qui & baptizandi & manum imponendi, & ordinandi
„ possident potestatem. " Sed majores natu, qui in ecclesia præsident, quique ordinandi possident potestatem solos esse episcopos omnino certum est.

OBJICIT 2. Ambrosiastrum, (quem ille putat fuisse Hilarium Luciferianum, qui vixit sedente Damaso Pontifice.) " Is vero de eccle-
„ sia Alexandrina ita scribit *in cap. 4. ad Ephes.* Denique apud Ægyptum presbyteri consignant, si præsens non sit episcopus. " In Ægypto
„ igitur, absente episcopo, presbyteri ex officio confirmabant: quæ Confirmatio etiam cum impositione manuum celebrabatur. Ita Dallæus *ibidem* ex Salmasio Blondello &c.

Huic argumento satisfecerunt, ex Anglicanis episcopalibus, Henricus Hammondus, de *jure episcopatus*, *dissertat. 3. pag. 162.* Qui *consignationis* nomine solam ait eucharistiæ consecrationem significari; idque satis constare ex alio ejusdem scriptoris loco, *quæstionibus* scilicet *ve-*
teris

teris & novi Testamenti , *quæst.* 101. Utrumque enim opus ex eodem calamo fluxiſſe ille exiſtimat, qua de re *in objectione ſequenti*. Verum, inquit Dallæus *ibidem*, " Euchariſtiæ confectionem dici ſimpliciter *con-*
„ *ſignationem*, nemo, ut opinor, audierit. " Deinde auctor *commenta-*
„ *riorum* " presbyteralem conſignandi, abſente epiſcopo, poteſtatem,
„ hic ut rem commemorat Ægypto peculiarem. At poteſtas euchariſtiam,
„ abſente epiſcopo, conſecrandi presbyterorum Ægypti peculiaris, Da-
„ maſi certe temporibus non fuit.

Ex catholicis Petavius *lib.* 2. *de eccleſ. hierarch. cap.* 6. *num.* 12. diſtinguit inter Confirmationem, quam in manuum impoſitione ſtatuit, & frontis conſignationem, quam Confirmationi accidentalem ſupponit. "
„ Conſignaſſe, inquit, presbyteros in Ægypto, abſente epiſcopo, ſcrip-
„ ſit ſuppoſititius Ambroſius. Impoſitionem vero manuum, quæ conſi-
„ gnationi adjuncta ſæpe fuit, ad dandum Spiritum ſanctum ab alio,
„ quam ab epiſcopo collatam eſſe, nec ille dicit, nec alius quiſquam.

Thomaſinus *tomo* 1. *eccleſ. diſcipl. parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 17. concedit hanc quidem unctionem Confirmationi eſſentialem, ſed illam a presbyteris Ægyptiacis, non niſi Pontificum auctoritate, adminiſtratam fuiſſe.

Aurelius *in orthodoxo fidei*, *parte* 1. *cap.* 5. *pag.* 533. Reſpondet 1. hinc ſequi, " Eo adhuc tempore iſtud nuſquam factum in occidentis eccle-
„ ſiis, quandoquidem Latinus ſcriptor, cum varias eccleſiarum conſue-
„ tudines ſcrutaretur, hujuſce exemplum in occidente nullum repere-
„ rit, ſed a remotiſſimis Ægypti eccleſiis petierit. An enim noſſet quid
„ in ultimis orientis eccleſiis fieret; quid in eccleſiis occidentis vulgo
„ fieret non noſſet? Hoc ergo teſte agnoſcendum eſt occidentis eccle-
„ ſias etiam tum Romanæ ac principis morem ſecutas, nec earum pres-
„ byteros, nedum diaconos, neophytorum frontes unxiſſe. Eadem ope-
„ ra refellitur, quod opinaris (Sirmondum alloquitur) hujus novæ pres-
„ byterorum poteſtatis initium Conſtantini principatu ortum: cum Hi-
„ larium diaconum, qui multo poſt vixit, audias declarantem id ſua
„ ætate in occidentis eccleſias nondum invectum. Habeas ergo tibi Æ-
„ gypti eccleſias illo teſte, dum modo eodem auctore eccleſias occi-
„ dentis omnes nobis relinquas.

Reſpondet 2. " De Ægypti quoque eccleſiis merito dubitari poſſe.
„ Primum quia ſumma res omnibus Græcis orientiſque ſcriptoribus ſi-
„ lentibus, ne repugnantibus dicam, Latini unius ſcriptoris fide niti-
„ tur. Nemo alius, nec Græcus, nec Latinus eam confirmat, ne Græ-
„ ci illi quidem, qui Photii temporibus tanta contentione hac ipſa
„ de re cum Romana eccleſia certarunt. Quare minime obſcurum eſt
„ narrationem eſſe leviorem, quam ut fidei faciendæ ſit ſatis. Accedit
„ ſcriptorem iſtum, quiſquis ſit, ſexcentis erroribus ac fabulis ſcatere.
„ Nam ut alia prætercam, narrat ſub eccleſiæ initia omnibus promiſ-
„ cue baptizandi & concionandi jus fuiſſe, etiam laicis. Quis miretur
„ chriſ-

„ chrismandi potestatem ab episcopis ad presbyteros, in Ægypti eccle-
„ siis ab eo traductam, qui per omnes ecclesias baptizandi docendique
„ potestatem a clericis ad laicos traduxerit?

Respondet 3. auctorem ejusmodi *commentariorum* non esse Hilarium diaconum, qui Luciferi partibus adhæsit, " Cum librorum istorum scriptor præter innumeras mendas certus sit Pelagianus, catholicamque „ doctrinam passim ac dedita opera sic petat ut ab ipso Pelagio factus „ institutusque videatur. Pelagium vero ac Pelagianos perdiu post Luciferi schisma & post Hilarium illum Romanæ ecclesiæ diaconum „ natos nemo ignorat.

Responderi etiam posset, consignationem illam, non fuisse confirmatoriam, sed pure cæremonialem, qualem plures existimant Gregorium Magnum presbyteris Calaritanis concessisse. Denique responderi posset commentatorem illum, dato, non concesso, quod de confirmatoria unctione sermonem habeat, referre quidem quid fieret apud Ægyptum, nec improbare. Quod autem referat, inde non sequitur id esse recte factum; fiebat enim abusive. Quod vero non improbet, parum interest; quia nullius est nominis, imo male audit apud plures, quibus creditur esse ineptus quidem consarcinator, Aeriana & Pelagiana tinctus fuligine. De Aeriana id ex eodem loco constat, ubi auctor ille episcopos, presbyteros, & diaconos jure duntaxat ecclesiastico distinguit: de Pelagiana major est difficultas: " Augustinus enim, inquit Dallæus „ *lib.* 2. *cap.* 18. quædam ejus scriptoris verba S. Hilarii nomine non semel recitat: " contra Julianum *lib.* 2. *operis perfecti cap.* 164. & *contra Pelagium lib.* 4. *contra duas epistolas Pelagianorum cap.* 4.

Sed Hilarium, de quo Augustinus *lib.* 2. *operis perfecti cap.* 164. non fuisse diaconum Luciferianum, sed Hilarium Pictavorum antistitem, apparet ex eodem opere *lib.* 1. *cap.* 9. 52. & 70. Alius vero locus nihil concludit, si quis Aurelio credat: nam ut alia prætereama, inquit ille *in orthodoxo parte* 1. *cap. pag.* 534. " Augustinus sanctitatis titulo eum „ diaconum non ornaret, quem Hieronymus Deucalionem orbis appellasset. Etsi enim sanctitatis nomen eis temporibus latius pateret, „ quam nunc, nunquam tamen usque eo patuit, ut hæresum ac schismatum ducibus ab ecclesia damnatis tribueretur. Alium igitur S. Hilarium fuisse oportet, cujus verba retulerit Augustinus, & ex quo „ ea descripserit Ambrosianus commentator. Illum fortassis, cujus prolixior alter locus in priorem ad Timotheum citatur a patribus synodi II. Hispalensis *S. Hilarii* nomine *in explicatione epistolæ ad Timotheum*, qui locus, cum in commentario Ambrosiano non legatur, „ facile intelligitur extitisse olim alium commentarium in epistolas Pauli a S. Hilario scriptum, Pictaviensi, an alio, non temere id dixerim: quamquam Pictaviensis characterem admodum refert locus a „ synodo Hispalensi allatus. Nec obest quod Ambrosianus commentator dicat se sub Damaso scripsisse: quia cum hæreticum & impo-

„ sto-

„ storem fuisse liqueat, non minus in eo fallere potuit ad captandam
„ antiquitatis laudem, fugiendamque suspicionem, quam in aliis refel-
„ lit. Quare habeatur non minus Hilarii nomine, quod illi offers,
„ quam Ambrosii, sub quo diu latuit alienus, & ad larvatorum scrip-
„ torum tenebras rejiciatur. " Ut ut sit, si non Pelagianus, Aerianus certe fuit; nullum inter gradus ecclesiasticos discrimen jure divino statuens, sed illis munia quæcumque primis ecclesiæ seculis communia fuisse definiens.

Objicit 3. auctorem *quæstionum in vetus & novum Testamentum*, qui sive idem sit, sive diversus fuerit, idem testatur quod Ambrosiaster: " In Alexandria, inquit, & per totam Ægyptum, si desit epis-
„ copus, consecrat presbyter. " Ita ille *quæstione* 101. apud Augustinum *tomo* 4. *in appendice*. Antiquus hic auctor est: scripsit sedente Damaso, & Augustini nomine laudatur anno 824. a pseudo-synodo Parisiensi *de imaginibus*, *can.* 4. & 6.

Ex hæreticis respondet Hammondus *loco citato* textum de sola eucharistiæ consecratione intelligendum esse.

Ex catholicis Sirmondus *in antirrhetico* 2. legit *consignat*: editiones tamen omnes habent *consecrat*. Thomassinus, *loco citato*, intelligit de frontis unctione, qua veluti sigillo baptizati, jubentibus & absentibus episcopis, in Ægypto a presbyteris, ut reges & sacerdotes consecrabantur. Aurelius *eodem loco* respondet. " Hunc scriptorem esse prorsus
„ eumdem (cum Ambrosiastro) quod arguunt non modo errata & sen-
„ tentiæ eædem, sed etiam oratio multis locis iisdem pene verbis
„ concepta. Quare, inquit, quod de priore responsum est, huic ac-
„ commoda.

Existimo hunc auctorem loqui de ordinatione, seu ordinandorum consecratione; sed illum in hoc, sicut & in aliis, quæ ibi refert, decipi. Chrysostomus enim *in epist. ad Timoth. homil.* 1: presbyteris absolute negat ordinationem: & Hieronymus *in epistola* 85. *ad Evagrium*, ut diaconorum elationem deprimeret, presbyterorum munia recensens, ordinationem excipit. Præterea hic auctor, ut dixi, plura eo loci refert, quæ & falsa & hæretica sunt. Ait enim, diaconorum esse,
" Et altare portare, & vasa ejus, & aquam in manus fundere sacer-
„ doti, & omnia ministeria obsequiorum per ordinem agere, licet
„ multitudo clericorum faciat, " ut ea non agant. Deinde, quamvis ille diaconos presbyteris jure divino inferiores agnoscat, presbyteros tamen jure divino pares, & jure ecclesiastico inferiores facit episcopis Quin etiam eos adæquat apostolis Petro & Joanni, qui ad Samaritanos confirmandos missi sunt. Denique, ut diaconis presbyteros dignitate superiores esse ostendat, refert, quod episcopus presbyteros non aliter quam *compresbyteros* vocet, & *consacerdotes suos*, diaconos vero *condiaconos suos* numquam appellet, quod fallum esse apparet *ex epistolis* 59. & 138. Augustini, ubi diaconos & clericos *condiaconorum & concle-*

clericorum Fratrum nominibus cohoneſtat. Fulgentius etiam *Ferrando condiacono* ſcripſit. Cæterum ſi quid valet auctoris hujus teſtimonium, adverſus Dallæum diſerte concludit; *in eadem* enim *quæſtione* 101. probat ille ex Actorum *cap.* 8. presbyteros non diaconos habere poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum per manus impoſitionem.

Objicit 4. *cap.* 23. *lib.* 7. conſtitutionum apoſtolicarum, quas ille ad ſeculum quartum revocat, Nicænæ tamen ſynodo priores facit. " De baptiſmo, epiſcopus, aut presbyter, jam ante conſtituimus, " ac nunc rurſus dicimus. Unges autem prius oleo ſancto, deinde baptizabis aqua, poſtremo ſignabis unguento chriſmatis. " Sicut igitur epiſcopus, ita presbyter baptizatos chriſmate ungebat. Ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 11. *&* 18.

Respondeo, Tria hic recenſeri, olei unctionem, baptiſmum, & chriſmationem, quæ hic quidem Epiſcopo, & presbytero indeterminate tribuuntur, non quod ea uti cuilibet epiſcopo, ita cuilibet presbytero conveniant, ſed quia eorum nonnulla epiſcopis propria ſunt, alia vero ipſis, & presbyteris communia. Quænam autem epiſcopis propria, quæ vero ipſis, & presbyteris communia ſint, colligi debet ex loco, ad quem verba præfata remittunt, videlicet *ex lib.* 3. *cap.* 16. ubi unctio capitis ex oleo epiſcopis, baptiſmus epiſcopis vel presbyteris, & chriſmatio ſolis epiſcopis conceditur.

Objicit 5. S. Chryſoſtomum *homil.* 11. *in* 1. *ad Timoth.* " Inter " epiſcopum & presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe & presbyteris eccleſiæ cura commiſſa eſt; & quæ de epiſcopis dixit, ea & presbyteris congruunt; *ſola* quippe *ordinatione* ſuperiores illis ſunt: atque " hoc tantum pluſquam presbyteri habere videntur. " Theophilactum *in epiſt. ad Timoth. cap.* 3. *verſ.* 8. " Cur autem presbyteros prætermiſit? quia quæ de epiſcopis dixit, ea presbyteris etiam conveniunt: nam & ipſis docendi munus, & præfectura eccleſiæ commiſſa eſt, ut pote *ſola ordinatione*, *μόνῃ τῇ χειροτονίᾳ*, inferioribus. " Eadem habet in eumdem Pauli locum Oecumenius. Ita Dallæus *lib.* 2. *cap.* 18. qui citatis auctoribus addere potuiſſet Hieronymum *in epiſt.* 85. *ad Evagrium*: " Quid facit excepta ordinatione epiſcopus, quod " presbyter non facit? " Sicut igitur epiſcopi, ita & presbyteri confirmabant.

Respondeo 1. non deeſſe theologos qui Chryſoſtomum, & Theophilactum explicent de ordinatione paſſiva, qua conſecrantur epiſcopi; hinc Montanus vertit, *ſola electione inferioribus*: ſola enim conſecratione, adeoque Confirmatione, presbyteri ordinatione, aliiſque id genus muniis ex conſecratione epiſcopi deſcendentibus, presbyter epiſcopis inferior eſt.

Respondeo 2. dato, non conceſſo, quod Chryſoſtomus & Theophilactus legantur de *ordinatione*, qua epiſcopi miniſtros ordinant, reſpon-

respondeo presbyteros in oriente, non ex officio, sed jussu pontificum confirmasse : solos enim episcopos ex officio confirmare solitos, ætate sua testatur Chrysostomus, cum ex facto Petri & Joannis, qui ad confirmandos Samaritanos missi sunt, ita concludit *homil.* 18. *in acta* : " Unde & coryphæos, non alios ullos, hoc facientes vidimus. " Testatur Hieronymus *in dialogo adversus Lucifer.* " Si quæris, quare in „ ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipit Spiritum „ sanctum, disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, „ quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad apostolos descendit." Theophilactus vero Chrysostomi vestigiis ubique adhæret. Oecumenius denique, non ait Episcopos sola ordinandi potestate superiores esse presbyteris ; sed episcopis presbyteros a Paulo permisceri ; qua de re *alibi*, ubi scilicet de distinctione Episcopi, & Presbyteri.

Objicit 6. Palladium, qui *in vita Chrysostomi cap.* 9. narrat, cum Joannes ex ecclesia sua, inimicorum factione pulsus, a pontificalibus omnibus abstinere jussus esset, presbyteros & diaconos, qui ab ejus partibus stabant, competentium tria millia tinxisse, & veste candida induisse, adeoque & consignasse: tincti enim albis statim induebantur, & chrismabantur. Ita Dallæus *ibidem*.

Quasi vero Hieronymus *in dialogo contra Lucifer.* quem desinente seculo quarto, adeoque Chrysostomi tempore scripsit, referens hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati erant, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurreret, aperte non innuat baptismum per presbyteros & diaconos sæpe collatum fuisse, Confirmatione ipsum minime comitante, cum episcopus abesset aut impeditus esset? id ita factitatum sæpe fuisse apparet ex ipso canone 2. Arausicano, quem Sirmondus & Dallæus tanti venditant.

Objicit 7. Dionysium *cap.* 5. *de eccles. hierarch.* docentem, "Presbyterum sine chrismate nunquam baptismum perficere ; adeoque „ (quod ex hoc necessario & evidenter sequitur) cum chrismate baptismum perficere. " Ita Dallæus *ibidem* qui Dionysii opera ad initium seculi sexti revocat.

Dionysius *cap.* 5. ecclesiasticam hierarchiam in tres ordines distinguit, pontificum, sacerdotum & diaconorum. Ordinem vero pontificum esse primum & ultimum, docet ille *num.* 5. primum quidem, quia sacra omnis potestas ab eo ad inferiores derivatur : ultimum, quia in ipsum omnis ecclesiasticus ordo definit. Pontifex enim divina quæque sacerdotum *mysteria perficit*. Nec enim sacerdos baptismum perficiet, sine unguento ; nec eucharistiam consecrabit sine altari, nec ipse sacerdos erit sine ordinatione. Unguenti autem sanctificatio, & altaris consecratio, & sacerdotum ac diaconorum ordinatio ad episcopos jure divino pertinent. " Nunquam sacerdos divinam illam regenerationem „ sine

„ sine divino unguento consummabit ; neque divinæ communionis my-
„ steria consecrabit , nisi , &c. " Quæritur ergo ad quem priora hæc verba „ *sine divino unguento* , referri debeant , ad presbyterum baptizantem , an ad episcopum , qui baptizatum deinde consignet . Georgius Pachimeres , celeberrimus Dionysii paraphrastes, qui sub Michaele Palæologo circa annum Domini 1280. floruit , hæc verba refert ad pontificem, hoc sensu : Sacerdos baptismum nunquam perficiet sine „ chrismatisunctione , qua episcopus baptizatum consignet : " Baptis-„ mum, inquit, perfecte per se sacerdos non absolvet , quippe opus „ erit antistite , qui unguento baptizatum inungat : " εἰς τὸ χρίσαι τῷ μύρῳ τὸν βαπτισθέντα. Maximus vero , qui eumdem Dionysium seculo septimo commentatus est , verba quidem hæc refert ad baptismatis ministrum , sed unguenti illius usum , sine quo baptismus perfecte non absolvitur , non explicat . " Nota , inquit , & sanctifica-„ re , & perficere unguentum , non esse presbyterorum : quin nec „ altare consecrare , nec ordinare ; hæc enim solus pontifex perficit, „ extra quæ presbyter nec baptizabit , nec offeret . " Arcudius verba hæc refert ad presbyterum baptizantem , eaque ad confirmatoriam unctionem hoc sensu determinat: Presbyter perfecte baptismum nunquam perficiet sine unguento , quo ipse baptizatum inungat . Qua quidem interpretatione presbyter , cum abest episcopus , minister extraordinarius hujus sacramenti substituitur , sed ordinarius ejus minister ab eodem Dionysio alibi definitur episcopus . " Sacerdotes , inquit *cap.* 2. „ *parte* 2. *num.* 7. baptizatum, indutum alba veste ad pontificem du-„ cunt , qui divinitus sacrato oleo virum consignat . " Eadem etiam verba Arcudius alio sensu refert ad presbyterum baptizantem , ita scilicet ut chrismatis usus , quo sacerdos baptismum perficit , ad aquæ baptismalis consecrationem pertineat : hoc pacto : Presbyter perfecte baptismum nunquam peragat sine unguento , quo ipse baptismalem aquam consecret . Hujus enim consecratio , " Trina unguenti per modum „ crucis effusione perficitur : " Ex Dionysio *cap.* 2. *parte secunda numer.* 7. licet hodierni Græci catechumenorum duntaxat oleum adhibeant.

Objicit 8. Photium *in epistola encyclica*, qua in Nicolaum primum & episcopos in Bulgariam ab eo missos ita invehitur. " Chrismate inun-„ ctos per sacerdotes denuo chrismate inungere non cohorruerunt, cum „ se presbyteros prædicarent , & presbyterorum chrisma inutile quid-„ dam, ac frustra factum comminiscerentur. An talem quis insaniam „ fando unquam audivit, quam non cohorruere insani isti factitare? ut „ semel unguento sacro delibutos rursus inungerent, & augusta illa divi-„ naque christianorum mysteria in bene longas nugas, & risum luben-„ tiamque conversa proculcarent? porro sapiens & egregium eorum res-„ ponsum . . . . Non enim, inquiunt, licet sacerdotibus, eos qui sacro „ baptismate initiantur, unguento sanctificare; solis enim pontificibus

 „ hoc

„ hoc lege datum est. Unde hæc lex? quis auctor? quis apostolorum? „ an patrum? an ex synodis aliqua? sed ubi & quando habita? & quo„ rumnam confirmata sententiis? " Hæc igitur erat in oriente recepta & universalis consuetudo, ut presbyteri baptizatos ex officio consignarent.

Plura huic argumento responderi possunt. Primum quidem Photius hanc frontis consignationem, sive fiat ab episcopis, sive a presbyteris fieri possit, ait esse *augusta divinaque christianorum mysteria*, quæ nunquam iterata sunt, neque a Latinis in Bulgariam missis sine crimine iterari potuerunt. " Talem (enim) quis insaniam sando unquam audi„ vit, ut semel unguento sacro delibutos rursus inungerent? " quæ recte de mera simplicique cæremonia nemo dixerit. 2. Photius quidem, hanc esse totius orientis consuetudinem, ut presbyteri baptizatos chrismate consignent, in illa epistola supponit: sed ejus testimonium hac in re merito suspectum est; in eadem enim epistola plura refert vel supponit, quæ certe falsa sunt, v. g. quod Latini " abominentur nuptias, quia presbyteros sortiri „ conjuges prohibent: quod chrisma ex aqua fluminis conficiant: quod „ agnum in pascha more Judæorum super altare pariter cum domini„ co corpore benedicant & offerant. " Videsis *epistolam* 70. *Nicolai I. ad Hincmarum* &c. 3. Photius Latinis objicit, quod " Spiritum san„ ctum ex Patre Filioque procedere dicant. " Ideone hæc erat fides totius orientis ut Spiritus sanctus ex solo Patre procedat? 4. Photius Latinis objicit, " Quod diaconus, nondum suscepto presbyteratus offi„ cio, in episcopum ordinatur; qui mos erat aliquando Romanis, " inquit Æneas Parisiensis. Ideone hæc erat totius orientis consuetudo, ut diaconus nunquam ordinaretur episcopus, nisi presbyteratus officio ante functus fuisset? Enimvero ipsemet Photius, ut Nicolaus pontifex *in sua epistola* recte arguit, " Ex laico subito tonsuratus, ac mona„ chus factus, saltu ad episcopatus apicem imperiali favore provectus „ est. " Quemadmodum igitur Photius Latinis objiciens, quod ipsi dicerent Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere; & quod Romani diaconos aliquando in episcopos ordinassent; falso supposuit hanc fuisse totius orientis fidem, ut Spiritus sanctus ex solo Patre procedat; eamque consuetudinem toto oriente semper receptam fuisse, ut diaconus nunquam eligeretur episcopus: ita nihil repugnat, quominus iisdem Latinis objiciens, quod apud ipsos soli episcopi consignarent, falso supposuerit hunc fuisse usum toto oriente ætate sua receptum, ut presbyteri, qui tingerent, ipsi etiam ungerent. 5. Hunc illarum orientalium ecclesiarum, in quibus presbyteri consignabant, usum, velut abusum rejecerunt Nicolaus I. & omnes Latini, eumque scriptis refutarunt Hincmarus Rhemensis, Æneas episcopus Parisiensis, Odo Bellovacensis episcopus & Ratramnus, monachus Corbejensis. 6. Nicolaus respondet, his & aliis Photii objectis, non Romanam modo, sed & omnem generaliter, quæ lingua latina utitur, ecclesiam reprehendi: hæc

erat

erat igitur consuetudo toto occidente recepta, ut soli episcopi ex officio frontem ungerent. 7. Nicolaus his Photii objectis opponit, omnes " Hesperias regiones (id est occidentales ecclesias) quæ nunquam „ a sede beati Petri, in hujusmodi quæstionibus dissonantes inventæ „ sunt. " 8. Nicolaus ait se Photii objectis plures alias regiones opponere posse, " Ut de aliis, inquit, mundi plagis interim taceamus. " 9. Nicolaus hæc Photii objecta veluti " communes ecclesiæ contume- „ lias repulsat (quibus Photius & ejus asseclæ) traditionibus paternis, „ divinis testimoniis roboratis, detrahere curaverunt.

Objicit 9. ex Niceta satis superque constare synodum illam, de qua cogitaverat Photius *in encyclica sua epistola*, habitam fuisse Constantinopoli; & in ea Latinorum tum hoc de chrismatis ministro dogma, tum alia non pauca de capitibus a Photio memoratis dogmata damnata fuisse: & ipsum Nicolaum Romanum pontificem ob intolerabilem in omnes tum orientis, tum occidentis christianos tyrranidem anathemate perculsum.

Respondetur 1. Hæc synodus ex parte a Photio ficta & supposita fuit; " Iste enim falsarius, inquit Anastasius *in præfatione ad concilium* „ *œcumenicum VIII.*, falsos homines quasi vicarios orientalium sedium „ formavit, falsorum excessuum adversus Nicolaum mendacem codicem „ compilavit, mille " circiter antistitum subscriptiones falsas interseruit, sibi nemine prorsus consentiente vel conscribente ex illa numerosa episcoporum multitudine, nisi uno & viginti præsulibus. 2. Acta hujus pseudo-synodi ab octava synodo generali rescissa sunt; quæ *conciliabulum illud*, *Ephesino latrocinio comparat*, illudque rejicit quasi *veritatis inimicum*, *& omni falsitate repletum*. 3. Anastasius, quæ in hac pseudo-synodo acta sunt referens, solius anathematis meminit, quo Nicolaus pontifex perculsus est, neque ab Anastasio Nicetas dissentit.

Objicit 1. Gabrielem archiepiscopum Philadelphiensem.

Verum ille quamvis schismaticus, *in tractatu de sacramentis* docet, baptizatorum chrismationem ad episcopos primario ac præcipue pertinere; „ Ecclesiam tamen orientalem suis presbyteris chrismandi jus concessisse, „ ne quis baptizatorum ejusmodi gratia privaretur. " Gabrieli consentit Matthæus Blastarius, & alter schismaticus *cap.* 31. *litter.* ε, *sui Nomocanonis*, ubi docet primum quidem ex 15. canone concilii Neocæsariensis, " Chorepiscopos figuram gerere septuaginta discipulorum, sicut e- „ piscopos duodecim apostolorum. " 2. Apostolis, non discipulis Christum dixisse, *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis* &c. 3. Apostolos, non discipulos, habuisse potestatem largiendi Spiritum sanctum per manus impositionem, " Ut manifestum est, inquit, ex his quæ „ nobis apostolorum acta prodiderunt: Philippum scilicet, unum e sep- „ tem diaconis, in Samariam descendisse, ibique multos baptizasse; „ nullos tamen Spiritus sancti participes effecisse. Qua de causa apo- „ stoli miserunt Petrum & Joannem, qui manus imponentes baptiza- „ tis,

„ tis, Spiritum sanctum nondum in eos illapsum elargiebantur. " 4. Apostolis, non discipulis, datam potestatem ordinandi presbyteros & diaconos. 5. Apostolis episcopos, & discipulis chorepiscopos successisse. Ex quibus ita concludit. " Si ergo chorepiscopi, neque remissio-„ nem peccatorum, neque Spiritum sanctum impertire poterant, quam-„ vis plura privilegia, quam presbyteri, essent sortiti ; multo minus „ hi a confessionibus esse poterunt, & peccata solvere, ac ligare, nisi „ hanc potestatem ab episcopis acceperint. " Ex hac Blastarii doctrina, aperte sequitur, chorepiscopos & presbyteros non esse ordinarios ministros utriusque sacramenti, Confirmationis, & pœnitentiæ.

Objicit II. hodiernam orientalis ecclesiæ praxim : Græcorum enim episcopi raro, presbyteri frequenter consignant.

Respondet Arcudius, id fieri episcoporum auctoritate, adeoque presbyteros non esse ministros ordinarios, sed extraordinarios. Arcudii distinctionem, quasi futilem & ridiculam Dallæus irridet *lib.* 2. *cap.* 19. Verum Arcudio præierunt plures Græci, licet schismatici, quos inter Gabriel Philadelphiensis & Matthæus Blastarius, qui certe gentis suæ placita rectius, quam Dallæus ipse noverunt. Reponit Dallæus, Arcudium " Ludibrium omnibus debere, qui quod passim ac fere semper „ in tota græcanica ecclesia fit, id extraordinarium dicit : ordinarium, „ quod raro ac fere nunquam. " Sed ipse Dallæus ridiculus est, qui, ut Arcudium ridiculum exhibeat, ei tribuit, quod iste minime dixit ; aliud enim est opera quædam ordinaria vel extraordinaria esse : aliud quempiam operum hujuscemodi ministrum esse ordinarium vel extraordinarium : sic antistites sunt ministri ordinarii : simplices vero sacerdotes sunt ministri pœnitentiæ extraordinarii ; quamvis in occidente, illi quidem raro, isti frequens peccatores absolvant. Opera dicuntur ordinaria, vel extraordinaria, quæ frequens vel raro fiunt : sed minister dicitur ordinarius, vel extraordinarius, qui ex officio, vel ex delegata sibi potestate aliquid operatur.

Ut ut sit de Græcorum mente circa baptizatorum chrismationem a presbyteris factam, usum illum improbarunt seculo IX. Nicolaus I. & universa occidentalis ecclesia; seculo XII. Innocentius III. & Innocentius IV. &c. neque desunt theologi, qui nullam hodie Confirmationem apud Græcos esse existiment, ii scilicet, qui manuum impositionem a chrismate sejunctam huic sacramento essentialem faciunt : vel qui hoc sacramentum simplici presbytero negant committi posse. Cæterum hæc prava consuetudo, toto licet oriente recepta, non impedit, quominus Græci omnes veluti fidei dogma persuasum habeant Confirmationem verum ac legitimum novæ legis sacramentum esse, quod a diaconis aliisve clericis inferioribus administratum minime valeat. Viderit Dallæus, qui Græcos objicit, quomodo doctrina hæc cum sua cohæreat.

Objectiones tertii generis ratiocinia sunt, quibus Dallæus utitur.

Pri-

Primum refertur *lib. 2. cap. 2. num. 2.* " Confirmationis sacramentum „ episcopi supra presbyterum in ecclesiastico ministerio eminentiam ne„ cessario supponit. Sed illam nescivisse apostolos liquet ex divinis lit„ teris, quæ eumdem fuisse presbyterum & episcopum docent, & ex „ Hieronymo, * Augustino, Chrysostomo, & omnibus patribus qui ea„ dem cum Hieronymo docuerunt, quos ad 44. recenset & vindicat „ Blondellus in sua Hieronymi apologia.

Utrum primis ecclesiæ temporibus, idem esset episcopus, qui presbyter; vel inter utrumque aliquod discrimen esset, gravis est difficultas, de qua alibi. In præsentiarum observasse satis erit, 1. Ignatium agnoscere episcopi supra presbyteros discrimen & eminentiam in suis epistolis genuinis, non interpolatis. 2. Duobus modis intelligi posse, quod idem fuerit episcopus, qui presbyter: prior est episcopatum deprimendo ad presbyteratum, ut si quis dicat primis ecclesiæ temporibus episcopos non fuisse superiores presbyteris, sed eos inter se æquales fuisse: posterior est presbyteratum evehendo ad episcopatum, ut si quis dicat, quod primis illis temporibus, quicumque ordinarentur presbyteri, statim consecrarentur episcopi. Priorem modum sequuntur hæretici; posteriorem plures orthodoxi. Prior modus ordinationis sacramentum destruit; posterior astruit.

Secundum habetur *lib. 2. cap. 9.* " Tempus fuit, cum sæpe sæpius „ contingeret ut ipse baptizaret episcopus, rarius baptizarent presbyteri „ & diaconi. Ut ergo eo tempore, quod fere semper baptizaret epis„ copus, id presbyterum jure baptizandi minime excludebat, sed per „ accidens fiebat, quod cum presbytero major esset episcopus, indeco„ rum fuisset, ipso præsente, presbyterum communes alioqui sacri mi„ nisterii actus invadere; ita & de manus impositione res se habuit: „ per accidens fiebat, ut eam raro exercerent presbyteri; non quod „ jus non esset; sed quod episcopis præsentibus eam deferrent.

Respondeo Dallæum tria supponere, quæ falsa sunt: primum est, presbyterum, absente episcopo, baptizatis manum imposuisse, ut Spiritum sanctum eis conferret, cujus rei nullum in antiquis canonibus vestigium extat; quin imo contrarium apparet, ex ipso Hieronymo, quem Dallæus pro sua opinione sæpe laudat, referente *in dialogo contra Lucifer. cap. 4.* " Hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, „ qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos bapti„ zati sunt, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impo„ siturus excurrat. " 2. Presbyteros, absente episcopo, in ecclesia baptizatos olim confirmasse. 3. Presbyteros, absente episcopo, sicut baptizandi, ita confirmandi jus olim habuisse; ex illis enim patribus & canonibus, qui confirmandi jus presbyteris denegant, nullus est, qui baptizandi potestatem eis auferat: neque canones, qui factas a presby-

* *Epist. 83 ad Oceanum, epist. 85. ad Evagr. & in cap. 1. epist. ad Titum.*

teris Confirmationes irritas declarant, collata ab iisdem baptiſmata reſcindunt.

Tertium argumentum *ibidem* proponitur. " Ex Cypriano conſtat „ (citat epiſtolam 10. vel ex Rigaltio 9.) pœnitentibus non ſolum e„ piſcopum, ſed etiam clerum manus impoſuiſſe. Dubitandum ergo „ non videtur, quin & neophytis pariter presbyteri quoque, præter „ epiſcopum manus impoſuerint. Eamdem enim propemodum fuiſſe a„ pud veteres, & initiandorum neophytorum, & reconciliandorum pœ„ nitentium, & admittendorum ex hæreſi converſorum rationem ex „ priſcis canonibus ſatis ſuperque manifeſtum eſt.

Respondeo 1. Cyprianum in hac epiſtola loqui duntaxat de manuum impoſitione, ab epiſcopo & clero ſimul ſupra publicos pœnitentes fieri ſolita: " Per manus, inquit, impoſitionem epiſcopi & cleri „ jus communicationis accipiunt &c. " manu eis ab epiſcopo & clero impoſita. Quare, ſi quid valet hæc paritas, id unum inde ſequitur, epiſcopum permittere poſſe, ut presbyteri neophytis manum ſecum imponant: epiſcopus certe ſimplicibus ſacerdotibus permittit, ut ordinandis manum cum ipſo imponant, quamvis illi ſeorſum ab epiſcopo id minime poſſint.

Respondeo 2. diverſam, non eamdem fuiſſe apud veteres & initiandorum neophytorum, & reconciliandorum pœnitentium rationem ex priſcis canonibus manifeſtum eſſe, licet eadem propemodum fuerit admittendorum, non omnium, ſed quorumdam hæreticorum, eorum ſcilicet qui per manuum impoſitionem & frontis conſignationem ſuſcipiebantur, de quibus *ſupra* pluribus in locis, & de quibus iterum *infra*, ubi de Confirmatione hæreticorum. Qui enim, quæſo, canones eamdem propemodum in publicis pœnitentibus reconciliandis, quam in neophytis confirmandis rationem præſcribunt? ubi frontis chriſmatio, ubi confirmatoriæ formulæ deprecatio, aliæque id genus cæremoniæ, huic ſacramento ſeu eſſentiales, ſeu accidentales in publicorum pœnitentium reconciliatione deſiderantur.

Quartum argumentum eſt. Qui ordinarium dicit miniſtrum, dicit & extraordinarium. Sed non eſt de fide ſacerdotem poſſe miniſtrum eſſe extraordinarium Confirmationis. Ergo nec de fide ſolum epiſcopum eſſe ordinarium ejus miniſtrum.

Respondeo 1. meram eſſe æquivocationem. Aliquis enim miniſter ordinarius aut extraordinarius dici poteſt, vel quia frequens, aut raro agit, vel quia ex officio, aut ex poteſtate ſibi delegata munere quodam fungitur. Poſteriori, non priori modo hic accipitur; Priori, non poſteriori modo ordinarius miniſter extraordinarium præſupponit: epiſcopus enim ex officio, ſeu (ut loquitur Eugenius IV. *in decreto pro inſtructione Armenorum*) ut miniſter ordinarius, presbyteros & diaconos ordinat, licet ipſe ſolus hoc munere fungi poſſit.

Respondeo 2. non deeſſe theologos, qui contendant eſſe de fide, quod

quod presbyter esse possit minister Confirmationis extraordinarius. Ita Dominicus Soto, *in* 4. *dist.* 7. *art.* 11. Franciscus a Messana *in locis Hieronymi difficilibus*, vocabulo *Confirmatio*, Gregorius a Valentia *tomo* 4. *disput.* 5. *quæst.* 2. *punct.* 1. & Cardinalis Baronius *ad annum* 594. *num.* 15.

Ut quibusdam aliis Dallæi objectis occurras, hæc velim observes, scilicet ecclesiasticam functionem canonibus prohiberi posse, vel defectu potestatis e speciali & interiori charactere dependentis; sic ordinatio prohibetur presbyteris: vel defectu jurisdictionis; sic interior peccatorum absolutio presbyteris interdicitur, episcopo minime permittente: vel defectu utriusque; sic ecclesiasticæ censuræ a laico ferri aut relaxari non possunt: vel defectu juris sibi commissi, seu mandati Episcopi, aut alterius superioris; sic virgines a presbyteris velari non possunt, nec altaria ab ipsis consecrari, episcopo minime committente: vel propter decentiam & reverentiam superiori exhibendam; sic presbyteris olim, præsente episcopo, baptizare aut eucharistiam consecrare minime licebat. Ex his defectibus postremus rem illicitam, non invalidam; quatuor vero priores rem illicitam & invalidam efficiunt. Quo defectu collata a presbyteris Confirmatio nulla sit, episcopo contradicente, non satis constat apud theologos: Divo Thomæ nulla esse videtur defectu jurisdictionis, non autem ordinis; putat enim ille posterioribus commentariis *in* 4. *d.* 7. *art.* 5. *ad* 2. hoc sacramentum episcopis reservari ratione ordinis & jurisdictionis *conjunctim*, non autem *divisim*. Cum autem presbyter episcopi vel summi Pontificis auctoritate baptizatos confirmat, nulla tunc ordinis potestas ei communicatur. Cur autem jurisdictionis defectus sacramentum Confirmationis, non autem baptismi nullum efficiat, tota ratio est voluntas Christi sic instituentis, cui quidem probabile est ita placuisse propter summam baptismi necessitatem.

ARTICULUS V.

De variis theologorum placitis circa ministrum Confirmationis extraordinarium.

QUÆRITUR utrum presbyter, tanquam minister extraordinarius, hoc sacramentum valide conferre possit. Sunt qui affirment; sunt qui negent: utrique, & multi, & celebres.

Negant Robertus Pullus cardinalis, *parte* 5. *sentent. cap.* 23. Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacramentis*, *parte* 7. *cap.* 2. Petrus Lombardus, *lib.* 4. *sentent. dist.* 7. Guillelmus Altissiodorensis, *lib.*4. *cap.* 3. Albertus Magnus *in* 4. *d.* 7. *art.* 4. Durandus *in* 4. *d.* 7. *quæst.* 3. & 4. Gabriel Biel *in* 4. *d.* 7. *art.* 2. *concl.* 3. Joannes Major *in* 4. *d.*7. Hadrianus VI. *in* 4. *d.* 7. Alphonsus a Castro *lib.* 4. *adversus hæreses*, vocabulo, *character*, &

vo-

vocabulo *Confirmatio*, & *lib.* 2. *de justa hæreticorum punitione*, *cap.* 21. *&* 22. Marianus Victorius Reatinus, qui Tridentinis tertiæ convocationis sessionibus interfuit, *scholiis in epist.* 85. *Hieronymi ad Evagrium*, Estius *in* 4. *d.* 7. §. 21. *&* 22. Petrus Aurelius *in anæretico*, *pag.* 453. *& in orthodoxo pag.* 531. In eamdem opinionem inclinant Petrus a Soto, qui Tridenti, cum postremæ sessiones haberentur, obiit, *lectione* 2. *de Confirmat.* & Covarruvias *lib.* 1. *variarum resolutionum*, *cap.* 8. Pro eadem sententia laudari solet S. Bonaventura *in* 4. *d.* 7. *art.* 1. *quæst.* 3. verum ibi loquitur tantum de ministro ordinario, ut patebit illum conferenti cum Alexandro Alensi *parte* 4. *quæst.* 9. *membro* 5. *art.* 1. §. 3. eædem enim fere sunt utrobique rationes, eademque fere objecta: Alensis autem sermonem eo loci habet de ordinario ministro. Accedit quod Bonaventura *ibidem in expositione textus Magistri*, *dubio* 1. doceat, " Pro „ causa necessaria summum Pontificem, in quo est plenitudo potesta- „ tis, posse alii, quam episcopo, committere " administrationem hu- „ jus sacramenti.

Affirmant Jacobus a Vitriaco, Cardinalis, qui ait *sermone in vigilia Pentecostes*, " Hoc sacramentum aliquando propter defectum, vel pau- „ citatem episcoporum, minoribus sacerdotibus dispensative est conces- „ sum; " Alensis, *parte* 4. *quæst.* 9. *membr.* 5. *art.* 1. §. 3. S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Aureolus &c. Eaque opinio in scholis hodie communior est. Pro eadem sententia a Durando, aliisque nonnullis theologis citatur etiam Magister sententiarum *lib.* 4. *d.* 7. quasi Gregorii Magni factum ibi referat & approbet. Verum observationem, quæ illud Gregorii factum refert & approbat, ad marginem primum appositam apparet ex antiqua editione Nicolai Keslers; deinde infra textum per modum notulæ additam, apparet ex ipso Magistri textu apud Bonaventuram descripto; denique in ipsum textum irrepsisse, apparet ex Durando, qui Gregorii factum, quasi in textu Magistri relatum & approbatum, citat *lib.* 4. *d.* 7. *quæst.* 3. *num.* 11. *& quæst.* 4. *num.* 2.

Affirmantium multiplex est differentia. Alii enim contendunt, suam sententiam certam esse, imo haberi jam tamquam de fide; ita Dominicus Soto *in* 4. *d.* 7. *art.* 11. Gregorius a Valentia, *tomo* 4. *disput.* 5. *quæst.* 2. *puncto* 1. & Baronius *ad ann.* 594. *num.* 15. Alii contra fatentur illam non esse de fide. Alii a solo Papa committi presbyteris hoc ministerium posse volunt, ut Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura. Alii etiam quemvis episcopum idem posse, si libeat, in sua diœcesi; ut Ledesma *parte* 4. *quæst.* 13. *art.* 3. & apud Valentiam *loco laudato*. Rursum eorum, qui soli Papæ hujus potestatis conferendæ jus vendicant, alii ajunt etiam diaconis conferri eam posse, ut glossatòr capituli *pervenit*, *disputat.* 95. alii ipsis quoque subdiaconis & clericis inferioribus, ut Panormitanus *in cap. quanto*, extra *de consuetudine*; & utraque summa, Rosella & Angelica, vocabulo, *Confirmatio*: alii vel ipsis laicis, modo

do confirmati fuerint, ut glossa *in cap. manus*, *de consecrat. dist.* 5. quarum quidem opinionum meminerunt Alensis, S. Thomas, Durandus & Aureolus: alii solis presbyteris jus esse eam accipere docent, ut Alensis, S. Thomas, Aureolus, Paludanus, Richardus de Mediavilla, Arcudius &c. Ex his jus illud solis presbyteris aliqui concedunt *ex rationabili & urgente admodum causa*, ut Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura &c. alii nulla etiam urgente causa, ut Arcudius & Goarius, qui Græcorum presbyterorum frequens, & nulla urgente ratione confirmantium facta defendunt. Denique sunt, qui dispensationem requirunt, ut licite quidem presbyteri, non autem ut valide confirment: ita auctores illi, de quibus Franciscus Pitigionis *in* 4. *d.* 7. *quæst.* 1. *art.* 10. qui docent solum quidem episcopum esse ministrum ordinarium, & necessarium hujus sacramenti necessitate præcepti, non autem sacramenti. Inter illos enim auctores, inquit Estius *in* 4. *d.* 7. §. 21. qui " hanc „ Divi Thomæ sententiam secuti sunt, hæc diversitas reperitur, quod „ nonnulli existiment presbyteros, si tentent hoc sacramentum conferre, etiam absque commissione apostolica, verum conferre sacramentum, tametsi graviter peccent, sicut vere ordinat episcopus hominem non sibi subditum: alii vero complures sentiant nihil eum prorsus efficere, non magis quam si tentaret absolvere quempiam sibi non „ subjectum.

SECTIO I.

Utrum sit de fide presbyterum ab apostolica sede committi posse, ut baptizatos confirmet.

AFFIRMANT Dominicus Soto, Franciscus a Messana, Baronius, & Gregorius a Valentia locis *supra* citatis, Dominicus quidem & Franciscus propter Eugenii IV. decretum *in Armenorum instructione;* Baronius autem & Gregorius propter utramque synodum, Florentinam *in præfato decreto*, & Tridentinam *sess.* 7. *can.* 3. *de Confirmat.* priori loco sic habetur: " Confirmationis ordinarius minister est episcopus: " „ & paucis interjectis: " Legitur tamen aliquando per sedis apostolicæ dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simplicem sacerdotem ex chrismate per episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis sacramentum. " Posteriori loco ita definitur: " „ Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum, non „ esse solum episcopum, sed quemvis simpliciter sacerdotem, anathema sit.

Hæc tamen non impediunt, quominus theologi quidam catholici & eruditi, quorum alii post synodum Florentinam, sed ante Tridentinam scripserunt, ut Gabriel Biel, Joannes Major, Hadrianus VI. & Al-

Alphonſus a Caſtro : alii poſt ſeſſionem 7. Tridentinam typis mandarunt, ut Marianus Victorius, qui ſynodo interfuit : Petrus a Soto, primus theologus Pontificius in eadem ſynodo, Guillelmus Eſtius, inſignis theologus ; & Petrus Aurelius cujus opera a clero Gallicano approbata ſunt : confirmandi poteſtatem presbyteris ab apoſtolica ſede committi non poſſe docuerint; quin etiam ex adverſariis, hanc opinionem inter theologica, quæ in utramque partem abſque fidei diſcrimine defendi poſſunt, problemata recenſent Thomiſtæ & Scotiſtæ fere omnes. Non igitur videtur eſſe de fide, quod presbyter per ſedis apoſtolicæ diſpenſationem confirmare poſſit.

Objicitur Eugenii decretum, & Concilium Tridentinum, quibus epiſcopus aſſeritur ordinarius Confirmationis miniſter. Epiſcopus vero dicitur ordinarius miniſter, (inquit Joannes Nicolai) ut extraordinarius alius indicetur.

Respondeo 1. meram eſſe æquivocationem, qua de re *ſupra*. 2. In eodem Eugenii decreto Epiſcopum aſſeri ordinarium conſecrationis miniſtrum, qua presbyteri & diaconi ordinantur. Ideone extraordinarius alius miniſter indicatur ? 3. Aliud eſſe veritatem aliquam indicari, aliud eam definiri. Quæcumque in conciliis definiuntur, non autem quæcumque in iis indicantur, ad fidem attinent.

Instat Dominicus Soto. " Synodus Florentina (in hoc decreto)
„ approbat, auctoritate apoſtolicæ ſedis poſſe ſacramentum hoc ſimpli-
„ ci ſacerdoti committi : " ſic enim ait : " Legitur tamen aliquando
„ per apoſtolicæ ſedis diſpenſationem ex rationabili & urgente admo-
„ dum cauſa, ſimplicem ſacerdotem chriſmate per epiſcopum confecto
„ hoc adminiſtraſſe Confirmationis ſacramentum.

Responderi poteſt, quod in alia cauſa Bellarminus *lib. de Confirmat. cap. 9. ad 1. object. Kemnitii*, quæcumque in hoc decreto habentur, non pertinere ad fidem ; " Nec enim omnia, quæ habentur in
„ decretis, aut conciliis, ad fidem pertinent, ſed ſolum ea quæ de-
„ finiuntur. Hoc autem ,, de quo agimus, non definitur, ſed tan-
„ tum obiter dicitur. " 2. Reſponderi poſſet, quod Sirmondus in cauſa diſſimili, hoc decretum poſt abſolutam ſynodum Florentinam editum fuiſſe. 3. Reſponderi poſſet cum Eſtio *in* 4. *diſt.* 7. §.22. *ad* 3.
" Concilium non affirmare id aliquando factum eſſe (nam revera fa-
„ ctum eſſe probari non poteſt) ; ſed id legi vel in decreto Gratia-
„ ni, vel apud ſcholaſticos doctores, qui factum Gregorii juxta ſuam
„ opinionem ſunt interpretati : eamque ob cauſam ſe addidiſſe ordina-
„ rium, quod ita opinantibus præjudicare nollet. " 4. Reſponderi poſſet cum hodiernis quibuſdam theologis Pariſienſibus, Eugenium in hoc decreto, non tam ex ſuo ſenſu, quam ex communiori ſcholaſticorum ſui temporis opinione locutum eſſe : dabat enim inſtructionem

Ar-

Armenis, non definiebat. Enimvero in hac instructione plura sane traduntur, quæ in scholis in utramque partem hodie agitantur. Sic pro materia Confirmationis assignatur *chrisma*, quamvis plures theologi eam in sola manuum impositione constituant. Sic in eo pro materia præscribitur *chrisma ex oleo & balsamo*, quamvis nonnulli theologi balsamum Confirmationi accidentale esse contendant. Sic in eo pro eadem materia præscribitur *balsamum per episcopum benedictum*, quamvis aliqui benedictionem essentialem esse negent, alii vero illam fieri posse velint a simplici sacerdote. Sic in eo pro forma præscribitur: *Signo te &c.* quamvis Græci, Romanæ etiam ecclesiæ adhærentes, aliam formam adhibeant. Sic in eo dicitur, quod " loco manus impositionis, datur in ecclesia Confirmatio. " Quibus verbis, inquit Meratius *tractatu de Confirm. disp.* 2. *sect.* 2. concedendum est Eugenium favere ei sententiæ, quæ asserit apostolos aliquando sine chrismatis unctione per manus impositionem Confirmationis sacramentum administrasse: quo non obstante, licet contrariæ sententiæ tanquam probabiliori adhærere; cum quod ab illo dictum est, non fuerit ab eo tanquam dogma fidei definitum, sed ad uberiorem doctrinæ, quam de sacramento Confirmationis tenebat, explicationem obiter & ex occasione insertum. " Sic etiam in eodem decreto pro materia eucharistiæ assignatur *panis triticeus*, quamvis Cajetanus, Sirmondus & alii panem minime triticeum ad validitatem sufficere doceant. Sic in eodem aquam vino admiscendam esse probatur ex suppositítiis Alexandri, & Julii pontificum epistolis. Sic *ibidem* pro forma pœnitentiæ assignantur hæc verba: *Ego te absolvo &c.* quæ tamen a Græcis non adhibentur. Sic *ibidem* pro materia ordinis ea duntaxat assignantur instrumenta, quæ tanguntur: quamvis ex theologis hodiernis alii solam manuum impositionem, alii manuum impositionem cum instrumentis requirant. Sic *ibidem* pro causa efficiente sacramenti matrimonii assignatur mutuus consensus, quamvis Toletus, Petrus de Marca, & theologi Gallicanis libertatibus adhærentes, solum presbyterum hujus sacramenti ministrum instituant.

Aliam prætermitto solutionem, quam nonnulli theologi Gallicani repetunt ex cardinale Carolo a Lotharingia, qui cum Tridentini concilio interesset ad Brittonem Romæ tunc suo nomine agentem ita scripsit. " Si summus pontifex, quid ego de Florentina synodo sentiam a te requisierit, sanctitatem ejus velim, moneas, me Parisiensis academiæ alumnum esse, quæ una cum Gallicano Clero præfatam synodum œcumenicam esse negat, & Basileense Concilium admittit. " Extat hæc epistola in libro cui titulus est, *Memoires du concile de Trente*.

Quod autem ad Tridentinam synodum attinet, nihil in ea definitum fuisse, quod utrique parti faveat aut noceat, certum videtur ex Suavi Polano, & ex Cardinale Palavicino. " Magna (inquit Petrus Suavis

lib. 2.

lib.2. pag. 241. *&* 242. *apud Dallæum pag.*19. *&* 20.) fuit circa tertium
„ articulum difficultas propter Gregorii Romani episcopi factum, quem
„ constat confirmandi ministerium simplicibus presbyteris commisisse.
„ Theologi vero Franciscani, qui cum Joanne Scoto totoque fere Fran-
„ cisci ordine, Bonaventuræ doctrinam sequebantur, soli episcopo hu-
„ jus ministerii jus attribuentis, & si quid presbyter hujus generis au-
„ deat, id pro nullo habentis, qua in sententia Hadrianum quoque pa-
„ pam VI. habent consentientem; illi, inquam, respondebant Grego-
„ rium id propria quadam necessitate compulsum, præter suam ipsius
„ mentem atque voluntatem, sed semel tantum ad vitandum gentis il-
„ lius scandalum invitum concessisse; vel certe negabant illam a Grego-
„ rio concessam unctionem, veri nominis Confirmationem, hoc est sa-
„ cramentum fuisse: sed Thomas qui videret ea ratione minime papam
„ purgari ab omni omnino errore, illa solutione repudiata, alio confu-
„ gerat, rem ita temperans, ut Confirmationem quidem episcopi, ve-
„ luti veri ac genuini ministri propriam esse concederet; cæterum illud
„ quoque tueretur, nihil obstare quin ea interdum ex pontificis Roma-
„ ni commissione ac mandato etiam a presbytero ministraretur. Sed &
„ huic a diversa parte objiciebatur absoluta ecclesiæ Romanæ sententia
„ docentis, a Christo ita institutos sacramentorum ministros, ut papa
„ tametsi, quod ad ministerii exercitium pertinet, iis pro suo jure im-
„ peret, nulla tamen ratione efficere possit, ut vel validum sit sacra-
„ mentum, quod ab alio ministratum fuerit, vel nullum atque invali-
„ dum id quod minister a Christo institutus, etiam contra ipsius papæ
„ præceptum ac voluntatem contulerit. Quo fit ut papa neque presbyte-
„ ro conficiendi hujus sacramenti jus dare posset, si ejus a Christo mi-
„ nister est institutus episcopus, neque presbyterum, quominus id confi-
„ ciat, prohibere, si conficiendi jus ei fuit a Christo datum. Illud cer-
„ te merito mirum videri, Christum in aliis quidem sacramentis, quo-
„ rum multo major est necessitas, ita instituisse, ut proprios singulo-
„ rum ministros certo ipse præscripserit, nulla penitus hominibus relicta
„ de istis secus statuendi libertate, in hoc vero uno, quod omnium fa-
„ cillime potest in aliud commodius tempus differri, peregrinam quam-
„ dam ac plane singularem rationem tenuisse, cujus in sex illis quæ ante
„ Gregorium fluxerant seculis, nulla quantumvis tenuis aut obscura
„ mentio facta fuerit: mirum & illud visum iri si de pauculis & ex
„ alia occasione scriptis a Gregorio verbis, fidei articulus instituatur.
„ Certe si, quod facile fieri potuit, illa Gregoriana epistola interci-
„ disset, nemini unquam in mentem venturam fuisse eam, quam
„ nunc afferunt, distinctionem, plane in toto hoc argumento insoli-
„ tam & inusitatam, ac denique hujusmodi, quæ si Gregorianum
„ unum hunc locum tollas, nullum usquam alibi usum vel habuerit
„ unquam, vel omnino habere possit. Sed cum essent quibus neque
„ horum neque illorum sententia satis placeret, suggesserunt aliqui
„ ut

„ ut nuda Florentinæ ſynodi verba hoc loco adhiberentur , neque ul- „ tra de his ſatageretur . Alii auctores erant ut is tantum damnare- „ tur qui dixerit presbyterum , non ſolum autem epiſcopum , eſſe „ hujus ſacramenti miniſtrum ordinarium ; hæc enim ſic dicta utroſ- „ que in rem ſuam interpretaturos , quod ex iis liceat , & illud con- „ cludere , *Eſſe ergo hujus ſacramenti , præter epiſcopum , extraordinarium* „ *alium miniſtrum* ; & hoc etiam colligere , *Ergo nullum Confirmationis* „ *alium eſſe , præter epiſcopum miniſtrum , cum ſacramentorum , niſi ordina-* „ *rius , nullus ſit miniſter.* Atque hæc quidem ille hactenus, inquit Dal- „ læus, jam horum poſteriorum conſilia ſecutos Tridentinos fatetur ab „ iis plane ex illorum mente editus canon 3. de Confirmatione ſeſſ. „ ſeptima , *Si quis dixerit Confirmationis ordinarium miniſtrum non* „ *eſſe ſolum epiſcopum , ſed quemvis ſimplicem ſacerdotem , anathe-* „ *ma ſit.*

Palavicinus vero 1. Suavem arguit , quod Scotum laudet pro ea opinione , quæ negat presbyterum committi poſſe ut conſignet ; quandoquidem Scotus Confirmationis definitionem explicans ſic habeat : " Miniſter eſt epiſcopus , vel alius cui committi poterit : " ideo in definitione dicitur in generali *a miniſtro idoneo* . Verum Scotus , ut ingenue fatetur , dubius eſt . In definitionis expoſitione favet ſententiæ affirmanti ; neganti vero in ſolutionibus ad Gregorii factum; nunquam enim reſpondet ex diſpenſatione fieri poſſe , ut presbyter confirmet . 2. Suavem redarguit , quod ſcripſerit in eadem opinione omnes eſſe Franciſcanos , in qua tamen Aureolus non fuerit , neque Richardus de Mediavilla , neque aliquot alii . 3. Quod Suavis innuerit eamdem opinionem fuiſſe Romani pontificis Hadriani VI. qui tamen ad onus eccleſiæ Romanæ , cum ſcriberet ſuper ſententias , nondum aſſumptus fuerat . Verum ille pontificiam dignitatem adeptus a primæva ſententia ſua non recedit ; cujus rei fidem facit editio ejuſdem operis Romæ facta ſub ejus pontificatu . 4. Ait legi Hadrianum VI. Nicolaum IV. Joannem XXII. Urbanum V. & Leonem X. conceſſiſſe ejuſmodi privilegium quibuſdam presbyteris : qua de re inferius . 5. Providentiæ ſingulari Dei deputandum eſſe ; quod epiſtola Gregorii non perierit . 6. Longe ante Gregorium , adeoque , & ante ſchiſma Photianorum ſimplices ſacerdotes in oriente confirmaſſe : qua in re a Palavicino diſſentit Aurelius *in antirrhetico* , *pag.* 442. ubi negat ullum dari Græcum auctorem catholicum , qui presbyteris jus chriſmandi ante Photium tribuerit . 7. Illam orientalium presbyterorum Confirmationem in Florentino concilio approbatam fuiſſe . 8. Credibile non videri quod Gregorius diſputaviſſet in gratiam presbyterorum Calaritanorum , ſi traditio ſibi minime faviſſet . 9. Probabile eſſe , ſi ſolius Chriſti inſtitutionis ratio habeatur , quod epiſcopi privilegium idem in ſua quique diœceſi presbyteris conferre poſſint , quamvis ſpectato præſenti rerum ſtatu , id minime poſſint , quemadmodum diſpenſare non poſ-

possunt in quibusdam votis & peccatis, Romanæ sedi hodie reservatis. 10. Refert in synodo Tridentina nonnullos sensisse, sive presbyter committi possit, sive non, in canone absolute, & simpliciter definiendum esse, quod solus episcopus minister esset Confirmationis; quia revera solus episcopus est minister virtute propria, adeoque solius episcopi simpliciter, & sine ullo additamento mentio facienda esset, cum delegatus, non sua, sed aliena virtute agat. Eam tamen sententiam prævaluisse, quæ post Eugenii decretum censebat adhibendam esse vocem *ordinarius*: ut pote qua staret condemnatio dogmatis hæretici, & illæsa remaneret opinio quæ dispensandi potestatem defendit; cui alioqui præjudicium aliquod factum iri videbatur, si prætermissa hac particula, canon hisce verbis conceptus esset: *Si quis dixerit ministrum Confirmationis non esse solum episcopum, sed &c.* Mens igitur Concilii ea fuit, ut suo canone neutri parti faveret.

Objiciunt etiam nonnulli Concilium Senonense *in decretis morum, cap.* 38. ubi confirmandi facultatem presbyteris concedi posse non negat, sed privilegium, quo hujusmodi facultas detur, ostendi exhiberique præcipit.

Verum nec illa synodus quidquam ibi definit, nec illa œcumenica est, sed particularis, nec a Romanis pontificibus approbata, nec ejus auctoritas urget, inquit Contensonus ubi de ministro Confirmationis.

S E C T I O II.

Utrum presbyter ad neophytos confirmandos committi possit.

Quæstio in scholis, ut dixi, in utramque partem agitatur: utriusque partis momenta referam.

§. 1. *Momenta, quibus affirmans opinio innititur.*

Plura sunt argumenta, quæ fere omnia *supra* relata, & præter unum aut alrerum soluta sunt.

Primum petitur ex Dionysio, de quo *supra*, *pag.* 449. Secundum ex constitutionibus apostolicis, de quibus *supra*, *ibidem*. Tertium ex Ambrosiastro, de quo *supra*, *pag.* 445. Quartum ex authore quæstionum veteris ac novi testamenti, de quo *supra*, *pag.* 448. Quintum ex Chrysostomo, de quo *supra*, *pag.* 449. Sextum ex Hieronymo, de quo *ibidem*, Septimum ex Canone 20. Concilii I. Toletani, de quo *supra*, *pagin.* 433. Octavum ex canone 2. Concilii I. Arausicani, de quo *pag.*434. Nonum ex canone 1. ejusdem Concilii, & canone 17. Concilii Epaonensis, de quibus *pag.*435. Decimum ex facto Gregorii Magni, de quo *pag.*436. Undecimum ex canone 2. Con-

Concilii Barcinonensis de quo *pag.* 439. Duodecimum ex Græcorum usu de quo *pag.* 451. 454. *ibid.* & 455. Decimumtertium ex Concilio Florentino in Eugenii decreto, de quo *pag.* 459. Decimumquartum ex Concilio Tridentino, *pag.* 461. Decimumquintum ex synodo Senonensi, seu Parisiensi, de quo *pag.* 464. Decimumsextum ex facultate a quibusdam pontificibus concessa, de qua *pag.* 463. Decimumseptimum ex chorepiscopis, qui olim confirmarent.

Ex his decem & septem argumentis plura sunt, quæ iterum expendamus oportet, sextum videlicet nonum, decimum, undecimum, duodecimum, & decimumseptimum.

Sextum igitur argumentum petitur ex Hieronymo *in epist.* 85. *ad Evagrium*: " Quid facit excepta ordinatione, episcopus, quod presby-„ ter non faciat? " Presbyter igitur, seu ex officio, seu ex delegata sibi potestate, faciebat excepta ordinatione, quidquid facit episcopus, adeoque confirmabat. Hic locus solum difficilis est.

Respondent nonnulli Parisienses theologi, sensum non esse, nihil omnino facere episcopum, excepta ordinatione, quod non faciat presbyter; sed sensum esse quod episcopus nihil fieri facit, excepta ordinatione, quod presbyter non faciat. Verum hæc glossa violenta est (verbum enim (*facit*) sensu eodem utrobique accipitur) & ad explicandum Hieronymi sensum parum acommoda; inde enim sequeretur, quod ordinatio eorum esset, quæ episcopus fieri facit, quamvis illa a presbyteris fieri nequeat. Adde, quod hæc responsio difficultatem non declinet, sed eodem recidat. Enimvero si episcopus nihil fieri facit, excepta ordinatione, quod presbyter non faciat; presbyter igitur, omnia facit, excepta ordinatione, quæ episcopus fieri facit; atque ita presbyter confirmat.

Marianus Victorius scholiis in hac ipsam epistolam ad eadem verba citata sic ait: " Quod hic omittit Hieronymus, in dialogo contra „ Luciferianos, posuit: scilicet, quod baptizatos etiam confirmet epi-„ scopus, ait enim ibi ex orthodoxi persona: Non quidem abnuo „ hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in mi-„ noribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, episco-„ pus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat. „ Et *infra*: Quod si hoc loco quæris, quare in ecclesia baptizatus, nisi „ per manus episcopi, non accipiat Spiritum sanctum: disce hanc obser-„ vationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini „ Spiritus sanctus ad apostolos descendit.

Glossa capituli *Legimus*, *dist* 93. verbo *ordinatione*, respondet, *ordinationis* nomine intelligi ea omnia quæ episcopis conveniunt, v. g. confirmare, consecrare presbyteros, velare virgines.

Hugo, ait *ibidem* Joannes a Turrecremata, ita respondet: " Ego „ autem dico, quod Hieronymus sufficienter excepit; non enim no-„ mine *ordinationis* intelligitur ordinatio clericorum, sed potius or-

„ do Episcopalis, per quem intelliguntur omnia, quæ ex illo ordi-
„ ne proveniunt. Excepta ergo ordinatione Episcopali, id est, ex-
„ ceptis his, quæ competunt Episcopis ratione ordinis Episco-
„ palis.

Utcumque se res habeat, sive illi, sive alii, qui forte poterunt excogitari, sensus veri sint, Hieronymi verba exponi indigent: chrismatis enim confectionem, ipso etiam concedente episcopo, presbyteris Hieronymi ætate interdictam fuisse constat ex canone 36. concilii III. Carthaginensis: manuum quoque impositionem, qua neophyti Spiritum sanctum consequebantur, a solis episcopis adhibitam fuisse apparet ex ipsis Hieronymi verbis a Victorio citatis, & ex ipsa ecclesiarum consuetudine ab Hieronymo relata.

Nonum Argumentum ex hæreticorum in ecclesiam venientium admissione petitur, quæ per unctionem confirmatoriam fieri solebat. Atqui hæc receptio & chrismatio presbyteris permittitur, canone 2. concilii I. Arausicani, & canone 17. concilii Epaonensis.

Vulgo respondetur hanc unctionem non fuisse confirmatoriam, sed mere cæremonialem. " Erras admodum, inquit Aurelius *in anæretico*
„ *adversus Sirmundum pag.* 446. & hallucinaris, nesciens quænam esset
„ illa chrismatio, benedictio, manus impositio, quam patres & cano-
„ nes hæreticis ad ecclesiam venientibus toties fieri præcipiunt. Qua de
„ re quia non est hic dicendi locus, satis erit breviter docuisse eam
„ non fuisse sacramentum Confirmationis, nec chrismationem aut ma-
„ nus impositionem illam eamdem, quæ neophytis in ecclesia tribui so-
„ let. Hoc autem ex eo declaratur, quia patres eam dari jusserunt om-
„ nibus promiscue ab hæresi redeuntibus, nihil inter eos discernentes
„ qui episcopalem manus impositionem & verum sacramentum Confir-
„ mationis ab hæreticis accepissent, & eos qui non essent illo imbuti:
„ omnes enim sine discrimine hæreticos ita chrismandos dixerunt, ut
„ patet ex canonum verbis. Hac ergo ratione planum fecerunt chris-
„ mationem ejusmodi non fuisse illam sacramento Confirmationis so-
„ lemnem, sed cæremoniam meram, quæ tamen presbyteris eodem mo-
„ do interdiceretur, quo reconciliatio pœnitentium, quia sicut a pœ-
„ nitentia ad ecclesiam redeuntes, non nisi ab episcopo admitti pote-
„ rant, sic neque ad eamdem ab hæresi redeuntes. Sicut autem pœni-
„ tentes a presbytero in discrimine vitæ reconciliari ecclesiæ poterant,
„ per manus impositionem, ut sæpe concilia edicunt; ita & redeuntes
„ ab hæresi in eodem periculo per manus similiter impositionem &
„ chrismationem in ecclesiam ab eodem admittebantur. Cur autem
„ hi speciatim chrismate inungerentur & Spiritum sanctum dicerentur
„ accipere commodius alibi exponetur. " Hæc Aurelius, qui suis tamen promissis non stetit. De hac difficultate iterum *infra*, ubi de Confirmatione ab hæreticis collata.

Decimum argumentum petitur ex facto Gregorii magni, qui cum anno

no 593. Sardorum presbyteris prohibuisset, " Ne baptizatos infantes „ signare in fronte chrismate præsumerent, sed eos tangerent in pectore, ut episcopi postmodum tangerent in fronte : " & anno proxime sequenti accepisset, " Quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros „ chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuisset : " respondet : " Et nos quidem secundum usum veterem ecclesiæ nostræ „ fecimus : sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episco- „ pi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tan- „ gere debeant concedimus." Ita ille, *lib. 3. epist. 9. & 26.*

Verum ex illis, qui dispensandi hac in re jus papæ denegant;

Respondent aliqui frontis unctionem Confirmationi accidentalem esse; quare ea licet presbyteris concessa, non sequitur confirmandi jus illis concessum fuisse. Ita nonnulli ex auctoribus qui Confirmationis essentiam in sola manuum impositione constituunt.

Respondent alii, unctionem, quam Gregorius concedit, baptismo priorem esse, adeoque illam non esse confirmatoriam. In pluribus enim codicibus & editionibus, qualis est Parisiensis anno 1533. legitur *baptizandi*, & *baptizandos*, non autem *baptizati*, & *baptizatos*. Ita Estius *in 4. dist. 7. §. 22.* Sed hunc locum, cum epistola 9. conferenti, manifeste apparebit corruptio; siquidem *in epistola 26.* ait se id permittere, quod *in epistola 9.* prohibuerat : prohibuerat autem, ne presbyteri ungerent in fronte baptizatos. Unde etiam Gratianus, Alexander Alensis & S. Thomas, hunc locum ita citant, ut esse debet.

Concedunt alii frontis unctionem, de qua Gregorius, baptismo quidem posteriorem esse, illam tamen confirmatoriam non esse, sed meram cæremoniam, quam in ecclesia Romana presbyteri in pectore adhibere solebant, & Gregorius presbyteris Sardiniensibus in fronte adhiberi permisit vitandæ offensionis causa : posterioremque a priori solo membro diversam fuisse. Ita Estius *in 4. dist. 7. §. 22.* & Aurelius *in anæretico & orthodoxo*, quorum opinio his argumentis firmari potest. 1. Quia Gregorius usurpatas hactenus a presbyteris Calaritanis unctiones irritas non declaravit. 2. Quia fideles ejusmodi unctione signatos non monuit ut Confirmationem susciperent. 3. Quia solum usum veterem ecclesiæ Romanæ, non autem Christi institutionem, nec fidem omnium ecclesiarum attulit, pro ratione suæ prohibitionis factæ *epist. 9.* 4. Quia presbyteris Calaritanis facile concessit indulgentiam ad baptizatos in fronte ungendos. Credibile quippe non est, si de sacramento sermo fuisset, quod Gregorius usurpatas ab illis presbyteris unctiones episcopales non declarasset irritas; nec fideles baptizatos monuisset suscipere legitimam Confirmationem, quam sic uncti non susceperant : nec aliam suæ primitus factæ prohibitionis rationem attulisset, quam usum ecclesiæ Romanæ, nec presbyteris illis confirmandi jus ita facile concessisset.

Dallæus *lib. 3. cap. 6.* hanc solutionem contemnit, quasi " Estii in- „ ven-

„ ventum, quod tacito licet ejus nomine, avide arripuit Aurelius, „ subjicitque hujus commenti vanitatem, vel hoc in primis prodire, „ quod cum a quadringentis annis plurimum in scholis agitatum sit fa- „ ctum illud Gregorii, nemo repertus est, (si duos istos heri natos „ exceperis) cui hæc de eo cogitatio in mentem venerit. Thomas, „ Durandus, Aureolus, Scotus, Gabriel, Major, Soto, Bellarminus, „ Valentianus, Conink, omnes denique veteres recentioresque, quot- „ quot videre potui, licet in aliis plurimum inter se diversi, & in hoc „ negotio etiam adversi, in eo tamen consentiunt, quod suæ Confir- „ mationis sacramentum vere fuisse statuunt, id de quo Sardis concessit „ sive dispensavit Gregorius. " Ita Dallæus, qui hisce verbis parum se in legendis theologis versatum ostendit. Ex antiquis enim nonnulli, quorum meminerunt S. Thomas *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 3. *art.* 1. *quæstiunc.* 3. *in cap.* & S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 7. *in expositione textus Magistri*, hanc ipsam solutionem afferebant. " Quidam dicunt, inquit S. Tho- „ mas, quod presbyter simplex non possit ex mandato papæ confirma- „ re: & quod dicitur de Gregorio ad Jannuarium scribente *lib.* 3. *epist.* „ 26. exponunt, quod illi presbyteri ex mandato papæ non confere- „ bant sacramentum Confirmationis, sed aliquod sacramentale simile il- „ li sacramento: sicut alicui porrigitur panis benedictus loco euchari- „ stiæ. " Eamdem inter alias amplexus est Hadrianus IV. *in* 4. *dist.* 7. *art.* 3. sub finem: " Dico 2. quod non constat Gregorium ibi com- „ misisse Confirmationem, quæ est sacramentum; sed solum consigna- „ tionem frontis cum chrismate; quomodo Sylvester instituisse dicitur, „ quod sacerdos baptizandum in vertice chrismate delineret, ne omni- „ no vacui suffragio Confirmationis ab hac luce decederent; quod eis „ quodam modo imperfecto in alio munere per sacerdotem tribuitur: „ nec est plus hic tunc fictio sacramenti, quam in consignatione ver- „ ticis; sed applicatio quædam specialis meriti ecclesiæ ad sic consigna- „ tos. " Ex recentioribus vero omnium instar erit eruditissimus Petrus de Marca, *in dissertatione ad canonem* 28. *concilii Claromontani* 1095. habiti. Licet enim Confirmationis ministerium presbyteris ex gravi causa committi posse existimet, negat tamen *ex eo loco* (id est " exem- „ plo Gregorii I. erga presbyteros Sardiniæ, id confici posse.

INSTAT Dallæus hoc Gregorii factum *in Eugenii decreto* indicari, ut pontifex ex eo probet Confirmationis administrationem presbyteris ex dispensatione concedi posse. " Legitur tamen, inquit, aliquando „ per apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admo- „ dum causa simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto „ hoc administrasse Confirmationis sacramentum..

RESPONDET Estius, " Concilium non affirmare id aliquando factum „ esse, (nam revera factum esse probari non potest,) sed id legi vel „ in decreto Gratiani, vel apud scholasticos doctores, qui factum Gre- „ gorii juxta suam opinionem sunt interpretati: eamque ob causam

„ se

„ se addidisse ordinarium, quod ita opinantibus præjudicare nollet.

RESPONDERI posset, ne dicatur Eugenius ad hoc Gregorii factum respexisse, obstare Innocentium III. qui *de consuetudine*, cap. *quanto*, asserit " ab apostolorum tempore fuisse solis pontificibus reservatum „ sacramentum Confirmationis : " obstare, vel ipsa decreti verba, *ex rationabili & urgente admodum causa* : nec enim urgens admodum causa dispensandi censeri potest, quorumdam presbyterorum querela de prohibitione ipsis canonica facta, ex qua aliud oriri non potest scandalum, quam acceptum & minime datum. Denique si Eugenius ad factum illud respexit, non tam ex suo sensu locutus est, quam ex eorum scholasticorum, qui Gregorii factum juxta opinionem suam interpretantur. Cæterum Eugenius dabat instructionem Armenis, non definiebat : quare inde sequitur duntaxat Eugenium proposuisse opinionem affirmantem, quasi communiorem & probabilem.

Urget Dallæus Gregorium concessisse frontis chrismationem : & per frontis chrismationem in canonibus ubique designari unctionem confirmatoriam.

Verum Aurelius duo refert exempla, quibus certum videtur, quamlibet frontis unctionem, licet episcopalem, minime confirmatoriam fuisse. Gregorius enim Turonensis, *lib. 7. cap.* 44. narrat, Agericum Virodunensem episcopum, puellæ energumenæ *frontem oleo sancto perunxisse* : & Innocentius I. *in epist. 1. ad Decentium cap. 6.* concedit, ut manus impositio & consignatio super energumenum baptizatum fiat *a presbytero, vel a cæteris clericis*, modo *episcopus id imperet & auctoritatem dederit id efficiendi*. Præterea nihil impedit, quominus Gregorius concesserit, ut unctio meræ cæremonialis, quæ Romæ & alibi fieri solebat in pectore, apud Sardinienses fieret in fronte; neque confirmatoria esset, quia nec ab idoneo ministro, nec cum debita forma conferebatur.

Qui vero admittunt Gregorium in præfatis duabus epistolis agere de Confirmationis unctione, quatuor solutiones afferunt.

Prima est Sardiniensis ecclesiæ perversam hanc fuisse consuetudinem, quam Gregorius primum improbavit atque prohibuit : postmodum tamen tolerare coactus est propter Sardiniensium presbyterorum querimonias, permittendo ut veterem suam consuetudinem retinerent, eam tamen non approbando, sed prohibitionem suam revocando : ita veteres Magistri & Gratiani commentatores ; ita Gabriel & Hadrianus VI. " „ Beatus Gregorius (inquit Gabriel) concessit, non potestatem tradendo, sed factum tolerando propter majorem turbationem & scandalum „ vitandum, sicut ad duritiam cordis Judæorum, ad cavendum parricidium, concessit Moyses libellum repudii, non approbando, sed tolerando. " Vel quemadmodum ipsemet Gregorius, inquit Hadrianus VI. de Judæis Paschasio scribens, hortatur, *ut liberam eis licentiam faciat*, *observandi celebrandique festivitates suas*. Indulgentissimum fuisse

Gregorium, ut animas Christo lucraretur, apparet, ex ejus responso ad Augustinum circa *nefanda* Anglorum *conjugia*, de quo *supra pag.* 80. *& seq.* Quod sane responsum, si legisset Scotus, nusquam dixisset, " Peccatum iri moraliter Gregorium, si propter scandalum vitandum " concessisset ad tempus, vel magis permisisset, ut presbyteri Sardinien- " ses confirmarent.

Secunda est Scoti respondentis, " Quod si a principio non licuit sa- " cerdoti simplici; Papa tamen potuit quemlibet sacerdotem illius re- " gionis facere episcopum, quantum ad istum actum, non tamen con- " ferendo sibi simpliciter gradum episcopalem, nec quantum ad alios " actus: & tunc quilibet eorum vere confirmavit tanquam episcopus " quantum ad istum actum: & ratio conferendi istum gradum cuili- " bet sacerdoti quantum ad istum actum, poterat esse scandalum vi- " tandum. " Quasi vero episcopatus (inquit Gabriel) possit dividi, & una pars sine alia conferri.

Tertia est Gregorium dispensavisse cum Sardiniensibus presbyteris, sed ita dispensando errasse. Ita Durandus *in* 4. *d.* 7. *quæst.* 4. *nu.* 20. " " Si solus episcopus est minister, nescio cur non possit dici, quod Gre- " gorius, cum fuerit homo & non Deus, potuerit errare, " Duran- " do consentit Major *in* 4. *d* 7. " Apostolorum processum & deter- " minationes Pontificum debemus in materia ancipiti fidei imitari, fa- " ctis Pontificum interdum in contrarium non ponderatis. Ergo factum " Gregorii non est curandum, dummodo habeantur apostolorum ritus " & Pontificum scripta. Sic est in proposito. " Tum adducit Petri & Joannis exemplum *actuum* 8. relatum, & declarationes summorum Pontificum Innocentii III. pseudo-Eusebii & pseudo-Melchiadis: statimque subjicit: " Mirandum est, si nulla expositio sufficiat beatum Grego- " rium excusare, quare non sit concedendum, quod in illo facto deli- " quit, cum tamen passim doctores teneant, Petrum peccasse in illo " facto *ad Galatas* 2. cum esset confirmatus virtute ex alto: qui ta- " men in judicio particulari fidei, & vitæ sanctimonia, omnium ju- " dicio longe beato Gregorio anteire dignoscitur. " Et *infra*: " So- " la illa via est tenenda, quod præcise ab episcopo Confirmatio est " danda. Hoc enim ex apostolorum factis & Pontificum determinatio- " nibus sufficienter concludimus. Scintillam apparentiæ non video in " oppositum. Beatus Gregorius poterat errori opposito assentire, quod " simplices sacerdotes poterant confirmare, sicut beatus Cyprianus & " plerique sancti erraverunt, vel pro tempore dissimulare, sive cum " peccato, sive sine peccato non refert. " Majori concinit Hadria- " nus VI. *in* 4. *d.* 7. *articul.* 3. sub finem: " Ad secundum principa- le &c. *fol.* 18. *col.* 4.

Præter allatas expositiones quarta superest, quæ omnium probabilissima est, Gregorium dispensavisse cum Calaritanis presbyteris, nec errasse: ita Alexander Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura &c.

De-

Decimosecundum argumentum petitur ex Græcorum usu, quorum præsules raro, presbyteri frequenter baptizant & confirmant, *ipsomet præsente antistite*, inquit Arcudius *lib.* 2. *cap.* 10. Græcorum autem Confirmationem in Concilio Florentino approbatam fuisse, certum omnino videtur.

Verum auctores sententiæ negantis, respondent hanc approbationem absoluto concilio factam fuisse. Qua de re *infra*, ubi de validitate aut nullitate Confirmationis ecclesiæ orientalis.

Decimumsextum petitur ex confirmandi facultatibus, quas nonnulli Pontifices presbyteris concesserunt. Sic Nicolaus IV. Joannes XXII. Urbanus V. & Leo X. si Palavicino, hæc in historia referenti, credamus, jus illud simplicibus minorum observantiæ sacerdotibus in India commiserunt. Sic referente Arcudio *lib.* 2. *cap.* 15. Hispali in monasterio S. Francisci diploma Pontificium asservatur, quo Hadrianus VI. anno 1521. die 25. Aprilis, petentibus fratre Galapione & Francisco de Angelis, concedit pro Indiis & regionibus, ubi non sunt episcopi, ut sacerdos regularis ex minoribus posset cum chrismate ab episcopo consecrato confirmare. Sic eodem Arcudio *ibidem* referente, Ludovicus Fonseca Societatis presbyter, cum ex Brasilio Romam " ad generalem „ conventum anno 1593. venisset, munere procuratoris illius provin- „ ciæ functurus, affirmabat se solitum esse in illis partibus hoc sacra- „ mentum administrare, ibique hujus auctoritatis concessæ asservari „ diploma Pontificis.

Verum qui negantem opinionem defendunt, respondent hæc facta non videri certa satis, ut rem controversam dirimere possint. Deinde de facultate a Nicolao IV. Joanne XXII. Urbano V. & aliis Pontificibus concessa mentionem duntaxat fieri in Hispalensi diplomate, quod suspectæ fidei esse videtur: 1. Quia Hadrianus VI. anno 1522. die 9. Januarii electus est: 2. Quia illud Pitigionis Leoni X. & Arcudius Hadriano VI. tribuunt: 3. Quia Pitigionis hoc diploma adducit ut inde probet chrismatis confectionem presbyteris committi posse; Arcudius contra ait in eo præcipi, ut presbyteri chrismate ab Episcopo consecrato utantur. Denique responderi posset Pontifices id permisisse, quia in sacramentorum administratione, cum necessitas urget, qualis certe in neophytis Indicis ad martyrium expositis urgebat, uti licet opinione probabili; tunc enim satius est dubium, quam nullum conferre sacramentum.

Decimumseptimum petitur ex Chorepiscopis, qui licet presbyteri, valide confirmarunt, nisi ex officio, saltem ex delegata sibi potestate: qua de re *infra*, ubi de Chorepiscoporum Confirmatione.

Verum, qui negantem opinionem tuentur, Chorepiscoporum, qui ordinati non essent episcopi, Confirmationes irritas semper habitas fuisse contendunt.

Sunt & alia quædam argumenta e variis paritatibus & ratiociniis petita.

Unus enim est ordo sacerdotii & episcopatus : si ergo ratione ordinis episcopo convenit Confirmationis administratio, conveniet etiam sacerdoti.

Verum non levis est difficultas, utrum episcopus ordine differat a presbytero. Deinde hæc ratio nimium probat ; ex ea enim sequeretur quod presbyter majores ordines conferre posset. Episcopus igitur, licet ordine a presbytero non differat, ordinis tamen excellentia & amplitudine quadam differt, quam ei tribuit diversa a sacerdotali consecratio, ratione cujus excellentiæ & amplitudinis ei convenit ordinandi & confirmandi potestas. Ita Hadrianus VI. & ex illo Estius.

Est & aliud ratiocinium quod sumitur ex minorum ordinum & subdiaconatus collatione, quam summus Pontifex simplici sacerdoti committere potest : quidni & Confirmationis administrationem?

Verum & antecedens negatur a pluribus theologis ; & eo concesso nihil concluditur : subdiaconatus enim, uti & minores ordines, juris sunt ecclesiastici ex sententia plurium theologorum ; sed ex unanimi theologorum consensu Confirmatio juris est divini.

Ultimum petitur ex plenitudine potestatis, quam in ecclesia summus Pontifex habet.

Verum Durandus respondet plenitudinem potestatis eo non extendi, ut proprium sacramentorum ministrum mutare possit, ut nec propriam sacramentorum substantiam. Subjicit potestatem aliam jurisdictionis esse, aliam consecrationis : priorem, non posteriorem, committi posse : ad posteriorem, non ad priorem, pertinere Confirmationis administrationem.

§. 2. *Momenta quibus negativa opinio innititur.*

PLures, pro negativa opinione, rationes a Durando, Gabriele, Hadriano VI. Estio, & aliis referuntur, quas fere omnes, qua fieri poterit, brevitate proponam.

Prima petitur ex Innocentio I. Chrysostomo, Hieronymo, Isidoro Hispalensi, Beda, Jesse Ambianensi, suppositi Eusebii, Melchiadis, Damasi, & Joannis III. epistolis, Ratramno, Oecumenio, Petro Damiani, Goffrido Vindocinensi, & aliis *tota quæstione* 1. *&* *appendice* citatis, qui confirmandi munus solis episcopis attribuunt.

Verum ex illis Chrysostomus & Hieronymus aperte satis innuunt presbyteros ætate sua aliquando confirmasse. " Inter episcopum, inquit „ Chrysostomus *homil.* 11. *in* 1. *Timoth.* & presbyterum interest ferme „ nihil : sola quippe ordinatione, episcopi superiores sunt presbyteris. „ Quid facit, inquit Hieronymus *in epist.* 85. *ad Evagrium*, excepta „ or-

„ ordinatione, episcopus, quod presbyter non faciat; " Innocentius vero, Isidorus, Beda, & alii utuntur verbo, *debetur*, vel aliqua alia simili particula, qua significatur munus illud solis episcopis convenire duntaxat ex officio.

Secunda petitur ex Innocentio III. Gregorio IX. & Innocentio IV. qui factas a presbyteris Græcis Confirmationes irritas declarant. Qua de re *infra*, ubi de Græcorum Confirmatione. Cæterum ex tribus illis Pontificibus urget potissimum auctoritas Innocentii III. qui *cap.* 4. *de consuetudine*, decernit, ut fideles potius careant sacramento Confirmationis, quam ut a presbyteris illud accipiant. Nullus autem est rationabilior dispensandi locus, quam mortis imminentis articulus, in quo etiam omnes reservationes cessant. Ergo si posset summus Pontifex presbyteris confirmandi potestatem facere, eam tum maxime impertire deberet, cum ob imminentem mortem, fidelis non potest ab episcopo absente confirmari. Et tamen Innocentius satius ait esse, sine Confirmationis sacramento mortem oppetere, quam illud a simplici sacerdote, etiam in ultimo vitæ discrimine, accipere. Existimabat igitur Innocentius, confirmandi facultatem episcopis ita propriam esse, ut nullo casu presbyteris communicari possit.

Tertia est, quia " apostoli, præcipiente Domino, illisque denuntiante, ut illi & successores eorum (apostoli) tantummodo per manus impositionem traderent Spiritum sanctum, nulli unquam ex septuaginta (quorum formam in ecclesia gerunt presbyteri) tradere Spiritum sanctum per manus impositionem permiserunt, eis scientes illicitum fore, dantes successoribus eorum exemplum, ne unquam talia præsumerent. " Ita supposita Joannis III. epistola *cap.* 1.

Quarta, quia " nec apostoli, licet pauci essent, aliquem ex septuaginta (ad Samaritanos confirmandos direxerunt) sed Petrum & Joannem apostolos per manus impositionem tradere Spiritum sanctum miserunt, quorum vicem episcopi in ecclesia gerunt, & non Chorepiscopi. " Ita pseudo-Joannes *ibidem*.

Quinta, quia, " nec videtur apostolos, viros humillimos, hac potestate inferiores privasse, & sibi solis eam arrogasse, si ea inferioribus a Christo fuisset data. " Ita Gabriel.

Verum trium illarum objectionum solutio ex epistola ipsa repeti debet, nempe Christum apostolis præcepisse, ut illi soli confirmarent, & nulli ex septuaginta discipulis confirmare permitterent, ne forte presbyteri discipulorum successores, deinde *talia præsumerent*, & jus illud sibi arrogarent. Præterea *cap.* 2. ejusdem epistolæ Petrus quidem apostolorum princeps dicitur.

Sexta est. Si veteres sibi persuasissent simplicem sacerdotem ex speciali summi Pontificis commissione administrare posse Confirmationem, primis ecclesiæ seculis hæc potestas ad praxim reducta fuisset, ne parvuli in pagis & oppidis per presbyteros baptizati, ex hac vita mi-

gra-

grarent absque hoc sacramento, quod tamen factum suisse nullibi legimus.

Verum huic rationi opponi possunt facta Gregorii Magni, qui presbyteris Calaritanis concessit, ut baptizatos in fronte consignarent; Alexandrinorum, quorum presbyteri confirmabant, ex Ambrosiastro; & Chorepiscoporum, qui licet presbyteri, hoc sacramentum administrabant.

Septima. " De integritate cujuslibet sacramenti, sunt materia, forma, & minister: sed Papa nihil potest mutare circa materiam & formam: ergo nec circa ministrum. Igitur aut simplex sacerdos ex divina institutione est minister Confirmationis, & tunc absque commissione Papæ potest eam conferre; aut non est minister, sed solus episcopus, & tunc ex quacumque commissione nihil potest. " Ita Durandus.

Si quis respondeat discrimen esse, quia *materia & forma sunt intra* sacramentum, " minister autem se habet extrinsece ad ipsum, quare variari potest absque præjudicio sacramenti, quemadmodum apparet in sacramento pœnitentiæ, in quo fit variatio circa ministrum, " cum Pontifex sacerdoti confert certam potestatem absolvendi.

Durandus contra urget, " Istud (exemplum) non valere, quia Papa circa sacramentum pœnitentiæ non mutat ministrum; ejus enim minister est omnis sacerdos; cum omni sacerdoti dicatur in sua ordinatione: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis &c.* sed subtrahit, vel dat ipsi materiam: ex quo enim sacramentum pœnitentiæ est judiciale, materia ejus est peccator subditus. Potest autem Papa facere, quod subditus alicui sacerdoti, ei amplius non subdatur: & sic subtrahit ei materiam absolvendi, qua subtracta non potest solvere, vel ligare: sicut si sacerdoti subtraheretur panis & vinum, non posset conficere. Præterea sicut minister se habet extrinsece ad sacramentum, ita & suscipiens ipsum. Sed ubi suscipiens est determinatus, sicut in extrema unctione infirmus, vel in ordine masculus, per Papam non potest mutari; & si fiat, nullum est sacramentum, ut si sanus ungatur, vel mulier ordinetur. Ergo nec ubi minister determinatus est, nihil omnino mutari potest absque evacuatione sacramenti, quamvis extrinsece se habeat ad sacramentum.

Verum hæc ratio falsum supponit, videlicet determinatum a Christo Confirmationis ministrum solum esse episcopum; in utroque enim Confirmationis & pœnitentiæ sacramento determinatus a Christo minister est, vel episcopus ex officio agens, vel sacerdos ex delegata sibi potestate, sacramentum administrans. Quare alteruter sufficit: videsis Dominicum Soto, *d.* 7. *art.* 11. *ad* 1. ubi docet " Christum neque omnes sacerdotes simpliciter ministros hujus sacramenti instituisse, sicut eucharistiæ & pœnitentiæ: neque vero solos episcopos, sed medio quodam modo: quod Paludanus *in* 4. *d.* 7. *quæst.* 4. prope tetigit. " Ali-

„ Aliquid enim tanquam necessarium determinavit, & aliquid judicio „ ecclesiæ reliquit. Determinavit, ut soli sacerdotes sive ex officio si- „ ve ex commissione possent confirmare. Quod autem episcopi essent „ ministri huic sacramento necessarii, arbitratui ecclesiæ commisit; " nec tamen quæ confirmandi dispensationem presbyteris negans, vel concedens, episcopos hujus sacramenti ministros necessarios, vel non necessarios efficit. Quamvis igitur episcopi jure divino ministri sint Confirmationis ordinarii," Non tamen necessarii sunt de jure divino, „ sicut materia & forma sacramentorum, sed de jure ecclesiastico, su- „ per quo ideo Papa dispensare potest. " Ita Sotus.

Octava. Sicut in baptismo confertur passiva potestas suscipiendi cætera omnia sacramenta; ita & in episcopi consecratione traditur activa potestas conferendi eadem sacramenta. Atqui Pontifex dispensare non potest, ut ille, qui minime baptizatus est, suscipiat cætera sacramenta. Ergo nec dispensare, ut ille, qui non est ordinatus, ea conferat. Ita Durandus *ibidem num. 16.*

RESPONDEO 1. hanc rationem nimis probare. Inde enim sequeretur nullum sacramentum, nisi ab Episcopo, valide conferri posse.

RESPONDEO 2. Hæc ratio falsum supponit, scilicet quod in Episcopi consecratione tradatur activa potestas conferendi cætera sacramenta; potestas enim consecrandi eucharistiam, offerendi sacrificium, administrandi corpus Christi, absolvendi a peccatis, conferendi matrimonium, & ungendi infirmos, presbyteris in ordinatione conceditur.

Nona. Sicut presbyter jure divino est minister eucharistiæ & pœnitentiæ, quia hæc potestas ei conceditur in ordinatione; ita Episcopus jure divino est minister Confirmationis, quia hæc ei potestas tribuitur in ejus consecratione. Sicut igitur summus Pontifex dispensare non potest ut diaconus, quia non est presbyter, consecrare possit; ita nec facere, ut presbyter, quia non est episcopus, possit confirmare.

Verum, tradaturne in episcopi consecratione, vel non tradatur confirmandi potestas, qua de re *infra*, respondetur discrimen esse, quod presbyter jure divino non solum minister est eucharistiæ, sed etiam minister necessarius. At episcopus divino quidem jure minister est Confirmationis; sed minister est necessarius jure duntaxat ecclesiastico.

Decima. Confirmandi potestas episcopis convenit, aut ratione jurisdictionis, aut ratione ordinis. Si conveniat ratione jurisdictionis, inde multa sequerentur absurda. I. quod Papa electus, vel episcopus electus, & a Papa confirmatus, nondum tamen consecratus, valide confirmare poterit; quia uterque jurisdictionis potestatem ante consecrationem obtinet. Deinde, quod nulla erit Confirmatio, quia episcopus quempiam sibi minime subditum confirmaverit. 3. Sequitur non modo presbyterum, sed & diaconum, imo & simplicem clericum ex commissione con-

confirmare posse, sicut & excommunicare. 4. Hoc ipsum posse presbyterum, non tantum ex commissione summi Pontificis, sed etiam proprii episcopi, nisi forte peculiaris obstiterit reservatio, quæ tamen nusquam extat, & si extaret, tantum esset juris humani. Sin autem episcopo convenit ratione ordinis; vel ratione sacerdotalis consecrationis, vel ratione episcopalis. Prius dici non potest; alioqui omnibus sacerdotibus communis esset hæc potestas, sicut potestas consecrandi corpus & sanguinem Domini; adeoque necessaria non esset commissio, nisi forte ad vitandam inobedientiæ culpam; sed verum esset Confirmationis sacramentum, a quocumque presbytero, etiam citra commissionem, collatum; sicut vera est eucharistiæ consecratio a quocumque sacerdote, etiam suspenso & degradato facta. Hoc autem summorum Pontificum & conciliorum decretis repugnat, quæ Chorepiscoporum Confirmationes irritas declarant; de quibus *infra*. Deinde videri posset ad injuriam sacerdotalis ordinis pertinere, si potestatem ei a Christo annexam perpetua lege sibi episcopi reservarent; qua de re Joannes Wiclefus episcopis ecclesiæ calumniam ingessit. Imo potestas illa frustra data videri queat, cum vix unquam permissum fuerit presbyteris ea uti. Adde quod illius potestatis nulla mentio fiat in presbyterorum ordinatione. Posterius etiam dici non debet; alioqui hæc potestas committi non posset presbytero, quia licet episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis existunt, quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. Ex Gregorio IX. *in responso ad Astoricensem episcopum*, & refertur *in decretalibus lib. 3. tit. 4. cap. aqua*, seu *cap. 9*. Deinde simplex sacerdos, ut qui episcopali consecatione careat, nulla superioris commissione valide confirmare posset: quomodo nec diaconus, ut qui sacerdotalem consecrationem non habeat, potest ex commissione consecrare corpus Domini, nec a peccatis absolvere. Denique sicut Pontifex efficere non potest ut irritum sit & inane, quod episcopus agit ordinando & confirmando, quia ordinem semel datum evellere non potest; ita nec ratum facere posset, quod simplex sacerdos in confirmando & ordinando, licet ex commissione, tentaret; quia simplici commissione ordinem, cujus ordinatio & Confirmatio forent actus, dare nequit. Ita fere Durandus *num. 13. 14. & 16.* & Estius §. 21.

Mirum est profecto, quantum hæc argumentatio theologorum ingenia vexaverit. Præcipuas duntaxat solutiones hic referam, quæ ad quatuor revocari possunt. Alii enim respondent confirmandi potestatem episcopo convenire ratione jurisdictionis, alii ratione ordinis, alii ratione utriusque, alii ratione neutrius.

Prima igitur solutio est Alexandri Halensis 4. *par. quæst. 9. membro 5. art. 1.* §. 3. episcopos id posse, non ratione ordinis, neque ratione jurisdictionis, sed ratione institutionis, nempe quia Christus ita instituit ut solus episcopus ex officio, & solus sacerdos ex commissione

con-

confirmaret. Sacramentum autem, inquit Hugo Victorinus, quod contra institutionem celebratur, irritum est. Hac solutione objectis, & circumstantiis omnibus occurritur.

Secunda est Faventini *in 4. dist. 7. disput. 27. num. 32. & 33.* & aliorum quorumdam Scotistarum, qui docent potestatem quidem conficiendi chrisma esse potestatem ordinis; " Potestatem (autem) con-„ ferendi Confirmationem (aiunt) non esse potestatem ordinis, sed „ jurisdictionis, & esse ordinariam in episcopo, delegatam in sacer-„ dote: non posse tamen extendi ad diaconum, & alios inferiores, „ quia ex institutione divina est ordinata, ne transferatur ad alios „ inferiores, & ratio congrua est, quia sicut solus sacerdos ha-„ bet directam potestatem in corpus Christi verum, ita habet dire-„ ctam potestatem super corpus Christi mysticum ad remittendum pec-„ cata, & ministranda alia sacramenta. Ergo ad illum solum potuit „ & debuit extendi. Quod autem hæc potestas in sacerdote conferen-„ di Confirmationem sit jurisdictionis & non ordinis, ex eo proba-„ tur, quia potestas ordinis non potest tolli, nec impedire, ne effe-„ ctus fiat, si attentet quis habens talem auctoritatem; & a sacerdo-„ te potest ita auferri hæc potestas conferendi chrisma, quod si at-„ tentet, nihil faciat, imo sine commissione si attentet, nihil facit: „ deinde quia hæc potestas intrinsece non fluit ab ordine sacerdotali, „ sed ipsum solummodo constat. " Ex hac igitur doctrina concedi debet validam fore Confirmationem, quam electus papa, vel electus & a papa confirmatus, nondum tamen consecratus, episcopus conferret: invalidam autem, si quis Episcopus quempiam sibi non subditum confirmaret, vel si quis diaconus hoc sacramentum etiam ex commissione tentaret. Quæ vero quantave hodie sit, & olim fuerit episcoporum auctoritas circa hujus sacramenti dispensationem explicabitur *infra*.

Tertia solutio eorum est, qui docent Confirmationis administrationem esse actum ordinis, non autem jurisdictionis: quam quidem doctrinam ut explicent, tres vias ineunt. Quidam enim ut Bellarminus *de Confirm. cap.* 11. sive character episcopalis idem sit vel alius a sacerdotali, hoc discrimen inter utrumque statuunt, quod Episcopalis „ est potestas absoluta, & perfecta, & independens conferendi sacra-„ menta Confirmationis & ordinis, " quo fit ut episcopus, prohibente licet pontifice, hæc duo sacramenta valide conferat; presbyteralis autem character est quidem " potestas absoluta perfecta, & indepen-„ dens quoad baptismum & eucharistiam: inchoata vero, imperfecta, „ & dependens a voluntate superioris quoad Confirmationem: quocir-„ ca nisi perficiatur per dispensationem superioris hæc potestas, pres-„ byter confirmando nihil ageret, &c. " apud Bellarminum *pag.* ..47. " Unum characterem (scilicet in episcopo) esse signum pacti absolu-„ ti, alium autem (scilicet in presbytero) esse signum pacti condi-

„ tio-

„ tionati. " Ita Bellarminus, & ex ipso Arcudius *de Confirmat. cap.* 16. ubi presbyteralem ordinis, & characteris facultatem in ordine ad utrumque Confirmationis & pœnitentiæ sacramentum in eo distinguit, quod illa in ordine ad pœnitentiam a superioris voluntate pendeat, velut ab auctoritate, a qua jurisdictionis potestatem accipit; in ordine vero ad Confirmationem pendeat a superioris voluntate veluta conditione sine qua non, eo fere modo quo calefactio pendet ab approximatione; alii vero qui unum eumdemque aiunt esse characterem episcopi & Presbyteri, non aliud discrimen agnoscunt, nisi quod character episcopalis est expedita confirmandi potestas; presbyteralis autem est potestas impedita, & ligata per divinam ordinationem, quæ voluit, ut solus episcopus esset minister ordinarius, neque sacerdos sine ejus consensu confirmare posset. Quare ligamen illud solvi non potest, nisi per dispensationem. Et illi rursus in duo genera dividuntur: alii enim sentiunt hanc presbyteralem confirmandi potestatem ita ligatam esse per divinam illam ordinationem, ut si confirmare tentet sine dispensatione, nihil efficiat: alii contra Confirmationem illicitam quidem aiunt, validam tamen esse; nec enim divina prohibitio rem factam semper irritat. Sic ex mente Cypriani, & plurium theologorum a Christo institutum est, ne presbyter sine aqua vino permixta conseeret. Sic etiam ex communi theologorum sententia, laicis divino præcepto prohibitum est, ne baptizent solemniter, & absque necessitate, quæ tamen sacramenta secus administrata non irritant. Si quis autem objiciat Confirmationes chorepiscoporum irritas olim habitas fuisse; Respondent, pro illa Confirmatione asserenda vel neganda, in utramque partem referri facta, & exempla, de quibus *infra*.

Præ cæteris, mihi arridet modus ille, quo Aureolus *in* 4. *dist.* 24. *art.* 2. sententiam suam exponit, qua quidem ille docet, presbyterum committi posse, ut alios presbyteros ordinet. Nimirum ille tres gradus superiores in hierarchia distinguit; unum, qui ordine seu charactere ab inferioribus differt, ut presbyteratus a diaconatu, diaconatus a subdiaconatu; alterum, qui non charactere, sed characteris ampliatione, & extensione ab inferioribus discernitur, ut episcopatus a presbyteratu; tertium, qui nec charactere, nec characteris extensione, sed jurisdictione ab inferioribus distinguitur, ut archiepiscopatus ab episcopatu, primatus ab archiepiscopatu, & papatus a primatu. " Episcopatus (igitur) non est ordo distinctus a sacerdotio, sed am„ pliatio ejusdem potestatis & ordinis, non quidem per intensionem, „ sicut diaconatus respectu subdiaconatus; sed per extensionem ad plures actus, qui tamen non arguunt novam potestatem. " Hæc autem sacerdotalis characteris extensio ad ordinationem in episcopo fit per novam consecrationem, & in presbytero per commissionem; eaque extensione adhibita vel sublata, ordinatio rata est vel irrita. Licet enim

enim presbyteralis character ordinandi virtutem in se contineat, eam tamen nisi extensus exercere non potest; sicut in rebus naturalibus albedo in modica quantitate in se virtutem habet movendi visum, quem non movebit, nisi in pariete extendatur per additionem videlicet novi corporis albi; ita de ordinatione fere differit Aureolus: ita de Confirmatione differi potest.

Quarta solutio est S. Thomæ, in posteriori super Magistrum commentario, *in* 4. *dist.* 7. *art.* 5. *ad* 2. asserentis Confirmationis actum episcopo convenire " ratione neutrius divisim, sed ratione utriusque „ conjunctim, " id est, non ratione ordinis, nec ratione jurisdictionis, sed ratione utriusque simul. " Quædam enim est potestas ordi- „ nis, inquit Aureolus *in* 4. *distinct.* 7. *quæst.* 2. sicut conficere sacra- „ mentum corporis Christi: quædam jurisdictionis, sicut excommuni- „ care: quædam ex his duabus potestatibus mixta, cujusmodi sunt „ audire confessiones, conferre ordines, ministrare Confirmationem. " De qua doctrina sequitur 1. papam electum, vel episcopum electum, & a papa confirmatum, valide confirmare posse, quia uterque, licet nondum consecratus, & characterem & jurisdictionem habet: 2. Episcopum valide confirmare non posse neophytum sibi minime subditum, quia jurisdictione caret: 3. Diaconum committi non posse ut confirmet; quia caret ordine sacerdotali. 4. Irritam esse Confirmationem, si quis sacerdos citra commissionem confirmare attentet, quia nullam tunc jurisdictionem habet.

INSTABIS. Illius potestatis nulla mentio fit in presbyterorum ordinatione. Hæc igitur confirmandi potestas ad characterem sacerdotalem nullo modo pertinet.

Verum hæc Estii ratiocinatio nihil concludit: 1. Quia in eadem presbyterorum ordinatione nulla mentio fit potestatis ungendi infirmos, & fideles matrimonio conjungendi: quæ tamen duæ potestates ad presbyteralem characterem pertinent. 2. Non est necesse ut potestatis baptizandi, confirmandi, nubendi, & infirmos ungendi mentio fiat in presbyterorum ordinatione, quia presbyterium est ordo, qui manuum impositione confertur ad conficienda, & dispensanda sacramenta, ut recte definit Petrus de Marca, *lib.* 2. *de concord. c.* 13. *num.* 3. 3. Quia pari modo adversus Estium concludi posset confirmandi potestatem non pertinere ad episcopum; ejus enim nulla mentio fit in episcoporum consecratione. Neque dicas episcopum antequam consecretur, moneri ut Confirmationem administret; monetur enim non solum ut confirmet, sed etiam ut baptizet, consecret, offerat, & scripturas interpretetur. " Episcopum oportet judicare, interpretari, „ consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare. " Nemo tamen inde colligat episcopum vi consecrationis accipere potestatem baptizandi, & offerendi: & utramque potestatem ad characterem sacerdotalem minime pertinere.

Ur-

Urgebis. " Licet episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis „ existunt, quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris „ gradus clericis demandare: " ex Gregorio IX. relato *lib. 3. decretalium, tit. 40. cap. Aqua*, seu *cap. 9.* Atqui confirmare pertinet ad dignitatem episcopalem, ex Innocentio I. *in epist.1. ad Decentium*, ex concilio II. Hispalensi *cap.7.* & ex Isidoro Hispalensi, Beda &c. qui negant presbyteros chrismare posse neophytos in fronte, quia pontificatûs apicem non habent.

Respondeo 1. verum hujus axiomatis sensum ex ipsa decretali epistola repetendum esse; qua Gregorius IX. Astoricensem episcopum monet, " Simplices sacerdotes ab episcopo committi non posse, ut „ aqua per episcopum benedicta ecclesiam reconcilient, per sacerdotes „ simplices hoc fieri de cætero prohibens: non obstante consuetudine „ provinciæ Bracarensis (quæ dicenda potius corruptela) quia licet „ episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis existunt; quæ or„ dinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis „ demandare. " Ecclesias tamen non vult iterum reconciliari, sed fa„ ctas huc usque reconciliationes *misericorditer tolerat*, id est ex irritis ratas efficit, inquiunt canonistæ. Gregorius igitur nihil aliud intendit, quam prohibere, ne episcopi presbyteros, qui ecclesias reconcilient, de cætero committant, quia licet episcopus committere valeat quæ jurisdictionis existunt; quæ ordinis tamen episcopalis sunt, solus papa, non autem episcopus, potest inferioris gradus clericis demandare. 2. Licet pontifices, concilia, & patres asserant presbyteros confirmare non posse, quia pontificatus apicem non habent; hæc tamen non impediunt, quominus confirmatio presbyteris committi possit. Eodem enim *cap. 7.* concilii II. Hispalensis, presbyteris prohibentur " virginum consecrationes, altarium constitutio, benedictio, „ vel unctio, chrismate baptizatorum frontem signare, publice in „ missa quemquam pœnitentium reconciliare, & formatas cuilibet epi„ stolas mittere. Hæc omnia illicita esse presbyteris declaratur, quia „ pontificatus apicem non habent: " quæ tamen, nonnulla saltem, „ presbyteris committi possunt: virginum enim consecratio, & publica pœnitentim in missa reconciliatio, quæ canone 3. Concilii II. Carthaginensis anno 390. presbyteris absolute interdictæ fuerant, eisdem non prohibetur, nisi *inconsulto episcopo*, can. 32. & 36. concilii III. Carthaginensis, anno 397. 3. Hæc omnia pertinere dicuntur *ad pontificatus apicem*, non quod specialem in episcopo characterem & ordinem requirant, sed quia sacerdotalis characteris extensio, vel jurisdictio, quæ ad hæc munia obeunda necessaria est, per episcopi consecrationem obtinetur.

Urget Estius. " Quod habetur (ut ipse quidem existimat) extra, „ *de consecratione ecclesiæ, vel altaris, cap. penultimo*: quæ consecra„ tionis sunt (videlicet episcopalis) ea non consecrato committi non

„ pos-

„ posse. Atqui hac ratione ex consecratione petita potissimum niti „ videntur in supradictis decretis, pontifices, quo doceant presbyteris „ illicitum esse munus confirmandi. Quod & Leo non obscure indicavit „ *in epistola* 88. cum ait: hæc omnia illicita sunt chorepiscopis vel pres- „ byteris, quia quanquam consecrationem (sacerdotalem) habeant, pon- „ tificatus tamen apicem non habent.

RESPONDEO 1. hæc verba, quæ, a Durando, Hadriano VI. & ab Estio, velut axioma canonicum producuntur, in nullis (quod sciam) decretis canonicis haberi. 2. Sicubi reperiantur, eodem sensu exponi debent quo verba Gregorii IX. *superius* citata, nimirum, quæ consecrationis sunt (videlicet episcopalis) ea non consecrato (scilicet presbytero) committi non posse ab episcopo, posse tamen a summo pontifice. 3. Distingui potest; si hæc respiciant corpus Domini verum, ut ordinare presbyteros, quorum præcipuus actus est eucharistiam consecrare; conceditur: si hæc respiciant corpus Domini mysticum, ut confirmare neophytos; negatur. " Cum enim, inquit S. Thomas *in* „ 4. *dist.* 7. *quæst.* 3. *art.* 1. *in corp.* episcopatus non addat aliquid su- „ pra sacerdotium per relationem ad corpus Domini verum, sed so- „ lum per relationem ad corpus mysticum, papa per hoc quod est epi- „ scoporum summus, non dicitur habere plenitudinem potestatis per „ relationem ad corpus Domini verum, sed per relationem ad corpus „ mysticum. Et ideo dicendum, quod promovere ad illas perfectio- „ nes, quæ non respiciunt corpus Domini verum, sed solum corpus „ mysticum, potest a papa, qui habet plenitudinem pontificalis po- „ testatis, committi sacerdoti, qui habet actum summum super cor- „ pus Domini verum: non autem potest simplici sacerdoti committe- „ re, promovere ad perfectionem, quæ respicit aliquo modo corpus „ Domini verum. Quare simplex sacerdos ex mandato papæ non po- „ test conferre ordinem sacerdotii, quia ordines sacri habent actum „ supra corpus Domini verum, vel supra materiam ejus. Potest au- „ tem concedere simplici sacerdoti, quod conferat minores ordines, „ quia isti nullum actum habent supra corpus Domini verum, vel „ supra materiam ejus..... Et similiter potest concedere alicui sa- „ cerdoti, quod confirmet, quia Confirmatio perficit in actu corpo- „ ris mystici, non autem habet aliquam relationem ad corpus Domi- „ ni verum. " 4. Non desunt theologi, & canonistæ, qui doceant presbyterum a summo pontifice committi posse, ut sacerdotes ordinet, adeoque allatum axioma absolute rejiciant. Ita Hugo antiquissimus, & celeberrimus canonista, quem sæpe numero allegant, & magni faciunt Innocentius IV. Raimundus, Henricus, Ostiensis cardinalis, glossa, & ex theologis Alexander Alensis: ita, inquam, Hugo, referente Joanne de Bacone *in* 4. *dist.* 7. *qu.* 1. *art.* 4. in fine, " Possetne papa „ concedere simplicibus presbyteris, ut conferant omnes ordines? cre- „ dit Hugo, quod sic, præter episcopalem. " Eadem erat sententia

 Hu-

Hugolini seu Hugulini, alterius antiquissimi canonistæ, sæpe a Raimundo, cardinale Ostiensi, & Joanne de Friburgo citati, *in 66. dist. cap. Porro*, eodem Joanne de Friburgo ita referente in summa confessorum *lib. 3. tit. 22. quæst. 27.* item Bernardi, primi decretalium commentatoris, referente summa *lib. 6. tit. 3. art. 1.* Sylvestri, antiqui canonistæ, referente Innocentio IV. *in cap. quanto, de consuetudine*; Innocentii IV. *ibidem*, & Nicolai Tudesci primum abbatis, deinde archiepiscopi Panormitani, *in cap. quanto, de consuetudine, num. 9.* e theologis vero antiquis & recentioribus, hanc opinionem, alii ut probabilem existimant, ut Joannes de Bacone *in 4. dist. 7. quæst. 1. art. 4.* Gabriel Biel *in 4. dist. 24. quæst. 1.* Nicolaus de Orbellis *in 4. dist. 7. quæst. 1.* & Gabriel Vasquez *in 3. part. disput. 243. cap. 3. & 4.* Alii ut probabiliorem defendunt, ut Petrus Aureolus cardinalis *in 4. distinct. 24. & 25.* Angelus de Clavasio, *in summa*, vocabulo, *ordo numer. 2.* Præpositus *de sacramento ordinis, qu. 1. nu. 124.* & Ludovicus Meratius *de ordine, disp. 8. sect. 2.*

Urgebis iterum. Diaconus committi non potest ad ea munia obeunda, quæ ad characterem sacerdotalem pertinent, qualia sunt consecrare corpus Christi, & absolvere a peccatis. Ergo nec sacerdos ad ea exercenda munia, quæ ad characterem episcopalem attinent, cujusmodi sunt confirmare, & ordinare.

Respondeo ex Aureolo, discrimen esse, quia presbyteratus est gradus superior, qui a diaconatu differt ordine, & charactere ex quo fluit utraque potestas consecrandi, & absolvendi. Sed episcopatus a presbytero non differt ordine, & charactere, sed characteris duntaxat extensione. Quæ quidem extensio fieri potest, vel per novam episcopi consecrationem, vel per commissionem pontificis. Hactenus de ratione decima, alias, quæ supersunt, modo prosequamur.

Undecima igitur ratio hæc est: si summus pontifex sacerdotem, qui confirmet, committere potest, poterit & diaconum, & subdiaconum, & alios inferiores clericos, imo & laicos, ad idem munus committere: quia si episcopalis character ad id muneris non requiritur, causæ nihil est, cur sacerdotalis censeatur necessarius.

Respondet Sanctus Thomas, *in 4. dist. 7. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. in corp.* discrimen est, quia " cum gratia sacramentalis descendat in „ corpus mysticum a capite, ideo omnis operatio in corpus mysticum „ sacramentalis, per quam gratia datur, dependet ab operatione sa„ cramentali super corpus Domini verum . . . . . Sacerdos (autem) „ habet actum summum super corpus Domini verum, non autem dia„ conus. " Quare sacerdos non autem diaconus committi potest ad „ sacramenta, si forte ordinationem excipias, conferenda, quæ corpus mysticum respiciunt. Neque dicas diaconos, & alios inferiores clericos, imo & laicos posse committi ut baptizent; hæc enim specialis prærogativa oritur ex summa baptismi necessitate.

Tho-

Thomistæ, quibus non placet hæc S. Thomæ ratiocinatio, respondent sacerdotibus jure divino reservatum esse, ut committi possint ad Confirmationem administrandam. Si quis vero ab illis petat, unde illud ipsis constet? Respondent " id ex perpetua ecclesiæ traditione, „ optimo divinæ institutionis interprete, prærogativam illam (sacer- „ dotibus) asserente depromi. " Nunquam enim talem facultatem aliis a simplicibus sacerdotibus commissam fuisse legimus. Ita Vincentius Contensonus. Verum ubinam vestigia perpetuæ illius traditionis, quæ confirmandi prærogativam presbyteris asserat? 2. Vix de una dispensatione concessa constat. 3. Etsi de concessa constaret, non ideo de valide concessa. 4. Et licet nonnullæ forte dispensationes valide concessæ forent, non illæ tamen tantæ quæ numerosam, & perpetuam in ecclesia traditionem statuere possint. 5. Antequam illæ concessæ fuerint, qualescumque tandem illæ sint, verum erat ex doctrina opinionis affirmantis presbyterum committi posse ad confirmandum; nec aliquis ex eo, quod nulla tunc fuisset dispensatio, recte collegisset presbyterum ad id muneris committi non posse. Itaque pari modo, quamvis nulla huc usque dispensatio cum diacono, clerico, & laico facta fuerit, inde non sequitur munus ad eos pertinere non posse, si pertinere possit ad presbyterum.

Respondent alii, non deesse theologos & canonistas, qui doceant diaconos, subdiaconos, aliosque inferioris ordinis clericos, imo & laicos, modo confirmati fuerint, committi posse ad confirmandum. Ita ex theologis Angelus de Clavasio *in summa*, quæ *Angelica*, Baptista Trovamala *in summa*, quæ *Rosella* dicitur, vocabulo *Confirmatio*, & ante ipsos theologi, quorum meminit S. Thomas *in* 4. *d.* 7. 3. *art.* 1. *qu.* 3. *in cap.* " Alii dicunt, quod auctoritas Papæ tanta est, quod ejus „ mandato quilibet potest conferre, quod habet, ut confirmatus con- „ firmare, sacerdos sacerdotium conferre, diaconus diaconatum; non „ autem mandato ipsius potest aliquis conferre quod non habet, ut „ diaconus ordinem sacerdotalem. " Ex canonistis vero Hugo, referente Alexandro Alensi, 4. *par. quæst.* 9. *membro* 5. *art.* 1. §. 3. " Quidam „ dicunt, quod ex demandatione domini Papæ ordinatus potest confer- „ re ordinem quem habet, & confirmatus Confirmationem, & quili- „ bet quod habet. " Hoc dicit Hugo. Bernardus, referente summa Astensi, *lib.* 6. *tit.* 3. *art.* 1. " Quidam dixerunt, quod Papa potest com- „ mittere cuilibet clerico, quod conferat ordinem quem habet: non „ autem ordinem quem non habet: puta diacono, quod conferat dia- „ conatum, non autem presbyteratum. Et hujus sententiæ videtur fuis- „ se Bernardus, " extra, *de consuetudine*, cap. *Quanto*. Sylvester, referente Innocentio IV. in cap. *Quanto*, *de consuetudine*, " Dixit, quod „ ex delegatione domini Papæ, & adminiculo sacramenti habiti, qui- „ libet clericus potest, quidquid habet, ipse conferre: quod vero non „ habet, minime: " quam sententiam Innocentius IV. & abbas Pa-

normitanus, *ibidem* sequuntur, & argumentis confirmant. Glossæ denique, quæ in recentioribus decreti commentariis extant, eamdem opinionem amplectuntur; glossa in caput *pervenit*, *dist.* 95. "Presbyter
„ chrismando, si sua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri ali-
„ quid recipiunt, extra *de consuetudine*, *quanto*. Sed nunquid Papa ei
„ demandare hoc potest? quidam dicunt, quod sic, ex quo omnia sa-
„ cramenta, quæ recipit presbyter, ex delegatione Papæ, conferre po-
„ test. Unde diaconus potest conferre diaconatum, & confirmare in
„ fronte &c. hoc dicit Hugo." Glossa in caput, *manus*, *de consuetu-*
„ *dine dist.* 5. "Tamen ex demandatione Papæ, quilibet conferre po-
„ test quod habet. Unde ordinatus ordinem, quem habet, conferre
„ posset, & confirmatus Confirmationem." Et annotatio litteralis hujus glossæ, "Ordinatus ordinem, quem habet, confert, Papa dele-
„ gante." Innituntur opiniones illæ huic principio, "Quilibet quid-
„ quid habet conferre potest, delegante summo Pontifice." Quod canonistarum axioma falsum quidem omnino mihi videtur. Nec enim minister sacramentum aliquod confert ratione similis sacramenti suscepti; sed ratione potestatis, ad illud ministerium concessæ per sacramentum ordinis, quod per episcopalem consecrationem ampliatur, extenditur & perficitur, quatenus ad plures functiones ex officio deputatur.

Duodecima ratio ita se habet. Si summus Pontifex in ecclesia presbyterum, qui confirmet, committere potest, poterit & quilibet episcopus in sua diœcesi. Falsum consequens: ergo & antecedens. Sequela majoris ita probatur. Summus Pontifex id posset potestate ordinis, vel jurisdictionis: si potestate ordinis; hæc alia non est a potestate ordinis episcoporum: si potestate jurisdictionis; quidquid potest summus Pontifex in universa ecclesia, idipsum potest episcopus in sua diœcesi, nisi per aliquod decretum, aut per aliquid decreto æquipollens, potestas illius restricta sit, qualis restrictio nulla facta legitur. Ita fere Durandus, *num.* 15.

Respondet S. Thomas *ibidem in corp.* discrimen esse, quia dispensatio cum presbytero circa sacramentum Confirmationis "oritur ex
„ plenitudine potestatis per relationem ad corpus Christi mysticum."
Quæ quidem plenitudo soli Papæ, ut qui sit episcoporum summus, convenit.

Respondet Vincentius Contensonus, utriusque discrimen ex jure divino repetendum esse. "Ratio, inquit, cur episcopi presbyteris con-
„ firmandi potestatem, aut Romanus Pontifex diaconis committere
„ non possint: sitque Romano Pontifici id sacerdotibus concedere,
„ jure divino reservatum, ex perpetua ecclesiæ traditione, optimo di-
„ vinæ institutionis interprete, prærogativam illam summo Pontifici
„ asserente depromitur, nunquam enim talem facultatem concessisse,
„ vel concedere potuisse alios a Romano antistites legimus (facta ta-
men

men quædam extant de quibus *infra*. ") Et sane conveniens est, ut „ ea quæ totius ecclesiæ regimen concernunt, qualia maxime sunt, quæ „ ad ritus sacramentorum spectant, universali ecclesiæ præsidi, vel œ- „ cumenicis conciliis speciali jure attribuantur, ut ea determinent, „ quæ Christus singulatim non præscripsit, sed ecclesiæ judicio permi- „ sit. Et quamvis quidquid Pontifex summus in universo orbe potest, „ id etiam episcopo in sua diœcesi concessum sit, quia episcopus est „ diœceseos pastor ordinarius, sicut Papa totius orbis christiani. Id ta- „ men intelligendum est de his quæ pertinent, tum ad potestatem or- „ dinis, cum ad regimen spirituale ovium: non vero de iis quæ ad „ universam Christi familiam pertinent, qualia sunt designatio materiæ „ & ministri sacramentorum, concilii œcumenici congregntio, majo- „ rum causarum judicium, controversiarum fidei definiendarum prima- „ ria potestas, in quibus omnibus plura potest ecclesiæ universæ caput, „ quam singularum diœceseon episcopi.

Respondent canonistæ, discrimen repetendum esse *ex lib. 3. decretal. tit.* 40. cap. *aqua*, seu *cap. 9.* ubi Gregorius IX. declarat episcopum in sua diœcesi posse quidem " inferioris gradus clericis ea committere, „ quæ jurisdictionis existunt (puta, inquit glossa ex Bernardo, judica- „ re, cognoscere de causis, instituere beneficia, ea conferre, & omnia „ alia quæ assecutus est episcopus in Confirmatione) quæ ordinis ta- „ men episcopalis sunt, non posse inferioris gradus clericis demanda- „ re (puta, inquit glossa ex eodem Bernardo, clericos ordinare, vir- „ gines consecrare, chrisma conficere, & consimilia, quæ ministerium „ consecrationis desiderant.) Summus vero Pontifex, inquit glossa in caput *quanto*, *de consuetudine*, hoc delegare potest simplici sacerdoti, „ quia Papa non subjicitur legibus. Unde potest committere simplici „ sacerdoti, ut in dicto capite *pervenit*, ubi Gregorius I. presbyteris Ca- „ laritanis permittit ut in fronte consignent.

Respondet Palavicinus in historia Concilii Tridentini, non esse improbabile, si ratio habeatur solius institutionis, episcopos posse hoc privilegium conferre simplici sacerdoti, quamvis attento rerum statu præsenti, istud minime possint, uti nec possunt de quibusdam votis dispensare, nec a peccatis quibusdam absolvere.

Respondet Ledesma 1. *par.* 4. *quæst.* 13. *art.* 3. quemlibet episcopum in sua diœcesi facultatem habere committendi presbyteros, qui confirment. Et quidem si jus divinum & naturale attendamus, axioma est plurium theologorum & canonistarum: Quidquid potest Pontifex in universo orbe, si ea excipias quæ ad universum ecclesiæ statum pertinent, ut res fidei definire, idipsum potest episcopus in sua diœcesi, nisi specialiter Pontifex aliquid sibi reservet. Ita ex theologis docent, Alphonsus Tostatus *in cap.* 19. *Matth.* 87. littera E; Nicoalus de Cusa Cardinalis *lib.* 2. *de concord. catholica*, *cap.* 3. Franciscus Victoria *in relectione de matrimonio par.* 1. *num.* 7. Dominicus Soto *in* 4. *d.* 32, *quæst.* 1.

art. 3. *in fine*, & *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 4. & *lib.* 6. *de justitia*, *quæst.* 1. *ar.* 3. *ad* 2. Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 14. *num.* 7. *in comment. littera* K, & *lib.* 10. *de sacramento ordinis cap.* 35. *num.* 2. & *lib.* 12. *de matrimonio cap.* 5. *num.* 2. *in comment. littera* N; Arragonius 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. ex canonistis vero, Hugo, teste Majolo, *lib.* 5. *de irregularitate cap.* 51. *num.* 4. Majolus *ibidem*; Perez *lib.* 3. *de ordinat. tit.* 15. *lege* 5. *& tit.* 18. *lege* 2. ex canonistis denique Thomas Sanchez *lib.* 1. *disput.* 61. *nu.* 3. *& lib.* 7. *de impedim. matrimonii*, *disputat.* 1. *num.* 9. Ratio est quia Episcopus est pastor ordinarius in sua diœcesi, sicut Pontifex in toto orbe. In iis igitur, in quibus Pontifex ejus jurisdictionem non coercet, ordinariam habet potestatem.

Respondet Arcudius *de Confirmat. cap.* 15. presbyteros ad conferendum Confirmationis sacramentum committi posse ab episcopis, non singulis quidem, sed in concilio quodam particulari congregatis. Concilia sane quædam particularia confirmandi jus concessere Chorepiscopis.

Ex his patet dubium esse utrum episcopi in sua diœcesi, presbyteros, qui confirment, delegare possint. S. Thomas & Thomistæ illud eis prohibitum esse jure divino existimant. Palavicinus & canonistæ jure duntaxat ecclesiastico, Ledesma neutro. Thomistarum opinio vera mihi non videtur ob facta, quibus mihi quidem certum est, Armentarium Chorepiscopum, licet presbyterum, ab episcopis confirmandi facultatem accepisse, ex Concilio Regiensi, seculo V. presbyteros a patribus Arausicanis, qui hæreticos ad ecclesiam redeuntes, urgente mortis periculo, confirmarent, commissos fuisse, ex Concilio I. Arausicano, eodem seculo V. & simplices Græcorum presbyteros, solo suorum antistitum consensu etiam confirmare solitos. Utrum vero capitis *Aqua* auctoritas hodie integra vigeat, merito dubitatur. Præsules enim Gallicani virginum velamen, & alia plura, quæ episcoporum dignitati & ordini canonibus Ecclesiasticis reservantur, presbyteris frequens committunt.

Decimatertia ratio petitur ex Chorepiscopis, quibus in Concilio Meldensi, *canon.* 44. Confirmatio, ecclesiarum consecratio, & presbyterorum ac diaconorum ordinatio, etiam jubente episcopo, interdicitur.

Responderi posset 1. virginum velamen, & pœnitentium reconciliationem, Concilio II. Carthaginensi *canone* 1. presbyteris absolute prohiberi: deinde Concilio III. sequenti *can.* 32. *&* 36. permitti, consentiente episcopo. Quidni potuit Confirmatio legibus ecclesiasticis aliquando permitti, jubente episcopo, aliquando absolute prohiberi? 2. Chrismatis confectio utroque Concilio Carthaginensi, presbyteris, etiam consentiente episcopo, interdicitur: quam tamen ipsis permitti posse plures theologi contendunt. 3. Ecclesiarum consecrationem, quæ *in objecto canone* 44. Chorepiscopis interdicitur, presbyteris a summo Pontifice committi posse, docent canonistæ.

In-

Instabis. Plura & Pontificum & conciliorum decreta, factas a Chorepiscopis, etiam cum episcopi diœcesani consensu, Confirmationes irritas declarant.

Respondeo hac de re facta & decreta in utramque partem referri, de quibus *infra*. Opinioni præfatas Confirmationes ratas habenti aperte favent Concilium Regiense, & Nicolaus I. *in epistola ad Rodulphum Bituricensem*.

Decimaquarta. Ex summis Pontificibus, qui factas a presbyteris Græcis, etiam cum episcoporum consensu, Confirmationes nullas habuerunt, de quibus modo agendum est.

SECTIO III.

Utrum factæ a Græcis presbyteris Confirmationes validæ sint.

Hodierni Græcorum episcopi raro, presbyteri frequens neophytos confirmant. Illas vero Confirmationes alii ratas, irritas alii habent. Arcudius & Goarius eas toto conatu defendunt. Præcipuum utriusque argumentum ex Concilio Florentino desumitur, in quo ea, quibus Græci & Latini ab invicem diffidebant, agitata sunt; revocata ad hæc quinque capita, de processione Spiritus sancti ex Patre & Filio, de azymis & fermentatis, de Purgatorio, de visione Dei, qua sancti ante futurum judicium fruuntur, de primatu & auctoritate summi Pontificis: ac tandem in unionis decreto comprehensa & definita sunt: quo quidem decreto ab episcopis utriusque partis approbato, Latini & Græci, " Sacris vestibus induti, sese mutuis amplexibus, con„ salutarunt, " & Concilio subscripserunt. Orientales igitur & occidentales sua sacramenta suosque ritus susceperunt. Absoluta vero synodo Eugenius IV. Græcis proposuit quindecim quæstiunculas, quarum sexta hæc erat; " Quare episcopi non inungunt sacro chrismate, sed „ sacerdotes, cum hoc Pontificibus sit datum? quæ a Latinis objecta „ (inquiunt acta synodica) Dorothæus, Mitylenensis episcopus, cano„ nice omnia legitimeque dissolvit, præterquam duo, de quibus Papa „ significavit imperatori, cur scilicet matrimonia dirimantur, & Patriarcha Constantinopolitanus in ipso concilio non eligatur. " Græcorum igitur Confirmationes, licet a presbyteris factas, Eugenius IV. cæterique occidentales approbarunt. Idipsum Gregorius protosyncellus, qui Patriarchæ Alexandrini vicem in eo Concilio tenuit, eoque nomine subscripsit, testatur *in apologia adversus encyclicam Marci Ephesini epistolam*, in qua Marco Latinos a Græcis iterum consignatos fuisse objicienti, ita respondet. " Verum Latini etiam nostros consignabant „ & chrismatos appellabant. Quod vero non secundum rectam ratio„ nem hæc fierent, manifestum est. Etenim cum iniremus concor„ diam, nihil habuerunt, quod nobis objicerent, sed cum essemus or-

„ thodoxi, ab orthodoxis orthodoxi judicati sumus. " Quæ verba indicant, 1. Græcorum Confirmationem a Latinis, & Latinorum a Græcis ante celebratum Concilium Florentinum improbatam fuisse. 3. Præsentem quæstionem in eodem concilio inter Græcos & Latinos agitatam fuisse. 3. Latinos nihil habuisse, quod Græcis objicerent, Græcos vero recte sentire hac de re judicatos fuisse. Græci denique a presbyteris baptizati, cum ex variis insulis & Græciæ partibus accersiti, Romam accedunt, ut in collegio Gregoriano sacris doctrinis piisque moribus imbuantur, non confirmantur iterum, sed ita confirmati plerumque ad sacros ordines promoventur, vidente & tacente summo Pontifice; qui proinde eorum Confirmationem approbare censetur.

Plura tamen, eaque gravia & antiqua adversus hanc opinionem præjudicia referri possunt.

Nicolaus enim primus *in epistola 70. ad Hincmarum*, & alios antistites Gallicanos, Confirmationes a Photianis presbyteris collatas irritas declaravit, easque scriptis refutarunt Hincmarus Rhemensis, Æneas Parisiensis, Odo Bellovacensis, & Ratramnus, monachus Corbejensis.

Verum glossa quæ in Gregorii protosyncelli apologiam inserta est, ubi de ratione, qua " Latini Græcos aliquando sub conditione consi„ gnabant, " duas solutiones affert. 1. Et, quod ministri hujus sacramenti excommunicati fuerant, & pro laicis habiti, quales erant in Bulgaria sacerdotes Photii; adeoque committi non potuerint. 2. Est quod Photiani sacerdotes agerent, ut ordinarii ministri: qua de re *supra*, ubi de Photii errore *pag.* 411. *& seq.* 3. Posset addi, quod illi sacerdotes a Photio excommunicato commissi fuissent. 4. Quod illi a Photio commissi fuissent in Bulgaria, atque ita in aliena diœcesi, & deficiente omni jurisdictione: licet enim episcopus, etiam depositus, & in sua, & aliena diœcesi (qua de re dubitatur) valide confirmet; certum tamen mihi videtur, 1. Episcopum depositum, ut qui omni jurisdictione activa careat, non posse presbyterum committere, ut confirmet: 2. Episcopum, ut qui nullam extra suæ diœceseos limites jurisdictionem habeat, non posse presbyterum in aliena diœcesi committere. 3. Episcopum, quamcumque jurisdictionem habeat, non posse presbyterum majori excommunicatione percussum committere, ut qui cujuscumque jurisdictionis passivæ sit incapax.

Secundum præjudicium sumitur ex Innocentio III. relato *lib.* 1. *decretal. tit.* 4. *de consuetudine*, *cap.* 4. seu *cap. quanto*, qui Lucio Vicario suo apud Constantinopolim constituto, hæc scripsit. " Pervenit ad
„ audientiam nostram quod quidam simplices sacerdotes apud Constan-
„ tinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apo-
„ stolorum tempore fuerunt solis pontificibus reservata (ut est sacra-
„ mentum Confirmationis, quod chrismando renatos soli debent epis-
„ copi per manus impositionem conferre) ad excusandas excusationes

„ in

„ in peccatis, solam consuetudinem prætendentes . . . Mandamus quatenus omnibus presbyteris districte prohibeas, ne talia de cætero sua „ temeritate præsumant: quæ licet non sint a fidelibus contemnenda, „ tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) omittere, quam ut ab his, quibus ea conferre non licet, ex „ temeritate (quæ lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter „ conferantur: cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu. " Quo ex capite apparet sacerdotes illos Constantinopolitanos munivisse se consuetudine, quæ cum vim habeat legis, multo magis vim habet consensus taciti, vel dispensationis apostolicæ. Factum tamen illud presbyterorum Græcorum, quamvis firmatum *consuetudine*, improbatur ab Innocentio III. Deinde ex eodem textu apparet Confirmationis administrationem " ab apostolorum tempore fuisse solis pontificibus reservatam. " Quæ verba excludere videntur presbyteros a ministerio ipsius etiam extraordinario. Præterea ritum hunc, quem orientales presbyteri usurpaverunt, esse umbram sacramenti, non sacramentum. Denique tutius esse Confirmationem, urgente licet mortis periculo, dimittere, quam illam a presbytero suscipere. Respondet Arcudius *lib.* 2. *cap.* 15. pontificem id prohibuisse Latinis non Græcis, " Quandoquidem illo tempore Latini dominabantur „ Constantinopoli, ut tradunt historici: quod ipsemet pontifex clarissime in suis litteris exprimit, cum ad quemdam Lucium suum vicarium ita scribit: Mandamus quatenus omnibus Latinis presbyteris „ apud Constantinopolim constitutis, districte prohibeas, ne talia de „ cætero sua temeritate præsumant. " Verum in hisce verbis: quatenus omnibus Latinis presbyteris: vox *Latinis* deest in antiquis editionibus.

Respondet Panormitanus, inde sequi tantum, quod " consuetudo „ non potest operari, ut clericus non episcopus possit exercere ea, „ quæ sunt reservata ordini episcopali.

Respondet glossa post Bernardum, inde concludi duntaxat, quod si papa prohiberet sacerdotem chrismare, post ipsius prohibitionem nihil conferret, si postea chrismaret.

Respondent alii inde solum inferri, quod Romani pontificis consensus & dispensatio ad Confirmationis validitatem requiratur.

Tertium præjudicium sumitur ex Gregorio IX. *in epist. ad Barcinonensem episcopum*. " Chrismati vero, ut verbis tuis utamur, a simplici „ sacerdote Confirmationis munus minime receperunt; quia de solis „ apostolis legitur, quorum sunt episcopi successores, quod per manus „ impositionem Spiritum sanctum dabant: & ideo tam illi, quam „ confirmandi, de cætero a solis episcopis consignentur. " Græcorum sacerdotum confirmare solitorum consuetudo ibi reprobatur.

Huic testimonio, eamdem quam priori solutionem Arcudius adhibet.

Quar-

Quartum præjudicium desumitur *ex epistola* 10. *Innocentii IV.* qui ab Othone cardinale, tunc ejus in Cypro agente, consultus, de controversiis inter archiepiscopum Nicesiensem Latinum, & Græcos antistites Cyprios circa plures ritus, sacramentis, seu essentiales seu accidentales exortis, de ministro Confirmationis ita respondet *cap.* 4. " Soli „ autem episcopi consignent chrismate in frontibus baptizatos, quia „ hujus unctio non debet, nisi per episcopos exhiberi, quoniam soli „ apostoli, quorum vices gerunt episcopi, per manus impositionem, „ quam Confirmatio vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur: " *tom.* 11. *conc. pag.* 613.

Respondeo Innocentium hisce verbis prohibere quidem, ut Confirmatio a Græcis presbyteris administretur, eam tamen ab illis factam non declarare irritam. Utrum vero decretum illud a Græcis receptum fuerit, incertum est. " Cum non solum in regno Cypri, inquit Arcudius *lib.* 2. *cap.* 15. sed in toto ferme oriente ille mos esset. " For. „ tassis legatus pontificis agnita postea difficultate, decretum pontifi- „ cis hac de re publicare prætermisit, neque executioni mandavit, „ quod commode fieri haud posset. Quemadmodum etiam Gregorius „ magnus jusserat, ne presbyteri consignarent, sed postea longa con- „ suetudine intellecta, concessit ut in absentia episcoporum confirma- „ rent. Ob eamdem difficultatem tempore Clementis VIII. perbrevis „ instructio super aliquibus ritibus Græcorum, inter quos recensetur „ administratio hujus sacramenti, facta est. Sed ea dirigitur ad epis- „ copos Latinos, in quorum diœcesibus Græci vel Albanenses Græco „ ritu viventes degunt, quod optime scirent in Græcia valde difficile „ fore ut hæc constitutio acceptaretur. " Arcudius *ibidem* duo quædam alia generatim respondet: primum est, summos pontifices improbare hanc Græcorum consuetudinem, quod illi existimarent auctoritate propria presbyteros illud munus usurpasse, quia in hujusmodi decretis, sæpe invenitur hoc verbum (*ne præsumant*:) præsumptio autem nullam facultatem concessam supponit, quam tamen illi obtinuerant & longissimo usu stabilierant. Alterum est: " Quidquid sit de revocatio- „ ne aliorum pontificum, profecto cum in concilio Florentino post „ omnes pontifices qui revocarunt, Græci de hac re interrogati, om- „ nem difficultatem, ut ibi asseritur, legitime & canonice diluerent, „ ipse etiam pontifex Eugenius IV. redditæ ab iis rationi acquieverit: „ hoc vel unum ad omnem controversiam de hac re sedandam suffice- „ re posse videtur. Recesserit sane ab usitata consuetudine aliorum vo- „ luntas pontificum; attamen clarissime apparet denuo accessisse con- „ sensum Eugenii pontificis, dum Græcorum responsum sine ulla con- „ tradictione admittit.

Quintum præjudicium petitur ex Eugenii IV. decreto, " Legitur „ aliquando per apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili & ur- „ gente admodum causa, simplicem sacerdotem administrasse Confirma-

„ tio-

„ tionis ſacramentum. “ Urgens igitur admodum cauſa requiritur.
„ Atqui Græci presbyteri nulla urgente admodum cauſa hoc ſacramen-
„ tum adminiſtrant. Nullum igitur ſacramentum conferunt.

RESPONDEO 1. Aliud eſt, urgente admodum cauſa ſimplicem ſacerdotem adminiſtraſſe hoc ſacramentum; aliud urgentem admodum cauſam requiri: prius, non poſterius, in hoc decreto aſſeritur. 2. Dubium eſt apud theologos, quæ cauſa requiratur ad illud ſacramentum presbytero committendum. A Bonaventura cauſa neceſſaria deſideratur; Alenſi cauſa utilis vel neceſſaria ſufficit. 3. Cauſam eſſe neceſſariam, cur Græci presbyteri confirment, docet Gabriel, Philadelphienſis antiſtes, in tractatu *de ſacramentis*, *capite de Confirmatione*, “ Ne quis,
„ videlicet, baptizatorum ejuſmodi Confirmationis gratia privetur, ſi
„ eum contingat, ut ſunt humanæ res, repentina atque immatura mor-
„ te ex hac vita migrare. “ 4. Dato, non conceſſo, cauſam nullam eſſe neceſſariam, defectus ille Confirmationem illicitam, non invalidam efficeret.

Sextum præjudicium ſumitur ex brevi inſtructione ad Græcorum uſum juſſu Clementis VIII. facta, qua pontifex Græcos ab epiſcopis non a presbyteris, confirmari voluit.

Verum huic argumento Arcudius jam pridem reſpondit, quod hæc inſtructio “ dirigitur ad epiſcopos Latinos, in quorum diœceſibus Græ-
„ ci vel Albanenſes Græco ritu viventes degunt (non ad alios,) quod
„ pontifex optime ſciret in Græcia valde difficile fore, ut hæc conſti-
„ tutio acceptaretur.

Septimum præjudicium ſic habet: Græci presbyteri hanc confirmandi poteſtatem ſibi commiſſam habent, vel a concilio œcumenico, vel a ſummo pontifice, vel ab eccleſia orientali, vel a concilio quodam particulari, vel a ſingulis epiſcopis.

RESPONDET Goarius, a concilio Florentino. Reſpondet Arcudius ab Eugenio IV. Reſpondet Gabriel Philadelphienſis ab eccleſia orientali. “ Eccleſia orientalis, inquit, non tantum pontificibus, ſed etiam
„ per ipſos presbyteris, poſt ſacram baptiſmatis cæremoniam benigne
„ annuit atque concedit citra ullam culpam unctionem chriſmatis:
„ idque propterea, ne quis baptizatorum ejuſmodi Confirmationis gra-
„ tia privetur &c.

QUÆRES quando uſus ille apud Græcos incœperit?

Arcudius *in anæretico* adverſus Sirmondum ait: Nullum dari Græ-
„ cum ſcriptorem ante Photium, qui doceat chriſmationem epiſco-
„ palem & ſacramentum Confirmationis a presbyteris conferri poſſe:
„ ſed hoc eſſe germen degeneris, & in ſchiſma nutantis Græciæ. “
Arcudius contra *lib. 2. de Confirm. cap.* 15. ait “ iſtum Græcorum mo-
„ rem eſſe antiquiſſimum, neque cœpto ſchiſmate cœpiſſe. “ Denique Sirmondus *in antirrhetico* 1. ait “ apud Græcos perpetuum hunc
„ morem fuiſſe. “ Cujus opinionis aſtruendæ cauſa referri poſſunt,

Am-

Ambrosiaster, qui *in cap.* 4 *ad Ephes.* narrat Ægyptios presbyteros consignasse, absente episcopo: videsis *supra*, *pag.* 449. *& seq.* Hieronymus *in epist.* 86. *ad Evagrium*, " Quid facit, excepta ordinatione, „ episcopus, quod presbyter non faciat? " Chrysostomus *homil.* 11. *in* 1. *Timoth.* " Inter episcopum & presbyterum interest ferme nihil ... „ Sola quippe ordinatione superiores illis sunt (hoc est episcopi pres- „ byteris) atque hoc tantum plusquam presbyteris habere videntur: " videsis *pag.* 448. Dionysius *de ecclesiast. hierarch. cap.* 5. " Nunquam „ sacerdos divinam illam regenerationem, sine divino unguento con- „ summabit. " Chrisma vero apud Græcos inservit frontis, non verticis unctioni: videsis *pag.* 450. *&* 451. Denique chorepiscopi, quorum institutio seculum IV. in oriente præcessit, confirmabant, de qua Confirmatione nunc agendum est.

SECTIO IV.

Utrum Confirmationes a chorepiscopis factæ validæ sint.

QUI chorepiscopos episcopali ordinatione consecratos fuisse putant, Confirmationes ab ipsis factas, approbant: qui vero eos in presbyterorum ordinem redigunt, alii ratas, irritas alii habent: & illi quidem in duo genera distinguuntur: quidam enim ordinario jure chorepiscopis eas competivisse docent, ut Petrus de Marca *lib.* 2. *de concord. cap.* 14. *num.* 4. in quam opinionem Morinus inclinat, in tractatu *de sacris ordinat. parte* 3. *exerc.* 4. Communior tamen sententia eas jure duntaxat extraordinario illis adscribit. Quæstio hæc, & difficilis & implicata, ob varia munia, quæ ipsis tribuuntur, vel negantur, & quorum attributio, vel negatio ex eorum ordinationibus, dignitate, ac variis, sibique reipsa vel in speciem repugnantibus summorum pontificum & conciliorum circa eorum munia, decretis omnino dependent. (De his erudite scripserunt Franciscus Hallerius, *in tractatu de sacris unctionibus parte* 2. *sect.* 5. *cap.* 1. *art.* 2. §. 1. *& cap.* 2. *art.* 2. §. 1. 2. 3. 4. *&* 5. Petrus de Marca *lib.* 2. *de concord. cap.* 13. *&* 14. Joannes Morinus *in tractatu de sacris ordinationibus parte* 3. *exercit.* 4. Ludovicus Thomassinus *in disciplina tomo* 1. *parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. *& tom.* 2. *par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 8. *&* 10. *& lib.* 2. *cap.* 47. *num.* 9. viri sane rerum antiquarum peritissimi, qui de chorepiscopis, eorumque dignitate ac muneribus accurate disseruerunt.) Quare ne difficultas hæc implicetur magis quam explicetur, de chorepiscopis plura, quam institutum nostrum pati videtur, dicamus necesse est.

§. 1.

§. 1. *Nomen, institutio, progressus, & finis chorepiscoporum in oriente & occidente.*

CHOREPISCOPI dicuntur " vicarii episcoporum a Ferrando diacono *in breviario canonum* : " Vicarii episcoporum super pagos, " monasteria, & pagorum sacerdotes, " *in canone 62. Niceno-Arabico* : " " Filii episcoporum, " *in canone 63. Arab.* " Villani episcopi, " a synodo Ratisponensi, *in capitularibus lib. 7. cap. 187.* & " Villarum ac " regionum episcopi, " a Sigeberto *in chronica* : quæ duæ postremæ appellationes ex ipsa nominis etymologia desumptæ sunt χωρεπίσκοπος enim idem est ac villanus episcopus, ἀπὸ τῆς χώρας, ϗ ἐπισκόπου.

Chorepiscopi instituti sunt in oriente, & seculo III. cœpisse videntur. Nihil enim de iis habent S. Ignatius, Clementis constitutiones, & canones apostolorum, qui cæteros ordines ecclesiasticos, etiam minimos, commemorant; nihil Patres Illiberitani, qui non modo majoribus ordinibus, sed etiam subdiaconis, aliisque clericis leges præscribunt; nihil Cornelius pontifex, & Cyprianus, qui cæteros ordines, ille quidem Romæ, iste vero Carthagini recensent. Si gradus hic ipsis cognitus fuisset, cum ex omnium sententia superior esset presbyteratu, & ad dignitatem episcopalem proxime accederet, eum illi procul dubio non præteriissent. Præcedit tamen hæc chorepiscoporum institutio concilia Ancyranum & Neocæsariense, quæ ante Constantini I. imperium in universum orbem, cum sæviret postrema persecutio celebrata sunt. Nam in iis non agitur de chorepiscopis creandis, sed de eorum potestate coercenda, & episcoporum auctoritati submittenda, a quibus jam se eximere tentabant : quapropter cum concilia hæc fuerint orientalia, & in Asia minore celebrata, duo ex dictis consequi videntur : prius in Galatia & Ponto vicinisque regionibus ordinem illum cœpisse, & inde in plerasque ulterioris ordinis regiones disseminatum : posterius, ad finem tertii seculi a quibusdam synodis provincialibus institutum fuisse.

Morinus quidem in tractatu *de sacris ordinat. exercit. 4. cap. 1. num. 3.* chorepiscoporum institutionem præcessisse Novatianam hæresim inde colligit, quod *in actione 1.* concilii Chalcedonensis constat Novatianos habuisse chorepiscopos. Institutionem enim ab ecclesia post eorum hæresim decretam improbaturi potius videntur, quam amplexuri. Verum hæc hæresis, Cornelii & Cypriani temporibus exorta est, qui cum ecclesiasticos gradus enumerant, nullam chorepiscoporum mentionem faciunt. Accedit quod simili ratiocinio concludi posset chorepiscoporum ordinem præcessisse, non modo Novatianorum originem, sed & Quartodecimanorum, quos habuisse chorepiscopos apparet, ex eadem actione 1. in qua Eutychius Quarto-decimanorum princeps, & Zeno Quarto-decimanus, ambo chorepiscopi ejurata hæresi sua, fidem catholicam amplectuntur.

Cho-

Chorepiscopi igitur post exortam Novatianorum hæresim instituti sunt : quo anno, & a quibus conciliis, incertum est. Brevi autem in oriente propagati sunt. Eorum enim auctoritas coercetur *canone* 13. concilii Ancyrani : subscripsere duo concilio Neocæsariensi ; quindecim vero concilio Nicæno, videlicet Cappadociæ provinciæ quinque, Isauriæ quinque, Syriæ duo, Bithiniæ duo, Ciliciæ unus. Concilium Antiochenum, quæ sunt eorum munia statuit *can.* 8. *&* 10. Athanasius *in apologia* 2. negat in Maræotide regione, unquam fuisse episcopum vel chorepiscopum, sed singulos regionis istius vicos habere solitos sacerdotes Alexandrino patriarchæ subjectos. Basilius *in epist.* 181. quam ille ad choroepiscopos suæ diœceseos rescribit, conqueritur quod illi officium ab antiquis canonibus sibi commissum negligenter exequerentur. Concilii Ephesini *actione prima* Cæsarius Arcensis, seu Sartensis chorepiscopus sedet initio sessionis inter episcopos, & in fine ejusdem actionis inter eosdem condemnationi Nestorii decernens subscribit nomine proprio (id est velut episcopus subscripsit actioni 6.) Concilium Chalcedonense *canone* 2. eos inter majores ordines post episcopos recenset. Actionibus ejusdem concilii quatuor aut quinque subscripserunt alieno nomine. Concilium Nicænum II. canonem 2. Chalcedonensem repetit *canone* 5. & antiquum chorepiscoporum privilegium de ordinandis lectoribus renovat *can.* 14. Theodorus Balsamon, patriarcha Antiochensis, qui desinente seculo XII. floruit, *in canonem* 13. *Ancyranum* testatur chorepiscoporum gradum ætate sua omnino exolevisse : " Chorepiscoporum gradus omnino exolevit. " Et in canonem 57. Laodicenum ait *periodeutis*, seu chorepiscopis successisse " Exarchas, qui ab episcopis promoventur, pagos circumcursant, delicta animæ observant, & fideles perficiunt. " Quæ de patriarchatu Constantinopolitano & Antiocheno intelligi debent : res enim contrario eventu contigit in patriarchatu Alexandrino, in quo si vera sint, quæ Petrus de Marca ex Cyrillo refert *lib.* 2. *de concord. cap.* 14. *num.* 9. " Deletis episcopis soli archiepiscopi curam patriarchæ in administratione ecclesiarum levant : quod ducentis ab hinc annis inductum fuisse testatur Cyrillus Alexandriæ patriarcha iis litteris, quas in Valachia scripsit anno 1612. " Hic est Cyrillus Lucar seu Lucaris, qui paucis post annis Hollandica pecunia tentatus, ad Calvinismum defecit ; & ejusdem pecuniæ ministerio, corruptis aulæ turcicæ primoribus, in sedem Constantinopolitanam provectus, meritas pœnas dedit, quod a veteri ecclesiæ illius traditione descíscens, & ab Hieremiæ patriarchæ censura, qua confessionem Augustanam olim notaverat, aliquot articulis professionis Hollandicæ subscripsisset.

Hactenus de oriente, nunc de occidente, in quo chorepiscoporum gradus multo serius invaluit. Illius enim prima mentio facta est in concilio Regiensi, anno 439. celebrati, in quo Armentarius in episcopum Ebrodunensem perperam ordinatus chorepiscopatus officio fungi per-

gi permittitur : nulla tamen synodus alia occidentalis septem primis Ecclesiæ seculis chorepiscoporum meminit ; nullus enim auctor , quod sciam (si forte Gennadium excipias) ex septem primis ecclesiæ seculis testatur eos in occidente viguisse . Gennadium excepi , qui *lib. de viris illustribus* , de Salviano loquens , hæc ait : " Scripsit expositio„ nes extremæ partis Ecclesiastis ad Claudianum Episcopum Vien„ nensem . " Rescribendum enim chorepiscopum existimat Petrus de Marca *lib. 2. de concord. cap. 14. num. 5.* nunquam enim Claudianus Episcopatum Viennensem obtinuit, cum illi Mamercus ejus frater superstes fuerit.

Inde patet chorepiscopos , septem primis ecclesiæ seculis , in occiduis partibus raros admodum fuisse . Nulli certe temporibus illis in Italia & Africa extitisse mihi videntur . Nihil enim moror *epistolam* 5. Damasi ad Prosperum & cæteros antistites Africanos , *epistolam* 88. (alias 86.) Leonis I. ad episcopos Germaniæ & Galliæ , & *epistolam* Joannis III. ad eosdem Germaniæ & Galliæ episcopos : quas quidem epistolas suppositicias eruditis omnibus hodie persuasum est . Ferrandus vero diaconus chorepiscopos quidem commemorat , sed compendii sui, non consuetudinis patriæ , necessitate ductus ; faciens enim Græcorum canonum compendium , cum ad Ancyranos , & Neocæsarienses canones pervenit , tum necessario chorepiscoporum illi memoria facienda fuit .

De presbyteris autem vel chorepiscopis non loquitur canon 7. Hispalensis concilii , sicut habet Suriana editio , sed de solis presbyteris, quemadmodum antiqua exemplaria , e quibus Garcias edidit istos canones , repræsentant. Patres enim decretum ferunt adversus Agapium Cordubensem episcopum , qui canonum ignarus , frequenter presbyteros delegabat ad ea agenda , quæ ex conciliorum decretis ad solos episcopos spectabant , illiusque prævaricationis occasione renovant antiqua canonum statuta , qui presbyteris severe prohibent , ne ordinationes, Confirmationem, ecclesiarum consecrationem , & multa ejusmodi conferant . Probabilius quidem ex Isidoro Hispalensi *lib. 2. de officiis eccles. cap. 6.* non tamen necessario probatur chorepiscopos in Hispania usitatos fuisse. Cum enim ille eorum munera explicando , tres illos canones , Ancyranum , Neocæsariensem , & Antiochenum , nullo sigillatim numerato conjunxerit : inde sane non colligitur necessario eos in Hispania usurpatos , sed Isidoro , quid de iis antiqui canones Græci decreverant , cognitum fuisse . Nolim tamen negare septimo seculo , atque etiam antea in Hispania institutos fuisse chorepiscopos , licet hoc monumenta ecclesiastica , quæ nobis supersunt , non referant : cum enim Ancyrani , Neocæsarienses , & Antiocheni canones Martino Braccarensi , Isidoro Hispalensi , aliisque Hispanis cogniti , & œcumenica concilia Nicænum , Ephesinum , & Chalcedonense , ipsis quoque cognita , chorepiscopos probaverint , facile fieri

fieri potuit ut chorepiſcopos conſtituendi occaſio nobis incognita ſeſe dederit.

Utcumque ſit, illos certe in Gallia, & Germania ſeculo octavo jam frequentes fuiſſe apparet ex diſſidiis circa eorum miniſteria eorumque conſervationem, vel extinctionem, ſeculis octavo & nono exortis, quæ ad ſedem apoſtolicam relata, & in conciliis Germanicis, & Gallicanis tractata ſunt. De illorum enim miniſterio, Pipinus Majordomus Francorum, anno 744. ut Baronio placet, vel anno 747. ut Petro de Marca videtur, per Ardobanium presbyterum retulit ad Zachariam pontificem, qui canonem 10. concilii Antiocheni ſervandum eſſe reſpondit, *in epiſtola 7. ad Pipinum*, *cap.* 1. Eo reſponſo plene ſatisfactum non eſt iis dubitationibus, quæ ancipites tenebant Gallicanos epiſcopos, quibus comperta erat definitio ſynodi Antiochenæ; ſed de verborum genuino ſenſu erat quæſtio. Chorepiſcopis igitur a muniorum epiſcopalium uſurpatione non deſiſtentibus, neceſſaria fuit altera relatio, quæ temporibus Caroli magni miſſa eſt ad Leonem III. qui ab eodem imperatore per Arnonem archiepiſcopum conſultus, factas a chorepiſcopis presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum ordinationes, neophytorum Confirmationes, dedicationes eccleſiarum, & virginum conſecrationes irritas declaravit: " Prædictos autem cho„ repiſcopos omnes præcepit damnare, & in exilio detrudi. " Iſta vero, ſubjicit Carolus *lib.* 7. *capitul. cap.* 187. " Omnes, maxime „ regni nobis a Deo commiſſi epiſcopi, cum eodem Arnone, permit„ tente præfato apoſtolico, mitius tractantes in ſynodo Reginiſbruk „ (id eſt Ratiſponæ) jam dictos villanos epiſcopos inter presbyte„ ros ſtatuerunt, ita ut amplius nihil de epiſcopali miniſterio præſu„ merent, nec ipſi deinceps a quoquam fierent (epiſcopo) qui gra„ dus ſui periculum vitare vellet. " Idem quod Ratiſponenſe concilium, decrevit imperator *lib. 6. capitul. cap.* 119. " Placuit, ne cho„ repiſcopi a quibusvis deinceps fiant, quoniam hactenus a neſcienti„ bus ſanctorum Patrum & maxime apoſtolorum decreta, (alludit ad „ ſuppoſitas Damaſi, Leonis I. & Joannis III. epiſtolas) ſuiſque „ quietibus & delectationibus inhærentibus facti ſunt, idcirco & olim „ perſæpe (tribus nimirum illis pontificibus) & noſtro a ſancta apo„ ſtolica ſede tempore (Leone videlicet III.) ſunt prohibiti, & ne „ deinceps a quoquam tam ordinante, quam ordinari cupiente talis „ præſumptio aſſumatur, a cunctis noſtri regni epiſcopis in ſynodo (Ra„ tiſponenſi) canonice prohibitum eſt.

Licet autem chorepiſcoporum miniſterium damnatum fuerit a Leone & a ſynodo totius regni, vetitumque ne ipſi deinceps a quoquam fierent epiſcopo, qui gradus ſui periculum vitare vellet, attamen eruperunt iterum, egeruntque altas radices in Galliis. In ſynodo Novionenſi anno 814. chorepiſcopi duo ſedent poſt epiſcopos, ſed abbates & presbyteros præcedunt. Ludovicus Pius anno 828. miſſis dominicis

nicis dedit in mandatis , primum quidem ut inquirerent, quales essent
„ episcopi , " Deinde quales essent adjutores ministerii eorum , id est
„ chorepiscopi , archipresbyteri , archidiaconi , & vice domini , &
„ presbyteri per parochias eorum . " Imperante igitnr Ludovico pio
„ floruerunt iterum in Galliis chorepiscopi , regebant ecclesias , con-
„ firmabant , & alia quædam jura episcopalia usurpabant . Eorumque
„ Confirmationes , modo consenserint legitimi episcopi , Rabanus anno 81?. approbavit , *lib.* 1. *de institutione Clericorum* , *cap.* 5. sed repressa est eorum audacia a concilio Parisiensi anno 829. *lib.* 1. *cap.*27. quod factas ab ipsis Confirmationes irritas declarat , episcopos vero monet , " Ne aliud eis agendum permittant, nisi quod ad eorum officium
„ proprie pertinet, & in sacris canonibus præfixum habetur . " Chorepiscopornm tamen ordinationem non prohibet, sed illam juxta canones faciendam esse decernit.

" Mirabitur forte aliquis, ait Marca *cap.* 14. *num.* 7. nec immerito
„ quis redivivos excitaverit chorepiscopos: & unde tanta illorum pervi-
„ cacia proficisceretur , ut rebus tam gravi auctoritate definitis , stare
„ nollent. Sed omnem admirationem deponet, si quis consideraverit im-
„ perfectam esse legem, quæ vetat, sed quod contra factum sit, non ir-
„ ritum decernit , cujus generis erat hæc interdictio , ne chorepiscopi
„ ordinentur . Quare ab arbitratu episcoporum pendebat hæc institutio."
Hactenus ille : sed pace tanti viri dixerim , chorepiscoporum ordinationes tandem irritæ & nullæ declarantur *lib.* 7. *capitul. cap.* 318. Huic tamen decreto episcopis minime parentibus , chorepiscopi eadem ratione qua fovebantur olim a quamplurimis episcopis, ab iisdem vel retenti vel restituti sunt. Causa vero , quæ gratiosos episcopis reddebat chorepiscopos , ea est , quod in se susciperent omnem curam , & laborem episcopalis ministerii , & desidiæ episcoporum *suis quietibus & delectationibus inhærentium* patrocinarentur , ut elicitur e capitularibus *lib.* 6. *cap.* 119. & e synodo Meldensi anno 845. celebrata , quæ *canone* 41. prohibet, 1. " Ne chorepiscopus sanctum Spiritum tradere tentet, nec eccle-
„ sias consecret, neque ecclesiasticos, qui per impositionem manus tri-
„ buuntur , id est , non nisi usque ad subdiaconatum , & hoc juben-
„ te episcopo, & in locis quibus canones designant, agere præsumant."
2. Ne ulla munia episcopalia obeant , licet " episcopus civitatis , sive
„ propter desidiam, sive propter secularem pervagationem, sive propter
„ infirmitatem consenserit. 3. Si civitatis episcopus obierit, nihil ex episco-
„ pali ministerio specialiter episcopis debito attentet; quia ex hoc magnum
„ scandalum & divisionem rerum ecclesiasticarum, atque dilationem in ca-
„ nonice ordinandis episcopis, Dei ecclesiis accidisse conspeximus, "Cum videlicet prætextu ministerii , quod vacantibus ecclesiis cathedralibus a chorepiscopis impendebatur , principes ab electionibus concedendis cessarent , ecclesiasticis proventibus ad suam suorumque utilitatem revo-

catis. Qua de re Hincmarus Rhemensis ad Leonem IV. scripsit, apud ipsum conquestus, " Quod terrena potestas episcopo quolibet defun-„ cto, per chorepiscopum solis Pontificibus debitum ministerium per-„ ageret, & res ac facultates ecclesiæ secularium usibus expenderentur: „ & ab illo requirens de his, quos temeritas chorepiscopalis ordina-„ re, vel quibus Spiritum sanctum consignando tradere præsumebat." Ita Flodoardus *lib. 3. historiæ Rhemensis*, *cap.* 10. Periit enim Hincmari epistola, sicut & Leonis rescriptum, quod nihil aut parum virtutis habuit. Variis enim exortis episcoporum contentionibus, quæstio iterum revocata est in dubium, & ad Nicolaum I. relata, qui anno 864. consultus a Rodulpho archiepiscopo Bituricensi de presbyterorum & diaconorum ordinationibus a chorepiscopis in Gallia collatis, respondit validas quidem esse ordinationes illas: " Ad formam enim septuaginta, „ inquit, chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitat episcoporum habuis-„ se officia? " sed vetuit similia a chorepiscopis præter regulas tenta-„ ri. Non obtinuit tamen apud Belgicos episcopos hæc responsio, ut colligere licet ex synodo Metensi, quæ anno 888. coacta, statuit *canone* 8. " Ut basilicæ a chorepiscopis consecratæ, ab episcopis consecren-„ tur: quia juxta decreta Damasi Papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum „ est & inane, quidquid in summi sacerdotii chorepiscopi egerunt mini-„ sterio; quod ipsi iidem sunt, qui & presbyteri. " Nullam etiam illius decreti Nicolai I. rationem habuit Leo VII. in epistola ad Gallos & Germanos. Interrogatus enim ad annum 937. a Gerardo archiepiscopo Luriacensi, " Si a chorepiscopo ecclesiæ debeant consecrari, aut presby-„ teri ordinari, vel consignatio chrismatis, & manus impositio fieri. " Respondet. " Hæc omnia a chorepiscopis, ne fiant, interdicimus juxta „ canonum decreta. " Nullum (quod sciam) post hæc vestigium extat chorepiscoporum. Quare illos seculo X. in occidente penitus desiisse necesse est.

Illis in oriente successerunt exarchi ex Balsamone *in can.* 57. *Laodicenum*, & ex Harmenopulo *in epitome canonum*, *sect.* 1. *tit.* 9.

In occidente vero successerunt archipresbyteri, & archidiaconi, non quod illi post extinctum chorepiscoporum ordinem tum primum instituti fuerint; de chorepiscopis enim simul ac archipresbyteris & archidiaconis anno 836. meminit synodus Aquisgranensis II. *can.* 4. sed quia munera chorepiscopis tribui solita, deinde archipresbyteris, & archidiaconis ex parte saltem concessa sunt. Hinc Sigebertus *in chronico* chorepiscopos & „ archidiaconos confudit: " Damasus (inquit) Papa decrevit, ne quid „ contra episcopos præsumant archidiaconi, qui dicuntur chorepiscopi, „ id est, villarum & regionum episcopi.

§. 2.

§. 2. *Causa institutionis, electio, ordinatio & dignitas chorepiscoporum.*

CHorepiscoporum originem Rabanus *in opusculo de chorepiscopis*, quod extat *ad calcem tom. 8. conciliorum Labbæi*, acceptam refert a 70. discipulis, & præsertim a Lino, & Cleto, qui a Petro solo consecrati episcopi, ex ejusdem præcepto diaconos & presbyteros in Romana diœcesi ordinarunt, cæteraque munia episcopalia peregerunt: quæ quidem ex Pontificali pseudo-Damasi excerpta sunt.

Occasionem instituendi Chorepiscoporum ordinis, ex dilatione evangelicæ prædicationis per oppida, pagos & vicos, mihi sumpsisse videntur episcopi. Antiquissimus enim ecclesiæ mos fuit, ut nullus nisi in civitatibus episcopus ordinaretur. Hoc nos docent non modo veteres canones, sed & apostolorum traditio. Videmus enim eos in celeberrimis quibusque urbibus evangelium prædicasse, & ecclesiis in eis constitutis, exinde in oppida & pagos disseminasse. Lapsu igitur temporis, diffusa per universum territorium urbis fidelium multitudine, difficile fuit episcopo urbis per tot loca exercere munia episcopalia, præsertim ubi diœceses circa urbem longe lateque diffundebantur. Erant equidem in singulis pagis presbyteri, aut diaconi, qui populum in ecclesiastica disciplina continerent, & moribundis baptisma conferrent; sed plura erant alia munia, quæ soli episcopi gerebant; episcopum vero semper accersere, aut ipsum adire, & episcopo & diœcesanis longe distantibus molestum erat. Deinde erant aliqui presbyteris & aliis clericis ruranis præficiendi, ne officii sui negligentes essent. His igitur & similibus de causis visum est conciliis provincialibus in oppidis quibusdam a prima sede remotis minores episcopos creare, subditos quidem majori episcopo: sed propter diœcesis commodum, nonnullis episcopalibus prærogativis donatos. Quæ autem fuerint illæ prærogativæ inquiremus *infra*, ubi de Chorepiscoporum muniis. Hæc fuit primaria Chorepiscoporum institutionis occasio: eorum enim multiplicatio tribuitur & episcoporum desidiæ, qui Chorepiscopos ordinabant, ut eorum ministerio, sollicitudine pascendi gregis levarentur; & principum cupiditati, qui vacantibus ecclesiis cathedralibus Chorepiscopos præficiebant, ut redditus ecclesiasticos, ad suam suorumque utilitatem revocarent. Videsis capitularia *lib. 6. cap.* 119. synodum Meldensem anno 845. *cap.* 44. & suppositas Damasi, Leonis & Joannis III. epistolas.

Fiebat Chorepiscopus ab episcopo civitatis, cui subjiciebatur *ex canone* 10. *Antiocheno;* modus autem quo fieri solebat, refertur *canone* 58. *Niceno-Arabico*: nimirum, " Eligebat episcopus virum, vel ex ipsis presbyteris, vel ex probis doctisque monachis deserta incolenti-

 " bus:

,, bus : & ſtans tunc diaconus alta voce exclamabat : Jam eligimus ,, N. ut ſit Chorepiſcopus in tota noſtra juriſdictione, ut ſciant om- ,, nes eum in illa dignitate conſtitutum eſſe ... Deinde conſuetas, & ,, ad id præſtitutas fundebat ſuper illum orationes, & benedicebat: tum ,, vero tradebat illi nomina omnium eccleſiarum & monaſteriorum, ,, quæ in ſua erant juriſdictione, & ipſe Chorepiſcopus eligebat ali- ,, quos ex illis, qui erant in eis eccleſiis & monaſteriis, quæ erant in ,, ejus poteſtate, idoneos & ſermone quoque potentes, quorum non- ,, nullos præficiebat ad viſitandas eccleſias, & nonnullos ad viſitanda ,, monaſteria, ita tamen ut neque eccleſiaſticos monaſteriis, neque mo- ,, nachos eccleſiis præficeret. " Hæc ordinatio ſolemnis erat, eamque ,, presbyterorum conſecrationi præponit œcumenica ſynodus Chalcedo- nenſis, *can.* 12. cum ſacros ordines enumerat, " Si quis ordinaverit, ,, per pecunias, epiſcopum, aut Chorepiſcopum, aut presbyterum, aut ,, diaconum (en majores ordines) vel quemlibet ex iis, qui connume- ,, rantur in clero, (en minores ordines) aut promoverit, per pecu- ,, nias, œconomum, vel defenſorem, vel manſionarium, vel quemli- ,, bet, qui eſt ſubjectus regulæ &c. " (en officia eccleſiaſtica.) Syno- dus, ut apparet, ſacros ordines, & a minoribus, & ab officiis diſtin- guit. Chorepiſcopatum inter ordines ſacros recenſet, eumque ſubjicit epiſcopatui, presbyteratui vero præficit. Unde conjicere liceret Chore- piſcopatum fuiſſe ordinem ſacrum a Deo inſtitutum, medium vero in- ter epiſcopatum & presbyteratum, niſi ex utriuſque, orientalis & oc- cidentalis, eccleſiæ patribus certo conſtaret, hierarchiam ſacram ex ſo- lis epiſcopis, prerbyteris, & diaconis olim compoſitam fuiſſe. In eo igitur canone Chorepiſcopi ab officialibus ſecernuntur, quod eorum ju- riſdictio, & functio mere ſpiritalis eſſet; medii vero recenſentur inter epiſcopos & ſacerdotes, quod illis ſubeſſent, iſtis præeſſent; eorumque dignitas, licet eccleſiaſtico jure invecta, inter utroſque media foret. Quemadmodum autem epiſcoporum & ſacerdotum, ita & Chorepiſco- porum ordinatio, per orationes & manus impoſitionem fieri ſolebat. O- rationis meminit canon Arabicus; manuum impoſitionis canon Chalce- donenſis; " Si quis ordinaverit &c. *χειροτονήσῃ*, epiſcopum, Chorepiſ- ,, copum &c. " Utriuſque rituale Maroniticarum ordinationum, quod nobis ſpecialem formulam exhibet ordinationis Chorepiſcopalis, in qua, cum conſecratur epiſcopus, manus impoſitio, orationi conjungitur. Ri- tualis ille liber, de Maronitarum ordinationibus, integer extat apud Morinum, tractatu de ſacris ordinationibus *parte* 2. *pag.* 379. 380. &c. Et in eo integra Chorepiſcoporum ordinatio ſpeciali capite ad id de- deputato enarratur.

Utrum etiam in occidente, ſicut & in oriente Chorepiſcopi ſpecia- lem ordinationem haberent, negat Morinus in eodem tractatu, *parte* 3. *exerc.* 4. *cap.* 2. *num.* 17. " Eo quod ſero admodum apud Latinos ad- miſ-

„ missus fuit novus iste Chorepiscoporum ordo, & vix tribus seculis „ viguit. Deinde non modo recentiores rituales Latini, verum etiam „ antiquissimi, nullos ritus consecrationis dignitatum ecclesiasticarum, „ si episcopalem excipias, nobis repræsentant." Verum synodus VI. Parisiensis, anno 829. celebrata *lib.* 2. *cap.* 27. licet factas ab ipsis Confirmationes & ordinationes irritet, eosque ad exemplum & formam septuaginta discipulorum esse definiat, statuit tamen ut eorum ordinatio fiat, pro ut jura canonum decernunt. Particularem igitur in eis ordinationem requirit.

Qualis vero & quanta esset eorum dignitas apparet *ex canone* 13. Ancyrano, ubi *episcoporum vicarii* dicuntur; *ex canone* 14. Neocæsariensi, ubi *sacra faciunt*, præsente episcopo, *oblationem distribuunt*, & *honorantur* ut *episcoporum comministri*; *ex canone* 8. Antiocheno, quo illis committitur, ut *canonicas* dent litteras, *pacificas*, seu communicatorias & formatas; quod solis episcopis licebat ex Concilio II. Hispalensi *cap.* 7. item ex eorum arrogantia: ut enim episcopi sese æquarent, ambiebant ordinari a Patriarchis, vel a metropolitis; quam superbiam represserunt patres Antiocheni, *can.* 10. statuentes, ut illi a civitatis episcopo promoverentur. Præterea ex synodo Regiensi, anno 439. *can.* 3. unde aperte sequitur, juniores episcopos, *pro ætatis reverentia*, plerumque cedere solitos Chorepiscopis. Ibi enim Chorepiscopatus Armentario deposito ex misericordia conceditur, non amplus quidem & diffusus, sed ambesus, certisque legibus restrictus, quas inter, hæc est, " „ Ne ulli episcoporum in rudimentis suis huic, in aliquo, quasi pro „ ætatis reverentia, cedere liceat." Postremo Chorepiscoporum dignitas apparet ex citato Maronitarum rituali, quod clericorum ordinationes suo quaslibet gradu & ordine referens, Chorepiscopos solis episcopis immediate subjicit, cæteris præponit; primum enim exhibet *ordinationem psaltæ*, mox *lectoris*, deinde *subdiaconi*, tum diaconi, archidiaconi, presbyteri, & archipresbyteri, postea Chorepiscopi, episcopi & Patriarchæ. Capite vero de ordinatione episcopi, disertis terminis asserit consecrandum episcopum sumi ex ordine Chorepiscopi, qui excellior est, & dignior archipresbytero. Quid igitur sibi volunt Nicæni canones Arabici, qui archidiaconos Chorepiscopis æquales, vel etiam loco superiores faciunt? ambo enim dicuntur duæ manus & duæ alæ, quibus volat episcopus, *ex canone* 58. ambo præeunt funeri episcopi civitatis, " quemadmodum filii præeunt funeri patris sui, " *ex canone* „ 65. utriusque funeri præit episcopus, " Quemadmodum pater præit „ funeri filii sui, " *ibidem*; ambo " pastores & patres cuncti gregis „ dicuntur, *ibidem*; utriusque funeri cunctus grex interest, quia pasto„ res & patres illis omnibus erant, *ibidem*; ambo sedent hinc & inde „ in sedilibus ecclesiæ, *ex canone* 70. " Cum deambulat episcopus, sive „ in ecclesia, sive alibi, archidiaconus stat ad dexteram, Chorepisco„ pus ad sinistram, ipse vero in medio eorum tanquam pater inter fi-

 „ lios,

„ lios, *ibidem* : cum ſtat epiſcopus in oratione in fronte templi ad „ medium altaris, ut paſtor & gubernator, poſt illum ad latus dextrum ſtat archidiaconus, ut ejus vicarius, & omnibus eleemoſynis, „ & eccleſiæ rebus, & negotiis præfectus ; Chorepiſcopus vero ſtat „ poſt archidiaconum ad latus ſiniſtrum epiſcopi, quia ipſe quoque vicarius eſt epiſcopi ſuper pagos monaſteria, & pagorum ſacerdotes." Hæc ſane non conveniunt cum ambitu Chorepiſcoporum, qui eo tandem devenerunt, ut jura epiſcopalia uſurpare, & ſeſe epiſcopis exæquare præſumerent : quo fit ut nonnulli eos veros epiſcopos exiſtimaverint. Qua de re §. 3. vel §. 4. *ſequenti*.

§. 3. *Munia Chorepiſcoporum*.

MUNIA Chorepiſcoporum, alia juriſdictionis, alia ordinis poteſtatem reſpiciebant. Ampliſſima eorum in oriente poteſtas fuiſſe videtur.

1. Chorepiſcopus, ut dixi, litteras dabat *canonicas* & *pacificas* : ex canone 8. Antiocheno.

2. Offerebat, præſente epiſcopo, & oblationem diſtribuebat. Ex canone 14. Neocæſarienſi.

3. Regebat omnes eccleſias pagorum & cuncta monaſteria. Ex canone 58. Nicæno-Arabico. Quid autem in illis regendis præſtaret exponit Ebbo, archiepiſcopus Remenſis, qui floruit ab anno 820. ad annum 855. in appendice ad Flodoardum *in hiſtoria eccleſiæ Rhemenſis*, " „ Chorepiſcopi miniſterium eſt omnem ſacerdotalem totius regionis ſibi commiſſæ converſationem corrigere atque dirigere, id eſt in conficiendis divinis ſacramentis & baptiſterio omnium intellectum excitare, populum regionis prædicare, confeſſiones exigere, pœnitentiam „ cum diſcretione caute imponere, hoſpitalitatem ſectari, infirmos viſitando obſequia benignitatis & benedictionis & ſanctæ unctionis inferre, communioni ſanctæ dignos fieri populos aſſidua communione „ exercere, mortuos cum commendationibus animæ & orationibus, dignis obſequiis ſepulturæ venerabiliter tradere, pro vivis etiam ac defunctis totius eccleſiæ filiis rationabili aſſiduitate exorare, inſuper „ vero omnia quæcumque intra eccleſiam, & extra eccleſiam in clauſtro & in omnibus habitationibus a maximo uſque ad minimum, „ quemcumque viderit negligere, ſecundum eccleſiaſticum correptionis „ modum ſemper corripiat, & omnem veram religionem prior ipſe „ faciendo omnes facere doceat.

4. " Omnes pagorum ſacerdotes bis quot annis congregabat ad ſalutandum epiſcopum, videlicet principio hyemis, & in ſolemnitate „ reſurrectionis Domini. Monachos vero ſemel in anno, ſi ita placeret „ Chorepiſcopo." Ex canone 60. Nicæno-Arabico.

5. Neophytos in agris & villis conſiſtentes confirmabant. " Chorepiſ-

„ piscopi, inquit, Isidorus *lib.* 2. *de officiis eccles. cap.* 6. instituti sunt „ propter sollicitudinem pagorum. " Quæ vero esset hæc sollicitudo, exponit Rabanus *lib.* 1. *de institut. clericor. cap.* 5. in fine, " Ordinati „ sunt autem Chorepiscopi propter pauperum curam, qui in agris & „ villis consistunt, ne eis solatium Confirmationis deesset. " Canon 59. Nicæn. Arabic. præscribit duntaxat, ut filiis & filiabus ad clerum & monasteria segregatis, manus imponant, & Confirmationis signaculum adhibeant.

6. Non modo confirmabant, sed etiam ecclesias & virgines consecrabant. Nusquam enim legitur aliquo orientali canone illis prohibitum, sacramentum Confirmationis ministrare, ecclesias & virgines consecrare.

7. Lectores & subdiaconos, atque exorcistas constituebant, etiam præter conscientiam episcopi civitatis, *ex canone* 10. Antiocheno. Concilium tamen Nicænum II. anno 787. habitum *can.* 14. ubi meminit de lectorum ordinatione a Chorepiscopis fieri solita, episcopi permissum requirit ex antiqua consuetudine.

8. Ea olim erat consuetudo, " Ut qui ecclesiæ ministrabant, non „ nisi diligentissime & accuratissime probati admitterentur. Omnis eo„ rum vitæ agendæ ratio curiose inquirebatur, an non essent maledi„ ci, an non ebriosi, an non prompti ad pugnas, an suam juventu„ tem erudirent ac castigarent, ut possent sanctificationem recte gere„ re, sine qua nemo Dominum accipiet. Et hæc quidem examinabant „ presbyteri & diaconi, qui cum eis versabantur. Referebant autem „ ad Chorepiscopos, qui testificantibus susceptis suffragiis, & eorum „ admonitis episcopis, ita ministrum in sacerdotalem numerum coop„ tabant. " Ita Basilius magnus *in epist.* 88. qui conqueritur de suis Chorepiscopis, quod illi, ut omnes in se transferrent auctoritatem, de ministris in sacerdotalem numerum cooptandis nihil ad episcopum referrent. " Nunc autem nobis primum exclusis, nec ad nos referre in ani„ mum inducentes, omnem in se auctoritatem transferunt.

9. Non desunt viri eruditi, qui ex hoc Basilii textu, & ex orientalibus canonibus inferant, Chorepiscopos in oriente diaconos & presbyteros, annuente tamen civitatis episcopo, ordinasse, qua de re §. *sequenti*.

Omnia fere hæc Chorepiscoporum munia paucis complexus est Isidorus, *lib.* 2. *de officiis ecclesiast. cap.* 6. Chorepiscopi, id est vicarii Episcoporum, juxta quod canones ipsi testantur, (Ancyranus 13. Neocæsariensis 14. & Antiochenus 10.) ordinantur : *tomo* 10. *bibliot. patrum*, & apud Morinum *exercit.* 4. *pag.* 54. *num.* 10. Amplissima est (ut apparet) ea potestas, quam illis tribuit secundum canones Græcos Isidorus, eaque, nemine conquerente, in oriente utebantur.

Eadem potestate illos in occidente usos esse seculo V. certum videtur ex Concilio Regiensi anno 439. quo Armentario Chorepiscopatus

conceditur, infignitus quidem " jure confecrandi virgines in ecclefia „ in qua ordinatus fuerit : neophytos confirmandi in caftellis ac vicis : „ offerendi ante presbyteros (eofque loco præcedendi:) plebi, quam ac- „ ceperit, ex conftitutionibus hujus (fynodi) permiffu, benedicendi: (de- „ curtatus vero poteftate) in civitatibus, vel fub epifcoporum abfentia „ offerendi & ordinandi, vel ultimum clericum, nec in ea quidem ec- „ clefia, quæ illi fuerit attributa.

Sed multi occidentis epifcopi feculis retro fequentibus ægre admodum tulerunt ifta Chorepifcopos audere, & qua potuerunt auctoritate ab his cœptis eos prohibuerunt. Hoc feveriffime illis interdicunt feculo VIII. fuppofitæ Pontificum epiftolæ, Damafi *epift.* 4. Leonis *epiftol.* 88. Felicis IV. *epift.* 1. Joannis III. *epiftol. unica*, Concilium Parifienfe VI. *lib.* 1. *cap.* 27. Meldenfe *cap.* 41. Metenfe *cap.* 8. & capitularia *lib.* 5. *cap.* 168. *lib.* 7. *cap.* 187. & 324. Cum enim lapfu temporis in omnes fere epifcoporum prærogativas involarent, omnia quoque epifcopalium muniorum privilegia illis Galliæ & Germaniæ epifcopi refciderunt, ut videre eft locis jam citatis, quibus factæ ab ipfis neophytorum Confirmationes, virginum & ecclefiarum confecrationes, diaconorum & presbyterorum ordinationes, irritæ declarantur. De quibus modo agendum eft.

§. 4. *De variis opinionibus circa epifcopatum & ordinationes ac Confirmationes Chorepifcoporum.*

QUÆRITUR utrum Chorepifcopi effent veri epifcopi; diaconos & presbyteros rite ordinarent; & neophytos valide confirmarent. Quatuor funt fententiæ: Prima docet eos vere epifcopos fuiffe, licet eamdem, quam epifcopi, dignitatem non haberent, nec pari honore ac reverentia colerentur. Ita Francifcus Hallerius *de facris electionibus*, 2 *parte*, *fect.* 5. *cap.* 2. *art.* 2. §. 2. *num.* 7. 8. 9. *pag.* 585. Secunda exiftimat Chorepifcopos vere epifcopos non fuiffe, fed presbyteros auctoritate in collegas donatos; eos tamen, non ex officio quidem, fed ex confenfu epifcoporum, valide confirmaffe, neophytos & diaconos ac presbyteros rite ordinaffe. Ita Morinus *de facris ordinat.* 3. *part. exercitat.* 4. Tertia putat Chorepifcopos nec epifcopos fuiffe, nec diaconos aut presbyteros valide ordinaffe, valide tamen neophytos confirmaffe. Ita Petrus de Marca *lib.* 2. *de concord. cap.* 13. & 14. Quarta fentit Chorepifcopos nec epifcopos fuiffe, nec factas ab ipfis ordinationes & Confirmationes ratas fuiffe. Ita Petrus Aurelius *in orthodoxo parte* 2. quæ opinio communior eft. De fingulis opinionibus feorfim agendum eft.

§. 5.

§. 5. *Utrum Chorepiscopi essent veri episcopi.*

QUÆRITUR itaque utrum Chorepiscopi fuerint vere episcopi, an vero tantum presbyteri aliqua dignitate aucti, non secus ac archidiaconi nihil aliud sunt, quam diaconi, sed auctoritate in collegas donati. Affirmant ex antiquis Rabanus in opusculo *de Chorepiscopis*, & ex recentioribus Franciscus Hallerius in opere *de sacris electionibus*. Negant plures antiqui & recentiores.

Affirmans opinio hisce argumentis statui potest.

Primo, quia Chorepiscopi inter episcopos sedent, definiunt & subscribunt Conciliis, Neocæsariensi, Nicæno, Ephesino, & Chalcedonensi, de quibus *supra*. Nec enim presbyteri inter episcopos sedent. Ita Rabanus.

Secundo, quia Cæsarius, Arcensis seu Sartensis Chorepiscopus, qui Concilii Ephesini *actione* 1. sedet initio sessionis inter episcopos, eique velut Chorepiscopus subscribit, idem velut episcopus subscripsit *actione 6.*

Tertio, quia synodus Ancyrana *can.* 13. permittit Chorepiscopis, ut presbyteros civitatis ordinare possint cum licentia ejusdem civitatis Episcopi litteris mandata. Ita Rabanus & Hallerius.

Quarto, quia *Canone* 14. Neocæsariensi vocantur συλλειτουργοὶ, quo nomine Episcoporum collegæ sæpe intelliguntur. Ita Hallerius.

Quinto, quia *Canone* 57. Laodicæno præscribitur, " Quod non oportet in vicis & pagis episcopos constitui, sed periodeutas (hoc est „ circumcursatores, seu visitatores) eos autem, qui prius constituti „ fuerunt, nihil agere sine mente episcopi, qui est in civitate, seu, „ ut Isidorus habet, præter conscientiam episcopi civitatis; similiter „ autem & presbyteros nihil agere sine mente episcopi. " Videtur hoc canone vetari, ne deinceps episcopi in vicis constituerentur, sed solum presbyteri visitatorum officio functuri: quod tamen observatum non est. Ubi vero episcopi in vicis constituti fuerint, præcipi, ut sine conscientia civitatis episcopi, nihil moliantur, ne pax atque unitas ecclesiæ turbaretur. Unde colligitur fuisse isto tempore constitutos in pagis episcopos, ἐν τοῖς χωρίοις ἐπισκόπυς, qui non modo a presbyteris, sed etiam a periodeutis distincti, & ipsis superiores essent. Quid autem ἐν τοῖς χωρίοις ἐπίσκοποι, nisi archiepiscopi?

Sexto, quia Concilium Antiochenum *canone* 8. permittit solis Chorepiscopis, ut dent litteras communicatorias, quod solis episcopis licebat, ex Concilio II. Hispalensi *can.* 7.

Septimo, quia idem Concilium Antiochenum, *can.* 10. Chorepiscopos episcopis accenset, & episcopalem consecrationem suscepisse refert, ut patet tum ex iis verbis; " Etiamsi episcoporum ordinationem, ma-„ nuum-

„ nuumve impositionem acceperint; " vel sicut habet Dionysii ver-
„ sio: " Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur,
„ quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, & ut episcopi
„ consecrati sint &c. " Tum ex canonis ipsius sententia, qui nempe presbyteros & diaconos, ex consensu episcopi diœceseos, ordinare Chorepiscopis permittit.

Octavo, quia episcopi recens ordinati pro ætatis reverentia Chorepiscopis loco plerumque cedebant.

Nono, quia Leo I. *epistola* 86. alias 88. ait Chorepiscopos quamquam consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habere, id est, licet ordinem Episcoporum habeant, dignitatem tamen & locum episcopi non habere.

Decimo, quia in lege græca Justiniani ad Marcianum præfectum cap. *de episcopis & clericis*, Chorepiscopi periodeutis, & periodeutæ aliis sacerdotibus præponuntur.

Decimoprimo, quia Justus, qui sub Hillidio Arvernorum episcopo, Chorepiscopatus munere fungebatur, episcopus dicitur in tabula marmorea, cui hoc epitaphium appositum est. *Ibi requiescit sanctus Justus Arvernorum episcopus.*

Decimosecundo, quia Claudianus quoque Mamerci Viennensis frater a Gennadio *lib. de viris illustribus*, ubi de Salviano, episcopus nominatur. Scripsit Salvianus expositiones extremæ partis ecclesiastis ad Claudianum episcopum Viennensem. Claudianus vero, quem Sidonius Apollinaris, *lib.* 4. *epist.* 11. ante fratris obitum decessisse testatur, non alia sub eodem quam Chorepiscopatus munia obibat: illum enim Sidonius *ibidem* fratris consiliarium in judiciis, vicarium in ecclesiis, & procuratorem in negotiis fuisse observat, & antistitem ordine in secundo esse scripsit.

Antistes fuit ordine in secundo,
Fratrem fasce levans episcopali.
Nam de Pontificis tenore summi
Ille insignia sumpsit, hic laborem.

Nemo est, qui non videat merum Chorepiscopum ibi describi, qui vices episcopi gerit.

Decimotertio, quia Nicolaus I. *in epistola* 39. quæ responsio est ad Rodulphum, archiepiscopum Bituricensem, officia episcopalia Chorepiscopis diserte asserit, presbyterorum ac diaconorum ordinatione ab ipsis factas tanquam validas approbat, & in ordine ipsos episcopos, quamvis certis conditionibus eorum limitanda potestas dicatur, constitutos refert. Ita Hallerius, qui postremum illud argumentum ait *esse efficax pro ea sententia testimonium*. Verba sunt Nicolai: " Ad formam 70.
„ Chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitet episcoporum habuisse of-
„ ficia? sed quia sacri canones vetant, ne omnes omnia sibi vindicent,
„ ac

„ ac per hoc dignitas Episcoporum ad Chorepiscopos suos videatur „ transferri, fiatque vilior honor Episcopi, decernimus in hoc nihil „ præter regulas effici.

Decimoquarto, quia *libro* 7. *capitulariom cap.* 318. Chorepiscopi, antequam eorum ordinatio prohiberetur, veri asseruntur episcopi.

Ad hæc argumenta responderi potest, nempe.

Ad primum respondeo 1. contigisse aliquando, ut ex chorepiscopis nonnulli fuerint episcopi, sicut dictum est. 2. Conciliorum subscriptiones plerumque variatas & mutatas fuisse, adeo ut nullum fere argumentum ex illis certo colligi possit. Hinc Cæsarius initio primæ actionis Ephesinæ dicitur simpliciter chorepiscopus, *Cæsario chorepiscopo*, & in eadem actione apud synodum Chalcedonensem relata, dicitur chorepiscopus Arcesenæ, *Cæsario chorepiscopo Arcesenæ*. In subscriptionibus vero ejusdem primæ actionis Ephesinæ vocatur civitatis Aleæ chorepiscopus, *Cæsarius civitatis Aleæ chorepiscopus subscripsit &c.* Et in subscriptionibus actionis 6. Ephesinæ, nuncupatur episcopus civitatis Sartæ: *Cæsarius episcopus civitatis Sartæ subscripsit*. 3. Ex illis chorepiscopis plures aliorum vice subscripsisse, quales ii omnes, qui subscripserunt actionibus concilii Chalcedonensis, unde conjicere licet idem in aliis synodis factitatum fuisse, sed in nominibus subscriptis plures contigisse temporum serie mutationes.

Ad secundum respondeo Cæsarium in concilio Ephesino vocari modo *chorepiscopum Arcesenæ*, modo *civitatis Aleæ chorepiscopum*, modo *episcopum civitatis Sartæ*; adeoque vel Cæsarium, qui dicitur episcopus civitatis Sartæ, alium esse a Cæsario, qui nominatur *civitatis Aleæ*, vel *Arcesenæ chorepiscopus*, vel mendum irrepsisse in subscriptionibus, & pro *episcopo* legendum esse *chorepiscopum*. Ita enimvero si pro civitate *Sartæ* substitui potuit civitas *Aleæ & Arcesenæ*: quanto magis *episcopus* pro *chorepiscopo*. Ex eo vero, quod Cæsarius inter episcopos sederit, vel subscripserit, nihil sequitur. Eusebius enim, licet presbyter, & Photinus, licet archidiaconus, inter episcopos sedent & subscribunt *actione* 8. *&* 15. Chalcedonensi; quod episcoporum vices agant.

Ad tertium respondeo 1. canonem illum Ancyranum vitiatum fuisse, qua de re §. *sequenti*. 2. Non deesse theologos & canonistas, qui doceant simplices sacerdotes committi posse, ut presbyteros ordinent. Qua de re *supra*, *pag.* 485.

Ad quartum respondeo συλλειτεργὺς idem significare ac *comministros*, quæ quidem vox episcoporum collegas minime designat. Clericos enim inferioris ordinis Augustinus *comministros* vocat, quos tamen ejus in episcopatu collegas nemo dixerit. Præterea *canone* 35. concilii IV. Carthaginensis, episcopus dicitur *collega presbyterorum*. " Episcopus colle„ gam se presbyterorum cognoscat. " Si episcopus dicitur collega presbyterorum, igitur & presbyteri dici possunt episcoporum collegæ. Denique nulla ratio subest, ut collegæ nomen ad æqualitatem officii signi-

gnificandam transferatur, cum collegæ dici possint, qui sunt ejusdem collegii, quamvis unus alteri præsit, collegiique caput sit, alii vero minime, ut ex eo patet, quod Cyprianus passim Cornelium & Stephanum summos pontifices, collegas vocet, (videsis Cyprianum *epist.* 4. ad clerum Romæ, *epist.* 41. ad Cornelium, *epist.* 52. ad Antonianum, *epist.* 67. ad Stephanum, *epist.* 68. & 71. ad Quintum, *epist.* 73. ad Jubajanum :) quod Lucius papa Cyprianum collegam appellet (Lucii epistola inter Cyprianæas 79.) quod in concilio Africano *can.* 21. 22. & 31. episcopi omnes Africani collegæ dicantur, cum tamen episcopi Carthaginensis inter ipsos ea fuerit prærogativa, ut illo inconsulto, nihil cæteris facere licuerit. Videsis Pamelii notas *in epist.* 4. *Cypriani.*

Nec dicas, episcopum & presbyteros diversi esse collegii.

Enimvero, si ex concilio IV. Carthaginensi, episcopus est collega presbyterorum, ejusdem cum ipsis collegii sit necesse est. Deinde " quid est episcopus, inquit apud Augustinum auctor *quæstionum veteris ac novi testamenti*, *quæst.* 101. nisi primus presbyter, hoc est summus sacerdos? quid episcopatus, nisi summum sacerdotium? " Accedit doctrina S. Thomæ, qui negat episcopatum a presbyteratu ordine distingui. Dato vero, quod uterque ordine & charactere differat, nihilominus " sacerdotium, inquit Hallerius in opere *de sacris electionibus*, *pag.* 377. tanquam unicus ordo constituitur, qui postea in episcopatum & presbyteratum, non tanquam in membra adæquate distincta, sed tanquam in membra inadæquate diversa, quorum unum alterum includit, distribuitur : eoque sensu diversi ordines aliquando negantur, quod episcopatus sit tantum presbyteratus perfectio, & presbyteratus sit episcopatus imperfectus; unde sacerdotium non tam ordines duos, quam *ordinem bipartitum*, dixit Anacletus, *epist.* 3.

Ad quintum respondeo canonem Laodicenum loqui de episcopis, non autem de chorepiscopis; eoque canone idipsum statui quod canone 6. Sardicensi; nempe " licentiam dandam non esse ordinandi episcopum aut in vico aliquo, aut in civitate modica, cui sufficit unus presbyter; quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi & auctoritas : qua de re videsis Gratianum *distinct.* 80.

Ad sextum respondeo 1. canones in iis quæ ad disciplinam attinent, plerumque diversos esse : sic *canone* 7. concilii II. Hispalensis formatarum quarumlibet epistolarum concessio presbyteris interdicitur : canone contra 8. Antiocheno vicanis etiam presbyteris permittitur, ut communicatorias dent litteras ad viciniores, non autem ad remotiores episcopos. " Presbyteri, qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt; ad solos tantum vicinos episcopos litteras destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas. " Ita Dionysius Exiguus : paulo aliter Isidorus Mercator, " Neque presbyter ad regiones longinquas forma-

,, tas

„ tas (id est canonica) epistolas dare : & nisi ad finitimos episcopos, „ simplices epistolas mittere præsumat. Vicariis vero episcopi, qui a „ græcis chorepiscopi vocantur, formatas facere liceat. " Græca vero editio sic habet *Μηδὲ πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολὰς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους τοὺς γείτονας ἐπισκόπους ἐπιστολὰς ἐκπέμπειν. τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς*. Quæ quidem verba ita reddi possunt : " Neque presbyteri, qui sunt in pa„ gis, dent canonicas epistolas : sed ad solos vicinos episcopos emit„ tant epistolas. Chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles dent pa„ cificas. " Non recte igitur vertit Gentianus Hervetus : *vel ad solos vicinos* &c. Particula enim ἢ apud Homerum plerumque usurpatur pro *ἀλλὰ* : eamque in hoc canone ita usurpandam esse apparet, tum ex ipso textu qui particulam adversativam requirit, tum ex ipso sensu, qui alias ineptus esset. Vox sane, *μόνους*, id est *solos*, illud aperte indicat, illa enim vel ibi superflua est, vel particulam ibi adversativam præsupponit. 2. Canon Hispalensis loquitur de simplicibus presbyteris, Antiochenus vero de chorepiscopis, sive (ut vertit Isidorus) *vicariis episcoporum*. Mirum autem esse non debet, si chorepiscopi, episcoporum vice agentes, distinguantur a simplicibus presbyteris, & canone Antiocheno facultatem obtineant, quæ canone Hispalensi denegatur simplicibus presbyteris, & episcopis propria declaratur. 3. Canon Antiochenus loquitur duntaxat de pacificis litteris, quas a chorepiscopis dari permittit : Hispalensis vero de formatis quibuscumque epistolis, quas simplicibus sacerdotibus concedi prohibet. Ecclesiasticæ litteræ quarum commercio unius ecclesiæ catholicæ servari, ac proinde probari solebat unitas, *formatæ* dicebantur, eoque nomine appellabantur, quod certa quadam forma conciperentur. Videsis *appendicem tomi* 8. *conciliorum Labbæi pag.* 1892. ubi nonnulla earum extant exempla. Erant autem varia formatarum genera, communicatoriæ, canonicæ, pacificæ, commendatitiæ, dimissoriæ, & confessoriæ, quibus addunt nonnulli, tractorias, tractatorias, synodicas, encyclicas, seu catholicas & clericas. De quibus videsis Balsamonem, Zonaram, Baronium *in epitome ad annum* 142. *num.* 6. 7. 8. *&* 9. Binium *in notis ad vitam Sixti I. & ad canonem* 25. *Illiberitanum*, Garsiam, Loaysiam *in notis ad canonem* 7. *Hispalensem*, Sirmundum *in notis posthumis ad canonem* 9. *Arelatensem*, Albaspinæum *in notis ad canonem* 25. *Illiberitanum*, *ad canonem* 7. *Arelatensem*, *& ad canonem* 11. *Chalcedonensem*, & Cabassutium *in notitia ecclesiastica*. Communicatoriæ, canonicæ, & pacificæ, laicis concedebantur : dimissoriæ clericis : commendatitiæ clericis & laicis honoratis : confessoriæ peregrinis : clericæ sede vacante a clero scribi solebant : confessoriæ a confessoribus : canonicæ vero & pacificæ, aliæ generales erant, quæ ad omnes episcopos, aliæ simplices, inquit Isidorus Mercator, qui ad viciniores episcopos dirigebantur : priores ex concilio Antiocheno a solis episcopis, eorum-

rumque vicariis ; posteriores ab ipsis etiam vicanis presbyteris concedi poterant. De his alibi fusius.

Ad septimum respondeo 1. priora hujusce canonis verba, si græcus sermo attendatur, dubium sensum habere : εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπων εἰληφότες, id est " quamvis manuum impositionem episcoporum „ acceperint : " quæ verba sic possunt accipi, " quamvis manus im„ positionem ab episcopis acceperint, " vel " quamvis eamdem, quam „ episcopi, manuum impositionem acceperint. " Ex priori sensu nihil sequitur : simplices enim presbyteri per manus impositionem ab episcopis suis ordinantur : posteriorem sensum in sua versione amplexi sunt Dionysius Exiguus, & Isidorus Mercator, sed priorem probabilem existimant viri eruditi, quos inter Thomassinus *parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. *num. 6.* 2. Hæc verba posteriori sensu accepta nihil officiunt opinioni, quæ chorepiscoporum ordinationem civitatis episcopo tribuit, eosque in presbyterorum numero recenset : sed exceptionem adhibent, ut sensus sit : " Ii qui sunt in vicis vel pagis, quique dicuntur chorepisco„ pi, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, & ut e„ piscopi consecrati sint, tamen sanctæ synodo placuit, ut modum „ suum recognoscant : " id est quamvis accidere possit ut eorum nonnulli, ut episcopi, consecrati fuerint, ut cum præter regulam chorepiscopatus ab episcopo aliquo exercetur, sui tamen ministerii modum excedere non debent.

Ad octavum respondeo solutionem ex eodem canone petendam, ubi juniores episcopi chorepiscopis locum plerumque cedere dicuntur, *pro ætatis*, non autem pro dignitatis, *reverentia*.

Ad nonum respondeo 1. epistolam suppositam esse. 2. In ea doceri & probari, quod *chorepiscopi* non sint episcopi, sed *juxta canones Neocæsarienses, sive secundum aliorum decreta patrum iidem sunt, qui & presbyteri*. De presbyteris proinde ac de chorepiscopis asseri, quod quamquam consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

Ad decimum respondeo, inde quidem colligi chorepiscopos a periodeutis distinctos, eisque superiores fuisse, contra quam Marca sentit *libro* 2. *de concord. cap.* 13. *num. 6.* non autem illos fuisse episcopos. Presbyteris enim præsunt archipresbyteri, & istis vicarii generales, quos nullus ideo episcopos dixerit.

Ad undecimum respondeo 1. non legi, quod Justus sub Hillidio chorepiscopatus munere fungeretur. 2. Mendum aliquod in hanc tabulam marmoream irrepsisse ; Hillidius enim ex Gregorio Turonensi *libro* 1. *histor. cap.* 40. Justum habuit archidiaconum.

Ad duodecimum respondeo Gennadii locum emendandum esse, & rescribendum esse, *ad Claudianum chorepiscopum Viennensem* : nunquam enim episcopatum Viennensem obtinuit, cum illi Mamercus superstes fue-

fuerit. Joannes quidem Savaro *in notis ad Sidonium*, putabat Claudianum archidiaconi munus exercuisse in ecclesia Viennensi, unde adeptus esset *antistitis* nomen *ordine in secundo*. Verum hæc explicatio aliena est a modo loquendi veterum, qui presbyteros in secundo ordine, diaconos in tertio, & subdiaconos in quarto ordine constituunt: hinc Hieronymus *in epistola ad Fabiolam*, presbyteros vocat *secundi ordinis præceptores*: hinc synodus IV. Romana, sub Symmacho, *cap. 6.* presbyterum appellat *hominem secundi in ecclesia ordinis*: hinc Montanus episcopus Toletanus *in epist. ad fratres territorii Palentini*, presbyteros curatos *in secundo dignitatis gradu* a Deo statutos definivit: hinc ipse Sidonius *lib.* 4. *epistola* 25. Joannem Cabilonensem electum episcopum, nuncupavit *secundi ordinis sacerdotem*: hinc Theodulphus Aurelianensis *in commonitorio ad parochos*, presbyteri gradum ab episcopi gradu *secundum* esse monuit: hinc Optatus *lib.* 5. *contra Parmenianum*, ait diaconos *in tertio*, presbyteros *in secundo sacerdotio*, constitutos, episcopos vero omnium principes & sacerdotes: hinc Leo magnus *epist.* 84. *cap.* 4. constituit subdiaconos in hoc ordine, qui quartus a capite est: leviticum ministerium in tertio: presbyteralem honorem *in secundo*; & episcopalem excellentiam *in primo ordine*. Itaque archidiaconus erat primicerius tertii ordinis diaconorum; sed chorepiscopus erat *antistes ordine in secundo*.

Ad decimumtertium respondet Aurelius *in orthodoxo*, *parte* 1. *cap.6.* hanc epistolam, quam Sirmondus ipsi objecerat, Nicolai nomine suppositam fuisse. Nicolaus enim, inquit, " Rodulpho rescribere dici-
„ tur, hoc modo: Ad formam enim septuaginta chorepiscopi facti
„ sunt, quos quis dubitet episcoporum habuisse officia? ac deinceps
„ presbyterorum & diaconorum ordinationes ab iis factas ratas habet,
„ & repeti vetat, ab iisque ordinatos tuetur, quo quid stolidius, &
„ a perpetuo ecclesiæ Romanæ, & Gallicanæ sensu discrepantius fingi
„ potuit? nam ut omittam nemini unquam in mentem venisse 70.
„ discipulos episcoporum officia, idque sine ulla dubitatione, habuis-
„ se; ut omittam synodos, Parisiensem (*lib.* 1. *cvp.* 27.) Melden-
„ sem (*can.* 44.) Metensem (*can.* 5.) aliasque paulo ante habitas,
„ quarum decretis, citatum illius epistolæ caput comminuitur; claræ
„ sunt voces Leonis III. Papæ, qui non ita multo ante Carolo ma-
„ gno, missis Romam legatis, consultus respondit, quidquid episco-
„ palis officii chorepiscopi attigissent, id velut inane & irritum, ab
„ episcopis refici oportere; atque hoc a majoribus suis, & episcopo-
„ rum synodis sæpius decretum, nec in controversiam revocandum:
„ .... quæ omnia relata sunt in capitularia Caroli magni *lib.* 7. *cap.*
„ 189. & publica lege sancita, ac deinceps pluribus synodis, & capi-
„ tularibus firmata. Ex quibus perspicitur, incredibile esse dictu,
vel Rodulphum Bituricensem archiepiscopum de his, velut ignotis ac
„ du-

„ dubiis, Nicolaum Papam consuluisse; vel Nicolaum ea respondisse,
„ quæ tam aperte majorum suorum decretis, & Galliæ non synodis
„ tantum, sed legibus publicis refellerentur. Præterea eodem illo Ni-
„ colai ævo celeberrimi Galliæ antistites ea de chorepiscopis docuere,
„ quæ adumbratæ isti Nicolai doctrinæ velut e regione adversantur,
„ ut videre est in eorum capitularibus a te ipso editis *(capitul. Isaaci*
„ *Lingonen. episcopi cap.*30. & 31.) Denique nihil loci est fictitio il-
„ lius epistolæ capiti, cujus etiam nemo meminit, ne ii quidem, qui
„ alia memorant a Nicolao Papa ad Rodulphum scripta. " Urget
„ Sirmondus: " At manuscriptus codex illud exhibet. Respondet Au-
„ relius: " Non fuit igitur prudentis critici, ex ambigui ignotique
„ testis fide de re tanta sententiam ferre, spretis tot & tam illustri-
„ bus summorum virorum testimoniis. Decuit potius eorum modera-
„ tionem imitari, qui hanc epistolam cum eodem capite, pluribus
„ ante te annis (etsi dissimules) ita ediderunt, ut nullum judicium
„ interposuerint; sed lectori integrum reliquerint: " Joannem Cordesium intelligit, qui primus omnium hanc aliasque nonnullas Nicolai epistolas edidit *in primo Hincmari opusculo*.

Idem cum Aurelio sentit Ludovicus Thomassinus, *tomo* 2. *disciplinæ par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 10. *numer.* 5. 6. & 7. " Qui enim, inquit, fieri
„ potuit, ut Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi, adeoque Gallicano
„ archiepiscopo rescribens, asseruerit neminem esse, qui dubitet 70.
„ discipulos fuisse episcopos, indeque collegerit chorepiscopos, qui il-
„ lis successerunt, episcopalibus officiis fungi potuisse? cum hæc do-
„ ctrina decretis summorum pontificum & Gallicanorum antistitum e
„ diametro opponeretur. Quomodo Pontifex eruditus sane, rigidusque
„ traditionis observator, doctrinam illam Gallicano episcopo præscri-
„ bere potuisset? Deinde synodus Metensis, quibusdam post annis (an-
„ no videlicet 888.) congregata, hanc certe epistolam minime no-
„ tam habebat, cum jussit, *ut basilicæ a chorepiscopis consecratæ, ab*
„ *episcopis consecrentur, quia juxta decreta Damasi papæ, Innocentii,*
„ *& Leonis vacuum est atque inane, quidquid in summi sacerdotii chore-*
„ *piscopi egerunt ministerio: & quod ipsi iidem sint, qui & presbyteri,*
„ *sufficienter invenitur*. " Præterea Hincmarus *tomo* 2. *pag.* 260. Nicolao, & Rodulpho coætaneus, qui chorepiscoporum sæpe meminit, ordinationem Gottescalci, qui, vacante, post Ebbonis archiepiscopi depositionem, sede Remensi a Rigboldo Remorum chorepiscopo ad annum 844. presbyter ordinatus fuerat, contra regulas factam fuisse diserte asserit: quique, inquit, a Remorum chorepiscopo, qui tunc erat, contra regulas presbyter ordinatus est. Postremo qua fronte Hincmarus *ibidem pag.* 756. cum in illos inveheretur episcopos, qui
" pro sua quiete, & voluptatibus ordinabant chorepiscopos, & eis,
„ quæ summis pontificibus conveniunt, agere permittebant, sola Ro-
„ ma-

„ manorum pontificum decreta eis opposuisset? quos, inquit, apostolica sedes sæpius reprobavit, & apostolica mucrone rescidit, sicut in „ decretalibus eorum, qui voluerit recensere, inveniet.

Petrus de Marca, qui hanc epistolam, uti germanam recipit, respondet, *lib.* 2. *de concord. cap.* 14. *numer.* 9. hanc Nicolai responsionem, a canonibus omnino alienam esse: Nicolaum tamen excusat, " quod diversis occupatus negotiis, cursim respondere coactus fuerit. " Hoc solum quidem pro Nicolai defensione proferri potest, quod *cursim* responderit, " Ecclesiasticis occupatus negotiis, & innumeris im„ peditus necessitatibus, " urgente reditum suum misso Rodulpho, adeo ut hæc, inter tanta ecclesiasticorum negotia positus, vix saltem summatim mittenda decerpserit. Ita Nicolaus ipse excusatum se habet apud Rodulphum *in eadem epistola*.

Ad decimumquartum respondeo vitium aliquod in illud capitulare irrepsisse, cujus emendationem repetes ex capitularibus, seu canonibus Isaaci Lingonensis, *tit.* 11. *cap.* 30. ubi objectum capitulare describitur. " Si quis, non ab episcopo, sed a chorepiscopo, qui non est „ episcopus, sed vicarius episcopi, priusquam prohibiti essent, fuerit „ confirmatus, reiterari aliis benedictionibus debet. Nam chorepisco„ pi, ante apostolicam atque synodalem prohibitionem, non ex numero „ apostolorum, sed ex 70. discipulorum, ut sacri canones testantur, or„ dine erant, quos nunquam Spiritum paracletum tradidisse novimus. Sed „ quia olim, ut dictum est, jam dicti chorepiscopi prohibiti sunt, ideo „ modo nihil sunt, nec Spiritum paracletum ullo unquam tempore tra„ dere potuerunt, nec modo possunt.

Opinio vero negans chorepiscos vere fuisse episcopos, his momentis innititur.

Primo quia chorepiscopos ad formam 70. discipulorum institutos fuisse, docent Concilium Neocæsariense, *can.* 13. Isidorus Hispalensis *lib.* 2. *de officiis*, *cap.* 6. suppositæ Damasi, Leonis & Joannis III. epistolæ, capitularia *lib.* 7. *cap.* 310. 318. *&* 329. synodus VI. Parisiensis, *lib.*1.*cap.*27. Isaacus Lingonensis *tit.*11.*cap.*30. Sed ex omnibus illis fere auctoribus, apostolis episcopi, & 70. discipulis presbyteri successerunt.

Secundo quia chorepiscopos fuisse veros episcopos disertis terminis negarunt, Leo III. synodus Ratisponensis, capitularia *lib.*7. *cap.* 284. *& lib.*7. *cap.*187. 310. 318. 328. *&* 329. synodus VI. Parisiensis *lib.*1. *c.*27. Isaac Lingonensis *tit.* 11. *cap.* 30. synodus Meldensis *cap.*44. & Metensis, *cap.* 8.

Tertio quia canone 14. Neocæsariensi, statuitur, ut chorepiscopi, " ut comministri propter studium in pauperes offerant, honorati. " Honorantur ut comministri: & propter quid? propter studium in pauperes. Quis hoc tribuat episcopis, ut propter studium in pauperes potissimum honorentur? hoc argumento Patres Concilii VI. Parisien-

sis utuntur *lib.* 1. *cap.* 27. Duo quædam honoris privilegia chorepiscopis tribuit Concilium Neocæsariense ; comministri censentur , & sacrificium offerunt coram episcopo , & presbyteris civitatis . Quod ut intelligatur , repetendus est canon 13. quo decernitur " vicanum presbyterum in ecclesia præsentibus episcopo vel presbyteris civitatis , offerre non posse , nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere . Sin autem absint , & ille ad precationem vocatus fuerit, ea posse . " Patres vero , postquam hunc honorem denegarunt vicanis presbyteris , eumdem canone sequenti chorepiscopis concedunt , quia constituti sunt *ad exemplum* 70. *discipulorum* ; sunt *comministri*, seu *consacerdotes* , & *pauperes curant* . Si veri episcopi ab illis patribus habiti fuissent , numquid dubitatum fuisset , an liceret eis cum presbyteris urbicis sacrificare? an hoc episcopis tantum concessum dici potest propter studium , quod in pauperes exhibent , & quia 70. discipulorum vice fungerentur ? Urget hoc Morinus , cui forte responderi posset ex Rabano *lib.* 1. *de institut. clericor. cap.* 2. studium illud erga pauperes non fuisse inferius quoddam, sed episcopale officium, videlicet Confirmationis administrationem. " Ordinati enim fuerunt chorepiscopi propter pauperum curam, qui in agris & villis consistunt, ne eis solatium Confirmationis deesset.

Quarto quia canon 10 Antiochenus episcoporum, & chorepiscoporum ordinationes distinguit , illos enim innuit a pluribus Episcopis , istos vult a solo civitatis episcopo ordinari . Confirmatur ex ipso canonis sensu qui nec obscurus est , nec impeditus . Nolunt Patres Antiocheni , ut chorepiscopi , quicumque illi sint , jus habeant , & diaconos & presbyteros ordinandi , inconsulto civitatis Episcopo. Occurrunt autem Patres difficultati , quæ moveri poterat , an scilicet eorum decretum ad eos etiam extenderetur episcopos , quos aliquando contingit chorepiscoporum officio fungi . Docebimus enim *infra* , veros episcopos certis de causis aliquando , rarissime tamen, chorepiscopatus officio fungi. Cui difficultati Patres respondent se ejusmodi chorepiscopos ab aliorum classe non eximere , sed velle eos iis regulis & statutis contineri : ac proinde , licet episcopi sint , posse tantum , sicut cæteri , minores ordines & subdiaconatum pro arbitrio conferre, majores vero cum Episcopi proprii scientia & consensu . Favet huic canonis expositioni Zonaras *in eumdem canonem* . " Chorepiscopos canon ultra potestatis suæ limites progredi vetat . Sed ecclesiarum (inquit) sibi subjectarum administratione contenti , lectores , subdiaconos , exorcistasque constituant . A diaconis sacerdotibusque creandis absque urbani Episcopi facultate , etiamsi Episcopali ordine aliquando (non igitur semper) insigniti fuissent , abstineant.

Quinto quia chorepiscopus a solo civitatis Episcopo consecrabatur ex *can.* 10. *Antioch.* & ex Isidoro *lib.* 2. *de officiis* , & ex Rabano , *lib.* 1.

lib. 1. *de institut. clericor.* " Quod si a duobus episcopis episcopus non „ potest consecrari , quomodo ille episcopus erit , " qui ab uno fuerit ordinatus ? ita ratiocinantur capitularia *lib.* 7. *cap.* 310. quorum ratiocinatio confirmari potest auctoritate concilii Regiensis anno 439. celebrati, quod *can.* 1. Armentarii in Ebrodunensem episcopum " ordina„ tionem irritam definivit, & vacuandam esse censuit, quod prætermissa „ esset trium episcoporum præsentia : a duobus enim tantum episcopis „ consecratus fuerat.

Respondet Hallerius validam esse episcoporum ordinationem , licet ab uno solo antistite factam, quia constitutiones apostolicæ *lib.* 8. *cap.* 27. ajunt ab uno episcopum ordinari posse, quando propter persecutiones, aut alia de causa plures haberi non possunt , dummodo plurium afferatur decretum. Deinde referente Beda, *lib.* 1. *histor. Anglic. cap.* 27. Gregorius magnus Augustino respondit, quia solus in Anglia esset episcopus , & a regionibus nimium longinquis accersendi essent episcopi, eum posse alios episcopos ordinare , cæterorum. ordinationi postea cooperaturos. Denique Pelagius I. Pontifex , a duobus episcopis & uno presbytero , videlicet a Joanne de Perusio, & Bono de Ferentino , episcopis , & Andrea presbytero de Ostia , in episcopum ordinatus est , *ex libro Pontificali* , quem Baronius & Ciaconius sequuntur.

Plura his objectis responderi possunt, textui præsertim Gregorii magni, quem Hallerius ipse, *pag.* 587. *nu.* 10. ut qui sit obscurus, in utramque partem agitat.

Verum hoc genus oppositionis, nihil ad rem, de qua agimus , pertinet. Ex dictis enim & exemplis allatis , hoc tantum sequitur , episcopum in magna necessitate ab uno episcopo posse ordinari. At Chorepiscoporum, de quibus verba facimus, ordinationes ab uno episcopo factæ, sunt ordinariæ, legitimæ & canonicæ. Nulla est in iis necessitatis causa, nullus prætextus, nec ullum igitur cum istis exemplis commercium. Præterea Chorepiscopalis ordinatio , sicut & presbyteralis , natura sua unum exposcit episcopum : episcopalis vero tres episcopos requirit. Chorepiscopalis igitur convenit cum presbyterali , nullo modo cum episcopali . Antiqui etiam patres , qui tanto consensu prohibent, ne ordinationes episcopales alio modo, quam a tribus episcopis fiant, cæteris per rescriptum consentientibus , iidem volunt Chorepiscopi ordinationem ab uno episcopo fieri. Diversæ igitur sunt ordinationes. Denique quid magis ludicrum & nugatorium quam severissima illa canonum prohibitio , ne episcopus ab episcopis minus quam tribus ordinetur, si citra omnem necessitatem , publice , & jubente canone , episcopalis ordinatio, licet ab uno episcopo facta , Chorepiscopis rite & legitime traditur?

Nulla igitur episcopalis olim erat Chorepiscoporum ordinatio . Cui quidem conclusioni non repugnat , quod aliquando contingeret quem-

dam ex istis Chorepiscopis verum esse episcopum. Id enim rarissimum erat & plane fortuitum. Duobus vero modis secundum canones id contingere poterat. 1. Cum duo erant in urbe episcopi, catholicus unus, alter hæreticus: si enim hæreticus ad catholicam fidem converteretur, tunc catholicus pacis causa poterat illi permittere, ut in aliqua parte diœcesis Chorepiscopum ageret; licet de Novatianis id tantum decernant Nicæni Patres, *can.* 8. Cum episcopus ob crimina deponebatur. Patres enim misericordia tunc commoti, poterant ei indulgere, ut extra diœcesim, in qua peccaverat, Chorepiscopatus ministerio, permittente diœcesano antistite, fungeretur. Hæc canonum praxis, licet admodum rara, colligitur ex facto Concilii Regiensis, quod Armentario, quamvis a duobus solum episcopis, adeoque & illicite & irrite ordinato (quanto magis si valide ordinatus fuisset) permisit, ut quædam Chorepiscopatus munia extra diœcesim Ebrodunensem exerceret. Sed quid est his extraordinariis actionibus, quæ vix uno aut altero seculo, semel aut bis contingebant, commune cum ordinario, legitimo & diuturno Chorepiscoporum statu a canonibus stabilito & definito?

§. 6. *Utrum Chorepiscopi, licet veri non essent episcopi, diaconos & presbyteros valide ordinarent, proprio consentiente episcopo.*

NEGANT Petrus de Marca *lib.* 2. *de concord. cap.* 14. Thomassinus *tom.* 1. *disciplinæ parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 6. *&* 11. Cabassutius *in notitia eccles.* ubi de canone 10. Antiocheno, & alibi. Affirmat Joannes Morinus.

Pro affirmante opinione hæc afferri possunt.

1. Synodus Ancyrana, *can.* 13. " Chorepiscopis non licere presbyteros vel diaconos ordinare, sed neque urbis presbyteros, nisi cum litteris ab episcopo permissum fuerit, in aliena parœcia: " seu ut Rabanus habet, *in unaquaque parœcia*, ita enim canonem illum exhibet opusculo *de Chorepiscopis*, eumque refert, ut inde probet Chorepiscopos habuisse facultatem ordinandi presbyteros & diaconos, jubente tamen proprio Episcopo. " Attende, inquit, quod non dicit Chorepiscopis non licere penitus diaconos aut presbyteros ordinare, sed non aliter licere, nisi ex præcepto episcopi sui, vel litteris in unaquaque parœcia.

At ille canon mendosus est, & emendatus nihil concludit. Mendosus quidem est; alioqui sensus esset, Chorepiscopis prohiberi presbyteros & diaconos ordinare, imo etiam presbyteros urbicos, sine litteris episcopi, in aliena parœcia. Quo quid absurdius dici possit, non video. Anne cui vetita est presbyteri vicani ordinatio, non etiam potiori jure vetita est urbici? ut de hac re iterum urgenda non sit inter-

terdictio; quasi de re minoris momenti ageretur, quæque superiori prohibitione non esset comprehensa. Deinde quid est illud, *in aliena parœcia?* quasi vero Chorepiscopis libera esset ordinatio presbyteri in sua parœcia sine litteris, vel ab iis tentari posset ordinatio presbyterorum cum episcopi consensione ac litteris in aliena parœcia. Laborat Morinus in hujusce canonis emendatione *cap.* 4. *num.* 9. & 10. eumque ita emendandum contendit: " Chorepiscopis non licere presbyteros vel „ diaconos ordinare, nisi ab episcopo illis permissum fuerit, sed nullo „ modo urbis episcopos. " Petavius, *notis in Epiphanium, animadv. in hæresim* 65. quæ Arianorum est, putat expungenda esse ista verba: *sed neque presbyteros civitatis*, quibus sublatis, planum & perspicuum eorum sensum pollicetur. Verum nec si verba ista expunxeris, planus adhuc sensus erit: redundabunt enim adhuc verba ista, *in aliena parœcia*. Canon emendari debet ex capitulari Aquisgranensi Caroli magni, *cap.* 9. ubi ita refertur. " Vicariis episcoporum, quos Græci Chorepiscopos „ dicunt, non licere presbyteros, vel diaconos ordinare; sed nec pres„ byteris civitatis, sine episcopi præcepto, amplius aliquid jube„ re, vel sine auctoritate litterarum ejus in unaquaque parœcia „ aliquid agere. " Sic autem emendatus pro affirmativa opinione nihil concludit.

Secundo synodus Antiochena, *can.* 10. quem ex Græco textu, integrum referamus oportet, " Ii qui sunt in vicis vel pagis, qui dicun„ tur Chorepiscopi, quamvis episcoporum manus impositionem acce„ perint, visum est sanctæ synodo, ut suum modum noverint, & sub„ jectas sibi ecclesias administrent, earumque cura & sollicitudine ge„ renda contenti sint: ordinent autem lectores, subdiaconos, & exor„ cistas: & eorum promotionem sibi sufficere existiment: nec pres„ byterum, nec diaconum ordinare audeant, sine urbis episcopo, cui „ subjicitur ipse & pagus. Si quis autem ea, quæ definita sunt, trans„ gredi audeat, ipse quoque deponatur ab eo honore quem habet. Fiat „ autem Chorepiscopus ab episcopo civitatis, cui subjicitur: " Chorepiscopi duplicis generis ibi distinguuntur aut præsupponuntur ex Petro de Marca, Morino, Cabassutio, Thomassino, aliisque viris eruditis; alii enim erant insigniti charactere episcopali, alii eo carebant. Utrisque munus suum præscribitur: utrisque permittitur, ut lectores, exorcistas, & subdiaconos ordinent sine consensu episcopi; diaconos vero & presbyteros, non nisi episcopo consentiente. Huic expositioni favet utraque Dionysii Exigui, & Isidori Mercatoris versio: Favet & Zonaras *in hunc canonem*: " Chorepiscopos canon ultra potestatis suæ „ limites progredi vetat; sed ecclesiarum (inquit) sibi subjectarum ad„ ministratione contenti, lectores, subdiaconos, exorcistasque consti„ tuant. A diaconis sacerdotibusque creandis absque urbani episcopi „ facultate, etiamsi episcopali ordine aliquando insigniti fuissent, ab„ stineant &c.

Huic argumento tres solutiones afferuntur.

Prima est Balsamonis, & ex eo Petri de Marca & Thomassini, hæc verba (*sine urbis episcopo*) interpretantium, non pro eo quod est, *sine ejus mandato*; sed pro eo quod est, *sine illius consecratione*, seu *ordinatione*; ita ut sensus sit, chorepiscopi, nec presbyterum, nec diaconum ordinare audeant, nisi conjungatur illis urbis episcopus, qui cum ipsis ordinet. " Illud autem, inquit Balsamon *ad hunc canonem*, sine episcopo qui est in urbe, non accipitur pro eo quod est, sine ejus mandato, sed pro eo quod est, sine illius consecratione. Etsi enim fuerit chorepiscopo mandatum, ut presbyterum ordinet, & hoc fecerit; irrita erit ordinatio, quod non sit ei a canonibus data presbyterum ordinandi potestas. " Quam expositionem velut *absurdam*, & *Balsamonis meram dormitantis oscitantiam* rejicit Morinus, *de sacris ordinationibus parte 3. exercit. 4. cap. 4. num.* 8. & merito: nam si Chorepiscopus ex sacris canonibus nihil potest in presbyterorum ordinatione, quid opus erat patribus illis præcipere, ne ordinet, nisi conjungatur illi urbis episcopus? deinde licet presbyteri una cum episcopo ordinandorum capitibus manus imponant; ea tamen est communis theologorum opinio, illos a solo episcopo ordinari. Atqui canone Antiocheno Chorepiscopi presbyteros & diaconos ordinare dicuntur. Ad eorum igitur ordinationem alio modo concurrunt, quam presbyteri una cum episcopo manum imponentes. Præterea interpretationis istius absurditas apud Græcos evidentior est, quam apud Latinos. Episcopus enim Græcus, cum presbyteros ordinat, solus iis manus imponit: nulla, ut apud Latinos, assistentium presbyterorum manus impositio insequitur. Denique hæc verba canonis, *δίχα τῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου*, *sine urbis episcopo*, eodem sensu accipi debent ac illa canonis 9. *δίχα τῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπυ*, *sine metropolis episcopo*. Atqui hæc posteriora significant sine consensu & mandato episcopi metropoleos. Igitur & priora *sine consensu & mandato episcopi urbis*.

Secunda est Cabassutii asserentis diaconorum & presbyterorum ordinationem solis Chorepiscopis, qui veri essent episcopi, cum urbicani episcopi consensu, hoc canone permitti. At vero mirum sane est, quod hæc interpretatio in nullius antiquorum mentem venerit, nullusque ante Cabassutium inde collegerit diaconorum & presbyterorum ordinationem solis Chorepiscopis, qui veri essent episcopi, hoc canone permitti. 2. Sensus canonis nec obscurus est, nec impeditus. Nolunt patres ut Chorepiscopi, quicumque illi sint, jus habeant diaconos & presbyteros ordinandi inconsulto proprio diœceseos episcopo. Occurrentes autem difficultati, quæ moveri poterat, an scilicet hoc decretum extendendum esset ad eos etiam Chorepiscopos, qui veri erant episcopi, (supra enim diximus episcopos certis de causis aliquando rarissime tamen, Chorepiscopatus officio fungi,) respondent se ejusmodi Chorepiscopos ab aliorum classe non eximere, sed velle eos iis re-

gulis

gulis & statutis contineri, quibus cæteri : ac proinde licet veri episcopi sint, posse tantum, sicut cæteri, minores ordines pro prudentia & arbitrio conferre, majores vero cum episcopi sui scientia & consensu. Verba textus aliam interpretationem pati non possunt: "Etiam-„ si episcoporum manus impositionem acceperint. " Conjunctio illa, „ *etiamsi*, idem necessario enuntiat de sequenti, quod de antecedenti : & docet prioris adjunctum posteriori assumpto etiam convenire. 3. Ambo membra hujusce periodi : " Ordinent autem lectores, subdiaconos, „ & exorcistas : & eorum promotionem sibi sufficere existiment : nec presbyterum, nec diaconum ordinare audeant sine urbis episcopo, cui subjiciuntur : " de iisdem personis, ut legenti apparebit, evidenter affirmantur. Utrisque igitur Chorepiscopis ambæ partes conveniunt. 4. Si periodum dividas, & dicas priorem partem convenire Chorepiscopis simpliciter presbyteris, posteriorem Chorepiscopis charactere episcopali fulgentibus; orationis tenor plane repugnabit, in qua omnia sunt perfectissime conjuncta, & in qua nulla umbra diversitatis, aut ad varias personas relationis. 5. Si dicas totam periodum ad solos Chorepiscopos referri, qui veri sunt episcopi : omnes habebis adversarios, qui ultro fatentur Chorepiscopos quoslibet habuisse facultatem conferendi minores ordines : idque certe colligitur ex canone 14. Concilii Nicæni II. ex canone 44. Concilii Meldensis, anno 845. & ex Isidoro Hispalensi, *lib. 2. de divinis officiis cap. 6.* Deinde contra mentem canonis, nihil in eo ageretur de Chorepiscopis, id est de Chorepiscopis simpliciter presbyteris, sed de iis tantum episcopis, qui per accidens, fortuito, & præter suæ ordinationis formam & scopum, Chorepiscopatus munere fungebantur; quod est contra mentem canonis, refutaturque postrema canonis pericope : " Fiat autem Chorepiscopus ab „ episcopo civitatis, cui subjicitur. " Canon ergo loquitur de iis potissimum Chorepiscopis, qui fiunt ab episcopo civitatis, cui subjiciuntur. Isti autem sunt presbyteri, non episcopi, cum ab uno, non tribus episcopis ordinentur. Mens igitur canonis est potissimum Chorepiscopis presbyteris hoc privilegium indulgere, ut omnes ordinationes Episcopatu, & Chorepiscopatu inferiores conferre possint, minores quidem pro prudentia, majores cum episcopi sui conscientia. Denique Isidorus Hispalensis *lib. 2. de divinis officiis, cap. 6.* canonem illum de Chorepiscopis simpliciter presbyteris interpretatur, eisque ordinationes hoc canone præscriptas attribuit. Textum *infra* referemus.

Tertia solutio est Baronii *ad annum* 341. respondentis canones Antiochenos, ut qui ab episcopis Arianis sanciti fuerint, a posterioribus orthodoxis patribus rejectos fuisse, licet ab aliquibus fuerint admissi collectoribus : integrum enim concilium Antiochenum ex Arianis constitisse putat illustrissimus annalium conditor. Certum tamen est patres, qui Antiochiæ convenerant, majori ex parte orthodoxos fuisse; cum e numero 97. aut 99. episcoporum, ex quo conventus ille con-

ſtabat, triginta tantum Euſebianas partes ſequerentur, & clanculum hæreſi Arianæ faverent, etſi aperte a communione catholica non diſceſſiſſent. De auctoritate vero canonum Antiochenorum diſſeruerunt Baronius *ad annum* 341. *& alibi*, Perronius *in replica*, Antonius Auguſtinus .... Petrus de Marca *lib. 3. de concord. cap. 3.* Joannes Caballutius *in notitia eccleſiaſtica*, ſed præ cæteris Emmanuel Scheleſtrates *in ſua antiquitate illuſtrata, parte 2. diſſert. 2. cap. 5.* Eam elevare conantur Baronius & Perronius, & canonem Antiochenum a ſummis pontificibus Julio in cauſa Athanaſii & Innocentio in cauſa Chryſoſtomi rejectum; ſed illam egregie defendit Scheleſtrates. Hac de re, Deo dante, alibi agemus. Interim, quod ad illum, quem verſamus, canonem attinet, laudatur ille & admittitur a Zacharia pontifice *in epiſtola 7. ad Pipinum, cap.* 1. ad annum 745. in capitulari Aquiſgranenſi Caroli magni, *cap. 9.* anno 789. & a Leone VII. *in epiſt. 3. ad Gallos & Germanos* ad annum 937.

Tertio pro affirmante opinione adducitur Baſilius magnus *in epiſtola* 88. Textum retulimus *ſupra*, *pag.* 503.

Quarto Joannes Scholaſticus, Antiochiæ presbyter & apocryſiarius, & poſtmodum, Eutychio patriarcha Conſtantinopolitano in exilium pulſo, in ejus locum a Juſtiniano imperatore ſuffectus, qui *in collatione canonum, titulo* 21. canonem 13. Ancyranum ita exhibet: " Chorepiſcopis non licere presbyteros vel diaconos ordinare, ſed neque " urbis presbyteros, niſi cum litteris ab epiſcopo permiſſum fuerit, in " unaquaque parochia. " Et canonem 10. Antiochenum: " Conſtituant autem lectores, ſubdiaconos, & exorciſtas, & eorum promo" tionem ſufficere exiſtiment; nec presbyterum, nec diaconum ordinare " audeant, abſque urbis epiſcopo.

Quinto Iſidorus Hiſpalenſis, *lib. 2. de divinis offic. cap. 6.* " Chore" piſcopi, id eſt, vicarii epiſcoporum, juxta quod canones ipſi te" ſtantur, inſtituti ſunt ad exemplum 70. ſeniorum, tanquam ſacerdo" tes propter ſollicitudinem pauperum. Hi in vicis & villis inſtituti, " gubernant ſibi commiſſas eccleſias, habentes licentiam conſtituere le" ctores, ſubdiaconos, exorciſtas: presbyteros autem & diaconos or" dinare non audeant præter conſcientiam epiſcopi, in cujus regione " præeſſe noſcuntur. Hi autem a ſolo epiſcopo civitatis, cui adjacent, " ordinantur. " Canonem ille Antiochenum eodem, quo nos, ſenſu interpretatur.

Sexto Capitulare Aquiſgranenſe Caroli magni, anno 789. *cap. 6.* " " Conſtituere autem his permittitur lectores, & ſubdiaconos, & exor" ciſtas; quibus ſufficiat iſtorum tantum graduum licentiam accepiſſe: " Non autem presbyterum, non diaconum audeant ordinare præter " conſcientiam epiſcopi civitatis &c.

Septimo Alexius Ariſtenus, diaconus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, *in epitome canonum*, quam juſſu Joannis Comneni imperatoris anno 1130.

1130. edidisse Allatius, *lib. de collatione ordinum*, observavit, ubi canonem Ancyranum 13. ita abbreviat : " Chorepiscopus non ordinat (presbyterum nempe & diaconum) sine licentia episcopi.

Octavo Harmenopulus *in epitome canonum*, *sect. 1. tit. 9.* canonem 10. Antiochenum, & 13. Ancyranum sic abbreviat, " Chorepiscopus, absque permissu episcopi, presbyterum vel diaconum non ordinato. Lectores autem, subdiaconos, & exorcistas, hoc est, catechetas ordinato. Qui aliter fecerit, gradu excidat. " Nec desiderari, nec fingi potest quid ad hoc probandum evidentius. Confirmatur scholio sequente : " Canon vero 14. synodi VII. ne quidem lectores ut ordinet, concedit nisi permissu episcopi. " Quibus verbis observat, synodum VII. longe esse in chorepiscopos severiorem. Nam concedit Antiochena, ut lectores, exorcistas, & subdiaconos pro arbitrio ordinent, diaconos vero & presbyteros tantum cum episcopi sui licentia. At synodus VII. ne quidem illis concedit lectorum ordinationem, sine consensu ejusdem episcopi. Quando autem Harmenopulus vixerit, incertum est. Vulgo habetur multo antiquior, quam revera sit, post Balsamonem.

Pro sententia vero negante adduci possunt.

Primo Synodus Ancyrana, *can.* 13. " Chorepiscopis non licere presbyteros vel diaconos ordinare. " 2. Presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum ordinationes, dedicationes ecclesiarum, virginum consecrationes, neophytorumque Confirmationes a chorepiscopis factas Leo III. a Gallicanis episcopis consultus, nullas & irritas declaravit, ut videre est in capitularibus *lib. 7. cap.* 187. 3. Idem, quod Leo, statuerunt Gallicani episcopi in synodo Reginisbrux habita, quemadmodum refertur *ibidem*. 4. Idipsum iterum confirmarunt Galliarum antistites *lib. 6. capitul. cap.* 284. *lib. 7. cap.* 310. 318. 328. *&* 329. 5. Concilium Meldense anno 845. *can.* 44. Confirmationes, ecclesiarum dedicationes, virginum consecrationes, & omnes clericorum ordinationes, " quæ per impositionem manus tribuuntur, " chorepiscopis, diœcesario licet episcopo consentiente, interdicit; cæteras vero, que manuum impositionem minime requirunt, ut subdiaconorum, lectorum, & exorcistarum, illis permittit, jubente episcopo. 6. Idipsum illis prohibet Leo VII. *ad ann.* 937. *in epist. ad Gallos & Germanos.*

Quæ quidem omnia, ut diluas, quatuor aut quinque velim observes. 1. Fidelium Confirmationes, ecclesiarum dedicationes, consecrationes virginum, & presbyterorum & diaconorum ordinationes, a chorepiscopis factas, repugnante, vel inconsulto civitatis episcopo, nullas sacris canonibus declarari. 2. Illas, jubente, vel consentiente episcopo, factas, ratas sacris canonibus habitas fuisse, donec supposita Damasi epistola emerserit, quæ illas irritas declaravit. 3. Chorepiscopis sæpe VIII. & IX. seculis interdictum fuisse, ne præfata munia obirent, etiam consentiente civitatis episcopo. 4. In dubium revocari posse, utrum

trum hæc munia a chorepiſcopis peracta, conſentiente quidem proprio civitatis epiſcopo, ſed repugnante ſede apoſtolica, vel nationali, vel provinciali concilio, valida forent. Nullus eſt, quantum memini, canon, qui hæc irrita & nulla definiat. 5. Canones variaſſe circa ſubdiaconorum ordinationes factas præter conſcientiam epiſcopi civitatis. Illas enim validas declarant ſynodus Antiochena, Iſidorus Hiſpalenſis, Zacharias pontifex *epiſt.* 7. *cap.* 1. capitulare ſeu concilium Aquiſgranenſe, & Leo VII. *in epiſt.* 3. invalidas autem Leo III. relatus *lib.* 7. *capitul. cap.* 187. ſynodus Reginisbruk celebrata, de qua *ibidem*, & capitularia *lib.* 6. *cap.* 284 & *lib.* 7. *cap.* 328. & 329.

Supereſt difficilis objectio. Nam ſi chorepiſcopi, licet veri non eſſent epiſcopi, diaconos & presbyteros ex conſenſu epiſcopi civitatis ordinare potuerunt; ſequi videtur inde presbyteros poteſtate delegata, non modo diaconos, ſed & presbyteros ordinare poſſe.

Verum reſponderi poteſt, 1. non deeſſe theologos & canoniſtas, qui exiſtiment presbyteros ab eccleſia committi poſſe, ut diaconos & presbyteros ordinent: qua de re *ſupra*, *pag.* 481. 2. In ejuſmodi rebus extraordinariis nihil ultra ea, quæ nobis a patribus tradita ſunt, pronuntiandum eſſe, juxta illud Baſilii *in epiſt.* 60. *ad eccleſiam Antiochenam*: " Mentis noſtræ partus non audemus tradere, ne verba pietatis „ cenſeantur humana; ſed quæ a ſanctis patribus edocti ſumus, ea nos „ interrogantibus annuntiamus. " Videmus autem ſacros canones & patres privilegium illud chorepiſcopis aſſeruiſſe, nec illud in cæteros presbyteros diffudiſſe. Illud igitur ulterius prorogare nobis religio eſſe debet. Neſcimus, inquit Morinus *cap.* 4. *num.* 3. an quid eſſet peculiare in chorepiſcoporum ordinatione, ratione cujus iſta prærogativa illis tribueretur, licet nullo modo eſſent epiſcopi. In ejuſmodi factis extraordinariis, quæ a traditione derivant, parum urget argumentum a paritate aut ſimilitudine. Nam ſæpe tota ratio inſtitutionis eſt voluntas inſtituentis, quæ licet fuerit rationabilis, nos tamen ſæpiſſime latet. In his tenenda eſt 28. regula juris canonici, " Quæ jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

Poſſet etiam objici Chryſoſtomus *homil.* 11. *in* 1. *Timoth.* " Sola, inquit, ordinatione epiſcopi ſuperiores ſunt presbyteris. " Chryſoſtomi igitur ætate, epiſcopi non autem presbyteri, adeoque nec chorepiſcopi, ordinabant.

Morinus reſpondet 1. raros tunc fuiſſe per diœceſes chorepiſcopos, ideoque Chryſoſtomum ad illos non attendiſſe. 2. Chorepiſcopos ſub epiſcoporum nomine comprehendi. Dicebantur enim vicani & rurales epiſcopi. 3. Chryſoſtomum de officiis ordinariis epiſcoporum & presbyterorum eſſe locutum, non de iis quæ extraordinarie, & per delegationem presbyteris committi poſſunt.

Respondeo 1. non deeſſe interpretes, qui Chryſoſtomum intelligant de paſſiva ordinatione, qua epiſcopi conſecrabantur, qua de re *ſupra*,

pra, *pag.*449. *& seqq.* Dato vero non concesso, quod ille loquatur de activa ordinatione, qua episcopi alios ordinant,

RESPONDEO 2. ordinationem tunc ex mente Chrysostomi restringendam esse. Ille enim, ut qui presbyter esset Antiochenus, ignorare non poterat canonem 10. Antiochenum, quo saltem ex omnium consensu, chorepiscopis conceditur facultas ordinandi lectores, exorcistas, & subdiaconos. Illam vero ad ordinationem, non diaconalem aut presbyteralem, sed episcopalem, quæ a solis re & nomine episcopis fieri potest, contrahendam esse colligitur ex eodem canone, qui chorepiscopis permittit, ut diaconos & presbyteros cum episcopi civitatis permissu ordinent; nec non ex Basilio, qui testatur hunc fuisse morem orientalis ecclesiæ, ut chorepiscopi diaconos, " Admonitis eorum " episcopis, in sacerdotalem numerum cooptarent. " Dato vero, quod ibi sermo sit de quacumque ordinatione activa,

RESPONDEO 3. negando consequentiam. Ex ipsis quidem verbis Chrysostomi sequi videtur, episcopos non autem presbyteros, ordinasse; verum inde non sequitur, chorepiscopos minime contulisse ordines. Nec enim canones sacri chorepiscopos sub presbyterorum nomine comprehendunt, sed illos ubique a simplicibus presbyteris, quin & ab ipsis presbyteris civitatis, archidiaconis, archipresbyteris, & periodeutis distinguunt, ut videre est in Conciliis Ancyrano, *can.* 13. Neocæsariensi *can.* 13. *&* 14. Antiocheno *can.* 8. Regiensi *can.* 3. 4. *&* 5. Chalcedonensi *can.* 12. & in lege Græca Justiniani ad Marcianum præfectum, *cap. de Episcopis*, *& Clericis*. Illis enim omnibus erant superiores, licet episcopi inferiores essent, *ex can.* 5. *Regiensi*. Postremo sacri canones sæpe chorepiscopis, nusquam simplicibus presbyteris, ordinandi facultatem concedunt.

OBJICI denique posset illud sancti Hieronymi *in epistola* 85. *ad Evagrium*. " Quid facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod " Presbyter non faciat? " Nulli igitur presbyteri, adeoque nec chorepiscopi ordinabant.

RESPONDEO hunc esse sancti Hieronymi sensum, nihil excepta ordinatione episcopus facit, quod in aliqua ecclesiæ parte Presbyter non faciat, vel ex officio, vel ex potestate sibi delegata. At vero Patres & Canones chorepiscopos sub simplici nomine Presbyteri comprehendere non solent.

§.7.

§. 7. *Utrum chorepiſcopi , licet veri non eſſent Epiſcopi, valide confirmarent , conſentiente vel jubente civitatis Epiſcopo .*

AFfirmant Joannes Morinus , & Petrus de Marca . Negat Aurelius.

Certum mihi videtur chorepiſcopos valide confirmaſſe in Oriente . 1. Quia Confirmatio longe minor eſt ſacris ordinationibus , quas a chorepiſcopis in Oriente factas fuiſſe conſtare videtur , ex Canone 10. Antiocheno , Baſilio Magno , & Harmenopulo . 2. Quia ex Nicæno Canone Arabico 59. Chorepiſcopi " ex Pueris, & Puellis vicanis ali„ quos ſegregabant , quos primum ſignabant cum Oratione, & Preci„ bus, eiſque manus imponebant, deinde conſtituebant ex eis miniſtros „ ſecundum ſingulorum vocationem , & diſtribuebant illos per omnes „ Eccleſias , & monaſteria , ut erudirentur , & boni redderentur cle„ rici . " Pueros igitur antequam ad clerum adciſcerentur ; & Puellas antequam ingrederentur Monaſteria , confirmabant . Ita Canones Nicæno-Arabici ex nova Verſione Abrahami Echellenſis , quos quidem Canones ſeculo ſeptimo editos putat Launoius , in Tractatu *de Extrema Unctione* . 3. Quia nullo Orientali Canone legitur Chorepiſcopis prohibitum eſſe , ſacramentum Confirmationis adminiſtrare.

Certum quoque mihi videtur ſeptem primis eccleſiæ ſeculis , chorepiſcopos in occidente valide confirmaſſe . Synodus enim Regienſis , quæ anno 439. Armentarii ordinationem ad epiſcopatum Ebrodunenſem, licet a duobus epiſcopis peractam , " Irritam & vacuandam eſſe cen„ ſuit , " clementer ei tamen conceſſit , ut chorepiſcopatus munere fungi poſſet in aliqua parœcia , ſi quis epiſcopus eam illi conferre voluerit ; ſed certis legibus , quæ chorepiſcopatum illum in anguſtias redigunt . Vetatur enim , " ne unquam duarum eccleſiarum gubernatio„ nem obtineat ; ne quis ei locus decernatur, quem Curiæ & Civita„ tis ſpecies, aut ordo nobilitat: ne vel ultimum Clericum ordinet in „ ea etiam eccleſia , quæ illi cujuſcumque miſericordia fuerit attribu„ ta : ne unquam in Civitatibus, vel ſub Epiſcoporum abſentia offer„ re præſumat . " Hoc unum chorepiſcopatus veſtigium ei relinque„ tur , ut " in eccleſia, quam cujuſquam miſericordia fuerit adeptus, „ neophytos confirmare in caſtellis ac vicis , & ante presbyteros of„ ferre poſſit, & conſecrandi virginem , ſicut confirmandi neophytum „ jus habeat . " Reciſæ illæ , vel relictæ facultates ſatis evincunt ordinario jure chorepiſcopis eas in occidente conceſſas fuiſſe , etſi aliis probationibus deſtitueremur . Altera tamen probatio ſupereſt ex Rabano Mauro petita , qui *lib. 1. de inſtitut. clericorum* , *cap. 5.* teſtatur ordi-

ordinarium chorepiscoporum munus esse Confirmationis administrationem in pagis & vicis. " Ordinati sunt, inquit, chorepiscopi propter pauperum curam, qui in agris & villis consistunt, ne eis solatium Confirmationis deesset.

In eos tamen ita irascuntur Pontifices & occidentis Concilia seculis octavo, nono, & decimo celebrata, ut ne hoc quidem munus illis permittant, ob quod illos præcipue institutos fuisse Rabanus asserit; cujus quidem rei originem, & causam in suppositas octavo seculo Damasi, Leonis I. & Joannis III. epistolas refundendam existimo. Desinente igitur seculo octavo, vel ineunte seculo nono, querela in Galliis & Germania excitata est de Confirmatione a chorepiscopis concessa, plurimis laicis suos liberos ab iis confirmari nolentibus, " Ne magis vulnus, quam benedictionem acciperent. " Cum hæc quæstio variis, & nutantibus sententiis agitaretur, ejus decisio per Arnonem Archiepiscopum relata est ad Leonem III. qui Confirmationes, ecclesiarum dedicationes, consecrationes virginum, & subdiaconorum, diaconorum, & presbyterorum ordinationes factas a chorepiscopis, irritas & nullas esse definivit. Leonis definitionem amplexi sunt Germani & Gallicani episcopi in synodo Reginisbruk, eamque sequuntur Capitularia *lib. 6. cap.* 284. & *lib. 7. cap.* 187. 310. 318. 328. & 329. & Concilium Parisiense anno 829. *lib. 1. cap.* 27. ei tamen non adhæserunt omnes episcopi, ac in primis Rabanus, qui *lib. 1. de institut. clericorum*, quem anno 819. edidit *cap. 5. de chorepiscopis* ita differit: " Episcopi apostolorum vicem in ecclesia tenent: & chorepiscopi, qui „ vicarii sunt episcoporum, ad exemplum 70. seniorum constituti sunt: „ nec aliquid eis magis licet in ecclesia ordinare, aut constituere, ni- „ si quantum eis conceditur a legitimis episcopis, qui sedem & regi- „ men integrum in ecclesiis obtinent. Ordinati sunt autem chorepis- „ copi propter pauperum curam, qui in agris & villis consistunt, ne „ eis solatium Confirmationis deesset. Dicti sunt autem chorepiscopi, „ quia " de choro sunt sacerdotum (falsa quidem hæc est Rabani ety- „ mologia, sed ejus mentem declarat. (Hi autem a solo episcopo „ civitatis, cui adjacent, ordinantur, sicut presbyteri. " Hinc ille paulo post edidit opusculum de chorepiscopis (extat illud opusculum ad finem tomi VII. Conciliorum Labbæi) in quo expendit, " Si li- „ ceat chorepiscopis presbyteros, & diaconos ordinare; & manus ba- „ ptizatis imponere, cum consensu episcopi sui. " Aliis enim affirmantibus, aliis vero negantibus, inde " excitabantur sectæ, invidiæ, „ iræ, rixæ, æmulationes, dissensiones, & contentiones: per quæ „ multi de populo videntes magistrorum dissensionem, non mediocri- „ ter scandalizabantur. " Affirmativam vero partem ille sequitur, & probat primum quidem Lini, & Cleti exemplis, " Qui, referente „ Damaso Papa in Codice de Episcopis Romanæ ecclesiæ (librum de

„ vitis

„ vitis Pontificum intelligit Damaso perperam adscriptum ,) ex præ„ cepto beati Petri ordinationes Presbyterorum fecerunt ; licet *illi Petro non successerint*, sed *Clemens* : deinde *can.* 13. Ancyrano , præterea canone 10. Antiocheno ; ipsa denique chorepiscoporum ordinatione , qui licet ab uno episcopo ordinentur, *consecrationem episcopalem habent*, & canone 10. Antiocheno, " Manus impositionem episcoporum perci„ pere , & sicut episcopi consecrati dicuntur . " Unde ille colligit Chorepiscopos in Episcoporum ordine haberi ; idque hoc ratiocinio probat : " Si enim , inquit , in Episcoporum ordine Chorepiscopos „ non licet habere , nullatenus inter trecentos decem & octo Patres, „ qui in Concilio Nicæno affuerunt , annumerentur , in quorum Ca„ talogo amplius quam duodecim Chorepiscopi inserti sunt , ubi nul„ lus Presbyterorum , vel Diaconorum in numero præfinito Patrum , „ solummodo metropolitani , & Episcopi , atque Chorepiscopi , no„ minatim recensiti inveniuntur . " Rabanus igitur factas a Chorepiscopis cum urbis Episcopi consensu ordinationes , & Confirmationes ea potissimum ratione defendebat , quod illi , licet ad exemplum 70. seniorum instituti , & ab uno Civitatis Episcopo ordinati , veri tamen essent Episcopi . Alii contra negabant illos esse Episcopos , ideoque factas ab illis ordinationes & Confirmationes improbabant, ut videre est in citatis Capitularibus . Quare cardo difficultatis in eo potissimum versabatur seculis octavo , & nono utrum chorepiscopi episcopali charactere insigniti essent.

Querela igitur post Leonis III. obitum minime sopita , Hincmarus Remensis consuluit Leonem IV. cujus responsum periit , & quibusdam post annis Rodulphus Bituricensis Nicolaum I. consuluit , qui Rabani doctrinæ responsum conforme dedit , asserens 70. discipulos , quibus chorepiscopi successerunt , obiisse munera episcopalia . Isaacus Lingonensis , *in suis canonibus* , *tit.* 11. *cap.* 30. & 31. Hincmarus Remensis , & alii quamplurimi , adhæserunt Leoni III. pauci Nicolao I. Renovata iterum est in Germania , & Galliis quæstio , sedente Leone VII. qui a Gerardo Archiepiscopo Lauriacensi interrogatus , idem , quod Leo III. respondit . Hæc fusius *supra* , *pag.* 449. *& seq.*

SECTIO V.

Utrum diaconi , subdiaconi aliique inferiores clerici , imo & laici confirmati , possint a summo pontifice committi ad sacramentum Confirmationis administrandum.

AUctores , qui partem affirmativam sequuntur , recensui *supra* , *pag.* 522. Eam quidem opinionem pluribus argumentis refelle-

re in

re in montem mihi venerat; sed re attentius perspecta, a proposito destiti: illa enim nullo veterum testimonio aut exemplo stabiliri potest.

ARTICULUS VI.

De variis theologorum placitis circa ministrum Confirmationis ordinarium.

QUæritur Primo utrum valeant Confirmationes ab hæreticis, & in hæresi factæ: Secundo utrum factæ ab episcopis schismaticis, & excommunicatis excommunicatione majori: Tertio utrum ab Episcopis orthodoxis in aliena diœcesi factæ, inconsulto proprio diœcesis Episcopo: Quarto utrum ab Episcopo factæ, prohibente summo Pontifice.

SECTIO I.

Utrum Confirmationes ab hæreticis & in hæresi factæ valeant.

AFfirmans theologorum opinio adeo communis est, ut oppositam Alphonsus a Castro hæreticam existimet *lib. 2. de justa hæreticorum punitione, cap.* 22. Neganti tamen sententiæ adhærent Innocentius IV. Nicolaus Tudescus, Abbas Panormitanus, Antonius Augustinus, Archiepiscopus Tarraconensis, Joannes Maldonatus, Jacobus Sirmondus, & Joannes Morinus. Hujusce quæstionis, quæ mihi quidem difficillima semper visa est, solutio pendet ex quibusdam aliis difficultatibus, quas sequentibus paragraphis proponam. Enimvero si chrismatio, vel manuum impositio, per quam hæretici in Ecclesiam Catholicam admittebantur, confirmatoria fuerit, concessam ipsis in hæresi Confirmationem nulla fuisse oportuit.

Hæretici ad ecclesiam redeuntes, alii a religione Catholica deficientes, in ea prius baptizati fuerant; alii vero baptisma susceperant in ipsa hæresi. Ex istis, alii valido, ut Ariani; alii invalido, ut Paulianistæ, baptismo initiati fuerant. Ex illis denique, qui in ipsa hæresi valide baptizati fuerant, alii suscipiebant Confirmationem, ut Donatistæ; alii eam aspernabantur, ut Novatiani. Quo fit, ut in ea, quam versamus, materia hæreticos quadruplicis generis distinguamus oportet. De singulis ordine agendum est.

§. 1.

§. 1. *Quomodo hæretici extra hæresim baptizati, in ecclesiam olim admitterentur.*

ASSERTIO I.

HÆretici in ecclesia catholica baptizati, qui cum defecissent a fide, postea ad ipsam redibant, admittebantur per *manus impositionem*.

PROBATUR ex Cypriano, *epist.* 71. & 74. ex Crescente a Cirta, & ex Cassio a Macomatibus in Concilio Carthaginensi sub Cypriano, ex Stephano I. ad Cyprianum *epist.* 74. Leone magno, *epist.* 79. *cap.*6. Vigilio Papa, *epist.* 2. *ad Eleutherium*.

ASSERTIO II.

Hæc autem manus impositio erat *in pœnitentiam*, non autem *in Spiritum sanctum*.

PROBATUR 1. ex Cypriano *epist.* 71. " Quos constat hic (in Ecclesia Catholica) baptizatos esse, & a nobis ad hæreticos transisse, si postmodum peccato suo cognito, & errore digesto ad veritatem, & matricem redeant, satis est in pœnitentiam manum imponere. " Et ex *epistola* 74. " Qui baptizati in ecclesia prius fuerant, & sic ad hæreticos transierant hos oportet cum redeunt, acta pœnitentia per manus impositionem solam recipi.

2. Ex Crescente a Cirta, qui Concilio Carthaginensi cum Cypriano aderat: " Hæretici sive schismatici, inquit, qui ad Catholicam ecclesiam venire voluerint, & qui in Ecclesia Catholica fuerint ante baptizati per manus impositionem in pœnitentiam Ecclesiæ reconcilientur. " Neque apud Cyprianum alicubi, vel apud Epicopos Cypriano consentientes aut ab eo dissentientes invenies hujusmodi hæreticos per impositionem manus in Spiritum sanctum admissos fuisse.

3. Ex Stephano apud Cyprianum *epist.* 74." Si quis ergo a quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.

4. Ex Siricio Papa, *epist.*1. *cap.* 1. " Baptizatos ab impiis Arianis, nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per invocationem septiformis Spiritus, episcopalis manus impositione, catholicorum conventui sociamus. " Et *epist.* 4. *cap.* 8. " Venientes a Novatianis vel Montensibus per manus impositionem (illam scilicet, quam *in epist.* 1. dixit esse *invocationem septiformis Spiritus*) suscipiantur, præter eos quos rebaptizant, " id est præter apostatas, quos a fide catholica deficientes, & ad Novatiano-

rum hæresim transeuntes rebaptizant. Negat igitur Siricius apostatas, qui Novatianorum hæresim transeunt, in Ecclesiam Catholicam admittendos esse per manuum impositionem in Spiritum sanctum.

5. Ex Leone magno *epist.* 129. *alias* 79. qui a Niceta, Episcopo Aquileiensi, interrogatus, respondit, *cap.* 6. illos qui a fide ad hæresim transeuntes " Ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel er-
" rore traducti fuerant, . . . in societatem nostram non nisi per pœ-
" nitentiæ remedium, & per impositionem episcopalis manus recipi. "
Alios autem hæreticos *cap. sequenti* docet in ecclesiam admitti, " Sola
" invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum.

6. Ex Vigilio *epist.* 2. qui de eadem quæstione ab Eutherio consultus, postquam examinavit, " Quid per singulos ordines, vel æta-
" tes antecessorum suorum decreta censuerunt, " idem, quod Leo, respondit. " Eorum, inquit, *cap.* 3. (loquitur de Arianis iterum
" baptizatis) reconciliatio non per illam impositionem manus, quæ
" per invocationem sancti Spiritus fit, operatio, sed per illam,
" qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitu-
" tio perficitur.

Neque dicas ex Hieronymo *in dialogo adversus Lucifer. cap.* 2. manuum impositionem, qua publici peccatores olim reconciliabantur, dici manuum impositionem in Spiritum sanctum. " Sacerdos, inquit,
" pro laico offert oblationem suam, imponit manum subjecto, reditum
" sancti Spiritus invocat, atque ita eum altari reconciliat.

Primum enim hæc dicuntur a Luciferiano, non autem a catholico. Deinde aliud est sacerdotem offerendo oblationem, & imponendo manus, invocare reditum Spiritus sancti; aliud sacerdotem conferre manuum impositionem in Spiritum sanctum: prior manuum impositio est cæremonialis; posterior videtur sacramentalis & confirmatoria: prior agit ex opere operantis; posterior ex opere operato: prior, quæcumque illa sit, sive cæremonialis, sive pœnitentialis advocat Spiritum sanctum indirecte, & tanquam causa per accidens, seu tanquam causa removens prohibens; posterior advocat directe, & tanquam causa per se. Producti sane patres utramque manuum impositionem inter se opponunt; una igitur ab alia secerni debet.

ASSERTIO III.

Hæc igitur manuum impositio, qua præfati hæretici admittebantur, pœnitentialis, mereque reconciliatoria erat, non autem confirmatoria.

Assertio hæc ex duabus aliis propositionibus sequitur: eaque isto ratiocinio firmari potest. Illi enim hæretici, de quibus in hoc §. agimus, in ecclesia catholica baptizati, adeoque confirmati fuerant. Ec-

clesia vero nec suum baptismum, nec suam Confirmationem unquam iteravit.

ASSERTIO IV.

Denique pœnitentia hæc, in quam præfatis illis hæreticis manus imponebatur, levior erat, modo illi nec in hæresi rebaptizati, nec rei capitalis criminis essent; tunc enim pœnitentiæ publicæ subjiciebantur. Excipi ab hac regula debent Manichæi, quos ecclesia difficilius, & severius admittebat ob ipsorum in hæresi pertinaciam & simulatam conversionem: qua de re alibi.

Hæc propositio constat quatuor partibus, quæ pluribus exemplis, & testimoniis probari possent. Ex multis quatuor aut quinque seligemus.

Joannes Climacus, *in scala*, *gradu* 15. refert, quod licet " in hæresim labi gravius sit, quam fornicari, nihilominus ecclesia catholica hæreticos, cum hæresim priorem toto animo repudiaverint, atque anathematizaverint, suscipit ad sanctorum mysteriorum communionem, & ut idoneos admittit; eum vero, qui in fornicationem lapsus fuerit, ... per annos aliquot a venerandis immaculatisque mysteriis ex traditione apostolica separat. " Inde manifestum est hæreticos post fidei professionem nulla aut levi pœna imposita admissos fuisse. Rigida forte videbitur pœnitentia, quam Illiberitanum Concilium eis imponit *can.* 22. " ut decem annis agant pœnitentiam, & post decem annos præstetur eis communio. " Sed remissam illam esse pœnitentiam facile concedet, qui severitate aliorum hujusce Concilii canonum attenderit. Indulgentius agunt cætera Concilia, si forte canonem 60. Concilii Agathensis excipias, quem integrum renovat Concilium Toletanum XVII. *cap.* 13. quo quidem canone asseritur, " grandem redeundi difficultatem sanxisse antiquos patres " iis qui in catholica fide baptizati in hæresim prolabuntur. Verum canon ille non debet intelligi de quibuscumque hæreticis, sed de hæreticorum antesignanis, vel de iis qui rebaptizati fuerant, vel qui grave aliquod crimen hæresi conjunxerant. Synodus enim IV. Aurelianensis post Agathensem 39. annis celebrata, nullam gravem pœnam hæreticis propter ipsam hæresim decernit, *can.* 8. sed omnia Episcopi arbitrio permittit.

Innocentius I. *epist.* 2. *cap.* 8. " ut venientes a Novatianis vel Montensibus per manus impositionem suscipiantur; quia quamvis ab hæreticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati, præter eos, si qui forte a nobis ad illos transeuntes, rebaptizati sunt. Hi si resipiscentes, & ruinam suam cogitantes, redire voluerint, sub longa pœnitentia satisfactione admittendi sunt. Quanta vero, & quam lon-

longa esset hæc pœnitentia, explicat Felix III. *epist.* 7. ad universos episcopos data anno 488. ubi vult primo episcopos, presbyteros, vel diaconos in hæresim lapsos, qui " seu optantes, seu coacti rebaptiza-
„ ti fuerint, usque ad exitus sui diem in pœnitentia, si resipiscunt,
„ jacere; nec orationi non modo fidelium, sed ne catechumenorum
„ omnimodis interesse: eisque communionem laicam tantum in mor-
„ te reddendam esse. 2. Clericos, monachos, puellas Dei, aut se-
„ culares, qui nulla necessitate, nullius rei timore, aut periculo,
„ se, ut rebaptizentur, hæreticis impie dederunt: si tamen eos ex
„ corde pœniteat, tribus annis inter audientes esse, septem annis sub-
„ jacere inter pœnitentes manibus sacerdotum; duobus autem annis
„ non offerre. 3. Illis, " seu clericis, sive monachis, seu laicis,
„ utriusque sexus personis, quos violentiæ periculis coactos iteratio-
„ nem baptismatis subiisse constiterit, pœnitentiam per triennium durare."
4. Catechumenos, qui a fide christiana recedentes, ab hæreticis baptizati fuerint, " tribus annis inter audientes esse, & postea cum catechu-
„ menis per manus impositionem communionis catholicæ gratiam percepturos.

Tharasius, patriarcha Constantinopolitanus, *actione* 1. *&* 3. synodi VII. œcumenici, loquens de hæreticorum antesignanis. " Plurimi
„ jam canonici, sanctarumque synodorum & patrum libri lecti sunt,
„ qui docent nos, reversos ab hæresi recipere debere, modo non
„ subsit improba aliqua causa. " Si qua igitur subesset improba causa, jam illi non admittebantur statim, sed duriori pœnitentiæ subjiciebantur.

Denique Sanctus Augustinus, *in commonitorio* de susceptione Manichæorum, quod habetur in fine tomi 10. & emendatum legitur Tomo IV. Conciliorum Labbæi, *pag.* 1662. Monet, " ne Mani-
„ chæi facile admittantur ad baptismum, si catechumeni sint: " nec ad reconciliationem, si pœnitentiæ locum acceperint, nisi periculo mortis urgente.

A S S E R T I O V.

Præfati illi hæretici, neque in occidente, neque in oriente admissi videntur per chrismatis unctionem.

Nullus enim, quod sciam, in Ecclesia Occidentali canon aut textus extat, quo constet illos inunctos fuisse; nullus etiam in Ecclesia Orientali ad Methodium usque Patriarcham Constantinopolitanum, cujus decretum, mutilatum quidem & interpolatum refertur *tomo 6. biblioth. Patrum*, & exinde a Baronio *ad ann.* 842. *num.* 20. integrum vero a Goario *in euchologio pag.* 876. 877. *&c.* in eo autem fideles apostatæ facti, deinde vero ad Ecclesiam redeuntes triplicis generis distinguuntur. Qui enim a fide recedunt, vel pueri sunt, vel adulti: si adul-

ti, vel *propter tormenta*, vel *sua sponte* fidem negarunt. Primi & secundi generis vult chrismate inungi, ut solent inungi, qui baptizantur: postremos vero ad *flentium ordinem omni vitæ suæ tempore* amandari. Decretum illud tribuit Arcudius Methodio schismatico, qui sedem Constantinopolitanam obtinuit ad annum 1240. Goarius illud vindicat Sancto Methodio confessori, qui obiit anno 847. illud genuinum contendit Goarius, adulterinum Arcudius, adulteratum saltem Joannes Morinus. Quovis modo sese res habeat de antiquitate & auctoritate hujus decreti, de quo uberius *infra*, ubi de iteratione Confirmationis, Georgius Cedrenus, qui scribebat anno Christi 1065. enarrat, Zilicam hæresim extinctam simul ac natam, S.Methodii laboribus, & industria, moxque ejus sectatores cum principe suo Zilice, qui a secretis erat imperatori, ad veram religionem conversos fuisse, divinoque unguento unctos & perfectos.

Objiciet forte aliquis adversus ea, quæ de occidentali ecclesia asseruimus, exemplum Lanthildis sororis Clodovæi regis, quæ in hæresim Arianorum dilapsa, post fidei professionem chrismata est, ex Gregorio Turon. *lib.* 2. *cap.* 31.

Verum hæc in Arianorum hæresim lapsa dicitur, non quod a fide catholica secesserit ad hæresim, sed quod a paganismo ad Arianismum transierit.

§. 2. *Quomodo hæretici in ipsa hæresi invalide baptizati, in ecclesiam admitterentur.*

HÆreticos extra ecclesiam catholicam baptizatos triplicis generis *supra* distinximus, de quibus modo agendum est.

Paulianistæ, Photiniani, Montanistæ, Eunomiani, Sabelliani, aliique hæretici, quorum baptisma invalidum erat, in ecclesiam admittebantur per iterationem baptismi, ut videre est de Paulianistis in Concilio Nicæno, *cap.* 19. de Photinianis in Concilio II. Arelatensi *can.* 6. de Montanistis, Eunomianis, & Sabellianis in Concilio Laodicæno, *canone* 8. & in Concilio Constantinopolitano, *canone* 7.

Neque dicas, Photinianorum, & Montanistarum baptisma probari, eosque per solam unctionem, vel manuum impositionem admitti: Photinianos quidem, *can* 7. *Laodicæno*, " Eos qui ex hæresibus, hoc " est, Novatianis, sive Photinianis, vel Tessaradecatitis convertun- " tur, & qui apud illos dicuntur fideles, (id est, baptizati sunt, " ut vertit Dionysius) fidei symbola discentes, & sancto chrisma- " te inunctos, sic sancto mysterio communicare: " Montanistas ve- " ro *cap.* 8. *epistola* 4. Siricii ad Africanas Ecclesias: " Venientes a " Novatianis, vel Montensibus per manus impositionem suscipian- " tur.

Vo-

Vocem enim *Photinianis* in canonem Laodicænum indeque in versionem Dionysianam irrepsisse Baronius contendit : & merito quidem ; deest enim in versione Isidori Mercatoris, deest in plerisque scriptis codicibus, ex Baronio ; deest in græca synopsi canonum Aristeni, quam ille anno 1130. edidit, jussu Joannis Comneni imperatoris ; deest in græca epitome canonum Simeonis Magistri Logothetæ, Aristeno posterioris. Deinde Photiniani iidem erant, qui Paulianistæ. Sed Paulianistarum baptisma canone 19. Nicæno reprobatur. Hinc Ruffinus canonem illum Nicænum abbrevians, *lib.* 1. *histor. eccles. cap.* 6. ubi illum facit 21. ut Paulianistæ, qui sunt Photiniani, rebaptizentur. Præterea Photinianorum baptismus rejicitur *can.* 6. concilii II. Arelatensis. Accedit quod II. synodus œcumenica, quæ *canone* 1. omnem hæresim vult anathematizari, & specialiter Eunomianorum, Semi-Arianorum, Pneumatomachorum (sive, ut Dionysius vertit) Macedonianorum, Sabellianorum, Marcellianorum, Photinianorum, & Apollinaristarum ; deinde referens *can.* 7. qui sint hæretici, quorum baptisma ratum vel irritum est, inter hæreticos, quorum validus est baptismus, recenset duntaxat Arianos, Macedonianos, Sabellianos, Novatianos, & Apollinaristas, nulla Photinianorum, vel Marcellianorum, quos tamen animo præsentes habebat, mentione facta ; inter illos vero, quorum invalidus est baptismus, enumerat *Eunomianos & Montanistas, & alias hæreses*, a quorum recensione abstinet, *quoniam in eo capite multi sunt hæretici*. Photinianos igitur, sicut & Marcellianos, ad postremum genus revocat. Denique Theodoretus, *lib.* 2. *hæretic. fab.* affirmat Photinianos eadem sensisse cum Paulianistis, quos concilium Nicænum venientes ad ecclesiam rebaptizari voluit. Donatistas vero, non Montanistas, per *Montenses* intelligi, probabimus *infra*, *paragrapho* 8.

Nec etiam objicias Hieronymum *in dialogo adversf. Luciferian. cap.* 9. asserentem, " Synodus Nicæna omnes hæreticos suscepit, exceptis Pau-„ li Samosateni discipulis ; " quibus ille verbis innuit a Nicæna synodo quorumlibet hæreticorum ipsa priorum, exceptis Paulianistis, baptisma susceptum fuisse.

Hæc enim verba Hieronymi sobrie intelligi debent, cum Iræneus *lib.* 1. *adversf. hæreses*, *cap.* 18. verba portentosa referat, quibus impius Marcus, celeberrimus Valentini discipulus, ejusque asseclæ, formulam baptismi adulterabant ; & cum ipsa synodus œcumenica II. *can.* 7. Sabellianorum & Cataphrygum baptisma nullum aperte declaret. Eadem ratione sobrie intelligi debet Innocentius I. *in epist.* 22. *cap.* 5. ubi ait de ipsis tantum (Paulianistis ad ecclesiam redeuntibus) esse præceptum, ut baptizarentur.

Cæterum præter illos quinque hæreticos enumeratos, recensentur alii a Gennadio, *lib. de eccles. dogmatibus cap.* 52. nimirum Frocliani, Barboritæ, Siphori seu Tonosiani, Manichæi, Cerdoniani, Marcionitæ, Sethiani, Valentiniani, Cerinthiani, Ebionæi, Artomoniani. Alii etiam

am enumerantur a Timotheo presbytero, qui postea patriarcha fuit Constantinopolitanus, *numero* 47. ut videre est ex Nicephori chronicis, circa annum Christi 500. sub Anastasio imperatore, videlicet, Marcionitæ, Tascodrugitæ, Saccophori, Apotaclitæ, Valentini, qui etiam Basilidii, & Hermæi appellantur: Nicolitæ, Pepuzeni, Manichæi, Cerinthiani, Menandriani, Ebionæi, Simoniani a Simone Mago, Carpocratini a Carpocrate, Saturniani, & qui ab impio Marco, vel ab Apelle, vel a Theodoro Coriario initium duxere: Helcesæi, Pelagiani, & Melchisedechitæ. Ita Timotheus *in fragmento* quod extat *tom. 6. blibioth. Patrum*, *pag.* 407. *&* 408. & ex eo Theodorus Studita, vel potius Timotheus ex Theodoro Studita, celeberrimo sacrarum imaginum defensore, qui claruit anno 820. *in epist. ad Naucratium*, quæ refertur *tomo* 2. *bibl. Patrum*, *pag.* 739.

Verum ex illis hæreticis Manichæi, Nicolaitæ, Pelagiani, & alii quidam excipi debent, qui licet illicite, valide tamen baptizabant. De Nicolaitis constat ex Hieronymo *adverf. Lucifer. c.* 8. de Pelagianis ex Leone magno, *epist.* 86. & de Manichæis ex Augustino *in commonitorio* de susceptione Manichæorum.

Modum vero, quo illi hæretici per baptismum in ecclesiam recipiebantur, exhibent *in eodem canone* 7. patres Constantinopolitani. " Quicumque ex his rectæ fidei adscribi volunt, ut gentiles admittimus; „ & primo quidem die ipsos christianos facimus: " quod per orationes speciales fieri solebat, ut videre est in rituali Petaviano: " secundo catechumenos; deinde tertio exorcizamus, sive adjuramus ipsos, „ ter simul in faciem eorum & aures insufflando: & sic eos catechizamus sive initiamus, & curamus ut longo tempore versentur in ecclesia, & audiant scripturas; & tunc eos baptizamus. Baptismum autem proxime sequebatur Confirmatio.

§. 3. *Quomodo hæretici, valide quidem baptizati, sed nondum confirmati admitterentur.*

ASSERTIO.

HÆRETICI in ipsa hæresi baptizati, nondum tamen confirmati, quod in ea essent hæresi, quæ sacramentum Confirmationis reprobaret aut contemneret, in ecclesiam per ritum confirmatorium, admittebantur, ea tamen lege ut criminis capitalis rei non essent; tunc enim ad pœnitentiæ labores & stationes remittebantur.

Hinc Novatiani in oriente suscipiebantur per confirmatoriam chrismatis unctionem, cum hac verborum formula; " Signaculum donationis Spiritus sancti, " *ex canone* 7. concilii I. Constantinopolitani; in occidente vero per confirmatoriam manus impositionem, ex Siricio *epist.* 4. ad Africanas ecclesias, *cap.* 8. & ex Innocentio I. *epist.* 2. *cap.* 8. quia

8. quia suos neophytos minime confirmabant, ex Theodoreto, *lib. 3. hæretic. fabul. cap.* de Novato, seu potius Novatiano. " Novatiani, " inquit, iis, qui ab ipsis tinguntur sacrum chrisma non præbent; " quocirca eos etiam, qui ex hac hæresi corpori ecclesiæ conjungun- " tur, benedicti patres ungi jusserunt. " Idem ante Theodoretum Pacianus docuerat *epist. 3. ad Sympronianum*: " Vestræ plebi unde Spiritus, " quam non consignat unctus sacerdos? " Illos tamen Cypriani tempore, hoc est initio hæresis suæ, confirmare solitos, constare videtur ex epistola 76. ejusdem Cypriani, qui a Magno interrogatus, utrum Novatianorum baptisma valeret, probat illorum, cæterorumque hæreticorum, sive schismaticorum baptisma nullum esse; quia si dare Spiritum sanctum non possunt per manus impositionem; ergo nec baptizare. Sic enim ille de catholicis, qui Novatianorum, aliorumque schismaticorum baptisma defendebant, " Qui Novatiano, sive cæteris ejus- " modi schismaticis patrocinantur, frustra contendunt baptizari & san- " ctificari illic aliquem salutari baptismo posse &c. Dolendum christia- " nos antichristis assistere; qui quoniam pertinaces alias & indociles " vel hoc tamen confitentur: quod universi, sive hæretici, sive schis- " matici, non habent Spiritum sanctum, & ideo baptizare quidem pos- " sint, dare autem Spiritum sanctum non possint: in hoc ipso a no- " bis tenentur, ut ostendamus nec baptizare omnino eos posse, qui " non habeant Spiritum sanctum. Nam cum in baptismo unicuique " peccata sua remittantur: & per eos solos peccata possint dimitti, " qui habeant Spiritum sanctum, (quod ille probat exemplo apostolorum, quibus Christus ait; *Accipite Spiritum sanctum* &c. & Joannis Baptistæ, " qui Christum Dominum baptizaturus, accepit Spiritum " sanctum, cum adhuc esset in utero matris,) manifestum est, bapti- " zare non posse nisi eos qui habeant Spiritum sanctum. Itaque qui " hæreticis sive schismaticis patrocinantur, respondeant nobis, habeant- " ne Spiritum sanctum, an non habeant: si habent, cur illic bapti- " zatis, quando ad nos veniunt, manus imponitur ad accipiendum Spi- " ritum sanctum, cum jam utique illic acceptus sit, ubi, si fuit, da- " ri potuit? si autem foris cuncti hæretici & schismatici non habent " Spiritum sanctum, & ideo apud nos manus imponitur, ut hic acci- " piatur, quod illic nec est, nec dari potest; manifestum est nec re- " missionem peccatorum dari per eos posse, quos constet Spiritum san- " ctum non habere.

Utrum præter Novatianos alii fuerint hæretici, qui suos neophytos minime confirmarent, in controversiam adduci potest. Petrus de Marca *in dissertatione ad concilium Claromontanum*, ubi de canone 27. negat Confirmationem ab Arianis, Sabbatianis, Quartodecimanis, Macedonianis, & Apollinaristis administratam fuisse.

Verum hæc gratis afferuntur; nullus enim in antiquis patribus & conciliis textus vel canon extat, quo negetur Arianos, aliosque a Nova-

vatianis hæreticos hoc sacramentum administrasse. Is sane ritus erat apud antiquos communis, & æque apud hæreticos, si Novatianos excipias, ac apud catholicos receptus, ut baptismum Confirmatio sequeretur; maxime cum hæretici gloriarentur habere se Spiritum sanctum, qui per Confirmationem conceditur. Hinc Donatistæ non modo suos baptizabant simul & ungebant, sed & nostros, si qui ad ipsos accedederent, rebaptizabant, iterumque ungebant.

§. 4. *Quomodo hæretici foris valide baptizati & confirmati, in ecclesiam occidentalem admitterentur.*

HÆRETICI foris quidem & extra ecclesiam, valide tamen baptizati & confirmati, " Cum ad ecclesiam veniunt, inquit Hugo „ Victorinus, *tract.* 5. *summæ sentent. cap.* 8. instruuntur de fide, & „ per manus impositionem accipiunt Spiritum sanctum. Manus impo„ sitio aliquando unctione chrismatis fit, aliquando sine chrismatione, „ oratione dicta super hominem. " Quæritur ergo quomodo in ecclesiam admissi fuerint, an per manuum impositionem, an per chrismatis unctionem, an per utramque. De occidente agemus *in hoc* §. de oriente *in sequenti*.

ASSERTIO I.

Occidentalis ecclesia primis quatuor seculis hæreticos illos per manuum impositionem admisit, nulla facta mentione chrismationis.

Idem certum videtur 1. ex dissidio Cypriani, & Africanorum antistitum; quorum Cyprianus & antistites ejus parti adhærentes, baptizandos esse hæreticos asserebant, postea confirmandos per manus impositionem, sicque in ecclesiam admittendos; alii vero, approbato eorum baptismo, per solam manus impositionem in Spiritum sanctum recipiendos esse contendebant. Hinc Cyprianus *epist.* 72. scribit, " Eis qui „ sunt foris extra ecclesiam tincti, quando ad nos venerint, parum es„ se eis manum imponere ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi ac„ cipiant & ecclesiæ baptismum, tunc enim demum plene sanctificari, „ & esse filii Dei possunt, si sacramento utroque nascantur. " Hinc apud eumdem Cyprianum *epist.* 73. episcopi ab ipso dissentientes probant hæreticos non rebaptizandos, sed per solam manus impositionem in Spiritum sanctum admittendos esse, quia " super eos, qui in Sa„ maria baptizati fuerant, advenientibus apostolis Petro & Joanne, „ tantum manus imposita est, ut acciperent Spiritum sanctum, rebap„ tizati tamen non sunt. " Hinc in synodo Carthaginensi sub eodem Cypriano habita, Nemesianus episcopus a Thubunis antistitum sibi oppositorum sententiam ita refert, & refellit. " Male ergo sibi quidam „ interpretantur, ut dicant (quod hæretici ad ecclesiam redeuntes) per

„ ma-

„ manus impositionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur;
„ cum manifestum sit utroque sacramento debere eos renasci in eccle-
„ sia catholica.

2. Ex auctore anonymo, qui Cypriano æqualis aut suppar fuit, in tractatu *de baptismo* adversus eumdem Cyprianum. Ubi quæstionem controversam ita proponit, " Utrum vetustissima consuetudine ac traditio-
„ ne ecclesiastica post illum, quem foris quidem, sed in nomine Jesu
„ Christi dominicum acceperunt baptismum, tantummodo imponi eis
„ manus ab episcopo ad accipiendum Spiritum sanctum sufficeret: an
„ vero etiam iteratum baptisma his necessarium esset, perinde ac si
„ nunquam baptizati in nomine Jesu Christi forent. " Vetustissima igitur hæc erat consuetudo, ac traditio ecclesiastica, ut hæreticis extra ecclesiam valide baptizatis tantummodo manus ab episcopo imponeretur ad accipiendum Spiritum sanctum.

3. Ex concilio Arelatensi I. quod canone 8. statuit Donatistas, qui in nomine Trinitatis baptizati fuerint, admitti per manus impositionem. " Manus ei tantum imponatur, & accipiat Spiritum sanctum.

4. Ex aliis auctoribus, qui quatuor primis seculis in occidentali ecclesia floruerunt, quorum nullus est, qui chrismationis, per quam hæretici admitterentur, meminerit.

A S S E R T I O II.

Hinc usum, quo hæretici per solam manuum impositionem admitteterentur, ecclesia Romana constanter retinuit.

Constat illud ex Romanis pontificibus.

1. Ex Siricio, *epist.* 1. *cap.* 1. qui ab Himerio, Tarraconensi episcopo, consultus, utrum Ariani ad catholicam ecclesiam redeuntes essent baptizandi, ita respondit: " Baptizatos ab impiis Arianis, nos
„ cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per
„ invocationem solam septiformis Spiritus, episcopalis manus imposi-
„ tione, catholicorum conventui sociamus. Quod etiam totus oriens,
„ occidensque custodit. " Et *epist.* 4. *cap.* 8. " Venientes a Novatianis
„ vel Montensibus per manus impositionem (illam scilicet, quam *in*
„ *epist.* 1. dixit *esse invocationem septiformis Spiritus*) suscipiantur, præ-
„ ter eos quos rebaptizant.

2. Ex Innocentio *epist.* 2. *cap.* 8. " Venientes a Novatianis vel
„ Montensibus per manus tantum impositionem suscipiantur &c. " Et
„ *epist.* 22. *cap.* 4. " Nostræ lex est ecclesiæ, venientibus ab hæreticis,
„ qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tan-
„ tum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus hono-
„ rem vel exiguum subrogare. " Observa, quæ tunc lex esset ecclesiæ Romanæ.

3. Ex Leone magno, *epist.* 37. *ad Leonem Ravennatem*, *cap.* 2. " Si
„ ab

„ ab hæreticis baptizatum fuisse quempiam constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur; sed hoc tantum, quod „ ibi defuit, conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur." Loquitur generatim de quibuscumque hæreticis. *Epistola* vero 79. *ad Nicetam cap.* 6. & 7. hoc discrimen statuit inter hæreticos, qui in catholica fide baptizati ad hæresim transierunt, & eos qui in ipsa fide baptizati sunt, quod illi per manus impositionem in pœnitentiam, isti per manuum impositionem in Spiritum sanctum admitti debeant. " Nam hi, inquit, qui baptismum „ ab hæreticis acceperunt, cum baptizati antea non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti, per impositionem manuum confirmandi „ sunt." Loquitur *ibidem* de quibuslibet hæreticis. Denique *epistol.* 92. *inquisit.* 18. a Rustico, Narbonensi episcopo, interrogatus, " De his „ qui in Africa vel Mauritania venerunt, & nesciunt in qua secta „ sint baptizati, quid circa eos debeat observari?" ita respondet: " „ Non se isti baptizatos nesciunt, sed cujus fidei fuerint, qui eos baptizaverunt, se nescire profitentur. Unde quolibet modo formam baptismatis acceperint, baptizandi non sunt; sed per manus impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere „ non potuerunt, catholicis copulandi sunt." Hæreticos igitur rite, cujuslibet sectæ fuerint, ecclesia Romana, per manus impositionem in Spiritum sanctum admittebat.

4. Ex Vigilio, *epistol.* 2. qui ab Eutherio consultus, quomodo ii suscipiendi essent; " Qui baptismatis gratia salutari accepta, apud Arianos iterum baptizati fuerant: postquam variis authenticis seu decretis, e Romano scrinio petitis, examinavit, quid per singulos ordines, vel ætates antecessorum suorum decreta censuerunt," respondet " eorum reconciliationem faciendam, non per illam impositionem, quæ per invocationem sancti Spiritus fit, sed per illam qua „ pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur." Duas ille, ut apparet, manuum impositiones distinguit; alteram, qua invocatur sanctus Spiritus; alteram, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur." Per primam vult admitti Arianos extra ecclesiam baptizatos; per secundam Arianos, qui a fide catholica deficientes, ab Arianis iterum baptizati fuerant.

5. Ex Gregorio magno *lib.* 9. *epistol.* 71. Quirinus aliique Hiberniæ episcopi, Gregorium consuluerunt, utrum Nestoriani, " Cum ad catholicam ecclesiam revertuntur, debeant baptizari, an certe solius „ veræ fidei confessione, ejusdem matris ecclesiæ visceribus adjungi." Inde vero maximus ille Pontifex occasionem sumens enarrandi omnes recipiendorum in ecclesia hæreticorum modos, & antiquos & suo tempore usurpatos, ita respondet: " Et quidem ab antiqua patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim, in Trinitatis nomine bap- „ ti-

„ tizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut unctione chrisma-
„ tis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum ma-
„ tris ecclesiæ revocentur. Unde Arianos per impositionem manus oc-
„ cidens, per unctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ
„ ecclesiæ catholicæ oriens reformat : Monophysitas vero & alios ex
„ sola vera confessione recipit: quia sanctum baptisma, quod sunt apud
„ hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel
„ illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti
„ propter professionem veræ fidei sanctæ & universalis ecclesiæ visce-
„ ribus fuerint uniti. " Quibus verbis Gregorius quatuor præstat, primum quidem observat differentiam in hac causa orientis ab occidente circa hæreticos in ipsa hæresi valide baptizatos. 2. Illos ait tribus modis admitti solitos, per manus impositionem, per unctionem, & per solam fidei professionem. 3. Notat eamdem esse uniuscujusque modi virtutem. 4. Tres illos modos *ab antiqua patrum institutione* derivasse, & Gregorii ætate jam antiquos esse. De manuum impositione id constat ex dictis; constabit ex dicendis de chrismatis unctione, quam in Galliis seculo V. & in oriente seculo IV. institutam videbimus. Denique susceptionem quorumdam hæreticorum ante Gregorium jam dudum factam fuisse per solam fidei professionem, constat ex Nestorianis, Pelagianis, Eutychianis, Severianis, Monothelitis, Iconoclastis, aliisque similibus hæreticis post tertiam synodum œcumenicam exortis, qui per solam hæreseos abjurationem in ecclesiam admissi sunt. Quin etiam Leo magnus *epistol. 86.* Nicetam Aquilejensem episcopum redarguit, quod Pelagianos & Cœlestianos absque erroris ejuratione & fidei professione susciperet. Indulgentiores erant ecclesiæ in illis hæreticis ad suam communionem admittendis. Nunc vero ad secundam propositionem nostram redeamus. Hæc igitur

6. Probatur ex Zacharia *in epist. 6. ad Bonifacium*: " Tua bene com-
„ pertum habet sancta fraternitas, quod quicumque baptizatus fuerit ab
„ hæreticis in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nullo modo bap-
„ tizari debet, sed per solam manus impositionem purgari.

7. Ex pseudo-Damaso *in vita Eusebii* : " Hic hæreticos invenit in ur-
„ be Roma, quos sola manuum impositione reconciliavit.

8. Ex pseudo-Eusebio *initio epistolæ* 1. " Scitote nos eos, qui in san-
„ ctæ Trinitatis fide baptizati sunt, per impositionem manus suscipe-
„ re. " Et in fine *epistolæ* 3. " Hæreticos omnes, quicumque Dei gra-
„ tia convertuntur & in sanctæ Trinitatis nomine credentes baptizati
„ sunt, Romanæ ecclesiæ regulam tenentes, per manus impositionem
„ reconciliari præcipimus. Manus quoque impositionis sacramentum
„ magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest,
„ quam a summis sacerdotibus : ne tempore apostolorum ab aliis,
„ quam ab ipsis apostolis legitur aut scitur peractum esse : neque ab
„ aliis, quam ab illis, qui eorum locum tenent, unquam perfici po-
„ test,

„ test, aut fieri debet : nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica unquam reputabitur sacramenta. “ Observa quænam esset Romanæ ecclesiæ regula seculo VIII.

9. Ex codice Siculo, qui ex Cassinensi bibliotheca Romam ad eminentissimum Cardinalem Franciscum Barberinum anno 1641. allatus est, quique ante sexcentos & amplius annos scriptus est charactere Longobardico, ex Luca Holstenio, Barberinæ bibliothecæ præfecto, in litteris ad Joannem Morinum, datis eodem anno 1641. IV. Kalendas Martii. In hoc manuscripto duæ extant orationes, ubi de reconciliatione hæreticorum, quarum alteri præfixus est hic titulus ; “ Reconciliatio cum impositione manuum redeunti ab Arianis : “ alteri vero „ iste, “ Benedictio cum impositione manuum super eos qui de diversis hæresibus veniunt.

Ex iis omnibus evidenter colligitur canonem illum B. Sylvestro non recte adscriptum fuisse in secundæ synodi Romanæ epilogo, “ Sylvester constituit ut presbyterum Arianum nemo susciperet, nisi episcopus ejusdem loci eum reconciliaret & sacrosancto chrismate per „ episcopalis manus impositionem sancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non potest, confirmaret. “ Hic ritus Galliæ aut alicujus peculiaris provinciæ Italicæ proprius est, non ecclesiæ Romanæ. De suppositione illius synodi ejusque epilogi disseruimus *supra*, *pag.* 426. *& sequentibus*.

ASSERTIO III.

Ecclesiæ Romanæ consuetudinem aliquandiu imitata est Gallicana ecclesia.

Hinc synodus Arelatensis prima, de qua *supra*, *can.* 1. decernit Donatistas valide baptizatos admitti per solam manus impositionem. Hinc Eutherius ultima quæstione in acta apostolorum : “ Ab hæreticis venientes non baptizantur a nobis, si baptizatos constat in nomine „ Trinitatis, nisi impositio tantum manus ad fidem rectam conversis „ adhibetur, ut per hanc Spiritus suscipiatur infusio.

ASSERTIO IV.

In Galliis tamen seculo V. manuum impositioni addi cœpit chrismatis unctio.

Istud videre est in Concilio Arausicano I. *can.* 1. “ Hæreticos in „ mortis discrimine positos, si catholici esse desiderant, si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placuit. „ 2. In Concilio Arelatensi II. *can.* 17. Bonosiacos ex eodem (Photinianorum seu Paulianistarum) errore venientes, quos sicut Arianos „ bap-

„ baptizari in Trinitate manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram „ ex toto corde confeſſi fuerint, cum chriſmate & manus impoſitione „ in eccleſia recipi ſufficit. " 3. Apud Fauſtum epiſcopum Regienſem „ *lib.* 1. *de libero arbitrio cap.* 15. " Hæretico in nomine Trinitatis re- „ generato, tantum per ſe virtus ipſa myſterii confert, ut ſi poſtmo- „ dum ad fidem Chriſti tranſeat, baptiſmatis iteratione non egeat; ſed „ ita operante gratia ablutus judicetur, ut benedictione tantum chriſ- „ matis induatur. " 4. Apud Gennadium presbyterum Maſſilienſem *de eccleſ. dogmatibus cap.* 52. " Si qui apud illos hæreticos baptizati ſunt, „ qui in ſanctæ Trinitatis confeſſione baptizant, & veniunt ad nos, „ recipiantur quidem ut baptizati, ne ſanctæ Trinitatis invocatio vel „ confeſſio annulletur: ſed doceantur ante & inſtruantur, quo ſenſu „ ſanctæ Trinitatis myſterium in eccleſia teneatur: & ſi conſentiunt „ credere, vel aequieſcunt confiteri, purgati jam fidei integritate, con- „ firmentur manus impoſitione. Si vero parvuli ſunt vel hebetes qui „ doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis, qui eos offerunt juxta „ morem baptizandi: & ſic manus impoſitione communiti, euchari- ſtiæ myſteriis admittantur. " Illos autem, qui non in ſanctæ Trinita- „ tis invocatione apud hæreticos baptizati ſunt, & veniunt ad nos, „ baptizari debere pronunciamus. " Hæreticos ille dividit in duo ge- nera, quorum alii valide, alii invalide baptizati ſunt: & ſub priori genere comprehendit quoslibet hæreticos valide baptizatos. 5. In Con- cilio Epaonenſi *can.* 16. " Presbyteros propter ſalutem animarum, quam „ in cunctis optamus, deſperatis & decumbentibus hæreticis, ſi con- „ verſionem ſubitam petunt, chriſmate permittimus ſubvenire: quod omnes converſuri, ſi ſani ſunt, ab epiſcopo noverint expetendum. 6. Apud Gregorium Turonenſem, qui plura & illuſtria Arianorum ad fi- dem converſorum exempla refert *in hiſtoria ſua*: Lanthildis, Clodovæi regis ſoror, quæ in hæreſim Arianorum dilapſa fuerat, confeſſa æqua- lem filium Patri & Spiritum ſanctum, chriſmata eſt: " *ex libro* 2. *cap.* „ 31. Gundobaldus Burgundiorum rex, " Cum cognoviſſet aſſertiones „ hæreticorum nihil eſſe a S. Avito epiſcopo Viennenſi, Chriſtum Fi- „ lium Dei & Spiritum ſanctum æqualem confeſſus, clam, ut chriſma- „ retur, expetiit: " *ex libro* 2. *cap.* 34. Brunechildis Athanagildi Hiſ- paniæ regis filia nupta Sigeberto, " Per prædicationem ſacerdotum, at- „ que ipſius regis communionem (*forte commonitionem*) converſa, bea- „ tam in unitate confeſſa Trinitatem credidit, atque chriſmata eſt: " *ex libro* 4. *cap.* 26. Glaſſuintha Brunechildis ſoror primogenita, ante- quam Chilperico regi, fratri Sigeberti nuberet, " Jam in lege catholi- „ ca converſa fuerat & chriſmata: " *ex libro* 4. *cap.* 27.

Denique Walafridus Strabo *lib. de rebus eccleſ. cap.* 26. ſic habet: " „ Quicumque vel ab hæreticis in Trinitate baptizantibus, vel ab alio „ quolibet homine, ſub appellatione legitima ejuſdem ſanctæ Trinita- „ tis fuerit baptizatus, rebaptizari non debet; ſed chriſmate & manus

„ im-

„ impositione, quod imperfectum erat, perfici debet. “ Hoc in canonibus & decretis patrum frequens habetur. Omnes prorsus hæreticos valide baptizatos Gallicana ecclesia per manus impositionem, & chrismatis unctionem suscepisse mihi videtur; qua in re ab ecclesia Romana semel & iterum differebat, quæ Gregorii magni ætate ex illis hæreticis alios per manus impositionem sive chrismationem admittebat, alios per solam fidei professionem.

ASSERTIO V.

E Galliis mos ille transiisse videtur ad Hispanias.

Hinc Isidorus *lib.* 2. *de divinis officiis cap.* 24. “ Hæretici, si tamen in „ Patris, Filii, & Spiritus sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, non iterum baptizandi, sed solo chrismate & manus impositione purgandi. “ Cujus moris illustria sunt exempla, quæ Isidori seculo contigerunt, ut Herminichildi regis Gothorum in Hispania filii, qui, ut refert Gregorius Turonensis *lib.* 5. *cap.* 38. Ingundis, Sigeberti regis filiæ, conjugis suæ, prædicatione “ conversus est ad legem „ catholicam & dum chrismaretur, Joannes est vocatus. “ Recharedi regis, qui (ut Gregorius idem narrat *lib.* 9. *cap.* 15.) cum Arianus esset, “ Se catholicæ legi subdidit, & accepto signaculo beatæ crucis, „ cum chrismatis unctione credidit Jesum Christum filium Dei æqualem. “ Catharici regis Suevorum in Gallecia, de quo idem Gregorius *de miraculis S. Martini*, *lib.* 1. *cap.* 6. “ Rex unitatem Patris, & Filii, & Spiritus sancti confessus, cum omni domo sua chrismatus „ est. “ Gentium denique Gothicarum, quæ (inquit Recharedus in longa oratione, quam ad Concilium Toletanum III. habuit) “ deterso antiquo errore per unctionem sacrosancti chrismatis, vel manus „ impositionem paracletum intra Dei ecclesiam acceperunt Spiritum, „ ejusque dono in sinu ecclesiæ catholicæ collocatæ sunt. “ Ubi particula *vel* non est eo loco disjunctiva, qua de re *supra*, *parte* 1. *pagina* 281.

Concilium quidem Hispalense II. cui præfuit Isidorus, nullam *capite* 2. mentionem unctionis expressam facit; “ Nec licet presbyteris, „ inquit, per impositionem manus fidelibus baptizatis, vel conversis ex „ hæresi Spiritum paracletum tradere.

Verum hæc synodus interpretanda est per Isidorum illius præsidem, & Gregorium Turonensem, qui testantur seculo VII. hæreticos in Hispania per unctionem & manus impositionem admissos. Manus igitur impositio, de qua concilium, non excludit unctionem, sed illam connexam habebat.

§. 5.

§. 5. *Quomodo hæretici foris valide baptizati & confirmati admitterentur in oriente.*

ASSERTIO I.

QUatuor primis ecclesiæ seculis orientalis ecclesia ad Laodicenam usque synodum hæreticos illos admisisse videtur per solam manuum impositionem.

Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia episcopus, *in epistola ad Cyprianum*, sæpe commemorat manuum impositionem in Spiritum sanctum, docetque hæreticis post baptisma repetitum imponendas esse manus, sed unctionis non meminit. Hinc Dionysius Alexandrinus episcopus apud Eusebium *lib. 7. cap. 2.* referens controversiam inter Cyprianum & Stephanum Papam, nullius unctionis mentionem facit, sed solius baptismi & manus impositionis. " Quæstione haud modica, inquit, tum temporis mota, an debeant qui ex quavis hæresi convertuntur, baptismate repurgari, cum priscus mos esset, sola oratione erga illos cum impositione manuum uti. " Hinc synodus Nicæna I. *can.* 8. decernit Catharos seu Novatianos in ecclesiam admitti *impositis eis manibus*. Licet autem de solis Novatianis loquatur, idem tamen innuit de cæteris hæreticis valide baptizatis; Ariani enim & alii eodem ritu, quo Novatiani, admittebantur, ex Siricio & Innocentio I. locis *supra* citatis, *pag.* 537. *& seq.*

ASSERTIO II.

Synodus Laodicena omnium prima, meminit unctionis *cap.* 7. quo jubet Novatianos & Thessaradecatitas hæresis suæ abjuratione, " Fidei symbola discentes, & sancto chrismate inunctos, sanctis mysteriis communicare.

Quo tempore celebrata fuerit hæc synodus, dubitatur. Baronius & Spondanus *ad annum* 314. & Binius *ad hunc canonem*, Neocæsariensi quidem posteriorem, Nicæna vero anteriorem faciunt. 1. Quia ex Hieronymo *præfatione in librum Judith*, hunc librum synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computare; qui tamen in serie scripturæ a patribus Laodicenis *can.* 6. omissus est : quod minime contigisset, si eum Nicæni ante approbassent. 2. " Cum reperiantur quinque canones Laodiceni Concilii (videlicet 3. 5. 7. 12. & 20.) eadem omnino continere quæ in Nicæno statuta sunt (*can.* 2. 7. 8. 14. & 18. nec in eis ulla habeatur mentio Nicæni eadem statuentis, argumentum est ea prius Laodiceæ decreta fuisse : si quidem vel non oportuerat ea paulo post iterum sanciri a provinciali concilio, quæ nuper decreta fuerant in œcumenico; vel saltem ad majorem suis le-

" gi-

„ gibus auctoritatem conciliandam, debuerant Patres meminisse Nicæ- „ norum canonum; sicut in aliis conciliis factum esse reperitur, & in „ hoc ipso Laodiceno servatum, dum *can.* 1. decretum est, bigamos de- „ bere ad breve tempus pœnitere idque secundum ecclesiasticum cano- „ nem, nempe canonem 3. Concilii Neocæsariensis, unde manifestum „ est, Concilium Laodicenum celebratum fuisse post Neocæsariense. “ Hactenus Spondanus *ad an.* 314. *num.* 13. Verum hæ duæ rationes illustrissimi annalium conditoris parum efficaces mihi videntur.

Prior quidem nihil concludit; quia vox illa, *legitur*, qua ibi utitur Hieronymus, de aliquo intelligitur scriptore, cui fortasse nullam, vel levem fidem ille adhibebat; ipse enim librum Judith excludit a canone divinarum scripturarum, ut videre est *in prologo Galeato*, ubi ait, librum Judith apocryphum esse, perinde ac librum, quem commemorat, *pastoris*, & *in caput* 1. *Aggæi*, ubi librum Judith expungit a serie divinorum librorum; hoc idem repetit *epist.* 11. *ad Furiam*, & *in epist.* 115. hanc mentem universæ attribuit ecclesiæ. “ Judith & Tobiæ, & „ Machabæorum libros legit quidem ecclesia, sed eos inter canonicas „ scripturas non recipit. “ Similiter Athanasius *in synopsi*, quam post plures a Concilio Nicæno annos edidit, libros Judith, Tobiæ, Sapientiæ, & Ecclesiastici declarat minime divinos seu canonicos esse, subjicitque eam ob rem non legi a fidelibus. Gregorius quoque Nazianzenus *in suo de sacris scripturis carmine* non recenset in illarum serie Judith, Tobiam, Sapientiam, Ecclesiasticum, Machabæos & Apocalypsim: suoque catalogo ita subjungit: “ Si quis profertur alius liber ab „ his recensitis, non est germanus. “ Ruffinus pariter Nicæna synodo longe posterior in symbolum apostolorum sacris libris non recenset librum Judith & alios quosdam, quia illis ab ecclesia non fuerunt adscripti. Non igitur Nicænum, sed posteriora ecclesiæ concilia libro Judith divinam adjudicarunt auctoritatem.

Posterior autem ratio levior est, ejusque levitas deprehenditur non modo ex pluribus conciliis posterioribus, quæ priorum sanctiones, nulla eorum facta mentione, innovant; sed etiam ex ipso Concilio Laodiceno, quod *canone* 3. ita decernit: “ Non oportet neophytum pro- „ moveri ad ordinem sacerdotalem: “ neque canonis hujus confirman- „ di gratia, Pauli idipsum statuentis auctoritatem, canonibus certe Nicænis majorem, adducit.

Laodicenum igitur Concilium Nicæno posterius esse mihi constat, 1. ex antiquissimo codice canonum, quo Romana utebatur ecclesia, priusquam Dionysius Exiguus suam compilasset collectionem; sive existimes illum codicem, eum esse quem Justellus, sive eum ipsum, quem postea Quesnellus in lucem edidit. 2. Ex synodo Quinisexta, in qua texitur ille conciliorum ordo. “ Confirmamus & cæteros sanctorum „ canones & synodos, id est, Nicænam, Ancyranam, Neocæsarien- „ sem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolita-

„ nam

„ nam Ephesinam primam &c. " 3. Ex Leone IV. qui *in epistola ad episcopos Britanniæ*, Laodicenam synodum mediam inserit inter Antiochenam & Constantinopolitanam. 4. Ex Alexio Aristeno & Simeone Logotheta, qui *in synopsi canonum* Laodicenam synodum post Antiochenam & ante Constantinopolitanam abbreviant. 5. Ex accuratiore Dionysii editione, nec non ex Isidoriana & aliis omnibus posterioribus.

Mitto rationem ex canone 7. Laodiceno petitam, ubi mentio fit Photinianæ hæreseos, non nisi post Nicænum concilium exortæ. Illam enim in hunc canonem irrepsisse ostendimus *supra*, *pag.* 533.

Quo vero anno hæc synodus habita fuerit, facile non judicabis; Gratianus *dist.* 16. *cap.* 11. eam revocat ad tempora Theodosii episcopi Laodicensis, qui Nicænæ synodo subscripsit. Verum ille fuit episcopus Laodiceæ Syriæ; synodus vero de qua nunc agimus, coacta est Laodiceæ Phrygiæ Pacatianæ. Labbæus refert in annum 357. sub Liberio; alii ad annum 364. sub eodem Liberio; alii ad annum 367. sub Damaso. Petrus de Marca *lib.* 3. *de concord. cap.* 3. *nu.* 1. putat in annum 365. conjici posse: illo etenim anno synodus habebatur ab episcopis Asianæ diœceseos, ad quos litteras suas & synodicam Illiriciani Concilii Valentinus imperator transmisit, cum hac epigraphe apud Theodoretum *lib.* 4. *cap.* 8. " Episcopis diœcesis Asianæ, Phrygiæ, Cataphry„ giæ Pacatianæ. " Synodus vero Laodicena " Ex diversis Asiæ pro„ vinciis congregata est Laodiceæ quæ est urbs metropolis Phrygiæ Pa„ catianæ; " ut testatur inscriptio synodi.

ASSERTIO III.

A synodo igitur Laodicena orientis ecclesia in illis hæreticis admittendis unctionem adhibuit.

Auctor *quæstionum & responsionum ad orthodoxos*, inter opera Justini martyris *quæst.* 14. interrogatus, cur hæreticus ad orthodoxiam rediens, non rebaptizetur: respondet. " Hæretici ad orthodoxiam transeuntis „ lapsus corrigitur, pravæ quidem opinionis, mutatione sententiæ; bap„ tismi autem, unguenti sancti unctione.

Basilius *in epistola canonica ad Amphilochium*, *can.* 1. interrogatus de modo suscipiendi eos, qui ab ecclesia separati sunt: respondet illos ab antiquis ad tria genera revocari, *hæreses*, *schismata*, *& parasynagogas*. " Hæreses quidem ait esse eos, qui omnino abrupti sunt, & secundum „ ipsam fidem abalienati: schismata autem, eos qui propter aliquas „ ecclesiasticas causas & medicabiles quæstiones inter se dissident: pa„ rasynagogas vero, congregationes quæ fiunt a rebellibus presbyteris, „ vel episcopis, & inducta plebe. " Primi generis exemplum propo„ nit, Manichæos, Valentinos, Marcionitas, & Pepuzenos: " secun„ di vero, " Catharos, Encratitas, Hydroparastatas, & Apotactitas. "

„ Tertii generis, “ veluti cum quis criminis convictus, ideoque sacro „ ministerio prohibitus, canonibus non se subjicit, sed sibi præsulatum „ & ministerium vindicat, & quidam una cum eo secedunt, relicta „ ecclesia catholica. “ Primi generis ait rebaptizandos, quia “ in for„ ma nobis tradita minime baptizati sunt. “ De secundo genere, ait ab antiquis dubitatum, utrum illi per baptismatis innovationem pariter essent suscipiendi. Ipse vero licet Cypriani & Firmiliani sententiæ „ adhæreat, permittit, “ Unumquemque regionis suæ morem sequi, & propter multorum œconomiam & dispensationem, eorum hæreticorum *baptisma suscipi*, ea tamen lege, “ ut qui ex illorum baptismo ac„ cedunt, ungantur a fidelibus, & sic mysteriis participent. “ Denique „ tertium genus vult “ convenienti pœnitentia suscipi.

Secunda synodus œcumenica, *can.* 7. hæreticos foris baptizatos in duas classes dividit: alii enim validum, alii invalidum baptisma susceperunt; in prima classe ponit Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Novatianos, Quartodecimanos, & Apollinaristas: in secunda “ Euno„ mianos, Montanistas, Sabellianos, & alias hæreses. “ Primæ classis ex subjecta consuetudine recipiebantur, primum quidem *dantes libellos*, & *omnem hæresim anathematizantes*; deinde *sigillo* eos episcopus signabat, “ Idem ungebat sancto unguento, & frontem & oculos, & „ nares, & os, & aures; eosque consignans dicebat, Signaculum doni „ Spiritus sancti. “ Secundæ vero classis per iterationem baptismi.

Canon ille septimus describitur integer, & admittitur in Trullana synodo, *can.* 95.

Ritus eodem illo canone septimo comprehensus præscribitur *libro* 4. *Juris orientalis*, *pag.* 290. ubi legitur epistola anonymi cujusdam patriarchæ Constantinopolitani, ad Martyrium, episcopum Antiochenum, in qua explicatur, “ quo pacto sint recipiendi hæretici ad sanctam uni„ versalem ecclesiam redeuntes: “ alii enim catechumeni fiunt, exorcismis purgantur, & baptizantur; alii dant libellos; hæresim suam & omnem aliam anathematizant; unguento sacro unguntur, frons, nares, pectus, & *omnes sensus;* atque inter ungendum dicitur, *Signaculum donationis Spiritus sancti*.

Extat *lib.* 5. *ejusdem juris orientalis*, Balsamonis responsio ad interrogationem 29. Marci patriarchæ Alexandrini, quærentis, qua ratione Nestoriani, Jacobitæ & alii hæretici recipi debeant. Balsamon vero nihil aliud illi quam Trullanum canonem 95. proponit, ex quo hæc infert. “ Itaque juxta canonis hujus tenorem, alii quidem hæretici, la„ vacro sanctificantur; alii autem sacro duntaxat unguento consecran„ tur: “ Alexius Aristenus qui florebat anno 1130. imperante Alexio Comneno *canonem*, *ad* 8. *Nicæni concilii*, triplicem hæreticorum reconciliationem distinguit; alii baptizantur, alii chrismate unguntur, alii solum anathematizant hæresim; Novatianos vero, de quibus Nicænus canon, ad secundam classem revocat.

Idem

Idem ante Ariſtenum docuerat Theodorus Studita, celeberrimus ille Chriſti confeſſor & ſacrarum imaginum defenſor, qui obiit, Michaele Balbo imperante, anno 826. Interrogatus ille a Naucratio, qua ratione hæretici in eccleſiam admitterentur, tres modos refert; alii enim baptizantur, alii unguntur, alii nec baptizantur, nec unguntur; " Baptizantur Marcionitæ, Taſcodrugitæ, Manichæi, & quæ ſunt ejuſdem ordinis, uſque ad Melchiſedechitas viginti quinque hæreſes: inunguntur autem ſacro chriſmate, Tetraditæ, Novatiani, Ariani, Macedoniani, Apollinariſtæ, ſimul quinque; qui vero nec baptizantur, nec unguntur, ſed ſolum propriam, & omnem aliam hæreſim anathematizant; Meletiani, Neſtoriani, Eutychianiſtæ, & Acephali. " Ita Theodorus *in epiſtola* 4. *ad Naucratium*; cujus fragmentum extat *tomo* 2. *bibliothecæ Patrum*, *pag.* 739. & *tomo* 3. *pag.* 161. Hos ipſos tres recipiendorum hæreticorum modos, ante Theodorum tradiderant tria euchologia, Barberinum ſancti Marci, Cryptoferratenſe, & regium, de quibus *ſupra*, *parte* 1. *pag.* 277. " Eunomianos unica immerſione baptizatos, & Montaniſtas, & Manichæos & Sabellianos, cunctoſque tales hæreticos, velut gentiles recipimus illoſque baptizamus .... Arianos, & Macedonianos, & Teſſaradecatitas, & Apollinariſtas, cum dederint libellos, & ſuſcipimus, & ungimus chriſmate &c. .... Neſtorianos vero & Eutychianiſtas oportet libellos proferre, & propriam hæreſim anathematizare, & Neſtorium, & Eutychem, & Dioſcorum, & qui eadem, quæ illi, ſentiunt, & omnes ſupradictas hæreſes: & ſic fieri ſanctæ communionis participes. " Quæ quidem poſtremæ phraſes, cum eædem ſint, quibus canon 95. in Trullo definit, aperte innuunt in hoc canone mentionem fieri, non ſolum de duobus, ut vult Balſamon, ſed etiam de tribus hæreticorum generibus, quorum alii baptizantur, ut " Paulianiſtæ, Sabelliani, & Montaniſtæ: " alii duntaxat inunguntur ſacro chriſmate, ut " Ariani, Macedoniani, Novatiani, Quartodecimani, & Apollinariſtæ: alii hæreſim ſuam anathematizant, & Neſtorium, & Dioſcorum, & Severum, & qui eadem, quæ illi, ſentiunt, & omnes prædictas hæreſes; & ſic fiunt ſanctæ communionis participes, " ut Manichæi & Acephali.

Denique tres illos ſuſcipiendi modos ante ſynodum Trullanam recenſuit Timotheus presbyter, qui deinde ad ſedem Conſtantinopolitanam evectus eſt ad annum 500. ſi tamen ejus ſit opuſculum, ſeu fragmentum, quod refertur *tomo 6. biblioth. Patrum*, *pag.* 407. In illo hæretici *in tres ordines* dividuntur, " Primus quidem eorum eſt, qui ſancto baptiſmate indigent, ut Traſcodrugitæ, Marcionitæ, &c. de quibus *ſupra*, *pag.* 533. Secundus eorum qui non baptizantur, ſed ſancto chriſmate inunguntur, ut Tetraditæ, Novatiani, ſeu Sabbatiani, Ariani, Macedoniani, Apollinariſtæ, Tertius eorum, qui neque unguntur, neque baptizantur, ſed ſo-

„ lum ſuam & omnem aliam hæreſim anathematizant , ut Meletiani, „ Neſtoriani , Eutychianiſtæ , & eorum ſocius Dioſcorus , Severus , „ Jacobus , & reliqui Acephali : Marcianitæ qui a Marciano Trape- „ zita; Meſſaliani, qui etiam Euchitæ , & Enthuſiaſtæ & Choreutæ , „ Lampetiani, Adelphiani, & Euſtachiani, Apoſchitæ, qui & Doxarii : „ & Antroproſceptæ.

Fragmentum illud Timotheo patriarchæ Conſtantinopolitano tribuunt Antonius Poſſevinus , *in apparatu* , verbo *Timotheus* , qui omnium primus illud edidit : Franciſcus Turrianus , qui opus integrum nactus , illud fecit Latinum : Jacobus Goarius *in euchologio* , *pag.* 889. qui illud ſcriptum exiſtimat circa annum 480. Morinus contra , *lib.* 9. *de pænitent. cap.* 12 *num.* 8. illud vult exaratum poſt abſolutam ſynodum in Trullo, & ante exortam Iconoclaſtarum hæreſim, quia hujus hæreſeos non meminit; quare illud ex mente Morini intra annos 680. & 730. conjiciendum eſſet.

Verum illud fragmentum non ſolum ipſa ſynodo Trullana , quod Morino placuit , ſed & ipſa Theodori Studitæ epiſtola ad Naucratium poſterius mihi videtur . Enim vero utrobique hæretici dividuntur in tres ordines ; hæretici vero qui debent iterum baptizari iidem ſunt prorſus in fragmento , qui in epiſtola Theodori ; neque pauci , ſed viginti quinque numero referuntur . Eos igitur Theodorus ex Timotheo , vel ex Theodoro Timotheus deſcripſit . Atqui Theodorus teſtatur ſe illos ex variis capitibus Epiphanii decerpſiſſe . Præterea utrobique iidem hæretici numero quinque recenſentur , qui debent tantum inungi ; 3. Hæretici , qui per ſolam hæreſeos ejurationem admitti debent , iidem utrobique , iiſdemque terminis enumerantur ; " Qui vero , inquit Theodorus , nec baptizantur , nec unguntur, ſed ſolum „ propriam & omnem aliam hæreſim anathematizant, Meletiani, Ne- „ ſtoriani , Eutychianiſtæ , & Acephali , qui neque unguntur (in- „ quit auctor fragmenti ,) neque baptizantur , ſed ſolum propriam , & omnem aliam hæreſim anathematizant , ut Meletiani , Neſtoriani , „ Eutychianiſtæ & eorum ſocius Dioſcorus , Severus , Jacobus, & re- „ liqui Acephali : Marcianitæ, &c. " Fragmenti igitur auctor epiſtolam Theodori , vel Theodorus fragmentum illud legerat . Præterea quæcunque in Theodori epiſtola referuntur , leguntur in fragmento : contra plura ſunt hæreticorum nomina , in fragmento , quam in epiſtola : fragmentum igitur , epiſtola poſterius ſit oportet . 4. Theodorus in ſua epiſtola refert , ætate ſua Meletianos , Neſtorianos , Eutychianiſtas , & Acephalos non ungi, ſed per ſolam erroris ejurationem ſuſcipi : auctor vero fragmenti refert illos ætate ſua inungi , & priorem conſuetudinem *nuper* immutatam fuiſſe . " Jam vero videmus in „ magnis & univerſalibus eccleſiis, ſeu patriarchalibus, & metropolita- „ nis , & reliquis , quod & Armenios , & Jacobitas, & Neſtorianos; „ & reliquos Acephalos , & quicumque eis ſimiles ad fidem orthodo-

„ xam

„ xam convertuntur, inungunt & non baptizant; eorum solum du-
„ ces auctoresque anathematizantes, & hoc propter justas causas nu-
„ per necessario constitutum est. " Scripsit igitur auctor ille post Theodorum. Neque urget Morini ratio, alioquin simili argumento probaretur, Theodorum Studitam, ante natam Iconoclastarum hæresim scripsisse ad Naucratium; cum nullam eorum mentionem in hac epistola fecerit.

ASSERTIO IV.

Triplicem igitur hanc hæreticorum reconciliationem sequenti modo & ordine invectam existimo.

Primum quidem synodus II. œcumenica, *canone* 7. decrevit hæreticos omnes suscipi per baptismatis innovationem, vel unctionem chrismatis; eaque consuetudo viguit ad tertiam usque synodum œcumenicam. Exortos deinde hæreticos ecclesia, ut erga illos indulgentiorem se præberet, suscipi permisit per solam erroris ejurationem, fideique professionem, clericis eorum ad fidem redeuntibus, concesso gradu & ordine, quem hæretici priores admittebant. Hinc Nestoriani, Pelagiani, Eutychiani, Severiani, Jacobitæ, & reliqui Acephali, Monothelitæ, Iconoclastæ, aliique hæretici post synodum III. œcumenicam exorti, per solam fidei professionem in ecclesiam admissi sunt. Morem illum Trullana synodus *canone* 95. confirmavit, statuens ex hæreticis alios per baptismatis innovationem, alios per unctionem chrismatis, alios per hæreseos detestationem suscipi. Hanc disciplinam græci tribus illis euchologiis, de quibus *supra*, inseruerunt. Eamdem præscripsit Theodorus Studita *in epistola ad Naucratium*. Mutata est deinde hæc consuetudo. *Nuper* desierat ætate auctoris fragmenti Timotheo adscripti. Restituta videtur tempore Aristeni qui floruit anno 1130. Contempta vel neglecta saltem videtur, ætate Balsamonis qui vixit Gregorio Xiphilino Patriarcha Constantinopolitano, cui dedicavit suum opus. Xiphilinus autem sedere cœpit anno 1191. ex Baronio.

ASSERTIO V.

Unctio illa per quam hæretici in ecclesia orientali, admittebantur non excludebat manus impositionem.

Hinc synodi Laodicena *canone* 7. & Constantinopolitana I. *can.* 7. aiunt Novatianos per chrismatis unctionem admittendos quos tamen Nicæna *can.* 8. per manus impositionem suscipiendos decernit. Hinc eadem synodus Constantinopolitana *eodem can.* 7. Arianos aliosque hæreticos valide baptizatos vult admitti per chrismationem, quos tamen *in toto Oriente* per manus impositionem suscipi testatur Syricius eidem

 syno-

fynodo æqualis *in epiftola* 1. *ad Himerium*, *cap.* 1. Hinc tria antiqua Græcorum euchologia, regium, Barberinum fancti Marci, & Cryptoferratenfe, utrumque ritum hæreticis valide baptizatis, cum ad ecclefiam redeunt, unctionem fcilicet, & manuum impofitionem adhiberi præfcribunt. Ut videre eft §. *feq.*

§. 6. *De ritibus, & orationibus quibus hæc unctio, vel manus impofitio, in oriente & occidente fieret.*

Rituum & orationum, quibus hæc unctio vel manus impofitio, in occidente fieret fuper hæreticos, nullum veftigium extat in facramentario Gregorii, aliifque ritualibus, *in bibliotheca Patrum* editis. Duo funt antiqui codices, qui de iis mentionem aliquam fecerunt, Petavianus, quem Thomafius Romæ nuper edidit; & Siculus qui in Francifci Barberini Bibliotheca ineditus affervatur. In priori codice *lib.* 1. *capite* feu *num.* 85. & 86. duæ referuntur orationes; altera pro Arianis *cap.* 85. altera pro aliis hæreticis, *cap.* 86. utramque cum fuis titulis hic defcribam. " Benedictio fuper eos qui de Ariana ad catholicam re-
„ deunt unitatem. Domine Deus omnipotens, Pater Domini noftri Jefu
„ Chrifti, qui dignatus es famulos, & famulas tuas ab errore, & men-
„ dacio hærefeos Arianæ eruere; & ad ecclefiam tuam catholicam eos
„ perducere: tu, Domine, mitte in eos Spiritum paracletum fanctum
„ fapientiæ, & intellectus, Spiritum confilii, & fortitudinis, Spiritum
„ fcientiæ, & pietatis, & adimple eos, Domine, Spiritu Dei, in no-
„ mine Jefu Chrifti Dei Salvatoris noftri, per quem, & cum quo eft
„ tibi honor & gloria in fecula feculorum, Amen." Et *cap.* 86. " Item
„ pro eis qui de diverfis hærefibus veniunt. Sancte Pater, omnipotens
„ Deus, qui famulum tuum ab errore hærefeon dignatus es eruere, &
„ ad fanctam ecclefiam catholicam revocare, quæfumus te, Domine,
„ immitte in eum paraclitum Spiritum tuum feptiformem, Spiritum fa-
„ pientiæ & intellectus, confilii & fortitudinis, fcientiæ, & pietatis:
„ adimple famulum tuum Spiritu timoris Dei: per Dominum noftrum
„ Jefum Chriftum." Quæ quidem orationes illi omnino fimiles videntur quæ in eodem codice refertur ad Confirmationem adminiftrandam: extant & duæ orationes cum his duobus titulis in Siculo codice, " Re-
„ conciliatio cum impofitione manuum redeunti ab Arianis. Domine
„ Deus Pater omnipotens, Pater Domini noftri Jefu Chrifti, qui di-
„ gnatus es famulum tuum ab errore & mendacio hærefeos Arianæ erue-
„ re, & ad ecclefiam tuam catholicam eum perducere: tu, Domine,
„ mitte in eum, Spiritum paraclitum fanctum fapientiæ, & intellectus,
„ Spiritum confilii, & fortitudinis, Spiritum fcientiæ, & pietatis, &
„ adimple eum Domine Spiritu timoris Dei, ut in nomine Domini no-
„ ftri Jefu Chrifti, & figno crucis fignatus, pervenire mereatur ad vi-
„ tam fine fine manfuram: per eumdem Dominum noftrum. Item
„ be-

„ benedictio cum impositione manuum super eos qui de. diversis hæ-
„ resibus veniunt. Sancte Pater omnipotens Deus, &c. " ut in Codice Petaviano.

Quod vero attinet ad orientalem ecclesiam, ritus & orationes quibus hæc unctio & manus impositio in oriente adhiberetur accurate nobis exhibent antiqua Euchologia, regium, Cryptoferratense, & Barberinum; quorum verba referunt, regii quidem Petrus de Marca *notis ad can.* 28. *Claromontanum*, Cryptoferratensis vero Jacobus Goarius *in Euchologio*, *pag.* 883. & Barberini Joannes Morinus *lib. 9. de pœnit. cap. 9. num.* 13. Cum similia sint in hoc capite, satis erit unius ex illis verba describere.
" Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos,
„ & Tetraditas sive Quartodecimanos, & Apollinaristas recipimus, dan-
„ tes libellos, & anathematizantes suam & omnem aliam hæresim, &c.
„ qui postea signantur, sive unguntur sacro unguento. Antea tamen
„ quam ad rectam fidem adducuntur, cum tempus professionis instat,
„ jejunare eos oportet dies decem aut quindecim, & mane, & vespere
„ orationibus incumbere catechumenorum instar, & tunc hac orthodoxa
„ fide digni censentur, & imbuuntur. Collocat autem unumquemque
„ eorum sacerdos coram divino baptisterio, ipsique hæc dicit: Dic ana-
„ thema huic N. & dogmatibus ejus, & iis qui consentiunt ei, vel idem
„ cum eo sapiunt. Abrenuntio enim illi, & omni hæretico dogmati, &
„ credo in sanctam & consubstantialem Trinitatem, secundum exposi-
„ tionem sanctorum Patrum qui verbum veritatis explicaverunt. Et ad
„ singula respondet ille qui revertitur. Cætera persequitur sacerdos,
„ & ter dicit. Credis in sanctam, & consubstantialem Trinitatem? Et
„ respondet qui revertitur: Credo. Si loqui nescit, ipsius susceptor res-
„ pondet.

" Postea eo, qui revertitur, caput inclinante, sacerdos illius capiti
„ manum imponens, hanc facit orationem. Deus servator noster, qui
„ vis homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, suscipe
„ hunc servuum tuum ex errore resipiscentem, & ad agnitionem verita-
„ tis accedere concupiscentem: tu enim dixisti, Domine, Alias quoque
„ oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me reducere,
„ & vocem meam audient, & fient unum ovile, & unus pastor. Pasce
„ illum sensu veræ tuæ cognitionis, juxta sanctorum tuorum, & glorio-
„ sorum Apostolorum expositionem: Et dignare illum signaculo divini
„ unguenti, &c. & adventu Spiritus sancti, & participatione venerandi
„ corporis, & sanguinis Christi & ipsum redde perfectum servum tuum,
„ ut & ipse ovili tuo connumeretur in gloriam, & laudem magnitudinis
„ tuæ. " (Quæ sequuntur *exclamando* proferebantur, ex codice Cryptoferratensi: unde sequitur hanc orationem alta voce proferri solitam)
" quia tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & Spi-
„ ritus sancti, nunc & semper, & in secula seculorum.

Mm 4 " Et

" Et ungit cum unguento , ficut & recens illuminatos (id eft neo-
„ phytos) , eamdem fuper ipfum formulam proferens , (videlicet Si-
„ gnaculum doni Spiritus fancti) : atque iterum deprecatur facerdos,
„ dicens : Dominum deprecemur . Domine Deus nofter , qui digna-
„ tus es perfectum reddere fervum tuum per orthodoxam in te fidem,
„ & fignaculum fancti myfterii tui : tu , Domine omnium , con-
„ ferva in eo veram in te fidem , adaugens in eo juftitiam , eum-
„ que donis omnibus , & gratiis , quæ a te profluunt, exornans.

" Poft hæc communicat , & mandata recipit , feptem illis diebus
„ carnem non comedere , neque vultum lavare ; fed ut baptizati fo-
„ lent, ita omnino fe gerere , & octava die abluitur , " feu ablutus dimittitur . Ita Euchologium Barberinum fancti Marci : idem habetur in regio & Cryptoferratenfi . Poft hæc fubjicitur Neftorianos, & Eutychianiftas per hærefeos deteftationem : Eunomianos autem , Montaniftas , Manichæos , & Sabellianos per invocationem baptifmi fufcipiendos effe . Unde apparet hanc formulam longe antiquiorem effe utroque Euchologio, Barberino & regio; cum recentiores hæretici, quorum illa meminit , fint Eutychiani , qui in Concilio Chalcedonenfi damnati funt; nullorumque hæreticorum Eutychianis pofteriorum mentionem faciat.

§. 7. *Utrum manuum impofitio, feu chrifmatis unctio per quam hæretici in ipfa hærefi, valide baptizati, imo & confirmati , in Ecclefiam admitterentur , Confirmationis effet facramentum.*

QUæftio hæc agitata fuit in Concilio Rothomagenfi , anno 1581. quemadmodum apparet ex fexta difficultate fummo pontifici propofita . Cum enim quæfitum effet " an , redeuntibus ad Ecclefiam
„ Calviniftis omnes cæremoniæ (in baptifmo) a Calviniftis omiffæ ,
„ effent adhibendæ & fupplendæ . Negarunt plerique , quoniam lege-
„ bant in antiquis redeuntes ab hæreticis , . recipiendos cum manuum
„ impofitione , quam exiftimabant effe Confirmationis facramentum .
„ Alii dicebant apud antiquos de baptizatis in hærefi cum debitis cir-
„ cumftantiis intelligi, quibus redeuntibus dabatur manuum impofitio,
„ quæ non effet Confirmationis facramentum, fed abfolutionis, & re-
„ conciliationis cæremonia . Semper vero fuiffe affuetum in antiqua
„ ecclefia, ut fupplerentur omiffæ cæremoniæ baptifmi &c. conclufum
„ tandem , de hoc confulendam effe fedem apoftolicam , ut fopiren-
„ tur contentiones. Gregorius vero XIII. refpondit , cæremonias ba-
„ ptifmi fupplendas effe præcedente in adultis abjuratione hærefis , &
„ reconciliatione . " Quæftionem autem , qua inquirebatur , utrum manus impofitio , per quam admitterentur olim hæretici , effet confirma-

firmatoria, intactam reliquit, & merito quidem; quæstio enim est solutu difficillima, quæ sine fidei dispendio in utramque partem a viris eruditis agitatur.

Certum mihi videtur 1. manuum impositionem, per quam hæretici, qui in ecclesia baptizati, a fide recesserant, deinde in ecclesiam admittebantur, non fuisse confirmatoriam: qua de re *supra*, §. 1.

Certum mihi videtur 2. hæreticos in ipsa hæresi invalide baptizatos, in ecclesiam admissos fuisse per baptismum & manuum impositionem: qua de re *supra*, §. 2.

Certum mihi videtur 3. manuum impositionem seu chrismationem, per quam hæretici foris valide baptizati, nondum tamen confirmati, in Ecclesiam admittebantur, veram fuisse Confirmationem; qua de re *supra*, §.3.

Certum mihi videtur 4. hæreticos, qui foris valide baptizati, & confirmati, in ecclesiam per solam hæreseos ejurationem, & fidei professionem admittebantur, non fuisse admissos per sacramentum Confirmationis: qua de re §. 4.

Difficultas est de illis hæreticis qui foris valide baptizati, quique confirmati, per manus impositionem, vel per chrismationem admittebantur, utrum hæc manus impositio seu chrismatio esset confirmatoria: negat Bellarminus, *lib. 2. de Confirmatione*, negat Petrus de Marca, *notis in canonem* 28. *Claromontanum*, asserens illam unctionem in hæreticis minime confirmatis sacramentalem & confirmatoriam esse; meram cæremoniam & reconciliationem in aliis, qui in ipsa hæresi confirmati fuerant: negat Jacobus Goarius *in Euchologio pag.* 889. *& seq. num.* 5. ubi sentit idem, quod Marca; id tamen addens, unctionem illam & manus impositionem hæreticis jam confirmatis adhiberi, ut hoc ritu Confirmatio prius suscepta, quæ nullum in hæresi effectum habuerat, vires suas exereret, & suum effectum sortiretur. " Quidni, " inquit, antiqua unctio, ut non sit irrita, alia simili unctione, " mere pœnitentiali, priorisque emendatrice, non poterit denuo (propter " ecclesiæ propositum & preces & lapsi pœnitentiam exsuscitari, in " priorem statum reduci? " negat Arcudius *de concord. lib. 2. de Confirmat. cap.* 17. ubi ait quæcumque in contrarium afferri possunt testimonia, " Ea satis commode explicari posse, vel de hæreticis non con- " firmatis; vel de hæreticis invalide confirmatis ex defectu ministri, " quales sunt plerique hæreticorum nostri temporis, qui veri sacerdo- " tii sunt expertes, vel de hæreticis per manus impositionem catholi- " corum antistitum non quidem confirmatis, sed solum reconciliatis. " Negat Petrus Aurelius *in anæretico*, *pag.* 446. ubi Sirmondum canonem 2. (aliis 1.) Arausicanum de frontis chrismatione hæreticis adhibita interpretantem ita refellit: " Erras admodum, & hallucinaris, nesciens " quænam esset illa chrismatio, benedictio, manus impositio, quam Pa-

" tres

„ tres & canones hæreticis ad ecclesiam venientibus toties fieri præcipiunt. Qua de re, quia non est hic dicendi locus satis erit breviter „ docuisse, eam non fuisse sacramentum Confirmationis, nec chrismationem, aut manus impositionem illam eandem, quæ neophytis in „ ecclesia tribui solet. Hoc autem ex eo declaratur, quia Patres eam „ dari jusserunt omnibus promiscue ab hæresi redeuntibus, nihil inter „ eos discernentes, qui episcopalem manus impositionem & verum sacramentum Confirmationis ab hæreticis accepissent, & eos qui non „ essent illo imbuti. Omnes enim sine discrimine hæreticos ita chrismandos dixerunt, ut patet ex canonum verbis. Hac ergo ratione „ planum fecerunt, chrismationem ejusmodi non fuisse illam sacramento Confirmationis solemnem, sed cæremoniam meram, quæ tamen „ presbyteris eodem modo interdiceretur, quo reconciliatio pœnitentium; quia sicut a pœnitentia ad ecclesiam redeuntes, non nisi ab „ episcopo admitti poterant: sic neque ad eandem ab hæresi redeuntes. Sicut autem pœnitentes a presbytero in discrimine vitæ reconciliari ecclesiæ poterant per manus impositionem, ut sæpe concilia „ edicunt; ita & redeuntes ab hæresi in eodem periculo per manus similiter impositionem & chrismationem in ecclesiam ab eodem admittebantur " Aurelio adhærere solent doctores Parisienses: eaque opinio communior est apud theologos.

Affirmant Antonius Augustinus, archiepiscopus Tarraconensis *in epitome juris Pontificii*, *lib. 23. titulo* 8. Joannes Maldonatus, *tomo* 1. *de sacramentis quæst.* 1. *&* 2. *de Confirmat.* Jacobus Sirmondus *in antirrhetico* 1. *&* 2. *adversus Aurelium*, *in notis posthumis* (extant ad calcem tomi 1. Conciliorum Labbæi) *ad can. concilii* 1. *Arelatensis*, & *in notis posthumis* (extant ad calcem tomi 3. conciliorum Labbæi) *ad can.* 1. *concilii* 1. *Arausicani*, aliique viri eruditi, quos inter eminet Joannes Morinus *lib.* 9. *de pœnit. cap.* 11. 12. *&* 13. ubi hanc quæstionem sagaciter ventilavit, at sententiam deinde suam mutavit. Momenta, quibus utraque opinio firmari potest hic referam.

§. 8. *Referuntur momenta, quibus affirmans opinio statui potest.*

PRimum quidem petitur ex dissidio Cypriani, Firmiliani, & Africanorum quorumdam, Arianorumque antistitum cum Stephano cæterisque episcopis. Utriusque enim partis episcopi, licet inter se dissiderent de validitate aut de nullitate baptismi ab hæreticis collati, in eo tamen conveniebant, hæreticos, qui ad ecclesiam redeunt, per impositionem manuum suscipiendos esse; eam vero manuum impositionem ex consensu utriusque partis fuisse sacramentalem & confirmatoriam, non autem meram cæremoniam, qua hæretici admitterentur

tur ad pœnitentiam, ut deinde reconciliarentur, luculentis, ni fallor, rationibus ex Cypriano, Firmiliano &c. desumptis, *supra* demonstravimus.

Secundum sumitur ex auctore illo anonymo qui Cyprianum impugnavit eique fuit æqualis, aut suppar, cujus testimonia *supra* relata *parte* 1. *pag.* 85. *& seq.* evidenter ostendunt, illam manuum impositionem ex consensu utriusque partis fuisse confirmatoriam: neque vid eo quid illis duobus argumentis responderi possit.

Tertium petitur *ex canone* 8. concilii I. Arelatensis, quo decernitur " ut si ad ecclesiam aliquis de Afrorum seu Donatistarum hæresi venerit, & in Patre & Filio & Spiritu sancto baptizatus est, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum.

Bellarminus *lib.* 2. *de Confirm. c.* 6. concedit canonem illum de Confirmatione intelligendum esse, sed contendit in eo agi de " hæreticis, qui baptismum dare solebant, sed non Confirmationem. " Idem docet Arcudius *lib.* 2. *de Confirm. c.* 7.

Verum Donatistas Confirmationis sacramentum non modo suis, sed & nostris, si qui ad ipsos accederent, administrasse, apparet ex Optato *lib.* 7. " Numquid nos exterminamus oleum vestrum &c. " seduxistis homines, rebaptizastis, iterum unxistis &c. " apparet etiam ex Petiliano Donatista apud Augustinum *lib.* 2. *contra litteras Petiliani cap.* 104. ubi unguentum Aaron, de quo *psalm.* 132. interpretatur de Confirmationis unguento, quo plebis *ungitur unitas*: quam interpretationem approbat Augustinus;" Verum dicis, inquit, & pluribus interpositis: " in hoc unguento sacramentum chrismatis vultis interpretari &c. " & paulo post Petilianum sic urget: " Nulline apud vos luxuriosi, nulli avari &c. nulline apud vos tales unguntur?

Quartum petitur ex canone 7. concilii I. Constantinopolitani, quo statuitur, ut Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani, Quartodecimani, & Apollinaristæ in ecclesiam admittantur, primum quidem per hæreseos ejurationem, deinde per chrismalem frontis, oculorum, narium, oris, & aurium unctionem. Quam quidem unctionem confirmatoriam fuisse probavimus *supra*, *pag.* 516. *& seqq.* Arcudius *cap.* 7. & Petrus de Marca concedunt in hoc canone agi de sacramento Confirmationis, sed negant illos hæreticos administrasse illud sacramentum. De Novatianis quidem Theodoretus ita refert. Sed de aliis neque Theodoretus, neque Epiphanius, neque ullus veterum simile quidpiam docet: inde apparet P. de Marca non recte concludere a pari, quasi de cæteris idem sentiendum sit, ac de Novatianis, quia eodem canone copulantur. Alioqui de Marca, pari modo concludere posset, idem sentiendum esse de Montensibus seu Donatistis, quod de Novatianis, quia Siricius & Innocentius I. illos eodem decreto copulant, & utrosque decernunt eodem modo recipi; cum tamen Donatistæ, non autem Novatiani, Confirmationis sacramentum adhiberent.

Quin-

Quintum Argumentum petitur ex Basilio magno, qui *can.* 1. *epistolæ canonicæ ad Amphilochium*, cuique liberum relinquit arbitrium, ut pro more suæ ecclesiæ hæreticos secundi generis, sine iterato baptismo suscipiat, ea tamen lege, ut illos chrismate inungat, & post unctionem participes efficiat eucharistiæ. " Omni autem ratione statuatur, ut qui " ex illorum baptismo ad nos accedunt, chrismentur a fidelibus, & sic " mysteriis participent. " Fatetur Arcudius *cap.* 7. & 17. hæreticos hic " reconciliari per Confirmationem & eucharistiam, " sed vult hanc " reconciliationem " fieri per sacramenta, quæ ab ipsis fuerant omis" sa. " Quasi vero omnes hæretici secundæ classis, quos Basilius *schismaticos* appellat, Confirmationem & eucharistiam contemnerent aut rejicerent. Donatistæ siquidem ad *schismaticos* non autem ad *hæreses*, ex Basilii mente revocari debent: qui tamen & suos & nostros ungebant. Præterea Basilius per hæreticos secundæ classis, non eos intelligit, quorum baptisma pro certo nullum erat, ut Valentinianorum & Pepuzenorum: sed quorum baptisma *magno Dionysio*, videlicet Alexandrino, & *nonnullis asiaticis* ratum: irritum autem *Cypriano & Firmiliano* videbatur, non defectu materiæ aut formæ, sed defectu fidei. Quis vero sibi persuaserit, omnes omnino hæreticos, qui ex more & instituto ecclesiæ baptizabant, Confirmationem rejecisse? recole superius dicta *parte* 1. *pag.* 87.

Sextum Argumentum petitur ex Siricio Papa, *epist.* 1. *cap.* 1. " Baptizatos ab impiis Arianis, nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, " sicut est in synodo constitutum per invocationem solam septiformis " Spiritus episcopalis manus impositione, catholicorum conventui so" ciamus; quod etiam totus oriens occidensque custodit. " Agnoscit Petrus de Marca eo loci sermonem haberi de Confirmatione; resque per se ipsa loquitur: quid enim invocatio septiformis Spiritus, cum episcopalis manus impositione, nisi Confirmatio? quid etiam manus impositio seu chrismatio, per quam Novatiani admitterentur, nisi Confirmationis mysterium? totus igitur oriens & occidens, *Arianos*, *aliosque hæreticos* per Confirmationem suscipiebat.

Reponet forte illustrissimus archiepiscopus Siricium exponendum esse de aliis hæreticis, qui Confirmationem non administrabant.

Verum qua auctoritate id afferet, vir doctissimus? cum nullus sit auctor vel canon antiquus, quo constet alios a Novatianis hæreticos contempsisse Confirmationis sacramentum. Præterea Siricius generatim & indefinite loquitur, adeoque de multis, non de paucis hæreticis. Denique Siricius Novatianis conjungit illos etiam hæreticos, qui suos confirmabant, videlicet Montenses seu Donatistas; quemadmodum ex sequenti argumento apparebit.

Septimum igitur argumentum petitur ex eodem Siricio *epist.* 4. *cap.* 8. " Venientes a Novatianis, vel Montensibus per manus impositionem " suscipiantur, præter eos quos rebaptizant. " Et ex Innocentio I. *epi*

stol. 2.

stol. 2. *cap.* 8. " Venientes a Novatianis, vel Montensibus per manus „ tantum impositionem suscipiantur. " 1. Manus impositio, per quam admittebantur Novatiani, erat confirmatoria. 2. Novatiani & Montenses per eamdem manus impositionem suscipiebantur. 3. Montenses iidem erant qui Donatistæ, qui ab urbe Roma exclusi, in quadam montium vicinorum spelunca conventicula celebrabant: tradit Optatus inde eos nomenclaturam accepisse, ut dicerentur *Montenses*, quo etiam nomine ab imperatore *lib.* 43. *cod.Theod. de hæretic.* & a S. Hieronymo *epistol.* 133. & *adversus Luciferianos cap. ultimo* appellantur. 4. Donatistæ suis, & nostris ad ipsos deficientibus, Confirmationem adhibebant. Quid igitur sibi vult eruditissimus Petrus de Marca, cum hæc duo Siricii & Innocentii I. testimonia producit, ut inde probet, " Consignationem chrismatis dictam fuisse ab antiquis, manus impositionem, " confirmatoriam videlicet, de hac enim ibi loquitur. Et pluribus interjectis ait " Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Novatianos, Quartodecimanos, & Apollinaristas (ad ecclesiam redeuntes consignari) ea scilicet ratione, quia apud suos post baptismum non erant consignati.

Octavum Argumentum petitur ex eodem Innocentio *epist.* 22. *cap.* 4. & 5. " Nostræ vero lex est ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tantum „ tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem „ vel exiguum subrogare. At vero hi, qui a catholica ad hæresim „ transierunt, quos non aliter oportet, nisi, per pœnitentiam suscipi, „ apud vos non solum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore „ cumulantur. " Ex oppositione posterioris partis evidenter colligitur manus impositionem in priori parte intelligendam esse in Spiritum sanctum. Sed manus impositio in Spiritum sanctum est confirmatoria. Manus etiam impositio, quæ manuum impositioni in pœnitentiam opponitur, eadem certe non est, quæ manus impositio in pœnitentiam.

Nonum Argumentum petitur ex canone 1. Concilii I. Arausicani, " Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderant, „ si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate & benedictione con„ signari placuit. " Hæreticis, qui sub mortem convertuntur, indulget synodus, ut a presbyteris chrismate & benedictione consignari, hoc est confirmari possint: quod alioqui, si sani essent, per Episcopos præstandum foret, ut declarat synodus Epaonensis *Canone* 16.

Decimum ex canone 17. Concilii II. Arelatensis. " Bonosiacos cum „ chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit. "

Arcudius *cap.* 7. agnoscit ibi sacramentum Confirmationis, sed Bonosiacos in hæresi baptizatos quidem, non autem confirmatos fuisse contendit.

Ve-

Verum quo fundamento Arcudius hæc asserit? Bonosus enim episco pus Macedo, qui anno *389.* in synodo Capuensi damnatus est, non videtur errasse circa chrismatis unctionem. Imo ejus baptismata & ordinationes in eodem concilio approbata sunt. Neque Ambrosius, qui eidem synodo interfuit, in eo aliud redarguit *epist.* 5. ad Theophilum & Anysium episcopos, nisi quod negaret Virginem Mariam post Christi partum illibatam fuisse.

Undecimum petitur ex Leone magno *epistol.* 27. *cap.* 2. *epistol.* 79. *cap.* 6. *&* 7. *& epist.* 92. *inquisit.* 19. Tres illos textus descripsimus *supra* §. 4 *assert.* II. Primo & secundo textu loquitur generatim de hæreticis in ipsa hæresi valide baptizatis, & in tertio de hæreticis recte baptizatis cujuslibet *sectæ & fidei* fuerint, & *quolibet modo*, id est in quacumque hæresi *formam baptismatis acceperint*. Præterea his tribus locis disterte exprimit episcopalis manus impositionem in Spiritum sanctum. Quin etiam secundo loco hanc manus impositionem, vocat confirmatoriam; eamque opponit manuum impositioni in pœnitentiam, per quam hæretici, in ipsa catholica ecclesia, antequam deficerent, baptizati, suscipiebantur.

Duodecimum petitur ex Vigilio, qui *in epistol.* 2. idem asserit quod Leo. Textum descripsimus *ibid. pag.* 537.

Decimumtertium ex Gennadio, qui *cap.* 52. *libri de eccles. dogmat.* refert, quoslibet hæreticos, non solum adultos, sed & *parvulos vel hebetes*, modo fuerint valide baptizati, admitti per fidei professionem factam quidem ab adultis per se ipsos, a parvulis autem vel heberibus " per illos, qui eos offerunt juxta morem baptizandorum : " deinde vero *confirmari manuum impositione*. Textum integrum descripsimus §. 4. *assert.* IV. *pag.* 540.

Decimumquartum ex Concilio II. Hispalensi *cap.* 7. " Nec licet eis (presbyteris) per impositionem manus fidelibus baptizatis vel conversis " ex hæresi paracletum Spiritum tradere. " Ubi episcopalis manus impositio fidelibus baptizatis, vel hæreticis concessa pro eadem habetur.

Decimumquintum ex Isidoro Hispalensi *lib.* 5. *de divinis officiis cap.* 24. " Hæretici, si tamen in Patris & Filii & Spiritus sancti attesta- " tione docentur baptisma suscepisse, non iterum baptizandi, sed solo " chrismate & manus impositione purgandi sunt. " Deinde *cap.* 25. exponit quid sit illud chrisma, videlicet unguentum, quo, " omnis ecclesia consecratur, " & quo " post lavacrum ungimur, ut Christi no- " mine censeamur. " Capite vero 26. explicat, quid sit hæc manuum impositio, ea nempe, " qua post baptismum per episcopos datur Spiri- " tus sanctus: " & cujus mentio fit *actorum* 8. *&* 19.

Decimumsextum ex tribus Euchologiis, Regio, Barberino, & Cryptoferratensi, qui formulam exhibent, ex qua apparet, unctionem & manus impositionem, per quam hæretici foris valide baptizati admit-

tun-

tuntur, ipsissimum esse Confirmationis sacramentum, quod Græci neophytis conferunt: formulam descripsimus *supra*, §. 6.

Decimumseptimum ex codice Petaviano, qui eamdem fere in Arianis & aliis quibuslibet hæreticis admittendis orationem exhibet, quæ in eodem codice refertur ad sacramentum Confirmationis administrandum. Vid. §. 9.

Decimumoctavum ex pseudo-Eusebio *epist.* 3. cujus textum descripsimus §. 4. assert. II. licet enim hæc epistola adulterina sit, morem tamen VIII. seculi, quo supposita fuit, nobis exhibet.

Decimumnonum ex Walafrido *de rebus eccles. cap.* 26. Textum retulimus §. 4. assert. IV. Uterque & pseudo-Eusebius & Walafridus loquitur de quibuscumque hæreticis valide baptizantibus.

Vigesimum petitur ex hoc ratiocinio: hæretici Confirmationis sacramentum administrantes per eamdem manus impositionem & chrismatis unctionem admittebantur quo Novatiani, qui illud negligebant. Id patet ex canone 7. Concilii I. Constantinopolitani, ubi Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Quartodecimani, & Apollinaristæ, eodem quo Novatiani, modo suscipiuntur; & ex Siricio ac Innocentio I. *supra* citatis, apud quos Novatiani & Montenses seu Donatistæ per eamdem manus impositionem admittuntur. Sed Novatiani suscipiebantur per confirmatoriam manus impositionem.

Vigesimumprimum petitur ex præclaris & magnificis elogiis, quæ huic unctioni seu manuum impositioni tribuunt antiqui patres, quæque de nuda cæremonia vix affirmari possunt. Nihil enim videtur vero sacramento tribui posse, quod patres isti manuum impositioni & unctioni non tribuerint.

Maldonatus & Morinus pro eadem opinione citant Augustinum, quia *lib.* 5. *de baptismo cap.* 26. dixit: " Manus impositio, non sicut baptis-„ mus repeti non potest. " Verum ille favet oppositæ sententiæ, de qua nunc differendum.

§. 9. *Referuntur momenta quibus opinio negans statui potest.*

PRimum argumentum petitur ex responso Stephani Papæ ad Cyprianum. " Si quis ergo a quacumque hæresi venerit ad nos, ni-„ hil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad „ pœnitentiam. " Hæc igitur manus impositio erat in pœnitentiam non autem in Spiritum sanctum.

Hanc rationem quæ pluribus videtur efficax, & instantias, quibus confirmari potest, dissolvimus *supra*, *parte* 1. *qu.* 1. ubi de mente Cypriani adversus Dallæum, *pag.* 451. &c.

Secundum ex Optato *lib.* 7. ubi Parmenianum Donatistam sic alloquitur, " Nunquid nos exterminamus oleum vestrum, ut merito nos

„ mus-

„ muſcas morituras appelletis ? quod veſtrum eſt apud vos eſt . Etſi „ a vobis ad nos aliquis tranſitum fecerit , ſic a nobis ſervatur, quomodo a vobis dimittitur . Quomodo dicitis , quia nos ſumus muſcæ moriturae , ſuavitatem olei corrumpentes cum poſt vos nihil tale facimus ? " Et poſtea , " ſi nos exterminaremus a vobis confectum oleum merito nos muſcas morituras appellare poſſetis ; ſed „ dum , quod a vobis unctum eſt , tale ſervamus , quale ſuſcipimus , muſcæ moriturae eſſe non poſſumus . " Verba non egent expoſitione, aperta ſunt . Optatus conceſſam a Donatiſtis chriſmatis unctionem admittit.

Tertium ex Sancto Auguſtino *lib.* 5. *de baptiſmo*, *cap.* 20. *& homilia* 8. *inter Carthuſianas* : quæ duo loca clara ſunt : eaque deſcripſimus *parte prima*, ubi de mente Sancti Auguſtini *pag.* 163. *&* 165. Utrobique Auguſtinus confirmatoriam Donatiſtarum chriſmationem approbat.

Respondebis forte ex Morino *lib.* 9. *de pænit. cap.* 11. *num.* 18. 19. 20. 21. *&* 22. in Donatiſtarum Confirmatione duo diſtingui ; chriſmationem & manus impoſitionem in Spiritum ſanctum . Hoc vero proprium fuiſſe Donatiſtarum , ut cum ab Eccleſiis Romana, Africana , Gallicana , & Hiſpanica ſuſciperentur , probaretur quidem eorum chriſmatio , ſed manus impoſitio repeteretur . Hinc S. Auguſtinus *lib.* 3. *contra Donatiſtas* , *cap.* 16. " Manus autem impoſitio non ſicut „ baptiſmus , repeti non poteſt . Quid eſt autem aliud , niſi oratio „ ſuper hominem ? " hinc Alcimus Avitus archiepiſcopus Viennenſis, „ qui Epaonenſi Concilio præfuit anno 517. interrogatus a Stephano Epiſcopo Lugdunenſi, qua ratione eſſet admittendus Donatiſta, reſpondit , " Manus impoſitionem perſonæ , de qua ſcribitur , adhibete : „ quam conſtat , ſi revera in ſupradicti chriſmatis profeſſione verſata „ eſt , cum miniſterio baptiſmatis etiam chriſmate conſignatam. " Ita ille *epiſt* 24.

Verum hæc ſolutio ſuſtineri poſſe mihi non videtur . Conceſſam enim a Donatiſtis manuum impoſitionem , Optatus & Auguſtinus ratam vel irritam habuerunt . Si ratam , quorſum eam iterarunt ? nec enim illa ſicut nec baptiſmus ſine ſacrilegio iterari poteſt : ſin autem irritam ; qui fieri poteſt ut chriſmatis unctionem ratam , & manus impoſitionem irritam habuerint , cum utraque ad idem Confirmationis ſacramentum pertineat ? ingenue fatendum eſt utrumque , & Optatum & Auguſtinum ſententiæ neganti favere . Primum quidem Cypriano a pari argumentante , baptiſmum hæreticorum nullum eſſe , quia nulla erat eorum Confirmatio , Anonymus auctor , aliique Africani Epiſcopi Stephano adhærentes , negarunt unum ex alio concludi poſſe ; quo fit , ut hæreticos per manus impoſitionem in Spiritum ſanctum admitterent ; in eadem erant opinione tempore Concilii I. Arelatenſis , cujus *canone* 8. ſtatuitur , ut Donatiſtæ ad eccleſiam redeunti, " Manus „ tan-

„ tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. " Qui vero Africani postea exorti Donatistas impugnarunt, ut ab hac paritate sese extricarent, administrata juxta Ecclesiæ formam quæque hæreticorum sacramenta susceperunt; quam sententiam Optatus, & Augustinus secuti sunt.

Quartum argumentum petitur ex Hieronymo, qui *cap.* 3. Luciferianum redarguit, quod Arianum per invocationem sancti Spiritus recipiat: " Tu vero qui ab Arianis recipis baptizatum, & ei tribuis „ (hoc est, concedis illum habere) baptisma, quod perfectum est, „ quo pacto, quasi modicum quid ei defuerit, sanctum invocas Spi- „ ritum; cum baptisma Christi sine Spiritu sancto nullum sit? " item *cap.* 4. eum redarguit, quod *leges ecclesiæ*, quibus statuitur, neophytis in ecclesia baptizatis ad invocationem sancti Spiritus manum ab episcopo imponendam, *ad heresim transferat*, quasi & ipsis Arianis ab hæresi redeuntibus eadem manus imponi debeat: " Quia Episcopus, „ si imponit manum, iis imponit, qui in recta fide baptizati sunt," non aliis: *cap.* vero 8. ait; Nicolaitas, quorum baptismum approbat, non per manus impositionem in Spiritum sanctum, sed per pœnitentiam admittendos esse. " Nunquid dixit (Angelus) rebaptizentur, „ qui in Nicolaitarum fide baptizati sunt? vel imponatur eis manus, „ qui eo tempore apud Pergamenos crediderunt, qui disciplinam te- „ nebant Balaam? quin potius age, inquit, pœnitentiam. " Denique *cap.* 9. approbat, quod Hilarius diaconus in suis libellis confessus fuerat, videlicet *a Julio, Malcho, Sylvestro, & cæteris veteribus Episcopis Urbis Romæ, similiter in pœnitentiam omnes hæreticos susceptos*.

Respondere potest inde quidem colligi Hieronymum in ea fuisse opinione, confirmatoriam manuum impositionem non adhibendam hæreticis extra ecclesiam baptizatis, & ad eam redeuntibus, qua de re disseruimus *supra*, *parte prima pag.* 139. inde vero minime sequi quod ille concessam in ipsa hæresi Confirmationem, validam existimaverit: imo aperte colligi illam ex ejus mente invalidam esse.

Quintum petitur ex Theodoreto, *lib.* 3. *hæref. fabul. cap.* de Novatiano, ubi scribit Patres *can.* videlicet 7. Concilii Constantinopolitani, statuisse Novatianos ad ecclesiam sese referentes unctione confirmandos, quia " iis, qui ab ipsis baptizantur, sacrum chrisma non „ tribuunt. " Significat igitur Patres jussuros non fuisse Novatianis eam unctionem impendi, si ante a suis illam consecuti essent; atque adeo eos, qui chrismationem baptizatis ab ecclesia sacramento Confirmationis tribui solitam, ab hæreticis accepissent, eamdem, cum ad ecclesiam remigrarent, rursus non accepisse. Ita Petrus Aurelius *in orthodoxo parte* 1. *cap.* 5. sub finem.

Verum nullam esse Aurelii consequentiam testantur relata superius Siricii, & Innocentii I. testimonia, quibus asseritur Novatianos, &

Montenses seu Donatistas per eandem manus impositionem susceptos fuisse: suos enim & nostros Donatistæ unctione confirmabant ex Optato, & sancto Augustino. Nimirum sacramentum alicui conferri potest, vel quia nullo modo concessum est, vel quia illi invalide concessum putatur: priori de causa Ecclesia paganos fidem poscentes baptizat; posteriori Paulianistas ad fidem revertentes: priori de causa Novatianis Confirmationem olim administrabat, posteriori Donatistis.

Sextum ex sancto Alcimo Avito Episcopo Viennensi *epist.* 24. ad Stephanum Lugdunensem. " Manuum impositionem personæ, de qua " scribitis adhibete: quam constat, si re vera in supradicti (Donatistarum) schismatis professione versata est, cum ministerio baptismatis " etiam chrismate consignatam. " Confirmatoriam ille chrismationem a Donatistis factam approbat.

Septimum ex diversa ratione suscipiendi hæreticos secundum ecclesiæ formam baptizatos, & confirmatos; alii enim post factam fidei professionem & ejuratam hæresim sacro chrismate ungebantur vel manuum impositionem accipiebant, ut Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani &c. alii non ungebantur, sed solum suam & omnem aliam hæresim anathematizabant, ut Nestoriani, Eutychiani de quibus *supra* §. 4. *assert.* 2. ubi de Gregorio magno, *&* §. 5. *asser.* 3. *&* 4. Cur vero alii per unctionem seu manuum impositionem, alii vero sine illa susciperentur, nisi quia isti, non autem illi, una cum baptismo Confirmationem in hæresi acceperant & acceptam in hæresi Confirmationem ecclesia approbabat.

Verum hanc rationem factam esse apparet ex diversa orientalis Ecclesiæ consuetudine, quæ eosdem hæreticos, videlicet Nestorianos, Eutychianos, &c. per solam hæreseos ejurationem adhuc recipiebat ætate Theodori Studitæ, postea vero per sacri chrismatis unctionem tempore auctoris fragmenti Timotheo presbytero adscripti. Vera ratio repeti debet ex §. 5. *assert.* 4. ubi diximus hanc fuisse consuetudinem ecclesiæ, ut hæreticos omnes in ipsa hæresi baptizatos ecclesia per chrismatis unctionem vel manuum impositionem in Spiritum sanctum admitteret: perseverasse morem illum ad tertiam usque synodum œcumenicam: deinde vero mutatum fuisse circa Nestorianos, aliosque hæreticos post illam synodum exortos, quos quidem ecclesia, ut erga illos sese indulgentiorem præberet, sine unctione seu manuum impositione suscepit, ne illos gradu suo deponeret. Hæc enim unctio seu manuum impositio, quamvis esset confirmatoria, & in Spiritum sanctum; nihilominus in hæreticis lugubris erat, quia non solum erat *in Spiritum sanctum*, sed & in pœnitentiam *&* *detestationis erroris*, ex Hugone Victorino *tractatu* 5. *summæ sentent. cap.* 8. non modo significabat *Spiritus sancti sanctificationem*, sed *&* *imaginem pœnitentiæ* publicæ præferebat, ex Innocentio I. *epist.* 18. *cap.* 3. quo fit, ut hæretico-

ticorum clerici per illam admissi, gradu suo privarentur, & solam communionem laicam haberent, ex eodem Innocentio *ibid.* & *epistola 22. cap. 4.*

Octavum petitur ex concilio Tridentino *sess. 7. de sacramentis in genere can. 9.* " Si quis dixerit in tribus sacramentis baptismo scilicet, Confir-" matione, & ordine non imprimi characterem in anima, &c. unde ea " iterari non possunt, anathema sit.

Verum decreti verbis satisfacit qui hoc de Confirmatione ab Episcopis Catholicis data intelligit, quam validam esse, characterem imprimere, iterari non posse certissimum est. Idem vero dicendum esse de ea, quam hæretici conferunt, ex hoc canone colligi non potest.

Si quis instet, baptismus foris datus validus est: ergo & Confirmatio.

Nullam esse consequentiam probavimus *supra*, *parte* 1. Quo enim jure nititur hæc consequentia? baptismus a laico, a muliere, ab ethnico datus in forma ecclesiæ, validus est: ergo & Confirmatio. Baptismum foris datum valere certissimum est, non ex hoc canone, sed ex Patrum testimoniis. Quæ vero baptismum hæreticorum iterari prohibent, eadem Confirmationem ab iis dari non posse testantur. Quemadmodum apparebit locos præcedentibus paragraphis citatos expendenti.

Si quis urgeat. Facta ab hæreticis ordinatio valet: quidni Confirmatio?

RESPONDERI potest, 1. antecedens dubium esse, seu spectes antiquos Patres, seu veteres theologos. " Hanc enim quæstionem per-" plexam (inquit magister *lib. 4. sent. dist. 25.*) ac pene insolu-" bilem faciunt doctorum verba, qui plurimum dissentire videntur. " Ipse vero disputando longe perplexiorem reddit. Relatis enim antiquorum Patrum de hac difficultate diversis, & in specie contrariis sententiis, quatuor diversas doctorum sui temporis de earum conciliatione opiniones explicat, sed quæ vera, quæ falsa, quæ probabilior sit, non indicat. Licet vero affirmans opinio a pluribus annis trita sit apud scholasticos, hactenus tamen nullo ecclesiæ decreto quæstio hæc obscura decisa est. 2. Responderi potest, nullam esse consequentiam. Patres enim si forte Optatum, Sanctum Augustinum, & Avitum excipias, qui factas ab hæreticis ordinationes approbare videntur, collatas ab ipsis unctiones confirmatorias improbant, cum sinant eas iterari. Hinc *plenaria* synodus Capuensis prohibet Bonosianorum baptismata & ordinationes, non autem eorum Confirmationes iterari, *ex Africana collectione*, *cap.* 15. nec immerito; illos enim " cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi " constat ex *canone* 17. *Concilii II. Arelatensis*. Mirum forte cuipiam videbitur, quamobrem iidem Patres hæreticorum ordinationem validam, Con-

firmationem vero invalidam habuerint. Sed mirari desinet, qui attenderit, characteris Episcopalis virtutem in hæreticis ab Ecclesia suspendi posse, ut si velint agere nihil producant: qua de re alibi.

Nonum Argumentum. Sacramentum novæ legis est causa per se gratiæ sanctificantis: atqui manus impositio, per quam hæretici admittebantur, erat dumtaxat causa per accidens, seu causa removens prohibens, id est causa removens obicem, quo impediebatur, ne baptismus in hæresi susceptus conferret gratiam sanctificantem, & peccata remitteret.

Verum potest responderi 1. retorquendo circa manuum impositionem, & unctionem per quam Novatiani admittebantur, illam enim fuisse confirmatoriam constat ex Theodoreto. Eadem tamen erat ac illa, per quam Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Apollinaristæ, & Montenses seu Donatistæ suscipiebantur. 2. Præfata unctio seu manus impositio non erat causa removens obicem remissionis peccatorum, sed illum obicem remotum supponebat. Prius enim reduces convertebantur, quam ungerentur, *ex auctore quæstionum, & responsionum* apud Justinum, *quæst.* 14. Conversio vero obicem auferebat. Prius fidei professionem emittebant, *ex canone* 7. Concilii II. œcumenici. " Sanctum vero baptisma, quod (reduces) sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum illi .... propter professionem veræ fidei, sanctæ & universalis ecclesiæ visceribus fuerint uniti, " ex Gregorio magno *lib.* 4. *epist.* 61. Prius hæresim suam & omnem aliam ejurabant, *ex eodem canone*; " Purgati vero jam fidei integritate, confirmabantur manus impositione, " ex Gennadio *cap.* 52. *de ecclesiast. dogmat.* prius jejunabant dies decem aut quindecim, & mane ac vespere orationibus incumbebant, *ex tribus Euchologiis, regio, Barberino, Marci, & Cryptoferratensi*; atque ita jejunio & orationibus pravos mentis & cordis affectus purgare conabantur. Eas omnes fere rationes paucis complexus est Anonymus Cypriano coætaneus, qui baptismi virtutem & reviviscentiam invocationi nominis Jesu in baptismo tribuit. " Quæ tamen, inquit, invocatio nominis Jesu correctione erroris, & agnitione fidei veritatis, & abscissa omni labe præteritæ conversationis, mysterio Dei, circa ejusmodi homines (hæreticos) rite perpetrato, locum, quem habitura non erat, obtinet, & ad integritatem signi præstandam non obest, supplemento ejus quod deerat accedente. " 3. Nihil impedit quominus chrismatis unctio, & manus impositio, quibus ritibus tota consistit materia Confirmationis, dicatur in hæreticis causa removens prohibens seu causa per accidens remissionis peccatorum, & nihilominus sit verum sacramentum. Hæc enim manus impositio in illis, de quibus hic agitur, hæreticis, spectari potest, vel in ordine ad culpæ originalis, aliorumque peccatorum ei adhærentium remissio-

fionem, quæ est effectus baptismi; vel in ordine ad uberiorem Spiritus sancti effusionem, quæ est proprius Confirmationis effectus. Priori modo est causa removens prohibens, " Sanctum enim baptisma, „ inquit Gregorius, quod (reduces) sunt apud hæreticos consecuti, „ tunc in eis vires emundationis recipit, cum illi per impositionem „ manus Spiritum sanctum acceperint, vel propter professionem veræ „ fidei sanctæ, & universalis ecclesiæ visceribus fuerint uniti. " Posteriori modo est causa per se, causa vera, & influens eodem modo, quo legis novæ sacramenta dicuntur largiri gratiam sanctificantem.

Decimum Argumentum. Si hæc unctio seu manus impositio, per quam hæretici admittebantur, esset confirmatoria, sequeretur Confirmationis sacramentum conferre primam gratiam, remittere peccata, supplere vices baptismi, & homini nondum justificato conferri posse. Falsum consequens: ergo & antecedens.

Verum responderi potest, 1. retorquendo circa manuum impositionem, per quam Novatiani admittebantnr, & quam adversarii fatentur confirmatoriam fuisse. Quod illi de Novatianis, id ipsum de cæteris hæreticis respondebitur. 2. Nihil repugnat, quominus dicatur Confirmationem aliquando conferre primam gratiam, & supplere vices baptismi. Apparet enim ex testimoniis citatis, Confirmationis sacramentum a patribus æquiparari sacramento pœnitentiæ, hoc est, idem præstare sacramentum Confirmationis erga hæreticos extra Ecclesiam baptizatos, & ad eam redeuntes, quod sacramentum pœnitentiæ erga hæreticos in Ecclesia baptizatos, qui redeuntes per pœnitentiam ex Ecclesiæ decreto recipiuntur. Deinde non desunt theologi, qui doceant Confirmationem producere primam gratiam sanctificantem in eo, " Qui ad illam non perfecte contritus accedit, dummodo non fictus accedat. " Ita Sanctus Thomas 3. *par. quæst.* 72. *art.* 7. *ad* 2. Quin etiam Cajetanus *ad hunc locum*, & Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 7. *art.* 7. ubi disputat de præparatione ad Confirmationem necessaria, illud privilegium extendunt ad quæcunque sacramenta, modo suscipiens contritum se existimet. Non desunt quoque scholastici, quos inter Suares *de sacramento extremæ unctionis disp.* 7. *num.* 5. Yzambertus, *ubi de extrema unctione*, & Navarrus *in manuali cap.* 22. *num.* 13. qui doceant extremam unctionem dari posse infirmo at- „ trito, qui confiteri non potest, eamque " in tali casu supplere vi- „ ces sacramenti pœnitentiæ, quia est aliquid ejus consummativum, „ & remittere mortalia prædicto infirmo attrito, &c. " ita Suares. Quidni Confirmatio, ut quæ sit baptismi perfectio, ejus vices aliquando supplere poterit? 3. Nihil nos cogit asserere Confirmationem conferre primam gratiam; Patrum enim testimonia tantum probant per confirmatoriam manuum impositionem suscitari, & reviviscere gratiam baptismi, quam hæresis suspenderat, impediendo ne baptis-

mus vires suas exereret : quare primæ gratiæ productio non Confirmationi tribuenda est , sed baptismo , cujus vires per hæresim ligatas Confirmatio solvit . 4. Ne cogitur quidem affirmare , ligatas baptismi vires per Confirmationem dissolvi . Confirmatio enim obicem illum non tam removet, quam remotum supponit , uti jam probatum est.

Undecimum Argumentum . Confirmatio in eis confessionem præsupponit , qui rei sunt peccati mortalis . Sed nullus canon nullumque testimonium extat , quo probetur hæreticos teneri peccata sua confiteri , antequam per manus impositionem per unctionem recipiantur . Hæc igitur unctio seu manus impositio non erat confirmatoria.

Responderi potest , 1. retorquendo circa Novatianorum unctionem. Ubi enim legunt adversarii Novatianos teneri peccata sua confiteri antequam ungerentur? hæc igitur unctio ideone confirmatoria non erit? 2. Si hæretici foris baptizati, cum ad ecclesiam redirent , peccata non aperirent; quorsum igitur qui occulti criminis capitalis rei essent ad pœnitentiæ publicæ labores amandabantur? crimina enim capitalia, licet occulta, subjiciebantur publicæ pœnitentiæ . 3. Confessionem ab adultis olim præmissam fuisse Confirmationi, docet S. Thomas ex Concilio Aurelianensi, quod accepit a Gratiano *de consecrat. dist.* 5. *cap.* 6. & ante Gratianum annis, & eo amplius , sexaginta , in decretum suum retulerat Ivo, *parte* 1. *cap.* 254. & ante Ivonem annis centum Burchardus *lib.* 4. *cap.* 60. 4. Confirmatio ordine & natura sua pœnitentiæ sacramentum præcedit; si vero subsequatur aliquando, hoc fit per accidens, & contra sacramentorum ordinem vitioque nostro . Neque desunt concilia & theologi , qui negent confessionem huic sacramento ex necessitate præmittendam. 5. Dato, non concesso, quod jure divino confessio præmitti Confirmationi debeat in hæretico , qui in ecclesia catholica baptizatus, ab ea recedit, deinde vero ad illam accedit ; vel in adulto catholico, qui gratiam baptismalem amisit , inde non sequitur, quod illa præmitti debeat in hæretico , qui foris baptizatus, ad fidem catholicam revertitur. Ratio discriminis est , quod in duobus primis peccata remittuntur virtute sacramenti pœnitentiæ,quod confessionem complectitur; in eo vero qui foris baptizatus est , virtute ipsius baptismi, qui vires suas ab hæresi retusas , suspensas & cohibitas tum primum exerit, & dona sua diffundit. Longe igitur alia ratio est hæretici in ecclesia, & hæretici extra ecclesiam baptizati. Prior ad ecclesiam revertens alio modo, quam per solam fidei professionem reconciliari debet, ut illius crimina deleantur. Virtus enim baptismi , quantumlibet efficax, bis non operatur. Semel autem in corde, de quo loquimur, operata est. Non potest igitur iterum per fidei professionem reviviscere : est enim per hæresim subsequentem extincta , per antecedentem vero fuerat tantum suspensa, ideo prior ille hæreticus per aliud

sa-

sacramentum, videlicet pœnitentiam, reconciliandus est. Posterior vero, in quem propter hæresim, in qua baptizatus est, baptismus vires suas effundere non potuit, obice per fidei professionem aut manus impositionem ablato, gratiam baptismalem suscipit.

Hinc ratio colligi debet cur hæreticus in Ecclesia baptizatus, vel adultus catholicus & reus, si ad Confirmationem nondum confessus accesserit, post acceptam Confirmationem teneatur peccata confiteri, non autem hæreticus foris baptizatus, nempe quia in ultimo, non in duobus primis, peccata virtute baptismi remittuntur.

Dices. Adultus, qui ex conscientia fictus ad baptismum accedit, baptizatur, & antequam fictionem auferat, plura peccata committit, eadem peccata confiteri tenetur. Quidni idem sentiendum erit de hæretico foris baptizato, qui post susceptum baptismum, sæpius peccat, antequam fidem profiteatur, hæresim ejuret, & per unctionem seu manuum impositionem admittatur?

Verum antecedens mihi falsum videtur. Recedente enim fictione, baptismus vires suas effundit, neque solum originis peccatum delet, sed & ea (saltem per accidentariam concomitantiam) quæ ante ipsum, vel post ipsum perpetrata sunt. Quare cum illa per baptismi gratiam remissa fuerint, non videntur confessionis sacramento subjicienda.

Neque dicas, fictionis ablationem pertinere ad sacramentum pœnitentiæ. Alia enim est fictionis ablatio, quæ in adultis baptismum præcedit, alia quæ baptismum inefficacem subsequitur; alia quæ baptismi efficaciam consequitur, ut quis post amissam gratiam baptismalem dolet de peccatis post hæc commissis. Prima non pertinet ad sacramentum pœnitentiæ; tertia pertinet; de secunda dubitatur. Opinio negans mihi probatur ob illud Augustini *lib.* 1. *de bapt. cap.* 12. ubi loquens de adulto fideli, qui fictus ad baptismum accedit, baptizatur, " Et tamen cor ejus in malitia vel sacrilegio perseverat; & odium fraternum in ejus animo perseverat. Et deinceps reus est non solum præteritorum, sed etiam consequentium peccatorum: deinde vero pia correctione & veraci confessione purgatur. " Augustinus totam illam purgationem refundit in baptismum, qui tunc valere incipit ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recedit. " Sicut enim in illo, qui fictus accesserat, fit ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione & veraci confessione purgetur, quod non posset sine baptismo, ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit: sic etiam iste, qui baptisma Christi &c. " comparat ille catechumenum, qui fictus ad baptismum accessit cum hæretico foris baptizato.

Nec etiam dicas, Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. docuisse, " Integram peccatorum confessionem omnibus post baptismum lapsis

„ jure divino necessariam existere. “ Id enim theologus, qui a proposita Augustini doctrina recedere noluerit, explicabit de peccatis post acceptam gratiam baptismalem, non autem ante illam commissis: idque certo colligi videtur ex ipsa natura sacramenti pœnitentiæ, quod a patribus dicitur *secunda post naufragium tabula*. Non est igitur prima, sed secunda tabula, quæ passum naufragium post primam tabulam supponit.

Nolim tamen hodiernam praxim improbare, qua Calvinistæ in quibusdam diœcesibus Gallicanis, postquam in ecclesiæ gremium admissi sunt, quæcumque commisere peccata confitentur, antequam Confirmationis unctionem accipiant: qua in re prudenter se se gerunt Episcopi, communiori & receptæ jam pridem in scholis opinioni adhærentes.

§. 10. *Expenditur utraque sententia.*

MUlta retulimus momenta, aliaque plura referri possent, quibus alterutra opinio confirmaretur vel infirmaretur. Momenta, quibus affirmans opinio stabilitur, graviora sunt: leviora vero, quibus negans opinio statuitur, si petitas ex Augustino rationes exceperis, cujus, inquit, Auxilius *lib.* 1. *de ordinationibus a Formoso Pontifice factis cap.* 13. AUCTORITAS AD INSTAR SOLIS IN TOTA FULGET ECCLESIA: quo fit, ut utraque opinio sua se probabilitate tueri possit.

SECTIO II.

Utrum Confirmationes factæ ab Episcopis schismaticis, depositis, & excommunicatis excommunicatione majori valeant.

PRo asserenda vel neganda validitate Confirmationis ab episcopis schismaticis & depositis administratæ, nonnulla suppetunt exempla, quorum duo in utramque partem referemus.

Primum erit pseudo-Papæ Constantini, qui Romanam sedem invasit anno 767. statimque ex laico clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & episcopus a Gregorio Prænestino ordinatus est. Presbyteros autem octo, diaconos quatuor, & episcopos octo ordinavit anno 768. ac tandem in Romana synodo depositus est anno 769. Atqui synodus ordinationes, “ Et quæcumque idem Constantinus in ecclesiasticis sacramentis ac divino cultu egit, iterari jussit, præter sacramentum baptismi, atque sanctum chrisma. “ Ita refertur *in vita Stephani III. Papæ*. „ Hæc igitur synodus, improbatis Constantini ordinationibus, facta ab „ eo baptismata, factasque Confirmationes approbavit.

Ne-

Neque dicas esse duas lectiones, quarum altera refert, a synodo statutum fuisse, ut Stephanus episcopos eos, presbyteros, aut diaconos *consecraret*, altera vero *conciliaret*.

Auxilius enim, qui floruit desinente seculo IX. exemplum illud sibi objiciens, *lib.* 2. *de ordinationibus a Formoso factis cap.* 4. fatetur in ea synodo sancitum fuisse, ut illi *iterum a Papa Stephano consecrarentur*.

Alterum erit Photii, cujus Confirmationem (graece *unguentum*, *τὸ μύρον*) legati Pontificis Romani (Nicolai I.) in Bulgariam missi reprobarunt, omnesque Bulgariæ principes & subjectos chrismate iterum inunxerunt. Ita synodus VIII. generalis *in epistola græca ad Hadrianum II.* desunt enim hæc verba in latina versione Anastasii. Neque, Photius in suis litteris encyclicis ad orientis Patriarchas, quibus graviter apud eos conquestus est de injuria sibi illata, quod sui in Bulgaria a latinis iterum chrismate delibuti fuissent, privatim ille queritur, de repetitione unctionis a se, vel a presbyteris a se ordinatis collatæ, sed generatim de repetitione unctionis a presbyteris concessæ, quasi unctionis illius conferendæ impotes essent presbyteri, pertineretque ad solos episcopos hæc prærogativa. Græca tamen synodi epistola nulla interpretationis suspicione laborat. Photii vero licet schismatici, & sedis Constantinopolitanæ invasoris ordinationem ratam agnovit Joannes VIII. *in epist.* 199. ad Basilium Constantinum, & Alexandrum Imperatores, quia illum absque ulla ordinationis iteratione, " In vera dilectione fratrem in Pontificali officio comministrum, & in pastorali magisterio consacerdotem, pro ecclesiæ Dei pace & utilitate, a modo, Christo favente, recipit & habet, (ea tamen lege) ut misericordiam coram synodo secundum consuetudinem postulet. " En facta quæ, ut
" vides, in utramque partem referri possunt, & quæ tamen non ita se-
" cum invicem pugnant, ut nulla ratione possint conciliari; nec etiam-
" si conciliari non possent, inde sequeretur ordinationes & Confirma-
" tiones ab Episcopis excommunicatis factas, " irritas prorsus esse & invalidas. Sed ea de re alibi, nempe ubi de sacramentis in genere agitur, & de qualitatibus in ministris sacramentorum prærequisitis, vel etiam ubi de ministro ordinationis in tractatu de sacramento ordinis.

QUÆ-

QUÆSTIO TERTIA.

De causa exemplari sacramenti Confirmationis.

Causa exemplaris Confirmationis (quo nomine, ubi de sacramentis agitur, figuras intelligo veteris testamenti) nulla est ex S. Thoma. " Confirmatio enim, inquit ille 3. *part. quæst.* 72. *art.* 2. *ad* 2. quia „ est sacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid res- „ pondens in veteri testamento; quia nihil ad perfectum adduxit lex, „ ut dicitur ad Hebr. 7.

Aliud tamen sentiunt Tertullianus, Optatus, Augustinus, Job monachus, & Isidorus Hispalensis, quorum testimonia descripsimus ubi de traditione. Tertullianus enim *lib. de bapt.* ait Confirmationis unctionem descendere " de pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in sacer- „ dotium solebant, ex quo Aaron a Moyse unctus est. " Augustinus ait illam significatam fuisse per unguentum quod e capite in barbam Aaron defluebat: Optatus vero & Isidorus per unctionem, qua sacerdotes & reges consecrabantur: cathecumenus enim, dum baptizatur, fit rex & sacerdos; quocirca ejus caro mox ungebatur, ut anima consecraretur. Utriusque unctionis, Judaicæ, & christianæ, relationem paucis quidem, sed accuratis, verbis explicuit Job monachus, dum ait catechumenos, cum in ecclesiam admittuntur, tribus sacramentis initiari, baptismo, Confirmatione & eucharistia: eamque consecrationem in Mosaica consecratione adumbratam fuisse. " Primo, inquit, nunc bap- „ tizamur, deinde unguento ungimur, inde pretioso sanguine digna- „ mur. Sic prorsus & Moyses hæc adumbrans, abluit primo aqua eos „ qui consecrabantur, mox induit & cingit, deinde confert olei un- „ ctionem, & tum sanguine aspergit atque ad panis sumptionem adducit. " Alludit Job ad Mosaicam sacerdotum consecrationem *Exodi* 30. *& Levit.* 8. descriptam. Primum enim futurum sacerdotem abluebant, eumque statim induebant subucula linea & tunica hyacinthina; mox caput ejus tiara coronabant; deinde caput ungebant: immolabant sacrificia: carni panibusque oblatis participabat sacerdos: quibus absolutis ritibus manebat septem diebus in tabernaculo: die ac nocte observans custodias Domini; atque ita complebatur ejus consecratio. Eosdem ritus, eodemque ordine in antiquis catechumenis observare licet. Primum quidem abluebantur; mox induebant tunicam albam; deinde coronabantur, ungebantur in fronte, eucharistiæ sacrificium offerebatur pro illis, participabant corpori & sanguini Christi, septem diebus in ecclesia mane & sero incumbebant orationi, ejus consecrationis solemnitas

tas octava die, seu dominica in albis desinebat : is erat antiquus ordo : coronatio quidem aliquibus in locis eucharistiæ partipationem sequebatur : hinc Severus Patriarcha Antiochenus, *lib. de baptismo* ; " Elevant baptizatos ad altare, eisque dant mysteria & sertis coronat " eos sacerdos. " Alibi vero post indutam vestem albam fieri solebat. Hinc ordo baptismi secundum usum Æthyopum : " Tum induunt, " qui baptizati sunt vestem albam & coronam super capita sua ex " myrtho & palma. " Hinc Honorius Augustodunensis *lib. de gemma animæ, cap.* 112. " Deinde mitra capiti ejus imponitur, veste alba induitur, quia in regnum & sacerdotium assumitur. Per mitram corona regni, per albam sacerdotis dignitas exprimitur, quia videlicet " Christi regis & sacerdotis membrum efficitur. " Cæterum Mosaicam sacerdotis unctionem Hebræorum magistri tradunt sic factam fuisse, ut oleum ejus capiti primo effunderetur, inde illiniretur super oculos in formam græcæ litteræ Chi, hoc modo X. Verba sunt Maymonidis apud Schikardum *lib. de jure regio Hebr. cap.* 1. " Quomodo ungebant " sacerdotem? effundebat oleum capiti ejus, & illiniebat inde super " oculos ad speciem Chi græci, taliter X. " Ex quibus liquet pene eamdem fuisse illam veterem Mosaici sacerdotis unctionem cum ea quam postea in fronte fecerunt christiani. Utraque enim in crucis formam ducebatur, hoc tantum discrimine, quod Judaica decussatam, christiana rectam crucem referat. Præterea unguentum, ex quo fiebat hæc unctio Judaica, sanctum erat. Laico non licebat illud tangere, vel odorari, ejusque sanctitas & compositio, quæ ex pluribus erat aromatibus, accurate describitur *Exodi* 30. Eadem est unguenti christiani ratio, cujus sanctitas apparet ex patribus citatis ubi de traditione, præsertim ex Optato : & cujus compositio in oriente ex triginta & amplius odoribus fieri solet, quamvis in occidente fiat ex oleo tantum & balsamo. De variis figuris Mosaicis per quas confirmatoria unctio adumbrabatur, videsis auctorem *sermonis de unctione* apud Cyprianum.

Manuum quoque impositionem in veteri testamento figuratam fuisse per impositionem manuum, qua Jacob suis nepotibus benedixit, asserit Tertullianus in eodem libro *de baptismo*. " Dehinc, inquit, manus " imponitur, per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum &c. sed est hoc quoque de veteri sacramento, quo nepotes " suos ex Joseph, Ephraim, & Manassem, Jacob capitibus impositis " & intermutatis manibus benedixerit &c. " Judæi actiones religiosas facturi manus solebant iis imponere, quorum causa actiones illas instituebant. Benedicturi manus imponebant; ita Jacob Ephraimo & Manasse manum imposuit, *Geneseos* 48. Dona quædam spiritualia imperti-turi manus imponebant. Sic *Josue repletus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas*: Deut. 34. Sacrificaturi manus super ho-

hostiam imponebant; sic Aaroni & filiis ejus præcipitur ut vitulum coram testimonii tabernaculo mactaturi, *manum applicent super caput illius*: Exodi 29. Ducem aliquem constituturi manus ei imponebant: sic Moyses *posuit manum super Josue, ut audiret eum omnis synagoga filiorum Israel*: Numerorum 27. Similiter in novo testamento Dominus noster Jesus Christus, ipsiusque apostoli manuum impositionem in variis actionibus usurparunt. Eos quoque imitata est ecclesia christiana: tribus vero potissimum sacramentis antiquitas nomen *impositionis manuum* indidit, Confirmationi, pœnitentiæ & ordini: sacramentum Confirmationis vocat *manus impositionem in Spiritum sanctum*; sacramentum pœnitentiæ, *manus impositionem in pœnitentiam*; ordinis vero sacramentum, *manus impositionem* simpliciter.

Denique proprium Confirmationis effectum in veteri testamento adumbratum fuisse asserit Tertullianus *lib. de baptismo cap.* 8. " Tum ille
" sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens a
" patre descendit &c. ne hoc quidem sine argumento præcedentis fi-
" guræ. Quemadmodum enim post aquas diluvii, quibus iniquitas an-
" tiqua purgata est, post baptismum (ut ita dixerim) mundi, pacem
" cœlestis iræ, præco columba terris annuntiavit demissa ex arca,
" & cum olea reversa: quod signum etiam apud nationes paci præ-
" tenditur: eadem dispositione spiritalis effectus, terræ, id est, carni
" nostræ, emergenti de lavacro post vetera delicta, columba sancti Spi-
" ritus advolat, pacem Dei afferens, emissa de cœlis, ubi ecclesia est,
" arca figurata.

QUÆSTIO QUARTA.

De suscipiente seu causa subjectiva Confirmationis.

DE ætate ad Confirmationem requisita, & dispositionibus ad illam necessariis hic agemus.

A R-

ARTICULUS I.

De connexione utriusque sacramenti baptismi & Confirmationis, & de ætate in suscipientibus requisita.

UTrumque baptismi & Confirmationis sacramentum primis ecclesiæ seculis semper connexum fuisse, adeo ut baptismum Confirmatio statim sequeretur, cum adesset episcopus, trita hæc est eruditorum doctrina. Ista tamen duo sacramenta in Corinthiis ad quos Paulus scripsit, separata fuisse Irenæus aperte innuit *lib.4. adversus hæreses cap.75. & in fragmentis.* " Paulus, inquit, Corinthiis ait: *Lac vobis* „ *potum dedi, non escam; nondum enim poteratis portare:* hoc est hu„ manam Christi præsentiam didicistis: sed Spiritus patris, ob vestram „ infirmitatem, necdum super vos requiescit. *Cum enim sit inter vos,* „ *zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambula*„ *tis?* id est, necdum patris Spiritus cum illis erat, propter imperfe„ ctionem eorum, & infirmitatem conversationis. Quemadmodum igi„ tur apostolus poterat quidem dare escam (quibuscumque enim ma„ nus imponebant apostoli, recipiebant Spiritum sanctum, qui est esca „ vitæ) illi autem non poterant illam recipere, propterea quod sensa „ mentis adhuc imbecillia, & inexercitata ad res divinas haberent. Sic „ & ab initio poterat quidem Deus homini conferre perfectionem. Sed „ hic nuper productus non poterat, aut illam accipere, aut acceptam „ capere, aut captam continere. " Igitur ex mente Irenæi Paulus Corinthiis jam pridem baptizatis non dederat escam, id est, Spiritum sanctum, qui est esca vitæ; & quem fideles per manus impositionem ab apostolis accipiebant. Paulus tamen *ad Hebr. cap. 6.* confirmatoriam manus impositionem cum baptismo conjungit: *Rursum jacientes*, inquit, *fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum*; eaque praxis ac consuetudo conjungendi utriusque sacramenti in ecclesia diu perseveravit. Hinc Tertullianus, Cyprianus, patres Illiberitani, patres Laodicenses, Optatus, Pacianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosius, aliique baptismum & Confirmationem conjungunt. Baptismum enim Confirmatio proxime sequebatur, cum adesset episcopus; cum vero abesset, prima data occasione: unde Hieronymus *dialogo adversus Luciferianos* testatur, hanc fuisse tempore suo ecclesiarum consuetndinem ut ad eos qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati erant, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurreret.

Omnis igitur ætas, sive infantilis, sive adulta, erat idonea Confirmationi, quia omnis ætas idonea erat baptismo, cui Confirmatio adhære-

rebat : hinc S. Thomas 3. *parte quæst.* 72. *art.* 8. probat hoc sacramentum omnibus exhibendum esse; quia " per illud promovetur homo spi-
" ritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem est de intentione natu-
" ræ, multo magis de intentione Dei ex cujus imitatione hoc natura
" participat omnia ad perfectionem producere. Anima autem, ad quam
" pertinet & spiritualis nativitas & spiritualis ætatis perfectio, potest,
" sicut tempore senectutis spiritualem nativitatem consequi; ita tem-
" pore juventutis vel pueritiæ consequi perfectam ætatem. " Hinc *ad* 2. ait de hac ætate perfecta, quam pueri confirmati consequuntur, dictum esse, Sap. 4. *Senectus venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata*. Hinc *ibidem* asserit, " Quod multi in puerili ætate
" propter robur Spiritus sancti perceptum, usque ad sanguinem forti-
" ter certaverunt pro Christo.

Usus vero confirmandi pueros in ecclesia diu multumque permansit. Meminit Innocentius I. *in epistola ad Decentium cap.* 3. *de consignandis parvulis* : meminit Augustinus *tractatu* 6. *in* 1. *Joannis epistolam*. Meminit Gennadius cap. 52. libri *de eccles. dogmat.* meminerunt ordo Romanus, aliique libri rituales seculorum VIII. IX. X. XI. rituum, quibus parvuli consignari debent. Odo episcopus Parisiensis, qui Mauritio successit anno 1196. vel 1197. in synodicis constitutionibus statuit, "
" 1. Ut sacerdotes frequenter moneant populum ad Confirmationem
" puerorum. 2. Quod post baptismum debet suscipi sacramentum Con-
" firmationis. 3. Ut sæpe dicatur laicis, ne expectent diu ad confir-
" mandum pueros, adventum episcopi, sed ducant eos ad eum, nisi
" adesse audierint prope. " Richardus Poore, episcopus Sarumensis in Anglia *in suis constitutionibus cap.* 24. quatuor edicit, " 1. Cum sacra-
" mentum Confirmationis ad robur detur parvulis, frequenter sacerdo-
" tes moneant populum ad Confirmationem puerorum : post baptis-
" mum enim suscipi debet sacramentum Confirmationis. 2. Si ultra
" quinque annos ad plus puer fuerit per negligentiam & injuriam pa-
" rentum non confirmatus, tam pater, quam mater ab ingressu eccle-
" siæ tamdiu suspendantur, quo usque puer confirmetur. 3. Simili pœ-
" næ subjacebit sacerdos, qui circa hoc negligens extiterit: 4. Si adul-
" tus in quadragesima, vel alio tempore ad communionem venerit,
" nondum confirmatus (quod diligenter inquirendum est) mittatur ad
" episcopum confirmandus. " Constitutiones illæ vulgo referuntur ad annum 1217. verum illæ anno 1222. posteriores sunt, cum in earum capite ultimo mentio fiat Oxoniensis concilii anno 1222. celebrati. S. Edmundus archiepiscopus Cantuariensis *in suis constitutionibus*, *cap.* 39. ad annum 1236. " Sacerdotes frequenter moneant populum ad Confir-
" mationem puerorum; post baptismum enim suscipi debet sacramen-
" tum Confirmationis. " Synodus Oxoniensis in Anglia anno 1287. *cap.* 3. " Quoniam in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum
" con-

„ confirmamur ad pugnam, eo quod nobis est magna & gravis collu-
„ ctatio adversus principem tenebrarum, qua propter (observa ratio-
„ nem quæ præcessit) sacerdotibus parochialibus districte præcipimus,
„ ut parochianos suos sæpius moneant, quatenus parvulos suos, quos
„ prius baptizatos esse constiterit, procurent quam citius poterint,
„ confirmari. Et ne ob parentum negligentiam ipsos contingat absque
„ Confirmatione diutius remanere, statuimus ut parvuli, infra trien-
„ nium a tempore ortus sui, Confirmationis recipiant sacramentum:
„ dum tamen proprii vel alieni episcopi copia habeatur: alioquin pa-
„ rentes ex tunc qualibet sexta feria in pane & aqua jejunent, donec
„ pueri confirmentur. " Rigidos se canonum ad Confirmationem per-
tinentium observatores exhibuerunt Angli.

Aliter se res habuit in Germania, Galiis, & Italia. Synodus Colo-
niensis anno 1280. *cap.* 5. id unum edicit. " Presbyteri moneant pa-
„ rentes, ut pueros nondum confirmatos ad episcopum, qui solus po-
„ test confirmare, ducant septennos, vel majoris ætatis. " Idem fere
habet synodus Lingonensis anno 1404. Synodus Coloniensis anno 1536.
parte 7. *cap.* 9. ait " se non definire, an expediat imitari consuetudi-
„ nem, qua observatur, ut nedum adultis, sed & infantibus detur Con-
„ firmatio; convenientius tamen & utilius esse, si infans supra septi-
„ mum ætatis annum progressus fuerit, ut ea, quæ aguntur, intelli-
„ gat. " Concilium Mediolanense I. anno 1345. *par.* 2. *cap.* 3. " Mi-
„ nori septennio Confirmationis sacramentum nemini præbeatur. "
Concilium V. Mediolanense anno 1579. *parte* 1. *cap.* 8. postquam epis-
copum monuit ut ægrotantes nondum confirmatos " caritate paterna
„ invisat & rite confirmet, subjicit: " Alio decreto, quod in conci-
„ lio provinciali primo sancivimus, cautum est, ne Confirmationis sa-
„ cramentum iis præberetur, qui annis septem minores natu sint: si
„ tamen episcopus ob aliquam causam justam, atque adeo necessariam,
„ parvulo & infanti, qui non modo eam ætatem expleat, sed ne at-
„ tingat quidem, ministrandum aliquando censuerit, ne sit vetitum. "
Synodus Turonensis, anno 1583. *cap.* 7. " Ut Confirmationis sacra-
„ mentum decentius conferatur, statuit ne ad illud facile minores sep-
„ tennio admittantur. " Synodus Bituricensis anno 1584. *titulo* 30. *ca-
none* 4. " Non offerantur ad sacramentum Confirmationis, nisi qui
„ septimum annum attigerint, ut symbolum fidei profiteri per se pos-
„ sint. " Synodus Aquensis anno 1585. *cap. de Confirmationis sacra-
mento*: " Ne episcopi hoc sacramentum minoribus natu annis septem
„ ministrent, nisi illis justa aliqua causa aliter videatur. " Synodus
Tolosana anno 1590. *parte* 2. *cap.* 3. *num.* 4. " Ni summa quædam im-
„ pellat necessitas, septennio minores pueri nequaquam veniant ad
„ Confirmationem admittendi. " Synodus Narbonensis anno 1609. *cap.*
15. " Pueri non admittantur ad hoc sacramentum nisi sint perfectæ
æta-

„ ætatis, vel ad minus qui annum septimum attigerint : " sic paulatim antiqua disciplina desecit. Synodus Coloniensis anno 1280. liberum reliquit, ut pueri ante vel post septem annos confirmarentur : idem sentit Lingonensis anno 1404. Coloniensis anno 1536. dicit convenientius & utilius esse, ut post septem annos susciperent illud sacramentum. Mediolanensis I. anno 1565. decrevit septennium requiri : quod generali & receptæ duodecim & eo amplius seculis in ecclesia praxi contrarium animadvertens, Mediolanensis V. decretum illud emollivit, permittens ut parvuli ante septennium *ob aliquam causam justam* confirmari possent. Turonensis anno 1583. prohibuit ne id *facile* fieret : Aquensis anno 1585. ne id fieret, *nisi justa de causa* : Tolosana anno 1590. *nisi summa* esset *necessitas* : Narbonensis anno 1609. absolute prohibuit : quin etiam eo inclinat, ut pueri non modo septimum annum, *sed & perfectam ætatem* attigerint, antequam confirmentur. Veterem tamen usum retinendum innuit Pontificale Romanum jussu Clementis VIII. editum, Pontifex infantes, pueros, vel alios sacri baptismatis unda perfusos confirmare volens &c. Cæterum qui adultos ægrotos vel parvulos, eos etiam, qui antequam ad rationis usum pervenerint, moriuntur, confirmare vel confirmari negligunt, attendant, quæso, ad hæc verba S. Thomæ 3. *parte quæst.* 72. *artic.* 8. *ad* 4. "
„ Etiam morituris hoc sacramentum dandum est, ut in resurrectio-
„ ne perfecti appareant, secundum illud ad Ephes 4. *Donec occur-*
„ *ramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Chri-*
„ *sti* : Et ideo Hugo de sancto Victore dicit, omnino periculo-
„ sum esse, si ab hac vita sine Confirmatione migrare continge-
„ ret ; non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum ; sed
„ quia detrimentum perfectionis pateretur : unde etiam pueri confir-
„ mati decedentes, majorem gloriam consequuntur, sicut & hic ma-
„ jorem obtinent gratiam. " Divo Thomæ consentit Matthæus Galenus *catechesi* 119. *pagina* 367. " Debet, inquit, hoc sacramentum
„ etiam pueris infantibusque conferri ; de quibus pessime merentur,
„ qui in septimum, vel decimum annum differunt : cum enim ea
„ vis, quam diximus, exerat sese in eos omnes, qui non obtu-
„ rant rivos fluentis gratiæ ; profecto iis omnibus charismatibus infan-
„ tes spoliat, tantumque cœlestis gloriæ detrahit, quibus hinc prope-
„ rata morte præreptis noluit hoc dari sacramentum, quantum bene-
„ ficiorum Christi per hoc labrum eis communicari vetuit.

De amentibus idem quod de pueris, sentiendum mihi videtur ex Gennadio *cap.* 52. *libri de dogmat. eccles.* " Si parvuli sunt, vel he-
„ betes, qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis, qui
„ eos offerunt juxta morem baptizandi, & sic manus impositione,
„ & chrismate communiti, eucharistiæ mysteriis admittantur. Sicut
„ enim

„ enim infantilis ætas non patitur fictionem, qua sacramenti effectus „ impediatur, “ ex S. Thoma, *in 4. d. 7. qu. 3. art. 2.* ita nec rationis privatio in amente.

ARTICULUS II.

De dispositionibus ad illud sacramentum requisitis.

EÆdem olim erant dispositiones ad Confirmationem, quæ ad baptismum; utrumque enim simul conferebatur. Quin etiam Paulus ex mente Irenæi plura in Corinthiis requisivit ad Confirmationem, quam ad baptismum, *ex capite superiori*. Verum quantæ ad illud sacramentum dispositiones olim necessariæ judicarentur, nemo ex antiquis luculentius innuit, quam Tertullianus, *libro de baptismo*, cum docet baptismum non conferre Spiritum sanctum, sed delictorum ablutione vias præparare superventuro per Confirmationem Spiritui sancto, sicut Joannes Christo venturo vias præparabat. Textum descripsimus ubi de mente illius auctoris *parte 1. pagina 44.*

Si quis vero synodos posteriores consulat, tres aut quatuor dispositiones ab illis requiri observabit, doctrinam, sanctificationem, orationem & jejunium.

Doctrinam olim in oriente in quibusdam saltem ecclesiis præcessisse Confirmationem, apparet ex Chrysostomo, Eulogio Alexandrino, & Maximo martyre, locis *supra* citatis *pag. 607.* Chrysostomus enim homilia 9. in caput 6. ad Hebræos, ad hæc verba: *baptismatum, doctrinæ, impositionis quoque manuum* (virgula inter vocabula *baptismatum* & *doctrinæ* interposita) tria distinguit, baptismum, doctrinam & manuum impositionem: quocirca ex illius mente uberior ad Confirmationem, quam ad baptismum doctrina requirebatur. Verum doctrina de qua Chrysostomus, longe alia erat, ab ea, quam synodi recentiores postulant. Illa enim de qua Chrysostomus, doctrina erat qua neophyti, antequam manuum impositionem acciperent, *docebantur, quid agere deberent, & quid non deberent*, ista vero, de qua synodi recentiores, ipsissima est doctrina christiana quam vulgus scire tenetur. Hinc synodus Narbonensis anno *1609. cap.* 15. non solum ab adultis, sed etiam a pueris exigit, “ Ut orationem dominicam, salutationem angelicam, symbolum apostolorum, & decem præ„ cepta decalogi norint.

Sanctificationem vero necessariam esse, concedunt omnes theologi; Confirmatio enim vivorum dicitur, non mortuorum sacramentum.

Orationem denique & jejunium, non modo privata, sed publica, & to-

& totius ecclesiæ prærequisita fuisse apparet ex synodo Bituricensi anno 1584. quæ *titulo 20. can. 7.* innuit, eam ætate sua fuisse praxim ut episcopi Confirmationem post Jejunium quatuor temporum celebrarent. " Curent episcopi hoc sacramentum post jejunium quatuor tem-
„ porum de more celebraturi, ut dominica præcedente per singularum
„ parœciarum rectores, & prædicatores moneatur populus de ejus ne-
„ cessitate, virtute, eique debita reverentia. " Apparet etiam ex synodo Briocensi, anno 1300. quæ *cap. 5.* decernit, ut fideles, duabus licet vel tribus ab hinc leucis distantes, ducente eos pastore, comitantibus sacerdotibus, & cruce præcedente, accedant ad episcopum visitationis munere fungentem, sermonem audituri, & Confirmationem ab eo accepturi, *etiam jejuni, si fieri potest.*

Is enim mos erat antiquus, ut pontifices, & fideles hoc sacramentum jejuni ministrarent, & acciperent. Constat ex ordine Romano, & ex libro *de divinis officiis*, qui Alcuino tribuitur, vel ipsos infantes, etiam lactentes, ad serotinum usque tempus jejunasse, ut sabbato sancto baptizati, vespere Spiritum sanctum per manus impositionem susciperent. Concilium Aurelianense *cap. 3.* " Ut jejuni ad Con-
„ firmationem veniant perfectæ ætatis. " Ita refert Gratianus *de consecr. dist. 5. cap. ut jejuni* : quæ tamen verba, quod sciam, in Aurelianensi concilio non leguntur, sed habentur in capitulis Herardi Archiepiscopi Turonensis, anno 858. editis, *cap. 75.* Synodus Meldensis *cap. 6.* ut episcopi non nisi jejuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Ita Gratianus *ibidem cap. ut episcopi*. Verum nec illa verba in aliquo Meldensi concilio leguntur, sed in Parisiensi anno 829. coacto, *lib. 1. cap. 33.* quo patres prohibent, " Ne episcopi post perceptionem cibi,
„ & potus, per impositionem manuum tradant Spiritum sanctum.
„ 1. Quia id tam excellenti ministerio prorsus non convenit. 2. Quia
„ sicut apostoli unanimes existentes, deumque collaudantes, & benedi-
„ centes; ita nimirum jejunantes accipere meruerunt paracletum Spi-
„ ritum sanctum. 3. Quia apostolos non nisi jejunos, sicut eorum
„ acta docent, aliis Spiritum sanctum tradidisse manifestum est. 4. Sicut baptismus excepta infirmorum causa, non nisi a jejunis celebratur
„ sacerdotibus, ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta præmissa
„ causa infirmorum, non nisi a jejunis celebranda est pontificibus.
„ Dignum quippe est, ut pontifices Christi primum jejunando, &
„ orando in cordibus suis domum præparent Spiritui sancto, & sic
„ per impositionem manuum cæteris fidelibus eum tradant orando. "
Concilium Rothomagense anno 1072. *cap. 7.* " Donum sancti Spiri-
„ tus non detur nisi jejunis, & a jejunis. " Synodus Bajocensis anno 1300. *c. 5.* vult ut fideles, duabus licet, vel tribus ab hinc leucis distent, accedant ad pontificem, accepturi ab eo Confirmationem,

„ je-

„ jejuni etiam , si fieri potest . " Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 7. *cap.* 9. " jejuni ad Confirmationem veniant . " Synodus Mediolanensis IV. anno 1576. *parte* 2. *cap.* 3. " admoneant , ut jejuni „ illud suscipiant , cum mane ministratur. " Synodus Tolosana anno 1590. *parte* 2. *cap.* 3. " parochus ad illud (sacramentum) debite suscipiendum adultos jejunos accedere hortetur. " Synodus Narbonensis „ anno 1609.*c.*15. adultos jejunos accedere hortentur, si hora matutina hoc „ sacramentum conferatur . " Liberum igitur reliquit , ut illud sacramentum post comestionem horis pomeridianis administretur. Sic etiam quoad illud caput antiqua disciplina paulatim defecit. Primum quidem synodi præceperunt , ut Confirmationem suscepturi jejuni accederent : deinde hortatæ sunt: denique liberum fecerunt. Antiquam tamen praxim retineri vult pontificale Romanum jussu Clementis VIII. editum , ut " confirmandi deberent esse jejuni.

Veniamus modo ad confessionem , quam Confirmationi prærequiri ; affirmant alii, alii negant.

Affirmanti opinioni favent Concilium Aurelianense , *can.* 3. de quo Gratianus , *de consecr. dist.* 5. *cap.* 6. *ut jejuni* . Et ante Gratianum Ivo *parte* 1. *cap.* 254. & ante Ivonem Burchardus *lib.* 4. *cap.* 60. " moneantur confessionem facere prius , ut mundi donum sancti Spi„ ritus valeant accipere . Herardus episcopus Turonensis *in suis capitularibus* anno 858. *cap.* 75. " Moneantur confessiones dare prius , ut „ mundi donum sancti Spiritus valeant accipere . " Odo Episcopus Parisiensis , qui floruit desinente seculo duodecimo *cap.* 4. " Si confir„ mandus adultus fuerit , confiteatur prius , & postea confirmetur . " Sanctus Edmundus Episcopus Cantuariensis *in constitutionibus* anno 1236. *cap.* 39. " Si confirmandus adultus fuerit , monendus est per sacerdo„ tem loci , ut prius confiteatur , & postea confirmetur . " Synodus Coloniensis anno 1280. *cap.* 5. " Confirmandi si fuerint decem anno„ rum vel ultra, prius suis sacerdotibus confiteantur, quam confirmen„ tur . " Synodus diœcesana Bajocensis anno 1300. *cap.* 5. " Adulti „ qui debent confiteri , & qui confirmandi fuerint , prius confitean„ tur , si tempus habent confitendi . " Synodus diœcesana Lingonensis anno 1404. " Priusquam quis confirmetur aut chrismetur , confi„ teatur peccata sua , & sit jejunus , si fieri potest . " Synodus diœcesana Trecensis anno . . . . " Si confirmandus est adultus, antequam „ confirmetur instruatur ut confiteatur peccata sua . " synodus diœcesana Senonensis anno 1524. " Illud sacramentum pœnitentes & confessi, „ si fieri potest , jejuni recipiant. " Synodus diœcesana Carnutensis (refertur apud Bochellum *lib.* 2. *decret. ecclef. Gallic. cap.* 58.) anno 1526. " Suscepturos hoc sacramentum, ut sint jejuni , si commode fieri posset, „ & si adulti fuerint , sint contriti & confessi . " Synodus Provincialis Coloniensis anno 1536. *cap.* 9. " Moneantur confessionem sacramenta-

 „ lem

„ lem facere, priusqam accesserint &c. “ Synodus diœcesana Parisiensis (apud Bochellum *ibidem cap. 66.*) anno 1557. “ A cibo abstinens , si „ commode potest, & sacramentali confessione purgatus , Confirmatio- „ nis sacramentum religiose suscipiat . “ Synodus provincialis IV. Mediolanensis anno 1576. *cap.* 3. “ Qui adulta ætate confirmandi sunt , „ primo de peccatis confiteantur. “ Synodus Provincialis Rothomagensis anno 1581. *cap. de Confirmat.* “ Adultis non nisi confessis , & profi- „ tentibus symbolum apostolicum , tradant hoc sacramentum . “ Synodus Provincialis Remensis anno 1583. *cap. de Confirmat.* “ Conferant il- „ lud sacramentum iis qui aliquem usum rationis habent , confessis , & „ si commode fieri potest, jejunis. “ Synodus Provincialis Remensis anno 1584. *cap.* 7. Adulti non nisi prævia peccatorum confessione admit- „ tantur. “ Synodus Provincialis Bituricensis anno 1584. *tit.*20. *can.* 8. “ Moneantur omnes confirmandi , ut ante hujus sacramenti susceptionem peccata sua confiteantur . “ Synodus Provincialis Aquensis , anno 1585. *cap. de Confirmatione* , “ Qui adulta ætate confirmandi sunt, primo de peccatis confiteantur . “ Synodus Provincialis Tolosana , anno 1590. *parte* 2. *cap.* 3. “ Adultos peccata confiteri hortetur. “ Synodus Provincialis Mechliniensis, anno 1607. *titulo* 4. *cap.* 2. “ Moneant con- „ fessionem præmittendam a confirmandis. Synodus provincialis Narbo- „ nensis anno 1609. *cap.* 15. “ Adultos peccata confiteri hortentur . “ „ Catechismus Tridentinus , “ Ut qui adulta jam ætate confirmandi „ sunt, si quidem hujus sacramenti gratiam, & dona consequi cupiant, „ eos non solum fidem & pietatem afferre , sed graviora etiam peccata , „ quæ admiserunt, ex animo dolere oporteat . Qua in re laborandum „ est , ut peccata etiam prius confiteantur , & pastorum cohortatione ad „ jejunia, & alia pietatis opera suscipienda incitentur, admoneanturque „ laudabilem illam antiquæ ecclesiæ consuetudinem renovandam esse , ut „ non nisi jejuni hoc sacramentum susciperent .

Pro eadem affirmante sententia laudari possunt , synodus Provincialis Cameracensis II. & diœcesanæ Atrebatensis sub Francisco Richardoto , Audomarensis sub Joanne Six , & Yprensis sub Martino Rythovio , ex Sylvio , 3. *par. qu.* 72. *ar.* 7.

Pro negante vero opinione stant conventus Melodunensis anno 1579 “ Adulti inconfessi accedere haud præsumant ; aut saltem sine maxi- „ mo peccatorum dolore commissorum , & proposito confitendi . “ Synodus Provincialis Burdigalensis , anno 1583. *cap.* 10. “ Monean- „ tur etiam , qui adulti sunt , ut ad tantum sacramentum non acce- „ dant , nisi præmissa peccatorum confessione , aut saltem maximo „ peccatorum dolore , & mature confitendi proposito : “ Synodus diœcesana Burdigalensis , anno 1624. “ Curent ut adulti , vel antea de „ peccatis confiteantur , vel compuncto animo sacramentum recipien- „ tes , quam primum ad pœnitentiam accedant , ne quid scilicet præ-

„ po-

„ postere, inordinate, & sine fructu fiat. " Pontificale Romanum jussu Clementis VIII. editum, " Adulti debent prius peccata confiteri, „ & postea confirmari ; vel saltem peccata, quæ admiserunt, doleant." Trita hæc est theologorum sententia, quorum tamen rationes, & momenta levia mihi videntur.

Cæterum difficultas, quam *supra* proposuimus, de libertate vel necessitate confessionis in hæreticis, qui foris baptizati, ad Ecclesiam redeunt, & statim confirmantur, nihil habet affine cum ea, quam modo versamus quæstione. Hic enim agitur de Catholicis, qui post susceptam gratiam baptismalem peccaverunt, antequam confirmentur, atque adeo quorum peccata virtute solius pœnitentiæ remitti possunt.

FINIS SECUNDÆ PARTIS.

PARS TERTIA.

DE EFFECTU CONFIRMATIONIS.

CONFIRMATIO est sacramentum, quod gratiam sanctificantem adauget, Christianum perfectum efficit, & characterem imprimit.

QUÆSTIO PRIMA.

De primo Confirmationis effectu, seu gratia sanctificante.

TRia hic inquiremus, quid hæretici senserint, quid fides catholica doceat, quid controvertatur apud orthodoxos.

ARTICULUS PRIMUS.

De erroribus circa primum Confirmationis effectum.

POTISSIMUS Confirmationis effectus, est gratia sanctificans, quæ dicitur gratia perfectionis, roboris, & virtutis, seu "gratia quæ „ datur ad augmentum, & firmitatem justitiæ, ex Sancto Thoma 3. *parte quæst.72. ar.7. ad* 1. quia regeneratis, qui sunt *quasi modo geniti infantes*, robur & vires confert ad superandas tentationes, & fidem coram tyrannis confitendam. Hæc est catholicorum doctrina, quam recentiores hæretici totis viribus impugnant.

Lutherus *lib. de captivit.* virtutem confirmandi tribuit Eucharistiæ. Ea enim martyres ad pugnam olim roborabantur. Kemnitius *in examine Concilii Trident.* ait "pontificiam doctrinam de Confirmatione cum in„ signi injuria, & contumelia baptismi conjunctam esse: pontificios di„ cere, in baptismo non dari Spiritum sanctum ad pugnam contra dia„ bo-

„ bolum ; & tamen in actione baptismi multis verbis , & exigi , & „ fieri abrenuntiationem Satanæ . Dicere pontificios in baptismo non „ dari Spiritum tuentem , & defendentem , & tamen Baptistam in „ ipsa actione baptismi orare : Qui te regeneravit ex aqua , &c. cu- „ stodiat te in vitam æternam . “ Confirmationis igitur virtutem baptismo tribuit.

Kemnitium Lutherani sequuntur.

Calvinus vero cæteris audacior , adversus præfatam doctrinam ita insurgit , *lib.* 4. *instit. cap.* 19. *num.* 8. “ Verum propius adhuc inspicia- „ mus, quot monstra foveat, alatque hæc pinguedo. Dicunt isti uncto- „ res, Spiritum sanctum in baptismo ad innocentiam dari , in Confir- „ matione ad gratiæ augmentum . In baptismo nos regenerari ad vitam, „ in Confirmatione nos ad pugnam instrui . Et ideo nihil eos pudet, ut „ negent baptismum rite sine Confirmatione perfici posse. O nequitiam!“ Et post alia . “ Videte malitiam , & fonticam Satanæ fraudem , qui ex „ Deo estis . Quod vere in baptismo dabatur, in sua Confirmatione da- „ ri mentitur; ut furtim incautos a baptismo abducat . Quis jam dubi- „ tet , hanc Satanæ esse doctrinam , quæ promissiones baptismi proprias, „ a baptismo abscissas alio derivat , & transfert . “ Ut autem illos effectus baptismo proprios esse probet , tria refert testimonia , primum ad Rom. 6. v. 4. ubi asseritur , *Quod vetus homo noster in baptismo confixus est , quo nos in novitate vitæ ambulemus* . “ Quid est instrui ad pugnam, nisi „ hoc est ? “ Secundum ex concilio Milevitano , “ Qui dicit baptis- „ mum in remissionem peccatorum dari tantum , & non adjutorium fu- „ turæ gratiæ , anathema sit . “ Tertium ad Gal. cap. 3. vers. 27. ubi *omnes , qui in Christo baptizati sunt* , dicuntur *Christum induisse cum suis donis*.

In antidoto vero *Concilii Trident. ad canonem* 2. *de Confirmat. sess.* 7. “ Crepent licet , nihil proficient , negando se in Spiritum Dei es- „ se contumeliosos , ejus virtutem dum ad putidum oleum refe- „ runt . “ Ex his apparet Calvinum baptismo tribuere virtutem Confirmationis.

Utriusque hæresiarchæ , Lutheri , & Calvini doctrinam amplectitur Dallæus Calvinista *lib.* 1. *de Confirmat. cap.* 2. Causantur spirituali ro- „ bore ad mystica adversus persecutores certamina opus fuisse : quasi vero „ Spiritus ille , quem in genitali Christi unda hausimus , in eis sit vel „ ignavus ; vel cor non confirmet panis ille , quem in Domini mensa „ invadimus . “ Quod ut probet , adducit illud 2. ad Timoth. cap. 1. *Non dedit nobis Spiritum timoris , sed virtutis , & dilectionis , & sobrietatis . Noli itaque erubescere testimonium Domini* . “ Vel ergo nega istum nos „ Spiritum & in baptismo, & in Eucharistia accipere : vel certe confi- „ tere , quod res est , post donata cœlestia illa præsidia , nullam nobis „ suscipiendæ unctionis istius tuæ necessitatem . “ Adducit & illud Cy-

priani *in epist. 56 ad Thibaritanos:* " Milites Christi considerent idcirco
„ se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter
„ Christum sanguinem fundere. " Adducit & aliud *ex epist. 54 ad Cornelium*: " Non morientibus, sed viventibus communicatis, &c. " quo loco Cyprianus duo docet. Prius, eucharistia nos ad prælia Christiana *armari, muniri, protegi*; eam *contra adversarium protectionem, tutelam*, ac *munimentum* esse: alterum idoneum esse non posse ad martyrium, cui eucharistia denegatur. " Quomodo docemus, aut provocamus eos in
„ confessione nominis Christi sanguinem suum fundere, si eis militatu-
„ ris Christi sanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum
„ idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in ecclesia poculum
„ Domini jure communicationis admittimus: " Et post alia: " Idoneus
„ esse non potest ad martyrium, qui ab ecclesia non armatur ad prælium:
„ & mens deficit, quam non recepta eucharistia erigit & accendit. " Denique profert ipsum S. Thomæ ratiocinium *3. par. qu. 72. ar. 1. in corp.*
" In vita corporali specialis quædam perfectio est, quod homo ad per-
„ fectam ætatem perveniat, & perfectas hominis actiones agere possit.
„ Et inde est etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis acci-
„ pit vitam corporalem, est motus augmenti, quo aliquis ducitur ad per-
„ fectam ætatem. Sic igitur & vitam spiritualem homo accipit per ba-
„ ptismum, qui est spiritualis regeneratio. In Confirmatione autem ho-
„ mo accipit quasi quamdam perfectam ætatem spiritualis vitæ. Quibus
„ Dallæus: " Imo, o Thoma, non in tua Confirmatione, sed in Do-
„ mini eucharistia perfecta illa ætas accipitur. Certe tua ratiocinatio id
„ conficit. Nam in natura, unde tu argumentaris, notum est nos, qui-
„ bus nutrimur, iisdem augeri, & crescere, & ita ad ætatem perfectam
„ perduci. Cum ergo in spiritualibus nos per eucharistiam nutriri, &
„ clarum sit, & confessum, simile illud tuum (si valet) efficit, ut per
„ eucharistiam quoque spirituale incrementum habeamus, atque ita ad
„ ætatem perfectam deducamur. Quin imo, si res ad tuum simile exiga-
„ tur, apparebit Confirmationem male ad eum, quem urges, augmen-
„ ti motum esse comparatam: eucharistiam optime. Nam ut in natu-
„ ra non simul ac semel, sed sensim, paulatimque crescimus, & ad æta-
„ tis perfectionem pervenimus, non semel, sed sæpius, iterum atque ite-
„ rum cibis utentes: ita & in gratia ex eadem a te constituta analogia,
„ decet nos id, per quod crescimus, sacramentum sæpius sumere; quod,
„ ut omnes vident, eucharistiæ quidem convenit, a Confirmatione vero,
„ quam vos iterari vetatis, alienum est.

Quam igitur Confirmationi virtutem tribuunt orthodoxi, eam Lutherus adscribit eucharistiæ; Kemnitius, Lutherani, & Calvinus baptismo; Dallæus utrique sacramento.

AR-

ARTICULUS II.

De doctrina Catholicorum.

Catholicorum, ut dixi, doctrina hæc est, Confirmationem producere gratiam sanctificantem, quæ datur ad perfectionem, robur, virtutem, augmentum, & firmitatem, justitiæ per baptismum acquisitæ, seu per pœnitentiam reparatæ.

Quod illa gratiam sanctificantem conferat, tota fere *parte prima* demonstratum est.

Gratia vero *perfectionis* dicitur a patribus Illiberitanis, *can.* 38. Si baptizatus " supervixerit, ad episcopum eum perducat, ut per manus „ impositionem perfici possit, " Et *can.*77. " Episcopus eos per bene„ dictionem perficere debebit. " Ab Ambrosio, *lib.* 3. *de sacramentis*, *cap.* 2. " Post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad in„ vocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur. " A Photio *in epist.* ad patriarchales sedes orientis, " Baptizat sacerdos baptizatum „ perficiens &c. " ab Ivone Carnutensi sermone *de sacramentis neophytorum*; " Hoc sacramento, post aquam perfectio fit. " A Gosrido Vindocinensi, *opusculo* 8. " Confirmatio fieri jubetur ab episcopis ad „ totius perfectionis similitudinem: quæ idcirco fieri jubetur in fron„ te, quia perfectorum est. Apostoli antequam hac unctione unge„ rentur, & Spiritu sancto confirmarentur, nondum perfecti erant, „ adhuc timebant &c. " *Gratia roboris & virtutis*, appellatur a Tertulliano, *de resurrectione carnis*, *cap.* 8. " Caro ungitur, ut anima „ consecretur; caro signatur, ut & anima muniatur. " Et *lib. de præscript. cap.* 36. loquens de Romana ecclesia, " Fideles aqua signat, „ sancto Spiritu vestit, eucharistia pascit &c. " Quibus verbis, *sancto Spiritu vestit*, non modo sancti Spiritus descensum super baptizatos indicat, sed & alludit ad verba Christi apostolis Spiritum sanctum promittentis Lucæ cap. 24. *Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* A Clemente Alexandrino dicitur *perfecta* baptismi *custodia*. A Cyrillo Hierosolymitano, *catechesi* 3. *mystagogica*, " Post „ chrisma mysticum induti armis Spiritus sancti, adversus vobis op„ positam potestatem consistatis. " Ab Eucherio Lugdunensi, *homilia de pentecoste*, " Forte cogitat sibi aliquis: Quid mihi prodest post „ mysterium baptismatis, mysterium Confirmationis? attendat chari„ tas vestra; sic enim exigit militaris ordo, ut cum imperator quem„ cumque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, „ sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum: ita in baptiza„ to benedictio illa munitio est. " Et postea: " Paracletus regenera„ tis in Christo custos, & consolator & tutor est &c. " Et *paucis inter-*

serjectis ; " Ergo spiritus sanctus , qui super aquas baptismi salutifero
" descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam , in
" Confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo
" tota ætate victuris inter visibiles hostes, & pericula gradiendum est ,
" in baptismo regeneramur ad vitam , post baptismum confirmamur ad
" pugnam: in baptismo abluimur , post baptismum roboramur : ac si
" continuo transituris sufficiunt regenerationis beneficia , victuris autem
" necessaria sunt Confirmationis auxilia. " Plura possent referri ex Avito Viennensi, Petro Damiani, Ivone Carnutensi, Gofrido Vindocinensi aliisque auctoribus *parte prima* citatis.

Gratia quoque *augmenti* vocatur ab Eucherio in textu mox cita-
" to : " In Confirmatione augmentum præstat ad gratiam . " A Pri-
" masio *in caput 6. epistolæ ad Hebræos* , " Per quam (impositionem
" manuum) plenissime creditur accipi donum Spiritus sancti. " Ab Isidoro Hispalensi, *lib. 6. originum* , *cap. ultimo* , Sicut in baptismo pecca-
" torum remissio datur; ita per unctionem sanctificatio Spiritus adhibe-
" tur : " A Gofrido Vindocinensi , *opusculo 9.* " Non iteratur sacra-
" mentum , sed tribuitur ad virtutis augmentum . " *Gratia* denique *consummationis* dicitur a Dionisio , *de hierarch. Ecclesiast. cap. 4. parte 3. num.* 11. " Consummans illa unguenti unctio divini Spiritus illapsum
" elargitur. " A Cypriano, *epist.* 73. " Ut per nostram orationem ac
" manus impositionem , Spiritum sanctum consequantur ; & signacu-
" lo Domino consummentur . " Ab anonymo , qui Cypriano æqualis aut suppar fuit , " Ut hæc manus impositio signum fidei consum-
" matum eis præstaret . " A Cyrillo Alexandrino *in Joel*, Quod " per
" sacrum baptisma in Christo justificatis confert ad consummatio-
" nem . " A Lanfranco *in caput 6. ad Hebræos* . " Quicumque do-
" ctor infideles ad fidem convertit , hic imprimis fundamentum
" mentibus injicit , dicens oportere eos peccatorum suorum pœni-
" tere , in Deum credere ; in remissionem peccatorum baptizari ,
" pro accipiendis sancti Spiritus donis, in impositione manuum episcopi
" consummari.

Ex his apparet , ridiculum se præbere Calvinum , dum Catholicis quasi monstrum objicit , quod dicant , " Spiritum sanctum in ba-
" ptismo ad innocentiam dari , in Confirmatione ad gratiæ augmen-
" tum : in baptismo nos regenerari ad vitam , in Confirmatione
" nos ad pugnam instrui . " Mendacem vero , dum subjicit : " Et
" ideo nihil eos pudet , ut negent baptismum rite sine Confirmatione
" perfici posse . " Prius enim iisdem terminis asserit Eucherius ;
posterius autem , nemo catholicorum nequidem per somnium cogitavit . Aliud enim est baptismi gratiam augeri , & perfici per Confirmationem ; aliud , baptismum rite perfici non posse , seu nihil valere sine Confirmatione : Baptismi gratiam per Eucharistiam

auge-

augeri, & perfici agnoscunt Lutherani & Calvinistæ, qui tamen fatentur, baptismum valide sine eucharistia perfici posse. Idem dicant de Confirmatione.

OBJICIENT forte pseudo-Melchiadem apud Gratianum *de consecr. dist.* 5. *cap.3. de his*, ubi traditur, " Ita conjuncta esse hæc duo sacramenta, " ut ab invicem nullatenus possint segregari: & unum sine altero rite " perfici non possit.

Verum particula, *rite*, ibi non idem significat quod *valide*, sed quod, *decenter*, *convenienter*, & secundum ritum ab ecclesia observari solitum.

Ut ea vero quæ Calvinus, & Dallæus argumenta nobis objiciunt, dissolvas, tria velim observes: 1. Nullum esse catholicum, qui dixerit Spiritum, quem in baptismo consequimur, inertem & ignavum esse; baptismi siquidem effectus est Spiritus renovationis; quia vero Spiritus ille est Spiritus Dei, qui quidem Spiritus Dei est Spiritus virtutis; ideo Spiritus renovationis non est Spiritus iners, sed efficax, tantæque efficaciæ, ut Dominicus Soto *in* 4. *d.* 7. *artic.* 7. " asserat " " Virtutes in baptismo infusas sufficere ad confessionem fidei, etiam " usque ad oppetendam mortem pro Christo. " Nihil etiam impedit, quominus ille Spiritus dicatur Spiritus perfectionis, quatenus est Spiritus adoptionis, quo filii Dei nominamur, & sumus. 2. Alium tamen esse Confirmationis, alium baptismi effectum. Baptismi siquidem gratia est perfectio essentialis, Confirmationis vero est perfectio integrans. Illa est infantia christianismi; regenerati enim habentur *sicut modo geniti infantes*: illa est quasi virilis ætas, juxta illud 1. Joannis cap. 2. *Scribo vobis*, *juvenes*, *quoniam fortes estis*, *&* *verbum Dei manet in vobis*, *&* *vicistis malignum*. Hæc est doctrina B. Thomæ 3. *parte quæst.* 72. *artic.* 5. *in corp.* " Sicut baptismus, est quædam spiri- " tualis regeneratio in vitam christianam, ita etiam Confirmatio est " quoddam spirituale augmentum promovens hominem in spiritualem " ætatem perfectam. Manifestum est autem ex similitudine corporalis " vitæ, quod alia est actio hominis statim nati, & alia actio quæ " competit ei, cum ad perfectam ætatem pervenerit. Et ideo per sa- " cramentum Confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quas- " dam alias actiones sacras, præter illas ad quas datur ei potestas in " baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda " quæ ad propriam pertinent salutem, pro ut scilicet secundum seipsum " vivit: sed in Confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quæ " pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei; sicut patet ex " exemplo apostolorum, qui antequam plenitudinem Spiritus sancti ac- " ciperent, erant in cœnaculo perseverantes in oratione, postmodum " vero egressi, non verebantur publice fidem fateri, etiam coram ini- " micis fidei christianæ. " Et *ad* 1. " Pugna spiritualis contra hostes

" in-

„ invisibiles omnibus competit: sed contra hostes visibiles, id est con„ tra persecutores fidei pugnare, nomen Christi publice confitendo, „ est confirmatorum, qui jam sunt perducti spiritualiter ad virilem ætatem, secundum quod dicitur 1. Joan. 2. *Scribo vobis juvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum.* „ Et ideo character Confirmationis est signum distinctivum, non infidelium a fidelibus, sed spiritualiter provectorum ab his quibus dicitur, *sicut modo geniti infantes*. " Observari debet alium esse Confirmationis, alium eucharistiæ effectum, licet utrumque sacramentum christianos corroboret. " Sacramenta ecclesiæ, inquit S. Thomas 3. „ *parte quæst.* 73. *artic.* 1. *in corp.* ordinantur ad subveniendum homini „ in vita spirituali: vita antem spiritualis vitæ corporali conformatur, eo quod corporalia spiritualium similitudinem gerunt. Manifestum est autem quod sicut ad vitam corporalem requiritur generatio „ per quam homo vitam accipit, & augmentum quo homo perducitur ad perfectionem vitæ; ita etiam requiritur alimentum, quo homo conservatur in vita. Et ideo sicut ad vitam spiritualem oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, & Confirmationem, quæ est spirituale augmentum; ita oportuit esse sacramentum „ eucharistiæ quod est spirituale alimentum. " Et *ad* 1. " Duplex est „ perfectio: una quæ est in ipso homine ad quam perducitur per augmentum, & talis perfectio competit Confirmationi: alia autem est „ perfectio quam homo consequitur ex adjunctione alicujus extrinseci „ hominem conservantis, puta ex adjunctione cibi, vel indumenti, „ vel alicujus hujusmodi, & talis perfectio competit eucharistiæ, quæ „ est spiritualis refectio. " Et *quæst.* 79. *articul.* 1. *ad* 1. " Restat igitur ut cum ipsum (eucharistiæ) sacramentum realiter sumitur, quod „ gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur; aliter tamen quam „ per sacramentum Confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum „ Christi: per hoc autem sacramentum augetur gratia & perficitur „ spiritualis vita, ad hoc quod homo in se ipso perfectus existat per „ conjunctionem ad Deum.

Gratia igitur baptismi est gratia infantiæ, & nihilominus virtutis, infantili tamen ætati proportionatæ: gratia Confirmationis est gratia *spiritualis augmenti* ad virilem ætatem, & roboris ad pugnam spiritalem adversus visibiles hostes fidei: gratia eucharistiæ, est gratia *spiritualis alimenti*, quo fideles jam ad virilem ætatem provecti nutriuntur, conservantur, augentur, (nullus enim in vita spirituali terminus est) perficiuntur, roborantur adversus passiones & invisibiles hostes, & *in seipsis* magis ac magis *perfecti* fiunt *per conjunctionem ad Deum*. Veteris ecclesiæ ordo hæc indicare videtur, quo sanis catechumenis (alio enim ordine administrabantur infirmis hæc sacramenta) primum quidem

dem baptiſmum conferebatur, ut renaſcerentur: deinde Confirmatio, ut proveherentur ad virilem ætatem: denique euchariſtia; ut jam grandes facti nutrirentur. Hinc Auguſtinus *lib.* 7. *confir. cap.* 10. " Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ; ſed tu mutaberis in me." Hinc ſynodus Moguntina anno 1547. coacta *cap.* 17. " Per baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur, per Confirmationem augemur in gratia & roboramur in fide; renati autem & roborati nutrimur divina euchariſtiæ alimonia." Inde patet nullam eſſe inſtantiam Dallæi, qua ex B. Thomæ ratiocinio inferre conatur, virilem & perfectam ætatem, quam S. Thomas Confirmationi tribuit, potius euchariſtiæ, quam Confirmationis effectum eſſe, eo quod iis, quibus nutrimur, alimentis ad perfectam ætatem perducamur. Id enim verum eſt duntaxat de alimentis, quibus in puerili ætate vivimus, & ab infantia provehimur ad adoleſcentiam. Euchariſtia vero non eſt cibus infantium, ſed grandium. Quamobrem dari oportet aliud ſacramentum, per quod ad virilem chriſtianiſmi ætatem perveniamus, ut tales effecti, corpore & ſanguine Chriſti ſaginemur. Neque refert, ſacramentum illud non iterari, ſicut iteratur alimentum, quo ab infantia provehimur ad adoleſcentiam. Imprimis enim omnis (ut veteri proverbio dicitur) comparatio claudicat. Præterea id diſcriminis eſt inter vitæ corporeæ & vitæ ſpiritalis adoleſcentiam, quod illa non niſi ſenſim & paulatim; iſta in inſtanti, ſimul ac ſemel comparari poſſit. Hinc pueri, recens licet regenerati, viri fiunt in vita ſpiritali, ut primum confirmati ſunt.

Hæc eſt B. Thomæ & communis theologorum doctrina, quæ tamen certa mihi non videtur, quatenus Confirmationis gratiam virili ætati comparat, & virilem ætatem ſpiritualem in inſtanti per Confirmationem ſimul & ſemel acquiri docet. Petrus enim epiſtol. 1. cap. 1. verſ. 23. & cap. 2. verſ. 2. *De renatis ex incorruptibili ſemine verbi Dei* ita loquitur: *Sicut modo geniti infantes, rationabile ſine dolo lac concupiſcite, ut in eo creſcatis in ſalutem*, videlicet in virum perfectum, *ſi tamen guſtaſtis, quoniam ſuavis eſt Dominus*. S. Petrus loqui videtur de fidelibus, qui & renati erant ex ſemine verbi Dei, & confirmati fuerant.

1. Quia mos erat ab ipſis eccleſiæ incunabulis obſervari ſolitus, ut renati ſtatim confirmarentur. Hinc apoſtoli ſtatim atque acceperunt Samaritanos a Philippo baptizatos fuiſſe, miſerunt ad illos Petrum & Joannem, qui eos confirmarent. Hinc Paulus *cap. 6. ad Hebr.* baptiſmum, manuum impoſitionem & euchariſtiam ſimul conjungit: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti* &c. 2. Quia miſſa, qua olim eccleſia utebatur dominica in albis, quaque etiamnum utitur, iiſdem

ver-

verbis incipit : *Quasi modo geniti infantes* &c. Hæc igitur verba vetus ecclesia neophytis sabbato sancto renatis & confirmatis, qui dominica in albis vestem albam exuebant, adaptare solebat. 3 Quia verba, quæ sequuntur, *si tamen gustastis*, (sive ut alii legunt, *si quidem gustastis*) *quoniam dulcis est Dominus*, eucharistiæ participationem significant : eodem enim sensu intelligi debent, quo ista Pauli ad Hebr. cap. 6. *gustaverunt donum cæleste* (videsis Estium *in cap. 6. ad Hebr.*) Atqui neophyti confirmari solebant, antequam eucharistiam acciperent. Loquitur ergo Petrus de neophytis renatis & confirmatis, quos, licet confirmatos, *modo genitis infantibus* comparat, hortans ut lac spirituale evangelicæ doctrinæ, quam semel acceperant, quotidie adhuc more infantium appeterent ac sugerent, ut per illud adolescerent & crescerent in salutem in virum perfectum.

Superest difficultas petita *ex epistola* 54. *Cypriani ad Cornelium*, qua asseritur idoneum esse non posse ad martyrium, cui eucharistia denegatur. Hic igitur effectus frustra tribuitur Confirmationi.

Verum eodem argumento adversus ipsum Dallæum concludi posset, hunc effectum ab ipso cæterisque Calvinistis perperam tribui baptismo. Cyprianus igitur hisce verbis nec baptismi, nec Confirmationis virtutem ad martyrium ferendum excludit, sed loquitur de lapsis, qui cum baptismi & Confirmationis gratiam amisissent, sola eis supererant pœnitentia & eucharistia per quæ sacramenta idonei ad martyrium fieri possent.

ARTICULUS III.

De variis theologorum placitis circa primum Confirmationis effectum.

Circa gratiam sanctificantem in Confirmatione collatam controvertitur, 1. utrum illa ejusdem vel diversæ speciei sit a baptismali : 2. utrum gratiam baptismalem perficiat : 3. utrum uberior sit.

Circa 1. triplex olim erat opinio : " Quidam inquit Bonaventura „ *in 4. d. 7. articul. 2. quæst. 2.* dicunt, quod differunt essentialiter, „ sicut virtutes & dona; quia in baptismo datur gratia, quæ influens „ in potentias, facit virtutes : in Confirmatione vero datur gratia, „ quæ influens in potentias facit dona : in ordine, quæ facit beatitu„ dines. Quæ quidem positio, etsi pulchra videatur, tamen veritatem „ non habet, quia in virtutibus, & donis ponit gratiam essentialiter „ differre. Rursus, connexionem illorum dissolvit : in sacramentis „ enim non est connexio, ut in virtutibus, & donis. Alia positio „ est, quod gratia hæc & baptismalis, etsi sint gratum facientes, dif„ ferunt tamen in essentia, sicut morbi contra quos ordinantur: & di„ stin-

„ ſtinguuntur in ſubjecto, quia in diverſis partibus animæ potentiali-
„ bus recipiuntur; ut ſicut (diverſæ) partes animæ (diverſas) partes
„ corporis : ſic partes gratiæ (diverſas) partes animæ, ſive potentias
„ perficiant. Unde dicunt, quod diſtinctæ manent in anima, nec
„ una auget aliam, nec confirmat, niſi per accidens, ſcilicet quia
„ confirmat hominem. " Ita docuit Alexander Alenſis 4. *parte quæſt.* 9. *membro* 3. *articul.* 2. §. 1. ubi ſuam ille opinionem hiſce argumentis probat.

1. Quia ex Rabano, " In unctione baptiſmi Spiritus ſanctus
„ deſcendit ad habitationem Deo conſecrandam : in hac vero ejuſ-
„ dem ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis & vir-
„ tutis deſcendit in hominem. " Sed alia eſt gratia, qua efficitur plenitudo ſanctitatis & virtutis; & alia, qua conſecratur Deo. Ergo &c.

Verum ad illud ſufficit diſtinctio graduum ſecundum magis & minus, neque ſpeciei diverſitas requiritur.

2. Quia baptiſmus & Confirmatio diverſos effectus producunt : igitur & diverſas gratias, per quas illi effectus producuntur.

Verum reſponderi poſſet cum S. Bonaventura, inde ſequi tantum, quod una eademque gratia ſanctificans per diverſa ſacramenta determinaretur ad diverſos effectus producendos : vel cum S. Thoma, inde ſequi tantum a diverſis ſacramentis diverſas produci gratias actuales, quæ gratiam ſacramentalem ad diverſos effectus determinant.

3. Quia ſigna proportionantur ſignificatis. Sed aliud eſt ſignum in baptiſmo, aliud in Confirmatione : igitur & alia gratia.

Verum cum eodem Bonaventura reſponderi poteſt, diverſa ſigna in diverſis ſacramentis connotare quidem diverſos effectus, non autem diverſam gratiam ſanctificantem, ſed eamdem gratiam ſanctificantem in ordine ad diverſos effectus.

4. Character Confirmationis alius eſt a baptiſmali. Igitur & gratia ſanctificans.

Verum antecedens in dubium revocatur. Qua de re *infra*, ubi de charactere. Præterea alia eſt ratio characteris, alia gratiæ ſanctificantis. Character eſt ſignum interius : ſicut autem in utroque ſacramento diverſa ſunt ſigna exteriora, ita & interiora. Character eſt quædam ſpiritalis poteſtas ad aliquas ſacras actiones ordinata : utriuſque vero ſacramenti alia & alia eſt poteſtas; baptiſmi enim paſſiva eſt, Confirmationis activa.

5. Diverſis morbis diverſa debet adhiberi medicina. Sed alius eſt morbus, cui medetur baptiſmus, nempe culpa originalis; alius, cui medetur Confirmatio, nimirum pœna peccati, ſeu puſillanimitas.

Reſ-

Responderi potest, 1. plerumque contingere, ut eadem medicina diversis morbis medeatur: 2. satis esse si a diversis sacramentis diversa conferantur auxilia ad diversos morbos sanandos: 3. supponi falsum; baptismus enim, sicut & Confirmatio medetur pusillanimitati; cum eo discrimine, quod baptismus primario medeatur culpæ originali, secundario pusillanimitati, cæterisque pœnalitatibus ex originali culpa profectis; Confirmatio contra pusillanimitati primario medeatur.

Tertia opinio est confirmatoriam gratiam sanctificantem non differre a baptismali, nisi secundum magis & minus, quatenus confirmatoria baptismalem auget ac intendit. Ita Sanctus Thomas 3. *parte quæst.* 72. *articul.* 7. *ad* 3. S. Bonaventura *in* 4. *d.* 7. *articul.* 2. *quæst.* 2. aliique plures theologi. Videsis præ cæteris Marsilium *in* 4. *quæst.* 5. *articul.* 5. ubi prolixam disputationem instituit de utriusque gratiæ discrimine, ac tandem in B. Thomæ sententiam descendit. Tria distinguit S. Thomas in effectibus sacramentorum, " gratiam sanctificantem, virtutes ,, & dona, & gratiam sacramentalem, seu quoddam divinum auxilium ,, ad finem sacramenti consequendum: quælibet enim ordinantur sa- ,, cramenta ad quosdam speciales effectus necessarios in vita christia- ,, na; sicut baptismus ordinatur ad quamdam spiritualem regeneratio- ,, nem, qua homo moritur vitiis, & fit membrum Christi: & eadem ,, ratio est de aliis sacramentis. " Gratia sanctificans constituit esse divinum, sicut anima constituit esse humanum. " Sicut autem ab essen- ,, tia animæ fluunt ejus potentiæ: ita a gratia fluunt quædam perfe- ,, ctiones, quæ dicuntur virtutes & dona, ad potentias animæ perfi- ,, ciendas in ordine ad suos actus. " Sic fides intellectum perficit ad credendum, charitas voluntatem ad amandum. Gratia igitur sanctificans perficit essentiam animæ: virtutes & dona perficiunt potentias: gratia sacramentalis perficit actus potentiarum; nec enim virtutes infusæ, sive theologicæ, sive morales, suos actus elicere possunt absque auxilio supernaturali: quemadmodum nec potentiæ naturales agere possunt absque concursu naturali. Gratiam sanctificantem virtutes infusæ determinant ad actus cuilibet facultati proprios: gratia vero sacramentalis virtutes infusas, adeoque & animæ facultates, determinat ad effectus cuilibet sacramento proprios. Gratia igitur sanctificans, virtutes infusæ, & dona Spiritus sancti, sunt effectus communes omnibus sacramentis: sed gratiæ sacramentales sunt effectus proprii: quo fit ut gratiæ sanctificantes, virtutes infusæ, dona Spiritus sancti, quatenus a diversis sacramentis producuntur, differant secundum magis & minus. Gratiæ vero sacramentales specie distinguuntur, quia sunt motus ad effectus specie diversos ordinati. Hæc est doctrina B. Thomæ, quæ tamen Aureolo, aliisque nonnullis antiquis displicet; nec enim illi volunt gratiam sanctificantem esse qualitatem, ex qua infusæ virtutes

pro-

profluunt ; contra gratiam illam ex virtutibus infusis emanare censent: illam enim nihil aliud esse putant, " Quam ipsasmet virtutes, sive „ integritatem virtutum, sive formam, ut alii loquuntur, & pulchritudinem, quæ ex infusarum virtutum integritate proficiscitur. Infusæ vero virtutes, licet a diversis sacramentis productæ, non differunt, nisi secundum magis & minus. Igitur nec gratia sanctificans. Ita ratiocinatur Aureolus.

Inde patet, quid secundæ difficultati propositæ responderi debeat. Auctores primæ & secundæ opinionis docent baptizatum, non autem sanctificantem baptismi gratiam, perfici per gratiam confirmatoriam: auctores tertiæ opinionis utrumque concedunt. De tertia vero difficultate, qua quæritur, utrum gratia sanctificans in Confirmatione uberior sit, quam in baptismo, dubitatum est apud antiquos. S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, & Aureolus distinguunt. Sanctificans enim Confirmationis gratia spectari potest, vel quatenus baptismalem præsupponit, auget, complet, includit, & cum ipsa *cadit in unum*; vel secundum se, divisim, & seorsim a gratia baptismali. Priori modo " omni„ no major est, inquit Bonaventura, gratia Confirmationis, quam bap„ tismatis : sicut bene & perfecte vivere, melius est, quam vivere : „ quia hoc addit ad illud, & complet. Posteriori modo non est tantæ „ efficaciæ, ut patet, quia vivificare mortuum, major est gratia & po„ tentia, quam jam vivificatum sanare vel fortificare. " At vero antiquorum Patrum, auctoritates, de quibus *infra*, ubi de dignitate hujus sacramenti, videntur aliquid amplius innuere.

QUÆSTIO SECUNDA.

De secundo Confirmationis effectu.

Secundus Confirmationis effectus est, efficere baptizatum perfectum christianum : qua de re controversia nobis erit, primum quidem cum hæreticis negantibus christianum fieri perfectum virtute Confirmationis, eamque prærogativam soli baptismo adscribentibus; deinde cum recentioribus quibusdam catholicis, affirmantibus christianum fieri & dici perfectum, non solum per Confirmationem, sed etiam per baptismum simul & verticis unctionem ei connexam.

ARTICULUS I.

De controversia cum hæreticis.

CAlvinus *lib.* 4. *institut. cap.* 19. *numer.* 9. " Addunt (Pontificii) " inquit, fideles omnes Spiritum sanctum per manuum impositionem accipere debere post baptismum, ut pleni christiani inveniantur: quia nunquam erit christianus, nisi qui Confirmatione Episcopali fuerit chrismatus. Hæc illi ad verbum, (videlicet *de consecrat. distinct.* 5. *cap.* 6. *ut jejuni.*) Atqui putabam, quæcumque ad christianismum pertinent, omnia scripturis præscripta & comprehensa esse. Nunc, ut video, aliunde, quam ex scripturis, vera religionis forma petenda, discendaque est. Dei ergo sapientia, cœlestis veritas, tota Christi doctrina, christianos duntaxat inchoat, oleum perficit: hac sententia damnantur omnes apostoli, & tot martyres, quos nunquam fuisse chrismatos, certo certius est: quando nondum erat factum oleum, quo perfusi, omnes christianismi numeros implerent, vel pòtius christiani fierent, qui nondum erant. Verum ut taceam, abunde se ipsi refellunt. Quotam enim populi sui partem post baptismum perungunt? cur igitur patiuntur in suo grege tales semi-christianos, quorum imperfectioni mederi facile erat? cur tam supina negligentia omittere eos sinunt, quod omitti sine gravi periculo non licebat? cur non severius exigunt rem adeo necessariam, sine qua salus obtineri non potest? nisi forte subita morte præpeditus fuerit. Scilicet, dum ita licenter contemni patiuntur, tacite fatentur non tanti esse, quanti venditant. " Calvinus igitur docuit, fideles, eo ipso, quo baptismum susceperunt, absque ullo Confirmationis sacramento, plenos & perfectos christianos effici. Idem sentiunt Lutherani, Calvinistæ, aliique hæretici, qui Confirmationis sacramentum non admittunt. Calvino, aliisque hæreticis opponi possunt

1. Dionysius areopagita, *lib. de ecclesiastica hierarch. cap.* 2. in fine, ubi de unctione post baptismum adhiberi solita sic loquitur: " Denique unguenti illa consummans unctio eum, qui initiatus est, odoris suavitate perfundit. Sacra enim divinæ regenerationis perfectio, ea quæ initiata sunt, θεαρχικῷ Spiritui conjungit, " id est Spiritui divinitatis principio, quo nimirum divinæ, secundum apostolum, efficimur consortes naturæ. Tum subjicit, conjunctionem illam, quam ait fieri per *illapsum* divini Spiritus in animam, *ineffabilem esse*. Atqui unctio, de qua Dionysius, est confirmatoria. Unctio enim, quæ baptismum olim subsequebatur, non nisi duplex erat, in fronte, & ver-

vertice. Verticalis autem nondum erat instituta tempore Dionysii. Præterea verticalis unctio, ut apparet ex antiquis auctoribus, candidæ vestis indutum semper præcessit: illa vero de qua Dionysius, subsequitur, ex eodem Dionysio *ibidem*. Unctio igitur confirmatoria est *unctio consummans eum, qui initiatus est*: est *sacra divinæ generationis perfectio*: est *perfectio ea, quæ initiata sunt*, θεαρχικῷ *Spiritui conjungens*. Quid vero est consummare eum, qui initiatus est, nisi baptizatum, id est christianum consummare? quid est divinam generationem perficere, nisi baptismi, seu christianismi gratiam perficere? quid est ea, quæ initiata sunt, θεαρχικῷ Spiritui conjungere, nisi dona in baptismo collata conjungere ineffabili illapsui divini Spiritus in animam baptizati? Sed unctio, quæ christianum consummat, quæ christianismi gratiam perficit, quæque dona in baptismo collata conjungit ineffabili illapsui divini Spiritus in animam christiani, christianum perficit, seu perfectum efficit.

2. Idem Dionysius in eodem libro *de ecclesf. hierarch. cap. 4. parte 3. §. 3.* "Est igitur sacrosanctum hoc mysterium, videlicet, unguentum, ejus ordinis, atque virtutis, ut hierarchicas consummet functiones; quocirca divini quoque præceptores nostri, tanquam ejusdem ordinis & operationis cum sacrosancto synaxeos sacramento, iisdem imaginibus, ut plurimum, iisdemque distinctionibus ac sacris verbis descripserunt." Quorum quidem verborum sensum ut capias, notes velim omnem hierarchiam a B. Dionysio in functiones, initiandos, ac sacros mystas dividi. Initiandos vero, alios purgandos, alios illuminandos, alios perficiendos statuit. Mystas quoque sacros in purgantes, illustrantes, & perficientes distribuit. Denique actionum sacrarum triplex genus assignat, puta purgationem, illustrationem, & perfectionem. Exorcismos & catechismum purgativas nuncupat actiones: baptismum autem vocat illustrationem seu φώτισμα, quo nomine etiam usus est Gregorius Nazianzenus *oratione in sanctum lavacrum*, & ante Gregorium Paulus apostolus *cap. 6. ad Hebræos*, ubi per φωτισθέντας baptizatos intelligit. Sacramenta vero Confirmationis & eucharistiæ perfectiva nuncupavit, eaque *ejusdem ordinis & operationis* (nimirum perfectivæ) esse dixit. Sicut igitur eucharistia, ita & unguenti sacri unctio hierarchicas functiones, id est exorcismos, catechismum & baptismum, aliaque id genus ad baptismum seu christianismum pertinentia, perficit & consummat.

3. Idem Dionysius *ibidem* §. 10. 11. & 12. ubi divinum unguentum a Christo in omni fere consecratione adhiberi probat, & in eam rem adducit tria exempla. Hoc enim unguento Christus aquam baptismalem consecrat, eo consecrat jam baptizatos, eo divinum altare, id est seipsum consecrat. "Jesus enim est altare nostrum divinissimum, quo sanctificati, & mysteria in morem holocausti concre-

„ mati, accessum obtinemus ad patrem . . . . Sanctificat enim semetipsum pro nobis sanctissimus ille Jesus, nosque replet omni sanctitate, dum ea, quæ in eo geruntur per dispensationem ad nos, veluti a Deo genitos, demanant. Unde, ut opinor, juxta sensum hierarchicum, qui a Deo traditus est, divini isti sacri ordinis duces sanctum hoc unguenti mysterium τελετὴν, id est *perfectionem* seu *consecrationem* vocant. " Quomodo vero Christus neophytos hoc unguento consecret, ita ille explicat §. 11. " Quin etiam ei qui sanctissimo divinæ regenerationis sacro initiatus est, illa unguenti consummans unctio divini Spiritus illapsum elargitur. " Hæc igitur unctio regeneratum, seu christianum consummat, ei largiendo divini Spiritus illapsum.

4. Dionysius Alexandrinus *initio epistolæ contra Paulum Samosatenum*, ubi ait Christum non indiguisse unctione externa, ut sit res, quam nomen ejus præ se fert, id est unctus; quia per se unctus est, & sibi ipsi ipse est unctio. Alludit, ut apparet, ad externam frontis (verticalis enim nondum erat in usu) unctionem, qua neophyti dicebantur uncti, seu Christi & christiani. Nec enim, ut aliqui perfecte sint christiani, perfecteque Christi, id est uncti, sufficit ut per aquam interiori gratia baptismali ungantur, sed requiritur exterior unctio, & ea, quæ interioris unctionis causa sit; sicut unctio, qua uncta fuit humanitas Christi, per unionem hypostaticam cum Verbo, interius humanitatem sanctificavit, & gratia cumulatissima respersit; præsertim cum non bene gratia baptismalis animam ungere dicatur, sed a peccatis lavare eorumque sordes eluere. Qua de re *infra*, *num.* 12.

5. Cyprianus *epistol.* 73. anonymus Cypriano æqualis aut suppar, *in tractatu de baptismo*, & Cyrillus Alexandrinus *commentariis in Joel*, qui disertis terminis asserunt, baptismi gratiam per Confirmationem *consummari*. Textus *supra* descripsimus *pag.* 586. Sed baptismi gratia est gratia christianismi. Confirmatio igitur christianismi gratiam consummat, adeoque perfectam efficit.

6. Concilium Illiberitanum, Ambrosius, aliique *supra* citati *pagina* 385. *& seq.* qui conceptis verbis ajunt gratiam Confirmationis esse perfectionem gratiæ baptismi. Gratia igitur Confirmationis baptismalem perfectam efficit.

7. Tertullianus, Cyrillus Hierosolymitanus aliique patres citati, qui diserte docent Confirmationis effectum esse gratiam virtutis, qua neophyti ad pugnam roborantur. Hinc Nicolaus Cabasilas, *oratione de vita in Christo*, hæc Pauli verba, (*in ipso vivimus*, *movemur*, *& sumus*) tribus sacramentis accommodans, hæc habet: " Baptisma est nativitas, unguentum vero est nobis actionis instar & motus: porro vitæ panis & poculum eucharistiæ, verus est ci-

„ bus

„ bus & potus. " Baptismus igitur dat vitam christiano, Confirmatio vero actionem, motum & robur Spiritus, eo fere modo quo adolescentia corporis virtutem tribuit, & perfectum hominem efficit.

8. Pacianus *epistol.* 1. *ad Sympron.* " Lavacro peccata purgantur, „ chrismate Spiritus sanctus superfunditur. " Primasius *in caput* 6. „ *epistol. ad Hebræos*, " Per quam (impositionem manuum) plenis„ sime creditur accipi donum Spiritus sancti. " Quid enim christianum efficit, nisi Spiritus sanctus qui velut ejus anima a patribus habetur? Sed in Confirmatione Spiritus sanctus plenissime effunditur super baptizatum. Illum igitur plenum ac perfectum christianum efficit.

9. Antiquus auctor *quæstionum orthodoxarum ad Justinum quæst.* 137. " Ungimur in baptismo, ut Christi, & uncti dicamur. " Cyprianus *epistola* 70. *ad Januarium*, " Ungi quoque necesse est eum, qui „ baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus „ Dei, & habere in se gratiam Christi possit. " Cyrillus Hierosolymitanus *catechesi* 3. quæ tota est de Confirmatione, " Hujus chris„ matis dono accepto merito appellamini christiani, veram efficientes „ appellationem in ipsa regeneratione. Ante enim quam hæc vobis „ gratia donata esset, non eratis proprie digni hoc nomine, sed per„ gentes eo usque progressi estis, ut efficeremini christiani. " Nihil expressius dici potuit.

10. Concilium Aurelianense a Gratiano relatum *dist.* 5. *cap.* 6. & ante Gratianum ab Ivone *parte* 1. *cap.* 254. & ante Ivonem a Burchardo *lib.* 4. *cap.* 60. " Nunquam erit christianus (nimirum perfe„ ctus) nisi Confirmatione episcopi fuerit chrismatus.

11. Nothæ primorum pontificum epistolæ, quæ, licet suppositæ fuerint medio seculo octavo, illius tamen seculi doctrinam nobis aperiunt. Pseudo-Clemens *epist.*4. *ad Julium, & Julianum;* " Cum regeneratus fuerit „ per aquam, postmodum septiformi Spiritus gratia ab episcopo confir„ metur, quia aliter perfectus christianus esse nequaquam poterit, nec „ sedem habere inter perfectos.

12. Opponitur ratio. Christus enim, & christianus idem est qui unctus. Uti igitur aliquis dicatur perfecte christus, perfecte christianus, perfecte unctus, utraque unctio exterior, & interior desideratur; sicut ut quis perfecte baptizatus sit, utraque interior, & exterior ablutio requiritur.

Neque dicas interiorem unctionem in baptismo comparari.

Gratia enim baptismatis non bene animam ungere dicitur, sed a peccatis lavare eorumque sordes abluere. Si quidem in sacramentis effectus, & res significatæ, causis signisque ac symbolis respondere debent. Sed aquæ, per quam animabus gratia baptismatis infunditur,

non convenit ungere, sed lavare. Ergo nec per gratiam baptismalem ungi recte dicimur, sed ablui. Hinc Cyprianus *epist. 70. ad Januarium*, " Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chrisma, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit. " Praeterea gratia baptismalis datur per se ad sordes peccati originalis eluendas, non datur per se ad robur spirituale conferendum. Hinc Eucherius *in homilia de Pentecoste*, " In baptismo abluimur, post baptismum roboramur. " Hoc tamen olei proprium est ut eo ad robur homines ungi soleant. Itaque proprie per gratiam baptismalem interius non ungimur, sed per eam tantum, quae ad robur spiritale confertur, gratiam scilicet istam, quae nobis in sacramento Confirmationis tribuitur. Modo veniamus ad objectiones Calvini.

Objicit ille 1. Quaecumque ad christianismum pertinent, omnia scripturis praescripta, & comprehensa sunt. Atqui scripturis nullibi praescribitur quod gratia Confirmationis ad Christianismum pertineat. Haec igitur neophytum non efficit perfectum Christianum.

Respondeo 1. plura in scripturis desiderari, quae in divina traditione nobis manifestantur: qua de re ubi de traditionibus. 2. Baptizatum ex Dionysio Areopagita perfectum christianum effici per baptismum, Confirmationem & eucharistiam. Ubi vero Calvinus reperiet in scripturis eucharistiae gratiam ad christianismum pertinere? 3. Gratiam Confirmationis ad christianismum, perfectum scilicet, pertinere certum videtur ex actis *cap.* 8. Cur enim apostoli cum audissent Samaritanos baptizatos fuisse, ad illos misissent Petrum & Joannem qui eos confirmarent, si Confirmationis gratiam ad christianismum nihil pertinere existimassent? 4. Illam Confirmationis gratiam in Samaritanis ad perfectum christianismum defuisse, innuit his verbis Cyprianus *in epistola 73. ad Jubaianum*: " Samaritani a Philippo diacono, quem iidem apostoli miserant, baptizati erant, & idcirco quia legitimum & ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat, sed tantummodo quod deerat, id a Joanne & Petro factum est.

Objicit 2. ex nostra doctrina sequi, quod baptismus christianos duntaxat inchoat, oleum vero perficit.

Verum baptismus christianos inchoare dicitur, non quod vitam eis imperfectam tribuat, ipsis enim gratiam uberrimam largitur; sed quia christianos regenerat, primordia, & infantiam christianismi tribuit. Hinc Petrus *epist. 1. cap. 2.* eos infantibus modo genitis comparat, *Sicut modo geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite*. Baptismi vero, adeoque christianismi, gratiam perfici per Confirmationem disertis terminis asserunt patres illi, qui docuerunt gratiam Confirmationis

esse

esse gratiam perfectionis, virtutis, roboris, augmenti & consummationis respectu baptismi.

OBJICIT 3. ex nostra doctrina sequi damnatum iri omnes apostolos, & tot martyres; quos numquam fuisse chrismatos certo certius est, quando nondum factum erat oleum, quo perfecti Christiani fierent.

Verum sequelam illam omnino falsam esse, hæc suadent. Hæc enim argumentatio falso supponit, 1. chrismationem esse necessariam necessitate medii, quasi baptismus sine Confirmatione non sufficiat ad salutem. 2. Apostolos non fuisse chrismatos, quos tamen die pentecostes Confirmationis effectum consecutos fuisse tradunt sanctissimi patres. 3. Martyres minime confirmatos fuisse, cum tamen vel ipsis primis ecclesiæ seculis, Confirmatio baptismum solemnem proxime sequeretur; ex Tertulliano libro *de baptismo*, " Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione &c. " Ex Cypriano *epist.* 70. *ad Januarium*. " " Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit &c. " Qua igitur audacia Calvinus affirmat sacrum chrisma sævientibus persecutionibus nondum inventum fuisse?

OBJICIT 4. quorumdam episcoporum oscitantiam, qui cum diœcesanos suos raro confirment, adeoque " patiantur in suo grege tales semi- " christianos, quorum imperfectioni mederi facile erat, tacite fatentur " non tanti esse illud sacramentum, quanti venditant.

RESPONDEO. Utcumque res se habeat, oscitantes necne fuerint aliqui episcopi, nullus est (quod sciam) pater, nullus auctor alicujus nominis, qui dixerit baptizatos, antequam confirmentur, non nisi semi-christianos esse. Verus est christianus qui renatus est, licet nondum perfectus sit christianus; sicut verus est homo infans qui natus est, licet nondum perfectus sit homo.

OBJICI posset 5. Gratia baptismalis christianum efficit. Atqui fideles plene sanctificantur in baptismo. " Tunc demum, inquit Cypria- " nus *epist.* 72. *ad Stephanum*, plene sanctificari, & esse filii Dei possunt, " si sacramento utroque nascantur. " Igitur fideles in baptismo perfecti fiunt christiani.

Bellarminus, Morinus, & Petrus Aurelius per hæc postrema verba (*Si sacramento utroque nascantur*) baptismum, & Confirmationem intelligunt. Verum ubi de mente Cypriani, ostendimus aquam & Spiritum significari, juxta illud, *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto*.

RESPONDEO igitur duplicem esse plenitudinem. " Distinguitur enim, inquit Guillelmus Altissiodorensis *lib.* 4. *tractatu* 4. *cap.* 1. du- " plex plenitudo: plenitudo sufficientiæ, & hæc datur in baptismo: " & plenitudo copiæ, & hæc datur in Confirmatione. " Et Sanctus " Thomas *in* 4. *dist.* 7. *qu.* 1. *art.* 1. *quæst.* 2. *ad* 1. " Est plenitudo

„ gratiæ christianæ sufficiens ad salutem, & hæc datur in baptismo; & „ plenitudo gratiæ ad fortiter resistendum, & hæc datur in Confirmatio- „ ne. " Gratia vero baptismi, quantumvis plena & sufficiens ad salutem, perficitur & *consummatur* per Confirmationem ex eodem Cypriano *epist.* 73. *ad Jubaianum*.

ARTICULUS II.

De controversia ad annum 1630. inter catholicos exorta circa duos priores effectus Confirmationis.

ORigo & series hujus controversiæ accurate describitur in argumento Petri Aurelii operibus præfixo auctoritate cleri Gallicani Parisiis anno 1646. congregati. Hinc paucis exscribemus quæ ad præsens institutum attinent.

Cum Anglicana Ecclesia, mortuo illustrissimo antistite Guillelmo Bishopio, doctore Sorbonico, in eam a Gregorio XV. delegato, pastore per annos 30. orbata fuisset, tandem Urbanus VIII. Richardum Smithæum Episcopum Chalcedonensem, instructum ordinarii potestate delegavit anno 1625. Smithæo vero regulares qui confessiones audirent subjecit. Hinc rumores, hinc rixæ, hinc ratiunculæ, quibus eorum plerique laicis persuadere conarentur, nihil urgente persecutione opus esse episcopo. Hæc cum animadverteret doctor Kellisonus, Duacensis Anglorum collegii rector, scripsit Anglice tractatum *de hierarchia ecclesiastica*, qui libellus, ubi primum in lucem editus est, confestim Eduardus Knottus Jesuitarum Angliæ viceprovincialis, ei respondit altero libello sub nomine Nicolai Smithæi Anglice conscripto, cui titulus erat, *Modesta, & brevis discussio assertionum doctoris Kellisoni &c.* Hunc librum suffragio approbarunt Reverdus Augustinianus, & Devaux Carmelita, ambo doctores Parisienses: qua de re clerus Anglicanus facultatem Parisiensem monuit. Cum vero sacra facultas jam per aliquot dies congregata de hoc negotio deliberaret, editus est eodem tempore libellus alter Anglice itidem scriptus cum eo titulo: *Apologia pro modo procedendi sanctæ sedis Apostolicæ*, &c. auctore quidem supposito *Daniele a Jesu*, vero autem Joanne Floydo (Anglice Joanne Fluide, unde Anglicum anagramma, *Daniel of Jesu*) Jesuita Anglo, professore Audomari in Belgio. Cum igitur hi duo libelli latinitate donati, longo tempore discussi fuissent, tandem uterque cum nonnullis propositionibus quas regulares quidam Hiberniæ prædicarant atque docuerant, censura notatus est, primum quidem a Joanne Francisco de Gondi Archiepiscopo Parisiensi anno 1631. die 30. Januarii, qui toto negotio cum aliquot e suis provincialibus episcopis aliisque viris pietate, & doctrina clarissimis, mature communica-

to,

to, primus juridicam damnationem emisit; deinde ab illustrissimis Galliarum antistitibus, qui tum Parisiis agentes, & ad quatuor supra triginta convenientes, in epistola sua encyclica Lutetiæ data die 10. Februarii ejusdem anni, aiunt in his duobus libris, " Innumeras le-
„ gi propositiones falsas, præsumptuosas, temerarias, antiquissimo
„ parochorum instituto contrarias, christianæ plebis ac simpliciorum
„ hominum saluti perniciosas; non paucas autem erroneas, schisma-
„ ticas, blasphemas, in sacrum episcoporum ordinem, & in sacra-
„ mentum Confirmationis contumeliosas: nonnullas etiam aperte hæ-
„ reticas. " Denique a facultate Parisiensi quæ eodem anno, die 15. Februarii, propositiones numero trigintaquatuor ex Danielis apologia exscriptas censoriis stigmatis inussit, quarum septem quæ sequuntur.

Prima est, " Catholicos chrismate unctos in baptismo, licet
„ ab Episcopo non confirmatos, perfectos esse christianos in sensu
„ Patrum.

Secunda est, " Insero Anglos catholicos qui baptizantur ritu ca-
„ tholico, vel qui recipiunt cæremonias catholicas baptismi, licet
„ non confirmati fuerint ab episcopo, fuisse & esse perfecte christianos omni modo. Utraque propositio damnata est uti " falsa, temeraria,
„ contra sensum communem Patrum, in contemptum sacramenti Con-
„ firmationis. & in errorem inducens.

Tertia est, " Chrismatio in baptismo per sacerdotem instituta fuit
„ ab Ecclesia, ad supplendum non solum significationem episcopalis
„ chrismatis, sed etiam effectum, nempe ad conservandos, & confir-
„ mandos homines in baptismali gratia. Hoc docetur a D. Thoma,
„ &c. (citat D. Thomam 3. *par. quæst.* 71. *ar.* 3. *ad* 4.) Et paulo
„ post, " Hæc cæremonia facit hominem fortem ad resistendum pec-
„ cato, ad profitendam fidem in persecutione, succedens in locum
„ Confirmationis in hoc respectu &c. " Qua propositionis parte, ex Rabano *lib.* 1. *de instit. cleric. cap.* 28. probata, subjungit: Quæ motiones fortitudinis, & animi dantur per chrismationem baptismalem ex opere operato, ut multi theologi docent (citat in margine Scotum *in* 4. *distinct.* 7. *quæst.* 8. & Cajetanum *in* 3. *part. quæst.* 71. *art.* 3.) saltem per preces ecclesiæ, & applicationem hujus cæremoniæ in eum finem, quæ est doctrina multi solatii pro catholicis commode habere non valentibus Confirmationem; & ostendit quod post institutionem chrismationis sacerdotum in baptismo, chrismatio per Episcopum non sit tam necessaria ac ante fuit, quæ propositio hac censura notatur.
„ Propositio integra falsa est, temeraria, imponit S.Thomæ, & hæ-
„ resim sapit.

Quarta est, " Forte vereri poterant (summi Pontifices) ne confi-
„ dentia hujus sacramenti causans remissionem in usu aliorum, il-

„ lis

„ lis (videlicet catholicis Anglicanis) noceret . " Quæ proposi-
„ tio declaratur " summis pontificibus injuriosa , & piarum aurium
„ offensiva.

Quinta " Patet , quod confidentia in Confirmationis virtute im-
„ portare possit magnum periculum animabus . " Quæ propositio *absolute prolata* rejicitur uti " falsa , piarum aurium offensiva , blas-
„ phema , sacramento , & providentiæ Christi maxime contume-
„ liosa.

Sexta " Cum D. doctor dicit quod Confirmatio sit ordinarium me-
„ dium institutum ad dandum robur , ad profitendam fidem ante per-
„ secutorem : si intelligat quod sit unum ordinarium medium , verum
„ dicit ; si intelligat esse ordinarium medium , id est solum , & uni-
„ cum ordinarium medium ad faciendos christianos perfectos , & for-
„ tes ; dictum ejus non est consonum veritati , cum alia media insti-
„ tuta sint a Christo ad faciendos nos fortes . " Quæ propositio "
„ quatenus videtur negare Confirmationem , esse unicum , & solum
„ medium ordinarium , specialiter institutum a Christo ad faciendos
„ christianos perfectos , & fortes , utique ad profitendam fidem ante
„ persecutorem , declaratur falsa , temeraria , sacramenti Confirmationis
„ imminutiva & erronea.

Septima " Omnes theologi dicunt Confirmationem non præcipi , ni-
si cum commode haberi potest , vel uti alii dicunt , quando commo-
„ dissime , quando sine ullo vel minimo prorsus incommodo. " Quæ propositio ita proscribitur : " Ista propositio est scandalosa , in ma-
„ ximum sacramenti Confirmationis contemptum , maligno animo
„ proposita , & in errorem potest inducere.

Verum cum Jesuitas male haberet , duos illos libellos Anglicos ab illustrissimis antistitibus , & a Parisiensi facultate proscriptos fuisse , duobus libellis additis , altero in illustrissimos antistites , altero in celeberrimam facultatem , & addita appendice circa censuram Archiepiscopi Parisiensis , magno conatu invecti sunt , sub fictitio Hermanni Leomelii nomine . Prior liber inscribitur ; *Ecclesiæ Anglicanæ querimonia , &c.* posterior *Hermanni Loemelii Antuerpiensis sacræ theologiæ licentiati , & canonici lectoralis ecclesiæ cathedralis Audomarensis spongia , &c.* Libellos istos statim subsecutus est alter eodem genio compositus cui titulus erat , *Vindiciæ pro Nicolao Smithæo contra censuram nomine facultatis Parisiensis editam , &c.* duos priores libros a Joanne Floydo , tertium ab Eduardo Knotto , scriptos fuisse testatur Philippus Alegambus *in bibliotheca scriptorum societatis Jesu* . Sed quoniam Archiepiscopus Parisiensis , & cum eo doctores Parisienses damnaverant nonnullas propositiones Hibernicas , sub idem fere tempus adversus censuras illas editus est liber inscriptus : *Examen juridicum censuræ facultatis Theologiæ Parisiensis , & ejusdem Civitatis Archiepiscopi latæ*

circa

circa quasdam propositiones regularibus Regni Hiberniæ falso impositas, &c. Auctore Edmundo Ursulano Hiberno. Is est Edmundus *Mac Mahone*, id est, si latine reddas, filius ursi, qui cum ad Franciscanam religionem se contulit, mutato nomine Franciscus Matthæus appellari voluit.

Adversus spongiam scripserunt Franciscus Hallier, doctor Sorbonicus anno 1632. Paucis post mensibus Petrus Aurelius eodem anno: tum etiam Nicolaus le Maitre socius Sorbonicus, & licentiatus theologus anno 1633. Adversus autem librum Ursulani Paulus Harisius presbyter, anno 1632.

SECTIO I.

Regularium quorumdam Anglorum doctrina cum suis fundamentis proponitur.

Regularium illorum doctrina repeti debet tum ex Danielis apologia *cap.* 2. §. 3. *num.* 19. & 21. tum ex propositionibus ex eadem apologia descriptis, & a facultate Parisiensi rejectis: tum ex spongia qua damnatæ propositiones defenduntur. Duos illi in sacramento Confirmationis effectus distinguunt, quorum altero fideles baptizati robur assequantur, altero fiant perfecte christiani, & utrosque suppleri docent in verticali seu baptismali chrismatione: primum quidem per interiorem gratiæ virtutem, quam huic verticis unctioni tribuunt: secundum vero per externam corporis unctionem qua caput ungitur. Putant enim homini jam baptizato nihil deesse ut plene perfecteque christianus efficiatur, nisi externam corporeamque unctionem, quia christianus nihil aliud est quam unctus. Baptizatus autem plene unctus est per gratiam baptismalem, nec superest nisi ungi etiam corpore extrinsecus ut plene unctus, atque ita plene perfecteque christianus fiat: unde non est mirum si baptismalis unctio suppleat Confirmationis effectum, qui est perfectio christiani nominis, cum hæc perfectio sita sit in externa unctione, & Confirmatio perfectum christianum eatenus efficiat, quatenus corpus exterius inungit; nec enim christiani nominis perfectionem in gratia seu interiori effectu Confirmationis constituunt, sed in corporea duntaxat unctione, quæ potest æque fieri per chrisma baptismale ac per sacramentum Confirmationis. Non negant tamen Confirmationi interiorem etiam effectum, neque chrismationi baptismali: utrique robur concedunt, quo anima roboratur ad pugnam: sed neutri istorum effectum interiorem tribuunt, ut per eos fidelis baptizatus fiat perfectus christianus; quia sine illis jam plene unctus erat intrinseca plenitudine gratiæ baptismalis, nec aliud ad nominis Christi perfectionem desidera-

raba-

rabatur nisi externa corporis unctio . Hæc est regularium quorumdam Anglorum doctrina , tribus primis oppositionibus *supra* relatis comprehensa , quam Parisiensis academia proscripsit, & fictitius Loemelius tuendam suscepit .

Ut autem ille probet primum Confirmationis effectum , virtutem scilicet , per quam anima roboratur ad pugnam & in gratia baptismali permanet , suppleri verticis unctione : simulque tertiam propositionem damnatam , in qua continetur hæc doctrina propugnet ; duo præstat : primum quidem affirmat nihil in hac propositione dici " quod non sit catholicum , quod non a doctoribus theo„ logis , & a patribus nullo dissentiente asseratur . " Deinde sep„ tem assertiones statuit : prima est , " Chrismatio presbyteralis in „ baptismo supplet effectum episcopalis quoad significationem nomi„ nis christiani , seu uncti ; ita ut a presbytero chrismatus dici pos„ sit & debeat christianus , non secus , ac qui est ab episcopo confir„ matus . " Quod ille probat Gersonis testimonio , *in compend. theolog. de 7. sacrament. titulo de Confirmat.* II. " Chrismatio in baptismo „ præstat effectum Confirmationis , qui est conservatio gratiæ baptis„ malis. " Quod ille probat auctoritate Sanctæ Thomæ *3. parte quæst. 71. articul. 3. ad 4.* III. est , " Hæc cæremonia cum baptismo con„ juncta facit hominem fortem ad resistendum peccato & profitendam „ in persecutionibus fidem. " IV. est , " Hæ motiones fortitudinis & „ vigoris dantur a chrismate (baptismali) ex opere operato secundum „ mentem multorum theologorum , " videlicet Dominici Soto *in 4. d. 15. quæst. 2. articul. 3.* Gregorii de Valentia *3. parte disputat. 7. quæst. 5. puncto 1.* Cajetani *in 3. parte quæst. 71. articul. 3. ad 4.* & Innocentii III. *extra de sacra unctione §. quia vero* . V. Est , " Cære„ monia chrismatis in baptismo fuit instituta ut suppleret defectum „ Confirmationis. " Hoc Bellarminus *lib. 1. de baptismo cap. 27.* & ex antiquis Rabanus *lib. 1. de institut. cleric. cap. 28.* Hugo Victorinus *de sacrament. lib. 2. parte 3. cap. 7.* Amalarius *lib. de offic. eccles. cap. 27.* Rupertus *lib. 5. de divinis officiis cap. 16.* aliique Patres directe tradunt . VI. " Confirmatio episcopalis post institutam presbyteralem „ chrismationem baptismi non est tam necessaria quam fuit antea . " Hoc tradunt Patres Arausicani *can. 1.* ut habetur *cap. nullus , de consecrat. dist. 4.* " ubi conceptis verbis dicunt , necessariam quidem esse „ chrismationem , tamen satis esse semel in baptismate chrismari ; si „ vero in baptismate chrismatus quis non fuerit , admoneatur (in„ quiunt) episcopus : nam sufficit una benedictio . " VII. " Hanc „ veritatem de efficacia hujus cæremoniæ , catholicis magni solatii „ esse debere , præsertim iis quibus habendi Confirmationem facultas „ non suppetit.

Ut vero probet secundum Confirmationis effectum , qui est perfectio

ctio christianismi eadem verticis unctione suppleri; simulque duas priores damnatas propositiones, quibus hæc doctrina comprehenditur veras esse defendat, duo profert argumenta; alterum quidem petitum ex Cyrillo Hierosolymitano *catech.* 3. Justino Martyre *quæst.* 137. Cypriano *epistol.* 70. Gersone *loco citato*, Rabano & Ivone, quibus subjicere poterat Bedam *comment. in psalm.* 27. & Hugonem Victorinum *lib.* 1. *de sacram. cap.* 19. alterum ex S. Thoma *in* 4. *d.* 7. *quæst.* 1, *articul.* 1. *quæst.* 2. *ad* 1.

SECTIO II.

Utrum prior Confirmationis effectus, de quo præfati regulares, per baptismalem unctionem suppleri possit.

Auctores qui seculis octavo, nono, & retro sequentibus floruerunt, magni fecerunt verticis unctionem & de ea magnifice locuti sunt. Hinc ex Beda *in psalm.* 126. referri potest *salus* de qua David in eodem psalmo : *Dominus illuminatio mea & salus mea*. " Potest „ (inquit) si cui libuerit, illuminatio ad primam tantum unctionem „ in qua simpliciter abrenunciamus, satanæ, referri : salus vero ad secundam (verticalem intelligit) in qua magis firmamur, quia & no„ men Christi in ea profitemur, & ab eo nomen accipimus, scilicet „ ut christiani dicamur. " Hinc ex ordine Romano & ex libro *de divinis officiis* dicitur *chrisma salutis in vitam æternam*. Hinc ex Rabano *lib.* 1. *de institut. cleric. cap.* 28. & 30. baptizatus per eam Spiritus sancti participationem accipit; per eam significatur Spiritus sancti super ipsum descensio ad habitationem Deo consecrandam; per eam Spiritus sanctus post mundata & benedicta corpora atque animas, libens a patre descendit, ut vas suum sua visitatione sanctificet; per eam baptizatus chrismate ad accipiendum Spiritum sanctum ungitur; per eam neophytis datur idem Spiritus, qui apostolis a Christo datus octava die resurrectionis. Hæc denique baptizato necessaria est propter occasionem transitus mortis, ut per eam accipiat Spiritum, & alienus a Christo non existat. Hinc ex Amalario *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 27. sacerdos qui ungit neophytum verbis suæ orationis solutionem vinculorum, & alligationem vulnerum in baptismo comparatam " monstrat, & confert salvationem quamdam quæ pertinet ad sa„ lutem usque in vitam æternam. " Hinc ex Honorio Augustodunensi *lib.* 3. *de gemma animæ cap.* 114. " Per presbyteri unctionem animæ „ Christo desponsantur, " & bis baptizati chrismate liniuntur, semel a presbytero &c. quia bis Spiritus sanctus datur ecclesiæ, semel in terra,

ra, secundo in cœlo. " Hinc ex Hugone Victorino *lib. de sacramen-*
„ *tis cap.* 19. " Per illam Spiritus sanctus infunditur, imo infusus
„ ostenditur. " Hinc ex Innocentio III. *extra*, *de sacra unctione*, §.
„ *quia vero*, " In vertice baptizatus inungitur, ut sit paratus animo petenti de fide rationem reddere. " Hinc ex S. Thoma 3. *parte quæst.*
„ 71. *articul.* 3. *ad* 4. " Inunctio quæ fit in vertice operatur conser-
„ vationem gratiæ baptismalis. " Hinc ex Dominico Soto *in* 4. *d.* 15. *quæst.* 2. *articul.* 3: hæc unctio peccata venialia remittit " per motum reverentiæ in Deum & ad res divinas, " quam illa præstat ex opere operato: nullus tamen (quod sciam) auctor est qui baptismalem unctionem episcopali, ratione effectus, æquiparaverit. Quare sit

A S S E R T I O.

Primus Confirmationis effectus per baptismalem unctionem perfecte omnino & adæquate suppleri non potest.

Prima probatio petitur ex Dionysio qui *lib. de eccles. hierar. cap.* 4. *parte* 3. §. 3. docet " sacrosanctum Confirmationis mysterium ejus
„ ordinis atque virtutis esse ut hierarchicas consummet functiones. " Dividit ille omnem hierarchiam in functiones, initiandos, & sacros mystas. Initiandos vero alios purgandos, alios illuminandos, alios perficiendos statuit. Mystas quoque sacros in purgantes, illuminantes, & perficientes distribuit. Denique sacrarum functionum triplex genus assignat, videlicet, purgationem, illuminationem, & perfectionem. Exorcismos & catechismum purgativas nuncupat functiones; baptismum autem vocat illustrationem seu φώτισμα; sacramenta vero Confirmationis & eucharistiæ perfectiva, quia functiones hierarchicas, id est exorcismos, catechismum, & baptismum, aliaque id genus ad baptismum, seu christianismum attinentia perficiunt atque consummant. Igitur ex Dionysio per exorcismos & catechismum purgantur catechumeni, per baptismum illustrantur fideles, & per utraque Confirmationis & eucharistiæ sacramenta perficiuntur & consummantur christiani. Atque ita sicut catechumenus sine catechismo & exorcismo quantumcunque aliunde divina religione imbuatur, & purgetur, quamdiu tamen catechumenus est, immundus semper censetur & in purgandorum ordinem a Dionysio aliisque patribus refertur: sicut etiam catechumeni jam edocti & purgati, nisi baptismo donati fuerint, nondum illuminati appellantur, quantumlibet aliunde illustrati fuerint, quia nimirum hæc gratia eorum statui non convenit, qui necdum ad vitam spiritualem regenerati sunt; ita quoque fideles baptizati qui nondum Confirmationis & eucharistiæ gratiam susceperunt perfecti christiani minime cen-

sen-

fentur, etsi gratiam baptismalem bonis operibus auxerint, quia per accidens, & non ex statuum christianæ vitæ dispositione, tale augmentum susceperunt.

Secunda ratio petitur ex Ambrosio *lib.* 3. *de sacrament. cap.* 2. " „ Post fontem superest ut perfectio fiat quando ad invocationem sa- „ cerdotis Spiritus sanctus infunditur &c. Ambrosii ætate observabatur verticalis unctio: ejus enim meminit Innocentius I. Ambrosio æqualis, eam ipse describit Ambrosius *lib.* 2. *de sacrament. cap.* 7. qua de re *infra*, *in appendice*; postquam vero de baptismo & unctione baptismali disseruit, Confirmationem describit *lib.* 3. *cap.* 2. " „ Sequitur, inquit, spirituale signaculum, quia post fontem super- „ est ut perfectio fiat. " Confirmatoriam igitur unctionem etiam post baptismalem susceptam, necessariam esse agnoscit Ambrosius; fontis, id est, baptismi perfectionem confirmatoriæ non baptismali unctioni tribuit; diversum denique & uberiorem confirmatoriæ quam baptismali unctioni effectum assignat.

Tertia petitur ex Innocentio I. *in epistola ad Decentium cap.* 3. ubi baptismalem unctionem a confirmatoria distinguit, illam presbyteris permittit, istam episcopis reservat; quia soli episcopi tradere possunt Spiritum sanctum. Istius igitur, & non illius, unctionis effectus est traditio Spiritus sancti.

Quarta petitur ex patribus qui docuerunt oportere Confirmationem suscipi ad robur, ad augmentum, ad perfectionem assequendam. Cum enim illi Sylvestro, a quo verticis unctio instituta creditur, posteriores fuerint, manifeste supposuerunt fideles, antequam confirmarentur, per illam verticis unctionem minime consecutos fuisse ejusmodi perfectionem.

Quinta probatio petitur ex ipsis auctoribus qui ab adversariis objiciuntur, videlicet Rabano, Amalario, Ivone, Ruperto, Hugone, Innocentio III. Gersone & B. Thoma, qui omnes utriusque unctionis effectum determinant & uberiorem ac nobiliorem confirmatoriæ tribuunt. Rabanus *lib.* 1. *de institut. cleric. cap.* 30. ait " bap- „ tizatum signari chrismate in capitis summitate, ut significetur „ Spiritus sancti super ipsum descensio ad habitationem Deo con- „ secrandam: in fronte vero, ut ejusdem Spiritus sancti septifor- „ mis gratia cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & veri- „ tatis venire in hominem declaretur. " Verticalis igitur unctionis effectus ex Rabano non supplet Confirmationis effectum, sed ad ipsum disponit. Amalarius *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 27. ait verticis unctionem conferre " salvationem quamdam quæ pertinet „ ad salutem usque in vitam æternam. " Frontis vero unctionem, ut quæ *ditior* sit & præstantior, *ditiorem* & præstantiorem effectum producere, puta *septiformem Spiritum sanctum*. Rupertus *lib.* 5. *de divi-*

nis

nis officiis cap. 16. cum Innocentii verba referat, idipsum inter utramque unctionem discrimen, quod Innocentius statuit. Hugo Victorinus „ *lib.* 2. *de sacram. parte* 7. *cap.* 3. ait " sacerdotis esse baptizatum „ in vertice linire : solius vero pontificis frontem consignare, quia „ solus pontifex potest Spiritum sanctum tradere. " Honorius Augustodunensis *lib.* 3. *de gemma*, *cap.* 114. " Bis baptizati chrismate li„ niuntur, semel a presbytero in baptismo, & capite, secundo ab „ Episcopo in Confirmatione, & in fronte. Hoc ideo quia bis Spi„ ritus sanctus datur ecclesiæ, semel in terra, secundo in cœlo, " die nimirum pentecostes. " Per presbyteri unctionem animæ Christo „ desponsantur, per Episcopi Confirmationem regno Christi dotan„ tur. " Innocentius III. *extravag. de sacra unctione*, §. *per fontis*, cæremonialem quoque unctionem, ab ea quæ sacramentum est, distinguit, quia per eam quæ sacramentum est " Spiritus sanctus ad aug„ mentum datur, & ad robur : " unde concludit, " Cum cæteras „ unctiones (inter quas recenset verticalem) simplex sacerdos valeat „ exhibere, hunc non nisi summum pontificem, id est Episcopum „ debere conferre, quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarii „ sunt episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum da„ bant. " S. Thomas 3.*par. quæst.* 71. *art.* 3. *ad* 4. semel ac tenuiter loquitur de verticali, magnifice vero de confirmatoria unctione *tota quæst.* 72.

Sexta petitur ex doctrina Sancti Thomæ *ibidem* 3. *parte quæst.* 71. *artic.* 3. ubi duo cæremoniarum baptismalium genera distinguit. Aliæ enim significant quidem, sed nihil efficiunt, ut vestis candida, quæ vitæ novitatem designat ; aliæ significant, & efficiunt, ut exorcismi in baptismo, qui valent ad culpam removendam ; & verticis unctio, " Quæ operatur conservationem gratiæ baptismalis. " Igitur Sanctus Thomas ita tribuit verticis unctioni conservationem gratiæ baptismalis, sicut exorcismis remotionem culpæ. At vero ex eodem sancto doctore *ibidem* exorcismus non valet ad remotionem culpæ, ut per eum culpa deleatur, sed solum ut per eum impedimenta auferantur, quibus culpæ remissio prohibetur ; pari quoque ratione verticis unctio non valet ad gratiæ baptismalis conservationem, quasi directe, & immediate gratiam illam conservet vires præbendo efficacissimas, sed solum ut per illam auferantur nocumenta quibus gratia baptismalis auferri posset.

Adde quod incertum est apud Theologos utrum verticis unctio inter cæremonias mere significantes referri debeat, ut existimant Guillelmus Antissiodorensis, & alii, an vero inter illas quæ non modo significant, sed & aliquid efficiunt, ut vult Sanctus Thomas. Ut ut sit, eorum qui Sancti Thomæ opinioni adhærent nemo hactenus sensit quod verticis unctio conferat gratiam sanctificantem, quæ ejus-

ejusdem sit rationis cum confirmatoria, sed quod producat ad summum pias quasdam motiones, & auxilia actualia ad gratiam baptismalem conservandum.

Septima probatio petitur ex eodem Sancto Thoma 3. *part. quæst.* 72. *artic.* 1. *in corp.* " Sacramenta novæ legis ordinantur ad speciales ef„ fectus gratiæ. " Hic vero specialis videtur esse alicujus sacramenti effectus, qui ejus nomine, materia, forma & cæremoniis maxime indicatur. At vero nomen Confirmationis, materia, forma, cæremoniæ indicant Confirmationis effectum esse constantiam, & robur ad fidem profitendam. Hoc igitur robur ita speciale est Confirmationi, ut ab ipso baptismo aliisve sacramentis suppleri non possit: quanto minus a baptismi cæremonia, cujus effectus longe inferior est.

Octava probatio. Si baptismalis unctio instituta esset ad supplendam Confirmationis unctionem, quomodo simul cum ea stare posset? frustra enim res suppletur, cum præsens adest. Et tamen ab episcopis baptismum conferentibus videmus non omitti verticalem, etiamsi Confirmationem continuo administraturi sint.

Nona probatio. Dedecore sacramenta novæ legis afficit, qui eorum vicem per meras cæremonias impleri posse existimat, quarum operatio, quæcunque sit, & longe inferior est, aliusque generis, & brevior, & incertior, & fallibilior, quam ut omisso Confirmationis sacramento, quo totus Spiritus sanctus cum suis donis effunditur, fideles in ea victoria, quam de acerrimis quibusque persecutionibus debent reportare, spem defigant:

Decima. Si positum sit in ecclesiæ potestate instituere quosdam ritus, quibus suppleatur Confirmationis effectus, in ejus erit arbitrio elevare, & inane reddere Confirmationis sacramentum. Idem dici potest de cæteris sacramentis.

Undecima. Qui volunt eumdem effectum esse utriusque unctionis verticalis, quæ juris est positivi, ac confirmatoriæ, quæ juris est divini, non leve suppeditant argumentum hæreticis, quo probent Confirmationem ecclesiasticæ institutionis esse.

Duodecima. Nullum in scripturis vel in sacra traditione fundamentum est, quo hæc auctoritas Ecclesiæ asseratur, ut meram cæremoniam ad integrum cujusdam sacramenti effectum supplendum eligere possit.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIES 1. Hic ritus sacramenti effectum perfecte supplet, qui illum effectum significat, & præstat. Atqui baptismalis unctio supplet effectum Episcopalis quoad significationem nominis christiani seu uncti, ita ut a presbyrero chrismatus dici possit, & debeat christianus, non secus ac qui est ab episcopo confirmatus. Deinde præstat effectum Confirmationis qui est conservatio gratiæ baptismalis. Traditur a Sancto Thoma conceptis verbis. Eorum, inquit, quæ aguntur post baptismum, aliquid est quod non solum significat, sed etiam efficit, puta inunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conservationem gratiæ baptismalis.

RESPONDEO concessa majore, utrumque minoris membrum falsum esse. 1. Alia est unctionis in vertice, alia unctionis in fronte significatio. Prior ex Amalario *lib.* 1. *cap.* 27. (quod etiam apparet ex ipsa formula per quam adhibetur,.) " Obtentam in baptismo " solutionem vinculorum, & alligationem vulnerum monstrat: (posterior) emissionem septiformis Spiritus sancti. " Prior ex Rabano *lib.* 1. *cap.* 29. " Significat Spiritus sancti super baptizatum descen- " sionem ad habitationem Deo consecrandam: (posterior) ejusdem " Spiritus sancti septiformis gratiam cum omni plenitudine sanctita- " tis, & scientiæ, & veritatis venire in hominem declarat. " Prior ex Honorio Augustodunensi *lib.* 3. *cap.* 114. " Spiritum sanctum Ec- " clesiæ datum in terra, posterior Spiritum sanctum Ecclesiæ datum in cœlo die pentecostes demonstrat. Prior ex Innocentio III. *de sa-* " *cra unctione*, §. *quia vero*, designat, ut baptizatus sit paratus ani- " mo petenti de fide reddere rationem; quia per caput intelligitur " mens, cujus superior pars est ratio, &c. (posterior) ut baptizatus " libere confiteatur quod credit, quia corde creditur ad justitiam, " ore autem fit confessio ad salutem; memor ejus quod Dominus ait, " *Qui me confessus fuerit coram hominibus*, *&c.* " nullus est auctor, ex iis etiam quos adversarii objicere solent, qui utrique unctioni eamdem omnino significationem adhibeat. 2. Verticalis unctio extremam Confirmationis unctionem forte significat: videtur enim in eum finem instituta ut Confirmationem adumbret. Verum illa nec per se ipsa præstat ut quis perfectus christianus dicatur; nec illam interiorem unctionem confert, per quam quis perfectus christianus efficitur: adde quod nec eamdem, etiam *quoad significationem nominis christiani seu uncti*, quam Confirmatio, significationem habet. 3. Nullus est ex patribus, nullus etiam ex iis auctoribus quos adversarii citare solent, qui dixerit per verticis unctionem conferri gratiam consummantem seu septiformem Spiritum sanctum cum omnibus suis donis, & plenitudine sanctitatis,

qui

qui effectus Confirmationi proprius est. 4. Aliud est, unctionem quæ fit in vertice, operari *conservationem gratiæ baptismalis*; aliud illa unctione suppleri effectum ullum sacramenti Confirmationis: prius ait Sanctus Thomas 3. *parte quæst.* 71. *art.* 3. *ad* 4. posterius *tradi a Sancto Thoma* dici non potest, siquidem Sanctus Thomas nullibi ait, unctionem, quæ fit in vertice eam gratiæ baptismalis conservationem operari, quæ effectus sit Confirmationis, aut quæ Confirmationis effectum supplere possit. Non enim etiamsi Confirmatio gratiæ baptismalis conservationem operetur, ideo quælibet baptismalis gratiæ conservatio effectus est Confirmationis, aut illius effectum supplet: alioquin sacramentalia omnia hunc etiam effectum præstabunt, quia gratiam fidelium confirmant, & muniunt, & in eum finem instituta sunt. In primis aqua benedicta Confirmationis effectum supplere poterit, quia ipsa Ecclesiæ consecratione destinatur, etiam expressius quam unctio baptismalis, ad protegendum hominem, eumque adversus dæmonis tentationes roborandum. 5. Hæc verticis unctio a Sancto Thoma inter sacramentalia recensetur, tradit vero sanctus doctor *ibidem ad* 2. sacramentalia „non posse perficere principalem effectum sacramentorum qui est gratia remittens culpam, vel supplens aliquem hominis defectum." Atqui Confirmatio perficit, & consummat præcipuum baptismi effectum, qui est gratia sanctificans, & regenerans. Verticis igitur unctio ex Sancto Thoma supplere non potest præcipuum Confirmationis effectum. 6. Integrum articulum legenti, & singulas ejus partes inter se comparanti apparebit cæremonias ibi dividi in eas, quæ quidem significant, sed nihil efficiunt, ut vestis candida, & in eas quæ significant, & aliquid efficiunt, ut exorcismi, & verticalis unctio. Quæ significant, & aliquid efficiunt, sacramentalia dicuntur: sacramentalia vero *ibidem ad* 2. non conferunt directe, & immediate gratiam sanctificantem, *sed solum impedimenta tollunt*. Igitur ex Sancto Thoma nec verticis unctio, nec alia sacramentalia præcipuum ullius sacramenti effectum, qui est gratia sanctificans, supplere possunt. 7. Nullus in rebus theologicis tam peregrinus, & hospes est, qui non sciat sacramentalium operationes nihil esse, nisi pios animi motus actuales, qui vi precum ecclesiæ impetrantur. Per eas igitur suppleri non possunt sacramentorum effectus qui diuturni, & stabiles sunt. 8. Pii illi motus quos sacramentalia efficiunt sine illis haberi possunt per pias quaslibet affectiones animi, quas probi homines crebras quotidie concipiunt: illas vero affectiones certum est valere ad conservandam augendamque gratiam baptismalem. Qua igitur ratione per verticis unctionem aliaque sacramentalia; eadem per bonum quodlibet propositum, & per unumquodque bonum opus suppleri posset Confirmationis effectus: quo quid esse potest alienius a theologia?

Objicies 2. Hæc cæremonia cum baptismo conjuncta facit homi-

nem fortem ad resistendum peccato, & profitendam in persecutionibus fidem. Hoc tam certum est, ut qui catholici esse volunt, id negare non debeant, teste illustrissimo Bellarmino. Nam Calvino calumnianti " vocem unctorum esse, promissionem in baptismo se per-
" cepisse nullam, qua in agonibus instruantur; Respondet: Atqui
" hoc nullus catholicorum docet: catholica enim doctrina est, nos
" in baptismo robur accipere, in Confirmatione autem roboris aug-
" mentum. " In eamdem sententiam Rabanus *lib.* 1. *de instit. cap.* 28.
" Spiritus sanctus per unctionem chrismatis in baptismo confert vigo-
" rem cœlestis gratiæ. " Vigor cœlestis gratiæ, an non fortitudo, ut resistatur peccato? Et *cap.* 27. " A sacerdote baptizatus inungitur,
" ut sacrum baptisma cum fide accepta custodiatur. " Quod Gerson
" dicit. " Chrismatione baptismali mentem reddi imputribilem Deo;" quid aliud est quam dari robur ut a se constanter rejiciat omnem putredinem, corruptionemque peccati? Hactenus Loemelius.

Respondeo 1. hic agi de verticis unctione seorsim a baptismo; non autem de illa, ut baptismo conjuncta; quemadmodum apparet ex tertia propositione damnata. 2. Non deesse catholicos qui cum Guillelmo Altissiodorensi, verticis unctionem recenseant inter baptismi cæremonias, quæ quidem significant, sed nihil efficiunt. 3. Bellarminus, quantus quantus est, minor tamen est, quam ut faciendæ catholicæ veritati sit satis; nequidem si huic Rabanum, vel eis Gersonem adjunxeris. 4. Citata a Loemelio verba adversus ipsum concludunt, aiunt enim " nos in in baptismo robur accipere, in Confir-
" matione autem roboris augmentum: " adeoque supponunt Confirmationis effectum per baptismalem unctionem minime suppleri. 5. Bellarminus, & Calvinus cujus ipse Bellarminus verba refert, de ipso baptismo loquuntur, non autem de verticis unctione. Verba sunt Calvini orthodoxos calumniantis *lib.* 4. *instit. cap.* 49. *n.* 8. " Dei verbum
" est, omnes qui in Christo baptizati sunt, Christum induisse cum suis donis:
" verbum unctorum, nullam promissionem in baptismo percepisse qua
" in agonibus instruantur. " 6. Non ita Bellarminus habet, ut Loemelius refert: verba sunt Bellarmini: Atqui hoc nullus catholicorum docet. Nam quod citat Calvinus ex epistola Sancti Melchiadis;
" In baptismo regeneramur ad vitam, in Confirmatione armamur ad
" pugnam, referendum est ad proprios effectus illorum sacramentorum. " 7. Rabanus ipse *lib.* 1. *cap.* 30. verticis & frontis unctionem distinguit, quod " priori unctione significetur Spiritus sancti super
" baptizatum descensio ad habitationem Deo consecrandam: (poste-
" riori) ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitu-
" dine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis venire in hominem decla-
" retur. (Priori) enim ipse Spiritus sanctus descendit, ut vas suum
" sua visitatione sanctificaret, & illustraret; (posteriori) in homi-
" nem

„ nem ad hoc venit, ut signaculum fidei quod in fronte suscepit, „ faciat eum donis cœlestibus repletum, & sua gratia confortatum, „ intrepide & audacter, coram regibus & potestatibus hujus seculi por- „ tare, ac nomen Christi libera voce prædicare. " Rabanus igitur frontis quidem unctioni fortitudinem ad nomen Christi profitendum concedit, sed eam verticis unctioni denegat. 8. Rabanus non habet citata *ex capite* 27. verba, nec ibi loquitur de verticis unctione quæ baptismum sequitur, sed de benedictione sacerdotali quæ baptismum antecedit, " Deinde (inquit, id est post aurium apertionem) bene- „ dictione sacerdotali munitur (catechumenus) ut ad sacrum baptis- „ mum cum fide suscepta custodiatur. " 9. Nec Rabanus ait, unctionem baptismalem conferre *vigorem*, sed *virorem* cœlestis gratiæ ut in editione Rabani *tomo* 10. *biblioth. Patrum*, anno 1644. Parisiis facta, legere est: eaque lectio textui consona est. " Columba, inquit, in „ diluvio ad arcam reportavit ramum olivæ virentibus foliis, significans utique quod Spiritus sanctus per chrismatis unctionem in ba- „ ptismate confert fidelibus *virorem* cœlestis gratiæ. " Qua particula designatur splendor, decus atque ornamentum quod nobis per gratiam baptismalem accedit. 10. Esto vigor gratiæ Rabanum per baptismalem unctionem a Spiritu sancto conferri dicatur: an ideo sequitur dari ab ipsa robur ad profitendam fidem coram regibus, & potestatibus? an non potius sequitur tantum vegetam reddi ab ipsa baptismalem gratiam, in quantum per motiones pias precibus ecclesiæ impetratas excitatur ac fovetur? 11. Gerso non dixit *chrismatione baptismali mentem reddi imputribilem Deo*. Quia verticis unctio vulnera in baptismo sanata fuisse significat, ex Amalario, *lib.* 1. *de Ecclesiasticis officiis*; *cap.* 27. qui illud colligit ex formula in ordine Romano relata, quæ in verticis unctione proferri solet. 12. Verum, esto, Gerso, Rabanus, & Bellarminus dixerint, verticis unctione conferri vigorem, fortitudinem, & virtutem qua baptismalis gratia conservetur, quid hoc ad Loemelii opinionem? an ideo docent illa unctione suppleri præcipuum Confirmationis effectum? effectus enim hujus sacramenti non est quæcumque virtus, & quodcumque robur, sed plenitudo Spiritus sancti ad spirituale robur, sicut apostolis datus est die pentecostes. Traditur hæc doctrina ab Eugenio IV. *in decreto pro Armenis*, " Effectus hujus sacramenti est, quia in eo Spiritus san- „ ctus datur ad robur, sicut datus est apostolis in die pentecostes, „ ut videlicet christianus audacter Christi confiteatur nomen. " Traditur a Magistro *in* 4. *distinct.* 7. " Virtus hujus sacramenti est donatio „ Spiritus sancti ad robur, qui in baptismo datur ad remissionem. " Et *infra* ait in hoc " sacramento Spiritus sancti septiformem gratiam „ cum omni plenitudine sanctitatis, & virtutis venire in hominem. " Traditur a Sancto Thoma 3. *parte quæst.* 72. *art.* 1. *ad* 2. " Confirmatio

„ est sacramentum plenitudinis gratiæ . " Et *art.* 2. *in corp.* " In hoc „ sacramento datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale . " Et *ad* 1. postquam differuit de plenitudine Spiritus sancti super apostolos die pentecostes , " Similiter etiam , inquit , ad impositionem manus apo„ stolorum descendebat plenitudo Spiritus sancti super fideles . " Et „ *ad* 3. " Hoc sacramentum datur ad plenitudinem consequendam Spi„ ritus sancti , cujus est multiformis operatio . " Atqui nullus est pater , nullus auctor , nullus theologus , qui docuerit per verticis unctionem conferri plenitudinem Spiritus sancti ad robur spirituale , sicut Apostolis datus est die Pentecostes . Nullus igitur est , qui dixerit proprium Confirmationis effectum per verticis unctionem suppleri posse.

Objicies 3. Cæremonia chrismationis , in baptismo fuit instituta , ut suppleret defectum Confirmationis . Hoc Bellarminus & ex antiquis Rabanus , Hugo Victorinus , Amalarius , Rupertus aliique patres directe tradunt . Ita Loemelius . Singulorum verba referam. Rabanus *lib.* 1. *de institut. cler. cap.* 28. " Legimus in gestis patrum „ quod Sylvester Papa in ecclesia Romana constituerit ut presbyter „ eodem chrismate liniat baptizatum levatum ex aqua propter oc„ casionem transitus mortis . " Amalarius *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* „ 27. " Sylvester constituit ut baptizatum liniat presbyter chrisma„ te levatum ex aqua propter occasionem transitus mortis . " Et „ post alia : " Si quis sine isto baptismate (hoc est Confirmatio„ ne , quam vocat *baptismum ignis*) migraverit de seculo , pericu„ losum iter arripuit . Hoc prævidens Sylvester Papa quantum po„ tuit , subvenit , & propter absentiam episcoporum , necessitate , „ addidit , ut a presbytero ungeretur . " Rupertus *lib.* 5. *de divi„ nis officiis cap.* 16. " Legitur in actis Pontificalibus quod Sylve„ ster Papa constituit , ut baptizatum liniat presbyter chrismate le„ vatum de aqua propter occasionem transitus mortis , ne propter „ absentiam episcopi & difficultatem eum consequendi , sine manus „ impositione baptizati migrent . " Idem iisdemque terminis refert Hugo Victorinus *lib.* 2. *de sacrament. parte* 7. *cap.* 3. Bellarminus *lib. de baptismo cap.* 27. " Unctio chrismatis in vertice introducta vide„ tur , quia non semper adest episcopus qui possit continuo dare „ post baptismum sacramentum Confirmationis : ideo enim interim un„ gitur a presbytero baptizatus.

Respondeo 1. Nullus ex his auctoribus inter patres recensetur. 2. Auctores illi non alia nituntur auctoritate quam Pontificalis Damaso adscripti , cujus auctoritas exigua est , ut catholici scriptores consentiunt , nominatim Cardinalis Baronius , a quo passim *in annalibus* vapulat , & gravis *ἀνιστορησίας* convincitur . 3. Nullus est ex illis auctoribus qui *directe tradat* , hanc unctionem institutam

fuis-

fuisse, ut omnino suppleret defectum Confirmationis, qua tamen de re hic agitur. 4. Ad summum ex illis testimoniis sequitur duntaxat, per verticis unctionem utcumque & pro humano modulo suppleri defectum Confirmationis: quod apparet tum ex ipsis Amalarii verbis: *hoc prævidens Sylvester, quantum potuit, subvenit*: tum ex verbis, quæ idem Amalarius proxime subjicit: agnoscit enim eum, qui unctus quidem in capite, sed minime confirmatus moritur, confirmato gratia & gloria inferiorem esse: " Liniendum est, ne il„ la differentia sit inter illum qui sine impositione manuum (con„ firmatoria) moritur & inter illum qui eam accipit, quæ est in„ ter stellarum claritudinem, hoc est quamvis non excludantur a „ regno Dei propter cætera bona opera, tamen non habeant il„ lum locum, quem haberent si illam acciperent. " Tum ex Rabano, Amalario, Ruperto & Hugone, qui post verba citata, alium verticis, alium frontis unctioni effectum assignant, qua de re *supra*, ubi de IV. probatione: tum ex iisdem & Bellarmino, qui baptizatum, licet unctum in vertice, confirmandum esse unanimi consensu tradunt. 5. Auctores illi, si Rabanum excipias, ajunt hanc unctionem a Sylvestro institutam esse *propter absentiam episcopi & difficultatem eum consequendi*, Amalarius quidem, Hugo, & Rupertus affirmative, Bellarminus autem inconstanter & timide sibi ita videri scribens, non asserens: ac jure quidem. Ambrosius enim, Innocentius, Hieronymus, aliique auctores seculo IX. priores, qui verticalis unctionis mentionem fecere, rationem istam nullibi attulerunt. Rupertus quidem & Hugo citant Pontificale pseudo-Damasi. Verum Pontificale illud præter quam quod incerti auctoris est ac fidei, neque citatum reperitur ante octavum seculum, hanc rationem minime refert, nulla enim alia nobis exhibet quam hæc verba: " „ Hic (Sylvester) constituit, ut baptizatum liniat presbyter chris„ mate levatum de aqua propter occasionem transitus mortis. " Cætera Rupertus assuit, & ex eo Hugo Victorinus. 6. Innocentius I. *in epistol. ad Decentium cap.* 3. ait " presbyteris seu extra episcopum, „ seu præsente episcopo baptizant, chrismate baptizatos ungere li„ cet &c. " His autem verbis tam Bellarmini conjectura, quam aliorum affirmatio revincitur: nam si baptizandi chrismate liniendi sunt a presbytero, seu absente, seu præsente episcopo, ut docet Innocentius, patet unctionem hanc non ideo institutam esse, ut episcopo absente Confirmationem suppleat, cum illo præsente & Confirmationem conferente peragatur. 7. Aliam Rabano, Amalario, Hugoni & Ruperto interpretationem afferunt theologi Parisienses. Contendunt enim ab iis stabiliri duntaxat necessitatem Confirmationis recipiendæ in re vel in voto, in re quidem cum potest recipi, in voto per susceptionem chrismationis verticalis cum recipi non po-

 test.

teſt : hanc expoſitionem ex Hugonis verbis colligere ſe exiſtimant. " „ In geſtis Pontificalibus, inquit, legitur quod Sylveſter Papa conſtituit ut baptizatum presbyter in vertice chriſmate liniat propter „ occaſionem quidem mortis, ne forte per abſentiam epiſcopi & difficultatem eum conſequendi, ſine manus impoſitione baptizatum ab „ hac vita migrare contingeret : quod quidem omnino periculoſum „ eſſet, quia ſicut in baptiſmo remiſſio peccatorum accipitur ; ita per „ manus impoſitionem Spiritus paracletus datur : illic gratia tribuitur „ ad remiſſionem peccatorum ; hic gratia tribuitur ad Confirmationem. Quid autem prodeſt ſi a lapſu erigeris, niſi etiam ad ſtandum confirmeris ? propterea timendum eſt iis, qui per negligentiam amittunt epiſcopi præſentiam & non ſuſcipiunt manus impoſitionem, ne forte propterea damnentur, quia feſtinare debuerunt dum potuerunt. Propter eos enim, qui articulo temporis „ præveniuntur, inſtituta eſt illa, qua ſacerdos baptizatum ſtatim in „ vertice linit, ſacri chriſmatis unctio, ut in hoc ipſo oſtendatur „ quantum ſacramentum iſtud neceſſarium ſit ad ſalutem, cum tam „ ſollicite univerſis cavetur ne forte ſine ipſo ab hac vita ſubtrahantur. " Primum quidem obſervant hiſce verbis, (*ne forte ſine manus impoſitione baptizatum ab hac vita migrare contingeret*) agi de confirmatoria manus impoſitione ; tum quia verbis ſequentibus illam opponit & æquiparat baptiſmo, ait per illam *dari Spiritum paracletum*, & *gratiam dari ad Confirmationem* ; tum quia dum baptizatus ungitur in vertice, manus ei non imponitur. Senſus igitur eſt Sylveſtrum ſtatuiſſe unctionem verticalem fieri in baptiſmo, tanquam votum aliquod & deſiderium conſequendæ Confirmationis, ut illius videlicet participatione baptizatus proteſtetur ſe habere votum ſuſcipiendæ manuum impoſitionis confirmatoriæ. 2. Obſervant has voces (*quod quidem omnino periculoſum eſſet.*) Inde enim ſequitur occurri periculo, in quo nondum confirmatus verſaretur ſi non adhibeatur verticalis unctio. At quomodo poteſt occurri periculo iſti per unctionem verticalem, niſi quatenus hæc includit Confirmationis votum ? 3. Obſervant verba quæ ſequuntur (*propterea timendum eſt iis ne forte propterea damnentur, quia feſtinare debuerunt dum potuerunt :*) quibus adhuc exprimitur neceſſitas voti Confirmationis, cum iſtius ſuſcipiendæ occaſio deſideretur. 4 Obſervant & iſta verba (*propter eos qui articulo temporis præveniuntur, inſtituta eſt illa .... in vertice .... unctio, ut in hoc ipſo oſtendatur, quantum ſacramentum iſtud neceſſarium ſit ad ſalutem.*) Verticalis igitur unctio inſtituta eſt ad oſtendendum Confirmationem ad ſalutem neceſſariam eſſe. Atqui non eſt inſtituta ad oſtendendam neceſſitatem ſacramenti Confirmationis, ſi poſſit ejus effectum ſupplere. Eo enim ipſo, quo illius effectum ſupplet, illam minime neceſſariam efficit. Non eſt etiam inſtituta,

ta, ut fit sacramentum Confirmationis proprie dictum; nec enim Hugoni aut alteri theologorum unquam istud in mentem venit. Superest igitur ut instituta fuerit ad ostendendam necessitatem Confirmationis in re vel in voto; in re, ubi suscipi poterit; in voto, ubi suscipi non poterit.

OBJICIES 4. Confirmatio episcopalis post institutam presbyteralem chrismationem baptismi non tam necessaria est, quam fuit antea. Hoc tradunt patres Arausicani *canone* 1. ut habetur cap. *nullus*, *de conseerat. dist.* 4. &c. ut *supra*. Confirmationis igitur effectus suppletur per verticis unctionem.

RESPONDEO 1. Inde sequitur tantum Confirmationis effectum, utcumque suppleri per verticis unctionem. Etenim si perfecte & omnino suppleretur, verticalis unctio Confirmationem minime necessariam redderet. 2. Ex Hugonis sententia tantum abest ut verticis unctio necessitatem Confirmationis imminuat, ut ad eam expressius declarandam & testificandam instituta fuerit. 3. Canon concilii I. Arausicani corruptus citatur a Leomelio: aliter enim legitur tum in ipsa synodo Arausicana, tum apud Gratianum *loco laudato*. 4. Ex variis sensibus *supra* relatis qui a Bellarmino, Sirmondo, Aurelio, Petro de Marca, Cabassutio, glossa, & aliis adscribuntur huic canoni, nullus est qui Loemelio faveat.

OBJICIES 5. Ritus qui agit ex opere operato, effectum sacramenti supplere potest. Atqui verticis unctio motiones fortitudinis & vigoris confert ex opere operato. Supplere igitur potest effectum sacramenti Confirmationis. Minorem tuentur Dominicus Soto *in* 4. *d.* 15. *quæst.* 2. *articul.* 3. Valentia 3. *parte disputat.* 7. *quæst.* 5. *puncto* 1. & Cajetanus *in* 3. *parte quæst.* 71. *articul.* 3. *ad* 4. " Unctio, inquit „ Cajetanus, chrismatis in vertice operatur quoddam actuale auxilium „ faciens ex parte baptizati, ad conservationem gratiæ baptismalis." Imo Innocentius III. *decretali epistola*, cum dicit " visibilem unctio„ nem chrismatis operari invisibilem effectum, qui per eam significa„ tur; (unctionem vero chrismatis in vertice) significare gratiam qua „ quis redditur paratus omni petenti fidei reddere rationem; " certe significat unctionem verticis conferre actuale auxilium seu robur ad conservandam gratiam, ad reddendam fidei rationem ex opere operato. Hactenus Loemelius.

RESPONDEO 1. Doctrina quæ sentit, sacramentalia effectus, ad quos ab ecclesia instituta sunt, operari ex opere operato, est opinio quam pauci aliqui scholastici nuper excogitarunt, non solum præter scripturarum, sanctorum patrum & ecclesiæ auctoritatem, sed etiam contra sensum tum eorum omnium, tum omnis propemodum ipsius scholæ theologorum. 2. Major absolute falsa est: lustralis enim aqua, exorcismus, & alia id genus sacramentalia ex Soti sententia agunt ex ope-

opere operato : quæ tamen nullius sacramenti effectum supplere possunt. 3. Opinio quæ putat verticis unctionem agere ex opere operato, nuper inventa est, nullo fundamento theologico nixa, omnis auctoritatis ac testimonii expers, sine quo tamen res facti ac voluntatis divinæ, qualis ista est, affirmari non debuit. 4. Dominicus Soto asserit quidem verticis unctionem peccata venialia remittere *per motum reverentiæ in Deum & ad res divinas*, quem illa præstat ex opere operato, sed non ait unctionem illam conferre motiones fortitudinis & vigoris; multo minus supplere præcipuum Confirmationis effectum. 5. Cajetanus quidem ait unctionem illam *operari quoddam auxilium actuale*, sed nusquam tradit illam agere ex opere operato, nec operis operati mentionem unquam facit, ubi de sacramentalium operatione disputat. 6. Eadem levitate objicitur Innocentius III. nam ex eo quod doceat visibilem chrismatis unctionem operari invisibilem effectum, *qui per eam significatur*, quis, quæso, inde colligat, dici ab eo verticis unctionem operari effectum illum ex opere operato? 7. Innocentii textus sincere non refertur. Verba sunt Innocentii, " Unctio invisibilis & „ interior non solum est signum, sed etiam sacramentum, quia si di„ gne sumitur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. " *Et post multa* : " In vertice baptizatus inungitur, ut sit paratus omni pe„ tenti de fide reddere rationem. " 8. Innocentius priori loco, ut apparet, loquitur de *invisibili & interiori unctione* : adversarii de *visibili* & exteriori. 9. Innocentius priori loco loquitur de unctione, quæ licet invisibilis & interior, nihilominus *signum* & *sacramentum* est, scilicet modo, quo S. Thomas, & omnes cum eo scholastici signum vocant characterem sacramentalem, licet internum & spiritalem, eumque rem simul & sacramentum appellant : adversarii vero loquuntur de verticis unctione, quæ neque sacramentum neque invisibilis est. 10. Innocentius priori loco loquitur de unctione utriusque sacramenti ordinis & extremæ-unctionis : adversarii de unctione baptismi. 11. Adversarii duo loca, quæ dividit Innocentius, adunant; & adunando diversum ab Innocentio sensum efficiunt. Plures unctiones Innocentius distinguit; alia enim fit in ordine, alia in extrema-unctione, alia baptismum præcedit & fit in pectore, & alia quoque baptismum præcedit & fit inter scapulas, alia baptismum subsequitur & fit in vertice, alia pertinet ad Confirmationem & fit in fronte, alia denique pertinet ad altaris consecrationem, de quibus septem unctionibus agit Innocentius eodem ordine : de duabus primis ita loquitur : " Scire „ te volumus duas esse species unctionis (sic ille respondet Bracarensi episcopo qui sine chrismatis unctione consecratus fuerat) exteriorem &c. " & interiorem &c. unctio visibilis & exterior, signum est inte„ rioris & invisibilis unctionis. Unctio vero invisibilis & interior, „ non solum est signum, sed etiam sacramentum : quia si digne su„ mi-

„ mitur, vel agit vel auget absque dubio quod designat. " Postea cæremonias in episcoporum unctione adhiberi solitas, pluribus explicat. De tertia vero, quarta, & quinta unctione paucis ita differit. " In pectore baptizandus inungitur ut per Spiritus sancti do„ num abjiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, „ qua justus ex fide vivit: inter scapulas ut per Spiritus sancti „ gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operatio„ nem exerceat. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit pa„ ratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per caput in„ telligitur mens. " Quod igitur de unctionis efficacitate Innocentius scripserat priori capite, cum de unctionibus ordinis & extremæ unctionis dissereret, hoc adversarii copulant cum iis quæ posteriori capite scripta sunt de verticis unctione. 12. Nullum ab Innocentio verticis unctioni tribuitur *robur*, quo fides in baptismo suscepta defendatur: sed lux qua fides illa explicetur. 13. Innocentius majorem unctioni inter scapulas fieri solitæ, quam verticali tribuit, quam tamen nemo dixerit operari ex opere operato.

SECTIO III.

Utrum posterior Confirmationis effectus, de quo præfati regulares, per verticis unctionem suppleri possit.

UT circa propositam difficultatem aperiamus patrum ac theologorum mentem, traditamque ab adversariis doctrinam simul refutemus, plures propositiones instituemus, quarum prior erit

ASSERTIO I.

Secundus Confirmationis effectus, qui est perfectio christianismi, non solum consistit in extrema corporis, sed & in interna animæ unctione.

PROBATUR hæc assertio primum quidem ex Cypriano *epistol.* 70. " Ungi necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chris„ mate, id est unctione, esse unctus Dei & habere in se Christi „ gratiam possit. " Hæc enim ad solam exteriorem unctionem non pertinent, sed & ad interiorem, quæ fit per gratiam ab exteriori significatam. 2. Ex Cyrillo Hierosolymitano *catechesi* 3. " Un„ guento quidem visibili corpus inungitur, sancto vero ac vivifico „ Spiritu anima sanctificatur. " 3. Ex pseudo-Urbano *epistola unica*, *cap.* 7. " Omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spi-

„ ritum

„ ritum sanctum post baptisma accipere debent, ut plene christia„ ni inveniantur." 4. Ex auctore sermonis *de unctione chrismatis*, apud Cyprianum. " Non solum in regibus & sacerdotibus unctio„ nis honor permansit, sed in omnem populum christianum effusa „ est ejus gratiæ plenitudo, ut, sicut Christus a chrismate dictus „ est, eo quod singularis excellentiæ oleo unxerit eum Deus: ita „ & participes ejus, quotquot sunt, consortes sint tam unctionis „ quam nominis, & dicerentur a Christo christiani, ut sint sui „ Christo duce rectores, & duces, & offerant Deo quotidianum „ sacrificium, ordinati a Deo sanctimonia sacerdotes." Hæc, opinor, ad unctionem interiorem spectant. Nec enim Christus externa quadam unctione, sed interna & spiritali unctus est psalm. 44. *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis*. Isaiæ 61. & Lucæ 4. *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me*. Danielis 9. *Ungetur sanctus sanctorum*. Act. 4. & 10. *Unxit eum Spiritu sancto & virtute*. Sicut igitur salvator Christus seu unctus dicitur ab unctione interiori; ita fideles ut perfecte sint christiani, perfecteque dicantur uncti, interior desideratur unctio.

ASSERTIO II.

Hæc interior unctio per quam neophytus fit perfecte christianus, non est gratia baptismalis, sed gratia Confirmationis.

Hæc assertio ex priori sequitur. Textus enim citati loquuntur de unctione & gratia interiori, quæ baptismum præsupponit.

Confirmatur. Communis est theologorum doctrina, communem omnium sacramentorum effectum esse gratiam justificantem, quæ licet in singulis forte secundum unitatem & specifice non differat, distinguitur tamen appellatione, eaque non inani & vacua, sed quæ varios in re supponat effectus, quos illa in rite digneque suscipientibus operetur: ver. gr. in baptismo gratia rationem habet regenerantis; in eucharistia cibantis & potantis; in pœnitentia medicinalis & resuscitantis; in Confirmatione perficientis & consummantis. Proprius igitur effectus Confirmationis est gratia pro ut baptismalem perficiens & consummans fidelemque confirmans. Quare sicut aliquis, quantumcumque perficiatur aliunde, ver. gr. per baptismum aut pœnitentiam, aut alia quæcumque pietatis opera, si tamen ab eucharistiæ sumptione abstineat, nunquam habebit gratiam per modum cibantis; ita qui necdum fuerit confirmatus, non habebit gratiam illam perfectricem & confirmatricem, a qua perfecte christianus appellatur, nisi Confirmationem in voto forte habuerit: alias enim Confirmatio in voto ardentissime expetita potest, Deo ita supplente, (ut qui suam virtutem sacramentis non alligavit) operari

rari gratiam perfectricem & consummatricem, sicut spiritalis communio, ubi sacramentalis actio haberi non potest, dummodo sit in voto, dicitur prodesse animæ per modum cibi ac potus.

A S S E R T I O III.

Fidelis licet chrismate unctus in baptismo, nondum tamen ab Episcopo confirmatus, perfectus christianus dici non potest in sensu patrum.

PROBATUR 1. Quia conceptis terminis ita docent Cyrillus Hierosolymitanus, Concilium Aurelianense, pseudo-Clemens, & pseudo-Urbanus, de quibus *supra*. 2. Quia hæc interior unctio, per quam fidelis fit perfecte christianus, suppleri non potest per baptismum, *ex articulo præcedenti*; quanto minus per baptismi cæremoniam, qualis est verticalis unctio. 3. Nemo unquam docuit nos unctione verticali christianos effici; quanto minus perfectos fieri christianos. 4. Absque religionis contemptu dici non potest, christiani nominis perfectionem & plenitudinem in sola unctione corporea, & externa denominatione consistere, ita ut homini baptizato nihil desit ad perfectionem & plenitudinem christiani nominis, nisi externa unctio & quidem cæremonialis. 5. A religionis sanctitate videtur alienum, asserere sanctos patres docuisse, nos per Confirmationem eatenus solum perfectos christianos reddi, quatenus ab ea exteriorem quemdam effectum percipimus, hoc est externam unctionem, qua denominamur exterius uncti. 6. Hæc opinio prope admodum ad Calvini aliorumque hæreticorum errorem accedit, qui revera sacramentorum operationes penitus externas faciunt, nec aliud esse putant, nisi notas & tesseras exteriores, & plane sacramenta Judaica. 7. Mutantur in meras cæremonias mysteria christianæ religionis, si nihil in homine baptizato ad christiani nominis perfectionem desideretur, nisi externa & corporea unctio, & hac præcise unctione sacramentum Confirmationis eum perfectum christianum efficiat.

OBJICIES 1. censeri plene perfecteque christianum, & jure meritoque appellari christianum, apud Patres, rem eamdem significant. Sic Cyrillus *catechesi* 3. " Hoc accepto chrismatis dono merito appellami„ ni christiani. " Justinus martyr *quæst.* 137. " Ungimur in baptis„ mo, ut Christi & uncti dicamur. " Cyprianus *epist.* 70. " Neces„ se est ungi baptizatum, ut recepto chrismate esse unctus Dei, & „ habere in se Christi gratiam possit. " Sed qui chrismatur in baptismo presbyterali unctione in vertice, merito appellatur christianus. Hujus rei testis est Gerson *tomo* 2. *operum*, *col.* 75. " Post baptismum „ fit unctio chrismatis in vertice, ut appareat mens imputribilis Deo,

„ & ut

„ & ut Spiritui sancto participando, merito appellaretur christianus,
„ hæres jam regni effectus. " Quod ipsum etiam affirmant duo episcopi Rabanus Moguntinus, & Ivo Carnutensis; totidem pene verbis, a quibus Gerson sua sumpsit. Igitur baptizatus & unctus in vertice merito appellatur christianus, atque adeo in sensu patrum est plene perfecteque christianus. Hactenus Loemelius.

Respondeo 1. Justinus martyr non est auctor *quæstionum, & responsionum orthodoxarum*. 2. Cyprianus accurate non citatur. Sic enim habetur, " Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut ac-
„ cepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, &c. " 3. Adversarii hæc duo perperam confundunt, *esse plene perfecteque christianum, & jure meritoque appellari christianum*. Nemo est qui non jure meritoque homo dici debeat, licet non omnes perfecti homines dicantur, sed multi imperfecti quibus, vel pars hominis integritati necessaria, vel perfectio naturalis homini debita desuerit. Infantes certe in maternis uteris, in cunis, & in puerilibus annis jure meritoque dicuntur homines, quos tamen perfectos homines nemo dixerit. Itaque licet adversarii probarent sine Confirmationis sacramento quempiam jure meritoque appellari christianum, non idcirco illum perfectum christianum esse ostenderent. 4. Verum non est hæc duo a patribus pro eodem haberi. S. Augustinus enim *de pastor. cap.* 13. catechumenos vocat christianos, quos tamen nemo perfectos christianos vocaverit: imo secunda synodus œcumenica *can.* 7. gentiles ad ecclesiam accedentes ait *prima die fieri* christianos, secunda catechumenos, tertia exorcizari &c. 5. Cyprianus, Cyrillus & auctor *quæstionum* loquuntur de frontis seu Confirmationis unctione, a qua fidelem aiunt appellari christianum, non autem de unctione baptismi seu verticis. 6. Argumentum peccat in forma. Ut enim recte concludat, subjici debet in minore: Sed apud eosdem patres qui chrismatus, &c. quæ propositio tunc erit falsa, nec enim Cyprianus, nec Cyrillus, nec auctor *quæstionum* alicubi docuerunt, fidelem jure meritoque christianum appellari ab unctione verticis. 7. Nedum Cyprianus, Cyrillus aut ille auctor, sed nec ullus, quod sciam, patrum hanc denominationem a verticis unctione repetiit. 8. Ridiculum est probare eos qui chrismate uncti fuerint, christianos esse sensu patrum, quia eos Gerso, Rabanus, & Ivo christianos vocant, quasi vero omnia quæ in scriptis Gersonis, Rabani, & Ivonis sunt, sint in scriptis patrum, & illi de suo sensu nihil protulerint, quod ante non scripserint patres. 9. Rabanus *lib.* 1. *de instit. cleric. cap.* 20. Ivo *serm. de sacramentis neophytorum*, quibus addes Bedam *in psal.* 26. Hugonem *lib.* 2. *de sacramentis parte* 7. *cap.* 1. & Innocentium III. *de sacra unctione, titulo* 15. *cap. unico*, non dicunt fidelem merito appellari christianum ab unctione verticis, sed a Christo, & a Christi consortio,

Chris-

Christum vero a chrismate seu unctione interiori, qua unctus est a Spiritu sancto. 10. Non desunt qui Gersonem ita explicent, quasi per verticis unctionem significari & declarari voluerit mentem in baptismo sanatam fuisse, & nos merito appellari posse christianos, quia in baptismo Spiritui Christi participavimus, seu Spiritu Christi uncti fuimus. Ita Petrus Aurelius, cujus expositio falsa, & violenta mihi videtur. Falsa quidem: nec enim gratia baptismali proprie dicimur ungi, sed ablui; violenta vero, sic enim habet Gerson 2. *parte in compendio theol. de septem sacramentis*, *cap. de baptism.* ubi de cæremoniis: " Post baptismum fit unctio in vertice, ut Spiritui sancto participando merito appellaretur christianus hæres jam regni effectus " in baptismo. Christiani igitur denominationem ab unctione verticali repetit. Verum aliud est quempiam ab unctione verticis christianum appellari, aliud ab eadem vocari perfectum christianum: prius asserit Gerso, posterius ei adversarii imponunt. 11. Ut ut sit, Gerso, quantus quantus est, minor tamen est quam ut patribus aliisque citatis auctoribus opponi possit, quorum nullus ait fidelem ab unctione verticis appellari christianum, quanto minus christianum perfectum.

Objicies 2. Qui est plene & undequaque unctus, debet christianus pleno ore, & merito appellari, & censeri. Sed baptizati, & chrismati in vertice sunt plene uncti anima, corpore, interius, exterius. Quod corporaliter & exterius cæremonia unctionis sint consecrati, patet ad oculum: quod autem etiam interius sint uncti plenitudine, & perfectione gratiæ sufficientis ad salutem tradit expresse Sanctus Thomas. " Est, inquit *in 4. distinct. 7. quæst. 1. artic. 1. „ quæst. 2. ad 1.* plenitudo gratiæ christianæ sufficiens ad salutem, & „ hæc datur in baptismo: & est plenitudo gratiæ ad fortiter resistendum, & hæc datur in Confirmatione, & sine hac potest esse salus. " Igitur cum baptizati, & chrismati in baptismo sint plene perfecteque undequaque uncti, pleni & perfecti christiani, seu uncti dici debent, secundum illud S. Augustini *lib. 17. de civit. Dei, cap. 4.* " Omnes chrismate unctos recte Christos dicere possumus. " Ita adversarii.

Respondeo 1. gratia baptismali fidelem proprie non ungi, sed ablui: qua de re *supra*. 2. Gratiam baptismalem esse duntaxat plenitudinem gratiæ sufficientis ad salutem. Gratiam vero qua quis perfecte christianus dicitur, esse plenitudinem gratiæ ad robur, quæ in solo Confirmationis sacramento conceditur, ex S. Thoma. 3. Unctio exterior, qua perfecti christiani dicimur, ea esse debet, quæ sit causa, & signum unctionis interioris, ut de ea dici possit quod de unctione, quæ in Confirmatione adhibetur, dixit Tertullianus, *caro ungitur ut anima consecretur*. Atqui verticalis unctio nec est causa

sa interioris unctionis ; neque enim hæc cæremonia vim habet per se animam sanctificandi ; alioquin verum esset sacramentum nec unctionis interioris symbolum est , quia gratia baptismali proprie non ungimur , sed abluimur . 4. Mutilatus est S. Augustini textus : sic enim habet : " Omnes quippe unctos ejus (id est Christi) chrisma„ te , recte Christos dicere possumus . " Christi autem chrisma illud est quo Christus unctus est a patre , juxta illud psalm. 44. *Unxit te Deus oleo lætitiæ* , quod oleum est spirituale . Quare locus iste non facit ad propositum . Sed etiamsi sermo foret de chrismate corporeo , locus pro nobis faceret , quia chrisma confirmatorium est chrisma Christi. Chrisma vero baptismale est chrisma ecclesiæ, non chrisma Christi.

OBJICIES 3. Qui plenum & perfectum christianismi sacramentum accepit, plene perfecteque christianus censetur . Atqui baptizatus, & a sacerdote in vertice unctus sacramentum christianismi perfectum suscepit. Igitur &c.

RESPONDET Simeon Thessalonicensis archiepiscopus, in libro quem *de septem sacramentis* composuit , fidelem qui baptizatus quidem est , minime vero confirmatus , non esse perfecte baptizatum , quia Confirmatio est baptismi perfectio. " Igitur , inquit, necessario indigemus „ nos quoque hujus spiritualis unguenti , ac magis in ipso baptisma„ te : neque erit quispiam perfecte baptizatus, qui unguentum non sus„ ceperit , &c. quia pignora gratiæ , & signaculum Spiritus nondum „ habet .

RESPONDEO cum Arcudio *lib. 1. de baptismo* , *cap.* 14. " Aliud „ esse perfecte christianum , & aliud perfecte baptizatum . Est enim „ quispiam perfecte baptizatus solummodo propter merum baptismum, „ neque enim per aliud sacramentum potest baptizari ; neque baptis„ mus in se admittit magis , & minus . " Ut vero perfecte christianus quispiam sit, non tantum requiritur ut perfecte sit baptizatus , sed etiam ut sit confirmatus . Hæc exponi possunt exemplo parvuli recens nati , qui ex utero materno feliciter exivit. Perfectam ille habuit nativitatem , nondum tamen est perfectus homo , quia nondum perfecte adolevit.

QUÆ-

QUÆSTIO TERTIA.

De tertio Confirmationis effectu.

TErtius Confirmationis effectus est character, de quo inquiritur, 1. quidem quid fides doceat; deinde quid apud Theologos controvertatur.

ARTICULUS I.

Quid doceat fides.

DE Confirmationis charactere ita definit sacra synodus Tridentina *sess. 7. canone 9.* adversus Lutheranos, & Calvinistas: " Si quis „ dixerit in tribus sacramentis, baptismo scilicet, Confirmatione, „ & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum „ quoddam spiritale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, ana- „ thema sit. " Veritas igitur fidei est, Confirmatione characterem imprimi.

PROBATUR 1. ex loquendi modo, quo patres asserunt nos in Confirmatione signari tanquam milites Christi. Quemadmodum enim signaculum militiæ corporeæ quodammodo indelebile est, quatenus a desertore non amittitur; ita signaculum militiæ christianæ, qui character est. Patres vero qui hanc loquendi formulam usurparunt, hi sunt: Tertullianus *libro de præscriptionibus*, ubi docens, quomodo diabolus in misteriis idolorum æmulatur mysteria nostra, ait: " Signat & ille in fronte „ milites suos. " Cornelius Papa *in epistola* de Novatiano, " Neque „ Domini sigillo ab episcopo obsignatus fuit. " Cyprianus *epistola 73.* " Sigillo dominico consummantur. " Aurelius Prudentius, " Post in- „ scripta oleo fronti signacula. " Innocentius I. *in epistola ad Decen- „ tium*, " Ut consignent. " Theodoretus *lib. 4. in Cantica*, " Velut si- „ gillum quoddam regium suscipiunt. " Leo magnus *serm. 4. de Nati- „ vit.* " Signaculum vitæ æternæ. " Quod autem signaculum militiæ christianæ sit nota quædam indelebilis, docet Sanctus Augustinus *lib. 2. contra Epistolas Parmeniani*, *cap. 13.* " An forte minus hærent sa- „ cramenta christiana, quam corporalis hæc nota, cum videamus nec „ apostatas carere baptismate, quibus utique per pœnitentiam non resti- „ tuitur, & ideo amitti non posse judicatur.

PROBATUR etiam ex Augustino *sermone de cataclysmo*, *cap. 1.* " Baptizatus es, signatus es regio charactere, cœpisti consequi annonam „ de

„ de mensa regis tui. " His vero verbis *signatus es regio charactere* indicatur sacramentum Confirmationis, sicut & consequenti capite hisce verbis, *unctus oleo*, Confirmatio significatur: "Baptizatus es, " inquit, mundatus es, unctus es oleo &c.

PROBATUR 3. *ex libro 2. contra litteras Petiliani*, *cap.* 104. ubi Petiliano baptismum apud hæreticos esse irritum arguente ex invaliditate sacramenti Confirmationis eorumdem, & ad id probandum abutente verbis istis psalmi: *oleum peccatoris non impinguet caput meum:* Augustinus aperte asserit, Confirmationem perinde ac baptismum, valere apud hæreticos. Unde sic colligo: S. Augustinus in baptismo characterem agnoscit, quia in bonis, & malis, catholicis, & hæreticis reperitur, nec in ipsis amittitur, sicut regis character in desertore non deletur. Atqui ex eodem S. Augustino hac in re eadem est ratio Confirmationis, quæ baptismi. Character igitur effectus est utriusque sacramenti.

PROBATUR 4. ex Gregorio Nazianz. aliisque patribus Græcis, quos refert Arcudius *de Confirm. cap.* 23.

PROBATUR 5. Confirmatio iterari non potest ex dicendis *infra*. Est igitur perpetua, & indelebilis. Atqui non est indelebilis quoad actum; ejus enim administratio transit: nec quoad effectum qui est gratia sanctificans: hæc enim in peccatore deperditur. Superest igitur ut sit indebilis quoad effectum qui est character. Accedunt rationes variæ convenientes, quæ legi possunt apud Guillelmum Arvernum, Alexandrum Alensem, Sanctum Thomam, Sanctum Bonaventuram, Aureolum &c.

ARTICULUS II.

De variis theologorum placitis circa characterem Confirmationis.

DE Confirmationis charactere tria dubitantur: 1. quid ille sit character; 2. utrum ille specifice differat a charactere baptismi: 3. utrum ille baptismi characterem præsupponat.

Quod ad primam quæstionem attinet, plures definitiones afferuntur. Hæc omnium optima mihi videtur. Character est potestas spiritualis, supernaturalis, instrumentalis & indelebilis, per quam christianus, quasi miles Christi, deputatur ad fidem propugnandam adversus hostes ipsius visibiles.

Quod ad secundam, triplex est veterum theologorum opinio. Alii affirmant utrumque baptismi, & Confirmationis characterem entitative, specialiter & specifice distingui. Ita S. Thomas, & S. Bonaventura, Alexander Alensis, &c. eaque doctrina quæ hodiernis scholasticis certa

est,

est, non nisi probabilis visa est Aureolo. Alii docent utrumque characterem differre quidem secundum magis & minus, non tamen specifice. " Dicunt quidam, inquit Aureolus, quod utrobique character est idem " specifice, differens tamen penes intensum & remissum, quoniam in gra- " du intensiori in Confirmatione infunditur, quam in baptismo, & in " gradu intensiori in ordine, quam in baptismo, & Confirmatione: " quemadmodum gratia sanctificans in illis tribus sacramentis eadem est specifice, diversa tamen ratione gradus; uberior enim in Confirmatione & uberior adhuc in ordine confertur. Accedit quod per baptismum fidelis generatur, & per Confirmationem adolescit in virum perfectum: sicut autem parvulus cum adolevit, a seipso non differt nisi mole quantitatis; ita fidelis, qui in christianum perfectum adolevit, non differt nisi mole virtutis. Alii denique ne differre quidem volunt intensive, sed duntaxat extensive, quatenus character baptismalis per Confirmationem extenditur, eoque deputatur, ut fidelem efficiat perfectum christianum, perfectumque militem; eo fere modo, quo in Paludani sententia, episcopatus est mera characteris sacerdotalis extensio.

Tertiam difficultatem accurate tractavit S.Thomas *3. par. qu. 72. art. 6.* quem ibi consules, ne acta iterum agamus: hanc doctrinam theologi communiter recipiunt: ab ea tamen recedit Petrus de Alliaco *in 4. quæst. 4. ad 4.* " Potest dici, inquit, quod baptismum flaminis præcedere non " requiritur simpliciter, sed vel ipsum, aut aliquid æquivalens.

FINIS TERTIÆ PARTIS.

PARS QUARTA.

De proprietatibus Confirmationis.

TRes sunt Confirmationis proprietates, de singulis agendum.

ARTICULUS PRIMUS.

De dignitate Confirmationis.

ADversus ejus dignitatem plura Calvinus effutiit, quæ falsa, inepta, temeraria, & calumniosa sunt. Illa referens, & refelles.

Nobilior est baptismo ex auctore anonymo apud Cyprianum edit. Rigaltii, ex Paciano *epist.* 1. *ad Sympronianum*, " Lavacro peccata purgantur, chrismate Spiritus sanctus superfunditur. " Videsis & Dionysium *lib. de hierarch. eccles. cap.* 4. initio, *&* *cap.* 5. *par.* 1. §. 5. *&* 3. *par. num. seu* §. 3. Idem Dionysius illam eucharistiæ coordinatam ait *de cælesti hierarchia cap.* 4. initio. Accedunt patres *supra* citati, quibus probatum est baptismalem gratiam per Confirmationem perfici, & fidelem per illam perfectum christianum effici.

Illam baptismo inferiorem esse innuit Hieronymus *in dialogo advers. Luciferianos*, *cap.* 3. sub finem, ubi eam vocat *quid modicum* (respectu baptismi) " Tu vero qui ab Arianis recipis baptizatum, & ei " tribuis baptisma; quo pacto, quasi modicum quid ei defuerit, sanctum advocas Spiritum, cum baptisma Christi sine Spiritu sancto " nullum sit? " Illam baptismo inferiorem dicit S. Hieremias Patriarcha *respons.* 1. *ad Wittemb. cap.* 7. " Cæteris sacramentis potiora sunt baptisma " & divina communio.

Utramque opinionem aliqui componunt, asserentes Confirmationem baptismo superiorem esse secundum quid, inferiorem simpliciter.

AR-

ARTICULUS II.

De necessitate Confirmationis.

QUæri potest, 1. utrum Confirmatio necessaria sit necessitate medii: 2. utrum necessaria sit necessitate præcepti : 3. utrum necessaria sit ad ordines suscipiendos : 4. utrum necessaria sit ad Eucharistiam suscipiendam.

SECTIO I.

Utrum Confirmatio necessaria sit necessitate medii.

ANonymus qui extat ad calcem Cypriani non agnoscit ejus necessitatem *supra, parte* 1. *pag.* 182. Idem , ni fallor, Cyprianus in una e suis epistolis : videsis Hallerium *in defensione ecclesi. hierarchiæ.*, *lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 99. 100. *&c.* Videsis auctores seculi noni, decimi, undecimi, & duodecimi a nobis *parte* 1. citatos , ac præsertim Rabanum , Amalarium , & Hugonem Victorinum , item auctorem 50. *homiliarum* , Ambrosium *de initiandis* , *cap.* 6. initio, *&* *lib.* 2. *de sacramentis cap.* 7. in fine , Gregorium magnum , *lib.* 12. *epist.* 31 qui præcipit " Confirmationem iterari, quæ facta probari non potest , ne „ talis dubitatio ruina fidelibus fiat.

Sylvester in ejus subsidium instituit unctionem verticalem ; pseudo-Melchiades apud S.Thomam 3. *par. qu.* 72. *art.* 8. *object.* 4. victuris , non autem continuo morituris , necessariam existimat . Idem Hilarius Arelatensis *homilia de pentecoste* , seu quisquis ejus auctor est.

Utrum sit unicum & solum ordinarium medium specialiter institutum a Christo ad faciendos christianos perfectos , &c. videsis Petrum Aurelium *tomo* 2. seu *in vindiciis a pag.* 54. *ad pag.* 61. Hallerium *loco citato*.

Errores quorumdam theologorum circa necessitatem apud Aurelium *tomo* 2. seu *in vindiciis pag.* 43. & alibi item Hallerium *ibid.* Videsis S.Thomam 3. *par. qu.* 72. *ar.* 8. præsertim *ad* 1. *&* 4.

ASSERTIO I.

Confirmatio non est necessaria necessitate medii ad salutem.

Probatur . Quia sine illa potest homo salvari , ut patet ex concilio Illiberitano, *cap.* 77. " Si quis diaconus regens plebem sine episcopo vel presbytero aliquos baptizaverit, episcopus eos per benedictionem perficere debebit : quod si ante de seculo recesserit , sub „ fide , qua quis crediderit , poterit esse justus. " Ex Hieronymo *in*

dialogo adversus Luciferianos, " Multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius sacerdotii, quam ad legis necessitatem: " alioqui si ad episcopi tantum deprecationem Spiritus sanctus defluit, " lugendi sunt qui in viculis, aut in castellis, aut in remotioribus " locis per presbyteros & diaconos baptizati ante dormierunt, quam " ab episcopis inviserentur. " Ex auctore 50. *homiliarum*, *homil. de pentecoste*, " Continuo transituris sufficiunt regenerationis beneficia, victuris autem necessaria sunt Confirmationis auxilia. " Et ex praxi ecclesiæ quæ tanta sollicitudine non curat fideles confirmari, quanta satagit singulos baptizari.

A S S E R T I O II.

Necessaria videtur Confirmatio necessitate medii ut aliquis sit perfectus christianus.

PROBATUR. Quia sicut nullus baptismi effectum consequitur, nisi illum in re vel in voto suscipiat; ita nec Confirmationis effectum sine Confirmatione in re vel in voto suscepta: ex S. Thoma 3. *par. qu.* 72. *ar.* 6. *ad* 1. Atqui effectus Confirmationis est christianum perfectum efficere. Ergo.

S E C T I O II.

Utrum Confirmatio necessaria sit necessitate præcepti.

Videsis Hallerium *in defensione eccles. hierarchiæ lib.* 2. *cap.* 5. *pag.* 113. Petrum Aurelium *tomo* 2. seu *in vindiciis a pag.* 61. *ad* 74. auctores seculi noni a nobis *parte* 1. citatos, præsertim Amalarium, tomum 11. Concil. Labbæi, *pag.* 1980. in fine. Anonymus apud Cyprianum nullam, ut dixi *sectione præcedenti*, agnoscere videtur ejus necessitatem.

A S S E R T I O I.

Susceptio Confirmationis in re vel in voto adultis necessaria est necessitate præcepti ecclesiastici.

PROBATUR ex concilio Illiberitano *can.* 38. ubi de fideli per laicum in necessitate baptizato, " Si supervixerit, ad episcopum eum " perducat, ut per manus impositionem perfici possit. " Laodiceno *can.* 48. " Quod oportet eos, qui illuminantur, post baptismum inungi supercœlesti chrismate. " Hieronymo *in dialogo* " Non quidem " abnuo hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longe in " minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, epis" copus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat." Gregorio magno *lib.* 12. *epist.* 31. præcipiente Confirmationem iterari,

" quæ

quæ facta probari non potest, " Ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat:" (supposita est hæc epistola) . Concilio Parisiensi VI. *cap.* 33. *lib.* 1. " Infirmis, & morte periclitantibus sicut baptismatis gratia succurrendum; ita incunctanter donum Spiritus sancti est tradendum. " Jona Aurelianensi *lib.* 1. *cap.* 7. " Nequaquam a fidelibus tanti doni perceptio „ negligenter differenda , sed potius remoto torpore negligentiæ cum „ magna animi aviditate & devotione petenda & percipienda, ne sine „ ipsius doni munere quis rebus humanis eximatur. " Petro Damiani *serm.* 1. *in dedicat. eccles.* " Decretales paginæ & SS. Patrum instituta „ decernunt non esse differendam post baptismum sacramenti hujus vir- „ tutem , ne nos inermes inveniat fraudulentus ille contortor , &c. " Hugone a S. Victore *lib.* 1. *de sacram. cap.* 22. *&* *lib.* 2. *par.* 7. Constitutionibus Odonis Parisiensis : " Post baptismum, inquit, debet sus- „ cipi sacramentum Confirmationis . " Videsis synodum Senonensem anno 1524. Mediolanensem IV. sub S. Carolo , Melodunensem 1579. Remensem 1583. Bituricensem 1584. *can.* 7. *de Confirmat.* Aquensem 1585. Tolosanam 1590. Burdigalensem 1624. Quibus addes *can.* 15. sub Edgaro Anglorum rege , ut nullus ab episcopo confirmari diu nimium detrectarit : item *epist.* 4. quæ Clementi adscribitur , & *epist.* pseudo-Urbani & pseudo-Melchiadis.

ASSERTIO II.

Susceptio Confirmationis in re vel in voto adultis necessaria est necessitate præcepti divini.

PROBATUR ex S. Thoma *3. par. qu.* 72. *ar.* 8. *in corp.* " Per hoc sa- „ cramentum promovetur homo spiritualiter in ætatem perfectam. Hoc „ autem est de intentione naturæ, ut omnis qui corporaliter nascitur, „ ad perfectam ætatem perveniat . " Præterea ratio quæ unicuique præcipit ut suæ saluti consulat , requirit ut ille viribus instruatur a Christo institutis ad evadenda pericula & tentationes superandas . Atqui per Confirmationem habemus a Christo vires ad conservandam fidem adversus ejus hostes . Hinc Cornelius Papa *in epist. ad Fabium Antiochenum* , observat Novatianum a fide defecisse , quia Spiritum sanctum minime susceperat in Confirmatione . 3. Rationes , quibus theologi docent eucharistiam necessariam esse necessitate præcepti divini etiam extra periculum mortis, quod per modum alimenti & roboris animæ instituta sit , æque concludunt pro divino præcepto suscipiendæ Confirmationis.

ASSERTIO III.

Præceptum illud divinum obligat tempore persecutionis fidei, in gravioribus contra fidem tentationibus & in periculis mortis.

PROBATUR prima pars. Quia Confirmatio instituta est ad vires nobis conferendas, quibus firmi simus in fide tempore persecutionum. Si quando autem præceptum divinum obliget de recipiendo sacramento, quo nobis vires præbentur ad profitendam fidem, eamque fortiter tenendam, maxime cum indigemus hujusmodi viribus.

PROBATUR secunda pars. Alioquin baptizatus exponeret se periculo exeundi e seculo in infantia christiana, nondum assecutus plenitudinem christianismi, quod esset contra legem Dei præcipientis omnibus christianis ejusmodi plenitudinem. Recta enim ratio vult, ut omnis qui spiritualiter nascitur, ad perfectam ætatem pervenire contendat.

Ex his sequitur, adultum quemlibet non confirmatum teneri convenire (si possit) episcopum suum, vel alium pontificem, qui potestatem habeat, tempore persecutionis & gravioris contra fidem tentationis, etiamsi conveniri non possit sine magno incommodo: vel si conveniri non possit, teneri ad habendum illius votum.

ASSERTIO IV.

Præceptum illud ecclesiasticum obligat, cum episcopus adest; paratus dare Confirmationem, nec baptizatus legitimam rationem habet ad differendum.

Id enim colligi videtur ex canonibus & statutis ecclesiæ *supra* relatis.

QUÆRES utrum parentes vi præcepti ecclesiastici, infantes qui sufficientem ætatem habent, adducere teneantur ad episcopum præsentem, & dare paratum Confirmationem.

RESPONDEO affirmative. Parentes enim tenebantur infantes ad episcopum adducere statim a percepto baptismate, quando Confirmatio statim post baptismum administrabatur: quanto magis nunc tenentur illos episcopos confirmandos offerre, cum ad idoneam ætatem pervenerunt?

SECTIO III.

Utrum Confirmatio præmitti debeat ad virginum velamen, vel susceptionem ordinum.

PRæmitti debet ad virginum velamen ex Alcimo Avito *lib. de laude castitatis ad sororem c.* 19. *tomo* 8. *biblioth. Patrum*. Videsis Hallerium *de sacris electionibus pag.* 132. *n.* 26. Præmitti debet tonsuræ, & ordinibus ex Hallerio *ibid. pag.*132.*n.*26. & *pag.* 523. 524. & 525. item tomo 2. concil. Labbæi, *pag.* 1111. *cap.* 5. tomo 14. *pag.* 866. in fine; Godeau *in histor. eccles.* [Cornelius apud Eusebium, Novatianum, quod non esset confirmatus, a presbyterio submovendum esse docet.

SE-

SECTIO IV.

Utrum Confirmatio præmitti debeat euchariſtiæ.

VIdeſis tomo 2. concil. Labbæi, *pag.* 254. *cap.* 24. & *pag.* 1160. *cap.* 4. & tomo 15. *pag.* 1088. *can.* 7. affirmat Joannes Nathanael apud Arcudium *de Confirmatione cap.* 12. *pag.* 86. *col.* 1. *&* 2. eamque Græcorum eſſe conſuetudinem affirmare videtur.

Non niſi confirmatus olim admittebatur ad euchariſtiam ex Albaſpinæo *in notis ad can.* 78. *Illiberitanum pag.* 223. *&* 224. Gennadii Maſſilienſis tempore id uſu receptum fuiſſe videtur ut nemo ad euchariſtiam, niſi qui chriſmate & manus impoſitione communitus eſſet, admitteretur. Præmittebatur ſeculis VIII. & IX. niſi urgeret periculum mortis, ex Alcuino, Amalario & libro *de divinis officiis*. An tertio ſeculo idem mos fuerit, affirmat Albaſpinæus; dubitat Dallæus *lib.* 1. *de Confirmat. cap.* 9. quia Cornelius qui *in epiſtola ſæpe citata* " „ Novatianum, quod non eſſet conſignatus, a presbyterio quidem ſummovendum fuiſſe docet, de euchariſtia (quod, ſi quid hujuſmodi „ fuiſſet, tali loco non videtur fuiſſe omiſſurus) nihil dicit. Quid „ enim ad eam cauſam gravius, atque atrocius afferri poterat, quam „ jus conficiendæ & fidelibus impertiendæ euchariſtiæ ei homini da- „ tum, quam ne a miniſtris quidem confectam accipere vel continge- „ re fas erat? " Verum ex Cypriano, qui Cornelio æqualis, & ex Tertulliano qui ſuperior fuit, apparet ſecundo & tertio ſeculo Confirmationem ſtatim baptiſmum ſubſecutam fuiſſe, adeoque præmiſſam euchariſtiæ.

ARTICULUS III.

De iteratione Confirmationis.

DE Confirmationis iteratione duæ ſententiæ a Dallæo referuntur, altera Græcorum, altera Sirmundi: utrique enim chriſmatis unctionem iterari vel iteratam fuiſſe concedunt: neutri tamen, ſi eorum mens accurate perpendatur, Confirmationem abſolute & ſimpliciter iterabilem eſſe docuerunt. Sirmundus enim chriſmationem exiſtimat Confirmationi accidentalem eſſe: Græci vero illam quidem fatentur eſſentialem eſſe; ſed uno duntaxat caſu eam iterant, quia illam uno duntaxat caſu deleri putant & extingui.

Nimirum Sirmundus in Confirmatione diſtinguit manuum impoſitionem, & chriſmatis unctionem: illam ait eſſentialem, iſtam accidentalem eſſe: illam negat aliquando iteratam, iſtam olim iteratam, modo-

que

que iterari posse concedit *in antirrhetico pag.* 435. ejusque iterationem non fore noxiam seu præjudicantem. Nusquam vero Sirmundus asseruit Confirmationis sacramentum iterari posse. Græci autem illud iterant uno duntaxat casu, cum videlicet catholicus aliquis factus apostata, ad fidem revertitur. Quia illud per solam fidei negationem deleri putant & extingui. Job quidem monachus *in tractatu de sacramentis* morem suorum Græcorum referens, ait " divini unguenti signaculum in duobus aliis casibus iterari, (nempe) cum inaugurantur reges, & cum Pontifices consecrantur. " Verum illam unctionem nemo confirmatoriam dixerit. Cæterum mos ille Græcorum antiquior est. Illius meminit Nicolaus Cabasilas, qui floruit circa medium seculum XIV. *in 2. oratione de vita in Christo*, ubi quærit cur lex sacra statuat, ut qui a fide catholica defecerunt, redeuntes *divino unguento obsignentur*, non autem rebaptizentur. Meminit & Georgius Cedrenus, qui scribebat anno 1065. Narrat enim Zilicam hæresim extinctam simul ac natam S. Methodii laboribus, moxque ejus sectatores cum principe suo Zilico, qui a secretis erat imperatori ad veram religionem conversos fuisse divinoque unguento unctos & perfectos. Methodius autem ille, de quo Cedrenus, ad sedem Constantinopolitanam avectus anno 843. obiit anno 847. Unde Goarius colligit morem illum apud Græcos jam observatum fuisse seculo nono.

ASSERTIO I.

Confirmationis sacramentum nullo modo iterari potest.

Assertio hæc definita est in Concilio Tridentino *sess.* 7. *can.* 9. & ante synodum Tridentinam ab Eugenio IV. *in decreto pro Armenis* & ante Eugenium IV. *can.* 27. concilii Cabillonensis II. anno 813. item *c.* 6. Concilii Tarraconensis apud Gratianum *de consecr. dist.* 5. *cap.* 8. ubi decernitur, ut bis confirmati " non seculo, sed soli Deo sub habitu regulari vel clericali religiosissime famulentur: " & ante duas illas synodos a Gregorio II. *epist.* 2. *ad Bonifacium* anno 726. " De homine qui a Pontifice confirmatus fuerat, denuo illi talis reiteratio prohibenda est: " & ante Gregorium II. a Gregorio Nazianzeno *in exhortatione ad sacrum lavacrum*, ubi signaculum quod imprimitur chrismate, & quod vocat κάλλιστον βοήθημα, clarissime docet manere post mortem, atque ita deleri non posse. " Hoc, inquit, viventi tibi maximum est testamentum (ovis enim quæ sigillo insignita est, non facile patet insidiis. Quæ vero signata non est, facile a furibus capitur:) & vita functo res est accommoda, quæ sepulturam comitetur. " Variæ rationes referuntur ab Arcudio *lib.* 2. *de Confirmat. cap.* 23.

A S-

ASSERTIO II.

Confirmatoria manuum impoſitio iterari non poteſt.

PROBATUR ex epiſtola ad Hebræos cap. 6. " *Non rurſum jacientes* „ *fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei ad Deum, baptiſ-* „ *matum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum.* " Quo loco Paulus, ut apparet, loquitur de confirmatoria manus impoſitione: & ita interpretati ſunt Chryſoſtomus, Theophylactus, Oecumenius &c. videſis Arcudium *lib. 2. de Confirmation. cap. 23.* ac præſertim Auguſtinum *expoſ. in epiſtola ad Romanos*. Atqui manuum impoſitio, de qua ibi Paulus, iterari non poteſt, ex Paulo *ibidem*, & ex Auguſtino *ibidem*.

OBJICITUR Auguſtinus dicens, quod " manus impoſitio ſicut & „ oratio repeti poteſt, " *lib. 3. de baptiſmo cap. 16.* in fine.

RESPONDEO manus impoſitionem, quam ibi repeti poſſe ait Auguſtinus, vel eſſe manus impoſitionem reconciliatoriam, ut contendit Bellarminus *de Confirmat. cap. 7.* vel eſſe manus impoſitionem generice & ſecundum ſe conſideratam, non autem ſpectatam ſpecifice, relative ac determinate ad neophytos ungendos, quæ quidem impoſitio ſuper neophytos facta, ſuper eoſdem pœnitentes repetebatur: qua in re differebat a baptiſmo qui ex ſe ſuaque natura repeti non poteſt: vel ſi ſit manus impoſitio conſiderata ſpecifice, relative ac determinate ad neophytos confirmandos, loquitur Auguſtinus de manus impoſitione inter hæreticos collata, quam plures theologi nullam, atque ideo repetendam exiſtimant in iis qui ab hæreſi recedunt.

ASSERTIO III.

Confirmatoria chriſmatis unctio repeti non poteſt.

PROBATUR ex Paciano, Optato, Auguſtino *ſupra* citatis, Concilio Toletano VIII. anno 655. *can. 7.* " Sanctum chriſma collatum & altaris honor avelli nequeunt.

OBJICIT Sirmundus canonem 1. vel 2. Arauſicanum, ubi chriſmatio repetita dicitur.

Verum de textu & ſenſu hujus canonis *ſupra, parte 1. pagina 315. & ſeq.*

OBJICIUNT Græci canonem 7. concilii II. œcumenici, ubi Macedoniani & Apollinariſtæ inter hæreticos recenſentur, quos neceſſe eſt per chriſmationem recipi. At Macedoniani & Apollinariſtæ pauciſſimis ante illud concilium annis ab eccleſia defecerant, primumque ab eo concilio inter hæreticos recenſiti ſunt. Hæretici ergo ii omnes aut fere omnes cum in eccleſia nati & baptizati eſſent, confirmati fuerant;

rant; baptismus enim, Confirmatio & eucharistia simul, actione non interrupta, etiam infantibus, tunc temporis tradebantur. Cum igitur indistincte aliis hæreticis antiquioribus per unctionem recipiendis eos annumerant patres, decernunt consequenter Confirmationem catholicorum eo in casu repetendam.

Nego consequentiam. Concilii enim decretum eos non respicit, qui in ecclesia nati, baptizati & confirmati Macedonianorum & Apollinaristarum hæresim amplexi fuerant, sed eos tantum qui ab illis hæreticis baptizati fuerant. Nec opus fuit illud expresse distinguere, cum de jure communi certum esset unctionem catholicam nunquam esse repetendam. Sic intellexit decretum hoc Siricius *epistol.* 1. *ad Himerium cap.* 1. Simili ratione tribus aut quatuor annis post exortam Novatianorum hæresim Cyprianus a Magno interrogatus quomodo Novatiani ad ecclesiam redeuntes essent recipiendi, multis contendit eos esse rebaptizandos, non distinguens an de Novatianis in ecclesia aut extra ecclesiam baptizatis intelligenda sit quæstio, supponens scilicet ut per se notum & concessum, baptizatos in ecclesia, per pœnitentiam, non per baptismum, esse recipiendos. Idem dicas de Macedonianorum & Apollinaristarum Confirmatione. Hoc igitur canone niti non possunt recentiores Græci ut Confirmationem iterari posse demonstrent.

OBJICIUNT etiam Methodii Patriarchæ Constantinopolitani decretum, quo statuitur ut christiani, qui ignorantia vel tormentorum vi fidem negarunt, redeuntes ad Ecclesiam, recipiantur per confirmatoriam chrismatis unctionem: de hoc decreto paulo fusius agendum est.

Methodii Patriarchæ Constantinopolitani nomine decretum refertur, mutilatum quidem & interpolatum *tomo 6. bibliot. Patrum*, & exinde apud Baronium *in annalibus ad annum* 842. *num.* 20. integrum vero a Goario *in euchologio pag.* 876. &c. in eo autem fideles, qui postquam fidem abnegarunt, ad ecclesiam redeunt, triplicis generis distinguuntur. Qui enim a fide recedunt, vel pueri sunt, vel adulti. Si adulti, vel propter tormenta, vel sua sponte fidem rejecerunt. Primi & secundi generis decernit " chrismate inungi, ut solent inungi „ qui baptizantur: (postremos) ad flentium ordinem omni vitæ suæ „ tempore amandari juxta 73. canonem Basilii. " Decretum illud subsequuntur sex orationes, quarum duæ postremæ rubricis quibusdam interdistinguuntur. Prima & secunda oratione rogatur Deus, ut lapso ad ecclesiam redeunti veniam indulgeat; tertia vero hæc verba continentur: " Servum tuum istum populi tui congregationi restitui permitte: „ virtute & operatione sancti tui Spiritus mentem ejus irradia, ut sa„ lutaris baptismatis scintilla in ejus anima insidens & relicta, aura „ gratiæ ventilata, spiritaliter rursum accendatur, & impressum ei si„ gil-

„ gillum in ejus corde & cogitationibus per crucis Chriſti tui ſignationem, per ſpem in te, & veritatis agnitionem evidentius appareat „ &c.“ Quarta & quinta oratio mere propitiatoria eſt. Quintam orationem proxime ſequuntur hæ rubricæ. “ Et oratione (quinta ſcilicet) completa, ſacro unguento accepto, ſecundum baptizatorum conſuetudinem illum inungit, crucis ſigno expreſſo in fronte, & oculis, & naribus, & ore, & duabus auribus, & manibus, & pectore, „ & ſcapulis, & genibus, dicens *Signaculum doni Spiritus ſancti*. Et unctione perfecta ſequentem orationem ſuper caput ejus recitat“ (nempe ſextam qua Deus oratur ut) “ per hujus unguenti unctionem ſervum ſuum ab erroris via revocatum in ſua ſanctitate & in recta „ fide cuſtodiat. “ Hæc eſt illius decreti earumque orationum & rubricarum ſumma, quam referri oportuit, ut controverſia circa illud opuſculum rituale inter viros eruditos nuper exorta expendatur. Goarius enim illud vindicat Methodio Patriarchæ Conſtantinopolitano, viro ſanctiſſimo, Chriſti confeſſori, ſacrarumque imaginum propugnatori, qui obiit anno 847. Arcudius vero tribuit Methodio, qui anno 1240. tribus duntaxat menſibus ſedem Conſtantinopolitanam obtinuit. Genuinum illud Goarius contendit; adulterinum Arcudius; adulterinum aut ſaltem adulteratum Morinus. Goarius Armenopuli teſtimonio innititur, qui in ſcholio *ad canonem* 1. *titul.* 4. *ſect.* 5. ubi de Chriſti negatore agitur, refert Methodii Patriarchæ conſtitutionem: “ Sanctio, „ inquit, Methodii Patriarchæ lapſos & converſos pueros, in captivi„ tatem obductos, & metu vel ignorantia ſubactos, venia dignatur, ſacro duntaxat eos oleo inungens.

Verum Armenopulus vulgo habetur multo antiquior quam revera ſit. Illum enim poſt Balſamonem ſcripſiſſe demonſtratur *ex ſcholio in can.* 1. *titul.* 1. *ſect.* 5. ubi ait Agarenorum liberos, qui ab orthodoxis inviti baptizantur, eo quod baptiſmo utantur velut medicina & incantatione, eſſe rebaptizandos. “ Hoc enim, inquit, ita pronuncia„ tum eſt in ſynodo, quemadmodum Balſamon tradit. “ Cedreni quoque teſtimonio innititur, qui refert, Zilicum qui a fide catholica defecerat, ejuſque aſſeclas ad eccleſiam reverſos, divino unguento a B. Methodio unctos & perfectos fuiſſe. Hunc igitur morem apud Græcos Methodius invenit, ut apoſtatæ, qui fidem abnegaſſent, cum ad eccleſiam redirent, iterum confirmarentur. Verum aliud eſt illos apoſtatas divino chriſmate unctos fuiſſe; aliud in eis confirmatoriam unctionem iteratam fuiſſe; nec enim quælibet chriſmatis unctio dicitur confirmatoria. Rituale autem opuſculum, quale nunc extat, de Confirmationis unctione manifeſte loquitur *numero* 16. ait enim, “ Non „ abs re dici poſſe Cedrenum de his obiter & paucis mentionem feciſ„ ſe, admiſſioniſque iſtius ritum, non ut a Methodio factus eſt, ſed „ ut fieri videbat, retuliſſe.

Ar-

Arcudius vero *lib.* 2. *de Confirmat. cap.* 18. & 23. & Morinus *ibidem*, plura referunt, ut probent illud opus adulterinum esse, sanctoque Methodio perperam adscriptum. Primum enim verisimile non videtur Methodium virum sanctissimum non observasse locum Pauli *ad Hebraeos cap.* 6. " Simulque illius loci Graecos expositores, Chrysostomum, Theo„ doretum, Theophylactum, Oecumenium (quasi vero Methodius, qui „ obiit anno 847. Theophylactum & Oecumenium aetate sibi inferio„ res observare potuerit) & alios clarissime affirmantes talia funda„ menta, baptismum & manuum impositionem, hoc est Confirmatio„ nem, non nisi semel jaci posse. " 2. Quia quotquot fideles apostatae facti, ad ecclesiam reversi sunt, nunquam alio modo ad ecclesiam admissi sunt, quam per poenitentiam. Eos vero per manus impositionem in Spiritum sanctum & chrismationem, aut per alterutrum tantum admissos, plane est in universa Dei ecclesia insusitatum & inauditum, licet antiqua monumenta millies & millies de ejusmodi lapsis mentionem faciant, innumeraque variis temporibus statuta de iis sancita sint. 3. Quia Photius schismaticus qui Ignatium Methodii successorem e sede Constantinopolitana dejecit, *in sua epistola encyclica*, quamvis concessam a presbyteris Confirmationem mordicus defendat, nihilominus Latinos redarguens, qui confirmatos a suis presbyteris iterum confirmaverant, ait inauditam esse vesaniam, ut quis confirmatoriam chrismatis unctionem aliquando iteraverit. "Talem quis insaniam „ unquam audivit, quam isti mente capti audere non dubitaverunt, „ ut illos, qui semel chrismate uncti sunt, iterum chrismarent, excel„ sa divinaque christianorum mysteria in nugas & derisum conver„ tentes? " Et *infra* : " Iterata chrismatio illorum qui baptizati sunt „ & chrismate uncti canonum auctoritate non indiget, ut opinor, ut „ damnetur; cum vel ipsa sola rei narratio superet omnem impietatis „ excessum.

Denique illud opusculum pluribus in locis adulteratum & interpolatum fuisse apparet ex variis lectionibus ab ipso Goario recensitis. Excusum enim a Goario euchologium fideles, qui sua sponte fidem abnegarunt, *ad flentium ordinem omni vitae suae tempore* amandat: Codices Regius, Barberinus, & Cryptoferratensis non nisi *duobus annis* : excusum euchologium 73. Basilii canonem integrum describit, cujus ne mentionem quidem faciunt illi codices. Excusum euchologium refert sex orationes, & rubricas inter quintam & sextam interjectas : quinta & sexta oratio, & rubricae inter illas interjectae, sequuntur, neque in praefatis codicibus, neque in aliis vix reperiuntur. Quin etiam codex Allatianus neque Methodii canonem exhibet, neque aliam orationem, praeter quartam & ultimam. Quae cum ita sint, quis Goario opusculum illud quasi genuinum Methodii foetum afferenti consentiat? praesertim cum ex citatis codicibus Cryptoferratensis annum 1150. exce-

cedat, & Barberinus antiquissimus sit, litterisque majoribus & uncialibus scriptus, ex Morino *lib. 9. de pœnitentia cap. 9. nu. 16.*

Utcumque sit, apparet ex tertia oratione chrismatis unctionem lapsis ad ecclesiam redeuntibus adhiberi, non ut Confirmationis sacramentum in ipsis iteretur; sed ut ipsius animis inclusus baptismatis igniculus aura gratiæ in flammam spiritualem excitatus accendatur, & sigillum, quod per Confirmationem impressum superstes est, evidentius appareat. Non invitus igitur concesserim, aliquam chrismatis unctionem a Methodio institutam & præscriptam, ut inclusum in ejusmodi lapsis ad ecclesiam redeuntibus igniculum baptismatis accendat; & impressum ac superstes in eis signaculum excitet. Nec aliud Cedreni verba postulant. Sed absit ut viro de fide catholica bene merito tribuam rituale illud opusculum, quale nunc extat. Opus est Methodio inferius, immutatum sæpius a Græcis & interpolatum.

Quæres utrum sicut iteratio baptismi, ita Confirmationis iteratio administrantem & suscipientem irregulares efficiat.

Respondeo negative cum Scoto, Petro de Alliaco, Paludano & Soto. Quia omnis irregularitas in jure debet exprimi. Atqui jus canonicum nullibi decernit irregularitatem incurri per iteratam Confirmationis administrationem vel susceptionem.

FINIS QUARTÆ PARTIS.

PARS

PARS QUINTA.

De cæremoniis Confirmationis.

CÆREMONIÆ aliæ chrisma, aliæ unctionem respiciunt.

ARTICULUS I.

De cæremoniis chrisma respicientibus.

PRÆPARATIO & confectio materiæ chrismatis apud Maronitas, *tomo* 14. *concil. Labbæi pag.* 348. in fine, & 349. apud Græcos ex variis euchologiis apud Goarium *pagin.* 637. 638. 639. sed præsertim ex Constantinopolitano; item *tomo* 11. *concil. Labbæi*, *parte* 1. *pagina* 613. *cap.* 5.

Consecratio chrismatis apud Maronitas *tomo* 14. *concil. Labbæi*, *ibidem*: apud Græcos, *in euchologio Goarii pagina* 639. 640. &c. videsis Bellarminum ubi *de cæremoniis Confirmat.* & Josephum Vicecomitem in opere *de cæremon. Confirmat.* qui & nonnulla refert in opere *de cæremoniis baptismi*. Videsis Honorium Augustodunensem *lib.* 3. *de gemma animæ cap.* 83. ubi ritum solemnem describit, quo ampulla deferebatur ad altare, illumque mystice interpretatur. Videsis ordinem Romanum, librum *de divinis officiis*, Amalarium, Walafridum, Pontificale Romanum, sacramentarium Gregorii Magni &c.

Consecratio chrismatis accurate describitur a Ruperto *lib.* 5. *de div. officiis cap.* 18.

Hæc consecratio quolibet tempore fieri poterat, ex concilio Martini Bracarensis *de consecrat. dist.* 4. *cap.* 124. & ex concilio Toletano I. *cap.* 20. anno 400. & ex S. Thoma 3. *parte quæst.* 72. *articul.* 12. *ad* 3. restricta ad diem cœnæ. Præclara apud Rupertum *lib.* 5. *de divinis officiis cap.* 18.

Licuisse aliquando episcopis omni die chrisma conficere apparet *ex canone* 5. veterum canonum ecclesiæ orientalis, collectionis Martini Bracarensis " Omni tempore liceat episcopis chrisma conficere. " Sed ecclesiam postea diem unicam huic consecrationi assignasse, feriam scilicet quintam in cœna Domini, patet ex concilio Meldensi *cap.* 46. & *epistola* pseudo-Fabiani, & Zacharia Romano Pontifice *epistola* 3. *ad*

ad Bonifacium. Jubebantur tamen presbyteri circa festivitatem paschæ petere chrisma ab episcopo, *ex locis relatis*, & ex concilio Liptinensi *cap.* 3. ac Vasensi *cap.* 5. quia necesse erat illos habere chrisma pro solemni baptismo paschali. Hinc mihi facile persuadeo, moris fuisse ut in sancta hebdomada consecraretur. Concilium Meldense, Zacharias Pontifex, *locis citatis*; & Bonifacius *epist.* 12. observant diem intra illam hebdomadam præscriptum suo tempore, fuisse feriam quintam in cœna Domini: cujus diei designationis multiplex ratio affertur. 1. Est Isidori Hispalensis, & auctoris libri *de divinis officiis*, " Quia ante bi-„ duum paschæ, Maria caput & pedes Domini unguento perfudisse „ perhibetur. 2. Ejusdem auctoris, " Quia quinta ætate mundi Chri-„ stus ad nos pervenisse perhibetur. " 3. Ruperti, quia agnus ea die immolabatur, & ejus sanguine postes obsignabantur. 4. S. Thomæ *3. p. qu.* 72. *art.* 12. *ad* 3. quia illa die institutum est eucharistiæ sacramentum, ad quod cætera referuntur.

Illud chrisma quotannis renovandum est, & vetus comburendum, *ex epistola* pseudo-Fabiani.

Presbyteri parochiarum debent illud ab episcopo proprio petere, non a viciniore, ex concilio Vasensi *cap.* 5. Antissiodorensi *cap.* 6. Liptinensi *cap.* 3. Eadem est ratio monasteriorum.

Cautum est in concilio Cabillonensi II. *can.* 26. ne episcopi a presbyteris pro balsamo emendo ad chrismatis confectionem aliquid accipiant: & in Aquisgranensi II. *cap.* 5. Meldensi *cap.* 45. ne aliquid exigant pro acceptione sacri chrismatis, seu episcopi, seu cæteri ecclesiæ ministri. Eadem lex sancita fuit in concilio Barcinonensi *cap.* 2. ut cum chrisma presbyteris diœcesanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur, & ante in concilio Toletano XI. *c.* 8.

Chrisma quod presbyteri ab episcopis acceperunt, custodiri debet sub sigillo & sera: neq licet illud alicui donare pro ulla necessitate, neque sub prætextu medicinæ, vel maleficii, neque ad subvertendum judicium. Videsis Heraldum Turonensem *cap.* 22. concilium Moguntinum *cap.* 27. librum 3. capitularium Caroli Magni *cap.* 55. concilium Turonense II. *cap.* 20.

Benedictio chrismatis apud Latinos.

Ritus quo chrisma benedicitur apud Latinos, quatuor complectitur.

1. Preces funduntur juxta apostolum 1. Timoth. cap. 4. scribentem, *Omnia sanctificari per verbum Dei & orationem.*

2. Fit signum crucis super oleum & balsamum; nihil quippe sine eo consecrari posse docent Joannes Chrysostomus *homil.* 55. *in Matth.* Augustinus *serm.* 181. *de tempore*, & *tractatu* 118. *in Joan.* "Quod signum „ crucis nisi adhibeatur, sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex

„ quo regenerantur, five oleo, quo chrifmate inunguntur, five facrificio quo aluntur, nihil horum rite perficitur.

3. Epifcopus aliquoties halat fuper ampullam chrifmatis, quam cæremoniam effe quid ridiculum, magicum, fuperftitiofum & blafphemum audent afferere Lutherani & Calviniftæ: antiqua tamen eft, eaque extat in Amalario, ordine Romano, facramentario Gregorii Magni, & fumpta eft ab exemplo Chrifti, qui in apoftolos infufflavit *Joan.* 20. ut oftenderet Spiritum fanctum in eos illabi. Amalarius *lib.* 1. *cap.* 12. " „ Halitus ab interioribus & fecretis procedit in publicum & vocatur „ fpiritus, in naribus ejus eft. Pontifex per fpiritum fuum fubftantiam „ Spiritus fancti nuntiat in corpore affumpto a divinitate inhabitare, „ cujus adventu renovata funt omnia.

4. Chrifma jam confectum falutatur ab epifcopo & presbyteris in hunc modum, *ave fanctum chrifma* : quam cæremoniam pariter novatores ifti redarguunt, tanquam idololatriam & ridiculam, quia falutatur res inanimata. Verum & illa antiqua eft, & apud Amalarium, ac in ordine Romano extat. Ufitatiffimum vero eft in fignum gaudii, exultationis & gratulationis, etiam res inanimas falutare, ac fi viverent: fic B. Andreas videns crucem ait, *Salve crux pretiofa* &c. fic Fortunatus Chrifti crucem alloquitur, *fola digna tu fuifti ferre fecli pretium* &c. fic idem falutat idem feftum refurrectionis, *Salve fefta dies toto venerabilis ævo*. Sic Paula falutavit Bethleem, cum eam primum vidit, apud Hieronymum *in epiftola de ejus obitu*. Sic Gregorius Nazianzenus *oratione ad clerum*, quando abdicavit fe epifcopatu Conftantinopolitano, valedixit cathedræ, templo &c. nihil quoque frequentius apud auctores profanos. Adde non falutari chrifma phyfice, fubftantialiter & abfolute, fed relative & moraliter, prout eft Chrifti fymbolum. Rupertus *lib.* 5. *de divinis officiis cap.* 18. " Ampulla vero poftquam be- „ nedicta fuerit & ab altari redit, a Pontifice & miniftris altaris vi- „ fibiliter & nuda falutatur. Hoc fignificat quod Chriftus, poftquam „ ab altari crucis tranfivit, præfentiam fuam corporalem eis tribuit, „ quos teftes fuæ refurrectionis effe voluit. Quod cæteris invifibilis & „ operta ad falutandum defertur, fignificat, quod Chriftus rediens in „ cœlum, invifibilis hominibus factus eft. " Amalarius *fupra* " Ampul- „ la cum chrifmate quodammodo corpus Domini ex virgine Maria „ affumptum fignificat; quod antequam tranfiret ad altare crucis, ali- „ quo tempore coopertum erat, & aliquo nudum. At poftquam tran- „ fivit ad altare crucis, id eft ad immolationem quafi ad confecratio- „ nem epifcopi, aliqua parte corporis nudum corpus fuum demonftra- „ vit : quæ pars ad memoriam reducitur per ampullæ nuditatem, „ quam epifcopus & diaconi falutant. At poftquam falutata eft a Pon- „ tifice & miniftris altaris ampulla, cooperitur, ut a nemine nuda vi- „ deatur : cooperta tamen falutatur ampulla : Chriftus namque poft-

„ quam

„ quam præsentiam suam eis secundum suam dispositionem exhibuit, „ quos voluit esse testes suæ resurrectionis, ascendit in cœlum & in- „ visibilis hominibus factus est.

ARTICULUS II.

De cæremoniis ad unctionem pertinentibus.

Videsis Bellarminum ubi *de cæremoniis*, Josephum Vicecomitum in opere *de cæremoniis Confirmationis*, qui etiam nonnulla refert in opere *de cæremoniis baptismi*, ordinem Romanum, librum *de divinis officiis*, Amalarium, Walafridum, Rupertum &c. adde antiqua concilia a nobis citata, & auctores seculorum, VI. VII. VIII. IX. X. XI. & XII. a nobis citatos, sacramentarium Gregorii Magni &c.

De cæremoniis tomo 9. conciliorum Labbæi *pag.* 1226: *&* 1227. tomo 10. *pag.* 585. *cap.* 8. *pag.* 1088. *pag.* 1128. *pag.* 1587. *cap.* 15. Nomina & nominum mutatio, tomo 10. conciliorum Labbæi *pag.* 1802. tomo 15. *pag.* 586. 1128. *&* 1393.

Patrini &c. cognatio spiritualis &c. tomo 5. concil. Labbæi *pag.* 585. *cap.* 8. *& pag.* 586. tomo 11. *pag.* 254. *cap.* 24. *pag.* 513. *pag.* 1267. *cap.* 3. tomo 14. *pag.* 878. initio, tomo 15. *pag.* 827. 954. 1088. *cap.* 5. 1128. 1546. *cap.* 2. 1587. *cap.* 15. De patrinis Honorius Augustodunensis tomo 10. biblioth. Patrum *pag.* 1286. *cap.* 115. De cognatione spiritali Ivo tomo 10. biblioth. Patrum *pag.* 772. in fine.

Vestis albæ indutus seu vestitus præcedebat unctionem; eam tamen subsequitur in rituali Severi Patriarchæ, forte quia secundum ritus ibi præscriptos sacerdos non solum *frontem*, *nares*, *manus*, *&* *pedes* neophytorum ungebat, sed & *omnia eorum membra*, quod fieri non potuisset, si neophytus prius vestem albam induisset quam esset confirmatus.

De tempore, die & hora administrationis Confirmationis videsis tomum 10. concil. Labbæi *pag.* 1802. tomum 11. *pag.* 513. tomum 15. *pag.* 1088. *cap.* 7. *&* 9. *pag.* 1128. Conferebatur statis temporibus vel indeterminatis, ut cum episcopus parochiam visitabat, ex Hieronymo *in dialogo adversus Luciferianos*, ubi ait ætate sua " hanc esse ecclesia- „ rum consuetudinem, ut ad eos qui longe in minoribus urbibus per „ presbyteros & diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem „ sancti Spiritus manum impositurus excurrat. " Fixa tempora primum quidem eadem erant, quæ baptismi, videlicet sabbatum paschatis & pentecostes, quandiu post solemnem baptismum Confirmatio immediate administrata fuit. Cum vero baptismi solemnitas administrari desiit utroque paschatis & pentecostes sabbato, varium quoque fuit tempus administrationis Confirmationis. Synodus Bituricensis anno 1584. *titulo* 20. *can.* 7. aperte innuit illam ætate sua fieri solitam post qua-

APPENDIX

De existentia sacramenti Confirmationis, in qua referuntur testimonia auctorum, de quibus viri eruditi inter se dissident.

§. I. CLEMENS ROMANUS.

Clementis Romani pontificis nomine quædam epistolæ circumferuntur, quarum quarta est ad Julium & Julianum, sub cujus finem sic habetur: " Omnibus ergo festinandum est, sine mora renasci Deo, & demum consignari ab episcopo, id est septiformem gratiam Spiritus sancti percipere, quia incertus est uniuscujusque exitus vitæ &c. " Hic sane locus apertus in gratiam sacramenti Confirmationis, sed epistolam suppositiciam esse in confesso est apud viros eruditos. Eam quidem antiquam esse Bellarminus asserit; sed pro hac antiquitate asserenda nullum affert argumentum.

Ejusdem Clementis nomine citantur constitutiones apostolicæ, quæ *lib.* 3. *cap.* 10. 16. *&* 17. *& lib.* 7. *cap.* 23. 44. 45. *&* 46. sacramenti Confirmationis mentionem faciunt. Triplicem illæ in baptizatis unctionem distinguunt; unam quæ baptismum præcedit, & a diacono fit in fronte, *ex lib.* 3. *cap.* 15. alteram quæ baptismum præcedit, & ab episcopo fit in capite, *ex lib.* 3. *cap.* 15. *&* 16. tertiam quæ baptismum seu ab episcopo seu a presbytero collatum subsequitur, & a solo episcopo fieri potest, *ex lib.* 3. *cap.* 16. Hanc vero postremam unctionem confirmatoriam esse indicant eædem constitutiones *lib.* 3. *cap.* 16. *&* 17. *& lib.* 7. *cap.* 22. 44. *&* 45. Quin etiam *cap.* 45. refertur oratio, quæ pronuntiari solebat, quando chrisma baptizato adhibebatur.

Opponunt sive Dallæus *lib.* 1. *cap.* 11. sive alii hæretici, 1. quod auctor constitutionum, quicumque ille fuerit, de simplici oleo loquatur, non autem de mixtione ex oleo & balsamo.

Respondeo 1. id gratis asseri, præsertim cum ille auctor non solum olei, sed & *chrismatis* nomen usurpet *lib.* 3. *cap.* 16. *&* 17. Quin etiam *lib.* 7. *cap.* 44. *&* 45. asserit hanc unctionem fieri *ex unguento chrismatis*: quibus verbis nemo dixerit oleum simplex significari.

Respondeo 2. hic agi de natura, non autem de materia Confirmationis necessaria.

Respondeo 3. apud theologos controverti, utrum balsamum necessaria sit hujus sacramenti materia.

Opponunt 2. vel ipsam tertiam unctionem, cujus auctor ille meminit, esse baptismi cæremoniam: idque probari cum ex ipsis titulis *capitum* 16. *&* 17. *libro* 3. *& capitis* 23. *libri* 7. inscribuntur enim *de baptismo*: tum *ex capite* 45. ubi refertur oratio, quæ proferri debet, dum baptizatus unguento chrismatis ungitur: eaque asseritur tantæ necessitatis esse, ut ea omissa baptismus sit inefficax.

Respondeo 1. præfata capita inscribi *de baptismo*, quia in illis præcipue de baptismate, obiter vero de Confirmatione differitur. 2. Si prefata capita inscribuntur *de baptismo*, non autem *de chrismate*, alia patiter sunt, quæ de chrismate, non autem de baptismo inscribuntur, ut caput 45. libri 7. 3. Si hæc tertia unctio ejusque oratio tantæ necessitatis est, ut ex ea baptismi virtus dependeat, ea igitur baptismo essentialis est, non autem mera ejus cæremonia. 4. Caput illud 45. a quodam nebulone interpolatum fuisse videtur: quis enim unquam somnia-

vit, baptismum fore inefficacem, nisi prolixa satis, quæ *ibidem* refertur, oratio super baptizatum proferatur? qui fieri potest, ut efficacia baptismi jam collati ab oratione futura dependeat?

Opponunt 3. præfatas constitutiones ab anonymo quodam suppositas fuisse, qui, ut huic operi auctoritatem accresceret, eas nomine Clementis apostolorum discipuli composuit: quare sit

De antiquitate & auctoritate constitutionum apostolicarum.

DE auctore & auctoritate constitutionum, quæ libris octo distinguuntur, inter se disceptant vel ipsi catholici. Carolus Bovius, episcopus Ostunensis *in proœmio* latinæ suæ earumdem constitutionum versioni præfixo; Franciscus Turrianus, *in præfatione* ad suam earumdem constitutionum latinam interpretationem; Cæsar Baronius *ad ann. 102. num. 9.* Robertus Bellarminus *in lib. de scriptoribus*, Petrus Halloixius Jesuita, *in not. ad vitam Polycarpi cap. 6. in nota ad vitam Ignatii cap. 2. & in apologia pro scriptis ejusdem Ignatii cap. 3.* Gabriel Albaspinæus *lib. 1. observ. cap. 13.* Petrus de Marca, *lib. 3. de concordia cap. 2. num. 2.* Dionysius Petavius, *de doctrina temporum lib. 2. cap. 57. pag. 206. & in annot. in Epiphanium pag. 295. 349. 356. & 360.* Joannes Morinus *de sacris ordinationibus, parte 2. pag. 20. & 21.* Joannes Fronto *in prænotatis ad Kalendarium Romanum §. 5.* Joannes Bona *lib. 1. rerum liturg. cap. 8. num. 4* Infinitum esset singulorum opiniones referre, easque expendere: præcipuas enarrabo.

Proponitur sententia Bovii.

Bovius, qui omnium primus hodiernas constitutiones defendit, eas asserit Clementi, earumque antiquitatem & auctoritatem probat testimoniis Nicolai Methonensis, Oecumenii & aliorum, quos refero & expendo.

Nicolaus, Methonensis episcopus, quem Bovius sanctum appellat, græcus & schismaticus est, ecclesiæ Romanæ perduellis, qui seculo XII. vixit, adeoque ejus auctoritas nulla est.

Oecumenius, *comment. in cap. 4. epist. 1. ad Timoth.* ad hæc Pauli verba: *testimonium temporibus suis*: subjicit: " Hoc est, quando recte se habebant homines ad fidem. Ita Clemens in lib. 7. ὑποτυπώσεων." Floruit ille seculo X. quamobrem inferioris ætatis est, quam ut his constitutionibus fidem aliquam astruere possit.

Maximus, monachus Constantinopolitanus, qui floruit sedente Honorio I. ad annum 630. & martyrium passus est anno 657. *lib. apostolicarum constitutionum* laudat *prologo in opera S. Dionysii*, earumque auctoritatem adducit, ut inde probet Dionysium a Paulo Athenienium antistitem constitutum fuisse. Textum etiam *ex apostolicis constitutionibus* profert in fine *scholiorum ad cap. 2. libri de ecclesi. hierarchia.*

Proclus, qui patriarcha Constantinopolitanus electus anno 434. obiit anno 446. in libello *de traditione divinæ liturgiæ*, meminit liturgiæ Clementinæ, asserens B. Clementem apostolis dictantibus eam edidisse. Hæc autem liturgia describitur *lib. 8. constitutionum*, a capite 5. ad caput 16. Verum hæc tria græci olim distinguebant, liturgiam Clementis, canones apostolicos, & apostolorum constitutiones. Trullana synodus canones apostolicos recipit, quæ tamen constitutiones rejicit. Græci nonnulli liturgiam Clementinam admittunt, qui tamen constitutiones adulteratas esse agnoscunt.

Hieronymus, qui floruit ab anno 380. ad annum 420. *peroratione in Origenis explanationem epist. ad Romanos* ab ipso (ut putatur) latine redditam, sic habet: " Post hoc sane vocat nos opus, quod olim quidem injunctum est, sed nunc

„ nunc a B. Gaudentio episcopo vehementius perurgetur; Clementis scilicet Romani episcopi, apostolorum comitis, quorum ut successoribus darem cognitionem, libri a nobis in latinum vertuntur. Satisfaciam sane in eo amicis meis, „ dabo titulo nomen meum, auctoris nihilominus vocabulo permanente. Nam „ Hieronymi ne putetur, Clemens scribetur. " Hactenus Hieronymus. " Libros „ autem Clementis ab Hieronymo conversos, inquit Bovius, judico has ipsas esse apostolorum constitutiones. Quid enim ille in vertendis apocryphis (alios „ enim libros, qui sub Clementis nomine circumferuntur, apocryphos esse constat) tantopere insudaret, praesertim si sciret palmam sibi a Rufino praereptam? „ doctrina vero apostolorum, qua latinae ecclesiae hactenus caruissent, digna profecto erat, in cujus interpretatione tantus vir laboraret. " Verum Hieronymus *in catalogo*, Clementis opera recensens, non meminit ejusmodi constitutionum: praeterea de nullis omnino Clementis libris, a se vel conversis, vel convertendis, Hieronymus in suis genuinis operibus unquam locutus est. Accedit, quod ille nullibi, ne *in catalogo* quidem, in cujus fine recenset Origenis opera a se latine reddita, dixerit se Origenis explanationem epistolae ad Romanos de graeco in latinum vertisse. *Hieronymi* igitur pro *Rufini* nomen substitutum fuisse suspicatur Erasmus. Nam " cum Rufinus gravissima suspicione premeretur, quod esset Origenista, librarii submoventes quae prima statim fronte deterrent lectorem, pro „ invidioso nomine *Rufini*, supposuerunt gratiosum nomen *Hieronymi*. " Apocryphos enim recognitionum libros, latine a Rufino fuisse conversos, & ex Gennadio constat *in catalogo scriptorum ecclesiast.* & ex ipso opere, quod adhuc superest simul cum ipsius Rufini praefatione praemissa ad Gaudentium.

Chrysostomus, qui floruit desinente seculo IV. & obiit ineunte seculo V. *hom.* 55. *in Matth.* constitutiones illas citat sub nomine canonum apostolorum. " Quomodo quidam sacerdotes, inquit, ex hominibus ordinantur, manifeste lib. 8. „ canonum apostolorum dicitur. *Qui autem ex hominibus ordinatus est, quantum* „ *ad Deum, non est diaconus aut sacerdos.* " Quibus subjicit Bovius: " Hanc „ sententiam in ipso libro, quem Chrysostomus nominat totidem verbis scriptam „ invenies. " Verum haec homilia in opere imperfecto habetur, cujus auctor non est Chrysostomus, sed anonymus, quem sub Arcadio & Honorio Theodosii filio vixisse conjicitur *ex comment. in cap.* 24. neque eadem verba, sed quaedam eis affinia in hodiernarum constitutionum *lib.* 8. *cap.* 2. leguntur: " Neque episcopus „ ignorantia aut mala animo oppletus, episcopus est; sed falso gaudet nomine, „ non a Deo, sed ab hominibus promotus.

Epiphanius, qui floruit ab anno 375. quo ancoratum composuit, ad annum circiter 403. quo obiit, de his constitutionibus ita judicat *in haeresi* 70. adversus Audianos, ubi sic habet: " Ad hoc iidem Audiani perperam accommodant apostolorum constitutionem: qui liber, tametsi dubiae apud nonnullos fidei sit, non „ est tamen improbandus. Nam in eo quae ad ecclesiae disciplinam attinent, omnia comprehenduntur; neque quidquam aut in fide ac catholica professione depravatum, aut ecclesiae administrationi ac decretis contrarium continet. " Eas tamen constitutiones ut dubias ipse non habuit, sed eas laudavit, earumque auctoritate usus est *haeresi* 45. contra Severianos, *haeresi* 75. adversus Aerium, *haeresi* 80. contra Messalianos, & in compendiaria doctrina ad finem *panarii* ab eodem adjecta. Quin etiam earum auctoritatem divinam esse affirmare videtur *haeresi* 80. „ De barba quidem in constitutionibus apostolorum dicit divinus sermo ac doctrina: non corrumpendos, hoc est non secandos esse pilos barbae, neque meretricio more ornari debere &c. " Nullibi tamen, quod sciam, has constitutiones Clementi tribuit.

Cyrillus Hierosolymitanus, qui suas catecheses ad annum 353. junior edidit, *catechesi* 18. ut probaret mortuos reviviscere, usus est renascentis phoenicis similitudine, quam ex Clemente Romano repetit: " Quaerunt Graeci resurrectionem e

 „ mor-

,, mortuis manifestam magis : . . . . & quærunt aliquod animal, quod manifeste ,, corruptum reviviscat. Novit Deus eorum incredulitatem, atque avem ad hoc ,, condidit phœnicem, quæ ut scribit Clemens (& multi narrant) cum sit soli- ,, gena, post quingentorum annorum circuitum ad Ægyptiorum regionem advo- ,, lans resurrectionem demonstrat, eamque non in desertis locis, ne mysterium es- ,, set occultum, sed in clara urbe (Alexandriæ) ut res incredibilis manibus tra- ,, ctaretur. Extructo enim sibi tumulo ex thure, myrrha, atque aromatibus, post ,, absolutum annorum cursum eo accedens, evidenter moritur, atque corrumpi- ,, tur. Postea ex illius mortua corrupta carne, vermis quidam gignitur, qui in ,, avem formatur &c. " Hanc vero phœnicis similitudinem, tum *in epist. ad Corinth.* quam Patricius Junius in lucem emisit; tum *in libro 5. constitut. cap. 6.* ex versione Turriani, vel *cap. 8.* ex versione Bovii, Clemens, diversimode tamen, refert. Priori si quidem loco, de narrationis fide non addubitat, quod tamen in posteriori facere videtur: priori loco, hanc avem, antequam lectulum suum in Ægyptum afferat, mortuam & renatam asserit; posteriori contra, hanc avem ais prius in Ægyptum advolare, eoque lectulum ex Arabia afferre; deinde in eo mori & renasci; priori loco, hæc avis e thure, myrrha & reliquis aromatibus loculum sibi struit; posteriori, ex cinnamomo, casia, & xylobalsamo: priori loco, ex putrescente; posteriori, ex cremata parentis carne renascitur.

Dubium igitur est, ex quo loco Cyrillus hanc narationem sumpserit. Bovius ex constitutionibus apostolorum, alii ex epistola ad Corinthios desumptam fuisse contendunt: quæ postrema sententia longe probabilior est. Phœnix enim, de quo Cyrillus, loculum sibi struit e thure, myrrha & reliquis aromatibus, & ex corrupta caroe renascitur: quæ Cyrillus iisdem fere verbis exprimit, quibus Clemens in eadem epistola. Σηκὸν ἑαυτῷ ποιεῖ ἐκ λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρωμάτων, εἰς ὃν πληρωθέντος τοῦ χρόνου εἰσέρχεται καὶ τελευτᾷ: " E thure inquit, myrrha, & re- ,, liquis aromatibus loculum sibi struit; quem completo annorum spatio ingredi- ,, tur & moritur. " Ita Clemens. Cyrillus vero: Σηκὸν ἑαυτῷ ποιήσας ἐκ λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ λοιπῶν ἀρωμάτων, ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν ἐτῶν εἰς τοῦτον εἰσελθὼν, τελευτᾷ: ,, Extructo sibi loculo e thure, myrrha & reliquis aromatibus, post absolutum ,, annorum spatium, in eum ingrediens, moritur. " Denique Cyrillus hanc narrationem uti certam describit. Rem tamen ille narrat, quæ *in constitutionibus*, non autem *in epistola* refertur, nempe quod phœnix ex Arabia in Ægyptum prius advolet, quam in loculo moriatur & renascatur. Unde conjicere licet neodum aliquod, vel quamdam interpolationem in Clementis epistolam irrepsisse.

Athanasius qui super cathedram Alexandrinam sedit ab anno 326. ad annum 371. doctrinæ, quæ dicitur apostolorum meminit, tum *in synopsi cap. antepenultimo*: " Doctrina, inquit, Apostolorum Clementina: " tum *in epistola ἑορταστικῇ*, quæ *tomo* V. refertur: " Doctrina, inquit, quæ dicitur apostolorum. " Priori loco opus illud recenset inter libros " perverse scriptos, nothos & reprobos, quo- ,, rum nullus approbatus aut utilis est; sed digni qui abscondantur magis, quam ,, qui legantur. " Posteriori loco illud refert inter libros, " Quos legi a patri- ,, bus decretum est, iis, qui nunc accedunt, & volunt in pietatis, verique cultus ,, ratione catechizari. " Recensitis enim libris canonicis sic habet: " Sunt alii ,, quoque libri, non in canonem quidem redacti, sed quos legi a patribus decre- ,, tum est, iis qui nunc accedunt & volunt in pietatis, verique cultus ratione ,, initiari. Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, & Esther, & Judith, & To- ,, bias, & doctrina quæ dicitur apostolorum, & pastor, qui tamen non sunt as- ,, pernandi. " Liber igitur, cui titulus, *doctrina quæ dicitur apostolorum*, duplex erat; alter apocryphus & inutilis, alter genuinus & utilis. Postremum opus nonnulli *apostolicarum constitutionum* libros fuisse opinantur: quæ etiam Bovii, Turriani & Baronii fuit sententia: a qua ut discedam, me permovet ipsius Athanasii auctoritas, qui in eodem loco doctrinam hanc inter eos libros numerat, qui

cate-

catechumenis & nuper ad fidem accedentibus legendi essent. Cum isti constitutionum libri episcopis dicati sint, eaque tractent quæ ad regimen ecclesiæ spectant, & alia quædam mystica, quæ ideirco canonis apostolorum octuagesimi quinti auctor in vulgus efferenda esse vetuit.

Eusebius, qui floruit ab anno 300. ad annum 340. *lib.* 1. *hist. ecclef. cap.* 22. *doctrinas, quæ dicuntur apostolorum*, recenset inter " Scripta notha; hoc est, ,, quæ legitima novi Testamenti scripta non sunt, sed contradictionem patiun- ,, tur, & tamen leguntur a multis ecclesiasticis. " sed ex verbis Eusebii, τῶν Ἀποστόλων λεγόμεναι διδαχαί, id est *doctrinæ, quæ dicuntur apostolorum*, apparet easdem fuisse, de quibus Athanasius *in epistola eortastica ad Ammonium*, Διδαχὴ καλουμένη τῶν Ἀποστόλων, id est *doctrina quæ dicitur apostolorum*: quod opus a *constitutionum* libris diversum esse probavimus.

Dionysius, Alexandrinus episcopus, qui anno 248. Heraclæ successit, *in* 3. *epistola ad Philemonem Romanum* de baptismate, relata apud Eusebium *lib.* 7. *hist. cap.* 6. sic habet: " Acceptavi visionem hanc, tanquam apostolicæ voci confor- ,, mem, sic ad potentiores dicenti: estote probi trapezitæ: " γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται. Ubinam vero apostoli potentioribus hæc dixerunt, nisi *lib.* 2. *constit. cap.* 36. ubi sacerdotibus ab apostolis dicitur: *Estote probi trapezitæ*: γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι. Seldenus quidem, & post ipsum Usserius, contendunt has constitutiones Dionysio ignotas fuisse, quia circa annum 250. cum vespera sabbati paschalem diem præcedentis, jejunium quidam solverent, alii vero usque ad galli cantum producerent: a Basilide interrogatus est Dionysius, " Qua hora jejunium, pas- ,, chatis diem antecedens, esset terminandum? cui respondit ille, præcisam horam hic statuere, *& difficilem rem esse & lubricam*: (extat hæc Dionysii *epistola ad Basilidem*, inter canones cum Balsamonis commentariis editos. *pag.* 879. editionis græco-latinæ; eamque Labbæus *tomo* 1. *conciliorum* inseruit *pag.* 831.) quod nunquam ille dixisset, si apostolicæ istæ constitutiones, quæ hoc sabbato *usque ad nocturnum galli cantum* jejunandum esse definiunt, vel extitissent ea tempestate, vel auctoritatem aliquam obtinuissent: sed cum hæc *galli cantus* determinatio desideretur in textu, quem ex his constitutionibus Epiphanius *in hæresi* 75. adversus Aetium laudavit, inde sequitur tantum eas in hoc capite post Epiphanii tempora interpolatas fuisse.

Clemens, presbyter Alexandrinus, sub finem *libri* 1. *stromatum*, quæ post obitum imperatoris Commodi, qui anno 192. occisus est, statim composuit. " Me- ,, rito ergo scriptura quoque tales non esse volens dialecticos, sic hortatur: *Esto- ,, te autem probi trapezitæ*: γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται. Nullibi vero id scriptum erat tempore Clementis, præterquam in apostolicis constitutionibus *lib.* 2. *cap.* 36. ubi id ab apostolis citatur, veluti scripturæ dictum. Sed ex integro Clementis textu apparet hæc verba aliunde, quam ex constitutionibus excerpta fuisse: " Me- ,, rito, inquit, scriptura nos sic hortatur: Estote autem probi trapezitæ, alia qui- ,, dem reprobantes, quod autem bonum est tenentes. " Quæ postrema verba in constitutionibus desiderantur. Hæc quidem sententia, quam Origenes *hom.* 19. *in Joan.* & Hieronymus *in epistola ad Minorium & Alexandrum*, sub finem tomi 3. Christo tribuunt & ab his Pauli verbis, *omnia probantes, quod bonum est tenete*, distinguunt, forsan extabat in Hebræorum evangelio.

Tertullianus, qui II. & III. seculo floruit, in libro *de resurrectione carnis cap.* 13. phœnicis exemplo futuram resurrectionem confirmat. Tertullianum vero ex iisdem constitutionibus *libro* 5. *cap.* 6. hanc de phœnice narrationem eruisse Bovius & Pamelius asserunt. Turrianus ita probat. " Quod Clemens ait, præbe- ,, re phœnicem πλουσίαν ἀπόδειξιν resurrectionis, Tertullianus dixit copiosam proba- ,, tionem resurrectionis (πλούσιος enim divitem sive copiosum significat:) & quam ,, Clemens vocat μονογενὲς ὄρνεον, id est unigenam volucrem, Tertullianus appel- ,, lat volucrem singularem. " Verum, imprimis *copiosi* vocabulum, in quo Tur-

rianus

rianus vim facit, non reperitur in Tertulliano qui hae tantum hoc in loco utitur præfatiuncula: " Accipe plenissimum atque firmissimum hujus spei specimen. " 2. μονογενῆ appellatio non solum invenitur *in constitutionibus*, sed & *in epistola* Clementis ad Corinthios, ex qua narrationem illam excerptam fuisse asserunt Patricius Junius *in notis ad hanc epistolam*, & ex ipso Usserius hac fretus conjectura; quia Tertullianus prius ostenderat, " Diem mori in noctem & tenebris usquequa-,, que sepeliri; deinde eamdem & integram & totam universo orbi reviviscere: ,, terramque exhibere eadem quæ absumpta sunt semina, nec prius exhibere quam ,, absumpta. " Quæ ipsa argumenta ad resurrectionem confirmandam *in epistola ad Corinthios*, non autem *in constitutionibus*, ante hanc de phœnice narrationem, Clemens etiam usurpavit.

Tertullianus, mea quidem sententia, neutri parti favet, sed utrique loco contradicit. Tertullianus enim hanc historiam quasi certam narrat: Clemens contra de ea in constitutionibus addubitat. Clemens *in epistola*, de putrescente phœnicis carne, non de cremata, phœnicem renasci tradit: Tertullianus contra de cremata, non de putrescente phœnicis carne phœnicem reviviscere docet. Hæc indicio sunt Tertullianum in enarranda phœnicis historia secutum esse quæ fuerant varie a variis tradita: sumpsisse autem ab illis, quæ tractationi suæ facere plurimum vidit.

Ignatius apostolorum discipulus, " In duodecim epistolis, quas eum Romam ad ,, supplicium duceretur, in itinere ad ecclesias misit, institutiones Clementis, ,, inquit Bovius, ita est imitatus, ut non solum earum dogmata atque præcepta ,, expresserit, sed etiam ex iis sæpe sententias totidem verbis exscriptas transtulerit &c. " Verum ex illis duodecim epistolis, quinque suppositæ sunt, videlicet ad Mariam Cassaobolitam, ad Tarsenses, ad Antiochenos, ad Heronem diaconum ecclesiæ Antiochenæ, & ad Philippenses; earum enim Eusebius, & Hieronymus nullam mentionem fecere. Testimonia vero ex aliis septem a Bovio *in præfatione & in scholiis* relata, desiderantur in genuinis & minime interpolatis epistolis, quas Usserius & Vossius ediderunt. Vim quidem Bovius facit in his verbis epistolæ ad Trallianos: " Reveremini episcopum vestrum sicut Christum: quemadmodum beati vobis præceperunt apostoli. " Quibus verbis Ignatius alludere videtur ad caput 34. *libri 2. constitutionum*, ubi episcopum ut Dominum honorare jubemur. Verum de veneratione episcopi sicut Christi, ex apostolorum præscripto, altum est silentium in epistolis Ignatii ab Usserio vel Vossio editis.

Itaque ex citatis auctoribus, quatuor duntaxat favent antiquitati constitutionum apostolicarum, scilicet Maximus martyr, auctor operis imperfecti in Matthæum, Epiphanius, & Dionysius Alexandrinus.

Proponitur sententia Turriani.

Turrianus audet aliquid magis, quam Bovius. Ille siquidem affirmare non veretur, " Tales habere nostram ætatem apostolorum constitutiones, sanas scilicet ,, & incorruptas, quales Epiphanii ætas habuit. In temporibus nunquam errore ,, lapsum Clementem: ... omnia, quæ his libris complexus est, a sanctis aposto-,, lis didicisse, accepisse, audivisse. (Et in iis, quas habemus, Ignatii epistolis) ,, ita esse apostolicarum constitutionum non solum impressa vestigia, sed ferme ,, iisdem verbis expressa; ut nullius prope ingenii vel certe tardissimi habendus sit, ,, qui, si has constitutiones & illius epistolas, mediocri diligentia & observatione ,, legat & inter se conferat, non continuo judicet beatum Ignatium illas legisse ,, & probasse, & usum eis esse.

Turriano Jesuitæ opponimus alios tres Jesuitas non obscuri in societate nominis, Bellarminum, Petavium, & Halloixium, quorum primus ait " haberi in iis-,, dem constitutionibus non pauca, quæ aberrare videntur a veritate: " nec im-

meri-

merito. Illæ siquidem *lib.* 2. *cap.* 11. ajunt episcopum loco Dei " omnibus homi-
" nibus præsidere sacerdotibus, regibus, magistratibus. " Clementis autem ætate reges fidem catholicam nondum amplexi fuerant. *Lib.* 2. *cap.* 57. Matthæus & Joannes cum aliis apostolis congregati ita loquuntur: " Diaconus aut presbyter e-
" vangelia legat, quæ ego Matthæus & Joannes tradidimus vobis. " Quæ certe sibi non cohærent. Matthæus enim anno 40. evangelium suum scripsit, Joannes vero, cum solus ex apostolis superesset, ad annum 97. ut citati a Baronio veteres docent. *Lib.* 2. *cap.* 55. *&* *lib.* 8. *cap.* 4. *&* 46. Jacobus frater Domini extra duodecim apostolos numeratur. *Lib.* 2. *cap.* 26. nugatur interpolator, & inæqualitatem inter Patrem, Filium & Spiritum sanctum inducit, asserens episcopum Dei Patris instar esse, qui dignitate Dei cohonestatus, toti populo præest: diaconum Christi instar esse, qui " assistat episcopo, ut Christus patri: " diaconissam instar esse Spiritus sancti, quæ " nihil agat aut loquatur absque diacono: sicut ne-
" que Spiritus sanctus quicquam agit aut loquitur sine Christo. " *Libro* 3. *cap.* 2. quartas nuptias appellat manifestam fornicationem. *Libro* 3. *cap.* 6. Mariam Magdalenam a Maria sorore Lazari distinguit. *Libro* 4. *cap.* 7. ait, quod " præstat fame perire, quam ab inimicis Dei quicquam accipere: " dona intelligit ab excommunicatis oblata in sacrificio missæ. *Libro* 5. *cap.* 6. " Christus (a patre) jus-
" sus est facere cœlum, terram &c. " quod blasphemum; Filius enim, antequam incarnaretur, jussa non capessebat. *Libro* 5. *cap.* 7. Jacobus Jerosolymitanus episcopus mortuus dicitur: qui tamen superstes obtruditur *lib.* 6. *sequenti cap.* 14. *Libro* 5. *cap.* 14. jejunium quartæ & sextæ feriæ a Christo præceptum dicitur. *Libri* 5. *caput* 16. in quo traditur servandi paschatis ratio, " Prorsus delendum es-
" se, ut oothum & novum, " ultro concedit vel ipse Bovius *in scholiis*, qua de re *infra*. *Libro* 5. *cap.* 19. " Verbum dicitur minister patris in condenda rerum
" universitate. " *Libro* 6. *cap.* 5. Nobis inquiunt apostoli, in unum congregatis de nobis ajebat Christus: *Rogavi pro vobis, ne deficiat fides vestra*: cum tamen uni Petro Christus dixerit Lucæ 22. *Rogavi pro te, ut non deficiet fides tua*. *Lib.* 6. *cap.* 6. apostoli simul congregati mentionem faciunt Ebionæorum, " Qui nostris, inquiunt, temporibus orti sunt. Cum post Jerosolymæ excidium, quod anno 74. contigit, emersisse Ebionem, ex Epiphanio *in hæresi* 30. *nu.* 2. doceat Baronius *ad annum* 74. *num.* 6. quo tempore Petrus & Paulus, alii que plures apostoli e vivis excesserant. *Libro* 6. *cap.* 7. apostoli Philippum, qui Samaritanos baptizavit, *coapostolum suum* appellant, quo eodem titulo Pauli apostolatum indicant *lib.* 8. *cap.* 4. quem tamen fuisse unum ex septem diaconis, docetur actorum 21. *Libro* 6. *cap.* 8. Cerinthus, Marcus, Menander, Basilides, & Saturninus, hæretici a Petro memorantur. An vero hi omnes ante necem S. Petri emerserint, quæri merito potest. Aliud certe suadent veteres, Irenæus, Clemens, Eusebius, & Epiphanius. Marcum sane hæreticum anno circiter 148. prodiisse Eusebius asserit *lib.* 4. *histor. In eodem capite* 8. *libri* 6. Petrus Clementem nominat *Romanum episcopum*. *Libro* 6. *cap.* 15. baptismus hæreticorum irritus declaratur, quia, " il-
" li non sunt sacerdotes. " *Libro* 7. *cap.* 23. asseritur defectum chrismatis, quo baptizati unguntur, aqua suppleri posse, " Quæ satis est tum ad unctionem, tum
" ad sigillum. *Lib.* 7. *cap.* 24. præcipitur servari diem sabbati & Dominicæ. " *Ibidem* prohibetur, ne quis die sabbati jejunet. Quod receptæ Romanorum praxi repugnat, qui ex apostolica traditione jejunabant sabbato, ex Innocentio I. *in epist. ad Decentium*, & ex Augustino *in epistola* 19. *ad Hieronymum*, *&* 86. *ad Casulanum*. *Libro* 7. *cap.* 45. baptismi efficacia pendere dicitur ab oratione quadam baptismum jam collatum subsequente. *Libro* 7. *cap.* 47. apostoli catalogum instituunt de episcopis a se ordinatis, inter quos recensent Judam qui, Simeoni in sede Jerosolymitana; & Teophilum, qui Cornelio in sede Cæsariensi Palestinæ successit. Atqui Petrus & Clemens obierunt ante Simeonem Cleophæ, & ante Cornelium Cæsareæ Palestinæ episcopum. Quare nec Petrus Simeonis & Cornelii

succes-

successores recensere, nec Clemens de illis scribere potuit. *Lib.* 8. *cap.* 12. Filius dicitur ministrasse Patri in varia creatione rerum. *Lib.* 8. *cap.* 32. amica, cujuspiam infidelis mancipium, quæ eum eo tantum rem habuerit, admittitur ad baptismum; sin vero eum aliis quoque impudica fuerit, rejicitur. *Lib.* 8. *cap.* 33. & 35. Jacobus frater Domini a Jacobo Alphæi distinguitur. *Libro* 8. *cap.* 35. Petrus & Paulus festa apostolorum servari jubent, cum adhuc in vivis essent ipsi apostoli.

Sententia Petavii.

Dionysius vero Petavius, quid ipse de his constitutionibus senserit, nobis aperit in eruditis suis *scholiis* ad relatum *supra* Epiphanii textum. " De apostolicis, " inquit, constitutionibus dubitatum a nonnullis præfatur Epiphanius. Quo eo- " dem nomine circumferuntur hodie in octo libros distinctæ: quæ a prioribus il- " lis, ac nihilominus dubiis, quarum meminit Epiphanius, diversæ videntur. " Etenim quinque ex illis sententiæ hoc & sequenti numero citantur; quæ in " vulgatis nusquam reperiuntur: imo vero contraria quædam in iis leguntur. " Nam *lib.* 5. *cap.* 16. de paschatis celebritate catholicum dogma propalam edi- " citur: uti post æquinoctium instauretur; tum ne cum Judæis agatur. Οὐδεμία " γὰρ κοινωνία ἡμῖν νῦν πρὸς αὐτούς. Πεπλάνωνται γὰρ, ϗ αὐτὴν τὴν ψῆφον, ἣν νομίζουσιν " ἐπιτελεῖν; (hoc est, Nulla enim nobis nunc cum eis communicatio est. Fal- " luntur namque in ipso calculo, quem existimant se absolvere.) Et alia quæ- " dam: quæ aut a superiori sanctione discrepant, aut si in antiquis illis consti- " tutionibus legebantur, mirum est hoc tam præsenti ac diserto testimonio usum " non esse contra Audianos Epiphanium, qui Judæorum more celebrandum pas- " cha iisdem ex constitutionibus affirmabant. Apparet igitur aliud fuisse constitu- " tionum genus, quam quibus hodie Clementis nomen inscribitur.

Eadem diversitas apparebit conferenti loca de synaxium & jejuniorum temporibus, ex constitutionibus apostolicis *in hæresi* 75. adversus Aerium, & *in compendiaria doctrina*, ad finem Panarii ab eodem adjecta. " Si vero, inquit, oporter consti- " tutionem apostolorum proferre, quomodo illic quarta & prosabbato jejunandum " esse definierunt omni tempore, pentecoste excepta: & de sex diebus paschatis, " quomodo præcipiunt nihil omnino sumere aliud quam panem & salem & a- " quam, qualemque diem agere, & quomodo dimittere in illucescentem domini- " cam, manifestum est. " Et *in compendiaria doctrina*, " Conventus fieri ordi- " natum est ab apostolis, quarta & prosabbato & dominica. Quarta vero & pro- " sabbato jejunium statutum est usque ad horam nonam, quoniam illucescente quar- " ta comprehensus est Dominus, & prosabbato crucifixus: & tradiderunt aposto- " li, ut in his diebus jejunia fierent. " Et *postea*: " Sex dies ipsius paschæ po- " puli in siccorum usu transigunt: pane, inquam, & sale, & aqua tunc utentes " ad vesperam. " 1. Ex antiquis Epiphanii constitutionibus, synaxes & conventus fiebant feria quarta, feria sexta, & Dominica: de feriis autem quarta & sexta huic usui destinatis, altum est in hodiernis constitutionibus silentium. 2. Ex antiquis constitutionibus, conventus fiebant tribus præfatis diebus, non autem sabbato: in hodiernis sabbata synaxibus dicata invenimus *lib.* 5. *cap. ultimo*, & *lib.* 8. *cap.* 33. Propter Domini comprehensionem. 3. Ex antiquis constitutionibus feria quarta jejunabatur: ex hodiernis *lib.* 15. *cap.* 14. " Propter proditionem, & " *lib.* 7. *cap.* 24. quoniam in quarta judicium contra Dominum prodiit, cum Judas proditionem pecunia promiserat. 4. Ex antiquis constitutionibus, feriis quarta & sexta jejunandum est omni tempore, sola pentecoste excepta: in hodiernis excipitur non solum pentecoste, sed etiam hebdomada pentecostem proxime subsequens, *lib.* 5. *cap. ultimo*. 5. In hodiernis constitutionibus *ibidem* præcipitur, ut secunda post pentecostem hebdomada integra jejunemus; cujus præcepti nulla men-

velut in baptismo cognatio spiritualis contrahitur, ex locis *supra* citatis. Idem potest esse susceptor in Confirmatione qui fuit in baptismo. Contraria tamen olim fuit ecclesiæ Romanæ consuetudo ex cap. *in catechismo*. Unus sit patrinus vel una matrina ex capite *Non licet*. In nonnullis ecclesiis statutum fuit, ut compater sit pro maribus, & commater pro fœminis. Concilium Mediolanense V. " Ut ne fœminis „ mares, nec contra maribus fœminæ, neque senioribus adolescentes, „ cum minime hoc per ætatem conveniat, compatres in Confirmatio„ nis sacramento adhibeantur, nisi id aliquando necessitas postulet. " „ Ritus antiquus est, " Ut compater dextera suscipiat & teneat eum „ quem offert episcopo confirmandum. " Si vero qui offertur, adultæ ætatis est, pedem suum super dextrum pedem compatris, qui ipsum offert ponit : quod non sine mysterii significatione fit. Quam ob causam ejus qui confirmatur patrinus tunc coram episcopo confirmante stet, inquit concilium Mediolanense V. sub S. Carolo. De isto ritu veteri videsis ordinem Romanum & sacramentarium Gregorii Magni.

In Confirmatione nomen confirmandi, si turpe sit aut ridiculum aut homini christiano minime conveniens, mutari debet. Ita concilium Mediolanense V. " Curet etiam episcopus ac parochus, ut qui turpe ri„ diculumve nomen habet, neque plane conveniens homini christiano, „ illud mutet, sumatque in Confirmationis sacramento nomen alicujus, „ qui veræ pietatis sanctæque religionis laude floruit, ut qui hactenus „ non ad normam Christi vitam instituit, jam abjecto ejusdem nomi„ ne, depositoque veteri homine, & antiqua socordia rursusque novo „ ac sancto suscepto nomine, virilem in sancte agendo constantiam „ perpetuo deinceps præstet. " Idem statuit concilium Aquense anno 1585. & Tolosanum 1590. Potest etiam (etsi non sit necesse) immutari vel addi nomen aliud nomini sancto, & convenienti ex constitutionibus Odonis Parisiensis. " Possint nomina mutari pueris, si velint, „ in Confirmatione, aut si visum fuerit expedire. " Item ex constitutionibus synodalibus ecclesiæ Remensis, " Nomina ipsorum, si velint, „ mutabimus confirmando. " Ex synodo Trecensi anno 1400. & Senonensi anno 1524. " In cujus receptione licita est nominis mutatio. " Ex Carnotensi anno 1526. " Et quod, si voluerint, possunt nomina „ sua mutare, dum tamen fraus & dolus absint.

Confirmandi mundare seu abluere frontem tenentur, antequam se sistant episcopo, ex synodo Rothomagensi anno 1581. Aquensi 1585. & Mediolanensi V. sub S. Carolo, " Pridie illius diei; inquit S. Ca„ rolus, quo suscipiant, caput lavent, aliove modo mundent, capillos„ que sibi tonderi curent.

Quando Confirmatio immediate post baptisma conferebatur, confirmandi vestibus albis induebantur, antequam offerrentur episcopo. Sacramentarium Gregorii Magni. " Pontifex vero redit in sacrarium, , expectans, ut, cum vestiti fuerint infantes, confirmet eos. " Ordo

do Romanus, " Episcopus ergo egreditur a fonte in sacrarium habens „ ibi compositam sedem, ut in ecclesia ubi voluerit, & sedeat in ea, „ & cum vestiti fuerint infantes, confirmet eos. " Idem habet auctor libri *de divinis officiis*. Hæc vestis alba erat, *ex iisdem locis*, & ex Cyrillo Hierosolymitano *catech.* 4. S. Ambrosio *de iis qui initiantur*, *cap.* 7. Chrysostomo *in psal.* 128. Paulino *epist.* 12. Gregorio Turonensi *lib.* 2. *hist. cap.* 29. Theodulpho Aurelianensi, Jesse Ambianensi, & aliis. Vestis igitur albæ indutus seu vestitus Confirmationem præcedebat, eam tamen subsequitur in rituali Severi patriarchæ, forte quia secundum ritus ibi præscriptos sacerdos *frontem*, *nares*, *manus*, & *pedes* neophytorum ungebat; quod fieri non potuisset si neophytus prius vestem albam induisset, quam esset confirmatus. Ex quo vero Confirmationis susceptio ad tempus aliud a tempore baptismatis dilata fuit, non alia vestium ratio habita est, nisi ut mundæ essent ac modestæ.

SECTIO II.

De Cæremoniis unctionem seu Confirmationem concomitantibus.

TEmpus Confirmationis olim idem erat quod baptismi, illum enim Confirmatio proxime sequebatur. Baptismi vero solemnis quodlibet tempus initio nascentis ecclesiæ, etiam extra periculum & casum necessitatis, idoneum censebatur. Dehinc duo dies solemni baptismo consecrati sunt, utrumque videlicet paschatis & pentecostes sabbatum, quibus in nonnullis provinciis adjecti sunt dies epiphaniæ aut dies natalis Domini, quæ debent intelligi extra casum necessitatis, tunc enim qualibet die & hora conferebatur. Postquam vero hæc duo sacramenta separatim administrata sunt, concessa est Confirmatio pro opportunitate episcopi, frequentius tamen feriis pentecostes, & quatuor temporum, & quando potest id commode fieri, hora tertia (hoc est nona matutina): hac enim hora Spiritus sanctus illapsus est in apostolos. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo, " Hoc sacramentum episcopus administrare studebit hora tertia potissimum, quæ antiquo „ ritu stata hujus sacramenti hora est. " Idem habet concilium Aquense anni 1585.

Locus idem erat qui baptismi; baptismi vero locus ordinarius erat ecclesia cathedralis, a qua baptisterium non longe erat. Cum autem utrumque sacramentum separatim conferretur, administrabatur Confirmatio in ecclesiis pagorum & villarum ex Hieronymo *in dialogo*, *supra*. In casu necessitatis in ipso ægroti cubiculo administrari potest ex auctore libri *de divinis officiis*.

Ordo & situs: " Primum, inquit concilium Mediolanense V. mares in ecclesia a parte sua, fœminæ ab altera sint: sicque separatim „ distincti, genibus flexis, manibus ante pectus junctis, suo quisque „ or-

„ ordine pie & religiose orent, imprimisque ab omni strepitu, vociferatione, & inani confabulatione caveant, sed silentio sancto utantur, & quod veteris ritus est, primum mares, deinde fœminæ confirmentur, nisi aliquando aliter fieri episcopus censuerit. " Concinit Aquense anni 1585. & quemadmodum ex ordine Romano mares primum ac postea fœminæ baptizabantur; ita mares ante fœminas confirmabantur.

Confirmatus manu in maxilla leviter cæditur ab episcopo. Quo tempore institutus ille ritus fuerit, ignoro. Illum non legi apud veteres. Qua intentione; varii varia. Synodus Senonensis anni 1524. & Carnotensis hanc reddunt rationem, " In ea percussione infantes memoriam habeant se fuisse confirmatos, ne iterum confirmentur. " Catechismus Romanus, " Ut meminerit confirmatus, se tanquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine ferenda.

Confirmato pax datur ab episcopo ex ordine Romano, auctore libri *de divinis officiis cap. de sabbato sancto*, Amalario *lib.* 1. *cap.* 27. Verba quibus datur, " Hæc sunt, inquit, verba salutationis ad novum hominem. Ut intelligat, inquit Romanus catechismus, se gratiæ cœlestis plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum consecutum esse. " Dehinc pontifex fundit orationem pro confirmatis. Vide ordinem Romanum.

SECTIO III.

De Cæremoniis Confirmationem subsequentibus.

Vittæ lineæ appositio. Frons confirmati vitta linea circumligatur, qua de re synodus Trecensis anni 1400. " Confirmandi bandellos longos & latos secum habeant, quos post Confirmationem triduo die ac nocte deferant, ne chrisma possit ab aliis tangi. " Synodus Lingonensis anni 1404. vult illos bandellos deferri per duos aut tres dies. Synodus Carnotensis anni 1526. ad minus per viginti quatuor horas. Bituricensis 1584. per triduum.

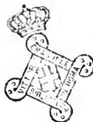
Vittæ lineæ depositio & chrismatis abstersio. Deponebatur olim post septimum diem, quo die frons sacro chrismate illita abstergebatur. Ordo Romanus titulo *de observanda unctione chrismatis*, " Quanto autem tempore generaliter ab ecclesia celebratur adventus Spiritus sancti super apostolos, tanto tempore debet servari unctio chrismatis." Idem habet auctor *de divinis officiis cap. de sabbato in albis*. Hugo a S. Victore *lib.* 2. *de sacramentis par.* 7. *cap.* 7. " Solent quidam quærere quanto tempore debeant unctionem chrismatis observare in capite, ut scilicet capita non lavent, qui accipiunt manus impositionem, absque tempore baptisterii: quibus responderi potest conveniens esse,

„ ut

„ ut tanto tempore adventus Spiritus sancti apud unumquemque qui „ eum accepit celebretur, quanto tempore generaliter ab ecclesia cele„ bratur adventus Spiritus sancti super apostolos, hoc est septem die„ bus: & merito, quia septem sunt dona Spiritus sancti, & in se„ ptem comitibus ad hospitem suum Spiritus sanctus venit, & dignum „ est ut habeat unusquisque diem suum, & unicuique in die suo convi„ vium præparetur. " De modo pio ac sancto quo septem illi dies transigebantur, videsis rituales auctores, & libros qui referuntur *tomo* 10. *biblioth. Patrum*. Hæc igitur vitta linea per septem dies adhuc deferebatur seculo duodecimo, seculo decimoquarto tribus duntaxat diebus ex citata synodo Trecensi; seculo decimoquinto duobus aut tribus diebus ex citata synodo Lingonensi: seculo decimosexto saltem per 24. horas ex citata synodo Carnotensi: hodierno seculo fere ubique frons statim abstergitur. Elapso igitur tempore constituto confirmatus ad ecclesiam veniebat, vitta linea ipsi auferebatur a sacerdote, mox ejus frons *sale*, & *aqua* lavabatur, lotio fundebatur in piscina, & vitta comburebatur ex synodis Trecensi anni 1400. Lingonensi 1404. Carnotensi 1526. & vittæ cineres in primum diem quadragesimæ servabantur, ex synodis Mediolanensi V. sub S. Carôlo, Bituricensi anni 1584. & Aquensi anni 3585.

Hactenus de Confirmationis sacramento, in quo, præsertimque in duabus postremis partibus, ut quæ præcipiti animo fuerint compositæ, si quid nobis incautis minus rectum exciderit, pro non dicto, & revocato haberi volumus. Benedictus Deus in secula. Amen.

FINIS.

AP-

APPENDIX

De existentia sacramenti Confirmationis, in qua referuntur testimonia auctorum, de quibus viri eruditi inter se dissident.

§. 1. CLEMENS ROMANUS.

Clementis Romani pontificis nomine quædam epistolæ circumferuntur, quarum quarta est ad Julium & Julianum, sub cujus finem sic habetur: "Omnibus ergo festinandum est, sine mora renasci Deo, & demum consignari ab episcopo, id est septiformem gratiam Spiritus sancti percipere, quia incertus est uniuscujusque exitus vitæ &c." Hic sane locus apertus in gratiam sacramenti Confirmationis, sed epistolam supposititiam esse in confesso est apud viros eruditos. Eam quidem antiquam esse Bellarminus asserit; sed pro hac antiquitate asserenda nullum affert argumentum.

Ejusdem Clementis nomine citantur constitutiones apostolicæ, quæ *lib. 3. cap. 10. 16. & 17. & lib. 7. cap. 23. 44. 45. & 46.* sacramenti Confirmationis mentionem faciunt. Triplicem illæ in baptizatis unctionem distinguunt; unam quæ baptismum præcedit, & a diacono fit in fronte, *ex lib. 3. cap. 15.* alteram quæ baptismum præcedit, & ab episcopo fit in capite, *ex lib. 3. cap. 15. & 16.* tertiam quæ baptismum seu ab episcopo seu a presbytero collatum subsequitur, & a solo episcopo fieri potest, *ex lib. 3. cap. 16.* Hanc vero postremam unctionem confirmatoriam esse indicant eædem constitutiones *lib. 3. cap. 16. & 17. & lib. 7. cap. 22. 44. & 45.* Quin etiam *cap. 45.* refertur oratio, quæ pronuntiari solebat, quando chrisma baptizato adhibebatur.

Opponunt sive Dallæus *lib. 1. cap. 11.* sive alii hæretici, 1. quod auctor constitutionum, quicumque ille fuerit, de simplici oleo loquatur, non autem de mixtione ex oleo & balsamo.

Respondeo 1. id gratis asseri, præsertim cum ille auctor non solum olei, sed & *chrismatis* nomen usurpet *lib. 3. cap. 16. & 17.* Quin etiam *lib. 7. cap. 44. & 45.* asserit hanc unctionem fieri *ex unguento chrismatis*: quibus verbis nemo dixerit oleum simplex significari.

Respondeo 2. hic agi de natura, non autem de materia Confirmationis necessaria.

Respondeo 3. apud theologos controverti, utrum balsamum necessaria sit hujus sacramenti materia.

Opponunt 2. vel ipsam tertiam unctionem, cujus auctor ille meminit, esse baptismi cæremoniam; idque probari tum ex ipsis titulis *capitum 16. & 17. libro 3. & capitis 23. libri 7.* inscribuntur enim *de baptismo*: tum *ex capite 45.* ubi refertur oratio, quæ proferri debet, dum baptizatus unguento chrismatis ungitur: eaque asseritur tantæ necessitatis esse, ut ea omissa baptismus sit inefficax.

Respondeo 1. præfata capita inscribi *de baptismo*, quia in illis præcipue de baptismate, obiter vero de Confirmatione disseritur. 2. Si præfata capita inscribuntur *de baptismo*, non autem *de chrismate*, alia pariter sunt, quæ de chrismate, non autem de baptismo inscribuntur, ut caput 45. libri 7. 3. Si hæc tertia unctio ejusque oratio tantæ necessitatis est, ut ex ea baptismi virtus dependeat, ea igitur baptismo essentialis est, non autem mera ejus cæremonia. 4. Caput illud 45. a quodam nebulone interpolatum fuisse videtur: quis enim unquam somniavit;

vit, baptismum fore inefficacem, nisi prolixa satis, quæ *ibidem* refertur, oratio super baptizatum proferatur? qui fieri potest, ut efficacia baptismi jam collati ab oratione futura dependeat?

Opponunt 3. præfatas constitutiones ab anonymo quodam suppositas fuisse, qui, ut huic operi auctoritatem accresceret, eas nomine Clementis apostolorum discipuli composuit: quare sit

De antiquitate & auctoritate constitutionum apostolicarum.

De auctore & auctoritate constitutionum, quæ libris octo distinguuntur, inter se disceptant vel ipsi catholici. Carolus Bovius, episcopus Ostunensis *in proœmio* latinæ suæ earumdem constitutionum versioni præfixo; Franciscus Turrianus, *in præfatione* ad suam earumdem constitutionum latinam interpretationem; Cæsar Baronius *ad ann.* 102. *num.* 9. Robertus Bellarminus *in lib. de scriptoribus*, Petrus Halloixius Jesuita, *in not. ad vitam Polycarpi cap.* 6. *in nota ad vitam Ignatii cap.* 2. *& in apologia pro scriptis ejusdem Ignatii cap.* 3. Gabriel Albaspinæus *lib.* 1. *observ. cap.* 13. Petrus de Marca, *lib.* 3. *de concordia cap.* 2. *num.* 2. Dionysius Petavius, *de doctrina temporum lib.* 2. *cap.* 57. *pag.* 206. *& in annot. in Epiphanium pag.* 295. 349. 356. *&* 360. Joannes Morinus *de sacris ordinationibus*, *parte* 2. *pag.* 20. *&* 21. Joannes Fronto *in prænotatis ad Kalendarium Romanum* §. 5. Joannes Bona *lib.* 1. *rerum liturg. cap.* 8. *num.* 4. Infinitum esset singulorum opiniones referre, easque expendere: præcipuas enarrabo.

Proponitur sententia Bovii.

Bovius, qui omnium primus hodiernas constitutiones defendit, eas asserit Clementi, earumque antiquitatem & auctoritatem probat testimoniis Nicolai Methonensis, Oecumenii & aliorum, quos refero & expendo.

Nicolaus, Methonensis episcopus, quem Bovius sanctum appellat, græcus & schismaticus est, ecclesiæ Romanæ perduellis, qui seculo XII. vixit, adeoque ejus auctoritas nulla est.

Oecumenius, *comment. in cap.* 4. *epist.* 1. *ad Timoth.* ad hæc Pauli verba: *testimonium temporibus suis*: subjicit: " Hoc est, quando recte se habebant homines ad fidem. Ita Clemens in lib. 7. ὑποτυπώσεως. " Floruit ille seculo X. quamobrem inferioris ætatis est, quam ut his constitutionibus fidem aliquam astruere possit.

Maximus, monachus Constantinopolitanus, qui floruit sedente Honorio I. ad annum 630. & martyrium passus est anno 657. *lib. apostolicarum constitutionum* laudat *prologo in opera S. Dionysii*, earumque auctoritatem adducit, ut inde probet Dionysium a Paulo Atheniensium antistitem constitutum fuisse. Textum etiam *ex apostolicis constitutionibus* profert in fine *scholiorum ad cap.* 2. *libri de ecclesi. hierarchia*.

Proclus, qui patriarcha Constantinopolitanus electus anno 434. objit anno 446. in libello *de traditione divinæ liturgiæ*, meminit liturgiæ Clementinæ, asserens B. Clementem apostolis dictantibus eam edidisse. Hæc autem liturgia describitur *lib.* 8. *constitutionum*, a capite 5. ad caput 16. Verum hæc tria græci olim distinguebant, liturgiam Clementis, canones apostolicos, & apostolorum constitutiones. Trullana synodus canones apostolicos recipit, quæ tamen constitutiones rejicit. Græci nonnulli liturgiam Clementinam admittunt, qui tamen constitutiones adulteratas esse agnoscunt.

Hieronymus, qui floruit ab anno 380. ad annum 420. *peroratione in Origenis explanationem epist. ad Romanos* ab ipso (ut putatur) latine redditam, sic habet: " Post hoc sane vocat nos opus, quod olim quidem injunctum est, sed

nunc

„ nunc a B. Gaudentio episcopo vehementius perurgeretur; Clementis scilicet Romani episcopi, apostolorum comitis, quorum ut successoribus darem cognitionem, libri a nobis in latinum vertuntur. Satisfaciam sane in eo amicis meis, dabo titulo nomen meum, auctoris nihilominus vocabulo permanente. Nam Hieronymi ne putetur, Clemens scribetur. " Hactenus Hieronymus. " Libros autem Clementis ab Hieronymo conversos, inquit Bovius, judico has ipsas esse apostolorum constitutiones. Quid enim ille in vertendis apocryphis (alios enim libros, qui sub Clementis nomine circumferuntur, apocryphos esse constat) tantopere insudaret, præsertim si sciret palmam sibi a Rufino præreptam? doctrina vero apostolorum, qua latinæ ecclesiæ hactenus caruissent, digna profecto erat, in cujus interpretatione tantus vir laboraret. " Verum Hieronymus *in catalogo*, Clementis opera recensens, non meminit ejusmodi constitutionum: præterea de nullis omnino Clementis libris, a se vel conversis, vel convertendis, Hieronymus in suis genuinis operibus unquam locutus est. Accedit, quod ille nullibi, ne *in catalogo* quidem, in cujus fine recenset Origenis opera a se latine reddita, dixerit se Origenis explanationem epistolæ ad Romanos de græco in latinum vertisse. *Hieronymi* igitur pro *Rufini* nomen substitutum fuisse suspicatur Erasmus. Nam " cum Rufinus gravissima suspicione premeretur, quod esset Origenista, librarii submoventes quæ prima statim fronte deterrent lectorem, pro invidioso nomine *Rufini*, supposuerunt gratiosum nomen *Hieronymi*. " Apocryphos enim recognitionum libros, latine a Rufino fuisse conversos, & ex Gennadio constat *in catalogo scriptorum ecclesiast.* & ex ipso opere, quod adhuc superest simul cum ipsius Rufini præfatione præmissa ad Gaudentium.

Chrysostomus, qui floruit desinente seculo IV. & objit ineunte seculo V. *hom. 55. in Matth.* constitutiones illas citat sub nomine canonum apostolorum. " Quomodo quidam sacerdotes, inquit, ex hominibus ordinantur, manifeste lib. 8. canonum apostolorum dicitur. *Qui autem ex hominibus ordinatus est, quantum ad Deum, non est diaconus aut sacerdos.* " Quibus subjicit Bovius: " Hanc sententiam in ipso libro, quem Chrysostomus nominat totidem verbis scriptam invenies. " Verum hæc homilia in opere imperfecto habetur, cujus auctor non est Chrysostomus, sed anonymus, quem sub Arcadio & Honorio Theodosii filio vixisse conjicitur *ex comment. in cap.* 24. neque eadem verba, sed quædam eis affinia in hodiernarum constitutionum *lib.* 8. *cap.* 2. leguntur: " Neque episcopus ignorantia aut malo animo oppletus, episcopus est; sed falso gaudet nomine, non a Deo, sed ab hominibus promotus.

Epiphanius, qui floruit ab anno 375. quo ancoratum composuit, ad annum circiter 403. quo obiit, de his constitutionibus ita judicat *in hæresi* 70. adversus Audianos, ubi sic habet: " Ad hoc iidem Audiani perperam accommodant apostolorum constitutionem: qui liber, tametsi dubiæ apud nonnullos fidei sit, non est tamen improbandus. Nam in eo quæ ad ecclesiæ disciplinam attinent, omnia comprehenduntur; neque quidquam aut in fide ac catholica professione depravatum, aut ecclesiæ administrationi ac decretis contrarium continet. " Eas tamen constitutiones ut dubias ipse non habuit, sed eas laudavit, earumque auctoritate usus est *hæresi* 45. contra Severianos, *hæresi* 75. adversus Aerium, *hæresi* 80. contra Messalianos, & in compendiaria doctrina ad finem *panarii* ab eodem adjecta. Quin etiam earum auctoritatem divinam esse affirmare videtur *hæresi* 80. De barba quidem in constitutionibus apostolorum dicit divinus sermo ac doctrina: non corrumpendos, hoc est non secandos esse pilos barbæ, neque meretricio more ornari debere &c. " Nullibi tamen, quod sciam, has constitutiones Clementi tribuit.

Cyrillus Hierosolymitanus, qui suas catecheses ad annum 353. junior edidit, *catechesi* 18. ut probaret mortuos revivi scere, usus est renascentis phœnicis similitudine, quam ex Clemente Romano repetit: " Quærunt Græci resurrectionem e

Tt 2 „ mor-

„ mortuis manifestam magis : . . . . & quærunt aliquod animal, quod manifeste „ corruptum reviviscat. Novit Deus eorum incredulitatem, atque avem ad hoc „ condidit phœnicem, quæ ut scribit Clemens (& multi narrant) cum sit soli„ gena, post quingentorum annorum circuitum ad Ægyptiorum regionem advo„ lans resurrectionem demonstrat, eamque non in desertis locis, ne mysterium es„ set occultum, sed in clara urbe (Alexandriæ) ut res incredibilis manibus tra„ ctaretur. Extructo enim sibi tumulo ex thure, myrrha, atque aromatibus, post „ absolutum annorum cursum eo accedens, evidenter moritur, atque corrumpi„ tur. Postea ex illius mortua corrupta carne, vermis quidam gignitur, qui in „ avem formatur &c. " Hanc vero phœnicis similitudinem, tum *in epist. ad Corinth.* quam Patricius Junius in lucem emisit; tum *in libro 5. constitut. cap. 6.* ex versione Turriani, vel *cap. 8.* ex versione Bovii, Clemens, diversimode tamen, refert. Priori si quidem loco, de narrationis fide non addubitat, quod tamen in posteriori facere videtur: priori loco, hanc avem, antequam lectulum suum in Ægyptum afferat, mortuam & renatam asserit; posteriori contra, hanc avem ait prius in Ægyptum advolare, eoque lectulum ex Arabia afferre; deinde in eo mori & renasci: priori loco, hæc avis e thure, myrrha & reliquis aromatibus loculum sibi struit; posteriori, ex cinnamomo, casia, & xylobalsamo: priori loco, ex putrescente; posteriori, ex cremata parentis carne renascitur.

Dubium igitur est, ex quo loco Cyrillus hanc narationem sumpserit. Bovius ex constitutionibus apostolorum, alii ex epistola ad Corinthios desumptam fuisse contendunt: quæ postrema sententia longe probabilior est. Phœnix enim, de quo Cyrillus, loculum sibi struit e thure, myrrha & reliquis aromatibus, & ex corrupta carne renascitur: quæ Cyrillus iisdem fere verbis exprimit, quibus Clemens in eadem epistola. *Σηκὸν ἑαυτῷ ποιεῖ ἐκ λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρωμάτων, εἰς ὃν πληρωθέντος τοῦ χρόνου εἰσέρχεται καὶ τελευτᾷ*: " E thure inquit, myrrha, & re„ liquis aromatibus loculum sibi struit; quem completo annorum spatio ingredi„ tur & moritur. " Ita Clemens. Cyrillus vero: *Σηκὸν ἑαυτῷ ποιήσας ἐκ λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ λοιπῶν ἀρωμάτων, ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν ἐτῶν εἰς τοῦτον εἰσελθὼν, τελευτᾷ*: „ Extructo sibi loculo e thure, myrrha & reliquis aromatibus, post absolutum „ annorum spatium, in eum ingrediens, moritur. " Denique Cyrillus hanc narrationem uti certam describit. Rem tamen ille narrat, quæ *in constitutionibus*, non autem *in epistola* refertur, nempe quod phœnix ex Arabia in Ægyptum prius advolet, quam in loculo moriatur & renascatur. Unde conjicere licet mendum aliquod, vel quamdam interpolationem in Clementis epistolam irrepsisse.

Athanasius qui super cathedram Alexandrinam sedit ab anno 326. ad annum 371. doctrinæ, quæ dicitur apostolorum meminit, tum *in synopsi cap. antepenultimo*: " Doctrina, inquit, Apostolorum Clementina: " tum *in epistola ἑορταστικῇ*, quæ *tomo V.* refertur: " Doctrina, inquit, quæ dicitur apostolorum. " Priori loco opus illud recenset inter libros " perverse scriptos, nothos & reprobos, quo„ rum nullus approbatus aut utilis est; sed digni qui abscondantur magis, quam „ qui legantur. " Posteriori loco illud refert inter libros, " Quos legi a patri„ bus decretum est, iis, qui nunc accedunt, & volunt in pietatis, verique cultus „ ratione catechizari. " Recensitis enim libris canonicis sic habet: " Sunt alii „ quoque libri, non in canonem quidem redacti, sed quos legi a patribus decre„ tum est, iis qui nunc accedunt & volunt in pietatis, verique cultus ratione „ initiari. Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, & Esther, & Judith, & To„ bias, & doctrina quæ dicitur apostolorum, & pastor; qui tamen non sunt as„ pernandi. " Liber igitur, cui titulus, *doctrina quæ dicitur apostolorum*, duplex erat; alter apocryphus & inutilis, alter genuinus & utilis. Postremum opus nonnulli *apostolicarum constitutionum* libros fuisse opinantur: quæ etiam Bovii, Turriani & Baronii fuit sententia: a qua ut discedam, me permovet ipsius Athanasii auctoritas, qui in eodem loco doctrinam hanc inter eos libros numerat, qui

cate-

catechumenis & nuper ad fidem accedentibus legendi essent. Cum isti constitutionum libri episcopis dicati sint, eaque tractent quæ ad regimen ecclesiæ spectant, & alia quædam mystica, quæ idcirco canonis apostolorum octuagesimi quinti auctor in vulgus efferenda esse vetuit.

Eusebius, qui floruit ab anno 300. ad annum 340. *lib.* 1. *hist. eccles. cap.* 22. *doctrinas, quæ dicuntur apostolorum*, recenset inter " Scripta notha ; hoc est, „ quæ legitima novi Testamenti scripta non sunt, sed contradictionem patiun„ tur, & tamen leguntur a multis ecclesiasticis. " sed ex verbis Eusebii, τῶν Ἀποςόλων λεγόμεναι διδαχαί, id est *doctrinæ, quæ dicuntur apostolorum*, apparet easdem fuisse, de quibus Athanasius *in epistola eortastica ad Ammonium*, Διδαχὴ καλουμένη τῶν Ἀποςόλων, id est *doctrina quæ dicitur apostolorum*; quod opus a *constitutionum* libris diversum esse probavimus.

Dionysius, Alexandrinus episcopus, qui anno 248. Heraclæ successit, *in* 3. *epistola ad Philemonem Romanum* de baptismate, relata apud Eusebium *lib.* 7. *hist. cap.* 6. sic habet : " Acceptavi visionem hanc, tanquam apostolicæ voci confor„ mem, sic ad potentiores dicenti : estote probi trapezitæ : " γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται. Ubinam vero apostoli potentioribus hæc dixerunt, nisi *lib.* 2. *constit. cap.* 36. ubi sacerdotibus ab apostolis dicitur : *Estote probi trapezitæ* : γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι. Seldenus quidem, & post ipsum Usserius, contendunt has constitutiones Dionysio ignotas fuisse, quia circa annum 250. cum vespera sabbati paschalem diem præcedentis, jejunium quidam solverent, alii vero usque ad galli cantum producerent : a Basilide interrogatus est Dionysius, " Qua hora jejunium, pas„ chatis diem antecedens, esset terminandum? cui respondit ille, præcisam horam hic statuere, *& difficilem rem esse & lubricam* : (extat hæc Dionysii *epistola ad Basilidem*, inter canones cum Balsamonis commentariis editos. *pag.* 879. editionis græco-latinæ; eamque Labbæus *tomo* 1. *conciliorum* inseruit *pag.* 851.) quod nunquam ille dixisset, si apostolicæ istæ constitutiones, quæ hoc sabbato *usque ad nocturnum galli cantum* jejunandum esse definiunt, vel extitissent ea tempestate, vel auctoritatem aliquam obtinuissent : sed cum hæc *galli cantus* determinatio desideretur in textu, quem ex his constitutionibus Epiphanius *in hæresi* 75. adversus Aerium laudavit, inde sequitur tantum eas in hoc capite post Epiphanii tempora interpolatas fuisse.

Clemens, presbyter Alexandrinus, sub finem *libri* 1. *stromatum*, quæ post obitum imperatoris Commodi, qui anno 192. occisus est, statim composuit : " Me„ rito ergo scriptura quoque tales non esse volens dialecticos, sic hortatur : *Esto„ te autem probi trapezitæ* : γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται. Nullibi vero id scriptum erat tempore Clementis, præterquam in apostolicis constitutionibus *lib.* 2. *cap.* 36. ubi id ab apostolis citatur, veluti scripturæ dictum. Sed ex integro Clementis textu apparet hæc verba aliunde, quam ex constitutionibus excerpta fuisse : " Me„ rito, inquit, scriptura nos sic hortatur : Estote autem probi trapezitæ, alia qui„ dem reprobantes, quod autem bonum est tenentes. " Quæ postrema verba in constitutionibus desiderantur. Hæc quidem sententia, quam Origenes *hom.* 19. *in Joan.* & Hieronymus *in epistola ad Minorium & Alexandrum*, sub finem tomi 3. Christo tribuunt & ab his Pauli verbis, *omnia probantes, quod bonum est tenete*, distinguunt, forsan extabat in Hebræorum evangelio.

Tertullianus, qui II. & III. seculo floruit, in libro *de resurrectione carnis cap.* 13. phœnicis exemplo futuram resurrectionem confirmat. Tertullianum vero ex iisdem constitutionibus *libro* 5. *cap.* 6. hanc de phœnice narrationem eruisse Bovius & Pamelius asserunt. Turrianus ita probat. " Quod Clemens ait, præbe„ re phœnicem πλουσίαν ἀπόδειξιν resurrectionis, Tertullianus dixit copiosam proba„ tionem resurrectionis (πλούσιος enim divitem sive copiosum significat :) & quam „ Clemens vocat μονογενὲς ὄρνεον, id est unigenam volucrem, Tertullianus appel„ lat volucrem singularem. " Verum, imprimis *copiosi* vocabulum, in quo Tur-

rianus

rianus vim facit, non reperitur in Tertulliano qui hac tantum hoc in loco utitur præfatiuncula : " Accipe plenissimum atque firmissimum hujus spei specimem. " 2. φοινικος appellatio non solum invenitur *in constitutionibus*, sed & *in epistola* Clementis ad Corinthios, ex qua narrationem illam excerptam fuisse asserunt Patricius Junius *in notis ad hanc epistolam*, & ex ipso Usserius hac fretus conjectura; quia Tertullianus prius ostenderat, " Diem mori in noctem & tenebris usquequa-,, que sepeliri ; deinde eamdem & integram & totam universo orbi reviviscere : ,, terramque exhibere eadem quæ absumpta sunt semina, nec prius exhibere quam ,, absumpta. " Quæ ipsa argumenta ad resurrectionem confirmandam *in epistola ad Corinthios*, non autem *in constitutionibus*, ante hanc de phœnice narrationem, Clemens etiam usurpavit.

Tertullianus, mea quidem sententia, neutri parti favet, sed utrique loco contradicit. Tertullianus enim hanc historiam quasi certam narrat : Clemens contra de ea in constitutionibus addubitat. Clemens *in epistola*, de putrescente phœnicis carne, non de cremata, phœnicem renasci tradit : Tertullianus contra de cremata, non de putrescente phœnicis carne phœnicem reviviscere docet. Hæc indicio sunt Tertullianum in enarranda phœnicis historia secutum esse quæ fuerant varie a variis tradita : sumpsisse autem ab illis, quæ tractationi suæ facere plurimum vidit.

Ignatius apostolorum discipulus, " In duodecim epistolis, quas cum Romam ad ,, supplicium duceretur, in itinere ad ecclesias misit, institutiones Clementis, ,, inquit Bovius, ita est imitatus, ut non solum earum dogmata atque præcepta ,, expresserit, sed etiam ex iis sæpe sententias totidem verbis exscriptas transtule-,, rit &c. " Verum ex illis duodecim epistolis, quinque suppositæ sunt, videlicet ad Mariam Cassabolitam, ad Tarsenses, ad Antiochenos, ad Heronem diaconum ecclesiæ Antiochenæ, & ad Philippenses ; earum enim Eusebius, & Hieronymus nullam mentionem fecere. Testimonia vero ex aliis septem a Bovio *in præfatione & in scholiis* relata, desiderantur in genuinis & minime interpolatis epistolis, quas Usserius & Vossius ediderunt. Vim quidem Bovius facit in his verbis epistolæ ad Trallianos : " Reveremini episcopum vestrum sicut Christum : quemadmodum bea-,, ti vobis præceperunt apostoli. " Quibus verbis Ignatius alludere videtur ad caput 34. *libri* 2. *constitutionum*, ubi episcopum ut Dominum honorare jubemur. Verum de veneratione episcopi sicut Christi, ex apostolorum præscripto, altum est silentium in epistolis Ignatii ab Usserio vel Vossio editis.

Itaque ex citatis auctoribus, quatuor duntaxat favent antiquitati constitutionum apostolicarum, scilicet Maximus martyr, auctor operis imperfecti in Matthæum, Epiphanius, & Dionysius Alexandrinus.

Proponitur sententia Turriani.

Turrianus audet aliquid magis, quam Bovius. Ille siquidem affirmare non veretur, " Tales habere nostram ætatem apostolorum constitutiones, sanas scilicet ,, & incorruptas, quales Epiphanii ætas habuit. In temporibus nunquam errore ,, lapsum Clementem : . . . omnia, quæ his libris complexus est, a sanctis aposto-,, lis didicisse, accepisse, audivisse. (Et in iis, quas habemus, Ignatii epistolis) ,, ita esse apostolicarum constitutionum non solum impressa vestigia, sed ferme ,, iisdem verbis expressa ; ut nullius prope ingenii vel certe tardissimi habendus sit, ,, qui, si has constitutiones & illius epistolas, mediocri diligentia & observatione ,, legat & inter se conferat, non continuo judicet beatum Ignatium illas legisse ,, & probasse, & usum eis esse.

Turriano Jesuitæ opponimus alios tres Jesuitas non obscuri in societate nominis, Bellarminum, Petavium, & Halloixium, quorum primus ait " haberi in iis-,, dem constitutionibus non pauca, quæ aberrare videntur a veritate : " nec immeri-

merito. Illæ siquidem *lib.* 2. *cap.* 11. ajunt episcopum loco Dei " omnibus homi-
" nibus præsidere sacerdotibus, regibus, magistratibus. " Clementis autem ætate reges fidem catholicam nondum amplexi fuerant. *Lib.* 2. *cap.* 57. Matthæus & Joannes cum aliis apostolis congregati ita loquuntur: " Diaconus aut presbyter e-
" vangelia legat, quæ ego Matthæus & Joannes tradidimus vobis. " Quæ certe sibi non cohærent. Matthæus enim anno 40. evangelium suum scripsit, Joannes vero, cum solus ex apostolis superesset, ad annum 97. ut citati a Baronio veteres docent. *Lib.* 2. *cap.* 55. *&* *lib.* 8. *cap.* 4. *&* 46. Jacobus frater Domini extra duodecim apostolos numeratur. *Lib.* 2. *cap.* 26. nugatur interpolator, & inæqualitatem inter Patrem, Filium & Spiritum sanctum inducit, asserens episcopum Dei Patris instar esse, qui dignitate Dei cohonestatus, toti populo præest: diaconum Christi instar esse, qui " assistat episcopo, ut Christus patri: " diaconissam instar esse Spiritus sancti, quæ " nihil agat aut loquatur absque diacono: sicut ne-
" que Spiritus sanctus quicquam agit aut loquitur sine Christo. " *Libro* 3. *cap.* 2. quartas nuptias appellat manifestam fornicationem. *Libro* 3. *cap.* 6. Mariam Magdalenam a Maria sorore Lazari distinguit. *Libro* 4. *cap.* 7. ait, quod " præstat fame perire, quam ab inimicis Dei quicquam accipere: " dona intelligit ab excommunicatis oblata in sacrificio missæ. *Libro* 5. *cap.* 6. " Christus (a patre) jus-
" sus est facere cœlum, terram &c. " quod blasphemum; Filius enim, antequam incarnaretur, jussa non capessebat. *Libro* 5. *cap.* 7. Jacobus Jerosolymitanus episcopus mortuus dicitur; qui tamen superstes obtruditur *lib.* 6. *sequenti cap.* 14. *Libro* 5. *cap.* 14. jejunium quartæ & sextæ feriæ a Christo præceptum dicitur. *Libri* 5. *caput* 16. in quo traditur servandi paschatis ratio, " Prorsus delendum es-
" se, ut nothum & novum, " ultro concedit vel ipse Bovius *in scholiis*, qua de re *infra*. *Libro* 5. *cap.* 19. " Verbum dicitur ministret patris in condenda rerum
" universitate. " *Libro* 6. *cap.* 5. Nobis inquiunt apostoli, in unum congregatis de nobis ajebat Christus: *Rogavi pro vobis, ne deficiat fides vestra*: cum tamen uni Petro Christus dixerit Lucæ 22. *Rogavi pro te, ut non deficiet fides tua*. *Lib.* 6. *cap.* 6. apostoli simul congregati mentionem faciunt Ebionæorum, " Qui nostris, inquiunt, temporibus orti sunt. Cum post Jerosolymæ excidium, quod anno 74. contigit, emersisse Ebionem, ex Epiphanio *in hæresi* 30. *nu.* 2. doceat Baronius *ad annum* 74. *num.* 6. quo tempore Petrus & Paulus, aliique plures apostoli e vivis excesserant. *Libro* 6. *cap.* 7. apostoli Philippum, qui Samaritanos baptizavit, *coapostolum suum* appellant, quo eodem titulo Pauli apostolatum indicant *lib.* 8. *cap.* 4. quem tamen fuisse unum ex septem diaconis, docetur actorum 21. *Libro* 6. *cap.* 8. Cerinthus, Marcus, Menander, Basilides, & Saturninus, hæretici a Petro memorantur. An vero hi omnes ante necem S. Petri emerserint, quæri merito potest. Aliud certe suadent veteres, Irenæus, Clemens, Eusebius, & Epiphanius. Marcum sane hæreticum anno circiter 148. prodiisse Eusebius asserit *lib.* 4. *histor. In eodem capite* 8. *libri* 6. Petrus Clementem nominat *Romanum episcopum*. *Libro* 6. *cap.* 15. baptismus hæreticorum irritus declaratur, quia, " il-
" li non sunt sacerdotes. " *Libro* 7. *cap.* 23. asseritur defectum chrismatis, quo baptizati unguntur, aqua suppleri posse, " Quæ satis est tum ad unctionem, tum
" ad sigillum. *Lib.* 7. *cap.* 24. præcipitur servari diem sabbati & Dominicæ. " *Ibidem* prohibetur, ne quis die sabbati jejunet. Quod receptæ Romanorum praxi repugnat, qui ex apostolica traditione jejunabant sabbato, ex Innocentio I. *in epist. ad Decentium*, & ex Augustino *in epistola* 19. *ad Hieronymum*, *&* 86. *ad Casulanum*. *Libro* 7. *cap.* 45. baptismi efficacia pendere dicitur ab oratione quadam baptismum jam collatum subsequente. *Libro* 7. *cap.* 47. apostoli catalogum instituunt de episcopis a se ordinatis, inter quos recensent Judam qui, Simeoni in sede Jerosolymitana; & Teophilum, qui Cornelio in sede Cæsariensi Palestinæ successit. Atqui Petrus & Clemens obierunt ante Simeonem Cleophæ, & ante Cornelium Cæsareæ Palestinæ episcopum. Quare nec Petrus Simeonis & Cornelii

succes-

successores recensere, nec Clemens de illis scribere potuit. *Lib.* 8. *cap.* 12. Filius dicitur ministrasse Patri in varia creatione rerum. *Lib.* 8. *cap.* 32. amica, cujuspiam infidelis mancipium, quæ cum eo tantum rem habuerit, admittitur ad baptismum; sin vero cum aliis quoque impudica fuerit, rejicitur. *Lib.* 8. *cap.* 31. & 35. Jacobus frater Domini a Jacobo Alphæi distinguitur. *Libro* 8. *cap.* 35. Petrus & Paulus festa apostolorum servari jubent, cum adhuc in vivis essent ipsi apostoli.

Sententia Petavii.

Dionysius vero Petavius, quid ipse de his constitutionibus senserit, nobis aperit in eruditis suis *scholiis* ad relatum *supra* Epiphanii textum. " De apostolicis, ,, inquit, constitutionibus dubitatum a nonnullis præfatur Epiphanius. Quo eo- ,, dem nomine circumferuntur hodie in octo libros distinctæ: quæ a prioribus il- ,, lis, ac nihilominus dubiis, quarum meminit Epiphanius, diversæ videntur. ,, Etenim quinque ex illis sententiæ hoc & sequenti numero citantur; quæ in ,, vulgatis nusquam reperiuntur: imo vero contraria quædam in iis leguntur. ,, Nam *lib.* 5. *cap.* 16. de paschatis celebritate catholicum dogma propalam edi- ,, citur: uti post æquinoctium instauretur; tum ne cum Judæis agatur. Οὐδεμία ,, γὰρ κοινωνία ἡμῖν νῦν πρὸς αὐτούς. Πεπλάνηνται γὰρ, καὶ αὐτῆς τὴν ψῆφον, ἣν νομίζουσιν ,, ἐπιτελεῖν; (hoc est, Nulla enim nobis nunc cum eis communicatio est. Fal- ,, luntur namque in ipso calculo, quem existimant se absolvere.) Et alia quæ- ,, dam: quæ aut a superiori sanctione discrepant, aut si in antiquis illis consti- ,, tutionibus legebantur, mirum est hoc tam præsenti ac diserto testimonio usum ,, non esse contra Audianos Epiphanium, qui Judæorum more celebrandum pas- ,, cha iisdem ex constitutionibus affirmabant. Apparet igitur aliud fuisse constitu- ,, tionum genus, quam quibus hodie Clementis nomen inscribitur.

Eadem diversitas apparebit conferenti loca de synaxium & jejuniorum temporibus, ex constitutionibus apostolicis *in hæresi* 75. adversus Aerium, & *in compendiaria doctrina*, ad finem Panarii ab eodem adjecta. " Si vero, inquit, oportet consti- ,, tutionem apostolorum proferre: quomodo illic quarta & prosabbato jejunandum ,, esse definierunt omni tempore, pentecoste excepta: & de sex diebus paschatis, ,, quomodo præcipiunt nihil omnino sumere aliud quam panem & salem & a- ,, quam, qualemque diem agere, & quomodo dimittere in illucescentem domini- ,, cam, manifestum est. " Et *in compendiaria doctrina*: " Conventus fieri ordi- ,, natum est ab apostolis, quarta & prosabbato & dominica. Quarta vero & pro- ,, sabbato jejunium statutum est usque ad horam nonam, quoniam illucescente quar- ,, ta comprehensus est Dominus, & prosabbato crucifixus: & tradiderunt aposto- ,, li, ut in his diebus jejunia fierent. " Et *postea*: " Sex dies ipsius paschæ po- ,, puli in siccorum usu transigunt: pane, inquam, & sale, & aqua tunc utentes ,, ad vesperam. " 1. Ex antiquis Epiphanii constitutionibus, synaxes & conventus fiebant feria quarta, feria sexta, & Dominica: de feriis autem quarta & sexta huic usui destinatis, altum est in hodiernis constitutionibus silentium. 2. Ex antiquis constitutionibus, conventus fiebant tribus præfatis diebus, non autem sabbato: in hodiernis sabbata synaxibus dicata invenimus. *lib.* 5. *cap. ultimo*, & *lib.* 8. *cap.* 33. Propter Domini comprehensionem. 3. Ex antiquis constitutionibus feria quarta jejunabatur; ex hodiernis *lib.* 15. *cap.* 14. " Propter proditionem, & ,, *lib.* 7. *cap.* 24. quoniam in quarta judicium contra Dominum prodiit, cum Judas proditionem pecunia promiserat. 4. Ex antiquis constitutionibus, feriis quarta & sexta jejunandum est omni tempore, sola pentecoste excepta: in hodiernis excipitur non solum pentecoste, sed etiam hebdomada pentecostem proxime subsequens, *lib.* 5. *cap. ultimo*. 5. In hodiernis constitutionibus *ibidem* præcipitur, ut secunda post pentecostem hebdomada integra jejunemus; cujus præcepti nulli

men-

mentio extat in antiquis. 6. In antiquis constitutionibus jejunium feriæ quartæ & sextæ solvitur hora nona; quod in hodiernis non invenitur. 7. In antiquis constitutionibus nobis præcipitur sex diebus majoris hebdomadæ, " Nihil omnino ,, sumere aliud, quam panem, salem & aquam; " in hodiernis adduntur olera. 8. In antiquis constitutionibus jejunium sex dierum majoris hebdomadæ ad vesperam, non ultra protenditur; in hodiernis excipitur sabbati jejunium, quod " usque ad nocturnum galli cantum " producitur *lib.* 5. *cap.* 14. 18. *&* 19.

Sententia Halloixii, Albaspinæi, Petri de Marca &c.

Turriano denique Petrum Halloixium opponimus, qui *in notationibus ad vitam Polycarpi, cap.* 6. eas " haberi in apocryphis : " *in notationibus ad vitam Ignatii, cap.* 2. " Post Ignatii tempora conscriptas esse, minime vero (ut nonnulli cre-,, dunt) a Clemente pontifice, defendit. Credibile etiam esse addens, *in apolo-,, gia pro scriptis Ignatii, cap.* 3. illas non ab uno homine, nec uno tempore, ,, sed a diversis hominibus, & variis temporibus fuisse conflatas.

Halloixio suffragantur Gabriel Albaspinæus, Petrus de Marca aliique nonnulli, qui earum auctorem seculo III. vixisse, eumque Cypriano posteriorem fuisse ex multis colligunt. *Libro* siquidem 5. *cap.* 16. Judæi dicuntur pascha celebrare ex calculo, & ratiociniis. Id vero contingere non potuit, nisi post Judæos tota Judæa expulsos : quandiu enim illis licuit in Judæa habitare, pascha non ex cyclorum calculo sed ex visione lunæ celebrarunt. Imo axioma est apud eos vulgatum, in terra promissionis pascha non esse aliter quam ex visione lunæ celebrandum. Animum igitur ad computi paschalis raciocinia, post expulsionem a patria quæ ab Adriano imperatore decreta est, tantum appulerunt. Tres vero ferunt Judæi computi sui auctores Rabinos, Samuelem scilicet, Addam, & Hilelem, quorum primus paulo post annum Christi ducentesimum floruit. Videsis quæ de computo Judaico & his computistis Joannes Morinus, vir eruditissimus, scripsit *exercit. Samarit. prima, cap.* 3. 2. *In eodem lib.* 5. *cap.* 16. apostoli simul congregati prohibent pascha celebrari luna 14. ne fideles simul cum Judæis festum agant : quo quidem decreto, si extitisset, jam definita fuisset celeberrima de die paschali controversia, quæ desinente seculo II. inter Victorem papam & Polycarpum Smyrnæ episcopum agitata, tot in ecclesia tumultus excitavit. 3. *In eodem capite* asseritur æquinoctium vernum in diem 22. martii incidere. Perspicuum autem est Christi tempore æquinoctium fuisse 25. martii : tempore vero Anatolii episcopi Laodiceni, qui ex Eusebii chronico vixit Probo imperante, anno Domini 280. æquinoctii tempus retrocesserat tribus diebus, sole arietem ingrediente, secundum Romanos undecimo kalendas Aprilis, & secundum Macedonianos 22. mensis dystri, hoc est 22. Martii. Quod narrat Eusebius *in historia* sub finem libri 7. ubi Anatolii de paschate canonem refert. 4. Id colligitur ex iis, quæ *cap.* 14 *&* 15. *libri* 2. dicuntur adversus eos, qui pœnitentibus veniam negandam esse blasphemabant. Hæc enim adversus Novatianos aut saltem Montanistas, quorum hæresim in hoc capite Novatiani amplexi sunt, decreta videntur. 5. Ex hæreticorum baptismo, qui nullus declaratur *lib.* 6. *cap.* 15. quam sane apostolicam definitionem, Cyprianus & Firmilianus non prætermisissent in suæ causæ defensione adversus Stephanum. Denique postrema verba, quibus cavetur, ne octo libri constitutionum apostolicarum publicentur, aperte indicant eas primis seculis factas non esse, cum primi seculi christiani lubentes mysteria, ut vel ex Justino constat, enuntiarent.

Vera sententia proponitur.

Ex his sex argumentis, quæ valida primo intuitu apparent, vix ullum est, quod propositionem concludat. Primum quidem falsum existimo. Judæos enim ex

cyclorum calculo & ratiociniis, " Etiam ante Christi adventum, pascha celebrsse, asserit & probat apud Eusebium Anatolius ex illis, quæ a Philone, Josepho, ac Musæo, & non ab illis modo, sed & ab antiquioribus, dicuntur, Agathobulo scilicet, & discipulo ejus Aristobulo, qui unus ex illis septuaginta senioribus est, qui missi fuerunt ad regem Ptolomæum.

Duo vero, quæ proxime sequuntur argumenta, supponunt caput 16. libri 6. germanum esse: quod tamen nothum ac spurium esse apparebit illud cum Epiphanii textu conferenti. Testimonium enim de paschalis festivitatis calculo *in hæresi* 70. adversus Audianos ex his constitutionibus ab Epiphanio productum, hisce conceptum est verbis. " Vos temporum rationes ne subducite: sed eo tempore celebra-,, te, quo fratres vestri, qui ex circumcisione prodierunt. Cum iis itaque pascha ,, peragite: & quamvis aberrent ipsi, nihil id vos commoveat. " At in nostris constitutionibus nihil extat hujusmodi, sed *in libri* 5. *cap.* 16. plane contrarium invenitur.

Quartum vero & quintum ratiocinia evincunt tantum hodiernas constitutiones interpolatas fuisse. Denique sextum mihi videtur falsum supponere. Quod enim primis ecclesiæ seculis christiani sua lubentes mysteria paganis non vulgarent, apparet ex Dionysio *lib. de ecclesiast. hierarch. cap.* 7. " Invocationes, inquit, (id ,, est, verba quibus sacramenta perficiuntur) nefas est scripto interpretari, & arcanum earum sensum virtutesque quas Deus in iis operatur, e secreto in publicum efferre; sed ut nostra sacrosancta traditio docet, ess secretioribus in-,, structionibus hauries. " Ex Tertulliano *lib.* 2. *ad uxorem cap.* 5. ubi ait. 1. ,, Hoc esse delictum, quod gentiles nostra noverint. " 2. Nefas esse gentilibus mysteria revelare, quia Christus dixit: *Nolite margaritas vestras porcis jactare*. 3. Non licere uxori nubere sponso gentili, quia nec celare virum mulier potest mysteria, nec debet revelare. Et ex Ambrosio *lib. de initiandis cap.* 1. ubi ait, illum qui " ipsam sacramentorum rationem edit, eamque nondum mysteria ini-,, tiatis insinuat, prodere potius quam edere mysteria. " Unde & illud apud Augustinum frequens de eucharistia: *Norunt fideles*, quo verbo significatum voluit secretum esse, ac ne catechumenis quidem propalandum mysterium, de quo loquebatur. Neque Justinus *in sua apologia* paganis quæcumque mysteria revelavit, sed ea duntaxat quæ ad baptismum & eucharistiam attinent: quæ etiam ille strictim refert. Hæc vero Justinus coactus non lubens evulgavit, ut paganorum calumniam retunderet, qui christianos accusabant, quasi illi in suis cœtibus res & magicas & sacrilegas agerent. Nihil igitur impedit, quominus illas constitutiones Clementi Romano afferamus cum Trullana synodo *can.* 2. & cum Photio *in bibliotheca codice* 113.

Quo tempore interpolatæ fuerint.

Quo vero tempore interpolatæ vel depravatæ fuerint, determinatu difficile est. Auctæ & interpolatæ videntur ante Epiphanii tempora; in his enim sanctiones & cæremoniæ referuntur, quæ ad III. & IV. seculum pertinent: quod etiam mihi apparet ex Dionysio Alexandrino, cui hæ constitutiones notæ fuerunt, *epistola ad Basilidem*: & ex textu quodam ab Epiphanio ex his constitutionibus *in hæresi* 75. *& in compendiaria doctrina* relato, *supra*que a nobis descripto, quo jejunium sex dierum majoris hebdomadæ ad vesperam, non ultra producitur. Scilicet circa annum Christi 210 cum vespera sabbati paschalem diem præcedentis, jejunium quidam, ut Alexandrini, solverent; alii vero, ut Romani, usque ad galli cantum producerent, a Bazilide Pentapolitano episcopo, interrogatus est Dionysius archiepiscopus Alexandrinus, " Qua hora die paschæ sit solvendum jeju-,, nium? " Cui respondit ille: " Horam exactam & valde demensam hic statue-,, re, difficile ac lubricum esse. " Quod profecto ille nunquam dixisset, si constitu-

ſtitutiones apoſtolicæ, quibus ipſe utebatur, veſperæ tempus hic determinaſſent. Quis enim exiſtimet in dubium fuiſſe revocanda, quæ ab apoſtolis decreta ſancitaque fuiſſent? hæc igitur determinatio poſt Dionyſii tempus & conſtitutiones invecta eſt: mutata vero poſt Epiphanii ætatem, galli cantu pro veſpera ſubſtituto.

Licet autem interpolatæ & auctæ fuerint, nihil tamen Epiphanii tempore, " ,, Aut in fide ac catholica profeſſione depravatum, aut eccleſiæ adminiſtrationi ,, ac decretis contrarium continebant. Tametſi dubiæ apud nonnullos fidei eſſent. " Quin etiam Auguſtino & Socrati ignotæ fuiſſe videntur, quorum ille *in epiſtola 86. ad Caſulanum*: " Quibus diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, ,, præcepto Domini vel apoſtolorum non invenio definitum. " Iſte vero *lib. 5. cap. 22.* " Quoniam nemo de eo præceptum litterarum monumentis proditum poteſt o- ,, ſtendere: perſpicuum eſt, apoſtolos liberam poteſtatem in eodem cujuſque men- ,, ti & arbitrio permiſiſſe; ut quiſque, nec metu nec neceſſitate inductus, quod ,, bonum ſit, ageret. " Quæ illi certe ita non ſcripſiſſent, ſi apoſtolicas ejuſmodi conſtitutiones cognoviſſent. Præſertim cum *libro 5. conſtit. cap. ultimo*, non ſolum apoſtoli aliis hac de re præcepta dent, ſed ipſi etiam de eadem a Chriſto Domino accepiſſe mandatum, *capite 14.* ita profiteantur. " Præcepit nobis jeju- ,, nare his ſex diebus . . . . quarta vero feria & ſexta juſſit nobis jejunare.

Gelaſius pontifex, qui deſinente ſeculo V. floruit, canones quidem apoſtolicos inter opera apocrypha recenſet, non autem conſtitutiones apoſtolicas; unde conjicere licet, eas nondum ab hæreticis depravatas fuiſſe; quod forte contigit ſeculo ſequenti, vel ſub initium ſeculi VII. Trullana enim ſynodus, anno 692. earum lectionem *can.* 2. prohibet, quod " iis jam olim ab heterodoxis, non ſine ,, eccleſiæ pernicie adulterina quædam & a pietate aliena inſerta ſunt, quæ divi- ,, norum nobis dogmatum elegantem ac decoram ſpeciem obſcurarunt.

Photius qui floruit ad annum 860. *in bibliotheca codice 113.* tria in iſtis conſtitutionibus reprehendit, ſed quæ facile dilui poſſe exiſtimat. Conſtitutiones, inquit, tribus capitibus duntaxat reprehenſioni videntur obnoxiæ. Ex mala nimi- ,, rum fictione, quam depellere non eſt admodum difficile: deinde quod contra ,, Deuteronomium criminationes quaſdam adducant, quæ & ipſæ dilui facile poſſunt: ,, denique ex Arianiſmo, quem item . . . paulo inſtando refellere queas.

Auctoritas hodiernarum conſtitutionum.

Hodiernæ plures habent nævos, qui tamen non impediunt, quominus Gabriel Albaſpinæus, Petrus de Marca & Joannes Morinus, viri rerum antiquarum peritiſſimi, earum auctoritatem recipiant. " De conſtitutionibus iſtis (inquit Alba- ,, ſpinæus) nemini dubium eſſe debet, quin probus juxta & antiquus liber ſit, ,, certoque affirmare poſſum trecentis primis annis eo eccleſiam Græcam, tanquam ,, rituali, & pontificali uſam eſſe: quique eas attentius legerit, eadem de illis ,, quæ de canonibus judicabit, additas videlicet decurſu temporum primis novas, ,, quemadmodum & novæ leges, ac conſtitutiones in regimine eccleſiæ, novis ,, occaſionibus enatis, factæ ſunt.

,, Omnium, inquit de Marca, antiquiſſima eſt collectio illa quæ canonum apo- ,, ſtolicorum nomine circumfertur: cujus vetuſtas eadem origine cenſeri debet, ,, qua libet conſtitutionum apoſtolicarum ſub nomine Clementis Romani editus, ,, cum eos canones ultimo capite integros liber conſtitutionum complectatur . . . ,, Sane ut Clementis Romani fœtum non eſſe, ita erudito ſcriptori, qui III. ſal- ,, tem ſeculo floruerit, vindicandum, omnibus hodie perſuaſum eſſe video; cum ,, in illo commentario antiquæ diſciplinæ ſatis expreſſa veſtigia ſuperſint. Cujus ,, auctoritas quanta fuerit apud veteres chriſtianos, inde colligitur, quod hæreti- ,, ci corrupto ſtylo aliquot locis eum violarint; ut conqueritur Epiphanius, qui ,, eo libro contineri πᾶσαν κανονικὴν τάξιν teſtatur.

,, Constitutiones illas (inquit Morinus) quæ vulgo Clementis nomine feruntur, censeo disciplinam esse ecclesiasticam, qua orientalis ecclesia ante Constantinum primum sub ethnicis imperatoribus regebatur. Primus eas in ordinem ex ore & mandatis apostolorum exceptas redegit & edidit Clemens. Deinde successu temporis a synodis orientis auctæ, primi auctoris nomen constanter retinuerunt. Hoc non inficiabitur, opinor, qui disciplinæ orientalis peritus constitutiones illas legerit. Opponi multa scio, sed eorum magnam partem jam constat veritatem esse patentissimam, nedum errorem, aut crimen ; de reliquo facile stipulati possem. Constitutiones igitur illas, non præcise ut ab apostolis editas, sed ut ante 1400. annos in oriente usurpatas exscribimus, & oblectorum oculos exponimus. " Ita vir eruditus *in commmnt. de sacris ordinat.* quem edidit anno 1655. *par.* 2. *pag.* 21. *num.* 5.

Earum igitur constitutionum auctoritas in iis ritibus asserendis valet (quales ii sunt, de quibus agimus) quos seculo III. & IV. observatos fuisse constat.

§. 2. DIONYSIUS AREOPAGITA.

TRia ex Dionysio Areopagita testimonia referri possunt. Primum & secundum habentur *lib. de eccles. hierarch. cap* 2. quod caput Dionysius in tres partes dividit.

Prima parte ostendit, quo ordine perveniatur ad vitæ sanctitatem, & quomodo baptismus sit quædam nativitas spiritalis, atque principium operum supernaturalium. Secunda parte describit solemnem ritum baptizandi, qui sic habet. 1. Pontifex omnibus prædicat ex veris evangeliis, quomodo Deus ad nos pro humanitate summa descenderit, ut nos Dei filios efficeret. 2. Baptismi candidatus susceptorem quærit, a quo instructus ad episcopum adducitur. 3. Pontifex utrumque benigne excipit, Deum adorat, eique gratias agit. 4. Clerum, cum ut hominis saluti cooperentur atque congaudeant, tum ut divinæ bonitati gratias agant, convocat, & hymnum aliquem e scripturis una cum universo ecclesiæ choro decantat; quo finito, ubi sacrum altare deosculatus est, ad candidatum accedit, & quid petitum venerit sciscitatur. 5. " Ipsum pristinam infidelitatem, veri boni ,, ignorationem, nec non vitæ spiritualis privationem detestantem, atque Dei divinorumque compotem fieri postulantem, præmonet, integre illi ad Deum accedendum esse : propositaque divine vivendi forma, nec non interrogato num ex ea victurus sit, assentienti manum capiti imponit : & sacerdotibus mandat, ,, ut candidatum & susceptorem describant " in sacris tabulis. 6. Facta super ipso oratione, baptizandus exuitur (unica nimirum, & non omni veste :) & conversus ad occidentem, ter Satanam insufflat, ter abrenunciat, terque contestatur. Deinde ad orientem convertitur, in cœlum intuetur, manus attolit, Christo, cunctisque eloquiis a Deo traditis assentitur, protestatus & hic triplici professione fidem. 7. Candidatum tertio professum pontifex recipit, eique manum imponit. 8. Ministri penitus ipsum exuunt, ut sacro oleo inungatur. 9. Pontifex trino signaculo inchoans unctionem, sacerdotibus hominem tradit toto corpore inungendum. 10. Dum sacerdotes eum inungunt, pontifex ad fontem accedit, aquam sacris invocationibus sanctificat, unguentum in crucis formam ei ter immiscet, & psalmum 28. decantat : *Vox Domini super aquas*. 11. Candidatus adducitur, proclamatur ejus & susceptoris nomen a sacerdote, & sacerdotum manibus in aquam ducitur ad manum pontificis, qui superne adstans, eum ter immergit & emergit, & tres Dei personas invocat. Tunc excipientes eum cæteri sacerdotes, tradunt susceptori, & una cum eo initiatum veste alba induunt. 12. " Rursus il- ,, lum ad pontificem ducunt, qui divinitus sacrato oleo virum consignat. " En Confirmationis sacramentum. 13. Pontifex ipsum eucharistiæ participem efficit.

Tertia parte subjungit contemplationem, in qua 1. Ostendit hunc ritum esse sa-

ctum.

crum. 2. Cæremonias istas significare gratiam spiritalem. 3. Deum gratiam suam omnibus communicare. 4. Exponit quo ordine pervenitur ad perfectionem. 5. Quid sibi velit adductio & inscriptio baptizandi, quid item abrenuntiatio. 6. Quid ad orientem conversio. 7. Quid unctio. 8. Quid in aquam immersio & emersio. 9. Quid candidum vestimentum. 10. Quid unctio finalis. 11. Quid communio. Unctionem vero finalem sic explicat: " Denique unguenti illa consummans unctio eum, qui initiatus est, odoris suavitate persundit. Sacra enim divinæ generationis perfectio, ea quæ initiata sunt, divino Spiritui conjungit.

Tertium testimonium habetur libro *de eccles. hierarc. cap.* 4. quod Dionysius in tres partes dividit. Prima parte dicit, unguenti mysterium affine esse venerabili eucharistiæ. Secunda parte describit ritum consecrandi sacrum unguentum. Tertia parte subjungit contemplationem, in qua mystice explanat, 1. quid sibi velit unguenti obvelatio. 2. Ait unguentum, licet profanis tectum sit, sanctis tamen patere. 3. Sacrum unguentum habere vim consummandi. 4. Exponit quid unguenti compositio significet. 5. Ostendit, quod quanto quis Deo propinquior est, tanto etiam suavius ab ipso afficiatur. 6. Quid significent ministri, qui pontifici in confectione unguenti assistunt. 7. Quid Seraphinorum multiplices facies, & quid alæ designent. 8. Cur facies & pedes obtegant. 9. Quid sibi velit clamor alterius ad alterum. 10. Quomodo unguentum designet Christum in se invariatum nos sanctificare. 11. Cur unguentum in omni fere consecratione adhibeatur. 12. Cur unguentum post baptismum adhibeatur. " Ei, inquit, qui sanctissimo divinæ regenerationis sacro initiatus est, consummans illa unctio divini Spiritus illapsum largitur, sacra (uti reor) symbolorum fictione hoc sub oculos ponente, quomodo ab ipso, qui propter nos humano more Spiritu Dei principali sanctificatus, essentiali divinitatis suæ statu invariato, divinissimus ille Spiritus donetur." 13. Ostendit, cur unguentum illud τελετὴ: hoc est perfectio & consummatio nuncupetur.

Habes in his tribus locis cæremoniam & ejus effectum, ac proinde sacramenti proprie dicti rationem. Vides etiam quanti fecerint veteres hoc sacrum unguentum, quod hodierni hæretici tantopere despiciunt.

Verum quia Calvinistæ operum Dionysii antiquitatem & auctoritatem elevare conantur, brevem, quantum fieri poterit, ea de re dissertationem instituamus necesse est.

De antiquitate & auctoritate operum Dionysii Areopagitæ.

Ut hæc opera Dionysio Areopagitæ vindicent, nonnulli citant,

1. Dionysium Corinthiorum episcopum, qui referente Maximo martyre *in præfatione* ad sua in Dionysium scholia, meminit Dionysii Areopagitæ. Verum, aliud est meminisse Areopagitæ, aliud scriptorum ejus. Refert vero Eusebius *lib. 3. histor. cap.* 4. in fine, Dionysium Corinthiorum episcopum memorare Dionysium Areopagitam *fuisse primum ecclesiæ Athieniensis episcopum*.

2. Clementem Alexandrinum, qui *lib. 1. stromat.* sub finem, ut ostendat Deum nostris ad ipsum contemplationibus non trahi ad nos, sed nos potius ad illum trahi, eadem utitur similitudine, qua Dionysius *lib. de divinis nominibus cap.* 3. scilicet navi ad saxum funibus alligata. Et *lib. 5. stromat.* sub medium, explicat, quomodo ad Dei cognitionem per viam negotiationis perveniri possit. Qua in re Dionysium imitatur *libro de divinis nominibus cap.* & *lib. de cælesti hierarchia cap.* 2. Verum, præterquam quod Clemens Dionysium nullibi laudat, incertum est, utrum Clemens ab auctore ejusmodi operum, an hic auctor a Clemente hanc doctrinam acceperit, vel uterque eam suo marte invenerit.

3. Origenem *hom. 2. in diversos*, quæ quidem est in *caput 1. Joannis*; ubi sic habet: " Et ut ait magnus Dionysius Areopagita: esse omnium est superessentia

" & di-

„ & divinitas. " Verum, in hac homilia mentio fit Manichæorum & Arianorum, qui post Origenem exorti sunt.

4. Dionysium episcopum Alexandrinum, qui floruit ad annum 270. & referente Maximo martyre *in scholiis ad caput 5. libri de cœlesti hierarchia*, commentarios edidit in Dionysium Areopagitam. Sed regeri potest, in textu Maximi martyris haberi quidem, *in beatum Dionysium sibi cognominem*, non autem *in beatum Dionysium Areopagitam*. Duo vero præter Areopagitam Dionysii celebres fuerunt, ambo insignes scriptores, qui Alexandrini tempora præcesserunt, Dionysius Romanus pontifex, & Dionysius Corinthiorum episcopus, cujus epistolas hæretici depravarunt ex Eusebio *lib. 4. hist. cap. 23.* & quas Alexandrinus scholiis forte illustravit. Præterea, si Maximus Dionysium Areopagitam intellexisset, dicere debuisset, *in hunc ipsum beatum Dionysium*, non autem *in beatum Dionysium sibi cognominem*; agebat enim tum de Dionysio Areopagita. 3. Cur ipse Maximus ætate sua librorum ejusmodi antiquitatem elevare conantibus, eo quod nec Origenes, nec Eusebius, nec alius antiquus scriptor eorum meminisset, non opposuit Dionysii Alexandrini auctoritatem, si quos ille in Areopagitam commentarios scripsisset? fatendum nihilominus quod Maximi verba primo intuitu innuere videantur, Alexandrinum in Areopagitam notas fecisse. " Cur, inquit, cum ecclesia omnes sanctos Angelos dicat unius esse essentiæ (seu substantiæ) divinus Dionysius Areopagita multas nominat virtutes seu subsistentias? magnus Dionysius Alexandriæ episcopus, orator ille in scholiis quæ fecit in beatum Dionysium sibi cognominem ita dicit; solitam esse profanam sapientiam essentias appellare subsistentias: atque ex hoc dicit, has voces ex more profanorum scriptorum a S. Dionysio abusive usurpatas esse, " utique Areopagita; quæritur enim ibi cur Dionysius dixerit cœlestes essentias seu substantias, cum ecclesia doceat omnes angelos ejusdem esse essentiæ; ille vero ex Dionysio Alexandrino respondet, essentiam seu substantiam a Dionysio Areopagita hic ex more profanorum scriptorum abusive usurpari pro subsistentia.

5. Citant Athanasium *in tractatu de naturali communione* similis essentiæ inter Patrem, Filium & Spiritum sanctum *cap. antepen. tomo 3.* ubi eamdem de angelis doctrinam tradit, quam Dionysius *lib. de cœlest. hierarchia cap. 7.* ait enim quod angeli sibi subordinentur: " Quod Throni, Cherubim & Seraphim nullo „ medio illuminentur a Deo, tanquam omnium supremi, & Deo vicini: hi vero „ doceant inferiores ordines, atque ita deinceps superiores doctrinam inferioribus „ communicent. " Verum Athanasius Dionysii vel alius auctoris nullam ibi mentionem facit, neque innuit se aliunde accepisse hanc doctrinam; imo " Angelorum ordinem distinguit in ordinem docentium, permittentium, punientium, & „ eorum qui animabus gratificantur, vel qui apud homines permanent. " Quam certe distributionem Areopagita non novit.

6. Citant eumdem Athanasium *quæst. 8. ad Antioc.* ubi Dionysii textum refert. Sed fatentur omnes, librum illum non esse Athanasii, in eo enim laudantur Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus; in eo etiam *quæst. 29. & 40.* refutatur Iconoclastarum hæresis. Unde liquet opus illud recentius esse.

7. Citant Gregorium Nazianzenum, apud quem " nonnulla sunt loca, quæ „ Dionysii Areopagitæ verbis usque adeo similia sunt, ut ea ille ab ipso mutuatus esse non immerito cuipiam videri possit. " Ita Jacobus Billius *lib. 1. sacrarum observat. cap. 23.* ubi ejusmodi loca refert. Verum qui contrariæ sunt sententiæ, reponent Dionysium ea potius a Gregorio accepisse. Adde, quod hæc verborum affinitas non tanta sit, quantam Billius venditat.

8. Citant eumdem Gregorium in oratione εἰς τὰ γενέθλια, ubi sic habetur: " Sic nimirum sancta sanctorum, quæ a seraphinis conteguntur, & glorificantur „ tribus sanctificationibus in unam dominationem & deitatem coeuntibus. Quod „ & alius quidam eorum, qui ante nos fuerunt (alii vertunt, *alii quidam e majoribus*;

" joribus : græce habetur, ἄλλος τις τῶν πρὸ ἡμῶν) pulcherrime & sublimissime phi-
" losophatus est. " Ubi per hæc verba, *quod & alius quidam* &c. existimant in-dicari, Dionysium Areopagitam *cap. 7. de cœlesti hierarch.* sub finem ita de Seraphinis scribentem : " Hi autem celebratissimam illam & augustissimam Dei lau-
" dem magna voce clamant : sanctus, sanctus, sanctus, Dominus sabaoth : ple-
" na est omnis terra gloria ejus. " Verum præfata Gregorii verba Nicetas intelligit de Athanasio, qui in oratione super ista verba Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt*, ex hoc hymno cœlesti Trinitatem & personarum æqualitatem probat : non autem de Dionysio, qui ex hoc hymno nihil omnino philosophatus est.

9. Citant Chrysostomum *in homilia* de pseudoprophetis & falsis doctoribus a Gerardo Vossio edita, in qua hæc verba leguntur : *Ubi Dionysius Areopagita, volucris cœli?* quibus alludit ad sublimem Dionysii doctrinam. Sed plerique viri docti hunc sermonem pseudepigraphum putant, & vel ipse Fronto Ducæus ob styli diferentiam inter eos illum rejicit, quos constat non esse Chrysostomi. Plura tamen reponi possunt. 1. Non tanta est styli differentia, quantam Fronto Ducæus facit. 2. Alius est stylus senis, alius juvenis; alius dolentis & anxii & pro grege suo derelinquendo solliciti atque ab eo discessuri, & alius tranquilli & in episcopali sede animo quieto ac securo residentis. Hanc enim homiliam non longe ante Chrysostomi excessum scriptam esse, exordium indicat. 4. Anastasius bibliothecarius eam sub Chrysostomi nomine laudat *in epistola ad Carolum Calvum*. 4. In ea mentio fit Evodii & Ignatii, antistitum & patronum Antiochiæ, unde Chrysostomus ortus erat : " Ubi Evodius ille, bonus odor ecclesiæ, & sancto-
" rum apostolorum successor? ubi Ignatius Dei domicillium? ubi Dionysius A-
" reopagita, volucris cœli? 5. In hac homilia eorum duntaxat patrum mentio
" fit qui Chrysostomum præcesserunt : " Ubi Evodius &c. ubi Ignatius &c. ubi
" Dionysius &c. ubi Hippolytus? ubi Basilius magnus &c. ubi Athanasius &c.
" ubi Gregorius theologus, & alter illi cognominis? ubi Ephræm &c. " 6. In hac homilia mentio fit Athanasii, Basilii, utriusque Gregorii Nazianzeni & Nysseni. Mentio igitur facta quoque fuisset Chrysostomi, si hæc oratio alterius esset ipso posterioris. Illis enim suppar erat, nec doctrina, eloquentia, & fama inferior. 7. Sicut in hac homilia nullius catholici auctoris mentio fit, qui non objerit ante Chrysostomum : ita nec ullius hæresiarchæ, qui post ipsum vixerit.
" Ubi Simon magus &c.? ubi Montanus? ubi Marcion? ubi Valentinus? ubi
" Manes? ubi Basilides? ubi Arius? ubi Eunomius, & reliqui hæresiarchæ? "
mirum forte cupiam videbitur, quod Chrysostomus Basilium *magnum* appellavit. Verum eodem titulo Basilium cohonestavit Theodoretus *lib. 4. eccles. histor. cap. 19.* & ante Chrysostomum Gregorius Nazianzenus in oratione funebri ejusdem Basilii, longe post medium.

10. Citant Cyrillum Alexandrinum, qui *in libris adversus Diodorum & Theodorum* laudavit " testimonia Felicis, Dionysii Areopagitæ, & Gregorii Tauma-
" turgi, " referente Liberato, archidiacono Carthaginensi *cap. 10. breviarii*, quod ille scripsit anno 546. Verum ex eodem Liberato, " Catholici veritatis de-
" fensores Acephalis responderunt, illos libros non esse Cyrilli. " Deinde ex ipso textu incertum est, utrum Dionysius ille, cujus mentio fit, Areopagita sit, vel Corinthius : sic enim habetur : " Dionysii Areopagitæ Corinthiorum episco-
" pi. " Alterutrum enim, aut *Areopagitæ*, aut *Corinthiorum*, vocabulum redundat.

Quæ certa sunt, proponuntur.

His igitur omissis tanquam incertis, ea duntaxat referam, quæ certa sunt a primam scilicet mentionem operum Dionysii Areopagitæ factam fuisse in collatione habita Constantinopoli in palatio Justiniani imperatoris, anno 532. inter catholi-

tholicos & Severianos seu Acephalos, nimirum in collatione secundæ diei : siquidem in eo congressu ab hæreticis citata, & ab orthodoxis repudiata fuerunt tanquam spuria : sed eum orthodoxi deinde matura consideratione agnovissent eorum librorum in fide soliditatem, admirabilemque doctrinam, eos amplexi sunt : & tributum Areopagitæ nomen auctori permansit.

Qui Dionysium ejusque opera cum laude citarunt, e græcis primi fuerunt Leontius & Anastasius Sinaita, qui ambo Justiniano imperante florebant : e latinis vero primus fuit Gregorius magnus, quem plures deinde secuti sunt. Lis autem de auctore tunc nulla erat; postea a criticis septimi & octavi seculi excitata fuit, quibusdam Dionysio Corinthiorum episcopo, aliis Dionysio Alexandrino, aliis juniori Apollinari, qui anno 373. a Damaso hæreseos damnatus est, hæc opuscula assignantibus; ex Maximo martyre *in scholiis ad caput 7. de eccles. hierarch.* ad hæc verba; *Et beatissimam*. Eorum argumentis responderunt, idem Maximus martyr, qui ab anno 630. ad annum 657. floruit, *in prologo* ad sua in Dionysium scholia; & Theodorus presbyter relatus a Photio *in bibliotheca, cod.* 1. ubi criticorum quidem objectiones proponuntur, Theodori vero prætermittuntur responsiones. Periit injuria temporum ille liber : atque utinam ille extaret, aut epitomen responsionum ejus Photius excerpsisset; forsitan enim solidas Dionysii vindicias haberemus.

Prævaluit igitur opinio, quæ ejusmodi libros Areopagitæ vindicat. Auctores, qui seculis retro sequentibus scripserunt, eos sub Areopagitæ nomine laudarunt. Sopitam vero litem postremo seculo renovavere Theodorus Gaza, & Laurentius Valla, ambo grammatici, Desiderius Erasmus, Thomas Cajetanus cardinalis, Magdeburgenses, & alii. Hinc plures in utramque partem diatribæ.

Referuntur opiniones diversæ.

De hac enim controversia postremo & præsenti seculo scripserunt; ex hæreticis Laurentius Humfredus *tomo 3. doctrinæ Jesuiticæ*; Vvillelmus Vvitakerus *de scriptura sacra* contra Bellarminum; Abrahamus Scultetus *in medulla theologiæ*; Rivetus *in critica sacra* : Scaliger, & alii, qui ejusmodi operum antiquitatem & auctoritatem elevare conantur : scaliger enim eorum auctorem vixisse putat temporibus Justiniani II. ad annum circiter 690. qua in re aperte fallitur. E catholicis vero cardinalis Cajetanus, *comment. in lib. 3. Regum, & in acta apost.* Desiderius Erasmus, *in cap. 17. act.* Joannes Morinus *in libro de sacris ordinat. cap.* 27. Joannes Launoyus, aliique nonnulli, qui hæc opera Dionysio quidem Areopagitæ abjudicant, eorum tamen auctoritatem recipiunt, eaque inferius, quam ad IV. aut V. seculum rejici non posse existimant; in eamdem sententiam inclinat Joannes Bona cardinalis, *lib.* 1. *rerum liturg. cap.* 8. *nu.* 5. Baronius contra *ad ann.* 109. *nu.* 51. 52. &c. Bellarminus *in libro de scriptoribus*, & alii; hæc opera uti genuinos Dionysii fœtus defendunt. Rationes & momenta utriusque partis referam.

Momenta partis affirmantis.

Primum petitur ab antiquis auctoribus, Dionysio Alexandrino, & Joanne Chrysostomo, locis *supra* citatis. Sed argumentum illud non satis firmum esse ex *supra* dictis apparet.

Secundum petitur a gravissimis auctoribus, qui hæc opera sub Areopagitæ nomine laudarunt, videlicet Leontius, monachus Bizantinus, qui floruit ad annum 540. *lib. de sectis hæretic. actione 3. & lib. 2. contra Nestorium & Eutychetem*; Anastasius Sinaita, episcopus Antiochenus, qui eodem tempore floruit, *libro 7. anagog. contempl. in hexaemeron*; Gregorius magnus, qui electus anno 590. obiit anno 604. *hom. 34. in evangelia*, Sophronius, episcopus Hierosolymitanus, qui floruit ad annum 630. *in epistola ad Sergium patriarcham Constantinop.* quæ refertur &

tur & probatur in actione 2. concilii VI. oecumenici; Maximus, monachus Constantinopolitanus, qui florebat anno 630. sedente Honorio I. & martyr occubuit anno 697. *in prologo* ad sua in Dionysium scholia, ubi hæc opera Dionysio vindicat; & contrariis argumentis satisfacit; Martinus quoque primus hujus nominis pontifex, qui pontificatum injit anno 649. librum *de divinis nominibus & epistolam ad Cajum* sæpe laudat in actione 3. concilii Lateranensis adversus Monothelitas eodem anno congregati; Agatho pontifex *in epistola* ad imperatores Constantinum, Heraclium & Tiberium scripta adversus eosdem hæreticos anno 680. & relata in actione 4. concilii VI. oecumenici, eumdem citat Dionysium in libro *de divinis nominibus*; ipsum etiam Macharius, Antiochenus patriarcha ad causæ Monothelitarum defensionem adducit in actione 2. ejusdem concilii; actione vero 8. ab utraque parte & catholica & hæretica objicitur. Aliquot annis post hoc concilium Joannes Damascenus tria ex eodem auctore testimonia protulit *lib.* 1. *de fide orthodoxa cap.* 12. *& lib.* 2. *cap.* 18. *& in libro de his qui in fide objerunt*. Ejus etiam auctoritate usi sunt Hadrianus I. *in epistola* (habetur num. 14. tomo 6. concil. Labbæi) quam ad Carolum magnum scripsit pro VII. synodo: & Nicolaus I. in epistola ad Michaelem imperatorem, ubi citat Dionysii *epistolam ad Demophilum*. Operosum esset hic recensere innumeros auctores, qui seculis VII. VIII. IX. & sequentibus hæc opuscula Dionysio tribuerunt. Prætermitti tamen non debet Photius, licet schismaticus, de cujus singulari eruditione atque exacto in censendis libris judicio catholici æque & hæretici consentiunt: ille siquidem expensis utriusque opinionis rationibus ac momentis, quæ in Theodori vindiciis legerat, tandem istos libros, de quibus hic agitur, Areopagitæ adjudicat *in bibliotheca*, *codice* 231. ubi in variorum recensione auctorum, quos citaverat Sophronius, ita de Dionysio loquitur: " Et Dionysius ille, sermone quidem " magnus, sed major contemplatione, Pauli discipulus, & Christi martyr, & " Atheniensium episcopus. Ita ille, quæ certe non diceret nisi opera, quæ Areopagitæ nomine inscripta sunt, Areopagitæ adjudicaret. Nam unde sciret illum sermone magnum, si nihil ejus operum vidisset? unde nosset illum *majorem contemplatione* quam sermone si nullam ejus contemplationem legisset?

Tertium argumentum petitur a conciliis mox relatis, quibus addes synodum Nicænam II. *can.* 2.

Quartum petitur a summis Pontificibus ibidem relatis.

Quintum petitur ex miraculis, quibus Dionysii libros qui supersunt, Deus optimus maximus decoravit anno 824. Cum enim Michael balbus orientis imperator, legatos ad Ludovicum pium misisset, eo ipso die, quo libri S. Dionysii per Theodorum diaconum, ecclesiæ Constantinopolitanæ oeconomum, qui unus erat e legatis, ad coenobium san-Dionysianum allati sunt, (erat vigilia S. Dionysii) novemdecim insignes variorum morborum curationes meritis tanti matyris factæ sunt. Consule Baronium *ad ann.* 109. *num.* 43.

Sextum petitur ex librorum materia, quæ sane digna est, quæ a Pauli discipulo pertractetur. Materies enim sive argumentum est Deus, Trinitas, Angeli, ecclesia, sacramenta, pontifices, & graduum seu officiorum ecclesiasticorum distinctio. At materies scripti (inquit Scultetus *ratione* 5.) oppositum demonstrat. Nam in hierarchia cælesti coeli supellectilem, & angelorum subsellia non modo vane, sed etiam falso enumeravit, & poene inventarium confecit. Apostolus 2. *ad Corinth. cap.* 12. *v.* 4. ista & hujusmodi reliqua omnino ἄῤῥητα esse dicit. Irenæus *lib.* 2. *cap.* 55. istos hierarchiarum scriptores delirare scribit. Augustinus *in enchiridio ad Laurentium cap.* 58. affirmat se nescire ordines angelorum & eorum differentias. Nec sequuntur Dionysium in Angelorum distinctione Gregorius magnus, Bernardus, & alii. Ita vanus ille auctor vane, ne dicam improbe, differit. Paulus 2. ad Corinth. 12. v. 4. *Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*. Quid ibi quæso, contra Dionysium? Irenæus arguit Marcionem duos fingen-

tem Deos, Valentinum triginta constituentem æonas &c. eosque delirare dicit. Quid ibi, amabo, contra Dionysii hierarchiam? Augustinus vero non omnia novit: quod ipsum latuit, novit Dionysius, novit Athanasius. Gregorius autem *homilia* 34. *in evang.* & Bernardus *sermone* 19. *in cantica*, probant quidem ex scripturis, novem esse Angelorum ordines, sed eos in choros & hierarchias non distinguunt.

Septimum petitur ex stylo, qui propositæ materiæ respondet: & ita in sublime assurgit, ita in voces novas ac singulares ac rerum cæteroquin inexplicabilium significationem ebullit, ita sursum cogitationibus & sensibus in immensum attollitur, ut Hugo Victorinus angeli potius verba esse putet, quam hominis. At " ,, stylus horum librorum (inquit Scultetus *ratione* I.) non est simplex & sincе- ,, rus, sed argutus nimis, inflatus, & affectatus, & parum apostolicus. " Sed Sculteto Photium opponimus, qui Dionysii stylum, non inflatum, sed rebus ipsis inferiorem agnovit, cum illum dixit " sermone quidem magnum, sed contem- ,, platione majorem. " Opponimus & Maximum martyrem, qui *in prologo* ad sua in Dionysium scholia observat illum *fine ulla affectatione* scripsisse. Quamvis enim stylus materiæ utcumque respondeat & sublimis sit in re sublimi, simplex tamen & sincerus est, non simplicitate quidem sermonis humi repentis, sed ea, qua res magnæ verbis magnis & propriis, non autem longis ambagibus & translatitiis vocibus explicantur.

Octavum argumentum (quod etiam a Maximo adducitur *in prologo*) petitur ex *certissima doctrina*, quæ in his libris traditur: quæque tanta est, ut in iis, quæ ad fidem, mores, & religionem attinent, ne vel minimum nævum reperias: quod solis apostolis, & evangelistis, virisque apostolicis convenit. At " auctor horum librorum (inquit Scultetus *ratione* 10.) errat manifeste, quod docet, o- ,, leo defunctos perfundendos & ungendos: monachatum omnium initiandorum ,, ordine atque etiam ipso ministerio esse excellentiorem: unguentum baptismo ,, ἰσοταγὲς esse inventum scilicet hominis sacramento Christi. " Ex his tribus, quæ Scultetus objicit, primum quidem docet Dionysius, sed hujus usus rationem affert *libro de eccles. hierarch. cap.* 7. *parte* 3. §. 8. secundum vero Dionysius nullibi docet; contra monachos ad laicorum ordinem redigit *ibidem cap.* 6. *par.* 1. §. 3. *& cap.* 7. *parte* 2. Tertium etiam nullibi asserit, etsi vero asseruisset, nihil in eo differret ab aliis patribus, qui baptismum Confirmatione perfici asserunt.

Neque dicas in iis saltem operibus, nimirum *de eccles. hierarch. cap.* 4. *parte* 1. doceri, quod " unguenti consecratio sit ὁμοταγὴς, " id est *coordinata* sacræ synaxi. Siquidem hisce verbis non significatur, quod unguentum illud eucharistiæ dignitatem adæquet, sed quod unguenti consecratio coordinata sit consecrationi synaxeos; sive quia hæc unguenti consecratio ita ordinata erat, ut eum eucharistiæ consecratione fieret intra eadem missarum solemnia: sive quia ab eodem pontifice fieret, a quo eucharistiæ consecratio; sive quia unguenti consecrationi adhiberentur cæremoniæ suppares fere eucharistiæ consecrationi, ex libro *de eccles. hierar. cap.* 4. *parte* 2. Unde Cyrillus Hierosolymitanus *catechesi* 3. *mystag.* hanc unguenti consecrationem ita exaggerat, ut eam cum eucharistiæ consecratione conferre videatur. Verum hæc comparatio accipienda est per quamdam similitudinem vel proportionem, non æqualitatem. Quoad aliquid tamen hæc unguenti consecratio dignior est, quatenus ad eam ministerium episcopale necessarium est.

Nonum & ultimum argumentum, quod etiam Maximus *in prologo*, & Baronius *ad ann.* 109. *num.* 58. tractant, petitur ex probitate auctoris. Etenim si opera illa non sint Dionysii Areopagitæ, sed alterius Dionysii, sive Corintii, sive Alexandrini, sive alterius cujuscumque posterioris, fateri necesse est illorum auctorem, mendacem, simulatum, fallacem, & desperatæ salutis extitisse. Ait enim, quod apostolis convixerit, quod ipsis scripserit; quod fuerit Pauli discipulus; quod

Helio-

Heliopoli cum Apollophane agens, de solari eclipsi, quæ passionis tempore contigit, philosophatus fuerit: asserit etiam, quod adsuerit B. Virginis funeri, quod hymnos in ejus honorem audierit; & quod Timotheo eosdem memoranti aures dederit: scribit se Joanni apostolo in exilio versanti vaticinatum esse, quod in Asiam reverteretur; epistolas & verba tanquam ab apostolorum discipulis pronunciata refert; pleraque alia in iis operibus affert, quæ, si ficta essent, prodigiosam mentiendi & decipiendi audaciam continerent. Arqui hoc minime dici potest; nam scripta illa meram sapiunt & spirant pietatem, modestiam, gravitatem, & sanctimoniam: neque ullum prorsus vel minimum aut levitatis aut vanitatis (quæ abesse a fallacibus non possunt) fumum redolent. Huic argumento, quod validum est, nihil hactenus responsum est ab adversariis.

Momenta partis negantis.

Hæc momenta plura sunt. Singula referam; & quid singulis responderi posse mihi videatur, afferam.

1. Hic auctor nullibi se Areopagitam aut episcopum nominat, cum tamen non defuerint illi occasiones hos sibi titulos tribuendi. Imo presbyterum se solummodo nuncupat, quemadmodum apparet ex inscriptionibus, quibus opera suo Timotheo dedicat: *Compresbytero Timotheo Dionysius presbyter.* Verum & ipse Joannes Evangelista, scribens ad Electam, tacito episcopi & evangelistæ nomine, presbyterum se appellat. Præterea Dionysius Timotheum vocat compresbyterum; ejusdem igitur dignitatis erat ac Timotheus. Sed Timotheus ille erat episcopus, ex libro *de cælesti hierarch. cap.* 9. §. 4. *& de eccles. hierarch. cap.* 7. *part.* 3. §. 11.

2. Eusebius & Hieronymus diligentissimi librorum inquisitores, nullam horum operum mentionem fecerunt: neque Origenes, neque Athanasius, nec alius admodum antiquus auctor; quibus tamen potuissent Arii, Eunomii, Nestorii, Eutycheris errores facile confutare. Verum, Hieronymus (inquit Baronius *ad ann.* 109. *num.* 60.) " In præfatione ad Dextrum, eos se colligere profitetur antiquos " scriptores ecclesiasticos, quos invenisset ab Eusebio recensitos: quod & præstitis" se certum est, illis tantum superadditis, qui post Eusebii obitum usque ad sua " tempora in ecclesia floruere; reliquos vero Sophronium addidisse, omnes intel" ligunt. Nec fuit ejus ratio instituti, si quæ ab Eusebio fuissent prætermissa, " perquirere, ipsumque propterea vel oscitantiæ vel doli mali arguere. " Euse" bius vero (inquit Maximus *in prologo*) non omnia collegit; quamplurima " omisit, quæ ad ejus manus non pervenerunt .... imo fatetur libros, qui ad " ipsum non devenerunt, esse numero superiores. Et sane multos recensere pos" sem (subjicit Maximus) quos ille non habuit, & hos quidem suæ regionis, ut " Hymenæi & Narcissi, qui sacerdotes Hierosolymis fuere. " Eusebius etiam non meminit Theognosti, quem uti *virum disertum, priscum & admirandum* Athanasius laudat *in epistola* de decretis Nicænæ synodi contra Eusebium, *tom.* 2. *& in homilia* de peccato in Spiritum sanctum, *tomo* 4. quod dolo malo factum Baronius existimat *ibidem num.* 59. quia scilicet Theognostus *consubstantialis* nomen afferit. Unde ille conjicit, eadem quoque ratione fieri potuisse, ut Eusebius Dionisii scripta silentio prætermiserit, quod in illis trinitas personarum & unitas substantiæ diserte doceatur. Levior est in hac parte Origenis auctoritas, qui vix *quatuor auctorum meminit;* inquit Maximus: sed gravior est Athanasii, qui pro asserenda consubstantialitate Theognostum, Origenem, utrumque Dionysium Alexandrinum & Romanum laudat *in epistola* de decretis Nicænæ synodi: Dionysium vero Areopagitam prætermittit, qui tamen " unitatem in tribus personis " subsistentem " docet *in libro de cælesti hierarch. cap.* 7. in fine. Sed præsertim toto capite 2. libri *de divinis nominibus*, ubi Trinitatem & Christi divinitatem luculenter explicat.

3. Quia Acephali, hæretici Eutychetis asseclæ, omnium primi libros istos protulerunt, iisque adversus catholicos usi sunt in collatione habita Constantinopoli anno 532. in collatione diei: quod eorum fidem suspectam reddit. Maximus quidem *in prologo* refert " diaconum quemdam Romanum, nomine Petrum, sibi ,, narrasse, omnia divini Dionysii opera Romæ in sacrorum scriptorum bibliothe- ,, ca reposita servari; " unde aliqui conjiciunt ea in Græciam translata fuisse. Verum hæc nimis incerta sunt. Respondetur ergo: si hæretici libros ejusmodi catholicis objecerunt, catholici deinde iisdem pariter usi sunt adversus hæreticos.

4. Quia Acephalis quædam ex his operibus testimonia proferentibus catholici in eadem collatione responderunt, hæc non esse Dionysii Areopagitæ. " Si enim ,, ejus erant (inquit episcopus catholicorum nomine respondens) non potuissent ,, latere beatum Cyrillum. Quid autem de beato Cyrillo dico? cum & beatus ,, Athanasius, si pro certo scisset ejus fuisse, ante omnia in Nicæno concilio de ,, consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset adversus Arii diversæ sub- ,, stantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis ea recordatus est, unde nunc ,, potestis ostendere, quia illius sint, nescio. " Quin etiam illis operibus adeo infensi erant catholici, ut non modo ea supposititia prædicarent, sed etiam libros quosdam Cyrillo Alexandrino adscriptos hinc potissimum suppositionis arguerent, quod in eis quædam Dionysii testimonia citarentur, ex Liberato *in breviario cap.* 10. Verum, quos libros nondum examinatos catholici repudiarunt, eos postea amplexi sunt, cognita eorum admirabili doctrina.

5. Quia hic auctor *lib. de cælesti hierarch. cap. 7. & lib. de divinis nominibus cap.* 1. Deum τρισυπόστατον vocat, suntque illi tres personæ *tres hypostases*, eaque voce utitur tanquam suo tempore usitata, cum tamen constet hoc nomine græcos primum usos post concilium Alexandrinum anno 362. celebratum, repugnantibus latinis, ut ex Hieronymo apparet *epistola* 57. Prius enim essentiam & substantiam, non autem personam seu subsistentiam significabat. Hoc argumentum pro more suo fuse ac erudite prosequitur Joannes Morinus *cap. 6. num.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. Sed vocem illam, quatenus personam & subsistentiam significat, ante coactum illud concilium, a nonnullis auctoribus usurpatam fuisse, certum mihi videtur: ex Hilario Pictaviensi, qui *in libro de synodis*, quem edidit anno 358. admittit dici posse tres in una deitate substantias, ubi substantiam pro hypostasi, non autem οὐσία accipit: ex Athanasio, qui *tomo 1. in oratione, unum esse Christum; & tomo 2. in opusculo de incarnatione Verbi* contra Paulum Samosatenum, & alibi, singulis Dei personis distinctas tribuit hypostases, unicam vero Christo, quamvis duas in eo naturas agnoscat: ex Basilio magno, qui *in epistola 37. ad Gregorium Nyssenum*, ὑπόστασιν ab οὐσία distinguit; illudque discrimen negat esse recens; neque Paulum, cum *ad Hæbreos cap.* 1. dixit Verbum esse *characterem* ὑποστάσεως *paternæ*, sibi adversari contendit: ex Dionysio Alexandrino, qui referente Basilio *in epistola 35. ad Maximum philosophum*, in ea, quam ipse contra Sabellii hæresim scripsit, *epistola ad Ammonium & Euphranorem*, " non solum diversita- ,, tem ὑποστάσεων hoc est personarum, sed & τῆς οὐσίας, hoc est essentiæ differen- ,, tiam constituit. " Extat ejusdem Dionysii epistola contra Paulum Samosatenum, cujus meminit Hieronymus *in catalogo*, in qua eum redarguit, quod *duas* in Christo ὑποστάσεις admittat. Denique Paulus ipse Samosatenus dicebat, " Duas ,, hypostases esse & duas personas unius & solius Christi, & duos Christos ac ,, duos filios, " ex Dionysio *ibidem*. Videsis & decem quæstiones, quas Paulus Samosatenus Dionysio Alexandrino proposuit, & responsiones ejusdem Dionysii *quæst. 3. 4. & 7.* referuntur *tomo 1. concil. Labbæi*. Vox igitur ὑπόστασις ab antiquis patribus diversimode usurpata fuit, aliis substantiam, aliis personam intelligentibus. Hac æquivocatione abutentes hæretici dicebant, Sabelliani quidem in Deo unicam esse hypostasim, id est personam; Ariani vero tres esse hypostases, id est tres substantias: ipsi quoque catholici, alii unicam in Deo hypostasim,

hoc

hoc est substantiam; alii tres hypostases, hoc est tres personas admittebant. Priores a posterioribus quasi Sabelliani, & posteriores a prioribus quasi Ariani traducebantur. Quæstione in concilio Alexandrino proposita, patres liberam cuilibet ex catholicis potestatem fecerunt, eo, quo vellet, uti sensu, ut unicam vel tres hypostases in Deo esse diceret, modo Nicænam fidem, id est Trinitatem personarum in unitate substantiæ profiteretur. In eam tamen sententiam magis inclinant, ut tres in Deo hypostases dicantur; quod latinis pluribus displicuit.

6. Auctor ille *lib. de eccles. hierar. cap.* 6. *& in epistola ad Demophilum*, monachorum meminit: de illis loquitur ut certum ac publicum in ecclesia statum habentibus; eos a clero & populo distinguit: specialem eis locum in synaxibus adscribit: ritus & cæremonias eorum consecrationis describit; novum & speciale indumentum eis tribuit; asserit eos multo antiquiores fuisse. " Hinc divini, in-,, quit, præceptores nostri sacris eos nominibus appellari voluerunt, alii quidem ,, Therapeutas, alii vero monachos ab individua & singulari vita denominan-,, tes. " De his tamen apud auctores primi & secundi seculi nulla distincta mentio reperitur. Ignatius, Tertullianus & Cyprianus virgines & viduas Deo sacratas commemorant. Cornelius papa *in epistola ad Fabium Antiochenum*, apud Eusebium *lib.* 5. *hist. cap.* 42. omnes ecclesiæ ordines recenset ad viduas usque, pauperes, & afflictos. Clemens *in constitutionibus*, singulos ecclesiæ gradus refert, diaconissas, virgines, & viduas enarrat. At de monachis ne verbum quidem. Denique Athanasius & Hieronymus priorum eremitarum vitas descripserunt. Quamvis autem monachi primis ecclesiæ temporibus vixissent, credibile non videtur, primi & secundi seculi persecutionibus, aliisque circumstantiis attentis, eos tot cæremoniis fuisse ab episcopo dicatos. Si seculo V. aut VI. vel etiam hoc tempore auctor ille de monachis scriberet, nihil sane de iis expressius dicere & prædicare posset. Ita fere Morinus *cap.* 5. *num.* 13.

Baronius *ad annum* 109. *num.* 52. opponit ea, quæ Philo de Therapeutis scribit, quos Eusebius *lib.* 2. *hist. cap.* 17. Epiphanius *hæresi* 29. Hieronymus *in catalogo*, vocabulis, *Marcus*, *& Philo*, & Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 12. christianos fuisse contendunt. " Eorum enim, inquit Sozomenus, domicilia, victus ratio-,, nem, & institutionem vitæ, talem Philo perhibet, qualem nos etiam hoc tem-,, pore a monachis in Ægypto observatam videmus. " Reponit Morinus *ibidem num.* 14. hæc nihil pertinere ad monachos, de quibus Dionysius, quos a clero & a plebe distinguit; cum Eusebius contra, Epiphanius, Hieronymus, Sozomenus, & vel ipse Baronius *ad annum* 64. quæ Philo scripsit de Therapeutis, intelligant de ecclesia christiana, quæ sub Marco Evangelista in Ægypto, aliisque locis, disciplinam *actorum cap.* 4. descriptam, rigide observabat. Sed Morino reponi potest, quod neque Eusebius, neque Sozomenus hæc de universa Alexandrinorum ecclesia exponant. Philo etiam de Therapeutis plurima refert, quæ christianæ ecclesiæ Alexandrinæ, singulisque fidelibus convenire non possunt: nimirum quod cælibes essent; quod " commercia cum hominibus aut consuetudinem ,, nullam haberent; quod vitam degerent extra muros urbium in hortis & agris ,, solitariis; quod ante solis occasum nullus cibum gustaret; quod Deum hym-,, nis & psalmis assidue colerent; quod ædes sacræ illis essent, quæ vocantur ,, monasteria, in quibus ab aliis separati, & sanctæ & severæ vitæ mysteria obi-,, rent; quod sua bona cognatis concederent, cum in hoc sanctum & severum vi-,, tæ genus primum ingrederentur. " Ita ex Philone Sozomenus. Addit Euse-,, bius, quod in unum congregari, separatim viri ac separatim mulieres conver-,, sarentur. " Quod autem Therapeutæ novum & speciale indumentum haberent, testis est Tertullianus, qui solitariam & arctiorem vitam professurus, togam dimisit, ut pallium indueret. Videsis Baronium *ad annum* 197. *nu.* 12. 13. & 14. Cum igitur Paulus monachorum princeps dicitur, de vita eremitica seu anachoretica, non cœnobitica id intelligi debet.

7. Au-

7. Auctor ille monachorum frequens meminit; quorum tamen nullus veterum mentionem fecit: contra diaconissarum, virginum, & viduarum non meminit, quorum tamen mentionem fecere Clemens Alexandrinus, Ignatius, Tertullianus, Cyprianus, & Cornelius superiori argumento citati. Sane, inquit Morinus *ibidem num.* 13. videri potest Dionysius ille sub alio cœlo natus, *solemque suum sua sidera nosse*, quæ patres alii Europæi, Asiatici, & Africani non noverunt. Verum jam responsum est Therapeutas, quorum Philo meminit, vitam cœnobiticam egisse. Quam vero ob rem Dionysius nullam diaconissarum, virginum & viduarum mentionem fecerit, incertum est. Certum tamen est, quod potuisset earum meminisse, si ejus institutum eo conduxisset; quia earum ordo & primis & retro sequentibus ecclesiæ seculis floruit.

8. Auctor ille *lib. de eccles. hierarc. cap. 7. parte 3. §.* 11. de baptismo infantium, ejusque cæremoniis agens, se id scribere ait, " Quod divini, inquit, præceptores (alii vertunt pontifices) nostri, ab antiqua traditione edocti, ad nos „ usque produxerunt. " Qui sunt autem hi pontifices, quæ antiqua traditio, si hic auctor fuerit Areopagita Pauli discipulus? ita Morinus *cap. 6. num.* 8. Respondent aliqui pontifices illos esse apostolos, qui a Christo edocti sunt. Respondent alii Hierotheum esse, Justum, Antipam, & similes, quorum Dionysius meminit, qui ab apostolis instituti fuerunt. Respondere omnes possunt græce haberi Πρὸς τῆς ἀρχαίας παραδόσεως: ἀρχαῖον autem non modo *vetus & antiquum*, sed etiam *primum*, sicut ἀρχὴ *principium* significat. Sensus igitur hic esse potest: " „ Quod divini pontifices nostri (id est apostoli) a prima (Christi) traditione „ edocti, ad nos usque produxerunt: " vel iste: " Quod divini pontifices nostri (hoc est Hierotheus & alii) a prima (apostolorum) traditione edocti, „ ad nos usque produxerunt.

9. Auctor ille *lib. de cælesti hierarc. cap.* 2. in fine, & *lib. de eccles. hierarc.* initio capitis primi, & in fine capitis 7. Timotheum, cui hæc opera scribit, filium vocat. Atqui eumdem nuncupat pontificem *in eodem capite 7. parte* 3. §. 11. " Non oportet, inquit, tuam pontificiam sapientiam, ἱεραρχικὴν σοφίαν &c. " Quis vero unquam legit, episcopum alteri episcopo publice scribentem, filium vocasse. Potest equidem episcopus juvenis alterius aliquando discipulus, se illius filium, humilitatis & gratitudinis causa dicere. At Dionysius Timotheum filium nunquam appellare debuit. Ita Morinus *cap. 5. num.* 4. Cui responderi potest, quod Dionysius archiepiscopus Alexandrinus, Bazilidi episcopo Pentapolitano rescribens, eum filium appellat. " Dionysius Bazilidi, dilecto mihi filio & fratri „ &c. misisti ad me, sapientissime fili mi &c. Et in fine, fili mi sapientissime &c. „ dilecte fili mi &c. " Extat hæc epistola *tom.* 11. *biblioth. Patrum*, editionis Parisiensis, anni 44. & *tom. 1. concil. Labbæi, pag.* 931. Montanus quoque archiepiscopus Toleranus, qui synodo Toletanæ præfuit anno 531. scribens Theoribio, eum nominat filium, *Domino eximio &c. & filio Theoribio Montanus episcopus;* licet ipsum & in eadem, & in priori altera epistola ad fratres territorii Palentinæ, eodem tempore scripta, *episcopum* agnoscat. Extat utraque epistola, *tomo IV. concilii pag.* 1736. &c. Responderi etiam potest, græce haberi, non υἱὸς, sed παῖς: quæ vox non modo filium, sed etiam puerum significat, & quidem prima & principali significatione, sicut υἱὸς principaliter filium designat. Dionysius ergo, (inquit Maximus martyr *ad caput 2. de cælesti hierarchia*) Timotheum, " Filium „ vocat, tanquam imitando Dominum (apostolis) dicentem: *pueri numquid pulmentarium habetis?* Joann. 21. v. 5. vel quoniam eos, qui simplicitatem, quæ „ secundum Deum est, exercent (primi christiani) pueros appellabant, sicut & „ Papias declarat *lib. 1. dominicarum expositionum*, & Clemens Alexandrinus *in* „ *pædagogo*, " nimirum *lib. 1. cap.* 6. Quin etiam initio capitis 7. ait *pueros & infantes* vocati " omnes, qui Christum secuti sunt: solum autem esse perfectum „ patrem universorum. Aliam solutionem Maximus ibi refert, puta quod Dionysius Ti-

fius Timotheum ætate longe superaret. Verum Timotheus, cum hæc Dionysius scriberet, jam senio confectus erat: qua de re in ratione proxime sequenti.

10. Auctor ille *lib. de divinis nominibus cap.* 4. §. 12. laudat Ignatii testimonium " Meus amor crucifixus est: " quod *in epistola ejus ad Romanos* reperitur. Ignatius vero hanc epistolam, cum ad martyrium duceretur, sub Trajano scripsit anno Christi 109. unde diversi diversimode ratiocinantur.

Qui Dionysium sub Domitiano mortuum esse contendunt, inde colligunt fieri non posse, ut ille epistolam sub Trajano scriptam laudaverit. Verum Maximus martyr, qui saeculo VII. floruit, *in scholiis ad cap. 4. de divinis nominibus*, ad hæc verba, *divinus Ignatius*, respondet *fictionem esse*, quod Dionysius Ignatium morte prævenerit. Præterea vetus martyrologium Romanum, quod Ado Viennensis, qui floruit saeculo IX. præ manibus habuit, ait tertio Octobris, Dionysium Areopagitam *Athenis sub Hadriano passum esse*. Idipsum asserunt Beda & Ado in martyrologiis, die 3. Octobris.

Qui vero Dionysium Ignatio supervixisse fatentur, aliter edisserunt. Refert, inquiunt, Dionysius testimonium ex epistola Ignatii ad Romanos, cum ad martyrium duceretur, scribentis. At librum *de divinis nominibus* dedicat ille Timotheo Ephesiorum episcopo. Vivebat igitur Timotheus post epistolam ab Ignatio ad Romanos missam. Verum ex eodem Ignatio ad Philadelphios scribente constat Timotheum, cum Ignatius ad Romanos scriberet, defunctum fuisse. Constat etiam ex epistola ejusdem Ignatii ad Ephesios, Onesimum Timotheo successisse. Itaque Dionysius Timotheo scribit longo tempore post Timothei mortem. Ita Morinus hodie *cap. 5. num.* 1. olim vero auctores illi, qui a Dionysio hæc opera saeculo VII. abjudicabant.

Maximus martyr *in scholiis ad cap. 4. de divinis nominibus*, ad hæc verba, *amor meus*, duo respondet: unum est, testimonium illud non fuisse a Dionysio allegatum, sed a margine in textum irrepsisse; " Quod in multis, inquit, sæpe accidisse novimus. Siquidem etiam sine hac parte corpus orationis integrum constituitur. Alterum est, familiare forte Ignatio fuisse hoc effatum, sicut seipsum dicebat & scribebat Θεοφόρον, *Deiferum*; neque enim habetur in Dionysii textu: ,, Scribit vero quibusdam hoc est Romanis, divinus Ignatius: " sed simpliciter habetur: " Scribit vero divinus Ignatius.

Reclamat Morinus, & ad fidem provocat " omnium exemplarium ab invento & publicato illo auctore ad hoc usque tempus.

Hoc tamen testimonium cum aliis quibusdam verbis, in textum irrepsisse, multa mihi persuadent: quæ ut intelligas, textum integrum afferamus, & ea, quæ in dubium revocantur, verba, intra duos uncinos ( ) claudamus necesse est. Cum enim Dionysius ἔρωτος seu *amoris* nomine in rebus divinis frequens utatur; illud vero nonnulli putarent esse *contra scripturæ sacræ auctoritatem*, quasi illa nomen illud in malam partem semper accipiat: Dionysius contra probat, nomen illud etiam in scripturis sacris in bonam partem usurpari. " Audiant divina scripta, ,, qui nomen *amoris* criminantur. *Ama illam*, inquit proverb. 4. *& custodiet te*; ,, *sepi illam, & extollet te: honora eam, et complectetur te*: & quæcumque ,, alia in amatoriis de Deo sermonibus (hoc est in canticis) celebrantur. (At- ,, qui visum est quibusdam nostris sacrarum scripturarum tractatoribus, nomen ,, *amoris* divinius esse, quam nomen *dilectionis*. Scribit enim divinus Ignatius: ,, *meus amor crucifixus est*) & in iis quæ aditum ad scripturam præparant (id ,, est in libris Ecclesiastæ & Sapientiæ) quemdam invenies de divina sapientia ,, ajentem: *amator factus sum formæ illius*. Sapientiæ 8. v. 2. Quare ne propter ,, hoc metuamus nomen *amoris*; nec ullus de hoc nomine sermo nos moveat aut ,, terreat. Mihi enim videntur theologi existimasse quidem commune nomen es- ,, se *amoris* & *dilectionis* &c.

Verba vero hæc intra duos uncinos conclusa (Atqui visum est &c.) primum quidem

quidem ab aliquo ad marginem adnotata, deinde a margine in textum irrepsisse mihi probatur. 1. Quia sine illis verbis sensus integer, & corpus orationis integrum constituitur. 2. Quia sine illis verbis multo melius cohæret Dionysii oratio, quam cum illis. Si enim hæc sustuleris, videbis uniformiter & conjunctim currere testimonia ex libris Salomonis petita, eosque libros ordine citati, primum quidem proverbia, deinde cantica, post hæc ecclesiasten & sapientiam, cum e contra hic testimoniorum & librorum ordo per verba hæc interposita perturbetur. 3 Quia Dionysius eo loci id unum intendit, ut probet *amoris* nomen in scripturis sacris in bonam partem accipi. Cui igitur bono, ad illud probandum, verba ex Ignatio petita? num ejus epistolæ pro sacris scripturis habentur? 4. Dionysius Ignatii auctoritatem in medio testimoniorum e scriptura peritorum non posuisset, nec illam præposuisset apostolorum auctoritati, quos per theologos intelligit, tum *ibi*, tum *cap.* 3. §. 2. sub finem. 5. Institutum Dionysii non postulat, ut ille probet *amoris* nomen divinius esse nomine *dilectionis*. 6. Id minime sequitur ex Ignatii textu ad id probandum adducto. 7. Dionysius nondum mentionem fecit nominis *dilectionis*, neque cum eo *amoris* nomen comparavit, sed postea id tantum præstar. Quorsum igitur probat nomen *amoris* divinius esse nomine *dilectionis*? commodiori sane loco id asseruisset & probasset, postquam eorum retulit theologorum sententiam, qui existimabant " commune nomen esse *amoris & dilectionis* : " & magis apposite tunc subjecisset : " Atqui etiam visum est quibusdam sacrarum „ scripturarum tractatoribus &c. " 8. Hæc Ignatii sententia tantum abest, ut Dionysii instituto inserviat, imo ei obest. Dionysius enim intendit ostendere, nomen ἔρως a sacris scriptoribus in bonam partem accipi. Sed in epistola Ignatii nequaquam sic accipitur, sed pro concupiscentia & amore terrestri, quem dicit in se crucifixum, hoc est, mortuum esse : nec se amare jam aliud quam Deum, extincto penitus igne concupiscentiæ, & rerum terrenarum desiderio : quod apparet, tum ex simili sententia Pauli *ad Galatas 6. v. 14.* ad quam Ignatius alludit : *Mihi mundus crucifixus est*. Nullum enim aliud discrimen est, nisi quod Ignatius pro κόσμος posuit ἔρως : tum ex veteri vulgata editione, quæ sic habet : „ Vivus enim vobis scribo, desiderans mori pro Christo, meus enim amor crucifixus est, & non est in me ignis cuippiam amans : aqua autem alia viva manet in me, intrinsecus mihi dicens, veni ad patrem : " tum ex vetere latina versione, quam ex duobus manuscriptis in Anglia repertis Usserius in lucem edidit : " Vivens enim scribo vobis, desiderans mori. Meum desiderium crucifixum „ est, & non est in me ignis amans aliquam aquam, sed vivens & loquens est „ in me, intus me dicit : veni ad patrem. " Quæ quidem varia versio ex variis interpunctuationibus græcis oritur. Vossii editionem, quæ omnium castigatissima est, non habeo ad manum. 9. Si Dionysius epistolæ Ignatii ad Romanos testimonium laudare voluisset, integrum certe locum laudasset, non vero eam omisisset partem, quæ pro ipso maxime faciebat, & ubi verbum ἔρως sine controversia in bonam partem accipitur. *Ζῶν γὰρ γράφω ὑμῖν, ἐρῶν τοῦ διὰ Χριστὸν ἀποθανεῖν, ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται* &c. " Vivus enim scribo vobis, amans mori propter Christum. „ Meus amor crucifixus est &c. " Quantum ergo conjicere mihi licet præfata verba iuxta parenthesim comprehensa, primum quidem a quodam scholiaste profecta sunt, qui cum in Dionysii textu legeret, theologos esse, qui existimarent *commune nomen esse amoris & dilectionis* : ipse supra hanc opinionem superaddens, per ἐξήγησιν ad marginem posuit : " Atqui visum est quibusdam nostris sacrarum scripturarum tractatoribus, nomen *amoris* divinius esse, quam nomen *dilectionis*. " Quod ut ille probaret, brevem Ignatii sententiam adduxit, *amoris* nomen in ea putans in bonam partem accipi. Deinde vero imperitia cujusdam exscriptoris utrumque & scholium & testimonium a margine in textum irrepsit.

Baronius aliter respondet *ad annum 109. num. 56.* Negat enim Timotheum, cui Dionysius opera sua nuncupat, illum esse Ephesiorum episcopum, ad quem Paulus

duas

duas epistolas conscripsit. 1. Quia Dionysius hunc Timotheum *comprcsbyterum* duntaxat nominat. Verum hæc ratio nulla est: hunc enim episcopum fuisse, ex ipso Dionysio probavimus argumento 9. 2. Quia Dionysius hunc Timotheum vocat *filium*, adeoque illum fuisse juniorem designat. Timotheus vero Ephesiorum episcopus, cum Dionysius librum *de divinis nominibus* scriberet (quod ante annum 100. contingere non potuit, cum Dionysius in eo laudet testimonia ex Joannis Evangelio, quod scriptum est anno 99. aut 100.) annos & eo amplius nonaginta natus erat, si modo ille tunc in vivis esset; dubitatur enim utrum ille occubuerit sub Domitiano, an sub Nerva, vel sub Trajano. 3. Quia Dionysius *filium* non vocasset Timotheum, Pauli discipulum, qui illo, si non major, certe par fuit pietate, auctoritate, & doctrina. 4. Quia Timotheus, ad quem ille scribit, librum, quem Hierotheus scripserat de elementis theologicis, intelligere non potuit, & ideo librum ad Dionysium remisit, ut illum explanaret, *ex cap. 3. libri de divinis nominibus*. Quæ quis credat de primario Pauli discipulo? non desunt tamen viri eruditi, qui hunc Timotheum fuisse Pauli discipulum existiment; sive quod una cum apostolis interfuerit exequiis virginis Mariæ, *ex cap. 4. libri de divinis nominibus*; sive quod cum Tito Pauli comite conjungatur in epistola Dionysii ad Titum. "Sanctus quidem Timotheus, o bone Tite &c." Verum hæc levia sunt.

Quis igitur fuerit ille Timotheus, incertum est. Baronius *ibidem* suspicatur fuisse Timotheum Pudentis Romani senatoris filium, eumdemque Petri & Pauli discipulum. Lucius Dexter, cui Hieronymus librum *de scriptoribus* dicavit, *in suo chronico*, quod Franciscus Bivarius cum suis in illud commentariis hoc seculo in lucem emisit, ad annum Christi 100. asserit fuisse Eugenium Marcellum, cognomento Timotheum. "Dionysius, inquit, Areopagita dicat Eugenio Marcello, „ dicto propter ingenii excellentiam Timotheo, libros *de divinis nominibus*." Sed illud chronicum seculis retro sequentibus sub nomine Dexteri suppositum fuisse & mendis refertum esse, legenti apparebit. In eo asseritur, Petrum apostolum Hispanias adiisse, Dionysium profectum fuisse in Gallias, Marcellum a Dionysio in Hispanias missum &c. Auctor ille ne græcam quidem linguam noverat; nec enim Timotheus *ingenii excellentiam* sonat, sed *honorem Dei*; est enim τιμὴ *honor*, non autem *ingenium*: alias, quæ supersunt, rationes modo prosequamur.

II. Auctor ille *lib. de divinis nominibus cap. 5. §. 9.* laudat *Clementem philosophum*, cui tribuit illam opinionem, quæ asserit, ea esse in generatione rerum sensibilium "exemplaria, quæ sunt in rebus principaliora," v. g. in generatione ignis sublunaris ignem cœlestem, in productione aquarum terrestrium aquas supercœlestes, quo quidem nomine indicat Clementem Alexandrinum, qui philosophiam Alexandriæ professus est, & *lib. 8. strom.* hanc opinionem sequitur. Atqui Clemens stromata scripsit imperante Severo. Non potuit igitur ab Areopagita laudari. Verum omnes non concedunt hunc Clementem fuisse Clementem presbyterum Alexandrinum. Maximus martyr *in scholiis ad cap. 5. de divinis nominibus* putat fuisse Clementem Romanum, Pauli discipulum, & Petri successorem. Baronius contra *ad annum* 109. *num.* 53. negat hunc Clementem fuisse Romanum, aut Alexandrinum, aut alium quempiam catholicum; quia Dionysius nullo honoris titulo ipsum cohonestat; cum e contrario, dum Bartholomæum, Hierotheum, Ignatium, & alios citat, sic habet: *divinus Bartholomæus, eximius Hierotheus, divinus Ignatius*. Existimat igitur hunc Clementem fuisse gentilem philosophum; suspicatur vero illum Actium Clementem esse, Platonicum philosophum celeberrimum, ad quem extat Plinii junioris epistola. Baronii conjectura probabilis est, falsa tamen ratio, qua utitur. *Justum* enim cognomento Barsabam, seu Barsabam cognomento *Justum*, unum e Christi discipulis, de quo Papias apud Eusebium *lib. 3. cap. 36.* Dionysius absque aliquo honoris titulo laudat *libro de divinis nominibus cap. 11. §. 1.*

Ut ut sit, hujusce præfatæ opinionis, quam Dionysius Clementi philosopho tribuit, nec *in lib. 8. stromatum*, qui totus philosophicus est, nec alibi, Clemens Alexandrinus meminit.

12. Auctor ille *lib. de ecclesf. hierarc. cap. 7. §. 2.* Millenariorum errorem confutat, qui auctore Papia, episcopo Hierapolitano, circa annum Christi 118. exortus est, ex Baronio *ad eumdem annum* 118. Ita Morinus *cap. 5. num. 11. & 12.* Verum quid impedit quominus Dionysius, qui ex antiquis martyrologiis, Romano, Bedæ, & Adonis, sub Hadriano passus est, errorem sub Trajano exortum refutaverit? Accedit quod tempus, quo Papias scripsit, incertum est. Id unum constat, Papiam post editam a Joanne apocalypsim (quod sub Domitiano contigit ad annum 97.) scripsisse. Papias vero, qui ex Irenæo *lib. 5. adversus hæreses, cap. 33.* & ex Eusebio *in chronico* ad annum Christi 103. Joannis Evangelistæ discipulus fuit, condiscipulus vero Ignatii & Polycarpi, scribere potuit ante annum Christi 118. Denique Papias non fuit auctor hujus erroris, sed ipsemet apud Eusebium *lib. 3. hist. cap. ultimo*, testatur se hanc doctrinam *ex viva traditione* ab aliis accepisse. Nihil igitur repugnat, quominus hunc errorem Dionysius, non in Papia, ejusque discipulis; sed in iis, a quibus ille ad Papiam pervenerat, redarguerit.

13. Auctor ille *lib. de ecclesf. hierarch. cap. 5. parte 3. §. 5.* refert de divina sorte, quæ super Matthiam cecidit, alios ab aliis diversa sensisse. Difficile vero creditu est, tam multos primo ecclesiæ seculo de hac sorte fuisse diversa opinatos. Si de hoc aliqui dubitabant, nonne apostolos, cum quibus familiariter versabantur, consulere poterant? itaque auctor ille personæ, quam induerat, oblitus supponit quæstioni suæ ea, quæ tantum seculo III. aut IV. fieri poterant. Ita Morinus *cap. 6. num. 9.* Verum respondeti potest 1. fideles semper obvios non habuisse apostolos, quos consulerent. 2. E vivis excesserant apostoli, ne Joanne quidem excepto, cum hæc Dionysius scriberet. In hoc enim opere *cap. 2. & 3.* citat testimonia ex Joannis Evangelio, quod anno circiter 100. editum est: Joannes autem obiit anno 101. 3. Plerique, etiam Asiatici, ipso etiam Joanne adhuc vivente, annos mille, quorum ille meminit in apocalypsi, diversimode interpretati sunt. Quidni de divina Matthiæ sorte, viventibus adhuc apostolis, idem fieri potuit? 4. Vel ipsis primis ecclesiæ temporibus diversi diversa senserunt de tempore passionis Christi. Ignatius putat eum anno ætatis suæ 34. passum esse; unde sequitur eum mortuum fuisse anno Tiberii 18. Tertullianus, Julius Africanus, & Clemens Alexandrinus, anno ætatis suæ quasi trigesimo, Tiberii vero 15. Irenæus ætatis suæ 50. subjicitque *lib. 2. cap. 39.* se id accepisse ab Asiæ senioribus, qui non solum viderant Joannem, sed & alios apostolos, a quibus id audierant &c. Quidni diversa sentiri potuerunt de sorte, quæ super Matthiam cecidit?

14. Auctor ille citat apocalypsim, ut librum canonicum; quem tamen S. Hieronymus *in epistola 129. ad Dardanum*, testatur Græcos inter scripturas canonicas non admittere. Ita Morinus *cap. 5. num. 9.* Verum non modo e latinis Tertullianus, vir apostolicorum temporum, sed etiam ex Græcis apocalypsim ut librum canonicum receperunt, Justinus martyr *in dialogo cum Tryphone*, Theophilus Antiochenus ex Eusebio *lib. 4. hist. cap 23.* Melito Sardensis, ex Eusebio *ibid. cap. 25.* Irenæus *lib. 4. cap. 37. & 50. lib. 5. cap. 28. & 34.* Clemens Alexandrinus *in pædagogo*, Hippolytus martyr *lib. de consummatione mundi*, Origenes *homil. 7. in Jesue* &c.

15. Auctor ille frequens laudat Hierotheum, tanquam apostolorum discipulum, suumque præceptorem, ac virum doctrina & pietate insignem, qui admirabiles theologiæ libros composuit, quos S. Timotheus non capiebat, & ipse Dionysius vix caperet; de quo tamen & ejus libris apud auctores ecclesiasticos nulla mentio, nulla umbra, nulla suspicio. Præterea stylus magistri simillimus est stylo discipuli, ut ex pauculis, quæ Dionysius refert, colligitur. Ovum ovo, lac lacti vix si-

milius;

milius: ita ut ambo videantur in eodem ludo instituti. Ita Morinus *cap. 6. nu.* 10. Verum & Hierotheum apostolorum discipulum & alios innumerabiles primis scriptoribus ignotos, sicut & Hierothei scripta iisdem ignorata esse mirum non est. Certe paucos apostolorum discipulos memorant scriptores, eos scilicet qui vel ecclesiis præfecti sunt, vel scriptis, aut martyrio, aut aliis præclaris facinoribus commendabiles præ cæteris fuerunt: nec quisquam sibi in animum inducat non alios fuisse apostolorum discipulos quam qui a scriptoribus memorantur. 2. Certum est a primis scriptoribus quædam tantum scripta, aliaque ab aliis memorari, quorumdam tantum memoriam viguisse, aliorum lacinias quasdam apud ipsos extitisse. Nil ergo mirum si Hierothei scripta, fortasse satis obscura, ignorata fuerint. 3. Scripta quidem illa magnifacit Dionysius, vir mysticis immersus, atque ea a Timotheo & a se vix intellecta; quod cur verum esse non possit non intelligo. Denique stylus Hierotheo & Dionysio communis discipulum in magistro imitando fidelem arguit.

16. Auctor ille *in epistola 7. ad Polycarpum*, refert solis eclipsim, quæ tempore passionis Christi evenit, contigisse ex occursu & interpositione lunæ: quod in pleni-lunio fieri non potuit. Accedit quod Tertullianus & Origenes in ea fuerunt sententia, ut tenebræ tantum fuerint miraculo quodam Ægyptiarum tenebrarum simili per terram obductæ. Sed Maximus *in scholiis ad præfatam epistolam* respondet hanc eclipsim per lunæ occursum factam fuisse; idque probat Phlegontis auctoritate, " Dicentis, eam more solito accidisse, quamvis modum ejus non ex„ presserit. " Quomodo vero hæc eclipsis, quæ mirabilis & prodigiosa fuit, quamvis in plenilunio, per lunæ tamen occursum contigerit, luna scilicet a parte solis orientalis ad occidentalem currente, & ab occidentali ad orientalem recurrente, explicat ipse Dionysius, tum *in epistola citata*, tum *in epistola ad Apollophanem*: exponit Maximus *loco citato*: & proposito systemate Halloixius ad oculum demonstrat *in vita Dionysii*.

17. Auctor ille *lib. de eccles. hierarc. cap.* 1. sub initium, prohibet Timotheo, uti non omnibus revelet sua scripta: & sub finem capitis 2. cavet, ne baptismi cæremoniæ profanis manifestentur. Hæc igitur scripta primis seculis composita non sunt; " Cum primi seculi christiani sua lubentes mysteria, ut vel ex Justino con„ stat, enuntiarent. " Verba sunt Albaspinæi *lib. 2. observ.* 13. post medium, eodem ratiocinio concludentis, constitutiones apostolicas primis seculis factas non esse. Verum 1. Dionysius loquitur de mysteriis, seu (ut ipse ait) de *sanctis sanctorum*; non autem de suis scriptis. 2. Loquitur de *profanis*, non autem de christianis; " Nec enim, inquit Maximus *in scholiis ad caput* 1. oportet sancta profanis explicare, margaritas suibus projicere. " Quod autem mysteria non modo profanis, sed & catechumenis ipsis revelari non debeant, ita sensit ab omni ævo ecclesia. Ambrosius *lib. de iis qui initiantur, cap.* 1. " Sacramentorum rationem „ ante baptismum si putassemus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius, „ quam edidisse æstimaremur. " Cyrillus Hierosolymitanus *in proœmio*: " Cate„ cheses istas eorum qui illuminantur (hoc est baptizantur) nullo modo com„ munices cum catechumenis, neque cum ullis aliis nondum christianis. Nam a„ lioqui rationem Domino reddes. " Basilius *lib. de Spiritu sancto cap.* 27. baptismi cæremonias, " Ut abrenuntiare satanæ & angelis ejus, " & alias id genus, solis christianis evulgandas asserit: mysteria vero *purioribus*, non autem omnibus explicanda esse, probat exemplo Moysis, qui " prima atria purioribus permisit: „ apostolorum, & patrum, " Qui certos ecclesiarum ritus ab initio præscripse„ runt, ut occultatione & silentio suam mysteriis dignitatem servarent; neque „ enim omnino mysterium est id, quod in populi & vulgi aures effertur: " & ipsius Dei, qui scripturæ sacræ obscuritatem indidit, ut " sententiam dogmatum „ intellectu difficilem redderet. " Origenes *homilia 1. in Ezechielem*, ait " de „ Deo etiam vera dicere, periculum esse, cum ea, quæ vera sunt, non oppor-

„ tunc proferuntur. " Quod ille explicat exemplo margaritæ, quæ conculcatur. Clemens Alexandrinus *lib.* 1. *ftromatum*, ait se obscure scribere, ut semina veræ philosophiæ, hoc est christianæ doctrinæ, artificiose celet. Denique vel ipsi septuaginta interpretes in vertendis ex Hebræo prophetis obscuritatem affectarunt, „ Nolueruntque, inquit Hieronymus *in epist.* 117. fidei suæ sacramenta perspicue „ ethnicis prodere, ne sanctum canibus & margaritas porcis darent.

Sunt & aliæ quædam objectiones; ut quod hæc scripta hominis videantur, qui in otio & pace senuerit, quod nullum in illis vestigium appareat persecutionum, quibus ecclesia primo seculo vexabatur; quod sacrorum rituum pompa & apparatus, templorumque majestas & magnificentia, sicut ab eo describuntur, nascenti ecclesiæ & sacerdotibus tyrannorum metum clam celebrantibus non conveniant; quod auctor ille nec Barnabæ, nec Clementis laudet epistolas, quæ tamen ab antiquis sæpe citantur; & alia ejusdem generis, quæ in criticis passim occurrunt. Verum hæc facile dilui possunt. 1. Si auctor ille larvatam personam induit, ut hæc scripta sub Dionysii Areopagitæ nomine supponeret, eamque ob rem opuscula & epistolas finxerit ad Timotheum, Titum, Polycarpum &c. quid impediebat, quominus ille persecutionum meminisset? an erat ita stupidus, ut nesciret ecclesiam primis seculis persecutionibus vexatam fuisse? 2. Institutum ejus eo minime conducebat, ut de persecutionibus ageret. 3. Sua ille opuscula (Joannis enim apocalypsim & evangelium frequenter laudat) probabiliter scripsit sub initium imperii Trajani, ineunte seculo II. quo tempore ecclesia pace fruebatur. Excitata enim sub Domitiano persecutio desiit imperante Nerva, cui Trajanus successit. Eusebius vero non nisi anno 10. Trajani renovatam in christianos persecutionem affirmat. 4. Ecclesiam hisce temporibus floruisse ostendit Baronius *ad annum* 100. *nu.* 2. 5. Nulla (quantum memini) in his opusculis templorum majestas & magnificentia describitur. 6. Christiani, furente licet persecutione, ecclesias habebant, in quibus religionem profiterentur. Videsis Baronium *ad annum* 57. *nu.* 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 123. & *ad annum* 211. *num.* 5. 6. & 7. 7. Baptismi cæremoniæ, quæ a Dionysio describuntur, eædem seu a Tertulliano seu ab aliis ejusdem ævi patribus referuntur, eorumque ætate observabantur, quamvis ecclesia persecutionibus tunc agitaretur. 8. Plures sunt epistolæ, pluresque libri scripturæ sacræ, quorum Dionysius in suis scriptis non meminit: quanto minus eum meminisse oportuit epistolarum Barnabæ vel Clementis: nec enim ille in suis scriptis quæcumque opuscula citare potuit aut debuit.

Hactenus de scriptis Dionysii. Per me cuicumque licebit, cui maluerit parti adhærere. Qui enim auctorem illum apostolico seculo vixisse contendunt, proposito nostro magis favent: qui posterioris ævi fuisse volunt, fateri tamen debent, eum circa initium seculi V. vixisse; quod ad conciliandam Dionysii scriptis venerationem & auctoritatem sufficit. Nemo enim diffiteri potest ann. 500. aut paucullis post annis, Dionysii opera e tenebris in lucem emissa fuisse. Deinde certum est ea tum primum composita non fuisse, sed tempus adnotatum aliquot annis præcessisse. Præterea cum propter sententias quasdam ambiguas Eutychiani ea catholicis opposuerint, certum quoque videtur, ante Eutycheris condemnationem, quæ in synodo Chalcedonensi anno 451. contigit, eorum auctorem vixisse. Doctores enim liberius & minus caute ante natam hæresim aliquam scribere solent.

§. III. *Liber quæstionum & responsionum ab orthodoxos.*

Extat hic liber inter Justini opera, eique a nonnullis perperam tribuitur, qua de re disseruimus *parte* 1. *pag.* 32. Floruit auctor hujus operis seculo IV. asseverat enim paganismum ætate sua omnino aut fere extinctum esse. Ille vero *quæst.* 137. sic habet. " Primum oleo ungimur, ac deinde in sacro lavacro symbolis quæ dicta sunt peractis, post illa unguento consignamur.

§. IV.

§. IV. *Libri sex de sacramentis, qui extant inter Ambrosii opera.*

PRo asserenda catholicorum doctrina tres loci habentur in libris sex de sacramentis, videlicet *libro* 2. *cap.* 7. in fine. " Ergo mersisti, venisti, ad sacerdotem : quid tibi dixit? Deus, inquit, patet omnipotens, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam æternam. Vide ubi unctus es : in vitam, inquit, æternam. Noli hanc vitam illi vitæ anteferre : verbi gratia, si exurgat inimicus aliquis, si velit tibi fidem tuam auferre, si minatur mortem ut prævaricetur quisquam, vide quid eligas : noli eligere illud, in quo non es unctus : sed elige in quo unctus es, ut vitam æternam vitæ præferas temporali. " Loquitur ille de unctione verticis. Postquam vero dixit de baptismo & unctione, quæ in eo fit, " Sequitur, inquit *lib.* 3. *cap.* 2. spiritale signaculum, quod audisti hodie legi, quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii atque virtutis, Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus sancti timoris. Istæ sunt septem virtutes, quibus consignatis. " Deinde allegato S. Pauli dicto 1. *Cor.* 11. multiformem esse Dei sapientiam ad communionem ex more illius temporis, quo continuata actione baptismus, Confirmatio & eucharistia baptizandis tradebantur, *lib.* 4. *cap.* 1. " Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, ut ait apostolus Petrus. Unusquisque ungitur in sacerdotium, ungitur in regnum. Sed spiritale regnum est, & sacerdorium spiritale.

Antonius de Dominis *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 19. respondet Ambrosium loqui de Confirmatione, tanquam de ultima cæremonia, ejusque perfectione ac consummatione; tum quia *lib.* 3. *cap.* 2. eam vocat baptismi perfectionem : " Superest, inquit, ut perfectio fiat : " tum quia post eam *lib.* 3. *cap.* 2. initio explicatam pergit ipsum baptismum considerare *lib.* 4. *cap.* 1. & 2. Refellitur ; Ambrosius enim de Confirmatione loquitur, tanquam de sacramento a baptismate distincto : eamque eodem modo distinguit, quo eucharistiam. Siquidem post baptismum expositum subjicit *lib* 3. *cap.* 2. " Sequitur spiritale signaculum &c. " Sicut post expositam Confirmationem in eodem capite subjicit : " Post hæc quid sequitur? venire habes ad altare &c. " Quemadmodum igitur inde sequitur eucharistiam ab utroque baptismi & Confirmationis sacramento, ita & Confirmationem a baptismo diversam esse.

Dices. Ambrosius Confirmationem vocat perfectionem baptismi. Ea igitur ad baptismum pertinet.

Respondetur. 1. Eucharistia est perfectio cæterorum sacramentorum : ideone ad cætera sacramenta pertinet? 2. Finis est perfectio mediorum : ideone pertinet ad media? 3. Confirmatio eodem modo dicitur baptismi perfectio, quo ætas adulta dicitur perfectio infantiæ ; ætas vero adulta ad infantiam non pertinet.

Dices iterum. Ambrosius post expositam Confirmationem pergit ipsum baptismum considerare. Igitur Confirmatio ad baptismum pertinet.

Respondetur. 1. Ambrosius post ipsam Confirmationem *libro* 3. *cap.* 2. expositam, pergit, *ibidem* ad eucharistiam : ideone eucharistia ad Confirmationem pertinet? 2. Ambrosius post eucharistiam *lib.* 3. *cap.* 2. expositam, considerat iterum baptisma *lib.* 4. *cap.* 1. & 2. ideone eucharistia ad baptismum attinet? 3. Ambrosius in his sex libris tractatum de baptismo, Confirmatione & eucharistia sæpe resumit. Illi siquidem libri nihil aliud sunt quam sex conciones, quas Ambrosius sex diebus distinctis habuit. *Libro* 1. agit tantum de baptismo. *Lib.* 2. *cap.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. agit iterum de baptismo, & sub finem capitis 7. disserit de Confirmatione. *Libro* 3. *cap.* 1. rursus agit de baptismo : postea de Confirmatione *cap.*

2. ac

2. ac tandem *in eodem capite* 2. de eucharistia. *Libro* 4. *cap.* 1. iterum agit de baptismo, deinde de Confirmatione sub finem ejusdem capitis primi. Denique de eucharistia *capite* 2. 3. 4. 5. *&* 6. *Libro* 5. *capite* 1. 2. *&* 3. agit de eucharistia, & *cap.* 4. de oratione dominica. *Libro* 6. agit *capite* 1. de transubstantiatione: ostendit *capite* 2. quod Trinitas sit in omnibus sacramentis, quæ neophyti perceperunt, tum quia baptismus confertur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; tum quia Deus pater apparet in vocatione, per quam neophytum vocavit ad baptisma; Christus apparet in ipso baptismo, per quem Christo crucifixus est: & Spiritus sanctus in unctione, per quam *accepit spiritale signaculum*. Denique *capite* 3. 4. *&* 5. agit de oratione, loco & modo orandi. Ex his apparet, quod Ambrosius in his libris permisceat tractatum de baptismo, Confirmatione & eucharistia, eumque sæpe resumat.

Dallæus ad aliam solutionem confugit. Contendit enim hos sex libros adulterinos esse.

Utrum libri sex de sacramentis sint Ambrosii.

Negant Blondellus, Falcarius, Rivetus, Albertinus, Dallæus, aliique Calvinistæ, paucis exceptis, quos inter Gerardus Joannes Vossius. Affirmat Baronius, Bellarminus, aliique catholici, paucis exceptis, quos inter Joannes Bona cardinalis *lib.* 1. *rerum liturgic. cap.* 7. *num.* 4. ubi sic habet: " Hæc Ambrosius, si „ tamen ipse horum librorum, qui de sacramentis inscribuntur, auctor est .... „ De his fecit 1. ut dubitarem styli diversitas; cum enim opera Ambrosii ante ali- „ quot annos haud perfunctorie percurrerem, cum ad hoc perveni, visus sum mi- „ hi alterius linguæ hominem ab Ambrosio prorsus diversum loquentem audire. „ Tum animadverti loca scripturæ in his citata non esse ejus versionis, quam in „ aliis libris Ambrosius uti consuevit. Quædam etiam in his reperi, quæ seculo „ Ambrosii minus convenire visa sunt. Nihilominus a scriptoribus octavi & no- „ ni seculi laudantur sæpius tanquam Ambrosii legitimus fœtus. " Hæc eminentissimus cardinalis, cui Bellarminum opponimus *lib.* 2. *de eucharistia cap.* 14. " „ Libros, inquit, de sacramentis ejusdem auctoris esse, cujus est liber de myste- „ riis initiandis, res ipsa per se clamat, tanta est styli & sententiarum similitu- „ do. " Momenta igitur, quibus innititur Bona, expendamus.

Utrum stylus, ordo &c. librorum sex de sacramentis ab Ambrosiano differat.

Auctorem librorum sex de sacramentis, eorumque stylum, ordinem, materiam, sententias, cogitationes &c. eadem esse, quæ libri *de iis qui initiantur*, mihi apparuit utrumque opus inter se conferenti.

Utrumque opus Ambrosius pronuntiavit coram neophytis, & eamdem utrobique rationem affert, cur sibi non licuerit hæc *nendum initiatis explicare: de initiandis cap.* 1. *& lib.* 1. *sacram. cap.* 1.

Phrases utrobique similes. " Bonum odorem vitæ æternæ inhalatum carpire: " *de init. cap.* 1. " Bonum odorem accipe pietatis æternæ &c. " *lib.* 1. *cap.* 1. " „ Apertionis celebrantes mysterium: " *de init. cap.* 1. " Misteria celebrata sunt „ apertionis: " *lib.* 1. *cap.* 1. Surdus & mutus, de quo Marcus, *capite* 7. utrobique proponitur: *de init. cap.* 1. & *lib.* 1. *cap.* 1. Utrobique quæritur, cur Christus tetigerit os & aures: cur vero in baptismo sacerdos tangat aures & nares, non autem os; & eadem utrobique ratio affertur.

Item caput 2. libri *de initiandis* respondet capiti 2. libri 1. *de sacramentis*: " „ ingressus es regenerationis sacrarium: repete quid interrogatus sis; recognosce „ quid responderis: " *de init. cap.* 2. " Venimus ad fontem, ingressus es, con-

sidera

,, sidera quos videris, quod locutus sis considera, repete diligenter: " *libro* 1. *cap.* 2. Deinde abrenunciationes utrobique proponit: utrobique meminit promissionis Deo factæ, & phrasi fere simili utitur. " Tenetur vox tua non in tumulo ,, mortuorum, sed in libro viventium: . . . præsentibus angelis locutus es. " Moxque asserit angelos illos esse sacerdotes, qui & dicuntur angeli Malach. 2. *Labia sacerdotis &c.* & revera sunt, siquidem " angelus est, qui regnum Christi & vitam æternam annuntiat: *de init. cap.* 2. " Chirographum tenetur non in ter- ,, ra, sed in cœlo . . . hic & angeli constituti sunt. " Statimque ait angelos illos esse sacerdotes: qui & reipsa sunt angeli, " Quia & homines angeli quicum- ,, que annuntiant Christum, & in angelorum adsciti videntur locum: " & angeli dicuntur apud Malachiam capite 2. *Labia sacerdotis &c. lib.* 1. *cap.* 2. Utrobique catechumenus quasi athleta describitur. " Ingressus es regenerationis sacra- ,, rium: . . . vidisti illic levitam, vidisti sacerdotes, vidisti summum sacerdo- ,, tem: " *de init. cap.* 2. " Venisti ad fontem, descendisti in eum, attendisti ,, summum sacerdotem, levitas & presbyterum vidisti: " *lib.* 2. *cap.* 6. " Quid vidisti? aquas utique, sed non solas: levitas ministrantes, summum sacerdotem interrogantem & consecrantem " Statimque neophytum monet, Non ea contem- ,, planda quæ videntur, sed quæ non videntur: quoniam quæ videntur, tempo- ,, ralia sunt: quæ autem non videntur, æterna: " *de init. cap.* 3. " Vidisti fon- ,, tem, vidisti & sacerdotem supra fontem, ingressus es, vidisti aquam, vidisti ,, sacerdotem, vidisti levitam . . . vidisti quæ videre potuisti oculis tui corpo- ,, tis, & humanis conspectibus: non vidisti illa quæ operantur, quia non vi- ,, dentur. Illa multo majora sunt quæ non videntur, quam quæ videntur: quo- ,, niam quæ videntur, temporalia sunt: quæ non videntur, æterna: " *lib.* 1. *cap.* 3.

Baptismi figuræ, quæ *lib. de init. cap.* 3. & 4. recensentur, videlicet Spiritus Domini qui super aquas ferebatur, diluvium, transitus maris rubri, nubes sub qua fuerunt Ægyptii, fons Marath, Naaman, piscina: eædem referuntur *lib. de sacram. cap.* 3. 4. 5. & 6. *lib.* 2. *cap.* 2. 3. & 4. Figuram diluvii accurate explicat *de init. cap.* 3. perstringit vero, ut qui orationem finiret, *lib.* 1. *cap.* 6. De transitu maris rubri, & de nube sic habet *lib. de init. cap.* 3. " Tertium quo- ,, que testimonium est, sicut te apostolus docuit, quoniam patres nostri omnes ,, sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati ,, sunt in nube & in mari. " Et *lib.* 1. *cap.* 6. " In mari autem rubro figuram ,, istius baptismatis extitisse ait apostolus, dicens: quia patres nostri omnes ba- ,, ptizati sunt in nube & in mari. " Fontis Marath meminit, *de init. cap.* 3. & *lib.* 2. *cap.* 4. Utrobique ait, quod aqua baptismalis, quæ prius amara erat, ,, Cum salutaris fuerit crucis mysterio consecrata, . . . fit dulcis ad gratiam: " *de init. cap.* 3. seu, " Ubi crucem Christi acceperit, incipit esse dulcis & sua- ,, vis: " *lib.* 2. *cap.* 4. De sanatione lepræ Naaman disserit *de init. cap.* 3. & *lib.* 1. *cap.* 3. & 5. & *lib.* 2. *cap.* 3. Utrobique vero hanc figuram eodem modo narrat, utrobique comparationem eodem sensu instituit, utrobique puellam captivam, quæ Naaman suasit, ut Elizæum adiret, ait figuram fuisse ecclesiæ Christi, quæ sub captivitate peccati depressa erat, quæque comparare ad synagogam *junior* est *ex gentibus congregatio*. Differit etiam de piscina *de init. cap.* 4. & *lib.* 2. *cap.* 2.

Eædem fere phrases, idem loquendi modus: " Ascendisti ad sacerdotem, con- ,, sidera quid secutum sit: " *de init. cap.* 6. " Ascendisti de fonte, quid secu- ,, tum est? " *lib.* 3. *cap.* 1.

Lotionis pedum, quæ baptismum subsequebatur, utrobique meminit, eamque eodem fere modo describit. " Ascendisti de fonte, memento evangelicæ lectio- ,, nis. Etenim Dominus noster Jesus lavit pedes discipulis suis &c. " *de init. cap.* 6. " Ascendisti de fonte, audisti lectionem, . . . audisti quia Dominus cum

,, la-

,, laviffet difcipulis fuis pedes &c. " *lib.* 3. *cap.* 1. item utrobique ait pedes lavati ob hæreditariam culpam.

Signaculi fpiritalis, infufionis Spiritus fancti, ejufdem lectionis Paulinæ, & ejufdem textus Ifaiæ, eodem fere modo, iifdemque fere verbis utrobique meminit. " ,, Accepifti fignaculum fpiritale, Spiritum fapientiæ & intellectus, Spiritum con- ,, filii atque virtutis, Spiritum cognitionis atque pietatis, Spiritum fancti timo- ris; ficut apoftolica lectione didicifti : " *de init. cap.* 7. in fine. " Sequitur fpi- ,, titale fignaculum, quod audiftis hodie legi, quia poft fontem fupereft ut per- ,, fectio fiat, quando ad invocationem facerdotis Spiritus fanctus infunditur, Spi- ,, ritus fapientiæ & intellectus, Spiritus confilii atque virtutis, Spiritus cognitio- ,, nis atque pietatis, Spiritus fancti timoris : " *lib.* 3. *cap.* 2. initio. *Cap.* 7. *de init.* filios Hierufalem fic inducit admirantes pulchritudinem animæ in lavatro purgatæ : " Quæ eft hæc, quæ afcendit dealbata? " Et *lib.* 4. *cap.* 2. angelos eamdem pulchritudinem admirantes fic inducit : " Quæ eft hæc, quæ afcendit ,, dealbata? " modum, quo neophyti ad altare accedebant, euchariftiam accepturi, ita defcribit *cap.* 8. *de init.* initio. " His abluta plebs dives infignibus (nem- ,, pe donis Spiritus fancti in Confirmatione) ad Chrifti contendit altaria, dicens: ,, Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Depofitis e- ,, nim inveterati erroris exuviis, renovata in aquilæ juventutem, cœlefte illud fe- ,, ftinat adire convivium. " Et *lib.* 4. *cap.* 2. " Veniebas defiderans ad altare, ,, quo acciperes facramentum, dicente anima tua : Introibo ad altare Dei mei, ,, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Depofuifti peccatorum fenectutem, ,, fumpfifti gratiæ juventutem. Denique iterum audi dicentem David : Renovabi- ,, tur ficut aquilæ juventus tua.

Defcripto modo, quo neophyti ad altare accedunt, occurrit dubitationi & objectioni, quæ a neophytis fieri poterat. Cum enim euchariftiæ communicantes, non nifi figna panis & vini fenfibilia percepiffent, ea poterant, vel defpicatui habere, vel exiftimare facramenta Mofaica noftris majora fuiffe. " Nunc illud, in- ,, quit, confideremus, ne quis vifibilia videns (quoniam quæ funt invifibilia, ,, non videntur, nec poffunt humanis oculis comprehendi) dicat forte. Judæis ,, Deus manna pluit, pluit coturnices : ecclefiæ autem illi dilectæ hæc funt quæ ,, præparavit? " huic, inquam, objectioni occurrit, oftendens facramenta novæ legis præftare Mofaicis, " Quod & antiquiora funt facramenta ecclefiæ, quam fy- ,, nagogæ, & præftantiora quam manna eft. " Ita ille differit *cap.* 8. *de init.* eodem modo ratiocinatur *lib.* 4. *de facram.* defcribit ille *cap.* 2. præfatum modum, quo neophyti ad altare accedebant : deinde *cap.* 3. proponit præfatam dubitationem feu objectionem, quæ a neophytis fieri poterat. " Venifti ad altare, vidifti ,, facramenta pofita fuper altare &c. forte aliquis dixerit : Judæis Deus tantam ,, gratiam præftitit, manna illis pluit e cœlo. Quid plus dedit fidelibus fuis? ,, quid plus tribuit iis, quibus plus promifit? " cui objectioni fatisfacit, probans ,, anteriora effe myfteria chriftianorum quam Judæorum, & diviniora effe facra- ,, menta chriftianorum quam Judæorum.

Cæterum facramenta novæ legis (quo nomine intelligit myfteria corporis & fanguinis Chrifti) anteriora & præftantiora effe, probat iifdem argumentis in utroque tractatu.

Anteriora quidem effe oftendit, *de init. cap.* 8. & *lib.* 4. *cap.* 3. quia fignificata fuere per facrificium Melchifedechis, qui Moyfen, adeoque facramenta Mofaica tempore præceffit. Deinde fubjicit dignitatem Melchifedechis fuper Abraham, " Qui protulit ea, quæ Abraham veneratus accepit : " & expendit, quis, & qualis fuerit Melchifedech, qui Chriftum repræfentabat. Melchifedech enim inducitur fine patre & fine matre; neque initium dierum, neque finem habens : & in interpretatione latina dicitur rex juftitiæ, & rex pacis : quæ quidem omnia Chrifto potius quam Melchifedechi convenire afferit.

Præ-

Præstantiora vero esse sacramenta novæ legis probat, quia continent ipsum Christi corpus & sanguinem, quæ diviniora sunt quam manna. Quod autem per consecrationem panis & vinum in corpus & sanguinem Christi mutata fuerint, explicat ille & ostendit exemplo virgæ Moysis, quæ in serpentem primum, deinde ex serpente in virgam reversa, bis naturam mutavit: divisionis aquarum maris rubri, quæ contra naturam divisæ, in murorum speciem congelatæ sunt; fontis Marath, cujus amaritudo in dulcedinem conversa est: ferri quod Elizæi jussu præter naturam super aquas enatavit: creationis, qua creaturæ ex nihilo factæ sunt: & incarnationis Christi, quem præter naturæ ordinem virgo generavit. Ita ille differit *cap.* 9. *de init.* idem præstat *lib.* 4. *de sacram. cap.* 4. cum eo solum discrimine, quod loco posteriori ordinem invertat: incipit enim exemplo a mundi creatione petito; deinde affert exempla incarnationis, divisionis maris rubri, fontis Marath, & ferri super aquas natantis.

Argumentum vero a mundi creatione petitum ita proponit *lib. de init.* & repetit *lib.* 4. *de sacram.* ut inde appareat eamdem esse mentem, quæ utrumque concepit. " De totius mundi operibus legisti: quia ipse dixit, & facta sunt: ,, ipse mandavit & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo face- ,, re quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erant? ,, non enim minus est novas rebus dare, quam mutare naturas. " *De init. cap.* 9. " Jussit Dominus, & factum est cœlum: jussit Dominus, & facta est terra &c. ,, Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermo- ,, ne Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant: quanto magis operatorius ,, est, ut quæ erant, in aliud commutentur? cœlum non erat, mare non erat, ,, terra non erat. Sed audi dicentem: ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, ,, & creata sunt. Ergo tibi ut respondeam, non erat corpus Christi ante consecra- ,, tionem, sed post consecrationem dico tibi quod jam corpus est Christi. Ipse ,, dixit, & factum est; ipse mandavit & creatum est.

Cap. 8. *de init.* integrum refert psalmum 22. quem de eucharistia interpretatur. Idem præstat *lib.* 5. *de sacram. cap.* 3. & eadem utrobique versione utitur, quæ tamen a vulgata nostra differt.

Cap. 9. *de init.* " Ante benedictionem verborum cœlestium species (Algerus ,, *lib.* 1. *de sacram. cap.* 9. legit *alia* species) nominatur, post consecrationem ,, corpus Christi significatur; . . . & tu dicis, amen, hoc est, verum est. Quod ,, os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat. " Eadem omnino mens, eademque fere verba, *lib.* 4. *de sacram. cap.* 5. " Antequam ,, consecretur, panis est: ubi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi . . . . & tu dicis, amen, hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat ,, affectus.

Ex his apparet, *libro de initiandis* conformes esse priores quatuor libros *de sacramentis*: eadem est materia in his duobus tractatibus, idem fere ordo, eadem fere argumenta, eædem fere cogitationes, eadem vulgata editio, idem (ni fallor) stylus, & plures phrases fere similes. Utrumque igitur opus ab eodem calamo fluxerit necesse est.

Utrum editio, quæ in sex libris de sacramentis citatur, alia fuerit ab ea, qua utitur Ambrosius in aliis operibus.

Affirmant Rivetus, Falcarius, Blondellus, aliique Calvinistæ; quin etiam cardinalis Bona & nonnulli catholici, qui inde concludunt, opus illud non esse Ambrosianum. Ego contra eamdem editionem conjicio ex plurimis textibus, quos idcirco inter se & cum vulgata nostra conferam.

2. Ad Cor. 2. v. 15. *Christi bonus odor sumus Deo*: lib. 1. de sacram. cap. 1.

Christi bonus odor sumus Deo : lib. 1. de Spiritu sancto cap. 8. *Christi bonus odor sumus Deo* : vulgata nostra.

Lucæ 17. v. 37. *Ubi corpus , ibi & aquilæ* : lib. 1. cap. 2. *Ubi corpus, illic aquilæ* : lib. de fide resurrect. *Ubicumque fuerit corpus , illuc congregabuntur & aquilæ* : vulgata nostra.

Matth. 11. v. 10. *Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, & parabit viam tuam ante te* : lib. 1. cap. 2. Idem habetur sermone 2. de Joanne Baptista . *Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te* : vulgata nostra.

Malach 2. v. 7. *Labia sacerdotis custodiunt scientiam , & legem exquirunt ex ore ipsius; angelus est enim Domini omnipotentis* : lib. 1. cap. 2. Idem lib. de init. cap. 2. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus; quia angelus Domini exercituum est* ; vulgata nostra.

Matth. 3. v. 15. *Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? respondit illi Christus : sine modo ; sic enim decet nos implere omnem justitiam* : lib. 2. cap. 5. *Ego a te debeo baptizari , & tu venis ad me? sine, inquit, modo, hoc est, dum ecclesia ædificetur, decet nos implere omnem justitiam* : lib. 2. in Lucam. *Sine modo; sic enim decet nos implere omnem justitiam* : Dominica sexta post pentecostem, & in concione de obitu Theodosii . Idem vulgata nostra . Hunc tamen textum Ambrosius (quod & in aliis textibus frequens ipsi contingit) ita contrahit commentariis in psalmum 118. *sine nos implere omnem justitiam*.

1. Ad Cor. 10. v. 11. *Hæc autem omnia in figura facta sunt illis* : lib. 1. cap. 6. Idem apologia prima Davidis cap. 3. *Hæc autem omnia in figura contingebant illis* : vulgata nostra.

Isaiæ 19. v. 20. *Et mittet Dominus hominem , qui salvos faciat eos* : lib. 1. cap. 2. *Et mittet Dominus hominem, qui salvabit eos* : in psalmum 48. *Et mittet salvatorem & propugnatorem, qui liberet eos* : vulgata nostra.

Act. 2. v. 2. *Subito factus est magnus sonus; quasi vi magna Spiritus ferretur* : lib. 2. cap. 5. *Factus est subito sonus de cælo, tanquam vi magna ferretur Spiritus* : lib. 1. in Lucam cap. 1. *Factus est subito de cælo sonus , tanquam vi magna Spiritus ferretur* : lib. 2. de Spiritu sancto cap. 2. *Factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis Spiritus vehementis* ; vulgata nostra.

Genes. 3. v. 19. *Terra es, & in terram ibis* : lib. 2. cap. 6. & in libro de instit. virg. cap. 4. idem bis habetur commentariis in psalmum 118. *Pulvis es , & in pulverem reverteris* : vulgata nostra.

Act. 13. *Filius meus es tu, ego hodie genui te* : lib. 3. cap. 1. Idem lib. 5. de fide cap. 1. Idem vulgata nostra.

Joannis 13. v. 8. *Nisi lavero tibi pedes, non habebis mecum partem* : lib. 3. cap. 1. Idem in psalmum 48. *Si non lavero te , non habebis partem mecum* : vulgata nostra.

Isaiæ 11. v. 2. *Spiritus sapientiæ & intellectus , Spiritus consilii atque virtutis , Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus sancti timoris* : lib. 3. cap. 2. Idem lib. de init. cap. 7. & in psalmum 118. *Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, Spiritus timoris Domini* : vulgata nostra.

Canticorum 8. v. 5. *Quæ est hæc , quæ ascendit dealbata?* lib. 4. cap. 2. *Quæ est hæc, quæ ascendit dealbata?* de init. cap. 7. in psal. 41. & in psalm. 118. oct. 16. & 19. *Quæ est hæc, quæ ascendit candida?* in psalmum 118. octon. 14. & lib. de Isaac cap. 8. *Quæ est ista , quæ ascendit de deserto , delitiis affluens?* vulgata nostra.

Psalmo 50. vers. 8. *Asperges me hyssopo, & mundabor; lavabis me , & super nivem dealbabor* : libro 4. caput 2. Idem de init. cap. 7. Idem vulgata nostra.

Psal-

Psalm. 42. v. 4. *Introibo ad altare Dei ; ad Deum qui lætificat juventutem meam* : lib. 4. cap. 2. Idem in psalmum 42. Idem vulgata nostra.

Psalmo 102. v. 5. *Renovabitur sicut aquilæ juventus tua* : lib. 4. cap. 2. Idem lib. 6. hexaemeron cap. 9. lib. de Isaac cap. 4. lib. 2. de pœnit. cap. 2. *Renovabitur ut aquilæ juventus tua* : vulgata nostra.

Joannis 14. v. 27. *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* : lib. 4. cap. 3. Idem in psalmum 118. octon. 17. *Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis* : lib. 2. de Jacobo cap. 6. & lib. de Joseph cap. 13. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis* : vulgata nostra.

Ad Hebræos 7. v. 3. *Sine patre, sine matre, sine generationis ordine* : libro 4. cap. 5. *Sine patre, sine matre, sine generationis enumeratione* : lib. 3. epistolarum, epist. ad Vercellensem ecclesiam. *Sine patre, sine matre, sine genealogia* : vulgata nostra.

Psalmo 148. v. 5. *Ipse dixit, & facta sunt ; Ipse mandavit, & creata sunt* : lib. 4. cap. 4. Idem de init. cap. 9. & lib. 1. hexaemeron cap. 3. Idem vulgata nostra.

1. Ad Cor. 10. v. 4. *Bibebant autem de consequenti petra ; petra autem erat Christus* : lib. 5. cap. 1. *Bibebant autem de consequenti eos petra ; petra autem erat Christus* : de init. cap. 9. & in prooemio libri 1. de Spiritu sancto. *Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra ; petra autem erat Christus* : vulgata nostra.

Can. 1. v. 1. *Osculetur me ab osculis oris sui ; quia meliora sunt ubera tua super vinum* : lib. 5. cap. 2. *Osculetur me ab osculis oris sui* : lib. de Isaac cap. 3. *Osculetur me ab osculis oris sui, quoniam optima ubera tua super vinum* : in psalmum 118. octon. 1. *Osculetur me ab osculis oris sui ; quia bona ubera tua super vinum* : lib. 2. de virginibus in fine. *Osculetur me osculo oris sui ; quia meliora sunt ubera tua vino* : vulgata nostra.

Cant. 1. v. 2. *Unguentum exinanitum est nomen tuum ; propterea adolescentulæ dilexerunt te* : lib. 5. cap. 2. Idem de init. cap. 6. lib. de Elia cap. 10. lib. 6. in caput 7. Lucæ, in fine, lib. 1. de Spiritu sancto cap. 7. & de institutione virginis cap. 13. *Unguentum exinanitum est nomen tuum ; ideo adolescentulæ dilexerunt te* : lib. 2. de virginibus in fine. *Oleum effusum nomen tuum ; ideo adolescentulæ dilexerunt te* : vulgata nostra.

Cant. 1. v. 3. *Introduxit me rex in cubiculum suum* : lib. 5. cap. 2. Idem lib. de Isaac cap. 3. & in psalmum 118. octon. 1. & 2. *Induxit me rex in cubiculum suum* : lib. 2. de virginibus, in fine. *Introduxit me rex in cellaria sua* : vulgata nostra.

Cant. 5. v. 1. *Descendat frater meus in hortum suum, & capiat fructum pomiferarum suarum* : lib. 5. cap. 3. Idem lib. de bono mortis cap. 5. *Descendat frater meus in hortum suum, & edat fructum pomiferarum suarum* : lib. de init. cap. 9. & lib. de fide resurrect. sub finem. *Descendat frater meus in hortum suum, & manducet fructum pomiferarum suarum* : lib. 3. de virginibus post medium. *Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum* : vulgata nostra.

Cant. 5. v. 1. *Descendi in hortum meum, vindemiavi myrrham cum unguentis meis, manducavi panem meum cum melle meo, & bibi vinum meum cum lacte meo, edite fratres mei, & inebriamini* : lib. 5. cap. 3 *Ingressus sum in hortum meum, soror mea sponsa : vindemiavi myrrham cum unguentis meis : manducavi panem meum cum melle meo : bibi vinum meum cum lacte meo. Edite proximi mei, & bibite, & inebriamini fratres mei* : lib. de init. cap. 9. & lib. de bono mortis cap. 5. *Introivi in hortum meum, soror mea sponsa : vindemiavi myrrham meam*. lib. 8. in caput 17. Lucæ. *Vindemiavi myrrham meam cum aromatibus meis : manducavi panem meum cum melle meo* : lib. 3. de virginibus, inter medium & finem. *Introivi in hortum meum, soror mea sponsa : vindemiavi myrrham cum aromatibus*

 meis :

meis : manducavi panem meum cum melle meo : & bibi vinum cum lacte meo; Manducate ; & bibite, & inebriamini, fratres mei : lib. 1. de Abel cap. 5. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa : messui myrrham meam cum aromatibus meis : comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi* : vulgata nostra.

Psalmo 79. v. 9. *Vineam ex Ægypto transtulisti* : lib. 5. cap. 3. Idem libro 3. hexaemeron cap. 12. *Vineam de Ægypto transtulisti* : vulgata nostra.

Psalmo 22. v. 1. *Dominus pascit me, & nihil mihi deerit : in loco pascuæ ibi me collocavit*. Idem lib. de init. cap. 8. & lib. 2. in caput 2. Lucæ. *Dominus pascit me, & nihil mihi deerit : in loco viridi ibi me collocavit* : enarrat. in psal. 36. *Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit* : vulgata nostra.

Psalmo 22. v. 2. *Super aquam refectionis educavit me : animam meam convertit* : lib. 5. cap. 3. Idem de init. cap. 8. & in psal. 36. Idem vulg. nostra.

Psalmo 22. v. 4. *Nam etsi ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es* : lib. 5. cap. 3. idem de init. cap. 8. *Nam etsi ambulavero in medio* &c. vulgata nostra.

Psalmo 22. v. 5. *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt* : libro 5. cap. 3. Idem de init. cap. 8. Idem vulgata nostra.

Psalmo 22. v. 6. *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me* : lib. 5. cap. 3. Idem lib. de init. cap. 8. lib. de Elia cap. 10. & in psal. 35. Idem vulgata nostra.

Psalmo 22. v. 7. *Impinguasti in oleo caput meum, & poculum tuum inebrians quam præclarum est* ! lib. 5. cap. 3. *Et poculum tuum inebrians quam præclarum est* ! in psal. 118. octon. 21. in psal. 36. & lib. de Noe cap. 29. *Impinguasti in oleo caput meum, & poculum meum inebrians quam præclarum est* ! de init. cap. 8. *Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam præclarus est* ! vulgata nostra.

1. Ad Cor. 12. v. 4. *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus : divisiones ministeriorum sunt, idem autem Dominus; divisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus* : lib. 6. cap. 2. *Divisiones gratiarum sunt, idem tamen Spiritus : & divisiones ministeriorum sunt, idem tamen Dominus : & divisiones operationum sunt, idem tamen Deus, qui operatur omnia in omnibus* : lib. 2. de Spiritu sancto cap. 12. *Divisiones gratiarum sunt, unus autem Spiritus : & divisiones ministeriorum sunt, unus autem Dominus : & divisiones operationum sunt, unus autem Deus; qui operatur omnia in omnibus* : in symbolum apostolorum cap. 9. *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus : & divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus* &c. vulgata nostra.

Matth. 6. v. 6. *Tu autem cum oras, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum* : lib. 6. cap. 3. *Cum oras, intra in cubiculum tuum* : in psalm. 118. octon. 2. & lib. de instit. virginis cap. 1. *Tu autem cum oras, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum, qui est in abscondito* : in psalm. 40. in fine. *Tu autem cum orabis, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio patrem tuum ora in abscondito* : lib. 1. de Abel cap. 9. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito* : vulgata nostra.

Isaiæ 26. v. 20. *Ambula popule meus, intra in recessus tuos* &c. lib. 6. cap. 3. *Ambula populus meus, & intra in recessus tuos* &c. lib. de fide resurrect. *Vade populus meus, intra in cubicula tua* &c. vulgata nostra.

Psalmo 8. v. 6. *Minorasti eum paulo minus ab angelis* : lib. 6. cap. 5. Idem lib. 2. de fide cap. 4. *Minuisti eum paulo minus ab angelis* : vulgata nostra.

Salvum-

Solvuntur objectiones e diversitate textuum petitæ.

Priusquam objectiones diluantur, præmitto solemne Ambrosio fuisse, 1. citare scripturam sacram, non ad litteram, sed ad sensum: 2. in ea citanda variare verborum transpositione vel immutatione, eodem tamen sensu retento: 3. scripturam diverso modo citare, diversoque sensu, etiam in eodem opere: 4. scripturæ textum contrahere, vel amplificare pro libito. Hæc apparent ex pluribus textibus jam citatis, magisque apparebunt expendenti innumeros textus ab Ambrosio citatos in iis operibus, quæ ejus esse certissimum est. Infinitum esset, quæcumque afferri possent exempla, hic describere. Nonnulla proferemus ex tribus primis capitibus Geneseos, ut lector inde conjiciat, quid sentire debeat de cæteris.

Genes. 1. v. 2. *Spiritus superferebatur super aquam*: lib. 2. de Spiritu sancto cap. 5. *Spiritus Dei superferebatur super aquas*: lib. 1. hexaemeron in vulgata capiti primo præfixa. *Spiritus Dei fovebat aquas*: lib. 1. hexaemeron cap. 8. *Spiritus Dei ferebatur super aquas*: vulgata nostra.

Genes. 1. v. 11. *Germinet terra herbam fœni, seminantem semen secundum genus suum*: lib. 3. hexaemeron cap. 6. *Germinet terra herbam fœni, spirans semen secundum genus*: ibidem cap. 9. *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum* &c. vulgata nostra.

Genes. 1. v. 26. *Scriptum est, faciamus hominem ad imaginem, & ad similitudinem nostram: & dominabitur, inquis, vel principatum habebit. Et fecit Deus hominem ad imaginem Dei*: in psal. 118. octon. 10. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli &c. Et creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam; ad imaginem Dei creavit illum*: vulgata nostra.

Genes. 2. v. 7. *Finxit Deus hominem, pulverem accipiens de terra, & insufflavit in faciem ejus spiritum vitæ*: lib. 6. hexaemeron in vulgata capiti 8. præfixa. *Nec otiose posuit Moyses: finxit Deus hominem de limo terræ, & insufflavit in faciem ejus flatum vitæ*: lib. 2. in caput 3. Lucæ *Scriptum est: Accipit Deus pulverem de terra, & plasmavit hominem*: in psal. 118. octon. 10. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*: vulgata nostra.

Genes. 2. v. 17. *Ex omni ligno quod est in Paradiso ad escam, edes: de ligno autem quod est scientiæ boni & mali, non edetis ex eo*: lib. de paradiso in vulgata capiti 4. præfixa. *Ex omni ligno quod est in paradiso ad escam, edes: de illa vero arbore, quæ est in medio paradisi non manducabitis*: lib. de arbore interdicta cap. 1. *Ex omni ligno paradisi comedes: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas*: vulgata nostra.

Genes. 2. v. 17. *Morte moriemini*: lib. de paradiso in vulgata capiti 4. præfixa: & cap. 9. *Ne forte moriamini*: lib. de arbore interdicta cap. 1. *Morte morieris*: vulgata nostra.

Genes. 2. v. 18. *Faciamus ei adjutorem similem sibi*: lib. de parad. in vulgata capiti 10. præfixa. *Faciamus ei adjutorium simile sibi*: lib. 1. de officiis cap. 28. *Faciamus ei adjutorium secundum se*: lib. de instit. virginis cap. 3. *Faciamus ei adjutorium simile sibi*: vulgata nostra.

Genes. 2. v. 25. *Et erunt duo in carne una: & erant ambo nudi*: lib. de paradiso in vulgata capiti 10. præfixa. *Duo erunt in carne una*: lib. 2. in caput 3. Lucæ. *Dixit Deus: erunt ambo in una carne & in uno Spiritu*: lib. 1. de officiis cap. 32. quæ postrema verba desunt in omnibus vulgatis, in ea etiam ipsa, quam Ambrosius refert & exponit lib. de paradiso. *Et erunt duo in carne una. Erat autem uterque nudus*: vulgata nostra.

Genes. 3. v. 13. *Serpens decepit me, & manducavi*: libro de parad. in vulgata ca-

ta capiti 14. præfixa. *Serpens traduxit me, & manducavi* : lib. de instit. virginis cap. 4. *Serpens decepit me, & comedi* : vulgata nostra.

Genes. 3. v. 14. *Supra pectus tuum & in utero tuo ambulabis* : lib. de parad. cap. 15. & in vulgata eidem capiti præfixa. *Super pectus tuum & ventrem ambulabis* : lib. de fuga seculi cap. 7. *Supra pectus tuum gradieris* : vulgata nostra.

Genes. 3. v. 17. *Quia audisti vocem mulieris tuæ, & manducasti de ligno paradisi, a quo praeceperam tibi ab eo solo non manducare, maledicta terra in operibus tuis. In tristitia manducabis eam omnes dies vitæ tuæ : Spinas & tribulos germinabit tibi, & manducabis fœnum agri : in sudore vultus tui manducabis panem tuum, donec revertaris in terram, ex qua sumptus es* : lib. de parad. in vulgata capiti 15. præfixa. *Quoniam audisti vocem uxoris tuæ, & manducasti de ligno, de quo præceperam tibi ab eo solo ne manducares : maledicta terra in operibus tuis : in tristitia manducabis fructum ejus omnibus diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & edes pabulum agri : cum sudore vultus tui manducabis panem tuum, donec revertaris in terram, de qua assumptus es* : lib. de fide resur. longe post initium. *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ : spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ : in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es* : vulgata nostra.

Genes. 3. v. 19. *Terra es, & in terram redibis* : lib. de parad. in vulgata capiti 15. præfixa. *Terra es, & in terram ibis* : in psal. 118. octon. 4. & 6. *Pulvis es & in pulverem reverteris* : vulgata nostra.

Genes. 3 v. 22. *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis, ut sciat bonum & malum* : lib. de parad. in vulgata capiti 15. præfixa. *Ecce Adam factus est tanquam unus nostrum ad sciendum bonum & malum* : ibidem cap. 6. *Ecce Adam factus est tanquam unus ex nobis, ut sciat bonum & malum* : ibidem cap. 11. *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum* : vulgata nostra.

Hæc pauca sufficient, ut intelligatur, quanta fuerit Ambrosii varietas in citandis scripturis sacris. Sed prætermitti non debet quinta observatio, videlicet quod Ambrosius usus aliquando fuerit versione Hebraica, Syriaca, & Græca, ut videre est *lib. 1. hexaem. cap. 8. in psal.* 1. *in psal.* 36. ad hæc verba, *Homines & jumenta; lib. 5. de sacr. cap. 2. & 4.* & alibi.

His prænotatis videamus quid in contrarium objici possit ex nonnullis textibus ab Ambrosio citatis *in libris sex de sacramentis*.

Primus textus habetur *lib. 1. cap. 5.* ubi refertur sanatio Naamani.

Verum nullus ibi textus ad litteram citatur, sed ad sensum : quemadmodum apparebit textus ibi citatos conferenti cum capite 5. libri 4. regum, ubi historia describitur. Hos siquidem textus Ambrosius alibi non citat.

Secundus habetur lib. 2. cap. 2. *Angelus secundum tempus descendebat in piscinam, & quotiescumque descendisset Angelus, movebatur aqua : & qui prior descendisset, sanabatur ab omni languore quocumque tenebatur*. Qui textus alibi aliter citatur. *Angelus secundum tempus descendebat in natatoriam, & movebatur aqua : & qui prior descendisset in natatoriam, sanus fiebat* : lib. 1. de Spiritu sancto cap. 7. *Angelus Domini descendebat secundum tempus in natatoriam, & movebatur aqua : & qui prior descendisset in natatoriam post commotionem aquæ, sanus fiebat a languore quocumque tenebatur* : lib. de init. cap. 4.

Respondeo 1. ex his tribus textibus primum esse paraphrasticum; secundum vero contractum. 2. Leve discrimen esse. Etenim si hæc verba (*quotiescumque descendisset Angelus*) demas, & excipias verbum, *sanabatur*, cujus loco in aliis textibus habetur, *sanus fiebat* : videbis nullum esse discrimen. Nam quoad vocabula (piscinam & natatoriam) Ambrosius utrumque usurpat *lib. de initiandis cap. 4.*

Ter-

Tertius habetur lib. 3. cap. 1. *Producat terra ex se fructum germinantem. Producant aquæ animantia : & nata sunt animantia.* Qui locus aliter alibi legitur.

Respondeo textum illum ex pluribus contractum esse : neque ad litteram, sed ad sensum citatum esse ex Geneseos cap. 1. v. 11. & 12. 20. & 21.

Quartus habetur lib. 3. cap. 1. : *Qui lavit, non necesse habet iterum lavare, nisi ut solos pedes lavet.* Aliter lib. de init. cap. 6. *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet.*

Respondetur primum textum neque ad sensum, neque ad litteram citari, sed manifeste corruptum esse.

Quintus habetur lib. 5. cap. 4. *Et ne nos patiaris induci in tentationem.* Aliter lib. 7. in Lucam : *Et ne nos inducas in tentationem.*

Respondetur quod Ambrosii ætate in codicibus pluribus legebatur, *Et ne patiaris nos induci in tentationem* : eaque verba plures inter orandum usurpabant ex Augustino, *lib. de dono persev. cap. 6.*

Sextus habetur lib. 6. cap. 1. *Nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non manebit in me, nec habebit vitam æternam.* Quæ quidem versio ita specialis est, ut alibi non reperiatur apud Ambrosium.

Respondeo textum esse contractum, & ex tribus versiculis compositum. Ambrosius enim inter citandum sæpe non attendit ad litteram, sed ad sensum, multaque paucis contrahit, quemadmodum apparet ex ipso textu citato, cujus priora verba habentur Joannis 6. v. 54. sequentia vero, v. 57. postrema denique v. 55.

Septimus habetur lib. 6. cap. 1. *Petrus dixit, verba vitæ æternæ habes, & ego a te quo recedam?* Aliter in psalmum 43. *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.*

Respondeo textum priori loco citari ad sensum, non autem ad litteram. Citatur ille tribus in locis, lib. 6. de sacram. cap. 1. in psal. 43. & in psalm. 118. octon. 9. in fine : & ubique modo diverso. *Bene ergo* (inquit postremo loco) *& hoc convenit Petro dicenti : verba vitæ æternæ habes, & nos relinquemus te?* Ex his tribus citationibus secunda est ad litteram, prima vero & ultima sunt duntaxat ad sensum ; alias inde sequeretur enarrationem in psalmum 118. non esse opus Ambrosii ; quod tamen Ambrosianum esse certo certius constat.

Octavus habetur lib. 6. cap. 2. *Pone me ut signaculum in corde tuo, sicut signaculum in brachiis tuis.* Qui textus alibi aliter citatur ab Ambrosio.

Respondeo 1. locum hunc in diversis editionibus diversimode legi, quod aperte indicat mendum aliquod irrepsisse. 2. Textus ille diversimode citatur ab Ambrosio in operibus, quæ ipsius esse certissimum est. *Pone me ut signaculum in cor tuum, ut sigillum in brachium tuum* : lib. de Isaac cap. 8. & in psalm. 118. octon. 15. *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut sigillum super brachium tuum* : in psal. 118. octon. 19. & 22. *Pone me ut signaculum in corde tuo : ut signaculum super brachium tuum*, de init. cap. 7. *Pone me ut sigillum in cor tuum, & velut signaculum super brachium tuum* : lib. 1. de virginibus. Quin etiam in eodem opere textum illum diversimode refert, quemadmodum apparet ex citata ennaratione in psalmum 118.

Utrum in his sex libris sacramentorum quædam reperiantur, quæ Ambrosii seculo seu ætati minime conveniant.

Affirmat Joannes Bona cardinalis. Rem gratam nobis fecisset vir eruditissimus indicare, quænam in his sex libris cæremoniæ referantur, quæ Ambrosii seculo minime conveniant. Quod cum ille non præstiterit, eam ob rem ritus omnes in hoc opere descriptos percurramus necesse est, eosque vel ab ipso Ambrosio, vel ab aliis patribus Ambrosio prioribus, aut æqualibus, aut suppparibus relatos ostendamus.

Libra-

Libro 1. *cap.* 1. sacerdos initiandis tangebat aures : idem refert Ambrosius *lib. de init. cap.* 1. Aures tangendo, dicebat, *Ephpheta, quod est adaperire* : idem refert Ambrosius *de init. cap.* 1. Hæc cæremonia dicebatur *mysterium apertionis*. Idem habetur *de init. cap.* 1. Inter hæc solemnia legebatur evangelium, quo Christus, cum ei oblatus esset mutus & surdus, aures ejus & os ejus tetigit : idem habetur *de init. cap.* 1. Sacerdos initiandis non solum aures, sed & nares tangebat : idem refertur *de init. cap.* 1. Sacerdos aures quidem & nares fœminæ, non autem os tangebat, quia tactus oris fœminæ nec fœminam nec sacerdotem decebat : idem refertur *de init. cap.* 1. Initiatis, non autem initiandis explicabantur mysteria : idem refertur *de init. cap.* 1.

Libro 1. *cap.* 2. ungebatur initiandus, *quasi athleta Christi* : idem referunt patres Ambrosio priores, æquales, & suppares. Initiandus abrenuntiabat diabolo, & seculo : idem refert Ambrosius *lib. de init. cap.* 2. *lib.* 9. *in cap.* 19. *Lucæ*.

Libro 1. *cap.* 3. sacerdos catechumenum baptizaturus, stabat supra fontem : idem apud Dionysium *de ecclef. hierarc. cap.* 2. cujus auctor (quisquis ille fuerit) scripsit ante medium seculum quintum.

Libro 1. *cap.* 5. mentio fit exorcismi & consecrationis fontis : meminerunt & alii patres priores, æquales & suppares Ambrosio.

Libro 2. *cap.* 2. inter baptismatis solemnia legebatur evangelium, quo angelus in piscinam descendebat, *Joan.* 5. ejusdem lectionis meminit Ambrosius *de init. cap.* 4.

Libro 2. *cap.* 2. catechumeni lavacrum ingressi, confitentur se credere in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum : ejusdem confessionis meminit Ambrosius *de init. cap.* 5. & *lib* 8. *in cap.* 18. Lucæ. *Ibidem* mentio fit trinæ interrogationis : trinæ quoque interrogationis meminit Ambrosius *lib. de Spiritu sancto cap.* 11. Mentio etiam ibi fit trinæ immersionis: ejusdem immersionis ter repetitæ meminerunt Dionysius Areopagita *lib. de ecclef. hierarc. cap.* 2. Tertullianus adversus Praxeam *cap.* 26. & *lib. de corona militis cap.* 3. Hieronymus *in dialogo adversus Lucif. cap.* 4. *Ibidem* mentio fit unctionis confirmatoriæ post baptismum collatæ : meminit & Ambrosius *de init. cap.* 6. & 7. *Ibidem* mentio fit formulæ verborum deprecatoriæ, quæ inter ungendum adhibebatur : formulam vero Confirmationis deprecatoriam fuisse ætate Ambrosii, ostendemus *infra* auctoritate Hieronymi & Augustini.

Libro 3. *cap.* 1. dicitur quod *fontis baptismatis species* esset *veluti quædam sepulcri forma* : quæ quidem verba, sive mystice, sive ad litteram intelligantur, vera sunt ; baptismus enim a nonnullis patribus *sepultura* dicitur ; Christo per baptismum consepelimur ; & antiqua baptisterii figura sepulcri formam referebat. Ecce, inquit Cæsarius Arelatensis *homilia* 5. descenditur in fontem, tanquam in sepulcrum : ejus enim fundum, navis more concavum erat, majori longitudine, quam latitudine : qua de re videsis Josephum Vicecomitem *lib.* 1. *de cæremoniis baptismi cap.* 11. Cæterum Ambrosii verba intelligenda mihi videntur mystice & figurative, quasi externa fontis baptismalis cæremonia, quæ per fontis ingressum, immersionem & emersionem fieri solebat, exhiberet formam sepulcri, ex quo Christus corpus, postquam in eo delituit, tertia die resurrexit. Hunc sensum verba, quæ sequuntur, præ se ferunt.

Ibidem mentio fit unctionis in capite, quæ baptismum subsequebatur : ejusdem meminit Ambrosius *de init. cap.* 6. Summus sacerdos linteo succinctus baptizati, postquam de fonte ascenderat, pedes lavabat & abstergebat : ejusdem lotionis neophytorum, postquam de fonte egressi sunt, meminit Ambrosius *de init. cap.* 6. eamque in Mediolanensi ecclesia seculis retro sequentibus observatam fuisse apparet ex antiquo cæremoniali Ambrosiano Beroldi, quod Josephus Vicecomes sæpe laudat. Asseritur *ibidem*, quod, cum pedes lavarentur, legebatur evangelium, quo Christus discipulorum pedes lavit, *Joan.* 13. Ejusdem lectionis meminit Ambrosius

brosius *de init. cap.* 6. *Ibidem* dicitur, quod ecclesia Romana hanc consuetudinem non haberet: antiqui auctores (quantum memini) hanc consuetudinem ecclesiæ Romanæ nullibi tribuunt. *Ibidem* asseritur, quod nonnullæ tamen ecclesiæ hanc consuetudinem haberent: viguit olim hæc consuetudo in pluribus ecclesiis: vigebat in ecclesiis Hispanicis. Eam in Hispania patres Illiberitani abrogarunt *canone* 48. Prævaluit tamen in aliis quibusdam extra Hispaniam ecclesiis, in quibus observari solebat. Serapion monachus, cum duos histriones ad fidem convertisset, ,, Lavit pedes eorum, & ambo baptizati recesserunt: ex Palladio *in hist. Lauf. sect.* 73. Augustinus *in fine epistolæ* 118. *ad Januarium*, fidem facit, quod in ecclesiis Africanis corpora baptizandorum die cœnæ lavarentur; & *in epistola* 119. ad eumdem Januarium *cap.* 18. ait, quod, " Ne (hæc pedum lotio) ad ipsum ,, sacramentum baptismi videretur pertinere, multi hoc in consuetudinem recipe- ,, re noluerunt: nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitarunt. Aliqui ,, autem ut hoc sacratiore tempore commendarent, & a baptismi sacramento di- ,, stinguerent, vel diem tertium octavarum, . . . vel etiam ipsum octavum, ut ,, hoc facerent elegerunt. " Unde apparet hanc cæremoniam pro varietate locorum variatam fuisse. Hic rejecta est, illic sublata: ibi baptismum præcessit, istic subsecuta est: alibi die cœnæ observata, alibi die tertia octavarum, alibi ipsa die octava.

Denique auctor librorum de sacramentis *ibidem* testatur se velle quidem in omnibus sequi ecclesiam Romanam; sed in iis, quæ ad ritum attinent, unumquemque abundare suo sensu: testatur Ambrosius *lib.* 1. *epist. epist.* 9. *ad Theophilum*, se propensum esse ad sequendam in omnibus ecclesiæ Romanæ formam.

Libro 3. *cap.* 2. post lotionem pedum sequebatur Confirmatio, quam vocat signum spiritale: idem asserit, eodemque nomine Confirmationem appellat Ambrosius, *de init. cap.* 7. Confirmatus veniebat ad altare, ut eucharistiam acciperet: idem asserit Ambrosius *de init. cap.* 8. Innuit auctor, quod initiandis legeretur evangelium, quo Christus cæco nato visum restituit *Joan.* 9. eamque visus restitutionem de baptismo explicat: idem innuit, eodemque modo exponit Ambrosius *lib.* 5. *epist. epist.* 45. *ad Bellicium*. Testatur auctor, quod ille, qui veniret ad baptismum, peccata speciatim non confiteretur: consuetudinis præmittendi adultorum baptismo confessionem peccatorum omnium secundum distinctas species, meminerunt Tertullianus *lib. de baptismo cap. ultimo*, Cyrillus Jerosolymitanus *catechesi* 1. Gregorius Nazianzenus *orat.* 40. *in lavacrum*. Hæc tamen consuetudo non observabatur in omnibus ecclesiis: neque hujus alicubi meminit Ambrosius.

Libro 4. *cap.* 4. 5. & 6. neophytis aperit & explicat mysterium eucharistiæ. Idem præstat Augustinus *sermon.* 83. *de diversis*. *Ex sermone* vero 8a. in fine, apparet hanc ecclesiæ consuetudinem fuisse. Eucharistiæ mysterium explicando, identidem explicat nonnullas missæ cæremonias. Idem efficit Augustinus *loco citato*.

Libro 4. *cap.* 5. hæc verba de Christo referuntur: *qui pridie quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit in cælum, ad te, sancte pater omnipotens, æterne Deus, gratias agens, benedixit, fregit, fractumque apostolis suis tradidit, dicens; accipite & edite ex hoc omnes*. Quæ verba quoad sensum eadem habentur in utraque Basilii & Chrysostomi liturgia, quam laudat Proclus Chrysostomi discipulus & successor: sed præsertim in Jacobi liturgia, quam ab hæreticorum oppositionibus vindicat, & prolatis antiquorum testimoniis genuinum Jacobi fœtum esse demonstrat Leo Allatius in eruditissima *ad Bertoldum Nihusium epistola*, in ejus symmictis edita *pag.* 176. *Ibidem* asseritur, quod Christus *respexit in Cælum*, antequam panem consecraret: idem affirmatur *in liturgia Jacobi*. *Ibidem* hæc verba consecrationis referuntur, *Hoc est enim corpus meum, quod pro vobis datur*: hæc eadem verba referuntur *Lucæ* 22. v. 19. liturgia vero Jacobi habet, *hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur & datur in remissionem peccatorum*. Ibidem de Christo dicitur. *Similiter etiam calicem, postquam*

cœnatum est, hoc est, pridie quam pateretur, accepit, respexit in cœlum, ad te, sancte pater omnipotens, æterne Deus, gratias agens: benedixit, apostolis suis tradidit, dicens: accipite & bibite ex eo omnes. Eadem eferuntur, contractius quidem in utraque Basilii & Chrysostomi, diffusius vero in Jacobi liturgia. *Ibidem* asseritur, quod Christus *respexit in cœlum*, antequam vinum in suum sanguinem converteret: idem affirmatur in liturgia Jacobi. *Ibidem* hæc verba consecrationis calicis eferuntur: *Hic est enim sanguis meus*: eadem verba referuntur *Matthæi* 26. *v.* 26. & *Marci* 14 *v.* 24. & in tribus liturgiis Jacobi, Basilii & Chrysostomi. *Ibidem* asseritur, quod fidelis, qui Christi corpus accepturus est, sacerdoti eucharistiam porrigenti, & dicenti: *Corpus Christi*: respondet, *Amen*: idem asseritur *de init. cap.* 9. & in fine *epistolæ Cornelii ad Fabium*, relatæ apud Eusebium.

Lib. 4. *cap.* 6. facta consecratione sacerdos dicit: *Quotiescumque hoc feceritis, toties commemorationem mei facietis, donec iterum adveniam*: idem habetur *in liturgia Jacobi*, ejusque præcepti dominici B. Gaudentius, qui Brixiensis episcopus anno 386. creatus est, meminit *tractatu* 2. *de paschate*. Deinde sacerdos mentionem facit passionis, resurrectionis & ascensionis Christi: eorumdem trium mysteriorum meminerunt *in suis liturgiis* Jacobus, Basilius & Chrysostomus, & Cyrillus Alexandrinus in concilio Ephesino. 3. Deum rogat, " Ut hanc oblationem suscipiat in sublimi altari suo: " de hoc altari Irenæus ait *lib.* 4. *cap.* 34. " Est altare in cœlis; illuc preces nostræ & oblationes diriguntur. " Jacobus *in liturgia* Deum orat, ut oblata accipiat " in sanctum & supercœleste, mentale & spirituale altare suum. " Basilius & Chrysostomus, ut ea suscipiat " in sanctum, supercœleste, & intellectuale altare suum. Beatus quoque Augustinus (inquiunt Alcuinus *lib. de divinis officiis*, *cap. de celebratione missæ*; Florus magister *in expositione missæ*; & Remigius Altissiodorensis *in expositione de celebratione missæ*) de eodem sublimi altari in conspectu divinæ majestatis sic ait: est quoddam altare Dei invisibile, ad quod non accedit injustus &c. " 4. Deum precatur, " Ut hanc oblationem suscipiat in sublimi altari suo per manus angelorum suorum. " Angelorum ministerio fidelium orationes in cœlum deferri, testatur scriptura sacra *Tobiæ* 12. *& apocal.* 8. unde Tertullianus *lib. de orat. cap.* 12. eorum irreverentiam acriter reprehendit, qui sedendo orant, " Sub conspectu, inquit, Dei vivi, angelo adhuc orationis astante. " 5. Memoriam facit sacrificii Melchisedecis, quem *summum sacerdotem* appellat: Melchisedecem vero Ambrosii ætate summum sacerdotem in ipso missæ canone vocatum fuisse, apparet ex auctore *quæstionum veteris & novi testamenti* apud Augustinum *tomo* 4. qui *sub finem quæstionis* 109. concedit Melchisedech fuisse sacerdotem, sed illum *in oblatione* summum sacerdotem nuncupari ægre patitur. Hic vero auctor scripsit ad annum 340. Testatur enim *in fine quæstionis* 44. scribere se *trecentis circiter annis* post excidium Hierosolymitanum, quod anno salutis 40. contigit.

Ex his liquet missæ canonem antiquissimum esse.

Hujus enim meminerunt Gregorius magnus *lib* 6. *epist.* 64. ad Joannem episcopum Syracusanum, & *lib.* 11. *epist.* 59. ad Vitalem defensorem, Vigilius papa, qui floruit ad annum 550. *in epist. ad Eutherium*, & *in epistola ad Justinianum imperatorem*, Ambrosius *lib.* 4. *de sacram. cap.* 5. *&* 6. ubi majorem canonis partem refert. Ad eum Optatus: qui floruit ab anno 360. ad 380. alludit *lib.* 2. paulo ante medium: " Offerre vos Deo dicitis pro ecclesia, quæ una est, & in toto terrarum orbe diffusa. Quid offers pro tota, qui non es in tota? " Ejus denique meminit auctor *quæstionum veteris & novi testamenti*, qui scribebat ad annum 340.

Canonem illum, qui incipit ab oratione, *Te igitur &c.* usque ad orationem dominicam, quæ, absoluto canone, alta voce recitatur, Augustinus in sermone 83. *de diversis*, vocat *sanctificationem sacrificii*; Gregorius magnus modo *canonem*, modo *pre-*

do *precem* simpliciter appellat : Vigilius quoque *canonicam precem* : auctor vero *quæstionum veteris & novi testamenti* nominat *oblationem* : alii tamen *actionem* nuncupant, quia in eo, ut ait Vvalafridus Strabo, dominica sacra peraguntur.

Auctor hujus canonis incertus est. Anselmus Cantuariensis episcopus, *lib. de laudibus virginitatis cap.* 23. a Gregorio magno editum existimat; quidam a Gelasio papa, qui creatus est anno 492. alii a Musæo, presbytero Massiliensi; alii a Voconio, episcopo Castellanensi in Mauritania; qui duo postremi auctores seculo V. floruerunt, & teste Gennadio *in catalogo*, libros de sacramentis administrandis composuerunt. Verum ex dictis apparet missæ canonem iis auctotibus antiquiorem esse. Vigilius, qui hunc canonem ad Euthetium misit, ait illum *ex apostolica traditione* descendisse; Gregorius magnus *lib.* 7. *epist.* 64. ait *a scholastico*, id est a viro quodam erudito *compositum* esse; sed quo tempore id factum fuerit, non indicat. Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap.* 4. constare canonem docet ex ipsis Domini verbis, ex apostolorum traditionibus, ac sanctorum pontificum institutionibus. Pontifices enim aliquid identidem addiderunt; nullus tamen ex eis, quod sciam, post Gregorium magnum quidpiam addidit aut immutavit. Hactenus de missæ canone, cujus maximam partem Ambrosius refert *lib.* 4. *de sacram. cap.* 4. *&* 5. Ad alias modo cæremonias ab ipso indicatas properemus.

Lib. 5. *cap.* 1. meminit mixtionis aquæ cum vino in calice. Meminerunt Cyprianus *in epistola ad Cæcilium*; Augustinus *lib.* 4. *de doctrina christiana cap.* 21. concilium III. Carthaginense *can.* 24. & tres liturgiæ citatæ.

Libro 5. *cap.* 4. dominicam orationem neophytis exponit. Hanc olim orationem recitare solis initiatis licitum erat. " Qui enim nondum initiatus est, inquit Chry- „ sostomus *hom.* 21. *in Matth.* non potest patrem appellare Deum : " ideo solis competentibus, ut eam memoriter discerent, tradi consueverat feria quarta post dominicam IV. quadragesimæ, ex ordine Romano : in Africa vero feria secunda majoris hebdomadæ, ex Augustino *homil.* 42. *inter* 50. Eam neophytis exponit Ambrosius : de illa meminit Augustinus *in. serm.* 83. *de diversis*, qui est ad neophytos.

Libro 5. *cap.* 4. refert græcos plures sumere solitos eucharistiam semel in anno. " Orientales plurimi, inquit Vvalafridus *lib. de rebus ecclesiasticis*, *cap.* 20. „ ut ex collationibus patrum discimus semel in anno communicandum censebant, „ ut videlicet diuturna præparatione corpus & animam purificantes tandem ad „ communionem mensæ cœlestis digne pertingerent. " Laici quoque nonnulli eucharistiam semel in anno sumebant; cujus pravæ consuetudinis meminit Chrysostomus & in eam invehitur *hom.* 61. *ad populum*, & *homil.* 5. *in* I. *ad Timoth.* Videsis Spondanum *ad ann.* 57. *num.* 45.

Libro 6. *cap.* 4. meminit orationis, quæ per manuum elevationem & expansionem ab antiquis fieri solebat, ut Christi cruci affixi figuram exhiberent; ejusdem in orando ritus meminerunt, eumque ætate sua observari testantur Tertullianus *lib. de oratione cap.* 11. *&* 12. & auctor *sermonis de cœna Domini*, qui extat inter opera Cypriani.

Lib. 6. *cap.* 5. innuit & supponit orationem dominicam in missæ celebratione a sacerdote solo recitari : observat Gregorius magnus *lib.* 7. *epist.* 64. " Domini- „ cam orationem apud græcos ab omni populo dici, apud nos vero a solo sacer- „ dote : " quæ quidem consuetudo etiamnum in utraque ecclesia, græca & latina perseverat. Hæc tamen Gregorii verba de Italia tantum intelligi debent. Cæsarius enim Arelatensis, qui floruit ab anno 504. ad 542. testatur *in hom.* 12. hanc orationem a plebe *proferri ex ore*. Post recitatam orationem dominicam sacerdos hæc verba subjiciebat : " Per Dominum nostrum Jesum Christum, in quo „ tibi est, cum quo tibi est honor, laus, gloria, magnificentia, potestas cum „ Spiritu sancto a seculis, & nunc, & semper, & in omnia secula seculorum. " Quæ verba totidem fere terminis habentur in fine epistolæ beati Judæ. Verba

quoque nonnulla iis affinia sacerdos post dominicam orationem a choro recitatam subjicit in utraque Basilii & Chrisostomi liturgia : " Quia tibi convenit regnum, „ & virtus, & gloria Patri & Filio, & sancto Spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum.

Solvuntur duæ objectiones e cæremoniis petitæ.

E cæremoniis ab Ambrosio relatis duæ objectiones repeti possunt.

Prima est ex particula *enim*, quæ verbis consecrationis inseritur lib. 4. cap. 5. *Hoc est enim corpus meum* &c. Atqui hæc particula Ambrosii seculo deerat in verbis consecrationis, sicut appatet ex tribus liturgiis, Jacobi, Basilii, & Chrysostomi. Defuisse quoque seculis retro sequentibus, certum videtur ex synodicis constitutionibus Odonis episcopi Parisiensis, qui floruit desinente seculo XII. cap. *de communibus præceptis synodalibus*, *num.* 28.

Respondeo 1. præfatis liturgiis opponi utramque Petri & Marci liturgiam. 2. Ecclesiarum usus in oriente & occidente diversus fuit. Ex orientalibus enim Germanus, qui patriarcha Constantinopolitanus erat sedente Gregorio II. & imperante Leone Isaurico, hanc particulam a Christo in consecratione prolatam fuisse refert *in theoria rerum ecclesiasticarum*. Ex occidentalibus vero Cæsarius Arelatensis, qui synodo Agathensi præfuit anno 506. *homil. 7. de paschate*, verba consecrationis referens, ejusdem particulæ meminit. Hæc quidem, fateor, in hodierna homilia deest ; sed textus, quem ex ea sub Eusebii Emisseni nomine Paschasius *in epistola ad Frudegardum*, Guitmundus *lib. 3. de corporis & sanguinis Christi veritate*, & Algerus *lib. 1. de sacramento corporis*, *cap.* 10. descripserunt, particulam illam complectitur. Præterea initio sacramentarii Gregoriani verba consecrationis cum particula *enim* referuntur : eum eadem particula referuntur *in libro de corpore & sanguine Christi cap.* 18. quem Paschasius edidit anno 818. Florus quoque magister, qui claruit seculo IX. circa medium, tempore Caroli Calvi, *in expositione missæ* sic habet : " Ecclesia ex traditione his verbis consecrans mysterium sacri corporis & sanguinis Domini, designanter dicit Dominum dixisse apostolis : *Accipite & manducate ex hoc omnes : Hoc est enim corpus meum. Simili modo postquam cœnatum est* &c. " Hildebertus etiam, archiepiscopus Turonensis, qui ineunte seculo XII. floruit, in carmine *de officio missæ*. Canonem referens, hæc habet : *Qui pridie quam pateretur* &c. usque ad hæc verba, *Hoc est enim corpus meum*. Neque mihi dubium est, quia Remigius Altissiodorensis, qui floruit seculo IX. Odo Cameracensis, qui floruit initio seculi XII. aliique sacri missæ canonis expositores eodem modo legerint : verba siquidem canonis, quem ipsi referunt & interpretantur, a nostro canone nihil prorsus differunt. Præfatæ tamen particulæ non meminerunt, quia verba canonis sic abbreviare solent : *Qui pridie quam pateretur* &c. usque ad *corpus meum* ; vel usque ad, *in meam commemorationem facietis*. 3. Guitmundus *lib. 3. de veritate eucharistiæ*, paulo post medium : & Lanfrancus *lib. de sacram. eucharistiæ*, longe post medium : Algerus quoque ni fallor) *in libris de sacramento* : qui libros de sacramentis Ambrosii nomine citarunt, textum, de quo nunc agitur, ex eo referentes, præfatæ particulæ mentionem faciunt. 4. Hæc particula forte in Ambrosii textum inserta est. Textus enim, de quo controversia est, in eodem capite semel & iterum describitur ; primum quidem cum particula : *Accipite & edite ex hoc omnes : hoc est enim corpus meum* : deinde vero sine particula : *Accipite & edite ex eo omnes ; hoc est corpus meum*. Neque moram facere debens Guitmundi, Lanfranci & Algeri citationes ; inde enim sequitur tantum, hanc interpolationem ante seculum undecimum factam fuisse.

Secunda objectio est. Auctor librorum *de sacramentis lib. 6. cap.* 9. innuit & supponit orationem dominicam inter missarum solemnia recitari. Atqui Gregorius

magnus

magnus omnium primus statuit, ut in latina ecclesia hæc oratio inter missarum solemnia recitaretur, quemadmodum apparet *ex libro 7. epist.* 64. ubi Gregorius ita loquitur: " Veniens quidam de Sicilia mihi dixit, quod amici ejus de meis
„ dispositionibus murmurarent, dicentes: quomodo ecclesiam Constantinopolitanam
„ disponit comprimere, qui ejus consuetudines per omnia sequitur? cui cum di-
„ cerem: quas consuetudines sequimur? respondit: quia orationem dominicam
„ mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi: orationem dominicam id-
„ circo mox post precem dicimus; quia mos apostolorum fuit, ut ad ipsam so-
„ lummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconve-
„ niens visum est, ut precem, quam scholasticus composuerat, super oblationem
„ diceremus, & ipsam traditionem, quam redemptor noster composuit, super
„ ejus corpus & sanguinem taceremus.

Verum dominicam orationem, antequam Gregorius magnus ad pontificatum evveheretur, inter missarum solemnia celebrari solitam esse, evincitur auctoritate Cæsarii Arelatensis *in homilia* 12. " Qui vult missas ad integrum celebrare, (sic
„ ille plebem alloquitur, qui ante missam completam aliquando exibat) usque-
„ quo oratio dominica dicatur, & benedictio populo detur, humiliato corpore &
„ compuncto corde se debet in ecclesia continere: " Augustini *homil.* 42. *inter*
„ 50. " In ecclesia ad altare Dei quotidie dicitur oratio dominica: " eumdem consule *epistola* 59. ad Paulinum, & *serm.* 83. *de diversis*, ubi ait hanc orationem recitari post *peractam sanctificationem*, & ante mysteriorum consummationem: Cyrilli Hierosolymitani *catech. mystag.* 5. " Post hæc (puta post comme-
„ morationem fidelium defunctorum) dicimus orationem illam, quam salvator
„ discipulis suis tradidit: " Optati Milevitani *lib.* 2. longe ultra medium; " In-
„ ter vicina momenta dum manus imponitis, & delicta donatis, mox ad altare
„ conversi dominicam orationem prætermittere non potestis, & utique dicitis:
„ *Pater noster* &c.

Quid igitur sibi volunt verba Gregorii? " Forte (inquit cardinalis Bona *lib.*
„ 2. *rerum liturg. cap.* 15. *num.* 1.) oratio dominica in quotidianis missis omit-
„ tebatur, ipse autem pristinum morem restituit. " Sane hunc abusum in ecclesiis Hispaniarum invaluisse eodem seculo, quo Gregorius decessit, fidem facit concilium IV. Toletanum *cap.* 9. " Nonnulli sacerdotum in Hispaniis reperiuntur,
„ qui dominicam orationem, quam salvator noster docuit & præcepit, non quo-
„ tidie, sed tantum die dominica dicunt: " quod patres Toletani deinceps fieri prohibent, & singulis diebus hanc orationem dici constituunt.

Verum Gregoriani textus expositionem suggerunt citata Cæsarii verba, quibus apparet hanc orationem in occidentali ecclesia seculo VI. sub missæ finem recitari solitam: in eos enim invehitur, qui ante missam completam discedebant. Vetat, ne quis ante finem missæ discedat, sed in ecclesia sese contineat, " Usque-
„ quo oratio dominica dicatur, & benedictio populo detur. " Dominica igitur oratio, quam benedictio sacerdotalis proxime & continenter excipiebat, Cæsarii ætate sub missæ finem recitabatur vel in omnibus vel in quibusdam ecclesiis occidentalibus. Quæ quidem consuetudo diversa erat, tum ab usu ecclesiarum orientalium, quæ hanc orationem immediate post canonem, antequam mysteria consummarentur, semper recitarunt, quemadmodum apparet ex citato Cyrilli textu, & ex græcis liturgiis; tum a praxi apostolorum, qui eamdem orationem super panem & vinum consecratum proferebant. Gregorius vero, non ut græcos quidem imitaretur, sed ut apostolicam consuetudinem, quæ in omnibus vel in quibusdam ecclesiis occidentalibus mutata fuerat, restitueret, statuit, ut oratio dominica mox post canonem super corpus & sanguinem Christi proferretur. Favet huic expositioni Joannes diaconus *in vita Gregorii lib.* 2. *cap.* 20. " Orationem, inquit, domi-
„ nicam (Gregorius) mox post canonem super hostiam censuit recitari. " Favet ipse Gregorii textus; neque enim in eo statuitur, ut oratio dominica simpliciter

& ab-

& absolute reciretur inter missarum solemnia; sed tantum, ut *mox post canonem dicatur*. Favet & ipsa statuti ratio quam Gregorius affert, videlicet a se statutum fuisse hanc orationem mox post canonem recitari, ut ea *super oblationem diceretur*.

Quid scriptores antiqui senserint de his sex libris.

Præfatis argumentis accedet veterum auctoritas, qui hos sex libros Ambrosio tribuerunt. Eos enim sub Ambrosii nomine citarunt,

Petrus Lombardus, qui ab anno 1150. ad 1164. floruit, *lib. 4. sentent. dist.* 8. 10. & 12.

Gratianus *in decreto*, quod ille perfecit anno 1151. *de consecr. dist.* 2. & 4.

Auctor Pannormiæ seu Pannomiæ, quæ extat inter opera Yvonis, & post Innocentii II. obitum, qui anno 1143. contigit, scripta est, *lib.* 1. *cap.* 49. & 51.

Algerus, qui ab anno 1115. ad 1130. claruit, *lib.* 1. *de sacrament. corporis* &c. *cap.* 7. 9. 12. & 16. *lib.* 4. *cap.* 3.

Petrus venerabilis, abbas Cluniacensis, qui floruit initio seculi XII. in opusculo, quod inscribitur, *nucleus de sacrificio missæ*, *cap.* 14.

Yvo, qui episcopus Carnutensis anno 1092. ordinatus est, *in sermone de sacramentis neophyterum*, & *in decreto*, *parte* 1. *cap.* 99. 105. 111. 141. 142. & *parte* 2. *cap.* 7. 9. & 28.

Durandus, abbas Troarnensis, qui floruit ab anno 1070. ad 1088. in tractatu *de corpore & sanguine Christi*.

Guitmundus, archiepiscopus Aversanus, qui ex Trithemio claruit sub Henrico Imperatore III. anno 1060. & obiis ad annum 1080. *lib.* 1. & 3. *de veritate corporis & sanguinis Christi*.

Lanfrancus, qui anno 1059. electus archiepiscopus Cantuariensis, obiit anno 1089. in libro *de eucharistiæ sacramento*, ubi hos libros sub Ambrosii nomine semel & iterum laudat: & Berengario dicenti, " Per consecrationem altaris fiunt „ panis & vinum sacramentum religionis, non ut desinant esse quæ erant, sed „ ut sint quæ erant, & in aliud commutentur, quod dicit beatus Ambrosius in „ libro de sacramentis (citabat Berengarius librum sextum.) Respondet 1. hæc „ non haberi apud Ambrosium. " Si de sacramentis seu cæteris de quibus Am- „ brosius scripsit, omnes revolvas libros, quos ecclesia in usu nunc habet, tale „ quid ab Ambrosio dictum, taliterque expositum nusquam reperire valebis. " Is igitur ecclesiæ usus erat, ut libros de sacramentis pro Ambrosianis haberet. 2. Haberi quidem, non in libro sexto quem Berengarius *mendaciter* producebat, sed *in libro* 4. *cap.* 4. " Si igitur tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut incipe- „ rent esse quæ non erant: quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, „ & in aliud commutentur? " Verum hæc verba, quæ *tolerabiliter* dici possunt, a verbis a Berengario citatis longe differre. 3. " In quibusdam codicibus præfa- „ tam sententiam verbis aliis inveniri, hoc modo: " Si igitur tanta vis est in ser- „ mone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant; quanto magis operato- „ rius est, ut quæ erant, & in aliud commutentur? quæ litteratura plurimum „ in sententia concordat cum ea, quæ in libro de mysteriis sive initiandis (*cap.* „ 9.) edito, in hæc verba reperitur: sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo „ facere quod non erat: non potest, ea quæ sunt, in id mutare quod non „ erant?

Eosdem libros Ambrosii nomine referunt, Theoduinus Leodiensis, qui ejusdem civitatis episcopus sacratus est anno 1048. *in epistola ad Henricum I.* Francorum regem, quæ vulgo, sed non recte, tribuitur Durando Leodiensi episcopo, quippe qui obierit anno 1025. annis omnino sex antequam Henricus regnaret.

Hugo, Lingonensis episcopus, qui floruit ab anno 1030. ad 1050. in tractatu *de corpore & sanguine Christi* contra Berengarium.

Ber-

Bertramnus, seu Ratramnus *in libris contra Graecorum opposita*, quos ille scripsit anno 867.

Hincmarus, qui Remensis archiepiscopus electus est anno 848.

Paschasius Ratbertus, in libro *de sacramento corporis & sanguinis Dominici*, quem anno 818. composuit.

Amalarius denique in praefatione altera libris *de ecclesiasticis officiis* praefixa, ubi citat Ambrosium, & post ipsum ex prima Pauli epistola ad Timotheum *cap.* 2. colligit quatuor genera precum, orationes, obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones. De quibus videsis caput 5. Libri 6. *de sacramentis*.

Testatur quidem Augustinus, scripsisse Ambrosium *libros de sacramentis*, sive *de philosophia adversus Platonem*, quorum ipse meminit *lib.* 2. *retract. cap.* 4. & *lib.* 2. *de doctrina christiana cap.* 28. eosque petiit sibi mitti a S. Paulino *epistola* 34. Sed illi vel perierunt, vel alicubi latent, longeque diversi sunt ab iis qui nunc extant, ut patet ex sententiis, quas ex illis citat idem Augustinus *lib.* 2. *adversus Julianum cap* 3. 4. 5. & 6.

§. V. *Commentarii in epistolas Pauli, qui extant inter Ambrosii opera.*

Unum ex his commentariis textum proferemus, brevem quidem, sed luculentum, qui materiam, effectum, ministrum, & distinctionem Confirmationis a baptismo aperte designet. Habetur *in caput* 6. *epist. ad Hebr.* ad haec verba versus 2. *impositionis quoque manuum*: quae hujus operis auctor sic interpretatur: " Impositionis manuum, per quam Spiritus sanctus accipi posse creditur: quod " post baptismum ad Confirmationem unitatis in ecclesia Christi a pontificibus fie- " ri solet, " En sacramentum Confirmationis, cujus materia est manuum impositio, effectus est infusio Spiritus sancti ad Confirmationem unitatis in ecclesia Christi, minister est pontifex, & cujus diversitas a baptismo aperte asseritur.

Dubitatur, quo tempore vixit auctor hujus operis, qui ille fuerit, & cujus sit auctoritatis.

Quo tempore vixit auctor hujus operis.

Baronius *ad ann.* 397. *num.* 39. illum facit posteriorem Cassiodoro, qui floruit seculo V. desinente & ineunte seculo VI. sunt & qui longe inferius, nempe ad seculum IX. revocent. Sed Augustinus *lib.* 4. *contra duas epist. Pelagian. cap.* 4. citat textum ex his commentariis. Et ipsemet auctor hujus operis *in caput* 3. *epist.* 1. *ad Timoth.* ad haec verba: *Haec tibi scribo*; testatur scribere se sub Damaso pontifice. " Cujus, inquit, ecclesiae hodie rector est Damasus. " Damasus vero super cathedram Petri sedit ab anno 367. ad 384. Accedit quod auctor horum commentariorum videatur idem esse, qui & *quaestionum veteris & novi testamenti*, quae extant inter libros Augustini. Ea saltem opinio est censorum Lovaniensium *in notis ad Augustinum*, & Bellarmini *in lib. de scriptoribus*. Doctrina enim utriusque operis simillima est, stylus videtur esse idem, & aetas mirifice consentit. Auctor enim quaestionum, *quaest.* 44. scribit, ab excidio Hierosolymitano usque ad sua tempora fluxisse annos trecentos: quibus si addas annos a nativitate Christi usque ad excidium Hierosolymorum, erunt omnes anni 373. vel 374. quo tempore sedebat Damasus.

Quis fuerit auctor hujus operis.

Ambrosio illud aliqui asserunt ob Cassiodori auctoritatem: alii Pelagio, ut Jansenius Yprensis, ob nonnulla Pelagianorum dogmata, quae in eo legi contendit;

dit: alii Hilario Pictaviensi, vel Arelatensi, ob quamdam Augustini citationem: alii denique Hilario diacono, qui Luciferiano schismati adhæsit.

Cassiodorus quidem *lib. 1. divin. instit. cap. 3. & 5.* refert Ambrosium scripsisse *suavissimam expositionem in omnes Pauli epistolas*. Verum hæc expositio, quæ Cassiodori tempore desiderari cœperat, que tamen a Leone III. citatur *in epist. 9. ad Carolum magnum*, (nec enim quæ Leo ibi refert, in hodiernis commentatiis habentur) vel omnino deperdita est, vel alicubi latet: eaque diversa erat a commentariis, de quibus agimus, quos non esse Ambrosianos apparet, tum ex stylo, qui putior & nitidior est Ambrosiano; tum ex modo citandi scripturam sacram, cujus frequens sensum, raro litteram refert; Ambrosius e contrario scripturam frequens laudat ad litteram; tum ex ipsa vulgata, quam ab ea, qua usus est Ambrosius, diversam fuisse apparebit textus Paulinos ab Ambrosio citatos conferenti cum vulgata, quæ in his commentariis explicatur; tum ex diversitate sententiarum: auctorem enim commentatiorum multa exponere contra senteotiam Ambrosii plane perspiciet, qui hujus textus expositionem ad Philip. 2. *cum in forma Dei esset* &c. conferre voluerit cum explicatione Ambrosiana *lib. 2. de fide cap. 4. lib. de filii divinitate cap. 8. lib. 1. epistolarum, epist. 8. ad Sabinum*, & in concilio Aquilejensi, quod inter opera Ambrosii refertur. Id etiam constabit expendenti doctrinam commentariorum in illud 1. ad Timoth. cap. 1. *Regi seculorum immortali*: eamque comparanti cum Ambrosii doctrina *lib. 2. de fide cap. 1. & lib. 3. cap. 2.* Auctor enim commentariorum ait hæc Pauli verba, " Ad Dei patris personam pertinere, quem immortalem ideo solum appellat, quia omnis immortalitas ab ipso est, ut ipsi soli magis competat in veritate. " Ambrosius contra *lib. 3. de fide cap. 2.* asserit immortalitatem in scripturis æqualiter dici de Patre & Filio: negat hæc Pauli verba 1. ad Timoth. cap. 6. *Qui solus habet immortalitatem*, partinere ad solum patrem: & quasi Arianos traducit, qui textum illum de solo Patre intelligunt. Auctor quoque commentatiorum scribit hunc Christi locum: *Nemo bonus, nisi unus Deus*: de solo Patre dictum fuisse: Ambrosius contra *lib. 2. de fide cap. 1.* probat, id de Patre & Filio æqualiter dictum esse, indeque filii divinitatem concludit: cum enim scriba dixisset; *magister bone*: respondit Christus; *Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi unus Deus*: id est, quid me dicis boonum, quem Deum non credis? nemo enim bonus, nisi unus Deus: aut igitur confitere me Deum esse, aut desine vocare me bonum. Ita disserit Ambrosius. Denique accedit auctoritas Augustini, qui locum ex his commentariis petitum citat sub nomine Hilarii. Eos igitur non existimavit Ambrosiaoos esse.

Inde pater eos Pelagii non esse; sive quod Augustinus eos Hilarii nomine laudet; sive quod ex iis locum & auctoritatem desumat ad revincendos Pelagianos. Probat enim *lib. 4. contra duas epist. Pelagianorum cap. 4.* hæc Pauli verba: *in quo omnes peccaverunt*: intelligenda esse de Adami persona, Adamique peccato, quod in posteros transfusum est. " Nam, inquit, & sic S. Hilarius iotellexit quod scriptum est, *in quo omnes peccaverunt*; ait enim, *in quo*, id est, in Adam *omnes peccaverunt*. Deinde addidit, manifestum est in Adam omnes peccasse quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, omnes, quos genuit, nati sunt sub peccato. " Quæ sententia totidem verbis habetur in illis commentariis, de quibus nunc agitur, *in cap. 5. epist. ad Rom.* ad præfata Pauli verba.

Ex hac Augustini citatione quidam inferunt, hos commentarios esse B. Hilarii Pictaviensis. Verum huic opinioni repugnant, & styli diversitas; & vulgata dissimilis, qua Hilarius usus est, & Hieronymi catalogus, qui hujus operis non meminit io recensendis Hilarii libris; & ætas, qua commentatiorum auctor scripsit. Testatur enim scribere se sub Damaso papa, qui mense Septembri aoni 367. electus est. Hilarius autem obiit anno 2. Valentiniani & Valentis ex Severo Sulpirio, vel eorumdem imperatorum anno 4. ex Gregorio Turonensi, id est anno Christi 365. vel 367.

Feli-

Felicius non ratiocinantur, qui ex hac Augustini auctoritate colligunt, hos commentarios esse B. Hilarii Arelatensis; ille siquidem Damasi tempore, aut non erat natus, aut adolescens erat.

Verisimilior est Lovaniensium & Bellarmini conjectura, qui ex his Augustini verbis conjiciunt, opus illud esse Hilarii ecclesiæ Romanæ diaconi, qui sub Liberio & Damaso floruit, quique gloria confessionis elatus, spernens eos qui ceciderant, Luciferi partibus adhæsit.

Duo tamen non nihil negotii facessunt. Augustinus enim hunc Hilarium appellat *sanctum*, ejusque auctoritatem adversus Pelagianos adducit. Quis vero sibi persuaserit, quod Augustinus *sanctum* appellaverit schismaticum & hæreticum, ejusque auctoritatem adduxerit adversus Pelagianos? Augustinus enim Luciferum ejusque discipulos inter hæreticos enumerat in libro *de hæresibus*, & in libro *de agone christiano cap.* 30.

Respondet Bellarminus mirum non esse hunc Hilarium ab Augustino *sanctum* vocari, cum hæc nuncupatio tunc satis communis fuerit Christianis, præsertim ecclesiasticis. Sane concilium Arelatense III. in causa Fausti abbatis Lerinensis congregatum, illum vocat *sanctum presbyterum*, quamvis factum ejus, quo Theodori Forojuliensis episcopi auctoritatem declinare volebat, uti scandalum condemnet. Augustinus forte attendit ad præclaram fidei confessionem Hilarii, qui olim cum Lucifero ad Constantium imperatorem a Liberio Papa missus, verbera passus & vincula, eadem qua Lucifer sententia in exilium pulsus fuerat. Fortassis etiam Augustinus eodem modo Hilarium *sanctum* dixit, quo Hieronymus Luciferum *beatum* appellavit *in dialogo adversus Luciferianos cap.* 7. Hilarius Pictaviensis de Lucifero *in libro ad Constantium Augustum*, honorifice meminit; & Hadrianus I. *in epistola pro synodo VII. œcumenica*, *cap.* 59. Gennadium, licet Semipelagianum, *sanctum* nuncupavit. Forte quoque, inquiunt Lovanienses in scholiis citatis, ambiguitas nominis Hilarii, quem auctorem, Augustini tempore, hi commentarii prætulisse videntur, Augustinum fefellit. Postremo, quid, si Hilarium schismati favisse, quod nos scimus, nescivit Augustinus? quid si Hilarium fortasse, quod nos nescimus, resipuisse scivit Augustinus? certe utrumvis facile fieri potuit.

Quo tempore opus illud laudari cœperit sub Ambrosii nomine.

Cœpisse videtur initio seculi IX. Amalarius enim *capite* 1. *libri* 1. *de ecclesiast. officiis*, quæ ille scripsit ad annum 830. citat illud opus sub Ambrosii nomine, & ex eo textum refert. " Dicit Ambrosius: ab his omnibus, quæ vitanda eadem tradit disciplina, " cum sciant unum coronandum, quanto magis observandum nobis est, quia omni- " bus promissa est salus. " Qui locus totidem verbis habetur *comment. in* 1. *ad Corinth. cap.* 9. sub finem. Eumdem textum quasi ex Ambrosio refert auctor libri *de divinis officiis*, qui sub Alcuini nomine circumfertur *capite de septuagesima*. Ex iisdem etiam commentariis sub Ambrosii nomine textus referuntur anno 824. a conventu Parisiensi de imaginibus, & anno 859. ab Hincmaro Remensi, *de prædestinat. cap.* 33. & anno 862. a synodo Aquisgranensi.

Cujus auctoritatis sit illud opus.

Opus illud nullius auctoritatis esse Jansenius in libris *de hæresi Pelagiana* contendit, quod in eo plura legantur Pelagianorum & Semipelagianorum dogmata. Illud tamen Augustinus semel laudavit ad peccatum originis adversus Pelagianos stabiliendum. Ex hoc etiam opere, videlicet ex commentatiis *in* 1. *Corinth. cap.* 5. ad hæc verba: *Et vos inflati estis* &c. sententia de Juda Iscariote, tacito licet auctoris nomine, refertur *in epistola* 7. Damasi ad episcopos Italiæ, quam Isidorus Mercator cum aliis pontificiis epistolis supposuit circa medium seculi octavi. Quin etiam opus illud sub Ambrosii nomine citarunt seculo IX. conventus Parisiensis de imaginibus, Amalarius, auctor libri *de divinis officiis*, Hincmarus Remensis, & concilium III. Aquisgranense, ut dictum est,

seculo XI. Ivo Carnutensis *in decreto*, *parte 2. cap. 6. parte 8. cap. 84. 92. 257.* & alibi; seculo XII. Gratianus, *de consecrat. dist.* 1. 2. 4. & alibi, Magister *lib. 1. sentent. dist.* 3. *lib. 2. dist.* 31. *lib. 3. dist.* 18. *lib. 4. dist.* 4. 11. 12. 32. 35. 42. *&* 43. seculo XIII. Alexander Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura &c. quapropter, operis ejus auctoritas saltem valet ad fidem faciendam de cæremoniis aliisque usibus ecclesiæ ætate sua observari solitis.

§. 6. *Auctor quinquaginta homiliarum, quæ extant inter opera Eusebii Emisseni.*

EUsebii, Emisseni seu Emezeni episcopi, nomine circumferuntur homiliæ in evangelia totius anni, nec non homiliæ 50. variorum argumentorum disertissimæ. In ea vero, quæ est de pentecoste, sic habetur: " Quod nunc in confirmandis neophy-
,, tis (1) manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in creden-
,, tium populos donavit universis. Sed quia diximus, quod manus impositio & Con-
,, firmatio (2) ei, qui jam renatus, (3) qui jam regeneratus in Christo est, conferre
,, aliquid possit; forte cogitat sibi aliquis: quid mihi prodest post (4) mysterium baptis-
,, matis, mysterium Confirmationis? nam, quantum video, non totum (5) de fonte susce-
,, pimus, si post fontem adjectione novi generis indigemus. Non ita est, dilectissimi: atten-
,, dat charitas vestra; sic enim exigit (6) militaris ordo, ut cum imperator quemcum-
,, que in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis
,, competentibus instruat pugnaturum: ita in baptizato (7) benedictio illa munitio est."
Et postea: " Paracletus (8) regeneratis in Christo custos & consolator & tutor est &c.
,, Et paucis interjectis. " Ergo Spiritus sanctus (9) qui super aquas baptismi salutife-
,, ro descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirma-
,, tione (10) augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victu-
,, ris, inter invisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo (11) regene-
,, ramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo (12) a-
,, bluimur, post baptismum roboramur; ac sic continuo (13) transituris sufficiunt re-
,, generationis beneficia, victuris autem necessaria sunt Confirmationis (14) auxi-
,, lia. " Hactenus auctor ille, cujus verba (ejus tamen nomine prætermisso) partim exscripsit Rupertus *lib. 5. de divinis officiis cap. 16.*

Ex his homiliis una est de paschate, quæ incipit, *magnitudo cælestium* &c. quæque inter homilias Cæsarii est *num. 7.* quam Algerus *lib. 1. de sacramento corporis & sanguinis Domini*, *cap. 7. &* 10. Guitmundus, *lib. 3. de veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia*, Ivo Carnutensis *in epistola de corpore Domini*, quam ille nondum episcopus scripsit ad Haimericum, abbatem Aquitanensem, & Paschasius Ratbertus *in epistola ad Frudegardum de corpore & sanguine Domini*, Eusebii Emisseni nomine citarunt, ut eucharistiæ realitatem & transsubstantiationem ejus auctoritate probarent. Has 50. tamen homilias non esse Eusebii Emisseni apparet, 1. quia Eusebius ille, qui & ipse Arianus erat, vixit sub Constantio imperatore, ex Hieronymo *in catalogo ad annum* 340. quo tempore monasterium Lerinense nondum constructum erat; cujus tamen mentio fit in hisce homiliis. 2. Quia ejusmodi homiliæ latine scriptæ sunt; Eusebius vero græcus erat. 3. Stylus ejusmodi homiliarum omnino diversus est ab homiliis in evangelia. 4. Quia auctor ille fuit monachus Lerinensis. Nam *homilia 5. ad monachos* indicat se fuisse abbatem monasterii in insula constituti: hanc autem insulam Lerinensem vocat *in homilia de S. Maximo*. Videtur etiam ex abbate Lerinensi factus episcopus, ut ipse subindicat *in homilia de S. Blandina*. 5. Auctor ille disputat contra Pelagianos *in homilia de feria 5. in cœna Domini*. 6. In recens obortas hæreses Nestorii & Eutychetis sæpius invehitur. 7. In illis laudat martyres Lugdunenses. Unde manifestum est auctorem illum non esse Eusebium Emissenum. Quid enim cum auctore græco homiliæ, quæ latine noscuntur esse conscriptæ? quid cum homine Ariano conciones, quæ omni ex parte pietatem redolent? quid auctor Gallicanus cum Syro, & Lugdunenses martyres cum Emezenis?

Has

Has igitur homilias nonnulli tribuunt Eucherio episcopo Lugdunensi; alii Hilario Arelatensi, qui concilio Arausicano subscripsit anno 442. alii Cæsario Arelatensi, qui synodo Agathensi præfuit anno 506. & obiit anno 542. Bellarminus *in catalogo* testatur se vidisse unam ex his homiliis prænotatam nomine Fausti, qui ex abbate Lerinensi fuit Regiensis episcopus; unde conjicit non esse improbabile, omnes esse ejusdem Fausti. Baronius *ad ann.* 441. primam opinionem amplectitur: a Lugdunensis enim ecclesiæ concionatore plurimas illarum esse dictas, martyres Lugdunenses, de quibus agit auctor ille, & alia plura plane demonstrant. Eucherii vero esse, qui ex senatore monachus Lerinensis, inde Lugdunensis episcopus factus est, manifestat earum stylus; cum ipsum Eucherium in persuadendo efficacem fuisse, testetur Sidonius Apollinaris *in epistola ad Claudianum Mamertum*, qua singulorum ferme Patrum in scribendo proprietates notat. Adde & tempora, quibus auctor vixit, qui in recens obortas Nestorii & Eutichetis hæreses invehitur.

Ut ut sit, hæ quinquaginta homiliæ antiqui sunt scriptoris, cujus testimoniis *supra* citatis Dallæus respondere conatur *lib.3. cap.4.* " Auctor iste, inquit de chrismatione
,, verbum nullum facit. De manus impositione omnis est ejus sermo. Atqui ea nulla
,, nunc est apud Latinos.

Refellitur. Hic enim auctor verbum facit de *Confirmatione*, quo quidem nomine censetur complexus esse quæcumque ad naturam Confirmationis attinent. Verbum etiam facit de manus impositione, quod sufficit apud eos, quibus manus impositio est unica Confirmationis materia. Apud eos vero quibus chrismatio Confirmationi essentialis est, vel chrisma successit manus impositioni ex potestate a Christo Domino ecclesiæ concessa; vel ei semper annexum fuit. Si prius; quod olim de manus impositione dictum est, illud dictum puta de chrismate: si posterius; sufficienter chrisma commemoratum est, quando & Confirmatio & manus impositio nominata sunt.

Subjicit Dallæus. " Quid enim hinc ad id probandum afferent? an quod hic noster
,, scriptor Spiritus in manuum impositione donum, cum ejusdem in apostolos & creden-
,, tes olim descensione comparat? at illa vetus Spiritus sancti descensio nullum fuit pro-
,, prie dictum sacramentum. An quod per manus impositionem Spiritum sanctum sin-
,, gulis tribui dicit? at & per chrisma Spiritum sanctum dari non parcius dicunt; ne-
,, que tamen chrisma canonistæ veteres verum ac proprie dictum sacramentum apud il-
,, los fuisse concedebant. An quod eam, *Confirmationem* dicit? atqui non tam id di-
,, cit, quam ea Confirmationem significari innuit. Calice eucharistiæ confirmari com-
,, municantes, dixere interdum Patres; nemo inde colligit, integrum ac proprie di-
,, ctum & ab eucharistia distinctum calicis esse sacramentum. An quod per benedictio-
,, nem illam, quæ fit per manus impositionem, *munitionem* nostram esse ait? atqui &
,, oratio munitio quoque nostra est: neque tamen sacramentum ullum est. An quod
,, ait *in baptismo nos regenerari ad vitam, post baptismum confirmari ad pugnam: in*
,, *baptismo ablui, post baptismum roborari?* atqui & confirmari & roborari ab eodem
,, illo paracleto intelligit, a quo & regeneramur & abluimus: quod omnes verissimum
,, esse confitentur. An denique quod post baptismum *in Confirmatione augmentum no-*
bis ad gratiam præstari scribit? atqui idipsum a Spiritu quoque præstari ait, eodem sci-
,, licet gratiæ & donatore & conservatore, & quidem in Confirmatione, id est dum
,, nos baptizatos confirmat. Cæterum illius, quæ a Spiritu est, Confirmationis sym-
,, bolum ac signum olim fuisse manus impositionem, & hinc & aliunde constare confi-
,, temur: verum ac proprie dictum sacramentum fuisse negamus. Itaque quod *ei, qui*
,, *jam renatus est, aliquid conferri*, Spiritum sanctum ei tribui dicitur, id figurate di-
,, citur, ex ea veterum loquendi ratione, quæ cæremonialibus ritibus ea tribuunt, quæ
,, sacramentorum proprie sunt, ad quæ ritus illi pertinent. Quamquam & in manus
,, impositione hoc peculiare fit, quod ea nihil aliud esset, quam oratio. Ea ergo di-
,, catur efficere, dummodo ea efficere intelligatur, non ut sacramentum proprie dictum,
,, sed ut oratio. Denique omnem hanc manus impositionis rationem ad baptismum re-
,, ferendam esse, satis eo docet, quod *post fontem adjectione novi generis indigere nos*

„ negat, & adjicit baptismi Spiritum esse qui in Confirmatione accipitur." Hactenus Dallæus.

Respondeo textum integrum in doctrinæ catholicæ probationem a nobis adduci. In eo enim manus impositio, quæ fit super baptizatos, confert illis gratiam sanctificantem ei similem, quam apostoli, cæterique fideles ipsa die pentecostes acceperunt *ex num.* 1. Præstat eis augmentum gratiæ, *ex num.* 10. Eos armis instruit, munit, & confirmat ad pugnam, *ex num.* 6. 7. 11. *&* 12. Efficit, ut Spiritus sanctus eorum sit custos, consolator, & tutor, *ex num.* 8. Necessaria victuris auxilia præbet ad superandos dæmonis impetus, *ex num.* 14. Eadem quoque manus impositio dicitur *benedictio*, num. 7. & *Confirmatio*, *num.* 2. Vocatur *Confirmatio* eodem modo, quo baptismus *regeneratio*, *nu.* 13. *&* 14. Appellatur etiam *mysterium Confirmationis* eodem modo, quo sacramentalis ablutio nuncupatur *mysterium baptismatis*, *num.* 4. Distinguitur a baptismo, *num.* 3. 4. 5. 9. 10. 11. 12. *&* 13. distinguitur, inquam, & ratione mysterii & ratione effectus. *Mysterium* enim est a *mysterio baptismatis* diversum *num.* 4. & effectum a baptismali diversum habet, *num.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *&* 13.

Ad singula vero Dallæi objecta respondetur.

Ad primum respondeo: confirmatoriam manuum impositionem esse sacramentum; optime colligitur ex eo, quod eumdem illa effectum habeat cum Spiritus sancti in apostolos & credentes descensione; quamvis descensus ille non fuerit sacramentum: quia, hoc effectu supposito, manus impositio cæteras habet conditiones sacramento necessarias, quæ tamen in illo descensu desiderantur.

Ad secundum respondeo, quando patres ajunt, Spiritum sanctum per chrisma conferri, nomine *chrismatis* intelligunt sacramentum Confirmationis, usurpata nominis appellatione a chrismate sive quasi a materia, sive quasi a ritu & cæremonia. Antiqui contra canonistæ, dum negant chrisma esse sacramentum, *chrismatis* nomen alio sensu usurpant, nimirum pro ritu Confirmationis (ut ipsis videbatur) accidentali.

Ad tertium respondeo Confirmationem esse sacramentum, non arguitur ex sola voce *Confirmationis*, sed & ex aliis huic voci in textu præfato annexis.

Ad quartum respondeo manuum impositionem esse sacramentum, optime colligitur, ex eo quod illa baptizatos ex opere operato muniat, eaque munitio sit gratia sanctificans seu permanens, in augmento gratiæ baptismalis constituta. Quæ quidem orationi minime conveniunt.

Ad quintum respondeo. Recte quoque id colligitur ex eo quod Confirmatio gratiæ baptismali superaddit gratiam confirmantem & roborantem ad pugnam. Neque obstat, quod effectus baptismi & Confirmationis ab eodem Spiritu nobis conferantur. Duæ enim diversæ gratiæ sacramentales, a quibus sacramenta omnino diversa specificantur, ab eodem Spiritu sancto præbentur, quemadmodum apparet exemplo baptismi & eucharistiæ.

Ad sextum respondeo. Auctor ille aperte docet, quod Confirmatio non pertineat ad baptismum, sed effectum a baptismali diversum habeat.

Ad septimum respondeo. 1. Dubitatur, utrum manus impositio, de qua loquitur Augustinus *lib.* 3. *de baptismo cap.* 16. cum ait, eam repeti posse, confirmatoria sit, an reconciliatoria. Confirmatoriam enim repeti non posse docet Augustinus *expositione inchoata in epist. ad Rom.* vide sis *pag.* 335. 2. Licet Augustinus de confirmatoria manus impositione loqueretur, hæc tamen diceretur oratio ratione suæ formæ. Formulæ enim sacramentorum vocantur ab Augustino orationes seu deprecationes, ut patet ex libro 5. *de baptismo*, *cap.* 20. & alibi. Atqui formæ sacramentorum quamvis deprecatoriæ, suis tamen conjunctæ materiis, agunt ex opere operato. Formæ si quidem deprecatoriæ, quæ secundum se & quatenus orationes præcise spectatæ, agerent tantum ex opere operantis, tamen consideratæ, quatenus a Christo institutæ sunt, ut sacramentum aliquod efficiant, agunt ex opere operato.

Ad octavum respondeo. Qui post fontem continuo moriuntur, adjectione novi generis gratiæ sanctificantis non indigent; sed qui victuri sunt, ea indigent ad pugnam.

Quam-

Quamvis enim " continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen " necessaria sunt Confirmationis auxilia, " *ex nu.* 13. *&* 14.

Ad nonum respondeo. Spiritus baptismi idem est, qui Spiritus Confirmationis, si persona Spiritus sancti attendatur, diversus vero si attendatur effectus, diversum enim in utroque sacramento effectum præstat.

§. 7. *Vita Basilii magni.*

IN vita Basilii magni hisce verbis baptismus ejus & Eubuli describitur: " Baptizavit " Maximinus episcopus Basilium & Eubulum, & vestivit albis, atque ungens eos " sancto chrismate, tradidit eis vivificam communionem. " Tribuitur illud opus Amphilochio Iconii episcopo. Sed indignum est, quod viro eruditissimo adscribatur, quem Basilio & Gregorio Nazianzeno parem doctrina facit Hieronymus *in epistola ad Magnum*. Videsis Baronium *in annalibus*.

§. 8. *Liber de ecclesiasticis dogmatibus.*

INter Augustini opera *tomo* 3. extat liber *de ecclesiasticis dogmatibus*, cujus *capite* 52. de Confirmatione ita differitur. " Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui " in sanctæ Trinitatis confessione baptizant, & veniunt ad nos, recipiantur quidem " ut baptizati, ne sanctæ Trinitatis invocatio, vel confessio annulletur: sed doceantur ante & instruantur, quo sensu sanctæ Trinitatis mysterium in ecclesia teneatur: " & si consentiunt credere vel acquiescunt confiteri, purgati jam fidei integritate, confirmentur manus impositione. Si vero parvuli sunt, vel hebetes, qui doctrinam non " capiant, respondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem baptizandi: & sic " manus impositione & chrismate communiti, eucharistiæ mysteriis admittantur. Il" los autem, qui non in sanctæ Trinitatis invocatione apud hæreticos baptizati sunt, " & veniunt ad nos, baptizari debere pronuntiamus, neque enim credendum est eos " fuisse baptizatos, qui non in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti juxta regulam a " Domino positam tincti sunt: ut sunt Paulini (seu Paulianistæ) Prociani, Borborī" tæ, Siphori, qui nunc vocantur Bonosiani, Photiniani, Montani (seu Montani" stæ) & Manichæi. " Et *cap.* 74. " Baptizandus confitetur fidem suam coram sa" cerdote: hoc & martyr coram persecutore facit. Ille post confessionem aspergitur " aqua: hic aspergitur sanguine. Ille manus impositione Pontificis accipit Spiritum " sanctum: hic habitaculum efficitur Spiritus sancti &c. Ille communicat eucharistiæ " in commemorationem mortis Domini: hic ipsi Christo commoritur. Ille confitetur " se mundi actibus renuntiaturum: hic ipsi renuntiat vitæ. Illi peccata omnia dimit" tuntur: in isto extinguuntur. " In hoc textu & renunciatio, quæ baptismi cæremonia est, & peccatorum remissio, quæ per baptismum comparatur, non modo post Confirmationem referuntur sed & post eucharistiam. Ideone concludere licebit eucharistiam ad baptismum pertinere?

Citatur illud opus sub Augustini nomine ab auctoribus seculi XII. videlicet ab Algero, *lib.* 1. *de sacramento corporis & sanguinis Domini*, *cap.* 22. a Gratiano, *de consecrat. dist.* 2. *cap.* Quotidie, & a Magistro, *lib.* 4. *sentent. dist.* 8. *&* 35. Verum illud esse Gennadii, presbyteri Massiliensis, qui floruit ad annum 490. Docet S. Thomas *quodlib.* 12. *art.* 11. & *in catena ad cap.* 1. *Matthæi*; nec immerito; illud enim sub Gennadii nomine citant Walafridus Strabo, *capite* 20. *libri de rebus eccles.* quem ille scripsit anno 819. " Gennadius, inquit, Massiliensis presbyter, in dogmate ecclesiastico &c. " Et Hadrianus I. *in epistola* pro VII. concilio œcumenico, missa ad Carolum magnum anno 787. *cap.* 59. " In sacris prædictis conciliis decessorum meorum, hæc oblata sunt " testimonia, videlicet sancti Gennadii, Massiliensis episcopi, qualiter veneranda " sint corpora vel reliquiæ sanctorum; capitulo 40. *Sanctorum corpora, & præcipue " beatorum reliquias, ac si Christi membra sincerissime honoranda, & basilicas eorum no-*

" *mi-*

„ *mine appellatas, velut loca divino cultui mancipata, affectu piissimo & devotione fi-*
„ *delissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venit, non christianus*
„ *credatur, sed Eunomianus.* " Ad quæ verba observari debet, 1. Gennadium ab Hadriano vocari *episcopum*, quem tamen presbyterum fuisse constat. 2. Non Hadrianum modo, sed & ejus prædecessores citasse hunc textum sub Gennadii nomine in synodis adversus Iconoclastas congregatis, nempe Gregorium II. in concilio Romano anni 726. Gregorium III. in concilio Romano anni 732. Stephanum IV. in concilio Romano anni 769. quæ quidem concilia perierunt, aut alicubi latent, sed eorum meminit Hadrianus *in eadem epistola cap. 5. & 12.* 3. Textum hunc ab Hadriano citatum haberi in libro *de eccles. dogmatibus.* 4. Textum ab eo citari *ex capite 40.* in hodiernis tamen editionibus haberi *cap. 73.* quia ab Hadriani tempore, huic operi triginta & tria capita ex sententiis Augustini, Innocentii, Zozimi, Cœlestini, & concilii Arausicani conflata, ab erudito quodam & recentiore scriptore inserta sunt, velut antidota adversus latentes errores a Gennadio, qui Semipelagianis favebat, præcedentibus capitibus traditos.

Hodiernus enim liber capitibus 88. distinguitur. Quæcumque vero a fine capitis 21. ad initium capitis 52. referuntur, interjecta sunt: quæcumque item capitibus 60. 61. & 62. habentur, addita fuerunt, & desunt in antiquis manuscriptis.

§. 9. *Rituale Severi patriarchæ.*

Extat *in Tomo VI. biblioth. Patrum* ritualis liber, *de ritibus baptismi* ex Syriaco in latinum conversus, & Severo patriarchæ Alexandrino adscriptus, in quo ritum sacramentorum, quæ neophytis simul & semel conferebantur, baptismi videlicet, Confirmationis & eucharistiæ ritus, iique a græcis & latinis in omnibus fere dissimiles, accurate describuntur. " Sacerdos, inquit, continuo ducit eos in baptisterium, res-
„ piciens ad orientem, & imponit manum suam dexteram super caput ejus, qui ba-
„ ptizatur, & sinistra sua ter tollit ex aquis, a fronte, a tergo & altero laterum ejus. (Manuscriptum Syriacum, quod Joannes Morinus citat *lib 8. de pœnit. cap. 19. num. 9.* aliter habet: " Continuo ducit eos ad baptisterium, & imponit manum suam dexteram
„ super caput ejus, qui baptizatur, & effundit aquam cum sinistra super illius caput
„ tribus vicibus) & dicit *baptizatur talis N. in nomine Patris, amen; & Filii, amen;*
„ *& Spiritus sancti, in vitam seculi seculorum, amen.* Et tunc educit eum ex medio
„ aquarum (idem habet manuscriptum Syriacum) & dat eum susceptori suo, atque
„ hanc vocem profert. *Duo sunt mundi* &c. Tum qui adest, ter hæc responsa dicunt:
„ *Beati illi quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata:* tunc erectus
„ sacerdos precatur. *Hanc autem obsignationem in sancto nomine tuo recipiant isti servi*
„ *tui* &c. Signans omnia eorum membra, eorumque frontem tribus vicibus, ait,
„ *Chrismate sancto, suavitate odoris Christi Dei, sigillo veræ fidei complemento pignoris*
„ *Spiritus sancti obsignatur talis N. in nomine Patris, amen; & Filii, amen; & Spi-*
„ *ritus sancti, in vitam seculi seculorum, amen.* Et ungit omnia eorum membra, &
„ manus, & pedes, & nares eorum. Tum demum induuntur suis vestimentis: & ipse
„ dicit hanc precationem inclinatus: *Benedictus es, Domine* &c. " Utriusque sacramenti, ut apparet, diversi sunt ritus, diversæ materiæ, diversæ formæ, & diversi effectus. " Deus, inquit rituale, omnipotens &c. qui voluisti hosce servos tuos denuo ge-
„ nerare per aquas in remissionem priorum peccatorum &c. immitte super eos illius Spi-
„ ritus tui vivificantis gratiam, & eos imple ipsius sanctitate, serva eos &c. confirma
„ eos &c. robora eos &c.

Quis autem ille fuerit Severus, & quo tempore floruerit, non satis constat. Hunc Severum præfuisse ecclesiæ Alexandrinæ episcopum sub Mahumetica tyrannide ad annum salutis 646. existimat Genebrardus *in cosmographia*, atque hoc opus idiomate Syriaco christianis Ægyptiis mox post Maumeticam tempestatem in captivorum solatium tradidisse. Verum huic opinioni multa repugnant. Cyrus enim episcopus Alexandrinus, sub quo Ægyptus in potestatem a Saracenis redacta, obiit anno Christi 640. cui succes-

successisse Petrum testatur Nicephorus *in suo chronico*. Unde anno Domini 646. Petrus, non Severus, videtur Alexandriæ præsedisse antistes. Præterea nullus unquam fuit, quod sciam, istius nominis Alexandrinus patriarcha. Deinde, quid Alexandrinis, & Ægyptiis cum lingua Syra? Græce & Ægyptiace, sive Coptice cum iis erat agendum. Severus igitur ille videtur esse patriarcha Antiochenus, qui factus monachus Eutychianus, in sedem Antiochenam intrusus est anno 513 & ab eadem expulsus est anno 519. Testatur enim Joannes Morinus *lib. 8. de pœnit. cap. 19. num. 9.* se reperisse antiquum manuscriptum Syriacum cui præfixus erat hic titulus: " In virtute sanctæ Trinitatis ,, incipimus scribere ordinem baptismi, diligenter correctum secundum correctionem ,, domini Severi patriarchæ Antiocheni. " Severus autem, licet Eutychianus fuerit, nihilominus & doctrinam & cæremonias Antiochenæ diœceseos in hoc rituali descripsit.

§. 10. *Auctor operum cardinalium.*

INter opera Cypriani extant sermones 12. *de operibus cardinalibus Christi*, quorum octavus est de unctione chrismatis, cui tribuit virtutem sanctificandi, facultatem conferendi gratias actuales & rationem sacramenti. " Hodie, inquit, in ecclesia ad ,, populum acquisitionis sanctificandum in participationem dignitatis & nominis sa- ,, crum chrisma conficitur: in quo mixtum oleo balsamum, regiæ & sacerdotalis glo- ,, riæ exprimit unitatem, quibus dignitatibus initiandis divinitus est unctio instituta ,, &c. Hodie unguentum ad sanctificationem paratur, cujus fragrantia adolescentulæ ,, & novellæ animæ accedentes ad fidem illectæ delectantur & cognitionis ejus suavi- ,, tate delibutæ, diligunt & sequuntur aromatum largitorem, & usque ad regis accu- ,, bitum spiramine illo trahuntur, & post odorem illum ubique desiderio sancto per- ,, urgente sitibundæ discurrunt. Nihil hoc oleum commune habet cum liquoribus &c. ,, Non hæc medendis corporibus est unctio instituta; quia sanctificatis elementis, jam ,, non propria natura præbet effectum, sed virtus divina potentius operatur, sed adest ,, veritas signo, & Spiritus sacramento, ut & ipsis rerum efficientiis gratiæ dignitas ,, pateat: & interiori homini quanta ex his detur auctoritas, Deiformi conversatione ,, & cœlestibus moribus innotescat &c. Ex hujus unctionis beneficio & sapientia nobis ,, & intellectus divinitus datur, consilium & fortitudo cœlitus illabitur, scientia & ,, pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo uncti cum spiritalibus ,, nequitiis colluctamur &c.

Sermones illos non esse Cypriani, hæc probant. 1. Stylus humilior est quam S. Cypriani. 2. Auctor ille in præfatione Cornelium Pontificem, cui dicat hæc opera, *patrem* appellat; seque velut ejus filium considerat: Cyprianus vero Cornelium vocat *fratrem & collegam*. 3. Auctor ille Cornelio se doctrina & eloquentia inferiorem agnoscit: Cyprianus vero non ignorabat se non minus doctum & disertum, quam Cornelium esse. 4. Auctor ille ait, *se vix intelligere, quæ a profanis auctoribus dicta sunt* 5. Fatetur se *sensu & eloquentia omnino eis imparem esse*: quæ certe de Cypriano nemo dixerit. Plura ex eadem præfatione colligi possunt, quibus appareat hæc opera non esse Cypriani. Denique auctor ille in sermone 5. *de tentatione & jejunio*, docet diabolum e cœlo cecidisse, antequam homo crearetur: quod repugnat Cypriano in tractatu *de zelo & livore*, sub initium.

Catholici tamen ad finem usque postremi seculi, sermones illos Cypriano adscripserunt: & ipse Calvinus, ac Petrus Martyr sermone 6. *de cœna Domini*, Cypriani esse existimarunt. Scultetus vero Calvinista, quamvis hæc opuscula Cypriano abjudicet, " ,, Pietatis tamen religiosæ ea plena esse agnoscit, & mire conducere concionatoribus: ,, sunt enim, inquit, declamationes populares, quæ spirant affectus a Dei Spiritu ,, excitatos. " Ea quoque Gerardus Joannes Vossius laudat in tractatu *de baptismo disputat. 4.*

Viri eruditi eos hodie attribuunt Arnoldo Carnutensi, monacho Benedictino, & abbati Bonævallis in diœcesi Carnutensium, ad quem D. Bernardus, morti jam proximus,

epi-

epistolam 310. scripsit. Ita sentiunt e catholicis cardinalis Bona *lib.* 2. *rerum liturg. cap.* 14. in fine, & auctor gallicanus *traditionis ecclesiæ* circa eucharistiam, in indice historico & chronologico, *nu.* 5. *&* 96. ex hæreticis vero Jacobus Usserius, archiepiscopus Armacanus, in dissertatione *de Ignatii epistolis*, *cap.* 12. ante medium, & Gerardus Joannes Vossius, tractatu *de baptismo*, *disput.* 4. *thesi* 3. in margine. Momenta quibus hæc opinio fulciri potest, hæc sunt. 1. Extant in bibliotheca collegii Oxoniensis manuscripta, in quibus hæc opuscula Arnoldo Bovillacensi seu Bonavillacensi abbati tribuuntur: & quibus hic titulus præfixus est: *de operibus cardinalibus Christi ad Hadrianum Papam* (quartum scilicet hujus nominis Pontificem, anno 1154. electum,) non autem *ad Cornelium Papam*, ut vulgatus titulus præ se fert. 2. Horum sermonum stylus idem est, qui tractatus de septem verbis Domini in cruce prolatis, qui extat in bibliotheca Patrum *tom.* 1. *pag.* 379. & quem Arnoldi fuisse constat.

Duo tamen faciunt, ut ab hac opinione discedam. Unum est, quod auctor operum cardinalium sub finem præfationis agnoscat, se reticuisse nomen suum. Alterum est, quod Paschasius Ratbertus, qui floruit imperante Ludovico Pio, sermonem 6. *de cœna Domini*, sub Cypriani nomine laudet *in epistola ad Frudegardum*. "Ita, inquit, & „ beatus Cyprianus confirmat in eo opere ad populum, ubi de sacramento corporis „ Christi & sanguinis loquitur." Quibus verbis sermonem *de cœna Domini* indicat, præter quem nullus inter opera Cypriani extat, ubi de sacramento corporis & sanguinis Christi ad populum disseratur. Horum igitur sermonum auctor jam putabatur Cyprianus ineunte seculo IX. Floruit enim Paschasius ab anno 826. ad 851. Quare sermones illi seculum nonum præcesserint, necesse est.

§. 11. *Epistolæ Urbani, Fabiani &c.*

Epistolæ, quæ Urbani, Fabiani, Eusebii, Melchiadis, Damasi, & Joannis III. nomine circumferuntur, quamvis suppositæ sint, seculi tamen VII. vel VIII. quo ab Isidoro quodam confictæ creduntur, fidem & praxim nobis aperiunt.

Urbanus igitur, primus hujus nominis pontifex, *in epist. unica*, quæ ipsi tribuitur, *cap.* 7. : "Omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptisma accipere debent, ut plene christiani inveniantur.

Fabianus *in epist.* 2. *cap.* 1. "Ipsa lavatio pedum nostrum significat baptismum, quando sancti chrismatis unctione perficitur atque confirmatur.

Eusebius *in epistola* 3. *ad episcopos Campaniæ & Tusciæ*, sub finem: "Manus quoque „ impositionis sacramentum, magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici „ non potest, nisi a summis sacerdotibus, nec tempore apostolorum ab aliis, quam ab „ ipsis apostolis legitur aut scitur peractum esse: neque ab aliis (sicut jam dictum est) „ quam ab illis, qui eorum locum tenent, unquam perfici potest, aut fieri debet. „ Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica unquam reputabitur sacramenta.

Melchiades *in epist. sua unica ad omnes Hispaniæ episcopos cap.* 2. "De his vero, super quibus rogitastis vos informari, id est, utrum majus esset sacramentum, manus „ impositio episcoporum aut baptismus; scitote, utrumque magnum esse sacramentum. Et sicut unum a majoribus fit, id est, a summis pontificibus, quod a minoribus perfici non potest: ita & majori veneratione venerandum & tenendum est. Sed „ ita conjuncta sunt hæc duo sacramenta, ut ab invicem nisi morte præveniente nullatenus possint segregari, & unum sine altero rite perfici non potest." Paucis vero interjectis, exscribit quæcumque *supra* descripsimus ex homilia de pentecoste, quæ una est ex homiliis Eusebio Emisseno attributis.

Damasus I. *in epist.* 5. "Quod solis episcopis, eorumque successoribus proprii sit officii, tradere Spiritum sanctum, liber actuum apostolorum docet: præsertim cum „ nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti (chorepiscopi) in ecclesia speciem gerunt

„ runt

„ runt, legatur donum sancti Spiritus per manuum impositionem tradidisse. " Idem ha„ bet Joannes III. *in epistola ad episcopos Germaniæ & Galliæ cap. 1.*

Has vero & alias epistolas, quæ pontificum Siricii tempora præcedentium nomine circumferuntur, suspectas esse, agnoscit Baronius *ad annum* 865. *nu.* 8. falsas vero & suppositas esse consentiunt Joannes Bona *lib.* 1, *rerum liturg. cap.* 3. *num.* 1. Petrus de Marca *lib.* 3. *de concordia cap.* 5. & *lib.* 7. *cap.* 20. aliique viri eruditi: 1. ob verborum sordes a seculi II. quo pleræque scriptæ dicuntur, nitore & elegantia alienas: 2. ob styli similitudinem, qui in omnibus epistolis occurrit, ita ut ab uno eodemque calamo scriptæ videantur: 3. ob usum frequentissimum vulgatæ scripturarum versionis; unde eas post Hieronymi ætatem suppositas fuisse necesse est: 4. ob silentium Eusebii, qui pontificum epistolas suo loco & ordine recenset: 5. ob silentium Hieronymi, qui scriptorum ecclesiasticorum catalogum texuit: 6. ob silentium Innocentii, Leonis, Gelasii, aliorumque pontificum, qui frequenter laudant epistolas prædecessorum suorum, nullam tamen præfatarum mentionem faciunt: 7. ob testimonium Dionysii Exigui, qui cum *præteritorum apostolicæ sedis præsulum constituta, qua valuit cura & diligentia* ævo Justiniani *collegisset*, (verba sunt ejusdem Dionysii *in ejus epistola* ad Julianum ecclesiæ Romanæ presbyterum,) a Siricio Pontifice initium suæ compilationis fecit: 8. ob Antonii archiepiscopi Tarraconensis observationem, qui omnium primus, *in notis ad capitula Hadriani* observavit, ipsa legum imperatoriarum verba, & quæ sub Aniani nomine extant ad codicem Theodosianum scholia, in illis epistolis usurpata fuisse; quamvis Pontifices, quibus epistolæ tribuuntur, duobus vel tribus seculis codicis Theodosiani editionem præcesserint. Denique Blondellus, eruditus Calvinista, in Pseudo-Isidoro, edito anno 1628. accuratissime demonstravit, a quibus auctoribus petita sint verba & sententiæ, ex quibus ejusmodi epistolæ contextæ sunt: cui tamen in eo suffragari non possum, quod atrocioribus verbis epistolas dilacerat; quas e verbis & sententiis legum, canonum antiquorum, & sanctorum Patrum, qui IV. V. & VI. seculis floruerunt, (si pauca demas) concinnatas esse constat.

Sane post Riculphi, archiepiscopi Moguntini tempora, qui eas ex Hispania in Gallias desinente seculo VIII. attulit, sententiæ aliquot selectæ ex illis in sua rituali a rerum ecclesiasticarum tractatoribus, & in canones suos a Gallicanis episcopis translatæ sunt. Quæ ab ordine Romano *cap. de septagesima*, a Carolo magno *in epistola de ratione septuagesimæ* ad Alcuinum, & ab Amalario *lib.* 1. *de eccles. officiis cap.* 1. ex Telesphoro constituta referuntur de continuitate jejunii quadragesimalis per septem hebdomadas pascha præcedentes, excerpta sunt ex supposita Telesphori epistola. Quæ de unctione olei infirmorum, seu chrismate quotannis consecrando in cœna Domini, in concilio Aquisgranensi anno 836. *par.* 2. *c.* 8. decernuntur *juxta statuta decretalium*, e secunda epistola Fabiani hausta sunt. In tribus ultimis capitularium libris, quos e scriniis ecclesiæ Moguntinæ Benedictus Levita jussu Autgarii ejusdem ecclesiæ episcopi in unum corpus redegit circa annum 850. passim e Clementis, Anacleti, Evaristi, Pii, Fabiani, & aliorum pontificum apocryphis epistolis, quamvis suppresso eorum nomine, auctoritas petitur.

Quis vero earum auctor fuerit, incertum est. Hincmarus *in epistola* 7. *cap.* 12. auctorem facit Isidorum Hispalensem. Verum ex mente Baronii *ad ann.* 865. *nu.* 5. sordes verborum, quæ aliquoties in illa pontificiarum epistolarum collectione occurrunt, in Isidorum Hispalensem, laudatissimum & eruditissimum virum, non sunt rejiciendæ. Nitidior est Isidori stylus, quam tota hæc apocrypharum epistolarum farrago: neque viri pietate insignis probitas patitur, ut ementitæ & supposititiæ epistolæ illi tribuantur. Præterea hæc collectio synodi Toletanæ XI. anno 675. & synodi œcumenicæ VI. anno 682. coactæ meminit, quadraginta & amplius annis, post Isidori obitum, qui anno 636. contigit. Mentionem etiam facit epistolarum Gregorii II., Gregorii III. & Zachariæ pontificum, quorum ultimus obiit anno 751. Verum hæc series temporum ab aliquo addita, & in ea, qua Hincmarus collectione usus est, desiderata fuisse; apparet ex eodem Hincmaro. " Isidorus Hispalensis episcopus, inquit loco citato, collegit cum

„ epistolis Romanæ sedis pontificum a sancto Clemente usque ad beatum Gregorium &c.

Nonnulli codices manuscripti hanc collectionem Isidoro peccatori, alii Isidoro Mercatori assignant. Posteriorem sententiam eruditi fere omnes hodie sequuntur. Blondellus existimat Isidorum hunc Mercatorem fuisse fratrem Eulogii Cordubensis, qui in Germaniam confugerat vitandæ Sarracenorum immanitatis causa. Chronicon Juliani Toletani, quod a Laurentio Ramirezio Parisiis editum est, refert illum fuisse Setubiensem in Hispania Tarraconensi episcopum (quæ civitas nunc Xativa dicitur,) & ope monachi cujusdam Benedictini operam dedisse huic compilationi, atque obiisse anno 805. cum annum ætatis ageret centesimum. Verum chronicon illud falsi suspicione laborat apud eruditos. Blondelli vero conjecturæ repugnat ratio temporum. Isidorus enim ille vivebat anno 850. cum diu ante hæc compilatio consarcinata fuisset. Quisquis igitur hujus compilationis auctor fuerit, certum mihi videtur eam circa mediam seculi VIII. in Hispaniis factam fuisse. Riculphus enim, qui Moguntiacam ecclesiam rexit ab anno 787. ad 814. eam ex Hispania in Gallias desinente seculo VIII. attulit; ejus etiam epistolas citat (ut dictum est) ordo Romanus: quare cujuscumque illa sit, morem & doctrinam sui temporis de Confirmatione nobis exhibet.

§. 12. *Epistolæ Damasi primi, Leonis I. & Joannis III.*

Damasus primus, *in epist.* 5. ad Prosperum, & alios antistites Africanos: " Quod „ vero eis (chorepiscopis) non liceat sacerdotes consecrare, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare.... tam ex superioribus, quam „ ex aliis patrum constitutis, aut sacris canonibus edocti estis." Et paucis interjectis: " „ Quod autem solis apostolis, eorumque successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber actuum apostolorum docet; præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti (chorepiscopi) in ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem (ut prædictum est) tradidisse." Idem habent Leo I. *in epistola* 88. (alias 86.) ad episcopos Germaniæ & Galliæ, & Joannes III. *in epistola* ad eosdem Germaniæ & Galliæ episcopos, *cap.* 1.

Verum hæ tres epistolæ, quas Aurelius *in anæretico* laudavit, Sirmundo supposititiæ jure merito visæ sunt. Prima quidem suspecta est. 1. Stylus ejus barbarus indignus est, qui & pontifici & poetæ eloquentissimo tribuatur. 2. Puerilia quædam ratiocinia, quæ ibi referuntur, quale est argumentum a numero singulari & plurali petitum, non sapiunt pontificiam majestatem. 3. Damasus respondet episcopis Africæ velut ab iis de chorepiscopis consultos, & utrique supponunt in regionibus suis fuisse frequentissimos. Atqui in tot Africanis conciliis ne semel quidem chorepiscoporum fit mentio, neque eorum meminit ulla synodus occidentalis ante Regiensem, anno 439. habitam. 4. Damasus ait, se nihil adeorum quæstiones respondere posse, quam quod olim sui prædecessores. Atqui in prædecessorum ipsius epistolis & decretis, sive veris sive suspectis, de chorepiscopis ne verbum quidem, imo multa quæ eos hunc ordinem ignorasse in animum inducere possint. 5. Dicit eos nunc, ut in primitiva ecclesia, necessarios non esse. Atqui in primitiva ecclesia sive orientali, sive occidentali, nulla eorum memoria. 6. Eos asserit non tantum ab apostolica fede, sed & " ab omnibus totius orbis episco- „ pis, a pontificalibus fuisse remotos officiis." Ubi, quæso, hæc synodus œcumenica ante Damasum? 7. Affirmat eorum ordinem " a prædecessoribus suis; ac reliquis „ totius orbis episcopis jam extinctum fuisse." Ubinam concilium generale, quod hunc ordinem extinxerit? 8. Citat canonem 13. concilii Neocæsariensis, & canonem 10. concilii Antiocheni, ex versione Dionysii Exigui, qui floruit initio seculi VI. 9. Hæc epistola consarcinata est ex variis phrasibus Innocentii I. Zozimi, Celestini, Leonis I. & Martini I. nec non ex capite 7. fere integro concilii Hispalensis II. anno 619. celebrati.

Secunda vero epistola, nihil aliud est quam canon 7. ejusdem concilii Hispalensis, mi-

misere deformatus cui additum est exordium puerile & inconditum. Petrus quidem de Marca *lib.* 2. *de concordia*, *c.* 13. *nn.* 2. contra contendit, " Ejus epistolæ verba a syno-„ do Hispalensi post ducentos annos transcripta fuisse; quia ultima clausula canonis *ex* „ *auctoritate apostolica se illa definivisse* synodus testatur, Leonis rescriptum signifi-„ cando. Quæ omnia (inquit synodus, sub finem canonis 7) eis a sede apostolica pro-„ hibita esse noscuntur. " Verum antiqua exemplaria, quibus Garcias istius synodi canones edidit, hæc verba non repræsentant; quo fit ut Labbæus in sua editione hanc clausulam rescinderit.

Hæ duæ tamen epistolæ sanctis Damaso & Leoni tributæ, Francorum episcopis seculo IX. imposuerunt, ut videre est in concilio Parisiensi VI. *c.* 27. Meldensi, *c.* 44. & *in capitularibus* Caroli & Ludovici imperatorum, *lib.* 5. c. 168. *lib.* 6. *c.* 119. & 284. *lib.* 7. c. 187. 328. & 329. & apud Isaacum Lingonensem, *titulo* 11. c. 30. & 31. & in responso Leonis III. ad episcopos Galliæ, relato *in capitularibus*, *lib.* 7. *cap.* 187. & in concilio Metensi, *can.* 7. Unde liquet illas ante seculum IX. confictas fuisse. Ex eodem calamo fluxisse videntur, quo cæteræ pontificum epistolæ, quas Isidorus Mercator supposuisse creditur.

Tertia denique epistola pluribus argumentis, quam duæ præcedentes, spuria probatur; neque Binius præeunte Baronio, dissentit. Videsis Baronium *ad ann.* 572. *num.* 3. & Binium *in hanc epistolam*.

Cæterum cum illæ tres epistolæ suppositæ fuerint, non velim ex iis argumentari tanquam ex auctoritate Damasi, Leonis I. & Joannis III. sed tanquam ex auctoritate Leonis III. eorum successoris, & episcoporum Galliæ & Germaniæ, qui epistolas istas, undecumque sint, probaverunt; Damasi & Leonis esse crediderunt; & illis similia statuerunt, verbis plerumque inde depromptis. Statutum enim a principe revisum, probatum, & promulgatum, a promulgatione principis jussu facta vim legis habet, quantumlibet antea de eo fuerit dubitatum, atque etiamsi principis antecessori falso fuerit attributum. Idem dicendum de aliis pluribus epistolis, quæ pontificibus antiquis falso tribuuntur. Vim enim & legis auctoritatem accipiunt, non ab iis pontificibus, quibus vulgo tribuuntur; sed ab iis pontificibus & conciliis, quæ eas probaverunt, & corpori juris inseruerunt. Valent itaque ut jura a posterioribus condita, non secus ac profana testimonia ab apostolis citata canonizantur: quo fit, ut hæc suppositio non vim, sed antiquitatem argumento detrahat.

§. 13. *Epistola Gregorii magni ad Felicem Siciliæ episcopum.*

IN collectione Isidori Mercatoris, quam Jacobus Merlinus anno 1524. Parisiis *in folio* edidit, extat *pag.* 244. Felicis Messanæ in Sicilia episcopi ad Gregorium magnum epistola cum rescripto Gregorii ad eumdem Felicem, quo ad ejus consulta respondet. Rescriptum illud in hodiernis Gregorii editionibus epistola est omnium postrema, ex qua luculentus textus pro catholica de Confirmatione doctrina colligi potest. " Hoc vos ri-„ te tenere debetis, quod nos ab antecessoribus nostris traditum accepimus, id est, ut „ quoties tam de baptismo aliquorum vel Confirmatione, quam de ecclesiarum conse-„ cratione dubitatio habetur: & nec scriptis, nec testibus ratio certa habetur, utrum „ baptizati vel confirmati, sive ecclesiæ consecratæ sint: ut baptizentur tales, ac con-„ firmentur, atque ecclesiæ canonice dedicentur; ne talis dubitatio ruina fidelibus „ fiat; quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite „ peractum. " Hæc igitur fuit Gregorii; ejusque antecessorum doctrina; 1. Confirmationem a baptismo diversam esse: 2. illam, sicut & baptismum, ex se suaque natura iterari non posse: 3. eam tamen sicut & baptismum, in dubio iterandam esse, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat. Hic textus sane luculentus est.

Verum illam epistolam, ex qua excerptus est, suppositam esse, multa suadent.

1. In ea mentio fit rescripti Gregorii ad consulta Augustini Anglorum apostoli, quod extat *lib.* 12. *epist.* n. 31. Atqui Gregorius rescripsit anno 601. ex Baronio, vel anno 603.

ex aliis. Felix autem e vivis excessit anno 595. Sedente enim Gregorio ecclesia Messanensis plures episcopos habuit, nempe Felicem, ad quem Gregorius quatuor epistolas scripsit, unam indictione 9. anno suæ ordinationis primo, Christi vero 590. quæ extat *lib.1.nu.38.* alteram eodem anno, quæ extat *lib.1.nu.64.* tertiam indictione 13. anno suæ ordinationis quinto, Christi vero 595. quæ extat *lib.5. num.* 2. quartam de construenda basilica a Januario subdiacono fundata, quæ refertur *lib.12.nu.*10. sed extra locum: in hoc enim libro eæ tantum epistolæ referri debent, quas Gregorius sub finem vitæ scripsit. Felici successit Donus, ad quem Gregorius scripsit quatuor item epistolas, unam, qua pallii usum ei concessit indictione 14. anno suæ ordinationis sexto, Christi vero 596. quæ extat *lib.5. num.*8. alteram eodem anno, quæ exat *lib. 5. nu.*39. tertiam indictione prima, anno suæ ordinationis octavo, Christi vero 598. quæ extat *lib.7.nu.*48. quartam indictione 4. anno ordinationis suæ undecimo, Christi vero 601. quæ extat *lib.1.nu.*46.

2. In hac epistola referuntur verba quædam petita ex capite 5. concilii Toletani XI. quod anno 675. celebratum est: " Nullis vita præsulum perturbari debet excessibus; " quia valde indignum est, ut hi, qui throni Dei vocantur, aliqua motione turbentur.

3. In eadem decretum; quo matrimonium usque ad septimam generationem prohibetur, iisdem omnino verbis refertur, quibus a Gregorio III. sancitum est *in epistola 1. ad Bonifacium Germaniæ apostolum*, *cap.5.*

4. Uterque Gregorius II. & III. ab eodem Bonifacio consultus, in quota generatione matrimonium Germanis recens conversis permittendum esset; neuter in sua responsione adducit auctoritatem Gregorii magni, qui tamen in simili causa ab Augustino Angliæ apostolo consultus, " Usque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis sibi conjugio copulari: " Anglis recens conversis, eo quod " firma radice in fide nondum solidati essent, " permisit, ut in tertia vel quarta generatione matrimonium inirent. Refertur autem hoc responsum in asserta Gregorii epistola ad Felicem: quam si uterque Gregorius putavit esse Gregorii magni, cur neuter in simili causa ejus auctoritatem adduxit?

5. Integra fere epistola ex ipsissimis vel Gregorii in aliis epistolis & in pastorali, vel aliorum auctorum verbis contexta est. Hæc enim verba, *caput nostrum* &c. ad hæc usque, *mentionem facimus*, quibus hæc epistola inchoatur, excerpta sunt *ex libro 7. par.2. epist.*111. initio. Hæc etiam verba, quæ proxime sequuntur, *Exegit dilectio tua* &c. usque ad *latius perquiratur*; eadem habentur initio epistolæ 2. quæ Cornelio Papæ tribuitur: item hæc verba, quæ nonnullis interjectis sequuntur, *nihil per contentionem agentes*, usque ad *pareamus*, referuntur in epistola 88. Leonis magni *cap.* 2. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur, *O quam bona est charitas* &c. usque ad *jam nequeant*; extant *lib.5. epist.*50. initio. Item hæc verba, quæ paulo post sequuntur, *Si igitur in rebus secularibus* &c. usque ad *æquitati tribuitur*; habentur *lib.7. par.2. epist.*110. initio. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur, *multum cor nostrum* &c. usque ad *acquirant*; deprompta sunt *ex libro 7. par.2. epist.*94. initio. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur; *nullis vita præsulum* &c. usque ad *turbentur*; excerpta sunt ex Concilio Toletano XI. *cap.*5. initio. Item hæc verba, quæ paucis interjectis sequuntur; *ne præpositorum suorum* &c. usque ad *recusent*: referuntur in pastorali *par.3. admon.* 5. circa medium. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur: *quoniam facta suorum* &c. usque ad *videntur*; extant in eodem pastorali, *ibidem*, sub finem. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur; *quia cum in præpositos delinquimus* &c. usque ad *contra Deum*; habentur in eodem pastorali, *ibidem*, in fine. Item hæc verba, quæ paucis interjectis sequuntur; *unde redemptoris misericordiam* &c. usque ad *augeatur*; deprompta sunt ex *libro 7. parte 2. epist.* 94. post initium. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur: *progeniem vero suam* &c. usque ad *generationem*; recensentur *in epistola* 1. Gregorii III. ad Bonifacium *cap.*5. Item hæc verba, quæ proxime sequuntur: *Quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad hujus copulæ non accedere societatem præsumant*; excerpta sunt ex *epistola* 13. Gregorii II. ad Bonifacium *cap.* 1. Item hæc verba, quæ paucis interjectis se-

sequuntur : *paterna vos dilectione* &c. usque ad *compleatis* : eadem habentur *lib. 7. parte 2. quaest. 94.* in medio. Item hæc verba quæ post nonnulla sequuntur : *sunt enim mali segregandi a bonis* &c. referuntur apud Hincmarum *libro de divortio Lotharii & Teutbergæ*. Item hæc verba, quæ sequuntur : *manifesta quoque peccata* &c. sententia est S. Isidori *lib. 3. sentent. cap. 46.* Item hæc verba, quæ post pauca sequuntur : *unde volumus omnes* &c. usque ad *excludimus* : extant *lib. 7. par. 2. epist. 111.* sub finem. Item hæc verba, quæ paucis interjectis sequuntur : *circa subjectorum actus* &c. usque ad *videamur* : recensentur *lib. 7. par. 2. epist. 113.* in fine. Postrema denique verba, quæ prioribus proxime subjiciuntur : *omnipotens Deus* &c. usque ad *amen* : eadem sunt quibus concluditur *epist. 50. libri 4.*

Ex his apparet hanc epistolam consarcinatam fuisse post concilium Toletanum XI. quod anno 675. coactum est, post Gregorium II. qui electus anno 714. obiit anno 731. & post Gregorium III. qui creatus Pontifex anno 731. e vivis excessit anno 741. Suppositam vero fuisse post Hincmari tempora qui ex monacho creatus Remensis archiepiscopus anno 845. fato functus est anno 882. non facile crediderim. Ille siquidem sententias ex adulterinis, quæ in collectione Isidori Mercatoris extant, pontificiis epistolis (suppresso pontificum nomine) refert in eodem libro *de divortio Lotharii* : quas tamen epistolas, priusquam Hincmarus scriberet, fictas fuisse constat. Cum hæc igitur, de qua nunc agimus, epistola in eadem Isidori collectione reperiatur, & inde in opera Gregorii magni translata fuerit, nihil repugnat quominus ab eodem auctore, eodemque tempore supposita existimetur, quo cæteræ pontificum epistolæ, nempe circa medium seculi VIII.

§. 14. *Liber de divinis officiis, Alcuino adscriptus.*

AUctor hujus libri cap. *de sabbato sancti Paschæ*, ritus describit, quibus olim Confirmatio neophytis administraretur. " Postquam pontifex baptizaverit, vel quibus jusserit ipse (patrini) levant ipsos infantes in manibus, & offerunt eos uni de presbyteris. Ipse vero (presbyter) facit crucem de chrismate cum pollice in vertice eorum dicens : Deus omnipotens &c. Postquam vero vestiti fuerint, deportantur ante pontificem ad confirmandum, quibus dat singulis stolam candidam, chrismalem, & decem siliquas, & sic vestiuntur. Et postquam induti fuerint, dicit pontifex super eos orationem, imposita scilicet manu super capita eorum, cum invocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti. Omnipotens sempiterne Deus &c. Hac finita, facit crucem de chrismate cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo : in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, pax tibi. Respondeant omnes : & cum spiritu tuo. Hæc verba sunt salutationis ad novum hominem, qui regeneratur. Sane illud prævidendum est, ut hoc non negligatur ; quia in hoc omne baptismum legitimum christianitatis nomine confirmatur. Sed & hoc prævidendum est, ut nullum cibum accipiant, neque lactentur, antequam communicent (tunc enim infantes jejuni confirmabantur & eucharistiam suscipiebant.) Omni autem die, usque in octavas, ad missam veniant, & communicent; parentes vero oblationes pro ipsis faciant. Similiter & in pentecoste omnia fiant. De hac vero Confirmatione sanctus Innocentius Papa non ab alio, quam ab episcopo fieri licere asserit. " Mox integrum refert Innocentii decretum ad Decentium, statimque modum proponit, quo infirmus baptizari, communicari & confirmari debet, monens illum prius communicandum, quam confirmandum esse. " Communicas, inquit, & confirmas eum : " post ministratam Confirmationem, " Septenæ, quintanæ & ternæ litaniæ pro renascentibus " recitantur : pontifex & ministri e sacrario exeunt ad missam celebrandam. Cantor excelsa voce clamat, *accendite*. Illuminantur cerei omnes, quos neophyti præ manibus habent. Inchoatur missa, & quidquid in ea recitatur " usque ad evangelium, voce ministrorum ad neophytos dirigitur.

" At,

At, inquit Antonius de Dominis *lib. 5. cap. 5. nu. 24.* Alcuinus in textu citato monet, " Præcavendum esse, ut hoc non negligatur, quia in hoc omne baptismum legi-,, timum christianitatis nomine confirmatur. " Hæc igitur unctio non est sacramentum Confirmationis, sed est confirmatio sacramenti baptismi, ideoque ad baptismum pertinet.

Respondeo 1. ex Rabano *lib. 1. de inst. cleric. cap. 29.* " Corpore & sanguine domini-,, co omne præcedens sacramentum (baptismum, ejusque cæremonias intelligit) in eo ,, (neophyto) confirmatur. " Ideone ex mente Rabani eucharistia pertinet ad baptis-,, mum? 2. Ex textu relato apparet unctionem & manus impositionem, non modo con-,, firmationem esse baptismi, sed etiam sacramentum proprie dictum & a baptismo diversum. Eis enim assignat diversum ministrum, diversum effectum, diversumque tempus; quin etiam in infirmis recens baptizatis Confirmationi eucharistiam præponit. Sed eucharistia non pertinet ad baptismum; quanto minus Confirmatio, quæ in infirmis eucharistiæ postponitur. 3. Unctio & manuum impositio baptismum confirmare dicuntur, quia gratiam baptismalem perficiunt & præstant ut neophyti sint perfecte christiani, eoque nomine digni sint: sicut ex Rabano eucharistia baptismum confirmat seu perficit, licet ab eo prorsus differat.

Quis fuerit hujus operis auctor.

Cæterum opus de divinis officiis, seculo IX. scriptum fuisse concedunt omnes eruditi, sed de ejus auctore ab invicem discedunt. Baronius & Bellarminus pro certo habent, illud esse genuinum Alcuini fœtum. Sed ut ab hac sententia recedam, multa faciunt. 1. Alcuinus natione Anglus erat; auctor vero hujus operis se Gallum esse, cap. *de singulis vestibus* testatur. " Hujusmodi vestis, inquit, non habetur in Roma-,, na ecclesia vel in nostris regionibus; non enim moris est, ut pileati divina mysteria ,, celebrent. Apud Græcos autem hoc dicitur, qui pileos, id est, cuphias gestant in ,, capite, dum assistunt altaribus. " Et paucis interjectis: " Hujusmodi habitus (loquitur de femoralibus, quæ sacerdos sacrificaturus induebat) ita notus est in nostris regionibus, ut ex eo Gallia " Braccata cognominata sit. " 2. Hinc apparet, auctorem hujus operis e Gallia Braccata seu Narbonensi ortum, & in ea versatum esse. Sed Alcuinus, ut qui abbas esset S. Martini Turonensis, versabatur in Gallia Celtica: ipsum Amalarius, cum puer esset, audiebat, eumque totius suæ regionis magistrum vocat *in antiphonario cap. 58.* 3. Ex Alcuino *in epistola* ad Oduinum presbyterum, neophyti omnes eucharistiam prius accipiebant, quam confirmarentur: ex libro de divinis officiis e contrario neophyti, qui sani sunt, prius confirmantur, quam eucharistiam accipiant. 4. Neque Trithemius, neque Sixtus Senensis, neque alii, qui scriptorum ecclesiasticorum catalogum texuerunt ante seculum XVII. opus illud Alcuino tribuunt. 5. Amalarius Alcuini discipulus, qui ipsum lubens & frequens citat, ea ipsa referens, quæ puer ab eo didicerat, (videsis ejus antiphonarium *cap. 58. & 67.*) neque in quatuor libris *de ecclesiasticis officiis*, neque *in antiphonario*, laudat Alcuinum in libro *de divinis officiis*; quamvis eamdem materiam, idemque argumentum ibi tractet, quod in libro *de divinis officiis* pertractatur. 6. Amalarius cæremoniarum ecclesiasticarum rationes afferens, Bedam sæpius citat: quanto magis ille citasset Alcuinum in libro *de divinis officiis*, ubi cæremoniarum egregiæ rationes passim afferuntur. 7. Amalarius se Alcuini discipulum gloriatur, ejusque doctrinam sequi se profitetur. Atqui Amalarius *lib. de eccles. officiis cap. 26.* approbat cæremoniam, qua, clamante sacerdote, ut Spiritus sancti virtus in aquam descenderet, neophyti suos cereos in aquam immittebant; quem tamen ritum velut *ab imperitis* observatum improbat auctor libri *de officiis divinis*, cap. *de sabbato sancti paschæ*. 8. Auctor ille cap. *de festivitate omnium sanctorum*, refert decretum, quo " constitutum est, ut plebs universa per totum orbem in ca-,, lendis Novembris, sicut in die natalis Domini, ad ecclesiam in honore omnium sancto-,, tum ad missarum solemnia convenire studeat. " Atqui Alcuini tempore festivitas om-

nium

nium sanctorum nec in Gallia nec in Germania celebrabatur, quemadmodum apparet ex canone 36. concilii Moguntini jussu Caroli magni anno 813. coacti, ubi recensentur festivitates omnes, quæ per annum a fidelibus in Gallia & Germania observari debent. Id etiam constat ex Sigeberto, qui refert Gregorium IV. monuisse Ludovicum Pium anno 835. ut in Gallia & Germania festivitas omnium sanctorum calendis Novembris celebraretur, quam Romani ex Bonifacii I. instituto celebrare consueverant: quod tum ab ipso imperatore, tum ab omnibus Galliæ atque Germaniæ episcopis mira consensione & gratulatione acceptum fuit. Ea est ratio, cur in Galliæ & Germaniæ synodis ante hæc tempora coactis nulla fiat mentio hujusce festivitatis: in synodis vero postea menatio fiat, ut in capitulis Herardi Turonensis in synodo Turonensi anno 858. promulgatis, *cap.* 61.

Liber igitur *de divinis officiis* post annum 835. scriptus est. Quo autem anno, determinatu difficile est. Plura in eo referuntur, quæ totidem verbis habentur in libris *de ecclesiasticis officiis*, quos Amalarius ad annum 830. composuit, quemadmodum apparebit conferenti librum *de divinis officiis*, cap. *de purificatione S. Mariæ*; cum Amalario *lib.* 3. *cap.* 43. item librum *de divinis officiis*, cap. *de septuagesima*; cum Amalario *lib.* 1. *cap.* 1. item librum *de divinis officiis*, cap. *de S. Joanne Baptista*; cum Amalario *lib.* 3. *cap.* 38. item librum *de divinis officiis*, cap. *officium*; *vir erat in terra Hus*; cum Amalario *lib.* 3. *cap.* 39.

§. 15. *Commentarii in epistolas Paulinas, qui extant inter opera Anselmi Cantuariensis.*

Auctor hujus operis *in cap.* 6. *epistolæ ad Hebræos*, ad hæc Pauli verba, *non rursum jacientes fundamentum* &c. meminit Confirmationis neophytorum, & asserit eam iterari non posse, in ea includit impositionem manuum episcoporum, per eam dari Spiritum sanctum ad remissionem & corroborationem, eamque veritatem firmiter credendam esse. " Nec iterum, inquit, jacientes fundamentum impositionis manuum
" episcoporum in Confirmatione neophytorum, sed firmiter illud retinentes, qui
" enim non credit, quod per manuum impositionem datur Spiritus sanctus ad remissio-
" nem & corroborationem, non est fundatus. Talis est quicumque putat carnales ob-
" servantias juvare ad acceptionem Spiritus sancti, qui per manus impositionem ac-
" cipitur.

Neque adversarii nobis objiciant, in eo textu doceri remissionem peccatorum unum esse ex Confirmationis effectibus, atque adeo ejus effectum a baptismali non distingui. 1. Quia ex sententia Lutheranorum & Calvinistarum, omnia sacramenta instituta sunt ad remissionem peccatorum, licet ab invicem differant. 2. Quamvis eucharistia a baptismo, & pœnitentia distinguatur, in omnibus tamen liturgiis habentur preces, quibus oratur Deus, ut faciat hoc sacramentum nobis esse in remissionem peccatorum. 3. Confirmatio dici potest conferri ad remissionem peccatorum; sive quia prodest ad delenda peccata mortalia, quorum conscientiam non habemus; sive quia prodest ad delenda peccata venialia, charitatem enim baptismalem adauget, adeoque creaturarum affectum imminuit; sive quia ex propria ratione sacramenti convenit ei peccata venialia tollere. Hæc enim peccata debilitant quodammodo Spiritum, & quemdam animi languorem inducunt; Confirmatio autem id proprium habet, ut christianum corroboret, & ad pugnam armis instruat.

Quis hujus operis auctor fuerit, an Anselmus, Cantuariensis archiepiscopus, & Lanfranci discipulus, qui in ejus locum anno 1093. suffectus, obiit anno 1109. an Hervæus Natalis, Brito, ordinis prædicatorum magister generalis, qui floruit ab anno 1300. ad 1325. incertum est. Bellarminus in libro *de scriptoribus*, Hervæo illud adscribit. 1. Quia hoc opus tam prolixum & magnum non enumeratur ab Edinero, qui Anselmo familiaris fuit, & omnia ejus opera, eo ordine, quo ab ipso scripta fuerunt, minute recenset. 2. Quia Hervæi nomen habet vetus inscriptio. 3. Quia in editione

Pari-

Parisiensi anni 1544. Hervæo tribuuntur. 4. Quia hæc commentaria contexta sunt ex aliorum explanationibus, & sæpe leviora sunt, quam esse soleant scripta S. Anselmi. Theologi tamen illud opus Anselmo communiter tribuunt; nec enim Edinerus ea omnia opera enumeravit, quæ ab Anselmo scripta sunt, quemadmodum apparet ex tractatibus *de processione Spiritus sancti*, *de azymo & fermentato*, & *de diversitate sacramentorum*; quæ tria, licet ab Edinero prætermissa, tamen ut germana S. Anselmi opera Bellarminus agnoscit. Scribit enim Edinerus *lib. 2. vitæ Anselmi*, quæ apud Surium extat die 21. Aprilis, cum jussu Urbani II. in concilio Barensi disputasse cum Græcis, eosque convicisse: credibile vero est eas disputationes ab eodem Anselmo litteris fuisse mandatas. Adde, quod opusculum *de azymo*, & alterum *de diversitate sacramentorum*. Anselmi stylum redoleant, & præfixam habeant epistolam ejusdem Anselmi ad Valramum episcopum: & in priore libro fiat mentio libri *de processione Spiritus sancti* ab eodem Anselmo conscripti. Denique Sixtus Senensis eidem Anselmo tribuit *explicationem in Genesim*, *Exodum*, *Leviticum*, *Numeros*, *Deuteronomium*, *Josue*, & *Judices*: quorum tamen commentariorum Edinerus non meminit.

F I N I S.

